www.libtool.com.cn

Digitized by Google

www.libtool.com.cn

Vet. PA 1973. A33. A1. 1879 (2/2)
~~271 m 25~~
Confined to Library

Digitized by Google

www.libtool.com.cn

Digitized by Google

www.libtool.com.cn

Vet. PA 1973. A33. A1. 1879 (2/2)
~~271 m 25~~
Confined to Library

Digitized by Google

www.libtool.com.cn

Digitized by Google

www.libtool.com.cn

Digitized by Google

www.libtool.com.cn

Digitized by Google

www.libtool.com.cn

Digitized by Google

www.libtool.com.cn

ΜΙΧΑΗΛ ΑΚΟΜΙΝΑΤΟΥ

ΤΟΥ

ΧΩΝΙΑΤΟΥ

ΤΑ ΣΩΖΟΜΕΝΑ

Digitized by Google

www.libtool.com.cn

Digitized by Google

ΜΙΧΑΗΛ ΑΚΟΜΙΝΑΤΟΥ

www.libtool.com.cn

ΤΟΥ

ΧΩΝΙΑΤΟΥ

ΤΑ ΣΩΖΟΜΕΝΑ

ΤΑ ΠΛΕΙΣΤΑ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΑ ΝΥΝ ΤΟ ΠΡΩΤΟΝ
ΚΑΤΑ ΤΟΥΣ ΕΝ ΦΛΩΡΕΝΤΙΑ· ΟΞΩΝΙΩ· ΠΑΡΙΣΙΟΙΣ ΚΑΙ ΒΙΕΝΝΗ·
ΚΩΔΙΚΑΣ

ΔΑΓΑΝΗΙ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΑΘΗΝΑΙΩΝ

ΥΠΟ

ΣΠΥΡΙΔΩΝΟΣ Π. ΛΑΜΠΡΟΥ

Διδάκτορος τῆς φιλοσοφίας, ὑφηγητοῦ τῆς ἱλλ. ἱστορίας καὶ γραφογνωσίας ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ.

ΤΟΜΟΣ Β'

**Περιέχων τὰς ἐπιστολὰς καὶ τὰ ποιήματα τοῦ Μιχαὴλ,
τὰς πρὸς αὐτὸν ἐπιστολὰς τοῦ Νέων Πατρῶν Εὐθυμίου τοῦ Τορνίκη,
Γρηγορίου Ἀντιόχου καὶ Γεωργίου Τορνίκη,
σημειώσεις ἱστορικὰς καὶ γραμματικὰς καὶ πίνακας,
οἷς προσηρτήθησαν καὶ φωτοτυπικὰ παναμοιότυπα τῶν κωδίκων.**

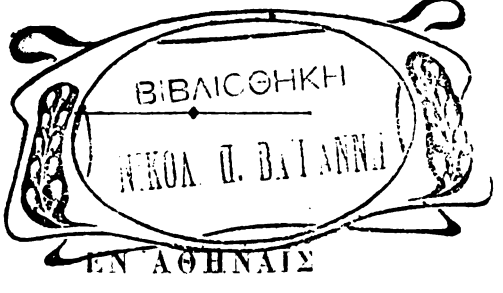

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΠΑΡΝΑΣΣΟΥ

ΔΙΕΥΘΥΝΟΜΕΝΟΥ ΥΠΟ Σ. Π. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

1880

Digitized by Google

www.libtool.com.cn

Digitized by Google

www.libtool.com.cn

ΜΙΧΑΗΛ ΑΚΟΜΙΝΑΤΟΥ
ΤΟΥ ΧΩΝΙΑΤΟΥ
ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ

α'. Πρὸς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ κύριον Νικήταν τὸν Χωνιάτην.

1. Πολλάκις ἐπέστειλας ἡμῖν περὶ τῶν ἡμετέρων πονημάτων, ἀδελφὲ φίλτατε, ἀξιῶν πεμφθῆναί σοι πάντα συντεταγμένα πυκτίδι μιᾷ. Ἡμεῖς δὲ λίαν ὠκνοῦμεν τὴν αἴτησιν, τὸ γράφειν καὶ συγγράμματα ἐκδιδόναι οὐ παντὸς τοῦ βουλομένου εἰδότες, ἀλλὰ τῶν τελείαν ἕξιν ἐχόντων ἐν λόγοις· ὅπου γε καὶ τούτων ἐνίους μανθάνομεν δι' ὄκνου τὸ πρᾶγμα ποιήσασθαι. 2. Πυθαγόρας μὲν γὰρ ὁ σοφὸς οὐδόλως τὰ δόγματα βίβλοις πεπίστευκε, μονιμωτέρας βίβλους λέγων ἡγεῖσθαι τὰς τῶν ἀκροασαμένων ψυχάς· ἀμέλει καὶ τὰ θρυλούμενα χρυσᾶ ἔπη οὐ Πυθαγόρου, πυθαγορικοῦ δέ τινος εἶναί φασι. Πλάτων δὲ οὐ μόνον ἀγαπητὸν ἔλεγεν ὅτῳ κἂν ἐν γήρᾳ ἐγγένοιτο νοῦς, ἀλλὰ καὶ τοὺς συγγεγραμμένους λέγεται λόγους ἐξονυχίζειν μέχρι γήρως καὶ βοστρυχίζειν. Ὁ δὲ Σταγειρίτης ἀσαφείᾳ τοσαύτῃ τὰ συγγράμματα συνεσκίαζεν ὡς, ἐκδιδοὺς, μὴ ἐκδιδόναι ὁμολογεῖν. Τὸ δὲ τοὺς δημοσθενικοὺς λόγους ἐλλυχνίων ἀπόζειν τί ποτε βούλεται ἢ τὸ μὴ αὐτοσχεδίους λόγους ἐκφέρειν δήπουθεν; Τὸν δὲ Πανηγυρικὸν δι'

α'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι (Λ), φ. 1,6, τῷ βαροκκικῷ (Β), φ. 106,6-107,α, καὶ τῷ ἐσκουριαλείῳ, Υ-Η-10, φ. 85, 6.

Τίτλος. *τῷ αὐταδέλφῳ σεβαστῷ καὶ ἐπὶ τῶν κρίσεων κυρῷ νικήτα* Β. *τῷ ἀδελφῷ* Ε.— 2. *πεμφθῆναι* Β.— 3. *πυκτίδι* Β.— 9. *θρυλλούμενα* ΛΒ. — 10. *ἔπη καὶ πυθαγόρου* Β. *δή* Β. *εἶναι φασὶ* Β.

Digitized by Google

ὅλων ἐτῶν δέκα ἐξενηνοχέναι Ἰσοκράτης ἱστόρηται εἴπερ μὴ ὡς ἀντίτεχνος ὁ Λυσίας ἔχθρᾳ τοῦτο προσέρριψεν. Ἤκουσας δὲ, οἶμαι, καὶ τοῦ Μυσοῦ σοφιστοῦ, οἶδας τὸν Ἀριστείδην, ὅπως παραιτούμενος τὸ σχεδιάζειν οὐ τῶν ἐμούντων ἀλλὰ τῶν ἀκριβούντων ἔλεγεν εἶναι, ἵνα μὴ ἑτέρους παρεισκυκλῶμεν τῷ λόγῳ πλείονας, εὐλαβουμένους τὸ ἀνεκμελετήτους προϊέναι λόγους καὶ οὐ χρονίᾳ ἠκριβωμένους σχολῇ. 3. Εἰ δ' ἐκεῖνοι οὕτω τὴν τῶν οἰκείων πόνων ἔκδοσιν ὤκνουν, πόσῳ μᾶλλον τοὺς καθ' ἡμᾶς ἐχρῆν, ὧν οὐ τοσαύτη περὶ λόγους ἡ ἐπιστήμη, ἄλλως τε ὑπὸ μυρίου πραγμάτων ὄχλου περιστοιχιζομένων ἑκάστοτε καὶ οὐκ ἀγόντων ὁτεδήποτε σχολὴν, ὡς καί τι λόγου εἶδος ἀπακριβώσασθαι ;

4. Ταῦτα δὲ οὔτ' ἂν τὴν ἀρχὴν εὐλαβούμεθα οὔτε μὴν γράφειν προήχθημεν, εἰ πρὸς σὲ μόνον ἐκδιδόναι τὰ παρ' ἡμῶν πεπονημένα ἐμέλλομεν, οὕτω μὲν φιλοῦντα ὡς εἴπερ τις φιλάδελφος, οὕτω δὲ διὰ τὸ φιλεῖν οὐκ ὀξυδορκήσοντα, ὡς καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς προδήλως ἐπταισμένα μὴ βλέπειν βλέποντα. Ἐπεὶ δὲ οἶδα ὡς οὐ παρὰ σεαυτῷ μόνῳ καθέξεις ἀλλὰ καὶ πρὸς ἑτέρους διαδώσεις, διὰ ταῦτα γράφειν δεῖν ἔγνωμεν ταῦτα.

β'. Τῷ Θεσσαλονίκης κυρῷ Εὐσταθίῳ.

1. Ὤμοι ἐγώ. Τί ποτε τοσοῦτος ὑπερρύη χρόνος καὶ γράμμα τῆς σῆς οὐκ ἐδεξάμην ἁγιότητος, μακαριώτατε δέσποτα, ἵν' ἀκριβῶς εἰδείην, ὅπως ἤνυσταί σοι τὰ τῆς ὁδοιπορίας, ὅπως

8. *οὕτως* ΑΒ.— 12. *ἀπἀκριβώσασθαι* Β. — 15. *εἴπέρ* ΑΒ. — 16. *ὀξυδορκήσαντα* Β. — 19. *διαταῦτα* Β.

β'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 1,6-2,α, τῷ βαροκκικῷ, φ. 107,α καὶ τῷ ἐσκουριαλείῳ, φ. 86,α. Ἐδημοσιεύθη δὲ ὑπὸ τοῦ Tafel ἐν τῷ de Thessalonica ejusque agro σελ. 353 κ.ἑ. (T) καὶ κατ' αὐτὸν ὑπὸ Ellissen ἐν τῷ Michael Akominatos σελ. 58 κ.ἑ. (E) καὶ Migne ἐν τῶν ρμ' τόμῳ τῆς ἑλληνικῆς πατρολογίας σελ. 329 (M). Τὸ πᾶσι τοῖς κώδιξι, πλὴν τοῦ ἐσκουριαλείου, καὶ ταῖς ἐκδόσεσι κοινὸν γραφικὸν πταῖσμα ἐδήλωσα διὰ τοῦ Π.

www.libtool.com.cn

Digitized by Google

ἐς τὴν Θεσσαλονικέων ἀφίκου; Μή ποτε ἡ νυμφευσαμένη σε πόλις αὕτη κατὰ πᾶς βαρυζήλους τῶν γυναικῶν οὐκ ἀνέχεται ἐπιστρέφεσθαί σε πρὸς τὴν Κωνσταντίνου, τὴν βασιλίδα, οὔτε μὴν ἐπιστολὰς οἷον μηλοβολεῖν, ἀλλ' αὐτῆς ὅλον εἶναι καὶ πάντα τῇδε χαρίζεσθαι; Ἢ τοῦτο μὲν οὐχί· οἶει δὲ, ὥσπερ τἄλλα τοῦ παρόντος, οὕτω καὶ τὸ περὶ σὲ φίλτρον οὐκ ἔμπεδον, καὶ παρὰ τοῦτο οὐδ' αὐτὸς ἐθέλεις φυλάττειν θερμὸν τὸν ἀντέρωτα; 2. Ἀλλ' οὐκ ἔστι τοῦτο, οὔ, μὰ τὴν σὴν ἱερὰν κεφαλήν. Μᾶλλον μὲν οὖν νῦν οἱ ποθοῦντες πλέον τῷ πόθῳ κάμνουσι παρ' ὅσον τῇ ἀποστάσει ‖ μανθάνουσιν οἷον ἔχοντες ἀγαθὸν ἐλάνθανον ἑαυτούς. Ἐπεὶ καὶ θάλψις ἡλίου καὶ ὑγίεια καὶ ἅπαν καλὸν τότε μόνον θαυμάζεται, ἡνίκα βαρὺς ἐμπεσεῖται χειμὼν καὶ νόσος εἰσφθαρῇ καὶ τὰ τῆς ἐναντίας ὅλως συστοιχίας ἀντειςαχθῇ. Οὕτω καὶ Ἀθηναῖοι Σωκράτην ἔχοντες μὲν ἐβάσκαινον, μετὰ δὲ τὴν κύλικα ὡς σοφὸν ἐθαύμαζον καὶ ὅπερ οὐκ ἤδεσαν ἔχοντες ἀγαθὸν, τοῦτο ἀποβαλόμενοι, ἐπόθουν ἀνακαλούμενοι. 3. Σοῦ δὲ καὶ πρότερον περιειχόμεθα καὶ νῦν ἔτι μᾶλλον ποθήσειν ἐμέλλομεν. Ἐπεὶ τοίνυν ἔχεις μαθὼν τὴν περὶ σὲ νῦν ἐνταῦθα διάθεσιν, ἐπίστελλε, σοφώτατε. Φεῖσαι κἀμοῦ, διατεθρυλημένου τὰ ὦτα παρὰ τῶν πυνθανομένων τὰ περὶ σοῦ. Διατηροίη σε ὁ θεὸς πολυχρόνιον.

γ'. Τῷ Πηγονίτῃ κυρῷ Κωνσταντίνῳ.

1. Βαβαὶ τῆς τοῦ λογογράφου δεινότητος, βαβαὶ τῆς ἐπιστολιμαίας σφοδρότητος. Ὀσσίχον τὸ γράμμα καὶ ἡλίκον

1. *μήποτ' ἡ* E.—2. *κατὰ τῆς* E. *οὐκανέχεται* B.—6. *τἄλλα* B. — 8. *οὐ* Π.— 10. *παρόσον* Π. ‖ Κώδ. 2,α.—11. *ἑαυτους* E.— 12. *ὑγεία* Π. — 14. *συστοίχιας* E. — 16. *ὅπερ ἤδεσαν* ΛΤΕΜ. *ἀποβαλλόμενοι* B. — 17. *δὲ δὲ καὶ* E. — 19. *τοίνυν* E. — 20. *διατεθρυλλημένου* Π. — 21. *σε θεὸς* ΛΤΕΜ.

γ'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ.2,α-2,6, τῷ βαροκκικῷ, φ. 107,α-107,6 καὶ τῷ ἐσκουριαλείῳ, φ,86,α.

Τίτλος. *τῶ Πηγονάτω κυρ. Κωνσταντίνω* E. —42. *Ὀσσίχον τογραμμα* B.

Digitized by Google

φίλον ἐδάμασεν· οὐχ οὕτω κέντρον μελίττης, οὐχ οὕτω σκορπίου, οὐχ οὕτως ὑγροκελεύθου τρυγόνος ὀδύνας ἐντέθεικε. Τί παθεῖν ἐμέλλομεν, εὐγενεστάτη μοι κεφαλή, εἰ τὸ γράμμα προτενὲς ἐνεστήσω καθ' ἡμῶν καὶ πολύστιχον, εἰ τὴν ἄμαχον γλῶτταν δλην ἀνῆκας φέρεσθαι; 2. Νῦν δὲ κωλύμη τις, οἶμαι, κατὰ τὸν Θουκυδίδην, ἀντέσπακέ σε καὶ πρὸς τῶν φορολογικῶν παρεσύρης πραγμάτων καὶ παρὰ τοῦτο ἐν στενῷ κομιδῇ τὰ τοῦ γράμματος περιέστησας· ἀλλὰ καὶ οὕτω δακνηρότερον ἔμοιγε τοῦτο ἢ Φιλίππῳ τὸ λακωνικὸν ἐκεῖνο, τὸ Διονύσιος ἐν Κορίνθῳ, ἐδέδοκτο. Μᾶλλον δὲ, εἰρήσθω γὰρ τἀληθὲς, τῷ ἰνδικῷ ξύλῳ ἐῴκει· κινάμωμον τοῦτο λέγουσιν οἱ πολλοί· ὅπερ μετὰ τοῦ στύφοντος καὶ τὸ γλυκάζον οὐκ ἀγεννὲς εὐτυχεῖ. Οἷς μὲν γὰρ ἀπὸ φιλτάτης χειρὸς καὶ γλώττης ἐπέσταλτο, ἥδιστον γραμμάτων ἁπάντων ἐμοί· οἷς δέ τι καὶ δάκνον ῥῆμα καὶ λοίδορον προσεπέρριπτο οὐκ ἠρέμα στῦφον ὑπέκνιζεν. 3. Ἀλλά με τοιοῖσδε βάλλοις αὐτὸς βλήμασιν· οὐ γάρ μοι μέλον, προβαλλομένῳ σάκος φιλίας μέγα τε στιβαρόν τε, ὅπερ οὐκ ἂν ἀποβαλοίμην αὐτὸς οὐδ' ἀνασχοίμην τοῖς περὶ τὴν φιλίαν λειποτακτοῦσιν ἐγγράφεσθαι. Εἰ δ', ὅπερ ἀπευξαίμην, καὶ φαρμάξεις ἔχθρᾳ τὰ βέλη καὶ τοξεύσεις οὐκ ἐρωτικῶς ἔτι, ἀλλὰ πρὸς μῖσος λαμπρὸν, οὐδ' οὕτως ἂν τὸ θεῖον τοῦτο προδώσω πρόβλημα. 4. Οὕτως εὐόπτως ἐς φιλίαν ἔχω καὶ ἀπαθῶς καὶ οὐδὲ τοῦ προσπίπτοντος σκανδάλου πτοοῦμαι ῥοιζήματα, ὥσπερ ὁ γενναῖος ἄρα σὺ, ὃς ἤδη καὶ εἰς ἐχθροὺς, οἶμαι, τάττεις ὅτι μὴ γράμμα σοι ἀπεστάλκαμεν. Εἰ δὲ μὴ τὸν διακομίζοντα εὕροιμι, εἰ δὲ σταλὲν ἴσως οὐκ εἰς χεῖρας πεσεῖταί σοι, εἰ δ' ἄλλως οὐ δυναίμην ἐπιστεῖλαί σοι ἢ δυνάμενος ὀλιγώρως ἔχοιμι, ὥσπερ ἄρα καὶ ἄλλα πολλὰ τῶν ἀναγκαίων περιφρονῶ, παρὰ τοῦτο δεσμὸν φιλίας ἄρρη-

1. *οὐχ' οὕτως* B. *οὐχ' οὕτως* B.—6. *τίς* AB.—8. *οὕτως* AB.—10. *ἐδέδεκτο* A.— 14. *ἡδίστη* B. — 15. *στύφον* AB. — 17. *μέλλον* B. *σάκκος* AB. *μηχά* AB.—18. *ἀποβαλλοίμην* B.—22. *εἰς* B. — 24. *πτοοῦμαι* κατὰ διόρθωσιν ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος *πτωοῦμαι* B.— 25. *ἐχθροὺς* B. — 29. *περιφρονῶν* B.

Digitized by Google

κτον οὕτω δὴ διαρρήξεις καὶ τὴν πνευματικὴν συμφυίαν διασπάσεις ἑτοίμως; 5. Ὡς λίαν μεγαλόψυχος εἶ κἀπὶ τῆς φιλικῆς γνώμης ἑστὼς πάγιος. Μή ποτε πτηνὸς κατὰ τοὺς μύθους καὶ ὁ σὸς ἔρως καὶ κοῦφος ἀφίπταται καὶ οὐ βέβαιος ἵσταται, καὶ μᾶλλόν γε νῦν ὅτε τοῖς ὑπερβορέοις ἀνδράσι καὶ ἀνεράστοις ἀγχιθυρεῖς καὶ τῶν πάλαι κακοξείνων Ποντικῶν ἐπιχωριάζεις τοῖς κλίμασιν; Ἦ τάχα τοῖς σιδηρεῦσι τῶν Χαλύβων ἐγγειτονῶν, οὐκ ἀγανοῖς ἔτι βέλεσι, χαλυβδικῷ δὲ μᾶλλον κνώδοντι τὸν σὸν ὥπλισας ἔρωτα; Θράττει με καὶ τὸ τῆς Ταυροσκυθίας ἀντίπορθμον, μὴ τὸ τῆς ξενοκτονίας κακὸν ἐκεῖθεν διαβῇ καὶ πρὸς σέ. Ἐπεὶ ῥᾳδίως ὁρῶ σε τὰ τῶν ἀνθρώπων ἔθη μεταλαμβάνοντα παρ' οἷς ἂν συναικεῖν σοι προσγένηται. 6. Ἀλλὰ γὰρ χαίροις μὲν αὐτὸς, ἀγαπῴης δὲ καὶ τὸν οὐχ ἧττον σὸν ἢ ἐμὸν ἀδελφὸν καὶ περιέποις ἐς ἅπαν συνοῖσον αὐτῷ. Οὕτω γὰρ τῆς περὶ ‖ ἐμέ σου φιλίας τεκμήριον ποιήσομαι τὴν εἰς αὐτὸν εὔνοιαν. Ἔρρωσο.

www.libtool.com.cn

δ'. Τῷ Θεσσαλονίκης κυρῷ Εὐσταθίῳ.

1. Εὐδαίμων οὗτος ἀνὴρ καὶ εἴ τις ἄλλος. Πάλαι μὲν τῆς πρὸς τὴν σὴν ἁγιότητα συνηθείας ἔσχεν εὐτυχῶς, σοφώτατε δέσποτα· εἶτα δ', ἐπὶ χρόνον τινὰ τοῦ καὶ ἀγγέλοις αὐτοῖς αἰδεσίμου προσώπου διαστὰς, αὖθις τὴν αὐτοψίαν τοῦδε κατὰ θεῖον ἠὐτύχησε, σκιερὰν δ' ὑπὸ φηγὸν

ἀελίου φρύγοντος, ὁδοιπόρος ἕδραμεν ὥς τις.

5. *μᾶλλον* B. — 7. *σιδηρεῶσι* ΛB. — 9. *ὥπλισας* ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος *ὥπλισαν* Λ.— 14. *οὐχ'* Λ.— 15. ‖ Κώδ, 2,6.

δ'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 2,6, ἐν τῷ βαροκκικῷ, φ. 107,6-108,α καὶ τῷ ἐσκουριαλείῳ, φ. 86,6. Ἐδημοσιεύθη δὲ ὑπὸ Tafel ἔνθ' ἀν. σ. 355 κ. ἑ. (T) καὶ κατ' αὐτὸν ὑπὸ Ellissen ἔνθ' ἀν. σ. 68 κ. ἑ. (E) καὶ Migne ἔνθ' ἀν. σ. 329 (M). Τὴν συμφωνίαν πάντων τῶν κωδίκων ἔν τινι παίσματι γραφικῷ ἐδήλωσα διὰ τοῦ Π.

Τίτλος. *τῷ ἁγιωτάτῳ θεσσαλονίκης κυρῷ εὐσταθίῳ* B. — 17. *τὴν πρὸς* E.— 20. *προσωπου* B.— 21. *φυγὸν* Λ. *ὑποφηγὸν* B. — 22. Ἐν τῇ ὥᾳ ἀπέναντι τούτων *θεοκρίτου βουκολικὸν* Λ.

Digitized by Google

Ἡμῖν δὲ τῷ πυρὶ τοῦ σοῦ πόθου κάμνουσιν ἀμήχανον τὸ δεινὸν ἕως ὁ καθ' ἡμᾶς σὺ μόνος ζέφυρος τὴν μὲν σὴν πανευδαίμονα Θεσσαλονίκην εἴης περιηχῶν, ἡμᾶς δ' οὐκέτι ζωογόνον περιπνέοις καὶ τὸ λυποῦν ἅπαν ἀναψύχοις ὡς πρότερον. 2. Εἶτα τίνας παρ' ἡμᾶς ὡς ὑπερεκκαιομένους ἡμῶν ὁ συμπαθὴς ἐλεεῖν ἔγραφες ἢ τίνα παρὰ τὰ καθ' ἡμᾶς πυρφόρα ἐκάλεις κλίματα ὡς τοῦ κατὰ Θεσσαλονίκης καυματωδέστερα; 3. Ἡμεῖς τοι κἂν διατακέντες ἐλύθημεν, κἂν ἐς τέφραν ἀπηθαλώθημεν, εἰ μὴ γραμμάτων αὔραις ἐζώγρεις ἐκλείποντας. Τί μοι καὶ γὰρ εἰ λαμπρὸν μὲν ἀπαρχτίαν ὁ Εὔξεινος κατάγει καὶ τὸ περιέχον περιψύχει, πῦρ δ' ἄλλο ὑπονέμεται τὰ σπλάγχνα θερμότερον διὰ τὸ τῆς σῆς ἀγιωσύνης ἀπόδημον; 4. Μή μοι διαπιστήσῃς. Εἴ ποτε βουλοίμην κενῶσαι τῆς ψυχῆς τὸ λυποῦμενον, ἤδη γεγονὸς ὑπέραντλον, ἢ τῶν ἀναγνωσμάτων ὅσα προίσταταί μοι πρὸς ἐπιστατικώτερον ἀνακοινώσασθαι νοῦν ἢ πυθέσθαι τι ἢ ξυμβουλεύσασθαι καὶ ὧδε κἀκεῖσε τῇ διανοίᾳ περιβλεψάμενος οὐδένα ὁρῶ, παρὰ χρῆμα ἐς τὸν μέγαν τῶν Θεσσαλονικέων ποιμένα ὑπὸ τῆς μνήμης ἀνάγομαι καὶ στένων ἀνακαλοῦμαι τὸν κατὰ πνεῦμα πατέρα, τὸν καθηγητὴν, τὸν παρήγορον, τὸν ἀγαθὸν σύμβουλον, τὸν ἐς ἅπαν ἐφ' ὅτῳ ἄν τις δέοιτο ἱκανώτατον· καὶ ἐπὶ τούτοις στεναγμοῦ καπνὸς ἐκ τῶν στέρνων ἀναθρώσκει καὶ τὸ ὑποτυφόμενον ἔνδον ὑποσημαίνει πῦρ, ὅπερ ὡς διά τινων σβεστηρίων ὀργάνων τῶν σῶν γραμμάτων ὑπολήγει μὲν, ἀλλ' οὐ καὶ παρ' ἅπαν ἀποσβέννυται. 5. Ὦ γραμμάτων ἃ διὰ τὸ συνεχῶς ἄλλα ἐπ' ἄλλοις ἁρμόττεσθαι καὶ συντίθεσθαι βαθμῖδας οὐκ ἀκόμψως θείη τις

1. *περὶ* E. — 4. *πράτερον* E. — 6. *παρὰ καθ'* B. *ἡμὰς* E. — 8. *κἀ'ν* A. — 9. *Ὅμοι. Καὶ γὰρ* TEM. — 10. *μὲν* λείπει ATEM. — 12. *σῆς* λείπει BTEM. — 14. *ὑπεραντλῶν* TEM. *ἀναγνωσμέτον* TEM. —15. *μοι αι πρὸς* B. *προς* E. — 16. *περικλεψάμενος* TEM. — 17. *ὁρῶν* B. *παραχρῆμα* Π. — 18. *τῆς ποίμνης* ATEM. — 20. *τὸν ἅπαν* B. — 22. *ἀναθρώσκων* Π. *ὑποσημαίνων* Π. — 24. *παράπαν* Π. — 26. *βαθμίδας* Π. *τίς* B.

www.ibtpdf.com.cn

Digitized by Google

ἂν, δι' ὧν πρὸς τοὺς χθονίους ἡμᾶς κατιέναι προνοητικῶς οὐκ ὀκνεῖς ὁ τὰς ἀναγωγὰς τῶν ἀρετῶν πάλαι καὶ νῦν ἀνερχόμενος· ὡς ἐντεῦθεν, εἰ καὶ μὴ τῷ χορῷ τῶν ἀγγέλων ἐντάττεσθαι, παρ' ἀγγέλους γοῦν οὐδὲν ἧ βραχύ τι ἐλαττοῦσθαι καὶ σὲ, ἅτε τὴν αὐτὴν ἐκείνοις ἀναβαίνοντα καὶ καταβαίνοντα κλίμακα. 6. Ἐγὼ δὲ ὁ δύσελπις ἀεὶ ᾤμην τῶν τῆς Προνοίας πανδερκῶν βλεφάρων ἔξω που πίπτειν, οὐκ εἰδὼς ὡς ἀγγέλῳ τοιῷδε πεπίστευμαι, ᾧ τὰ κατ' ἐμὲ θαυμασίως οἰκονομοῦνται. Οὐκ ἀπέχρησε τὰ τῆς προτέρας προμηθείας φιλότιμα, τὸ περὶ λόγους φῶς, ἡ κατ' οἶκον εἰσοίκησις, ἡ κατὰ πνεῦμα εἰσποίησις, ὁ πορισμὸς ὁπόσων ἐνδεὴς ἐγὼ ἄνθρωπος. Οὐκ ἀπέχρησε ταῦτα, ἀλλ' ἔτι, μὴ τοπικῷ ἡ χρονικῷ διαστήματι διειργόμενος, τὴν ἡμῶν θάλπει μνήμην καὶ τῆς περὶ ἡμᾶς ἐπιστροφῆς ἐμπυρεύει ἄσβεστον ἔναυσμα. 7. Ὦ νοῦς πανδεχὴς, ὦ δέλτος ψυχῆς μνήμονος, βιβλίον ἀτεχνῶς θεοῦ, ἐν ᾧ μυρίοι γεγράμμεθα. Ἀλλὰ διατηρηθείη τὸ τῶν Θεσσαλονικέων εὐφεγγέστατον φῶς ἄσβεστον, ὡς ὑπὸ λοιπῷ τούτῳ πυρσῷ κατὰ τὴν τοῦ βίου νυκτομαχίαν λαμπώμεθα.

ε'. Τῷ Αὐτωρειανῷ κυρῷ Μιχαήλ.

1. Ὁ μὲν ἐμὸς ἀδελφὸς, ἤδη δὲ καὶ σὸς, εἴπερ καὶ ἐγὼ σὸς, ἰδοὺ φροῦδος τὴν εὐθὺ Παφλαγόνων στελλόμενος. Τοῦτο γάρ που φίλον θεῷ. Ἵνα τί δὲ καὶ σὺ τοσοῦτόν με ἀπεκρύψω χρόνον, ἀδελφικὴ κεφαλή; Ἢ καὶ τοῦτο Προνοίας ἐξῆπται τῆς ἄνωθεν; Εἰ τοῦτο, στέργοιμ' ἄν, ὀλίγα δ' ὧν ἥμαρτον μεμαστίγωμαι. 2. Ἀλλ' εἰ μὲν ὄχλος πραγμάτων ἐπεισπεσὼν ἀπείργει σε τῆς πρὸς ἡμᾶς ὁδοῦ, οὕπω δεινὸν, ‖ καίπερ ὂν ἀργα-

1. *τοὺς* λείπει ΤΕΜ. — 2. *ἀναγωγοὺς* ΛΤΕΜ. —8. *τοιῴδε* Ε. —10. *ἡσοίκησις* Λ.

ε'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 2,6-3,α, τῷ βαροκκικῷ, φ. 108,α καὶ τῷ ἐσκουριαλείῳ, φ. 87,6. Τίτλος. *Τῷ αὐτῷ Ῥαγαρῷ* Ε. — 21. *ἴσατί* Β. *τοσοῦτον* ΑΒ.— 25. ‖ Κώδ. 3,α.

Digitized by Google

λέον ἐμοί. Εἰ δ' ὡς νεκρὸς ἐπελήσθην ἀπὸ καρδίας, πῶς ἂν παραστήσω ὅσα δέδηγμαι τὴν ἐμαυτοῦ καρδίαν; ἐξ εἰκόνος δὲ ὅμως ὑπογραπτέον τὸ ἄλγος ὡς οἷόν τε. Ἐξεκόπη τις θάτερον τῶν ὀφθαλμῶν, εἶτα, ἐπὶ τῷ λειπομένῳ τὰς ἐλπίδας σαλεύων, καὶ τοῦτον ἐκκεκόφθαι κεκινδύνευκε. Πότερον εἴη ὀδυνηρότερον; ἢ που τὸ δεύτερον. Ἐκεῖνος οὗτος ἐγώ. Οὓς δέ φημι ὀφθαλμοὺς, πάντως ὁρᾷς. Εἰ γὰρ καὶ μηδεὶς ὀφθαλμὸς ἑαυτὸν ὁρᾷ, σὺ δ' ὅμως ὁρᾷς σεαυτὸν προσέτι καὶ θάτερον. Ὑγιαίνοις, φίλτατε ἀδελφῶν ἐμοὶ καὶ φιλαδελφότατε.

www.libtool.com.cn

ς'. Τῷ Θεσσαλονίκης κυρῷ Εὐσταθίῳ.

1. Ὑψώσω σε, θειότατε δέσποτα, ὅτι ὑπέλαβές με· εἴτε τοῦτό ἐστι τὸ ὑπολαβεῖν, περιτρεπόμενον ἤδη τινὰ μεγάλαις χερσὶν ὑποδέξασθαι καὶ ἀπεῖρξαι τοῦ πτώματος, εἴτε ὑποκουφίσαι καταδυόμενον, ὡς εἴ τις ἀθαλάττωτον παῖδα καὶ τοῦ νήχεσθαι ἀρτιμαθῆ, τὰς χεῖρας ὑποβαλὼν, μετεωρίζοι καὶ οὐκ ἐᾷη πίπτειν ὑπόβρυχα. Ἔγωγε γὰρ κἂν ἀνετετράμμην σκοτοδινιάσας ἐκ τῆς ἀστάτου τῶν πραγμάτων περιστροβήσεως, κἂν ὕδωρ ὀλιγοπιστίας ἐξέπιον ἁλμυρὸν, οὐχ οἷός τε ὢν οὐδὲ ταῖς τοῦ βίου ἀκταῖς ἐπινήχεσθαι. 2. Ἀλλὰ σὺ, ὦ θεῖον καὶ κοινὸν ἀγαθὸν, ὦ φωσφόρον ὄμμα Χριστοῦ, ὡς εἶδες, ὡς ἔγνως οὕτως ἔχοντα, οἷα χεῖρα γενναίαν καλὸν γράμμα ἐπώρεξας.

1. *ἀπελήσθην* B. — 3. *οἷον* AB. *τίς* B.

ς'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 3,α, ἐν τῷ βαροκκικῷ, φ. 108,α-108,δ καὶ ἐν τῷ ἐσκουριαλείῳ, φ. 87,α. Ἐξεδόθη δὲ ὑπὸ Tafel ἔνθ' ἀν. σελ. 356 κ. ἑ. (T) καὶ κατ' αὐτὸν ὑπὸ Ellissen, ἔνθ' ἀν. σελ. 64-66 (E) καὶ Migne, ἔνθ' ἀν. σελ. 331 (M). Τὴν συμφωνίαν πάντων τῶν κωδίκων, ἐκτὸς τοῦ ἐσκουριαλείου ὃν δὲν παρέβαλον, καὶ τῶν ἐκδόσεων ἔν τινι κακῇ γραφῇ ἐδήλωσα διὰ τοῦ Π.

14. *ὑπολαβὼν μετεωρίζει* Π. — 15. *κἂν* B. *ἀνατέτραμμαι* Π. *σκοτοδϊμιάσας* B. — 17. *κἂν* B. *ἁλμυρὸν* B. *οὐχ'* AB. *οἷος* B. — 20. *ὑπώρεξας* AB.

Digitized by Google

Καὶ παρὰ χρῆμα ὄρθιος ὁ πίπτων καὶ ὁ μικροῦ καταδὺς τῶν κυμάτων κατωρχήσατο. 3. Καὶ τὸ μὲν κρήδεμνον τῆς Ἰνοῦς οὐκ οἶδα ὅ τι ποτὲ τῷ τλήμονι Ὀδυσσεῖ συνεισήνεγκεν, ὅτε θαλαττομοχθοῦντι τοῖς στέρνοις αὐτὸ ὑπετείνετο. Τό γε μὴν σὸν γράμμα, ὃ ἐν τοῖς στέρνοις φέρω, τὸ πᾶν ἡμῖν καὶ τὸ ὅλον τῆς σωτηρίας εἴργασται, καὶ ταῦτα, ὅτε οὐκ ἦν ἡμῖν ἐλπὶς τοιοῦδε καλοῦ, τὸ ἄσχολον εἰδόσι τῆς σῆς ἁγιότητος· ὡς μᾶλλον ἂν ἐπεπείσμην τὸν αἰθιοπικὸν τουτονὶ γραμματοκομιστὴν εἰς λευκόχρωτα μεταβαλεῖν ἢ γράμμα τῆς ἱερωτάτης σου ψυχῆς μετὰ χεῖρας ἄρτι λαβεῖν, ὃν πάνυ καταλλήλως εἰς Μωσῆν ἐξεδέξω, διὰ τὸ οἷον ἐκ γνόφου κατέρχεσθαι ὅλον ὑπόζοφον. 4. Ἐγὼ δὲ καὶ τὸ ἑπόμενον συλλογίζομαι, ὅτι καὶ ὡς ἐκ θεοῦ πλάκας κομίζει τὰ παρὰ σοῦ γράμματα. Μή ποτε δὲ, ὦ δέσποτα, καὶ βάτῳ καιομένῃ που ὀρειβατῶν ἐντετύχηκεν, εἶτ' οὐκ ἐνόησεν ἀποστρέψαι τὰς ὄψεις καὶ παρὰ τοῦτο τὸ πρόσωπον κατησβόλωτο; Ἀλλ' ὁ μὲν, ἕως ἡμῖν γραμματοφορεῖ καὶ μηνύει λευκὰς περὶ σοῦ ἀγγελίας, καὶ εἰς ἄγγελον φωτὸς καὶ ἡμέρας τετάξεται, κἂν ἐπιδερμίδι σαρκὸς μελαίνης σκιάζηται. Σὺ δὲ εἴης ἀεὶ πίπτοντας ἔξω τοῦ καλοῦ ἐπανάγων διδασκαλικῶς ἅμα καὶ πατρικῶς. 5. Τὸ ἐπιτείχισμα τοῦ δεινοῦ καὶ δυσκόλου γείτονος τῷ τέως μὲν εἰς κενὸν ἔσχασε καὶ μυρίαι κορῶναι αὐτῷ ἐπικρώζουσιν. Εἰ δ' ἐπιτεκτήναιτό τι καὶ ἔτι, οὐκ οἶδα. Ἐταλάνισα, μὰ τὴν σὴν σοφίαν, τὸ σαπρὸν γερόντιον, οἷς, σοροπηγεῖν ἑαυτῷ λαθόμενον, ἐποικοδομεῖν κατὰ τῶν γειτονούντων ἐπεβάλετο μέγαρα ἠνεμόεντα ἄλλως, οἷς ἀνεμιαῖα ἠλέγχθησαν καὶ ὡς αὖραι λυθέντα διεφυσήθησαν. 6. Τοῦ περὶ νησταίας λόγου οὔπω γεγεύμεθα, τῆς δὲ μονῳδίας τοσοῦτον, ὅσον εἰ καὶ τράπεζαν παραφέρων τις, ὄψων πολλῶν καὶ καλῶν γέμουσαν, πρὶν ἢ

1. *παραχρῆμα* Π. — 2. *κατωχρήσατο* Ε. — 8. *γραμματοκομιστὶν* Ε. — 9. *λευκοχρῶτα* Π. — 11. *διατὸ* Β. — 13. *πλακας* Β. — 15. *παρατοῦτο* Β. — 16. *κατησβόλοτο* Β. — 19. *σκιάζεται* ΤΕΜ. *σύ δε* Β. *εἴη* Λ. *πίποντας* Β. — 21. *τωτέως* Π. — 24. *οἷς* (?) Ε. — 25. *ἐποίκοδομεῖν* Β. — 29. *πριὶ* Π.

Digitized by Google

καὶ χεῖρας ἐπιβαλεῖν εὐθὺς ἥρπασε, τὸν δαιτυμόνα ἀφεὶς ἐπιχαίνοντα καὶ μόνῃ τῇ ὄψει ἀνιαρῶς παραψαύσαντα. Δοίη σοι θεὸς ζωὴν μακροχρόνιον.

www.hbtool.com.cn

ζ'. Πρὸς τὸν αὐτὸν Θεσσαλονίκης.

1. Ὁ δ' αὖ πάλιν ἔμφορτος πολλοῦ γραμμάτων καπνοῦ, τάχ' ἂν πρὸς τὸν γραμματοκομιστὴν || τὸν παρόντα κομψεύσαιο· καὶ μάλ' ἀληθῶς. Οὐδὲν γὰρ τὰ ἡμέτερα ταῦτα ἢ καπνὸς, τεκμήριον μόνον τοῦ παρ' ἡμῖν ἀσβέστους ὑποκάεσθαι ἔτι τοὺς σοὺς θερμοὺς ἔρωτας, τὰ δέ γε ἄλλα εἰς ἀέρα σκιδνάμενος καὶ λυόμενος. Εἰ δέ σοι καὶ φίλτατος, ὅτι τῆς λόγῳ σε θρεψαμένης ἀποθρώσκει, τοῦτο λέγοις μὲν αὐτὸς, ἀκούοιμεν δὲ ἡμεῖς. Πλὴν καὶ οὕτω καπνὸς, καὶ παρὰ τοῦτο, οἶμαι, καὶ ὁ κομίζων καπνηρὸς ὅλος καὶ γρηὶ καμινοῖ ἴσος. 2. Ἀλλ' ὁ τοιόσδε καὶ ὢν καὶ ἥκων ἐνθένδε στιλπνὸς ἡμῖν ἐπανήκοι, πῶς εἴποις; καὶ ἰδεῖν ἥδιστος καὶ φαιδρὸς λάμποντι προσώπῳ ἐκ τῆς σῆς δήπουθεν αὐτοπτήσεως καὶ τοῦ κεστοῦ τῶν γραμμάτων σου, ἐπισχεδιάζοντος αὐτῷ τὸ ἐπίχαρι· ὃς καὶ τῇ σῇ ἁγιότητι αὖθις ἀναγγελεῖ τὰ καθ' ἡμᾶς ὅπως ἔχουσιν. Ἵλεως εἴη μοι θεὸς διὰ τῶν σῶν ἱερωτάτων ἐντεύξεων.

ζ'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 3,α-3,β, τῷ βαροκκικῷ φ, 108,β καὶ τῷ ἐσκουριαλείῳ, φ. 87,β. Ἐδημοσιεύθη δὲ ὑπὸ Tafel, ἔνθ' ἀν. σελ. 358 κ. (T) καὶ κατ' αὐτὸν ὑπὸ Ellissen, ἔνθ' ἀν. σελ. 67-68 (E) καὶ Migne, ἔνθ' ἀν. σελ. 333 (M). Τὸ Π = ΑΒΤΕΜ.

Τίτλος. *Τῷ αὐτῷ.* Ἔσκ. — 4. *πολλῶν* ΑΒ. — 5. *γραμματοκομίστην* Ε. || Κωδ. 3,β. — 8. *δὲ γε* Ε. — 12. *ἴσος* ΑΤΚΜ. *ἴσος* κατὰ διόρθωσιν ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος *ἴσως* Β. — 13. *ἐνθέδεν* Β. — 18. *σῶν ἁγίων καὶ ἱερωτάτων* Β.

Digitized by Google

η΄. Τῷ Αὐτωρειανῷ κῦρ Μιχαήλ.

www.libtool.com.cn

1. Ἀθήνηθεν τὸ γράμμα, ἀλλ' οὐ παρὰ τοῦτο περισσότερον καὶ σοφώτερον, ἀγαπητὸν δὲ μᾶλλον εἰ μὴ καὶ λίαν ἀγροικικώτερον. Οὕτως οὐ μόνον οὐκ ἐπιδέδωκέ μοι τὰ τοῦ λόγου, εἰς τὴν μητέρα τῶν σοφῶν μεταναστεύσαντι, ἀλλὰ κἀπὶ τὸ χεῖρον προχωρεῖν κεκινδύνευκεν, ὅτι τοσοῦτον σπανίζει οὐ λέγω φιλοσόφων ἀνδρῶν, ἀλλ' ἤδη καὶ βαναύσων αὐτῶν, ὡς δοκεῖν τὴν παλαιὰν ἐκείνην Ἱερουσαλὴμ πεπολιορκημένην παρὰ τῶν Βαβυλωνίων καὶ καθῃρημένην φαντάζεσθαι, ἐμὲ δὲ αὐτὸν ἄλλον Ἱερεμίαν λογίζεσθαι, τείχη κατεσκαμμένα καὶ λεωφόρους ἐρήμους ὁρῶντα καὶ δακρύων ποιούμενον πρόφασιν. Τοὺς δὲ περιλειπομένους, γύναια καὶ παιδάρια καὶ τὴν ἔξωρον ἡλικίαν μετὰ τῶν ἐν ἡλικίᾳ κομιδῇ εὐαριθμήτων, οὐδὲ τούτους γοῦν μικρὸν παραμύθιον ἔχοντας, ὅτι μὴ καὶ προσθήκην τοῦ πένθους μεγίστην, παρὰ τοσοῦτον οὐκ ἐπίπαν ὁρωμένους γυμνοὺς ἅπαντας παρ' ὅσον ῥάκιά τινα παλαιὰ καὶ σαπρὰ ὅσα θέμις αὐτοῖς κρύπτεσθαι οὐκ ἀκριβῶς οὐδ' αὐτὰ κρύπτουσι, παρὰ τοσοῦτον δὲ λιμῷ θανεῖν ἀντιβαίνοντας παρ' ὅσον ὁ κρίθινος ἄρτος συνέχει τὰ λιμηρὰ τῶν ταλαιπώρων ψυχάρια, οὐκ εἰς κόρον τρέφων, ἀλλ' ὅσον μὴ τὸν ἀναγκαῖον διερρωγέναι δεσμὸν τῆς φύσεως, ὡς οἵ γε κριθοφαγοῦντες ἐς κόρον εὐδαίμονες οὗτοι καὶ πίονες τῆς γῆς ταύτης· ἵνα μὴ λέγω τοὺς ἐσθίοντας στέαρ πυροῦ, δύο που ἢ καὶ τρεῖς, ἀλλὰ πτωχικοῖς καὶ τοῦτο μεμαγμένον αἵμασιν. Οἷς κρεῖττον ἦν κατὰ τὸν ὄφιν γῆν ἐσθίειν διὰ βίου παντὸς ἢ τὸν λαὸν Κυρίου ἐσθίειν ἐν βρώσει ἄρτου καὶ τὸν θεὸν μὴ ἐπικαλεῖσθαι, ὡς

η΄. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 32,6-33,α καὶ τῷ βαροκκικῷ, φ. 162,6.

2. *ἀγαπητόν δε* Β. — 4. *εἰς* κατὰ διόρθωσιν τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος *ἐς* Β. — 5. *οὐ μόνον φιλοσόφων* Β. — 7. *πολιορκημένην* Λ. — 13. *ἔχοντα* Β. — 15. *παρόσον* ΑΒ. — 16. *κρύπτεται* Β. — 17. *παρόσον* ΑΒ.

Digitized by Google

εἶναι τοὺς μὲν πενεστέρους ἐλεεινοὺς, τοὺς δ' εὐπορωτέρους μισητοὺς, ὅ ἐστιν ἅπαντας δυστυχεῖς.

www.libtool.com.cn

2. Ἐγὼ μὲν οὖν ὁ μάταιος ᾠμην, ὡς εἰ μὴ καὶ Δημοσθένους ζηλωτὰς τοὺς ἐκείνου πολίτας εὕροιμι, ἀλλά γε τοῦ κριθίνου Δημοσθένους πάντως, οἶδας δήπου τὸν Δείναρχον. Οἱ δὲ οὐ μόνον λιμὸν τοῦ ἀκοῦσαι λόγον, ἀλλὰ καὶ λιμὸν ἄρτου κριθίνου δυστυχοῦσιν οἱ τλήμονες. 3. Ἦν δὲ ἄρα κἀκεῖνο τοῦ Ἐκκλησιαστοῦ σοφὸν «γενεὰ πορεύεται καὶ γενεὰ ἔρχεται, ἡ δὲ γῆ εἰς τὸν αἰῶνα ἕστηκεν.» Ἡ μὲν γὰρ χάρις τῆς γῆς ἡ αὐτὴ, τὸ εὐκραὲς, τὸ ὀπωροφόρον, τὸ παμφόρον, ὁ μελιχρὸς Ὑμηττὸς, ὁ εὐγάληνος Πειραιεὺς, ἡ μυστηριώδης Ἐλευσὶς ἦν ὅτε, ἡ τῶν Μαραθωνομάχων ἱππήλατος πεδιὰς ‖ ἥ τε Ἀκρόπολις αὕτη, ἐφ' ἧς ἐγὼ νῦν καθήμενος αὐτὴν δοκῶ πατεῖν τὴν ἄκραν τοῦ οὐρανοῦ· ἡ δὲ φιλόλογος ἐκείνη γενεὰ καὶ περιττὴ τὴν σοφίαν οἴχεται, ἐπεισῆλθε δὲ ἡ ἄμουσος, πτωχὴ τὸν νοῦν, πτωχὴ τὸ σῶμα, κούφη μεταναστεῦσαι καὶ ἄλλοτε ἄλλης ἐπιβῆναι τροφὴν μαστεύουσα, κἀκεῖθεν αὖθις ἀναπτῆναι κατὰ τοὺς ἀβεβαίους καὶ πλάνητας ὄρνιθας.

4. Κἀντεῦθεν ἡ μεγάλη πόλις ἐρείπιον μέγα καὶ ἄλλως θρυλούμενον. Ἐξέλιπε καὶ φυσητὴρ, οὐ σιδηρεὺς παρ' ἡμῖν, οὐ χαλκεὺς, οὐ μαχαιροποιὸς, ταῦτα δὴ τὰ χθὲς καὶ πρὸ τρίτης ἔτι σωζόμενα. Εἶδες τῷ λόγῳ τὴν τοῦ ἡμετέρου λάχους κατάστασιν· ἔμαθες τὴν κληρονομίαν ἡμῶν, τὴν κρατίστην οὐκ οἶδ' ὅτε, νῦν δ' ἔχουσαν εὖτως ὡς ἀπαγγελλόντων ἡμῶν ἤκουσας. 5. Στέργω μέντοι ταύτην ὡς παρὰ θεοῦ τε πιστεύων δέξασθαι καὶ ὡς πάλαι πρὸς ἅπαν τοιοῦτον ταραχῶδες καὶ θυμαλγὲς ἑτοιμαζόμενος, θαρρῶν δὲ καὶ ἄλλως ἐπὶ ταῖς τῶν φιλούντων ὑμῶν προσευχαῖς, ὧν ἡ στέρησις πείθει τῶν ἄλλων ἀνιαρῶν ἐπιλανθάνεσθαι. Φεῦ, φεῦ· ἆρα προσθήσω

10. *ὀπωροφόρον* B. *πάμφορον* AB. — 11. *πῦραιεὺς* B. *μυστηριω* τῆς λέξεως μενούσης ἀτελοῦς καὶ ὑπάρχοντος λευκοῦ χώρου ὡσεὶ διὰ γράμματα ὀκτὼ B. — 12. *ἱππήλατος* B. ‖ Κώδ. 33,α. — 14. *φιλολόγος* B. — 19. *θρυλλούμενον* AB. — 20. *φυσητὴρ* B. — 22. *λόγω τοῦ* B. — 23. *κληρονομιὰν* B. — 25. *τὲ* AB.

τοῦ ἐπιβλέψαι με πρὸς τὸν ἅγιον τῆς τοῦ θεοῦ Σοφίας ναόν; ἆρα τὰ φίλτατα ὑμῶν ὄψομαι πρόσωπα, καὶ πότε ταῦτα; Ἐλπίδες μὲν ἐν τοῖς ζῶσί φασιν, ἀλλ' ἥ γε κατωτάτη αὕτη ἐσχατιὰ ἱκανὴ διαστῆσαι μακρότερον ἢ περ ὁ θάνατος. Ἀλλὰ τί ταῦτα φίλος μοι διελέξατο θυμὸς, θεοῦ τὰ καθ' ἡμᾶς ὡς βούλεται διεξάγοντος; ὑφ' οὗ διαφυλάττοιο ὑγιής τε καὶ εὔθυμος.

www.libtool.com.cn

θ'. Τῷ Πατριάρχῃ κῦρ Θεοδοσίῳ.

1. Τί τοῦτο πέπονθα, μακαριώτατε δέσποτα, καινόν τι πάθος καὶ ἀπ' ἐναντίας τοῖς πολλοῖς καὶ ἀλλόκοτον; Τοῖς μὲν γὰρ εὐάγγελον ποθὲν καὶ φιλικὸν γράμμα φανὲν ἡδονῆς πρόξενον γίνεται· ἐμὲ δὲ τὸ τῆς μεγάλης ἁγιωσύνης σου γράμμα, ὅσα μοι δι' εὐχῆς ἀπηγγελκὸς, ὅμως δακρύειν μᾶλλον ἢ χαίρειν παρεσκεύασεν. Ἡ γάρ τοι ἐμφαινομένη ὅλῳ τῷ γράμματι περὶ ἡμᾶς πατρικὴ διάθεσις καὶ συμπάθεια μᾶλλον πρὸς τὸ πενθεῖν προετρέπετο, ἀναλογιζομένους ἡλίκης ξυναυλίας ἀπερρωγότες ἐξετοπίσθημεν, καὶ ταῦτα ἡνίκα μετὰ καθαρᾶς ἀπραγμοσύνης ἐξῆν συμφιλοσοφεῖν τῇ θειοτάτῃ ψυχῇ καὶ τῆς ἐντεῦθεν καταπολαύειν μακαριότητος. 2. Ἥ γε μὴν ἁγία Τερέβινθος, ἡ τὸ οἰκουμενικὸν οἰκειωσαμένη καλὸν, ἡ τῆς ὑψηλῆς λυχνίας ὑψηλοτέρα καὶ φανοτέρα καθότι φῶς τοῦ κόσμου, διὰ τὴν ἑκούσιον ταπείνωσιν μᾶλλον ὑψωθὲν, ὑπεδέξατο, οὗ ποτε τῆς ἡμετέρας μνήμης ἐκπίπτουσα, δριμὺν τὸν πόθον ἐνίησιν, οὐ δι' ἃς τὸ γράμμα ἐξύμνησε χάριτας. Εἰσὶ γὰρ καὶ παρ' ἡμῖν χωρία κατάρρυτα καὶ ἀνθεινὰ καὶ πολύδενδρα καὶ περί που τὰ κράσπεδα τοῦ μελιχροῦ Ὑμηττοῦ οὐκ ἀηδῆ φροντιστήρια, τοσοῦτον ἀνακεχωρηκότα θαλάσσης ὡς

3. *ζῶσι φασὶν* ΛΒ. — 6. *ἀφ'* ΛΒ.

θ'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 33,α.

9. *ἀπεναντίας.* — 22. *ἐκκύπτουσα.*

Digitized by Google

μήτε κλύζεσθαι φλοίσβῳ καὶ τὰς τῆς θαλάσσης δρέπεσθαι χάριτας, εἴτε τις ἰχθῦν ἀσπαίροντα ἔτι ποθεῖ εἴτε καὶ τὴν ὄψιν ἄλλως ἐστιᾶν βούλεται. Ἔξὸν γὰρ αὐτόθεν καθήμενον βλέπειν πέλαγος ὅσον ὀφθαλμὸς βούλεται ἢ δύναται, ἔτι δὲ καὶ τὰς ἐν αὐτῷ νήσους, ὧν καὶ παρὰ τοῖς παλαιοῖς ὀνόματα, τὴν Ψυτταλίαν, τὴν Σαλαμῖνα, τὴν Αἴγιναν καὶ ἀκτὰς καὶ πορθμοὺς καὶ λιμένας καὶ ὅρμους παντοδαποὺς καὶ πρὸ πάντων τὸν Πειραιᾶ. Εἰ δ' οὐκ ὀκνεῖ τῆς τραχείας ἐπιβῆναι τοῦ Ὑμηττοῦ ῥάχεως, ὄψεται σχεδὸν τὴν Ἀττικὴν πᾶσαν ἐκεῖθεν, ἴδῃ δὲ καὶ τὰς Κυκλάδας καὶ τὰς Σποράδας περὶ αὐτὴν ἐπικειμένας πανταχόθεν, ὥσπερ ἐν χοροῦ σχήματι. 3. Οὔκουν διὰ τοιάσδε ψυχαγωγίας μεμνήμεθα τῆς Τερεβίνθου καὶ μεμνημένοι καθήμεθα δεῦρο δακρύοντες· ἀλλ' οἷς τὸ ἀγαθὸν, οὗ μηδ' ἅπας ὁ κόσμος ἄξιος, ἐκολπώσατο καὶ ἔστιν ἀειθαλὴς οὐχ ὡς ἐλαιόφυτος, δαφνηρά τε καὶ μυρσινήεσσα, ὡς αὐχοῦσα δὲ σὲ τὸν δίκαιον ἀνθοῦντα ψαλμικῶς ὥσπερ τινὰ φοίνικα καὶ ὡς ἐλαίαν κατάκαρπον. Διὰ ταῦτα ἡ Τερέβινθος ‖ ἀοίδιμος καὶ ἐράσμιος, ὡς, εἴ γε τὸν μάργαρον ἐξῆν ὁρᾶν ἑτέρωθί που αὐτὸν καθ' αὑτὸν, μικροῦ ἂν ἠξιώθη λόγου τὸ κέλυφος. Ἴλεως γένοιτό μοι θεὸς διὰ τῶν ἱερωτάτων σου προσευχῶν.

ε'. Τῷ Φουρνεταρέῳ κῦρ Θεογνώστῳ.

1. Οἶδα ὡς εἴ τις μέμνηταί μου, μέμνησαί μου καὶ σὺ, τιμία κεφαλή· οἶδα δὲ τοῦτο ἀπὸ τῶν ἐμῶν παραμετρῶν καὶ τὸ σόν. Οὐκ ἐκπίπτει γάρ ποτε τῆς ἡμετέρας μνήμης ὁ καλὸς Φουρνιτάριος. Ἐπεί μοι τὰ τῶν σῶν ἀρετῶν οἷον ἐγκέκαυται εἰς δέλτον φρενὸς μνήμονα καὶ οὐκ ἂν λαθοίμην ἐμπει-

6 α γ

2. *εἴτέ τις*.— 9. *τὴν ἀττικὴν σχεδὸν πᾶσαν*.— 12. *τοιάσδε* ἐκ διορθώσεως τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος *τοιᾶσδε*. — 13. *μήδ'*. — 14. *οὐχ'*. — 15. *δέ σε*. —16. *ὥσπέρ τινα*. —17. ‖ Κώδ. 33,6.

ε'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 33,6.

www.tibtool.com.cn

Digitized by Google

ρίας ἐκείνης καὶ φρονήσεως καὶ φιλίας ἀδόλου καὶ χρηστοήθους ψυχῆς καὶ τῷ ὄντι χριστιανικῆς καὶ μᾶλλον ἐνταῦθα ἔνθα ὀλίγον μὲν τὸ χρηστόν ἐστιν, ἄφθονον δὲ τοὐναντίον. Ἀμέλει καὶ μὴ εὑρίσκων οἵους ἄνδρας ποθῶ, φαντάζομαι οἵους ἀπώλεσα καὶ πολὺ πλεῖον ἐρασμιωτέρους καὶ θαυμασιωτέρους νομίζω νῦν ἢ πρότερον, ἐκ τῶν ὑπεναντίως διακειμένων καταλαμβάνων, οἶμαι, τὴν αὐτῶν ἀρετὴν ἀκριβέστερον καὶ τοσοῦτον τὴν ἀρχαίαν γλυκυθυμίαν ἀνακαλούμενος ὅσον τοῖς παροῦσι πικραίνομαι, ὡς τὰ εὔυδρα τῶν χωρίων φαντάζονται οἱ τοῖς ἀνύδροις που ἐνισχόμενοι. 2. Εἶτα ζητήσεις τὰ ἐπὶ τούτοις μαθεῖν; Οὐκ ἂν οἶμαι. Οἶδας γὰρ οὐχ ἧττον ἑτέρου σοφοῦ, ὅτι φιλεῖ τὰ πάντα τῷ ἀνθρώπῳ συνδιατίθεσθαι, ἅτε καὶ τὴν ἀρχὴν δι' αὐτὸν γενόμενα. Κακύνεται ἄνθρωπος καὶ παρὰ χρῆμα εἰς ἅλμην ἡ καρποφόρος μετέβαλε καὶ ὁ ὑπὲρ κεφαλῆς ἀὴρ χαλκοῦς καὶ ἰσχὺς ἐπιλείπει ἄρτου καὶ ὕδατος καὶ θηρίων ὀδόντες ἐπαποστέλλονται καὶ ὄφεις πετόμενοι ἐπαφίενται, οἳ οὔτε φείδονται καταπίνειν ἀνθρώπους οὔτε κορέννυνται καταπίνοντες. Ἀγαθύνεται πάλιν ἄνθρωπος καὶ πάλιν οὐρανὸς καινὸς καὶ κατάρρυτος ἔρημος καὶ τὸ ἐπηρεάζον οὐδὲν, τοῦ θεοῦ τοῖς ἀγαθοῖς καὶ τοῖς εὐθέσιν ἀγαθύνοντος. Ἐπεὶ οὖν ἕπεται τῇ κατὰ τὸν ἄνθρωπον διαθέσει τὰ λοιπὰ, ἔφθη δὲ ὁ λόγος γνωρίσαι σοι ὅπως οἱ ἐνταῦθα διάκεινται, ἤδη καὶ τὰ ἑπόμενα πάντως μεμάθηκας.

3. Ὁ ἁγιώτατος δεσπότης προσκυνηθήτω, προσειρήσθω καὶ ὁ κάλλιστος ἐν φίλοις Βραχίων, ᾧ γράψαι πολλάκις ἐπιχειρήσας οὐδ' ἅπαξ ἔγραψα, εἰδὼς αὐτὸν τὰ πάντα λαμπρὸν καὶ μεγαλοπρεπῆ καὶ ὑπέρσεμνον καὶ τὸ ὅλον βραχίονα ὑψηλὸν καὶ ὑπεροφόμενον καὶ οὐδ' ὑπαναγνώσοντα τυχὸν τὸ παρ' ἡμῶν γράμμα, εἰ μὴ καὶ πρὶν ἢ λῦσαι τὸν δεσμὸν ὀγκῶδες καὶ παχυλὸν φαίνοιτο· ἅπαν γὰρ τὸ κομπηρὸν καὶ κολπῶδες ἠγάπησεν. Ἐγὼ δὲ οὐκ ἄγω σχολὴν φιλότιμα στέλλειν καὶ

3. *χρηστὸν ἐστὶν*. — 11. *οὐχ' ὡς σχεδὸν πάντοτε ἐν τούτῳ τῷ κώδικι, δι' ὃ καὶ δὲν σημειῶ αὐτὸ τὸ ἑξῆς*. — 14. *παραχρῆμα*. — 29. *πρικὴ*. — 30. *παχυλὸν*.

www.libtool.com.cn

Digitized by Google

περιττὰ καὶ τοιᾶσδε ἀκοῆς ἄξια. Συγγνώσεται οὖν τῷ τέως μὴ ἐπιστέλλοντι· σοφὸς γὰρ ὢν τά τε ἄλλα καὶ δὴ τὰ πολιτικά, οὐκ ἀγνοεῖ πῶς τὰ τῶν Ἀθηναίων ἄρτι νοσεῖ καὶ πῶς ὁ τούτους λαχὼν ὀδυνᾶται, οὐχ ἡδὺς ὢν καὶ ἄλλως ἀνάλγητος, ἀλλὰ καὶ λίαν ὑπ' εὐαισθήτου καρδίας δαπανώμενος.

4. Ὑπερεύχεσθε τοίνυν ἡμῶν, ὦ μακάριοι, καὶ γράμμασιν ἀναψύχετε. Σφόδρα γὰρ φλεγόμεθα οὐ τῷ χωρισμῷ μόνον ὑμῶν, ἀλλὰ καὶ τῇ ἀνελπιστίᾳ τοῦ συνελθεῖν ποτε. Τό τε γὰρ μεταξὺ ἐμοῦ καὶ ὑμῶν χάσμα μέγα ἐστήρικται καὶ θάνατος προθεσμίαν οὐκ ἐπαγγέλλεται. Ὅμως φερέσθω τὰ καθ' ἡμᾶς ὅπη τὸ φέρον βούλεται καὶ ἀπολάβοιμεν ἀλλήλους εἰ μὴ ἐνταῦθα, ἐκεῖ γοῦν ὅπου τὸ κατοικεῖν ἀδελφοὺς ἐπὶ τὸ αὐτὸ τοσοῦτον τερπνότερον ὅσον τὸ διεστάναι ὀδυνηρότερον.

ια'. Τῷ Τεσσαρακονταπήχει κῦρ Γεωργίῳ.

1. Ὦμοι ἐγώ· τί ποτε ἄλλοτε μὲν ἄλλοι συνήθεις συχνοῖς ἡμᾶς δεξιοῦνται τοῖς γράμμασι καὶ μόνον οὐκ ἐκλείποντας ἀναψύχουσιν, ὁ δὲ τῶν φίλων ὁμόψυχος, ἑνὸς ἀξιώσας καὶ μόνου γράμματος, εἶτα τοῦ λοιποῦ μακρὰν ἀπροσηγορίαν κατεψηφίσατο; Πότερον ὑπὲρ ἀνθρωπίνην μοῖραν || ἀρθεὶς καὶ αὐτὸς τῶν προσγειοτέρων καὶ χαμαὶ ἐρχομένων ἐλάθετο ἢ φιλοσοφίᾳ προσανέχων ἔτι μᾶλλον ἀεροβατεῖ καὶ περιφρονεῖ τοὺς καθ' ἡμᾶς ὡς φυγάδας τοῦ τῶν φιλολόγων θιάσου καὶ μηκέτι τῷ κύκλῳ τῶν μακαρίων ἐγγραφομένους ἀνδρῶν;

2. Ἀλλ' ὁρᾷς, ὦ γενναῖε, ὅπως οὐδ' αὐτοὶ οἴδαμεν τοῦτο, ποίοις ἀνακτόροις ἐμπεριπατεῖς, ἄρα τοῖς τῶν βασιλείων ἢ τοῖς τῶν Μουσῶν, ἄλλως δὲ οὕτω καταμαντευόμεθά σου ἀμφιγνοοῦντες. Ὅταν μὲν γὰρ τὸ γένος ἀναλογισώμεθα ἡλίκον τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος καὶ τὸ εὐφυὲς ὁποῖον καὶ ὡς

4. *ἄλλος*.—8. *ποτὲ*. — 12. *ἐπιτοαυτὸ*. — 13. *τοῦ διεστάναι*.
ια'. Περιέχεται ἐν τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 33,6-34,α.
18. *ὑπ' ἀνθρωπίνης ἡμέρας*. || Κώδ. 34,α. Π.— 25. *οὕτως*.

Digitized by Google

οὐκ ἀπᾷδον ἀνδρὶ πολιτικῷ καὶ φοροῦντι τὰ μαλακὰ, ἐν τοῖς οἴκοις τῶν βασιλείων διατρίβειν σε στοχαζόμεθα. Ὅταν δὲ αὖθις ἐν θυμῷ βαλώμεθα ὅπως ἐρωτικῶς περὶ τὰς βίβλους εἴχες καὶ ὡς κατάκρας ἑάλως φιλοσοφίας, οὐ πειθόμεθα ῥᾳδίως μεταβεβληκέναι σε τὸν θεωρητὴν καὶ σχολαστὴν βίον εἰς τὸν πολιτικόν τε καὶ ἔμπρακτον. Ὅπως δ' ἂν βιῴης, ἐρρωμένος διατελοίοις ψυχῇ τε καὶ σώματι καὶ μὴ κατοκνοίης Ἀθήναζε στέλλειν γράμματα.

www.ibtool.com.cn

ιϛ'. Τῷ αὐτῷ Τεσσαρακονταπήχει (ς).

1. Οὐ μόνον δεύτερον ἐχαράξαμέν σοι γράμμα, τριπόθητε κεφαλὴ, ἀλλ' ἤδη καὶ τρίτον, οἶμαι, καὶ τέταρτον, ἔοικας δὲ μὴ πάντα ἀπολαβεῖν, ὡς ἔστιν ἐκ τοῦ γράμματός σου στοχάσασθαι· καὶ τοῦτο εἴη ἂν οὐκ ἀδίκημα μὲν ἡμέτερον, ἀτύχημα δὲ καὶ ἄλλως ἐπιθύμημα ἁμαρτωλῶν ἀπολλύμενον, ἵνα μηδὲ προερήμασι γοῦν ψιλοῖς ἀμειβοίμην τοὺς ἐμοὺς ἐραστὰς οἷς ἐποφείλω καὶ αὐτὴν τὴν ψυχήν. Οὕτως ἡ λαμπρὰ ἐρημία τῆς γενναίας ποτὲ πόλεως ἀντίξους μοι πρὸς ἅπασαν ἔφεσιν. Ἀλλ' εὐχαριστεῖν ἐπὶ τούτοις χρεών, ἵνα μὴ ἀκερδῶς, μᾶλλον δ' ἐπιζημίως πειρασώμεθα. 2. Σὺ δ', ὦ γενναῖε, μὴ φείδου τῶν πρὸς ἡμᾶς γραμμάτων, ἐπειδὴ σοί τε εὐχερὲς τοῦτο καὶ ἡμῖν μεγίστης ἡδονῆς πρόξενον. Τὸν πανεντιμότατον Ματζούκην ἠξίωσα διὰ γραφῆς περὶ σοῦ· ἀκούσας γὰρ ὡς οὐδέπω ἔσχες τὴν οἱανοῦν οἰκονομίαν, σφόδρα ἐλυπήθην.

---

6. *τε*, ὡς πολλάκις ἐν τῷ κώδικι, δι' ὃ καὶ δὲν σημειῶ αὐτὸ τὸ ἑξῆς.

ιϛ'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη εὑρηται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 34,α. Εἶνε δὲ ἀνώνυμος, ἀλλὰ πιθανώτατα ἐπεστάλη τῷ αὐτῷ καὶ ἡ προτέρα, τῷ Τεσσαρακονταπήχει.

14. *μηδὲ*, ὡς πολλάκις. *ἀμοιβοίμην*. — 16. *γενναίας* κατὰ διόρθωσιν τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος *γενναίοις*. — 19. *σοί τε*.

Digitized by Google

ιγ'. Τῷ μεγάλῳ σκευοφύλακι κῦρ Γεωργίῳ τῷ Ξιφιλίνῳ.

www.libtool.com.cn

1. Προλαμβάνω τοῖς φιλικοῖς, πανεντιμότατε καὶ σοφώτατε δέσποτα, οὐ προαρπάσας ἐπίτηδες τὸν καιρὸν, οὐδ' ὀξυγραφήσας πρὸ ὥρας καὶ κλέψας τὴν νίκην θερμότερον, μᾶλλον μὲν οὖν — οὐ γάρ τί σε τῶν ἀπορρήτων τῶν ἐμῶν ἀποκρύψομαι — καὶ τὸ γράφειν ἐκὼν ἐπισχὼν μέχρι καὶ ἐς δεῦρο καὶ τὴν σιωπὴν ἀπενιαυτιάσας ἤδη καὶ παρελκύσας καὶ ἐς μακρότερον βουλόμενος πεῖραν λαβεῖν τῆς περὶ ἡμᾶς σου φιλικῆς διαθέσεως ἐκ τῆς τοπικῆς διαστάσεως καὶ χρονικῆς παρατάσεως, εἰ γράφεις μὴ γράμμα δεχόμενος πρότερον, εἰ ἐπιστρέφῃ παρῶφθαι δοκῶν. 2. Οὐ κακοήθης ὁ λογισμὸς, ἀλλὰ δυσέρωτος ἀνδρὸς καὶ τὸ ποθεῖσθαι ποθοῦντος καὶ τοιοῖσδε σοφίσμασιν ἀνάπτοντος τὸν ἔρωτα, ὅτι καὶ θεὸς, τὸ ἀκρότατον ἐραστὸν, ὡς τὰ πολλὰ τοὺς ἐραστὰς φιλεῖ κρύπτεσθαι, λίαν ἀμυδρῶς ἐκ τοῦ κάλλους τῶν κτισμάτων παραφαινόμενος, ἵν' οὕτως ἕλκῃ μᾶλλον πρὸς ἑαυτὸν ψυχὴν τὴν φιλόθεον.

3. Ἄλλως δὲ, ὡς ἔοικεν, ἐσοφιζόμην ταυτί. Σὺ γὰρ, ὦ γενναῖε, ὥσπερ ἀντισοφιζόμενος αὐτὰ ταῦτα, τὴν ἴσην προσηγορίαν παρέτεινας καὶ τοῦ δοκοῦντος ἀπεστράφθαι οὐδ' αὐτὸς ἐπέστραψαι. 4. Ἀλλ' εἰ μὲν ὑπ' ἔρωτος ταῦτα παιζόμεθα, ἔχομεν ὅπερ ἐποθοῦμεν καὶ χαίρομεν οἷς βάλλομεν, ἐν τῷ μέρει βαλλόμενοι· μηλοβολοῦντας γὰρ ἀλλήλους καὶ τοὺς ἔρωτας γράφουσιν. Εἰ δ' ὅτι μείζονα εὕροιαν καὶ εὐδαιμονεστέραν κατὰ θεῖον εὐτύχησας, παρὰ τοῦτο τῶν καθ' ἡμᾶς ὠλιγώρηρησας, εἴη ἂν τὸ πρᾶγμα ἐμὸν μὲν ἀτύχημα, σὸν δὲ... ἀλλ' οὐ βούλομαι φλαῦρον οὐδὲν ἐρεῖν περὶ τῆς ἱερᾶς καὶ ἀλήπτου

4. τι.

ιγ'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 34,α-34,β.

9. μὴ κατὰ διόρθωσιν ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος μοι. — 22. μηλοβολοῦντες.

Digitized by Google

ψυχῆς. Ἐκεῖνο δὲ μόνον φημὶ, ὡς οὐδ' ἡ νοερὰ φύσις καὶ ἀγγελικὴ τῷ θεῷ μόνῳ προσανέχει, ἀλλὰ καὶ τοῦ κάλλους ἐκείνου || καταπολαύει καὶ τῶν δευτέρων ἐπέστραπται. 5. Πότε δοκῶ σοι, μακαριώτατε δέσποτα, μεμαθηκέναι τὴν σὴν ἱερὰν ἀνάβασιν; ἆρα πρὸ χρόνου συχνοῦ; οὔ, μὰ τὸν δοξάζοντα τοὺς αὐτὸν δοξάζοντας, ἀλλὰ χθὲς καὶ πρότριτα, τοῦ μεγαλεπιφανεστάτου Μοναστηριώτου κατελθόντος Ἀθήναζε. Οὕτω μυρίοις τε βαλλόμεθα τοῖς δεῦρο ἀνιαροῖς καὶ οὐδὲ τοῖς ἡμετέροις χαρμοσύνοις συνευφραινόμεθα. 6. Φεῦ τῆς ὑπερορίου καταδίκης ἡμῶν, φεῦ τῆς κατωτάτης ταύτης ἐσχατιᾶς, εἰς ἣν ὡς εἰς ἄλλον Ἅδου κευθμῶνα κατήλθομεν καὶ μέγα χάσμα μεταξὺ ἡμῶν τῶν βασανιζομένων δεῦρο καὶ ὑμῶν τῶν ἐν τοῖς ἁβραμιαίοις κόλποις ἀναπαυομένων ἐστήρικται, ὡς μὴ μόνον μὴ οἵους τε εἶναι διαβαίνειν ἔνθεν πρὸς ὑμᾶς, ἀλλὰ μηδὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐπαίρειν καὶ μακρόθεν ὁρᾶν, ὅπως περὶ τὴν μακαρίαν ἑστὲ λῆξιν παρακαλούμενοι. Καὶ ἡμεῖς μὲν οὕτω, σὺ δ' ἔντεινε καὶ κατευοδοῦ, μηδὲ τῆς ἡμῶν ἀσθενείας παρ' ἅπαν ἐπιλανθανόμενος.

ιδ'. Τῷ Πατριάρχῃ κῦρ Θεοδοσίῳ.

1. Ἤθελον μὲν ἄλλα ἐπ' ἄλλοις ἐγχαράττειν σοι γράμματα, θειότατε δέσποτα, καὶ οὕτως ἀναψύχειν ἐμαυτὸν σοφιζόμενος τὸ οἷον δοκεῖν συχνότερον ἐντυγχάνειν σοι καὶ διομιλεῖσθαι. Τό γε μὴν ἀπορεῖν τοῦ γράφειν τι χάριεν καὶ οἷον ὁ φιλάνθρωπος σὺ φιλεῖς ἀνακόπτει με τῆς ὁρμῆς· φορτικὸν γὰρ καὶ ἄλλως ἀηδὲς ἀχνυμένας, ὅ φασι, σκυτάλας στέλλειν ἀεὶ καὶ τὴν συμπαθῆ ψυχὴν παρακαλεῖν εἰς τὸ συνοιμώζειν καὶ συνοδύρεσθαι. 2. Πλὴν ἐπείπερ οὐκ ἐξὸν γνωρίζειν τῇ

3. || Κώδ. 34,6.— 8. *τὲ βαλλώμεθα.*— 15. *μηδὲ.* — 16. *οὕτως.*— 17. *μηδὲ.*— 18. *παράπαν.*

ιδ'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 34,6.

19. *Ηθελον.* — 22. *τί.*

Digitized by Google

www.ABOUT.com.gr

ἁγιωσύνῃ σου τὰ καθ' ἡμᾶς ὅπως ἄρα καὶ ἔχουσιν, ἀνέχου τῶν Ἀθήνηθεν ἀεὶ σκυθρωποτέρων γραμμάτων. Πολλῶν γάρ σου τῶν θλίψεων οὐσῶν, οὐδὲ τὸ ἐφ' ἡμῖν ἔμελλες εὐθυμεῖν· μᾶλλον δὲ τὰ μὲν αὐτῷ σοὶ συμπίπτοντα δυσχερῆ μικροῦ λόγου ἀξιοῖς, ὅτι μηδ' ἅπτονται βεβηκότος εὖ καὶ κωφὰ τὰ τοῦ πειραστοῦ βέλη νομίζοντος, τὰ δὲ τῶν ἄλλων ἀνιαρὰ καὶ μᾶλλον τῶν ἀσθενεστέρων καὶ μικροψύχων καθ' ἡμᾶς καιριώτατα δοκεῖς τραύματα. 3. Ἁγίων ταῦτα σπλάγχνα, οἰκειουμένων τὰ τῶν ἄλλων κακὰ καὶ ἐπολοφυρομένων αὐτοῖς ἀπαράκλητα. Οὕτω δὲ ὑπεραλγῶν ἡμῶν καὶ ὑπερεύχῃ δῆλα δὴ καὶ τῶν λυπούντων λύσιν ἢ ἀνακώχευσιν ἢ ὑπομονὴν ἀποστέλλεις ἄνωθεν καὶ τῆς τοιαύτης αἰσθανέμεθά σου βοηθείας ὡς ἐναργοῦς, ὅπου γε καὶ αὐτῇ μόνῃ τῇ τῆς σῆς ἁγιότητος μνείᾳ, ἡνίκα ἀπαναίνεται παρακληθῆναι ἡ ψυχὴ ἡμῶν, εὐφραινόμενοι παραμυθούμεθα, τοῦτο μὲν ὡς τὸν συλλυπούμενον καὶ ὑπερευχόμενον ἔχειν πιστεύοντες, τοῦτο δὲ καὶ πρὸς τοὺς σοὺς κινδύνους τὰς ἡμετέρας ἀνθρωπίνας ἐπηρείας παραβάλλοντες καὶ τοσοῦτον λειπομένας εὑρίσκοντες ὅσον οὐδ' ἔστιν εἰπεῖν, καὶ πρὸς τούτοις ἐπάδοντες ὡς, εἰ δίκαιοι ἐς τοσοῦτον τληπαθοῦσι, τί πάσχειν εἰκὸς τοὺς καθ' ἡμᾶς καὶ πολλὰς ὀφείλοντας μάστιγας; 4. Ἴστω γοῦν ἡ μεγάλη ἁγιωσύνη σου, ὡς ὑγιῶς μὲν τῷ τέως τοῦ σώματος ἔχομεν, οὕτω δὲ διακείμεθ' ὡς διακέοιτ' ἂν ποιμὴν ὁρῶν τὸ αὐτοῦ ποίμνιον λιμῷ καὶ δίψει κακούμενον καὶ σπαραττόμενον κλέπταις, λῃσταῖς, πειραταῖς καὶ θηρσὶ, πρὸς δὲ καὶ ὑπὸ τῶν ἰσχυροτέρων τῆς ἀγέλης διακυριττόμενον οὕτω κραταιῶς, ὡς καὶ προσκατάγνυσθαι καὶ τρεπόμενον οἴχεσθαι. Σῆς δ' ἂν εἴη ἔργον εὐχῆς φέρειν ταυτὶ, ἐπεί περ εἴργειν ἄλλως οὐκ ἔχομεν.

---

5. *μηδ'*. *κωφὰ* κατὰ διόρθωσιν τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος *κωφᾶ*. — 10. *δηλαδὴ*. — 23. *αὐτοῦ*. — 26. *διακηρυττόμενον*.

Digitized by Google

www.libtool.com.cn

εε'. Τῷ μεγάλῳ λογοθέτῃ τῷ Βελισσαριώτῃ κῦρ Ἰωάννῃ.

1. Βαβαὶ τῆς σιγῆς· σχετλιάσω γὰρ, οὐ μέτρια ζημιούμενος, ἀλλὰ τὸ μόνον ἐμοὶ παραμύθιον, τῇ στερήσει τῶν φιλτάτων ὑμῶν τρυχομένῳ καὶ τοῖς ἄλλοις οἷς οἶδε δεξιοῦσθαι ἡ ἀλλοδαπὴ τοὺς ἐπήλυδας. ‖ Ἦ οὐκ οἶδεν ἡ ἀγχίνοιά σου ὅπως τὰ αὐτόθεν στελλόμενα γράμματα φλεγομένους ἡμᾶς ἀναψύχουσι, καὶ μᾶλλον τὰ παρ' ὑμῶν; Οἷς πάλαι διὰ φιλίας ἀκραιφνοῦς ἡρμοσμένος, εἶτα καὶ διὰ συγγενείας ἀνεκράθην εἰς ἄκραν ἕνωσιν, τοῦ θεοῦ, οἶμαι, προβλεψαμένου τὴν νῦν διάστασιν καὶ διὰ τοῦτο τῷ τῆς φιλίας δεσμῷ τὸν τῆς συγγενείας προσπλέξαντος, ἵνα καὶ ἐς τοσοῦτον ἀφεστηκόσιν ἄλυτος διαμένῃ καὶ ἄρρηκτος. 2. Οὐκ ἐκπίπτεις γοῦν ποτε τῆς μνήμης ἡμῶν, ἀλλὰ, κἂν σιωπᾷς, τοῦ φιλτάτου δοκοῦμεν αἰσθάνεσθαι φθέγματος, κἂν ἀπῇς, νομίζομεν παρόντα προσπτύσσεσθαι. Σὺ δὲ ἀλλὰ, καὶ αὐτὸς τὰ πάντα πάσχων, οἶμαι παρὰ τοῦτο γράφειν ὀκνεῖς, ὡς ἐν μέσῃ τῇ χώρᾳ τῆς ψυχῆς ὅλους φέρων ἡμᾶς, ὥςπερ καὶ ἡμεῖς ὅλον σε κατὰ νοῦν φανταζόμενοι φέρομεν. Οὕτω γὰρ ἐν ἀλλήλοις συγχωρεῖσθαι πείθομαι καὶ ἀχωρίστως ἐνίζεσθαι. Καὶ εἴημεν οὕτω νῦν τε καὶ εἰς τὸ μέλλον συνόντες ἀδιάστατοι κἂν τοῖς σώματι διιστώμεθα.

εε'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 34,6-35,α καὶ τῷ βαροκκικῷ, φ. 159,α.

Τίτλος. *τῷ βελισσαριώτῃ κῦρ ἰωάννῃ* Λ. *τῷ μεγάλῳ λογοθέτῃ λογοθέτῃ τῷ* Β.

2. *τῇ τε στερήσει* Β. — 4. ‖ Κώδ. 35,α. — 6. *μάλιστα* Β. *ἡμῖν* Λ. — 11. *διαμένει* Β. *ποτὲ* Β. — 12. *δοκῶμεν* Β. — 17. *χωρεῖσθαι* Λ. — 19. *διϊστάμεθα* Β.

Digitized by Google

εϛ'. Τῷ Θεσσαλονίκης κυρῷ Εὐσταθίῳ.

www.libtool.com.cn

1. Ἁγιώτατε δέσποτα, οἶδα τὴν ἱερωτάτην σου ψυχὴν τὴν αὐτὴν οὖσαν οὐ μᾶλλον ἐν τῷ ἀναλλοιώτῳ τῶν λοιπῶν καλῶν ἢ τῇ περὶ ἡμᾶς διαθέσει σου· οὐδενὸς γὰρ καλοῦ μεταπίπτειν μεμάθηκας, ἀλλ' ἐς τὸ ἀκριβέστερον μᾶλλον ἐγκάεσθαι. Καὶ γράμμασι μὲν οὐδὲν ἢ μικρῷ προσέχεις διὰ φιλίαν χαραττομένοις, εἰς ψυχὴν δὲ μᾶλλον προκύπτεις κἀκεῖθεν λαμβάνεις τὸ τῆς ἀγάπης ἐχέγγυον. 2. Οἶδα ὅτι νῦν μᾶλλον ἢ καὶ πρότερον τὰ καθ' ἡμᾶς ἐλεεῖς ὁ φιλάνθρωπος, καὶ πλέον ἐλεῶν προσπάσχεις δριμύτερον, τὸ δὲ ἀρθονώτερον τρέφει τὸ τῆς ψυχῆς διακείμενον. Εἰ δὲ τὸ μὴ ἀγνοεῖν ἀγαπώμενον οἶδε τίκτειν ἀντέρωτα, τοῦτο μὲν ὀκνῶ κομπάζειν ἐγὼ ὅτι μηδὲ πάνυ σεμνὸν τὸ καὶ παρὰ τοῖς τελώναις αὐτοῖς κατορθούμενον, ἐπεύχομαι δὲ τῷ ἀγαπήσαντι ἡμᾶς ὡς αἰτίῳ καὶ τῆς ἀνταγαπήσεως ὑγιεινὴν ζωὴν καὶ μακρόβιον.

3. Ὁ εὐλαβὴς οὗτος μοναχὸς ἀδελφός ἐστι τοῦ μακαρίτου Δημητρίου τοῦ Θετταλοῦ καὶ δεῖται τῆς σῆς ἀντιλήψεως. Ἀπολαυσάτω γοῦν τῆς σῆς ἀγαθότητος δι' ἣν τε εἶχες εἰς ἐκεῖνον πατρικὴν διάθεσιν καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν ἀξίωσιν. Ἵλεως εἴη μοι θεὸς διὰ τῶν σῶν ἱερωτάτων εὐχῶν.

εϛ'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 35,α καὶ τῷ βαροκκικῷ φ. 169,α. Ἐδημοσιεύθη δὲ ὑπὸ Tafel, ἔνθ' ἀν. σελ. 359 κ.ἑ. (T), καὶ κατ' αὐτὸν ὑπὸ Ellissen, ἔνθ' ἀν. σελ. 67-68 (E), καὶ Migne ἔνθ' ἀν. σελ. 333 (M).

8. *καὶ* λείπει ΛΤΕΜ. — 9. *ἐλεεῖς* λείπει Β. — 11. *μὲν* λείπει ΛΤΕΜ.— 12. *μηδὲ* Λ. *καὶ τὸ παρὰ* ΛΤΕΜ. *τοῖς* λείπει ΤΕΜ.— 14. *καὶ* λείπει Β.— 15. *ἀδελφὸς ἐστὶ* Λ.— 16. *ἀντιλήψεως* * * * * ΤΕΜ. — 17. *ἀπολαυέτω* Β.

Digitized by Google

ιζ'. Τῷ Τεσσαρακονταπήχει κῦρ Γεωργίῳ.

1. Τί ὅτι ἓν καὶ μόνον ἦν τὸ καλὸν ἐκεῖνο καὶ χρυσοῦν γράμμα ὡς μόνος φοῖνιξ ὁ ὄρνις ἢ μόνος ἥλιος; Πότερον, ὡς μὴ πλεῖστα ἀντιλαμβάνων γράμματα νενόμικας ἀναξιοπαθεῖν καὶ παρὰ τοῦτο μηκέτι γράφειν δικαιοῖς; τοιοῦτος γὰρ τῶν εὐγενῶν ὑμῶν ὁ θυμὸς καὶ ὑπὲρ τῶν φαυλοτάτων ἀμυντικὸς καὶ τοῖς καθ' ἡμᾶς ταπεινοῖς ἐγκοτῶν μακρότερον· ἢ τῶν ἡμετέρων πολλῶν γραμμάτων ἀντάξιον τὸ ἓν ἐκεῖνο ἡγήσω καὶ παρὰ τοῦτο τοῦ λοιποῦ γράφειν οὐκ ἐδικαίωσας; 2. Εἰ μὲν τὸ πρότερον ἐρεῖς, δεινὸς ἀνὴρ τάχα κεν ἀναίτιον αἰτιόωτο. Ἐγράψαμεν γὰρ καὶ νῦν ἰδοὺ γράφομεν καὶ εἰς ἔπειτα γράψομεν ὅτι μηδὲ οἷόν τε τοιᾶσδε φιλίας ἐπιλαθέσθαι ποτέ. Εἰ δὲ τὸ δεύτερον, ἀληθὲς μέν· οὐδὲ γὰρ διὰ βίου ἐπιστέλλοντες, πολλοστὸν τοῦ σοῦ γράμματος ἀποτίσομεν· μικρολόγον μέν τοι το πάθος, εἴ τις πρὸς μὲν τὴν περιουσίαν ἀπίδοι τῆς σῆς λογιότητος, ἐν καιρῷ δὲ μνησθείη τῆς παρὰ τῷ σῷ Σταγειρίτῃ ἐλευθεριότητος, ἥτις ἐν τῷ ὑπερβάλλειν τῇ δόσει διαφαίνεται. 3. Ἀλλὰ Σταγειρίτην εἶπων, τῶν προτέρων ἡμερῶν ἀνεμνήσθην καί μοι τὸ αἷμα εὐθὺς ἅπαν ἄλλοσέ πη τῶν σπλάγχνων μετέρρευσεν, ἀναλογισαμένῳ ἡλίκης εὐδαιμονίας ἐξεκυλίσθην καὶ εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ τῇδε κλαυθμῶνος πῶς κατενήνεγμαι. Εἴη εὐλογητὸς ὁ θεὸς, ὃς καὶ τὴν σὴν εὐγένειαν διαφυλάττοι ὑγιαίνουσαν ψυχῇ τε καὶ σώματι.

ιζ'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 35,α καὶ ἐν τῷ βαροκκικῷ, φ. 159,6.

1. *τί ἔστιν ἔρ* B. — 8. *οὐ δικαίωσας* B. — 9. *τάχάκεν* Λ. *αἰτιόωντο* B. — 10. *εἰσέπειτα* Λ. — 11. *οἷον* Λ. *ἐπιλαθέσθαί ποτε* ΑΒ. *εἰ δὲ εἰ δὲ* B. — 16. *εἴ τις* ΑΒ. *διαφαίνεται* B. — 20. *πως* Λ. — 22. *ὑγιαίνουσαν* λείπει B.

Digitized by Google

www.libtool.com.cn

εη'. Τῷ Θηβῶν κῦρ Ἰωάννῃ.

1. Πανιερώτατε ἀδελφὲ, ἐλπίζομεν καὶ εὐχόμεθα ὑγιῶς ἔχειν καὶ ἀλύπως τὴν σὴν ἱερότητα, μᾶλλον δὲ ‖ τὸ μὲν ὑγιῶς διακεῖσθαί σε κατ' εὐχὴν ἡμετέραν εἴπερ τι καὶ ἐλπίδα, τὸ δ' ἄλυπον, εἰ καὶ τοῦτο εὐκταιότατον, σχεδόν τι ὅμως ἀνέλπιστον. Ποῦ γὰρ καὶ εὑρήσει τις τόπον ἢ βίον οὐ λέγω παρ' ἅπαν ἀθυμίας ἀπηλλαγμένον, ἀλλὰ καὶ ψυχαγωγίᾳ μετρίᾳ ἱλαρυνόμενον, ἅτε τοῦ προφητικοῦ καιρὸν ἔχοντος «πᾶσα κεφαλὴ εἰς πόνον καὶ πᾶσα καρδία εἰς λύπην» καὶ μᾶλλον ἡ αἰσθητικὴ καὶ οὐχ οἵαν αὐχοῦσιν οἱ λίαν ἡδεῖς καὶ ἀνάλγητοι; Ὡς δοκεῖν μηκέτι τὸν ἡμέτερον βίον ὑπὸ λύπης καὶ ἀθυμίας ἀνὰ μέρος μερίζεσθαι, ἀλλ' ὑπ' ἀθυμίας συνεχοῦς, ἀεὶ τοῦ πίθου τῶν ἀγαθῶν, εἰ λέγει τι Ὅμηρος, παρὰ τοσοῦτον ἐπιλείποντος παρ' ὅσον ὁ τῶν κακῶν ὑπέρρυσεν. 2 Οὕτω γοῦν ἐχόντων τῶν καθ' ἡμᾶς, ἀγαπητὸν εἰ μὴ καὶ τὸ σῶμα νοσερὸν ἔχει τις· ἀπόχρη γὰρ ἡ τῆς ψυχῆς μελεδὼν οὕτω τι καὶ αὐτὴ λυμαινομένη τῷ σώματι, ὡς καὶ γυιοβόρος παρὰ τοῖς ποιηταῖς ὀνομάζεσθαι διὰ τὰς ἐντεῦθεν τηκεδόνας δήπουθεν. Ὅπως οὖν μὴ διπλῷ πάθει βαλλόμενος ἐκκαῇς, εἷς τὸ σῶμα γοῦν φέρων ἐρρωμένον καὶ ἄτρυτον. Τούτου τῷ τέως ἐπιστέλλειν οὐκ ἔχομεν ἄμεινον.

εη'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 35,α-35,6 καὶ τῷ βαροκκικῷ, φ. 159,6.

2. ‖ Κώδ. 35,6. — 3. *διακεῖσθαι* ΑΒ. *εἴπέρ* ΑΒ. — 4. *ἄλλυπον* Β. — 5. *τίς*. — 6. *παράπαν* Α. *οὐ λέγω παράπαν* λείπουσι Β. *μετρία* λείπει Α. — 7. *ὅτε* ΑΒ. — 11. *ἀνάμερος* Β. *συνεχῶς* Β. — 12. *πόθου* Α. *τί* ΑΒ. *παρατοσοῦτον* Β. — 13. *παρόσον καὶ τῶν* Β. — 16. *γυιοκόρος* Α. *γυοκόρος* Β. Πρβλ. τὸ ἐν τέλει τοῦ τόμου γλωσσάριον. — 18. *βαλόμενος* Β. *ἐκκαιῆς* Β. — 19. *τωτέως* ΑΒ.

Digitized by Google

ιθ'. Τῷ Νέων Πατρῶν καὶ ὑπερτέμῳ κῦρ Εὐθυμίῳ.

1. Ἐγὼ δὲ ἄλλοις μὲν ἐπιστέλλων γνωρίζω τε ἅμα καὶ προσανακλαίομαι τὰ τοῦ κατ' ἐμὲ τούτου λάχους ἀτυχήματα καὶ συντρίμματα, σοὶ δὲ, τῇ τριποθήτῳ καὶ πανιερωτάτῃ μοι κεφαλῇ, τοιοῦτόν τι γράφειν ὅλως ὀκνῶ, ἀμφότερον, ὅτι τε ἀκριβέστερον οἶδας ταῦτα ἢ περ ἡμεῖς, καὶ τὸ χηρευούσης δὲ ἐκκλησίας ἀφανισμὸν ἐκτραγῳδεῖν πρὸς σὲ ἄκαιρον οἶμαι καὶ εὔηθες. 2. Εἰ γὰρ σοῦ ζῶντος καὶ ἐπὶ χθονὶ δερκομένοιο, ἀνδρὸς σοφοῦ τὰ πάντα καὶ τὴν ποιμαντορικὴν ἐπιστήμονος, οὕτω βαρείας τῇ λαχούσῃ σε χεῖρας ὁ φθόνος ἐπέβαλε, τί καινὸν εἰ τῇ ἀπροστατεύτῳ καὶ ἀνάνδρῳ σφοδρῶς ἐπέσκηψε; Πῶς ἔμελλεν ἀντισχεῖν ἐπ' ὀλίγον τὰ προκατειργασμένα τῶν Ἀθηνῶν ἐγκαταλείμματα ὅτε ὁ σὸς πόνος ἀθρόον λυθεὶς διεσκέδασται; Οὐκ ἀνεύλογον εἰ ἐν τῷ ξηρῷ ξύλῳ τοιαῦτα τετόλμηται, ὅτε ἐν τῷ ὑγρῷ κατεπράχθη καινότερα. 3. Διὰ ταῦτα οὐδέν τι τοιοῦτον ὑπογρύζω εἰς τὴν σὴν τελειότητα, ἱερώτατε. Ἔτι κἀκεῖνα πολλῷ πλέον σιγῶ, τὸ καὶ ἄρτον ἐσθίειν ὤνιον καὶ μηδὲ τῷ ἐγχωρίῳ οἴνῳ τὴν καρδίαν εὐφραίνεσθαι, ὅτι μὴ καὶ σφόδρα διὰ τὸ ἐχεπευκὲς πικραίνεσθαι. Οἶδας τὰς δᾳδας τὰς λιπαρὰς ὧν μᾶλλον ἢ τῶν βοτρύων ὁ Ἀθήνησιν οἶνος δοκεῖ ἀποθλίβεσθαι· ἵνα μὴ λέγω τὴν ἐπὶ κακοηθείᾳ τῶν πολλῶν ἀηδίαν, ὑφ' ἧς καὶ τὰ σιτία τοῖς εὐαισθήτοις χολῆς πικρότερα καὶ τὰ ποτὰ ὑπὲρ τὸ ὄξος τὸ σφήττιον.

ιθ'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 34,6 καὶ ἐν τῷ βαροκκικῷ, φ. 159,6.

Τίτλος. *καὶ ὑπερτίμῳ* λείπουσι B.— 2. *ἀτυχήματα ἢ συντρίμματα* Λ. — 3. *σὺ* B. — 5. *ἤπερ* κατὰ διόρθωσιν τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος *ἤπερ* Λ. *εἴπερ* B. — 8. *ποιμαντικὴν* Λ. — 9. *τῆς λαχούσης* B.—11. *τῶν ἀσθενῶν* B.—12. *διεσκέδασθαι οὐκ ἀνεύλογον* B. — 14. *κατεπράχθη* B. — 14. *σὴν* ἐκ τοῦ *γὴν* B. — 16. *πολλῷ πολλῷ πλέον* B.— 19. *δᾴδας* B.— 20. *μὴ* λείπει B.

Digitized by Google

κ΄. Τῷ αὐτῷ Νέων Πατρῶν καὶ ὑπερτέλῳ.

www.libtool.com.cn

1. Εἰ συνόντι τῷ καλῷ νυμφίῳ τῆς ἐκκλησίας καὶ χαρᾶς ὅσης συναπολαύοντι οὐ φορητὴ φίλου ἑνὸς ἢ καὶ δευτέρου στέρησις, τί ἂν ἡμεῖς πάθοιμεν οἱ τῆς θρεψαμένης μὲν ἐκκλησίας καὶ πόλεως ἐκτετοπισμένοι μακρὰν, τοῦ δ' ἐν αὐτῇ παμφαίνοντος μεγίστου φωστῆρος ἐς τοσοῦτον ἀφεστηκότες καὶ μὴ τῆς ζωογόνου τοῦδε θέρμης ἐγγύτερον ἀπολαύοντες, ἑταιρείας πάσης ἐστερημένοι καὶ ὁμηλικίης ἐρατεινῆς καὶ σοῦ δὲ αὐτοῦ ἐπὶ πᾶσι, τῆς ἱερωτάτης καὶ σοφωτάτης κεφαλῆς καὶ τοῦ παντὸς τιμωμένης μοι; 2. Εἰ τῷ διατρίβοντι ὅπου παντοῖαι χορεύουσι χάριτες οὐκ εὔθυμος ἐπίπαν ὁ βίος, ἀλλ' ὑποκνίζει τι καὶ θυμοδακὲς, πῶς ἂν ἡμεῖς βιωτὸν τὸν βίον νομίζοιμεν οἱ τὴν κοιλάδα τοῦ κλαυθμῶνος λαχόντες οἰκεῖν, τὸ σεμνὸν τῆς γενναίας πάλαι ποτὲ πόλεως ὄνομα μόνον, εἴτ' οὖν ἐρείπιον, τὸ τῶν λόγων ἔδαφος πρότερον, νῦν δὲ θρήνων καὶ οἰμωγῶν δάπεδον; Ἧς τοσοῦτον χρόνος καὶ φθόνος ἐφιλονείκησε κατορχήσασθαι, ὡς πάλαι μὲν ἀνδρείαν καὶ λόγους καὶ λοιπὴν ἀρετὴν ἀφελέσθαι παρ' ἅπαν, νῦν δὲ καὶ αὐτὰ τῆς γῆς ἐκτρίψαι τὰ ἀγαθὰ καὶ πεδίον ἀφανισμοῦ ὅλην τὴν Ἀττικὴν ἐργάσασθαι. ‖ 3. Ἐπέλιπον τοὺς παραδείσους οἱ ποταμοὶ, τὰς λαχανείας αἱ κρῆναι, τὴν Καλλιρρόην τὸ ῥεῖθρον, οἱ μελισσῶνες τὸν Ὑμηττὸν, αἱ πόαι τὰ ποίμνια. Χαλκοῦς γὰρ ὁ καθ' ἡμᾶς οὗτος οὐρανὸς, ἡ δὲ γῆ σιδηρᾶ, ταῦτα δὴ τὰ θεόθεν τῶν ἁμαρτωλῶν ἐπιτίμια, καὶ ὡς ὑπὸ τὴν διακεκαυμένην ζώνην τὰς οἰκήσεις ποιούμενοι ἄνομβροι παρ' ἅπαν ἐσμὲν καὶ ὡς εἶποι ἄν τις ἀλίβαντες. 4. Ὅθεν οὐδὲ ἡ

κ΄. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 35,6-36,6 καὶ τῷ βαροκκικῷ, φ. 159,6-160-6.

1. *εἶτα συνόντι* B. — 3. *τίαν* B. — 7. *ἑταιρίας πόσης* B. — 10. *παντοίαι* B.— 11. *τί* AB. — 13. *πάλαί ποτε* AB. — 14. *θρηνῶν* B. — 17. *παράπαν* AB. — 19. ‖ Κώδ. 36,α — 20. *λαχανίας* A. *καλιρρόην* B. — 21. *ὑμητὸν* AB. — 22. *σιδηρὰ* B.— 25. *εἶπη* B.

Digitized by Google

ποτὲ χρυσῆ ζώνη ἔτι χρυσῆ καὶ τοὺς Ἀθηναίους εὐφροσύνη περιζωννύουσα, ἅτε μηδεμιᾶς εὐμοιροῦσα χλωρότητος, ἀλλ' αὖος γεγονυῖα καὶ σφίγγουσα λύπη τοὺς ταλαιπώρους ὡς οὐδ' ὁτιοῦν ἀπολείβουσα ὑγρὸν ἔλαιον· ὅ τε Μαραθὼν καὶ ἡ Ἐλευσὶς ὁ μὲν μετὰ τῶν πάλαι τροπαίων καὶ τὸ σιτοφόρον προσαπεβάλετο, λιμοῦ γενναίου τῷ χώρῳ ἐπιστρατεύσαντος, ἡ δὲ τρόπον ἄλλον ἀπόρρητος καὶ σιωπῆς βαθείας μεστὴ, καθότι οἱ ἐκεῖσε πειραταὶ τοὺς παραβάλλοντας εἰς Ἅιδου κατάγουσιν ἄδυτα καὶ μυοῦντες θανάτου μυστήρια οὐκ ἐῶσιν ὁτιποτοῦν τοῦ λοιποῦ φθέγγεσθαι. Καὶ ἵνα διὰ βραχέων ἐπιτροχάσω σοι τὴν δεῦρο κατάστασιν, πάλαι μὲν πέτρα τις ἦν Ἀθήνησιν ἐν παροιμίαις ἀδομένη ἀγέλαστος, νῦν δὲ πᾶσα ἡ Ἀττικὴ πέτρα λέγοιτ' ἂν οὐκ ἀκόμψως ὡς ἄνικμος καὶ παρὰ τοῦτο ἀγέλαστος. 5. Μία παραψυχὴ καὶ διάχυσις, ἡ διαλάμπουσα χάρις τῷ τεμένει τῆς Θεομήτορος· αὕτη μοι καὶ εἰς στῦλον πυρὸς σχεδιάζεται καὶ νεφέλη γίνεται ἡγεμὼν ἐρημάζοντι καὶ σκηνὴ κρύπτουσά με κατὰ τὸν Δαυὶδ ἐν ἡμέρᾳ κακῶν μου καὶ θεοπτίας περιωπὴ τὸ τῆς βάτου προφαίνουσα μυστήριον ἐναργέστερον· τὸ μεῖζον, Ἀκρόπολις οὐρανοῦ καὶ εἰς τρίτον οὐρανὸν ἀναβαίνειν ὀκνοῦντα μετεωρίζουσα.

6. Τὰ μὲν δὴ καθ' ἡμᾶς ἀνιαρὰ καὶ τὰ ἐπὶ τούτοις παρήγορα ταῦτα, βίος ἀπ' ἀμφοῖν τοῖν πίθοιν κιρνάμενος, οὕστινας πίθους βούλεται Ὅμηρος. Τὸ δὲ προσκυνητὸν γράμμα τοῦ ἁγιωτάτου δεσπότου καὶ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου δεξάμενοι, ἐπεὶ ὑφωρώμεθα τὸ φιλοπαῖγμον τῶν Εὐριπιωτῶν καὶ ἐφυλαττόμεθα μή ποτε τῶν συνήθων τι μετεωρήσειε, μετεκαλεσάμεθα τόν τε ἐπίσκοπον καὶ τοὺς ἡγουμένους Ἀθήναζε, καθ' ἡσυχίαν τὰ τῆς ὑποθέσεως ἐξετάσοντες. 7. Ὡς δὲ ὁ

1. *εὐφροσύνην* B. — 2. *μηδὲμιᾶς* B. — 3. *αὐγειορνῖα* B. — 6. *ἐπιστρατεύσαντος* φαίνεται διωρθωμένον εἰς *ἐπιστρατεύοντος* B. — 10. *διαβραχέων* B. — 11. *τίς* ΛB. — 13. *ἀκόμψος* B. — 15. *τεμένι* B. *στύλον* ΛB. — 16. *ἡγεμὼν* κατὰ διόρθωσιν τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος *εἰγεμὼν* B. — 17. *σκηνῆ* Λ. — 26. *τί* ΛB.

Digitized by Google

μὲν ἐπίσκοπος ἐπεδήμησεν, οἱ δ' ἡγούμενοι οὐκ ἠβουλήθησαν παρουσιάσαι, πρεσβυτικὴν ἀσθένειαν προβαλλόμενοι, ἠναγκάσθημεν ἐπιχωριάσαι τῷ Εὐρίπῳ. Καὶ ὅσα μὲν ὅ τε ἐπίσκοπος καὶ οἱ ἡγούμενοι καὶ ὁ μοναχὸς Κάλλιστος εἶπον παρουσίᾳ ἐπισκόπων καὶ ἐκκλησιαστικῶν ἀρχόντων μαθεῖν εἶχε πάντως ἡ ἁγιωσύνη σου· τὸν δ' Εὐρίπου μεγάλως αἰτιασάμενοι καὶ σφοδρῶς ἐπιπλήξαντες ὡς μὴ θεραπείαν καὶ διάθεσιν ἀγαπητικὴν τοιοῦδε ἀνδρὸς ἐκ παντὸς τρόπου θέλοντα, ὃν ὅσοι φίλον εὐτυχήσαμεν κατὰ θεῖον εὐδαίμονες τοῦτό γε τὸ μέρος νομιζόμεθα· οὐ μόνον γὰρ οἱ καθ' ἡμᾶς ἐπίσκοποι, ἀλλὰ καὶ πατριάρχαι καὶ βασιλεῖς αὐτοὶ τὴν εὔνοιαν καὶ φιλίαν τοῦ Νέων Πατρῶν πολλοῦ τιμῶνται καὶ τοῦ παντὸς ἀνταλλάττονται ὡς ἐπὶ φρονήσει καὶ σοφίᾳ καὶ παντοδαπῇ ἀρετῇ τῆς συνέδου προκαθημένου πάσης· κατανυγῆναι καὶ εἰς συναίσθησιν ἐλθεῖν τῆς παρ' αὐτοῦ τολμωμένης ἀτοπίας παρεσκευάσαμεν. 8. Καὶ διωμόσατο ὡς καὶ αὐτὸς τὴν τῆς ἁγιωσύνης σου ἀγάπην τοῦ παντὸς ἀνθαιρεῖται, ἄνδρες δέ φησιν οὐκ εἰρηνικοὶ μεταξὺ ἑκατέρων παραρριπτοῦσι τὰ σκάνδαλα καὶ κατ' ἐμοῦ τοῦ οὐδαμινοῦ τὸν τηλικοῦτον ἐκπολεμοῦσιν ἄνθρωπον· καὶ πρὸς τούτοις παρουσίᾳ τῶν Εὐριπιωτῶν σχεδὸν πάντων ἐδεήθη ἡμῶν ὡς ἂν παρακλητεύσωμεν εὐμενισθῆναι τὴν ἁγιωσύνην σου τῷ ταλαιπώρῳ καὶ καταλλαγῆναι καὶ σπείσασθαι, ἑτοίμως ἔχοντι ἅπαν θελητόν σοι ἀποπληρῶσαι πλὴν ἑνός, μὴ περικοπὴν ἔχειν τῆς προσευχῆς αὐτοῦ ‖ καὶ τοῦ συχνότερον δῆλα δὴ συνημερεύειν σοι ὅτε κατ' Εὔριπον διατρίβοις δήπουθεν. Εὐόμιλος γὰρ ὢν εἴπερ τις ἐν ταῖς συνελεύσεσιν ὁ ἀνὴρ καὶ ἥδιστος ἐν ταῖς κοινωνίαις τοῦ λόγου, δέδιεν ὡς μή ποτε, ἐν τοῖς τοιούτοις ἀλώσιμος ὢν, οὐκ ἐᾷς αὐτὸν ἐν ἐπισκοπείῳ διάγειν καθ' ἑαυτόν. Ἰού, ἰοὺ τῆς ἠλιθιότητος! 9. Δέομαι οὖν κατὰ τὴν αἴτησιν τοῦ ἐπισκόπου συγκαταβῆναι τῇ ἀφελείᾳ τούτου, ἵνα μὴ λέγω

3. *ὅτε* B.—9. *οἳ ὅσοι* B. *φίλων* AB.—13. *ἀνταλάττονται* A. *ἐπιφρονήσει* B. — 25. ‖ Κώδ. 36,6. *δηλαδὴ* B. — 26. *διατρίβεις* AB. *εἴπερ* AB. — 29. *ἐπισκοπίῳ* B. — 30. *ἠλιότητος* B.

www.indbooks.com.cn

Digitized by Google

ρύηθείᾳ, αἰδοῖ τοῦ ἐπισκοπικοῦ ἀξιώματος· εἰ δ' ἔτυχον κατ' Εὔριπον ὤν, εἶπον εὐλαβείᾳ τοῦ κρότου τῶν Εὐριπιωτῶν. Βαβαὶ τοῦ θρύλου, βαβαὶ τοῦ ἐνθειασμοῦ, ὅσος λαὸς ἐπερρόθησεν «Ἅγιος ὁ Εὐρίπου, πλουτοδότης, οἰκτίρμων, ἐλεήμων, ἅγιος ὁ Βαλσάμ». Τοσούτοις εὐριπιωτικοῖς ἁγιασμοῖς ἐκκεκώφηταί μοι τὰ ὦτα καὶ διατεθρύληται. 10. Ἐταλάνισα, δέσποτά μου, τὸν ἄνθρωπον τοῦ τοιούτου μακαρισμοῦ καὶ τοσούτου. Οὐχ οὕτως τὸ Διὸς Κόρινθον ἐν παροιμίαις ταὐτολογίας σύμβολον ᾄδεται ὡς ἐν Εὐρίπῳ τὸ «ἅγιος ὁ ἐπίσκοπος», οὐδ' αἱ χορεύουσαι νεάνιδες τοσαυτάκις ἐν τοῖς μελυδρίοις τὴν ἐπῳδὸν ἀναλαμβάνουσιν ὡς οἱ Εὐριπιῶται ἐπὶ τοῖς ὑπὲρ αὐτοῦ λόγοις τὸ «ἅγιος». Καὶ πάλαι μὲν ἐν τῇ Αὐλίδι [λέγεται] τὰ κεραμεᾶ σκευάρια ἄφθονα εἶναι σφόδρα καὶ εὐωνότατα, νῦν δὲ τὸ ἅγιος ἀφθονώτερον ἐκεῖσε· οὐκ οἶδ' εἰ καὶ εὐωνότερον, οὐ γὰρ ἠβουλήθην πρίασθαι, μηδὲ πριαίμην ποτέ· διὰ τοῦτο γὰρ καὶ τὸν ἄνδρα ἐταλάνισα. Ἡ γὰρ ἔχει τι μακαρισμοῦ ἄξιον καὶ ἀπέχει τὸν μισθὸν αὐτοῦ πολλαπλάσιον, ἢ οὐ τοιοῦτος καὶ ἄθλιος, ὑπὸ τῶν μακαριζόντων πλανώμενος, ἂν δ', ὅπερ οὐ πείθομαι, καὶ οὐκ ὀλίγοι τῶν κρατούντων χείλεσι μόνον εὐλογεῖν πείθωνται ἢ βούλωνται, ἀθλιώτατος, παρ' ἀνθρώποις δόξαν θηρώμενος ἁγιότητος. Ἀλλ' εἴη μητ' αὐτὸν μηθ' ἕτερον τῆς ἀληθοῦς ἐκπεσεῖν ἁγιότητος, ἧς χωρὶς οὐδεὶς ὄψεται τὸν Κύριον. «Ἅγιοι γάρ φησιν ἐστέ, ὅτι ἐγὼ ἅγιός εἰμι.»

11. Προσκυνῶ τὸν ἁγιώτατον ἡμῶν δεσπότην καὶ αὐθέν-

1. *ἔτυχες* B.— 3. *θρύλλου* ΑΒ. *ἐκθειασμοῦ* B. *ἐπερρήθησαν* B. — 4. *πλουτοδότης ἁγαθοδότης οἰκτίρμων* B. — 5. *ἅγιος ὁ τοσούτοις εὐριπιωτῶν* B. — 6. *διατεθρύλληται* ΑΒ. — 7. *δέσποτά μου θειότατε, ἐν δὲ τῇ ὦχ σοφώτατε* B. — 8. Μετὰ τὸ *τοσούτου* κενὸν ὡσεὶ εἴκοσι γραμμάτων ἐν τῷ B. *ταυτολογίας* B. — 10. *νεανίδες* B. — 12. *λέγεται* λείπει ΑΒ. — 14. *οἶδα* B. — 16. *διατοῦτο γὰρ* Α. *διὰ γὰρ τοῦτο* B. *τί* ΑΒ. — 17. *αὐτοῦ* ΑΒ. — 18. *ἀθλίως* Α. — 20. *πείθονται ἢ βούλονται* B. — 23. *φησὶν* B.— 24. *ἅγιος εἰμὶ* ΑΒ.— 25. Τὰ ἀπὸ τῆς λέξεως *προσκυνῶ* μέχρι τέλους τῆς ἐπιστολῆς λείπουσιν ἐν τῷ Α.

www.libtool.com.cn

Digitized by Google

την, τὸν τῆς οἰκουμένης ἥλιον καὶ διδάσκαλον ἰσαπόστολον, καὶ τὴν ἁγιωσύνην σου καὶ τὴν λοιπὴν πᾶσαν ἱερὰν ἀδελφότητα καὶ τὸν θαυμάσιον ἐπὶ τῶν κρίσεων· ἓν εἴθε ἴδοιμι θᾶττον ἡμῖν ἐπιφαύσαντα, τοῖς λαχοῦσι τὰ δεῦρο ὡς Ἅιδου ἄλλα μέρη κατώτατα, καθὼς τὸ τῆς φήμης πτερὸν προμεμήνυκεν. Ἵλεως εἴη μοι θεὸς διὰ τῶν σῶν ἁγιωτάτων εὐχῶν.

www.libtool.com.cn

κα'. Τῷ σακελλαρίῳ τῶν Ἀθηνῶν τῷ Φωκᾷ.

1. Ἔδει μέν, θεοφιλέστατε, μηδεμίαν σοι δοῦναι ἀπόκρισιν, οὕτω τοὺς νόμους τῆς ὑποταγῆς παραλύοντι. Εἰς ἐλάχιστον γάρ μοι, ὅ φησιν ὁ θεῖος ἀπόστολος, ἵνα ὑπὸ σοῦ ἀνακριθῶ, ὁ δὲ ἀνακρίνων με Κύριός ἐστιν. Ἵνα δὲ μὴ δοκῶμέν σοι δι' ἀπορίαν ἀπολογίας σιωπᾶν, ἄκουσον πρὸς ἃ λέγειν οὐκ ὤκνησας· δώσω γάρ σοι, κατὰ τὴν γραφὴν εἰπεῖν, ἀπόκρισιν ἀνδρικήν. 2. Οὐ κατὰ λόγον τὸν εἰκότα δοκοῦσί σοι γενέσθαι τῶν ὀφφικίων αἱ σφραγῖδες, ὡς εἴρηκας· παρεώραται γὰρ, ὡς ᾠήθης, καὶ λόγος καὶ γῆρας καὶ βαθμὸς, οἷς πᾶσιν αὐτὸς ἐγκαλλωπίζεσθαι μεγαλαυχεῖς, ὡς ἐκ τοῦ μακαριωτάτου Ξηροῦ μέχρι καὶ ἐς δεῦρο τὰς τῶν διακονιῶν ἐκμετρήσας ἁπάσας κλίμακας. 3. Ἀλλ' ἄκουσον, τιμιώτατε. Πρῶτον δέ μοι ἀπόκριναι, τίς σε κατέστησεν ἄρχοντα καὶ δικαστὴν ἐφ' ἡμᾶς, ἵνα κρίνῃς τοὺς κριτὰς καὶ ἀνακρίνῃς τὰ παρ' ἡμῶν διοικούμενα; Τίς ἡ τοσαύτη θερμότης καὶ τόλμα, ἵνα μὴ λέγω θρασύτης παράβολος; Πῶς τοῖς προεστῶσι δοξάζεις ἀντίδοξα καὶ ποιμαίνεις τοὺς ποιμένας τὸ πρόβατον; Οὐ δοκεῖ σοι γενέσθαι κατὰ λόγον τὰ γεγονότα. Εἶτα τί; Ἀλλ' ἐμοὶ δοκεῖ καὶ τῷ κλήρῳ παντὶ, εἴπω δὲ καὶ τῷ πνεύματι, ᾧ τὰ δοκοῦντα ποιεῖν ἐπίκειταί μοι ἀνάγκη, κἂν μὴ δοκῇ

5. *ἀλλὰ* B. —6. *εἴημι* B.

κα'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 36,6-37,6.

10. *δοκῶμεν*. — 14. *σφραγίδες*. — 15. *γήρας*. — 22. *προεστῶσοι*. — 23. *ποιμένεις*.

Digitized by Google

σοί τε καὶ τοῖς κατὰ σέ. Εἰ γὰρ ἀνθρώποις ἤρεσκον, φησὶ, Χριστοῦ δοῦλος οὐκ ἂν ἦμην. 4. Οὐ δοκοῦσί μοι, φησὶ, κατὰ λόγον γενέσθαι. Καὶ ἡ αἰτία ὡς θαυμασία καὶ ἀληθής· παρεώραται γὰρ καὶ λόγος καὶ χρόνος καὶ βαθμός. Ποῖος λόγος, ὦ μακάριε; Λέγε μοι τίς ἡ σὴ σοφία καὶ ἐπιστήμη, ποίας ἐγεύσω γραμματικῆς, ποίας ῥητόρων ἐμυήθης χάριτας; Πότερον τοῖς ἔξω λόγοις ἐνίδρωσας, ἢ τοῖς ἡμετέροις καὶ τὸ βάθος ἐρευνῶσι τοῦ πνεύματος, ἢ καὶ ἀμφοτέρων τὴν γνῶσιν συνέλεξας; ‖ Εἰ ἔχεις τι λέξαι δι' ἐμπειρίαν τῶν νέων σοφώτερον, γυμνώθητι ῥακέων καὶ δεῖξον οἵαν ὁ γέρων ἐπιγουνίδα τρέφεις, κἀκ τῆς καλάμης τὸ θέρος παράστησον. Ἀλλ' οὐκ ἂν ἔχοις ἐπιδεῖξαί τι σοφόν. Οὐκοῦν μὴ καυχάσθω ὁ κυρτός φησιν ὡς ὁ ὀρθός. Ὅρᾳς ὅπως, μὴ προσέχων σεαυτῷ, τὰ μὴ ὄντα φαντάζῃ καὶ μηδὲν εἰδὼς δοκεῖς εἶναι λόγιος καὶ τὴν λεγομένην διπλῆν νοσεῖς ἄγνοιαν; Ἀλλ' οὕτω μὲν τὸ μὴ παρευδοκιμηθῆναι λόγον σαφῶς ἀποδέδεικται.

5. Μή ποτε δὲ γῆρας κατὰ τὸν σὸν λόγον ἠτίμαστο; Ἀλλ' οὐκ ἔστιν οὐδὲ τοῦτο, οὐκ ἔστιν, καί τοι πολλαχοῦ τὰ ὑστερογενῆ τῶν πρεσβυγενῶν προτετίμηται, ὡς τοῦ Ἡσαῦ Ἰακὼβ καὶ Δαυὶδ τῶν ἀδελφῶν καὶ Παῦλος τῶν προμηθευθέντων Χριστῷ καὶ τοῦ Νόμου τὸ Εὐαγγέλιον. Πλὴν ἡμεῖς οὐκ ἐπίπροσθέν σου μεταγενέστερον ἄλλον τεθείκαμεν. Ἔχεις γὰρ ἣν ἔλαχες πάλαι τάξιν ἀναφαίρετον καὶ πρωτοστατεῖς τῶν αὐτῶν ὧν ἐπρωτοστάτεις καὶ πρὶν, καὶ προεδρεύεις ὧν πρώην προήδρευες κἀπὶ τὰ πρεσβεῖα τῆς ἀνωτέρω τιμῆς προβαίνεις ἀπαραγκώνιστος. Οὐ γάρ τινα τῶν ὑφεστώτων ἀνωτέρω σου φέροντες προεστήσαμεν. Βάρος δὲ διακονίας ὅπερ οὐχ οἷός τε ἦσθα καὶ αὐτὸς ἀναδέξασθαι δι' ἣν ἔχεις ἀσθένειαν σωματικὴν, ἀνεθέμεθα ἑτέρῳ ἀνδρὶ οὐ πολλοστῷ μετὰ σὲ, ἀλλ' εὐθὺς τεταγμένῳ μετὰ σὲ καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ διακονησαμένῳ πολυτρόπως, καὶ οὐ μόνον σοῦ, ἀλλὰ καὶ ἑτέρων πολλῶν ἄμεινον. 6. Εἰ δὲ δυνατὸς εἶναι φῂς τὰ ἱερὰ σκεύη ἐποπτεύειν τε

1. *σοί τε*. — 9. ‖ Κώδ. 37,α. *τί*. — 27. *οἷος*. — 28. *αὐτὸς*.

www.ibtool.com.cn

Digitized by Google

καὶ φυλάττειν μετὰ τοιαύτης ἀσθενείας, τάχα καὶ ὁ παρ' ἡμῖν οὗτος ἄλαλος καὶ κωφὸς ἀξιώσει κορυφαῖος χοροστάτης γενέσθαι τῶν ἱεροψαλτῶν ὡς ψάλλειν τε καὶ ὑπακούειν δυνάμενος; Ἀλλὰ πλείστους σκευοφύλακας λέγεις γενέσθαι τυφλούς. Πῶς τοῦτο εἴρηκας; Εἰ μὲν μετὰ τὸ προβληθῆναι λέγεις ἀμβλυνθῆναι τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν, καινὸν οὐδέν. Πολλοὶ γὰρ καὶ τῶν ἐπισκόπων τῇ συμφορᾷ ταύτῃ περιπίπτουσιν. Εἰ δὲ τυφλοὺς πρῶτον ὄντας εἶτα περιβληθῆναι διισχυρίζῃ πρὸς τὰς διακονίας ταύτας, ψευδής σου ἡ ἔνστασις. Οὔτε γάρ τις ἐπίσκοπος γίνεται οὔτε μὴν ἱερεὺς ἢ διάκονος τυφλὸς καὶ κωφὸς ὢν κατὰ τὸν ἀποστολικὸν καὶ θεῖον κανόνα, ὃν μετὰ μικρὸν ὕστερον παραθήσομαι. 7. Ἐγὼ δέ σου κἀκεῖνο θαυμάσας ἔχω, ὅπως τὸ σαυτοῦ πλημμέλημα ἐμοὶ προσέρριψας. Δέον γὰρ σαυτὸν αἰτιάσασθαι, ἐθελήσαντα τὴν μὲν τοῦ ὀφφικίου σφραγῖδα δέξασθαι, τὴν δὲ διακονίαν ἐνεργεῖν ἕτερον, ἐμὲ τὸν ἀναίτιον ἠτιάσω. Ποῦ γὰρ ὑπαίτιος ἐγὼ ἐν οἷς, αὐτὸς ἐπιτρέχων τῇ σφραγῖδι, τὴν ἐνέργειαν τὴν τοῦ ὀφφικίου ἀπεβάλου καὶ τὸ σφραγισθῆναι προείλου διὰ τὴν τοῦ πλείονος ἔφεσιν; Καὶ ταὐτὸν πέπονθας τῷ τῆς αἰσωπείας κυνός, ἥτις, ἐπιλαβέσθαι προθυμηθεῖσα τῆς φανταζομένης ἐν τῷ ποταμῷ σκιᾶς ὡς πολλῷ μείζονος, καὶ ὃ κατεῖχεν ἀπώλεσεν.

8. Ἄλλως τε τότε μὲν καὶ ἐσφραγίσθης ἄν, εἴ περ ἠβουλήθης, οὔπω τοσοῦτον ὡς νῦν ὑπὸ τῆς ἀσθενείας καταποθείς, νῦν δὲ πῶς ἂν ἐπιστεύθης φυλακὴν ἱερῶν σκευῶν ἀνὴρ κλίνης τοῦ λοιποῦ καὶ γωνίας ἄξιος καὶ οὐχ οἷός τε ὢν σεαυτῷ χρῆσθαι, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸ βαδίζειν τρία ποδὸς βήματα τοῦ χειραγωγοῦντος δεόμενος; Ἱκανούσθω ἡμῖν, ὦ βέλτιστε σακελλίων, τὰ ἤδη ἀπολωλότα ἱερά· φειδώμεθα τῶν περιλειφθέντων, μὴ γένωνται φροῦδα καὶ ταῦτα. Οὐ γὰρ μικρὸς ὁ ἐντεῦθεν κίνδυνος. Μόνος ὁ Ἄχαρ ὑφείλετό τι τῶν ἀναθημάτων καὶ θυμὸς Κυρίου ἐπὶ πάντα τὸν Ἰσραήλ. 9. Ἐπεὶ δὲ ζητεῖς

15. *σφραγίδα*. — 16. *ἠτιάσω* κατὰ διόρθωσιν τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος *αἰτιάσω*. — 19. *ταυτὸν*. — 25. *οὐχ' οἷος τε*. — 27. *σακελλίου*.

Digitized by Google

εἰ κανονικόν ἐστι τὸ παροφθῆναί σε διὰ τὴν τύφλωσιν, ζητῶ κἀγὼ μαθεῖν παρὰ τῆς σῆς λογιότητος ὁποῖος κανὼν διορίζεται κατὰ βαθμὸν τὰς σφραγῖδας ποιεῖσθαι καὶ τὰς προβολὰς ‖ τῶν τοῦ πνεύματος διακονιῶν; Ποῖος νόμος διακελεύεται μὴ ψήφῳ καὶ δοκιμασίᾳ εἰς τὰ τοῦ πνεύματος προκρίνεσθαι λειτουργήματα, χρόνῳ δὲ καὶ βαθμῷ καὶ τῷ προκληρωθῆναι τῶν ἄλλων; Ἆρα χρόνῳ ἢ βαθμῷ δουλεύει τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, θεοφιλέστατε, καὶ οὐχ ὅτε καὶ ὅπου θέλει πνεῖ; Καὶ πῶς τοὺς πρεσβυτέρους υἱοὺς τοῦ Ἰεσσαὶ παρεῖδε καλοὺς ὄντας καὶ μεγάλους τῷ φαινομένῳ, τὸν δὲ μικρότερον καὶ νεώτερον καὶ ποιμενικὸν ἐξελέξατο; Ἆρα τολμήσεις ἐγκαλέσαι κἀκεῖ τῷ πνεύματι παράλογα χρόνου καὶ πρεσβείου καὶ φυσικοῦ βαθμοῦ σύγχυσιν; Μὴ σύ γε τοσοῦτον ἀντιπνεύσαις τῷ πνεύματι! 10. Ἀλλὰ νόμον μὲν ἢ κανόνα οὐκ ἂν ἔχοις προβαλέσθαι, ἔθος δὲ παλαιόν, μὴ ὑπερβάθμιον πόδα τείνειν ἐν ταῖς ἐκκλησίαις, μηδὲ τὰ κατωτέρω ὑπεράλλεσθαι καὶ τὰς διακονίας τῶν ἀνωτέρω δέχεσθαι. Καὶ μὴν εἰ πρὸς τὴν βασιλεύουσαν ἀναδράμοις, ὦ πολυτίμητε σακελλάριε, ὥσπερ ἄρα καὶ μέλλεις, καθὼς οὐκ ὀλίγοι λέγουσιν, ἴδοις ἂν ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ σακελλίους καὶ σκευοφύλακας καὶ ῥεφενδαρίους ἐκ τῶν ἐσχάτων ὀφικίων εἰς τὰ ὑψηλότερα ταῦτα ὑπερβάντας, ἐνίους δὲ καὶ ἔξωθεν τοῦ κύκλου τῶν ἀρχόντων εἰς τὰ ἀνώτερα ἀπ' ἐντεῦθεν εἰσαχθέντας καὶ νεωτέρους γερόντων προτιμηθέντας κατὰ τὸ ἀνεστηλωμένον ἐκεῖσε νεαρὸν θέσπισμα. 11. Οὐκ ἀκούεις δὲ ὅτι καὶ ὁ νῦν ἁγιώτατος καὶ σοφώτατος οἰκουμενικὸς πατριάρχης πολλῶν προγενεστέρων καὶ προβαθμιωτέρων διὰ τὸ ὑπερβάλλον τῆς σοφίας καὶ ἀρετῆς προτετίμηται καὶ εἰς τὸν ὑπέρτατον θρόνον ἀνήρπασται; Τὸ δὲ καινότερον, καὶ ὁ νῦν χαρτοφύλαξ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας ἐκ τοῦ σκευοφύλαξ εἶναι ὑπεβιβάσθη πρὸς

λλ

4. ‖ Κώδ. 37,6. — 13. *ἀντιπνεύσεις*. — 18. *σακε*. — 21. *ῥαιφενδαρίους* ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος *ῥαιφαιρδαρίους*. — 23. *ἀπερτεῦθεν*.

Digitized by Google

τὸ ὀφφίκιον τοῦτο· καὶ οὐκ ἄν τις εἴποι εὖ φρονῶν σύγχυσιν ταῦτα ποιοῦσαν τὰ ἄνω κάτω καὶ τὰ κάτω ἄνω, ἀλλὰ τῶν οἰκονόμων τῆς ἐκκλησίας ἐξητασμένην διοίκησιν, πρὸς τὸ λυσιτελὲς ἑκάστῃ διακονίᾳ τοὺς ἱκανωτέρους ἢ ἄλλως ἀξιωτέρους δοκιμάζουσαν. Ἦν ὁ μὲν βάπτων εἰς νοῦν οὐκ ἠγνόησεν, ὁ δὲ κατὰ σὲ ἀνεύλογον νομίζει καὶ ἀντίξουν τῇ τῶν κανόνων εὐθύτητι. 12. Πλὴν ἄκουσον καὶ κανόνος τῶν θείων ἀποστόλων, ἐξ οὗ, οἶμαι, καὶ τὸ κατὰ σὲ τμηθήσεται ζήτημα ὡς πάντη σχεδὸν ὅμοιον· «κωφὸς δέ τις, φησιν, ὢν καὶ τυφλὸς μὴ γινέσθω ἐπίσκοπος οὐχ ὡς μεμιασμένος, ἀλλ' ἵνα μὴ τὰ ἐκκλησιαστικὰ παρεμποδίζοιτο». Παρὰ τοῦτο γοῦν οὐδὲ σὺ σκευοφύλαξ παρ' ἡμῶν προεβλήθης, ἵνα μὴ τὰ ἱερὰ σκεύη ἀφύλακτα ὄντα εὐχείρωτα εἴη τοῖς ἱεροσύλοις.

www.libtool.com.cn

κϐ'. Τῷ πατριάρχῃ κῦρ Θεοδοσίῳ.

1. Μετὰ πλείστης αἰδοῦς ἐγχαράττω τὴν παροῦσαν γραφήν, ἁγιώτατε δέσποτα. Οἷς γὰρ μὴ συχνότερον ἐπιστέλλω, οὐδ' ἄξιόν τι ἐπιδείκνυσθαι οἷός τέ εἰμι, ὁποῖον πρὸς τοὺς τηλικαῦτα εὐηργετηκότας οἱ εὐχάριστοι, ἐκάλυψεν ἐντροπὴ τὸ πρόσωπόν μου καὶ οὐδὲ γρύζειν τοῦ λοιποῦ οὐδ' ἐν γράμμασιν ὅλως τολμῶ. Κἂν εἰς τέλος ἐσίγησα, εἰ μὴ πρῶτα μὲν τὸ ἴλεων τῆς σῆς ἁγιότητος καὶ εὐπαραίτητόν τε καὶ συγγνωμονικὸν ἐπαναφέρειν τῆς ἀμέτρου ὑποστολῆς ἔπειθεν, εἶτα καί τίς με λογισμὸς πρὸς τὸ γράφειν ἀνεζωπύρησεν, ὑπαγορεύων ἄμεινον εἶναι πολλῷ τὸ ἐκ διαλειμμάτων γοῦν καὶ χρόνῳ τὴν καθήκουσαν διὰ γραμμάτων ὁμιλίαν ἀφοσιοῦν ἢ ἐλλείπειν παντάπασιν. 2. Ἴλαθί μοι τοίνυν, ἁγιώτατε δέσποτα. Οὐκ ἐπιλήσμων ἐγὼ τοῦ θεοῦ μου, πόνος δ' ἄλλος

1. *εἶπη*. — 6. *ἀνευλόγον*.

κϐ'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 37,6-38,α.

16. *οἷος τέ*. — 20. *συγγνωμονητικὸν*.

Digitized by Google

ἐπ' ἄλλῳ προσπίπτων ἀνθέλκει καὶ οὐκ ἐᾷ προσανέχειν οἷς ἔδει τὴν μνήμην ἐναδολεσχεῖν συνεχῶς ἀεί. Πρόσευξαι δὲ καὶ τὴν σὴν θεάσασθαι καὶ προσκυνῆσαι ἁγιωσύνην πρὶν ἢ τὴν παροῦσαν καταλῦσαι ζωήν. 3. Γεωργικοῦ βιβλίου χρῄζομεν καὶ ἐπεὶ πολλὰ τοιαῦτα οἶδα ἔχειν τὴν ἁγιωσύνην σου, παρακαλῶ σταλῆναί μοι ἐν ἀπ' αὐτῶν ἢ δοθῆναι πρὸς τὸν αὐτάδελφόν μου ἐφ' ᾧ μεταγραφῆναι. Μετὰ γὰρ τῶν λοιπῶν ματαιοτήτων καὶ τῇ περὶ γεωργίαν προσκεῖσθαι ἀναγκαζόμεθα.

4. Οὕτως ἄνωθεν κάτω προβαίνομεν ‖ ἢ κατωκάρα, ὡς ἔφη τις, βιοτεύομεν μετὰ τὴν σεμνοτάτην ἱερωσύνην καὶ πολυέραστον. Ἀλλὰ στόμα πρὸς στόμα λαλήσαιμέν ποτε πρὸ τοῦ κατακριθῆναι τὴν τελευταίαν σιωπήν, ἵλεώ μοι γινομένου τοῦ θεοῦ διὰ τῶν σῶν ὁσιωτάτων προσευχῶν.

κγ'. Τῷ Νέων Πατρῶν καὶ ὑπερτέμῳ κυρῷ Εὐθυμίῳ.

1. Εὐλογητὸς ὁ θεός, ἁγιώτατε καὶ σοφώτατε, ὅτι σε καὶ πάλιν ἡμῖν ἀπέδωκε, τὸν πᾶσι μὲν οἷς ἡδύ τι καὶ λέγειν ἐράσμιον, Ἑλλάδι δὲ καὶ τῇ Κωνσταντίνου περιμάχητον μάλιστα, τῇ μὲν ὡς ἐνεγκαμένῃ καὶ τὸ εἶναι παρασχομένῃ, τῇ δ' ὡς θρεψαμένῃ σοφίᾳ καὶ χάριτι καὶ τὸ εὖ εἶναι προσθεμένῃ. 2. Διὰ ταῦτα οὖν ἑκατέρα μὲν οἰκειοῦται καὶ ὅλον ἐξιδιοῦσθαι φιλονεικεῖ, σὺ δ' ἀλλ' εἴπερ τινὶ καὶ τοῦτο σοφώτατα διαιτᾷς, θατέρᾳ παρὰ θατέραν χαριζόμενος καὶ κατὰ καιρὸν ὅλον ἀποδιδοὺς ἑαυτὸν καὶ μήτε ἀδικῶν μηδετέραν καὶ ποθεινότερος ἀμφοτέραις γινόμενος. 3. Ὅτε μὲν γὰρ τῇ βασιλίδι πόλει χαρίζῃ, τηνικαῦτα καὶ τῇ Ἑλλάδι θερμοὺς ὑποκάεις τοὺς ἔρωτας· πάλιν δ' ἀναψύχων Ἑλλάδα τῇ παρουσίᾳ, φλέγεις

3. *πριν*ὴ. — 6. *σταλῆναι*. — 7. *ἐφῶ*. — 9. ‖ Κώδ. 38,α.

κγ'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 45,α-45,6.

Τίτλος. *τοῦ αὐτοῦ τῶ νέων πατρῶν* κτλ. — 18. *προθεμένη*. —19. *ταῦτα ὧν*. — 20. *εἴπέρ τινι*.

Digitized by Google

τὴν Κωνσταντίνου ‖ τῷ πόθῳ τῆς διαστάσεως· καὶ οὕτως ὑπὸ δυεῖν τούτων βαρυζήλων ἀντιζήλων φιλούμενος παρὼν καὶ ποθούμενος ἀπὼν, οἶδας ἀμφοτέραις ἐν τῷ μέρει χαρίζεσθαι, κοῦφος ἐκ θατέρας εἰς θατέραν φερόμενος ὡς ἂν ὑπ' ὠκυπτέρων ἐρώτων ἀνεχόμενος καὶ οὐδὲ γήρως βαρύτητι, πρὸς ὅπερ ἀποκλίνεις ἤδη, γινόμενος ὀκνηρότερος, ὁποῖοί ἐσμὲν ἡμεῖς, ὧν ἡ ἀκμὴ τῇ κατὰ σὲ παραβαλλομένη παρακμῇ οὐδ' ὅσον πρὸς γῆρας ἀετοῦ νεότης κορύδου παρεξετάζοιτ' ἄν. 4. Καὶ δῆλον ἐκεῖθεν· ἔτος τοῦτο τρίτον πειρώμεθα πρὸς τὴν μεγαλόπολιν ἀνελθεῖν, καὶ οὔπω ἀνήλθομεν. Μένομεν δὲ κατὰ χώραν, ὑπ' ὄκνου μαλακιζόμενοι ὡς οἱ μέλλοντες ἀνίπτασθαι ὄρνιθες καὶ οὐκ ἀνιπτάμενοι, οὕτω δὲ μάτην ὑποχαλῶντες τὰς πτέρυγας. 5. Ἀλλὰ τοῦτο μὲν διοικείτω θεὸς ὅπως καὶ βούλεται· παρ' οὗ πᾶσα ἠρεμία καὶ κίνησις, εἴ περ ἐν προνοίᾳ θεοῦ καὶ ἡ ἡμετέρα οὐθένεια. Σὺ δ' ἀλλ' ἄγε μετάδος ἡμῖν, ὦ θειότατε δέσποτα, τῆς ὑπερτίμου λαμπρότητος, τῆς εὐδαιμονίας, τῶν δόσεων, τῶν χαρίτων, τῶν δωρεῶν, τῶν λοιπῶν ἀγαθῶν ὅσα βασιλεὺς ὁ θεοειδὴς, ἀρετὴν τιμῶν καὶ σοφίαν, φιλοτίμως ἐδαψιλεύσατο. Ἢ ταῦτα μὲν ὅτε ἀλλήλοις ἐντευξόμεθα, διελώμεθα δικαίως, εἴ περ κοινὰ, ἐμοῦ μὲν μετὰ λογιστευτικῆς ἀκριβείας ἀπαιτήσαντος λόγους, σοῦ δ' ὑποσχόντος περὶ πάντων, ὅτε οὐδὲ τὴν τοῦ Περικλέους σκῆψιν ἔχοις ἂν, οἶμαι, προβαλέσθαι, τὸ εἰς τὸ δέον ἀναλῶσαι τοσάδε τάλαντα. 6. Τῷ τέως καὶ ταύτην μοι δὸς πρώτην αἴτησιν, γνησίως καὶ ἰδεῖν καὶ προσδέξασθαι τὸν εὐλαβέστατον καθηγούμενον τῆς σεβασμίας μονῆς τοῦ μεγάλου προφήτου Ἠλιοῦ καὶ ἔχειν τοῦ λοιποῦ τοῦτον ἐν τοῖς μάλιστα τῶν σῶν. Κατὰ πάντα πολυχρόνιον διαφυλάττοι θεὸς τὴν σὴν ἁγιότητα, ἣν προσκυνεῖ καὶ ὁ γραμματικὸς ἡμῶν κῦρ Νικόλαος Ἀντιοχείτης.

---

1. ‖ Κώδ. 45,6. — 6. *ὁποῖοι ἐσμὲν*. — 24. *τωτέως*.

Digitized by Google

www.libtool.com.cn

κδ'. Τῷ αὐτῷ.

1. Σύμφημι καὶ αὐτὸς, σοφωτάτη καὶ ὑπέρτιμε κεφαλὴ, τὰ μὲν τῆς σῆς ἁγιότητος φθονούμενα λέγοντι καὶ διὰ τοῦτο βαλλόμενα πάντοθεν, τὰ δ' ἡμέτερα οὐκ ἐπηρεαζόμενα φθόνῳ, ἅτε μηδὲ ζηλούμενα. Φύσις γὰρ αὕτη φθόνου πρὸς τοὺς ἔχοντας ἔρπειν, τοὺς δὲ μηδὲν αὐχοῦντας σεμνὸν ἢ ἄλλως μέγα μὴ προσποιεῖσθαι, κατὰ τοὺς δεινοὺς ἀριστέας, οἳ, τὸ πλῆθος περιφρονοῦντες, τοῖς ἀνδραγαθιζομένοις ἐπιθυμοῦσι συμπλέκεσθαι. 2. Τί γοῦν σοι καινὸν, εἰ ἐπιφύεται μὲν οἷς πέφυκεν ἐπιφύεσθαι, ἐπιστήμῃ φημὶ, σοφίᾳ, φρονήσει, περιφανείᾳ, ἄλλοις μυρίοις, ὧν τοῖς ἀπολαμπρύσμασιν ἕλκεις πρὸς σεαυτὸν τὸ τοῦ φθόνου βλέφαρον, τὸν δὲ μηδὲν τούτων ἔχοντα τὴν ἀρχὴν ἢ ἀμυδρόν τι καὶ οὐχ οἷόν τε ἄλλως ὑποκνίζειν ἀνεπηρέαστον ἐᾷ μένειν καὶ οὕτως εἰκῇ κείμενον; 3. Εἰ δὲ τὴν ἄκραν ταύτην θαυμάζεις καὶ τὸ ἐν αὐτῇ καθῆσθαι προσκυνούμενον, ὡς ἂν φαίης αὐτὸς, ὡς δ' ἐγὼ οἶδα προσηλῶσθαι λύπαις τὸ ἧπαρ κειρόμενον, τί μὴ πρότερον εὐδαιμονίζεις τὸν μυθευόμενον Προμηθέα ἐφ' ὑψηλοτέρας πέτρας, τοῦ Καυκάσου, ταὐτὰ πάσχοντα; Πῶς δὲ καὶ σχετλιασμοῦ ἠξίωσας τὸ μισεῖσθαί σε φιλοῦντα καὶ κακοῦσθαι ποιοῦντα εὖ, ταῦτα δὴ τὰ τῆς χριστιανικῆς φιλοσοφίας σεμνώματα, δι' ὧν εἰς τὴν κατὰ Χριστὸν ἀναβαίνεις ὁμοίωσιν; ἢ πῶς ὡς ἐπαινουμένους ἡμᾶς ἐμακάρισας, οὓς τοὐναντίον Χριστὸς ἐταλάνισε, τὸν ἐξ ἀνθρώπων θηρωμένους ἔπαινον; 4. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὅπως καὶ γράφειν προήχθης οὐ λέληθας. Ἵνα γὰρ μὴ τὰ τῆς εὐδαιμονίας καταναγκασθῇς πρὸς ἡμᾶς διελέσθαι, εἰς μέσον κοινὰ προθέμενος, ἐξῆρας μὲν τὰ ἡμέτερα ὡς μᾶλλον εὐδαιμονέστερα, τὰ δὲ περὶ σὲ σὺν τέχνῃ πως ἀπεκλαύσω, ὡς οὐκ εὖ τάχα

κδ'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 45,β-46,α.

2. διατοῦτο. — 12. οἷον. — 15. ἧπαρ. — 17. ὑφ'. ταυτὰ. — 27. πῶς.

Digitized by Google

πράττοντα, παραίτησιν ταύτην τῆς τῶν ἀγαθῶν κοινωνίας εὐπρόσωπον προβαλλόμενος. Ἀλλ' ἐν Ἑλλάδι κἀγὼ στρέφομαι καὶ πῶς παρὰ Κρητὶ κρητίζειν ἐτόλμησας; 5. Οὐκοῦν ἐπεί περ ἑάλως || τοιαῦτα μηχανώμενος ἢ σοφιζόμενος, ἄγε δὴ διάπεμπέ τι καὶ πρὸς ἡμᾶς τοὺς φίλους, ἀφ' ὧν κατὰ θεῖον ηὐτύχησας μεταδιδοὺς βασιλικῶν μεγαλοδωρεῶν, δυνάμεως, εὐημερίας, ὕψους, λαμπρότητος· προσθήσω δ' ἔτι καὶ τοῦ ἐπὶ τούτοις φθόνου, ἵνα τῶν φθονουμένων ὦμεν καὶ ἡμεῖς καὶ μὴ τῶν ἐλεουμένων. Ἤ ταῦτα μὲν αὐτόθεν ἔχομεν, εἴ περ κοινὰ τὰ τῶν φίλων, αὐτὸν δὲ σὲ μόνον ποθοῦμεν Ἀθήνησιν ἀπολαβεῖν καὶ τὴν ἐκ τοῦ ἰδεῖν καὶ ὀφθῆναι γλυκυθυμίαν εὑρέσθαι. Ὅ καὶ γένοιτο θᾶττον, τοῦ θεοῦ ἐρρωμένον διατηροῦντός σε.

www.ibtool.com.cn

κε'. Τῷ πατριάρχῃ κῦρ Θεοδοσίῳ.

1. Χρόνος συχνὸς, μακρὰ σιωπὴ καὶ δεσποτικὸν γράμμα οὐδὲ βραχύ. Τάχα εἰς τὸ ταμιεῖον εἰσελθὼν ἀποκρύπτεται καὶ μόνος ἐντυγχάνει μόνῳ θεῷ καὶ τῶν καθ' ἡμᾶς ἀνθρωπικῶν οὐδαμῶς ἐπιστρέφεται, μύσας τὰς αἰσθήσεις καὶ νοερῶς εἰς ἑαυτὸν συναγόμενος, τοῦτο δὴ τὸ μόνον εἰς σωτηρίαν ἄρτι ἐχέγγυον, ὡς τό γε τοῖς ἐν μέσῳ πράγμασιν ἐγκαλινδεῖσθαι καὶ οἴεσθαί τι κατορθοῦν προῦπτος ἀπάτη καὶ ἴδιος προφανὴς ὄλεθρος. Ὅπερ πάλαι τοῖς σοῖς λόγοις ἐδιδασκόμην, μακαριώτατε δέσποτα, νῦν δὲ καὶ ἔργοις αὐτοῖς μανθάνω σαφέστερον, οἴμοι, ὅτι ἀπόλωλεν εὐλαβὴς ἀπὸ τῆς γῆς καὶ οὐκ ἔστιν ὁ ποιῶν ἀγαθὸν, καὶ δεόμεθα δευτέρου κατακλυσμοῦ, φθαρείσης αὖθις τῆς γῆς, οὐκ οἶδα εἰ πάσης, τῆς γε μὴν καθ' ἡμᾶς πάσης συμπάσης ὁμοῦ, ἔνθα φθόνος κότος τε καὶ ἄλλων ἔθνεα

4. || Κώδ. 46,α. — 10. *δέ σε*.— 12. *διατηροῦντος*.

κε'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 46,α καὶ τῷ βαροκκικῷ, φ. 160,β.

18. *ἐγκαλιδεῖσθαι* B. — 20. *πάλιν* B. — 22. *ἔστιν ὁποῖον ἀγαθὸν* B.

Digitized by Google

κηρῶν. Ὡς ἐμέ γε καὶ δέος οὐκ ἀνεύλογον θράττει, μὴ παραπολαύσω θεομηνίας τοῖς ἐνταῦθα συναναστρεφόμενος. 2. Βαβαὶ τοῦ ψεύδους, ἡλίκον καὶ ὅσον, βαβαὶ τοῦ φθόνου, ὁπόσος. Πῶς ἂν ἐκτραγῳδήσω τὴν τηλικαύτην ἀδικίαν, τὴν πλεονεξίαν, τὴν μισαδελφίαν, τὰ σύστοιχα τούτοις ἄλλα κακά; ὧν τὴν μὲν θεραπείαν πάλαι ἀπηγορεύκαμεν, ἐν μέρει δ' εὐχαῖς ποιούμεθα μὴ μετασχεῖν τοῦ κακοῦ κατὰ τὴν μετάδοσιν τοῦ λοιμοῦ. 3. Ἐπεὶ γοῦν τοιοῖς δε κινδύνοις περιειλημμένους μεμάθηκας, μὴ προσευχαῖς μόνον ἀντιλαμβάνου τῆς ἀσθενείας ἡμῶν, ἀλλὰ καὶ συχνότερον παραμυθοῦ τοῖς γράμμασι.

www.libtool.com.cn

κς'. Τῷ πατριάρχῃ κῦρ Βασιλείῳ.

1. Ἔδει μὴ ἐς τοσοῦτον στερεῖσθαι τῆς ἐκ τοῦ θεοειδοῦς σου προσώπου ἐλλάμψεως, ὦ τῆς κατὰ Χριστὸν ἱερωσύνης φανότατε ἥλιε, ἀλλ' εὐθὺς προσδραμεῖν ὅ τι ἐγγυτάτω καὶ παρὰ σοὶ φωτὸς ἐμπλησθῆναι καὶ τὸν σκότον τῶν λυπηρῶν ἀπώσασθαι. Ἐπεὶ δὲ καὶ εἰςέτι τὴν λαχοῦσάν με ταύτην ἐσχατιὰν οἷά τινα ὑποχθόνιον χώραν οἰκῶ, ἐπιπροσθοῦσαν ἐνώπιον ἐνωπίῳ ἐνατενίζειν σε, ἀγαπητὸν ἐμοὶ καὶ εἴ ποτε διὰ γράμματος ἀμυδροῦ ὅσα καὶ διόπτρας τινὸς τῷ ἀκραιφνεστάτῳ φωτί σου προσομιλήσας συνέσομαι. 2. Τὸ γὰρ ἐθέλειν ἐντυχεῖν τῇ μεγάλῃ ἁγιωσύνῃ σου καὶ μετασχεῖν σοφίας τινὸς καὶ ἁγιασμοῦ πείθει με καὶ ἀπόντα συνεῖναι δοκεῖν καὶ τῷ ὑπερτάτῳ σου θρόνῳ πελάζειν καὶ τῶν αὐτόθεν ἐλλάμψεων ἀμέσως ἐμπίπλασθαι. Οὕτω τὰ ἰνδάλματα τυποῦνταί μοι

ἴ

4. *ἐκτραγωγήσω* B. — 5. *ταύτης* B. — 6. *θεραπείαν* B. — 10. *γράμμασιν* B.

κς'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 46,α-46,β καὶ τῷ βαροκκικῷ φ. 160,β-161,α.

16. *δοκῶ* B. — 19. *θέλειν τυχῆ τῇ* B. — 20. *ἁγιωσύνη* ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος *ἁγιωσύνην*. B. — 23. *τυποῦνται* ΛB.

Digitized by Google

πρὸς ἐνάργειαν. 3. Εἴη δὲ καὶ ἐκ τῆς γῆς ταύτης ἀνελθεῖν ποτε, ἧς οἱ μοχλοὶ κάτοχοι αἰώνιοι, καὶ ὀφθαλμοῖς αὐτοῖς ἰδέσθαι τὸ ἄκρον τῆς ἱερωσύνης, ποιητὴς ἂν εἶπεν, ἄωτον, ἵνα μὴ τῆς τοῦ νότου βασιλίσσης ἐλεγχώμεθα δεύτεροι, οἷς μὴ κατ' ἔρωτα σοφίας πολλῷ τῆς σολομωντείου μείζονος ἐπιτομωτέραν ὁδοιπορίαν ἐθαρρήσαμεν. Καί τοι ἐκείνην μὲν μόνη φήμη τοῦ Σολομῶντος εἵλκυσε, πρᾶγμα οὐ σφόδρα πιθανὸν καὶ ὡς τὰ πλεῖστα ψευδόμενον· ἡμᾶς δὲ πεῖρα μακρὰ, τῆς κατὰ σὲ σοφίας γεύσασα, δυσκαθέκτους μᾶλλον ποιεῖ καὶ δυσέρωτας καὶ οὐκ ἀνεχομένους τὸ μὴ οὐ θᾶττον πρὸς τὸ ποθούμενον θαῦμα ἴεσθαι. 4. Γένοιτο οὖν μοι τὸν ἀποστολικόν σου θρόνον προσπτύξασθαι καὶ τῆς παρ' αὐτοῦ καταπολαῦσαι χάριτος. Ἡμεῖς μέντοι πολλὰς δυσχερείας εὑρηκότες ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς ἐκκλησίᾳ καὶ τῆς παρὰ τῆς μεγάλης ἁγιωσύνης σου δεομένας ἐπιλύσεως, τῷ τέως δεόμεθα ἵνα τὰ κακῶς ἐκδεδομένα ἀκίνητα ἐπανέλθωσιν εἰς αὐτὴν, περὶ ὧν ἡ ἀποσταλεῖσα πρὸς τὴν μεγάλην ἁγιωσύνην σου ἀναφορὰ κατὰ μέρος ἀναγγελεῖ. Ἴλεως εἴη μοι θεὸς διὰ τῶν σῶν ἁγίων εὐχῶν.

κζ'. Τῷ Ματζούκῃ κῦρ Θεοδοσίῳ.

1. Τοῖς μὲν ἄλλοις ἀνιαροῖς οἶδε μαραίνειν τὴν ἀκμὴν ὁ χρόνος καὶ οὐκ ἔστι τι πάθος ἢ συμφορὰ ἣν οὐκ ἂν ὁ χρόνος κοιμίζοι· διὰ ταῦτα καὶ θεὸν εὐμαρῆ τὸν χρόνον φασί. Τὴν δ' ἐκ τῆς ἀποδημίας ἀλγηδόνα οὐχ οἷός τέ ἐστιν ἀμαυροῦν, ὅτι μὴ καὶ σφόδρα ἐπιτείνει καὶ πλέον ὀδυνηροτέραν ποιεῖ. Εἰ γοῦν

1. *ἐνέργειαν* Λ.— 2. *ποτὲ* ΛΒ. — 4. *τοῖς* Β.—10. *ἀνεχομένη* Β. — 12. *κατὰπολαῦσαι* Β. — 14. *καὶ τὰς παρὰ* Β. *τῇ μεγά.λῃ ἁγιωσύνῃ* Λ. *σου* λείπει Β. — 15. *τωτέως* Β. — 18. *εἴημι* Β.

κζ'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 46,β-47,α καὶ τῷ βαροκκικῷ, φ. 161,α-161,β.

Τίτλος. *ματζούκι* ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος *ματζοῦκι* Λ. *θεοδώρῳ* Β. — 20. *τί* Β.— 21. *κοιμίζη* Λ. *καμύζῃ* Β.—22. *οἷος* ΛΒ. — 23. *μὴν* Β. *ἐπιτεῖναι* Β. *οἱ γοῦν* Λ.

www.tiptool.com.cn

Digitized by Google

οἱ ποθοῦντες ἐν ἥματι γηράσκουσιν ὅτε δήπου διίστανται, τί πάσχειν εἰκὸς τοὺς ἐν ἀποδημίαις ἀπενιαυτιάσαντας; Εἰ δ' ἐνιαυτὸς εἷς τῶν παρὰ τῷ Μέτωνι μεγάλων ἐνιαυτῶν τοῖς κάμνουσι πόθῳ μακρότερος, ὁπόσος ἂν νομισθείη ὁ ὑπερέκεινα;

2. Οὕτως εἰ καὶ μηδὲν ἕτερον εἴχομεν τὸ λυποῦν, τὸ γοῦν ἀπόδημον ἀπόχρη μόνον εἰς λόγον κακώσεως· καὶ μᾶλλον ὅτι οὐκ οἶδ' ὅπως ὑπὸ συνηθείας ἐσμὲν ἁλώσιμοι καὶ ἄλλως ἀγώγιμοι καὶ οὐ φέρομεν ἀνδρῶν τοιούτων διάστασιν, ὧν οὐ μόνον ὄψις καὶ λόγος ἐφέλκεται, ἀλλὰ καὶ γράμμα καὶ πρόσρημα στελλόμενον ἐπιστρέφει καὶ μνήμη μόνη πείθει δοκεῖν τοῖς φιλτάτοις συνεῖναι καὶ τὴν ἐκεῖθεν γλυκυθυμίαν δρέπεσθαι, ἕως ἐν ἐμαυτῷ ποτε γενόμενος τοὺς μὲν φίλους οὐκέτι βλέπειν δύναμαι, συναποπτάντας τῷ τῆς φαντασίας ἰνδάλματι, τὴν δ' ἐκ τῆς εἰδωλοποιίας χαρὰν εἰς κοπετὸν εὐθὺς μετατρέπω καὶ ἐμαυτὸν ὀδύρωμαι τῆς μονώσεως.

3. Βαθεῖα γὰρ Ἀθήνησιν ἐρημία καὶ σπάνις οὐ μόνον τῶν λοιπῶν ἀγαθῶν, ἀλλὰ πολλῷ πλέον καὶ φιλίας καὶ τῆς κατὰ Χριστὸν ἀγαπήσεως, ὅσον καὶ τῶν ἄλλων καλῶν τὸ χρῆμα τουτὶ σπανιώτερον. Καὶ νέμεσις μὲν οὐδεμία, οἶμαι, ἐπὶ στερήσει τοιούτων ἀνδρῶν μαλακίζεσθαι καὶ παθαίνεσθαι, πρὸς σὲ δ' ὅμως, γενναῖον ἄλλως ὄντα καὶ ἀξιοῦντα μὴ παρ' ὁτουοῦν τῶν ἀνθρωπικῶν παθῶν τοὺς καθ' ἡμᾶς ἁλίκεσθαι, φέρειν δὲ πάντα, εἰ μὴ μέλλοιμεν τοῦ ἐπαγγέλματος καταψεύδεσθαι, αἰδὼς καὶ γράφειν ὅλως τοιοῦτόν τι. 4. Ἐκεῖνα μέντοι προσανακλάεσθαι ὅσα τὸ μικρὸν ἡμῶν θλίβει ποίμνιον οὐδὲ τὸ σὸν, οἶμαι, καταμέμψεται μεγαλόψυχον ὡς οὐκ ἀγεν-

1. *ἥματι* ΛΒ. — 5. *ἔχομεν* Β. — 7. *ὑποσυνηθείας* Β. — *πρόρρηση* ὅπερ ἀναλυόμενον ἀποδεικνύει ὅτι ὁ βιβλιογράφος τὸ μὲν πρῶτον ἐνόει νὰ γράψῃ *πρόσρηση*, εἶτα δὲ διώρθωσεν εἰς *πρόρρημα* Β. — 12. *ποτὲ* Β. — 15. *ἀποδύρομαι* Β. — 18. *ὅσων* Β. — 19. *οὐδὲμία* ΛΒ. *ἐπιστερήσει* Β. — 24. *αἰδὼς ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος αἰδῶς* Λ. — 25. *προσανακλαίεσθαι* Β. *ποίμνιον καὶ οὐδὲ* ΛΒ. — 26. *καὶ οὐκ ἀγεννῶς* Β.

www.nbtool.com.cn

Digitized by Google

www.libtool.com.cn

νοῦς τοσοῦτον ἀνδρὸς ὅσον φιλοποιμνίου καὶ συμπαθοῦς· γνώρισμα, τὸν χαλκοῦν φημι οὐρανὸν, τὴν σιδηρᾶν διὰ ταῦτα γῆν καὶ ἄσπαρτον καὶ ἀνήροτον, πρὸς ἐπὶ τούτοις, ἵνα τἄλλα σιγῶ, πειρατὰς ληιζομένους τὰ κύκλῳ τῆς Ἀττικῆς καὶ νῦν μὲν ἀγέλας βοσκημάτων ἐλαύνοντας, κατακόπτοντας, νῦν δὲ τοὺς ἀνόπλους καὶ ἀρράβδους ἀγεληδὸν καὶ αὐτοὺς ἀνδραποδιζομένους καὶ σιδήρου ποιουμένους πάρεργον ἢ τὰ ἐνεργὰ καὶ καιριώτερα τῶν μελῶν ἀκρωτηριάζοντας ἢ, τὸ τελευταῖον, ἀπεμπολοῦντας, ὁπότε καὶ φιλανθρωπεύσασθαι βούλονται, πλὴν οὐκ ἀλογοπραγήτως καὶ ἄλλως ἀβασανίστως, ἀλλὰ μετὰ τὸ τυπτῆσαι πολλὰ καὶ στρεβλῶσαι καὶ ἀναρτῆσαι καὶ τῷ βυθῷ καταδῦσαι πολλάκις καὶ οὕτω λαβεῖν ἀντάλλαγμα τῆς ψυχῆς τῶν ἀθλίων πάντα τὰ προσόντα σφίσι, πρὸς δὲ καὶ ὅσα δυνηθεῖεν παρὰ τῶν φιλανθρωποτέρων δανείσασθαι. 5. Προστίθημι τοῖς ὀλοθρευτικοῖς τούτοις κακοῖς καὶ τὴν κακῶς γενομένην διανομὴν καὶ κουφισμὸν τῶν δημοσίων τελῶν....καὶ ἐπὶ συντριβῇ μᾶλλον τῶν πτωχοτέρων καὶ ἀποικισμῷ παντελεῖ· ὧν τοὺς στεναγμοὺς οὐκ ἀπολεῖσθαι εἰς τέλος διδάσκει με Δαυὶδ ὁ φιλόπτωχος. 6. Τούτους νόμισον μεθ' ἡμῶν ἱκετηριάζοντας τεταριχευμένους ὁρᾶν, ῥάκη ῥωγαλέα περικειμένους καὶ τὴν αἰδῶ μόλις ἀμφικαλύπτοντας, πελιδνοὺς ἀκριβῶς καὶ ὑποκεκαυμένους λιμῷ. Μὴ γὰρ κριθοφαγοῦντας τοὺς Ἀθηναίους μανθάνων δόξῃς κριθιῶντας ‖ εἶναι καὶ εὐτραφεῖς, ὡς ὅτε τις ἵππος στατὸς ἀκοστήσας ἀπὸ φάτνης, ὅτι μηδὲ πολύχους μηδ' ἐριφυὴς Ἀθήνησιν ἡ κριθὴ καὶ ἧς πληρώσαι ἂν ὁ θερίζων τὴν χεῖρα καὶ τὸν κόλπον αὐτοῦ ὁ τὰ δράγματα συλλέγων· ἐνίους δὲ μήτε θερισμὸν μένειν μήτε μὴν ἅλωνα,

2. *φημὶ* Β. *σιδηρᾶν* Β.— 3. *προσεπιτούτοις* Β.— 6. *ἀράβδους* Β.— 8. *κυριώτερα* Β. *ἀκρωτηριάζονται* Λ.— 9. *ἀπεμπολοῦντες* Λ. *α*
ἀπέμπολοῦντες Β. — 12. *ἀντάλγμ* Λ. — 16. *κουφισμοῦ* Λ. *κουφισμῶ* Β. *ἐπισυντριβῇ* Β. Μετὰ τὴν λέξιν *τελῶν* φαίνονται ἐκπεσοῦσαι ἐν τοῖς κώδιξί τινες ὀλίγαι λέξεις. — 19. *νόμισαι* Λ. *νομίσαι* Β.— 20. *ῥωμαλέα* Λ.—21. *αἰδὼ* Β.— 23. ‖ Κώδ. 47, *α*. —24. *τίς* Β.— 25. *ἐριφνὴς* Β. *πληρῶσαι* ΛΒ.— 26. *αὐτοῦ* ΛΒ.

Digitized by Google

ἀλλ' αὐτοῦ που τίλλοντας ταῖς χερσὶ ψήχειν τοὺς στάχυας κατὰ τοὺς ἐν Εὐαγγελίοις πεινῶντας μαθητάς. 7. Τίς οὐκ ἐλεήσει τοὺς τοιούτους, τίς οὐκ οἰκτίσεται, οὐ σιτοδείᾳ μόνον, ἀλλ' ἤδη καὶ κριθοδείᾳ τετρυχωμένους; Ὁ μὴ καμπτόμενος τούτοις οὐ σιτοφάγῳ ἀνδρὶ ἔοικε, θηρίῳ δὲ ἄλλως ὠμοφάγῳ καὶ μισανθρώπῳ. Τούτων αἱ κραυγαὶ δι' ἡμῶν εἰσελθέτωσαν εἰς τὰ ὦτα τοῦ κυρίου μου, τοῦ λαμπροτάτου Χούμνου, καὶ μὴ στραφήτωσαν οἱ τῆς χώρας ἐντολεῖς κατηχυμένοι, τεταπεινωμένοι. Ναὶ, οὕτως ὄναιτο τοῦ βασιλείου κήδους καὶ τῆς καθ' αἷμα συνανακράσεως, οὕτω τύχοι τῆς εὐημερίας μονιμωτέρας καὶ τῆς τύχης ἀσφαλεστέρας καὶ οὐκ ἀγνώμονος.

8. Ἀλλ' οὕτω μὲν ἐγὼ τοῖς τῶν ἐμῶν Ἀθηναίων ἐπιτραγῳδῶ κακοῖς. Τῆς σῆς δ' ἂν εἴη φιλανθρώπου ψυχῆς καὶ κηδομένης τῆς ἡμῶν οὐθενότητος πεῖσαι μὲν τὸν τοιοῦτον ἄνδρα ἐνδοῦναι τῇ διορθώσει τῆς διανομῆς, διοικονομήσασθαι δέ τι καὶ κατὰ τῆς Αἰγίνης, τοῦ κοινοῦ καταγωγίου τῶν κατὰ θάλατταν πειρατῶν, ἀφ' ἧς ὡς ἐξ ὑπερδεξίου ὁρμητηρίου τῶν δεῦρο χωρῶν ἁπασῶν κατατρέχουσι, καὶ ὅλως τὰ ὑπὲρ ἡμῶν πραγματεύεσθαι, ἐπεὶ σὲ μόνον ἀντιλήπτορα ἡμῖν ὁ θεὸς ἐχαρίσατο· ὑφ' οὗ διατηροῖο ὑγιὴς, εὔθυμος, μακροχρόνιος.

κη'. Τῷ Τεσσαρακονταπήχει κῦρ Γεωργίῳ.

1. Ναὶ δὴ ταῦτά γε πάντα, φιλτάτη μοι ψυχὴ, κατὰ μοῖραν ἔειπες. Τεθέρισμαι τὴν γλῶτταν, ἀφήρημαι τὴν φωνὴν,

1. *ψώχειν* Λ. *ψ χειν* Β. — 2. *ευαγγελίοις* Β. — 3. *ἐλεήσει τούτους τίς* Β.— 8. *κατησχυμμένοι* Β. — 16. *διοικονομίσασθαι* Β.— 19. *κατατρέχουσι* κατὰ διόρθωσιν ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος *κατέχουσι* Λ.— 20. *ἐπεί σε* Β.— 21. *πολυχρόνιος* Β.

κη'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 47,α - 47,6 καὶ τῷ βαροκκικῷ, φ. 161,6.

23. *ἔειπας* Β.

Digitized by Google

τὸ πᾶν εἰπεῖν, βεβαρβάρωμαι χρόνιος ὢν ἐν Ἀθήναις, καὶ, τὸ σχετλιώτερον, ἐπελήσθην ὡςεὶ νεκρὸς καὶ ἐπιλέλησμαι. Κατέβην γὰρ εἰς τὴν κατωτάτην ταύτην ἐσχατιὰν, ἧς οἱ μοχλοὶ κάτοχοι αἰώνιοι. 2. Καὶ σὺ μὲν, τὰς τῆς φιλοσοφίας ἐκμετρήσας κλίμακας, οὐδὲ τὰς πολιτευτικὰς θέμιδας περιιδεῖν ἐδικαίωσας, ἀποβλέπων, οἶμαι, πρὸς τοὺς Κάτωνας καὶ Κικέρωνας, Ἀρριανούς τε καὶ Θεμιστίους καὶ τοὺς πρὸ μικροῦ Ψελλοὺς, οἳ τὴν ἄκραν φιλοσοφίαν πατήσαντες καὶ τὰς κοσμούσας τὰ ἀνθρώπινα θέμιδας ἐμελέτησαν, οὐκ ἐν τῇ γνώσει μόνῃ τῶν ὄντων τὸ θεοείκελον ὁριζόμενοι, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ τῶν δευτέρων ἐπεστράφθαι καὶ κοσμεῖν ὡς οἷόν τε. Δέον οὖν ἐπὶ τούτοις εὐθυμεῖν, αὐτὸς μᾶλλον ὡς μέσην συμφορὰν τὴν τῆς φιλοσοφίας προσθήκην προσανεκλαύσω μοι. Καὶ μή ποτε τοῦτο ἦν ὃ Σολομὼν πεφιλοσόφηκεν « ὁ προστιθεὶς, λέγων, γνῶσιν προστίθησιν ἄλγημα»; 3. Εἰ δ' αὐτὸς οὕτω σχετλιάζεις, τί χρεὼν πάσχειν ἡμᾶς τοὺς ἁπάσης σοφίας ὑπερορίους καὶ παρ' οἷς βάρβαρος μόνον ὄχλος καὶ τὸ φιλοσοφεῖν ἀπωσάμενος καὶ οἱ πάλαι ἀττικισταὶ νῦν βαρβαρισταὶ, ὡς μόλις τῶν τριῶν τούτων ἐνιαυτῶν τῆς διαλέκτου σύνεσιν μελετῆσαι ἄνευ τῶν ἔτι περισωζομένων ἀδιαφθόρων ὀνομάτων, τοῦ Πειραιέως, τοῦ Ὑμηττοῦ, τοῦ Ἀρείου Πάγου, τῆς Καλλιρρόης, τῆς Ἐλευσῖνος, τοῦ Μαραθῶνος καὶ τοῦ ὑπακορύζειν δενδρύφια, προβατύλλια, παιδύλλια καὶ τἆλλα τὰ λοιπὰ, ὀτεῦτος καὶ ἀτοῦνος καὶ τὰ τούτοις σύστοιχα; Τίς καὶ συνήσει μὴ συγγηράσας καὶ μαθὼν γλῶτταν ἐπαΐειν βάρβαρον; 4. Εἶτα πρὸς τὸν οὕτως ἀπενεχθέντα εἰς ἄμουσα ἔθη τετόλμηκας αὐτὸς ἀποκλαύσασθαι φιλοσοφίας στέρησιν, ὁ τοῖς ἀνακτόροις αὐτῆς ἐνσκηνούμενος; Φεῦ πῶς ἀνέμνησάς

1. *βεβαρβάρωμαι* ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος *βεβάρωμαι* Λ. — 5. *πολιτικὰς* Λ. *πολυτευτικὰς* Β.— 7. *ἀρριανοὺς τὲ* Β. *προμικροῦ* Β. — 8. *τὰ ἄκρα φιλοσοφίας* Β. — 10. *μόνον* Β. — 11. *οἷον* ΛΒ.— 14. *ὃ ὁ* Λ.— 15. *οὕτως* ΛΒ. — 21. *καλιρρόης* Β. — 23. *δενδρίφια* Β. — 24. *ὀτεῦτο* Β. — 25. *συνοίσει* Β. — 28. *αὐτοῖς* Β. *πῶς ἀνέμνησας - ἔθελγε* λείπουσι μετατεθειμένα κατωτέρω Β.

www.libtool.com.cn

Digitized by Google

με τῆς ἐμῆς συμφορᾶς καὶ τὸν θρῆνον ἐξήγειρας; καὶ εἰ μὴ ‖ τὸ γράμμα ταῖς παρ' αὐτοῦ χάρισιν ἔθελγε καὶ οὕτω παρεμυθεῖτο τὸ τῆς ψυχῆς ὀδυνώμενον, τάχ' ἂν καὶ δάκρυα ἐπεστάλαξα. Βεβληκὸς γοῦν με τὸ γράμμα ἐν τῷ μέρει πως καὶ ἰᾶσατο καὶ ξύλον ἦν ἰνδικὸν, κινάμωμον τοῦτό φασιν, ἐν τῷ στύφειν καταγλυκαῖνον ἢ ῥόδον πλῆσσον ἀκάνθαις, ἀλλὰ καὶ τῷ κάλλει καὶ τῇ εὐωδίᾳ παραμυθούμενον. Ἀμέλει τοι ἐκέντει με φιλοσοφίας ἀναμιμνῆσκον καὶ αὖθις ἀνέψυχε, πῶς εἶποις, οἷς ἐφιλοσόφει καὶ ῥητορικῶν ἀπέπνει χαρίτων καὶ ἔρως μηλοβολῶν δι' ὧν ἔβαλλεν ἔθελγεν.

5. Μὴ γοῦν καὶ εἰςέτι κατόκνει τοιαῦτα στέλλειν χρυσᾶ γράμματα, μηδὲ τοῖς ἡμετέροις παραμέτρει τὰ σά. Ἡμεῖς ἄσχολοι καὶ πολλοῖς κλυζόμεθα πράγμασι, σὺ δὲ σχολαστὴς καὶ τὴν ἀκρόπολιν τῆς φιλοσοφίας οἰκῶν καὶ τοῖς λόγοις ἐννεάζων τοσοῦτον ὅσον ἡμεῖς ὑπορρέομεν καὶ πρὸς τὸ πρεσβυτικώτερον ἀποκλίνομεν. Ἴστω μέντοι ἡ εὐγένειά σου ὡς πολλῶν ὄντων αἰτίων τοῦ μὴ συχνότερον ἐπιστέλλειν σοι, τὸ πρῶτον καὶ μᾶλλον ἀληθές ἐστι τὸ αἰδεῖσθαι οἷς μηδέπω ἄξιόν τι τοιαύτης φιλίας ἐνεδειξάμεθα, πολλὰ καὶ ταῦτα βουλόμενοι. Αἰδὼς γὰρ ἀληθῶς γράμμασι μόνον περιλαλεῖν οὓς δέον ἀμείβεσθαι πράγμασι. Δοίη δὲ θεὸς καὶ σχολὴν καὶ ἰσχὺν ἵνα καὶ γράφοντες καὶ ὡς εἰκὸς δεξιούμενοι μὴ πόρρω τοῦ φιλικοῦ καθήκοντος πίπτωμεν. 6. Προςαγορευθήτω ὁ ἄριστος τὰ πάντα καὶ δίκαιος γαμβρός σου· οὐκ ἔχω γὰρ κρεῖττόν τι τούτου προςειπεῖν, μανθάνων ὅπως τὴν πραιτωρικὴν ἀρχὴν κάλλιστα διοικῶν πυκνὰ τὸν τιμωρητικὸν λῶρον κατὰ

1. ‖ Κώδ. 47, 6.— 4. *πῶς* B.— 5. *τοῦτο φασὶν* ΑΒ.— 8. *ἀναμιμνῆσκον* κατὰ διόρθωσιν ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος *ἀναμιμνήσκων* B.— 8. *εἶποις φεῦ πῶς ἀνέμνησάς με τῆς ἐμῆς συμφορᾶς καὶ τὸν θρῆνον ἐξήγειρας καὶ εἰ μὴ τὸ γράμμα ταῖς παρ' αὐτοῦ χάρισιν οἷς ἐφιλοσόφει* B. — 16. *ἴσθω* ΑΒ. — 17. *αἰτιῶν* A.— 18. *ἀληθὲς, ἐπὶ* B.— 21. *δὲ* λείπει Λ.— 23. Μεταξὺ τῶν λέξεων *καθήκοντος* καὶ *πίπτομεν* (sic) ἀπεσβέσθησαν ὡσεὶ τρία γράμματα ἐν τῷ B.— 24. *κρεῖττον τί* ΑΒ.

www.hbtod.com.cn

Digitized by Google

τῶν ἀτασθάλων καὶ ὑβριστῶν ἐπιφέρει· ὡς εἴθε καὶ πρὸς τοὺς ἐμοὺς καὶ οὐκ ἐμοὺς κατωτικοὺς ἀπεστάλη, ἵνα πολλῶν ἀδίκων γοῦνατ' ἔλυσεν· ἐπεὶ οὕτω τοῦ δικαίου ζηλοῖ. Εἴη ὁ θεὸς διαφυλάττων ὑμᾶς.

www.libtool.com.cn

κθ'. Τῷ πατριάρχῃ κῦρ Βασιλείῳ.

1. Εὐλογητὸς ὁ θεὸς ὁ εἰδὼς τὰ πάντα καὶ πρὸ γενέσεως αὐτῶν καὶ πρὸ μακροῦ μὲν ὑποσημαινόμενος καὶ φαίνων ὅτε μέγα τι βούλεται διοικήσασθαι, ἐν καιρῷ δὲ παράγων καὶ τελεσιουργῶν ἅττα δὴ καὶ προώρισεν. Ὥςπερ δῆτα καὶ τὰ κατὰ τὴν μεγάλην ἁγιωσύνην σου προεῖδε μὲν πάλαι καὶ προρρήσεσιν ἐναργεστάταις καὶ ἀποκαλύψεσιν οὐκ ὀλίγοις προεγνώρισεν· ὧν ἄλλοτε ἄλλην πάλαι καὶ αὐτὸς ἀκούων σχεδὸν ἑκάστοτε τὰ ὦτα διατεθρύλημαι. 2. Νῦν δὲ, ἡνίκα τὰ προπεφασμένα εἰς ἔργον ἐνεγκεῖν ἐδικαίωσεν, εἰς τὸν ὑπέρτατον θρόνον ἀνύψωσεν, οὐκ αὐτοματίσας, οὐδὲ σχεδιάσας τὴν τοιαύτην ἀνάβασιν, ἀλλ', ὡς εἶπον, ὁράσεις πληθύνας τοῦ μέλλοντος καὶ ταῖς προρρήσεσι σεμνώσας τὸ χρίσμα τῆς μεγίστης ἱερωσύνης σου. 3. Ἐντεῦθεν ἀκόλουθον εἰπεῖν ὡς ἔχρισέ σε θεὸς ἔλαιον ἀγαλλιάσεως παρὰ τοὺς μετεσχηκότας σοι τοῦ αὐτοῦ καὶ θρόνου καὶ χρίσματος· οὐ μόνον οἷς πρὸ χρόνων οἷον ἀνακηρύξας μόνον οὐκ ἐνέδυσε τὴν τῆς ἱε-

1. *εἴθε* B.— 2. *ἀπεστάλει* B.— 3. *επεὶ* B. *ὑπερποτεῖ*, ἄνωθεν δὲ τούτου ἐπιγεγραμμένον *καὶ ζηλοῖ* B.

κθ'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 47,β - 48,α καὶ τῷ βαροκκικῷ, φ. 161,β - 162,α.

Τίτλος. *Τῷ τέων πατρῶν καὶ ὑπερτίμιω κῦρ εὐθυμίω* δι' ἐρυθρᾶς γραφῆς, ἀλλ'ἐν τῇ ὧᾳ διὰ μέλανος [πα]*τριάρχῃ μᾶλλον ἢ*— γεγραμμένα διὰ χειρὸς ἄλλης, ὡς φαίνεται, ἀλλὰ συγχρόνου Λ. ἐν τῇ ὧᾳ *πατριαρχικὸν* B.

5. *προγενέσεως* ΛB. — 7. *μεγά* ΑΒ. — 9. *πρόοιδε* Λ. — 12. *διατεθρύλλημαι* ΛΒ. — 14. *οὐκαυτοματίσας* Λ.— 15. *ὁράσει* B. — 18. *σε ὁ* B. — 20. *μόνον* λείπει B. *ενέδυσε* B.

Digitized by Google

ρωσύνης στολὴν, ἀλλ' ὅτι καὶ μόνῳ σοὶ μέγιστα πράγματα προσανέθετο· οὗ καὶ σφόδρα προκινδυνεύσας ἆθλον τὴν ὑψίθρονον ἀρχιερωσύνην ἀπέλαβες. Ἦ ἆθλον μὲν τῶν πόνων ἐκείνων ὁ ἀποκείμενος τῆς δικαιοσύνης στέφανος, ὁ δὲ θρόνος ἀρραβὼν τῆς μελλούσης ἐκείνης μακαριότητος καὶ ἀφορμὴ τοῦ ἐπιθεῖναι κορωνίδα χρυσέαν τοῖς καλοῖς ἀγωνίσμασιν.

4. Ἔχεις γοῦν τὸν θρόνον, τὴν τῆς εὐσεβείας ἀκρόπολιν, τοῦτο μὲν ὡς προαθλήσας τῆς ἀληθείας, τοῦτο δὲ καὶ ὡς αὐτόθεν θεμιστεύων τὰ τελεώτερα. Ναὶ, καὶ κοσμήσαις ἐπὶ μακρὸν τὸν τοῦ Χριστοῦ θρόνον ὁ ἁγιώτατος καὶ σοφώτατος, ἵνα καὶ οἱ ὑπο‖ποίμενες ἡμεῖς τοιοῦδε πρωτοποίμενος ἀπολαύσωμεν καὶ περιφρονουμένη ἀρχιερωσύνη ἐπὶ τῶν χρυσῶν τούτων ἡμερῶν ὑψωθῇ. Πότε γὰρ ἄλλοτε, εἰ μὴ νῦν, ὁπότε θεωρία καὶ πρᾶξις τὸν ἡμέτερον ἀρχιποίμενα δορυφοροῦσι καὶ οὐδὲν τῶν ὅσα θεῖά τε καὶ ἀνθρώπινα πράγματα διαπέφευγεν, οὐ φρόνησις πολιτευτικὴ, οὐ διοίκησις πραγμάτων πολύστροφος, οὐκ ἄλλο οὐδὲν τῆς εὐδαίμονος ἀρχιερωσύνης μικρὸν ἢ μέγα, ὅ φασι, παραπλήρωμα, ἀλλ' ἐπ' αὐτὸν τὸν βατῆρα τῆς μακαριότητος, τὸ τοῦ λόγου, ἐλήλακεν. Οὗ ταῖς εὐχαῖς ἵλεω τύχοιμεν τοῦ θεοῦ.

λ'. Τῷ Ματζούκῃ κῦρ Θεοδοσίῳ.

1. Πιστὸς ὁ θεὸς, πανεντιμοτάτη μοι κεφαλὴ, ὃς οὐκ ἐᾷ ἡμᾶς πειράζεσθαι ὑπὲρ ὃ δυνάμεθα, ἀλλὰ φειδοῖ τῆς ἡμῶν ἀσθενείας πρὶν ἢ τὸ πέλαγος τραχυνθῆναι δεσποτικῶς ἐπιτιμᾷ τοῖς πνεύμασι καὶ τοῖς κύμασι, καὶ αὖρα παρὰ χρῆμα

1. *σοι* Β. — 3. *ἢ κατὰ διόρθωσιν τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος ἢ* Λ. *ἢ* Β. — 5. *ἀφορμὴν* Β. — 8. *προαθλήσας* Β. — 9. *μιστεύων* Λ. *κοσμίσαις* Β. — 11. ‖ Κώδ. 48,α. — 15. *θεῖα τὲ* ΛΒ.

λ'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 48,α - 48,β καὶ τῷ βαροκκικῷ φ. 162,α - 162,β.

Τίτλος. *θεοδώρῳ* Β. — 21. *εᾶ* Β. — 23. *πρινὴ* ΛΒ. — 24. *πνεύμασιν* Β. *αὖρα παραχρῆμα* ΛΒ.

Digitized by Google

πραεῖα τὸν τυφῶνα κατασιγάζει καὶ τοὺς ναυαγοὺς ὑποδέχεται λιμὴν εὔορμος. 2. Ὅπως δὲ τὸ τροπολογεῖν ἐάσωμεν, ὁ πανυπέρλαμπρος πραίτωρ πρό γε τῶν ἄλλων τὰ καθ' ἡμᾶς ἐπεσκέψατο καὶ οἷος οὗτος μισοπόνηρος φύσει καὶ φιλοδίκαιος ἐπεχείρησε τὰ δεῦρο πλημμελῶς φερόμενα κοσμεῖν καὶ ῥυθμίζειν. Καὶ πρῶτον τὴν ἄνισον διανομὴν τῶν ἐκκοπέντων τελῶν, ἣν καὶ πρόφασιν, εἰ καὶ μὴ εὔλογον, τῆς ἀμέτρου παρεισπράξεως ὁ πράκτωρ προβάλλεται· καὶ, εἴ περ μὴ αὖθις ἀναδασθείη, δυσχέρεια δὲ οἶμαι οὐδεμία, πολλὰ τὰ ἐντεῦθεν ἀναφυήσονται ἄτοπα, μᾶλλον δὲ ἤδη ἀναφυέντα μενοῦσιν ἀνίατα, ὁ συντριμμὸς τῶν πενήτων, ἡ τῆς φορολογικῆς ἀδικίας εὐάφορμος πρόφασις· ὧν ἁπάντων ἓν φάρμακον, ἡ τοῦ παντὸς ἀξία μοι κεφαλή. Καί μοι διάφερε τὰ λυποῦντα ἢ καὶ τὸ παράπαν διάλυε· ἔξεστι γάρ. 3. Εἰ δ' οὖν κατ' ἴχνος τοῦ θειοτάτου βαδιοῦμαι δεσπότου, καὶ εὐθὺ τῆς μακαριστῆς Τερεβίνθου πλευσοῦμαι, ἵνα μηδὲ κἀκεῖ πράγματα ἔχω, καταναγκαζόμενος πλινθοποιεῖν καὶ λιθοδομεῖν καὶ τὰς ἀτρίπτους καὶ παναπάλους χεῖρας περὶ τὰ χειρωνακτικὰ κατατρίβεσθαι· τίς γὰρ ἐς τοσοῦτον ἀπάλαμνος ὡς τὸν πάμμεγαν ὁρῶν αὐτουργοῦντα, μὴ βιάζεσθαι καὶ αὐτὸς φιλεργεῖν; εἰς τὸ κατὰ σὲ φροντιστήριον προςδραμοῦμαι, ἔνθα βίος ἀληλεσμένος καὶ ἄμοχθος, ἔνθα ὕδωρ μὲν πηγιμαῖον καὶ ζῶν καὶ ἀλλόμενον, ἀλλ' οὐ συλλογιμαῖον καὶ νοσερὸν καὶ ὡς τὰ νεκρά που φασὶν ἑστὼς καὶ ἀκίνητον, ὁ δὲ ἄρτος στέαρ πυροῦ καὶ ἄρτος ἐπιθυμιῶν, ὁ δὲ οἶνος μὴ καὶ πλείων εἴη τοῦ ἐν τῇ Τερεβίνθῳ λακκαίου ὕδατος, ὁ δ' αὖ προεστὼς ἐπιεικὴς καὶ συγγνώμων τὰ πάντα καὶ εὔκολος. 4. Ἐπὶ τούτοις τὸ ἐπὶ θαλάττῃ κεῖσθαι τὸ φροντιστήριον καὶ μήτε τῶν τῆς θαλάττης χαρίτων λείπεσθαι μήτε τῶν ἀγαθῶν τῆς ἠπείρου στέρεσθαι πόσῳ ἄμεινον τοῦ νησιδίῳ βραχεῖ περιγράφεσθαι καὶ, δεῆσαν τῆς

3. *παγυπέρλάμπρος* B. — 7. *ἄλογον* B. — 9. *οὐδεμία* AB. — 10. *μένουσιν* B.— 14. *κατίχνος* AB.— 19. *αὐτεργοῦντα* B. — 20. *τὰ κατὰ σὲ φροντιστήρια* B. — 21. *ἀληλευσμένος* B.— 24. *πυρροῦ* B.— 25. *πλεῖον* B.— 30. *βραχύ* B.

www.tiptool.com.cn

Digitized by Google

ἐκεῖσε μεταβῆναι εἰρκτῆς πιστεύειν ἑαυτὸν ὀλίγῳ ξύλῳ καὶ κύμασιν.

www.libtool.com.cn

5. Ἀλλά, πρὸς τῆς ἀγάπης αὐτῆς, ἐν ἀπορρήτῳ ὑπανάγνωθι ταῦτα, μή που καὶ πύθοιτο. Οἶδας δὲ ὅπως ἐραστής ἐστι τῆς νήσου βαρύζηλος καὶ οὐκ ἀνέξεται τῆς ἐρωμένης παρευδοκιμουμένης καὶ φερούσης τὰ δεύτερα. Ἦν μέχρι μὲν καὶ τῆς ἔναγχος ἐγίνωσκον ὁποίαν, οἶμαι, καὶ ἡ φύσις ἐδημιούργησεν, ἔκ γε μὴν τῆς μεγαλοφωνίας τοῦ δεσποτικοῦ γράμματος ἀλλοίαν τινὰ καὶ ὑπερφυῆ φαντάζεσθαι τοῦ λοιποῦ βιάζομαι. Ἦν γὰρ τῷ τέως ἥδειν ἄχλοον, ἄφυλλον ὡς τοῦτ' αὐτὸ φυλλοβόλον Τερέβινθον ||, ἀειθαλῆ τινα εἶναι ἀθρόον διδάσκομαι καὶ τὴν μικροῦ πολυδίψιον, παράδεισον ἄρτι κατάρρυτον. Καὶ θαυμάζειν ἔχων οὐ πάνυ τεθαύμακα. Ἡ γὰρ ἔπαινος μόνον ἦν ἀνδρὸς ἐραστοῦ καὶ σοφοῦ καὶ τὴν γλῶτταν λαμπροῦ καὶ καινὸν οὐδὲν εἰ τὴν μικρὰν νῆσον ὑψηγορεῖ καὶ ταῖς δάφναις στεφανοῖ καὶ τοῖς μύρτοις κοσμεῖ, ἢ καὶ ἐν ἔργοις τὰ ἐπαινούμενα καὶ οὐδ' οὕτως παράλογος ἡ καινοτομία, οὐδὲ τῆς περὶ τοὺς ἁγίους φιλοφροσύνης τοῦ Χριστοῦ ἀπάδουσα· ὃς οὐ μόνον ξηραίνει ποταμοὺς Ἠθὰμ καὶ τὴν καρποφόρον εἰς ἁλμώδη μεταβάλλει γῆν ἀπὸ κακίας τῶν κατοικούντων ἐν αὐτῇ, ἀλλὰ καὶ τοὐναντίον γῆν ἄνυδρον εἰς διεξόδους ὑδάτων τοῖς ἁγίοις μεταποιεῖ καὶ μέλι θηλάζειν ἐκ στερεᾶς πέτρας δίδωσι καὶ ἔλαιον ἐκ στερεᾶς πέτρας. 6. Τί γοῦν θαυμαστὸν εἰ καὶ νῦν διὰ τὸν δίκαιον τὴν κραναΐκὴν νῆσον καὶ διψηρὰν εἰς εὔυδρον καὶ πολύδενδρον καὶ μακάρων νῆσον μετεσκεύασε καὶ κατὰ τὸ πάλαι προφητευθὲν ἀντὶ τῆς ἐν αὐτῇ κονύζης τε καὶ στοιβῆς μυρσίνη τε καὶ κυπάριττος ἀναβέβηκεν. Ἄλλως γὰρ πόθεν ἡ Τερέβινθος μυρσινήεσσα αἴφνης καὶ σύμφυτος καὶ δασύ-

3. *ἐναπορρήτω* Λ.— 6. *καὶ* Β. — 7. *εἶναι* Β.— 8. *τοῦ δεσπότου μου γράμματος* Β. — 9. *ἀλλοίαν* ΛΒ. *τι* Λ. *τινα* Β. — 10. *τωτέως* ΛΒ.— 11. || Κώδ. 48,6. *τινὰ* ΛΒ.— 12. *καὶ τὸν* Β. — 14. *ἀνδρὸς ἑρμοῦ* Β. — 16. *κοσμοῖ* Β. — 19. *ἠθὰμ* Β. — 20. *ἀλμάδα* Λ.— 24. *νήσων*.— 26. *κονίζης τὲ* Β.—27. *στιβῆς* Β. —28. *μυρσινόεσσα* Β.

Digitized by Google

σκιος ἡ χθὲς ἐξηκανθωμένη καὶ αὐχμηρὰ καὶ πετρήεσσα καὶ παρὰ τοσοῦτον καὶ ἄδενδρος παρ' ὅσον πίτυν καὶ μόνον πρεβάλλεται, φυτὸν οὐ τὸ ψιθύρισμα οὐ πάνυ τι χάριεν τοῖς ἀσκηταῖς ὡς λάλον ἄλλως καὶ ὀχληρὸν καὶ τὴν νοερὰν ἀνάβασιν καθέλκον εἰς αἴσθησιν. 7. Ἀλλ' οὐδὲ τὸ ἄνοφι τῆς νήσου σφόδρα ἐκπέπληγμαι ὅτι μηδὲ παρὰ τοῦτο καὶ ἄθηρος τὸ παρ' ἅπαν ἐστί· βόσκει γὰρ συχνὰ λαγῴδια, κνώδαλα δειλὰ μὲν καὶ ἀσθενῆ, λυπηρὰ δὲ ἄλλως μοναχοῖς καὶ μᾶλλον τοῦ ὄφεως βλαπτικώτερα. Ὄφις μὲν γὰρ οὐδὲν ἂν ἔχοι τὸ ἐπηρεάζον, οὐ διὰ τὴν δοθεῖσαν μόνον ἐξουσίαν τοῦ πατεῖν ἐπάνω ὄφεων καὶ σκορπίων, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ ἀπεῖναι τῆς νήσου τὴν Εὔαν, τὸ ἀρχαῖον καὶ πρῶτον τοῦ ἕρποντος ὄργανον καὶ ἧς ἄνευ μικρὸν ἢ οὐδὲν βλάψαι δυνήσεται· λαγὼς δὲ τὰ λάχανα, τὸ φίλον ὄψον τῶν ἀσκητῶν, καταβόσκεται. Καὶ ἄλλως δὲ γείτονα μὲν ἔχειν ὄφιν γυμνασία οὐκ ἀγεννὴς εἰς εὐσέβειαν, λαγὼς δὲ δειλίας καὶ φυγῆς ἀνάμνησις.

λα'. Τῷ σεβαστῷ καὶ ἐπὶ τοῦ κανικλείου κῦρ Δημητρίῳ τῷ Τορνίκῃ.

1. Τίς λαλήσει τὰς δυναστείας τοῦ Κυρίου, παναέβαστε κύριέ μου, ἀκουστὰς ποιήσει πάσας τὰς αἰνέσεις αὐτοῦ, ὅτι κατήγαγεν εἰς Ἅδου καὶ αὖθις ἀνήγαγεν, ἐπαίδευσε καὶ ἰάσατο, ὠργίσθη καὶ ᾠκτείρησε καὶ νῦν κατὰ τὸ πλῆθος τῶν ὀδυνῶν ὅσας Χριστιανοῖς ὁ δεινὸς ἐκεῖνος ἐπήγαγεν ἄνθρωπος, αἱ παρακλήσεις τοῦ φιλανθρώπου βασιλέως εὐφραίνουσι πᾶσαν ψυχὴν εὐσεβῆ. 2. Τῇ γὰρ πικρίᾳ τῆς παιδεύσεως ἀνάλογον τὸ τῆς γλυκυθυμίας ἐκέρασεν ἀντιφάρμακον καὶ τοσούτῳ φιλάνθρωπον καὶ ἥμερον δέδωκεν αὐτοκράτορα ὅσῳ

2. *παρόσον* ΑΒ. — 5. *ἄνεφον* Λ. — 6. *παράπαν* ΑΒ. — 8. *ποῦ* Β. — 9. *βλαπτικώτερον* Β. *τι ἐπηρεάζειν* Λ. *ἔχοντι ἐπειρεάζειν* Β.

λα'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 48,δ - 49,α.

www.libpool.com.cn

Digitized by Google

κολαστὴν ἀπαραίτητον παρέστησε πρότερον· ἵν' ὡς δι' ἐκείνου ἐπαίδευσεν, οὕτως διὰ τούτου παρακαλέσῃ. Πατρικῶς γὰρ πῇ μὲν ἀτακτοῦντας ῥαπίζει, πῇ δὲ δακρύοντας ἀγκαλίζεται.

3. Ὑπόθεσις μὲν οὖν αὕτη καὶ πρώτη καὶ μάλιστα θυμηδίας καὶ εὐφροσύνης πάσῃ φιλοχρίστῳ ψυχῇ, δευτέρα δὲ τὸ ὑπουργὸν τοιαύτης προβεβλῆσθαι βασιλείας ἄξιον καὶ ἀγαθοῦ βασιλέως ἀγαθὸν θεράποντα, ὅπως εὐροώτερον ἡ τῆς εὐποιίας προρρέῃ πηγὴ καὶ τὰ φιλάνθρωπα σπλάγχνα μᾶλλον εὐρύνηται καὶ πᾶσιν εὐέντεκτα εἴη τὰ εἰς τὴν βασίλειον περιωπὴν καὶ εὐάνυστα, ὧν ἄν τις δέοιτο, καὶ μὴ μέλλησις ἀποκναίῃ τοὺς δεομένους ἢ καὶ ἀπελπίζειν ἐπίπαν ποιῇ, μηδὲ κατανεύουσα κεφαλὴ κατασοφίζηται καὶ βόσκῃ ταῖς ὑποσχέσεσι. 4. Ποῦ γάρ τι τοιοῦτον παρὰ τῇ ἁπλῇ καὶ ἀληθεστάτῃ ψυχῇ, ἧς τὸ ναὶ ἔργον ἐστὶν ἐντελὲς καὶ τὸ οὔ κενῆς προσδοκίας ‖ τομὴ καὶ προεδρίας ματαίας ἀπαλλαγή, ὡς τὸν τυγχάνοντα καὶ μὴ χάριτας εἰδέναι σοι, τὸν μὲν ὅτι μὴ ἔψευσταί τῆς ἐλπίδος, θᾶττον τετυχηκὼς, τὸν δ' ὅτι μὴ λάθῃ ψευσθήσεσθαι εἰς μακρότερον, πεπεισμένος ἀτέλεστα πάντως αἰτήσεσθαι. 5. Εἴη δὲ καὶ ἡμᾶς τῶν τυγχανόντων τῆς αἰτήσεως γενέσθαι καὶ μὴ τῶν διαμαρτανόντων. Αἰτούμεθα δὲ οὐδὲν ἴδιον, ὅτι μηδ' ἔχομεν δεῦρο ἴδιον, ἀλλ' ἢ λυσιτελές τι τῷ κοινῷ τῶν ἐμῶν Ἀθηναίων ἢ καὶ τῇ καθ' ἡμᾶς ἐκκλησίᾳ, ὡς εἶναι τὸ γενησόμενον ἀγαθὸν κοινόν τε καὶ ἐμόν. 6. Ἐμὸν γὰρ τὸ τοὐμοῦ λάχους καλόν· ὡς σύ γε, πανσέβαστε καὶ τοῦ παντὸς ἀξία μοι κεφαλὴ, μηδὲν ἕτερον μεγαλοπρεπέστερον σῶστρον ἀνοίσεις θεῷ οἷς τῶν ὀδόντων τοῦ παμφάγου πυρὸς παραδόξως ἐξέσπασαι, μηδὲ θῦμα σωτηρίου προσενέγκῃς ἱερώτερον ἄλλο ἢ τὸ μετοχετεῦσαι τὸν βασιλικὸν ἔλεον καὶ Ἀθήναζε. Δεινὸν γὰρ, εἰ, πανταχοῦ ἐπικλύζων, ἐνταῦθα κατὰ

12. *κεφαλῇ*. — 13. *τι* λείπει. — 15. ‖ Κώδ. 49,α. — 16. *τὸ μὲν*. — 25. *πανσεβαστε. ἁγία*. — 29. *μετοχεῦσαι*. — 30. *γὰρ ἢ*.

Digitized by Google

στράγγα ῥυήσεται, ἔνθα πλεονάζει μᾶλλον πενία καὶ παρὰ τοῦτο ὑπερπερισσεῦσαι δίκαιόν ἐστιν. Εἴη φυλάττων θεὸς τὴν παγκάλλιστον κεφαλὴν πολυχρόνιον.

www.libiool.com.cn

λϚ'. Τῷ αὐτῷ.

1. Σαφὴς μὲν ἡ τῆς θείας προνοίας ἐνάργεια, εἰ καί τινες πρὸς τὰς ἀκτῖνας οὐκ ἔντρανον ἀτενίζουσι, τῷ ὑποζόφῳ τῆς διοικήσεως τῶν καθ' ἡμᾶς πραγμάτων ἐπισκοτούμενοι, παρ' ὅσον οἱ λόγοι καθ' οὓς πλέκονται τὰ ἐνταῦθα φιλοῦσι τοῖς πολλοῖς κρύπτεσθαι. 2. Νῦν δὲ δοκεῖ μοι, κἂν αὐτὸν Ἐπίκουρον καὶ ὅστις ἕτερος αὐτομάτου καὶ τύχης προστάτης δεινὸς πεπεῖσθαι θείας προνοίας ἐξῆφθαι τὴν τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων πλοκήν, κἂν Σταγειρίτην αὐτὸν, τῆς περὶ τὴν πρόνοιαν μικρολογίας ἀφέμενον, καὶ τοῖς ὑπὸ σελήνην τὸν πλοῦτον αὐτῆς ἐπιδαψιλεύσασθαι. Οὕτω φανότατα τεκμήρια τῆς περὶ ἡμᾶς κηδεμονίας νῦν εἴπερ ποτὲ εἴδομεν, ὡς ἔγωγε ἀμηχανῶ τί πρῶτον ὑμνήσω, τὴν ῥᾳδίαν τῆς βαρείας τυραννίδος κατάλυσιν, τὴν ἔννομον τῆς φιλανθρώπου βασιλείας ἀνάρρησιν ἢ τὴν τῶν ἐν τῇ γῇ καὶ θαλάσσῃ πολεμίων διαπολέμησιν ἢ τὴν ἐμμελῆ τῶν κοινῶν πραγμάτων διοίκησιν· ἣν ὑπὸ τοιούτῳ βασιλεῖ αὐτὸς, πανυπέρλαμπρε κύριέ μου, πεπίστευσαι. Οὕτω τὰ πάντα σύμφωνα καὶ τὴν περὶ ἡμᾶς ἀγαθότητα τῆς ἀνωτάτω Προνοίας κηρύττοντα.

3. Θαυμαστὰ μὲν δὴ πάντα καὶ πολλῆς γέμοντα τῆς ἐκπλήξεως, θαυμαστότερον δὲ πάντων τὸ βασιλέα μὲν ἄνωθεν ἡμῖν δοθῆναι τὴν βασιλείαν κοινὴν εὐεργεσίαν τιθέμενον, ὑπουργὸν δὲ τοῦ τοσούτου καλοῦ προβεβλῆσθαι ὡς μὲν ἀγαθὸν, ὡς δὲ σοφὸν, θείων τε καὶ ἀνθρωπίνων πραγμάτων ἐπι-

2. *ὑπέρπερισσεῦσαι.*

λϚ'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 49,α - 49,β.

6. *παρόσον.*— 12. *καὶ τοῦ ὑπὸ.*— 14. *εἴπέρ ποτε.*

Digitized by Google

στήμονα. Ὑφ' οὗ κακὸν μὲν οὐδεὶς οὐδὲν πείσεται, ἀγαθὸν δὲ οὐκ ἔσται ὅστις οὐχί. 4. Εἰ δ' ἐς τοσοῦτον ἐκκέχυται τὸ πάγκοινον ἀγαθὸν καὶ οὐδὲ λήξει χεόμενον, πῶς οὐχὶ καὶ εἰς τὴν ἡμετέραν ἐσχατιὰν ῥυήσεται; Ὡς ἔγωγε πολλῆς μὲν ἐμπέπλησμαι ἀηδίας ἐξ οὗ περ τὴν ἱερὰν ἀπραγμοσύνης Ἀκρόπολιν οὐκ οἶδ' ὅπως προδέδωκα, εἰς ὄχλον δὲ πραγμάτων φέρων ἐμαυτὸν ἐπέρριψα οἷς προπετῶς ἱερωσύνην ἐθάρρησα, πρᾶγμα ἐργωδέστατον εἴπερ ποτὲ νῦν καὶ οὐδ' ἀνεκτὸν τοῖς πολλοῖς, εἰ μὴ τοῦτο νῦν τὸ παρὰ τῶν προφητῶν θρηνούμενον ὁ ἱερεὺς καθὼς ὁ λαὸς γένοιτο. 5. Τί δ' ἔστιν ὅ φημι; Ἐπέσκηψέ ποτε λοιμὸς εἰς τὴν Ἀττικὴν, ἀπ' Αἰθιοπίας ἀρξάμενος· οἶδας ὃν λέγω, πῶς γὰρ οὔ; ἀπὸ στήθους, οἶμαι, τὰ τοῦ συγγραφέως εἰδὼς καὶ διεξιὼν ἐπὶ λέξεως, ὡς καὶ Δημοσθένης ὁ ζηλωτὴς τῆς ἐκείνου σεμνότητος καὶ δεινότητος λέγεται. Τοῦ τοιούτου λοιμοῦ πλεῖστα μὲν καὶ ἄλλα Θουκυδίδης ἐκτραγῳδεῖ κακὰ, τὸ σχετλιώτατον δέ φησιν ἀπόλλυσθαι τοὺς νοσοῦντας οὐ μᾶλλον ὑπὸ τοῦ λοιμοῦ ἢ τοῦ ἀπορεῖν τῶν θεραπευόντων αὐτούς· οὐδὲ γὰρ τοῖς ἰατροῖς ἢ τοῖς ἄλλως ἐπιμελουμένοις τὸ προσιέναι σφίσιν ἀκίνδυνον εἶναι, ἀλλὰ πρότερον τῆς νόσου μεταλαβεῖν ἢ μεταδοῦναι ὑγιείας. Ταύτην σοι τὴν εἰκόνα τοὐμοῦ πάθους ἐνεστησάμην. 6. Οὐκοῦν ἰδοῦ με κἀνάθρησον οἷα πάσχω κακὰ καὶ οἷον φέρω τὸν κίνδυνον, εἰ, ἄλλους θεραπεύειν ‖ ἐπιβαλλόμενος, τοῖς αὐτοῖς κακοῖς περιπίπτειν βιάζομαι. Οὗπερ ἕνεκα, νὴ τὴν ἱερὰν κεφαλήν σου, ἀτεχνῶς τὰ τῆς θείας ἀπειλῆς δέδωκέ μοι καρδίαν ἀθυμοῦσαν καὶ ἐκλείποντας ὀφθαλμοὺς καὶ τηκομένην ψυχὴν καὶ ἔστιν ἡ ζωή μου κρεμαμένη ἀπέναντι τῶν ὀφθαλμῶν μου καὶ οὐ πιστεύω τῇ ζωῇ μου.

7. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν, οἶμαι, μέχρι τοῦ νῦν, τοῦ λοιποῦ δὲ σύ μοι τὸ πολὺ τοῦ δέους περιελεῖς, τῆς ἡμετέρας ἀντιλαμ-

6 - 7. *εἰς ὄχλον - ἐθάρρησα* λείποντα ἐκ τοῦ ἑδάφους εἶνε προστεθειμένα ἐν τῇ ὧχ.— 8. *εἴπερ ποτε.*— 10. *ἐστιν.*— 20. *ὑγείας.* —23. ‖ Κώδ. 49,6. *ἐπιβαλόμενος.*

Digitized by Google

βανόμενος ἀσθενείας, ἐπεί σε θεὸς σωτῆρα κοινὸν προὐστήσατο καὶ τῷ ἐπὶ σοὶ τὸ παρ' ἑαυτοῦ προστέθεικε, τῇ ἀγαθῇ προαιρέσει τὴν δύναμιν. Οἶδας γὰρ ὡς ὃ ἂν εἰς ἡμᾶς ἐνδείξαιο καλὸν, οὐχ ἡμῖν, τῇ μητρὶ δὲ τοῦ θεοῦ ἀναχείσεται. Ἡμεῖς γὰρ ἐφήμεροι καὶ μηδὲν ἴδιον ἔχοντες, ἡ δὲ τί ἄλλο ἢ μήτηρ θεοῦ; Ἢ καὶ φυλάττοι μὲν πολυχρόνιον τὸν κραταιὸν καὶ ἅγιον ἡμῶν αὐτοκράτορα, φυλάττοι δὲ καὶ τὴν σὴν καλοκἀγαθον ὑπεροχὴν, ἵνα μήτε ἀγαθῇ βασιλείᾳ ἐλλείποι θεράποντος ἀγαθοῦ, μήτε τοιοῦτος θεράπων ἄγοι σχολὴν τοῦ εὖ παιεῖν τὸν εὖ πάσχειν δεόμενον, εἴη δὲ τὸ ἀγαθὸν ὑγιές.

8. Ἐκεῖνο δὲ τῷ τέως ἀναφέρω, ὡς ἡ μᾶλλον δεομένη εὐποιίας ἡμετέρα χώρα τῶν Ἀθηνῶν, ὡς καὶ μᾶλλον ἐρημωθεῖσα, οὐκ ἀναλόγως ταῖς λοιπαῖς χώραις τῆς βασιλικῆς δωρεᾶς ἀπήλαυσε. Βραχεῖα γὰρ ἡ τῶν συστημάτων ποσότης καὶ οὐδ' αὐτὴ κοινωφελής. 9. Εἰ δὲ τὴν γενομένην ἐπὶ τοῦ μακαρίτου βασιλέως κυροῦ Ἀλεξίου ἐκκοπὴν λέγοις, πρῶτα μὲν οὐχ ἡμεῖς μόνοι, ἀλλὰ καὶ Εὔριπος καὶ Κόρινθος ἀπήλαυσαν ἐκκοπῆς παρὰ τοῦ αὐτοῦ βασιλέως, εἶτα εἰ μὴ καταστρωθῆναι γένηται ὁρισμὸς τὸ παρὰ τοῦ μακαρίτου Προσοὺχ γενόμενον κατάστιχον, οὐδ' ἐκ τῆς ἐκκοπῆς ταύτης ὠφελοῦνται οἱ μᾶλλον ἐλέους δεόμενοι. Ἡ γὰρ τοῦ Χούμνου οἰκονομία ταῖς δυναμένοις ταύτην ἀπέδοτο. Ἀλλὰ καὶ ὅστις ἂν πράκτωρ ταύτην ἐμπιστευθῇ, τὸ αὐτὰ ποιήσει. Καταστρωθήτω τοίνυν δι' ὁρισμοῦ τὸ τοῦ Προσούχ. Κάλλιον γὰρ οὐκ οἶμαι ἕτερον γενέσθαι παρ' οὐδενός. 10. Τὰ κάλλιστά μοι τέκνα καὶ ὃ φασι τοῦ πατρὸς τὰ παιδία προσαγορεύω καὶ ἐπεύχομαι σφίσι τὰ εὐκταιότατα. Εἴη θεὸς διαφυλάττων τὴν πανσέβαστόν σου κεφαλὴν μακροχρόνιον καὶ πάσης θνητῆς δυσχερείας ἀπηλλαγμένην.

---

7. *καλοκάγαθον.*— 11. *τωτέως.*

Digitized by Google

λγ'. Τῷ πατριάρχῃ κῦρ Θεοδοσίῳ.

1. Ἁγιώτατέ μου δέσποτα, πότερον μόνοις ἡμῖν σιωπᾷς ἢ καὶ τοῖς ἄλλοις; Ἐπεὶ, θεῷ τὰ πάντα δεδωκὼς, τελευτῶν καὶ λόγον αὐτῷ ἀνέθηκας καὶ σιγὴν ἔνθεον ἠλλάξω λόγου διδασκαλικοῦ καὶ τὸ ἀπεστράφθαι πρὸς τὸν θεὸν τοῦ τῶν δευτέρων καὶ καθ' ἡμᾶς ἐπεστράφθαι προτετίμηκας. 2. Εἰ μὲν καὶ τοῖς λοιποῖς, κοινοτέρα μὲν ἡ ζημία, ἀνεκτὴ δ' ὅμως οἷς τὸ κοινωνοῦν συνανέχει τὴν συμφοράν, εἰ καὶ οὕτως ἐγὼ βαρυτέρας τῆς ζημίας αἰσθάνομαι παρ' ὅσον καὶ τοῦ ἐκ τῶν σῶν λόγων κέρδους πλέον ἀπήλαυσον. Ἀμφισβητήσει μοι γὰρ οὐδεὶς τὸ μὴ σὺ πάντων πλέον εἶναί με τῶν σῶν σειρήνων ἁλώσιμον. Εἰ δὲ τοῖς ἄλλοις μὲν τὰς ἐκ τῆς γλώττης ἐπιρρέεις χάριτας, ἡμῖν δὲ καὶ τὰς μικρὰς τῷ ποσῷ, τῇ δὲ δυνάμει τῶν πολυστίχων βιβλίων μείζους ὑποκρατεῖς συλλαβάς, τοῦτο κολοφὼν τῶν ἐμῶν κακῶν, τοῦτο οὐδὲν ἀλλ' ἢ ἐπιλησθῆναι ὡσεὶ νεκρὸν ἀπὸ καρδίας ἢ καὶ μνήμης ἐκπεσεῖν θεοῦ, εἴ περ καὶ σοῦ. 3. Ὦ τῆς ἡμῶν συμφορᾶς, εἰ καὶ τὴν ἱερὰν φωνὴν προσαφαιρούμεθα, τὸ λοιπὸν καὶ μόνον ἡμῶν παραμύθιον. Ἀπεμηκύνθημεν τῆς πρωτοτύπου εἰκόνος· ἵνα τί καὶ τῶν ἐνδαλμάτων στερούμεθα; Τί δοκεῖς τοῦ λοιποῦ πάσχειν ἡμᾶς, οἳ οὐχ ὅπως, θείας συνουσίας ἐκτοπισθέντες, ὄψεως ἀγιοπρεποῦς ἐστερήθημεν, ἀλλὰ καὶ τὴν παρὰ τῶν γραμμάτων παραμυθίαν ζημιούμεθα ‖, ὅτε, οὐδὲ τῆς τῶν ἐπιστολῶν παρηγορίας ἀπολαύοντες, ἀποχρώντως καὶ ῥᾳότερον εἴχομεν, ἀλλὰ καὶ οὕτω στένοντες ἀπωλοφυρόμεθα; Πότε ἥξομεν καὶ ὀψόμεθα καὶ ὀφθῶμεν τῷ προσώπῳ τοῦ δευτέρου θεοῦ καὶ ζησόμεθα; 4. Ἀλλ' εἰ μὲν τῶν πραγμάτων τὸ πλημμελὲς ἀτάκτως φερόμενον ἔπειθε σιωπᾶν, καινὸν οὐδέν. Θεῖον γὰρ

λγ'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 49,δ - 50,α.

8. *παρόσον*. — 18. *ἀπεμηκίσθημεν*.— 22. ‖ Κώδ. 50,α.

Digitized by Google

παράγγελμα, εἰσερχόμενον εἰς τὸ ταμιεῖον ἀποκρύπτεσθαι μικρὸν ὅσον ἕως ἂν παρέλθῃ ἡ ὀργὴ Κυρίου. Εἰ δ' ἄλλως ὀλιγωρούμεθα καὶ οὐδὲ τοῦ προσφθέγγεσθαι ἀξιούμεθα, νῦν τὸ κεφάλαιον τῶν ἐμῶν ἀτυχημάτων ὁ φθόνος ἐπήνεγκε καὶ παρὰ τοσοῦτον οὐ τέθνηκέ μοι πᾶσα ἐλπὶς παρ' ὅσον ἔτι θάλπομαι προσδοκίᾳ φιλοτίμων γραμμάτων καὶ τὴν προτέραν ἀφωνίαν ἀντισηκούντων. 5. Εἰ δὲ καὶ πορρωτέρω ἐπιταθήσεται τὰ τῆς σιωπῆς μυστήριον, τοῦτο ἐκεῖνο, εὗρε θεὸς τὸν ἀλιτρόν. Καί μοι πολλὰς πολλάκις πικρίας ἐπενεγκὼν ἐξ οὗ περ προπετῶς ἱερωσύνην ἐθάρρησα, καὶ ταῦτ' ἀφ' ἑστίας καὶ παρὰ τοῦ διδασκάλου τὴν ἐργωδίαν μανθάνων τοῦ λειτουργήματος, νῦν καὶ τὸ θανάτου πικρότερον προσεπήνεγκεν. 6. Ἀλλὰ στηρίζοις μὲν προσευχαῖς, παρηγοροίης δὲ καὶ γραφαῖς τὸν σὸν Τιμόθεον. Αἱ σαὶ γὰρ χεῖρες ἐπαίησάν με καὶ ἔπλασάν με, εἰ καὶ τῆς τοιαύτης πλάσεως καὶ εὐλογίας ἀναστρεφόμεθα.

www.libtool.com.cn

λϑ'. Τῷ Ματζούκῃ κῦρ Θεοδοσίῳ.

1. Νῦν εἴπερ ποτὲ μνείαν ἐποιήσατο θεὸς τῶν παλαιῶν θαυμασίων αὐτοῦ καὶ διὰ τῶν νῦν γεγονότων τὰ παλαίτερα ἀνεκαίνισεν, ἵνα καὶ ὀφθαλμοῖς ὁρατὰ τὰ πρότερον ἀκουστὰ γένηται. Ἀλλὰ τὰ μὲν ἄλλα ἄλλοις ἐάσω, τὰ δέ γε κατὰ σὲ, μεγαλυπέροχέ μοι κεφαλὴ, θαυμάσομαι καθ' ὅσον ὁ νόμος τῆς ἐπιστολῆς ἐνδίδωσιν. 2. Ἤκουσα πολλοὺς παλλάκις ἐξ ἀφύκτων ῥυσθῆναι κινδύνων παρὰ θεοῦ καὶ ἐξ αὐτῶν ἀναχθῆναι, ὡς φησι Δαυὶδ, τῶν τοῦ θανάτου πυλῶν καὶ οὐ διηπίστουν ἀκούων· ἀμφότερον ὅτι τε θεῖαι γραφαὶ λέγουσι καὶ ὅτι θεῷ δυνατὰ καὶ τὰ παρ' ἀνθρώποις ἀδύνατα. Νῦν δὲ καὶ πάλιν ὁρῶ ὅπως Ἰωνᾶς μὲν ὑπὸ κήτους κατεπόθη καὶ οὐκ

2. *δσον δσον ἕως*.— 5. *παρόσον*. — 8. *ἐκεῖνο* ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος *ἐκεῖ με*.

λϑ'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 50,α - 50,β.

20. *καθόσον*.— 26. *ὁρᾶν*.

Digitized by Google

ἀναλώθη, Δανιὴλ δὲ συνώκησεν ἀνέπαφος λέουσιν, ἐν μέσῃ δὲ καμίνῳ παῖδες εὐσεβεῖς ἐχόρευσαν ἄκαυτοι, Αὐδιοὺ δὲ τῷ Ἀχαὰβ ὑπουργήσας γόνυ τῷ Βάαλ οὐκ ἔκαμψεν, οὐδὲ ταῖς ἐκείνου μιαιφονίαις προςέθετο. 3. Ἀλλὰ τίς ὁ νῦν Ἰωνᾶς ἢ Δανιὴλ ἢ Αὐδιοὺ ἢ ἐκείνοις τοῖς παισὶν ἰσοστάσιος; Αὐτὸς, ὦ μακάριε, σὺ, αὐτός. Κῆτος δὲ καὶ κάμινος καὶ λέων καὶ μιαιφόνος Ἀχαὰβ ὁ γέρων ἐκεῖνος καὶ πολλῶν κακῶν αὐτουργὸς, οὗ τὸν ὄλεθρον παραδόξως ἐκπέφευγας καὶ ᾧ συναπολέσθαι οὐ συγκεχώρησαι, τὸ μὲν ἵνα κἀνταῦθα θαυματουργήσῃ θεὸς, τὸ δὲ ἵνα μὴ συναπόληται δίκαιος μετὰ ἀσεβοῦς. 4. Τί γὰρ ἂν καὶ ἔδρασας, τοῦ τυράννου καταδουλοῦσθαί σε θέλοντος καὶ οὐκ ἐῶντος ἀπηλλάχθαι τῆς ὑπ' ἐκείνου πονήρου ζωῆς; μᾶλλον δὲ τοῦ διὰ τὸν ἐκείνου φόβον θνήσκειν ἑκάστοτε; Σὺ μὲν γὰρ ὅλον ἑαυτὸν ἀνέθηκας τῷ θεῷ καὶ τόπον ἐζήτεις οἰκεῖον τῷ ἐπαγγέλματι· ὁ δὲ τυραννῶν, εἰ καὶ μὴ τῆς γνώμης, ἀλλὰ τοῦ σώματος κύριος ἦν καὶ μερίζεσθαι θεῷ καὶ καίσαρι ἐβιάζετο. Ἦν δ' ἄρα προνοίας θεοῦ καὶ τοῦτο, τὸ μὴ καὶ σὲ παρ' ἅπαν ἐκποδὼν ποιήσασθαι. 5. Οἶμαι γὰρ ὡς οὐδὲ τῶν ἐπιφυλλίδων ὁ ὠμότατος τρυγητὴρ ἐκεῖνος ἐφείσατο, εἰ μὴ παρὼν αὐτὸς ἐτιθάσευες σὺν τέχνῃ τὸν θῆρα καὶ πρὸς τὸ ἡμερώτερον οἷα σοφὸς λεοντοκόμος ἐγερονταγώγεις || καὶ μετ' ἐπιστήμης κατεγοήτευες. Ἅπερ, οἶμαι, καὶ ὁ φιλανθρωπότατος βασιλεὺς, εἰδὼς τὰς τῶν πολλῶν αἰτιάσεις, οἳ φιλοῦσιν αἰτιᾶσθαι καὶ τὸν ἀναίτιον, οὐ προςεποιήσατο· καὶ δόξα τῷ ἀπαλλάξαντι καὶ σὲ πραγμάτων καὶ ἡμᾶς τῶν ἐπὶ σοὶ θλίψεων. 6. Οἷα γὰρ ἠκούομεν ἀπόφημα, οἵαις δὲ λύπαις ἐπὶ τούτοις ἐβαλλόμεθα, ὅπως δὲ νῦν εὐφημοῦμεν καὶ μακαρίζομέν σε τῆς ἀπράγμονος τοῦ λοιποῦ ζωῆς. Νυνὶ τὰς ἱσταμένας βιοτεύσεις ἡμέρας, ἤδη τὰς λυομένας ἐκμετρησάμενος· νῦν ἀποδώσεις τὰ τοῦ θεοῦ τῷ θεῷ, μᾶλλον δὲ πάντα θεῷ, ἐπεὶ καὶ τὰ τῶν καισάρων προαποδέδωκας καίσαρι. 7. Δέ-

3. τῇ (προελθὸν μετὰ διαξέσματα) *βάαλ οὐ οὐκ ἔκαμψαν.* — 18. *παράπαν ἐκποδῶν.*— 20. *ἐτιθάσευες.* — 21. || Κώδ. 50,6. — 22. *τὰ τῶν ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος τὰ τὸν.*

Digitized by Google

δωκας μερίδα τοῖς ἑπτὰ, νῦν ἀποδώσεις καὶ τοῖς ὀκτώ· χθὲς ἐπηυχενίζου ζυγὸν βαρὺν καὶ τυραννικὸν, σήμερον αἴρεις τὸν εὐαγγελικὸν καὶ χρηστὸν, καὶ, ἀποθέμενος τὰ μολίβδων πολυταλάντων βαρύτερα, τὸν σταυρὸν ἐπεφορτίσθης, τὸ τοῦ Χριστοῦ φορτίον τὸ ἐλαφρὸν καὶ κουφίζον μᾶλλον τὸν βαστάζοντα καὶ τῷ ἐσταυρωμένῳ δεσπότῃ ἑπόμενον. Ὃς καὶ φυλάττοι σε ὑγιῆ ψυχῇ τε καὶ σώματι.

www.vhbook.com.cn

λε'. Τοῖς Βελισσαριώταις.

1. Οὐ διορίζω προσηγορίαις ἢ γράμμασιν οὓς φιλάδελφος ὁμοψυχία καὶ φύσις ἑνοποιοῦσα οὐχ ὑπό τι διίστησιν, ἑνίζω δὲ καὶ αὐτὸς τῇ αὐτῇ προσηγορίᾳ καὶ τῷ αὐτῷ γράμματι τοὺς νέους παῖδας θεοῦ· οἳ πρότριτα μὲν, μὴ ὑπείκοντες βαβυλωνίῳ τυράννῳ, ἐς κάμινον ἐρριπτοῦντο σιδηρᾶν πειρασμῶν, ἄκαυτοι δὲ διαφυλαχθέντες ᾄδουσι νῦν καὶ τὸν σωτῆρα ὑμνοῦσιν. Εὐχάριστοι γὰρ καὶ γεννάδαι, καὶ ὥςπερ οὐδὲν ἀπεχθὲς ἐφθέγξαντο τηνικαῦτα πυρούμενοι, οὕτω καὶ νῦν τὸν ἐξαγαγόντα εἰς ἀναψυχὴν αἰνοῦσι θεόν. 2. Ἀλλὰ γὰρ ἐς τέλος οὕτω διαφυλάττοισθε βέβαιοι, ἐν οὐ μένουσι μένοντες καὶ μήτε καταπίπτοιτε τοῖς σκυθρωποῖς συστελλόμενοι μήτ' ἄγαν διαχέοισθε ἀνιέμενοι, ὁποίους μέχρι καὶ δεῦρο πάντες οἶδασιν, ἐμβριθεῖς καὶ στασίμους καὶ μὴ ταῖς ῥοπαῖς τῆς τύχης ὁσονοῦν παρεκκλίνοντας· οὓς οὐ βαρεῖα τύχη κατήνεγκεν ὡς μικροψύχους, οὐδ' ὡς χαύνους ἡ ἐναντία ἐκούφισεν. Ἀμφοτεροδέξιοι γάρ ἐστε καὶ τοῖς ἀριστεροῖς καὶ δεξιοῖς ὅπλοις ἄριστα χρώμενοι καὶ τοὺς διπλοῦς πειρασμοὺς

λε'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι φ. 50,6 (A) καὶ τῷ βαροκκικῷ φ. 35,α - 35,6 (B).

Τίτλος. *τῷ αὐτῷ μεγάλῳ λογοθέτῃ καὶ μεγάλῳ λογιστῇ* B.

8. *προσαγορείαις* AB. *καὶ γρ.* B.—10. *προσαγορείᾳ*.—12. *σιδηρᾶν* B.—13. *ἄκαυστοι* AB.—15. *ἀπηχθὲς* B. *ἐφθέγξατο* A. *ἐφθέγξατο* B.—19 *ἀριούμενοι* B.—23. *γὰρ ἐστὲ* AB.—23-24. *Ἐν τῇ ὥᾳ ὅρα* A.

Digitized by Google

ἐμμελῶς διαφέροντες. Πειρασμὸς γὰρ καὶ τὸ εὐημερεῖν καὶ στερροτέρας ψυχῆς δεόμενον ἵνα μὴ πρὸς ὕβριν ἐκφέρηται, καὶ ῥᾷον πενίαν ἐσχάτην ὑπενεγκεῖν ἢ πλοῦτον βαθύν. 3. Καὶ ἵνα τὰς πόρρω πίστεις ἐάσω, ποῖος λυσιτελέστερος βίος τῷ παλαμναίῳ ἐκείνῳ γέροντι, ὁ πλάνης καὶ φυγὰς, ὁ περιδεὴς ἀεὶ ἢ ὁ τυραννικὸς καὶ, ὅ φασιν, ἐπ' αὐτὸν τὸν βατῆρα τῆς εὐδαιμονίας ἐληλακώς; Ὁ πρῶτος δῆλα δή. Εἰ γὰρ καὶ τὴν αὐτὴν ἐν τῇ πλάνῃ ψυχὴν περιέφερεν, ἀλλ' οὐκ ἀποχρῶσαν καὶ ὕλην τῇ τοσῇδε μιαιφονίᾳ εἶχε πορίζεσθαι. Ἀγαθὸν δὲ ἦν καὶ τὸ τὴν μοχθηρὰν φύσιν σχολάζειν, μένουσαν ἀχορήτον· ὀλίγοι γὰρ ἂν ταύτης παρούσης παραπολαύοιεν. Ἅμα δὲ ὑποκείμενον εὗρε χωρῆσαι τὴν κακομηχανίαν πᾶσαν δυνάμενον, καὶ κακὸν οὐδὲν ὃ μὴ φιλοτίμως οἷον ὑπετίθετο. Οὐχ ἧττον γὰρ τὰς κακοποιοὺς ψυχὰς ἢ τὰ μοχθηρὰ τῶν σωμάτων ὅσον θρέψεις τοσοῦτον βλάψεις καθ' Ἱπποκράτην τὸν ἰατρόν.

4. Εἴη δὲ σταθηροτέρας ὑμᾶς καὶ μονίμου τῆς κατὰ τὸν βίον ἱλαρότητος ἀπολαύειν, εἰ καὶ πρὸς τοὐναντίον ἑτοιμαζόμενοι ὡς εὐσεβεῖς οὐ ταράττεσθε· ἵνα καὶ ἡμεῖς τὸ ἐφ' ἡμῖν εὖ πράττωμεν, τοὺς ἀντιλαμβανομένους εὐτυχοῦντες καὶ τὰς ἄλλοτε ἄλλας ἐμπιπτούσας ἡμῖν δυσχερείας ἐξομαλίζοντας. Ὑγιαίνοντες καὶ εὐθυμοῦντες διατελοίητε.

λς'. Τῷ Θεσσαλονίκης κυρῷ Εὐσταθίῳ.

1. Ἤθελον αὐτὸς συμπαρεῖναί σοι, μακαριώτατε δέσποτα, καὶ ξυναυλίαν θρηνεῖν καὶ τοῦ ὀλοφυρμοῦ κοινωνεῖν τῷ καθ'

2. *στερροτέρας* ΑΒ.— 4. *βίω* ΑΒ.— 5. *πλάνης ὁ φυγὰς* Α.— 7. *δηλαδὴ* ΑΕ.— 9. *τῇ* λείπει Α. — 16. *ὑμῶν*. — 18. *τὸ εὐφ' ὑμῖν* Α. *τὸ ἐφ' εὖ ὑμῖν* Β.— 20. *ἐξομαλίζοντες* ΑΒ.

Λς'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 51, α. Ἐδημοσιεύθη δὲ ὑπὸ Tafel, de Thess. ejusque agro, σελ. 359 (Τ) καὶ κατ' αὐτὸν ὑπὸ Ellissen, Mich. Akominatos σελ. 69 κ. ε. (Ε) καὶ Migne, ἐν τῷ φμ' τόμῳ τῆς Πατρολογίας σ. 336 (Μ). Τὰ κοινὰ πταίσματα ἐδήλωσα διὰ τοῦ Π.

23. *συμπαρεῖναι* Π.

Digitized by Google

ἡμᾶς Ἱερεμία, εἶτ' οὖν Ἰεζεκιὴλ, καθότι παραπλήσιον ἐκείνοις τοῖς πάλαι τῆς αἰχμαλωσίας τῆς σῆς παραπήλαυσας πόλεως. Ἐπεὶ δ' ἀνάγκη διεστᾶναι, γράμματι τῷ τέως ἀφοσιοῦμαι τὸ συμπενθεῖν καὶ δακρύουσαν καὶ ὅ φασιν ἀχνυμένην ταύτην πέμπω σκυτάλην. 2. Ὦ, οἵα πόλις ἑάλω, πρώτη μετὰ τὴν πρώτην καὶ τοῖς ἀγαθοῖς ἁπασῶν βασιλεύουσαν. Οἵαν Ῥωμαίων συμφορὰν εἶδεν ὁ ἥλιος. Φεῦ, ἡλίκον ἴσχυσεν Ἰταλικὴ αἰχμή· ὅσον σικελικὴ ἀνερροίβδησεν ἄμπωτις· οἵαν πόλιν ἐπέκλυσε. Φεῦ τοῦ φθόνου, φεῦ τῶν Τελχίνων. Φθόνος ἦν ὁ τοῖς ἀγαθοῖς βασκήνας τῆς πόλεως, φθόνος κατὰ γῆν στρατεύει καὶ κατὰ θάλατταν ἕρπει καὶ τὴν δορυφορουμένην παρ' ἑκατέρων στοιχείων ἑκατέρωθεν πορθεῖ καὶ κατ' ἄκρας αἱρεῖ. 3. Οἴμοι, τί τοσοῦτον πόλις πεπλημμέληκεν εὐσεβὴς, ἵνα καὶ μάρτυρος πολιούχου ἔντευξις αἰσχυνθῇ καὶ σοφοῦ ἀρχιερέως ὁσία εὐχὴ, μᾶλλον δὲ πάντων εὐσεβῶν δέησις; Τίς γὰρ οὐκ ἐδεῖτο ὑπὲρ Θεσσαλονίκης, θεοκλυτῶν ὡς κοινῆς πατρίδος καὶ καταγωγίου κοινοῦ; Ἀλλ' ἠλέγχθημεν πάντες μάτην εὐξάμενοι· πᾶσι γὰρ, οἶμαι, κερᾶσαι πικρίας ποτήριον θεὸς ἐδικαίωσε καὶ παρὰ τοῦτο τὸ κοινὸν ἐντρύφημα προῦδωκε. 4. Τίνα τῶν ἁπάντων οὐκ ἐδεξιοῦτο Θεσσαλονίκη, ἐκ Βυζαντίου ἢ ἐς Βυζάντιον ἢ ὁπουδήποτε παροδεύοντα; Οἵα γάρ τις καρδία τῆς ῥωμαϊκῆς ἀρχῆς τὴν μέσην αὐτῆς ἔλαχε χώραν καὶ πᾶσι κοινὸν ἀγαθὸν ἐξέκειτο καὶ τῇ Κωνσταντίνου ὅσα κεφαλῇ καὶ πόλῳ τοῦ κράτους ὑφιζάνουσα τῶν λοιπῶν ἀγαθῶν ἡμφισβήτει. Οὐ γὰρ πλέον τι λέγειν ἡ περὶ τὴν βασιλεύουσαν αἰδὼς δίδωσιν. 5. Ἐπὶ κοινῇ γοῦν, ὡς ἔφην, μάστιγι τὸ κοινὸν ἑάλω παραμύθιον. Εἰ δὲ πλέον αὐτὸς, ἁγιώτατε καὶ σοφώτατε δέσποτα, τῆς πικρίας ἐγεύσω, καινὸν οὐδέν. Φιλεῖ γὰρ τὸ θεῖον τὰς δυνάμεις μετρεῖν καὶ ταῖς δυνάμεσιν ἐπάγειν τὸ βάρος τῆς πείρας ἀνάλογον. Καὶ ὥς-

1. *εἰτ'* E.— 2. *παλαι* E.— 3. *Επεὶ* E. *διεστάναι* Λ. *τωτέως* Π.— 5. *οἷα* E.— 7. *οἶδεν* Λ.— 11. *σρατεύει* E. — 12. *κατάκρας* Π. — 17. *πάντες* λείπει ΤΕΜ. — 21. *ὁποδήποτε* Λ. — 24. *πόλει* Π.

www.libtool.com.cn

Digitized by Google

περ τὸν μαλακὸν καὶ οἷον μηδὲν φέρειν οὐδὲ τὴν ἀρχὴν καθῆκεν εἰς οὐδὲν δυσχερὲς, ἵνα μὴ πρὸς τῷ μηδέν τι κερδᾶναι καὶ τῇ λύπῃ καταποθῇ, οὕτω τῷ γενναίῳ κατὰ σὲ καὶ τὴν πεῖραν τῶν ἀβουλήτων καὶ [κακῶν] ὕλην ποιουμένῳ εὐδοκιμήσεως θερμοτέραν τὴν παρὰ τῶν κινδύνων ἐπήνεγκε πύρωσιν. 6. Ἀπειρόκαλον οὖν τοιῷδε ἀνδρὶ παραμυθητικὸν ἐπιστέλλειν, ὃν ἔχομε αὐτοὶ πάσης φιλοσοφίας διδάσκαλον, ἀεὶ φυλαττόμενον παρὰ θεοῦ πολυχρόνιον.

λζ'. Τῷ ἀρχιμανδρίτῃ κυρῷ Λουκιανῷ.

1. Καὶ τοῦτο σὸν καὶ τοῦτο τῆς σῆς ἀρετῆς, ὁσιώτατε ἀδελφὲ, τὸ τὴν αὐτὴν φυλάττειν ἡμῖν κατὰ πνεῦμα διάθεσιν καὶ διὰ μνήμης ἔχειν ἀεὶ καὶ γράμμασιν ἀναθάλπειν τὴν πάλαι στοργήν. Οὐ γὰρ ταὐτὰ τοῖς πολλοῖς καὶ αὐτὸς πέπονθας, οἳ, μὴ δεχόμενοι γράμματα παρ' ἡμῶν, ἄλλοτε ἄλλοις κλυζομένων πράγμασι, καὶ τῆς πάλαι φιλίας ἀπεστάτησαν, ἀγνοοῦντες, ὡς ἔοικεν, ὡς ἡ κατὰ θεὸν ἀγάπη οὐ διά τι ἀνθρώπινον ἢ τὴν ἀρχὴν γίνεται ἢ καὶ μέχρι τέλους συνίσταται, οὐδὲ ταῖς διὰ γραμμάτων προσηγορίαις οἱ φιλοῦντες κατὰ Χριστὸν τεκμηρίοις χρῶνται φιλίας ἀκραιφνοῦς, ἀλλὰ ταῖς κατὰ ψυχὴν εὐθείαις καὶ ἀδόλοις διαθέσεσιν. 2. Ὁποῖος καὶ αὐτὸς εὑρέθης ἡμῖν καὶ ἡμεῖς εὑρεθῶμεν. Σὺν θεῷ δ' εἰρήσθω τῇ σῇ τιμιότητι, κἂν ἄλλως μὴ συχνοτέροις γράμμασιν ἀλλήλους ἀμειβώμεθα. Ἀξιῶ τὴν ἁγιωσύνην σου συχνότερον ἀναθεωρεῖσθαι τὰ βιβλία καὶ ἐν καλῷ τόπῳ φυ‖λάττεσθαι. Τὸν ἁγιώτατον ἡμῶν δεσπότην, εἴ περ ἐντυγχάνεις αὐτῷ, προσκύνει ἀφ' ἡμῶν. Ἡ ἁγία εὐχή σου χαρισθείη μοι.

---

2. *μὴ* λείπει Π. *κερθᾶναι* Ε.— 4. *πεῖραν* Ε. *κακῶν* λείπει Π.

λζ'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 51,α - 51,β.

12. *ταυτὰ*.— 17. *προσηγορείαις*. —23. ‖ Κώδ. 56,β.

Digitized by Google

λη'. Τῷ αὐτῷ.

www.libtool.com.cn

1. Εὐχόμεθα ὑγιαίνειν σε, τιμιώτατε ἀδελφὲ, καὶ μὴ παρ' ἅπαν ἐπιλελῆσθαι τῆς ἀρχαίας καὶ ἐκ μειρακίων φιλίας καὶ οἷον συνανακράσεως. Οἶδα γάρ σου τὸ βαρύζηλον καὶ τὸ ὑπὸ μικρολυπίας πρόχειρον εἰς ἀποστροφήν. Ἀνάσχου γὰρ οὕτω βαλλόμενος, ὅτι καὶ ἡμεῖς ἐς τοσοῦτον ἀποστρεφόμενοι. 2. Ὦ λόγοι καὶ κοινοὶ παιδευταὶ καὶ κοινὸς ἔρως παιδεύσεως καὶ ἔρις ἀγαθὴ καὶ, ὡς οἱ ποιηταί φασιν, ὁμηλικίη ἐρατεινὴ, δι' ὧν ἁπάντων εἰς μίαν ψυχὴν συνετάκημεν, ἠλέγθητε ἄρα πάντα, καὶ οὐκ οἶδα εἴτε χρόνος εἴτε διάστασις τοπικὴ εἴτε τι ἄλλο κατεκαυχήσατο καὶ ὑμῶν. Ἀλλ' ὁρᾷς, τιμιώτατε, ὅπως μικροῦ καὶ τραγῳδόν με ποιεῖς. 3. Εἶτα ἐπὶ τούτοις τί ἄλλο εἰς ἀπολογίαν ἀνθυπενέγκῃς; ἢ πάντως ἐκεῖνο, τὸ ἀπροσήγορον, τὴν ἀγραφίαν καὶ τὸ καὶ τό. Ἐγὼ δὲ, πολλὰ ἔχων λέγειν, ἐκεῖνο τῷ τέως φημὶ, ὡς εἴ περ ἡ τοιαύτη φιλία δικαία ἐστὶ διὰ τοιαύτας σκήψεις λύεσθαι, λελύσθω· φθόνος οὐδείς· εἰ δὲ γελοῖόν ἐστιν εἰπεῖν, ἐγκαλύφθητι ταῦτα διὰ γραμμάτων. Εἰ δὲ δοίη θεὸς καὶ ἐς ὄψιν ἐλθεῖν, καὶ δριμυτέροις ἐπαντλήσομεν σκώμασιν. Εἴης ἐρρωμένος ψυχῇ τε καὶ σώματι.

λθ'. Τῷ λογοθέτῃ κῦρ Βασιλείῳ τῷ Καματηρῷ.

1. Οὐκ οἶδα, πανσέβαστε κεφαλὴ, ὅπως τῷ παρόντι χρήσομαι γράμματι· διπλῷ γὰρ πάθει μερίζομαι, λύπῃ, λέγω, καὶ ἡδονῇ καὶ τὸν λεγόμενον ἀτεχνῶς πάσχω κλαυσίγελων. Ὅτε

λη'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 51,6.

1. *παράπαν.* — 10. *εἴτέ τι.* — 14. *τωτέως.* — 18. *ἐπαντλήσωμεν.*

λθ'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 51,6 - 52,α.

Digitized by Google

μὲν γὰρ ἀναλογίσομαι οἷον ὀφθαλμὸν τῆς βασιλείας ἐξέκοψεν ὁ παλαμναῖος ἐκεῖνος ἀνὴρ καὶ ἡλίκον ἀπέκειρε βόστρυχον τῆς γενναίας Ῥωμαίων ἀρχῆς, τῆς ἐντεῦθεν δυνάμεως ψιλῶσαι ταύτην πραγματευσάμενος, ὥςπερ ἄρα καὶ οἱ τῷ μεγάλῳ Σαμψὼν ἐπιθέμενοι ἑτερόφυλοι, δακρύων ἐμπίπλαμαι καὶ μόνου γίνομαι τοῦ πενθεῖν. 2. Ἀναφέρω δ' αὖθις τοῦ πάθους καὶ τοῦ δακρύειν ἀνακωχεύω, ἐννοούμενος τὴν ταχεῖαν περὶ ἡμᾶς θεοῦ χρηστότητα καὶ ὅπως, τὰς ἐν ὀδύνῃ ψυχὰς παραμυθούμενος, ἐπανήγαγεν ἐκ τῆς ὑπερορίου ταλαιπωρίας, καὶ τὴν σὴν σεβαστότητα καὶ τοῖς βασιλείοις καὶ ἡμῖν ἀπέδωκεν ὅλον ὑγιῆ τῷ κρυπτομένῳ καὶ οὐδενὸς ἐλλελοιπότα τῶν ὅσα εἰδοποιοῦσι τὸν ὄντως ἄνθρωπον. 3. Εἰ γὰρ καὶ διαλελώβηταί σοι παρὰ τῆς ἐπηρείας ὁ ἔξω καὶ πήλινος ἄνθρωπος, ἀλλά γε ὁ ἐντὸς καὶ κατ' εἰκόνα θεοῦ ὑγιὴς διεφυλάχθη καὶ ἀδιάφθορος, ὅτι τοῦ σοφοῦ οἱ ὀφθαλμοὶ ἐν τῇ κεφαλῇ αὐτοῦ καὶ νοῦς ὁρᾷ καὶ νοῦς ἀκούει, δν σῶον δήπου φέρεις καὶ ἀρτεμέα, ὡς τῆς ἐπηρείας τοῦ Τελχῖνος ἐκείνου καὶ ὁλοθρευτοῦ τῶν καλῶν ὑψηλότερος, ἵνα μὴ λέγω ὅτι καὶ τοῖς πειρασμοῖς πειρασθεὶς καὶ τὰ ἐς ψυχὴν λεπτυνθεὶς ἐπανῆλθες σεαυτοῦ τελεώτερος.

4. Οἶδα γὰρ ὡς μεγαλοψύχως φέρεις τὴν συμφοράν, καὶ, παίδευσιν Κυρίου λογιζόμενος ταύτην, φιλοσοφίας γυμνασίᾳ κέχρησαι καὶ τὰ ἀγαθὰ ἐκ χειρὸς Κυρίου δεξάμενος ὑποφέρεις καὶ τὰ κακά, μᾶλλον δὲ στερρότερον τοῦ Ἰὼβ πρὸς τὰς ἐπαγωγὰς τῶν λυπηρῶν ἀντιβαίνων οὐδὲ κακὰ ταῦτα νομίζεις ἢ ὀνομάζεις. Ἁμαρτία γὰρ μόνη κυρίως καὶ ὄντως κακόν· νόσος δὲ καὶ πενία καὶ πήρωσις οὐ κακόν· ὕλη γὰρ φιλοσοφίας, εἰ βουλόμεθα, χρώμεθα· ὥςπερ οὐδὲ τἀναντία τούτων ἀγαθὰ κυρίως, ὕβριν ὡς τὰ πολλὰ τοῖς μὴ νήφουσι τίκτοντα. 5. Εἰς τελεωτάτην γὰρ τάξιν ἀναβεβηκὼς υἱοῦ, παιδαγωγίαν νομίζεις τὰ πατρικὰ ῥαπίσματα καὶ τεκμήρια

19. *πυρωθεὶς*. Ἢ διορθωτέον *τοῖς ὀφθαλμοῖς πηρωθεὶς*; — 27. *ὕλην*.

Digitized by Google

στοργῆς σοι νομίζονται, τῶν φιλημάτων οὐ χείρονα. Τάχα καὶ εὐεργέτην ὀνομάζεις τὸν ὠμότατον ἐκεῖνον οἷς δι' αὐτοῦ τὴν πατρικὴν ἐδέξω παιδείαν ὅσα καὶ παρὰ || δούλου ἰταμοῦ καὶ βαρύχειρος. 6. Τοιαῦτα πιστεύω φιλοσοφεῖν τὴν πολύφρονα καὶ σοφὴν ψυχὴν, τοσούτῳ φωτὶ τὸν νοῦν τὸν ὑψηλὸν περιλάμπεσθαι, οὕτως ὀξυδορκεῖν πρὸς τὴν ἄποπτον τοῖς πολλοῖς τῶν ὄντων ἀλήθειαν. Οὐκέτι γὰρ ἔξω διὰ τῶν αἰσθητηρίων χεόμενος, ἀλλ' εἰς ἑαυτὸν νοερῶς ἀνακλώμενος ἐπαναδιπλοῦται καὶ πολλαπλασίων ἑαυτοῦ καθίσταται, καὶ, πλείστῳ φωτὶ καὶ οἰκείῳ οὕτω καταστραπτόμενος, μᾶλλον δὲ φῶς αὐτὸς ὤν, τοῦ πρώτου φωτὸς ἀπόρροια, οὐ δεῖται τοῦ ἐπεισάκτου καὶ θύραθεν, ὅπερ ἐξοικίζει μᾶλλον τῆς οἰκείας ἕδρας τὸν νοῦν καὶ πείθει πόρρω που φέρεσθαι, πρὸς τὴν τῶν αἰσθητῶν φαντασίαν πλανώμενον. Ὡς κἀκεῖνο τῶν ἱερῶν ῥημάτων κατὰ λόγον ἁρμόττειν σοι· «ἐκαρδίωσας ἡμᾶς ἐνὶ ἀπὸ ὀφθαλμῶν σου». Εἷς γάρ ἐστιν ὀφθαλμὸς, ὁ νοῦς δῆλα δὴ ὁ καὶ τὸν νοητὸν νυμφίον καρδιῶσαι λεγόμενος. 7. Ὀφθαλμοὶ δὲ σώματος οὗτοι οὔτε θεῷ ἐράσμιοι καὶ ἄλλως δὲ ὠκύμορον φῶς ἐν ἑαυτοῖς θαλαμεύουσιν. Ἡ γὰρ νόσος ἠμαύρωσεν ἡ χρόνος ἤμβλυνεν ἡ συμφορὰ ἐπεσκότησεν ἡ θάνατος ἔσβεσεν. Ἔτι μικρὸν καὶ πάντες τοῦ φωτὸς τοῦδε στερησόμεθα· οὗ περ οὐδὲ ζῶντες ἐνδελεχῶς ἐμπιπλάμεθα, καθότι καὶ ὕπνῳ διακόπτεται καὶ νυκτὶ σβέννυται, ἐνίοτε δὲ οὐδ' ἐγρηγορότες καὶ μεθ' ἡμέραν τῆς γλυκύτητος τοῦ φωτὸς αἰσθανόμεθα, μερίμναις καὶ συμφοραῖς τὴν διάνοιαν κατατεινόμενοι· καθ' ὃν τρόπον καί τινες φέγγοντες ἐν μεσημβρινῇ σκοτίᾳ φέγγειν παρὰ τῷ προφήτῃ λέγονται. Ὥστε μὴ πάνυ λυπείτω ἡ τοῦ φωτὸς τοῦδε στέρησις, ἐκείνου δὲ τοῦ φωτὸς λυπείτω μᾶλλον ἡ ἔκπτωσις, οὗ καὶ τυχεῖν μακαριστὸν καὶ ἐκπεσεῖν φοβερώτερον.

---

3. || Κώδ. 52,α.— 5. *τὸν ὑψηλὸν* προστεθειμένα ἐν τῇ ὥᾳ.— 14. *πλανωμένην*.— 16. *δηλαδὴ*.— 26. *φεύγοντες*.—27. *φεύγειν*.

Digitized by Google

μ'. Τῷ λογοθέτῃ κῦρ Δημητρέῳ τῷ Τορνέκῃ.

1. Ἠπάτησάς με, Κύριε, καὶ ἠπατήθην· φθέγξομαι γὰρ πρὸς τὸ πανσέβαστον ὕψος σου ὅπερ Ἱερεμίας πρὸς τὸν θεόν. Ἀλλ' ὅπως μὲν ὁ προφήτης ἠπατῆσθαι λέγει παρὰ θεοῦ, αὐτὸς ἂν λέγοις, λύων συνδέσμους κατὰ τὸν σοφὸν Δανιὴλ καὶ ἀναγγέλλων κρατούμενα. Ὅπως δ' ἐγὼ φενακισθῆναι παρὰ τῆς θεοειδοῦς κεφαλῆς καὶ τοῦ παντὸς ἐμοὶ τιμωμένης ἔδοξα, ἀκούοις ἂν ἐμοῦ λέγοντος. 2. Ὤμην, ἀγχίθεε κύριέ μου, μᾶλλον δ' ἐπεπείσμην, ὡς νῦν ἥκει καιρὸς Ἀθήνας ἀναζωπυρηθῆναι καὶ συνοικισθῆναι καὶ τῆς παλαιᾶς ταλαιπωρίας ἀνενεγκεῖν καὶ τὸν οὐκ εὐτυχῆ ταύτης ἱερέα τῶν ἐπ' αὐτῇ θρήνων ἀνακωχεῦσαι βραχὺ καὶ μικρὰν εὑρέσθαι τῶν μυρίων δυσχερειῶν ἀνάπνευσιν, ὅτε φιλανθρωπότατος μὲν βασιλεὺς κατεπέμφθη κατορθῶσαι τὴν οἰκουμένην, ἀγαθὸς δὲ θεράπων ὑποδρηστεύει· καὶ τῆς τοιαύτης ἀρχῆς ἄξιον καὶ δίκαιον Ἀθήναζε μᾶλλον ἢ ἑτέρωθί που <μᾶλλον> μετοχετεύειν τὸν τοῦ αὐτοκράτορος ἔλεον, καθότι, τοῖς πάλαι σοφοῖς ὁμόθεν γενόμενος, τῇ κοινῇ τῶν φιλολόγων πατρίδι ὀφείλει θρεπτήρια καὶ τὰς σοφὰς αἰδέσεται ψυχάς, εἰ μὴ δι' αὐτοῦ παύσονται Ἀθῆναι τοῦ ἀεὶ τῶν οἰκητόρων ἐκκενοῦσθαι καὶ ἕως τῶν θεμελίων καταστρέφεσθαι, ὅτε βασιλεία καὶ φιλοσοφία συνηλθέτην ἐπ' εὐδαιμονίᾳ τῶν πόλεων.

3. Ὤμην ταῦτα ὁ δύσελπις ἀεὶ καὶ οὔ ποτε παρ' οὐδενὸς τῶν ἀνθρώπων χρηστόν τι καραδοκήσας ἀλλ' ἢ τὰ νῦν καὶ παρὰ σοῦ, τῆς σοφῆς κεφαλῆς. Μάτην δ' ἄρα ὠνείρωξα ταῦτα καὶ κενὸς ἄλλως ἠλέγχθην, οὕτω ῥᾳδίως ἐλπίσι βουκοληθείς, ὑφ' ὧν οἱ εὐηθέστεροι βόσκονται, καὶ γέγονα, κατὰ τὴν προφητικὴν εἰκόνα, ὡς ὁ διψῶν ἐν ὕπνῳ καὶ πίνειν δοκῶν καὶ διυπνιζόμενος καὶ αὖθις διψῶν. 4. Τί ἐστιν ὅ φημι; Ταῖς μὲν

μ'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 52,α - 52,β.

14. ἄξιος. δίκαιος.

Digitized by Google

ἀστυγείτοσιν ἡμῶν πόλεσι κουφισμοὶ τελῶν καὶ φόρων ἀνέσεις, Ἀθήναις δὲ ταῖς ἀθλίαις τοιοῦτον οὐδέν, ἀναγραφικὴ δὲ μᾶλλον ‖ πολυπραγμοσύνη, οὐκ οἶδ' ὅπως ἐπὶ σωτηρίᾳ γενήσεσθαι δόξασα· τὸ δὲ βαρύτερον, πάλιν ἀντιπραίτωρ, ὁ πρῶτος καὶ τελευταῖος Ἀθηνῶν ὄλεθρος, οὗ τῆς ἐπηρείας ἀπαλλαγέντες Ἀθηναῖοι ἔτος τοῦτο τρίτον, ἐπεὶ παρὰ δόξαν εἶδον ἀνθ' ἑνὸς ἐπιστάντας δύο, ὠλόλυξαν ἐλεεινὸν καὶ ὡς τέλεον ἁρπαζομένων Ἀθηνῶν ἐξ ἀνθρώπων ἐκόψαντο. 5. Ἐπὶ τούτοις τίς Ἱερεμίας ἐμοῦ θρηνητικώτερος; Ἀλλὰ μνήσθητι Ἀθηνῶν, πανσεβάστη κεφαλὴ καὶ φιλάνθρωπε, μνήσθητι δὲ καὶ τῆς οὐθενείας ἡμῶν. Στῆθι ὡς ἄλλος Φινεὲς ὑπὲρ ἡμᾶς καὶ κοπασάτω ἡ θραῦσις. Ἵνα τί ὑπεροράᾳς ἐν εὐκαιρίαις, ἐν θλίψεσιν; 6. Οὐ μεγάλα τινὰ καὶ ἐπιζήμια τῷ δημοσίῳ αἰτούμεθα· ἀλλὰ πρῶτον μὲν μὴ στέλλεσθαι εἰς Ἀθήνας ἀντιπραίτωρα, αὐτὸν δὲ τὸν πραίτωρα κατὰ περιόδους ἐπιδημεῖν καὶ ὁσάκις δεήσειε, καθὼς ὁ θαυμάσιος Δριμὺς καὶ ὁ πρὸ αὐτοῦ Προσούχ. Εἶτα οὓς ἔτρωσας εἰ βούλει μετρίως ἰάσασθαι, διορισθήτω καταλογίζεσθαι τὸν ἀναγραφέα τὸν γεωμετρούμενον γήδια τοσούτων μοδίων τῷ νομίσματι ὅσων καὶ ταῖς ἀγχιθυρούσαις χώραις ἡμῖν κατελογίσθησαν, καὶ δεῖξον ἔργοις αὐτοῖς ὡς οὐκ ἐπελήσθημεν ἀπὸ καρδίας ὡσεὶ νεκροὶ, ἀλλ' ἐν καιρίῳ μνήμης παρὰ τῇ σῇ ἀντιλήψει [κείμεθα] καὶ εἰςέτι κεισόμεθα. Εἴη ὁ θεὸς διαφυλάττων τὴν πανσέβαστόν σου ὑπεροχὴν ὑγιῆ, εὔθυμον, πολυχρόνιον.

μα'. Τῷ Αὐτωρειανῷ κῦρ Μιχαήλ.

1. Πρόσθες, σοφωτάτη καὶ φίλη μοι κεφαλὴ, καὶ τοῦτο τῇ καθ' ἡμᾶς βίων ὁμοιότητι, εἴ περ ἤσθα μεμνημένος ὅπως ἐπὶ

3. ‖ Κώδ. 52, 6. — 11. *ἡμῶν*. — 12. *ἐρατεί*. — 13. *μεγάλά τινα*. — 14. *ἀντιπραίτορα*. — 19. *τῷ δ'*. — 20. *ἡμῶν*. — 22. *κείμεθα* λείπει.

μα'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 52, 6.

Digitized by Google

τῶν χρυσῶν ἐκείνων ἡμερῶν, σχολήν ποτε ἄγοντες καὶ παίζοντες, οὐκ ἀμούσως παραλλήλους τοὺς βίους ἡμῶν ἐτιθέμεθα, ἀπ' αὐτοῦ τοῦ ὁμωνυμεῖν τὴν ἀρχὴν ποιησάμενοι. Εἰ γὰρ τὸ περὶ φιλίαν ἐξ ὁμοιότητος ἀκριβοῦς ἡρμόσθαι φιλοσοφεῖ, ὅμως δεδόσθω τὰ οὕτως ἐσπουδασμένα τηνικαῦτα λέγεσθαι παίγνια, παρεξεταζόμενα πρὸς τἄλλα τοῦ θεωρητοῦ καὶ σχολαστοῦ βίου σεμνώματα, ὥςπερ καὶ τὰ νῦν παρ' ἡμῶν σπουδαζόμενα. Ἀλλ' οὐ βούλομαι φλαῦρον ἐρεῖν οὐδὲν αἰδοῖ τῆς τῶν καθ' ἡμᾶς ἐπαγγελμάτων σεμνότητος. 2. Ὅπερ οὖν ἔλεγον, πρόσθες οὖν ταῖς ἤδη συμπαθούσαις ἡμῖν ὁμοιότησιν καὶ τὸ ὑπογραμματέας γενέσθαι πατριαρχικῆς ἀμφοτέρους μεγαλειότητος. Ἐλπίζω δ' ὅτι καὶ κατὰ τὴν ἱερὰν ἀξίαν οὐκ εἰς μακρὰν διοίσομεν. Ἂν δὲ καθ' Ἑλλάδα καὶ ἐπὶ ταῖς τῶν ἀγχιθύρων ἐκκλησιῶν λυχνίαις δοίη θεὸς φαίνειν καὶ φαίνεσθαι, τότ' ἂν ἡ αὐτότης ἡμῶν ὑπερβάλῃ καὶ αὐτὸ τὸ τῶν φιλαδέλφων Διοσκούρων ὁμόγνιον, καὶ μᾶλλον εἰ μὴ κατ' ἐκείνους ἑτερήμεροι βιοτεύσομεν. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν φερέσθω ὅπῃ φίλον θεῷ, ἄγοντι πρὸς τὸ ἄμεινον ἀεὶ τὴν ἡμετέραν ζωήν.

μϐ'. Τῷ μεγαλυπερόχῳ πρωτονοταρίῳ ὑπερτέμῳ καὶ πραίτωρι κῦρ Νικολάῳ τῷ Τρεψύχῳ.

1. Ἀνέπνευσα μικρὸν τῶν περιστοιχιζόντων με μυρίων ὀδυνηρῶν, μεγαλυπέροχε καὶ ἐν Κυρίῳ ἀγαπώμενέ μοι αὐθέντα, δεξάμενος ἐπιστολὴν τῆς τοῦ παντὸς τιμωμένης μοι κεφαλῆς, ἀναψύχουσαν μὲν καὶ τοῖς ἄλλοις οἷς ὡς δρόσος Ἑρμῶν ἐπεψέκαζε καὶ ὡς μύρον ἱερὸν προσεπέπνεεν ἡδιστον, ἀναζωοποιοῦσαν δὲ καὶ οἷς τὴν σὴν παρουσίαν ἀπήγγελλεν, ἐλπιζομένην ἔμοι γ' οὖν ὡς ἄλλην τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ εἴτε πρὸς

5. *ἐσπουδασμένους.*

μϐ'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 68,6-69,α.

Τίτλος. *πραίτορι.*

Digitized by Google

ναυαγοῦντας μαθητὰς ἐπιστασίαν εἴτε πρὸς τοὺς καθημένους ἐν τάφοις κάθοδον. Τί γὰρ ἀλλ' ἢ ναυαγίαν ἢ θανάτου σκιὰν ὑπολῃπτέον τὴν ἐν τοῖς κατωτικοῖς ταύτην ἡμετέραν ζωὴν, ἧς σωτὴρ καὶ κοσμήτωρ κατεπέμφθης αὐτὸς ἄνωθεν; 2. Εἴη εὐλογητὸς ὁ θεὸς ὁ πορεύσας σε δεῦρο κυβερνήτην δεξιὸν καὶ κατευναστῆρα τῶν ἐπιφρισσόντων ταῖς πολιτείαις ἀδικημάτων καὶ φῶς ἐν σκότει ὑψηλὸν ἐφ' ὑψηλῆς λυχνίας πυρσεῦον τῆς Θέμιδος καὶ σοφὸν ἰατρὸν τῶν ἐπισκηπτόντων τῇ Ἑλλάδι ποικίλων ἀρρωστημάτων. Ὧν τὸ μὲν φαρμακεύσεις ἠπίως, τὸ δ' ἐπιπλάσεις ἡμέρως, ἔστι δ' ὅπερ καὶ τεμεῖς τῷ ἀποτόμῳ τῆς ἀποφάσεως ἢ καὶ ἐπικαύσεις τῷ ὑπὲρ τοῦ δικαίου διαπύρῳ ζήλῳ σου, καὶ ἀμφότερα μετὰ λόγου καὶ ἐπιστήμης· καὶ ὅλως οὐδὲν ἔσται νόσημα πολιτείας ὃ μὴ τῆς παρὰ σοῦ θεραπευτικῆς ἐπὶ καλῷ αἴσθηται. 3. Ταῦτα φρονεῖν περὶ σοῦ καὶ λέγειν ἔχω καὶ τοῖς οὐκ εἰδόσιν εὐαγγελίζεσθαι, πάλαι τὸ ἐμπεφυκός σοι καλοκἀγαθον καὶ χρηστόηθες ἀκριβωσάμενος καὶ τὴν τῆς ‖ παιδεύσεως ἐλευθέριον ἀγωγὴν εὖ εἰδὼς καὶ ὡς ἅπασαν ἐπιστήμην λόγου συνειληφὼς, εἶτα καὶ ἰταλικὴν ἐπιστήμην ὥςπερ τινὰ χρυσῆν στεφάνην ἐπέθηκας.

4. Ἀλλ' ὦ πῶς ἔτι γράμμασιν ὁμιλεῖν ἀνέχομαι καὶ τοῖς ἰνδάλμασιν ἀπολαύω τοῦ τηλικούτου καλοῦ καὶ οὐκ ἤδη προστρέχω καὶ τῆς ἀληθείας ἐμπίπλαμαι καὶ δίδωμι τοῖς ὀφθαλμοῖς τρυφᾶν καὶ σχῆμα καὶ πρόσωπον εὐγενοῦς φίλου. 5. Τοῦτο δὴ καὶ ποιήσω μετὰ μικρὸν, εἰ καὶ τῷ τέως ἐπεσχέθην διὰ τὸ παρὰ πειρατῶν τοξευθῆναι τὸν ἐμὸν ἀνεψιὸν καὶ χαλεπῶς ἔχειν τοῦ τραύματος, ὡς τῶν γε λοιπῶν κωλυμάτων ἕνεκα πάλαι ἂν ἐθεασάμην τὴν αὐθεντίαν σου. Ναὶ, καὶ θεασαίμεθα ὑγιῶς ἔχουσαν καὶ εὐθύμως συντηρουμένην παρὰ τῆς ἄνωθεν δεξιᾶς.

---

10. *ἠπίως*. — 16. *καλοκάγαθον*. — 17. ‖ Κώδ. 69,α. — 19. *ὥσπέρ τινα*.— 25. *τωτέως*.

www.tibook.com.cn

Digitized by Google

μγ'. Τῷ Γαρδικίου καὶ Περιστερᾶς ἐπισκόπῳ κῦρ Ἐπιφανίῳ.

1. Ἱερώτατε καὶ ἐν Κυρίῳ ἀγαπώμενέ μοι ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργέ, δεξάμενοι τὴν γραφήν τῆς ἁγιωσύνης σου, εὐφροσύνης ἅμα καὶ λύπης ὑπεπλήσθημεν, τοῦτο μὲν οἷς ἐμάθομεν ὑγιαίνειν τὴν σὴν ἱερότητα, τοῦτο δὲ ὅτι πειρασμοῖς προσπαλαίοις ὁποίους οἱ καθ' ἡμᾶς σχεδὸν πάντες ὑφίστανται. Ὅμως εὐχαριστητέον τῷ θεῷ καὶ ὑπομενετέον μεγαλοψύχως, ἵνα μὴ μάτην, μᾶλλον δὲ καὶ ἐπικινδύνως πειραζώμεθα. 2. Ἐγὼ δὲ, εἰ μὴ φορτικὸς, ἔχω τι ἀξιῶσαι τὴν ἁγιωσύνην σου. Οἶδας δὲ πάντως ὅτι ἡ νῦν κατάστασις τῶν καθ' ἡμᾶς ἐπισκόπων τά τε ἄλλα κοσμιωτέρα ἐστὶ καὶ περὶ τὰς βαναυσικὰς καὶ λοιπὰς χειρωνακτικὰς τέχνας ἀποσχολεῖται, ὡς καὶ βοῦν ἀροτῆρα ἐνίοτε ἐπισκέπτεσθαι καὶ ἄροτρον περιεργάζεσθαι καὶ περισκοπεῖν ἅμαξαν. Ἐπεὶ γοῦν τὰ ἀθηναϊκὰ πάντα γλίσχρα καὶ εὐτελῆ, καὶ δὴ καὶ τὰ γηπονικὰ ὄργανα, στεῖλον ἡμῖν ἁμαξοποιούς.

μδ'. Τῷ πρωτοπανεντιμοϋπερτάτῳ θείῳ τοῦ βασιλέως τῷ Κασταμονίτῃ.

1. Ἔμελλεν ὁ πάμμεγας καὶ ἅγιος Κύριός μου ὀψέποτε μένος καὶ θάρσος ἐμπνεῦσαί μοι, ὥστε καὶ πρὸς τὸ ὕψος τῆς αὐτοῦ περιωπῆς ἀνανεῦσαι καὶ πρὸς τὰ ἐπιστολιμαῖα προσφθέγξασθαι. Ἐγὼ μὲν γὰρ διανοούμενος ὡς οὐρανὸς ὑψηλὸς,

μγ'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 69,α.

Τίτλος. *περιστερὰς*.— 5. *ὁποίοις*.— 8. *τί*.— 10. *ἐστι*.

μδ'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 69,α - 69,β.

Τίτλος. *ἀ,πανεντϊμουπερτάτω*.— 17. *ἐμπνεῦσαι*.

Digitized by Google

γῇ δὲ βαθεῖα, κατὰ τὸν σοφὸν Σολομῶντα, οὐδὲ τὴν ἀρχὴν γράφειν ἐτόλμων, οὔτε διὰ μέσου γράμματος ὅσα καὶ παραπετάσματος ἐνατενίζειν ἢ ὁμιλεῖν. Οὔτε γὰρ συνήθεια φθάσασα, οὔτε γνωριμότης ἔπειθε ταῦτα θαρρεῖν. Ὑπεστελλόμην οὖν διὰ τοῦτο ὑπὸ δειλίας ἐπαινουμένης, ὡς οἶμαι· καὶ ὡς ὁ Μωσῆς ἀπέστρεφε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ· εὐλαβεῖτο γάρ φησι κατεμβλέψαι ἐνώπιον τοῦ θεοῦ· οὕτω καὶ αὐτὸς οὐδὲ διὰ γραμμάτων ἐνατενίζειν τῷ κατὰ χάριν θεῷ εἶχον θαρρεῖν. 2. Ἐπεὶ δὲ πρῶτον γράμμα καὶ δεύτερον ἐδεξάμην, ἐξ ὕψους τοσοῦδε καταπεμφθὲν πρὸς τὴν ἡμετέραν ἐσχατιάν, ἠρξάμην εὐθὺς εἰς θάρσος ἀναζωπυρεῖσθαι καὶ τὸ ἐκ τῆς δειλίας πρὸς τὸ γράφειν ναρκῶδες ἀποσείεσθαι καὶ τοιαῦτα ἐμαυτῷ διαλέγεσθαι· «οὐχ ὁρᾷς, ὦ σὺ τὰ πάντα δειλέ, θεοῦ καὶ πάλιν κατάβασιν ἢ συγκατάβασιν; Τί δέδοικας τοῦ λοιποῦ; Τί τὸ ὕψος μόνον περισκοπεῖς, τὸ δὲ μέτριον καὶ ἥμερον οὐ κατανοεῖς; μέχρι τίνος φόβον οὐκ ἐπαινούμενον φοβῇ; Ἰδοὺ αὐτὸς ὁ πάμμεγας λογοθέτης τὸ ἐνδόσιμον τοῦ λέγειν καὶ γράφειν δέδωκεν, αὐτὸς τὰς ἐπιστολὰς ὥςπερ χεῖρας ἁπλώσας εἰς ἑαυτὸν ἐπιστρέφει. Τί τὸν ἐπιλαμβανόμενον κατὰ μίμησιν θεοῦ φεύγεις, ἀλογίστως δειλαινόμενος; Ὑψηλὸς μὲν ἀνὴρ καὶ τῇ δόξῃ καὶ τῇ τιμῇ ἀπρόσιτος, ἀλλὰ καὶ τὰ ταπεινὰ ἐφορᾷ καὶ τοῖς προσιοῦσι διὰ φιλανθρωπίαν εὐπρόσιτος. Θαρσήσας γοῦν μάλα ἐπίστελλε.» 3. Ταῦτα πρὸς ἐμαυτὸν ἔλεγον πρότερον· ἐπεὶ δὲ καὶ φήμη καὶ γράμμα εὐηγγελίζοντο ἡμῖν ὡς ὁ τὰ πάντα διοικῶν παμμέγιστος λογοθέτης τὰς Ἀθήνας ἰδίας ἑαυτοῦ πεποίηται καὶ τὴν κατ' αὐτὰς ἀνεδέξατο κηδεμονίαν καὶ φροντίδα, πάλιν οἰκονομίας ἀρχαίας θεοῦ φανταζόμενος ἀνεμιμνησκόμην καὶ τὰ παρὰ θεοῦ τοῖς πάλαι φιλανθρώπως πραγματευόμενα ἑώρων || ἀτεχνῶς ἐφ' ἡμῖν ἀνακαινιζόμενα. Ὡς γὰρ ὅτε διεμέριζεν ἔθνη ὁ ὕψιστος καὶ ἔστησεν ὅρια ἐθνῶν, ἐγεννήθη μερὶς Κυρίου, λαὸς αὐτοῦ Ἰακώβ, σχοίνισμα κλη-

μόνον

9. τοῦσοῦδε. — 14. ὕψος περισκοπεῖς. — 20. ἀνὴρ. — 29. || Κώδ. 69,6. — 31. ἐγενήθη.

www.libtool.com.cn

Digitized by Google

ρονομίας αὐτοῦ Ἰσραὴλ, οὕτω καὶ ὁ ὑψηλὸς λογοθέτης, τὰ λοιπὰ τῶν Ῥωμαίων ὅρια καὶ τὰς αὐτῶν διοικήσεις ἄλλοις ἄλλως διαμερίζων, αὐτὸς ἑαυτῷ τὰς Ἀθήνας ἀπεκληρώσατο καὶ λαὸν ἡμᾶς οἰκεῖον ἰδιώσατο. 4. Πάντες οὖν ὑπὸ χρηστοτέρων ἐλπίδων ἀνεθάλφθημεν, πάλαι ταῖς πολυτρόποις νενεκρωμένοι κακώσεσιν. Εἰ γὰρ καθήπτετο τῆς καθ' ἡμᾶς ἐκκλησίας ἕνια τῶν τοῦ προσκυνητοῦ ὁρισμοῦ ῥητῶν, ἐξ ἀναφορᾶς πάντως τῶν Τελχίνων καὶ διαβολέων ἐντεθειμένα, ἀλλ' οὐ παρὰ τοῦτο οἱ διυπηρετούμενοι τῇ θεομήτορι τῶν ἀγαθῶν ἐλπίδων καὶ τῆς ἐπὶ ταῖς ἐλπίσι κοινῆς ἡδονῆς ἐξεπίπτομεν, θαρροῦντες ἐπὶ τῷ φιλοδικαίῳ τῆς μεγίστης σου ἀντιλήψεως καὶ ὡς οὐ παρασύρεται ἡ στερροτάτη καὶ φιλοθεωτάτη ψυχὴ παρὰ τῶν βασκάνων, ἐνδιαβαλλόντων διὰ κενῆς εἰς τὸ καινῖσαί τι ἐπὶ τοῖς ἀνέκαθεν δικαίοις τῆς ἐκκλησίας παρὰ τὰς περιλήψεις τῶν προσόντων αὐτῇ χρυσοβούλλων, τοῦτο δὴ ὅπερ καὶ αὐτὸ τοῖς προσκυνητοῖς προσέκειτο ὁρισμοῖς ὡς θεῖόν τι <φάρμακον> τῆς διαβολῆς ἀντιφάρμακον.

5. Ταῦτ' ἄρα καὶ δεόμεθα μὴ οὕτως ἐξ ἐρήμης τοὺς διαβολεῖς ἰσχύειν κατὰ τῆς ἐκκλησίας ἕως παρὰ τῆς ἐναργείας τῶν πραγμάτων πληροφορηθῇ ἡ σὴ παμμεγίστη ἀντίληψις ὡς οὔτε τὸ δημόσιον ἡ ἐκκλησία τῶν Ἀθηνῶν ζημιοῖ, οὔτε τοὺς ἀπορωτάτους ἀδικεῖ, ἀλλὰ καὶ τούτοις κατὰ δύναμιν προσβοηθεῖ· σιγάτω φθόνος καὶ πᾶσα γλῶσσα διάβολος· κἀκείνῳ συνεισφέρει πάντα δὴ τὰ καθήκοντα καὶ εἴ περ τις ἄλλη τὰ Καίσαρος ἀποδίδωσι Καίσαρι. 6. Οὐ γὰρ οὕτως ἡμεῖς ἀπαίδευτοι καὶ τῶν λογίων τοῦ πνεύματος ἀμαθεῖς, ὡς μὴ ἀποδιδόναι πᾶσι τὰς ὀφειλάς, τῷ τὸ τέλος τὸ τέλος, τῷ τὸν φόρον τὸν φόρον, τῷ τὴν τιμὴν τὴν τιμὴν, εἰ καὶ τὰ τῆς καθ' ἡμᾶς ἐκκλησίας κτήματα τὰ μὲν τὸ παρ' ἅπαν ἀπώλοντο πολυτρόπως, τὰ δὲ καθ' ἑκάστην ὑπορρέουσιν, ὑπὸ τῶν

4. *ἰδιώσατο* ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος *ἰδιῶσατο*.— 9. *δι' ὑπηρετούμενοι*.— 14. *καινίσαί τι*.— 21. *τὸν δημόσιον*.— 24. *εἴπερ*.— 29. *παράπαν*.— 30. *καθεκάστην ὑπορρέουσι*.

Digitized by Google

πειρατῶν ληιζόμενα, καὶ τὰ τῶν προςόδων εἰς στενὸν κομιδῇ καὶ οὐκ ἀνάλογον ταῖς ἀναγκαίαις δαπάναις περίστανται.

www.libtool.com.cn

7. Ἀλλ' ἐπεί περ ἠξιώθημεν ἐπισκέπτεσθαι καὶ ἐπιτροπεύεσθαι παρὰ τοῦ κοινοῦ καὶ μόνου διοικητοῦ τῶν ῥωμαϊκῶν πραγμάτων, θαρροῦμεν ὡς ἥ τε καθ' ἡμᾶς χώρα καὶ ἐκκλησία πάλαι τεθνηκυῖαι νῦν ἀναβιώσουσι καὶ ἀναθηλήσουσιν ὡς ἔξον, ἵνα μὴ ἐπὶ τοῖς παλαιοῖς ἀγαθοῖς ἀνδράσιν Ἀθῆναι σεμνολογῶνται μόνον, Μιλτιάδῃ καὶ Περικλεῖ καὶ Θεμιστοκλεῖ καὶ συνοικιστῇ Θησεῖ καὶ ἐξισωτῇ Ἀριστείδῃ τῷ δικαίῳ, ἀλλὰ καὶ ἀνοικιστῇ καὶ ἀνακαινιστῇ καὶ σωτῆρι τῷ παμμεγίστῳ λογοθέτῃ ἐγκαλλωπίζωνται. 8. Τοιαῦτα ἡμεῖς εὖ παθεῖν παρὰ τῆς εὐεργετικωτάτης ψυχῆς ἐλπίζομεν. Διὰ ταῦτα καὶ ἐπευχόμεθα τῷ τε κρατίστῳ καὶ ἁγίῳ ἡμῶν αὐτοκράτορι καὶ τῇ μεγίστῃ ἀντιλήψει σου ὑγίειαν εὔθυμον καὶ βιοτὴν μακροχρόνιον καὶ τῆς αἰωνίου βασιλείας κληρονομίαν.

με'. Τῷ Αὐτωρειανῷ κῦρ Μιχαήλ.

1. Ὅπερ, τῆς Γραφῆς ἱστορούσης, μανθάνομεν συμβεβηκέναι περὶ τοὺς φίλους τοῦ γενναίου Ἰὼβ, τοῦτο καὶ ἐφ' ἡμῖν ἴδοι τις ἄν, ὦ καλὲ δέσποτα. Ὡς γὰρ ἐκεῖνοι, μόνον οὐκ ἐκπεσόντες ἑαυτῶν διὰ τὸ μέγεθος τῆς πληγῆς, ἑπτὰ μὲν ἡμέρας καὶ νύκτας ἑπτὰ παρεκάθισαν αὐτῷ, οὐδεὶς δέ φησιν ἐλάλησε πρὸς αὐτὸν λόγον, καί περ παραγενόμενοι πόρρωθεν πρὸς τὸ παρακαλέσαι καὶ ἐπισκέψασθαι αὐτὸν, τάχα δὲ καὶ μακροτέραν σιωπὴν ἠγάπησαν, εἰ μὴ αὐτὸς ὁ γεννάδας ἀνοίξας τὸ στόμα διαλέξεως ἀφορμὰς ἐνδέδωκεν· οὕτω καὶ αὐτὸς, πόρρωθεν ἰδὼν, οὐ λέγω ὅτι οὐκ ἔγνων ὡς ἐκεῖνοι τὸν φίλον, οὐδ' ἐμαυτοῦ τὴν στολὴν ἔρρηξα, ᾤμωξα δὲ μόνον καὶ ἔκλαυσα καὶ τὴν πληγὴν ὁρῶν δεινὴν οὖσαν καὶ μεγάλην σφόδρα μέ-

6. *τεθνηκυῖα*.— 14. *ὑγίειαν*.

με'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 69,δ - 70,α.

Digitized by Google

χρι καὶ ἐς δεῦρο σιωπῶν ἐκαθήμην, οὐκ ἔχων μὲν ὅ τι καὶ εἴποιμι, προδοκῶν δὲ πρῶτον ἀκοῦσαί τι λαλοῦντος καὶ οὕτως εὐαφόρμως λαβέσθαι ‖ τῆς διαλέξεως. 2. Ἐπεὶ δὲ τοσοῦτον οὐκ οἶδ' ὅπως ἐσιώπησας χρόνον αὐτὸς, οὐ προπετεῖς ἡμεῖς τοῦ λοιποῦ προσφωνοῦντες διὰ γραμμάτων καὶ περὶ τῆς πληγῆς πυνθανόμενοι. Ἄγε γοῦν εἰπὲ, πότερον ὁ χρηματίσας διὰ λαίλαπος καὶ νεφῶν θειότατος βασιλεὺς ὤφθη σοι οὕτως ἔχοντι καί τί σοι προσδιείλεκται· τοῦτο γὰρ ἴαμα τῆς κατὰ σὲ συμφορᾶς οἴδαμεν· ἢ ἔτι τῷ πάθει προσταλαιπωρεῖς; Ἀποκρίθητι πυνθανομένοις. Οὐ παρακλήτορες ἡμεῖς κακῶν; οὐδὲ τῆς νόσου βαρύτεροι· πεποίθαμεν γὰρ ὡς τὸ τοῦ ἀγαθοῦ κυβερνήτου ἐκείνου καὶ ἐπεπόνθεις καὶ ἔλεξας· «ὀρθὰν, ὦ Πόσειδον, καταδύσεις τὰν ναῦν». 3. Ἦ δοκεῖς ὡς ἐπελήσθης ὡςεὶ νεκρὸς ἀπὸ καρδίας ἡμῶν; Οὐκ ἔστι τοῦτο, οὐκ ἔστι. Πῶς γὰρ οἵ γε τοσοῦτον τὰ περὶ σὲ κατὰ νοῦν περιφέρομεν ὥστε καὶ ὄναρ τὰ περὶ σοῦ μεθημερινὰ διανοήματα φανταζόμεθα; Καὶ ἵνα, τῶν ἑώλων ἀφέμενος, εἶπω τι τῶν προσφάτων, ἐδόκουν ὁρᾶν σε πειρώμενον ἐπιβῆναί τινος ὀχήματος, τὸ δ' οὐχ ἵστατο ἀτρεμὲς, οὐδ' ἐπιβαίνοντος ἠνείχετο, ἀνεσκίρτα δὲ καὶ πτυρόμενον ἐδυςχέραινεν. Οὐ μὴν ἀνῆκας αὐτὸς παρὰ τοῦτο· ἅπαξ καὶ δὶς τῆς πείρας διαμαρτὼν, καὶ τρίτον ἐπικεχείρηκας καὶ ἀνέβης ἐπὶ τὸ ὑποζύγιον καὶ γαῦρος ἐφέρου τὸ λοιπόν. 4. Ταῦτ' εἶδον πρὸ μικροῦ, εἴτε τῶν ἡμερινῶν περὶ σοῦ φαντασμάτων ἀπηχούντων τουτί, εἴτε τυποῦντος τοῦ θέλειν τὴν σὴν ἐπὶ τὸ ἱερὸν ὕψος ἀνάβασιν ἢ ἐπάνοδον. Οὐ φιλῶ μὲν ἀθύρμασιν ὀνείρων παίζεσθαι, ἀλλὰ κἂν σημαίνωσί τι ποτὲ οὐ προσποιοῦμαι, φυλαττόμενος μὴ περιχαίνων τῷ δελητίῳ λάθω περιπαρεὶς τῷ χαλκῷ. 5. Τούτῳ μέντοι καὶ πιστεύειν ὡς θείῳ καὶ πείθεσθαι βούλομαι καὶ θεόπεμπτον εἶναί πως εὔχομαι οὐχ ὡς τοῖς κατὰ τὸν Ἰωσὴφ ἢ Δανιὴλ παρεξετάζων ἐμαυτόν· μὴ οὕτως ὑπνώσαιμί ποτε εἰς

3. ‖ Κώδ.70,α.— 6. *πρότερον*.— 8. *τι*.—11. *τοτὸῦ*.—17. *τί*. — 18. *ἐπιβῆναι τινὸς*.— 21. *πεῖρας*.— 31. *ὑπνώσαιμι*.

Digitized by Google

θάνατον ὡς ὀνειρῶξαί τι τῶν θείων ἐκείνων ἀνδρῶν περὶ ἑμαυτοῦ, ὧν τοσοῦτον ἀνάγκη καὶ ἐν ὀνειρείῃσι πύλῃσι λείπεσθαι ὅσον καὶ ἐναργῶν πραγμάτων ἀφαυρὰν ὀνείρων σκιάν· ἀλλ' εἰδὼς ὅτι καὶ Ἀσσυρίοις τυράννοις καὶ Αἰγυπτίοις ἐφίσταταί ποτε ἄνωθεν ὄνειρος. Καὶ τί καινὸν ἀξιοῦσθαι τῶν ὁμοίων τοὺς περὶ τὰς ὑπολήψεις τοῦ θείου ὑγιαίνοντας, κἂν οὐ προβάλλωνται τὰς ψυχὰς διὰ τῶν καθαρτικῶν ἐπιτηδείους πρὸς ἔλλαμψιν; 6. Οὕτω τῷ περὶ σὲ πόθῳ κάμνομεν καὶ ἐπευχόμεθα τὰ καλλίω καὶ προσδοκῶμεν τὰ λῴονα. Εἰ δὲ καὶ τὰ περὶ σὲ πράγματα κατ' ἐλπίδα καὶ εὐχὴν ἡμετέραν φέρονται ἢ διοικοῦνται παρὰ θεοῦ, λέγοις ἂν αὐτὸς καὶ γνωρίζοις ἡμῖν. Ἐρρωμένος διατελοίης ψυχῇ τε καὶ σώματι.

μς'. Τῷ οἰκουμενικῷ πατριάρχῃ κῦρ Λεοντίῳ.

1. Ἁγιώτατέ μου δέσποτα καὶ αὐθέντα, καὶ πρώην μὲν εἶχον ἐρωτικῶς τῆς πρὸς τὴν μεγαλόπολιν ἀνόδου καὶ σχεδὸν ἐξ οὗ περ εἰς τὴν κατωτάτην ταύτην κατεκυλίσθην ἐσχατιάν, νῦν δὲ καὶ μᾶλλον ἐρωτικωτέρως ἔχω καὶ οὐκέτι κατέχειν ἐμαυτὸν οἷός τέ εἰμι, ἐφιέμενον τοῦ προσκυνῆσαι τὴν μεγάλην ἁγιωσύνην σου καὶ τοῦ παρ' αὐτῆς ἁγιασμοῦ καὶ φωτισμοῦ μετασχεῖν. Καὶ ἐπεὶ πλείη μὲν γαῖα κακῶν, πλείη δὲ θάλασσα καὶ ἡ δι' αὐτῆς ὁδὸς ὅσα καὶ ἡ φέρουσα πρὸς Ἅιδην ἠγρίωται, ποτνιῶμαι διὰ ταῦτα κατὰ τὸν θεῖον Δαυὶδ καὶ πτέρυγας αἰτοῦμαι περιστερᾶς ὡς πετασθήσομαι καὶ διαέριος ἐνεχθήσομαι. 2. Ἀλλ' ὤμοι, διαπίπτει μοι κἀνταῦθα ὁ ἔρως καὶ σχάζει τὸ πτερὸν ἀμηχανῶν καὶ ἐλεγχόμεθα εἰς ἀδύνατα μάτην ἀναπτερούμενοι, καθότι μηδ' ὑπὸ τῆς κατὰ πνεῦμα τὸ θεῖον ἀκεραιότητος κουφιζόμεθα, ὡς σάρκες δὲ μᾶλ-

3. *ἀφορὰν*.— 7. *ἐπιτηδείοις πρὸς ἔλλαψιν*.

μς'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 70,α - 70,β.

14. *τὴν πρὸς*.— 17. *οἷος*.

Digitized by Google

λον εἰς γῆν ἕρπομεν. 3. Πότε γοῦν καὶ ὅπως ἀναβήσομαι; ὡς ἔγωγε ἀπελπίζω καὶ, ὑπὸ κήτους τῆς ἀπογνώσεως καταποθεὶς, τὸ τοῦ Ἰωνᾶ φθέγγομαι πρὸς θεόν· «ἆρα προσθήσω τοῦ ἐπιβλέψαι με πρὸς ναὸν τὸν ἅγιόν σου,» ἆρα τὸν ἀποστολικὸν προσκυνήσω καὶ περιπτύξομαι θρόνον; Ὃν ἄλλοτε μὲν ἄλλοι κατεκόσ‖μησαν ἄνδρες θεῖοι καὶ πρὸς τὸν πρῶτον καὶ μέγαν ἀρχιερέα καὶ ὑψηλότερον τῶν οὐρανῶν ἀφομοιούμενοι, τὰ νῦν δὲ τοσούτῳ κοσμεῖ θειότερος ὅσῳ ἐκείνων μὲν ἕκαστος ἱερῷ βίῳ ἢ μοναδικῷ προέλαμψαν, εἶθ' οὕτως εἰς τὴν μεγίστην λυχνίαν ἐτέθησαν, αὐτὸς δὲ, ὦ τῆς κατὰ Χριστὸν ἱερωσύνης κεφάλαιον, ἀμφοτέροιν τοῖν βίοιν τοὺς κατὰ θάτερον λάμποντας ὑπερέλαμψας. Ναὶ, καὶ ἐπὶ μακρὸν πυρσεύοις τὰ καθ' ἡμᾶς.

4. Ἡ ἐκκλησιαστικὴ νῆσος ἡ Αἴγινα ἀνετέθη μὲν ἡμῖν πρὸ χρόνων τριῶν, καὶ ἐνεργήσαντες τὴν ταύτης δουλείαν ἐπὶ ἐνιαυτῷ ἑνὶ καὶ ἰδόντες τὴν ταύτης δυσχέρειαν εὐθὺς παρητησάμεθα. Ἐπεφορτίσθημεν δὲ πάλιν οὐκ οἶδ' ὅπως ταύτην καὶ οὐκ ἐθέλοντες καὶ ὅσον ἠδυνήθημεν ἐκεῖθεν ἀκρόστιχον ἀναλαβέσθαι διὰ μυρίων καινοτομιῶν καὶ δεξιώσεων ἀπεστείλαμεν, ἤγουν λίτρας ὑπερπύρων δύο. 5. Καὶ τοῦ λοιποῦ γενέσθω ἐπ' αὐτῇ οἰκονομία οἵαν κελεύει ἡ μεγάλη ἁγιωσύνη σου. Ἡμεῖς γὰρ οὐκέτι δυνάμεθα οὐδὲ ἄνθρωπον γοῦν ἀποστέλλειν ἐκεῖσε διὰ τὸ τοὺς πλείονας φυγάδας γενέσθαι σφαττομένους καὶ πάντα δὴ τρόπον κακουμένους, ὀλιγοστοὺς δέ τινας ἐναπομεῖναι, ὅσοι δῆλα δὴ ἐμίγησαν τοῖς πειρατικοῖς ἔθνεσι δι' ἐπιγαμιῶν καὶ ἔμαθον τὰ ἔργα αὐτῶν, καθὼς πλατύτερον περὶ τούτου ἐδηλώθη τῷ πανεντιμοτάτῳ μεγάλῳ οἰκονόμῳ. Ἵλεως εἴη μοι θεὸς διὰ τῶν ἁγιωτάτων εὐχῶν τῆς μεγάλης ἁγιωσύνης σου.

---

6. ‖ Κώδ. 70, ε.— 8. *ταῦτ.*— 20. *λίτρας* ᶜʸⁿ.— 25. *δηλαδὴ.*

Digitized by Google

μζ'. Τῷ Κοψηνῷ κῦρ Ἰωάννῃ.

www.libtool.com.cn

1. Τὴν ἐπισυμβᾶσάν σοι συμφορὰν ἤδη πυθόμενος, οὐκ ἔχω γράφειν, ἀνδρῶν ἄριστε, ὅσα δέδηγμαι τὴν ἐμαυτοῦ καρδίαν καὶ νῦν σχεδὸν οὐκ ἀδακρυτὶ τὴν ἐπιστολὴν ἐγχαράττω σοι, τοῦ φιλικοῦ νόμου συμπαθεῖν, μᾶλλον δὲ ταὐτοπαθεῖν ἀναπείθοντος. Φεῦ οἵῳ περιπέπτωκας πάθει ἀναγκαίῳ μὲν καὶ οὐκ ἀλλοτρίῳ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, ἀλγεινοτάτῳ δὲ ὅμως καὶ οἵῳ μέσης ἅψασθαι τῆς καρδίας. 2. Τί γὰρ ἀλγεινότερον ἀνδρὶ τοῦ ἀπερρωγέναι θανάτῳ τῆς συνοικούσης, ἄλλως τε σώφρονος οὔσης καὶ ἀγαθῆς οἰκουροῦ καὶ γενναίων παίδων μητρὸς καὶ τὰ πάντα θυμηρεστάτης τῷ γήμαντι; Πῶς ἤνεγκας τοῦ συμφυοῦς οὕτω μέλους τὴν διχοτομίαν, πῶς οὐ τῇ ὁμοψύχῳ καὶ αὐτὸς συναπέψυξας, πῶς δὲ καὶ φέρεις εἰσέτι μονούμενος, μᾶλλον δὲ ἡμίνεκρος ὢν καὶ βιοτεύων ἡμίτομος; Πῶς ἕλκεις τὸ βιωτικὸν ἄχθος μόνος, τῆς ὁμοζύγου διαζευχθείς, ἀνὴρ οὐ πάντη τοῦ βίου τῇ τύρβῃ δεδωκὼς, οὐδὲ ταῖς ἀκάνθαις τῶν μεριμνῶν κατὰ πολὺ συμπνιγόμενος, ἀνανεύων δὲ καὶ πρὸς τὴν ὡς ἐξὸν ἀπράγμονα τοῦ λόγου σχολὴν καὶ συνάγων εἰς ἑαυτὸν δι' ἀναγνώσεως τὸν νοῦν καὶ οὐκ ἐῶν ἐς ἀεὶ ἀποπλανᾶσθαι πρὸς τὴν τῶν παρόντων πολυφρόντιδα ματαιότητα; Τοῦτο γάρ ἐστιν, ὡς οἶμαι, ὅπερ, καθ' ἑαυτὸ λυπηρὸν ὄν, τὸ πάθος πολλῷ σοι ποιεῖ λυπηρότερον.

3. Πλὴν εἰ καὶ ἀλγεῖν ἐπέσκηψέ σοι τοσοῦτον, ἀνάγκη φέρειν γενναίως καὶ λόγῳ κοιμίζειν τὸ ἀγριαῖνον τοῦ πάθους, πρῶτα μὲν λογιζόμενον ὡς ἀνθρώπινον τὸ συμβὰν καὶ ὡς οὐδέν σοι πλέον εὑρεῖν ἐξέσται ἐκ τοῦ μᾶλλον ἀλγεῖν, εἶτα τοῦ ἀποστολικοῦ κατὰ καιρὸν ἀναμιμνησκόμενον ῥητοῦ, παράγειν φιλοσοφοῦντος τὸ σχῆμα τοῦ κόσμου τούτου, ἵνα καὶ οἱ

μζ'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 70,6 - 71,α.

1. *ἐπισυμβᾶσαν*. — 4. *ταυτοπαθεῖν*. — 9. *οὔσης. ἀγαθῆς*. — 22. *ἀλῖσεῖν*.

Digitized by Google

ἔχοντες γυναῖκας ὥσι, φησίν, ὡς μὴ ἔχοντες· ὁπότε καὶ πρὸ τῆς παραγωγῆς τοῦ παντὸς ἔχων οὐκ ἔχειν ἐδόκεις δήπουθεν, ὁρῶν ὡς ἀγχίνους ὅπως καὶ τὰ καρτερώτατα τῶν σωμάτων καὶ μονιμώτερα ἐκλείπει ποτὲ, ἡ δέ γε σελήνη καὶ συχνοτέραις ὑπόκειται ἀλλοιώσεσιν. Οὐ γὰρ μόνον ἐκλείπει, οὔτε τῷ κώνῳ τοῦ τῆς γῆς ἀποσκιάσματος ἐμπίπτει, ἀλλά γε καὶ καθ' ἑκάστην μηνὸς περίοδον ἀφαντοῦται καὶ θνήσκουσα οἷον ἁρπάζεται. Εἰ δὲ πάλιν τρόπον ἀναβιώσκει τινὰ, τί τοῦτο; Καὶ ἡμεῖς τὸ τῆς παλιγγενεσίας ἡμῶν προσδοκῶμεν μυστήριον.

4. Εἶχον ἐπισυνείρειν καὶ πλείω, ἀλλ' αἰδοῦμαι πρὸς ἄνδρα φιλοσοφοῦντα καὶ ἄλλους νουθετεῖν εἰδότα ποιεῖσθαι λόγους ὁποίους ἔδει λέγειν ἐπὶ παραμυθίᾳ πάθους ὁμοίου πρὸς τοὺς ἀγεύστους ἀληθῶς παιδεύσεως. 5. Οὐκοῦν τὴν ἐκ τοῦ λέγειν παραμυθίαν παρεὶς, ἔχεις ‖ γὰρ ταύτην παρὰ σαυτοῦ, εὐχῇ κατεπάδω τοῦ ἄλγους σου, εἴ περ μὴ φθάσας ὁ λογισμὸς καὶ τὴν ἡμετέραν εὐχὴν καὶ τὴν ἐκ τοῦ χρόνου εὐμάρειαν· χρόνος γάρ φησιν εὐμαρὴς θεός· τὴν ὀδύνην κατεγοήτευσε τῷ παρ' αὐτοῦ νηπενθεῖ φαρμάκῳ καὶ τοῦ κρατῆρος τῆς Λακαίνης πολλῷ κρείττονι. Ἄψαιτό σου τῆς ὀδυνωμένης καρδίας ὁ πάσης παρακλήσεως θεὸς, οὗ καὶ μόνη ἡ μνήμη οἶδεν εὐφραίνειν τὴν ἀπαναινομένην παρακληθῆναι ψυχὴν καὶ τὸ τῆς ἀθυμίας ἕλκος παρὰ χρῆμα φεύξαιτο, ὃ καὶ ἐπὶ τοῦ πολυτλήμονος Ἰὼβ διδασκόμεθα.

μη'. Τῷ αὐτῷ.

1. Τί ποτε, τὴν σιωπὴν ἀσπαζόμενος, ὦ θαυμάσιε, τὸ εὔγνωμον τῆς ἠχοῦς οὐκ ἐζήλωσας, οὐδ' ἀντίφθογγον φωνὴν

15. ‖ Κώδ. 71,α.— 19. *αὐτοῦ*.— 23. *παραχρῆμα*.

μη'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 71,α.

www.libtool.com.cn

Digitized by Google

ἀπέδωκας; Πότερον περισσοτέρᾳ κατεπόθης λύπῃ διὰ τὸ ἐπὶ τῇ γυναικὶ πάθος καὶ παρὰ τοῦτο ὅ τε λογισμός ἐπισκοτεῖταί σοι ἔτι καὶ τὸ τοῦ λόγου φῶς ἐπαχλύεται; Ἔτι μόνον δακρύεις, ἔτι μόνον θρηνεῖς καὶ νῦν μὲν ξυναυλίαν πενθεῖς, νῦν δὲ μονῳδεῖς; Ἢ τοῦτο μὲν οὐχί· οὐ γὰρ οὕτως ἀγεννὴς ὁ ἐμὸς Κοψηνὸς ἢ ἄλλως ἀμαθὴς τῶν τε θνητῶν καὶ ἀθανάτων πραγμάτων· τὸ γράμμα δὲ τυχὸν οὐκ ἀπέλαβες; Ἢ γὰρ ἄν, τὴν σιωπὴν αὐτῷ πάθει ἀποβαλόμενος, εἰς σεαυτὸν ἐπανῆκας καὶ τοῦ λέγειν καὶ γράφειν ἐγένου καὶ τὴν συμφορὰν, εἰ χρὴ οὕτω λέγειν, φιλοσοφίας καὶ μεγαλοψυχίας ὕλην ἐπεποιήκεις. 2. Τοιαῦτα ἐγὼ περὶ τῆς πεπαιδευμένης λογίζομαι ψυχῆς· ὅθεν οὐδὲ συχνὰ οὐδ' ἄλλως παρήγορα στέλλω τὰ γράμματα, ἵνα μὴ λάθωμεν τὸν μὴ κάμνοντα θεραπεύοντες καὶ πρὸς σοφὸν σοφιζόμενοι περισσὰ ἢ τὸν ἑστῶτα βεβαίως ὑποστηρίζοντες ἢ πυρσὸν ἀνάπτοντες τῷ μὴ ναυαγοῦντι νυκτὸς ἢ στάθμην ἰθύνοντες ἢ κανόνα ὑπορθοῦντες ἢ ἁλίζοντες ἅλας ἀμώραντον. 3. Οὐκ ἔστι γὰρ τῆς μωρανθείσης σοφίας μαθητὴς ὁ λόγιος Κοψηνὸς, ἵνα τὸ τῆς παλιγγενεσίας μυστήριον ἀγνοῇ καὶ ἄμετρα πενθῇ διὰ τοῦτο ὡς οἱ μὴ τῇ ἐλπίδι τῆς ἀναστάσεως παραμυθούμενοι. 4. Ὁποῖον καὶ τὸν Ἀθηναῖον Ἡρώδην ἀκούω, σοφιστὴν μὲν ἄκρον καὶ βασιλέα τῶν λόγων ἀκούοντα, οὕτω δὲ ἀσόφως καὶ δουλικῶς διατεθειμένον ἐπὶ τῷ θανάτῳ Ῥηγίλλης τῆς γυναικὸς, ὡς ὑπερπενθῆσαι μὲν ἀμέτρως, ὑπαλλάξαι δὲ καὶ τὸ σχῆμα τῆς οἰκίας, μελαίνοντα τοῦ οἴκου τὰ ἄνθη παραπετάσμασι καὶ χρώμασι καὶ λεσβίῳ λίθῳ, μέλανι σφόδρα καὶ κατηφεῖ· γενέσθαι δὲ μικροῦ καὶ ἄθυρμα σπουδαίων ἀνδρῶν καὶ οὐκ ἄκομψον ἀκοῦσαι σκῶμμα παρὰ φιλοσόφου ἀνδρὸς, ἰδόντος ἑτοιμαζομένας αὐτῷ ῥαφανίδας καὶ εἰπόντος ὡς ἀδικεῖ Ῥηγίλλαν Ἡρώδης λευκὰς ῥαφανίδας ἐν μέλασιν οἰκήμασι σιτούμενος. 5. Τοιοῦτοι οἱ παρ' Ἕλλησι σοφοὶ, γελοῖοι καὶ παρ' ἑαυτῶν κωμῳδούμενοι.

7. ἢ γὰρ. — 8. *εἰσεαυτὸν*. — 19. *διατοῦτο*.— 23. *ῥιγίλλης*.— 29. *ῥιγίλλαν*. — 30. *μελαίνη*.

www.libtool.com.cn

Digitized by Google

Ὧν διάφερε σύ· ἔξεστι γάρ· καὶ τοῖς παρὰ τῆς ἀνωτάτω προνοίας διοικουμένοις ἐφέπου θεοφιλῶς. Οὐ γὰρ ἐσμὲν τῆς αὐτοσοφίας σοφώτεροι καὶ ἐπὶ τοῖς συνοίσουσιν ἡμῖν βουλευτικώτεροι, οὐδ' ἀγαπῶμεν ἡμᾶς αὐτοὺς μᾶλλον τῆς αὐτοαγάπης. Ἧ καὶ γένοιτό σοι παρήγορος καὶ φῶς ὑπανάψαι σου τῇ ψυχῇ καὶ τὴν ἀχλὺν τῆς ἀθυμίας διασκεδάσαι. Οὐκ ἔχω γὰρ κρεῖττον τούτου ἀλεξιφάρμακον ἕτερον.

www.libtool.com.cn

μθ'. Τῷ ἐπὶ τοῦ κανικλείου κῦρ Δημητρίῳ τῷ Τορνίκῃ.

1. Φόβος δν ἐφρόντισά φησιν ἦλθέ μοι καὶ δν ἐδεδοίκειν συνήντησέ μοι. Εἰ γὰρ ἥλιον βλέπομεν καὶ σελήνην ἐκλείποντα ἢ βασκάνοις ἐπισκοτούμενα νέφεσι· φιλοσοφητέον γὰρ ἐν καιρῷ τὰ τοῦ γενναίου Ἰώβ· πῶς ἐξῆν περὶ τῆς ἀνθρωπίνης λαμπρότητος ὡς ἀναλλοιώτου καὶ ἀνεπισκοτήτου διανοεῖσθαι ; Οὔκουν οὔτε αὐτὸς, ὦ πανσεβάστη κεφαλὴ, τῶν οὐκ ἐς ἀεὶ ἑστηξομένων ὡς ἑστώτων ἀεὶ περιείχου. Πῶς δς καὶ ἐν εὐχῆς μέρει τὴν ἀπόθεσιν τούτων φθάνων ἐποιοῦ;

2. Οὔτε μὴν ἔγωγε βεβαίαν ἔσεσθαι τὴν πόνηρον εὐδαιμονίαν ἤλπιζον, τοῦτο μὲν ‖ παρὰ τῆς παροιμίας συλλογιζόμενος, ὡς εἰ τὸ πόρρω Διὸς καὶ κεραυνοῦ ἐστι πόρρω, τὸ ἔγγιστα Διὸς δῆλον ὅτι καὶ κεραυνοῦ ἐστιν ἔγγιστα· τίς δ' οὐ πέφρικεν ἐγγυτάτω ἑστὼς κεραυνίου πυρός; τοῦτο δὲ τὸ τοῦ φθόνου κακεντρεχὲς εἰδὼς καὶ ἐπηρεαστικὸν ἀεὶ τῶν καλῶν. Καὶ εἰ πρὸς τὸν ἔχοντα ἔν γέ τι τῶν καλῶν ἔρπειν φιλεῖ, πῶς, ἔλεγον, ἀφέξεσθαι μελλήσει τοῦ πᾶν ἀγαθὸν ἔχοντος, εὐσέβειαν, καλοκἀγαθίαν, σοφίαν, ἐπιστήμην θείων τε

1. *καὶ τῆς παρὰ.*— 5. *ὑπανάψοι.*— 6. *διασκεδάσοι.*

μθ'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 71,α - 71,6.

8. *ἦλθε.* — 13. *αὐτὰ. πανσέβαστη.* — 17. ‖ Κώδ. 71,6. — 19. *φηλονότι.*— 24. *καλοκαγαθίαν.*

Digitized by Google

καὶ ἀνθρωπίνων πραγμάτων, καὶ ἐπὶ πᾶσιν ἄκραν ἐν βασιλείοις αὐλαῖς λαμπρότητα καὶ παρὰ μεγίστῳ βασιλεῖ εἰς τἀκριβὲς ἡρμοσμένην οἰκείωσιν; Οὐκ ἔστιν ὅπως οὐ τελχινῶδες ἐμβλέψει τῷ σωρῷ τῶν τηλικῶνδε καλῶν ὁ καὶ τοῖς ἀμυδροτέροις τῶν ἀγαθῶν ὀφθαλμοβολῶν ἔμπικρον. 3. Ταῦτ' ἐλογιζόμην καὶ ἐδεδοίκειν, τὰ δ' οὐκ εἰς μακρὰν ἔμελλεν ἔσεσθαι. Οὐ μὴν ἐπελθόν μοι τὸ προσδοκώμενον ἀπαθῶς ὑπέστην καὶ ἀταράχως, ἅτε προεκμελετήσας τῇ προσδοκίᾳ καὶ προφυλαξάμενος, ἀλλ' ἐπλήγην, πῶς εἴποις, καὶ ὤμωξα τὴν κοινὴν συμφοράν. Μικροῦ καὶ πρὸς τὴν τοῦ θείου Ἱερεμίου τόλμαν παρηνέχθην ὑπὸ τοῦ πάθους καὶ λογιστὴς ἤδη θείων κριμάτων ἐκαθήμην θρασὺς καὶ ἵνα τί ὁδὸς μὲν ἀσεβῶν εὐοδοῦται πρὸς τὸν θεὸν διηπόρουν καὶ ἐφύτευσας, ἔλεγον, αὐτοὺς καὶ ἐρριζώθησαν, ὁ δ' ἀγαθὸς θᾶττον ἢ κῆπος Ἀδώνιος ἔρρευσε. 4. Πῶς ὁ μὲν μακρότερα περιβλέπεται, ὁ δὲ ἢ διηνεκῶς ἐν σκότῳ που κρύπτεται ἢ μικρόν τι φανεὶς ἀπεκρύψατο, ὥςπερ διὰ τοῦτο φανεὶς ἵνα, γεύσας μόνον τῆς αὐτοῦ γλυκύτητος, ἀπέλθῃ παρὰ χρῆμα, καταλελοιπὼς τοὺς ταλαιπώρους ἀνθρώπους οὐ μᾶλλον χαίροντας οἷς τὴν ἀρχὴν ἐγεύσαντο τοῦ καλοῦ ἢ δακρύοντας καὶ ὀδυρομένους ὅτι μὴ πρὸς κόρον ἀπήλαυσαν. 5. Καὶ τί ἂν λέγοιμι πάντα τὰ τῆς τότε ζάλης τῶν λογισμῶν ἀποβλύσματα, ἕως τῷ κυβερνήτῃ λόγῳ φέρειν ὡς βούλεται τὰ καθ' ἡμᾶς ἐνδεδώκαμεν; Βούλεται δὲ πάντως ὡς οὐκ ἦν ἄλλως ἄμεινον, εἰ καὶ ἡμῖν ἐπιπολῆς βλέπουσιν οὐχ οὕτω δοκεῖ. Φυλάττοι θεὸς τὴν πανσέβαστον αὐθεντείαν σου ὑγιῆ, εὔθυμον, πολυχρόνιον.

---

3. *ἐμβλέψαι.* — 6. *ἐδεδοίκην.* — 17. *διατοῦτο. αὐτοῦ.* — 18. *παραχρῆμα. καταλελοιπὼς* ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος *καταλελοιπῶς.*

www.libtool.com.cn

Digitized by Google

ν'. Τῷ πρωτασηκρήτις κῦρ Δημητρίῳ τῷ Δρεμεζ.

www.libtool.com.cn

1. Οὐκ ἔμελλον οὐδὲ νῦν τὰ ἐπιστολιμαῖα ταῦτα προσφέγξασθαί σε, λαμπροτάτη μοι κεφαλή, εἰ μὴ πρὸς τοῦτο γράμμασιν ὁ ἐμὸς ἀδελφὸς παρεκάλεσε· τὴν δ' αἰτίαν, εἰ πυνθάνοιο, μάνθανε. Ἦκες ἐπὶ τὴν καθ' ἡμᾶς ταύτην ἐσχατιὰν ποτὲ ἔνθα φθόνος τε κότος τε καὶ ἄλλων ἔθνεα κηρῶν. Ἔγευσας εὐνομίας καὶ δικαιοπραγίας· εἶτα, μικρόν τι φανείς, ἀπεκρύψω. Πάλιν ἐνεχείριζέ σοι βασιλεὺς ὁ θειότατος τὴν Ἑλλάδα νόμοις ἰθύνειν καὶ βήμασι, σὺ δ' ἐφθόνησας ἡμῖν τῆς δευτέρας καθόδου καὶ τοῦ ἐς κόρον ἀπολαῦσαι τῆς σῆς θέμιδος, διψῶντας δικαιοσύνης καὶ θρόνου κατὰ νόμους δικάζοντος. 2. Ταύτης τῆς ἀδικίας μνησικακῶ σοι, τῷ ἀμέμπτῳ τὰ πάντα δικαστῇ, ὡςεὶ καὶ κυβερνήτῃ ἀγαθῷ κατοκνοῦντι νηὸς ναυαγούσης οἰάκων ἅψασθαι ἢ ἰατρῷ μὴ βουλομένῳ βοηθῆσαι νόσῳ κάμνουσιν ἢ στρατηγῷ δυναμένῳ ἐπικουρεῖν πολεμουμένοις καὶ οὐκ ἐπικουρήσαντι. Καὶ διὰ ταῦτα οὐδὲ γράμμασι προσεννέπειν ἠνειχόμην, ὡς ἂν μικροῦ καὶ μισούμενον. 3. Ἀλλ' ἐπὶ τούτοις οἶδα οἷα ἡ ἄμαχος ὑποφέρει γλῶττα, στρογγύλα μὲν καὶ ἐπίτροχα καὶ διὰ βραχέων τὰς αἰτίας ἐπιλυόμενα, τὴν ἐν μεγαλοπόλει ἔνθ' ἀνέφελος αἴθρα πέπταται ἄλυπον, λέγω, βιοτὴν καὶ πολιτείαν κερδαλεωτέραν, τὴν μετὰ γυναικὸς ἀγαθῆς καὶ παίδων ἡδίστων συνοίκησιν, καὶ ὡς οὐ μόνον τούτων ἔμελλες στέρεσθαι, τὴν ἀρχὴν τῆς Ἑλλάδος ἀναζωσάμενος δεύτερον, ἀλλὰ καὶ μυρίαις δυσχερείαις ἐμπίπτειν, ὁδοιπορίᾳ, φημί, μακρᾷ, τῇ ἐξ ὁδοιπορίας ταλαιπωρίᾳ καὶ κακοηθείᾳ ἀνδρῶν μοχθηρῶν καὶ τὴν αὐτονομίαν προβαλλομένων ὡς ἀπὸ τῶν ἀξόνων τοῦ Σόλωνος καὶ τὸ ἐπ' αὐτοῖς ‖ ἀνεύθυνον ἀεὶ καὶ ταῖς δικαστικαῖς

ν'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 71,6 - 72,α.

19. αἴθρα. — 27. ‖ Κώδ. 72,α.

Digitized by Google

ψήφοις ἀντινομοθετούντων καὶ ἀντικειμένων, ὡς ἀντικεῖσθαί φασι τῇ καταφάσει τὴν ἀπόφασιν οἱ φιλόσοφοι.

www.lbtool.com.cn

4. Πρὸς ταῦτα ὡς ῥητορικὸς μὲν οὐκ ἔχω τι τυχὸν ἀντεπάγειν, ὡς δ' ἐπίσκοπος πολλὰ λέγοιμ' ἄν. Ἀλλ' ἵνα τὰ πλείω παρῶ, οὐχ ἡμῖν αὐτοῖς μόνοις, ὦ μακάριε, ζῶμεν, οὐδὲ τὰ καθ' ἡδονὴν ἡμῖν αὐτοῖς καὶ ῥᾳστώνην νομοθετούμεθα πολιτεύεσθαι, ὅτι μηδὲ μέχρι τῶν ὁρωμένων πιστεύουσι Χριστιανοὶ τὰ καθ' ἑαυτοὺς ἵστασθαι, ἐφ' ἑτέραν δὲ πολιτείαν διὰ τῆς ἐνταῦθα μετασκευάζεσθαι. Ἀκούεις δὲ καὶ τῆς δεσποτικῆς, οἶμαι, παραβολῆς καὶ ὅπως ἑκάστῳ θεὸς διανέμει τάλαντον, οἷον ἐμοὶ μὲν ἐπισκοπικὸν πιστεύει χάρισμα, σοὶ δὲ δικαστικόν, ἄλλῳ χρήματα καὶ ἄλλῳ ἄλλο τι, καὶ τὴν ἐπεργασίαν τοῦ πιστευθέντος παρ' ἑκάστου κατὰ καιρὸν εἰςπράξεται. 5. Ὅ γοῦν ἐξέσται σοι τότε προβαλέσθαι, μὴ θελήσαντι ἐς τοσοῦτον πολλαπλασιάσαι τὸ δικαστικὸν χάρισμα, ὡς νόμοις καὶ δίκαις κοσμῆσαι Θετταλίαν τε καὶ Ἑλλάδα καὶ ὅση τοῦ Πέλοπος, ἀλλ' ἐν γωνίᾳ που μιᾷ τῶν τοῦ Βυζαντίου κατορύξαντι; Γυναῖκα καὶ παῖδας καὶ τὴν ἐπ' αὐτῶν ἐρραθυμημένην ζωὴν καὶ τὸ μὴ ἔξω τῶν τῆς πόλεως στοῶν ἐθέλειν βαδίσαι, μή που καὶ ψεκασθῇς; Οὐκ ἂν οἶμαι τοιοῦτον τολμήσας ἐρεῖς, πολλῷ δὲ μᾶλλον οὐδὲ πολίτευμα κερδαλεώτερον.

6. Ὦ μακαρίων ἐκείνων ἀνδρῶν. Οὐ γὰρ ὀνειδίζω τῆς ἐνδιαστρόφου θρησκείας, μακαρίζω δὲ ὅτι, καὶ τοιαῦτα θρησκεύοντες, ὅμως τοῦ καλοῦ καὶ τῆς ἀρετῆς ἀντεποιοῦντο προθύμως, οἳ καὶ θαλάσσης κατετόλμων καὶ μακρὰς ἀποδημίας ἐστέλλοντο, ἵνα τὸν ἀνθρώπινον βίον κοσμῆσαι σφίσιν ἐγγένηται. 7. Καὶ ὁ μὲν φόρους ταῖς νήσοις ἁρμόσας ὠνομάζετο Δίκαιος, ὁ δὲ νόμοις τὰς πόλεις ἐρρύθμιζεν, ὁ δέ τις ἐπὶ Σικελίαν ἀπέπλει, καὶ πολλάκις τὴν ὁλοὴν ἀνεμέτρησε Χάρυβδιν ὡς φιλοσοφίᾳ χαλάσῃ τυραννίδος ὠμότητα. Ποίαν

1. *ἀντικεῖσθαι φασί.* — 3. *τί.* — 12. *ἄλλό τι.* — 15. *πολυπλασιάσαι.* — 19. *ἔξω τῆς.*

Digitized by Google

Ἡρακλῆς ὁ γενναῖος οὐκ ἐπῆλθεν ἤπειρον, θηρία καὶ θηριώδεις ἀνθρώπους ἐξαφανίζων καὶ τὸν ἀνθρώπινον βίον ἀνακαθαίρων καὶ μετασκευάζων εἰς ἡμερότητα; Δι' ἃ καὶ εἰς θείαν λῆξιν ὑπὸ τῶν εὖ πεπονθότων παρενεγράφετο. 8. Ὑμεῖς δὲ, ὦ τρυφεροὶ τῆς Κωνσταντίνου πολῖται, οὐδὲ τοῦ τείχους καὶ τῶν πυλῶν προκύπτειν ἐθέλετε, οὐδὲ τὰς ἀστυγείτονας καὶ ἀγχιπύλους ἐπισκέπτεσθαι πόλεις ποτὲ, ἵνα τῆς παρ' ὑμῶν εὐνομίας ὄναιντο, μόνους δὲ φορολόγους καὶ θηρίων ὀδόντας κατὰ τὴν μωσαϊκὴν ἀπειλὴν στέλλετε ἄλλους ἐπ' ἄλλοις, καλαμωμένους τὰ τῶν πάλεων ἐγκαταλείμματα. 9. Αὐτοὶ δὲ μένετε κατὰ χώραν, ἡσυχίαν ἄγοντες, εἴ τις νόμων ἐπιστήμην πλουτεῖ, εἴ τις δικαστικὴν ἐπησκήσατο, εἴ τις δικαιοσύνην ἀσπάζεται ἢ καὶ ὑπὲρ τοῦ δικαίου τάχα καὶ τολμᾷ ἀποθανεῖν. Ἐξερημοῦσι δὲ τὰς πόλεις οἱ φθόροι καὶ λοιμοὶ πράκτορες. 10. Τίνος γὰρ καὶ σπανίζετε; Οὐ Μακεδονίας καὶ Θράκης καὶ Θετταλίας πυροφόροι πεδιάδες ὑμῖν γεωργοῦνται, οὐχ ὑμῖν ληνοβατεῖται οἶνος ὁ Εὐβοεὺς καὶ Πτελεατικὸς καὶ Χῖος καὶ Ῥόδιος, οὐ τὰς ἀμπεχόνας ὑμῖν ἱστουργοῦσι Θηβαῖοι καὶ Κορίνθιοι δάκτυλοι, οὐ χρημάτων πάντες ἐμοῦ ποταμοὶ ὡς ἐς μίαν θάλασσαν τὴν βασιλίδα πόλιν συρρέουσιν; Ὅτου γοῦν ἕνεκα εἰς ἀλλοδαπὴν βαδιεῖσθε καὶ τῶν συνήθων διατριβῶν τὰς ἀλλοτρίας ἀλλάξεσθε, ἐξὸν μηθ' ὕεσθαι μηθ' ἡλιοῦσθαι καὶ τῶν ἁπανταχῇ καλῶν οἴκοι καθημένους ἀπόνως ἀπολαύειν καὶ βίον ἀληλεσμένον καθηδυπαθεῖν; 11. Ἀλλὰ γὰρ πάλιν ἐκεῖνο προθυμοῦμαι φθέγξασθαι· ὡς οὐκ ἔδει μόνα τὰ ἑαυτῶν σκοπεῖν, ἀλλὰ καὶ τὰ τῶν ἄλλων, καὶ εἰ μὴ ὡς νόμοις θείοις πειθομένους, ἀλλ' οὖν, ὡς ἄνδρας σοφοὺς τὰ πολιτικὰ, τῆς ὁμηρικῆς μὲν ἀναμιμνήσκεσθαι στρουθοῦ, ἥπερ οὐκ ἀπέχρησεν εἰς ἀποφυγὴν τοῦ κακοῦ τὸ ἐλευθέραν τῷ τέως πέτεσθαι τῶν τέκνων κατεσθιομένων πρὸ

5. *πολῖται* ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος *πολίται*.— 18. *ἱστουργοῦσι*.— 22. *ἀλλάξασθε*.— 23. *οἶκοι*. — 24. *ἀληλεσμένου*. — 26. *καὶ τῶν*.— 30. *τωτέως*.

Digitized by Google

αὐτῆς, ἀνάγειν δὲ καὶ τοὺς λογισμοὺς πρὸς τὴν Ἴλιον καὶ τὰς περὶ αὐτὴν πόλεις, ὧν τὰ πάθη τὸ περὶ τὴν στρουθὸν τέρας σαφῶς ἐχρησμῴδησεν. 12. Ἢ οἴεσθε ὡς τῶν ὑπὸ ‖ τὴν βασιλίδα φθειρομένων πόλεων ἔξωθεν μὲν θαλασσίοις λῃσταῖς, ἔσω δὲ πολυτρόποις ἀδικίαις, ὑμεῖς ἀπαθεῖς καὶ διὰ τέλους εὐδαίμονες ἔσεσθε; Ἀλλ' οὐχ οἷόν τε δεξαμενὴν ὑποπίμπλασθαι καὶ ἀεὶ πλημμυρεῖν, ἐπισχεθέντων τῶν ἐς αὐτὴν εἰσβαλλόντων κρουνῶν.

13. Ἀλλ' ὑπερέβην μικροῦ τῶν ἐπιστολιμιαίων νόμων τοὺς ὅρους. Ὑπὸ γὰρ τῆς ἄγαν προθυμίας τοῦ ἐθέλειν προσομιλεῖν σοι τὴν γραφὴν παρεξέτεινα, μᾶλλον δὲ ἔλαθον ἐμαυτὸν ὡς ἐπιστέλλων ταῦτα προσδιαλέγομαι καὶ διὰ τοῦτο ὡς παρὼν συμπαρόντος πολλὴν ἀδολεσχίαν κατέχεα. Ἀλλὰ γένοιτό ποτε καὶ ἀληθῶς ὁμιλῆσαι καὶ τῆς ἐντεῦθεν γλυκυθυμίας ἀπολαῦσαι, διατηροῦντος τοῦ θεοῦ τὴν αὐθεντίαν σου ὑγιῆ, εὔθυμον, πολυχρόνιον.

να'. Τῷ ἐπὶ τοῦ κανικλείου κῦρ Δημητρίῳ τῷ Τορνίκῃ.

1. Φεῦ, φεῦ ἡλίκον ἤκουσα· ἐγὼ τοῦ σοφοῦ κανικλείου, τῆς θεσπεσίας ψυχῆς, τῆς θεοειδοῦς καὶ φίλης μοι κεφαλῆς ἐπιλέλησμαι; εἰ τοῦ τοιούτου, ἐμαυτοῦ ἢ καὶ θεοῦ λαθοίμην αὐτοῦ. Ἀλλὰ μὴ οὕτω με πρόςπαιζε, ὦ μακάριε. Παίζοντος γὰρ ἀτεχνῶς ταῦτα νομίζω, ὁποῖα οἱ φιλοῦντες παίζειν φιλοῦσιν, ὡς εἴ γε σπουδάζοντος εἶναί πως ἡγούμην, κἂν ἀπηξάμην, ἀθυμίᾳ παρενεχθείς. 2. Πῶς δ' ἂν καὶ τὴν σὴν σοφίαν διέφυγεν, ὡς ἡμεῖς οὐκ ἐσμὲν μοίρας ἐκείνης τῶν φίλων, οἳ

3. *οἴεσθε* ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος *οἴεσθαι*. ‖ Κώδ. 72,6. — 6. *olor.* — 7. *ἐπεισχεθέντων*. — 12. *διατοῦτο*. — 13. *γένοιτο ποτέ*.

να'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 72,α.

Digitized by Google

κατὰ τὴν τραγῳδίαν ἐκποδών εἰσιν ἀνδρὸς κακῶς πράσσοντος ; Ἅτε γὰρ οὐκ ἀνδρὸς ὄντες φίλοι, ἀλλὰ καὶ τῆς περὶ τὸν ἄνδρα εὐπραγίας, παρούσης μὲν ταύτης οὐκ ἀποστατοῦσιν, ἀποπτάσης δὲ παρὰ χρῆμα καὶ αὐτοὶ συναφίπτανται ὡς αἱ μυῖαι τοὺς γαυλοὺς οὓς τῷ τέως περιεβόμβουν οὐ προσποιοῦνται, ὅτε μηκέτι γλάγος ἄγγεα δεύει. 3. Ἡμεῖς δὲ οὐχ ἅμα τῷ καιρῷ προσεπέπτημεν, ἵνα καὶ παριόντι συναποπταίημεν, μονίμου δὲ πράγματος, τῆς σῆς ἀρετῆς καὶ σοφίας, ἐκ μειρακίων ἐρασθέντες, μόνιμοι μένομεν ἐρασταὶ καὶ μενοῦμεν δι' αἰῶνος βέβαιοι, καὶ οὐ μᾶλλον τῆς σῆς ψυχῆς ἀρετὴ καὶ σοφία οὐδέποτε διαστήσεται ἢ ἡμεῖς τῆς διὰ ταῦτα φιλικῆς διαθέσεως. 4. Οὐκ ἠγάπησα τὸν θεῖον Τορνίκιον πέρυσιν ὡς κανικλείου, ὡς σεβαστὸν, ὡς παρὰ τῷ βασιλεῖ μέγαν καὶ τὴν τῶν ῥωμαϊκῶν πραγμάτων ἀνεζωσμένον διοίκησιν, ἵνα σήμερον, ἀντικρούσαντός τι τοῦ καιροῦ, καὶ τὰ τῆς ἀγάπης τούτοις σαλευομένοις συνδονηθῇ. Ἀλλὰ πάλαι μὲν τῆς ἀρετῆς ἠγάσθην καὶ τῆς σοφίας ἐξεπεπλήγμην καὶ τῆς εὐσεβείας ἐθαύμασα καὶ τῇ διὰ πάντων τῶν καλῶν εὖ ἡρμοσμένῃ συνεδέθην ψυχῇ δεσμοῖς ἀρρήκτοις, ἀλύτοις καὶ οἷοι τοῦ πνεύματος. 5. Ἐπεὶ δὲ τοῖς τηλικούτοις κάλλεσι καὶ τὸ τῆς εὐημερίας γάνωμα προσεπέχρωσεν ὁ θεὸς, οὐκ ἐγενόμην μὲν διὰ ταῦτα ἐρωτικώτερος, ἔχαιρον μέν τοι καὶ συνεγαννύμην τῷ ἐρωμένῳ καὶ τῆς λαμπρότητος ἐκοινώνουν καὶ τοῦ καιροῦ προσαπήλαυον. 6. Πάλιν ἕτερόν τι μετεβουλεύσατο θεὸς καὶ ἡμεῖς πάλιν λύπῃ συνεχέθημεν καὶ ἐταλανίσαμεν τοὺς οὐκ ἐαθέντας ἀνθρώπους εὐεργετεῖσθαι μακρότερα· πλὴν τῇ Προνοίᾳ παρεχωρήσαμεν φέρειν τὰ καθ' ἡμᾶς ὡς ἄρα καὶ βούλεται, ἥτις οὐκ ἠνέσχετο, οἶμαι, τὴν θεσπεσίαν ψυχὴν γνησίῳ κόσμῳ λαμπρυνομένην περικεῖσθαι τὰ νόθα καὶ ἐψευσμένα ὅσα καὶ ῥάκος πορφύρᾳ προσυφασμένον καὶ τῷ διὰ ταῦτα φθόνῳ ἐπισκοτεῖσθαι ἢ ἄλλως ἐπιβουλεύεσθαι. 7. Ἀριστοτέλης γὰρ

1. *ἐκποδῶν εἰσιν.* — 4. *παραχρῆμα.*— 5. *τωτέως.*— 12. *πέρυσιν.*— 27. *παρεχωρήκαμεν.*

www.libtool.com.cn

Digitized by Google

www.libtool.com.cn

τὸν παρ' αὐτῷ εὐδαίμονα καὶ τοῖς ἐκτὸς καὶ ἀπὸ τύχης ἐπικοσμεῖ, οἷος ἐκεῖνος ἀνθρωπίνως δοξάζων τὰ πολλὰ καὶ οὐχ ὑπερκύπτων τῆς φύσεως· ὡς ἡμεῖς γε μικρὸν ἢ οὐδὲν προσποιούμεθα τὰ τοιαῦτα, ὡς καὶ τὸν θειότατον Ἰὼβ οὐχ οὕτως εὐδαιμονίζειν ἡνίκα ἦν ὑλώδης, κατ' ἐκεῖνον εἰπεῖν, ὡς ὅτε γυμνὸς ἁπάντων καὶ πονηροῖς ἕλκεσι βρύων ἐπὶ τοῦ κοπρῶνος ἐκάθητο. 8. Παρὰ τοσοῦτον γὰρ οὐκ ἐρρυπαίνετό οἱ τὸ μακάριον ἐντεῦθεν, ὡς ἀφιλοσόφως ἂν ὁ Σταγειρίτης ἐφιλοσόφησε, παρ' ὅσον τηνικαῦτα μᾶλλον ἐλαμπρύνετο καὶ ἐπ' αὐτὸν ὅ φασι τὸν βατῆρα τῆς εὐδαιμονίας ἐκουφίζετο, γεγονὼς θεοῦ μεγάλου ὀαριστὴς, ὅπερ οὐδέπω ‖ πρότερον· καὶ οὗπερ ἀκοῇ ὠτὸς ἐπὶ τῆς εὐημερίας ἤκουε, τοῦτον ἐπὶ τῆς τότε δυσημερίας ὀφθαλμοῖς ἑωρακὼς καὶ ἀναγορευθεὶς παρ' αὐτοῦ δίκαιος.

9. Πῶς οὖν, οὕτω φιλοῦντες καὶ τοιαῦτα περὶ τοῦ εὖ πράττειν ἢ μὴ δοξάζοντες, ἐμέλλομεν ἐπιλαθέσθαι τῆς θειοτάτης ψυχῆς; Οὐ μὲν οὖν οὐδὲ ἐλαθόμεθα· εἰς δέλτον δὲ φρενὸς μνήμονα ἐγκεκολαμμένην ἀεὶ τὴν σὴν φέρομεν μνήμην καὶ ἐν μέσῳ κόλπῳ ψυχῆς τοὺς σοὺς κατὰ θεὸν θάλπομεν ἔρωτας. 10. Εἰ δ' οὐ στέλλομεν ἄλλα ἐπ' ἄλλοις γράμματα, οὐ λήθης τοῦτο τεκμήριον, ἀλλ' ἴσως ὀλιγωρίας ἢ τοῦ μὴ τυγχάνειν ἀξιολόγου σχολῆς ἢ πιστοῦ γραμματοκομιστοῦ καὶ ἑτέρων τοιούτων, ὅσα συγγνώμης ἀξιώσει τις ἐπιεικὴς δικαστὴς φιλίας αἰτιωμένης. 11. Τούτων, εἴπερ τι βούλοιο, αἰτιῶ καὶ τὰς δίκας ὑποσχεῖν ἡμεῖς ἕτοιμοι. Ἐκεῖνο δὲ τὸ ἐπιλαθέσθαι τὸν Ἀθηνῶν τῆς κατὰ σὲ φιλίας μὴ εἰς νοῦν ποτε βάλοιο, ἵνα μὴ τὸν ἐμόν τε καὶ σὸν παροξυνεῖς φιλάνθρωπον θεὸν, ὃς διατηροίη τὴν πανσέβαστόν σου κεφαλὴν ὑγιῆ, εὔθυμον, μακροχρόνιον.

---

1. *καὶ τοῖς ἐκ τοῦ πρῶτον γραφέντος τῆς. ἐπικοσμεῖτω.*—7. *παρὰ - ἐφιλοσόφησε* προστεθειμένα ἐν τῇ ὥᾳ.— 9. *παρόσον.* — 11. *ὰριστὴς.* ‖ Κώδ. 73, α.— 17. *οὔμενοῦν.*— 23. *τίς.*— 24. *εἴπέρ.* — 26. *ποτὲ.*

Digitized by Google

νϐ'. Τῷ Πετρέδῃ κῦρ Βασιλείῳ, τῷ λογαριαστῇ τοῦ πραίτωρος.

1. Ἡδὺ τὸ φθέγμα τἄλλά τε καὶ ὡς ἀκριβῶς ἑλλήνιον καὶ σπανιώτατον ἔμοιγε, καὶ ταῦτα μέσην οἰκοῦντι ἢ παροικοῦντι Ἑλλάδα, τὸ καινότατον. Ὁ γὰρ νῦν ἀττικιστὴς βαρβαριστής ἐστιν ἀτεχνῶς, φιλουμένη μοι κεφαλή. 2. Καὶ τοῦ λόγου τεκμήριον, αὐτὸν ἰδοῦ με κἀνάθρησον, ὃς πρὶν ἢ μὲν τὰς σοφὰς Ἀθήνας λαχεῖν εἶχον ὁσονοῦν τι γλώττης εὐγενῶς, εἶτ' οὖν ἀττικῶς· νῦν δὲ, βεβαρβάρωμαι γὰρ χρόνιος ὢν ἐν Ἑλλάδι, ὅρα ὅπως σοι διαλέγομαι, εἴ γε τέως ὅλως συνετά σοι φθέγγομαι, ἀλλὰ μὴ ψελλίζομαι, οὐ λέγω παιδικῶς, κατὰ δὲ τὴν ἀττικὴν παρθένον ἐκείνην ἧς τὴν γλῶτταν ὁ Τηρεὺς ἀπετέμετο. Ὡς γὰρ ἐκείνην ὁ βάρβαρος Θρᾳξ, οὕτω κἀμὲ ἡ κατορχουμένη τῆς Ἀττικῆς ἀμουσία τέθεικεν ἄγλωττον. 3. Πλὴν εἰ καὶ οὕτως ἔχομεν γλώττης ἐξ οὗ δῆτα τῶν οἰκείων ἐκτοπισθέντες ἐθῶν ἐπὶ τὴν κατωτάτην ταύτην ἐξεκυλίσθημεν ἐσχατιὰν, ἀλλά γε τῆς συνήθους καὶ λογίου φωνῆς εὐαισθήτως ἔχομεν. Ἅμα γοῦν τὸ σὸν ἤκουσα ὡς εὐμαθὲς φώνημα, καὶ παρὰ χρῆμα ξυνήρπασα φρενί. Ἐτέρφθην οὖν χρόνῳ ποτὲ φιλτάτης φωνῆς αἰσθανόμενος, εἰ καὶ ἄλλως συνέχεε, τοῦ προτέρου με βίου ἀναμνήσασα. Ἀλλὰ περὶ τούτων οὐκ ἐς μακρὰν, θεοῦ διδόντος ζωὴν, ἐντευξόμεθα.

νϐ'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 73,α.

Τίτλος. *πραίτορος.*— 1. *τἄλλα τὲ.*— 5. *πριν ἢ.*— 17. *παραχρῆμα.*

Digitized by Google

νγ'. Τῷ μεγάλῳ λογοθέτῃ τῷ Βελισσαριώτῃ.

www.libtool.com.cn

1. «Τοῦ σοφοῦ φησιν αἱ ὀφθαλμοὶ ἐν τῇ κεφαλῇ αὐτοῦ» ἔνθα καὶ τοὺς σοὺς εἴ περ τινὸς ἐπιδρυμένους πάλαι μὲν ἤδειν, ὦ πανσέβαστε κορυφὴ, ὅτι δὲ καὶ γνώμας ἐπὶ τοσοῦτον διεστηκότων ἀνδρῶν κατοπτεύουσιν ὡς ἐξ οὐρανοῦ διακύπτοντες, ἔναγχος ἔγνων, διὰ τῶν σῶν γραμμάτων μαθών. Οἷς γὰρ αὐτὸς συμπολιτευόμενος ἤδη χρόνον μακρὸν ἠγνόουν ὁπαίοις σύνειμι, τούτους τὸ σὸν διορατικὸν διὰ τοσοῦδε προὔφαινε καὶ, τὸ θειότατον, ὅπως καὶ εἰςέπειτα διατεθήσονται προηγόρευσεν. 2. Ἆρα γὰρ κατεδυσώπησε τοὺς ἀτεράμονας ἡ ὑμετέρα ‖ ἐπιείκεια, δι' ἣν τοὺς ἀπολυθέντας ὁρισμοὺς οὐκ ἐνεχειρίσατε τῷ τὰ κεκελευσμένα διαπραττομένῳ, ἀλλ' εἰς τὰς ἡμετέρας χεῖρας διεπέμψατε, ἢ τὸ δεξαμένους ἡμᾶς ἐπικρύψασθαι τὴν ἀπόνοιαν τῶν ἀνδρῶν ἐνέτρεψεν; Οὐ μὰ τὸν ἀνεξίκακον καὶ μακρόθυμον ἔλεον τοῦ θεοῦ, ἀλλ' οὕτως διετέθησαν, ὡς τὸ σὸν γράμμα προήγγειλεν. Ἵλεως τοῖς ἀνθρώποις γένοιτο Κύριος. 3. Τά γε μὴν ἡμέτερα οἶδας μὲν καὶ ταῦτα· τί γὰρ τὸ σὸν ὀπτικὸν διαφεύγει, ἀφ' οὗτω μετεώρου περιωπῆς περιαθροῦν τὰ πάντα; πλὴν παραδηλοῦμεν ἐν βραχεῖ καὶ ἡμεῖς. Οὔτε πρώην ὑπερεθιζόμενος παρά τε τοῦ Κομνηνοῦ καὶ τῆς ἀπονοίας τῶν ἀνδρῶν ἐξέστην τῶν λογισμῶν, οἷς ἐμμένειν ἅπαξ ἐδοκίμασα, καὶ τὰς αἰτίας μαθήσῃ τῷ πρὸς τὸν πανσέβαστον λογοθέτην τοῦ δρόμου ἡμετέρῳ γράμματι ἐντυχών, οὔτε νῦν ἐξίσταμαι, εὔχομαι δὲ μηδ' εἰς ἔπειτα ἐκστῆναί ποτε, ἀλλὰ φέρειν εἰς τέλος, ἐνισχυόμενος ἄνωθεν. 4. Τρισκαιδέκατον ἐνιαυτὸν ἤδη ἀνύω παροικῶν ἐν Ἀθήναις καὶ πόσον ἔτι παροικήσω τοῦ λοιποῦ; Αἰσχύνομαι ἐμαυ-

νγ'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 83,6 - 84,α.

2. *εἴπερ τινὸς.* — 10. ‖ Κώδ. 84,α. — 11. *κελευσμένα.* — 23. *μηδ' εἰσέπειτα ἐκστῆναι ποτὲ.*

Digitized by Google

τὸν, εἰ μὴ γενναιότερον ἀντέχομαι καὶ ἀπτόητος ἴσταμαι πρὸς ἅπερ πάλαι ἐγυμναζόμην μελέτῃ μακρᾷ. Φοβεῖ δέ με καὶ θεὸς λέγων ἐμοὶ «ἐκδίκησιν ἐγὼ ἀνταποδώσω.» 5. Αὐτὸς τοίνυν ἢ τὰς καρδίας καὶ τουτωνὶ τῶν ἀδελφῶν εἰς σαρκίνας μεταβαλεῖ, δύναται γὰρ, ἢ καὶ φαρμάκοις ἀποτομωτέροις χρήσεται καὶ ἡμῶν σιωπώντων, καὶ ἑνί γέ τῳ τρόπῳ ἰάσεται. Εἰ δὲ μηδέτερον βούλεται, εἰς ἐμὴν ἄρα μετρίαν ἔκτισιν ὧν ἥμαρτον ἡ φατρία αὕτη συνέστραπται καὶ ἔσται μοι Σατὰν ὡς Ἄδερ τῷ Σολομῶντι πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς μου. «Οὐκοῦν φησιν ὀργὴν Κυρίου ὑποίσω ὅτι ἡμάρτηκα αὐτῷ» ἀπόχρη δέ μοι ἡ παρ' ὑμῶν παραμυθία πραττόντων εὖ διὰ τῆς χάριτος τοῦ Χριστοῦ, φυλάττοντος ὑμᾶς πολυχρονίους καὶ παρὰ θεῷ καὶ ἀνθρώποις εὐδοκιμοῦντας.

6. Τῇ μονῇ τῶν Ἁγίων Ὁμολογητῶν ἐχαρίσασθε ἀτέλειαν διὰ τὸν μακαρίτην κῦρ Θεοφύλακτον. Καὶ νῦν δὲ, τοῦ ἡγουμένου ἀνελθόντος, εἴ τι ἄλλο δυνηθῆτε φιλοτιμήσασθαι, φθόνος οὐδείς. Μόνον μὴ γένηταί τι ἐπὶ παραγραφῇ ὧν ἔχει ἐπ' αὐτῇ δικαίων ἡ ἐκκλησία. Τοῦτο γὰρ οὔτε ὠφελήσει τὴν ἐκείνου ψυχὴν καὶ τὰς ὑμετέρας προσβλάψει καὶ οὐδὲ στερκτὸν ἄλλως ἐσεῖται, κανόσιν ἐναντιούμενον. 7. Τὸν Ὠρωπὸν, ἐπεὶ ὠδηγήθητε παρὰ τῆς θεομήτορος ἀνατεθῆναι τῇ ἐκκλησίᾳ, παρακαλῶ στηριχθῆναι βεβαιότερον· ἕξει γὰρ ἡ ἐκκλησία συγκρότησίν τινα ἐπὶ ταῖς ἀμέτροις δουλείαις αὐτῆς ἀπὸ τοῦ προαστείου τούτου, μηδενὸς ἀδικουμένου καὶ οἱ περίλοιποι χωρῖται σωθήσονται, ὡς τό γε ἀφαιρεθῆναι πάλιν καὶ δοθῆναι ἀνθρώπῳ τὸ ἀνατεθὲν θεῷ σὺν τῷ οὐκ εὐσεβὲς εἶναι [ἐστὶ] καὶ καταγέλαστον καὶ παρὰ τῶν κατωτικῶν εἰς ἡμετέραν κωμῳδίαν κείσεται, παρ' οἷς καὶ τὰ ἐπαινετὰ καταμωκῶνται, μή τοι γε τὰ τοιαῦτα. Ὁποίαν δὲ χρὴ γενέσθαι τὴν ἐπιστήριξιν, δεδώκαμεν εἰδησιν τῷ περιποθήτῳ μοι γαμβρῷ σου.

---

1. *ἀπλότητος*. Ὁ μὴ ἀρεσκόμενος εἰς τὴν ἐν τῷ κειμένῳ διόρθωσίν μου *ἀπτόητος*, δύναται ἴσως νὰ γράψῃ καὶ *ἀπλότητος*.— 3. *ἐκδίκησις*. — 9. *σατὰρ* ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος *σατᾶρ*.—17. *περιγραφῆ*. — 22. *συγκρότησιν τινὰ*.— 25. *χωρῖται*.— 27. *ἐστὶ* λείπει.

Digitized by Google

νδ'. Τῷ Ματζούκῃ κῦρ Θεοδοσίῳ.

www.libtool.com.cn

1. Ἅπερ πάσχουσι ζωγρούμενα τὰ πτηνά, τοῦτο κἀμὲ πάσχοντα ἴδοι τις ἀτεχνῶς. Ἐκεῖνά τε γὰρ δεδεμένα μηρίνθῳ τῷ πόδε τοσαυτάκις κατασπῶνται πρὸς τοῦ δεσμοῦ καθελκόμενα, ὁσάκις ἂν πειρῷτο ἀνίπτασθαι πρὸς τὰ πάτρια· καὶ αὐτὸς δὲ ἅπαξ ἁλοὺς καὶ δεῦρο δεθεὶς, ποθῶ μὲν τὴν λύσιν καὶ ὥςπερ ἀναπτεροῦμαι πρὸς τὴν καθ' ὑμᾶς τοὺς μακαρίους ἄνεσιν, μάτην δὲ ὄντως πτερυγίζων καθέλκομαι, ὑπ' ἄλλοτε ἄλλου δεσμοῦ τυραννούμενος. Ὥςπερ ἄρα καὶ ἔναγχος, παρασκευαζομένῳ πρὸς τὴν ἄνοδον, αἴφνης προςπεσοῦσα χαλεπὴ νόσος κατήραξεν εἰς κλινίδιον καὶ μόνον οὐκ ἐνεβριμήσατο τραγικώτερον «μένε, ταλαίπωρε, ἀτρέμας σοῖς ἐν δεμνίοις.»

2. Ἔπτηξα τοίνυν καὶ μένω νῦν ἐπὶ χώρας ταλαιπώρως ἔχων. Δυςχεραίνω μέν τοι τὰ δεσμὰ καὶ μηκέτι καθεκτῶς ἔχων σοφίζομαι τὴν σύνοδον γράμμασιν εἰκῆ στελλομένοις καὶ οὐ κατά τινα αἰτίαν ὧν χάριν ὡς τὰ πολλὰ ἐπιστέλλομεν, δι' αὐτὸ δὲ μόνον τὸ δοκεῖν συνεῖναί πως ὑμῖν καὶ τὴν ἐκ τῆς ‖ μακρᾶς ἀποδημίας ὁμιλίαν ἀφοσιοῦσθαι ἢ μᾶλλον ὡς ἐξὸν ἐμφορεῖσθαι καὶ ἐς ὅσον τὸ βούλεσθαι διορίζεται.

3. Ἀλλ' ἕως πότε τοῖς τῶν ἰνδαλμάτων σοφίσμασι παραλογίσομαι τὸ λυποῦν, ὦ τοῦ παντὸς ἀξία μοι κεφαλή; Ἕως τίνος ὀνειρώξω τὰ πάλαι ποθούμενα, εἴπερ εἰσὶν ἀληθῶς αἱ ἐλπίδες ἐγρηγορότων ἐνύπνια; Ἴτω ποτὲ καὶ ἡ τῶν πραγμάτων ἐνέργεια συλλαβέσθαι μοι τῶν προςευχῶν τῷ θεῷ, καὶ ἀλλήλοις ἐγγίζοντες καὶ πρὸς ὑμᾶς ἱέμενον ἐφελκύσασθε, τὴν ἄνωθεν ῥοπὴν ἐπικαλούμενοι ἡμῖν, τοὺς ἐπέχοντας δεσμοὺς

νδ'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 84,α - 84,β.

2. *ἐκεῖνα τὲ.* — 10. *κατήρραξεν.* — 17. ‖ Κώδ. 84,β. — 21. *εἴπέρ εἰσιν.* — 22. ἡ λείπει.

Digitized by Google

διαρρήξουσαν, ὡς ἀλλήλους ὀψόμεθα καὶ παρ' ἀλλήλων ὀφθῶμεν πρὶν ἢ μακρότερον διασταίημεν.

www.ibtool.com.cn

νε'. Τῷ καθηγουμένῳ τῆς μονῆς τοῦ Στουδίου κῦρ Λουκιανῷ.

1. Δεινὸς ὁ τῶν ἐρώντων καὶ ἐρωμένων πόθος, καὶ μᾶλλον ὁ τοῦ ψυχικοῦ κάλλους καὶ κατὰ θεὸν ἐκκρεμάμενος. Οὐ γὰρ τοῖς ἀδυνάτοις ἐπιχειρεῖν τολμᾷ μόνον, ἀλλὰ καὶ πρὸς τἀναντία μετακυδεύεται. Δεῖγμα τοῦ λεγομένου τὸ καθ' ἡμᾶς πάθος, πανοσιωτάτη μοι κεφαλή. Ἠράσθημεν ἀλλήλων πάλαι κατὰ Χριστὸν καὶ ὁ ἔρως οὐκ ἀβέβαιος καὶ πτηνός, ὁποίους τοὺς ἀνθρωπικοὺς μανθάνομεν, παραμόνιμος δὲ ἐστὼς, εἰ καὶ οὕτος ἄλλως ἐπτέρωται, ὡς ἐκ τῶν Ἀσμάτων διδασκόμεθα. «Περίπτερα γάρ φησιν αὐτοῦ φλόγες πυρός.» 2. Ἀλλ', ἕως μὲν διετρίβομεν κατὰ τὴν μεγάλην πόλιν, ἑκάτεροι εἴχομεν ἀλλήλους ἐν ὄψει καὶ οὕτως ἐμετροῦμεν τῷ συνεῖναι τὸν ἔρωτα. Ἐπεὶ δὲ καὶ διέστημεν, μᾶλλον διὰ τὴν ἀπόστασιν ἀνεφλέχθημεν, ἔνθα καὶ, μὴ φέροντες πλέον τῇ διαστάσει κάεσθαι, ἐπειρώμεθα μὲν αὖθις συνιέναι, σοῦ δῆλον ὅτι στειλαμένου δεῦρο καὶ τὸ αὐτὸ δεξαμένου λειτούργημα, οὐκ ἐδόκει δὲ, ὡς ἔοικε, ταῦτα καὶ τῷ θεῷ. Ταύτῃ τοι καὶ διέπεσε καὶ οὔθ' ὁ τῆς Εὐβοίας Εὔριπος παρασύρας εὐτύχησέ σε ποιμένα, οὔθ' ἡμεῖς πρόσοικον καὶ συνέκδημον. Οὕτως ἀδυνάτοις ἐπιβάλλειν ἐδόξαμεν. 3. Ἀλλ' ὅρα μοι καὶ τὸ τῆς ἀμπώτιδος παλιρρόθιον καὶ ὅπως ἄλλος μέ τις Εὔριπος ἐπιθυμίας εἰς ἀντίρρουν ὑπήνεγκεν. Ἀπογνοὺς γὰρ τῆς σῆς δεῦρο καθόδου, ποθῶ αὐτὸς ἐνθένδε πρὸς ὑμᾶς ἀναλῦσαι, καὶ εἰ μὴ παλαμναία τις

1. *διαρρήσσουσαν. παραλλήλων.* — 2. *πρινὴ.*

νε'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 84,6.

Τίτλος. *στουδείου.*— 16. *δηλονότι.*— 24. *ἐνθάδε. παλαμναία.*

Digitized by Google

νόσος προσπεσοῦσα κατήραξε καὶ τῇ κλίνῃ προσήλωσε, κἂν τὸν ἐπιόντα χειμέριον καιρὸν συνδιῆγον ὑμῖν καὶ εἶχον ἂν πάντως ἐναρίζειν ἄλλως ἐν μέσῳ χειμῶνι, τὰς ὑμετέρας δρεπόμενος χάριτας. 4. Ἀλλὰ τὸ βαρύτατον φορτίον καὶ δύσοιστον ἐφόδιον, αἱ πολλαὶ ἁμαρτίαι, κἀνταῦθα προσίστανταί μοι, καί με προθυμούμενον ἀνιέναι πρὸς ὑμᾶς ἀντιπεριάγουσι καὶ πρὸς τὴν κατωτάτην ταύτην κατακυλινδοῦσιν ἐσχατιάν. 5. Ὄρεξον οὖν μοι ὅσα καὶ χεῖρας μεγαλοδυνάμους τὰς σὰς προσευχὰς, καὶ συνεκκουφίσας δι' αὐτῶν εὐζωνότερά μοι τὰ τῆς ὁδοιπορίας παρασκεύασον. Πιστεύω γὰρ ὡς αὗται καὶ εἰς στῦλον πυρὸς καὶ νεφέλην σχεδιασθήσονταί μοι καὶ προηγήσονται ἀπ' Αἰγύπτου ταύτης ἀνιόντος ἐπὶ τὴν καθ' ὑμᾶς ἐπιθυμητὴν καὶ ἁγίαν γῆν. Ἰδόντα με τοὺς ποθουμένους ὑμᾶς καὶ λίποι αἰών.

νς'. Τῷ Κοψηνῷ κῦρ Ἰωάννῃ.

1. Πολυτλήμων ἡ παροῦσα τῶν ἀνθρώπων ζωὴ καὶ τἆλλα μὲν, μάλιστα δὲ οἷς ἀποπέπτωκε τὰ πολλὰ τοῦ τῆς ἀγάπης καλοῦ. Σκεδαστὴ γὰρ οὖσα καὶ διαστατὴ οὐχ οἵα τίς ἐστιν ἀπολαύειν τοῦ τῆς φιλίας ἀξιολογωτάτου ζωπύρου, τοῦ συνεῖναι τοὺς ἀγαπωμένους ἀλλήλοις καὶ συνδιημερεύειν, φημὶ, ὡς καὶ κινδυνεύειν ἐντεῦθεν ἐνίοτε, εἴ περ κατὰ τὴν παροιμίαν πολλῶν ἀπροσηγορία φιλίας ἔλυσε. 2. Ταῦτ' εἰδὼς καὶ αὐτὸς, ὦ θαυμάσιε, ὡς ἐπιστήμων καὶ σοφὸς καὶ φιλίας ἀστραβὴς κίων, κατὰ τὸν σὸν Πίνδαρον, γραμμάτων ἐναύσμασιν ἐμπυρεύεις τὸ φίλιον, οἰόμενος, οἶμαι, ὡς οὐκ ἀπόχρη μόνον εἰς ἀγάπης συντήρησιν τὸ ἀστυγείτονας εἶναι καὶ ἐν

1. *κατήρραξε. προσήλωσε* ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος *προσήλωσαι.*— 11. *νεφέλης.*

νς'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 84,6 - 85,6.

21. *ἀπροσηγορία* ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος *ἀπροσηγόριαν.*

www.libtool.com.cn

Digitized by Google

ταὐτῷ συνιέναι ἔσθ' ὅτε τοῦ ἐνιαυτοῦ, εἰ μὴ καὶ ταῖς διὰ γραμμάτων ὁμιλίαις συναπτοίμεθα. Ἢ τοῦτο μὲν οὐχί· ἀνθρωπίνης γὰρ φιλίας ταυτί· ἡ δέ γε τῶν κατὰ Χριστὸν φιλούντων, κἂν ὁ μὲν ἐν Ἰνδοῖς, ὁ δ' ἐν Γαδείροις διῴκισται, κατὰ πνεῦμα συνάπτει καὶ ‖ νοερῶς καὶ ἀλύτως ἀρρήκτως ξυνδέδεται. 3. Οὔκουν ὡς ἐμπυρεύματα μαραινομένης φιλίας ἢ λυομένης συνδέσμους ἢ φυλακὴν ἱσταμένης προβάλλῃ τὰ γράμματα, ἀλλ', ἵν' ἐκ τοῦ ἐμοῦ πάθους καταμαντεύσωμαι καὶ τοῦ σοῦ, ἀκαμάτῳ τῆς ἀγάπης πυρὶ θαλπόμενος, ἐθέλεις μὲν ἀναψύχειν τὸ ποθοῦν αὐτοπροσώποις καὶ ἀδιαστάτοις ἐντεύξεσιν, ἐπεὶ δὲ τοῦτο οὐ κεχώρηκεν, ὡς ἐλέγομεν, ἡ νῦν ζωὴ ὡς κεφάλαιον τῆς μελλούσης μακαριότητος, σοφίζῃ παραμύθιον τοῦ πάθους τὰ γράμματα καὶ ἀγαπᾷς κατὰ τοὺς δυσέρωτας τὰ ἐνδάλματα. Μή τοι δὲ ἄρα παρὰ τοῦτο καὶ τὰ κατηχητικὰ προσφωνήματα ζητεῖς, ὡς ἄλλος τις μυθικὸς ἐραστὴς τὰ τῆς Ἠχοῦς ἐδίωκεν ἀπηχήματα, ἵν' ἀπολαύῃς τῶν παιδικῶν τῆς ἡμετέρας φωνῆς; 4. Ἀλλὰ σὺ τοιοῦτος ὢν, ὦ μακάριε, φυλάττοιο μὲν ἡμῖν ἐν ἀβεβαίῳ καὶ φιλαπεχθήμονι βίῳ ἀμετάπτωτος φίλος καὶ βεβηκώς, φυλάττοιο δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις τύπος ἀρετῆς σαφὴς καὶ καλοῦ παντὸς ἀκριβὲς ἀρχέτυπον, ὡς καὶ διπλοῦς μισθοὺς ἀποφέροιο, τὸν μὲν ὡς αὐτουργὸς ὢν αὐτὸς ἀγαθοῦ, τὸν δὲ καὶ ὡς ἑτέρους εἰς ταὐτὸ παρακαλῶν ἐν τῷ καθ' ἑαυτὸν ὑποδείγματι.

νζ'. Τῷ λογοθέτῃ τοῦ δρόμου κῦρ Δημητρίῳ τῷ Τορνίκῃ.

1. «Αἰεὶ παῖδες οἱ Ἕλληνες», τοῦτο δὴ τὸ τοῦ Σόλωνος εἴτε τοῦ Αἰγυπτίου σοφοῦ πρὸς τὸν Σόλωνα ὥς που Πλάτων,

1. *ἐνταυτῶ*. — 5. ‖ Κώδ. 85,α. — 11. *οὐκ ἐχώρηκεν*. — 14. *μήτι δὲ ἄρα*. — 15. *ἄλλος*.— 21. *διπλοὺς*.— 22. *δὲ*'.— 23. *ταυτὸ*.

νζ'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 85,α - 85,β.

www.libtool.com.cn

Digitized by Google

τιμαιογραφῶν, οἶμαι, ἱστόρηκεν. Ἀλλ' Ἕλληνες μὲν οἱ πάλαι παῖδες ἀεὶ παρὰ τῷ Αἰγυπτίῳ σοφῷ ὡς φιλόμυθοι ἀεὶ παιδικὸν γὰρ φιλοσόφημα μῦθος· καὶ μηδέποτε ἀληθείας ἀνδρῶδες ἀσπαζόμενοι μάθημα. Οἱ δὲ καθ' ἡμᾶς οὗτοι λέγοιντ' ἂν εἰκότως παῖδες ἀεὶ ὡς παιδιώδεις καὶ φιλοπαίγμονες. 2. Παίγνια γὰρ ἐγὼ λέγω καὶ ὅσα καθ' ἑαυτῶν μᾶλλον ἢ ἄλλων σπουδάζουσιν, εἰ καὶ μηδὲν ἀπεοικότες τῶν παρὰ τῷ Ἀποστόλῳ γυναικαρίων τῶν ἀγομένων ἐπιθυμίαις καὶ ἡδοναῖς ποικίλαις. Πάντοτε γὰρ καὶ οὗτοι κατ' ἐκεῖνα μανθάνουσιν παρ' ἡμῶν καὶ οὐδέποτε εἰς ἐπίγνωσιν τοῦ συνοίσοντος οἷοί τε εἰσιν ἐλθεῖν· ὡς εἴθε καὶ τὴν κακίαν γυναικώδεις ἦσαν καὶ νηπιάζοντες, ἀλλὰ μὴ πάνυ τι ἀνδρικοί τε καὶ πολιοί. Εἶεν. Οἷα δὲ ἐπὶ τούτοις ἀκούειν δοκῶ τῆς πανσεβάστου κεφαλῆς κατηγορούσης μου καὶ τὴν αἰτίαν τῆς ἀταξίας τῶν παίδων τουτωνὶ προσαπτούσης ἐμοὶ τῷ δυστυχεῖ πατρί!

3. «Οὐ σὺ γὰρ τοιούτους τούτους πεποίηκας, ὦ πρὸς ἐπιστροφὴν παίδων ἀτάκτων καὶ τοῦ Ἰσραὴλ ἐκείνου τοῦ παλαιοῦ μαλθακώτερε, οὐ σὺ τὸ ἀκόλαστον τούτων ἔθρεψας, ὡς τὰ πολλὰ μὲν ἐφησυχάζων οἷς λέγεις ἀθύρμασιν, εἶτα καὶ νουθετήσεσι λόγων πραείαις τόσον θράσος ἐπιστρέφειν πειρώμενος, ὅπερ εἰ καὶ ῥάβδῳ βαρείᾳ μικρὸν ὑπεστέλλετο, ἐν μεγάλῳ ἂν ἐποιούμην θαύματι; 4. Ἀλλὰ καὶ πῶς ἂν καὶ χρήσαιο ῥάβδῳ, ὃς οὐδ' ἡμᾶς χαλεπαίνοντας εἴασας προσενεχθῆναι τοῖς ἀνουθετήτοις παιδαγωγικώτερον; Οὐκοῦν οὐκ ἀπὸ λόγου καὶ πατραλοίας τοὺς ἀθλίους ἔλαθες ἐργασάμενος ὑπὸ τῆς ἄγαν, εἴτε φειδοῦς εἴτε ἐπιεικείας χρὴ λέγειν· οὐ γὰρ φιλοτεχνίας ἐρῶ. Ἢ καὶ τὸ τῆς παροιμίας εἰπεῖν ἠγνόησας, φαλακρὸς ὤν, εἶτα ἐπινυστάζων κατεναντίον κριῶν δεδιδαγμένων διακυρίττεσθαι;»

5. Ἀληθῆ ταῦτα εἶπας ἢ εἶποις ἄν, πανσέβαστε καὶ πάν-

1. *ἕλληνες*.— 4. *λέγοιτ'*. — 7. *ἢ*. — 10. *οἷοι*. — 21. *βαρεία* ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος *βαρεῖα*. — 25. *ἄπο*. — 28. *δεδιδαγμένον διακηρύττεσθαι*.

www.hbtool.com.cn

Digitized by Google

σοφε κεφαλή. Καὶ τί γὰρ ὧν λέγεις οὐκ ἀληθές; Πλὴν ἄκουσον. Οὐ γὰρ ἀποκρύψομαί σε τοὺς ἐμοὺς λογισμούς, οἷς χρώμενος πειρῶμαι φέρειν τὰς ἐνίων παροινίας εὐχερῶς ὡς οἷόν τε.

www.libtool.com.cn

6. Πρῶτα μὲν αἰδοῦμαι τὴν εὐαγγελικὴν φιλοσοφίαν, ἧς τὸν ζυγὸν ὡς χρηστὸν καὶ εὐάνυστον ἐμοὶ τάχα παρὰ τοῦ χειροθετοῦντος ὑπέλαβον ἐπαυχένιον· οὗ τὸ κεφάλαιον οὐχ ὅπως μὴ κακῶς ἀντιδρᾶν τοὺς ὑπάρξαντας, ἀλλὰ καὶ τοὺς μισοῦντας ἀγαπᾶν καὶ εὖ ποιεῖν καὶ ῥαπιζόμενον εἰς τὴν δεξιὰν στρέφειν καὶ τὴν ἑτέραν, ὡς ἀγιαζόμενος ἑκατέρωθεν διπλοῦς μισθοὺς ἄρνυται καὶ τἄλλα ὅσα αὐτός τε ποιεῖν καὶ διδάσκειν ἑτέρους ὑπὸ τοῦ ἐπαγγέλματος ἀναγκάζομαι. 7. Δεύτερον, ἀναλεγόμενος μνήμῃ τοὺς ἐπὶ προστασίᾳ λαοῦ διαλάμψαντας εὐαγγελικῶς ἱεροὺς ‖ ἄνδρας καὶ μακαρίους, οὐδένα εὑρίσκω βίᾳ, πειθοῖ δὲ μᾶλλον χρησάμενον καὶ λόγῳ. «Ποιμαίνετε γάρ φησι μὴ ἀναγκαστικῶς, ἀλλ' ἑκουσίως, μηδ' ὡς κατακυριεύοντες τοῦ κλήρου, ἀλλ' ὡς τύπος γινόμενοι.» Ἔπειτα αἰσχύνομαι ἐμαυτὸν, εἰ ἐπὶ τοσόνδε χρόνον οὕτω βεβιωκὼς νῦν ἀλλοῖος ἢ πρότερον φανήσομαι. 8. Ταῦτά με πείθει φέρειν μετρίως τὰς τῶν ἀντιπραττόντων μοι μοχθηρίας. Ὑπὸ τούτων κουφίζομαι εἴ ποτε κάμνων ὑπέραντλος γίνομαι. Ἐπὶ πᾶσιν, εἰς θεὸν ἀνατιθεὶς τὸ πᾶν, πιστεύω ὅτι κατ' ἐλπίδα τὴν οὐ καταισχύνουσαν ἀποτελευτήσει μοι τὰ τοῦ πράγματος. Ἡ γὰρ τῷ ἀνεξικάκῳ καὶ μακροθύμῳ ἰαθήσεται οἷά τινα θεραπείᾳ φιλανθρώπῳ καὶ ἡμερωτέρᾳ καὶ οὐκ ἄμισθός μοι ὁ μόχθος κερδάναντι τοὺς ἀδελφοὺς, ἢ τὸν πλοῦτον τῆς φιλανθρωπίας κατασωτευσάμενοι τὴν ἀποτομωτέραν αὐτοὶ καθ' ἑαυτῶν ἐκκαλέσονται. Καὶ τοῦτο δεῦρο πάντως ἢ ἐκεῖσε καὶ οὐκ ἂν τὸν ἀναίτιον αἰτιάσαιντο. 9. Εἴη δὲ καὶ ἡμᾶς ἀπημάντους διατηρεῖσθαι, κατεπᾴδειν ἐπαγγελλομένους θηρία κωφεύοντα, μὴ καὶ πάθοιμέν τι, καὶ πάθος οὐκ ἐλεούμενον. Τίς γάρ φησιν, ἐλεήσει ἐπαοιδὸν ὀφιόδηκτον; Φυλάττοι δὲ Κύριος τὴν σὴν πανσέβαστον ὑπεροχὴν εὐημεροῦσαν καὶ πολυχρόνιον.

---

3. *οἷον*.— 10. *αὐτὸς τὲ*.— 13. ‖ Κώδ. 85, *ϛ*.— 31. *ὀφεώδηκτον*.

Digitized by Google

νη'. Τῷ αὐτῷ.

www.libtool.com.cn

1. Ἕως τίνος, πανσέβαστε κύριέ μου, κεκράξομαι καὶ οὐ μὴ εἰσακούσῃς; βοήσομαι πρὸς σὲ μετὰ τοῦ πτωχοῦ τούτου καὶ ἀδικουμένου λαοῦ καὶ οὐ σώσεις. Καιρὸς γάρ μοι προσολοφύρασθαί σοι οἷα καὶ Ἀββακοὺμ τῷ θεῷ· ἐπληθύνθησαν γὰρ ὑπὲρ τὰς τρίχας τῶν κεφαλῶν ἡμῶν οἱ θλίβοντες καὶ ἐπηρεάζοντες ἡμᾶς. 2. Καὶ τοῖς μὲν παλαιοῖς ἄλλα ἐπ' ἄλλοις κακοῖς ἐπιόντα ἐξῆς καὶ διάδοχα εἰσεφθείροντο, ὡς τὰ κατάλοιπα τῆς κάμπης τὴν ἀκρίδα καταφαγεῖν, τὰ δὲ τῆς ἀκρίδος τὸν βροῦχον, τὰ δὲ τοῦ βρούχου τὴν ἐρυσίβην. Ἡμῖν δὲ ἀθρόα πάντα καὶ, ὡς ἡ ποίησις ἂν εἴποι, πανσυδίῃ ἐπιπεπτώκασι καὶ οὐδὲν καταλέλειπται ὅπερ καταφάγοι ἂν ἕτερος ὄλεθρος.

3. Ὑπανάγνωθί μοι τὸν δεητήριον χάρτην, ὃν οἱ παντλήμονες Ἀθηναῖοι ἀνέπεμψαν πρὸς τὸν κράτιστον καὶ ἅγιον ἡμῶν αὐτοκράτορα, καὶ, ἀναλεξάμενος ἐκεῖθεν τὸ πλῆθος τῶν ὀλοθρευτικῶν δυνάμεων, γνοίης ἂν τίς ἡ κάμπη καὶ τὰ λοιπά. Ἀλλὰ καὶ τὰ πρὸς τὴν αὐθεντίαν σου ἐπελθὼν, οὐκ ἀμφιγνοήσεις τὸ μὴ οὐκ ἀπογνῶναι τοὺς ἀνθρώπους καὶ ὁμόσε πᾶσι κινδύνοις χωρεῖν. 4. Ἐπικαμφθεὶς οὖν ταῖς αὐτῶν τε καὶ ἡμῶν δεήσεσι, τὴν μὲν παρείσπραξιν μετριωτέραν κέλευσον γίνεσθαι, τὰς δ' ἐπηρείας κουφισθῆναι ὅση δύναμις σπούδασον, ἵνα μὴ τῆς ἀπωλείας τῶν Ἀθηνῶν ἡ αἰτία τῇ αὐθεντίᾳ σου προστριβῇ. 5. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ ἐντιμότατος κῦρ Θωμᾶς διὰ τὸ τῆς τοιαύτης δουλείας ἀναγκαιότατον ἀπεστάλη· δι' οὗ καὶ προσκυνοῦμεν τὴν αὐθεντίαν σου, ἣν καὶ διαφυλάττοι θεὸς πολυχρόνιον.

νη'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 85,6.

9. *ἐρυσίβην* ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος *ἐρυσίμην*.— 23. *διατοῦτο*.

Digitized by Google

νθ'. Τῷ Ματζούκῃ κῦρ Θεοδοσίῳ.

1. Τοῖς μὲν λοιποῖς ἄλλοτε ἄλλης χρείας ὑπαγορευούσης ἐπιστέλλειν βιαζόμεθα, σοὶ δὲ, ὦ τοῦ παντὸς ἀξία μοι κεφαλὴ, τρόπον ἄλλον καὶ ὃν τῷ ἡλίῳ προσομιλοῦμεν. Ταῖς τε γὰρ ἀκτῖσι τούτου ἐσαεὶ καὶ ὅτε μὴ πρὸς ἔργοις ὦμεν ἐπεντρανίζειν ἀγαπῶμεν πάντες, κἀγὼ δὲ φιλῶ προσλαλεῖν σοι καὶ διὰ γραμμάτων προσδέρκεσθαι, κἂν μή τι τῶν ἀναγκαίων ἐπεῖγόν ἐστιν. 2. Τοιαῦτα γὰρ τὰ ὄντως καθ' αὑτὰ ἐφετὰ, οἷς καὶ ἡ τῶν σπουδαίων φιλία συντάττεται, ὡς ἥ γε διὰ τὰ καὶ τὰ, τούτων ἐκλελοιπότων, καὶ αὐτὴ συναπῴχετο. Οὔκουν οὐδὲ αὐτὸς συνεδέθην σοι τῇ θεσπεσίᾳ ψυχῇ διὰ τὴν παρὰ βασιλεῦσιν αἰδῶ καὶ γνησίαν οἰκείωσιν καὶ τὴν ἐν τοῖς δημοσίοις προεδρεύουσαν ὑπεροχὴν, ἵνα τι καὶ αὐτὸς παραπολαύω τοῦ ὕψους καὶ τοῦ καιροῦ, ἀλλὰ πάλαι τὸ σὸν φιλοκάγαθον ἐπιγνοὺς καὶ τὸν ἄπειρον ἐσμὸν τῶν καλῶν, τὴν ἀκαπήλευτον ἀγάπην, τὸ φιλάληθες καὶ ἔμπεδον ἦθος, τὴν μεγαλοπράγμονα φρόνησιν καὶ τῇ διοικήσει τοῦ παντὸς ἀποχρῶσαν. Καὶ τούτων κατάκρας ὡς φιλοτοιοῦτος εἴπερ τις ἄλλος, τὴν μέσην τῆς ἐμῆς ψυχῆς χώραν ἀπεκληρωσάμην σοι σὺν ἑτέροις ‖ ὀλίγοις κομιδῇ. 3. Οὐ γὰρ πολύφιλός τις ἐγὼ, οὐδ' οἷος εἰς πολλοὺς τὸ φιλοῦν τῆς ψυχῆς ἐχχέειν καὶ καταμερίζειν ἰσόμοιρόν τε καὶ ταὐτοδύναμον· καὶ φέρων ἔνδον ἀεὶ φαντασιοῦμαι τὸ ἐράσμιον καλὸν καὶ ἐν καλῷ μνήμης θάλπω καὶ ταμιεύομαι, ἐκφέρων δ' ἐνίοτε καὶ διὰ χειλέων λόγοις εὐφήμοις πρὸς οὓς χρὴ καὶ ὅτε καιρός. Σπανιώτερον δὲ καὶ προσφθέγγομαι γράμμασι, τάχα μὲν ὀλιγώρῳ περὶ τὰ τοιαῦτα φύσει καὶ γνώμῃ χρώμενος, τάχα δὲ καὶ ὄχλῳ πραγμάτων καὶ

νθ'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 85,6 - 86,α.

7. *ἐπεῖγον ἐστιν.* — 13. *φιλοκάγαθον.* — 17. *τούτων ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος τοῦτο. εἴπερ.* — 19. ‖ Κώδ. 86,α. — 21. *ταυτοδύναμον.*

Digitized by Google

μακρᾷ διαστάσει κολουόμενος. 4. Τοιοῦτος ἐγὼ τοῖς ἐμοῖς κατ' ἀρετὴν παιδικοῖς, ὥστε, καὶ ὅτε γράφοντες δεοίμεθά τι, μὴ διὰ τοῦτ' αὐτὸ οἷου τὴν γραφὴν ἐγχαράττεσθαι, καὶ, ὅτε μὴ γράφοιμεν μηδ' ἀξιοῖμεν ὁτιποτοῦν, ἴσθι ὡς οἱ αὐτοί σοι βεβήκαμεν ἀκίνητοι· ἀκινήτου γὰρ χρήματος ἐάλωμεν, ὡς εἴρηται, τῆς σῆς σπουδαίας ψυχῆς. Καιροὺς δὲ χαίρειν ἐῶμεν ὡς ὀνείρων ἀθύρματα καὶ καπνοῦ σκιάν. 5. Εἴ τί που δεηθείη σου ὁ γραμματικὸς, ὅλῳ θυμῷ βοήθησον, ἀλλ' ὅπως μὴ πάλιν ἐπιστέλλειν ἡμᾶς τούτου ἕνεκα οἰηθῇς. Διατηροίη θεὸς πολυχρόνιόν σε, τὸ κοινὸν ὄφελος καὶ τοὐμὸν ἴδιον σεμνολόγημα.

ξ'. Τῷ μεγάλῳ δουκὶ τῷ Στρυφνῷ.

1. Ἐπειδὴ θεὸς ἀνάγων δι' ἄλλοτε ἄλλων βαθμίδων καὶ πρὸς τὰ μετεωρότερα τῶν ἀξιωμάτων κουφίζων, κοινὸν προστάτην τοῦ ῥωμαϊκοῦ γένους καὶ τῶν τῆς βασιλείας πραγμάτων κοσμήτορα κατεστήσατο, καὶ θεῷ μὲν ὀφείλεις διὰ ταῦτα τὴν τῆς εὐγνωμοσύνης ἀντίδοσιν, Χριστιανοῖς δὲ πᾶσι τὸ εὖ ποιεῖν καὶ καθ' ὃ ἄν τις δέοιτο προσλαμβάνεσθαι καὶ προσαρήγειν τοῖς κάμνουσι, δεόμεθα δὲ εἴπερ τινὲς καὶ ἡμεῖς τῆς σῆς ἀντιλήψεως, ἄγε δὴ κλῖνον, ὦ κύριέ μου καὶ αὐθέντα, τὸ οὖς σου καὶ ἐπάκουσόν μου, ἵνα καὶ Κύριος ἐπακούσαι σου ἐν ἡμέρᾳ θλίψεως.

2. Οἶδεν ἡ πανσύνετος αὐθεντία σου ὡς ἡ καθ' ἡμᾶς αὕτη χώρα τῶν Ἀθηνῶν οὐ κάρπιμός τις ἐστιν, οὐ ζωοτρόφος, οὐχ ἱστουργὸς ὑφασμάτων σηρικῶν, οὐκ ἄλλο οὐδὲν τῶν ἀνθρωπίνων ἀγαθῶν εὐμοιροῦσα, μόνοις δ' ἐνευθηνεῖται θαλαττίοις λησταῖς, οὐ μόνον τὰ παράλια κακουργοῦσιν, ἀλλὰ καὶ πᾶ-

ξ'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 86,α - 86,6.

17. *ὅν ἄν.* — 18. *εἴπέρ τινες.* — 20. *ἐπακοῦσαί σου.* — 23. *κάρπιμος.*

Digitized by Google

σαν ἀκρώρειαν, ὡς καὶ τὴν θάλατταν αὐτὴν, ἐξ ἧς εὐετηρίαν τινὰ πρότερον εἶχον Ἀθῆναι, νῦν εἰς πανωλεθρίαν αὐτῶν περιίστασθαι. 3. Καὶ μέμνημαί σου εἰπόντος, ὅτε δεῦρο ἐπιδεδήμηκας, ὡς ἐοίκασιν αἱ Ἀθῆναι τῇ νῦν βασιλευούσῃ τῶν πόλεων. Καὶ ὡς ἐκείνη διὰ τῶν φορταγωγῶν πλοίων πάντα ναρπίζεται τὰ ἀγαθὰ, οὕτω καὶ Ἀθῆναι τῇ παρὰ τῶν πλοίων ἐμπορείᾳ ἐνευθηνοῦντο πολυανδρούμεναι, ὡς φασιν. Οὐ γὰρ ἕτερον εὐτυχοῦσιν οὐδὲν ἀγαθὸν, ὅτι μὴ τὸ ἐπὶ θαλάττῃ κεῖσθαι καὶ πρὸς τὸν ἐκ θαλάττης πλοῦτον εὖ ἔχειν τῆς κατὰ φύσιν θέσεως. 4. Ταύτην τοίνυν, τὴν καὶ παρὰ τῆς σῆς ἀγχινοίας μαρτυρηθεῖσαν εἶναι τοιαύτην ὁποίαν λέγομεν, πολλὰ ἐπιτρίβουσι τὰ δεινὰ καὶ φιλονεικοῦσιν ἐξερημῶσαι, φθόνος ἐγχωρίων βασκάνων τινῶν, κακοήθεια γειτονούντων, καταδρομὴ πειρατῶν, ἀπληστία ἐπηρεαστῶν, ἄλλα μυρία, ἵνα μὴ τὰ καθ' ἕκαστον καταλέγων ὄχλον ἐμποιῶ. 5. Ὑπὸ τοσῶνδε καὶ τοιῶνδε κακῶν ἀποικιζομένην ἤδη δυστυχῶς τὴν λαχοῦσαν με ταύτην οὐκ εὐτυχῶς χώραν ὁρῶν καὶ μηδὲν ἔχων ὅ τι καὶ δράσω, πάντων ἀπογνοὺς, σοὶ μόνῳ προστρέχω καὶ σῶν ἰχνῶν ἅπτομαι καὶ προβάλλομαι τοῦτο μὲν ὃ περίκειμαι ἱερωσύνης ἀξίωμα, τοῦτο δὲ αὐτὴν τὴν μητέρα θεοῦ καὶ τὸ ἐνταυθοῖ περιβόητον ταύτης ἀνάκτορον. 6. Δυσωπήθητι, κατοικτείρησιν καὶ κάμφθητι πρὸς ἔλεον τοσούτων πτωχῶν ἀγομένων καὶ φερομένων παντὶ ἀνέμῳ καὶ πρὸς ἀλλοδαπὰς ἐκτοπιζομένων χώρας καὶ κούφισον τῶν ἐπιτριβουσῶν ἐπηρειῶν. Πολλά σοι δέδωκεν ὁ θεὸς καὶ ἔτι δώσει, καλῶς χρωμένῳ τοῖς δεομένοις, χρήματα, κτήματα, δούλους, φίλους, ὑπεροχὰς ἀξιωμάτων καὶ τὸ κηδεστὴν εἶναι βασιλείας ἐγγύτατον. Γενώμεθα καὶ ἡμεῖς κλῆρος σὸς ἰδιόκτητος, ἀφ' οὗ χρήματα μὲν οὐκ ἐρανισθήσεταί σοι, ὅτι μηδ' ἀφθόνως ἔχομεν τούτων καὶ δαψιλῶς, ἄλλα δέ τινα χρυσοῦ τιμιώτερα, λίθων καὶ μαργάρων τιμαλφέστερα. 7. Τίνα ταῦτα; ‖ Εὐχάριστοι εὐφη-

1. *θάλασσαν* ἀλλὰ βραχυγραφικῶς. — 15. *καθέκαστον*. — 31. ‖ Κώδ. 86,6.

Digitized by Google

μίαι καὶ ἐπαινετήριοι λόγοι καὶ πρὸς θεὸν ἱκετήριοι, ὡς ἂν μονιμώτερά σοι τὰ τῆς εὐδαιμονίας διατηροῖτο καὶ ἀναφαίρετα. Πόσων χρημάτων ἐμισθώσω ἂν πρὸς τὸ ὑπερεντυγχάνειν σου νύκτα καὶ μεθ' ἡμέραν ἐν ναῷ τοιῷδε κλῆρον τοσόνδε σὺν ἐμοὶ ἀρχιερεῖ καὶ λαοῦ πλήθει τοσούτῳ; Καὶ νῦν, ἐξὸν τὰ τοσαῦτα εὐτυχῆσαι ἀμισθὶ καὶ ἀδαπάνως, οὐχ ὅλαις χερσὶν ἁρπάσεις τὴν τηλικαύτην εὐλογίαν, ἧς δεῖται πάντως ὁ μέγας ὄλβος, ὥσπερ καὶ ἡ μεγάλη φορτὶς τοῦ διευθύνοντος πνεύματος;

8. Στῆσον τοίνυν τὰς ἐπιρρεούσας ἡμῖν ἑκάστοτε ἐπηρείας, περὶ ὧν κατὰ μέρος ὁ ἐντιμότατος ἀπαγγελεῖ γραμματικὸς, καὶ ἡμεῖς ἕτοιμοι ἀντεισφέρειν τὰς τοιαύτας ἀντιδόσεις τῇ αὐθεντίᾳ σου. Περὶ τοῦ υἱοῦ τοῦ Καμαζηνοῦ ἐκείνου, πλατύτερον ἐν ἑτέρῳ γράμματι δηλώσας, καὶ νῦν αὖθις ἀξιῶ, ἵνα ὡς πρόσφυγα τῆς θεομήτορος παραδεξαμένη ἡ σὴ ἀντίληψις ἀνώτερον τῶν φονέων τοῦ πατρὸς αὐτοῦ καὶ κύριον τῶν πραγμάτων ποιήσασα παραπέμψῃ οἴκαδε, κήρυκα μεγαλόφωνον καὶ αὐτὸν ἐσόμενον τῆς μεγαλοδυνάμου καὶ ἀντιληπτικῆς αὐθεντίας σου· ἣν καὶ διαφυλάττοι Κύριος ὑγιῆ, εὔθυμον, πολυχρόνιον.

ξα'. Τῷ πατριάρχῃ κῦρ Γεωργίῳ τῷ Σκεφελένῳ.

1. Δείλαιοι μὲν καὶ δείλαιον ἔλκοντες βίον ὅσοι τῆς ἡλιακῆς ἀπῳκισμένοι φλογὸς περὶ τὰ ἀρκτικώτερα καὶ δυσχείμερα φθείρονται, δύστηνοι δὲ καὶ Κιμμέριοι οἱ κατὰ σκότον ἡλάσκοντες. Τλημονέστεροι δὲ πολλῷ τούτων κἀκείνων ἡμεῖς, οἱ μεμακρυσμένοι μὲν τῶν σῶν ζωογόνων ἀκτίνων, ὦ τῆς κατὰ Χριστὸν ἱερωσύνης ἡμέτερε ἥλιε, βίον δὲ βιοῦντες ἀβίω-

12. *ἀντισφέρειν*. — 17. *παράπεμψον*.

ξα'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 87,6.

www.libtool.com.cn

Digitized by Google

τον ὡς κρυερωτέροις μὲν κρυμοῖς, τοῖς ὀσημέραι ἀνιαροῖς, τὰς ψυχὰς παχνούμενοι, ἀχλυωδεστέροις δὲ πάσης ἀνάστρου νυκτὸς νέφεσιν ἀθυμίας καὶ κατηφείας καλυπτόμενοι· παρ' ὅσον οἱ μὲν ὑπερβόρεοι οὗτοι ἔσθ' ὅτε τοῦ ἐνιαυτοῦ, ἡνίκα δήπου καὶ τὸν περὶ αὐτοὺς οὐρανὸν ἥλιος διφρηλατεῖ, θερμοτέραν ἐλαύνων φλόγα, καὶ φῶς δεδόρκασι καὶ θαλφθέντες ἐζωπυρήθησαν, ἡμεῖς δὲ μακροῖς ἔτεσιν οὕτω συνεχῶς ἀφεστηκότες τοῦ σοῦ πυρὸς ὡς ἐν Ἅιδῃ κρυερῷ καὶ ἀνηλίῳ πλαζόμεθα καὶ ζωὴν ἀντλοῦμεν μοχθηροτάτην καὶ πόνηρον.

2. Ἀλλὰ μέχρι τίνος ταυτί; μέχρι τίνος οὕτωσὶ βιωσόμεθα, εἴ γε τὸ οὕτως ζῆν βιοῦν ἐστιν; Οὐκ ὀρέξεις μοι χεῖρα μεγαλουργὸν καὶ ὡς ἐξ Ἅιδου τῆς κατωτάτης ταύτης ἐσχατιᾶς ἀναγάγῃς με καὶ ἐν τῇ κατὰ σὲ χώρᾳ τῶν ζώντων ἀποκαταστήσειας, ἵνα τὸ φῶς ἐποπτεύσω τοῦ σοῦ προσώπου καὶ ζήσωμαι; 3. Διαπέτασον μόνον ὑπὲρ ἡμῶν πρὸς τὸν θεὸν τὰς μεγαλοδυνάμους χεῖρας καὶ ὡς ἐν ἀτόμῳ ἐνθένδε ἁρπαγησόμεθα καὶ τοῦ περὶ σὲ ξυνέδρου καὶ μακαρίου κύκλου μεταληψόμεθα. Ναί· μόνον ἱκέσιον εἰπέ τι ῥῆμα πρὸς Κύριον καὶ ταῦτα γέγονε πάντα. Ἵλεως εἴη μοι Κύριος διὰ τῶν <σῶν> δυσωπητικωτάτων εὐχῶν τῆς σῆς ἁγιότητος· ἣν χαρίσαιτο τῇ ἑαυτοῦ ἐκκλησίᾳ ἐς ἡλίους μακρούς.

ξϚ'. Τῷ πατριάρχῃ κῦρ Θεοδοσίῳ.

1. Ἆρ' οὐχὶ πάλαι τεθνηκότα με νομίζεις, ἀγχίθεε δέσποτα; ἆρ' οὐκ ἀπὸ καρδίας σῆς ἐπελήσθην ὡσεὶ νεκρός; Ναί· πάντως καὶ οὐ παραλόγως, οἶμαι, οὐδὲ τοῦ εἰκότος μακράν. Συχνὸς γὰρ ἤδη χρόνος κἀγὼ κατ' ἴσον νεκροῖς ἐκωφώθην καὶ ἐσίγησα καὶ οὐδὲ βραχύ τι παρεφθεγξάμην οὐδ' ἐπεστάλκειν

1. *κρυμοῖς*.— 3. *παρόσον*.— 20. *εὐχῆ*.

ξϚ'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 87,ϛ.

25. *κατῖσον*.— 26. *παρεμφθεγξάμην*.

Digitized by Google

πρὸς τὸν ἐμὸν θεὸν καὶ πατέρα καὶ πλάστην καὶ εἴ τι ἄλλο σεμνότερον πρᾶγμα καὶ ὄνομα. 2. Ναὶ γὰρ καὶ τεθνήκαμεν ἀντικρὺς καὶ ἐπεκάλυψεν ἡμᾶς θανάτου σκιὰ, κατακυλισθέντας εἰς τὸν κατώτατον τοῦτον μυχὸν καὶ ἀτεχνῶς τάρταρον, ἔνθα εἰδώλοις ἀνθρώπων συνδιαιτώμεθα καὶ τόλμης ἐμπλήκτου τίνομεν δίκας, τὴν κινδυνώδη καταθαρσήσαντες ἀρχιερωσύνην, μηδὲ τῷ κατὰ σὲ ὑποδείγματι σωφρονιζόμενοι μηδὲ τοῦ θράσους ἀνακοπτόμενοι. Ἐν δίκῃ οὖν ὧν πεπλημμελήκαμεν τούτοις ἐκτίνομεν ποινὰς καὶ παρ' ὅσον τῆς ζωῆς ἀπῳκίσθημεν παρὰ τοσοῦτον τῷ Ἅιδῃ ἐλάθομεν παροικήσαντες. 3. Πάλαι γάρ ποτ' ἔζων παρὰ σοὶ καὶ τῆς αὐτοῦ που κατενεφορούμην μακαριότητος· ἀφ' οὗ δὲ τοπικῇ καὶ χρονικῇ διαστάσει τῆς ζωῆς ἀπέρρωγα, Ἀϊδόςδε βεβήκειν ὁ δύστηνος. 4. Σύγγνωθι γοῦν, ὦ μακαριώτατε δέσποτα, εἴ περ καὶ ὡς ἄλλο λήθης πόμα τὸ ἐν χειρὶ Κυρίου ποτήρισν ἐκπεπωκὼς ἐλαθόμην μὲν οὐχί· οὐδὲ γὰρ ἐν Ἅιδαο δόμοισι λαθοίμην ἄν σου· ἐπὶ χρόνον δ' ἐπέσχον τὰ ἐπιστολιμαῖα προσφθέγματα. Μᾶλλον δὲ καὶ ὑπερεύχου τῆς ἡμῶν ἀθλιότητος, ἵνα μὴ καταποθῶμεν, πολλοῖς διαύλοις τῶν ἐνταῦθα πραγμάτων φορούμενοι, ἀλλ' ὑπέρσχωμεν τῶν προσκλυζόντων, τοῦ θείου πνεύματος διακυβερνῶντος ταῖς αὐτοῦ πραείαις αὔραις καὶ τὴν ἡμετέραν ἐπικουφίζοντος ἀσθένειαν διὰ τῶν σῶν δυσωπητικωτάτων ἐντεύξεων, ἃς δὴ καὶ χαρίσαιτο ἡμῖν ὁ θεός.

ξγ'. Τῷ σεβαστῷ κῦρ Θεοδώρῳ τῷ Εἰρηνικῷ.

1. Πολλὰς οἶδ' ὅτι τὰς ἀντιδόσεις ὀφείλει θεῷ ἡ σὴ θεοφιλὴς ψυχὴ, πανσέβαστε κεφαλὴ, τῶν τε ἄλλων θεοπέμπτων δή που χαρίτων, ἀλλὰ δὴ καὶ οἷς φέρων ἔστησε μέσον θεοῦ

5. *συνδιαιτόμεθα*. — 8. *οὖν οἷς*. — 9. *παρόσον*. — 13. *ἀϊδόςδε*.— 16. *λαθοίμ'*.— 19. *φορούμενοι*.—20. *ὑπερέχωμεν*.

ξγ'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 87, *b* 88, *a*.

Digitized by Google

καὶ χαμαὶ ἐρχομένων ἀνθρώπων, ὡς ἄλλον εἴποι τις Μωσῆν, εἴσω τῆς νεφέλης τῶν βασιλείων εἰσιόντα καὶ μόνον μόνῳ προσομιλοῦντα τῷ θεοειδεῖ βασιλεῖ καὶ τοὺς αὐτοῦ χρησμοὺς τοῖς κάτω διαπορθμεύοντα. 2. Ἀντιδώσει δὲ οὐδὲν τοιοῦτον ὡς ‖ εὐγνώμων οἷον τὴν ἀπαλλαγὴν τῶν λυπούντων, μᾶλλον δ' ἐπιτριβόντων Ἀθήνας· πόλιν ἀρχαίαν καὶ ἣν ἔτε εὐδαίμονα καὶ μισοτύραννον καὶ πατρίδα φίλην τοῦ κοινοῦ γένους τῶν ἁπανταχοῦ σοφῶν καὶ εἴπερ τινὶ καὶ σοὶ παρὰ τοῦτο προσήκουσαν· καὶ, ἵνα τὰ ὕστερα χρόνῳ καὶ δόξῃ πρεσβύτερα προσθήσω, πολιοῦχον αὐχοῦσαν τὴν παμβασίλειαν Παρθένον καὶ θεομήτορα, ἧς τὸ δεῦρο θεῖον ἀνάκτορον βέβηκε μὲν κατὰ κορυφὴν τῆς παλαιᾶς ἀκροπόλεως, ἐν οὐρανῷ δὲ ἐστήριξε κάρη, μᾶλλον δὲ αὐτό ἐστιν ἄκρα τοῦ οὐρανοῦ ὡς τῆς Θεοτόκου θεῖος Παρθενὼν καὶ ὑπερκόσμιος θάλαμος καὶ μυρίας τὰς τοῦ πνεύματος ἐνεργείας τοῖς προσιοῦσι καὶ τελουμένοις προβαλλόμενον. 3. Ταύτην τὴν οὕτω παλαιοῖς τε καὶ καινοῖς κοσμουμένην σεμνώμασι καταδουλοῦται μὲν πραίτωρ Ξέρξου βαρβαρικώτερον· οὐ γῆν γὰρ καὶ ὕδωρ αἰτεῖ, τῆς γῆς δὲ ἅπαν ἐκφόριον καὶ θρέμματα πάντα, καὶ πρός γε πηγὰς ἀνορύττει θησαυροῦ καὶ μαστεύει Πακτωλοὺς χρυσῷ ποτε ῥέοντας· κακοῖ δὲ ἅπας ἐπηρεαστὴς βαρύτερον ἢ περ οἱ τριάκοντα τύραννοι. Ἐγὼ δὲ κάθημαι τλήμων, οὐδὲν τῶν δεινῶν ἀπείργειν οἷός τε ὢν, ὅτι μὴ τοῖς ταλαιπώροις τούτοις συνοιμώζειν καὶ συνεποδύρεσθαι. 4. Ταῦτ' ἄρα τῆς καθ' ἡμᾶς ἱερᾶς ἀγκύρας ἐξέχομαι καὶ δέομαι τὸν βαθύρρουν τῆς βασιλικῆς φιλανθρωπίας ἔλεον μετοχετεῦσαι καὶ Ἀθήναζε. Ἃ δὲ δεόμεθα, μέτρι' ἄττα καὶ δίκαια καὶ τῷ δημοσίῳ ἀζήμια, τὸ παρὰ τῶν Ἀθηναίων ἀνενεχθὲν δεητήριον ἀπαγγέλλει. 5. Οὐκοῦν ἀπόδος Κυρίῳ τὰς εὐχάς σου, εἶτ' οὖν ὀφειλάς σου. Ἐχέτω καὶ σὸν ἀνάθημα ὁ θειότατος οὗτος ναός· σὸν γάρ ἐστιν ἅπαν τὸ διὰ σοῦ γενησόμενον καὶ ὡς ἀπαρχὴ τῆς σῆς ἀναβάσεως λο-

5. ‖ Κώδ. 88,α. — 8. *εἴπέρ τινι.* — 20. *ποτὲ.* — 23. *οἷος.* — 27. *μέτριάττα.* — 28. *ἀπαγγέλλει.*

www.libtool.com.cn

Digitized by Google

γισθήσεται. Ἀθῆναι δὲ τῶν αὐτῶν γερῶν ἀξιώσουσιν ὧν Ἁρμόδιον καὶ Ἀριστογείτονα πρότερον καὶ Θεμιστοκλῆν ὕστερον. Ναὶ οὕτως ὄναιο τῆς προόδου καὶ τῆς οἰκειώσεως διὰ τῆς θεομήτορος, συντηρούσης σε κἀπὶ τὰ μείζω προαγούσης, φθάνου καὶ δυσκόλου παντὸς ἀνώτερον.

www.libtool.com.cn

ξδ'. Τῷ Παδυάτῃ κῦρ Γεωργίῳ.

1. Εἰ μὲν ἄμεινον ἢ πρότερον πράττοι τὰ κατὰ σὲ, θεσπεσία μοι κεφαλὴ, τίς ἐμοῦ πλέον ἄλλος προσήκων κλύειν ταυτὶ καὶ συνήδεσθαι; Εἰ δ', ὅπερ ἀπεύχεσθαι δίκαιον, οὐδέπω δευτέρων ἀμεινόνων τετύχηκας, οὐδὲ λευκῆς ἡμέρας πρόσωπον εὐφεγγὲς ἐπιμειδιάσαν σοι τὴν ἀχλυώδη καὶ πίσσης μελαντέραν τῆς δυσημερίας ἀπεληλάκει κατήφειαν, τίς πάλιν ἐμοῦ προσπάσχειν σοι καὶ συστυγνάζειν συμφυέστερος, ὃς ἔρωτι τῶν σῶν καλῶν εἰς ἄκρον μυελὸν ψυχῆς συνετάκην σοι; 2. Ἀδικεῖς οὖν, ἀδικεῖς ὦ μέλος ἐμὸν τίμιον, ψυχὴν οἵαν καὶ συγχαίρειν σοι χαίροντι καὶ πενθοῦντι συνολοφύρεσθαι, μή γράμμασιν ἀπαγγέλλων ὅπῃ ποτὲ τύχης κεῖται τὰ κατὰ σὲ καὶ εἰ τὰ δεξιὰ ὅπλα μετενεδύσατο εἴτε τὰ ἀριστερὰ καὶ εἰςέτι περίκειται, καὶ ταῦτα ἀμφιδεξίως ἔχοντα ὡς μὴ μόνον μεγαλοφρόνως φέρειν ταῦτα, ἀλλὰ κἀκεῖνα μετριοφρόνως ἀνέχειν, τουτὶ εἰδότα, χρῆσθαι ἀμφοτέροις ἄριστα καὶ ὡς οὐδ' ἄν τις τῶν πάλαι ἡρώων ἀσπίδα οἶδεν ἐπὶ δεξιὰ καὶ ἐπ' ἀριστερὰ προβάλλεσθαι. 3. Οὐ γάρ τοι σὺ τοιόσδε οἷος τοῖς μὲν σκαιοῖς βαρυνόμενος χωλεύειν, ὡς ὁ Δαυὶδ τὴν τοῦ Σαοὺλ πανοπλίαν ἐνδεδυκὼς, τοῖς δὲ ἱλαροῖς ὡσεὶ πτεροῖς αὖθις αἰρόμενος κουφότερον, κατὰ τὸ κεφάλαιον τῆς Ἰλιάδος, μετεωρίζεσθαι. Πῶς οὖν, οὕτω βεβηκότως ἔχων, τοῦ μεμνῆσθαι τῶν

ξδ'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 88,α - 88,β.

16. *ἀπαγγέλλον ὅπῃ ποτε.*

Digitized by Google

ἀεὶ μεμνημένων σου καὶ γράφουσιν ἀντεπιστέλλειν ἐκκέκρουσαι; Οὐ γὰρ δὴ καὶ ταῦτα κακοπραγίᾳ προσαφήρηται· μὴ τοσοῦτον δυνηθείη ὡς καὶ τῶν ἐφ' ἡμῖν τυραννεῖν ἀγαθῶν.

www.libtool.com.cn

4. Τί ποτ' οὖν ἄλλο τῆς σιγῆς αἰτιασόμεθα; Ὁ νοῦς, ποταμῷ ἐοικὼς πλήθοντι, ἡ γλῶσσα οὐκ ἀναξία τοιοῦδε νοὸς ἐξάγγελος ὀξυγράφος, εἰ καὶ μηδεὶς ἄλλος τύχοι παρών. Ἀλλ' ἡ καλὴ χεὶρ ἀεὶ πάρα, διακονουμένη ὠκεῖ πτερὸν ἠὲ νόημα, μή ποτε δὲ οἱ διακομιοῦντες σπάνιοι, ἀλλὰ καὶ οὗτοι μυρία καὶ ὅσα φύλλα καὶ ἄνθεα γίνεται ὥρῃ, ‖ πράκτορες, πραίτωρες, ἀπογραφεῖς, ἀναγραφεῖς, δασμολόγοι, ναυτολόγοι καὶ ὅσοι ἄλλοι τοῦ πονηροῦ τοῦδε κόμματος, οὓς ἡ τῶν πόλεων βασιλὶς στέλλει πανταχόσε, μάλιστα δὲ εἰς Ἑλλάδα ἐτησίους, καὶ ὅσους οὐδ' ὁ θεός ποτε βατράχους εἰς Αἴγυπτον.

5. Λέγοις ἂν οὖν αὐτὸς τὸ τῆς σιωπῆς μυστήριον, ὡς ἡμεῖς γε ἀμηχάνως ἔχομεν. Ἀγαθύναι σε Κύριος ὁ θεὸς καὶ διατηροίη σε ὑγιῆ, εὔθυμον, πολυχρόνιον.

ξε'. Τοῖς Βελισσαριώταις.

1. Ἔδει μὲν ἡμᾶς αὐτοὺς, ἅπαν τὸ κατέχον ἀποθεμένους, πρὸς ὑμᾶς ἀναδραμεῖν, ἐκτραγῳδῆσαί τε πάντα τὰ καθ' ἡμᾶς ἀνιαρὰ καὶ προσολοφύρασθαι καὶ ἢ λύσιν εὑρέσθαι τουτωνὶ ἢ τοῦ λοιποῦ γοῦν αὐτοῦ που καταδεδυκέναι καὶ σχολὴν ἄγειν ἀπράγμονα καὶ μηκέτι βιάζεσθαι ῥοῦν, φησι, καὶ φορὰν καιροῦ δυσαντίβλεπτον. 2. Ἐπεὶ δὲ ἔοικεν, ὡς οὕπω δοκεῖ θεῷ τῆς κατωτάτης ἐσχατιᾶς ἐξαναλῦσαι καὶ δοῦναί ποτε ἀνακάμψαι πρὸς ὑμᾶς καὶ τὴν ὑμῶν ἀνέφελον αἰθρίαν, δεύτερός φασι πλοῦς διὰ γραμμάτων ἐντυγχάνειν ὑμῖν καὶ προσανακλάεσθαι καὶ τὸν παρ' ὑμῶν ἔλκειν ἔλεον. 3. Ὡς δ' οὐκ

7. *πάρδιακονουμένη.* — 9. *μυρία.* ‖ Κώδ. 88,6. — 15. *σοι.*

ξε'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 88,6 - 89,α.

24. *δεύτερος φασὶ.*

Digitized by Google

ἐξὸν ἐπιστολῆς μέτρῳ χωρηθῆναι τοσοῦτον σμῆνος κακῶν, καὶ τὸν ἐντιμότατον κῦρ Θωμᾶν συναποστεῖλαι δεῖν ἔγνωμεν, ὅπως τὰ παρὰ τῶν γραμμάτων κεφαλαιωδῶς ὑπαγορευόμενα αὐτὸς ἀποτάδην ἐκτραγῳδήσειε, καὶ γνοίημεν εἴτε δι' ὀλιγωρίαν, ὡς παρὰ πολλῶν ὀνειδιζόμεθα, κακῶς πράττομεν, εἴτε κατὰ θεομηνίαν τινὰ καὶ μεγάλων κακῶν εἰςπραξιν.

4. Πρόσσχετε τοίνυν οἷς ἀχθόμεθα, θεσπέσιοι καὶ φίλτατοί μοι κεφαλαί, καὶ εἰ μὲν κατὰ λόγον δόξομεν πάσχειν ταυτί, ἐπιζυγώσατε τῷ μὲν γράμματι τὰς ἀκοάς, τῷ δὲ διακομιστῇ τοῦ γράμματος καὶ τὴν θύραν αὐτήν. 5. Εἰ δὲ ἀδίκως ἐκπιεζόμεθα καὶ παρὰ τῶν δασμολογούντων ἐκμυελιζόμεθα δι' οὐδὲν ἕτερον, ἀλλ' ὅτι ἐπτωχεύσαμεν σφόδρα καὶ ἐσμὲν ταπεινοὶ καὶ τῷ βουλομένῳ ἑτοίμη θήρα ἐκκείμεθα· οὔτε γὰρ ἐρυμνά τινα περὶ ἡμᾶς, τὰς ἐπηρεαστικὰς ἐπελεύσεις ἐκδεχόμενα, οὔτε πορθμοῦ γέφυρα ὀλισθηρὰ καὶ στενὴ καὶ τὸν νοῦν τῶν διαπεραιουμένων συνάγουσα, οὐ πολυοχλία πόλεως κυμαινομένη καὶ τὴν ἄμυναν ἐπικλύζουσα· ἵνα τί καὶ εἰςέτι νυστάξετε καὶ ὑπνώσετε καὶ οὐ μᾶλλον διαναστῆτε καὶ σπεύσετε εἰς τὸ βοηθῆσαι, οἷοί τε ὄντες θεοῦ χάριτι; 6. Οὐ κοινοὶ ὑμεῖς φροντισταὶ τῶν ὑπὸ τὴν ῥωμαϊκὴν ἀρχὴν χωρῶν, οὐ μετὰ τῶν λοιπῶν καὶ τῶν Ἀθηνῶν; Εἰ μὴ δι' ἡμᾶς ἢ δι' αὐτάς, ὡς ἑστίαν ποτὲ τῶν σοφῶν, ὠφείλετε βοηθῆσαι, κινδυνευούσαις ἀπαλιφῆναι τοῦ καταλόγου τῶν Ἑλληνίδων πόλεων, οὐκ ἂν ὡς κηδεμόνες τῶν δημοσίων προσόδων καὶ λογισταὶ λογιστῶν ἐπωρέξατε χεῖρα ταῖς Ἀθήναις, ἤδη καταδυομέναις πρὸ τοῦ κατακλυσμοῦ τῶν ἐπηρειῶν;

7. Ἀλλ' ἵνα μὴ δόξωμεν τηνάλλως ῥαψῳδεῖν, ἀριθμεῖτέ μοι τοὺς ἐπηρεαστάς, κτίστας κατέργων, πλωΐμολόγους τοῦ Στειριόνου, ἑτέρους πλωΐμολόγους οὐχ ἁπλῶς, ἀλλὰ κανπολογοῦντας, ζευγολογοῦντας, τοὺς ὑποδοχάτορας τοῦ πραίτωρος, αὐτὴν τοῦ πραίτωρος τὴν ἐπέλευσιν, τὰς ἀμέτρους τροφάς, τὰς ζημίας, τὰ προσκυνητικά, τὰς ἐπὶ τῇ ἐξελεύ-

7. *πρόσχετε.*— 14. *ἐκδεδιττόμεθα.*— 19. *οἷοι τε.*— 27. *τηνάλεως. ἀριθμεῖτε.*

www.libtool.com.cn

Digitized by Google

σει αὐτοῦ ἀγγαρείας τῶν ὑποζυγίων, μᾶλλον δὲ προφάσει ἀγγαρείας διαπράσεις· ἐπὶ τούτοις καὶ τὴν παρὰ τοῦ βεστιαρίτου καινοφανῆ τοῦ κήνσου ἀπαίτησιν μετὰ σοβαροῦ τινος καὶ ὑψιβρεμέτου συνεργοῦ. 8. Καὶ μή μοι λέγετε ὅτι κοινὰ ταῦτα, ἀλλὰ μανθάνετε τὴν ἡμετέραν ἀθλιότητα, ὅτι τινὰ μὲν τούτων ἡμεῖς μόνοι τῶν ἄλλων ἐζημιώθημεν, οἷον τὰ τοῦ Στειριόνου καὶ τὰ τῶν κατεργοχτιστῶν, τἄλλα δὲ τῶν ἄλλων βαρύτερα ἡμεῖς ἀπαιτούμεθα, ἵνα μὴ λέγωμεν ἀπαίτησιν καὶ παρείσπραξιν βαρεῖαν τοῦ ἀκροστίχου καὶ θαλαττίων λητῶν λεηλασίαν συνεχῆ.

9. Ἆρ' οὐκ ἰλιγγιάσατε καὶ πρὸς τὴν ἀκοὴν αὐτὴν αἱ φιλάνθρωποι ψυχαί; Εἰ δ' ἄκουσμα μόνον ἴλιγγον ἐμποιεῖ, τί οὐκ ἂν ἐργάσαιτο τὸ πάσχειν αὐτό; Ἀλλ' εἰ φείδεσθε μὲν ἡμῶν ἤδη ἐκκακησάντων καὶ περισκοπουμένων δρασμόν τινα, φείδεσθε δὲ τῶν Ἀθηνῶν ὡς ‖ ρωμαϊκοῦ κτήματος καὶ κάκιστ' ἀπολουμένου ὅσον οὐδέπω, ποιήσατε ἔλεος ἀζήμιον τῷ δημοσίῳ. 10. Τίς ἡ ἐξ Ἀθηνῶν παρὰ τοῦ πραίτωρος εἰσκομιδή, ἢ δῆλον ὡς οὐδεμία τις; καὶ ἵνα τί λοιπὸν ζημιούμεθα ἐγγὺς τῶν δέκα λιτρῶν, μᾶλλον δὲ ἀφανιζόμεθα καὶ συντριβόμεθα πολαπλάσιον; Ἵνα τί τὸ Θηβαίων μὲν χρυσόβουλλον στέργει καὶ οὐ καταβάλλονται πλωΐμους, ἡμεῖς δὲ, ἐξ ὁρισμοῦ ἀπογραφέντες, οὐ τοὺς κατατεθέντας ἡμῖν καὶ τὰς ἐπιβαλλούσας συνδοσίας ἀπαιτούμεθα, ἀλλ' εἴ τι βούλονται οἱ κατάρατοι πλωϊμολόγοι καὶ καταφρονηταὶ τῶν προσκυνητῶν προσταγμάτων; 11. Ἀλλ' ἐξηνέχθην εἰς ἀδόλεσχον πολυγραφίαν, ὑπὸ τῶν ἀπείρων ὀχληρῶν παρασυρείς. Οὐκοῦν σιγῶμεν. Ὁ δὲ κῦρ Θωμᾶς ἀπαγγελλέτω καὶ ποριζέσθω θεραπείαν τινὰ ἢ μὴ κατελθέτω, ἀλλὰ δηλωσάτω ἡμῖν τοῦτο, ἵνα καὶ ἡμεῖς οἰχησώμεθα ὅπῃ ποτὲ φίλον ἡμῖν. Ὁ Κύριος πολυχρονίους διαφυλάττοι ὑμᾶς. Προσκυνηθήτω ἡ ἁγία κυρά.

---

1. *ἀγκαρείας*.— 2. *ἀγκαρείας*.— 4. *τινὸς*.— 8. *ἀπαιτήμεθα*. — 9. *βαρείαν*. — 15. ‖ Κώδ. 89,α. — 18. *τίς*. — 21. *ἐξορισμοῦ*.— 29. *ὅπῃ ποτε*.

www.ibtool.com.cn

Digitized by Google

www.libtool.com.cn

ξϛ'. Τῷ θεοφιλεστάτῳ σπαθαρίῳ κῦρ Κωνσταντίνῳ.

1. Ὄντως τῷ δυνατῷ μείζων ἡ πεῖρα καὶ πρὸς τὸ ἀντιτεῖνον ἡ μάχη· καὶ τῶν λεγομένων μάρτυς αὐτὸς, μακαριώτατε δέσποτα. Ἄνθρωπος γὰρ ὢν ἀληθινὸς, θεοσεβὴς, ἰδιαστικὸς ἐν κοινῷ καὶ ἐν σχήματι πολιτευτικῷ φιλοσόφως βιοτεύων καὶ οἷα παίδευμα καὶ θρέμμα Χριστοῦ τὸ πολίτευμα ἔχων ἐν οὐρανοῖς, ἐξεκαλέσω καθ' ἑαυτοῦ τὸν βάσκανον καὶ πειραστὴν καὶ μισοτοιοῦτον ἀλάστορα. 2. Ὡς δὲ πολλοῖς ἀκροβολισμοῖς ἐπειρᾶτο κατασεῖσαι πρότερον, ἔγνω δὲ μεγάλῳ προβλῆτι προςβάλλων καὶ κύματα ἐπεγείρων εἰς ἀφρὸν λυόμενα καὶ μόνον ἄχνην ἀλὸς ἀποπτύοντα, τελευτῶν αὐτῆς τῆς σαρκὸς ὡς ἄλλου Ἰὼβ πάλιν ἅπτεται, ὡς πυνθάνομαι, καὶ παίσας ἕλκει πονήρῳ αὐτῆς καθικέσθαι πως τῆς ψυχῆς οἴεται. 3. Ἀλλ' ἔψευσται πάλιν ὁ Τελχίν· πάλιν γὰρ γενναίῳ περιτυχὼν Ἰὼβ πάλιν κατηῤσχυμένος ἀπελεύσεται. Τυχὸν γὰρ διορύξει τὸν τοῖχον ὁ κλέπτης τοῦ σώματος, ἀλλ' οὐκ ἀφαιρήσεταί τι τοῦ θησαυροῦ τῆς ψυχῆς. Καὶ τὸ μὲν ὀστρεῶδες ἔλυτρον ἴσως περιῤῥαγήσεται, ὅ γε μὴν μάργαρος ἔνδον μενεῖ τηρούμενος ἄσυλος. Λέληθεν ἑαυτὸν θύλακον περιῤῥήσσων κρεῶν καὶ ψυχῆς δοκῶν ὅλβον χειρώσασθαι. 4. Ὦ μακαριστὸς ὄντως σὺ, ὡς ἐν θεάτρῳ τῷδε τῷ βίῳ πρὸς τὸν πειραστὴν κονισάμενος καὶ κατὰ τοὺς ἐκ τῆς παλαίστρας Χριστοῦ διαπυκτεύσας καὶ νικήσας τὸν κοσμοκράτορα καὶ ἐν τοῖς σεαυτοῦ πολυτλήμοσι μέλεσι δοξάσας τὸν Κύριον· ὃς πάλιν ἀντιδοξάζων σε μετ' ἀθλητῶν στεφανώσει καὶ ἀνακηρύξει μετ' ἀσκητῶν καὶ τοῦ περὶ τὸν Παῦλον ἀξιώσει χοροῦ, ὡς κατ' ἴσον ἐκείνῳ ἐν τῷ σώμασι σεαυτοῦ τὰ στίγματα τοῦ

ξϛ'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 89,α.

4. *βιωτεύων*.— 14. *διορύξοι*.— 26. *κατῖσον*.

Digitized by Google

Κυρίου Ἰησοῦ βαστάσαντα· μετὰ δὲ τοῦ Ἰὼβ ἐκεῖνα καὶ σοὶ πάντως ἐρεῖ «Εἴη με μὴ ἄλλως σοι κεχρηματικέναι, ἀλλ' ἢ ἵνα ἀναφανῇς δίκαιος». Οὕτως ἐγώ που περὶ τοῦ κατὰ σὲ πειρασμοῦ καὶ φρονῶ καὶ φθέγγομαι.

www.ibtool.com.cn

5. Τοῦ παντὸς ἂν εἱλόμην τὸ καὶ αὐτοπτῆσαι καὶ διομιλήσασθαί σοι τῷ ἐμψύχῳ τροπαίῳ Χριστοῦ, ἵνα τύπον ἔμπνουν ἀπεμαξάμην ἀνδρείας τε καὶ καρτερίας ἐν τοῖς δεινοῖς καὶ ἐπὶ πᾶσιν εὐχαριστίας εὐγνώμονος καὶ ἄλλων ὅσα τὰ μὲν Χριστιανῶν σεμνολογοῦσι πάτρια, ὀλίγοι δὲ ἔργοις αὐτοῖς ἐπιδεικνύμεθα. 6. Ἐπεὶ δὲ τοσοῦτον χάσμα τῆς διαστάσεως ἀπείργει, γράμμα οὖν δακτυλιαῖον πέμψον ἡμῖν καὶ καιομένους κατάψυξον. Εὖ γὰρ ποιῶν ὁ λόγος τῆς εὐαγγελικῆς παραβολῆς ἀνέμνησε καταλλήλως. Σὺ γὰρ ὁ πτωχεύων ἐκὼν καὶ ἡλκωμένος καὶ παρὰ τοῦτο ἐν κόλποις Ἀβραὰμ παρακαλούμενος, ἡμεῖς δὲ οἱ πλουτοῦντες καὶ τρυφῶντες ἐν κακοῖς καὶ πρὸ τῆς γεέννης ταῖς ἐνταῦθα βασάνοις ὀδυνώμενοι· ὧν ῥύσαιτο Κύριος ἡμᾶς, ταῖς σαῖς εὐχαῖς ἱλεούμενος.

ξζ'. Τῷ λογοθέτῃ τοῦ δρόμου κῦρ Δημητρίῳ τῷ Τορνίκῃ.

1. Τὰ μὲν καθ' ἡμᾶς ὅπως ἔχοντά ἐστιν καὶ οἵας δεῖται παραμυθίας τε καὶ βοηθείας ὁ ἐντιμότατος κῦρ Θωμᾶς καὶ τὰ δι' αὐτοῦ κομισθέντα πρὸ μικροῦ γράμματα πάντως ἀπαγγελεῖν εἶχον τῇ πανσεβάστῳ αὐθεντίᾳ σου, καὶ περιττὸν ‖ τὰ αὐτὰ καὶ περὶ τῶν αὐτῶν ἀδολεσχεῖν. 2. Ὁ δὲ παρὼν οὗτος διακομιστὴς τοῦ γράμματος, ἔχων γαμβρὸν ἐπὶ θυγατρὶ Στέφανον τοὔνομα, συνήθη τῇ αὐθεντίᾳ σου, καὶ μαθὼν,

2. *εἶοι. μὴ* λείπει. — 3. *ἐγὼ τοῦ* ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος *ποῦ*.— 5. *ἠλλόμην*.

ξζ'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 89,α - 89,β.

21. ‖ Κώδ. 89,β.

Digitized by Google

ὡς ἔοικε, παρ' αὐτοῦ οἷος σὺ τά τε ἄλλα καὶ περὶ τοὺς εὐνοϊκῶς πρὸς σὲ διακειμένους, ἠράσθη εἷς γενέσθαι τῶν συνήθων καὶ οἰκείων τῇ καλοκἀγάθῳ σου ὑπεροχῇ. Καὶ ἐπεὶ πρὸς τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ ἐφετοῦ συμβαλέσθαι οἱ τὰ ἡμέτερα γράμματα ἔδοξε καὶ προελθὼν ἠξίου τούτοις ἐφοδιασθῆναι, οὐκ ἦν ἀπώσασθαι ἀνδρὸς αἴτησιν δικαίαν καὶ ἡμῖν εὐχερῆ. 3. Οὐκοῦν, χαριζόμενοι μᾶλλον τῇ αὐθεντίᾳ σου ἢ τούτῳ, τὰ περὶ τὸν ἄνθρωπον γνωρίζομεν. Πλούσιος γὰρ ὢν καὶ καλοκἀγαθίας ἀντιποιεῖται, τὸ ἐργωδέστατον νῦν εἴπερ ποτέ. Ταῦτ' ἄρα οὐ μόνον τοῖς ἐγχωρίοις, ἀλλὰ καὶ πραίτωρσιν αὐτοῖς δι' αἰδοῦς καὶ τιμῆς ἐστι πολλῆς· πέπεισμαι δ' ὅτι καὶ τὴν σὴν αὐθεντίαν προσβεβαιώσει, τοιοῦτος ὤν, ἔργοις αὐτοῖς, μᾶλλον δὲ καὶ ἀπὸ γραμμῆς φασιν αὐτῆς τῆς πρώτης ἐντεύξεως διοπτεύσεται τὸ ἦθος τοῦ ἀνδρὸς ἡ διορατικωτάτη σου ἀγχίνοια καὶ οὐ δεήσεται λόγων ἢ ἔργων συνιστώντων τοῦ λοιποῦ. Πολυχρόνιον διαφυλάττοι θεὸς τὴν πανσέβαστον αὐθεντίαν σου.

ξη'. Τῷ Παβυάτῳ κῦρ Γεωργίῳ.

1. Ἀδικεῖς, ὦ φιλότης, ἀδικεῖς, οὐχ ἁπλῶς ἀλλὰ πολλαπλῶς. Γυμνὸν γὰρ περιβολῆς καὶ δεινότητος προβαλοῦμαι τὸ ἔγκλημα, εἴ πως δριμύτερον οὕτω καθίκωμαι. Ναὶ ἀδικεῖς, ἵνα πολλάκις τὴν αὐτὴν ἐπενέγκω πληγήν, ἄνθρωπον καθαρῶς ἀγαπῶντα. Ἀγαπῶντα, λέγω; ὅλον τῆς σῆς ψυχῆς ἐκχρεμάμενον καὶ οὐκ ἐν δευτέρῳ τοῦ σαρκικοῦ καὶ μόνου ἀδελφοῦ τὰ κατὰ σὲ τιθέμενον. Ὅς, περὶ πλείονος ὢν ἔχω πραγμάτων τὰς σὰς ἄγων μερίμνας, ὁσημέραι μὲν αὐτὸς τῶν κατιόντων δεῦρο πυνθάνομαι, εἴ τις ἴδοι ἢ καὶ ἀκούσαι ὅπως

3. *καλοκαγάθω.* — 4. *συμβαλέσθαι.* — 8. *καλοκαγαθίας.* — 9. *ἐργοδέστατον. εἴπέρ ποτε.*

ξη'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 89,6 - 90,α.

26. *ἀκούσοι.*

Digitized by Google

ἔχων ἐστὶν ὁ τὰ πάντα καλὸς, ὁ λόγιος, ὁ σῶμα καὶ ψυχὴν εὐγενὴς, ὁ ἐμὸς Γεώργιος· ἆρα πράττει εὖ, ἆρα εὖ ἔχει τοῦ σώματος; οὐδὲ μιᾶς δὲ προσρήσεως ἀξιοῦμαι παρὰ σοῦ, οὐδ' αὐτῆς τῆς ἀπὸ Σκυθῶν, ὅ φασι, ῥήσεως, καί τοι καὶ παρ' ἄλλων μανθάνων τὰ κατὰ σὲ δεινὸν ἂν ἐλογιζόμην καὶ μόνην τὴν σιωπήν. 2. Νῦν δὲ τί με οἴει πάσχειν, μηδὲν σαφὲς ἐκ τῶν συχνῶν διδασκόμενον πεύσεων, ὅτι μὴ καὶ μᾶλλον ταῖς μαχομέναις συγχεόμενον ἀποκρίσεσιν; Οἱ μὲν γὰρ ἐν μεγαλοπόλει σε φάσκουσιν εἶναι, γήμαντα κατὰ νόμον καὶ πράττοντα εὖ· οἱ δὲ τοὐναντίον ἅπαν. 3. Μετά γε μὴν τὴν ἐαρινὴν ὥραν μεταβολῆς μεγίστων πραγμάτων γεγονυίας, ὡς γέγονε, καὶ συχνῶν κατεληλυθότων καὶ κατερχομένων, ἰδοὺ χειμῶνος ἀκμὴ καὶ οὐδεὶς ἐρωτώμενος κατὰ θέαν γοῦν παροδικὴν ἐντυχεῖν σοι φησὶν ἢ ἐντυχόντος ἀκηκοέναι τὸ ὁτιοῦν, ὅτε καὶ μᾶλλον διψητικώτερον ἔχομεν τῶν περὶ σοῦ ἀγγελιῶν, εἴ πως τῇ τοιᾷδε μεταβολῇ καὶ τὰ κατὰ σὲ πρὸς ἀμείνω κατάστασιν συμμετέβαλεν.

4. Ὁρᾷς ἡλίκα πάσχομεν· ἁπλοῦν καὶ φαῦλον τἀδίκημα, ὃς ἐξὸν ἄλλα ἐπ' ἄλλοις στέλλειν γράμματα οὕτως ἐᾷς ἡμᾶς ῥήγνυσθαι; Πότερον σῆς ὀλιγωρίας τὸ πρᾶγμα λογίσομαι ἢ καὶ τοῦτο τοῖς ἐμοῖς κακοῖς ἐπιγράψομαι, ὅπερ καὶ μᾶλλον; Ἀληθὲς γὰρ εἴπερ τι κἀκεῖνο, τὸ τοὺς ἅπαξ ἐκδεδομένους τοῖς πειρασμοῖς καὶ παρὰ τῶν φιλούντων καὶ τῶν κατὰ γένος προσηκόντων καταπροίεσθαι. Καὶ ἵνα μὴ Δαυὶδ καὶ Ἰὼβ ἢ τόνδε ἢ τόνδε ἐπάγω· πλήρης γὰρ ὁ βίος τῶν τοιούτων ἀρχαίων τε καὶ προσφάτων ὑποδειγμάτων· καὶ τὸν δεσπότην Χριστὸν, ἐπεὶ ἅπαξ ἑαυτὸν καθῆκεν εἰς τὸν ὑπὲρ ἡμῶν ἑκούσιον πειρασμὸν, πρῶτα μὲν οἱ ἴδιοί φησιν οὐ παρέλαβον, εἶθ' ὅσοι καὶ παρέλαβον, καὶ οὗτοι κατὰ τὸ κεφάλαιον τοῦ πειρασμοῦ, ὡς οὐκ εἰδότες, ἠρνήσαντο. 5. Ἀλλ' ἐπίσχες· μὴ τοῦ ῥηθέντος λαβόμενος, οἷος σὺ διαλεκτικὸς δεινὸς, οὐ λέγω ἐρι-

4. *αὖ τῆς τῆς.*— 13. *παροδικεῖν.* — 22. *εἴπέρ.* — 28. *ἴδιοι φησὶν.*— 30. *ἐπέσχες.*

Digitized by Google

στικὸς καὶ πρὸς σοῦ τοῦτο ποιούμενος, πειρῶ σεαυτὸν ἀπολύειν τοῦ αἰτιάματος, ὡς οὐδὲν καινὸν πλημμελοῦντα, εἰ καὶ αὐτὸς ἐγεγόνεις τῆς ἀναγκαίας φύσει, εἶτ' οὖν συμπιπτούσης κατὰ θεῖον φορᾶς. 6. Τοῦ δὲ κορυφαίου Πέτρου τὴν εὐγνωμοσύνην ἐνθυμηθείς, μίμησαί μοι τὸν καλὸν ἐκείνου μετάμελον καὶ ἐξελθὼν ἔξω τῶν διαλεκτικῶν κιγκλίδων καὶ λαβυρίνθων, ἔνθα καὶ δίκαιος ὢν ὁ λόγος καταδικάζεται, οὐ λέγω κλαῦσον πικρῶς· χαρίζομαι γάρ σοι τὰ δάκρυα· ἀλλὰ γράψον ἐφιεὶς τῇ ὀξυγράφῳ καὶ καλλιγράφῳ χειρὶ ἢ καὶ ὑπαγόρευσον ἑτέρῳ. 7. Ἀλλὰ τίς τοσοῦτον ὀξύχειρ ‖ ὡς ὑπουργῆσαι γλώττης εὐροίᾳ, καὶ αὐτὴν ὑπερνικώσης τὴν τῆς ἀπλανοῦς κίνησιν, ὡς μόνοι γε οἱ σοὶ δάκτυλοι παρὰ τῆς φύσεως ἡρμόσθησαν ἰσοταχεῖς τοῖς τοῦ σοῦ νοῦ καὶ τῆς σῆς γλώττης κινήμασιν. Εἰ δὲ καὶ μετὰ τὸ ἐμβλέψαι σοι τὸν διδάσκαλον διά τινος βλέμματος τοῦ παρόντος γράμματος οὐκ εἰς ὑπόμνησιν ἔλθοις τῆς ἀρνήσεως καὶ μετάνοιαν, ἄρα τοσοῦτον ἐξέπληξέ σε παιδίσκη τις πονηρά, ὁποῖαι κατὰ τὸν Σολομῶντα ποιοῦσιν ἐξίπτασθαι καρδίας, ὡς ὑπὸ κάρου βαθέος μικροῦ καὶ καταποθῆναι, καὶ κίνδυνος μηκέτι μνησθῆναι, κἂν πάντες φωνοῦντες ῥαγῶσιν ἀλέκτορες, μήτε διδασκάλου μήτε λόγων ἐκείνου, καὶ μάλισθ' ὅσους περὶ τῆς ἐκγάμων ἀσφαλείας ἐξέτεινεν; 8. Οἶδας ὅ φημι, ἀλλ' ἀπεύχομαι ταῦτα, ἀπεύχομαι. Εἴη δὲ τὰ λῴονα πάντα περὶ σοῦ καὶ παρὰ σοῦ πυθέσθαι καὶ πᾶσαν ὑπόνοιαν καὶ ἀκοὴν ἀλμυρὰν τοῖς ποτίμοις σου γράμμασιν ἀποκλύσασθαι.

ξθ'. Τῷ Αὐτωρειανῷ κῦρ Μιχαήλ.

1. Τοῖς μὲν παλαιοῖς εἰς τρὶς ἀνακαλεῖν τοὺς ἐπ' ἀλλοδαπῆς οἰχομένους ἐνομίζετο. Ἐγὼ δὲ πολλάκις τοῦτο οὐκ ὀκνήσω,

11. Κώδ. 90,α. — 17. *τίς*.— 24. *πύθεσθαι*.

ξθ'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 90,α - 90,β.

www.libtool.com.cn

Digitized by Google

κἂν αὖθις οὐχ ὑπακούσῃς μηδὲν ἧττον ὡς πάλαι μοι τῇ φωνῇ· μὴ εἴη δὲ εἰπεῖν καὶ τῇ φιλιχῇ διαθέσει τεθνηκώς, ἵνα μὴ τῷ ὅλῳ φασὶ καὶ παντὶ, ἐκ δ' ἡμισείας δυστυχεῖς ὦμεν, ἡμιθνῆτος ἡμῖν διατηρουμένου σου καὶ τῷ καιριωτέρῳ ζωτικῶς ἔχοντος. 2. Ἀλλ' ἵνα μὴ κωφῷ, εἴτ' οὖν νεκρῷ πρὸς οὓς πολλάκις διαλεγόμενος ὄφλοιμι γέλωτα, φέρε λοιπὸν οἰκειότερόν τι ποιῶν ᾄσω σοι τὸν ἐπιτάφιον τῆς φωνῆς. 3. «Ὦ γλυκεῖα, ὦ φίλη, ὦ σοφὴ φωνή. Πῶς τέθνηκας ἔμοιγ' οὖν; Πότερον, ὡς τὴν τῶν ὀρνίθων τῶν ᾠδικῶν, οὕτω καὶ σὲ χειμὼν βάσκανος ἔσβεσεν ἄγξας; ἢ κατὰ τὴν τοῦ θείου Ζαχαρίου καὶ σὺ σιωπῆς ἐπιτιμίῳ δέδεσαι; Ἢ τούτων μὲν οὐδέτερον, διαλεκτικαῖς δὲ δογμάτων κιγκλίσι περιαγνυμένη ὅσα κρητικοῖς λαβυρίνθοις ἢ σύριγξιν αἰγυπτίαις οὐκέτι καὶ ἡμῶν εὐθὺ ποθεῖς φέρεσθαι γράμμασιν; Ἀλλὰ σὺ φροῦδη, ἀλλὰ σύ φειδωλὸς ἐρωμένη, οὐδὲ πρόσρημα χαριζομένη ἀντίφθογγον καὶ οἷον ἐκ τῶν πετραίων κοιλοτήτων ἀνταναχλώμενον, ἆρά μοι τέθνηκας; Οὐ γὰρ ἂν ἤσθα τοσοῦτον ἀνεπίστροφος ἀδολεσχοῦντος ἐραστοῦ, ὀκνῶ γὰρ εἰπεῖν ἀγνωμονεστέρα πετρῶν, τῶν ἐμῶν παιδικῶν φειδομένη.» 4. Ἀπόχρη μοι τοσοῦτον ἐποιμῶξαι τῇ ζημίᾳ τῆς φιλτάτης φωνῆς, ὦ καλὲ δέσποτα. Εἰ δ', ὅπερ ἀπεύχεσθαι χρὴ, πρὸς αὐτῇ τῇ φωνῇ καὶ τὴν ἀδελφάζουσαν στοργὴν τεθνάναι γνωστῶς γνώσομαι, ὦ μοι φίλτατε τῶν κατὰ θεὸν ἀδελφῶν καὶ φιλαδελφότατε, καὶ τοῦτο ἔτι προστίθημι· τί μοι σχετλιώτερον γένοιτο ἢ πῶς τὴν τοσήνδε συμφορὰν ὀλυφύρωμαι, τίνα τηνικαῦτα τραγῳδίαν ἁρμόσομαι; Ἀλλ' ἀπερύκοι τόδε θεὸς, ἐπανασώζοι δέ μοι μᾶλλον τὸν ἀδελφὸν ἐντελῆ καὶ στέργοντα ἀκραιφνῶς καὶ γράφοντα φιλικῶς καὶ, τῆς φωνῆς ἀναβιούσης, ἐμοὶ προσφθεγγόμενον. 5. Εἰ δ' ἀνάγκη κολούεσθαί μοι κἀνταῦθα τὸ ἀγαθὸν, ὡς οὐκ ἐξόν μοι χρηστοῦ τινος ἀπολαύειν ὁλοτελῶς, στέργοιμ' ἂν, εἰ μόνον στεργοίμην ἀπόρρητά τε καὶ ἄφθεγκτα καὶ μὴ μισοίμεθ' οὕτως, ὥστε μηδὲ γράμματι προσεννέπειν.

13. *αἰγυπτίοις*.— 16. *ἄρα*.— 31. *στέργει μ'*.— 32. *μισοίμεθ'*.

Digitized by Google

6. Μένε μοι τοίνυν βεβαία, φίλη ψυχή, τὰ δ' ἐν τῇ φωνῇ, εἰ καὶ τῶν ἐν ψυχῇ σύμβολα εἴρηται, ἀλλ' οὐκ ἀεὶ τὰ ἔνδον σαφῶς ἐξαγγέλλουσιν, ἀλλά τις ἕτερα μὲν κεύθει ἐνὶ φρεσίν, ἕτερα δὲ βάζει. Καί τινων λόγοι μὲν ὑπὲρ ἔλαιον ἁπαλύνονται, ὡς καὶ λόγοι Κερκώπων φησὶ μαλακοί, αὐτοὶ δὲ κεντρώδεις καὶ πλῆκται τοῖς πράγμασι· καὶ τῶν Χριστοῦ μαθητῶν ὁ μέν τις προδοὺς κατεφίλει καὶ χαῖρε Ῥαββὶ ἔλεγεν, ὁ δὲ φιλῶν μὴ εἰδέναι διισχυρίζετο. Καὶ περὶ τοῦ γράφειν γοῦν εἴποιμ' ἂν θαρρούντως, ὡς οὔτε τῷ ἐπιστέλλειν τὸ φιλεῖν ἔπεται πάντως, οὔτε τῷ μὴ ἐπιστέλλειν τὸ μισεῖν, ὡς ἐναντίῳ ἐναντίον ἁρμόσειε δήπουθεν.

7. Ὁρᾷς ὅπως ὡς ἄλλος αὐτὸς ὑπερλαλῶ τῆς μακρᾶς σιωπῆς καὶ τὸ παρὰ τοῖς πολλοῖς οὕτω δεινὸν ὡς καὶ λυτικὸν εἶναι φιλίας, εἴπερ πολλῶν ἀπροσηγορία φιλίας ἔλυσε, πάλαι ‖ που γέγραπται, οὐ λογίζομαι δεινόν, ἀλλὰ καὶ ἀπολύω τῶν ἐγκλημάτων. Τοιοῦτος ἔσο καὶ σὺ τὰ φιλικά, ἵνα ὡς πάντη πάντως ὁμόχρωμοι ταὐτιζώμεθα καὶ ἑνιζώμεθα παρὰ τῷ ἑνὶ καὶ μόνῳ θεῷ, ὃς καὶ διαφυλάττοι σε πολυχρόνιον.

ο΄. Τῷ καθηγουμένῳ τῆς μονῆς τοῦ Στουδίου κῦρ Λουκιανῷ.

1. Τὰ γράμματα τῆς σῆς τελειότητος ἐπελθών, πανοσιώτατε δέσποτα καὶ ἐν Κυρίῳ ἀγαπώμενε ἀδελφέ, παρεκλήθην μὲν, ὡς οὐκ οἶδα μεμνημένος πώποτε, ἦθος ἐκεῖνο χάριεν καὶ ἁπλοῦν καὶ φιλάληθες καὶ τῇ κατὰ Χριστὸν ἀγάπῃ καὶ ταπεινώσει σεμνυνόμενον ἀναθεωρῶν ἐμφανταζόμενον τοῖς γράμμασιν ὡς ἐν πίναξιν· ὅλον γὰρ ἐδόκουν ἔχειν τὸν θειότατον Λουκιανὸν συνόντα καὶ διομιλούμενον καὶ ταῖς παρ' ἑαυτοῦ χάρισι

5. *κερδρώδεις*.— 14. ‖ Κώδ. 90,6.— 17. *ταυτιζώμεθα*.

ο΄. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 90,6.

Τίτλος. *στουδείου. λουκιανῶ*.— 20. *παρεκλήθημεν ὡς*.

Digitized by Google

καταμελιτοῦντα τὴν ἐμὴν ἀκοὴν καὶ ψυχήν· ἠνιάθην δὲ αὖθις οὐδὲν ἧττον οἷς καὶ αὐτὸν σὲ κατεμάνθανον πολλῶν τῶν δυσκόλων πειρᾶσθαι καὶ τῆς ὑπὸ σὲ συνοδίας οὐ πάνυ εὐγνώμονος καὶ πειθηνίου πρὸς τὸ κατὰ Χριστὸν ἕπεσθαι. Καὶ πολλὰ τῆς καθ' ἡμᾶς γενεᾶς κατεστέναξα ὡς δυσαγώγου καὶ αὐτονόμου καὶ μὴ εἰδυίας καλῶς ἄρχεσθαι, καὶ μάλιστα τοῦ φύλου δὴ τούτου τοῦ μοναχικοῦ καὶ μηδὲν οὕτως κατεπαγγελλομένου ὡς τὸ ὑπήκοον, καὶ μηδὲ οἰκείῳ χρῆσθαι τοῦ λοιποῦ θελήματι, ἀλλὰ μόνοις τοῖς τῶν καθηγεμόνων νεύμασιν ἕλκεσθαι δίκην ὑποζυγίου τινός, καὶ οἷῳ παρεικάζων ἑαυτὸν ὁ Δαυὶδ κτηνώδης φησὶ πρὸς τὸν θεὸν ἐγενόμην παρὰ σοί.

2. Ἀτὰρ τί καὶ εὑρήσουσιν ἐν σοὶ οἱ χρηστοὶ Στουδιῶται σκανδαλουργὸν καὶ ἀντίξουν πρὸς τὸ μὴ ἀγαπᾶν ὑπὸ σοὶ καλῷ καθηγεμόνι ποιμαίνεσθαι; Ποῖον δὲ καὶ δυσβάστακτον φορτίον ἐπανατίθεται αὐτοῖς, ὃ μὴ πρῶτος αὐτὸς σὺ χερσὶν ὅλαις κουφίζεις, καὶ οἷς αὐτὸς ῥᾳδίως αἴρεις καὶ τοὺς λοιποὺς αἴρειν παρακαλεῖς, καὶ λόγοις καὶ ἔργοις διδάσκων θαρρούντως ὑποφωνεῖς· «μάθετε ἀπ' ἐμοῦ»; 3. Οὐκ ἐν μέσῳ αὐτῶν ἀναστρέφῃ ὡς διακονῶν, οὐχ ὡς διακονούμενος, οὐχ ὡς ἄρχων, ἀλλ' ὡς ἀρχόμενος; Οὐ τὸ αὐτὸ καὶ αὐτὸς ἀμπίσχῃ φαιὸν τριβώνιον; οὐκ ἐπὶ τῆς αὐτῆς τραπέζης τὰ αὐτὰ καὶ σοὶ παρατίθεται βρώματα; Οὐκ ἐγχεῖται καὶ σοὶ οἶνος ὁ αὐτὸς τοῖς λοιποῖς καὶ ἰσόμετρος; Οὐκ ἀποστολικῶς, εἴτ' οὖν προδρομικῶς, ζώνῃ σοι ἄχαλκος; Εἰ δὲ καὶ μὴ ἄρραβδος σὺ, ἔθει πατρικῷ πειθόμενος, ἀλλὰ τίς εἰπεῖν ἔχοι ὡς τῇ ῥάβδῳ ταύτῃ κατέαγε τὸ κρανίον ἢ ἕτερόν τι μέλος πέπληγεν; 4. Εἰςέλθετε οἱ καταφρονηταὶ εἰς τὸν κοιτωνίσκον τοῦ καθηγεμόνος ὑμῶν καὶ ἰδόντες ὡς οὐδέν τι ἕτερον κρύπτει ἀλλ' ἢ βιβλίον ἱερὸν καὶ τὰς ἐν κρυπτῷ προσευχὰς καὶ τοὺς στεναγμοὺς καὶ τὰ δάκρυα, ἐγκαλύπτεσθε, μὴ βουλόμενοι τὴν στενὴν καὶ τεθλιμμένην ἐλαύνειν ὑφ' ἡγεμόνι τοιούτῳ καὶ οὕτως εὐζωνότερον προοδεύοντι.

7. τοῦ λείπει. — 22. *οὐκεγχεῖται σοι καὶ.* — 24. *σοι ζώνη σοι. ἄραβδος.* — 26. *ἕτερον τί.*

www.ibtool.com.cn

Digitized by Google

5. Εἶτα τί πάθω τλήμων ἐγώ, μήτε τὰ παρακαλοῦντα τῆς ἐμψύχου ἀρετῆς ὑποδείγματα προβαλλόμενος καὶ ἄλλως δὲ λαχὼν ποίμνιον περὶ τὴν γῆν ἀεὶ κεκυφὸς καὶ τοῖς παροῦσιν ἀγαθοῖς ἐμβοσκόμενον καὶ δουλούμενον καὶ μὴ πειθόμενον ἀνανεύειν καὶ προοδεύειν πρὸς τὰς ἀφθάρτους νομὰς καὶ τὸ ὕδωρ τῆς ἐκεῖσε μακαριστῆς ἀναπαύσεως; Καὶ πάλαι μὲν ἦν διὰ ταῦτα περιδεὴς ἀεί τις καὶ δύσελπις, τὰ νῦν δὲ καὶ τὸ παρ' ἅπαν ἀπέγνωσμαι μηδεμιᾶς ὑποτεινομένης ἐλπίδος ἀγαθῆς τοῦ λοιποῦ. 7. Ἀλλ', ὦ σῶτερ καὶ ποιμὴν τῶν ἡμετέρων ψυχῶν, σώζειν ἀλλ' ἡμᾶς γοῦν αὐτούς, εἰ καὶ μὴ τοὺς λοιποὺς, κἂν ψευδοίμεθα τὸ ἐπάγγελμα. Τοῦτο καὶ σὺ προσεύχου ὑπέρ τε ἑαυτοῦ καὶ ἡμῶν, τἄλλα δὲ ῥείτωσαν ὡς θέλουσι, λέγει που πατήρ τις σοφός.

οα'. Τῷ ἐπὶ τῆς ἱερᾶς σακέλλης κῦρ Κωνσταντίνῳ τῷ Μεσοποταμίτῃ.

1. Ὀρατικόν φησιν ἄνδρα καὶ ὀξὺν ἐν τοῖς ἔργοις αὐτοῦ βασιλεῦσι δεῖ παρεστάναι· εἴποιμι δ' ἂν καὶ αὐτὸς, εἰ θέμις προσγράψαι τι τῇ γνώμῃ τοῦ σοφοῦ, ὡς οὐ βασιλεῦσι μόνον τὸν θεωρητικὸν ἄνδρα καὶ πρακτικὸν χρὴ παρεστάναι, ἀλλά γε καὶ αὐτῷ τῷ δι' οὗ βασιλεῖς βασιλεύουσι, τοῦτο δὴ ὅπερ ἄνωθεν ἐπὶ σοὶ διῳκήθη, ὦ καλὲ δέσποτα. 2. Τὸν γὰρ οὕτω μὲν ἀκριβέστατα διορῶντα, οὕτω δὲ ὀξύτατα πράττοντα ‖ ὡς μόνον ὑποδρηστεύειν ἄριστα τηλικαύτῃ ἀρχῇ, μᾶλλον δὲ διοικεῖν τὰ συνεκτικώτερα τοῦ παντὸς πῶς ἔδει ζημιωθῆναι ἢ, εἰπεῖν οἰκειώτερον, ἱεροσυληθῆναι τὴν ἐκκλησίαν Χριστοῦ,

7. *ταῦν. παράπαν.*—10. *τοὺς* λείπει.— 13. *τίς.*

οα'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 90,δ - 91,α. Ἀλλὰ καὶ ἐν αὐτῷ μένει ἀτελὴς, λείποντος ἐν τέλει ἑνὸς στίχου πιθανώτατα, ὡς φαίνεται ἐκ τοῦ ἐν τῷ κώδικι ἀφεθέντος κενοῦ.

15. *παριστᾶναι.*— 20. ‖ Κώδ. 91,α.— 17. *παρεστᾶναι.*

www.nbicool.com.cn

Digitized by Google

πάλαι θεῷ ἀνακειμένην κατὰ τὸν θεαίτητον Σαμουὴλ, πάλιν δ' αὖ μόνου γενέσθαι τοῦ ἱεροῦ βήματος; Πῶς ἠνέσχετ' ἂν τὰ βασίλεια πιστὸν οἰκονόμον καὶ φρόνιμον ζημιούμενα, ὁποῖον καὶ Χριστὸς αὐτὸς καλεῖ σπανιώτατα; Τοῦτο γὰρ οὐδὲν ἦν ἀτεχνῶς [ἕτερον ἀλλ' ἢ] τῆς ῥωμαϊκῆς ἀρχῆς ἀφαιρεθῆναι τὴν δεξιὰν καὶ τὸν πάνθ' ὁρῶντα ὀφθαλμόν.

3. Ἄριστα γοῦν ἀλλήλοις συμβάντα τὸ ἱερὸν καὶ βασίλειον ἀνάκτορον ἀμερίστως ἑαυτοῖς διενείμαντο καὶ κατεστήσαντό σε βασίλειον ἄντικρυς ἱεράτευμα· τολμήσας δ' εἴπω καὶ λίθον ἀκρόγωνον δυοῖν βημάτοιν, ἱεροῦ καὶ βασιλείου, μεσιτεύοντα καὶ συνόδῳ συνάπτοντα σύγκλητον. 4. Καὶ νῦν ἀποδίδως τὰ Καίσαρος Καίσαρι καὶ τὰ τοῦ θεοῦ τῷ θεῷ καὶ κοσμεῖς ἀμφοτέρας αὐλὰς, ἱερὰν καὶ βασίλειον, καὶ ὡς ἀμφιφαής τις ἀστὴρ αὐγάζεις ἑκατέρωθεν καὶ θεραπεύεις τοὺς δύο υἱοὺς τῆς πιότητος τοὺς κατακωχίμους τῷ ἐλαίῳ τῆς χρίσεως. 5. Ἔξεστι γάρ σοι καὶ ἀμφοῖν διυπηρετεῖσθαι, δυσὶ μὲν οὖσι κυρίοις, καθότι τῷ μὲν ψυχῶν, τῷ δὲ σωμάτων ἄρχειν, καὶ τῷ μὲν ῥάβδος, τῷ δὲ ξίφος ἐγχειρίσται, ἐνιζομένας κατὰ τὸν Ζοροβάβελ καὶ τὸν τοῦ Ἰωσεδὲκ Ἰησοῦν τῷ αὐτῷ νοὶ καὶ τῷ αὐτῷ πνεύματι, καὶ τὸν πρῶτον ἀρχιερέα ὁμοῦ καὶ βασιλέα Χριστὸν ἐν ἑαυτοῖς εἰκονίζουσιν. Οὐ γὰρ ὡς θεὸς καὶ Μαμωνᾶς ἢ τὰ ἀμέσως ἀντίθετα, οὕτω καὶ οἱ κύριοι οὗτοι ἀλλήλοις ἀντικαθίζονται, ἵνα καὶ ὁ διακονῶν οἷς τὸν ἕτερον ἀγαπᾷ μισοίη τὸν ἕτερον, ἀλλ' ἑκάτερος παρ' ἑκάτερα ἀντερειδόμενος κατὰ τοὺς ἐν ταῖς οἰκοδομίαις ἀμείβοντας συνίσταται καὶ συνίστησι τὰ ἡμέτερα. 6. Οὐ μᾶλλον οὖν πρὸς τῆς σῆς ἐστιν ἀμφιδεξιότητος τὸ δύνασθαι τοῖς κυρίοις τούτοις διακονεῖν ἢ πρὸς τῆς ἑνώσεως τῶν διακονουμένων κυρίων καὶ ταὐτότητος, ὥς που καὶ τὸν Διομήδην οὐκ ἂν γνοίης ποτέροισι μετείη, ἢ Τρωσὶν ὁμιλοίη ἢ Ἀχαιοῖς. Κατὰ γὰρ τοὺς πλήθοντας χειμάρρους τῶν μὲν ὑπερεκύμαινε τὴν τάξιν, τῶν δὲ τὰς πυκνὰς ἐπέκλυζε φάλαγγας. 7. Σὲ δὲ γνοίη ἄν τις ὡς

5. *ἕτερον ἀλλ' ἢ* λείπουσι.— 28. *ταυτότητος.*

Digitized by Google

ἑκατέρῳ τῶν ἀρχαίων πληρωμάτων διομιλεῖς φίλα τε καὶ προσήγορα, καὶ συνὼν ἀμφοτέροις . . . . . .

www.rhotoi.com.cn

οϐ'. Τῷ Θεσσαλονίκης κῦρ Ἰωάννῃ.

1. Εὐδαίμων ἀεὶ καὶ τρὶς καὶ πολλάκις τοῦτο Θεσσαλονίκη τά τε ἄλλα καὶ ὅτι κληροῦχος ἀρίστων ἀρχιερέων ἐστὶ καὶ τοσούτῳ φιλανθρωποτέρων τῶν λοιπῶν ἐπί τε βίου ὀρθότητι καὶ λόγου λαμπρότητι, ὅσῳ καὶ αὕτη τῶν ἄλλων ὑπερίδρυται πόλεων. 2. Παραπολαύω δὲ τῆς κατ' αὐτὴν εὐδαιμονίας τοῦτό γε τὸ μέρος καὶ αὐτὸς, τὸ μέν τι προσήκων ὢν τοιοῖσδε ἀνδράσιν, ὥςπερ ἄρα τῷ μὲν ὁσίως καὶ ἱεροπρεπῶς ἀναπαυσαμένῳ ὅσα παῖς καὶ μαθητὴς οἰκειούμενος, σοὶ δὲ, ὦ τοῦ παντὸς ἀξία μοι κεφαλὴ, ὡς ἀδελφὸς γνησίως φιλῶν καὶ φιλούμενος, τὸ δέ τι καὶ ἀπολαμβάνων, ἐγγυτέρω μετασκηνοῦντας ἐκ τῆς βασιλίδος τῶν πόλεων, ὥςτε καὶ τὰς διὰ γραμμάτων ὁμιλίας ποιεῖσθαι συχνοτέρας καὶ μηδὲ τὴν αὐτοψίαν ἀπαγορεύειν ὡς οὐχ οἵαν τε γενέσθαι. 3. Εἰ δὲ καὶ τὰ τοὐμοῦ λάχους πάντα οἰκεῖα καὶ φίλα ἐμοὶ, πῶς οὐχὶ καὶ τὸ τῶν Ἀθηνῶν τηλικοῦτον βλάστημα καὶ θρέμμα φίλτατον ἐμοὶ καὶ κατὰ τοῦτο λογίζοιτο ;

4. Τοσούτοις καὶ τοιαῖσδε φιλικοῖς δεσμοῖς ἐξήρτημαί σου, θειότατε δέσποτα, καὶ παθῶ μὲν, εἰ οἷόν τε ἦν, ὁσημέραι προσλαλεῖν καὶ τὴν ἐντυχίαν σοφίζεσθαι ἢ ἀφοσιοῦσθαι τοῖς γράμμασι, τὸ δὲ ταραχῶδες τῆς παρούσης ζωῆς ἐκκρούει τὰ καθ' ἡμᾶς ἄλλων τε καλῶν καὶ τοῦ τοιοῦδε ἐφετοῦ. 5. Οὐ διαπιστεῖς μοι δήπου ἀρτίως, ἐπειδή περ ἐάλως καὶ σὺ ὡς ἡμεῖς καὶ τῷ δυσαχθεῖ τῆς ἀρχιερωσύνης ὑπέκυψας κύφωνι,

οϐ'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 91,α.

5. *φιλαθρώπων*. — 20. *οἷον*.

Digitized by Google

καὶ, διὰ τῆς τῶν πραγμάτων πείρας ἐλθὼν, συγγινώσκοις ἂν, εἰ καὶ πρώην ἴσως εἰρωνείαν ἢ μικροψυχίαν ἡμῶν κατεγίνωσκες. Φυλάττοι θεὸς ἐρρωμένην τὴν σὴν ἀγιότητα.

www.noou.com.cn

ογ'. Τῷ Νέων Πατρῶν.

1. ‖ Σὺ μὲν, πανυπέρτιμε κεφαλὴ, ἔντεινε καὶ κατευοδοῦ καὶ τῇ βασιλευούσῃ τῶν πόλεων συμβασίλευε. Ἡμεῖς δ' ἐν φάει, μᾶλλον δ' ἐν σκότει ἀνιαρῶν· ποῦ γὰρ ἐν Ἑλλάδι φῶς χάριεν ; δουλεύσομεν. Ἀλλὰ μὴ τῆς αὐτοῦ που ἐλευθερίου λαβόμενος αἰθρίας, ἄστροις ὃ φασι τὰ δεύτερα τεκμαίρου, ἀλλ' ἀντιλαμβάνου καὶ πόνων ἐν τῷ μέρει μετρίων καὶ μᾶλλον ἕνεκα τῶν ἱερῶν φροντιστηρίων, ἅπερ, τὴν ἀρχὴν ὡς ἐργαστήρια ἡσυχίας ἐπινοηθέντα, νῦν εἴπερ ποτὲ ἡ τῶν πολλῶν φιλαρχία κυδοιμοῦ καὶ ζάλης ἐνέπλησεν. 2. Ἠλίκον ἔργον ὁ σὸς ζῆλος διεπράξατο, ὅτι τὸν ἀπὸ κοσμικῆς ἀναξυρίδος ἐπιβάντα τῆς ἡγουμενείας τοῦ Μυρρινίου παραλύσας τῆς ἀρχῆς, τὸν θαυμάσιον ἀντικατέστησας γέροντα. Ἀλλ' ὅρα τὸ τῆς φιλονείκου μοχθηρίας φιλότιμον· οὔπω, οἶμαι, τῆς ἐπὶ τὴν βασιλεύουσαν φερούσης ἤψω καὶ ὥςπερ ὕφεδρος ἀνταγωνιστὴς ἕτερος, αὐτόθεν ἐπαποδυσάμενος, κατήει δυσμαχώτερος μετὰ πραιτωρικῆς πρωτοκεντάρχου καὶ τῆς περὶ αὐτὸν εἰωθυίας τάξεως. Ἆρ' οὐ στεναγμῶν ταῦτα καὶ πολλῶν δακρύων ἄξια ;

3. Ἕτερον αὖθις μοναστήριον, ἐν Δαυλίᾳ διακείμενον καὶ τῇ τοῦ Δαυλίας ἐπισκόπου ἐνορίᾳ ὑποκείμενον, μοναχός τις

1. *συγγινώσκεις.*

Ογ'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, καὶ ἡ μὲν ἐπιγραφὴ μόνη ἐν φ. 91,α, τὸ δὲ κείμενον τῆς ἐπιστολῆς ἐν φ. 91,6.

4. ‖ Κώδ. 91,6. — 6. *φασι.* — 8. *δευτερο.* — 9. *ἀντιλαζάρου.*— 11. *εἴπέρ ποτε.* — 15. *ἀντεκατέστησας.* — 19. *ἀκεντάρχου.*— 22. *τίς.*

Digitized by Google

Μιχαὴλ πειρᾶται τοῦ κατὰ χώραν ἐπισκόπου ἀποσπάσαι, ἔρωτι ἡγουμενείας. Ὃς καὶ, τῷ βασιλεῖ τῷ ἁγίῳ προσιὼν καὶ ἀνενεγκὼν ὅσα ὁ τῆς ἀρχῆς ὑπηγόρευεν ἔρως, ἠδυνήθη ἐπιλαβέσθαι τῆς προστασίας τοῦ τοιούτου μοναστηρίου καὶ τὸν παρόντα, προβληθέντα παρὰ τοῦ πρώην ἡγουμένου καὶ τῶν μοναχῶν καὶ σφραγισθέντα παρὰ τοῦ ἐπισκόπου, παραγκωνίσασθαι, ὃς καὶ δευτέρας εἰς τὴν μεγαλόπολιν ἀνόδου ἐδεήθη διὰ τὸ τῆς σῆς ὑπερτίμου ἁγιωσύνης ἀπόδημον. Ὃν γὰρ ἐπορίσατο ὁρισμὸν ἀμφοτέροις σοί τε καὶ ἐμοὶ διορίζεται, κατεξετάσας τὰ τῆς τοιαύτης ὑποθέσεως.

4. Παρρησιασάτω τοίνυν ὁ σὸς ἔνθεος ζῆλος περὶ τῶν μονῶν τῶν τε πατριαρχικῶν καὶ τῶν λοιπῶν καὶ τοὺς εἰςφθειρομένους αὐταῖς καθ' ἡδονὴν φιλαρχίας ἀκολάστου ἐκπεντησάτω ἐλέγχων δόρατι, ἵνα καὶ τὸ τοῦ Φινεὲς ἐξιδιώσῃ καλὸν ὡς καὶ τὰ τῶν ἄλλων δικαίων ἐξαίρετα. 5. Τόν γε μὴν τιμιώτατον κῦρ Εὐφραίμ χρὴ παντοίας ἀξιῶσαι ἀντιλήψεως ἀδικούμενόν τε καὶ τοσούτους ὑποστάντα κινδύνους καὶ κόπους διὰ τὸ τῆς σῆς ἁγιωσύνης ἀπόδημον. Τὰ δ' ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους τῆς κατ' αὐτὸν ὑποθέσεως αὐτὸς ἀπαγγελεῖ δήπου καὶ παρὰ τῆς σῆς ἐπιστήμης ζητήσει καὶ εὑρήσει τὰ λύτρα. Πολυχρόνιον διαφυλάττοι σε Κύριος τῇ αὐτοῦ ἐκκλησίᾳ, τὸ ἡμέτερον καύχημα.

οδ'. Τῷ Παδυάτῃ κῦρ Γεωργίῳ.

1. Σὺ δὲ, ὦ μακάριε, οὐδὲ γράφειν ἡμῖν ἀξιοῖς τοῦ λοιποῦ. Μακάριον γάρ σε καλῶ πρὸς τὰ ἐφ' ἡμῖν ἀγαθὰ καὶ κυρίως συνεκτικὰ τῆς εὐδαιμονίας ἀποβλέπων, οὐ πρὸς τὰ τυχηρὰ καὶ ὑπόβλητα, ὅτι μηδ' ἀνέχομαι ἀτιμοτέραν ἑαυτῆς εἶτ' οὖν ἀδρανεστέραν λέγειν τὴν ἀρετὴν διὰ τὸ τῆς ἐπακταῦ ὕλης

οδ'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 83,6 - 84,α.

Digitized by Google

ἀχορήγητον· ἀλλὰ τοῖς στωϊκοῖς πείθομαι μᾶλλον ἢ Σταγειρίτῃ, γενναιότερον καὶ τῆς ἡμετέρας φιλοσοφίας ἐγγύτερον ἀποχρῶσαν αὐτὴν ἑαυτῇ καὶ ἄνευ τῆς ἔξωθεν ὀργανικῆς ὕλης δοξάζουσι καὶ μόνον τὸν σοφὸν ὀνομάζουσι, τά τε ἄλλα τῶν μακαριζομένων καὶ μέντοι καὶ βασιλέα [ἀτιμάζουσιν]. 2. Ἀλλ' ὦ τί με παρέδραμε; Πρὸς Φιλίου στιγῇ ὑπανάγνωθι. Οὐ γὰρ ἀσφαλὲς ἐν οὕτω βασιλειῶσι καιροῖς τὴν στωϊκὴν παραδοξολογίαν οὐδ' ἐν παιδιᾶς προσπαίζειν σχήματι. 3. Τοῦ δέ γε μὴ γράφειν τὰς μὲν ἀληθεῖς αἰτίας αὐτὸς οἶδας δήπου, ἃ δὲ ἡμᾶς χρὴ καταμαντεύσασθαι, δοκοῦμεν οὐ παρ' ἄλλο τι ἐπέχειν τὴν πτερόεσσαν γλῶτταν ἢ χεῖρα ἀλλ' ἢ παρὰ τὸ φείδεσθαι ἡμῶν, ἵνα μὴ, γνωρίζων ἡμῖν τὰ κατὰ σὲ οὐκ εὖ πράττοντα, συλλυπεῖσθαι παρασκευάζῃς. Ἀλλ' ἐᾷς περὶ αὐτῶν, ἐν ἀδήλῳ κειμένων, ἀμφιγνοεῖν καὶ οὕτω μέσως διακεῖσθαι, οὔτε χαίροντας οὔτε λυπουμένους, μᾶλλον δ' ἐπικλινομένους πρὸς τὸ εὐθυμότερον, ἅπερ τοῦ βούλεσθαί σοι τὰ τῆς ἀμείνονος μοίρας συμπείθοντος τουτὶ καὶ φαντάζοντος. 4. Εἴη δὲ πράττειν σε κατ' εὐχὴν ἡμετέραν καὶ βούλησιν, ὡς τὴν φαντασίαν ἀληθίζεσθαι καὶ μὴ κενεμβατεῖν ἐπὶ μόνης εἰδωλικῆς ὀνειρώξεως. 5. Τὴν ἁγίαν κυρὰν προσκυνῶ· ἀλογίτζιν, τῶν νῦν εὑρισκομένων ἐνταῦθα τὸ κάλλιον, ἀπεστάλκαμεν τῇ εὐγενείᾳ σου καὶ δέξαι τοῦτο ὡς εὐλογίαν τῆς θεομήτορος, ἣ καὶ διαφυλάττοι σε πολυχρόνιον.

οε'. Τῷ ἐπὶ τοῦ κανικλείου κῦρ Θεοδώρῳ τῷ Εἰρηνικῷ.

1. Ἆρ' ἐπόψεται καὶ γράμμα ἡμέτερον καὶ τῶν ἐν αὐτῷ φωνῶν ἀκροάσεται ὁ πανσέβαστος ἐπὶ τοῦ κανικλείου, πάντ' ἐφορῶν καὶ πάντ' ἐπακούων ὑπὲρ τοὺς καλουμένους πάλαι βα-

5. *ἀτιμάζουσιν* λείπει. — 10. *ἄλλό*. — 11. *γλῶσσαν*. — 20. *ἀλογίτζην*.

οε'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 91,6 - 92,α.

Digitized by Google

σιλέων ἀκοὰς καὶ ὀφθαλμοὺς, ἢ παρὰ τοσοῦδε πατάγου ‖ καὶ βόμβου πραγμάτων κοινῶν καταψοφούμενος καὶ ἰλιγγιῶν παρόψεται τὴν σκυταλὴν ταύτην τῆς καθ' ἡμᾶς ἐσχατιᾶς καὶ τῇ ταύτης ἰσχνοφωνίᾳ τὰ τῆς ἀκοῆς ἐπιζυγώσει θύρετρα;

2. Ὅπερ οὐκ οἶμαι· μέσος γὰρ ἐστὼς θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, ὥςπερ τις Μωσῆς ἢ κατὰ τὴν σολομώντειον παροιμίαν παρεστὼς βασιλεῖ ὡς ὁρατικὸς ἀνὴρ καὶ ὀξὺς ἐν τοῖς ἔργοις αὐτοῦ, οὐδενὸς οὐδὲ τῶν καθ' ἡμᾶς μικρῶν ἀνέξεται καταφρονεῖν.

3. Μέγα δὲ τούτου τεκμήριον τίθεμαι τὸ τὰς καθ' ἡμᾶς Ἀθήνας ἀναθεῖναι τῷ πανσεβάστῳ λογοθέτῃ, ἀνδρὶ τά τε ἄλλα καὶ τὴν περὶ τὰς Ἀθήνας καὶ ἡμᾶς διάθεσιν φιλικὴν πατρώζοντι ἢ καὶ τοῦ πατρὸς τοῦτό γε τὸ μέρος μέγ' ἀμείνονι. Πείθομαι γὰρ ὡς οὐ μᾶλλον αὐτῷ ἢ ἡμῖν χαριζόμενος διῳκονομήσω τοῦτο, ὦ τοῦ παντὸς ἀξία μοι κεφαλὴ, ὅτι καὶ μᾶλλον ἡμεῖς τῆς αὐτοῦ καλοκἀγαθίας παραπολαύσαιμεν ἄν· ἡμᾶς δὲ ὅταν εἴπω, Ἀθήνας λέγω· ἢ αὐτός τι τῶν Ἀθηνῶν ὄναιτο.

4. Ἀλλ' ὅπως τὸ ἀγαθὸν τοῦτο βέβαιον γένηται ἡμῖν· πολλοὶ γὰρ οἱ βασκαίνοντες καὶ πολεμοῦντες ἀπὸ ὕψους, καὶ μάλιστα οἱ μὴ στέργοντες ἂν ἔλαχον σπάρταν, μηδ' ἀγαπῶντες τοῖς ἐντὸς Ἰσθμοῦ, ἀλλὰ καὶ τῆς Ἀττικῆς ἐπιλαμβανόμενοι, οἳ καὶ Ἀθήνας ἄλλοτε ἄλλαις δραστηρίοις δυνάμεσι μνηστεύουσι δι' αὐτῶν, καὶ ἡμᾶς τὰ παραπλήσια τῷ πολυτλήμονι Ἄργους δρασείοντες· ἀλλ' ἀντέχου, πολυτίμητε κεφαλὴ, μὴ, τῆς Τορνικῆς καλοκἀγαθίας ἐκπεσόντες, καὶ μᾶλλον εἰ τύχοι ὁ λογοθέτης ἀπόδημος ὤν, ὑπὸ κακοποιῷ τινι δυνάμει γενώμεθα. Ὅπερ οὐ πεισόμεθα, ὡς ἐλπίζομεν καὶ εὐχόμεθα, σοῦ ζῶντος Χριστοῦ χάριτι καὶ ἐπὶ χθονὶ δερκομένοιο καὶ ἀπὸ δόξης εἰς δόξαν ἀεὶ μείζονα προβαίνοντος καὶ μᾶλλον οἰκειουμένου τῷ κρατίστῳ καὶ ἁγίῳ ἡμῶν αὐτοκράτορι.

---

1. ‖ Κώδ. 92,α. — 6. ὥσπέρ. — 15. *καλοκαγαθίας*. — 24. *καλοκαγαθίας*. — 26. *τινὶ*.

Digitized by Google

οϛ'. Τοῖς Βελισσαριώταις.

www.ibtool.com.cn

1. Εἴπερ τι ἄλλο κατ' εὐχὴν ἐμοὶ τὸ εὖ πράττειν ὑμᾶς καὶ ὑγιῶς ἔχειν τοῦ σώματος, ὦ τοῦ ῥωμαϊκοῦ πολιτεύματος σεμνολόγημα καὶ ἐμὸν ἴδιον μετά γε θεὸν ὄφελος καὶ καλλώπισμα. Τῆς γοῦν ὑμετέρας εὐπραγίας ὅσα καὶ ἱερᾶς ἀγκύρας ἐξῆπται τὰ καθ' ἡμᾶς, καὶ ὅπερ ὁ θεῖος Δαυὶδ φησιν, ὅτε ἀπηνήνατο αὐτῷ παρακληθῆναι ἡ ψυχὴ, ὡς ἅμα τε μνησθείη θεοῦ καὶ εὐφράνθη, τοῦτο κἀγὼ ἀτεχνῶς πάσχων περὶ ὑμᾶς οὐκ ἔφθην ἀπὸ ἀκηδίας νυστάξαι, καὶ διὰ τῆς ὑμῶν μνήμης παρακληθεὶς ἐν ὑπομονῇ καὶ καρτερίᾳ ἐβεβαιώθην καὶ τοῦ λυποῦντας λαθόμενος ἀπήλλαγμαι. 2. Εἰ δὲ ψιλὴ μνήμη τοσοῦτον δύναται, ἠλίκον μοι τὸ καὶ προσδιαλέξασθαι γράμμασι καὶ εἰπεῖν τι καὶ ἀκοῦσαί τι ἐν τῷ μέρει ἀπόδημον. Τὸ γὰρ καὶ θέας αὐτοπροσώπου ἀξιωθῆναί ποτε, τί ἄλλο ἢ θεοῦ πρόσωπον ἰδεῖν ἄντικρυς καὶ τὰ τῶν θεοπτησάντων παθεῖν; 3. Οὕτως ὑμεῖς ἅπαν σωτηριῶδες ἐστέ μοι, καὶ ἄγκυρα καὶ παράκλησις καὶ καρδίας τέρψις καὶ θεοὶ δεύτεροι. Ναὶ καὶ εἴητέ μοι διὰ βίου παντὸς, τοῦ θεοῦ διατηροῦντος ὑμᾶς ἐρρωμένους, πράττοντας εὖ, δυναμένους ἔργῳ καὶ λόγῳ, παρὰ θεῷ τε καὶ ἀνθρώποις μᾶλλον καὶ μᾶλλον προκόπτοντας. Τὴν ἁγίαν κυρὰν, τὴν ὄντως ἀγαθὴν ῥίζαν τοῦ ἀγαθοῦ καρποῦ, προσκυνῶ.

οϛ'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 92, α.

1. *εἰπέρ.* — 5. *φησίν.*

Digitized by Google

www.libtool.com.cn

οζ'. Τῷ λογοθέτῃ τοῦ δρόμου κῦρ Κωνσταντίνῳ τῷ Τορνίκῃ.

1. Ὡς εὐδαίμων εἴπερ τις ὁ μακαρίτης καὶ πάνσοφος λογοθέτης τά τε ἄλλα καὶ οἷς ἀπῆλθεν ἐνθένδε οὐκ ἐρημώσας τῆς αὐτοῦ καλοκἀγαθίας τὸν ἀνθρώπινον βίον, συναποιχομένης οἷον καὶ συνταφείσης αὐτῷ, ἀλλ' ὑπὲρ γῆς μᾶλλον καταλελοιπὼς ταύτην ἔτι ζῶσαν καὶ ἔμβιον. 2. Αὐτὸς γάρ, πανσέβαστε, ὡς ἔμπνους ἐκείνου καὶ φυσικὸς χαρακτὴρ ἐν ἑαυτῷ τἀκείνου πάντα καλὰ φέρεις ἀθάνατα· τὸ δὲ χαριέστατον, οὐ τὰ ‖ ἐφ' ἡμῖν μόνον καὶ ὅσα φύσεως δῶρα πατρόθεν ἐκμέμαξαι, ἀλλὰ καὶ εἴ τι ἄλλο παρὰ τῆς τύχης ἐκείνῳ περιλοτίμηται καὶ τοῦτο οἷόν τις κλῆρος πατρῷος διέβη καὶ ἐπὶ σέ. 3. Καὶ μαρτυρεῖ μου τῷ λόγῳ τὸ ὕψος τοῦ ἀξιώματος, ἡ παρὰ βασιλεῦσιν οἰκείωσις, ἡ τῶν ἐμῶν Ἀθηνῶν ἐπιτρόπευσις καὶ διοίκησις, εἴ γε τυχηρὰ χρὴ ταῦτα καλεῖν ἀγαθὰ, ἀλλ' οὐ μᾶλλον ἀρετῆς γέρα βασίλεια.

4. Ἐπεὶ τοίνυν οὐ τέθνηκεν ἡμῖν ὁ σοφὸς λογοθέτης, ἀλλ' ἐπὶ βραχὺ χωρισθείς, ὅσον διδάξαι τοὺς κακοὺς γνώμαισιν ἡλίκον ἀγαθὸν ἐν χεροῖν ἔχοντες σὺ συνίεσαν, πάλιν ἐπανῆκεν Ἀθήναζε διὰ σοῦ, ἄγε ὦ πανσέβαστε κεφαλὴ, ζῶσον ὡς ἀνὴρ ἐκεῖνος, ὁ σὸς λέγω πατὴρ, τὴν ὀσφῦν σου καὶ τοῦ πατρὸς ἀμείνων φάνηθι, ὡς ἐν ἄλλοις πολλοῖς καὶ ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς ἀντιληπτικῇ δραστηριότητι. 5. Πολλοὶ γὰρ οἱ πολεμοῦντες ἡμᾶς ἀπὸ ὕψους, ὧν πρῶτος ὁ πανυπέρτιμος, ὃς τὰ ἐντὸς Ἰσθμοῦ ἤδη κατεργασάμενος καὶ τῇ Ἀττικῇ σφοδρότερον προσβάλλει νῦν ἢ πρότερον, καὶ οὐχ ὥσπερ Ἀρχίδαμος δενδροτομῶν Ἀχαρνὰς καὶ τοὺς καρποὺς ληΐζόμενος, πολλῷ

οζ'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 92,α - 92,β.

1. *εἴπερ*. — 3. *καλοκαγαθίας*. — 4. *συντραφείσης*. *κατελελοιπῶς*. — 8. ‖ Κώδ. 92,β. — 18. *ζῶσαν*. — 24. *προβάλλει*.

Digitized by Google

δὲ δεινότερα δρῶν ἄλλα καὶ κατὰ τὸν Δημάδην ἐπεγείρων τῇ πόλει ναυάγια, μᾶλλον δὲ τῇ ἐρημίᾳ τῆς ποτὲ πόλεως.

www.libook.com.cn

6. Πρόσχες τοίνυν ὡς οὗτος ἄλλαις τε μνηστεύει Ἀθήνας δραστηρίοις δυνάμεσι, γαμβροῖς καὶ συγγάμβροις βασιλέως, καὶ τῷ ὑποδρηστῆρι τοῦ μυστικοῦ, ὡς εἴ τινα φιάλην ἀφνειᾶς ἀπὸ χειρὸς, φησὶ Πίνδαρος, προπίνων ἐδωρήσατο· ἐπεί περ μετὰ τὸ ἐμπαροινῆσαι αὐτῷ ἐς φιλοτησίαν ἐτράπετο. 7. Περὶ μέντοι τῶν κατὰ μέρος ἔχομεν παραδηλῶσαι τῇ πανσεβάστῳ αὐθεντίᾳ σου. Μόνον διατηροίη ταύτην θεὸς ὑγιῆ τε καὶ εὔθυμον καὶ ἀπὸ δόξης εἰς δόξαν ἀεὶ μείζονα καὶ ἐγγυτέρω τῆς βασιλικῆς λαμπρότητος προβαίνουσαν.

οη'. Τῷ παρακοιμωμένῳ κῦρ Ἰωάννῃ τῷ Ἡονοπολίτῃ.

1. Παλαιὸς μὲν ἔφη τις σοφὸς, ὡς εἴπερ μὴ τὴν ἐν οὐρανοῖς θέσιν εἶχεν ὁ ἥλιος ἣν ἔχει λαχών, ἀπώλετο ἂν τὸ πᾶν. Ἐγὼ δὲ καὶ τὰ παραπλήσια μὲν τῇ τοιαύτῃ μετεωρολογίᾳ τοῦ σοφοῦ εἴποιμι ἂν ἐπὶ σοί, ὦ τοῦ παντὸς ἀξία μοι κεφαλή. Μάλιστα δὲ τῆς Γραφῆς ἐκεῖνα κατάλληλα· εἰ μὴ Κύριος Σαβαὼθ ἐγκατέλιπεν ἡμῖν σπέρμα στρατηγικὸν καὶ πιστὸν τὸν ἀπ' ἐναντίας τῷ τῆς ἀξίας ὀνόματι ἀκείμητον ὀφθαλμὸν τῆς ῥωμαϊκῆς στρατιᾶς, ὡς ἡ καταστραφεῖσα Πεντάπολις ἂν ἐγενήθημεν.

2. Καὶ τὴν μὲν πρεσβυτάτην Ῥώμην ἀπερρηγμένην τῆς νεωτέρας ὁ ἐν εὐνούχοις στρατηγικώτατος Ναρσῆς τῷ ἀοιδίμῳ Ἰουστινιανῷ παρεστήσατο, καταγωνισάμενος Γότθους καὶ Γερμανούς. Σὺ δὲ τὸ πλεῖστον τμῆμα τῆς ῥωμαϊκῆς ἀρχῆς

3. *πρόσχες.*

οη'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 92,6 - 93,α.

Τίτλος. ἡονοπο .— 18. *ἀπερατίας.*

Digitized by Google

ἀπερρωγὸς ἐπανήγαγες· τὸν γὰρ ἀποστατήσαντα πρῶτον μὲν τῶν ἑαυτοῦ φρενῶν, εἶτα καὶ τῆς ἰδίας καὶ κοινῆς κεφαλῆς ἥλεγξας ἄντικρυς κολοιὸν, ξένοις μὲν πτεροῖς κουφισθέντα ἐπὶ βραχὺ, μετὰ μικρὸν δὲ ψιλωθέντα καὶ τοῖς ὁρῶσι κείμενον γέλωτα.

3. Οὕτως ἔργοις αὐτοῖς ἀπεδείχθης μετὰ τὸν λαμπρὸν ἥλιον, τὸν αὐτοκράτορά φημι, φωστὴρ ἐν σκοτομήνῃ καὶ σωτὴρ καὶ σπέρμα στρατηγίας ῥωμαϊκῆς καὶ νέος Ναρσῆς εὐψυχότατος.

4. Τίνα οὖν σοι τῷ τοιῷδε νικητήριον πλέξω στέφανον; Τελείας γὰρ ἀρετῆς, ὡς ἔφη τις, οὐκ ἂν γένοιτο ἀξία τιμή. Τίνα ἕτερον ἢ ὃν ἐμὲ μὲν δοῦναι, σὲ δὲ λαβεῖν καθῆκόν ἐστιν; Ἔστι δὲ οὗτος. Ἐξαποστείλαι σοι Κύριος ὁ θεὸς βοήθειαν ἐξ ἁγίου κατοικητηρίου αὐτοῦ καὶ ἐπισκιάσαι μὲν ἐπὶ τὴν κεφαλήν σου ἐν ἡμέρᾳ πολέμου, θείη δὲ ἐπ' αὐτὴν ἄλλον ἐπ' ἄλλῳ νικητήριον στέφανον· καὶ μὴ λήγοις ἐκθλίβων μὲν καὶ λεπτύνων ὡς χνοῦν ἅπαν ἀντίξουν τῷ ῥωμαϊκῷ πολιτεύματι, ἄλλοτε δὲ ἄλλους πεπεδημένους ἐξάγων ἐν ἀνδρείᾳ καὶ παραπέμπων δεῦρο θύσοντας θυσίαν σωτηρίου τῇ θεομήτορι καὶ ἀπαγγελοῦντας ἡμῖν ἄλλον ἄλλο τι τῶν σῶν ἀνδραγαθημάτων ἀεί τι καινότερον, πάντας δὲ τὴν καλοκἀγαθίαν τὴν σὴν, καὶ ὅπως μαχόμενος μὲν ἡρωϊκὸν αὐχεῖς τὸ μεγάθυμον, ἡττῶν δὲ τὸ πολέμιον ἥμερον προσβλέπεις αὐτὸ τοῦ λοιποῦ καὶ φιλάνθρωπον, καὶ τῶν ἀναστατωθέντων οὐκ ἔφθης περιγενέσθαι καὶ πράως ἐφείσω ὡς τῆς ῥωμαϊκῆς ἀρχῆς οἰκείων μελῶν, καὶ ἰάσω νοσοῦντα καὶ οὐκ ἀποτόμως ἐχρήσω κατὰ τοὺς ἀτέχνους ἰατροὺς, οἳ, τῶν μελῶν ἕνια ὑπ' ἀτεχνίας θεραπεύειν ἀτονοῦντες, σιδήρῳ καὶ πυρὶ δαπανῶντες ἀνάλωσαν.

5. ‖ Οὐ γὰρ ἠγνόησας ὡς τὸ νῦν στασιάζον οὐ φύσει Ῥωμαίοις ἐστὶ πολέμιον, ἀλλ' ὑπὸ τῶν στασιαστῶν καὶ ἀποστατῶν χθὲς καὶ πρότριτα πεπολέμωτο· ὅπερ ἐπεπόνθει ἂν ἕτερος, ὑπὸ θυμοῦ ἀχαλινώτου καὶ ζήλου τοῦ μὴ κατ' ἐπίγνωσιν ἐπισκοτούμενος καὶ καταστρατηγούμενος. Σὲ δέ φα-

1 - 2. *ἐπανήγαγες - κεφαλῆς* προστεθειμένα ἐν τῇ ὥᾳ.— 6. *αὐτοκράτορα φημὶ*.— 9. *τίς*. — 12. *ἐπισκιάσοι*. — 18. *ἄλλό*. — 19. *καλοκαγαθίαν*.— 27. ‖ Κώδ.93,α.— 31. *φασί*.

www.libtool.com.cn

Digitized by Google

σιν ἐλεεῖν μᾶλλον ἢ μισεῖν καὶ κολάζειν τῆς ἀπονοίας εἶτ' οὖν ἀνοίας τὸ ἀποστατοῦν καὶ διαλλάττειν τῷ αὐτοκράτορι.

www.libtool.com.cn

6. Τοιοῦτόν σε θεὸς ἐπὶ τῆς καθ' ἡμᾶς γενεᾶς ἀνέδειξε προβλῆτα Ῥωμαίων, παυστῆρα πολέμων, καθαιρέτην στάσεων, ἁρμοστὴν ἀναστατουμένων, εἰρήνης πρύτανιν καὶ ἄξιον διὰ ταῦτα ἐς μακροὺς χρόνους διατηρεῖσθαι τῷ κραταιῷ καὶ ἁγίῳ ἡμῶν βασιλεῖ, ὡς πολυόμματόν τινα καὶ ἄγρυπνον φύλακα καὶ Χριστιανοῖς ἡμῖν κοινὸν ὄφελος.

οθ'. Τῷ Νέων Πατρῶν.

1. Ἑλλάδος δὲ, ὡς ἔοικεν, οὐκέτι ἐπιστρέφῃ, μακάριε, μόνῃ δὲ προσανέχεις τῇ βασιλίδι τῶν πόλεων· καὶ εἰκότως. Τίς γὰρ εὖ φρονῶν οὐκ ἂν ἀγαπῴη ἄλλον οἰκῶν Ὄλυμπον, ἔνθα αἴθρη πέπταται ἀνέφελος, ἐπιζητοίη δὲ εἰς τὸν κατωτάτω τοῦτον Τάρταρον κατακυλινδεῖσθαι, ἔνθα κότος τε φθόνος καὶ ἄλλα ἔθνεα κηρῶν, τοσούτῳ τοῦ μυθευομένου Κρόνου ἀθλιώτερον, ὅσῳ μηδ' ἐλέους τῆς τοιᾶσδε συμφορᾶς κολουόμεθα διὰ τὸ τῆς ταρταρώσεως ἐθελούσιον. 2. Ἀλλὰ τὸ μὲν δι' ἐνίων περιόδων ἀναδύεσθαί ποτε εἰς τὴν μακαρίαν λῆξιν καὶ αὖθις καταδύεσθαι φέρει τινὰ τῇ διακοπῇ τοῦ κακοῦ ἀνάψυξιν, τὸ δὲ ἀεὶ καταδεσμεῖσθαι ὑποχθόνιον οὐδέν ἐστιν ἕτερον ἀλλ' ἢ Τιτάνων ἀδιεξίτητον δεσμωτήριον. 3. Εὐδαιμονίζω γοῦν σε διὰ ταῦτα, σοφώτατε δέσποτα, οἷς ἐνθένδε μεταίρεις ἐνίοτε πρὸς τὴν εὐδαίμονα πόλιν τοῦ κράτους αὖθις, ἐμαυτὸν δὲ ταλανίζω, καταδεδικασμένον ἀειφυγίαν τινὰ τῶν αὐτόθεν. . . . .

7. *πολυόμματον τινά.*

οθ'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 95,6, ἀλλὰ φαίνεται κολοβή. Πρὸς τοῖς ἄλλοις λείπει ἐξ αὐτῆς τὸ ἐν τέλει τῶν ἄλλων ἐπιστολῶν σύνηθες +.

15. *τοιᾶσδε* κατὰ διόρθωσιν, δι' ὠχροτέρου μέλανος, τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος *τοιᾶς*. — 16. *μὲν τῶν δι'*. — 19. *τιτάνου*. — 23. *καταδεδικασμένην*.

Digitized by Google

π'. Τῷ γέροντι τῆς μονῆς τοῦ Κομνηνοῦ κῦρ Ἀθανασίῳ.

www.libtool.com.cn

1. Εἰ, παροδικῶς καὶ πρὸς βραχὺ ἐντυχόντες τῇ σῇ τελειότητι, οὕτως ἐάλωμεν τῶν σῶν κατὰ πνεῦμα χαρίτων, ὡς φαντάζεσθαι τὸ σὸν θεοειδὲς πρόσωπον ὥςπερ τι ἀρετῆς ἔμψυχον ἴνδαλμα, τί παθεῖν ἐμέλλομεν, εἰ πρὸς καιρὸν ἐνεφορήθημεν; Πάντως ἐξέστημεν ἂν ἕκστασιν σώφρονα καὶ εὐδαίμονα ἢ καὶ ἀλλοίωσιν τῆς δεξιᾶς τοῦ Ὑψίστου, κατὰ τὸν θεῖον εἰπεῖν Δαυὶδ, ἠλλοιώθημεν· τάχα καὶ τῆς ὁδοῦ ἦν ἠλαύνομεν λαθόμενοι σοὶ ἂν προσεκολλήθημεν ὡς ἡγεμόνι τῆς πρὸς οὐρανὸν φερούσης ὁδοῦ, καί τοι καὶ τοῦτο πάσχω τρόπον ἄλλον. Οὐ γὰρ ἀποκρύψομαί σε τὸ πάθος τῆς ἐμῆς ψυχῆς.

2. Ἐν Ἀθήναις γὰρ τυρβαζόμενος, τί γὰρ ἄλλο ἡ κατ' ἐμὲ ζωὴ ἢ τύρβη καὶ τοῦ νοὸς ἐπισκότησις; φαντάζομαι τὸ κατὰ σὲ φροντιστήριον, τὸ πάσης ἀρετῆς ἐργαστήριον, καὶ δοκῶ προσβλέπειν μὲν τὴν κατὰ Χριστὸν κεχαριτωμένην μορφὴν καὶ μυρίας ὅσας ἀκτῖνας τῆς φωτοειδοῦς ψυχῆς ἀποβλύζουσαν, ἀκούειν δὲ τοῦ θείου στόματος λόγους ἐκείνους προσρέοντας ὅσοι ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ θησαυροῦ τῆς καρδίας ἐκφέρονται. Οὕτως ἐξήρτημαι τῆς σῆς ἀρετῆς, ἄκρῳ καὶ ταῦτα δακτύλῳ ταύτης γευσάμενος. 3. Μακαρία ἡ ὑπὸ σοὶ ὁδηγῷ τὸν καλὸν δρόμον τρέχουσα συνοδία. Ἡμέρας ὁ ἥλιος οὐ συγκαύσει ταύτην, οὐδὲ ἡ σελήνη τὴν νύκτα, οὔτε μὴν προσκόψει ποτὲ τοσούτῳ καταλαμπομένη φωτὶ ἀρετῆς ἀρχηγέτιδος. 4. Ἀλλ' ἐπεὶ κἀμὲ ζηλωτὴν καὶ ἐραστὴν καὶ ὀπαδὸν τῇ προαιρέσει ἔσχες καὶ διὰ μόνης ἐντεύξεως, ἐπισκέπτου καὶ τὰ καθ' ἡμᾶς καὶ πρὸς τὸ καλὸν ἐπίστρεφε λόγοις τε ἐπιστολιμαίοις καὶ προσευχαῖς. Ὁ ἥλιος ἐν οὐρανῷ τέθειται, ἀλλ' εἰς γῆν κατα-

π'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 96, α.

1. *προσβραχύ*.— 3. *ὥσπέρ*.— 23. *ὀπαδύν*.

Digitized by Google

πέμπει τὴν θάλψιν καὶ λάμψιν αὐτοῦ. Κατὰ ταῦτα γοῦν καὶ αὐτὸς, ὁ τῆς ἀρετῆς ἥλιος, ἰσχύεις, εἰ βούλει, τὴν καθ' ἡμᾶς ἐσχατιὰν πολυτρόπως τὰ ἐς ψυχὴν ζωογονεῖν. Ναὶ καὶ ζωογονοίης, πανοσιώτατε πάτερ καὶ δέσποτα, θεὸν ἡμῖν ἱλεούμενος.

πα'. Τῷ ἀναγραφεῖ κῦρ Γεωργίῳ τῷ Κολυμβᾷ.

1. Προφθάνεις τὴν παρ' ἡμῶν μέμψιν, πανσέβαστε καὶ φίλη μοι κεφαλὴ, κατὰ τοὺς δεινοὺς εἶτ' οὖν προαλεῖς τὰ πολέμια ‖. Ἦ γὰρ οὐ δικαιότερον ἂν αἰτιασαίμην αὐτὸς οἷς οὐκ ἔτλης ἐν Θήβαις προσμεῖναι βραχὺ καὶ κατιόντας ἐκ Βυζαντίου θεάσασθαι, ἀλλ' ἡμῶν εἰσιόντων αὐτὸς ἐξῄεις ἑτέρωθεν. Ἀλλὰ τοῦτο μὲν οἶδ' ὅτι ῥᾳδίως ἡ ἄμαχος ἀποτρέψεται γλῶττα μεταθεμένη τὴν αἰτίαν ἐπ' ἄλλο τι τῶν ἔξωθεν. Τάχα καὶ τὰ περὶ τὸν Ἰσθμὸν πειρατικὰ παρεισκυκλήσει ἔνεδρα, ἅπερ οὐκ ἀκίνδυνον ἦν σοι διελθεῖν ὑστερήσαντι δι' ἡμᾶς τῶν τὴν αὐτὴν στελλομένων καὶ ψιλωθέντι τοῦ ἐκεῖθεν συμμαχικοῦ. Ἀληθὴς γὰρ ἦν, ὡς ἔοικεν, εἴπερ ποτὲ καὶ νῦν ἡ παροιμία ἡ λέγουσα «οὐ παντὸς ἀνδρὸς ἐς Κόρινθον ἔσθ' ὁ πλοῦς.» 2. Πῶς οὖν ἄνευ Θησέως, εἰρήσθω γὰρ καὶ τὸ παροιμιῶδες τουτὶ, τὰ λεγόμενα κακὰ τερμέρεια παρώδευσας ἢ καὶ πολλῷ τούτων χείρονα, εἴπερ καὶ οἱ νῦν πειρατεύοντες θηριωδέστεροι τῶν πάλαι λοχώντων περὶ τὸν Ἰσθμόν; Οἶδας τοὺς Πιτυοκάμπτας, Προκρούστας τε καὶ Σκίρωνας. Τοιαῦτα παραβαλλόμενος σαυτὸν μὲν τῆς αἰτιάσεως ἀπολύσαις ἄν, ἡμῶν δὲ γράψαιο, μᾶλλον δὲ ἤδη καὶ ἐγράψω ὑπεροψίαν προστριβεῖσαν ἡμῖν ἐκ τῶν σεμνῶν θεαμάτων τῆς βασιλίδος τῶν πόλεων καὶ τὸ τεκμήριον ἄλυτον οἷον ἐπήγαγες, τὸ μηδέπω σοι ἐπιστεῖλαι κατιόντας Ἀθήναζε.

πα'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 96,α - 96,β.

8. ‖ Κώδ. 96,β. ἢ.— 12. ἄλλό.— 16. εἴπέρ ποτε.— 26. μηδέπω.

Digitized by Google

3. Εἶτα τίς ἂν ἡμῶν ἀθλιώτερος γένοιτο, εἴπερ τὰ τῆς γραφῆς ἐστιν ἀληθῆ; Εἰ γὰρ τοσόνδε κάματον ὁδοιπορίας ἀνατλάντες καὶ τἆλλα ὅσα προὔλεγες αὐτὸς ἡμῖν πρὸ τῆς ἐντεῦθεν ἀνόδου καὶ τὴν πόλιν τοῦ κράτους ὀψὲ καὶ μόγις ἰδόντες οὐδὲν ἄλλο ἐκεῖθεν ἐμπορευσάμενοι κατήλθομεν, οὐχ ὕψος ἀξιωμάτων, οὐ κτήσεων καθιέρωσιν ἢ ἑτέραν τινὰ δωρεὰν βασίλειον, ὅτι μὴ μόνον ὀφρῦν καὶ τῶν φιλούντων ὑπεροψίαν, πότερον εὐήθεις μᾶλλον ἡμεῖς ἢ δυστυχεῖς; 4. Ἀλλὰ θάρρει σοφὴ κεφαλή· οὐχ οὕτως τὰ καθ' ἡμᾶς κεχαύνωνται. Ὡς ἂν δὲ τῶν φιλικῶν παραπολαύσῃς καὶ αὐτὸς ἀγωγίμων, οὐκ ἀποκρύψομαί σε ἅπερ ὠνάμην τῆς ἀναβάσεως. Οὐ μὰ τὸν ἐμόν τε καὶ σὸν Φίλιον, μή μοι ἀπιστήσῃς, πανσέβαστε, ὡς μετριώτερον ἔχω τοῦ φρονήματος νῦν ἢ πρότερον. 5. Ὡς εἴ τις γὰρ πένης ἴδοι που θησαυρὸν βαθὺν καὶ οἷον εὐδαίμονα βασίλεια ταμιεύονται, τηνικαῦτα μᾶλλον ἐσχάτην ἑαυτοῦ πενίαν κατέγνωκε· πολλοὶ δὲ τῶν μακαρίων ἀνδρῶν μετὰ θεοπτίαν ἐταλάνιζον ἑαυτοὺς καὶ γῆν καὶ σποδὸν ὠνόμαζον· οὕτω καὶ ἡμεῖς, τοὺς ἐν τῇ βασιλίδι πόλει θείους ἄνδρας ἱστορηκότες καὶ τῇ πρὸς ἐκείνους παραθέσει τῆς ἑαυτῶν οὐθενείας μᾶλλον αἰσθόμενοι, ἔγνωμεν ἑαυτούς, τοῦτο δὴ τὸ ἐργωδέστατον καὶ ὀλίγοις κόμιδῇ ληπτὸν μάθημα, καὶ, κατὰ τὸν θεῖον Δαυὶδ εἰπεῖν, ἐταπεινώθημεν σφόδρα. 6. Οὔκουν καὶ τὸ σιγᾶν ἐς δεῦρο ὑπεροψίας ἦν, ὅτι μὴ καὶ μᾶλλον ὑποστολῆς. Ἐπεὶ δὲ φώνημα σὸν ἀκούσας οὐχ οἷός τε ἦν σιγᾶν, ἰδοὺ φθέγγομαι καὶ προσφθέγγομαι τὰ πρῶτα τῶν φίλων καὶ κατασπάζομαι καὶ ἐπεύχομαί σοι καθαρὰν ὑγίειαν καὶ εὐθυμίαν καὶ τῶν πεπιστευμένων σοι πράξεων εὐμάρειαν, ἵνα καὶ δι' αὐτῶν τῶν ἀποτελεσμάτων βεβαιωθῶ τὸ σὸν περὶ τὰ πράγματα ἀμφιδέξιον καὶ ἡμεῖς ἐπαινεταὶ ἀληθεῖς καὶ οὐ διὰ φιλίαν τυφλώττοντες δόξωμεν. Ἐρρωμένην τὴν πανσέβαστον αὐθεντίαν σου διαφυλάττοι ὁ Κύριος.

---

13. *ὡσεὶ*.— 24. *οἷος*.— 26. *ὑγείαν*.

Digitized by Google

πϐ'. Πρὸς τὸν αὐτὸν καὶ τὸν σύντροφον αὐτοῦ κυρὸν τὸν Νομικόπουλον.

1. Ἤδη πάντων ἡ μοχθηρία περίεστι, πανσέβαστοι κεφαλαί, ὅτε καὶ τὴν εὐθύτητα τῶν κανόνων, τοῦτο γὰρ πᾶς ἐξισωτὴς δήπου, οἱ ἐνδιάστροφοι παρεγκλίνουσιν. 2. Οὐ σὺ, πανσέβαστε κῦρ Σέργιε, τὰ ἀθηναϊκὰ πρακτικὰ στρέφεις ἐν ταῖς χερσὶν ὅλον ἐνιαυτὸν, οἷς συγγέγραπται καὶ τὸ ὑπὸ τὴν ἀθηναϊκὴν ἐπίσκεψιν τελοῦν χωρίον ὁ Ὠρωπός; Οὐκ ἐδόθη σοι ἐν Ἀθήναις καὶ τὸ τούτου ἀναγραφικὸν ζήτημα μετὰ τῆς λοιπῆς ἀθηναϊκῆς ἐπισκέψεως; Καὶ πῶς νῦν ἠνέσχου τυπωθῆναι καὶ αὖθις παρὰ τῶν Θηβαίων τοῦτο; Θηβαίων οὓς ἐγὼ μὲν οὐδὲν ἐρῶ φλαῦρον, τὸ δὲ πραιτωρικὸν σημείωμα, ὃ περὶ τῆς τοιαύτης ὑποθέσεως ἐπὶ τῇ αὐτῶν ὁμολογίᾳ προέβη, ἀναγνόντες, οὐκ ἂν τοῦ λοιποῦ ῥᾳδίως πιστεύοιτ' ἂν τοῖς κατωκοῖς. 3. Ἔχοντες οὖν καλῶς ἐάσατε τὸ πολυ‖παθὲς χωρίον ἀνεπηρέαστον. Ὁ Κύριος διαφυλάττοι τὴν πανσέβαστον αὐθεντίαν ὑμῶν πολυχρόνιον.

πγ'. Τῷ Χαμάκωνι κῦρ Γεωργέῳ.

1. Ἀκήκοα, πανσέβαστε κεφαλὴ, πολλῶν ἀπαγγελλόντων ἐμοὶ, ὡς οὐδέπω τοῦ πένθους ἀνέσφηλας, οὔτε μὴν διεσκέδασταί σοι τὸ νέφος τῆς ἀθυμίας, οὐδ' ἡ φορὰ τῶν δακρύων ἐπέλιπε. Καὶ πρῶτα μὲν σφόδρα τεθαύμακα, ὅπως ὁ γενναῖος καὶ

πϐ'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 97,β-98,α.

Τίτλος. *τὸν νομικόπουλον* προστεθειμένα ἐν τῇ ὥᾳ, μὴ ἐπαρκέσαντος ἐν τῷ κειμένῳ τοῦ χώρου τοῦ ὡρισμένου διὰ τὴν ἐπιγραφήν. — 13. ‖ Κώδ. 97,α.

πγ'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 97,α - 97,β.

Digitized by Google

πολλὰς πειρασμῶν νηφάδας μεγαλοψύχως ὑποστὰς νῦν ὡς ἄγευστος ἀνιαρῶν κατεπόθης ὑπὸ τῆς συμφορᾶς καὶ τῶν ταῦτα παθόντων ἁπάντων ἠλέγχθης φιλοπενθέστερος, μᾶλλον δὲ ὁ πολλοὺς παρακαλέσας πρότερον ἐφ' ὁμοίοις παθήμασι νῦν ἐάλως αὐτὸς παθαινόμενος ὑπὲρ ἅπαντας. Εἶτα μέντοι τὸ μέγεθος τῆς συμφορᾶς ἐπιλογισάμενος καὶ ὡς πᾶσα συζυγίας διάζευξις διχοτομία τίς ἐστιν ἀτεχνῶς, εἴπερ εἰς μίαν συσσαρκίαν ἑνίζονται τὰ ὁμόζυγα, τί καινὸν, εἶπον, εἴ περ ὡς ἐφ' ἑνὸς ζῴου θατέρου τῶν μερῶν ἀπιόντος καὶ τὸ λειπόμενον ἔφθαρται, οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν νόμῳ συνεζευγμένων, ἑνὸς διαστάντος τμήματος, τὸ ἔτι περιὸν συναπέναι ποθεῖ, μὴ φέρον τὴν μόνωσιν, καὶ ἄλλως δὲ εἰ τὰ ἡνωμένα μὴ μόνον εἰς σάρκα μίαν, ἀλλὰ καὶ εἰς ψυχὴν μίαν κέκραται, πῶς τῶν οὕτως ἀκριβῶς ἡρμοσμένων ἡ λύσις οὐ μερισμός ἐστι ψυχῆς τε ἅμα καὶ σώματος ἄντικρυς; 2. Οὔκουν μεμψαίμην σοι τοῦ λοιποῦ, ἀνδρῶν ἄριστε, οὕτως ὀδυνωμένῳ καὶ ὀδυρομένῳ ἀπέραντα, μᾶλλον δὲ ἡμιτόμῳ καὶ ἡμιθνῆτι ὁρωμένῳ μέλει καὶ θανάσιμα περισπαίροντι· ἅπερ ἐπεπόνθει ἂν δήπου καὶ ὁ πρωτόπλαστος ἀφαιρούμενος τὴν πλευρὰν, εἴπερ μὴ φθάσας τὴν αἴσθησιν ἀπεδάλετο, ὑπνώσας ἐκστατικώτερον. Σὺ δ' ἀλλὰ τοὐναντίον αἰσθόμενος πρότερον τῆς ἀφαιρέσεως τῆς πλευρᾶς, εἶτα ὑπὸ περιωδυνίας καὶ ἀθυμίας ἐξέστης μικροῦ. Ἐνόσταξε γὰρ ἀπὸ ἀκηδίας ἡ ψυχή σου καὶ παρακληθῆναι τὴν ἀρχὴν ἀπαναίνεται.

3. Ταῦτ' ἄρα καὶ αὐτὸς τῶν παρακλητόρων λόγων τῷ τέως λαθόμενος, πρὸς τὸ συμπενθεῖν σοι καὶ συνολοφύρεσθαι ὑπενεχθείς, οὕτω τοῦ θρηνεῖν ἀπάρχομαι. Ὦ οἷον χρῆμα γυναικὸς ᾤχετο, οἷα γένους σεμνότης, ἡλίκη κάλλους ἀκρόπολις. Κεῖται γυνὴ ἀρετῶν ἑστία, γυναικῶν καύχημα, καλλώπισμα φύσεως· ἧς τὸ μὲν ἀνδρεῖον καὶ τὸ σμῆνος τῶν λοιπῶν καλῶν Σολομῶν φθάσας προέγραψε, τὸν δὲ αὐτῆς ἄνδρα, ὡς εὑρηκότα τὸ σπανιώτατον τοῦτο χρῆμα, ζηλωτὸν ὠνόμασε

4. ἐφομοίοις.— 5. ὑπεράπαντας.— 18. ἐπεπόθει.— 25. τωτέως.

www.ibtool.com.cn

Digitized by Google

καὶ μακάριον· ἄμφω δὲ τούτους ὁ καθ' ἡμᾶς αἰὼν εἰς τὸ φῶς τοῦ βίου προήνεγκε. 4. Θάνατος δὲ, φεῦ τοῦ φθόνου, ἄρτι διαζεύξας τὴν μὲν ἐξ ἀνθρώπων ἀπήγαγε, τὸν δὲ τοσοῦτον νῦν ἐλεεῖσθαι παρεσκεύασεν ὅσον ἐζηλοῦτο παρὰ πᾶσι πρότερον. Ἀνάλογος γὰρ τῇ εὑρέσει τῆς οὕτως ἀνδρείας γυναικὸς καὶ ἡ ταύτης ἀποβολή. Οὕτως ὁ χθὲς εὐδαίμων τῆς συζυγίας σήμερον οὐκ εὐδαίμων τῆς διαζεύξεως. 5. Πῶς, ἡ φίλανδρος γυνὴ, μόνῳ τἀνδρὶ φέρειν ἀφῆκας τοῦ βίου τὸν βαρὺν κύφωνα, τὸν δεσμὸν αὐτῷ σώματι ἀποθεμένη καὶ ἀναδραμοῦσα πρὸς θεὸν ἄνετος; πῶς ἡ βοηθὸς ἀπέπτης καὶ προὔδωκας τὸν ὁμόζυγον, οὔπω πρότερον τοιοῦτόν τι δράσαι ἀνασχομένη, ὅτε συνδεθῆλθες αὐτῷ διὰ πυρὸς καὶ ὕδατος, καὶ τὴν αὐτὴν ὑπέδυς θανάτου σκιὰν, καὶ οὐδέν τι μικρόψυχον πρὸς τὸν ἄνδρα ἐξήνεγκας ῥῆμα καὶ οἷον πρὸς τὸν γενναῖον Ἰὼβ ἡ ἑτερόζυγος σύζυγος; 6. Οὐκέτι τὰ κατ' οἶκον εὖ διαθήσεις ὡς οἰκουρὸς ἀγαθὴ, οὐδὲ σκεμμάτων καὶ βουλευμάτων τῷ τοῦ βίου συμμεθέξεις κοινωνῷ. Οἷα νὺξ ἐπικέχυται πᾶσιν οἷς ἔναγχος ἐπέλαμπες ὡς σελήνη πάμφωτος. Καὶ νῦν ποθοῦσιν οἱ προσγενεῖς τὸ ἑαυτῶν σεμνολόγημα, οἱ προσδεεῖς τὸν τῆς φιλανθρωπίας λιμένα, αἱ θαυμάζουσαι κάλλος ψυχῆς εἴτε σώματος τὴν ἑκατέρωθεν ἀπαστράπτουσαν; ὁ δὲ ἀνὴρ τὴν σύσσωμον βοηθὸν καὶ ὁμόψυχον. Ἣν πρώην μὲν τὰ τοῦ βίου δυσχερῆ συνδιαφέρουσαν αὐτῷ εὗρισκε, νῦν δὲ ἐν τῷ μέρει καὶ αὐτὸς τῆς μακροχρονίου νόσου παραπήλαυσεν, ἐκείνη ‖ καμνούσῃ συγκάμνων καὶ τηκομένῃ συνδαπανώμενος, θαυμαστὸν δ' ὅπως καὶ ἀπιούσῃ μὴ συναπῴχετο. 7. Ἀλλ' αὐτὴ μὲν εἰς ἀναψυχὴν ἀπήχθη ὅλη λελαμπρυσμένη τῷ τῶν πειρασμῶν καθαρτηρίῳ πυρὶ, σὺ δὲ, τλημονέστατε πάντων ἀνδρῶν, ἐπ' ἐσχατιᾶς, ὡς πυνθάνομαι, ἀγροῦ τινος ἐρημάζων, μόνος φέρεις τὰ ἀλγεινὰ, δέον, ὥσπερ συνεπαθαίνου νοσούσῃ, οὕτω καὶ τοῦ ἀλγεῖν ἀπηλλαγμένῃ συνεπαγάλλεσθαι. 8. Ἀνανήψωμεν γὰρ ἤδη τοῦ πάθους, καὶ τοῦ πενθεῖν ὀψὲ ἀνακύψωμεν. Ἀποχρώντως τὴν σεβαστὴν

24. ‖ Κώδ. 97,6. — 25. ἀπιούσῃ μὲν. — 26. αὐτῇ.

Digitized by Google

ἐθρηνήσαμεν καὶ τὴν νενομισμένην χοὴν τῶν δακρύων ἐσπείσαμεν. Ἕως πότε μενεῖς ἀπαράκλητος; ἕως πότε τὸν χρόνον τοῦ πένθους παρατενεῖς καὶ πηγάσεις τὸ δάκρυον ἐπὶ τῷ θανάτῳ τῆς μακαρίας, ἢ, τἀληθέστερον εἰπεῖν, ἐπὶ τῇ ἀποθέσει τοῦ πολυαλγοῦς σώματος; 9. Οὐ τέθνηκεν ἡ σεβαστὴ, ἀλλ' ὃ περιέκειτο περίβλημα ὀστρεῶδες ἀπεβάλετο ἡ μαργαρώδης ψυχὴ, καὶ νῦν εἰς χώραν ζώντων ἐκ τοῦ θνητοῦ τοῦδε χωρίου μετετάξατο. Θυγάτηρ ἦν Ἀβραὰμ εἰσποιηθεῖσα διὰ τῆς πίστεως, καὶ μακαριστέα μᾶλλον, οὐ θρηνητέα, ὅτι πρὸς τοὺς γαληνοὺς ἐκείνου κόλπους ἐκ τοῦ παρόντος κλύδωνος μεθωρμίσατο. Οὐ γὰρ ἠνέσχετο ὡς ἔν τινι φρουρᾷ τῷ γεώδει σώματι ἔτι καθείργυσθαι. Τοίνυν ὡσεὶ περιστερᾶς ἀναλαβοῦσα πτέρυγας πρὸς τὴν ἄνω κατάπαυσιν ἐπτερύξατο.

10. Ἀλλὰ δεινὸν ἡ τοιαύτη διάστασις· ναὶ δεινὸν, εἴπερ τὸν ἅπαντα χρόνον ἐκείνη μὲν ἐκεῖσε ἤμελλε κατοικεῖν, σὺ δ' ἐνταυθοῖ παροικεῖν. Ἐπεὶ δὲ ἡ μὲν ἐπίγειος αὕτη οἰκία τοῦ σκήνους ἡμῶν καταλύεται, πρὸς δὲ τὴν ἐν οὐρανοῖς ἀχειροποίητον οἰκοδομὴν ὅσον οὐδέπω καὶ ἡμεῖς ἐπειγόμεθα, οὐ πάνυ τι ἐπαχθὲς διεστάναι πρὸς βραχὺ τοὺς αὖθις ἐσομένους μετὰ βραχύ. 11. Μὴ γὰρ ἐξ ἀνθρώπων ἀφανισθεῖσα ἐς τὸ παντελὲς ἀπόλωλεν; Οὐχ ὁρᾷς ὅπως καὶ σελήνη πολλάκις ἁρπαζομένη θνήσκει τρόπον τινὰ καὶ πρὸς μικρὸν ἀποκρυψαμένη πάλιν ἀναβιώσκει καὶ εἰς τὸ παμφαὲς ἐπανέρχεται; Οὕτω καὶ τὴν κατὰ σὲ σελήνην, ἐπεί περ τῷ ἡλίῳ τῆς δικαιοσύνης πλησιάσασα κέκρυπται μικρὸν καὶ οὐ θεωρεῖς, καὶ πάλιν μικρὰν καὶ ὄψει περικαλλεστέραν πολλῷ καὶ ὁλόφωτον. 12. Ποσάκις ἐς ἀλλοδαπὴν ἀπεδήμεις ἐφ' ὅλοις ἐνιαυτοῖς καὶ τῆς συζύγου διιστάμενος οὐκ ἐθρήνεις οὐδ' ἐδάκρυες, ἀλλ' ἔφερες μεγαλοψύχως καὶ γενναίως, ὑπὸ τῆς ἐλπίδος δή που τοῦ ὄψεσθαί ποτε τὸ φίλτατον πρᾶγμα καὶ ὄνομα κουφιζόμενος. Νόμισον τοίνυν καὶ πάλιν ἀποδημίαν εἶναι τὸ πάθος καὶ γενοῦ μετέωρος ταῖς ἐλπίσι τοῦ ὄψεσθαι ταύτην καὶ ὑπ' αὐτῆς ὀφθῆναι οὐκ εἰς μα-

19. *προσβραχὺ. μεταβραχὺ μὴ*.— 32. *τὸ ὄψεσθαι.*

www.libtool.com.cn

Digitized by Google

κρὰν καὶ χαίρειν ἔα τοὺς γυναικώδεις θρήνους καὶ τὸ ἀπαραχλήτως πενθεῖν, μηδ' ἔλεγχε τὴν ποιητικὴν ἀπόφασιν ὡς ψευδῆ λέγουσαν· «οὐ γάρ τις πρῆξις πέλεται κρυεροῖο γόοιο» οἷς αὐτὸς ἐνεστήσω τὸ γοερὸν πάθος οὕτως ἀκόρεστον. 13. Ἀναμνήσω σε καὶ διδασκάλων ἡμετέρων σοφῶν, οἳ βίου τε καὶ θανάτου παράγοντες εἰκόνας τὴν μὲν ἐνταῦθα ζωὴν ὁδῷ προσεικάζουσι. Καὶ ὥςπερ οἱ πρὸς τὴν αὐτὴν πόλιν ὁδεύοντες οὐχ ἅμα πάντες ταύτην καταλαμβάνουσιν, ἀλλ' οἱ μὲν πρὸ τῶν ἄλλων φθάσαντες εἰςῆλθον, ἄλλοι δὲ μετ' αὐτοὺς καὶ μετ' ἐκείνους ἕτεροι, πάντες δὲ ὅμως εἴσω τῆς αὐτῆς κατέλυσαν πόλεως, οὕτω, φασὶ, καὶ οἱ τὴν ζωὴν ταύτην ὁδεύοντες ἄλλος πρὸ ἄλλου ἐς τὸ τοῦ θανάτου φθάνει κατάλυμα καὶ πρὸς τὰς ἐκεῖσε λήξεις ἐλάσας τῆς ὁδοιπορίας ἐπαύσατο. Ἄπαυστος δὲ δρόμος ἐξ οὗ περ ὡς ἐκ βαλβῖδός τινος τῆς γενέσεως ἐξαλλόμενοι καὶ τὸν καμπτῆρα τοῦ θανάτου περιτρέξαντες, ἕως καὶ τὴν πύλην αὐτὴν τῆς ἐξόδου διέλθωσιν. 14. Ἠλιβάτου τοίνυν εὐηθείας ἐστὶ, τοὺς τετελεκότας τὸν δρόμον θρηνεῖσθαι παρὰ τῶν ἔτι ὁδευόντων κἀπὶ τὸ αὐτὸ ἐπειγομένων κατάλυμα, δέον παρ' ἐκείνων μᾶλλον ἡμᾶς ἐλεεῖσθαι ὥςπερ ‖ καὶ παρὰ τῶν ἐν λιμένι κατηγμένων οἱ ἐν μέσῳ ἔτι πελάγει χειμαζόμενοι.

15. Ἔπου τοίνυν διὰ ταῦτα εὐχαρίστως καὶ εὐγνωμόνως τῇ κυβερνητικῇ τοῦ παντὸς προνοίᾳ θεοῦ, διεξαγούσῃ τὰ καθ' ἡμᾶς ὅπῃ ποτὲ βούλεται, ἧς τὸ σοφὸν ἅμα καὶ ἀγαθὸν ἐν τοῖς κατὰ σὲ τούτοις περιστατικοῖς διαφαίνεται. Ἐπεὶ γὰρ ἔδει λυθῆναι θανάτῳ ποτὲ τὴν ἁρμονίαν τῆς καλῆς συζυγίας, οὐ σὺ προαπῆλθες ἐκείνης· ἀνύποιστον γὰρ ἂν ἐγεγόνει τὸ τῆς διαζεύξεως πάθος ἐκείνῃ ὡς φιλάνδρῳ λίαν καὶ ἄπαιδι καὶ μηδ' ἐν μορφῇ τέκνων ἐχούσῃ τὸ τοῦ ἀνδρὸς εἶδος φαντάζεσθαι καὶ οὕτως ἀναψύχειν τὴν σιδηρέαν τῆς χηρείας κάμινον.

16. Ἀλλὰ προπέμψας αὐτὴν ὑποστήσῃ μὲν τὸ πάθος φιλο-

14. *βαλβίδος τινὸς.*— 15. *ἐξαλλώμενοι.*— 20. ‖ Κώδ. 98, α. — 22. *ὅπου.*— 24. *ὁπήποτε.*

Digitized by Google

σόφως καὶ εὐγενῶς ὡς μεγαλόφρων ἀνὴρ, καὶ εὖ μὲν διαθήσεις τὰ περὶ τὴν ὁσίαν ἐκείνης καὶ ὅσα ταῖς ἐπελθούσαις μακαρίαις ψυχαῖς Χριστιανῶν παῖδες συμπαραπέμπουσιν, εὖ δὲ καὶ τὰ καθ' ἑαυτὸν διοικήσεις καὶ ὅλως μετασκευάσῃ πρὸς τὸ ἐν οὐρανοῖς πολίτευμα, ἔνθα νῦν ἡ σεβαστὴ χορεύει ταῖς περὶ θεὸν ὁσίαις ψυχαῖς. 17. Ταῦτά σοι ὡς ἐν ἐπιστολῆς τύπῳ διαλεγόμεθα, οὐκ ἔχοντες αὐτοπροσώπως προσενεγκεῖν σοι τὴν ἐκ τοῦ λόγου παράκλησιν. Οὐ γὰρ ἀνεχόμεθα ἐπὶ τοσοῦτον ταπεινοῦσθαί σου τὸ μεγαλόφρον καὶ ὡς ἀφιλόσοφον ἐξελέγχεσθαι. Ὁ δὲ θεὸς πάσης παρακλήσεως ἄψαιτό σου τῆς ὀδυνωμένης καρδίας καὶ τὸ ἄλγος ἰάσαιτο· οὗ καὶ μνήμη μόνη οἶδεν εὐφραίνειν τὰς ἀπαναινομένας παρακληθῆναι ψυχάς.

πδ'. Τῷ ὁσιωτάτῳ κῦρ Ἡσαΐᾳ τῷ Ἀντιοχείτῃ.

1. Ὡς δρόσος ἐπ' ἄγρωστιν ἢ, οἰκειότερον εἰπεῖν, ὡς δρόσος Ἑρμὼν καὶ μύρον Ἀαρὼν, οὕτως ἐφ' ἡμᾶς τὰ ῥήματά σου, πανοσιώτατε ἀγαπητὲ ἀδελφέ· ἀναψύχουσι γὰρ ἅμα πειρασμοῖς τε ἄλλοις καὶ τῷ σῷ πόθῳ κάμνοντας καὶ πνευματικὰς ἐμπνέουσι χάριτας. Ὡς γὰρ εὐαγγελικὸς οἰκοδεσπότης ἐκβάλλεις ἐκ τοῦ θησαυροῦ σου καινὰ καὶ παλαιὰ κατὰ τὸν μαθητευθέντα ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν. 2. Μὴ τοίνυν ὄκνει, ὦ θεία καὶ σοφὴ κεφαλὴ, ἄλλα ἐπ' ἄλλοις διαπέμπειν ἡμῖν γράμματα, ταὐτὸν δὲ εἰπεῖν ζωῆς ῥήματα. Ἀπόχρη γὰρ ἡμῖν εἰς λόγον κολάσεως ἡ τῆς ἀγγελοειδοῦς μορφῆς καὶ συνδιαγωγῆς καὶ ὁμιλίας στέρησις. Τὸ δὲ μὴ γράμμασι γοῦν παραμυθεῖσθαι πυκνοτέροις τοῦτο κολάσεως προσθήκη, τοῦτο τιμωρίας ἐπίτασις, ὅπερ οὐκ ἀνέξῃ δήπου ποιεῖν ἡ φιλανθρωποτάτη ψυχὴ καὶ τὰ σπλάγχνα μιμουμένη τοῦ Ἰησοῦ.

8. *ἐπιτοσοῦτον*.

πδ'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 98,α.

14. *μῦρον*. — 21. *ταυτὸν*.

www.libtool.com.cn

Digitized by Google

3. Ἀπεστάλη τῇ ἁγιωσύνῃ σου ἐλαίου ἀσκὸς πλήρης, χωρῶν δώδεκα ξέστας ἀττικούς, καὶ σάπωνος βητινάρια τέσσαρα, ὧν τὸ ἓν βραχύτερον τῶν λοιπῶν. Ῥάσα ἐξωνήθησαν καὶ ἐπατήθησαν, πρὶν δὲ καὶ βαφῆναι ἀπέπλευσεν ὁ παρὼν ναύκληρος ὁ Κάτζαρις καὶ ὁ παραλαβὼν τὰ παρόντα εἴδη. Εἰ δὲ ἔλθῃ αὐτόθεν πρὸς ἡμᾶς ἕτερον πλοῖον μονεμβασιωτικόν, σταλήσεται καὶ τὰ ῥάσα καὶ μὴ παρασιωπήσῃς ἐξιλάσκεσθαι ἡμῖν τὸν θεόν σου.

πε'. Τῷ Θηβῶν κῦρ Μανουήλ.

1. Ἀγιώτατε καὶ πανυπέρτιμε δέσποτα καὶ ἐν Κυρίῳ ἀγαπητὲ ἀδελφὲ, εἴης ὑγιῶς ἔχων καὶ εὐθύμως· ζῶμεν καὶ ἡμεῖς, βραχύ τι μὲν κουφισθέντες, οὔπω δὲ καθαρῶς ἀπαλλαγέντες τοῦ συνέχοντος νοσήματος. 2. Ὁ γαμβρὸς τοῦ Λάμαρι σημείωμα κουράτωρος πραιτωρικὸν προσκεκόμικεν ἡμῖν, οὔπερ ἴσον καὶ ἀπεστάλη πρὸς τὴν ἁγιωσύνην σου, ἵνα ἐπελθοῦσα αὐτὸ ποιήσηται ἐρώτησιν πρὸς τοὺς πραίτωρας, εἰ θεμιτόν ἐστιν κληρικὸν κουράτωρα ἀντικρίνεσθαι τῷ ἰδίῳ ἀρχιερεῖ· καὶ εἰ διαγνωσθῇ ταῦτο αὐτὸ παράνομον, τότε μὴ δοθέντος ἑτέρου κουράτωρος ἀπεντεῦθεν τῷ νόμῳ δεκτοῦ, μετατεθήσεται ἡ τοῦ ἀμφιμάχου ἀκινήτου νομή. Φυλάττοιτο ἡ πανυπέρτιμος ἁγιωσύνη σου ἐρρωμένη καὶ πολυχρόνιος.

---

1. *ἔλαιον*.— 2. *σαπώβητινάρια*.

πε'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 98, α.

13. *κουρά προσκεκόμικεν*.— 18. *κουρά*.

Digitized by Google

www.libtool.com.cn

πϛ'. Τῷ αὐτῷ.

1. Ἀγαπήσω σε, πανυπέρτιμε δέσποτα καὶ ἀδελφὲ, οἷς ἐλέγχεις τὰ καθ' ἡμᾶς ὀλιγώρως περὶ τὰς δίκας ἔχοντα, ἵνα τοῦτο γοῦν, κατὰ τὸν Σολομῶντα δόξωμεν σοφοί· τῷ ὄντι γὰρ οὕτως ἔχομεν. Μὴ γοῦν κατόκνει ‖ καὶ εἰςέτι ἐλέγχειν ὅτε τοῦ δέοντος ἔξω φερομένους ὁρᾷς. 2. Ἐπὶ μέντοι τῇ τῶν Μυρρινιωτῶν ὑποθέσει, προλαμβάνων τοὺς ἐλέγχους, ἀξιῶ τὸ ἡμέτερον ὑστέρημα ἀδελφικῶς ἀναπληρῶσαι. Τὸ γὰρ ἐνοχλοῦν μοι νοσηματῶδες ῥεῦμα καὶ τὸ τῆς ὥρας κρυμῶδες δυσκινητότερόν με ποιεῖ. Προσήκει γάρ σοι νεωτέρῳ ὄντι γεροντικὴν ὑπερείδειν ὀλιγοδράνειαν, ἵνα καὶ σοὶ κατ' εὐχὴν ἡμετέραν ἐσχατογέροντι ἐσομένῳ θεόθεν ἀντιδοθῇ τις παραστάτης σφριγῶν, εἴ γε τοιᾶσδε παραμυθίας δεήσῃ ποτέ. 3. Τὸ συνοδικὸν ἐπελθὸν σημείωμα ἐπίτρεψον τῷ μεγάλῳ οἰκονόμῳ ἐπιφωνήσασθαι κατὰ τὴν περίληψιν αὐτοῦ τοὺς ἔχοντας μοναστήρια τῆς κατ' ἐμὲ ἐκκλησίας. Ἐρρωμένη διαφυλάττοιτο καὶ μακρόβιος ἡ πανυπέρτιμος ἁγιωσύνη σου.

πζ'. Τῷ Παθυάτῃ κῦρ Γεωργίῳ.

1. Εὐλογητὸς ὁ θεὸς ὁ ποιῶν ταῦτα καὶ μετασκευάζων, κατάγων εἰς Ἅδου καὶ ἀνάγων, ὅτι σε, τὸ ἐμὸν ἐν Κυρίῳ φίλτατον σπλάγχνον, διὰ πυρὸς καὶ ὕδατος διελθόντα, ἐξήγαγεν εἰς ἀναψυχὴν καὶ οὐκ ἠνέσχετο καὶ εἰςέτι σιδηρᾷ πειρασμῶν καμίνῳ πυροῦσθαι, οὔτε μὴν παρερρίφθαι τὸ τῆς ἐκλο-

πϛ'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 98,α - 98,β.

4. ‖ Κώδ. 98,β. — 5. ἐπι.

πζ'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 98,β.

Digitized by Google

γῆς σκεῦος ὡς ἔν τινι γωνίᾳ τῇ ἀφανείᾳ κρυπτόμενον· ἀλλὰ λελάληκεν εἰς τὴν καρδίαν τοῦ βασιλέως περὶ σοῦ ἀγαθὰ, καὶ φέρων εἰς μέσον ἔστησεν εἰς ἔλεγχον μὲν τῆς μισοκαλίας τοῦ παρόντος βασκάνου καιροῦ, εἰς ἀνακήρυξιν δὲ τοῦ φιλοκάλου ἁγίου ἡμῶν αὐτοκράτορος καὶ τιμᾶν εἰδότος λόγον καὶ ἀρετὴν καὶ τὴν ὑπ' ἀμφοῖν τούτοιν κοσμουμένην εὐγένειαν.

2. Ἔντεινε τοίνυν καὶ κατευοδοῦ καὶ μὴ λήγοις ἀπὸ δόξης εἰς δόξαν προβαίνων καὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον τῷ βασιλεῖ οἰκειούμενος· οὗ τὰς οὐρανίους φωνὰς διὰ τῆς σῆς χρυσῆς γλώττης καὶ φιλτάτης χειρὸς τετρανωμένας δεξάμενοι, πόσοις καὶ οἵοις δοκεῖς ἡμᾶς ἀνθέλκεσθαι πάθεσι; Νῦν ὤμην ἀκούειν ὡς ἐξ οὐρανοῦ τοῦ θεοῦ χρηματίζοντος καὶ ὑπὸ δέους ἐξεπληττόμην. Νῦν τὰ γράμματα ἐπιὼν ὡς πλακῶα χαράγματα ἔχαιρον, ὡς εὐμαθές σου φρενὶ ξυναρπάζων τὸ φώνημα, καὶ Μωσῆν ἄλλον ἐφανταζόμην θεῖα διαπορθμεύοντα χρησμῳδήματα. 3. Ἀλλ' ἐπεί σε μέσον ἡμῶν τε καὶ τοῦ θεοειδοῦς αὐτοκράτορος εὖ ποιῶν τεθεώρηκεν ὁ λόγος, εὐχόμεθα γενέσθαι τοῦτ' αὐτὸ καὶ τοῖς πράγμασιν. Οὕτω γὰρ τελείας ἀρετῆς ἴδοιμεν ἀξίαν τιμὴν, τοῦ θεοῦ διατηροῦντός σε ὑγιῆ τε καὶ πολυχρόνιον.

πη'. Τῷ ἀνεψιῷ αὐτοῦ κῦρ Μιχαήλ.

1. Περιπόθητέ μοι ἀνεψιὲ, εἴης ὑγιαίνων καὶ καλῶς ἔχων μετὰ τῶν ὑπὸ σὲ πάντων. Ζῶμεν καὶ ἡμεῖς καιρίαν αὖθις πληγὴν δεξάμενοι ἐπὶ τῷ φόνῳ τοῦ θαυμασίου παιδὸς τοῦ κῦρ Γεωργίου, ὃν ὁ παλαμναιότατος τῶν πώποτε τυράννων, ὁ πρώϊμος Ἀντίχριστος μετὰ τὸ ἀποσπάσαι τῶν πατρικῶν ἀγκαλῶν, μετὰ τὸ βαρβαρικῶς ἀποκόψαι καὶ ὡς ἐν ἀφύκτῳ εἱρκτῇ φρουρεῖν, τελευταῖον καὶ φόνου παρανάλωμα ἐποιήσατο.

19. *διατηροῦντος.*

πη'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 104,α - 104,β.

25. *ἀποσπᾶσαι.*— 27. *φρουρῶν.*

www.liptool.com.cn

Digitized by Google

2. Ὦ μιαιφόνου καὶ αἱμοχαροῦς ψυχῆς καὶ ὅλην τοῦ ἀπ' ἀρχῆς ἀνθρωποκτόνου τὴν ἐνέργειαν δεξαμένης. 3. Ἀλλ' ἐκεῖνος μὲν ἐν κόλποις Ἀβραὰμ ἀνεπαύσατο μετὰ τῶν παίδων τῶν ὑφ' Ἡρώδου ἀναιρεθέντων διὰ τὸν βίαιον καὶ ἄδικον θάνατον· αὐτὸς δὲ τὴν αἰώνιον καὶ ἀπέραντον δώσει δίκην. Ἐνταῦθα γὰρ κἂν ἔτι ζῶν σκωληκόβρωτος γένηται, κἂν μυρίους θανάτους ἠδύνατο ὑποστῆναι, οὐδ' οὕτως ἂν ποινὴν ἀξίαν τῶν τοσούτων χριστιανικῶν αἱμάτων ἐξέτισεν.

4. Ἔδει μὲν οὖν καὶ πρὸς τὸν κῦρ Γεώργιον γράψαι παραμυθίαν τινά· ἀλλὰ τὸ μὲν τῇ λύπῃ συγχυθεὶς καὶ αὐτὸς, τὸ δὲ καὶ τοῦ παρόντος μοναχοῦ ἅμα τῷ ἐλθεῖν ὑποστρέψαντος, οὐκ ἠδυνήθην τῷ τέως γράψαι, ἄλλως τε καὶ φλεγμαινούσης ἄρτι τῆς ψυχῆς αὐτοῦ ὑπὸ τῆς ἀφορήτου πληγῆς, μάτην ἂν ἐγράψαμεν. Ψυχὴ γὰρ ὑπὸ λύπης ὑπερβαλλούσης καταποθεῖσα καὶ πρὸς τοὺς παρακλητικοὺς λόγους ἀηδιζομένη ἄχθεται. 5. Ἐὰν τὸ ἥμισυ τοῦ ἀριστοτελικοῦ Ὀργάνου ἀνελάβου, στεῖλόν μοι, πλὴν μετὰ πιστοῦ ἀνθρώπου καὶ ἐν ἀφόβῳ καιρῷ. Ὡς ἔοικεν, εἰ εὕρισκες πλοιάρια, καὶ αὐτὴν τὴν τροφὴν τῶν ‖ παιδίων σου ἁρπάζων ἐκ τῶν στομάτων αὐτῶν, ἔστελλες ἄν. Ἀλλὰ μὴ ποίει οὕτως· τὰ γὰρ τῆς προαιρέσεώς σου φιλοτιμότατα οἴδαμεν, καὶ μηκέτι μερίμνα καὶ τυρβάζου περὶ πολλά. Ὁ Κύριος εἴη μεθ' ὑμῶν, ὁ πατὴρ τῶν οἰκτιρμῶν καὶ θεὸς πάσης παρακλήσεως.

---

3. *ἐκεῖνο.* — 12. *τωτέως.* — 13. *ἄρτι ἄρτι* διαγραφέντος κατόπιν τοῦ πρώτου. — 14. *ὑπερβαλούσης.* — 17. *στεῖλον.* — 19. ‖ Κώδ. 104,6. — 20. *ἔστελες.*

www.hptbook.com.cn

Digitized by Google

πθ'. Τῷ αὐτῷ.

www.libtool.com.cn

1. Περιπόθητέ μοι ἀνεψιὲ, κῦρ Μιχαὴλ, εἴης ὑγιῶς ἔχων πανοικεσίᾳ καὶ ὡς ἐν τοῖς παροῦσι κακοῖς ἄμεινον. Ζῶμεν καὶ ἡμεῖς, ὡς ἔοικεν, οὐκ ἄλλου τινὸς ἕνεκα ἢ ἵνα πενθῶμεν ἐπὶ τοῖς ἡμῶν ἁμαρτήμασι καὶ ταῖς δι' αὐτὰ ἐπιφερομέναις ἡμῖν θεηλάτοις μαστίξεσι. 2. Διὰ ταῦτα ἐπένθησα μὲν πρὸ καιροῦ μονῳδήσας ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ μακαρίτου παιδὸς καὶ τὰ θρηνηθέντα ἐγχαράξας ἐπιστολῇ ἀπέσταλκα ὑμῖν. Ἐπεὶ δὲ καὶ ἔτι ὀδυνωμένη μου ἡ καρδία ᾠδινε καὶ ἕτερα γοερὰ ᾄσματα, ἰδοὺ ἐπὶ τῇ προτέρᾳ καὶ ταύτην τὴν δευτέραν ἁρμοσάμενος ἀπέσταλκα, ἣν δεξάμενοι ὑπανάγνωτε. 3. Δόξετε γὰρ οὕτως, ὡς ὑπὸ κορυφαίῳ ἐμοὶ χοροῦ τραγικοῦ, δέχεσθαι τοῦτο συναυλίας γοερᾶς σύνθημα οὐδὲν ἧττον καὶ παραμύθιον, καθότι τοῖς σχετλιασμοῖς καὶ μακαρισμὸς τοῦ μειρακίου συνδιαπλέκεται. Ἀμφότερα γὰρ τῇ ὁσίᾳ τῶν μακαρίων συμβαίνειν φιλεῖ, καὶ λύπη καὶ ἡδονή· λύπη μὲν ὡς ἀπιόντων ἐνθένδε, δίκαιος γάρ φησιν ἀποθανὼν κατέλιπε μετάμελον, ἡδονὴ δὲ ὡς εὐφημουμένων· ἐγκωμιαζομένου γάρ φησιν ὁ αὐτὸς δικαίου εὐφρανθήσονται λαοί. 4. Ἀναγνόντες δὲ τὴν μονῳδίαν, εὑρήσετε μὲν ἀδελφὴν τῆς προτέρας ὡς πατρός τε τοῦ αὐτοῦ οὖσαν καὶ οἷα μητρὸς τῆς αὐτῆς ὕλης εἶτ' οὖν ὑποθέσεως, πλὴν τοῖς πλείοσι νοήμασι διαφέρουσαν. Εἰ δ' ἕνα τῶν ἐκείνης καὶ ἥδε φθέγγεται, θαυμάζειν οὐ χρὴ, εἰ ἀδελφαὶ οὖσαι καὶ ἀδελφὰ ἔστιν ἃ φθέγγονται, εἶτα καὶ ἐπι-

πθ'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 104,6, καὶ τῷ βαροκκικῷ, φ. 154,α.

Τίτλος. τῷ αὐτῷ ἐξ τ' *καὶ ἀνεψιῷ αὐτοῦ κῦρ μιχαὴλ* Β. — 1. *μοι* λείπει. — 2. *πανοικεσί* Β. ὡς λείπει Λ. — 5. *προκαιροῦ* Β. — 7. *θρηνήματα* Β. — 11. *ὑποκορυφαίῳ* Β. — 13. *μακαρισμοῖς* Β. — 18. *ἀναγνώντες* Β. — 20. *οἷον* Β. — 22. *ἐπία* Β.

Digitized by Google

σκέπτεσθαι, ὡς, εἰ καὶ ταὐτὰ λαλοῦσιν, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ταὐτῶς, ἀλλ', ἃ μὲν ἐκείνη μεμηκυσμένως ἔφησεν, αὕτη συνέτεμε, καὶ τοὐναντίον, ἅπερ ἡ πρώτη παρέδραμε βραχυλογήσασα, ἡ δευτέρα ἐπεξειργάσατο, καὶ διὰ τῆς τοιᾶσδε μεθόδου τὸν φόρτον τῆς ταὐτολογίας ὑφείλετο, ἥτις κατὰ τοὺς τεχνικοὺς καὶ τὴν τῶν ἀλλοτρίων κλοπὴν ἐπικρύπτεται, ὥςπερ καὶ οἱ λωποδύται, τὰ φώρια παρελόμενοι ἢ ἐπιρραψάμενοι ἢ ἐκστρέψαντες, ἔλαθον οὐκ οἰκεῖα περιβαλλόμενοι. 5. Ταῦτα καὶ ἡμῶν μὴ γραψάντων εἶχες δήπου καὶ αὐτὸς ὑπολογίζεσθαι· μετὰ μέντοι τὸ ὑπαναγνῶναι, μετάγραψον καὶ ταύτην χάριν τῶν ἐξαδέλφων σου. Ἐγὼ γὰρ, εἰ ἠδυνάμην μεταγράφειν, ταύτην ἂν μετέγραψα βεβρωμένην ὡς ὁρᾷς ὑπὸ ὀρείων μυῶν. Ἐρρωμένος σώζοιο.

1. *ταυτὰ* AB. *ταυτῶς* AB. — 2. *ἀλλ' εἰ μὲν* B. *μεμηκυσμένοις* B. — 4. *ἐπεξειργάσατο* B. *τοιάςδε* B. — 5. *ταυτολογίας* AB. *ἀφείλετο* B. — 7. *παρελόμενα* B. — 8. *οἰκεία* A.

www.hbtool.com.cn

Digitized by Google

www.libtool.com.cn

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ

ΑΣ ΕΓΡΑΨΕΝ ΑΠΟ ΤΗΣ ΝΗΣΟΥ ΤΗΣ ΚΕΩ

ιʹ. Πρὸς τὸν Θηβῶν.

1. Ὡς ὕδωρ ψυχρὸν τῷ διψῶντί φησιν, οὕτως ἀγγελία μακρόθεν· εἰ δὲ καὶ παρ' ἀδελφοῦ ἐς ἀδελφὸν τὸ τῆς ἀγγελίας ταύτης διαπορθμεύεται ψυχαγώγημα, οὐχ ὕδωρ τοῦτο μόνον ἁπλῶς, ἀλλὰ καὶ πλέον ἢ νέκταρος ἀπορρὼξ καὶ ἄλλη δρόσος Ἀερμὼν ὑμνουμένη παρὰ τῷ θείῳ Δαυίδ. Εἰ δὲ καὶ ὁ διψῶν οὐ μετρίως καίεται, ἀλλ' ὡς οἱ πυρεταίνοντες τὸν παρὰ τοῖς Ἀσκληπιάδαις καλούμενον καῦσον καὶ σύνοχον πυρετὸν, ἡλίκον καὶ οἷον φανεῖται τῷ πίνοντι; 2. Πῶς οὖν οὕτω φλεγομένους παρώψω, πανυπέρτιμε δέσποτα, καὶ τὸν ἐκ τῶν γραμμάτων δροσισμὸν ἐπέλιπες; Ἆρα οἶει σβέσαι τὸ δίψος οἷς ἐφάπαξ δύο ἐπιστολῶν ἀναψύξεις ἐψέκασας; Καὶ τίς, ὡς εἶπον, καυσόμενος ἅπαξ πεπωκὼς, κἂν εὐμεγέθη κύλικα μὴ πρώτην μόνην ἢ καὶ δευτέραν ἑλκύσειε, τὴν καῦσιν ἠκέσατο; Οὐκ οἶδας ὡς ἄσβεστός μοι τῶν περὶ σοῦ ‖ πεύσεων ὁ φλογμὸς καὶ ὁσῶραι ἢ γοῦν ὁσημέραι δεῖται τῶν περιψυχόντων γραμμάτων καὶ τῶν δι' αὐτῶν ἀπαγγελιῶν ὥςπερ τινῶν ἄλλων ἐφημερίδων ἐπισημαινομένων τὰ καθ' ἑκάστην παρὰ τῶν ἀγχιστρόφων νῦν εἴπερ ποτὲ καιρῶν νεοχμούμενα; 3. Ἀλλὰ τί τοῦτό φημι ὅτε οὐδ' εἰ τὴν αὐτὴν ἔτι παροικεῖς νῆσον ἢ ἄλλοσέ ποι μεθωρμίσω, πυνθάνομαι. Τλήμονες ὄντως ἡμεῖς.

ιʹ. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 104,δ - 105,δ.

1. *διψῶντι φησὶν.* — 9. *παρῶψο.* — 14. ‖ Κώδ. 105,α. — 16. *ὥσπέρ τινων.* — 18. *εἴπέρ ποτε.* — 19. *τοῦτο φημὶ.*

Digitized by Google

Ἤπου ἄϊστός τε καὶ ἄπυστος ἑκάτερος ἑκατέρῳ οἰχησόμεθα, εἰ ῥηϊτέρῳ που διασταίημεν, ὁπότε ταὐτὸ τοῦτο καὶ νῦν κινδυνεύομεν πείσεσθαι, καὶ ταῦτα ἐκ γειτόνων νησύδρια παροικοῦντες ἀντίπορθμα καὶ ὧν τὸ μεταξὺ ῥόθιον οὐχ ἧττον ἢ τὸν στενὸν Ἑλλήσποντον ἐγεφύρωσεν ἂν Ξέρξης λινοδέσμῳ σχεδίᾳ, οὐ πέλαγος νομίζων καὶ ὀνομάζων, ἀλλ' ἁλμυρὸν ποταμόν ; 4. Ὅ γοῦν αἰτιάσομαι τῆς τοσαύτης ἐπηρείας, πότερον τὸν ἐτησίαν βορρᾶν ἢ τὸ διορίζον πέλαγος ἢ καὶ ἄμφω κακῶς ἐρῶ, ὡς ταῖς παρ' ἀλλήλων ἀγγελιαφορίαις προϊστάμενα, τοῦτο δὴ καὶ ποιήσω καὶ οὐ δόξω σοι δήπου ξενολογεῖν ἢ καὶ μανίαις, κατὰ τὸν εἰπόντα, ὑποκρέκειν, εἴ γε τοῖς ἀναισθήτοις μέμφομαι, ὅτε καὶ τῶν μακαρίων ὁ μέν τις τοῖς μηκέτ' οὖσιν ἠράσατο ἡμέρᾳ καὶ νυκτὶ τῆς αὐτοῦ γενέσεως, ὁ δὲ ὄρεσιν ἀνομβρίαν ἐπηύξατο. 5. Οὓς μιμούμενος οὐκ ἀτόπως λέγοιμ' ἄν· ὦ βορρᾶ, κατὰ μὲν παλαιόν τινα χρησμὸν σαλπιστὰ σκυθικέ, φοβερὸν ἠχῶν καὶ ἀντηχῶν τῷ νότῳ τῷ λιβυκῷ αὐλητῇ, κατὰ δὲ Σολομῶντα ἄνεμε σκληρὲ καὶ ὀνόματι μὲν ἐπιδέξιε καλούμενε, πράγματι δὲ ἡμῖν ἐπαρίστερε, ἅτε ἐνυάλιον ἀτεχνῶς σαλπίζων καὶ θάλατταν ἐκκυμαίνων καὶ ἄλλο ἐπ' ἄλλο κῦμα μέγα κυλίνδων καὶ καταπλήττων πλωτῆρας καὶ πείθων μένειν εἴσω λιμένος πτήσσοντας. Ἐκ Ταυροσκυθίας ἄρα, ὅθεν σοι καὶ τῆς γενέσεως αἱ πηγαί, τὸ ἄγριον τοῦτο ἐπεσπάσω καὶ μισόξενον. 6. Ὦ καὶ σὺ πονηρὸν ὕδωρ καὶ ἄποτον· ἀμύνομαι γάρ σε τῆς ἐς ἡμᾶς ἀδικίας, οὐ μάστιξι περσικαῖς, ἀλλὰ τοῖς παρὰ τοῦ λόγου ῥαπίσμασιν· ὦ Καφηρίδος μητρυιᾶς νηῶν ἀπόρροια καὶ τἀκεῖθεν παρασυρόμενα οἰκτιστα ναυάγια ὑποδεχομένη ἄσμενος, ὦ πειρατῶν μὲν εὔξεινος, ἡμῖν δὲ τοῖς ἀθλίοις φυγάσι κακόξεινος, ὦ Ἅδου ἀτεχνῶς μέγα χάσμα, οὐχ ὅπως διαζευγνύον ὁμόπνουν

2. *ταυτὸ*. — 3. *πείθεσθαι*. — 6. *ὀνομάτων*. *ἁλμυρὸν*. — 8. *βορρᾶν*. *πέλαγος* κατὰ διόρθωσιν τῆς λέξεως ἣν ἤρξατο τὸ πρῶτον γράφων ὁ βιβλιογράφος, ἀρχομένης ἐκ τῶν γραμμάτων *πωσ*. — 13. *μηκέτ'*. — 24. *τῆς ἐς εἰς ἡμᾶς*. — 29. *διαζευγνύον* ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος *διαζευγνύων*.

Digitized by Google

ἀδελφῶν ξυνωρίδα, ἀλλὰ μηδὲ διαλέξεις ἐγγραμμάτους ἐῶν παρ' ἑκατέρων διαπορθμεύεσθαι. Ὦ στοιχεῖον δοῦλον παντοίοις ἀνέμοις καὶ κυμαινόμενον ἢ μᾶλλον μαινόμενον πνεύμασιν, ὡς ἥ τε μανιώδης κραυγὴ καὶ τὰ ἐπαφριζόμενα πτύσματα διαμαρτύρονται. 7. Ἀλλὰ τοιαῦτα μὲν ἐγὼ τοῖς ἀψύχοις ὑπὸ περιωδυνίας τραχυνόμενος ἐμπικραίνομαι. Ὅμως δὲ μὴ κατὰ τὸν παρ' Ὁμήρῳ δεινὸν ἄνδρα τὰ ἀναίτια στοιχεῖα αἰτιώμεθα, αὐτοὶ ναρκώδεις ὑπ' ἀκηδίας πρός τε τὰ ἄλλα καὶ πρὸς τὸ κινεῖν τὰς γραφίδας ἢ ὑπαγορεύειν τὰ ἐπιστολιμαῖα γενόμενοι, ἐπεί γε, ὡς πυνθάνομαι, καὶ ἐνθένδε αὐτόθι καὶ αὐτόθεν δεῦρο διαπεραιοῦνται πλοιάρια δι' ὧν τὰ ὀθενοῦν ἀπαγγελλόμενα σαφέστερον ἂν μανθάνοις αὐτὸς δήπου· εἴτε γὰρ ἐξ Ἰωνίας εἴτε ἐκ Βυζαντίου καταπλεῖν ναῦς, οἷα δή τις ἐν καλῷ τοῦ κατάπλου κειμένη ἡ σὴ ξεναγὸς Ἄνδρος τὰς ἐκεῖθεν κομιζομένας ἀγγελίας ὡς ἄλλα τινὰ πολύτιμ' ἀγώγιμα ὑποδέχεται, ἀλλὰ καὶ τὰς ἐξ Ἑλλάδος οὐδὲν ἧττον διὰ τῶν ‖ καρυστίων πορθμείων πυνθάνεται· ὥστε ἡμεῖς παρ' ὑμῶν ἀκούοιμεν ἄν τι καινὸν καὶ ἀληθέστερον. 8. Εἰ δὲ χρὴ καὶ ἡμᾶς ἀντεισφέρειν ἀμοιβαδὸν, ἄκουε· μὴ διαπιστήσῃς μοι, ὅτι μηδ' ἄλλοτε ἠσθόμην ποτὲ ἐν τῇ Κέῳ τῇδε τῇ νήσῳ καύσεως θερινῆς πλὴν μαλακῆς καὶ ταύτης καὶ χλιαρᾶς, καὶ οὐκ ἐν μησὶν ἢ γοῦν ἑβδομάσιν, ἀλλ' ἐν ἡμέραις οὐχὶ συχναῖς καὶ ταύταις οὐδ' ὁλοκλήροις, ἀλλ' ἐν σταθηραῖς καὶ μόναις ταῖς μεσημβρίαις αὐτῶν, ὅτε κατὰ κορυφὴν τοῦ ἡλίου βάλλοντος μικροῦ καὶ ἄσκια τὰ σώματα ἡμῶν ἐγίνοντο, ὡς τῆς γε ἕω καὶ δείλης ὁ αἰθριγενέτης βορέας περιψύχων τῶν χειμερίων περιβλημάτων ἀνεμίμνησκε· νῦν δὲ καὶ καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν, καὶ ταῦτα τοῦ τελευταίου μηνὸς τῆς θερείας ὥρας ἐνεστῶτος, ἐπικρατεῖ ὁ κρυμὸς, καταβαίνοντος τοῦ Ἑλλησποντίου συνεχοῦς. Οὕτως ὑπὲρ τὴν ἡνεμόεσσαν Ἴλιον παντοίοις ἔκκειται πνεύμασι καὶ ὑπὲρ Δωδώνην δυστυχεῖ τὸ δυσχείμερον.

---

6. ὅπως. — 17. ‖ Κώδ. 105,6. *πορθμεύων*. — 20. *νήσω καὶ θερινῆς*.

www.libtool.com.cn

Digitized by Google

ιγ'. Τῷ αὐτῷ Θηβῶν κῦρ Μανουήλ.

www.libtool.com.cn

1. Κατὰ τὸ πλῆθος τῶν ὀδυνῶν μου ἐν τῇ καρδίᾳ μου αἱ διὰ τῶν γραμμάτων σου παρακλήσεις εὔφραναν τὴν ψυχήν μου, πανυπέρτιμε δέσποτα, καὶ τῶν ἐν Χριστῷ ἀδελφῶν φίλτατε καὶ φιλαδελφότατε. Ὅτι γὰρ ὠδυνώμην πρότερον, μηδέν τι μεμαθηκὼς περὶ σοῦ ἐξ οὗ δῆτα Κέωθεν ἐς Ἄνδρον μεθωρμίσω, οὔτε ἀντίφθογγον οὔπερ γράμματος ἔστειλα δεδεγμένος καὶ παρὰ τοῦτο διακαιόμενος τὴν καρδίαν οἷς μηδ' ὅποι γῆς ἢ θαλάσσης προςέσχες ἐπυθόμην, τοσούτῳ παρακέκλημαι ἐπὶ μιᾶς ἡμέρας, ἤδη δὲ καὶ ὥρας, δύο ἀπολαβὼν γράμματα, τὸ μὲν μικρῷ πρότερον καὶ ὅσον ἐπελθεῖν, τὸ δ' εὐθὺς μετ' ἐκεῖνο ὑπαναγνωσθέν. 2. Ἐμοὶ μὲν οὖν ἀπέχρησε καὶ τὸ ἓν, εἴς γε τὸ ἀποπλῆσαι τὸ τῆς ψυχῆς ἐπιθυμοῦν, ὅ γε καὶ πρὶν ἀναπτυχθῆναι τῷ εὐόγκῳ τοῦ μεγέθους τὴν χεῖρα πληροῦν ἐψυχαγώγει με ὅσα καὶ κύλιξ τὸν διψῶντα καὶ πρὶν πεπωκέναι ἀναψύχει, εὐμεγέθης ὀρωμένη καὶ ὑπισχνουμένη τὸ πλήσμιον. Ἐπεὶ δὲ καὶ ἀνέῳγα, τί ἀλλ' ἢ παρῆν ὁρᾶν κῆπον ἀναπεπταμένον καὶ πηγὴν ἥδιστον ἀναβάλλουσαν; Ξυνεφόρει γὰρ πάνθ' ὁμοῦ τὰ πρὸς ἡδονήν μοι ἀγαθὰ τὸ ὑγιῶς ἔχειν τὴν σὴν ἁγιότητα καὶ τὸ μὴ ἐκτετοπίσθαι που ὑπερόρια, ἀλλ' ἐν τῇ ἐκ γειτόνων ταύτῃ νήσῳ περιγράφεσθαι καὶ δόξαν παρέχειν ὡς εἰκὸς μὴ διεστάναι μᾶλλον ἢ συνῆφθαι τῷ γειτονήματι.

3. Οὕτως ἡδίων ἐγεγόνειν τῷ γράμματι· εἰ γὰρ καὶ τὰ τῆς ἡμετέρας μάστιγος ἐτραγῴδει καὶ προὐκαλεῖτο δάκρυα ὁ περιπαθὴς ὀλοφυρμὸς, ἀλλὰ κἀκεῖνος ἔθελγεν ἄλλως τῷ κομψῷ τῆς ἐπαγγελίας καὶ καλλιρρήμονι. Ὅμως δὲ ἐπὶ τῷ πρώτῳ καὶ τὸ δεύτερον ἐπιδοθὲν διπλοῦν μοι τὸ ψυχαγώγημα ἐσχε-

ιγ'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 105, ε.

4. *ὀδυνόμην*.—7. *ἧς μηδ'*. — 13. *χεῖραν*. — 16. *ὁρᾶν* κατὰ διόρθωσιν τοῦ *κῆ*[*πον*] ὅπερ ἤρξατο γράφων τὸ πρῶτον ὁ βιβλιογράφος.— 21. *μηδιεστάναι*.— 24. *ὀλοφυρμὸς*. — 25. *καλλιρρήμονι*.

Digitized by Google

δίασεν. 4. Ἦν δὲ ἄρα οὐδὲν τῶν ἀνθρωπίνων ὃ μὴ τῶν τῆς ποιήσεως δικῶν πάθοιν κέκραται. Ὅθεν οὐδὲ ἡ ἐκ τῶν γραμμάτων ἐφιλαρύνουσα τὰ ἡμέτερα παραψυχὴ ἀμιγὴς τοῦ λυποῦντος. Τὸ γὰρ δεύτερον γράμμα πολλὴν ἀκηδίαν τῆς σῆς ψυχῆς ἀπήγγελλε καὶ ἀπορίαν τοῦ πρακτέου, ὧν οὐδὲ ἡμεῖς ἀπηλλάγμεθα. Ἀλλὰ ἀνδριστέον καὶ ὑπομενετέον, ἀδελφὲ, καὶ ἀναρτητέον τὸ πᾶν τῶν ἐλπίδων εἰς τὸν κηδεμόνα πάντων. Ὃ γὰρ ἂν ἐκείνου ἐνδιδόντος πεισόμεθα, συνοίσει δήπου, κἂν ἄλλως δυςαρεστῶμεν καὶ ἀπαρεσκώμεθα.

ιϛ'. Τῷ ἰατρῷ κῦρ Νικολάῳ τῷ Καλοδούκῃ.

1. Ὅσον ψυχαγωγηθῆναι δεδεγμένοι σὸν γράμμα προσεδοκῶμεν, ἀγαπώμενε υἱὲ, τοσοῦτον δεξάμενοι ἠνιάθημεν καὶ πικρίας ἐνεπλήσθημεν, μεμαθηκότες δι' αὐτοῦ ὅσα καὶ ‖ οἷα ὑπέστης χαλεπὰ, καὶ ταῦτα παρὰ φίλου δοκοῦντος, ὑπὲρ οὗ καὶ ἡμᾶς πολλάκις ἠξίωσας. Ἀλλ' οὐδὲν καινὸν, εἰ κατὰ τὸν εὐαγγελικὸν χρησμὸν διὰ τὸ πληθυνθῆναι τὴν ἀνομίαν ἐψύγη ἡ ἀγάπη τῶν πολλῶν. 2. Χρὴ οὖν φέρειν μεγαλοψύχως· εἰ γὰρ καὶ παντὸς ἑτέρου πειρασμοῦ βαρύτερός ἐστιν ὁ παρὰ τῶν φιλούντων ἐπιφερόμενος καὶ ὄντως ἀνύποιστος ἢ δύςοιστος· ὡς καὶ ὁ γενναιότατος Δαυὶδ ἐπιμαρτύρεται λέγων «εἰ ὁ ἐχθρὸς ὠνείδισέ με, ὑπήνεγκα ἄν, σὺ δὲ, ἄνθρωπε ἰσόψυχε·» ἀλλὰ καὶ ὁ μισθὸς πολὺς καὶ ἀνάλογος τοῖς φιλοσόφως τὸν τοιοῦτον ὑποφέρουσι. Καὶ τί λέγω μισθόν; διδάσκομαι ὅτι ὁμοιοπαθεῖς τῷ Χριστῷ καὶ Κυρίῳ ἡμῶν καθίστανται οἱ παρὰ τῶν φίλων κακῶς πάσχοντες καὶ, ὡς μέτοχοι τῶν αὐτῶν παθημάτων, κοινωνοὶ καὶ τῆς δόξης γίνονται. 3. Καὶ τίς ταῦτα μανθάνων καὶ πιστεύων οὐχὶ χαρήσεται πάσχων τὰ πάνδεινα;

ιϛ'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 105,6 - 106,α.

Τίτλος. *ἰατρῷ*. — 12. ‖ Κώδ. 106,α. — 17. *βαρύτερος ἐστὶν*.

Digitized by Google

Καὶ σὺ τοίνυν μὴ σφόδρα ἀνιῶ, μηδὲ μνησικάκει τοῖς προξενοῦσί σοι, εἰ καὶ μὴ ἑκουσίως, τὴν τοῦ δεσπότου ταὐτοπάθειαν. Ἀλλὰ χαῖρε τῷ σωτῆρι Χριστῷ παρομοιούμενος, ὃς καὶ δοίη σοι ἢ λύσιν τῶν πειρασμῶν ἢ δύναμιν τοῦ ὑποφέρειν αὐτοὺς φιλοσόφως. Προσειρήσθω ὁ θεοφιλέστατος πατήρ σου.

www.libpol.com.cn

ιγ'. Τῷ καθηγουμένῳ τοῦ κῦρ Μελετίου κῦρ Ἰωαννικίῳ.

1. Ἐρωτᾷς, σεβασμία καὶ φίλη μοι κεφαλή, πῶς ἄρα καὶ ἔχομεν· μέλει γάρ σοι καὶ ὑπερορίων ὄντων ἡμῶν καὶ οὗ ποτε τῆς ἱερᾶς σου μνήμης ἐκπίπτομεν, ὡς πιστεύομεν. Οὐκοῦν ἄκουε. Σώματος μὲν ὑγιῶς ἔχομεν, ψυχῆς δὲ καὶ λίαν νοσερῶς, ὡς ἐντεῦθεν μηδὲ τὴν ἐκ τῆς σωματικῆς ὑγιείας γλυκυθυμίαν καθαρῶς καρποῦσθαι, εἴπερ τῇ ψυχικῇ διαθέσει καὶ ἡ τοῦ σώματος ἕξις φιλεῖ συμπαθαίνεσθαι. Ψυχῆς δὲ νόσοι καὶ ἄλλαι μέν, βαρυτέρα δὲ τὸ συνειδέναι ἑαυτῇ πρεσκεκρουκυίᾳ θεῷ καὶ μᾶλλον εἰ τῆς θείας ἀποστροφῆς ἐναργῆ καὶ πρὸ ὀφθαλμῶν ἔχει τεκμήρια. Ὥςπερ καὶ αὐτὸς, ἅτε ὁμοιοπαθὴς ὢν τῷ προπάτορι, ἀπέναντι τῆς Ἀττικῆς, ὡς ἐκεῖνος τῆς Ἐδὲμ, παροικῶ δεῦρο φθειρόμενος. 2. Πλὴν οὕτως ὀδυνωμένην μου τὴν ψυχὴν σφόδρα τὸ σὸν ἐψυχαγώγησε γράμμα καὶ ἡ ἐπιδημία τῶν ἀδελφῶν. Οἷον γὰρ εἰκόνας τῆς σῆς τελειότητος ἐδόξαμεν ἐνοπτρίσασθαι. Ὥςπερ δὲ οὐκ ἀποχρώντων ἡμῖν εἰς ψυχαγώγημα τούτων, καὶ εἴ τι τρωκτὸν ἢ

1. *μνησικάκη. προξενοῦσι.* — 2. *ταυτοπάθειαν.*

ιγ'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 106,α (Λ) καὶ τῷ βαροκικῷ, φ. 155,α - 155,β (Β).

Τίτλος. *μελέτι* Β. *κῦρ ἰωαννικίῳ* λείπουσι Β. — 10. *καὶ ἐντεῦθεν* Β. *ὑγείας* Β. *ὑγείαν* Λ.— 12. *ψυχῆ* Β. — 13. *βαρύτερον* Β. *προσκεκρουκυῖα* Λ. *προσκεκρουκυία ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος προσκεκρουκυῖα* Β. — 15. *προφθαλμῶν* Β. — 18. *ἐδυνομένην* Β.— 20. *ἐνοπτίσασθαι* Β.

Digitized by Google

ποτὸν ὑπολειφθὲν ἔλαθε τοὺς παροδεύοντας Ἰταλοὺς, ὑπὲρ τὰς μυθικὰς ἁρπυίας τὴν τῶν ἀνθρώπων τροφὴν ἁρπάζοντας, τοῦτο ἡμῖν διαπέπομφας. Βαβαί· καὶ ταῦτα τοιῶνδε καὶ τοσῶνδε ὀρέων καὶ πεδιάδων μεταξὺ κειμένων καὶ πελάγους θαλάσσης πειραταῖς μᾶλλον ἢ κύμασιν ἀγριαίνοντος.

3. Ὄντως ἡ πρὸς τὸν θεὸν καὶ τὸν πλησίον ἀγάπη πάντα στέργει, πάντα ὑπομένει· περίπτερα γὰρ αὐτῆς κατὰ τὸ Ἄσμα τῶν Ἀσμάτων φλόγες πυρὸς, καὶ τίς ὁ ἀπείρξων αὐτὴν οὕτως ἐπτερωμένην τοῦ διιέναι ὅποι καὶ βούλεται; 4. Ταύτην καὶ αὐτὸς, ὦ ἄνθρωπε τοῦ θεοῦ, τῆς κατὰ σὲ τελειώσεως σύνδεσμον θέμενος καὶ τοὺς ὑπερορίους ἀδελφοὺς ἐπισκέπτῃ καὶ ψυχαγωγεῖς καὶ συνάπτεις σεαυτῷ, ὡς οἶδε συνάπτειν ἡ σχέσις τοῦ πνεύματος, οὐ χαλεπότητι καιροῦ, οὐ τοπικῇ διαστάσει ἐπιμήκει καὶ δυσχερεῖ, οὐκ ἄλλῃ τινὶ ἐργωδίᾳ τοῦ φιλικοῦ καθήκοντος ἐξειργόμενος. Καὶ χάρις τῷ οὕτω σε χαριτώσαντι Χριστῷ καὶ πυρσὸν ἀρετῆς ἐν τῇ ἀνάστρῳ ταύτῃ νυκτὶ τοῦ πειρασμοῦ ὑψηλὸν ὑψηλῶς ἀνάψαντι. Τὴν ἀδελφότητα πᾶσαν προσαγορεύω καὶ τὰς εὐχὰς ὑμῶν κοινῶς ἁπάντων ἐπικαλοῦμαι, ἵνα δι' αὐτῶν ἵλεώς μοι γένοιτο Κύριος.

ιδ'. Τῷ βασιλεῖ τῆς Ἀνατολῆς τῷ Λάσκαρι.

1. « ‖ Τίς εἰμι ἐγὼ Κύριε, Κυριέ μου βασιλεῦ; » Ὃ γὰρ πρὸς τὸν θεὸν ὁ θεῖος ἔφη Δαυὶδ, τοῦτο καὶ αὐτὸς ἐρῶ πρὸς

οι

2. *τὴν* λείπει Λ. — 5. *κύμασιν* Β. — 7. *στέγει* οὗ τὰ πρῶτα γράμματα ἐπὶ ἄλλων διεξεσμένων, τὰ νῦν δ' ἀδιαγνώστων Λ. *στέγει* Β. — 9. *ὅπη* Β. — 12. *ἑαυτῷ* Β. — 13. *ἡ χάρις τοῦ* Β. *καιροῦ καὶ τοπικῇ* Β. — 14. *ἐργώδει* Β. — 18. *καὶ τὰς εὐχὰς - κύριος* λείπουσιν ἐν τῷ Λ.

ιδ'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 106,α - 107,α (Λ) καὶ τῷ βαροκκικῷ, φ. 162,δ - 163,α (Β).

Τίτλος. *τῷ μεγάλῳ βασιλεῖ τῶν ῥωμαίων κῦρ θεοδώρῳ κομνηνῷ τῷ λάσκαρι* Β. — 20. ‖ Κώδ. 106,δ. *εἰμὶ* ΛΒ. *ἐγὼ κύριέ μου* Β.

Digitized by Google

τὸ ἔνθεον κράτος σου, ὅτι καὶ τὰ καθ' ἡμᾶς ἐν καλῷ μνήμης θάλπουσα ἡ πολύφροντις ἁγία βασιλεία σου διὰ προκυνητῶν αὐτῆς γραμμάτων, πρώτου τε καὶ δευτέρου, πρὸς ἑαυτὴν ἐφέλκεται καὶ διαναπαύσειν ἡμᾶς ἐπαγγέλλεται. Μᾶλλον δὲ τίς καὶ ποταπός ἐστιν ὁ βασιλικὸς νοῦς ὁ καὶ τὰ πόρρω καὶ οὕτω λεπτὰ καὶ κρυπτόμενα διορῶν, ὅσον δὲ καὶ τὸ πλάτος τῆς βασιλικῆς καρδίας; ὅτι καὶ κόσμον ὅλον χωρεῖ ἐν σπλάγχνοις τοῖς Κυρίου Ἰησοῦ, σπλάχνα δὲ Χριστοῦ φιλάνθρωπα ἐνεστάλαξε καὶ νοῦν δὲ Χριστοῦ ἔχειν κατὰ τὸν θεῖον Ἀπόστολον ἐχαρίσατο, καὶ, ἵνα συνέλω, χαρακτῆρας ἐναργεῖς τῆς ἑαυτοῦ θειότητος ὁ πλάσας τῇ σῇ ψυχῇ προσεμάξατο.

2. Ταῦτ' ἄρα ἐν ὑψηλοῖς κατοικῶν τῆς βασιλείας ὑψώμασι καὶ τὰ καθ' ἡμᾶς ταπεινὰ ἐφορᾷς ὡς ἐκεῖνος, καὶ ὡς ἐπὶ τῷ βιβλίῳ ἐκείνου, οὕτω κἀπὶ τῇ μνήμονι τῆς σῆς φρενὸς δέλτῳ πάντες γεγράμμεθα καὶ πρὸς πάντας ἐξαπλοῖς ὡς θάλψιν ἡλίου τὴν ὁλικωτέραν προμήθειαν καὶ κοινῶς ὑετίζεις τὸν ἔλεον. 3. Σαφὲς δ' αὐτόθεν τεκμήριον. Οὐκ ἀπέχρησε τῇ περὶ τὸ εὖ ποιεῖν ἀκορέστῳ προθυμίᾳ σου ἡ τῶν πόλεων βασιλὶς, παρὰ μὲν τῆς βαρβαρικῆς ἐπικλύσεως ἐκβεβρασμένη τῶν τοῦ Βυζαντίου περιβόλων ἐπὶ τὰς ἀκτὰς τῆς Ἀσίας ἐλεεινὸν ναυάγιον, ὑποδεχομένη δὲ παρὰ σοῦ καὶ ξεναγουμένη καὶ σωζομένη, ἀλλὰ καὶ τοῖς ὅποι ποτὲ ἐξωσμένοις κατὰ ζῆλον Χριστοῦ ἀνακέκραγας δεσποτικῶς εἶτ' οὖν πατρικῶς «δεῦτε πρός με πάντες, κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς.» 4. Κατὰ γὰρ τὴν ἐν Εὐαγγελίοις εἰκόνα, ὡς ὄρνις ἐπισυνάγει τὰ νοσσία ἑαυτῆς, οὕτω καὶ αὐτὸς τὰ τέκνα τῆς ἐκκλησίας, ἄλλο ἀλλαχοῦ διεσκεδασμένα, ἐπὶ σεαυτὸν ἀθροίζειν ἐν σπουδῇ πεποίησαι. Ἀνάλογον γὰρ τῷ οἰκουμενικῷ κλυδωνίῳ καὶ λιμένα σεαυτὸν οἰκουμενικὸν ἀνεπέτασας, μᾶλλον δὲ ἄλλην ἐτεκτήνω κιβωτὸν τὴν Ἀσίαν κατὰ θεῖον δήπου ἐπίταγμα· ἐν ᾗ τὰ τῆς ῥωμαϊκῆς πολιτείας ὑπολείμματά τε ἅμα καὶ δευτέρου κόσμου σπέρ-

1. *ἐγκαλῶ* B.— 19. *ἐπιτελύσεως* B.— 21. *ὑποδρομένη* B.— 22. *ὁποίποτε* ΛB.— 23. *ἀνέκραγας* Λ. — 25. *εναγγελίοις* B.

www.libtool.com.cn

Digitized by Google

ματα αὐτῇ Ἀσίᾳ διέσωσας. 5. Ὄντως γὰρ πολλάκις ὁ Ἰταλόθεν ἀναρροιβδήσας στρατὸς καὶ τὰ τῆς Εὐρώπης ἐπιθαλαττίδια ἐπικλύσας ἐξεκύμηνε κατὰ τῆς Ἀσίας καὶ δι' Ἑλλησπόντου καὶ Προποντίδος ὑπερχυθῆναι διεφιλονείκησεν· ἀλλ' ὡς ὁ θεὸς τῇ θαλάσσῃ τὴν ψάμμον ἔθηκεν ὅριον καὶ οὐκ ἐπιβαίνει τῆς χέρσου τῆς γείτονος, οὕτω καὶ αὐτὸς, τὰ τῆς Ἀσίας ἁλιτενῆ κράσπεδα ἐπιτειχίσας τῷ τῶν ὅπλων σου διαφράγματι, ἄβατα τοῖς Ἰταλοῖς πάντη πεποίηκας· καὶ ὡς τὸ ὑπερέκεινα τῶν ἡρακλείων στηλῶν οὐ βατὸν, οὕτω καὶ τοῖς ἁλαζόσι τούτοις ὁ τῆς Προποντίδος Βόσπορος.

6. Πλὴν δι' εὐχῆς μοι μὴ τὴν Ἀσίαν μόνην ἀστιβῆ τοῖς Ἰταλοῖς διατηρῆσαι καὶ πάντη ἄβατον, ἀλλὰ καὶ τὴν βασιλίδα τῶν πόλεων ἀπαλλάξαι τῆς αὐτῶν ὕβρεως καὶ ὡς κύνας λυσσητῆρας ἀπελάσαι τῶν ἱερῶν περιβόλων τῆς καθ' ἡμᾶς Ἱερουσαλὴμ ὡς τοὺς Ἰεβουσαίους ἐκ τῆς ἀρχαιοτέρας ὁ μέγας Δαυὶδ, καὶ μακαρισμῶν μὲν ἀναδήσασθαι στέφανον ὡς τῇ ταλαιπώρῳ Ἰταλίας θυγατρὶ ἀνταποδόντα ψαλμικῶς ὃ ἀνταπέδωκεν ἡμῖν ἀνταπόδομα, νέον δὲ πολιστὴν καὶ συνοικιστὴν <ἢ ἀνοικιστὴν> ὀνομάζεσθαι δι' αἰῶνος τῆς πόλεως Κωνσταντίνου, τῆς βασιλίδος τῆς πανευδαίμονος. 7. Οὐκ ἔλαττον γὰρ εἰς φιλοτιμίαν τοῦ πόλιν ἐκ κρηπίδων αὐτῶν δείμασθαι τὸ πεσοῦσαν αὐτὴν ἀναδείμασθαι, ναὶ μὴν καὶ τοῦ θρόνου ἐκείνου εἰς γῆν καταραχθέντος ‖ ἀνορθωτὴν γενέσθαι καὶ κληρονόμον αὐτοῦ καὶ διάδοχον γνήσιον καὶ τῶν ἐκείνου πολιτῶν αὐτοκράτορα ἔννομον. 8. Ὧν γὰρ σὺ ξεναγὸς καὶ συναγωγεὺς καὶ τροφεὺς καὶ σωτὴρ, πῶς οὐχὶ καὶ βασιλεὺς τούτων ἔνθεσμος, βασιλείας δὲ, ἣν πίπτουσαν ἀνέστησας καὶ συνεστήσω λυομένην καὶ οἰχομένην ἐπελάβου, πῶς οὐ πάντων ἄλλων σὺ ἀξιώτερος; Ὁ δὲ καὶ τῶν καθ' ἡμᾶς μικρῶν καὶ ἐν καρδίαις θαλασσῶν κατεπτηχότων οὐδενὸς καταφρο-

3. *ἐλησπόντου* B. — 4. *ὑπερχεθῆναι* B. — 7. *ἁλιγενῆ* B. — 13. *κῦνας* AB.— 15. *ἰεβουδαίους* B. — 16. *μακαρισμὸν ἀναδήσασθαι* Λ.— 21. *κριπίδων* B.— 23. *χρόνου* Λ. *καταρραχθέντος* AB. ‖ Κώδ. 107,α.—27. *βασιλείαν* B.— 28. *οἰχομένης* B.

Digitized by Google

νῶν, ἀλλὰ προνοίας ἀξιῶν, ἄρ' οὗ δίκαιός ἐστι τὸ κατὰ πάντων ἀναζώσασθαι κράτος κατὰ τὰ παλαίτατα τῆς ῥωμαϊκῆς ἀρχῆς πάτρια κἀπὶ τὰ βασίλεια τῆς οὐρανοπόλεως ὡς εἰς ἄλλο στερέωμα καθιδρυθῆναι, ὡς ἂν ἀπὸ μετεωροτέρας περιωπῆς τὰ πάντα κατοπτεύῃ καὶ θάλπῃ καὶ τὰς ἀκτῖνας τῆς εὐποιίας ἐπισπείρῃ ἐς πάντα πολυφόρβου πείρατα γαίης;

9. Ταῦτα, καὶ μὴ δυνάμενοι ἐλθεῖν εἰς προςκύνησιν τῆς ἁγίας βασιλείας σου διὰ σωματικὰς ἀσθενείας, ἐπευχόμεθα μὲν ἡμεῖς διηνεκῶς, θεὸς δὲ ἐπακούοι, διατηρῶν τὸ ἔνθεον κράτος σου πολυχρόνιον.

ιε'. Τῷ πατριάρχῃ κῦρ Μιχαήλ.

1. Ὡς εὐμαθές μοι τὸ σὸν, ἁγιώτατε καὶ σοφώτατε δέσποτα, θειότατον φώνημα, κἂν ἄποπτος ἄλλως ᾖς τῷ τε ἑκαστάτῳ τοπικῷ διαστήματι καὶ τῇ ἀνωτάτῳ τῆς ἀποστολικῆς ἀξίας κορυφαίᾳ περιωπῇ. Εἰς ἦν ἄλλος μέν τις τῶν ῥᾳδίως χαυνουμένων, ὡς εἰς τρίτον οὐρανὸν ἁρπαγείς, τά τε ἄλλα ἑτεροῖος ἂν ἐφάνη, οὐ κατὰ ἀλλοίωσιν τῆς δεξιᾶς τοῦ ὑψίστου, τὴν ἀνθρωπικὴν δὲ μᾶλλον καὶ ἐπαρίστερον, καὶ δὴ καὶ τὸ φθέγμα ἀτεχνῶς χρηματίζων ὑπερεσέμνυνε καὶ ἢ μηδὲ τὴν ἀρχὴν ἡμῖν ὡμίλησεν, ὡς οὐκ ἐξὸν ἀνθρώπῳ λαλῆσαι ἢ ἀκοῦσαι ὅσα οὐρανόθεν μεμύηται ῥήματα, ἢ καὶ ὁμιλήσας ὡς ἐξ αἰθέρος διὰ λαίλαπος καὶ νεφῶν τὴν ἐν λόγοις ἔντευξιν ἐπεποίητο. 2. Σὺ δὲ, ὃς τοῦ θεοῦ καὶ θεῖος ὁ αὐτὸς εἶ, τήν τε ταπείνωσιν Ἰησοῦ ὡς ὑφαντὸν ἐκ τῶν ἄνωθεν

1. ἄρ' B. — 5. ἀκτίνας A. — 7. μη B.

ιε'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 107,α - 107,β (A) καὶ τῷ βαροκκικῷ, φ. 163,α - 163,β (B).

Τίτλος. *τῷ ἁγιωτάτῳ μου δεσπότῃ καὶ οἰκουμενικῷ πατριάρχῃ κῦρ μιχαὴλ τῷ αὐτωρειαρῷ, ἐν δὲ τῇ ὧδε πατριαρχικὸν* B. — 13. *ἑκάστω* A. — 15. *χωρουμένων* A. — 17. *δὴ τὸ* B. — 18. *χρηματίζειν* B. — 21. *ἐξαιθέρος* B. — 22. *ὡς*.

Digitized by Google

ποδήρη περιβαλλόμενος, καὶ οὖν ἀμετάβλητα συντηρῶν τὰ σεαυτοῦ πάντα, καὶ τὸ φθέγμα ταὐτὸ δ ἦν, καὶ νῦν ἐπὶ τὴν καθ' ἡμᾶς ταύτην καθῆκας ἐσχατιὰν οὐδ' ὑπό τι δεσποτικὸν ἢ πατρικὸν γοῦν, ἀδελφικὸν δὲ καὶ τὸ ὅλον φίλιον βρύον ταῖς ἀπὸ τῶν ἀρίστων νοημάτων καὶ ὀνομάτων χάρισι μελιχραῖς, μακρᾶς τε ἀγάπης οὐ ζώπυρον θάλπον, ἀλλὰ πυρσὸν ἐκκαῖον τηλεφανῆ, δι' οὗ τὸν ναυαγὸν ἐμὲ καὶ κατὰ μέσον τὸ Αἰγαῖον κλυζόμενον ἐπὶ σεαυτὸν προεκαλέσω, τὸν κοινὸν λιμένα καὶ πᾶσιν εὐγάληνον. Ὑφ' οὗ τοσοῦτον ἀνεπτέρωμαι ὥστε κἂν πλοιάρια καὶ πορθμεῖα χαίρειν ἐάσας ἔβαλον ἐμαυτὸν εἰς τὴν θάλασσαν καὶ πρὸς τὸ μέγα καὶ οἰκουμενικὸν φῶς ἐφερόμην διανηχόμενος καὶ τῇ πίστει ὑπανεχόμενος ὅσα καὶ φελλὸς ἀβάπτιστος κατὰ Πίνδαρον· καὶ μάλισθ' ὅτι καὶ ὁ κράτιστος αὐτοκράτωρ καὶ βασιλεὺς ἑτέρωθεν καὶ αὐτὸς φιλάνθρωπον χεῖρα ὀρέγων προσεφέλκεται. 3. Οὕτως τοῦ προσδραμεῖν τοῖς καλοῦσιν ἐγενόμην, τὸ μὲν οὐχ οἷός τε ὢν δυσὶ, καὶ τοιοῖσδε, ἀντιβαίνειν, πρὸς οὓς οὐδ' ἂν Ἡρακλῆς φασι, τὸ δὲ καὶ ἐρασθεὶς, ὡς Ὀδυσσεὺς πεποίηται τῆς ἐνεγκαμένης καὶ καπνὸν ἀποθρώσκοντα θεάσασθαι, οὕτω καὶ αὐτὸς τῆς κοινῆς πατρίδος σχῆμα γοῦν καὶ σκηνὴν ἰδεῖν κατὰ τὸν τρόπον τὸν δεδειγμένον ἐν τῷ ὄρει τῆς οὐρανοπόλεως, ἀληθινὴν καὶ αὐτὴν καὶ πεπηγυῖαν παρὰ Κυρίου καὶ οὐ παρ' ἀνθρώπου τινὸς, κἀντεῦθεν ἀποστολικῶς συμπαρακληθῆναι διὰ τῆς ἐν ἀλλήλοις πίστεως.

4. Ἀλλ' ὦ τί πάθω; ἀνίπταμαι μὲν οὕτως ὑπὸ τῆς ἄγαν προθυμίας, μάτην δὲ ἄλλως πτερυγίζω ὡς οἱ ἄπτιλοι τῶν ὀρνίθων καὶ κόλουροι ἢ καὶ μηρίνθῳ τοὺς πόδας συνδεδεμένοι καὶ παρὰ τοῦτο ‖ τῆς ἐς τὰ πάτρια καθόδου εἰργόμενοι. Τοῦτο δέ ἐστι τοιόνδε τι· ἀλλ', ὅπως μὴ ἀπιστήσῃς μοι ἢ κατὰ τὴν

2. *ταυτὸ* ΛΒ.— 5. *ἀρρήτων* Β.— 7. *τὸν αἰγαῖον* ΛΒ.—8. *προκαλέσω* Β.— 10. *κἂν* λείπει Λ. — 13. *ἀβάπτιστα* Β. *μάλιστ'* Β. — 16. *οἷος* Λ.—17. *φησι* Β.— 20. *τύπον* Λ.— 22. *παρὰ θεοῦ καὶ παρ'* Β. — 27. *ξυνδεδεμένοι* Β.— 28. ‖ Κώδ. 107, 6. — 29. *τοιόνδέ* Λ.

Digitized by Google

πόρρωθεν εἰωθυῖάν σοι ἀστειοσύνην χαριεντιζόμενος ἐρεῖς ἡμᾶς καὶ ταυτὶ σκηνικεύεσθαι, λόγος τίς ἐστιν ἀρχαῖος παιδιὰν σπουδῇ παραμιγνύς, ἑκάστῳ τῶν ἀνθρώπων γεννωμένῳ τὴν φύσιν δανείζειν τὰ ἐξ ὧν σύγκειται, ἅπερ ὁ μὲν θᾶττον ἀποδιδοὺς ἀνεμέσητος παρ' αὐτῇ, ὁ δὲ μέλλων καὶ τὴν ἀπότισιν ἀναδυόμενος εὐθύνεται καὶ ἄλλοτε ἄλλο τι τῶν μελῶν ἀφαιρούμενος ἐνεχυράζεται. 5. Ἀτάρ τοι κἀμὲ ἀναβαλλόμενον ὁρῶσα τὴν καταβολὴν ὧν ἔχρησε περί που τοὺς ἑβδομήκοντα ἐνιαυτούς, τῶν τε γομφίων ἔχει πολλοὺς ἐνεχυράσασα καὶ πρός γε τῆς ὀξυδερκείας οὐκ ὀλίγον παρείλετο, ναὶ μὴν καὶ τῆς κόμης λαβομένη καὶ πρὸς βίαν ἕλκουσα ἕως καὶ εἰς φαλάκρωμα ἀκριβὲς ἀπεψίλωσε. Τέλος ἔγνω καὶ συμποδίσαι με, ποδοκάκην ἐπιβαλοῦσά μοι. 6. Τοσούτων πρεσβυτικῶν κακῶν ὑπέραντλος γέγονα, ὥστε καὶ τοῦ κοιτωνίσκου προκύπτειν ἐκδιαζόμενος οἷον ἀσκωλιάζω, καμπύλαις βακτηρίαις διερειδόμενος. Αἱ δέ γε τῆς ψυχῆς μου δυνάμεις, ἀλλ' οὐδὲ αὐταί μοι ἔρρωνται, ὑπὸ τῶν κοινῶν καταβεβλημέναι καὶ ἰδίων δυσπραγιῶν ἢ καὶ ταῖς τοῦ σώματος συμμεταβαλοῦσαι σαθρότησι.

7. Πῶς οὖν, οὕτως ἔχων καὶ ψυχῆς καὶ σώματος, ἀπὸ τῆς ἐσχατιᾶς τοῦ κατ' Αἰγαῖον πελάγους ἐπὶ Βιθυνίαν μεταβήσομαι, ὃς οὐδὲ τὰς ἀντιπόρθμους νήσους οἷός τέ εἰμι μεθορμίσασθαι, Εὔβοιαν λέγω ἢ Ἄνδρον ἢ Νάξον αὐτὴν, ἣν καὶ χηρεύουσαν κατεγγυῆσαί μοι ἐξεβιάσατό σε ἡ πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν μέριμνα, ἵνα, τῆς ἐμῆς νύμφης ᾗ συνεβίωσα ἐπὶ μακρὸν μοιχευομένης παρ' ἀσελγῶν καὶ ἱπποπόρνων ἐπιβητόρων, μηδ' αὐτὸς ἄγω σχολὴν, κλάων τὴν ἐμὴν ταύτην ἐφύβριστον συμφοράν, ἀλλὰ, πρεσβύτης ὢν καὶ ἔξωρος νυμφίος, ξυνεύνῳ γραῒ, καὶ αὐτῇ χήρᾳ, παρευνάζωμαι, οὐκ εἰς παιδουρ-

1. *εἰωθεῖαν* Λ. *νἰωθεῖαν* Β. — 5. *αὐτοῦ* Λ. — 6. *ἄλλό* Λ. *τἰ* Β. — 10. *μὲν* Β. — 13. *ἐπιβαλοῦσα* Λ. — 14. *ἐμβιαζόμενος* Β. — 17. *καταβεβλημέναι ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος καταβεβλημένων* Β. — 18. *σαθρότητι* Β. — 19. *οὖν ἔχων οὕτως καὶ* Β. — 20. *ἐσχατιὰς* Β. — 21. *οἷος τὲ* ΑΒ. — 23. *κατεγγυῆσαι* ΑΒ. *πᾶσα* Β. — 24. *ἧς* Β. — 28. *αὐτῇ καὶ χῆρα* Β.

www.ipbtool.com.cn

Digitized by Google

γὸν, ἀλλὰ ψυχρὸν καὶ ἄγονον παραγκάλισμα; 8. Πλὴν σοῦ κατὰ θεσμοὺς πατρικοὺς μνηστεύοντος ἀνάγκη μὲν στέργειν τὴν κατεγγύησιν οὐχ ὅπως τῆς χηρευούσης τῆσδε, ἀλλὰ καὶ εἴ τινα ἄλλην ἔκβλητον ἢ καὶ μαχλάδα λαβεῖν ἐκέλευσας, ὡς τῷ θεσπεσίῳ Ὡσηὲ ὁ θεός. Πλὴν, ὡς εἴπομεν, οὐδὲ τῇ νήσῳ ταύτῃ προσχεῖν καὶ ὄψεσθαι καὶ ὀφθῆναι δεδυνήμεθά που, ἀλλ' οὐδὲ δυνησόμεθα, ὥστε ἑτέραν τινὰ τῆς τοιαύτης ἐκκλησίας ποιησάτω ἡ μεγάλη ἁγιωσύνη σου πρόνοιαν. 9. Δέομαι δὲ τῆς ἀποστολικῆς καὶ πάντ' ἐμοὶ σεβασμίας κορυφῆς μήτ' αὐτὴν χαλεπῆναί μοι, οὐχ ἑτοίμως προσδραμόντι διὰ τὴν ἐμποδοστατήσασάν μοι ἀσθένειαν, καὶ τὸν κράτιστον αὐτοκράτορα διαπραύναι, εἴπερ τυχὸν ἐπὶ παραιτήσει δεινοπαθήσει ὡς ὁ ἐν Εὐαγγελίοις δειπνοκλήτωρ καὶ βασιλεύς. Οὐ γὰρ δι' ἀγρὸν ἢ ζεύγη βοῶν ἢ παρὰ τὸ ἐπιγῆμαι, τῆς ἐν Νάξῳ ἐκκλησίας, ἧς πρὶν συζυγῆναι διέζευγμαι, παρῃτησάμην τὴν κλῆσιν ἤδη τοῦτο δεύτερον, ἀλλὰ δι' ἣν εἶπον ἀναγκαίαν ἀσθένειαν. 10. Χαρίσαιτο Κύριος τῇ ἐκκλησίᾳ αὐτοῦ τὴν σὴν ἁγιότητα πολυχρόνιον· ἣν μεθ' ἡμῶν προσκυνεῖ ὁ ἀνεψιὸς ἡμῶν Νικήτας καὶ διάκονος τῆς μεγάλης ἁγιωσύνης σου, ὡσαύτως καὶ ὁ ἕτερος ἀνεψιὸς ἡμῶν Θεοφύλακτος.

www.tibtool.com.cn

ιϛ'. Τῷ καθηγουμένῳ τοῦ κῦρ Μελετίου κῦρ Ἰωαννικίῳ.

1. «Ἐμνήσθη γάρ μου ὁ θεὸς» ἔφη που ὁ τῶν ἐπιθυμιῶν ἀνὴρ, ὅτε διὰ τοῦ θεσπεσίου Ἀββακοὺμ ἐδέξατο θεόπεμπτον ἄριστον. Κἀγὼ, γράμμα σὸν δεξάμενος, ὦ σεβασμιωτάτη κε-

1. *παραγγάλισμα* B. — 6. *προσχεῖν* ΛB. — 10. *μήτ* Λ. *μήταυτὴν* B. *χαλεπῆναι* ΛB.— 13. *εναγγελίοις* B.— 15. *τὴν* ΛB. *ἐράξω* B. *ἐκκλησίαν* ΛB.— 16. *κλῆσιν τοῦτο ἤδη* B.— 18-20. *ἣν — θεοφύλακτος* λείπουσιν ἐν τῷ Λ.

ιϛ'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 107,δ - 108,α.

Digitized by Google

φαλὴ,ὡς ἄλλην φιλοφροσύνην ἀδελφικὴν,ὑπεφθεγξάμην παραπλησίως· ἐμνήσθη γάρ μου ἡ θεοειδὴς ψυχὴ ἀνδρὸς ὑπερορίου καὶ φυγάδος καὶ παρὰ θεοῦ ἀπωσμένου καὶ γεγονότος ὡςεὶ σκεῦος ἀπολωλὸς, ἐκεῖνα πάλιν ἀπειλησαμένου δήπου τοῦ θεοῦ, μᾶλλον δὲ καὶ ἔργοις πληρώσαντος, πατεῖν τὴν αὐλήν μου οὐ προσθήσει ἔτι καὶ αὖθις· καθὼς ἀπώσω τοῦ ἱερατεύειν μοι, ‖ ἀξίως δῆλα δὴ κἀγὼ ἀπώσομαι, λέγει Κύριος.

2.Διὰ ταῦτα τοίνυν ἐθαύμασα διαπορούμενος ὅπως οὐκ ἐπελήσθην ὡςεὶ νεκρὸς ἀπὸ καρδίας, ἀλλὰ μᾶλλον καὶ μνήμης καὶ γραμμάτων ἠξίωμαι παρὰ σοὶ ὁ οὕτως ἐκπεπολεμωμένος θεῷ, ὁ δι' ὃν τὸ ἁγιαστήριον τοῦ θεοῦ κληρονομοῦσιν ἀλλόφυλοι καὶ ἡ θεία παρ' αὐτοῖς κιβωτός ἐστι. 3. Πλὴν θᾶττον ἐπεσχέθην τοῦ θαυμάζειν καὶ διανοεῖσθαι τοιαῦτά τινα καὶ ὑπολαλεῖν, ἐνθυμηθεὶς τὴν σὴν τελειότητα, ἧς σύνδεσμος ἡ ἀγάπη παρὰ τῷ Ἀποστόλῳ λέγεται, δι' ἣν οἱ πάλαι καὶ νῦν ἄνθρωποι τοῦ θεοῦ οὐ προσεπιτίθενται τοῖς προσκεκρουκόσι θεῷ, οὐδὲ οὓς οὗτος πατάσσει αὐτοὶ καταδιώκουσιν, ἀλλ' εἰδότες ὡς φιλανθρωπίαν τὴν εἰς ἀλλήλους ἀπαιτεῖ θεὸς, κἂν ὑπ' αὐτοῦ κολάζωνταί τινες, ἱλεοῦντο τὸν θεὸν τοῖς ἡμαρτηκόσι, φιλαδέλφως δεόμενοι. 4. Οὕτω Μωσῆς ὁ μέγας ὑπὲρ τῶν τολμησάντων εἰδωλοποιΐᾳ ἱκετηριάσατο· οὕτω Παῦλος ὁ θεῖος ὑπὲρ τῶν ἀρνησαμένων τὴν ἑαυτῶν καὶ πάντων ζωὴν ηὔχετο αὐτὸς ἀνάθεμα εἶναι ἀπὸ θεοῦ. 5. Ὧν κατὰ ζῆλον καὶ αὐτὸς ὑπὲρ ἡμῶν τῶν παραπικρανάντων τὸν ἀγαθὸν Κύριον οὐ παύῃ δεόμενος σὺν τῷ χορῷ τῆς ὑπὸ σὲ ἀδελφότητος, καθὼς τὸ γράμμα παρεδήλου καὶ οὐ μικρῶς ἐψυχαγώγησεν ἀπεγνωσμένους πάλαι· ὃ δὴ καὶ εἰς ἔπειτα ποιεῖν ἀξιωσάτω ἡ σὴ ὁσιότης. 6. Ἔστω δὲ τὸ ὅλον καὶ πᾶν τῆς ἱκετηρίας μὴ ἐκκενωθῆναι ἡμῖν, καὶ μάλιστα· ἐν τῇ μελλούσῃ ὀργῇ, τὴν τρυγίαν τοῦ ἐν χειρὶ Κυρίου ποτηρίου τοῦ πλήρους οἴνου κε-

7. ‖ Κώδ. 108,α. *δηλαδὴ*. — 12. *κιβωτὸς ἔτι πλην*. — *προσ*
16. *κεκρουκόσι*. — 21. *ἱκετηρίσατο*. — 27. *εἰσέπειτα*.

Digitized by Google

ράσματος· οὔπερ εἴπερ τινὲς ἁμαρτωλοὶ ἀκράτου πεπώκαμεν εἰς μέθην καὶ δεινῶν λογισμῶν ἔκστασιν. Ἵλεως γένοιτό μοι θεὸς διὰ τῶν σῶν ὁσιωτάτων ἐντεύξεων.

www.nbtool.com.cn

ιξ'. Τῷ Τορνίκῃ κῦρ Εὐθυμίῳ.

1. Ἐψυχαγώγημαι καὶ αὖθις, σοφὴ καὶ φίλη μοι κεφαλή, τῷ σῷ σεμνῷ γράμματι, καὶ οὔπερ ὁ παραβολικὸς πλούσιος δεηθεὶς οὐδὲ ἅπαξ τετύχηκε, τούτου ὁ πλουτισθεὶς ἐν κακοῖς ἐγὼ καὶ φλεγόμενος ἐν βασανιστηρίῳ πυρὶ ἀπολαύω κατ' ἐνδελέχειαν. Καταψύχεις γάρ με ὅλον, οὐ γλῶτταν μόνην, οὐδ' ἄκρῳ δακτύλῳ, ἀλλ' ἀμφοτέραις χερσὶν ἐπαντλῶν δι' ὧν ἐγχαράττεις μοι ψυχαγωγὰ γράμματα ὡς ἄλλην δρόσον Ἑρμῶν ἢ πνεῦμα δροσῶδες ἢ ζωογόνον καὶ θεῖον ἐμφύσημα.

2. Οὕτως ὅλως εἶ εὐθυμίᾳ φερώνυμος καὶ ὅπερ ἐκλήθης οὐ παύῃ κατὰ καιρόν μοι γινόμενος καὶ ταῦτα τοσῷδε διειργόμενος τοῦ μεταξὺ πελάγους χάσματι, ὅπερ κἂν Ἀβραὰμ προὐβάλετο εἰς παραίτησιν· ἀλλά σοί γε οὔτε τὸ τῆς ἀντιπορθμεύσεως οὐ περατὸν οὔτε τὸ τίνειν με δικαίως δίκην τῆς προτέρας ῥᾳστώνης ἀντίζυγον ἐπῆλθε σκέψασθαι, ὥστε μὴ οὐ διαπέμπειν ὀδυνωμένῳ τὸ δυνατὸν ψυχαγώγημα. 3. Οὐκοῦν αὐτόθεν τὴν ἀντιμισθίαν ἀντιλαμβάνεις τῆς περὶ ἡμᾶς ἡμερότητος. Κἂν γὰρ ἡμεῖς μὴ τολμῶμεν ἐπάγειν διὰ τὴν τοῦ πατριάρχου μεγαλειότητα, ὅμως ὥςπερ τι γεωμετρικὸν πόρισμα συναγόμενον ἀναφαίνεται τὸ ἀποδεικνύεσθαί σε δῆλα δὴ τοῦ ἐν παραβολαῖς Ἀβραὰμ συμπαθέστερόν τι περὶ ἡμᾶς ἢ περ ἐκεῖνος περὶ τὸν βασανιζόμενον πλούσιον.

4. Ναὶ καὶ μὴ λήγοις οὕτω ψυχαγωγῶν. Ὤφελες μέν τοι καὶ ἄκουσμά τι εὐκταῖον παραμιγνῦναι τοῖς γράμμασιν ὡς

1. *εἴπέρ τινες.*

ιξ'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 108,α - 108,6.

15. *σύ.*— 21. *ὥσπέρ.*— 22. *ἀναφαίνεσθαι. δηλαδή.*

Digitized by Google

ἄλλο νηπενθὲς ἔπασμα. Ἀλλ' ἔοικας μηδὲν ὑγιὲς πυνθάνεσθαι, μήτε μὴν ἔτι τὰ χρησμολόγα ‖ ἰαμβεῖα σεβάζεσθαι ὥσπερ τινὰ λόγια, ἐρρῶσθαι δὲ μᾶλλον ἐάσαι ὡς ἀτεχνῶς ὄντα κατὰ τὸν Σταγειρίτην τερετίσματα καὶ παρὰ τοῦτο διαπιστεῖν τοῖς θρυλουμένοις διὰ κενῆς· μόνοις δὲ ἕπεσθαι τοῦ λοιποῦ τοῖς παρὰ τῆς ἀνωτάτω Προνοίας πρυτανευομένοις κατὰ τὸν λέγοντα πρὸς θεόν· «οὐκ ἐκοπίασα κατακολουθῶν σοι.» Πλὴν ἔμοιγε ἀπόχρη καὶ προσήγορον μόνον σὸν γράμμα ἐγχειριζόμενον· ὅπερ καὶ μήπω λυθὲν τοῦ δεσμοῦ καὶ ἀναπτυχθὲν ἡδονῆς ἐμπίπλησι τοὐπίκλην τὸ σὸν ὡς εὐθυμοποιὸν φάρμακον προϊσχόμενον.

www.libtool.com.cn

ιη'. Τῷ αὐτῷ.

1. Ἀγαθὰ πολλὰ γένοιτο τἀνδρὶ τουτῳὶ οἷς παρὰ σοῦ πρὸς ἡμᾶς καὶ πρὸς σὲ παρ' ἡμῶν κεκόμικε γράμματα, τὰς ἀντιφώνους προσρήσεις μεταφέρων πολλῷ τῆς ἠχοῦς ἐναργέστερον καὶ τελεώτερον. Ἐκείνη μὲν γὰρ ἄκροις καὶ φειδωλοῖς φωνήμασι τὰς προσλαλιὰς ἀντιδίδωσιν· οὗτος δὲ παντελεῖς καὶ ὁλοφώνους ἀντικομίζει τὰς προσηγόρους ἐπιστολάς. 2. Εἰ δὲ καὶ νῦν αὖθις ἑτέρας ὑπάρξει ἀντιστρόφου γραμμάτων κομιδῆς, πάλιν καὶ αὐτὸς μισθὸν τῆς εὐχῆς ἀντικομίσεται, καὶ μᾶλλον εἰ ἀδελφὴν τῆς προτέρας ἐπιστολῆς ἐπανήξει μοι φέρων ἰσομήκη τε καὶ τὸν αὐτὸν πολυτελῆ περικειμένην κόσμον καὶ ὡς ἄλλην παρὰ τῷ Δαυὶδ θυγατέρα βασιλέως πᾶσαν τὴν δόξαν οὐχ ὅπως ἔσωθεν περιβεβλημένην, ἔν τε δήλα δὴ σεμνώμασιν ἐννοιῶν καὶ πυκνώσεσιν ἐνθυμημάτων καὶ με-

2. ‖ Κώδ. 108,α. *ὥσπέρ τινα.* — 5. *θρυλλουμένοις διακενῆς* ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος *διακενεῖς.* — 10. *τὸν σὸν.*

ιη'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 108,6 - 109,α.

προσ

16. *λαλιὰς.* — 18. *ἀντιστρόφους.* — 22. *θυγατέρων.* — 23. *δηλαδὴ.*

Digitized by Google

θέδων δεινότησιν, ἀλλὰ καὶ ἔξω χρυσέοις θυσάνοις τῆς διαλεκτικῆς παρηρτημένην καὶ ποικιλλομένην εἰς κάλλος ἀμήχανον ἑκατέρωθεν. 3. Ἀλλὰ τοῦτο μὲν οὐδὲ ἀμφιβάλλειν τὴν ἀρχὴν ἐχρῆν. Εἰ γὰρ τοῦ αὐτοῦ ἐκείνου πατρὸς ἐκφυήσεται, εὔδηλον ὡς καὶ χάρισιν ἀδελφαῖς ὡραίσεται. Οὐ γὰρ ἐξ αἱμάτων ταύταις ἡ γένεσις, οὐδὲ φύσις ἡ πλάττουσα, ἵνα τὸ ἄτακτον τῆς ὕλης βιάζηται παραφθείρειν τῆς μορφῆς τὴν εὐγένειαν, ἀλλ' ἐκ νοερῶν ὠδίνων ὁ τοκετὸς καὶ καθ' ἕξιν τεχνικὴν ἀκίνητον ἐκλοχεύονται.

4. Ἐκεῖνο δὲ μᾶλλον εὐχῆς ἄξιον, ἵνα μὴ πανείκελος οὖσα τῇ ἀδελφῇ τὰ αὐτὰ καὶ αὐτὴ μονωδῇ καὶ γοερὸν ᾄδῃ καὶ καθέλκῃ πρὸς δάκρυα, ἀλλ' ἄλλον κόσμον ἀείδουσα μεταδῇ πρὸς τὸ καί τι καθ' ἡδονὴν ἡμῖν ἁρμόσασθαι. 5. Εἰ γὰρ καὶ τὰ δυσχερῆ τοῦ καιροῦ καὶ ὁ τοῦ καθ' ἡμᾶς βίου πλημμελὴς δῖνος οὐδὲν ὑπαγορεύει σοι πρὸς διήγησιν χάριεν, ὅμως οἶδεν ὁ κρατὴρ τῆς σῆς σοφίας πολλῷ ἄμεινον τοῦ τῆς Ἑλένης μεταβαλεῖν τὸν πεπτωκότα φαρμάκοις ἀρρήτοις ἐπὶ σχῆμα νηπενθὲς καὶ κακῶν ἁπάντων ἐπίληθες. Εἰ δὲ καὶ τῇ βρυωνίᾳ ἀμπέλῳ τοιοῦτόν τι πρὸς τῆς φύσεως ὁ λόγος κεχάρισται, πολλῷ μᾶλλον σοὶ, τῇ κατὰ Χριστὸν ἀληθινῇ καὶ καρποφόρῳ ἀμπέλῳ καὶ πολλῷ βρυούσῃ καρπῷ, πρὸς θεοῦ δεδώρηται.

6. Ἀπόθλιψον τοίνυν ἡμῖν τοῖς ἐν λύπαις οἶνον, Σολομῶντι πειθόμενος, καὶ στρέψον εἰς χαρὰν τὸν κοπετὸν ἡμῶν καὶ ψυχὴν ὀδυνωμένην παρακάλεσον, ὡς ἐκ γειτόνων ἡμῖν ἔτι παροικεῖς καὶ οὐδέπω πορρωτέρω ἐκτετόπισαι. Ὅπερ καιρὸς, οἶμαι, ὑποστῆναί σε δεδρακότα μᾶλλον ἢ πεπονθότα. 7. Ἰδοὺ γὰρ ὁ βασιλεὺς ὁ Λάσκαρις ἀπέσταλκε διὰ τοῦ πανευγενεστάτου Στειριόνου ὁρισμὸν πρὸς ἡμᾶς μετακαλούμενον πρὸς ἑαυτὸν, καὶ τιμὴν ἐπαγγελλόμενος καὶ ἀνάπαυσιν. Κἀγὼ μὲν ἤδη παρῃτησάμην ἀνελθεῖν, || φύσει μὲν ὢν ἀεὶ μισαπόδημος καὶ νωθὴς, νῦν δὲ καὶ μᾶλλον ναρκώδης, ἅτε ἀποκλίνων ἤδη ἐς

11. *καὶ αὐτῆ. ἄδει.* — 13. *τοκέτι.* — 24. *ὀδυνομένην.* — 26. *ὑποστῆναι.* — 29. *ἐπαγγελόμενος.* — 30. || Κώδ. 109,α. — 31. *νωθὴς* ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος *νωθῆς.*

www.ibtool.com.cn

Digitized by Google

τὸ πρεσβυτικὸν καὶ πρός γε ἀποκναίσας τοῖς περιστατικοῖς καὶ βαρὺς γεγονὼς καὶ ψυχὴν καὶ σῶμα, ἅτε παρ' οὐδεμιᾶς χρηστοτέρας ἐλπίδος ὑπανεχόμενος, ἀγαπῶν δὲ μόνον, εἰ παραχωρηθείην δεῦρο ἐρημάζων ἐκμετρῆσαι τοῦ πολυαμαρτήτου βίου μοι τὸ λειπόμενον. Σοὶ δὲ τῷ στερρῷ καὶ γενναίῳ τὰ πάντα οὐδέν τι ἐργῶδες προσελθεῖν τῷ καλοῦντι καὶ εἴσω γενέσθαι λιμένος, τῶν τῆς φυγῆς ναυαγίων ἀπαλλαγέντι. 8. Τί οὖν λοιπόν ἐστι; σὲ μὲν συντακτήρια γράμματα πέμψαι, ἡμᾶς δὲ προσπεμπτήρια. Τίς δὲ οἶδεν εἰ μὴ καὶ Πύθια κατὰ τὴν παροιμίαν καὶ Δήλια.

ιθ'. Τῷ ὁσιωτάτῳ μοναχῷ κῦρ Λουκᾷ.

1. Ὀψὲ καὶ μόλις γράμμα τῆς σῆς τιμιότητος δεξάμενοι, ἐξ οὗπερ ἐνθένδε μεθωρμίσω Ἀθήναζε, ἠδυνήθημεν μαθεῖν ἀκριβῶς ἔνθα συνεστάλης ἀποκρυβείς, μικρὸν ὅσον τῷ θείῳ Ἡσαΐᾳ πειθόμενος. Πότερον δὲ, ἀγνοοῦντες διελογιζόμεθα πρὸς ἑαυτοὺς, ἆρα ὡς εἰς ἄλλο Σινᾶ τὴν τοῦ Πανικοῦ ὄρους ἀκρώρειαν ἀνέδραμεν ἡ φιλόθεος ψυχὴ καὶ τὸν θεῖον γνόφον ἀποκρυβὴν ἔθετο; ἆρα ἐπὶ τὸν Ὑμηττὸν ἀνακεχώρηκε, τὸν ἐπὶ τῷ μελιχρῷ τῆς ἡσυχίας ἄντικρυς Κάρμηλον; ἢ, τὴν τυραννικὴν Ἰεζάβελ ἀντιπεριστάμενος ὁ καθ' ἡμᾶς Ἠλιοὺ, καὶ πορρωτέρω τῆς Ἀττικῆς ἀπέδραμεν, ὥσπερ Χωρὴβ ἄλλο καὶ θεοπτικὸν σπήλαιον ἀναζητήσας τὸ φωκικὸν φροντιστήριον; Τὸ γὰρ ἁρπαγῆναί σε ὡς εἰς τὸν οὐρανὸν ἀναληφθέντα ἢ προσληφθέντα, οἷα μηλωτὴν τὴν ἄσαρκον σάρκα ἀποθέμενον, οὐδ' ἀναλογίσασθαι ἠνεσχόμεθα. Ὃ γὰρ οὐ βούλεταί τις οὐδ' εἰς νοῦν φιλεῖ βαλέσθαι.

2. Ταῦτα μὲν οὖν πρότερον· ἐπεὶ δὲ τἀληθὲς διὰ τοῦ γράμ-

2. *οὐδὲμιᾶς.*

ιθ'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 109,α - 109,β.

13. *ἀποκρῖβεὶς.* — 17. *ἀνεχώρηκε.*

www.libtool.com.cn

Digitized by Google

ματος ἔγνωμεν καὶ ὡς παρὰ τῇ καθ' ἡμᾶς χήρᾳ, τῇ πόλει τῶν Ἀθηνῶν, ὡς ἄλλη Σαραφθία ξεναγεῖσθαι ἠγάπησας, μεγάλως ἐψυχαγωγήθημεν, πεπεισμένοι ὅτι οὔτε ἡ ὑδρία τοῦ ἀλεύρου τῆς χήρας ταύτης ἐκλείψει οὔθ' ὁ καμψάκης τοῦ ἐλαίου ἐλαττονήσει, εὐλογούμενα ἐπὶ τῷ ποδί σου καὶ πληθυνόμενα. 4. Λέγω δὲ ἄλευρον καὶ ἔλαιον καὶ τὰ τρέφοντα μὲν καὶ στηρίζοντα καρδίαν σαρκίνην καὶ πιαίνοντα καὶ ἱλαρύνοντα, πολὺ δὲ πρότερον καὶ τὰ συνέχοντα τὴν ψυχὴν, τὸν ἐξ οὐρανοῦ καταβάντα καὶ ζωτικὸν ὄντως ἄρτον καὶ τὸ τῆς ἀγαλλιάσεως ἔλαιον, ἅπερ πάλαι φιλοπόνως γεωργήσας καὶ ὡς ἔν τινι ταμιείῳ μεγάλῳ τῇ φιλοκάλῳ ψυχῇ σου ἐναποθέμενος, κατὰ τὸν μαθητευθέντα ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν οἰκοδεσπότην εὐαγγελικὸν, ἐκβάλλεις ἐκ τοῦ θησαυροῦ σου καινὰ καὶ παλαιὰ ἀφθόνως ἀνοίγων τὸ στόμα καὶ τρέφων ψυχὰς ὅσαι τοῦ ἀκοῦσαι λόγον Κυρίου λιμώττουσιν. 5. Ἐπεὶ γοῦν εἰς τοῦτο ἀπέσταλσαι παρὰ θεοῦ, ὡς ἐμαυτὸν πείθω, ἄγε, ὦ φίλη καὶ σεβασμία μοι κεφαλὴ, θρέψον λιμωττούσας ψυχὰς καὶ στήριξον καρδίας ταλαιπωρουμένας. Ναὶ διάθρυπτε πεινῶσιν ἄρτον καὶ μὴ κατόκνει παραμυθητικοῖς λόγοις παρακαλεῖν ὀδυνωμένας ψυχὰς, τοῦ ἱλαρύναι πρόσωπον ἐν ἐλαίῳ τῷ λιπαίνοντι λόγῳ σου. Οὕτω γὰρ ἀναπληρώσεις τὸ ὑστέρημα ἡμῶν τῶν κατορυξάντων εἰς γῆν τὸ πιστευθὲν τάλαντον, τῶν μισθωτῶν καὶ οὐ ποιμένων, ὡς πεφευγότων διὰ τὴν τῶν λύκων ἔφοδον καὶ καταλιπόντων τὰ πρόβατα.

6. Τὸ σιγίλλιον ὅπερ ἀπέστειλας ὑπέγραψα καὶ ἀπεστάλη σοι μετὰ τοῦ μοναχοῦ Νεοφύτου· σὸν δ' ἔργον || τοῦ λοιποῦ παρεγγυήσασθαι τῷ Κομμολάρδῳ τὸ ἀνατεθὲν αὐτῷ μονίδιον διατηρῆσαι καὶ μὴ ἐξερημῶσαι, καὶ σὺ πάντως τὸν ὑπὲρ τούτου λόγον δώσεις. 7. Ἀπό τινος ἐνηχήθημεν ὡς ὁ μοναχὸς Μιχαὴλ ὁ ποτὲ τοῦ Καλουκαιροῦ ἐξ ὠθήσεώς τινων καὶ οὐκ

13. αἱ λέξεις *εὐαγγελικὸν ἐκβάλλεις...τοῦ* εἶνε γεγραμμέναι ἐπὶ ἄλλων διεξεσμένων, ἀλλὰ νῦν ἀδιαγνώστων. — 20. *ὀδυνομένας.* — 26. || Κώδ. 109,6. — 30. *καλοῦ καιροῦ ἐξωθήσεως τινῶν.*

Digitized by Google

ἐκ προαιρέσεως σῆς λογοθετεῖται ὑπὲρ ὧν ἐνεπιστεύθη. Καὶ ἐπεὶ βοηθεῖται ὑπὸ τῆς ἀνωμαλίας τοῦ καιροῦ, συμπαθείας ἀξιωθήτω, κἂν ἴσως καὶ προέκρουσεν ὡς ἄνθρωπος. Εἰ δὲ καὶ ἐπὶ τῷ μοναχῷ Νεοφύτῳ φιλανθρωπότερον διατεθῇς, καὶ ὑπὲρ ἀμφοτέρων εὐχαριστεῖν ἔχομεν. Διαφυλάττοιτο ἡ τιμιότης σου ἐν ὑγιείᾳ ψυχῇ τε καὶ σώματι.

ρ'. Τῷ ἀνεψιῷ αὐτοῦ κῦρ Γεωργίῳ τῷ σεβαστῷ.

1. Ἤθελον, ἀνεψιέ, συμπαρεῖναι καὶ συναλγεῖν σοι πενθοῦντι τὸ τῶν ἡμετέρων συμφορῶν κεφάλαιον, εἶτα καὶ λόγον προσάγειν παρακλήσεως φάρμακον, ταῦτα δὴ τὰ τῶν συμπασχόντων τοῖς οὐκ εὖ πράττουσι καθ' ἡντιναοῦν οἰκείωσιν. 2. Ἀλλ' ἐπεί περ ἡ ἐπιπεσοῦσα ἡμῖν θεομηνία διὰ τὴν χύσιν τῆς ἁμαρτίας πρὸς τοῖς λοιποῖς ἀνιαροῖς καὶ ἀπ' ἀλλήλων ἐς τοσοῦτον διέστησεν, ὥςτε καὶ συλλυπούμενον ὑπομένειν καὶ οὐχ ὑπάρχειν καὶ παρακαλοῦντα καὶ οὐχ εὑρίσκειν, ἐπὶ τὸν δεύτερον ὅ φασι πλοῦν ἀπεῖδον, τὸ ἀφοσιώσασθαι δῆλα δὴ καθ' ὅσον ἂν χωρήσειε μέτρον ἐπιστολῆς τὰ τῷ κοινῷ πάθει καθήκοντα. Οὕτω γὰρ ἂν ἑκάτεροι τοῦ πολλοῦ ἄλγους ἐπὶ ποσὸν κουφισθείημεν, ἐγὼ μὲν μονῳδῶν καὶ παρακαλῶν ἐν τῷ γράμματι, ἐν τῷ μέρει δὲ καὶ παρακαλούμενος· φιλεῖ γὰρ κενοῦσθαι τὸ τῆς ψυχῆς ἄλγος ἐκτραγῳδούμενον· σὺ δὲ τῶν τοιούτων ἀκροτελευτίων στεναγμάτων ἠχοῦς ἀκροώμενος καὶ παραμυθούμενος, ἐπεὶ διεστηκότες οὐκ ἔχομεν ξυναυλίαν πενθικὴν ἁρμόσασθαι.

3. Ὦ, οἵαν ἀγγελίαν ἠκούσαμεν, ἡλίκον πάθος ὑπέστημεν. Πῶς ἀξίως θρηνήσω, πῶς ἀναλόγως τῷ πάθει πενθήσω,

6. *ὑγεία*.

ρ'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 109,6 - 113,α.

8. *λόγον* ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος *λόγω*. — 10. *ἡντιναοῦν*. — 16. *δηλαδὴ*.

Digitized by Google

πῶς ἐκτραγῳδήσω τοσόνδε συμφορᾶς μέγεθος, ἡ πολλαῖς ἐπιγενομένη μοι θλίψεσι ταῖς εὑρούσαις ἡμᾶς σφόδρα, πάσας ἀμαυρώσασα τῷ περιόντι τοῦ ἄλγους ἀπέκρυψε καὶ πασῶν ἐπιλαθέσθαι πεποίηκε. 4. Φεῦ, κεῖται παῖς ἀτεχνῶς χρυσοῦς, παῖς ἄγαλμα κάλλους, φιλοτίμημα φύσεως, παῖς καλὸς μὲν τῷ εἴδει καὶ κατὰ Δαυὶδ πυρράκης μετὰ κάλλους ὀφθαλμῶν, καλλίων δὲ τῷ ἤθει πολλῷ, παῖς ἤδη μὲν ἀναβαίνων εἰς μείρακα, τὸ δὲ βεβηκὸς τοῦ φρονήματος καὶ ἱδρυμένον κατὰ τὸν ψαλμῳδὸν ἐν νεότητι παραφαίνων ἀκμάζοντος. 5. Κεῖται φεῦ ὁ τοιοῦτος οὐ κλινοπετὴς, οὐ νόσῳ κατειργασμένος καὶ πατρικαῖς χερσὶν ἐναποψύξας χείλη συμπτυσσούσαις καὶ καθαιρούσαις τὰ ὄμματα. Ἐλεεινὸν μὲν γὰρ ἦν ἂν καὶ τότε τὸ πάθος, υἱὸς πρωτότοκός τε ἅμα τῷ πατρὶ ἐξ ὑμεναίων προτέρων καὶ τηλύγετος, μόγις ἐν ὀρφανίᾳ μητρὸς τραφεὶς καὶ αὐξηθεὶς ξένῳ γάλακτι, εἶτα ἐν ἀώρῳ ἄνθει τῆς ἡλικίας ὡς ἔρνος νεοθαλὲς ἐξαπιναίως ἀνατετραμμένον καὶ ἐρριμμένον χαμαί. Μυρίως δὲ νῦν σχετλιώτερον, ὅτι μὴ φύσις ἡ χαρισαμένη, εἰ καὶ πρὸ ὥρας, ὅμως ἀφείλετο, ἧς ὁ νόμος ὡς πάντων βασιλεὺς ἀνυπεύθυνος καὶ πείθονταί οἱ τὰ θνητὰ πάντα ὡς αὐτῷ βουλητὸν ἄγοντί τε καὶ φέροντι, ἀλλὰ χεὶρ τυραννικὴ, βαβαὶ τῆς ὠμότητος, φόνου πάρεργον ἔθετο, σιδηρέῳ ῥοπάλῳ πατάξασα, ὃ τοῖς πάλαι καλουμένοις ἀπελάταις ὅπλον ἀτειρὲς ἐγκεχείριστό τε καὶ ἀπ' αὐτῶν παρωνόμαστο. 6. Φεῦ τῆς θηριωδίας· πῶς ἡ μιαιφόνος οὐκ ἐπεσχέθη δεξιὰ, πῶς οὐχ εὑρέθη ξηρὰ καὶ ἀκίνητος, πῶς οὐκ ἐνάρκησεν, ἀλλ' ἴσχυσε τοιοῦδε μειρακυλλίου κατενεγκεῖν ὄργανον οὕτω σιδηροβριθὲς καὶ ἡράκλειον, ὅπερ ὤκνησεν ἄν τις ἄλλος κατὰ κυναρίου ἢ ἑτέρου θηρίου ‖ ῥᾳδίως κατενεγκεῖν ; 7. Ἀλλ' ἡ αἱμοχαρὴς καὶ νηλεὴς ψυχὴ καὶ χεὶρ οὐδ' οἰκτροῦ παιδαρίου ἐφείσατο, ἀλλὰ κατ' αὐτοῦ κατενεγκεῖν τετόλμηκε, καὶ ταῦτα διὰ σκεῦος ὑαλοῦν ἀκουσίως κατεαγέν. Τοῦτο γὰρ τὸ παιδι-

12. *καθαρούσαις*.— 17. *ἐριμμένον. μυρίων νῦν*. — 19. *ἀνυπεύθυνος*.— 22. *πελάταις*.— 28. ‖ Κώδ. 110,α.

Digitized by Google

κὸν πταῖσμα, ᾧ τηλικαύτην δίκην ὁ ἀλάστωρ ἐπέθηκεν οὐ συνεγνωκὼς ἀκουσίως σφαλέντι, οὐ παιδικῶς ἁμαρτόντος φεισάμενος ἢ τῇ εὐτελείᾳ γοῦν τοῦ θραυσθέντος ἀγγείου ἐπιμετρήσας τὴν κόλασιν.

8. Μιαιφονώτατε τῶν ἐκ τοῦ παντὸς αἰῶνος παλαμναίων τυράννων καὶ τοῦ ἀπ' ἀρχῆς ἀνθρωποκτόνου υἱὲ πρωτότοκε. Εἰ κρίνεις ἄξιον τοιοῦδε θανάτου παιδάριον ἀφελὲς, ἐπὶ ἀκουσίῳ ζημίᾳ ὑάλου, ὕλης οὕτως εὐώνου καὶ εὐθραύστου καὶ ῥᾳδίως διολισθαινούσης καὶ ἀπὸ σκληροτέρων δακτύλων, μή τοι γε μαλακωτέρων καὶ παιδικῶν καὶ ἄλλως τρομερῶν διὰ τὴν σὴν θηριότητα, σὺ οὕτως ἐκὼν συντρίψας ὡμῶς οἷα σκεῦος κεραμεοῦν πλάσμα θείων χειρῶν ἐκλεκτὸν, φύσεως ἔργον, σκεῦος πολύτιμον, κατ' εἰκόνα πεποιημένον τοῦ κτίσαντος, πόσους καὶ οἵους θανάτους ὑποστὰς, εἴγε οἷόν τε ἦν, ὑπόσχοις ἂν δίκην ἀξίαν κατὰ τοὺς σοὺς ὠμοὺς νόμους; 9. Ὦ σκεῦος ὄντως ὀργῆς, ἀποστολικῶς εἰπεῖν, κατηρτισμένον εἰς ἀπώλειαν· καὶ οὔπω λέγω τὸν μυρίον ὄχλον τὸν παντὶ γένει ἀξιώματί τε καὶ ἡλικίᾳ καὶ ἐπιτηδεύματι συγκεφαλαιούμενον· οὓς ἐτάζων ἑκάστοτε ἀνηλεῶς ἄλλον ἄλλως ἐξαφανίζεις κατὰ κρημνῶν ἠλιβάτων καὶ βυθῶν θαλασσίων ῥιπτάζων, κατατοξεύων, ἀνασκολοπίζων, κατορύττων, κρεουργῶν κατ' ἄρθρα καὶ μέλη καὶ οὓς μὲν ἀνασχίζων καὶ ἁλίζων ταριχευτικῶς, οὓς δὲ ἀμφ' ὀβελοῖς διαπείρων μαγειρικῶς ὡς ἑστιάτωρ Ἐριννύων φιλότιμος, οὓς δὲ πίσσῃ κατακεχρισμένους ὁλοκαυτῶν τῷ πατρί σου, τοιαύταις ἀνθρωποθυσίαις χαίροντι μάλιστα καί σοι ταῦθ' ὑπηχοῦντι ἃ μηδενὶ τῶν πώποτε τυράννων ἐνέπνευσεν, ὑπὲρ ὧν οὐδὲ ἡ ἀπέραντος, οἶμαι, δίκη τῆς γεέννης ἀξίαν σοι ἀντιμετρήσει τὴν ἔκτισιν. 10. Οἶμοι ψυχὴ, οἷου κήτους παμφάγου γέγονεν ἔμβρωμα παιδάριον ἀνυπεύθυνον, ὃ οὐκ ἔγνω δεξιὰν καὶ ἀριστεράν· οἷοις πειρατηρίοις ἐνέκυρσεν, ὅσαις συμφοραῖς βρεφόθεν ἐνεγυμνάσατο, οἷον ὁ τλημονέστα-

2. *ἁμαρτῶντος*.— 8. *εὐθράστρου*.— 12. *πλᾶσμα*.— 13. *πεποιημένου*.— 14. *οἷον τε*. — 29. *ἀνυπεύθοιτον*.

www.ibtool.com.cn

Digitized by Google

τος οὐτοςἸ ἀπ' αὐτῆς τῆς γενεθλίου βαλβῖδος ἕως καὶ ἐς αὐτὸν τὸν καμπτῆρα τῆς τελευτῆς δίαυλον ἤνυσεν. Οὔπω ἐπέγνω μητέρα καὶ ὠρφανίσθη μητρὸς, ὁμοῦ τε τῶν ἐπ' αὐτῷ λυθείσης ὠδίνων καὶ ὠδῖσιν Ἅδου περιπεσούσης· οὔπω ἐγεύσατο γάλακτος μητρικοῦ καὶ πικρίας ὀρφανικῆς ἐνεπίμπλατο ἅμα τὰ πρῶτα τὸ φῶς ἔβλαψε καὶ ἦμαρ ὀρφανικὸν, ὃ παῖδα παναφήλικα τίθησιν, ὑπεδέξατο. Ταινίαι σπαργάνων περιείλισσον καὶ σειραὶ συμφορῶν ἐπισυνέσφιγγον· ὡς ἀμήτωρ τροφαῖς ξέναις προσήγετο καὶ ὡς ἔκθετος θηλὴν ἀλλοτρίαν ἐμάστευεν. Ἐῶ γὰρ τὸ παρὰ τῷ κροτάφῳ ἐκείνου πομφολυγῶδες ὑπερανεστηκὸς περιττωματικῆς ὕλης οἴδημα, καθ' οὗ χεῖρες ἰατρικαὶ παρέθηγον σιδήρια καὶ διαβρωτικὰ προσῆγον φάρμακα, ἵνα τοῦ παρὰ φύσιν αἴσχους τὸ περικαλλὲς ἀπαλλαγῇ πρόσωπον. Οἵας οὖν ἀλγηδόνας καὶ τότε ὑπέστη ἐν νηπιώδει ψυχῇ καὶ βρεφικῷ σώματι! 11. Ἐπεὶ δὲ μογερῶς οὕτω καὶ πολυπόνως ἀπογεγαλακτισμένος καὶ τεθραμμένος τοῖν γονέοιν τὸν λοιπὸν ἐγνώρισεν, οὐκ ἔφθη τῆς παρὰ τῷ τεκόντι παιδοκομίας ἀπολαῦσαι· φεῦ τῶν συνεχῶν δυσπραγημάτων, δίκην κυμάτων [ἄλλων] ἐπ' ἄλλοις προσπιπτόντων τῷ τλήμονι· καὶ βιαίως ἀπερράγη καὶ αὐτῶν ‖ τῶν πατρικῶν ἀγκαλῶν καὶ δευτέραν εἶδεν ὀρφανίαν ἀλγεινοτέραν, καθότι τότε μὲν οὔτε ἤσθετο τοῦ κακοῦ, τὸ δὲ μηδὲν φρονεῖν κάρτ' ἀνώδυνον κακὸν, καὶ ἄλλως δὲ ὡς ἐπὶ ἱερᾷ φασιν ἀγκύρᾳ καὶ τελευταίᾳ, τῷ πατρὶ, ἐσάλευε. 12. Τὸ δ' ὕστατον τοῦτο, καὶ αὐτοῦ ἐκπεσὼν ἐς αὐτὸν τὸν βυθὸν τῆς παντελοῦς ὀρφανίας ἐπέγνω ἀπορριφεὶς, μᾶλλον δὲ καὶ τὸ ζῆν αὐτῷ πατρὶ ἀποβαλὼν ὡς λόγῳ μὲν τυράννῳ ἐξομηρευθεὶς, ἔργῳ δὲ κήτει παμφάγῳ καταποθείς. Παρ' οὗ πρῶτα μὲν πατρὸς ἐστέρηται καὶ τὸ γενέσθαι πατὴρ προσαφήρηται, ἀποτετμημένος βαρβαρικώτερον· οὐ γὰρ διδύμους μόνον ὁ λωβητὴρ καὶ δηλήμων τῆς φύσεως καὶ ἄλλος δεινότερος Ἔχετος, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν τὸν οὐρητῆρα καὶ φυσικὸν

1. *βαλβίδος*.— 4. *ὠδῖσιν*. — 12. *παρέθηγον*. — 19. *ἄλλων* λείπει. — 20. ‖ Κώδ. 110,6. — 27. *παμφάγον*.

Digitized by Google

αὐλὸν πρυμνόθεν ἐξέτεμε· καὶ δὴ ἀτεχνῶς ἐτεθνήκει καὶ τότε ὅσον ἐπὶ τῇ ἀποτόμῳ κρεουργίᾳ τῆς παιδουργοῦ φύσεως ὁ πάντα ἀνατλὰς παῖς. Εἶτα παρὰ δόξαν ὅμως ἐπιβιοὺς ἔθνησκεν αὖθις, ὁσῶραι τῷ οὕτω μισανθρώπῳ θηρίῳ παραβαλλόμενος. 13. Ὦ ποσάκις τῆς ἡμέρας ἀπέθνησκεν ὁρῶν πρόσωπον ἐκεῖνο ἐριννυῶδες θηριούμενον, ὠρυόμενον, ἀπειλὰς ἐρευγόμενον καὶ μάλισθ' ὅταν ἑώρα ἢ ἤκουε βασανίζοντα τριςαθλίους ἀνθρώπους, κρεουργοῦντα, κατακρημνίζοντα. Καὶ πότε γὰρ οὐχ ἑώρα ἢ ἤκουε τοιαῦτα ὡς ἐν εἴδει παιδιᾶς προςαθύροντα καὶ διατριβὴν ἡδίστην ἑαυτῷ ποιούμενον; 14. Οὔκουν ἔληγε διὰ ταῦτα θνήσκων, τῷ τυραννικῷ δέει ἀπονεκρούμενος, ἕως, τὸν βιαιότατον καὶ ὕστατον θάνατον ὑποστὰς, τῶν μὲν ἑκάστοτε καὶ πολλῶν ἐκείνων τὸν ἐφ' ἅπαξ καὶ ἕνα τουτονὶ ἀντηλλάξατο, τὸ ὡς ἐν κακοῖς ὅ φασιν ἄμεινον, τοῦ δὲ πελάζειν τοιῷδε τυράννῳ τὸ προςεγγίζειν τῷ Ἅδῃ, τῆς δ' ἐν Ἀκροκορίνθῳ δουλείας καὶ φρουρᾶς τὸ ἐν νεκροῖς ἐλεύθερον εὗρε κουφότερον. 15. Καί τοι οὐκ εἰς Ἅδου σὺ, ὦ φίλτατόν μοι τέκνον, εὖ οἶδα καὶ πέπεισμαι, καταβέβηκας, εἰς χώραν δὲ ζώντων ἐν ἀϊδίῳ φωτὶ μετετάξω καὶ πρὸς κόλπους ἀβραμιαίους, ἔνθα μετακεχώρηκας, τοῦτο μὲν ὡς εἰςποιηθεὶς τῷ πατριάρχῃ διὰ τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως, τοῦτο δὲ καὶ ὡς ὁμοίως Λαζάρῳ τῷ πένητι ἐν πυλῶσιν ὑπερόπτου πλουσίου βεβλημένος, οὐκέτι ζῶν, ἀλλὰ τεθνηκὼς, τὸ οἰκτρότερον, οὐδὲ νοσεροῖς βρύων ἕλκεσιν, ἀλλὰ φονικοῖς ῥαινόμενος αἵμασιν· ἦπου καὶ κύνες ὡς ἐκείνου τὰ τραύματα προςιόντες ἀπέλειχον, οὕτω καὶ τὰ σὰ κατάγματα. Ταῦτ' ἄρα καὶ τῆς αὐτῆς ἐκείνῳ τετύχηκας λήξεως. 16. Ἐγώ σε καὶ τοῖς ἐν Βηθλεὲμ ἀνῃρημένοις ἁγίοις βρέφεσι πιστεύω συναναπαύεσθαι, ὅτι μηδ' ὁ σὸς σφαγεὺς Ἡρῴδου τοῦ παιδοκτόνου φιλανθρωπότερος, οὐδ' ἡ σιδηρέα καὶ ἀπελατικὴ κορύνη τῶν ξιφῶν εἰς φόνον παιδὸς κουφοτέρα. Εἰ δ' ἐκείνοις μέγα καὶ σεμνὸν τὸ ἐπισφαγιασθῆναι Χριστῷ γεννωμένῳ, πόσῳ σοὶ σεμνότερον θανόντι

13. *ἐφάπαξ*. — 18. *χῶρα*. — 30. *πελατικὴ*.

Digitized by Google

συναποθανεῖν, καθότι τῷ ὁμοιώματι τοῦ θανάτου αὖ γέγονας σύμφυτος, δι' ὕδατος πρότερον καὶ δι' αἵματος δεύτερον.

17. Διὰ ταῦτα οὐδὲ πενθητέος μοι σὺ τοῦ λοιποῦ, ἀλλὰ μακαριστέος, ὦ καλὲ παῖ, ὡς οὐ θάνατον ζωῆς, ἀλλὰ ζωὴν θανάτου ἀκήρατον ἀλλαξάμενος, ὅτι ἐν βραχυβίῳ ζωῇ μακροὺς ἠγωνίσω παρ' ἡλικίαν καὶ μεγάλους ἄθλους· καὶ τῶν μὲν ἡδέων τοῦ βίου ἀπῄεις τὸ παρ' ἄπαν ἄγευστος, τῶν δὲ ἀλγεινῶν κατακώχιμος. Ὡς χρυσίον ἐν καμίνῳ πειρατηρίων ἐδοκιμάσθης καὶ στίλβων ὅλος ἐφάνης καὶ ἀκηλίδωτος, καὶ κατὰ τὸν Σολομῶντα ἐν ὀλίγῳ τελειωθείς, ἡρπάγης ‖ πρὸ ὥρας, ἵνα μὴ κακία ἀλλάξῃ σύνεσιν σήν. Διῆλθες διὰ πυρὸς καὶ ὕδατος καὶ αὐτὸς, καὶ πῶς οὐκ ἔμελλεν ὁ δίκαιος θεὸς εἰς ἀναψυχὴν καὶ σὲ ἐξαγαγεῖν; 18. Ἔνθεν τοι καὶ τοῖς περὶ τὸν θεῖον Δανιὴλ νεανίαις σε σύναθλον τίθεμαι. Ἀπῆχθης τῆς ἐνεγκαμένης καὶ αὐτὸς αἰχμάλωτος, ἄλλῳ Βαβυλωνίῳ τοὺς τρόπους καὶ πονηροτάτῳ παρὰ πᾶσαν τὴν γῆν δεδούλευκας· καμίνῳ πειρασμῶν ἐμβέβλησαι καὶ καμίνου φλογωδεστέρῳ, θυμῷ τυράννου, παραβέβλησαι. Συγκαθείρχθης ὡς ἐν λάκκῳ τῇ ζοφερᾷ Ἀκροκορίνθῳ ἀνημέροις λέουσι· καὶ τέως μὲν ἀνάλωτος καὶ πυρὶ καὶ θηρσὶ διέμεινας, εἶτα τοῦ θεοῦ βουληθέντος δήπου ἀπαλλάξαι σε πονήρου ζωῆς, μαρτυρικῶς τετελείωσαι, ἵνα τύχοις ἀναστάσεως κρείττονος. 19. Θαυμαστὸν μὲν γὰρ καὶ τὸ σβέσαι δύναμιν πυρὸς καὶ φράξαι θηρῶν στόματα· θαυμαστότερον δὲ πολλῷ καὶ ἄλλως κερδαλεώτερον τὸ πυρποληθῆναι μαρτυρικῶς καὶ καταποθῆναι ὑπὸ χάσματος θηρῶν, ὥσπερ καὶ τὸ ἐν τῷ φόνῳ μαχαίρας ἀποθανεῖν τοῦ φυγεῖν στόματα μαχαίρας σεμνότερον, εἰ καὶ τῆς αὐτῆς ἀμφότερα πίστεως κατορθώματα. 20. Ἀμέλει τοι καὶ Παῦλος ὁ μέγας εὐχαριστεῖ μὲν τῷ Σωτῆρι καὶ ὅτι ἐρρύσατο αὐτὸν ἐκ στόματος λέοντος, τοῦ Νέρωνος δῆλα δή, πλέον δὲ χαίρει ὅτι τῷ αὐτῷ καὶ αὖθις περιπεσὼν λέοντι, τοῦ καιροῦ τῆς ἀναλύσεως αὐτῷ ἐπιστάντος, ἐσπένδετο. 21. Κατὰ

7. *παράπαν*.— 10. ‖ Κώδ. 111,α. — 13. *ἔνθεν*. — 30. *ἐρύσατο. δηλαδή*.

Digitized by Google

ταῦτα τοίνυν καὶ ἡμεῖς εὐχάριστοι μὲν ἦμεν τῷ θεῷ ὅτε σε ἐκ στόματος ἐρρύετο λέοντος, θαυμαστῶν ἐπὶ σοὶ τὰ ἐλέη αὐτοῦ. Νῦν δὲ, εἰ καὶ τὸ πάθος πίεζον εἰς πένθος ἐκκαλεῖται καὶ δάκρυα, ἀλλὰ καὶ εὐθυμεῖν χρὴ καὶ φέρειν ῥᾳότερον, ὅτι, παταχθεὶς ἀδίκως καὶ βιαίως ὠμοβόρῳ λέοντι, οὐκ ἐξαπόλωλας ὡς δοκεῖ τοῖς ἄφροσιν, οὐδὲ ἡ ἀφ' ἡμῶν πορεία σου σύντριμμα, ἀλλ' ἐκδημία πρὸς θεὸν ἀθλητικὴ καὶ μετάβασις διὰ στενῆς καὶ τεθλιμμένης ἐξόδου ἀπὸ τῶν ἐνθένδε πρὸς τὴν ἐκεῖσε μακαριότητα. 22. Ὅτι στάχυς σιτοφόρος ὄντως σὺ, οὔπω μὲν ἀκμάζων, οὔτε νευστάζων, λελευκασμένος καὶ τομὴν προκαλούμενος, χλοάζων δὲ ἔτι καὶ ἁδρυνόμενος, ἀώρως δὲ ὅμως τεθερισμένος ἐπὶ τὰς ἄνω ἀποθήκας ἀνακεκόμισαι. Ὅτι βότρυς σὺ ὀμφακίας μὲν τῇ ἡλικίᾳ, πέπειρος δὲ ἄλλως πειρασμῶν πολλῶν καύσωνι, καί σε τυραννικὴ μὲν χεὶρ ὡς ἀγρία τις κατέραξε χάλαζα, θεὸς δὲ εἰς τοὺς ἑαυτοῦ ληνοὺς ὡς ἀπαρχὴν ἁγίαν προσηγάγετο, ἀθλητικὸν αἷμα ὡς γλεῦκος ἀμβρόσιον στάζοντα. 23. Παρεμφερὴς τοῖς τῶν θρυλουμένων πάλαι μειρακίων ὁ σὸς θάνατος. Ἄρης βροτολοιγὸς καὶ μιαιφόνος, εἰς μονὸν θηριωθεὶς, ἀνεῖλε καὶ σὲ ὥσπερ Ἄδωνιν. Ὡς τῷ καλῷ Ὑακίνθῳ δίσκον ὁ βορρᾶς προσαράξας κατέβαλεν, οὕτω καὶ σοὶ ἄχθος σιδήρεον ἐπενεγκὼν ἀνεῖλε πνεῦμα σκληρότερον καὶ ἀτεχνῶς τυφώνειον, εἴτε χαρώνειον. 24. Ἔδει τοίνυν καὶ ἐπὶ σοὶ καινοτομῆσαί τι πάλιν τὴν γῆν τὴν φιλάνθρωπον καὶ φυτὸν ἐκ τοῦ σοῦ αἵματος ἀναδοῦναι ἐπὶ διηνεκεῖ τῇ μνήμῃ τοῦ σοῦ πάθους, ὡς ἀνεμώνην, ὡς νάρκισσον, ὡς ὑάκινθον.

25. Ἔπεισί μοι πενθῆσαί σε ὡς ὁ Ἰακὼβ ἦν ὅτε τὸν Ἰωσήφ. Θηρίον πονηρὸν κατέφαγέ σε, θηρίον πονηρὸν ἥρπασέ σε, ὦ μέλος ἐμόν. Πλὴν ἐκεῖνος μὲν οὐκ ἠθέλησε παρακληθῆναι παρακαλούμενος, σάκκον ἐπὶ τὴν ὀσφῦν ἐπιθεὶς καὶ ζη-

2. *ἐρύετο*. — 13. *ὀφακίας*. — 14. *τυραννικῆ*. — 15. *τὶς κατέρραξε*. — 16. *αἷμα ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος ἅρμα*. — 18. *θρυλλουμένων*. — 20 - 21. *βορρᾶς προσαράξας κατέλαλεν*, τὸ πρῶτον *κατέλ...* — 25. *ἐπιδιηνεκεῖ*. — 27. *πενθῆσαι*.

www.ldtool.com.cn

Digitized by Google

τῶν καταβῆναι εἰς Ἅιδην πρὸς τὸν υἱὸν, ἀγνοῶν ὅτι ὁ θρηνούμενος παρ' αὐτοῦ ὡς ἡρπασμένος ὑπὸ θηρίου εἰς τὴν ‖ ἐν Αἰγύπτῳ βασιλείαν ὑπὸ πομπῆ θείᾳ ἐστέλλετο. 26. Ἐγὼ δὲ οἶδα, τέκνον, οἶδα σαφῶς ὡς ὠμότατα καὶ ἀδικώτατα οὕτω καὶ σὺ διεσπαραγμένος θηρίῳ πονηρῷ εἰς οὐρανῶν βασιλείαν προσκέκλησαι. Τοίνυν οὐδὲ πενθῶ ἀπαράκλητα. Ἐκεῖνο δὲ μᾶλλον δακρύω πῶς ἠγνοήσαμεν διδόντες κυνὶ λυσσητῆρι παιδίον ἅγιον καὶ ῥιπτοῦντες ἔμπροσθεν χοίρου βορβοροφάγου μαργαρίτην πολύτιμον. Ὑφ' οὗ καταπεπάτησαι μὲν καὶ συντέτριψαι, ἀλλὰ τὸ ὀστρεῶδες τοῦ σαρκίου περίβλημα, ὡς τήν γε μαργαρώδη ψυχὴν, οἱ κατ' οὐρανὸν ἐνεκολπώσαντο θησαυροί. 27. Πῶς οὐκ ἠσθόμεθα τὸν φίλτατον ὡς βρῶμα προβαλλόμενοι Κύκλωπι, ᾧ δὴ πίνοντι σατραπικῶς οἰνοχοεῖν κομψῶς ἄγαν καὶ τρισὶ δακτύλοις ὀχεῖν τὴν κύλικα βιαζόμενος, ἔλαθες γεγονὼς ὡς ἐξ ὑέλου σκεῦος ἀπολωλός. Τοιῷδε γὰρ ὁτῳδήποτε ἀπολωλότι καὶ αὐτὸς ἀπόλωλας, καὶ κατὰ τὸν Ἱερεμίαν ἐμεγαλύνθη ποτήριον συντριβῆς σου καὶ θανάτου τρυγίας ἐξεκενώθη σοι. 28. Οὗτος γὰρ νόμος ἀντιδεξιώσεως τοις οἰνοχοοῦσι κυκλώπειος, πυμάτους τῶν ἄλλων ἔδεσθαι, εἰ καὶ μὴ πύματον καὶ σὲ ὁ ἀνθρωποβόρος οὑτοσὶ κατεδήδοκεν, ἀλλ' ἐπὶ μυρίοις βεβρωμένοις πρότερον καὶ πρὸ μυρίων βρωθησομένων ὕστερον. Οὐ γὰρ τῆς τοιαύτης θοίνης στήσεταί ποτε κατεμφορούμενος, ὅτι μὴ πρηνὴς γενόμενος καὶ λακήσας μέσος διαρραγήσεται.

29. Οἴμοι, ὅτι ἐπλουτίσθημεν ἐν τοῖς κακοῖς. Οὐκ ἀπέχρησεν ἡμῖν τὸ ὑπ' ἀλλοφύλων τυραννεῖσθαι καὶ ὡς ἐν ἀνδραπόδων μοίρᾳ τάττεσθαι, ἀλλ' ἐπὶ τὸ τόσον ἄλγος τῶν ἡμετέρων τραυμάτων καὶ ὁ τάχα ὁμοεθνὴς οὗτος προστίθησιν, οὗπερ ἡ φλὸξ μὲν πρὸ τῆς ἰταλικῆς ἐφόδου τὰ πολλὰ τῆς Ἑλ-

2. ‖ Κώδ. 111,6.— 6. Ἐν τῇ ὧχ *κλητα*, δῆλα δὴ καθαρώτερον γεγραμμένον τὸ τέλος τῆς λέξεως *ἀπαράκλητα*, ὅπερ εὕρηται ἐν τῷ ἐδάφει ἐπὶ διεξεσμένων γραμμάτων. Τοιαῦται δέ τινες μεταγραφαὶ εὑρηνται καὶ ἄλλοτε. — 11. *ἐνκολπώσαντο*.— 16. *ἀπώλωλας*. — 23. *πριγὴς*.

www.libtool.com.cn

Digitized by Google

λάδος κατενεμήσατο καὶ Πελοποννήσου, οἱ δ' ἄνθρακες μετὰ τὴν ἔφοδον ἐπικάουσι. 30. Παρ'οὗ καὶ Ἰταλοὶ δεδικαίωνται. Τῶν γὰρ αὐτοῦ κακώσεων αἱ παρὰ τούτων φιλανθρωπότεραι καὶ δοκοῦσι τοῦ ὁμογενοῦς οἱ ἑτερογενεῖς ἡμερώτεροι Ῥωμαίοις καὶ ὡς ἐπίπαν ἐπιεικέστεροι. Τεκμήριον δέ· ἀπὸ τῶν δουλουμένων τοῖς Ἰταλοῖς πόλεων οὐδεὶς ὡς ὁμοφύλῳ τῷ τοιῷδε προσπέφευγε. Τοῦτο γὰρ οὐδὲν ἦν ἄλλ' ἢ φεύγοντα καπνὸν ἐμπίπτειν πυρί. Ἐκ δέ γε τῶν τυραννουμένων αὐτῷ φρουρίων ὅσοι ἂν ὑπεκδύναι δύναιντο αὐτομολοῦσι πρὸς τούτους ᾄσμενοι καὶ ὡς ἐξ Ἅιδου αὐτοῦ ἀναλύοντες. 31. Μαρτυρεῖ δὲ σφίσι καὶ ἡ τῶν πραγμάτων ἐνάργεια· ποῦ γὰρ οἱ τοσοίδε Ἄργους, Ἑρμιόνης, Αἰγίνης οἰκήτορες; ποῦ δὲ οἱ τῆς Κορίνθου πολῖται οἱ ὄλβιοι; οὐκ οἴχονται ἅπαντες, ἄπυστοι; Ἀθηναῖοί γε μὴν Θηβαῖοί τε καὶ οἱ Χαλκιδεῖς καὶ οἱ ἀνωτέρω ἐπιθαλαττίδιοι μένουσιν οἶκοι καὶ οὐδέπω τὰς ἑαυτῶν οἰκίας πεφεύγασιν.

32. Εἰ δ' ἐγὼ καὶ ὁ Θηβῶν ἱεράρχης καί τις που τυχὸν ἕτερος τῶν καθ' ἡμᾶς ἐκκλησιῶν ἀπεληλάμεθα, ἀλλὰ καὶ τοῦτό γε τὸ μέρος πολὺ τοῦ Ναυπλιώτου τυράννου διήνεγκαν Ἰταλοὶ καὶ ὅσον θανάτου, καὶ τούτου βιαίου, διοίσει φυγή. Ἡμεῖς μὲν γὰρ φυγαδευθέντες ἐν τοῖς ζῶσιν ὅμως ἐσμὲν καὶ βλέπουσιν ἥλιον, ὁ δὲ ἱεράρχης Κορίνθου οὐδ' ὅπως ἠφάντωται τοῖς πολλοῖς ὡμολόγηται, ἀλλ' οἱ μέν φασιν ἐκ τῶν παρακρήμνων Ναυπλίου σκοπέλων ὠσθέντα εἰς βυθὸν ῥιφῆναι θαλάσσιον, οἱ δὲ νευραῖς τόξων ἀπαγχονισθῆναι ἰσχυρίζονται.

33. Ἀλλὰ τί ταῦτα πολλάκις θρηνήσας καὶ νῦν ἀναμνησθεὶς, τὸ ἐπ' αὐτοῖς ἐπιξαίνων ἄλγος ἀνακαινίζω μοι, ὅτε οὐδὲ τὸ νεαρὸν τοῦτο πάθος καὶ μᾶλλον ἀπτόμενον τῆς ἐμῆς καρδίας ἱκανός εἰμι πενθῆσαι τῷ λόγῳ καὶ κατολοφύρασθαι ὅσον ἄξιον; 34. Ἀκρο‖κόρινθε στυγηρὰ, μὴ πέσοι ἐπὶ σὲ ὑετὸς, μηδὲ θάλψαι σε ἥλιος, καταξηράναι δὲ θεὸς τὰς ἐν σοὶ πηγὰς ὡς ποταμοὺς Ἠθάμ, ἵνα μὴ ἔσται ὁ κατοικῶν ἐν σοὶ τοῦ

1. *πελοποννήσου.*— 4. *ἡμερώτεροι.*— 7. *ἐμπίπτει.*— 13. *ἀθηναῖοι.*— 14. *θηβαῖοι.* — 22. *φασὶν.* — 29. ‖ Κώδ. 112,α. — 30. *θάλψοι.*

www.libtool.com.cn

Digitized by Google

λοιποῦ· μᾶλλον δὲ καταχθείης εἰς Ἅιδου κευθμῶνας, ὅτι ἀντὶ φρουρίου ἐρυμνοῦ καὶ ἄκρας ἀναλώτου πόλεως περιφανοῦς εἰς λεόντων μετεσκευάσθης κατοικητήριον καὶ λῃστήριον πέτραν Σκίρωνος καὶ βωμὸν ἀνθρωποθυσιῶν ἀπάνθρωπον. Αἵματι ἀθῴῳ περοίνιξαι πᾶσα, ἄλλῳ τε πλείστῳ καὶ δὴ καὶ τῷ τοῦ ἐμοῦ ἀρνειοῦ καὶ ἀκάκου ἀμνοῦ, ὅπερ ὡς τὸ ταῦ Ἄβελ ἐκ γῆς βοᾷ δήπου πρὸς Κύριον καὶ καταβοᾶται τοῦ φονευτοῦ ὅτι αἱ κύκλῳ σου χαράδραι καὶ φάραγγες στεινόμεναι, κατὰ τὸ ἔπος, νεκύεσσι τῶν κατακρημνιζομένων πτωμάτων ἑκάστοτε γεγόνασι πολυάνδρια, μᾶλλον δὲ αὖων ὀστέων καὶ ψιλῶν. Δορὰς γὰρ καὶ σάρκας καὶ νεῦρα θῆρες ἀγροῦ παρὰ χρῆμα καὶ οἰωνοὶ πάντες διασπαράττουσιν, ὡς νομίζεσθαί σε ὅσον ἐπὶ τῷ πολλῷ τῶν ὀστέων θημῶνι ἄλλον Σειρήνων σκόπελον, τοσοῦτον διείσοντα παρ' ὅσον ἐκεῖ μὲν μέλεσιν ἁλισκόμενοι καὶ θελγόμενοι ἔθνησκον ἄνθρωποι, ἐνταῦθα δὲ χερσὶν ἀφύκτοις τυράννου περιπίπτοντες βασανιζόμενοι ὄλλυνται.

35. Μηκέτι ἄκραν Κορίνθου καλεῖτε ταύτην, ἄνθρωποι, ἀλλ' ἀκρόπολιν Ἅιδου, θανάτου φρούριον, ἀλαστόρων κωμαστήριον, Ἐρινύων ἑστιατόριον. Οὐκέτι γὰρ ἐρυμνὴ καὶ σωτηριώδης ἀνθρώπων ἀκρώρεια, ἀλλὰ βασανιστηρίων καὶ κολαστηρίων καὶ τιτανικῶν δεσμωτηρίων πυργόβαρις καὶ λιμῶν ἄτης βρύων φόνοις καὶ κατάρρυτος αἵμασιν. 36. Ὧν μνησθήσεται δήπου ὁ ἐκδικῶν, οὐδ' ἐπιλήσεται τῆς κραυγῆς τῶν οὕτως ἀδίκως θανατουμένων, καὶ πρώτου γε τοῦ ἐμοῦ φιλτάτου καὶ ἀμωνύμου παιδὸς μοχλῷ σιδηρῷ παταχθέντος ἐφ' οἷς σφαλλόμενα τὰ μειράκια ἐπιστρέφουσιν ἄνθρωποι κόνδυλον ἐπεντρίβοντες ἢ κόμην σπαράττοντες ἢ, τὸ ἐμβριθέστερον, σκύτεσι καὶ λύγοις μαστίζοντες. 37. Ναὶ, μεμνήσεται καὶ μετελεύσεται τὸν αὐτόχειρα, κἂν εἰς ἕτερον ἐρυμνὸν ὑπερνέφελον καταφεύξηται, ἐκεῖθεν καθελεῖ τοῦτον εἰς τέλος καὶ τοῖς ὑποταρταρίοις συγκαθείρξει δαίμοσι, δίκας αἰω-

11. *θορεὺς*. — 11. *παραχρῆμα*. — 14. *παρόσον*. — 17. *καλεῖται*.

www.libtool.com.cn

Digitized by Google

νίους εἰςπραττόμενον· ὅτι μηδὲ οἷόν τε κατὰ τὸν τῇδε βίον ἀξίως τῶν τοσῶνδε καὶ τοιῶνδε ἀσεβημάτων βασανισθῆναι τὸν ἀλιτήριον ἐν προσκαίρῳ ζωῇ καὶ φθαρτῷ σώματι. Εἰ γὰρ καὶ ταὐτοπαθείᾳ καὶ οὐ μείζονι εὐθύνῃ ἐνταῦθα τυχὸν ὑπα-
5 χθήσεται κατὰ τοὺς νομοθετοῦντας αἴ κε πάθοι τὰ ἔρρεξε, δίκη γε ἡ θεία γένηται. 38. Πῶς ἐξέσται τῷ τάλανι πᾶσι τρόποις ἐπεξελθεῖν θανάτων οἷς αὐτὸς πλείστους διέφθειρε καὶ τούτοις πολλάκις, ὥστε μυριάκις αὐτὸν ἀποθανεῖν νῦν μὲν καρατομούμενον καὶ τοῦτο πολλάκις, νῦν δὲ τὴν ἐχθίστην ἡμοὶ καὶ
10 μιαρὰν κεφαλὴν ῥάβδῳ σιδηρᾷ συντριβόμενον, νῦν δὲ ζῶντα ὀβελιζόμενον, αὖθις κατὰ κρημνῶν ὠθούμενον, εἶτα ὁλοκαυτούμενον, ἄλλοτε ἀνασκολοπιζόμενον, ἔπειτα κατατοξευόμενον, πάλιν κατακεντούμενον. 39. Τίς τοὺς λοιποὺς τρόπους ἀπαριθμήσει δι' ὧν μυρίους ἀνάλωσε; Πῶς δ' ἂν τὸ τριςά-
15 θλιον αὐτοῦ σῶμα ἐξαρκέσειε βασανιζόμενον ὡςαύτως ἢ κρεουργούμενον τοσαυτάκις ὁσάκις αὐτὸς ἄλλων πόδας καὶ χεῖρας, αἰδοῖά τε καὶ ῥῖνας ἀπέτεμνε καὶ γλώττας καὶ ὀφθαλμοὺς ἐξέκοψεν; Οὐδ' εἰ πολύπους καὶ πολύχειρ γένοιτο παρὰ φύσιν ὡς ἄλλος Βριάρεως ἢ πολυκέφαλος ὡς Ὕδρα ἢ ὡς Τυ-
20 φῶν ἑκατογκέφαλος ‖ ἢ ὡς Ἄργος ὁ πανόπτης πολυόμματος, οὐδ' οὕτως ἂν ἀπέχρησεν αὐτῷ ἡ τοσήδε πολυμέλεια πρὸς τὸ ἀποτῖσαι τὴν δικαίαν τῆς ταὐτοπαθείας ἀντανίσωσιν· ἣν οὐδ' ἐκεῖ, οἶμαι, ἀνταποτίσει ἐν σκότῳ ἐξωτέρῳ καὶ Ταρτάρῳ καὶ γεέννῃ πυρὸς καὶ ὀδόντων βρυγμῷ καὶ πυριφλεγέ-
25 θοντι ποταμῷ καὶ ἰοβόλῳ καὶ ἀτελευτήτῳ σκώληκι δι' αἰῶνος παντὸς εὐθυνόμενος καὶ μὴ δαπανώμενος. Σώζονται γὰρ οἱ τοιοῦτοι, ὡς ἔφησεν ὁ Ἀπόστολος, διὰ πυρός, ὀλέθριον δῆλα δὴ σωτηρίαν, ἵνα καίωνται διὰ παντὸς καὶ μηδέποτε κατακαίωνται ἀναλισκόμενοι. Ἄφθαρτα γὰρ τὰ τῶν ἀσεβῶν ἀνί-
30 στανται σώματα.

1. *οἷον*.— 4. *εὐθοίνη*.— 6. *θεῖα*.— 11. *κατακρημνῶν* ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος *κατὰ κρημνῶν*. — 17. *αἰδοῖα τὲ. ῥῖνας. γλῶττας*.— 18. *γένοιντο*.— 19. *τυφὼν*. — 20. ‖ Κώδ. 112,6. — 22. *ἀποτίσαι. ταυτοπαθίας*.— 27. *δηλαδὴ*.— 28. *διαπαντός*.

www.libtool.com.cn

Digitized by Google

40. Σὺ δέ, ὦ τέκνον φίλον μοι Μιχαὴλ, μακάριος ὄντως καὶ τρισμακάριος, ὅτι κατὰ τὸν Σολομῶντα ὀλίγα παιδευθεὶς μεγάλα εὐηργετήθης παρὰ θεοῦ. Ὀλίγα γὰρ, εἰ καὶ ἄλλως πολλὰ, ἃ πεπαίδευσαι, παραβαλλόμενα πρὸς τὴν ἐκεῖσε μακαριότητα, ὅτι, χῶρον ἀσεβῶν καὶ λατρείαν τυραννικὴν ἀποφυγὼν, εὐθὺ τῆς οὐρανῶν βασιλείας ἐχώρησας, ὅτι τῆς ἐν Ἀκροκορίνθῳ φρουρᾶς ὡς ἄλλου σπηλαίου Κύκλωπος ἀπολέλυσαι. 41. Ναὶ γὰρ Κύκλωψ ἀτεχνῶς ὁ αὐτόχειρ ὁ σὸς, πολλῷ τοῦ ῥαψῳδουμένου ἐκείνου ἀνδρόμεα κρέα φαγεῖν δεινότερος· καὶ εὖ γε δὴ τὰ ναυπλιωτικὰ σπήλαια Κύκλωπος ἐπονομάζονται, ὅθεν τὸ τοσοῦτον ἔφυ τὰ πρῶτα κακὸν καὶ τέθραπται. Προεκλήθησαν γὰρ ὅπερ διὰ τουτονὶ γεγόνασιν ὕστερον. Οὐ γὰρ δὴ διὰ τὸν ἐν Σικελίᾳ Πολύφημον. 42. Καὶ νῦν μὲν τὸ ἀκήρατον πνεῦμά σου ἐν χειρὶ θεοῦ ἀναπέπαυται, καταλόγοις συγχορεῦον τῶν περὶ τὸν δίκαιον Ἄβελ καὶ Στέφανον, ὀλίγῳ δὲ ὕστερον αὖθις ἑνωθὲν τῷ συνάθλῳ σώματι, ἀφθάρτῳ ἀναστάντι, συνέσεται τῷ Κυρίῳ μετὰ τῶν ἐκλαμψάντων ὡς ἥλιος. Ὡς γὰρ ἅμα συνημμένα ψυχὴ καὶ σῶμα τοῖς παροῦσιν ἀλγεινοῖς ἐνηθλησάτην, οὕτω καὶ τῆς παρὰ τῷ θεῷ δόξης ἅμα κατατρυφῆσαι χρεὼν συναμφότερα· ὧν γὰρ οἱ ἆθλοι ξυνοὶ, τούτων ξυνοὶ καὶ οἱ στέφανοι.

43. Οὕτω μὲν ἐγὼ τοῦ μακαρίτου παιδὸς τὸ πένθος ἀφοσιοῦμαι, ἀνεψιὲ περιπόθητε, καὶ οἷς μακαριστέον ἐκεῖνο μᾶλλον ἢ πενθητέον κρίνω, οὐ τυχοῦσαν ἐπισυνείρω ἐμαυτῷ καὶ ὑμῖν παράκλησιν. Πῶς γὰρ ἂν ἀπαρακλήτως θρηνοίημεν ὃν εἰς ἀμείνω ζωὴν πιστεύομεν μεθορμίσασθαι; Εὔηθες ὄντως καὶ μαχόμενον, τὸν αὐτὸν ὡς ὄντα ἐν ἀρίστῃ ζωῇ μακαρίζειν καὶ ὡς ἀπολωλότα καὶ μηκέτ' ὄντα περιπαθῶς κόπτεσθαι. Τὰ αὐτὰ δὲ καὶ αὐτῷ σοὶ συμβουλεύσαιμ' ἄν, ὥστε μὴ πενθεῖν ἄγαν, ἐν μέρει δὲ καὶ παραμυθεῖσθαι καὶ φέρειν τὸ πάθος κατὰ τοὺς φρονίμους τῶν ἀνδρῶν καὶ μεγαλοψύχους. 44. Τὸ

λλ'

3. *εὐεργετήθης*.— 8. *πολλοῦ*.— 12. *διατουτονὶ*.—13. *σικε* — 25. *ἀπαρακλήτωρ θρηνήοιμεν*. — 29. *τὴν. συμβασιλεῦσαιμ'*.

Digitized by Google

μὲν γὰρ ἀπαθὲς πάντη καὶ ἀνάλγητον ἐν τοῖς τοιούτοις θηριώδες, μᾶλλον δὲ οὐδὲ θηριῶδες, εἴπερ καὶ θηρία ἐπὶ τῇ ἀφαιρέσει τῶν οἰκείων ἐκγόνων ἀσχάλλουσι καὶ παθαίνονται καὶ ἀλύουσιν, ἔστι δ' ἃ καὶ γοερὸν ὠρύονται· τὸ δ' αὖ καταπενθεῖν ἀπέραντα ἀγεννοῦς καὶ γυναικώδους ψυχῆς. Ἀνδρὸς δὲ ἀρίστου καὶ λογισμοῖς εὐσεβέσι χρωμένου πενθεῖν ὅσον δεῖ καὶ ἀναφέρειν ὅτι χρὴ καὶ τῇ ἀνωτάτω προνοίᾳ εὐχαριστεῖν, οἰακιζούσῃ τὰ καθ' ἡμᾶς διὰ τῶν δεξιῶν ὅπλων καὶ ἀριστερῶν, κἂν τοὺς λόγους τῶν παραλόγως δοκούντων συμβαίνειν ἡμᾶς ἀποκρύπτοιτο. 45. Οὕτω καὶ Δαυὶδ ὁ θεῖος τοῦ παιδαρίου μὲν αὐτῷ νοσοῦντος νηστεύων καὶ χαμαὶ κοιταζόμενος ἱκετηριάζετο τὸν θεὸν ὑπὲρ αὐτοῦ· ἐπεὶ δὲ τεθνηκὸς ἦσθετο, ἀνέστη καὶ εἰσῆλθε τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ, καὶ προσκυνήσας παρέθετο τράπεζαν, ‖ ἔφαγέ τε καὶ ἔπιε. Καὶ πρὸς τοὺς θαυμάζοντας ὡς ἀλλόκοτον τὸ πεπραγμένον εἶπεν, ὡς ἔτι μὲν ζῶντος τοῦ παιδαρίου προσεποτνιᾶτο καὶ ἐδεῖτο θεοῦ, εἴ πως ἀνασφήλειε τῆς νόσου, ἐπεὶ δὲ τέθνηκε, κενὰ τοῦ λοιποῦ τὰ τῆς ἱκετηρίας καὶ κακοπαθείας ὡς οὐκ ἐξαναλύσοντος τοῦ παιδὸς, ἀλλ' αὐτοῦ μᾶλλον οὐκ ἐς μακρὰν ἀπελευσομένου πρὸς ἐκεῖνον. 46. Καὶ ὁ ἀληθινὸς ὄντως ἄνθρωπος ὁ πᾶσαν προσβολὴν τοῦ πειράζοντος ἀθρόαν ὑπενεγκὼν ἀηττήτως, ὁ ἀδαμάντινος τῆς ὑπομονῆς ἀνδριὰς, ἐπεὶ πάντα τὸν ὅλβον ἀποβαλὼν ὕστατον μάθοι καὶ τῶν δέκα παίδων ἀθρόαν πανωλεθρίαν, ἐπιπεσόντος αὐτοῖς τοῦ οἰκήματος, ἀνέστη μὲν καὶ διέρρηξε τὰ ἱμάτια αὐτοῦ καὶ τὴν κόμην τῆς κεφαλῆς ἐκείρατο καὶ ἐπάσσατο γῆν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν, ἀφοσιούμενος τὰ τῇ φυσικῇ συμπαθείᾳ νομιζόμενα, ὅτι μηδ' ἀπαθῶς καὶ ἀναισθήτως εἶχε τῶν τοιούτων ἐπιφορῶν· εἶτα, χαμαὶ πεσὼν, προσεκύνησε τῷ Κυρίῳ καὶ τὰς ἀοιδίμους ἐκείνας καὶ φιλοσόφους ἀφῆκε φωνάς· «αὐτὸς γυμνὸς ἐξῆλθον ἐκ κοιλίας μητρός μου, γυμνὸς καὶ ἀπελεύσομαι. Ὁ Κύριος ἔδωκεν, ὁ Κύριος ἀφείλετο. Ὡς

3. τῇ ἐπὶ ἀφαιρέσει. ἐγγόνων ἀσχάλλουσι. — 14. ‖ Κώδ. 113, α. — 23. πανωλεθρίαν. — 25. αὐτοῦ.

www.ibtool.com.cn

Digitized by Google

τῷ Κυρίῳ ἔδοξεν, οὕτως καὶ ἐγένετο. Εἴη τὸ ὄνομα Κυρίου εὐλογημένον εἰς τοὺς αἰῶνας.»

www.libtool.com.cn

47. Τῷ τοιαύτῳ τοίνυν κανόνι χρώμενοι καὶ αὐτοὶ ἐπὶ πᾶσι τοῖς ἀβουλήτως ἡμῖν συμπίπτουσιν, οὔτε τὸν θεὸν παροξυνοῦμεν ἀποδυσπετοῦντες, δυσκολαίνοντες, τῆς Προνοίας καταστενάζοντες, καὶ τὰ ἑκάστοτε ἀνιαρὰ εὐφορώτερον οἴσομεν τῷ εὐχαρίστῳ καὶ μεγαλοψύχῳ τῆς ψυχῆς φιλοῦντα κουφίζεσθαι· ὥςπερ τοὐναντίον τῷ δυσαρέστῳ καὶ μικρολύπῳ ἐπαχθέστερα λογίζεσθαι. 48. Ἄψαιτά σου τῆς ὀδυνωμένης καρδίας ἀοράτως ὁ πατὴρ τῶν οἰκτιρμῶν καὶ θεὸς πάσης παρακλήσεως καὶ τὸ φλεγμαῖνον αὐτῆς ἄλγος διαπραΰνας ἰάσαιτο καὶ κατὰ τὸ πλῆθος τῶν ἐν τῇ καρδίᾳ σου ὀδυνῶν αἱ παρακλήσεις αὐτοῦ εὐφράνασαι τὴν ψυχήν σου ἱλαρὰν ἐργάσαιντο καὶ εὐχάριστον.

ρα'. Ἑτέρα τοῦ αὐτοῦ εἰς τὸν αὐτὸν, τὸν αὐτὸν νοῦν ἔχουσα.

1. Πρὸ μικροῦ μὲν ἐν ἐπιστολῆς τύπῳ τό τε καθῆκον πένθος ἀφωσιωσάμεθα τῷ μακαρίτῃ παιδὶ καὶ σοὶ <τῷ> τὴν ἡμῖν δυνατὴν παραμυθίαν προσηνέγκαμεν, ἀνεψιὲ περιπόθητε· ἄλλως γὰρ οὐκ ἐξῆν, ἐς τοσοῦτον διεστηκόσι καὶ βίον ἕλκουσι φυγάδα καὶ ὑπερόριον. 2. Ἐπεὶ δὲ οὐκ ἀποχρώντως τῷ πάθει τηνικάδε ὠλαφυράμεθα, τοῦ νόμου τῆς ἐπιστολῆς μακρότερα κοπετὸν ἐπεκτείνειν καὶ κατεμφορεῖσθαι θρήνων ἀπείργοντος, οὔτε μὴν τὸ ἄλγος ἱλαρυνθέν πω κεκοίμηται, φλεγμαίνει δὲ ἀγριαῖνον εἰςέτι καὶ κερδάναι ζητεῖ διπλᾶ καὶ πολλαπλᾶ δάκρυα, βούλομαι δεύτερον τοῦτο μοναυλῆσαι θρηνῴδημα καὶ καθαγίσαι μὲν γοερὰ μέλη ἐς αὖθις τῷ κειμένῳ, ἐπισπεῖσαι δὲ αὐτῷ οἰμωγάς τε ἀπὸ τῶν σπλάγχνων καὶ ἀπὸ

ρα'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 113,α - 116,α.

25. *ἐσαῦθις.*

Digitized by Google

βλεφάρων δάκρυα. Ἔοικε γὰρ ἡ ποίησις ἐπί γε τῷ ἡμετέρῳ τουτωὶ πάθει μηδὲν λέγειν ῥαψῳδοῦσα ὡς αἶψα πέλει κόρος ἀνθρώποις κρυεροῖο γύοιο. 3. Πάλαι μὲν τοὺς ἐπ' ἀλλοδαπῆς πίπτοντας εἰώθεσαν οἱ ἐκεῖθεν ἀνασωζόμενοι τρὶς ἀνακαλεῖσθαι πρὸς ὄνομα. Ἐγὼ δέ σε, ὦ φίλτατον τέκνον Μιχαὴλ, τὸ γλυκερὸν ἐμοὶ καὶ χρῆμα καὶ ὄνομα, ἐπὶ ξένης ἀνοσιώτατα πεσόντα, οὐ τρὶς μόνον, ἀλλὰ πολλάκις ἀνακαλέσομαι, καί περ ἐπ' ἀλλοδαπῆς καὶ αὐτὸς δεῦρο φθειρόμενος. Ἡ γάρ τοι κατὰ σὲ τραγῳδία, πολυφθόρῳ διαπεπλεγμένη συμφορᾷ, εἰς βάθος ταῖς ἡμετέραις ψυχαῖς οἷαν ἐκκέκαυται καὶ οὔ ποτε λήθης παρα || συρήσεται ῥεύματι, εἰς ἀοίδιμον δὲ πάθος ἐστήξεται καὶ ἀείκλαυτον.

4. Αἲ αἲ, πῶς ἐνέγκω τὴν ἀτοπίαν τοῦ δράματος, πῶς ὑποίσω τὴν συμφοράν, εἰ σπέρμα εὐσεβὲς σιδηρέῳ μοχλῷ κατάγνυται καὶ ὡς νήπια βαβυλώνια προσουδίζεται εἰ μειράκιον ἀθῷον ἐπὶ σφάλματι τιμωμένῳ κονδύλου θανάτῳ ὑπεύθυνον κρίνεται, καὶ θανάτῳ ὁποίῳ ἄνδρες αἱμάτων, καὶ οὗτοι ἐν καιρῷ πολέμου, περιπεπτώκασι. Κατέαγε τὸ κρανίον Πύρρος μὲν κεράμου ἐπιρριφέντος αὐτῷ, Ἀβιμέλεχ δὲ κλάσματος μύλου, διήλασε καὶ Σισάρᾳ τὸν κρόταφον πάσσαλος καὶ οὕτως ἀπεσκάρισε καὶ ἀπέψυξεν, ἔργα ταῦτα τοῦ ἀεὶ καινοτόμου πολέμου νεοχμούμενα. 5. Τὸ δ' ἡμέτερον μειράκιον, ἐγχέον τυράννῳ πίνοντι, τὸν αὐτὸν ἐκείνοις πέθοσθεν ὄλεθρον, οὐ κλάσματος μύλου κατενεχθέντος ἐπὶ κεφαλὴν αὐτοῦ, οὔτε κεράμου, ἀλλὰ σιδηρέου μοχλοῦ δι' ὅ τιποτοῦν σκεῦος ὑαλοῦν, ξέστην δήπου ἢ φιάλην ἢ ἔκπωμα τοῦ δακτύλου [τοῦ] παιδὸς ἄκοντος ἐκρυὲν καὶ θραυσθὲν, καὶ ταῦτ' ἐν καιρῷ ἑστιάσεως, ὅτε καὶ θῆρας φασιν ἱλαρυνομένους ἀγαθύνεσθαι. 6. Ἀλλ' οὐκ ἦν ὡς ἔοικεν ἐκείνη σιτοφάγων ἀνδρῶν, ἀλαστόρων δὲ ἀνδροφάγων τράπεζα. Οἷς συνδειπνῶν ὁ παλαμναῖος παρέθετο σφίσι τοῦτο ἥδιστον ἔδεσμα, ὡς μύθος πάλαι τὸν Πέλοπα,

11. || Κώδ. 113,6.— 25. *διοτιποτοῦν*. — 26. *τοῦ* λείπει. — 28. *θῆραι φασίν*.

www.libtool.com.cn

Digitized by Google

ὅςπερ καὶ τῷ ἀπ' ἀρχῆς ἀνθρωποκτόνῳ δαίμονι κέρασμα προὔπιεν, οὐχ αἷμα σταφυλῆς, ἀλλ' ἀθῷον καὶ ἀκραιφνὲς αἷμα φιλτάτης ἐμοὶ κεφαλῆς, τοῦ ἐμοῦ γλυκεροῦ βότρυος, ἀώρως οὕτως τετρυγημένου καὶ ἀποτεθλιμμένου βαρείᾳ καὶ σιδηροβριθεῖ χειρί.

7. Φεῦ οἵου πότμου τοὐμὸν γέγονε σπλάγχνον παρανάλωμα, ἐν ᾧ Ἐριννύες μὲν εἱστιῶντο, ἀλάστορες δὲ εἰςεκώμαζον, ἐπωρχεῖτο δὲ πᾶσα φύσις ἀπάνθρωπος, ἧ φίλον μὲν ὄψον ἀνδρόμεα κρέα θυόμενα, λαρὸν δέ οἱ πόμα αἷμ' ἀνθρώπου χεόμενον. Καὶ μὴν καὶ τότε φιλοφρονούμενοι παρὰ ὁμοίου φασὶν ὅμοιοι τὰ πρὸς ἡδονὴν ἐζήτουν, ὅπως δεῖπνον μὲν θυέστειον εἴτε κυκλώπειον φάγωνται, αἷμα δὲ τραυματίου πίωνται.

8. Ὁ δὲ θερμότατος ἑστιάτωρ αὐτῶν ἀπαράσκευος ὢν θῦσαι καὶ ἀπολέσαι, τὸν ἐμὸν ἄκακον ἀρνειὸν, τὸν ἐμὸν μόσχον τὸν σιτευτὸν ὥςπερ τι ἐπιτραπέζιον χάρμα παρέθετο τοῖς περὶ αὐτὸν φίλοις δαιτυμόσι καὶ δαίμοσιν. Ἧπου καὶ ἐπεκροτάλισαν ὑφ' ἡδονῆς οἱ μισάνθρωποι, ἰδόντες οὕτως ἀθρόον καταραχθέντα καὶ συμπεφυρμένον ἰδίῳ αἵματι, τοῖς γε μὴν φιλανθρώποις ἀγγέλοις καὶ ἀνθρώποις θέαμα οἰκτιστον, μειράκιον ἀνυπεύθυνον ὠμότατα οὕτως συντριβὲν καὶ ζωῆς ἀπορραγὲν βιαιότατα. 9. Ὁ μέν τοι πάντ' ἐφορῶν θεὸς καὶ πάντ' ἐπακούων ἤκουεν, ὡς πάλαι τοῦ Ἄβελ, καὶ τότε βοῶντος πρὸς αὐτὸν τοῦ αἵματος καὶ τὴν δικαίαν ζητοῦντος ποίνιμον εἴςπραξιν, ἣν οὐχ ἑπταπλάσιον, ἀλλὰ πολλαπλάσιον εἰς τὸν αὐτοῦ κόλπον κατὰ τὸν Λάμεχ τὸν ἀποκτείναντα νεανίσκον ὁ κατάρατος δέξεται. 10. Τῷ τέως δὲ τῇ διηνεκεῖ προςδοκίᾳ τῶν οὐκ εἰς μικρὸν ἐκδεξομένων αὐτὸν τίσεων, στένων ἔστω καὶ τρέμων ὡς ὁ Κάϊν καὶ τῷ τῆς παιδοκτονίας μιάσματι θριαμβευόμενος. Μικρὸν δὲ ὕστερον πίεται ὁ ἁμαρτωλὸς τοῦ ἐν χειρὶ Κυρίου ποτηρίου οἴνου ἀκράτου πλήρους κεράσματος·

τ

1. *ὥσπερ.*— 13. *θερμότα . παρὰ σκεῦος ὢν θύσαι.*— 15. *ὥσπέρ.* — 17. *καταρραχθέντα.* — 21. *ἐμφορῶν.* — 26. *τωτέως. διηνεκῆ.*

Digitized by Google

συνεκποτέον δὲ ἔσται δήπου τῷ ἁλιτηρίῳ καὶ τὸν τρυγίαν αὐτὸν, καθότι καὶ αὐτὸς τῷ οἰνοχοοῦντι παιδὶ τρυγίαν ὀργῆς ἐνέχεε, καὶ σιδηρέῳ πλήξας ῥοπάλῳ τῷ ἐξ ὑάλου σκεύει θραυσθέντι ἐπικατέραξεν ‖. 11. Οὕτως θυμὸς δρακόντων, μωσαϊκῶς εἰπεῖν, ὁ οἶνος αὐτοῦ καὶ θυμὸς ἀσπίδων ἀνίατος καὶ τὸ ἔκπωμα ἐκεῖνο οὐκ ἦν οἰνηρὸν σκεῦος, ἀλλὰ σκεῦος θανάτου ἄντικρυς· οὗπερ ἡ θραῦσις καλοῦ παιδὸς θραυσμὸς γέγονεν. Οὐ γὰρ ἤνεγκεν ὁ ἀγεννέστατος καὶ ἀνελευθερώτατος ζημιωθῆναι οὐ πολλῶν ὀβολῶν ἀξίαν ὕαλον, ἀλλὰ κατὰ τοὺς κωμῳδουμένους ἐπικωκύσας «οἴμοι, τὸ ὑαλοῦν τέθνηκέ μοι κύπελλον» ἀβίωτον ἑαυτῷ τὸν βίον ἡγήσατο, εἰ μὴ τεθνηκυίᾳ ὑάλῳ παρ' αὐτὰ καὶ τὸ μειράκιον συντεθνήξεται. Καὶ μέντοι οὐκ ἔφθη συντετρίφθαι τὸ τοῦ θανάτου ἄγγος ἐκεῖνο, καὶ αὐτὰς σιδηρᾷ ῥάβδῳ οἷά τι σκεῦος κεραμεοῦν ἐπισυντέτριπται.

12. Ὦ οἵῳ σκευαρίῳ οἷον χρῆμα ἀπόλωλεν, οὐ χαλκέῳ χρύσεον, οὐδ' ἐννεαβοίῳ ἑκατόμβοιον, ἀλλ' ἐξ ὑάλου φαυλουργηθέντι καὶ τιμωμένῳ τριωβόλου, θείας χειρὸς φιλοτέχνημα καὶ οὗ μηδ' ὁ πᾶς κόσμος ἀντάξιος. Οἷον ἱερὸν ἀνάθημα ὁ θεοστυγὴς πάλαι συλήσας Ἀθήνηθεν ὕστατον καὶ συντέτριφεν, οὐκ ἄψυχον οὐδ' ὁποῖα τὰ ἐξ ἀργύρου καὶ χρυσοῦ χειρόκμητα, θείας δὲ ἐπιστήμης· οὕτω γὰρ παρ' ἐνίοις τῶν σοφῶν ἡ φύσις ὁρίζεται· σοφὸν μεγαλούργημα ἐκ σώματος μὲν χρυσοειδοῦς, ψυχῆς δὲ πολλῷ τιμιωτέρας χρυσοῦ συγκείμενον. 13. Καί μοι τῶν συμφορῶν ἐπιθήκη γέγονε τοῦτο καὶ ἄλλη πένθους ὑπόθεσις. Οὕπω ἀποχρώντως τὰ τοῦ θεοῦ ἄχραντα σκεύη καὶ πολυτελέστατα ὁ δύστηνος ἀπεκλαυσάμην, βεβήλοις χερσὶ προδεδομένα καὶ χοάνοις ἀθεμίτως διδόμενα καὶ κοινούμενα! Ἀνεξέκακε καὶ μακρόθυμε Χριστὲ βασιλεῦ, οὕπω Ἀθηνῶν ἱερὰν ἀκρόπολιν, τοὐμὸν λάχος, καὶ τὸν ἐν αὐτῇ ἁγιώτατον παρθενῶνα τῆς θεομήτορος κατεπένθησα, σπήλαια λῃστῶν

4. *ἐπικατέρραξεν.* ‖ Κώδ. 114,α.— 6. *ἔκπομα.*— 12. *παρθ'τ αστὰ.*— 13. *ἄγκος.*— 16. *φαυλουργη καὶ τιμωμένου.*— 19. *συντέτριφθεν.*

Digitized by Google

γεγονότα καὶ κατὰ τὴν Γραφὴν ἐχίνων καὶ ὀνοκενταύρων καὶ δαιμονίων ἐνδιαιτήματα. Οὔποτε τῶν ἐπὶ τούτοις δακρύων οἶδα κεκορεσμένος, οὐδενὸς τῇ κεφαλῇ μου διδόντος ὕδωρ ἀέναον καὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς μου πηγὴν δακρύων ἀείκρουνον. Καὶ νῦν ἰδοὺ αὖ πάλιν ἑτέραν τραγῳδίαν ἡ Ἀκροκόρινθος ἀνταν- 5
στησιν. 14. Ἡλίκον γὰρ κἀκεῖ θηρίον ἐμπεφώλευκεν, ὡς καὶ αὐτὴν ὑαίνης, προφητικῶς, λέγεσθαι σπήλαιον, μᾶλλον δὲ ἄλλον Σκύλλης ἢ Χαρύβδεως λέγεσθαι σκόπελον, καὶ καινὸν τοῦτο δρᾶμα πονηρὸς δαίμων ἐκεῖθέν μοι κεχορήγηκεν, ἀφ' ὕψους ἀεὶ πολεμῶν μοι καὶ κυλίνδων ἄλλα ἐπ' ἄλλοις κακά. 10
15. Οἷα γὰρ καὶ ὅσα ἐν ἀκαρεῖ σχεδιάσας ἐσκηνοποίησεν! Ἐξερρύη τῶν παιδικῶν δακτύλων ἔκπωμα καὶ πεσὸν τέθραυσταί τε καὶ ἔθραυσε λύπῃ ἀγεννεῖ καρδίαν τυραννικήν. Ἡ δὲ καχλάσασα ὑπερζέει ἀλογίστῳ θυμῷ καὶ τὴν μιαιφόνον δεξιὰν ὁπλίζει πρὸς ἄμυναν. Τὸ δ' ὅπλον σιδήρεον ῥόπαλον, ᾧ κατα- 15
ραχθεὶς ὁ παῖς ἐπὶ γῆς ἄναυδος ἔκειτο. 16. Οὕτως οὐχ ὅπως πολλὰ κατὰ τὸν παλαιὸν λόγον, ἀλλὰ καὶ σχέτλια τὰ μεταξὺ κύλικος καὶ χείλεος ἄκρου τυραννικοῦ, ἅπερ τῇ ἐριννώδει ἐκείνῃ τραπέζῃ θᾶττον αὐτοματίσας ἐπεισεκύκλησεν ὁ δεινὸς χορηγὸς, ἀρξάμενος ἀπὸ τῶν τοῦ παιδὸς δακτύλων δρα- 20
ματουργεῖν καὶ διὰ τῶν ἐν μέσῳ εἰς τὴν ἐκείνου φίλην μοι κεφαλὴν ἀποσκήψας τελευταῖον καὶ ἐκκορυφώσας συμπέρασμα τραγικώτατον, οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ οἷς πρότερον ‖ πέπονθα πάθεσι παραπλήσιον.
17. Κἀκεῖ γὰρ ἱερόν τι καὶ πολυτελὲς χρῆμα ἐναγέσι χερσὶ 25
καταθραυσθὲν ὤλετό μοι, χρυσοῦς κρατὴρ, θαρρήσας ἐρῶ, ὑποδοχῆς θείου αἵματος ἄξιος ἢ ἀρωμάτων φιάλη, τὸ σολομώντειον, ἢ μύρου πολυτίμου εὐαγγελικὸν ἀλάβαστρον· μύρου, ὅπερ τῷ τέως μὲν τῷ ἀτελεῖ τῆς ἡλικίας ὅσα καὶ συστόμῳ μυροδόχῳ δοχείῳ ἐναποκρυπτόμενον ἐταμιεύετο, φύσει μὲν νε- 30
κροβόρου γυπὸς ἢ κοπροδιαίτου κανθάρου οὔτε τὴν ἀρχὴν

9. *ἐκεῖθεν*.— 11. *ἀκαρεὶ*.— 15. *καταρραχθεὶς*.— 23. ‖ Κώδ. 114,6. — 29. *τωτέως*. — 31. *νεκροβόρρου*.

Digitized by Google

ἡδύπνοον καὶ ἄλλως ἀπόρρητον, τοῖς γε μὴν εὐαισθήτως ἔχουσι τῶν τοιούτων οὐκ ἀμυδρὰν τῆς θεσπεσίας ὁδμῆς ἑαυτοῦ παρεῖχεν αἴσθησιν. 18. Τίς γὰρ ἦθος ἐκεῖνο πρεσβυτικὸν καὶ ὑπὲρ ἡλικίαν εὐξύνετον καὶ τἆλλα καλὰ ὁρῶν καὶ φυσιογνωμῶν, οὐ τῆς δι' αὐτὸν ὑπισχνουμένης ὅσον οὐδέπω πολυσυνθέτου καὶ εὐόδμου ἀρετῆς τοῦ παιδὸς ὠσφραίνετο; Τίς οὕτως ἀργὸς καὶ βλέπων ἐπιπολῆς, ὡς θαυμάζειν μὲν ὅπως οὐκ ἀκολάστῳ ἐξεβράσσετο γέλωτι, ὑποσέμνῳ δὲ ἱλαρύνετο μειδιάματι, μὴ τὴν ἔνδον δὲ τῆς ψυχῆς σταθηρὰν γαλήνην τεκμαίρεσθαι ἢ μὴ διορᾶν τῆς ἐκείνου ψυχῆς τὴν εὐγένειαν, βάδισμα καὶ παιδιὰν καὶ ὁμιλίαν ἐνοπτριζόμενος; 19. Οὔτε γὰρ ἅλμασι καὶ δρόμοις σεσοβημένοις ἔχαιρεν, οὔτε πρὸς παιδιώδεις ἀστασίας ἐρρέμβετο, βάδην δὲ καὶ μετ' εὐρύθμου πως ἂν εἴποις ἐστέλλετο σχήματος, οὐ κατὰ δέος παιδαγωγικόν, ὅτι μὴ κονδύλοις πρὸς τὸ εὔσχημον ἀπευθύνετο, ἀλλὰ θυμοσόφῳ φρονήματι πρὸς τὸ σεμνότερον ἐνηρμόττετο· ὅτε δὲ καὶ ἄγοι σχολὴν μαθημάτων, φλυαρίαν μὲν οὐ προσεποιεῖτο παντοίου παιδαριώδους ἀθύρματος, τοξαρίῳ δὲ καὶ βέλεσι προσανέχων ἢ κατὰ σκοποῦ βάλλειν ἐπιτυχῶς ἐμάνθανεν ἢ ἐναέριον ἐπὶ μήκιστον θεῖναι τὸ βέλος διετείνετο, θεατὴν, οὐ σωφρονιστὴν τὸν παιδαγωγὸν ἐπαγόμενος, ἢ ἵππον ἀναβαίνων περιεκάλπαζεν, ὡς μηδὲ παιδιὰν εἶναι τὴν ἐκείνου παιδικὴν διατριβὴν, ἀλλὰ γυμνασίαν νεανικὴν καὶ μελέτην στρατιωτικὴν ἀνδρόπαιδος. 20. Τὴν δὲ φειδὼ τῶν λόγων, τὴν δὲ μὴ παρὰ θύραν τῶν ἐρωτήσεων ἀπόκρισιν ἢ τῆς ἐδωδῆς καὶ τοῦ ποτοῦ τὸ μέτριον, ταῦτα δὴ τὰ πρὸς κατόρθωσιν ἐργώδη καὶ αὐτοῖς τοῖς πυκαζομένοις τὸν πώγωνα, τίς ἐπισκεπτόμενος οὐ τὸν ἐσόμενον ἄνδρα ἐν ἡλικίᾳ παιδικῇ κατεμάνθανεν; Ἀλλὰ τί ταῦτα διέξειμι; Ὅσῳ γὰρ καταλέγω τὰ ἐκείνῳ προσόντα καλὰ, τοσούτῳ ἡμεῖς φαινόμεθα δυστυχέστεροι, τοιοῦτον ἀποβαλόμενοι σεμνολόγημα.

2. *ἀμυδρὸς*.— 4. *τἄλλα*.— 6. *ὀσφραίνετο. οὕτως*.— 13. *ἐρέμβετο*. — 19. *κατασκοποῦ*. — 21. *ἐπαγόμενος* ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος *ἐπαγώμενος*.— 28. *παιδικῶς*.

www.libtool.com.cn

Digitized by Google

21. Ὦ φύσεως μὲν κάλλιστον ἄγαλμα, φθόνου δὲ οἰκτιστον παρανάλωμα, ὦ καὶ φὺς καὶ τραφεὶς ἐν συμφοραῖς καὶ διαντλήσας τὸν παρόντα βίον ἐν δυσπραγήμασιν, ὀρφανιζόμενος μητρὸς, ἧς μαστὸν τὴν ἀρχὴν οὐκ ἐθήλασας, ἀποσπώμενος πατρὸς, οὗπερ ἄκρῳ λιχανῷ τῆς παιδοκόμου καὶ φιλοστόργου ἐγεύσω γλυκύτητος, εἶτα ἐν ὁμήρου προσχήματι ἐκδιδόμενος, τυράννῳ ἀπαγόμενος, ἐς Ἀκροκόρινθον ἐγκλειόμενος, ταὐτὸν δὲ εἰπεῖν τὸ παρὰ Πέρσαις καλούμενον λήθης φρούριον. 22. Τὰ δ' ἐπὶ τούτοις ἡλίκα; ἐκτομὴ καὶ σώματος καὶ λήμματος ἀνδρικοῦ, ὅπερ εὐθὺς ἐκ παιδὸς ἱππαζόμενος καὶ τοξαζόμενος ἔφαινες, λατρεία δὲ τυραννικὴ καὶ τὸ ζῆν ὑπὸ θανάτου σκιᾷ, μᾶλλον δὲ καθ' ὥραν ἀποθνήσκειν, οὐ καθ' ἡμέραν ὡς ὁ Ἀπόστολος· καίτοι πάλαι ἀπέθανες ἐξ οὗπερ ὠμῶς ἐξετέτμησο· εἰ δ' ἀνεβίως, θεοῦ τὸ θαυμάσιον τοῦ ζωοποιοῦντος ‖ τοὺς νεκροὺς, ἴσως ἵνα πολλάκις ἀποθανὼν πολλῶν θανάτων τὴν ἐν οὐρανοῖς ζωὴν ὠνήσαιο. 23. Ὅσων καὶ ταῦτα δακρύων ἄξια! Ἀλλά γε τὸ ἐπὶ τούτοις ὕστατον πάθος τοῦτο ἀποκρύπτει πάντα καὶ πρὸς ἑαυτὸ μόνον τὸ πᾶν ἐκκαλεῖται δάκρυον. Συνθρηνεῖ δέ σε μετ' ἐμοῦ, ὦ κάλλιστε παῖ, καὶ Ἱερεμίας ὁ φιλοπενθὴς καὶ συμπαθῶς ἐποιμώζων· «ἀλγηρά, φησιν, ἡ πληγή σου, ναὶ ἀλγηρὰ, ἐπεὶ καὶ θανάσιμος». Ὅπῃ δ' ἄρα τῆς φίλης ἐμοὶ κεφαλῆς καὶ συμβέβηκε λέγε μοι, φίλτατε Μιχαήλ; ἆρα κατ' ἄκρας κορυφῆς ἢ ἐπ' ἐγκρανίδος ἢ κροτάφου ἢ βρέγματος ἡ καταφορὰ τετόλμηται;

24. Ὦ μιαιφόνου χειρὸς, ἵνα τί μὴ ἀπὸ κλειδὸς αὐτῆς ὁ βραχίων τοῦ ἁμαρτωλοῦ, πρὶν συντελέσαι τηλικοῦτον μῦσος, συντέτριπται; ἵνα τί μὴ παρώξυνεν ὡς ἀστραπὴν ἡ θεία δίκη τὴν αὐτῆς μάχαιραν καὶ τὸ ἐγχείρημα τοῦ θεοστυγοῦς ὑπετέμετο, ἀλλ' εἰς ἄγος τοιόνδε παρεσχεδίασται ὥςπερ τι ἄλλο τυραννικῆς παροινίας παίγνιον; Διψῶ κἀκεῖνα μαθεῖν,

10. *ἀνδρ*. — 11. *τυραννικῆ*. — 15. ‖ 115,α. — 21. *φησὶν*. — 22. *ἆρα*. — 24. *ἐπεγκρανίδος. βρέχματος*. — 25. *ἀποκλειδὸς*. — 26. *μύσος*. — 29. *ὥσπέρ*. — 30. *παραοικίας*.

Digitized by Google

πότερον εὐθύωρον τῇ ραγδαίᾳ ἐκείνῃ καταφορᾷ ἐναπέψυξας, ἐπεὶ ἐγκέφαλος ἅπας ἔνδον πεπάλακτο, εἴτε καὶ ἐκκέχυτο θύραζε, ἢ ἐς νέωτα, τοῦ τραύματος σφακελίσαντος; Καὶ δὴ πεσόντι σοι καὶ ἀσπαίροντι ἢ ἀκινητίζοντι ἐπωλώλυξέ τις καὶ ἐπεδάκρυσε κατοικτείρας; 25. Ἦ πάντες μὲν ἐπὶ τῷ οἰκτίστῳ παθήματι καὶ θεάματι περιαλγεῖς γεγονότες ἐσχετλίαζον λάθρα καὶ ἔστενον, κἂν ἄλλως ἀναλγεῖς καὶ θηριώδεις εἶεν ἤθεσι καὶ χώρᾳ ἀσεβοῦς ἐνστρεφόμενοι, οὐδεὶς δ' ὅμως τεθάρσηκεν ἐπιστυγνάζων ἢ ἀποδακρύων φανῆναι ἢ ἀκουστὸν ὀλοφύρασθαι; Πολλοῦ γε καὶ ἔδει προιέναι σοι καὶ ἀναβαλέσθαι καὶ ὕδωρ ἐπιψεκάσαι τῷ προσώπῳ ψυχρὸν καὶ ζωγροῦν ἐκλείποντα ἢ καὶ τοὺς ἰχῶρας ἀπομόρξασθαι καὶ καταδῆσαι τὸ ἕλκος, ἐμπνέοντι ἢ ἀποψύχοντι παρακαθίσαι καὶ συγκλεῖσαι στόμα καὶ καθελεῖν βλέφαρα καὶ λοιπὰ μέλη διευθετῆσαι καὶ ῥυθμίσαι νεκρούμενα, πάντων διὰ τὸ τυραννικὸν δέος κατεπτηχότων καὶ ἀποτεθνηκότων μικροῦ, τυχὸν δὲ καὶ προσποιουμένων διὰ θωπείαν δουλικὴν συναγανακτεῖν τῷ μιαιφόνῳ, ὡς οὐκ ἀδίκως ἐπεξιόντι τῆς πολυτίμου ὑάλου τὴν ἀπώλειαν.

26. Ὡς ἔγωγε δέδοικα μὴ ἄρα τὸ τελευταῖον ὡς ἄκλαυτος αὐτοῦ που καὶ ἄθαπτος στυγνῆς Ἀκροκορίνθου παρέρριψαι. Τίς γὰρ μὴ τοῦ τυράννου κελεύσαντος κατορύξαι τετόλμηκεν ἄν, ἵνα καὶ αὐτὸς ζῶν ἐπικατορυγῇ καὶ δῶ [δίκην] ταύτην φιλανθρωπίας ἀπάνθρωπον. Πῶς δ' ἂν ἡ ἀνοσία καὶ θηριώδης κεφαλὴ ἠνέσχετο ἐπιτάξαι τὴν ταφὴν, ἵνα δῆλος ἐντεῦθεν γένηται οἴκτῳ ἐπικλώμενος ὁ ἀτειρής τε καὶ ἄκαμπτος;

27. Τοῦτο γὰρ μόνον αἰδοῦνται οἱ ἀναιδέστατοι τῶν τυράννων καὶ ὠμότατοι, φανῆναί ποτε κατενεχθέντες εἰς ἔλεον. Τάχα οὐδ' αἰδοῦνται, ἀλλὰ μᾶλλον δεδοίκασι τὸ οἰκτίζεσθαι, ὡς τοῦ νηλεοῦς ὄντος οὐσιώδους καὶ συστατικοῦ τῆς κατ' αὐτοὺς θηριώδους προαιρέσεως, καὶ παρὰ τοῦτο τὸν ἔλεον ὑποπτεύουσιν ὡς τῆς ἀπ' αὐτῶν ἀπανθρώπου πικρίας ἄρνησιν· ὥσπερ ἀμέλει καὶ ὄφις φυλάξαιτ' ἂν τὴν ἀποβολὴν τοῦ ἐν αὐτῷ

14. *διευθετίσαι*. — 20. *παρέρριψε*. — 22. *δίκην* λείπει.

Digitized by Google

ἰοῦ καὶ θῆρες τὴν μεταβολὴν τῆς θυμοειδοῦς ἀγριότητος, ὡς ἀτεχνῶς φθορὰν τῆς καθ' αὐτὸ φύσεως. 28. Καὶ τοῦτο οὐ λόγος μόνον ἐπὶ ψιλῆς εἰκοτολογίας κενεμβατῶν, ἀλλὰ καὶ μαρτυρίας ἐξ ἱστοριῶν ἐρανιζόμενος, τὴν πίστιν ‖ προίσχεται, ὧν μίαν οὐκ ἄκαιρον διηγήσασθαι. Τραγῳδός τις τὰς τραγῳδίας ἐπὶ σκηνῆς ὑπεκρίνετο, εἶχε δὲ πρὸς τῷ λοιπῷ ὄγκῳ καὶ τύραννον θεατήν· ὡς δὲ προῦβαινε τὰ τοῦ δράματος λαμπρῶς καὶ θαυμαστόν τι πάθος κατεῖχε τὸ θέατρον καὶ πρὸς οἶκτον καθεῖλκε καὶ δάκρυα, ἐντεῦθεν ὁ τύραννος αἴφνης ἐξαναστὰς ᾤχετο φεύγων, πέμψας πρὸς τὸν τραγῳδὸν θαρρεῖν καὶ μηδὲν διὰ τοῦτο χεῖρον ἀγωνίζεσθαι. Οὐ γὰρ ὡς αὐτοῦ καταφρονῶν ἀπελθεῖν, ἀλλ' αἰσχυνόμενος τοὺς πολίτας, εἰ, μηδένα τῶν παρ' αὐτοῦ ἀναιρουμένων ἐλεήσας πώποτε, νῦν ἐπὶ ταῖς τύχαις Ἑκάβης καὶ Ἀνδρομάχης δακρύων ὀφθήσεται. 29. Τοιοῦδε ἀτεράμονος ὢν κόμματος καὶ οὑτοσί, πῶς ἂν οἷός τε ἦν ἐφεῖναι τῇ ταφῇ τοῦ ὠμῶς ἀνῃρημένου παρ' αὐτοῦ καὶ κινδυνεῦσαι οἴκτου ἁλῶναι, πράγματος ὑπόπτου καὶ ἀθεμίτου τοῖς κατ' αὐτὸν, καὶ μόνος ἁπάντων αἰσχύνην ὄφλειν ἐπὶ ἐλέῳ ὁ πάντας ἐπὶ μισανθρωπίᾳ ὑπερβαλέσθαι νεανιευσάμενος; 30. Τί γὰρ πρὸς τὸν κακοδαίμονα τοῦτον παρεξεταζόμενοι οἱ ἐπὶ ὠμότητι διατεθρυλημένοι πώποτε Φαλάριδες ἢ Ἔχετοι ἢ Κλέαρχοι; Οἱ δὲ τῆς αὐτῆς Κορίνθου παλαιοὶ τύραννοι Κύψελος καὶ Περίανδρος τοσούτῳ ἂν ἐπὶ μιαιφονίᾳ ὑφιζάνοιεν τούτου, ὅσῳ καὶ τῆς Ἀκροκορίνθου τὰ ὑπ' αὐτὴν γεώλοφα ὑπολείπονται. 31. Καὶ τοῦ λόγου ἀπόδειξις. Περίανδρος μὲν Κερκυραίοις ἀνελοῦσι τὸν υἱὸν αὐτοῦ Λυκόφρονα δίκην ταύτην ἐπέθηκε· τοὺς υἱοὺς ἐκείνων εἰς Λυδίαν πέμψαι ἐπ' ἐκτομῇ. Οὗτος δὲ, ὁμήρους παῖδας ἀνδρῶν μηδὲν ὑπαρξάντων αὐτῷ ἀδικίας ἀπαγαγὼν ἐπὶ προθεσμίᾳ ἐνωμότῳ, ἀπέτεμεν, εἶτ' ἄλλον ἄλλῳ τρόπῳ διέφθειρεν. Οὕτως ἠλίβατον καὶ διωλύγιον κακόν ἐστι τὸ ἔχθιστον ἡμῖν τοῦτο γειτόνημα.

4. *ἐξιστοριῶν.* ‖ Κώδ. 115,6. — 11. *διατοῦτο.* — 16. *οἷος.* — 21. *διατεθρυλλημένοι. φαλάριοι.* — 23. *κύψελλος.*

Digitized by Google

32. Ἀλλὰ τί μοι ταῦτα διὰ κενῆς ἐκτετόξευται; Τάχα δοκῶ ὁ δείλαιος παραμυθίαν τινὰ ἐμαυτῷ σοφίζεσθαι, τὸν τριςαλίτηριον, ὡς ἂν οἷός τε ὤν, βάλλων καὶ ἀμυνόμενος; Ἵππος μὲν γὰρ, ὡς ἔφη τις, ὁπλῇ μάχεται, ταῦρος κέρατι, κύων στόματι, λόγῳ δὲ ᾧ λόγος τὸ πρόβλημα. Πλὴν οὔτε παρὰ τῶν ἐμῶν τουτωνὶ βελῶν γενναία δύη χωρεῖ, κατὰ τὴν τραγῳδίαν, πρὸς ἧπαρ τοῦ ὠμοσπλάγχνου, οὔπερ κύνες ἐμπνέοντος ἔτι φάγοιεν, μᾶλλον δὲ ἀῤῥίως ὡς τὸ τοῦ Προμηθέως καὶ Τιτυοῦ οἰωνοὶ κείρειεν· οὔτ' αὐτὸς ἐντεῦθεν ψυχαγωγοῦμαι μάτην θυμομαχῶν καὶ κωφὰ βάλλων καὶ ἀνεμώλια. 33. Τὸ γὰρ σὸν πάθος, ὦ τλῆμον παῖ, οἷα πεφραγμένον βέλος ἐμπέπηγέ μου τῇ ταλαιπώρῳ καρδίᾳ, καὶ, κατὰ τὸν θεῖον Ἰὼβ εἰπεῖν, ἐκπίνει μου τὸ αἷμα. Εἰ δὲ, καθ' ἕτερον σοφὸν, πᾶσα πληγὴ καὶ μὴ καρδίας πληγὴ, τίς ἔσται τῇ ἀνιάτως πεπληγυίᾳ καρδίᾳ μου ἴασις; Ἴασιν λέγω τῶν ἀλγεινῶν ὀδυνῶν, ἥτις οὐκ ἄνεσις, οὐκ ἄλλη τις, οἶμαι, ἢ τὸ μὴ μόνον ἀναλογίζεσθαι τοῦ κατὰ σὲ βίου τὰς δυςπραγίας, τοὺς ἀγῶνας, τὰς ἀλγηδόνας, τοὺς κινδύνους, τὸν καθημερινὸν, εἶτα ἔσχατον καὶ βίαιον θάνατον, ἀλλ' εὐθὺς ἅμα συναναλογίζεσθαι καὶ τὰ μετὰ θάνατον διάδοχον τῶν τοιούτων ἀγαθῶν, τὴν φυγὴν τοῦ τυραννοῦντος θηρίου, τὴν ἀπαλλαγὴν τῆς λατρείας καὶ μοχθηρᾶς ζωῆς, τὰ διὰ στενῆς ὁδοῦ ἐπὶ πλάτος ἀπαχθῆναι μακαριότητος καὶ παρὰ θεῷ ζῆν ὡς τέκνον φωτὸς καὶ κατατρυφᾶν, ὡς υἱὸς βασιλείας οὐρανῶν, αἰωνίου τέρψεως. Οὕτω πρωϊαίτερον ῥαγήσεταί μοι φῶς, ἀθυμίας διαλύον τὴν ζόφωσιν· οὕτως ἀτελὴς τῇ πονήρως ἐχούσῃ καρδίᾳ μου ἴασις.

34. Ὦ μακαρίων ‖ μαρτύρων μέτοχε, ὦ Μακκαβαίων ἰσοστάσιε, ὅτι καὶ ὁ σὸς κρεουργὸς οὐκ Ἀντιόχου τῇ ὠμότητι δεύτερος· ὦ τῶν τριῶν παίδων ἀθλητικώτερε, εἴπερ ἐκεῖνοι

1. *διακενῆς*. — 3. *οἷος*.— 9. *ἐκτωνοὶ*.— 12. *ἐμπέπηγε* κατὰ διόρθωσιν ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος *ἐπέμπει*. — 16. *τίς*. — 26. *διαλύων*. *ἀτελὴς*.— 28. ‖ Κώδ. 116,α.

Digitized by Google

μὲν ἐν μικρῷ μορίῳ ἡμέρας μιᾶς τῇ καμίνῳ ἐνεκαρτέρησαν ἄφλεκτοι καὶ τοῦτο ὥστε χορεῦσαι καὶ ᾄσαι ὑπὸ πνεύματι δρόσου διασυρίζοντι, σὺ δὲ ἐν τῇ σιδηρᾷ τῆς Ἀκροκορίνθου καμίνῳ περιφλεγόμενος καὶ θερμοτέρῳ φλογὸς θυμῷ τυράννου καόμενος ἐπὶ τέτρασιν ἔφερες ἔτεσιν. Ὦ κητῴα γαστρὶ καταποθεὶς καὶ διαγεγονὼς διαρκέστερον τοῦ Ἰωνᾶ καὶ μακρότερον, οὐκ ἔμελλες ἀσινὴς τὸ παρ' ἅπαν. καὶ ἀπήμων ἐκεῖθεν ἐξαναδῦναι καὶ ἀποδοθῆναι ἡμῖν ἀσμένοις ἄσμενος. 35. Ἐπεὶ γοῦν οὐκέτι σε ὕπαρ ἐν τῷ παρόντι αἰῶνι ὀψόμεθα, ἄγε ὄναρ γοῦν, ὦ φίλη ψυχὴ, τῷ τε πατρὶ καὶ ἡμῖν φάνηθι. Ναὶ ἴθι, τέκνον, ἴθι· πλὴν μὴ μετὰ τῆς καιρίας ἐκείνης ὠτειλῆς καὶ τοῦ ἐξ αὐτῆς ῥέοντος αἵματος. Οὐδὲ γὰρ ἐν ὕπνοις φανείης ἂν οὕτως ἡμῖν ἀνεκτὸν ἰδεῖν δραμα, ἀλλὰ μετὰ τοῦ σεμνοῦ ἐκείνου καὶ χαρίεντος προσώπου καὶ πρεσβυτικοῦ σχήματος καὶ βαδίσματος· καὶ μὴ μόνον ὀφθεὶς τὰς ὀδυνωμένας ἐπὶ σοὶ ψυχὰς παραμύθησαι μειδιῶντι προσώπῳ καὶ λαμπρῷ μετώπῳ, ἀλλὰ καὶ φθέγξαι τι ψυχαγωγὸν καὶ πυνθανομένοις ἀπόκριναι. 36. Ποίας ἄρα τετύχηκας λήξεως, ποῦ δὲ μένεις καὶ ποῦ κοιτάζῃ καὶ τίς σε παρὰ τῷ θεῷ τῶν μακαρίων μονῶν ὑπεδέξατο καὶ τίσι τῶν ἁγίων πνευμάτων σύσκηνος γέγονας; Πότερον ὁ κύκλος τῶν ἀδίκως ἀναιρεθέντων, ὧν κορυφαῖοι Ἄβελ καὶ Στέφανος, συγχορευτήν σε προσελάβοντο ἢ ὁ κοινὸς ἡμῶν πατὴρ Ἀβραὰμ διὰ τῆς συγγενοῦς πίστεως ἐν τοῖς ἑαυτοῦ κόλποις ἐνηγκαλίσατο ἢ ὁ δίκαιος Ἰὼβ εἰσεποιήσατο, τὸ μὲν ὡς πατὴρ ὀρφανῶν ἀεὶ γινόμενος, τὸ δὲ ὡς ταὐτοπαθῆ ἀγαπήσας σε ἢ καὶ ὡς μισανθρωποτέρῳ ἢ ἐκεῖνος παραδεδομένον πειραστῇ; Εἰ γὰρ καὶ ἑκατέρους διάβολοι ἔπαισαν πονήροις ἕλκεσιν, ἀλλ' ὁ μὲν πλήκτης Ἰὼβ τῆς ἐκείνου ψυχῆς ἐφείσατο, ὁ δὲ σὸς τῆς σῆς καὶ αὐτῆς ἥψατο. Διὰ ταῦτα τοῖς ἑαυτοῦ παισὶν ὁλόκληρον ἔθετο. 37. Δοκεῖς μοι, τέκνον

3. *διασυρίζοντος*.— 4. *καμίνου*.— 7. *ἀσινὴς* ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος *ἀσιρῆς*. *παράπαν*. — 10. *ψυχὴ* ἐπὶ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος *μαι*, ὅπερ οὕτω διεγράφη.— 16. *παραμυθῆσαι*.— 25. *ταυτοπαθῆ*. — 27. *ἔπεσαν*. — 29. *διαταῦτα*.

Digitized by Google

Μιχαὴλ, ἀμφήριστος εἶναι τοῖς πᾶσι καὶ περιμάχητος, πάντων οἰκειουμένων καὶ πρὸς ἑαυτοὺς ἑλκόντων σε· σὺ δὲ ἀλλὰ τοῖς πᾶσι χαριζόμενος ἀνὰ μέρος συναγάλλῃ πᾶσι καὶ συγχορεύεις περὶ θεὸν, πόνων ἐκείνων λαθόμενος καὶ τῆς ἐνταῦθα καταγελῶν ματαιότητος. 38. Ταῦτα καὶ σοῦ μηδέπω φθεγγομένου οὕτως ἔχειν ἐμαυτὸν πείθω, λογισμοῖς εὐσεβέσιν ἑπόμενον. Εἰ γὰρ ὁ πεπορνευκὼς ἐν Κορίνθῳ παραδέδοται τῷ Σατανᾷ κατὰ τὴν ἀποστολικὴν ψῆφον εἰς ὄλεθρον, φησὶ, τῆς σαρκὸς, ἵνα τὸ πνεῦμα σωθῇ, πῶς τοῦ ἀνυπευθύνου τὸ σῶμα καὶ ψυχὴν ἀγνοῦ παραδεδομένου τῷ Σατανᾷ τῆς καθ' ἡμᾶς δυσμόρφου γενεᾶς, οἷς λόγοις μόνος οἶδε θεὸς, οὐχὶ σέσωσται τὸ πνεῦμα σωτηρίαν αἰώνιον, συναθλῆσαν τηλικαῦτα καὶ συναλγῆσαν τῇ σαρκὶ, καθ' ἑκάστην ὀλεθρευομένῃ πάντα δὴ τρόπον τετραέτες καὶ ἑξαπολωλυίᾳ τὸ λοίσθιον; 39. Οὕτω δὴ τὸ μὲν ὀστράκινον σκεῦος, ἀποστολικῶς, εἴτ' οὖν ἡ ὑδρία, σολομωντείως εἰπεῖν, συντέτριπται κἀπὶ τὴν πηγὴν, τὰ πρῶτα καὶ ἁπλᾶ σώματα, ἐπανέδραμεν· ὁ δ' ἐν αὐτῇ πολύολβος καὶ ἀκήρατος θησαυρὸς εἰς χεῖρας θεοῦ ταμιεύεσθαι παρατέθειται, ‖ ἕως τῆς φύσεως ὁ κεραμεὺς ἀναπλάσῃ διὰ παλιγγενεσίας καὶ τὰ διακεκριμένα ἐξαῦθις ξυνδήσῃ ἀλύτῳ δεσμῷ συγκρίσεως.

40. Ὦ ἀριθμῷ μὲν ἐτῶν βραχύβιε, μέτρον δὲ τληπαθειῶν πλῆρες ἡμερῶν καὶ μακρόβιε, τῇ δὲ παρὰ τῷ θεῷ ζωῇ ἀγήραε καὶ ἀθάνατε· ὦ διὰ ταῦτα πάντα μακαρίζεσθαι, οὐ ταλανίζεσθαι ἄξιε, εἰ καὶ τὸ συγγενὲς καὶ οἰκεῖον πιέζον ἡμᾶς κατὰ Πίνδαρον πείθει σχετλιάζειν ἐπὶ τῷ σῷ χωρισμῷ καὶ οἰκτροτάτῳ θανάτῳ, χαῖρε ὅτι διήντλησας ὅσας ἔδειξέ σοι θεὸς θλίψεις πολλὰς καὶ κακὰς καὶ ἐπιστρέψας ἐζωοποίησέ σε, ὅτι, σὺν ὀλίγοις κομιδῇ τὴν στενὴν καὶ τεθλιμμένην στειλάμενος, τοῖς ἐν οὐρανῷ πρωτοτόκοις υἱοῖς τῆς βασιλείας συναπογέγραψαι· καὶ νῦν τοῦ χειμάρρου τῆς τρυφῆς ἐπαπολαύεις καὶ

14. *ἐξαπολωλυῖα*.— 15. *εἴτ'*.— 17. *ἁπλᾶ* ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος *ἁπλᾶ*.—19. ‖ Κώδ.116,6.*ἀναπλάσει*.— 20.*ξυνδήσει*.

Digitized by Google

κατεμφορῇ τῆς αὐτοζωῆς δι' αἰῶνος παντὸς, εἴτε καὶ τὰς ὑπερουρανίους Χριστοῦ περιπολεύων βασιλείους αὐλὰς, εἴτε τὸν ἀοίδιμον καὶ θεόφυτον τῆς πανευδαίμονος Ἐδὲμ κῆπον χωροβατῶν, ἐκ τῶν ἐκείνης ἀκηράτων λειμώνων πλεκτῷ κατεστεμμένος στεφάνῳ.

ρϐ'. Τῷ Τορνίκῃ κῦρ Εὐθυμίῳ.

1. Γράμμα μοι ἐγκεχείρισται, πανεντιμότατε καὶ λογιώτατε δέσποτα, οὐκ ἐπιγεγραμμένον ἔξωθεν τὸ τοῦ ἀπεσταλκότος ὄνομα, ἐντὸς δὲ τὴν αἰτίαν τῆς ἀνωνυμίας ὑπογρύζον οἷς παρελάλει πολλὴν ἑαυτοῦ δουλοπρέπειαν καὶ φόβον μέγαν καὶ κοινὸν, ἀπείργοντα ἐλευθεροστομῆσαι ὅσα καὶ βούλεται.

2. Τοῦτο ἐπελθὼν οὐ τὸν τυχόντα ὑπέστην ἀγῶνα, ζητῶν εὑρηκέναι τὸν γεγραφότα. Ὅτε μὲν γὰρ τὸ ἐπίχαρι τῶν νοημάτων καὶ τὴν ἀβρότητα τῶν ὀνομάτων κατεθεώμην, τὸν χαρακτῆρα τῆς σῆς λογιότητος ἀνέφερον, ἄλλως τε οἷς καὶ πρόσρησιν πρὸς ἡμᾶς περιεῖχεν ἐνίων συνήθων ἐν τῇ κατ' Εὔβοιαν Χαλκίδι διατριβόντων, καὶ, τὸ ἔτι πλέον ἁπάντων πεῖθόν με σὸν εἶναι τὸ ἐπιστόλιον, ἐμέμνητο καὶ τῶν καθωμιλημένων οὐκ ὀ|λίγοις χρησμῳδημάτων, ἐμοὶ δὲ δοκούντων παραληρημάτων, καὶ μετέωρος χρηστοτέραις διὰ τούτων ἐλπίσιν ἔλεγε φέρεσθαι ὅστις ποτ' ἦν ὁ ταῦτα ἐπεσταλκώς· ὁποίας ἐλπίδας ἐγὼ, παρὰ τῶν παλαιῶν ἐκδεξάμενος, ἐγρηγορότων ὀνομάζω ἐνύπνια, καί τοι εὐξαίμην εἴπερ τις ἀληθῆ

2. *ὑπὲρ οὐρανίους.*

ρϐ'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 121,β - 122,β. Αἱ δὲ παράγραφοι 12 - 13 ἐδημοσιεύθησαν ὑπ' ἐμοῦ τὸ πρῶτον ἐν τῇ πραγματείᾳ μου *περὶ τῆς βιβλιοθήκης τοῦ μητροπολίτου Ἀθηνῶν Μιχαὴλ Ἀκομινάτου* ἐν τῷ ἕκτῳ τόμῳ τοῦ Ἀθηναίου, σ. 358 - 359.

9. *δολοπρέπειαν*, ἔπειτα διορθωθὲν εἰς *δουλοπρέπειαν*. — 16. *πεῖθον*. — 18. || Κώδ. 122,α. — 20. *ὅστις*. — 22. *εἴπερ*.

Digitized by Google

ἀποβῆναι ὅσα χρησμολογοῦνται εἰς ἀγαθὸν τῷ καθ' ἡμᾶς πολιτεύματι, ἀλλ' οὐ παρὰ τοῦτο εἶποιμ' ἂν προφητικῆς ἐπιπνοίας ἀποθεσπίσματα τὰ Σφιγγὸς κελαινῆς γῆρυν ἐκμιμούμενα φοιβάσματα. Οὔτε μὴν ἀληθείας ὀνομάσω σοφοὺς ἐξηγητὰς τοὺς ὀνειροκριτικῶς καταμαντευομένους αὐτῶν χρησμολύτας καὶ πρὸς ὃ βούλονται στρεβλοῦντας βιαιότερον καὶ οὐ λίθον ποτὶ σπάρταν φασὶν, ἀλλὰ σπάρταν ποτὶ λίθον ἕλκοντας, ὅτι μηδὲ τὸ πνεῦμα τοῦ Πύθωνος οἱ περὶ τὸν μέγαν Παῦλον εἶασαν κηρύττειν αὐτοὺς δούλους τοῦ θεοῦ τοῦ ὑψίστου καὶ σωτηρίας ὁδὸν καταγγέλλοντας, ἀλλὰ σιγὴν αὐτῶν κατεψηφίσαντο. 3. Ἃ μὲν οὖν ἐπήγετό με πιστεύειν σὸν εἶναι τὸ γράμμα ταῦτά εἰσιν. Ἡνίκα δὲ πάλιν ἀνελογιζόμην τὴν τοσήνδε δειλίαν καὶ ὅπως ἑαυτὸν ἐπικρυπτόμενος ἀνωνυμίᾳ οὐ τεθάρρηκε τὸ πρὸς ἡμᾶς ἐπιστέλλειν ὁ τοῦ γράμματος πατὴρ, ἆρα, ὑπεφώνουν κατ' ἐμαυτὸν, τοῦ γενναίου καὶ ἀκαταπλήκτου Εὐθυμίου τὸ ἐπιστόλιόν ἐστι, καὶ τί παθὼν ὁ ἐπὶ παρρησίᾳ ὀνομαστὸς, αἴφνης οὕτως ὑπὸ δειλίας νώνυμος γέγονεν; 4. Οὐχ οὗτος ὑπὲρ ἐκκλησιαστικῶν καὶ πατρίων θεσμῶν μὴ ὅτι γε ὁμοφύλους πατριάρχας καὶ βασιλεῖς ὑπέστη μεγαλοφρόνως, ἀλλὰ καὶ ἀλλογενέσιν ὁμόσε χωρῆσαι πρὸς μὲ πολλάκις ἀπισχυρίσατο; Καὶ νῦν πῶς τὴν πρὸς ἡμᾶς διαπόντιον πρόςρησιν πέφρικε; Μῶν εὐλαβεῖται μὴ καὶ γράψαιτό τις αὐτὸν ἀθηναϊσμοῦ, ὡς ἔνιοι τῶν πάλαι τινὰς μηδισμοῦ ἢ φιλιππισμοῦ; 5. Τοιοῦτοί με λογισμοὶ ἀνθεῖλκον ἑτέρωθεν καὶ πείθειν ἐπειρῶντο, μὴ ἂν τὸν γεννάδαν Εὐθύμιον ἀνασχέσθαι ὑπ' ἀνωνυμίας κρύπτεσθαι, κατὰ τοὺς δειλοὺς τῶν ὁπλιτῶν, οἳ ὑπαναχωροῦντες ἐκ τῶν προμαχούντων ἐς τὴν ξύγκλυδα πληθὺν καταδύοντες λανθάνουσιν. 6. Ὅμως πεφυκὼς ἀεὶ πρὸς τὸ ἐπιεικέστερον ῥέπειν καὶ συγγνωμονικὸν μᾶλλον ἢ ἀκριβοδίκαιον, ἀνθυπέφερον ἀΰθις, ὡς οὐδὲν καινὸν, εἰ καὶ ὁ ἁπτόμενος οὗτος ἀνὴρ εὐλαβεῖται νῦν καὶ ὑποπτήσσει τὴν βαρβαρι-

16. *ἐπιστόλιον ἐστὶ*. — 23. *μηδισμοῦ*. — 25. *τοιοῦτοι*.

www.libtool.com.cn

Digitized by Google

κὴν ὠμότητα, ὁπότε πᾶσιν ἡμῖν πνεῦμα δειλίας, γραφικῶς εἰπεῖν, ἐπιπέπτωκεν. 7. Εἶτα καὶ τῶν μακαρίων ἐκείνων ἀνδρῶν ἀπεμνημόνευον, τοῦ Ἀβραὰμ, τοῦ Ἰσαὰκ, τοῦ Δαυὶδ, τοῦ Ἠλία, τοῦ σκεύους τῆς ἐκλογῆς· ὧν οἱ μὲν ἀδελφὰς τὰς γυναῖκας ἑαυτῶν ὠνόμαζον, δεδιότες μὴ καὶ αὐτὰς ἀφαιρεθῶσι καὶ προσαπόλωνται. Ὁ θεσβίτης δὲ οὕτως ὑπὸ δέους κατέπτηχε, μόνον οὐ χρυσταλλωθεὶς, καίπερ πυρίπνους ὢν καὶ πῦρ ἐξ οὐρανοῦ κατάγων καὶ φλόγεον ἅρμα ἐλαύνων εὐθὺ τοῦ οὐρανοῦ ὥστε φεύγων γυναικαρίου ἀπειλὴν τεσσαράκοντα ἡμερῶν ὁδὸν ἀπέθρεξεν. Ὁ δὲ οὐ τὸ ὄνομα μετέβαλε μόνον, ἀλλ' ὅλον ἑαυτὸν εἰς ἐπίληπτον μετεσκεύασεν, ὥςπερ καὶ Παῦλος Φαρισσαῖον ἑαυτὸν καλεῖ ὁ πᾶσαν νομικὴν αἵρεσιν ἡγησάμενος σκύβαλα. 8. Οὔκουν θαυμαστὸν ἔφην, εἰ καὶ ὁ σοφὸς Εὐθύμιος, ὡς ἔν τινι σπηλαίῳ τῇ κατ' Εὔβοιαν Χαλκίδι συγκαθειργμένος πολλοῖς, οὐχ ἑνὶ ἀνθρωποφάγῳ Κύκλωπι, τὸν πολύτροπον καὶ πολύφρονα μεμίμηται ἥρωα, καὶ ὡς ἐκεῖνος ὑπὸ τὸν Οὖτιν τὸν Ὀδυσσέα ἔκρυψεν, οὕτω καὶ οὗτος ὑπὸ τὸν ἀνώνυμον τὸν Εὐθύμιον. Ταὐτὸν γὰρ δύναται τό τε Οὖτις καὶ τὸ ἀνώνυμον, καὶ ἀγαθὸν ἑκάτερον πρόβλημα εἰς ἀνθρωποφάγων ὀδόντων ἀπόφευξιν. Ὡς εἴθε καὶ τὰ ἑξῆς τοῦ Λαερτιάδου μηχανήματα ἠδυνήθη μιμήσασθαι ἐπὶ σωτηρίᾳ πολλῶν, ναὶ μέντοι καὶ ἑαυτοῦ, προκειμένων εἰς θοίνην ἀτεχνῶς ‖ κυκλώπειον.

9. Οὕτως ἐγὼ τοὺς ἑκατέρωθεν λογισμοὺς ταλαντεύσας καὶ διακωδωνίσας ἀπεφηνάμην οὐκ ἄλλου εἶναι, ἀλλὰ σοῦ αὐτοῦ τὴν ἐπιστολήν. Καὶ εἰ μὲν εὐεπηβόλως τῷ ἀμφιβόλῳ διήτησα, σὸν, οὐκ ἐμὸν τὸ κατόρθωμα. Σὺ γὰρ καὶ πατὴρ ἀγαθὸς λόγων καὶ γραφεὺς δεξιὸς, ἀμέλει καὶ γεννᾷς τέκνα σοφίας πατρῴζοντα καὶ οἷα καταμηνύειν τὸν γεγενηκότα καὶ μόνον βλεπόμενα· καὶ γράφεις δὲ παντοδαπῶν λόγων ἀγάλματα οὕτως ἀκριβῶς ὡς μὴ δεῖσθαι ἐπιγραμμάτων, ἀλλ' αὐτόθεν ἐπιγινώσκεσθαι πρὸς τίνα ἀρχέτυπα ἐξειργάσθησαν. Οὕτω

7. *χρυσταλλωθεὶς*.— 18. *ταυτὸν*.— 22. ‖ Κώδ. 122,6.

www.ibtool.com.cn

Digitized by Google

καὶ τοῖς παλαιοῖς ἐνομίζετο ζωγράφοις ἀρίστοις, ὡς τό γ' ἐπιγράφειν τεκμήριον ἦν τοῦ μὴ ἀκριβοῦσθαι τὰ γεγραμμένα.

www.libtool.com.cn

10. Εἰ δὲ ταληθοῦς διήμαρτον καί σοι ὀθνεῖον εἰσεποίησα γέννημα, τάχ' ἂν ὁ τὰ πάντα μέτριος καὶ φιλάνθρωπος αἰτιάσαιο δυοῖν θάτερον ἢ τὸ παρὰ τῆς κοινῆς συγχύσεως ἐπισκοτεῖσθαί μοι τὸ τῆς διανοίας ὄμμα καὶ παρὰ τοῦτο μὴ οἷόν τε εἰδέναι τό τε γνήσιον καὶ ἀλλότριον· αἱ ταραχαὶ γάρ φησι παρέπλαγξαν καὶ τὸν σοφὸν, πολλῷ γε μᾶλλον τὸν κατ' ἐμέ· ἢ τὸ οἴεσθαι φιλεῖσθαι παρὰ σοῦ μόνου σφόδρα καὶ ἀληθῶς καὶ σοὶ μόνῳ μέλειν ἡμῶν καὶ ἀξιοῦν προσρήσεως.

11. Ἀλλὰ τὰ μὲν περὶ τούτου ἀπόχρη· προσειρήσθω δὲ παρ' ἡμῶν ὁ περὶ σὲ φίλιος καὶ λόγιος ὅμιλος, πρὸς δὲ καὶ ὁ ἄριστος ἀρχιητρὸς, ὃν ἐπὶ βραχὺ γνωρίσας καὶ τῆς φιλολογίας θαυμάσας, εἶτα παρὰ χρῆμα διαστὰς, ἠνιάθην, καὶ νῦν δὲ ἀνιῶμαι, τῆς ἀναγνώσεως τῶν γαληνείων στερούμενος.

12. Διεκομίσθη γὰρ ἄλλα τε βιβλία τοῦ θαυμαστοῦ Γαληνοῦ καὶ τὸ Περὶ μεθόδων ἀνατομικῶν καὶ τὸ Περὶ τῶν καθ' Ἱπποκράτην καὶ Πλάτωνα δογμάτων, ἃ συναναγνόντες οὐ μικρὰ ἂν ἀλλήλοις συνεβαλόμεθα, ἐγὼ μὲν αὐτῷ εἰς τὴν περὶ τῶν δογμάτων πραγματείαν, αὐτὸς δ' ἐμοὶ πρὸς τὴν ἀνατομικὴν θεωρίαν. Καὶ ἐπεὶ σχασάμενος τὸ πολιτεύεσθαι οὐχ ἑκὼν πολλὴν ἄγω σχολὴν, κατώπτευσα ἂν ἔργα φύσεως θαυμαστὰ ἐναργέστερον καὶ διὰ τῆς φύσεως ἐπὶ τὸν δημιουργὸν αὐτῆς ἀνεπτερώθην θερμότερον. 13. Ἅμα δὲ οὐδὲ Ἀριστοτέλους ἂν εἴημεν ἀνήκοοι ἐς τέλος, ἐν πολλοῖς τῶν περὶ τῶν ζῴων μορίων γεγραμμένων αὐτῷ παραπέμποντος ἡμᾶς ἐς τὴν ἀνατομικὴν θεωρίαν, κἀκεῖθεν ἀξιοῦντος μανθάνειν αἰσθητῶς τὰ ἐν λόγοις φιλοσοφούμενα· καὶ μᾶλλον ἔτι οὐ σχολῆς μόνον ἡμῖν ἀφθονία, ἀλλὰ καὶ ζῴων τῶν ἀνατμηθησομένων, οὐ Σατύρων, λέγω, οὐ κυνοκεφάλων, οὐ πιθήκων, ἀλλ' οὐδὲ ἄρκτων. Καὶ αὐταὶ γὰρ σπάνιαι καὶ δυσθήρατοι, καὶ μάλιστα

5. *ἐπισκοτεῖσθαι*.— 6. *οἷον*. — 14. *παραχρῆμα*. — 17. *καὶ τῶν περὶ τῶν καθ'*. — 31. *σπάνιοι*.

Digitized by Google

νῦν, ὅτε, καὶ εἴ που θηραθεῖεν, ταῖς λατινικαῖς δωροφοροῦνται τραπέζαις ὡς ἥδιστον αὐτοῖς ὄψον καὶ εὐκταιότερον ἢ τοῖς Ἰουδαίοις ὁ παρ' αὐτῶν προσδοκώμενος Λευιαθάν· οἶδας δήπου τὸν ἐν τῷ Ἰὼβ διαγραφόμενον, ὃν οἱ κατάρατοι καὶ πάντα πρὸς αἴσθησιν ἔλκοντες αὐτοῖς ἐν τῇ θαλάσσῃ ταμιεύεσθαί φασι σιτευόμενον, κῆτος παμμέγεθες καὶ οἷον ἐξαρκέσαι [εἰς] αὐτῶν τε καὶ ἑτέρων πολλῶν ἐθνῶν τράπεζαν. Οὔκουν τοιούτων ζῴων εὐπορία ἡμῖν, ἀλλὰ ὑῶν, οὓς οἱ νησιῶται οὗτοι ὀσημέραι κατασφάττουσιν ὡς λυμαινομένους δῆθεν λήϊα, καὶ φέροντες ἐφ' ἡμᾶς προτίθενται διαμαρτυρόμενοι.

14. Ἀλλ' ἔλαθον τοὺς ὅρους τῶν ἐπιστολιμαίων νόμων ὑπεραλάμενος μικροῦ. Ὑπὸ γὰρ τοῦ σφόδρα ἐθέλειν ὁμιλεῖν σοι διὰ γραμμάτων ἐξέτεινα πέρα τοῦ συμμέτρου τὴν ἐπιστολήν· καὶ τὸ πάθος συγγνωστόν. Πότε γὰρ ἄλλοτε στελῶ γράμμα ἢ δέξομαι, τοσούτου χάσματος μέσον ἀμφοῖν διερρωγότος; Τὸ δὲ καὶ αὐτοπροσώπου θέας καὶ ὁμιλίας ἀξιωθῆναι, τοῦτο ἤδη καὶ ὑπὲρ εὐχὴν καὶ ἐλπίδα. Ἐρρωμένος διατηροῖο, λογιώτατε ἀνδρῶν καὶ φιλίας ἀληθοῦς ἔμψυχον ἄγαλμα.

ργ'. Τῷ αὐτῷ.

1. ‖ Ὡς εἰς καιρὸν ἡμῖν, λογιώτατε δέσποτα, γράμμα σὸν τοῦτο ἤδη τρίτον ἀπέσταλται. Ἅμα γὰρ ἀπελάβομεν καὶ νυκτομαχίας πολλῶν λογισμῶν ἀπηλλάγμεθα. Οἷα γὰρ καθ' ἑαυτοὺς ἀνετυπούμεθα, μὴ πλείω δεδεγμένοι γραμμάτων δυεῖν· ἀμέλει καὶ διαπορούμενοι καὶ οἷον καταμαντευόμενοι τὰς αἰτίας τούτου, τοιάδε ἀνεπλαττόμεθα. 2. Πότερον τολμήσας

5. *ταμιεύεσθαι φασι*.— 6. *εἰς* λείπει.— 8. *ἡμῶν*.— 13. *παρὰ* — 17. *ὑπερ*.

ργ'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 122,6 - 124,α.

20. ‖ Κώδ. 123,α.

www.libtool.com.cn

Digitized by Google

δὶς ἐπιστεῖλαι, εἶτα ὡς ἂν παρακινδυνεύσας εἰς ἑαυτὸν ὑπεστάλη πάλιν καὶ σεσίγηκεν, ἢ, τῷ παροιμιακῷ νόμῳ πειθόμενος, δὶς τὰ καλὰ θεσπίζοντι, διττά μοι καὶ μόνα τὰ καλὰ ἐκεῖνα γράμματα ἐνεχάραξε, τοῦ λοιποῦ δὲ ἐκπεφρόντικεν, ἐπεὶ τὸ φιλικὸν καθῆκον ἤδη ἐξωσιώσατο; Ἀλλ' ἐκεῖνο μὲν θρασυδείλου ἂν εἴη πάθος καὶ γνώρισμα, καὶ τίς κοινωνία τῷ βεβηκότι ἐπὶ συμμέτρου μεσότητος πρὸς τὸν δι' ἔκπτωσιν ἀρετῆς εἰς τὰ παρ' ἑκάτερα κακίας μετολισθαίνοντα; Τοῦτο δὲ πῶς ἂν καὶ τὴν ἀρχὴν ἐπὶ νοῦν ἐβάλετο ἀνὴρ εἴπερ τις ἀγχίνους καὶ εἰδὼς, ὡς, εἴπερ ἐπισταλτέον ἐστὶν δὶς μόνον ἀποῦσι τοῖς φίλοις, καὶ προσρητέον ἂν εἴη τοσαυτάκις παρόντας. Ὃ γάρ ἐστι πρὸς ἐπιδημοῦντας πρόσρησις, τοῦτο πρὸς ἀποδήμους ἐπιστολή. 3. Καὶ τίς οὕτως ἀρχαῖος κατὰ τοὺς μυθευομένους προσελήνους, ὡς ἅπαξ ἢ δὶς ἀξιοῦν προσειπεῖν τοὺς συνήθεις, εἶτα σιγῇ παρατρέχειν μὴ προσεννέποντας, ὅπερ μισούντων νομίζεται τεκμήριον καὶ μὴ φρονούντων φίλα τε καὶ προσήγορα; Οὔκουν οὐδὲ τῇ παροιμίᾳ προσέσχε τὸν νοῦν, παραληρούσῃ, οἶμαι, ὑπ' ἀρχαιότητος. 4. Πῶς γὰρ δὶς τὰ καλὰ, ἀλλ' οὐ μᾶλλον τρὶς καὶ πολλάκις αὐτίκα, ἵνα μὴ λέγω τόδε ἢ τόδε τὸ καλὸν, τὰ τῆς περιοχῆς ἁπάντων τῆς εὐδαιμονίας φημὶ, εἶτ' οὖν καθ' ἡμᾶς μακαριότητος, οὐδὲ πολλάκις πρακτέον ἐστὶ, εἶτα παυστέον, εἴπερ ἐνέργειά ἐστι κατ' ἀρετὴν τελείαν· καὶ εἰ παύσεται, ἀποβαλεῖται καὶ τὸ μακάριον δήπου. Ὅθεν καὶ ἐν βίῳ τελείῳ τελειοῦσθαι ταύτην προστίθησιν ὁ Σταγειρόθεν φιλόσοφος. Ὁ δέ γε Σόλων καὶ ὁ Σιρὰχ οὐδὲ τὸν ἐν βίῳ τελείῳ εὐδαιμονοῦντα μακαριστὸν οἴονται, εἰ μὴ καὶ πέρατι βίου εὐδαίμονι, ὥςπερ τινὶ λιμένι ἀσφαλεῖ, ἐγκαθορμίσονται ὄλβιοι.

5. Ἐπιζυγώσας τοίνυν τὸ τῆς ἀκοῆς θύρετρον ὡς οὐκ ἀκριβεῖ τῷ παροδίῳ τούτῳ ῥήματι, ἐκεῖνο μᾶλλον ἀναπετάσαι κατὰ θύραν ὅ φασιν οὐ παρὰ θύραν ἥκοντι, ὅ φησιν ὡς πολλῶν φιλίας ἀπροσηγορία ἔλυσεν. Εἶδος δέ που προσηγορίας

1. *ὑπεστάλην.*— 7. *ἐπι.*— 9. *εἴπέρ.* — 27. *ὥσπέρ τινι.* — 30. *ἀναπετάσοι.*

www.ilibtool.com.cn

Digitized by Google

καὶ τὸ ἐπιστολιμαῖον πρόσφθεγμα. Οὐ γὰρ δὴ πάσῃ παροιμίᾳ πειστέον, εἰ καὶ παλαιᾶς φιλοσοφίας λέγονται λείψανα, διὰ βραχυλογίαν εὐμνημόνευτον τὴν ὁσημέραι πραγματειώδη ἀνανέωσιν ἀθανατιζόμενα, ἐπεὶ κἀκεῖνο ἐάλω μοι τὰ νῦν ψευδόμενον παροιμιακὸν ἀπόφθεγμα. 6. Ἀνεπίφθονον δέ σοι καὶ διηγήσασθαι· εἰ γὰρ καὶ νόμος ἐπιστολῆς ἐπικελεύεται μὴ τῶν κειμένων ὅρων βαίνειν μακρότερα μήτε μὴν τὰ ἐσκαμμένα ὑπεράλλεσθαι, ἀλλ' ἔγωγε ἥδιστα ἂν ὑποσταίην παρανομίας γραφήν, εἰ μόνον τὸ ἐπιθυμοῦν μοι ἁπλήστως τὴν ὁμιλίαν τῶν πρὸς σὲ γραμμάτων ὅτ' ἔξεστιν ἀποπλήσαιμι. 7. Τίς δὲ ἡ παροιμία; ἀλλ' ὅπως ἐπίσχες τὸν γέλωτα, εἶτ' οὖν τῆς διηγήσεως καταγέλωτα. Δίς φησι κράμβη θάνατος. Τοῦτο πάλαι σεβαζόμενος ὥσπερ τι δελφικὸν γράμμα, οἶδας δήπου τὸ γνῶθι σαυτὸν καὶ μηδὲν ἄγαν καὶ ἐγγύη πάρα δ' ἄτα καὶ εἴ τι τούτων ἀδελφὸν ἕτερον, μᾶλλον δὲ ὡς ὑγιεινόν τι παράγγελμα ἱπποκράτειον ἢ γαλήνειον διὰ μνήμης ἔχων, ἐφυλαττόμην πῶς εἴποις τὴν κράμβην παρατιθεμένην ἐπιτραπέζιον, καὶ τὰ πολλὰ μὲν ἀπειχόμην ὑφορώμενος ὡς τὴν ἐν τῷ λέβητι τολύπην ἣν ὅτε οἱ περὶ τὸν Ἐλισσαῖον υἱοὶ τῶν ‖ προφητῶν, ἐνίοτε δὲ καὶ προσηπτόμην ἐκ διαλειμμάτων μακροτέρων καὶ σφόδρα ἐγκρατῶς προνοῶν, ὡς εἰ καὶ βλάψει τυχὸν, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ἐς κίνδυνον ἀποσκήψει διὰ τὴν βραχύτητα. Ὅτε καί τις γραῦς ἀττικὴ κωνείου κατὰ βραχὺ γευομένη ἔλαθε καὶ εἰς ἕξιν ἐλθοῦσα τοῦ πίμπλασθαι τῆς δηλητηριώδους πόας καὶ μὴ ἀπόλλυσθαι. 8. Ταῦτα μὲν πρότερον· νῦν δέ· πολλὰ γὰρ γηρῶν μανθάνω· ἔργοις διδάσκομαι ὡς εἰς ψεῦδος κεκόμψευται ἥδε ἡ παροιμία καὶ μάτην διαβέβληταί οἱ ἀγαθὸν φαγεῖν λάχανον. 9. Ἡμεῖς γάρ, καί τοι ἐν καρδίᾳ θαλάσσης παροικοῦντες, ὅμως οὐκ ἰχθυώμεθα, ὥσπερ πεποίηνται καὶ οἱ τὸ Ἴλιον πολιορκοῦντες Ἕλληνες, καὶ ταῦτα τὸν ναύσταθμον πεποιημένοι ἐν Ἑλλησπόντῳ ἐπὶ το-

2. *πιστέον*. — 11. *ἐπίσχε*. — 13. *ὥσπερ*. — 20. ‖ Κώδ. 123,6.

Digitized by Google

σούτοις ἔτεσιν, ὃν ἰχθυόεντα καλεῖ Ὅμηρος. Ἀλλ' εἴ ποτε τῶν ἐνταῦθα πυθοίμεθα εὐαγγελικῶς «παῖδες, μή τι προσφάγιον ἔχετε;» οἱ δὲ παρὰ χρῆμα τυρὸν προτείνουσι. Τοῦτο γὰρ καὶ μόνον νησιῶται οἴδε καλοῦσι προσφάγιον, τὸ κοινὸν κατηγόρημα εἰς εἰδικὸν κατάγοντες ὥςπερ καὶ τὰ θρέμματα κτήματα λέγουσιν, ὡς καί τις τῶν παλαιῶν τὸν μέροπα εἰς ὄνομα ἑαυτοῦ ἰδιώσατο. 10. Οὕτω δὲ αὐχμηρὰν καὶ ἄνοψον παρατιθέμενοι τράπεζαν, ἐπεί περ Ἀθήνηθεν ἡμῖν κράμβαι κομίζονται· ἐνταῦθα γὰρ οὐ μόνον ἀκροδρύων σπάνις πολλή, ἅτε τῶν ἐγχωρίων ὡς ἄλλοις Διὸς βαλάνοις μόνοις τοῖς καρποῖς τῆς φηγοῦ χρωμένων κατὰ τοὺς πάλαι βαλανηφαγοῦντας Ἀρκάδας, ἀλλὰ καὶ λαχανεία ἠγνόηται· κραμβοφαγοῦμεν συνεχῶς καὶ πολλάκις καὶ οὐ θνήσκομεν, ὅτι μὴ καὶ μᾶλλον ζῶμεν ἐσθίοντες οὐ μόνον ἐφθήν, ἀλλὰ καὶ ἁλμάδα ταμιευομένην ἐς νέωτα καὶ καταχρεμπτόμεθα γενναῖον τῆς λήρου παροιμίας καὶ, κατὰ τὸν εἰπόντα, ἁλμυρὸν προσπτύομεν ἀπὸ στόματος κραμβοφάγου, τρόπον ἄλλον ἢ περ ὁ κωμικὸς εἴρηκεν.

11. Ἀλλ', ὅπερ ἐλέγομεν, οὔτε παροιμίᾳ δουλεύων οὔτε δειλαινόμενος ἐπέσχεν ἂν τὸ γράφειν ὁ σοφὸς καὶ γενναῖος Εὐθύμιος. Ταῦτ' ἄρα καὶ τοῖς λογισμοῖς ἀδολεσχῶν ἔτι καὶ σκάλλων τῷ πνεύματι καὶ διερευνώμενος τῆς ὀλιγογραφίας τὸ αἴτιον, ἕτερα ἐξ ἑτέρων ἀνελογιζόμην καὶ, μή ποτε, ἔφασκον, σκήψαιτο τὸ ἀποκεκλεῖσθαι τὴν πρὸς ἡμᾶς φέρουσαν. 12. Πρὸς δ καὶ παρεσκευαζόμην, οὐ γάρ σε ἀποκρύψομαι τἀληθές, ἀντιπρότεινειν τὰς λύσεις, μᾶλλον δὲ ὡς πρὸς ὑποφορὰν ἐξαρτυομένην παρὰ σοῦ εἶχον ἐν ἑτοίμῳ ἀντεξάγειν εἰς ἀντίπρωρον ἀνθυποφορὰν τὰς αὐτόθεν δεῦρο πλεούσας ἄλλας ἐπ' ἄλλαις λέμβους οἷα συμμαχίδας χαλκεμβόλους τριήρεις τινὰς, δι' ὧν καὶ καταναυμαχῆσαι καὶ εἰς ἀχανὲς καταδῦσαι τὴν σκῆψιν ἤλπιζον, ὡς μηκέτι τὰς αἰτίας μεταφέρειν εἰς τὰ

3. *παραχρῆμα*.— 5. *ἰδικὸν*.— 17. *κραμβοφάτου*.— 21. *ἄρα*. — 25. *ἀποκρύψωμαι*.

Digitized by Google

μεταξὺ πολλὰ οὔρεά τε βησσήεντα θάλασσάν τε ἠχήεσσαν.
13. Ἀλλ' ἀνακρουστέον ἐπὶ πρύμναν τὰ ἐκ τῶν ἀρχεκάκων τριήρεων καὶ πρωτουργῶν ἡμῖν τῆς κοινῆς συμφορᾶς τροπολογούμενα, μὴ καὶ φορτικῶς σοι διαλέγωμαι. 14. Ἐδόκει μοι τὰ οὐκ ὄντα φανταζομένῳ ῥᾳδίως ἂν καὶ ἐκ πολλοῦ τοῦ περιόντος ἀποδεῖξαι μὴ διατετειχίσθαι τὴν πρὸς ἡμᾶς πάροδον, ἀλλ' ἀνεῳγέναι πολυσχιδῶς, πῇ μὲν ὡς ἐπὶ διαμέτρου κατ' εὐθυωρίαν Χαλκιδόθεν ἐς δεῦρο φέρουσαν διὰ τοῦ μεταξὺ καὶ Ἐρετριέων καὶ τοῦ καλοῦ Ἀρτεμισίου πελάγους, ἔνθα κατὰ Πίνδαρον φαεινὴν ἐλευθερίας κρηπῖδα ἔβάλοντο Ἕλληνες· αὐτοῦ γάρ που ταῖς περσικαῖς τριήρεσιν οἱ περὶ τὸν Θεμιστοκλέα πρῶτον προσήραξαν, ὅπερ ἐξῆς διὰ τῆς μαραθωνίου Κυνοσουρίδος ἀναχεόμενον ἐπὶ τὰς περὶ ἡμᾶς Κυκλάδας ταυταῖ νήσους ἐκδίδωσι· πῇ δὲ ὡς ἐπὶ δύο ἡμικυκλίων, τοῦ τε δεξιοῦ, τοῦ διὰ τῆς Ἀττικῆς, τοῦ δὲ ἀριστεροῦ, τοῦ διὰ τῶν Καρυστίων ἄκρων, εἰς ἡμέτερον περιάγουσαν ‖ καταγώγιον. 15. Ἀλλὰ τί ποτε εὐθυφορικὰς ὁδοὺς ἐπειςκυκλῶ, ἐξὸν εἰπεῖν ὡς Ἔρωτι πάντα βάσιμα, καὶ πῦρ καὶ ὄρος καὶ σκυθικὴ χιὼν καὶ πέλαγος Ἄτλαντος; Εἰ δὲ τηλικαῦτα τῷ περὶ τὰ αἰσθητὰ πτερυγιζομένῳ Ἔρωτι δέδοται, ἡλίκα τῷ κατὰ πνεῦμα καὶ οὐρανίῳ δοίημεν δύνασθαι; Οὗπερ τὰ πτερὰ καὶ τὸ πῦρ οὐχ οἷα μῦθος τῷ περὶ τὰ δεῦρο ἐπτονημένῳ περιτίθησιν, ἵν' ἐμφήνῃ τὸ διάπυρον καὶ πανταχοῦ φέρεσθαι ἄνετα καὶ τῶν ἀπειργόντων ἀνώτερον. 16. Ἀλλ' εἰ βουλομένῳ σοι ἔστι μαθεῖν ὁποῖα ταυτί, ἄκουε τῆς ἐν Ἄσμασιν ἐρώσης καὶ ἐρωμένης ψυχῆς, ὅπως τῇ κατὰ θεὸν ἀγάπῃ τὴν πτέρωσιν ὕμνησε. «Περίπτερά φησιν αὐτῇ φλόγες πυρός». Ποῦ γοῦν οὐ διαπτήσεται τῷ φλογερῷ πτερῷ, καὶ οὐκ αὐτὴ μόνη, ἀλλὰ καὶ τὰ αὐτῆς ἕπεα πτερόεντα; Οὐκ ἔστι τις ἐν τῷ παντὶ χῶρος εἰς ὃν οὐ ῥᾳδίως διαπτερύξεται, κἂν τὰ παρὰ

2. *ἀνακρουστέων ἀρχαικάκων.* — 9. *ἐρετρειέων. ἀρτεμίου.*— 10. *κρηπίδα.* — 12. *προσήρραξαν.* — 13. *ἀνεχεόμενον.* — 17. ‖ Κώδ. 124,α.— 27. *περίπτερα φησὶν.*

Digitized by Google

τῷ Δαυὶδ ἔσχατα τῆς θαλάσσης ἐρεῖς, μὴ ὅτι γε τὸ ξεναγὸν ἡμῖν τουτὶ νησύδριον τὸ τῆς κατὰ σὲ Εὐβοίας ἀντίπορθμον.

17. Τοιαῦτα, ὦ φίλη μοι κεφαλή, ἐν διακένοις ἀναπλαπλασμοῖς διανοίας φαντασιούμενος ὠνείρωττον. Ἐπεὶ δὲ τῷ τέως οὐκ ἐν ἐλπίσιν ἡμῖν σὸν γράμμα ἐπέλαμψεν, ἐκεῖνα μὲν ὡςεὶ ἐνύπνια ἐξεγειρομένου παρὰ χρῆμα φροῦδα πάντα· ἡμεῖς δὲ τῆς πολυπλανοῦς εἰκοτολογίας τῶν λογισμῶν ἀνεπαυσάμεθα. 18. Καὶ εἴης μοι, χαριέστατε ἀνδρῶν, ἄλλα ἐπ' ἄλλοις, μὴ τρὶς ἢ δεκάκις, ἀλλὰ πολλάκις ἐπιστέλλων μοι καὶ τὸν τῆς ἀκηδίας νυσταγμὸν διαλύοις, βεβαιῶν ἡμᾶς ἐν οἷς γράφεις πρὸς τὸ φέρειν εὐχαρίστως τὴν μετρίαν ταυτηνὶ παιδείαν Κυρίου, μᾶλλον δὲ δεσποτικὴν μαστίγωσιν. Δικαίων γὰρ καὶ υἱῶν ἀγαπωμένων αἱ παιδευτικαὶ τῶν θλίψεων ἐπαγωγαί· τῶν δὲ κατ' ἐμὲ πονηρῶν καὶ ὀκνηρῶν δούλων αἱ τιμωρητικαὶ μάστιγες. Προσειρήσθω μοι ὁ περὶ σὲ, κορυφαῖον καὶ χορολέκτην σοφὸν, κύκλος ὁ λόγιος καὶ μουσηγετῶν ταῖς ἐννέα ξυνῳδὰ καὶ ἀντίφθογγα.

ρϑ'. Τῷ αὐτῷ.

1. Οὔτε τοῦ ἐπιστέλλειν ἡμῖν, ἀνδρῶν λογιώτατε, οὔτε τοῦ δέχεσθαι τὰ παρ' ἡμῶν ἀντεπιστελλόμενα γένοιτο ἂν σοι ποτὲ κόρος, ὡς ἔοικε, δυεῖν αἰτίων κατ' ἐμὴν δόκησιν ἕνεκα, ἑνὸς μὲν καὶ πρώτου, ὅτι διαπύρως καὶ ἀνοθεύτως φιλεῖς, καὶ ταῦτα δὴ τὰ τῶν μανικῶν ἐραστῶν· ἐπεὶ τοῦ φιλουμένου ἀπόντος ὑπερεκκέκαυσαι, ὡς ἐξόν σοι παραπολαύεις τοῖς τῶν γραμμάτων ἐνδάλμασι, καὶ δοκῶν οὑτωςὶ συλλαλεῖν καὶ ὡς μὲν φωνεῖν, ὡς δὲ φωνῆς ἐν τῷ μέρει ἀκούειν, καὶ παραψυχήν τινα ταύτην ἔγνως σοφίζεσθαι. Ἥπου, ὦ φιλίας ἀκραι-

4. *τωτέως*. — 6. *παραχρῆμα*. — 10. *ἀκηδείας*.

ρϑ'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 124,α - 124,β.

18. *ουτε*. — 25. *ἀκούων*.

Digitized by Google

φνοῦς γνῶμον, καὶ ἐν τοῖς μεθημερινοῖς φαντάσμασιν εἰδωλοποιεῖς ἀεὶ τὴν καινὴν ἡμῶν ἔντευξιν, καὶ οὐ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ καθεύδων ὀνειροπολεῖς ταυτηνί, εἴπερ οὐ φαύλως ὁρίζονται τὰ ὀνείρατα τῶν μεθ' ἡμέραν ἀκουσμάτων καὶ φαντασμάτων ἀπηχήματα.

2. Ἓν μὲν δὴ τοῦτο αἴτιον λογίζομαι τῆς περὶ τὰ γράμματα ἁπλήστου ἐφέσεως, δεύτερον δὲ ἐκεῖνο τῶν ἐπὶ σοφίᾳ κλεινῶν ἀνδρῶν ἄλλου ἄλλο τι ἐζήλωσας. Τῶν δ' ἐξ ἀτυχημάτων εὐτυχησάντων εἰς ἄκρον βατῆρα φιλοσοφίας ἀφικέσθαι, ἐκείνους ὧν ὁ μὲν πειραταῖς περιπεσὼν καὶ καταπλεύσας Ἀθήναζε, εἶτα προσφοιτῶν τοῖς ἐκεῖσε μαθηματικοῖς οὕτω γεωμετρίαν ἠκριβώσατο, ὥστε καὶ τετραγωνίσαι τὸν κύκλον ἐπεβάλετο, ὁ δὲ ναυαγήσας «εὖ γε, εἶπεν, ὦ τύχη, ὅτι με εἰς τὸ τριδώνιον τοῦτο συνέστειλας» καὶ φιλοσοφήσας τὰ κράτιστα τῶν Στωϊκῶν ἀναπέφηνεν. 3. Οὔπερ καὶ τοῖς περὶ τοῦ μὴ εἶναι κίνησιν ἐπιχειρήμασιν ἐντυχὼν, ἔγνως δήπου ὡς οὐκ ἀκόμψως εἶπεν αὐτὸν ὁ εἰπὼν ἀμφίγλωττον καὶ οὗ τὸ σθένος οὐκ ἀλαπαδνὸν ‖ διὰ τὴν ἐφ' ἑκάτερα τῶν ἐναντίων ἐπιχειρηματικὴν τοῦ ἀνδρὸς δριμύτητα.

4. Κατὰ ζῆλον τοίνυν τούτων καὶ σὺ, δυσπραγοῦντι καιρῷ χρησάμενος, τὴν πᾶσαν σχολὴν ἐχαρίσω τοῖς τῶν παλαιῶν συγγράμμασι. Καὶ δὴ σοφαῖς βίβλοις συγγινόμενος τὸ τῆς ψυχῆς ἐπέρρωσας γόνιμον, ἡ δὲ, τὰς ὠδῖνας οὐκ ἔχουσα στέγειν, οὔτε μὴν λυθῆναι τούτων οἵα τε οὖσα καὶ τοὺς εὐγενεῖς τόκους ἐξάγειν εἰς φῶς διὰ τὴν ἰταλικὴν καὶ μισολόγον τυραννίδα, πρὸς ἡμᾶς ὑπεκτίθεται, ὅσα καὶ βραχυτάτοις σπαργάνοις ταῖς ἐπιστολικαῖς δέλτοις περιελίττουσα καὶ συμπτύσσουσα· ἢ καὶ, ὡς τὸν μέγαν Μωσῆν οἱ τεκόντες λαρνακιδίῳ ἐγκλεισάμενοι καθῆκαν εἰς ποταμὸν, οὕτω καὶ σὺ διὰ πορθμίδων στέλλεις τὰ σὰ τέκνα πελάγια. 5. Καὶ τοιαῦτα μὲν ἡμεῖς καταμαντευόμεθα ἴσως παρὰ θύραν καὶ οὐδ' ἴχταρ, τὸ

7. *ἀφέσεως*. — 8. *ἄλλό*. — 11. *προσφοιτῶντας*. *ἐκεῖσε*. — 18. ‖ Κώδ. 124,6.— 23. *ὠδίνας*. — 24. *οἷά*.

Digitized by Google

τοῦ λόγου, βάλλοντες. Σὺ δ' ἂν εἰδείης τὸ ὄντως ὄν. Πλὴν ὅπως ἂν ἔχοι τὰ τοῦ πράγματος, ἔντεινε καὶ κατευοδοῦ καὶ συνεχῶς ἐπίστελλε, οὕτω γονίμως ἔχων περὶ τὸ πρᾶγμα, κἂν ἡμεῖς ἀφιλοτίμως ἔχωμεν πρὸς τὸ τὰ ἴσα σοι ἀντιφθέγγεσθαι.

ρε'. Τῷ Εὐρέπου κῦρ Θεοδώρῳ.

1. Ἔοικε μηδὲν εἶναι τοῖς ἀνθρώποις ἡδὺ ᾧ μὴ καὶ λυποῦν τι παρέζευκται. Αὐτίκα, ἵνα μὴ ἐπάγω ἑτέρωθεν, τὸ γράμμα τὸ σὸν, ἱερώτατε ἀδελφὲ, ἥδυνέ τε ὁμοῦ καὶ λελύπηκε, τὸ μὲν ἀπαγγέλλον ὅπως, θεοῦ διδόντος τὸ δύνασθαι, μακροθύμως τὸν ἐπικείμενον πειρασμὸν διαφέρετε, τὸ δὲ ἀποδυρόμενον τὸν κίνδυνον τοῦ θαυμασίου Σταύρακος. 2. Ὥστε οὐκ ἔφθημεν περιχαρῆναι τῇ ἱλαρᾷ ἀγγελίᾳ, καὶ τῷ σκυθρωπῷ ἐπεστυγνάσαμεν διηγήματι, ἀνεμνήσθημεν δὲ ἐν καιρῷ τῆς δημοσθενικῆς γνώμης, ἀποφαινομένης ὡς ἄπιστόν τι χρῆμα ταῖς πολιτείαις ἡ τυραννίς· προσεθέμην δὲ καὶ αὐτὸς «εἰ δὲ καὶ βαρβαρικὸν, τυραννικώτατόν τι χρῆμα καὶ ἀπιστότατον». 2. Ταῦτ' ἄρα καὶ ἀντίκειται νόμοις πολιτικοῖς καὶ τοῖς περὶ νόμους ἔχουσιν, ὡς τὰ ἀφεστηκότα κατὰ διάμετρον. Οὔκουν ἀνακόλουθον τῷ καιρῷ εἴπερ καὶ ὁ νομομαθέστατος ἀνὴρ τῆς πολεμιωτάτης τῶν νόμων φορᾶς παραπήλαυσεν ἀδίκως. Πλὴν τὸ περὶ αὐτὸν συμπεπτωκὸς προσθήκην ὧν ἔχομεν ἀνιαρῶς ἐδεξάμεθα καὶ ἠὐξάμεθα θᾶττον εὐαγγελισθῆναι τὴν λύσιν τῆς συμφορᾶς. Ναὶ καὶ γένοιτο τοῦτο, ἐρρωμένης διαφυλαττομένης καὶ τῆς σῆς ἱερότητος.

---

4. ἴσα.

ρε'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 124,6.

Τίτλος. *εὐριππου.* — 5. *εοικε.*

Digitized by Google

ρϛ'. Τῷ Θηβῶν γραμματικῷ.

www.libtool.com.cn

1. Οἷα ἐπιστέλλειν καὶ γράφειν οἷός τε ὢν ἐλάνθανες, ὦ θαυμάσιε! Ἀλλὰ χάρις τοῖς νούμμοις μὲν κατ' Ἰταλοὺς, κατ' ἀττικοὺς δὲ ὀβολοῖς, οἵ σε καὶ οὐκ ἐθέλοντα τὸν τῆς γλώττης θησαυρὸν θεατρίσαι παρεβιάσαντο. 2. Φεῦ, ὅσον δύναται ὀβολὸς, τοῦτο δὴ τὸ τοῦ κωμικοῦ· εἴπερ οἱ μὲν ἐλπίδι τοῦ κερδᾶναι τοῦτον πράγματα ἔχουσι καὶ ἄλλοις παρέχουσιν, ὅτε καὶ τῆς δικαστικῆς ἐργωδίας οἱ πάλαι ἠνείχοντο διὰ τὸν νενομισμένον αὐτοῖς μισθὸν, τὸ τριώβολον· οἱ δὲ δέει τοῦ μὴ στερηθῆναι τούτου πάντα λέγουσί τε καὶ πράττουσιν. 3. Ὥσπερ ἄρα καὶ αὐτὸς, ἐπιδοὺς ἐπὶ διαμείψει κέρμα χαλκοῦν, εἶτα μὴ ἀπολαβὼν, τὴν πάλαι ἐχεμυθοῦσαν λέλυκας γλῶτταν καὶ παρέστησας ὡς οὐ μόνον τὸ χρῆμα τῶν ὀβολῶν τὸ στόμ' ἐπιβύει κέρμασι τῶν ῥητόρων, ὡς ἡ κωμῳδία φησὶ, καθ' ὃ καὶ τὸ βοῦν ἐπὶ γλώττης παροιμιακῶς εἴρηται καὶ Δημοσθένης εἰς ἀργυράγχην κεκωμῴδηται· ἀλλὰ καὶ ἄλλως ἐπιβεβυσμένον στόμα ῥητορικὸν διανοίγει εἰς χαλκεόφωνον. 4. Ὄντως γὰρ ὅλον τὸ ἐπιστόλιον χαλκόκροτον ἦν· ἅτε γὰρ ὕλην ὑποβαλλόμενον τὸ χάλκεον κόμμα, πάγχαλκον ‖ ἐξήχει καὶ παρήχει καὶ τὴν ἀκοὴν κατεβόμβει, ὥςπερ ἵππων χαλκοπόδων ἀμφὶ κτύπος οὔατα ἔβαλλεν. Οὐ γὰρ μόνον τὸ δωδωναῖον χαλκεῖον καὶ τὸν χαλκόστομον κώδωνα παρεκρότει, ἀλλὰ, τὸ παράδοξον, καὶ τὰ ἀργύρεα, εἴτ' οὖν χρύσεα χαλκουργεῖν ἐτόλμα, ὥςπερ ὁ Μίδας δι' εὐχῆς εἰς χρυσὸν τὰ πάντα μετέβαλλε. Τὸν γὰρ δελφικὸν τρίποδα, ἀργύρεον ὄντα κατ' ἐνίους ἢ χρύσεον κατὰ τὸν Ἀριστοφάνην, λέγοντα περὶ τοῦ Ἀπόλλωνος ὃς θεσπιῳδοῦ τρίποδος ἐκ χρυ-

ρϛ'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 124,6 - 125,α.

1. *οἷος τε.* — 6. *κερδάναι.* — 7. *καὶ τοῖς.* — 10. *ἐπιδιαμείψει.* — 14. *καθὸ.* — 19. ‖ Κώδ. 125,α. — 20. *ἀμφι.* — 22. *εἴτ'.* — 24. *μετέβαλε.*

Digitized by Google

σηλάτου ἡ χαλκομανὴς σοφιστικὴ χάλκεον ὠνόμασε.

5. Καὶ ἵνα συνέλω, ὥςπερ Ἡσίοδος τοὺς ἐπὶ τοῦ χαλκοῦ γένους πάντα φησὶ κεκτῆσθαι χάλκεα, καὶ οἴκους καὶ ὅπλα, χαλκῷ δ' ἐργάζεσθαι, μήπω παρόντος μέλανος σιδήρου, οὕτω καὶ σοῦ τὸ γράμμα, οὐκέτι χρυσὸν ἔχοντος, τὰ πάντα χαλκολόγον ἦν. 6. Οὐ γὰρ μέρος μέν τι χαλκοῦν, μέρος δέ τι ἕτερον παρεφθέγγετο, ὥςπερ καὶ χαλκοβατές τι δῶμα ἠκούσαμεν καὶ χαλκάσπιδάς τινας ἥρωας καὶ τριήρεις χαλκεμβόλους καὶ παρὰ Λάκωσιν Ἥραν Χαλκίοικον, ἀλλὰ τὸ ὅλον καὶ πᾶν χαλκοῦν ἦν, ὥςπερ καὶ χαλκῆ Ἀθηνᾶ.

7. Καὶ τί δεῖ τὰ τοῦ γράμματος ἐκείνου παρειςκυκλεῖν, ὑπότε κἀμὲ συνήρπασε πρὸς τὸ ἀντηχῆσαι κατάχαλκα καὶ ὅμοια ἀνταμείψασθαι καὶ μὴ ἀντιδοῦναι κατὰ τὸν ὁμηρικὸν Γλαῦκον χρύσεα χαλκείων, ἑκατόμβοι' ἐννεαβοίων; Τὸ δὲ γελοιότατον ὅτι διὰ κενῆς καὶ ἄμφω ἀνεκυμβαλίσαμεν. Ὁ γὰρ Λατῖνος τοὺς νούμμους ἀντιστρέψας τῷ μοναχῷ Πέτρῳ, παρ' αὐτὰ πάλιν ἀναδοῦναί οἱ ἀπήτησεν. Ἐδεῖτο γὰρ αὐτῶν καταπεττευόμενος, ὡς ὕστερον ἔγνωστο, καὶ ἐξ ἐκείνου μέχρι καὶ ἐς δεῦρο κατέχων οὐκ ἀποδίδωσι, χρόνῳ καὶ μόλις διαπεραιούμενος καὶ μικρόν τι φαινόμενος, αὖθις Ἀθήναζε ἀφιπτάμενος. 8. Ὥςτε οὐχ ὅπως κακοζήλως τὸν τρίποδα ἐξεχάλκωσας, ἀλλὰ καὶ τὸ περὶ τῆς ἀπολήψεως τῶν ὀβολῶν ἀποφοίβασμα ὡς ψευδὲς ὑπόχαλκον ἄλλως ἐθεσπιῴδησας. Ἀλλὰ πολλά σοι γένοιτο τἀγαθὰ, χαριέστατε ἀνδρῶν, δι' ὧν ἐπέστειλας ὑποκινήσαντι πρὸς τὸ ἐπιμειδιάσαι καὶ διαχυθῆναι μετρίως τοῖς γράμμασιν.

---

1. ἡ. *σοφιστικῆς.* — 14. *ἐνεαβοίων.* — 15. *διακενῆς.* — 17. *γὰρ αὐτὸν.*

Digitized by Google

ρξ΄. Τῷ ἀρχιατρῷ κῦρ Γεωργίῳ τῷ Καλλίστῳ.

www.libtool.com.cn

1. Οὐκ ἄρα σωμάτων μόνον ἰατὴρ σὺ δεξιὸς, ὦ θαυμασιώτατε καὶ φερωνύμως ἀνδρῶν κάλλιστε, τοῦτο δὴ τὸ κοινὸν τῆς κατὰ σὲ φιλανθρώπου τέχνης ἐπάγγελμα, ἀλλά γε πολλῷ πλέον καὶ ψυχὰς πονήρως ἐχούσας οἶδας ἰᾶσθαι καὶ τῶν ἐνοχλούντων ἀπαλλάττειν παθῶν· ὥστε ὅσῳ κρείττους τῶν παρὰ τὸν Μαχάονα μόνους ἰοὺς ἐκτεμνόντων καὶ ἐπιπαττόντων ἤπια φάρμακα οἱ χρόνῳ ὕστερον τὰ τῆς τέχνης σὺν ἐπιστήμῃ ἀκριβωσάμενοι, τοσούτῳ σὺ τῶν σῶν ἀντιτέχνων τελεώτερος. 2. Καθότι σὺ μὲν τὸν ἐξ ἀμφοῖν συγκείμενον θεραπεύεις ἄνθρωπον ὅλον, ἐκεῖνοι δὲ περὶ τὸν ἥμισυν καὶ πήλινον χρῶνται τῇ τέχνῃ, οὗπερ οὔτε ἡ ὑγίεια καθ' αὐτὸ ἀγαθὸν, ὅτι μηδ' ἀγαθύνει δήπου τὸν ἔχοντα, οὔθ' ἡ νόσος ἁπλῶς κακόν· οὐ γὰρ κακύνειν οἶδεν, ὅτι μὴ καὶ κολούειν ἐνίοτε κακίαν καὶ φιλοσοφίας ὕλην ἐνδίδωσι. Ψυχῆς δὲ ῥῶσις ὄντως ἀγαθὸν καὶ κακὸν ὁμοίως ἀσθένεια, ἣν μετὰ τοῦ ὑπουργικοῦ σώματος θεραπεύειν ἐκμεμελέτηκας. 3. Καὶ μάρτυρες ἡμεῖς, οἳ, τὰς ψυχὰς κεκακωμένοι καὶ ἀλγεινῶς ἔχοντες, ἐπεὶ γράμμα σὸν δεδέγμεθα καὶ ὑπανέγνωμεν, παρὰ χρῆμα ὡς ἀλεξιτήριόν τι ἀντίδοτον πεπωκότες, ῥᾳόνως ‖ καὶ εὐφόρως ἔχομεν. Ἐκ παντοδαπῶν γὰρ δυνάμεων θαυμασίως ἐκέκρατο· ἀμέλει τοι οὐδὲν ἦν τῶν ταῖς ἡμετέραις ψυχαῖς ἐνιζανόντων παθῶν ὅπερ οὐκ ἀνεμόχλευε. 4. Καὶ γὰρ ἐξεκένου μὲν τὴν ἐπὶ τοῖς πειρασμοῖς ἐνδομυχοῦσαν ἀθυμίαν, τὸ δὲ ἄλγος ἐκοίμιζεν, ὅπερ] ἔχομεν ἐκ τοῦ δήγματος τῶν ἐπιπτάντων ἡμῖν κατὰ θεομηνίαν ὄφεων· οὐκ ἀγνοεῖς ὁ σοφὸς τοὺς ὄφεις τοὺς πτερωτούς. Τὸν δ' αὖ κάρον τῆς ἀκηδίας, ὃν καὶ νυσταγμὸν

ρξ΄. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 125,α - 125,β.

6. *μαχάωνα. ἐπιταττόντων.* — 7. *ἤπια.* — 11. *ὑγεία.* — 15. *κακῶς.*— 18. *παραχρῆμα.* — 19. *τινα.* ‖ Κώδ. 125,β. — 22. *ἐξ ἐκείνου.*— 24. *ἐπὶ πάντων.*

Digitized by Google

ὁ θεῖος Δαυὶδ ὀνομάζει, διέλυε, καὶ μαρασμώδει μὲν παρειμένους ἀπογνώσει ἀνεζωπύρει καὶ ἀνερρώννυε, τὸν δὲ καινὸν ἐξιᾶτο ἦπιλαον ὃν νοσοῦμεν οἱ τλήμονες, ἅμα μὲν θαλπόμενοι ζήλῳ τῷ ἐπὶ τοῖς ἀνόμοις καὶ λύπῃ σφοδρᾷ ἐφ' οἷς κακῶς πεπόνθαμεν, ἅμα δὲ καὶ κρυερῷ περιψυχόμενοι φρίσσοντες φόβῳ ἐφ' οἷς προσδοκῶμεν καὶ εἰσέτι τυχὸν πείσεσθαι. 5. Πόσας εἶχον καὶ ἄλλας ψυχικὰς κῆρας ἀπαριθμεῖσθαί σοι, ὑφ' ὧν κεκμηκότες ἤδη ῥᾴους γεγόναμεν αἴφνης καὶ ἅμα τῷ τῆς σῆς ἐπιστολῆς ἀκροάσασθαι ὥσπερ τινὸς ἀκεσωδύνου καὶ παιωνείας ἐπῳδῆς.

6. Οὕτως ὑπὲρ πᾶσαν ἀκεστικὴν μέθοδον τὸ σὸν γράμμα πάσης δυσχερείας τῇ ψυχῇ ἐνοχλούσης ἀπήλλαττε· πεποίκιλτο γὰρ ἄλλοις τε καλοῖς πολυμαθείας ὡραΐσμασι, καὶ μὲν δὴ τοῖς ἀπὸ τῶν γραφικῶν λειμώνων ἄνθεσιν ἐστεφάνωτο. 7. Καὶ οὐ μετρίως μὲν ἐψυχαγώγει καὶ διὰ ταῦτα καὶ οἷον κατεγοήτευε, μάλιστα δὲ ἔθελγεν οἷς κατὰ ζῆλον τοῦ γαληνείου χαρακτῆρος πρὸς τὸ λογοειδέστερον καὶ λαλίστερον ἐστωμύλλετο. Καθ' ἓν μέντοι καὶ μόνον τὴν αἴσθησιν ἡμῖν δριμύσσον ὑπέκνιζεν, ὅτι με τοῖς μακαρίοις ἀνδράσι προσεικάζειν, ἐφ' ᾧ οὐχ οἷός τέ εἰμι δηλῶσαι ὅσα δέδηγμαι τὴν ἐμαυτοῦ καρδίαν. Οὐδὲν γὰρ τοῦτο ἀλλ' ἢ ἀτεχνῶς ἀνάμνησις ἦν τῆς ἡμῶν ἀθλιότητος.

8. Ὡς γὰρ εἴ τις τὸν ἐπίνοσον εὐεκτικὸν ἐρεῖ ἢ ποδάρκην τὸν χωλὸν ἢ Λυγκέα τὸν τυφλὸν ἢ Κροῖσον τὸν ἐνδεῆ, μόνον οὐκ ὀνειδίζει τὰ ἀτυχήματα καὶ τὴν ἐπ' αὐτοῖς λύπην ἀναξαίνει δι' ἀναμνήσεως· οὕτω καὶ αὐτὸς ἀναμνησθεὶς οἷς τὰ ἡμέτερα παραβάλλειν οὐκ ὤκνησας, ἠσθόμην τῆς ἐμαυτοῦ ταλαιπωρίας [ταῖς] πρὸς τοὺς ἀγχισπόρους θεοῦ ἄνδρας παραθέσεσι, καὶ ἤγημαι ἐμαυτὸν γῆν καὶ σποδόν. 9. Καὶ σοὶ μὲν

2. *ἀνερώννυε*.— 6. *πεῖθεσθαι*.— 7. *ἀπαριθμεῖσθαι*.— 9. *σῆς ἐν τῇ ὥᾳ, γεγραμμένον καθαρώτερον τοῦ ἐν τῷ ἐδάφει συνεπτυγμένως ἐπιγεγραμμένου*. — 14. *γραφικῶν ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος γραφῶν*.— 17. *λαλιέστερον*.—18. *μέν τι*.— 19. *οἷος*. — 22. *ἐπὶ τόσον*. — 24. *εὐτυχήματα*. — 25. *διαμνήσεως*. — 27. *ταῖς* λείπει.

www.lifatool.com.cn

Digitized by Google

καὶ συγγνοίη τις ἄν, εἰ οὕτως φιλῶν οὐκ ὀξυδορκεῖς περὶ τὸ φιλούμενον· ἐγὼ δὲ πόθεν ἂν παραμύθιον εὕροιμι, οὐδὲν μὲν ἔνδον φέρων ὑγιές, ἀλλὰ πάντα πόνηρα καὶ σαπρά, εἶτα τοῖς ὁρῶσι πρὸς τὸ τοῦ ἠρίου κονίαμα ἄριστα ἔχειν δοκῶν;

10. Οὐκοῦν εἴπερ καὶ αὖθις βουλομένῳ σοι ἐστὶν ἀκεσώδυνα καὶ παυσίλυπα στέλλειν ἡμῖν γράμματα, φείδου τῶν ἡμετέρων ἐπαίνων. Ἔχε δὲ ἐν παρασκευῇ καὶ τῶν γαληνείων συγγραμμάτων τὰ ἡμῖν ἁρμοδιώτερα καὶ λυσιτελέστερα, ὥστε διαπέμψαι ταῦτα πρὸς ἡμᾶς, εἴπερ καὶ τὸ προσιὸν θέρος παραχωρηθῶμεν ἐνταῦθα διάγειν· δέος γὰρ ἐπικρέμαται, μὴ τὸ ἀμφωλεῦσαν τῇ Κρήτῃ κακὸν, ὡς ἐξ ὑπερδεξίου ὁρμητηρίου ἐξερπύσαν ἐκεῖθεν, ἐπιλάβηται τοῦ Αἰγαίου καὶ τὰς ἐν αὐτῷ νήσους δουλώσηται. Ἐρρωμένη διαφυλάττοιτο ψυχῇ τε καὶ σώματι ἡ ἐν Χριστῷ ἀγάπη σου. Ἄξιος γὰρ εἶ ὢν ἄλλοις ἀγαθῶν μεταδίδως ἀφθόνως, τούτων ἀπολαύειν πρῶτος αὐτός.

ρη΄. Τῷ Τορνίκῃ κῦρ Εὐθυμίῳ.

1. Οὐκ ἀναμενῶ καὶ αὖθις τὸ σὸν πρόσφθεγμα, σοφὴ καὶ φίλη μοι κεφαλὴ, ἵν' οὕτως ἀντιπροσφθέγξωμαι δεύτερος, ἀλλ' ὑπάρξω καὶ αὐτὸς περιόδου τινὸς ἀποδήμων προσρήσεων, δυοῖν ἕνεκα, ἑνὸς μὲν καὶ πρώτου τοῦ μὴ δοκεῖν ἑτεροκινήτως ἔχειν ἀεὶ καὶ ἡ κατὰ τὰς ἠχοῦς ὑστεροφωνεῖν ἢ ὑπηχεῖν ὡς τὰ ‖ ἐντατὰ τῶν ὀργάνων καὶ ἐμπνευστὰ, ἃ οὐκ ἄλλως λαλεῖ ἢ παρὰ τῶν τεχνιτῶν κρουόμενά τε καὶ ἐμπνεόμενα, ἀλλά γε καὶ ἐν τῷ μέρει κἀμὲ ἐνδιδόναι προσφωνήσεων σύνθημα. Δεύτερον δὲ τοῦ ὑπομνῆσαι τὴν σὴν λογιότητα, ὡς οὐκ ἀποχρώντως ἔχομεν τῶν προσηγόρων γραμμάτων, ὥστε καὶ σιωπᾶν

4. *δοκῶ*.— 11. *ἐξυπερδεξίου*.

ρη΄. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 125,6 - 126,α.

21. *ἠχοὺς*. ‖ Κώδ. 126,α.

Digitized by Google

τοῦ λοιποῦ. 2. Σὺ μὲν γὰρ δὶς ἤδη καὶ τρὶς ἐπιστείλας τὸ πᾶν ἐξειργάσθαι σοι καὶ τέλος ἔχειν ἴσως νομίζεις, καθότι καὶ τοῖς παλαιοῖς ἐδόκει τὰ τρία πάντα εἶναι καὶ τὸ τρὶς πάντη καὶ τοῖς τρισὶν ὡρίσθαι τόποις καὶ τὰ πάντα, ἀρχὴ δὲ καὶ μέσον καὶ τελευτὴ τὸν τοῦ παντὸς ἀριθμὸν ἔχειν, οἳ καὶ πρὸς τὰς ἁγιστείας τῷ ἀριθμῷ τούτῳ ἐχρῶντο καὶ πάντας τοὺς τρεῖς προσαγορεύουσι καὶ τὰ τρία πάντα, τοὺς δύο δὲ οὐ πάντας, ἀλλ' ἀμφοτέρους καὶ τὰ δύο ἀμφότερα, φύσεως νόμοις καὶ μαθηματικοῖς ὅροις ἑπόμενοι, καθ' οὓς τὸ μὲν ἐφ' ἓν διεστηκὸς μέγεθος γραμμή ἐστι, τὸ δ' ἐπὶ δύο ἐπίπεδον, τὸ δ' ἐπὶ τρία σῶμα· καὶ παρὰ ταῦτα οὐδέν ἐστιν ἕτερον μέγεθος, ὥστε τὰ πάντα καὶ τὸ πᾶν καὶ τὸ τέλειον εἶναι τὰ τρία.

3. Σὺ μὲν οὖν, ὅπερ ἔφην, ταῦτ' εἰδὼς, τριάδα ἐπιστολῶν πεπομφὼς τὸ πᾶν καὶ τὸ τέλειον τοῦ φιλικοῦ καθήκοντος ἀποῖσαι ἴσως δοκεῖς καὶ παρὰ τοῦτο τὴν γραφίδα ἐπέσχες τοῦ λοιποῦ καὶ σεσίγηκας. 4. Ἐγὼ δὲ καὶ αὐτὸς φύσεως μὲν ἀδιαστρόφου καὶ μαθήσεως ἀληθοῦς θεσμοῖς οἶδα πείθεσθαι, οὐ μὴν διὰ ταῦτα τὸ τρὶς μόνον προσειπεῖν διὰ γραμμάτων πάντη καὶ τελείως προσειπεῖν εἴποιμι, οὐδὲ τρισσὴν πρόσρησιν πᾶσαν καὶ τελείαν καὶ οὐκ ἐνδέουσαν. Εἰ γὰρ τοῖς ἀποδήμοις τὸ τρὶς προσερεῖν ἀπόχρη, ἀπόχρη πολὺ πρότερον ὁρῶσί τε καὶ ὁρωμένοις τὸ τοσόνδε πρόσφθεγμα, ὅπερ οὔτε τῷ πολιτικῷ ἀνθρώπῳ καὶ ἡμέρῳ φύσει ζῴῳ νενόμισται, οὔτε μὴν τῇ ἀποστολικῇ νομοθεσίᾳ δοκεῖ, ἢ μηδὲν ὄφλειν ἀλλήλοις διορίζεται εἰ μὴ τὸ ἀγαπᾶν μόνον. Τούτου δέ ἐστι δήπου καὶ τὸ ἀσπάζεσθαι, ὥσπερ τοὐναντίον τὸ μηδὲ προσεννέπειν. 5. Αἰώνιον ἄρα καὶ ἀδιάλυτον χρέος οὐ μόνον τὸ ἀγαπᾶν, ἀλλὰ καὶ τὸ προσφθέγγεσθαι φιλικῶς· μὴ γοῦν τοῦ ἀπεράντου τούτου χρέους κατόκνει τὴν ἀεὶ ὀφειλομένην ἀπότισιν, ἀλλὰ βραχείαις συλλαβαῖς ἀφοσιοῦσθαι προθυμοῦ, ἡνίκα ἂν αἴσθοιο πλοιαρίου χαλκιδικοῦ, εὐθὺ τῆς καθ' ἡμᾶς ξεναγοῦ ταύτης νή-

1. *ἀποστείλας*.— 5. *ἔχει*. — 19. *πρόσρησιν*. — 21. *ὁρῶσί τε*.— 23. *ἀνθρώπων*.

Digitized by Google

σου πλέοντος. Οὐ μικρῶς γὰρ ἐντεῦθεν ψυχαγωγούμεθα. Ὁ θεὸς τῆς ἀγάπης καὶ ἡ αὐτοαγάπη διατηροίη σε πειρασμοῦ παντὸς ὑψηλότερον. Προσειρήσθωσαν ὁ περὶ σὲ λόγιος χορός.

www.libtool.com.cy

ρθ'. Τῷ Καρύστου κῦρ Δημητρίῳ.

1. Εἰ καὶ μὴ συχνότερον ἐπιστέλλεις ἡμῖν δι' ἃ δεδήλωκας τοῦ σοῦ λάχους ἀνιαρά, ἔπερ οὐδὲ ἡμῖν ἠγνόηται, ἀλλ' οὖν καὶ ἄνευ τῆς διὰ γραμμάτων ὑπομνήσεως πάλαι σαφῶς ἐπεδείξω οἵαν περὶ ἡμᾶς ἐν σεαυτῷ θάλπεις ἀεὶ τὴν κατὰ Χριστὸν διάθεσιν καὶ ὅπως τῇ βίβλῳ τῆς σῆς μνημοσύνης τὴν ἡμετέραν μνείαν εἰς ἀνεπίληστον ἐνεκόλαψας. Ἀμέλει τοι οὐδὲ ὑπερεύχεσθαι ἡμῶν καὶ εἴ τι χρηστὸν ἐξαιτεῖσθαι πέπαυσαι, ὃ δὴ καὶ εἰς ἔπειτα ποιεῖν ἀξιοῦμεν. Γράμματα δὲ δεχόμενοί ποτε παραμυθησόμεθα, οὐ δεχόμενοι δὲ συγγνωσόμεθα διὰ [τὸ] τῶν κυκλούντων πειρασμῶν ἄσχολον. 2. Τὸν σταλέντα κηρὸν τὰς ὀκτὼ καὶ δέκα μνᾶς ἐπὶ ἀναγνώσει, ὡς ἔγραψας, ἀπελάβομεν καὶ ἐξελάβομεν αὐτόν τε καὶ τὸν σταθμὸν αὐτοῦ καὶ τὴν χρείαν εἰς σύμβολον ἀδελφικῆς πρὸς ἐγρήγορσιν παρακλήσεως. Ἀτεχνῶς γὰρ ἐδόξαμεν ἀκούειν δι' αὐτοῦ ὑπηχοῦντός σοὺ «ἔκκαυσον ἐν τῇ μελέτῃ σου πῦρ, ἀδελφὲ, καὶ νῆφε ἐν πᾶσι, φυλασσόμενος μὴ νυστάξῃ σου ἀπὸ ἀκηδίας ἡ ψυχὴ καὶ ὑπνώσῃς εἰς θάνατον, καὶ ὁ νυμφίος ἐξαπίνης ἐπιστῇ καὶ ἡ λαμπὰς ὡς ἄτροφος ἄρξηται σβέννυσθαι. Τὰς δέκα παρθένους καὶ τὴν ὀγδόην ἡμέραν ἐκείνην ‖ τὴν μίαν καὶ νυκτὶ ἀδιάκοπον ἔχε ἀεὶ κατὰ νοῦν· καὶ τὸ μὲν ἐλεεινὸν πάθος τῶν μωρῶν περιίστασο, ζήλου δὲ τὴν τῶν φρονίμων προμήθειαν».

3. Ταῦτα διὰ τοῦ κηροῦ καὶ τῆς ποσότητος τῶν δέκα καὶ

ρθ'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 126,α - 126,β.

4. *Εἰ.*— 11. *εἰσέπειτα.*— 12. *τὸ* λείπει.— 15. *αὐτὸν τὲ.*— 17. *ὑπηχοῦντ* .— 22. ‖ Κώδ. 126,β.

Digitized by Google

ὀκτὼ μνῶν ἐδόκεις μοι συμβολικῶς οἷον ὑποτίθεσθαι, ταύτῃ τοι καὶ διπλᾶς ὀφείλομέν σοι χάριτας, ὦ ἱερὰ κεφαλή, τοῦ τε συμβόλου αὐτοῦ καὶ τῆς δι' αὐτοῦ ὑποθήκης ἀγαθῶν, ὅ ἐστι χορηγίας διπλοῦ φωτισμοῦ, τοῦ πρὸς αἴσθησίν τε ἅμα καὶ νόησιν, ὥςπερ καὶ τῷ κυρῷ Γεωργίῳ, τοῦ τε μεταγράψαι τὸν Νίκανδρον καὶ τοῦ ἐκ τοιούτου ἀντιγράφου, ὅπερ ἔοικεν εἶναι βιβλίον ἐσφραγισμένον πρὸς ἀνάγνωσιν, οἶμαι, πᾶσι πλὴν αὐτοῦ· οὕτω ἀρχαιοτάτοις καὶ οἷον ἑτερογλώσσοις καὶ τούτοις ἐξαληλιμμένοις στοιχείοις εἰς ἀμυδρὸν ὑποκεχάρακτο, ὥςτε θᾶττον ἄν τις ὁδὸν ὄφεως ἐπὶ πέτραν γνοίη, τὸ καὶ Σολομῶντι ἄγνωστον, ἢ τὰ ἐν αὐτῷ περὶ ὄφεων ἐποποιὰ διηγήματα.

4. Αὐτὸς δ' ὅμως, τὴν παρ' ἡμῶν ἐπιταγὴν ὡς ἄλλην ἐντολὴν Κυρίου δεξάμενος, φωτίζουσαν ὀφθαλμούς, διώπτευσεν ἀκριβῶς τὰ οὐκ ἐπίοπτα καὶ τὰ οὐχ ἁλωτὰ τυχοῦσιν ὀφθαλμοῖς νικάνδρεια θηριακὰ ἀνελέξατο καὶ μετεγράψατο θηρώμενος ὡς οὐδ' ἔλαφος αὐτὴ τὰ ἑρπυστικὰ ἢ ὁ τῶν ὀρνίθων ὀξυδερκέστατος. Σώζοισθε ἐρρωμένοι ψυχῇ τε καὶ σώματι.

ρι'. Τῷ υἱῷ αὐτοῦ κῦρ Γεωργίῳ.

1. Ἐξ οὗπερ ἐνθένδε μεθωρμίσω ἐς τὴν τῶν Καρυστίων κωμόπολιν, οὐδέπω καὶ νῦν δεδήλωκας τὰ κατὰ σαυτὸν ὅπως ἔχεις καὶ πότερον ὅλος τοῦ ὑποδρηστεύειν ἐπισκόπῳ πατρὶ γεγονὼς τῶν ἐντεῦθεν μεριμνῶν καὶ τυρβασμῶν ἀναπίμπλασαι συνεχῶς ἀεί, ἢ καὶ λόγοις δίδως ἔσθ' ὅτε σχολήν τινα καὶ ῥητορικῶν γοῦν μεθόδων ἐμμελετᾷς παντοίαις γυμνάσμασι. Πρὸς φιλοσόφους γὰρ ἐπιστήμας ὅπως διάκεισαι ἤδη φθάσας δεδήλωκας οἷς ἔδρασας. 2. Τῆς γὰρ λογικῆς πραγματείας

6. *τούτου*. — 8. *ἑτερογλώσσοις* ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος *ἑτερογλώσσης*. — 9. *ἐξαληλειμμένοις*. *στοιχεῖον*. — 16. *ἑρπηστικά*.

ρι'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 126,δ - 127,α.

Digitized by Google

ἀμηγέπῃ ἀκροασάμενος, εἶτ' ἐντεῦθεν ἀναχωρῶν κατενωτίσω δεῦρο ῥίψας τὴν Ὀργανικὴν δέλτον, εἶτ' οὖν Ἀναλυτικήν, ὥςπερ εἰ στρυφνὸν πόμα ἐμημεκὼς, εἶτα καὶ αὐτὴν καταβεβλήκεις τὴν κύλικα, κακῶς ἀναλύων τὰ καταποθέντα καὶ ῥᾷον, ὅπερ ἡ ὁμηρικὴ Πηνελόπη τὸν μέγαν ἱστὸν καὶ περίμετρον.

3. Τοιαύτην λαβὴν δεδωκὼς, μᾶλλον δὲ ἔλεγχον μισοσοφίας πολὺ ἐναργέστερον ἢ τυραννίδος ἐπιθέσεως τὰς χιλίας πανοπλίας ὁ ἐν πλάσματι Περικλῆς, πῶς ἂν φεύξαιο, γενναῖε, ἢ τίνα εὑρήσεις ἀπόλογον εἴ τις τῶν φιλολόγων γράψαιτό σε λειποταξίου, ἀποβαλόντα τὴν φιλόσοφον πυκτίδα ὡς Δημοσθένης τὴν ἀσπίδα ἥτις ἐπεγέγραπτο χρυσέοις γράμμασιν ἀγαθὴ τύχη πόλεως; πάντως οὐδένα, ὥςπερ οὐδ' ἐκεῖνος ὁ δεινὸς περὶ λόγους ὡς οὐδεὶς τῶν ἁπάντων· ἢ τολμήσεις ἐρεῖν ὡς εἶχες ἑτέραν τοιάνδε δέλτον ἀπόθετον ἐν τῇ τῆς Καρύστου ἀκτῇ ἢ προβαλῇ μηκέτι δεῖσθαι πυξίου ὡς ἅπαξ ἀναγνοὺς καὶ μνήμονι φρενὸς δέλτῳ ἐναπογραψάμενος; 4. Εἰ γὰρ οὕτως εὐάλωτα ἦν τὰ τοῦ Σταγειρίτου συγγράμματα ὡς ἐκ πρώτης ἐντεύξεως ἀναλέγεσθαί τε τὸν ἐπιόντα καὶ εἰς μνήμην ἀνεπίληστον ἀποτίθεσθαι, οὐδὲν ἂν ἦν εὐχερέστερον τοῦ συγκαταλέγεσθαι κύκλῳ περιπατητικῷ. 5. Νῦν δὲ ὅσης σχολῆς καὶ φιλοπονίας δεῖται τὰ ὑπὸ παραπετάσματι ἀσαφείας παρ' ἐκείνου κεχρυμμένα πρὸς τὸ θεαθῆναι καὶ φιληθῆναι ἴσασιν οἱ μεμυημένοι. Ἔγνως δὲ ἴσως ἐκ μέρους καὶ αὐτὸς, καὶ παρὰ τοῦτο, οἶμαι, ἀποκναίσας πρὶν καὶ διασχεῖν καὶ εἴσω παρακύψαι, παλίνορσος ἔστραψαι, τοῦτο δὴ ὅπερ ἐκεῖνος πραγματευόμενος ὁ δεινὸς ἀνὴρ τὴν ἀσάφειαν ἐπίτηδες προίσχετο ἔλεγχον ἀκριβῆ τῶν τε γνησίων καὶ τῶν νόθων ‖ τῆς ἐκείνου σοφίας ἐραστῶν. Θερμῷ γὰρ ἔρωτι ληπτὰ καὶ τὰ ἄλλως δυςέφικτα, ψυχρῷ δὲ οὐδὲ τὰ ἐφικτὰ διωκτά.

6. Ἀλλ' ἐγὼ ἐν εὐχῆς μέρει ποιοῦμαι μὴ παντελῶς ἔξω πεσεῖν σε τοῦ τῶν φιλολόγων καταλόγου, ἀλλ' εἰ καὶ τὴν

3. *ἐμεμηκὼς*. — 16. *ἐναπογραψάμενος*. — 18. *ἀναλέγεσθαι*. — 27. ‖ Κώδ. 127,*a*.

Digitized by Google

ἀσπίδα φιλοσοφίας ἀπεβάλου· θριγγὸς γὰρ φιλοσοφίας καὶ παρὰ τοῖς παλαιοῖς ἡ λογικὴ πραγματεία ὠνόμαστο· ἀλλὰ ῥητορικὴν γοῦν ὡς ἄλλο ξίφος κατέχειν, οἵαν τε οὖσαν ἄνδρ' ἀπαμύνασθαι ὅτε τις πρότερον χαλεπήνῃ· οὕτω γὰρ καὶ ὡρίσαντο ἔνιοι· ἵνα μὴ παντὸς ψιλωθείης λογικοῦ προβλήματος.

7. Τέλειος μὲν γὰρ λόγιος ὁ τὴν γνώμην μὲν καταπυκνώσας ἐπιστημονικοῖς θεωρήμασι, τὴν δὲ γλῶτταν εὖ ἀσκήσας ἐξαγγελίᾳ λιγύφωνον. Εἰ δέ τις ἀποπίπτειν τοῦ τελείου κινδυνεύει, μὴ τὴν γλῶτταν γοῦν ἔστω τὸ παρ' ἅπαν ἀπαίδευτος, ἀγαπάτω δὲ καὶ εἴδωλον μορίου πολιτικοῦ κατέχων, καὶ μάλιστα νῦν ὅτε τῶν καθ' ἡμᾶς ἄρχει πόλεων ἡ πάλαι θρυλουμένη ἀποβαρβάρωσις, καὶ οὐδ' ἐν εἰδώλοις ἀμυδροῖς τὰ τῶν Χριστιανῶν ἀληθῆ πολιτεύματα φαντάζονται, οἴχονται δὲ ὡς ἐξεγειρομένου ἐνύπνιον.

8. Φεῦ τῆς κοινῆς διαφθορᾶς, φεῦ τῆς δευτέρας τοῦ παντὸς κατακλύσεως. Πῶς ἐγένοντο εἰς ἐρήμωσιν ἐξάπινα πόλεις φιλόχριστοι, πόλεις ἐν αἷς χάριτες σοφίας παντοδαπῆς ἐχωροβάτουν καὶ Μοῦσαι καὶ Θέμιδες, πῶς εἰς οἰκητήρια λεόντων μετεσκευάσθησαν, μᾶλλον δὲ ἐχίνων καὶ ὀνοκενταύρων, κατὰ τοὺς προφήτας εἰπεῖν οἰκειότερον. Εἰ γὰρ καὶ ἱπποκένταυρος ἦν ὁ πρῶτος οἰκιστὴς τοῦ σοῦ λάχους· σὸν γὰρ ἤδη τὸ πατρικόν· εἴπερ ὁ Κάρυστος παῖς τοῦ Χείρωνος, ἀλλ' ὅσον εὐγενέστερος ἵππος ὄνου τοσοῦτον κἀκεῖνος τῶν κρατούντων νῦν, καθότι καὶ γλώττῃ ἐκοσμεῖτο Ἕλληνι καὶ οὐχ ὡς οὗτοι ἀξύνετα ἡμῖν βατταρίζουσιν οἷα κανθήλιοι ἐννεάκυκλοι ὀγκώμενοι καὶ βρωμώμενοι. 9. Ἀλλ' οὐ χρὴ παρὰ τοῦτο ὥςπερ ἀπ' ὄνου πεσόντας μόνον θρηνεῖν καὶ τοῦ λόγου καταμελεῖν παρασυμβαλλομένους τοῖς κτήνεσι, μήτε μὴν σοφίας ἐπιλαθέσθαι, κἂν οἱ δοκοῦντες ἄρχειν ἡμῶν οὕτως αἰσθάνωνται λόγων ἁρμονίας ὥςπερ καὶ λύρας ὄνοι, τὸ παροιμιαζόμενον· ἀλλὰ μᾶλλον ἀρετῇ καὶ λόγῳ ἐπικοσμεῖσθαι τοῖς οἰκείοις τοῦ κατ' εἰκόνα χαρακτῆρσιν. Οὕτω γὰρ ἂν παρ'

9. *παράπαν*. — 11. *θρυλλουμένη*.

Digitized by Google

ἀληθείᾳ δικαζούσῃ ὄντως ἡμεῖς μᾶλλον ἄρχειν τῶν κατεξουσιαζόντων ὡς καὶ τῶν θηρίων κριθείημεν. 10. Εἰ γὰρ καὶ φρούρια κατειληφότες καὶ ἐρυμνὰ οἴονται ἄρχειν οἷς ἀδικοῦσιν ἁρπάζοντες χρήματα, βρώματα, ἀλλ' οὐ κυρίως ἄρχοντες παρὰ τοῦτο ὡς οὔτε φυσικῶς οὔτε χειροτονητῶς προεδρεύοντες, ὅτι μηδὲ λέοντες ἢ παρδάλεις ἢ λύκοι ταῦτα δρῶντες ὀνύχων καὶ ὀδόντων ἀκμῇ ἄρχειν ἀνθρώπων δικαίως ἂν νομίζοιντο. 11. Ὅσον οὖν αὐτοὶ ἐς τὴν παρὰ φύσιν θηριωδίαν φυσιοῦνται, τοσοῦτον ἡμεῖς ἐς τὴν κατ' εἰκόνα φυσικὴν ἀρχὴν ἐξευγενιζώμεθα. Καὶ οὐκ ἂν ἡμῶν ὄντως ἄρξωσι, κἂν τὰ ἡμῶν πανθ' ὁμοῦ χρήματα ἐξιδιωσάμενοι γυμνοτέρους ὑπέρου καταλίπωσιν ἢ καὶ τῆς δορᾶς αὐτῆς τῶν σαρκῶν ἡμῶν ἅψωνται. Ἐπεὶ καὶ ὁ πρῶτος ἄνθρωπος γυμνὸς ὢν ἦρχε κυρίως, τὰ ἀληθῆ τοῦ κατ' εἰκόνα παράσημα περικείμενος, ὕστερον δὲ, καίτοι τὰ τῶν ὑπὸ χεῖρα ζῴων δέρματα ὡς χιτῶνας ἐπαμπισχόμενος, ὅμως τῆς ἀρχῆς διὰ τὴν ἁμαρτίαν παραλέλυτο. Ἔρρωσο καὶ φιλολόγει ὡς οἷόν τε. Ἀσπάζομαι τὸν ἀγαπητὸν ἐν Κυρίῳ ἀδελφόν μου, τὸν ἱερώτατον Καρύστου.

ρεα'. Τῷ αὐτῷ.

1. Ἔοικας ἀγνοεῖν, ὦ καλὲ Γεώργιε, ὡς ἡ καθ' ἡμᾶς πιθάκνη τοῦ ἀλεύρου παντελῶς ἐξέλιπε, καθότι μὴ τὴν αὐτὴν τῇ τῆς σιδωνίας χήρας ὑδρίᾳ εὐλογίαν προφητικὴν πεπλούτηκε. Καὶ ‖ μάλα εἰκότως. Ἐκείνη γὰρ, ὡς μεγάλῃ ξεναγῷ τηλικούτου προφήτου, δικαίως τὸ κεραμεοῦν ἄγγος ἐπήγαζεν ἀληλεσμένα, οὐχ ὅπως ἄσπαρτα καὶ ἀνήροτα, τῶν μύλων

7. *νομίζοιτο.*— 17. *οἷον.*

ρεα'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη εὑρηται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 126,6 - 130,6. Αἱ δὲ παράγραφοι 37 - 39 ἐδημοσιεύθησαν παρ' ἐμοῦ τὸ πρῶτον ἐν Ἀθηναίου τόμ. Ϛ', σ. 362.

23. ‖ Κώδ. 127,6.— 25. *ἀλελεσμένα.*

Digitized by Google

τῆς ἀνωτάτω προνοίας ὀξύτατα ἀληθόντων καὶ λεπτότερα, ὡς πρὶν ἐξηντλῆσθαί τι ἐκεῖθεν φθάνειν ἐπεισρέειν ἕτερα. Ἡμῖν δὲ ἡ μὲν πιθάκνη Δαναΐδων πίθος ἐστὶν ἀτεχνῶς, μύλοι δὲ θεῖοι σχολαῖα καὶ ἄλλως λεπτά, ὅ ἐστι γλίσχρα ἀλήθουσιν, ἅτε ἀξίοις μὴ μόνον ἐσθίειν ἄρτον ὀδύνης καὶ τοῦτον ἐν πτωχείᾳ, ἀλλὰ καὶ βυθῷ ἐπιρριφθῆναι θαλάσσης, ὀνικοῦ μύλου κρεμασθέντος ἐπὶ τὸν ἄκαμπτον ἡμῶν τράχηλον.

2. Ταῦτα δοκεῖς μοι ἀγνοεῖν καὶ παρὰ τοῦτο τὰ μὲν ὧν εἴχομεν ἀλφίτων ἐν Καρύστῳ ἐταμιεύσω τῷ κῦρ Νικήτᾳ, τὰ δὲ ἀποδόσθαι ἐφῆκας τῷ ἄφρονι, ἢ οἰκειότερον φάναι ἀλιτηρίῳ. Εἰ γὰρ ἀνέγνως πλουτάρχεια, οἶδας δήπου ὅπως ὁ Χαιρωνεὺς οὗτος ἰδιοτρόπως καὶ ἱστορικώτερον ἐτυμολογεῖ τὸν ἀλιτήριον, φάσκων οὕτω κληθῆναι τὰ πρῶτα τοὺς ἐν τῇ Ἀττικῇ ἁρπάζοντας τὰ ἄλευρα ἀπὸ τῶν τηρούντων αὐτά, λιμοῦ κατακρατοῦντος σφοδροῦ. 3. Οὕτω γοῦν τὰ μὲν ἀποθέμενος, τὰ δὲ κατακρούμενος τῇ ξυνωρίδι τῶν σῶν ἑταίρων, σὺ μὲν ὡς κερδαλεόφρων ἀλφιταμοιβὸς ἐνεπορεύσω τὴν παρ' αὐτῶν φιλικὴν εὔνοιαν, ἡμῖν δὲ οὐδὲ τεταρτημόριον ἀπέσταλκας. Ἆρ' οὐ δίκαιος διανομεὺς σὺ καὶ κατὰ τὴν γεωμετρικὴν ἀναλογίαν σιτομετρῶν; Φεῦ τῆς ἀδοκήτου καὶ ἀλλοκότου ταύτης ἀνεμοφθορίας τῶν συλλεγέντων ἡμῖν ὀλιγίστων γῆς ἐκφορίων. Σὺ μὲν γὰρ πολλάκις μοι τὸν ἐτησίαν βορρᾶν ἐξετραγῴδησας, προσαράσσοντα ἐξαπίνης καὶ καταγλῶντα νευστάζοντας ἤδη πρὸς θερισμὸν τῶν Καρυστίων τοὺς στάχυας, εἶτα καὶ ἀλοῶντα δυστυχῶς καὶ λικμῶντα πολλῷ δυστυχέστερον ὡς μηδ' ἀχυρμιὰν τῆς χθιζῆς εὐετηρίας ὑπολείπεσθαι γνώρισμα. 5. Ἐγὼ δὲ, τλημονέστερόν τι παθὼν, πόθεν τῆς κατὰ σὲ σοφιστικῆς ὑψηγορίας εὑρήσω τινὰ καὶ φθέγξομαί τι τοῦ πάθους ἄξιον; Πῶς τὸ καινὸν δυσπράγημα ἐκτραγῳδήσω καινότερον; 6. Πότερον, ὦ καλὲ παῖ, ὡς τοῖς Καρυστίοις ὁ βορέας ἐπηρεάζει, οὕτω καὶ ἡμῖν Βορεάδαι

9. *ἐμιεύσω*. — 10. *φᾶναι*. — 16. *ξινωρῖδι*. — 19. *ἄρ'*. — 23. *προσαρράσοντα*.

www.libtool.com.cn

Digitized by Google

τινὲς βασκαίνουσι, καὶ ὡς ἂν νεώτεροι καὶ κουφότεροι· ἀεὶ γὰρ ὁπλοτέρων φρένες ἠερέθονται· οὐκ ἀξιοῦσιν ἐν ἀρούραις ἔτ' οὖσαν τὴν τροφὴν διαφθείρειν, καὶ τοῦτό γε πατρῴζειν ἀλλὰ, τὴν πατρικὴν τῶν ληΐων ἀνεροφθορίαν ὑπερπνέοντες, νεανικώτερον καὶ ἀπ' αὐτῶν τῶν ταμειουλκούντων σιρῶν ἁρπάζουσιν· ἢ καὶ αὐτοῦ που ἐπεχωρίασαν αἱ μυθευόμεναι Ἅρπυιαι αἱ τοῦ πάλαι Φινέως τὴν τράπεζαν ἀπ' αὐτοῦ τοῦ στόματος ἁφαρπάζουσαι, αἳ τυχὸν καὶ τὴν ἡμετέραν ἐδωδὴν ἀνηρείψαντο; 7. Ἢ τούτων μὲν οὐδέτερον, ἄσθμα δὲ ἄλλο τι θειότερον καὶ πνεύματος ὀργῆς ἔμπνευσις ταυτηνὶ διεφόρησεν; ὅπερ καὶ μᾶλλον οἶομαι. Ἀκούω γάρ τι καὶ τοιοῦτον ἐν τοῖς προφητικοῖς θεσπίσμασιν· «ἐπεβλέψατε εἰς πολλὰ καὶ ἐγένετο ὀλίγα καὶ εἰσηνέχθη εἰς τοὺς οἴκους ὑμῶν καὶ ἐξεφύσησα αὐτά». 8. Ἀλλ', ὡς λογίζομαι, καὶ τῆς τειαύτης θεομηνίας σχετλιώτερα τὰ ἡμέτερα. Ἄκουε γὰρ τῶν αὐτῶν χρησμῳδούντων οὕτως· «τίνες ἦτε ὅτε ἐνεβάλλετο εἰς κυψέλην εἴκοσι σάτα καὶ ἐγίνετο δέκα σάτα κριθῆς;» Εἰς δὲ τὴν καθ' ἡμᾶς κυψέλην, ὑπὲρ τοὺς τεσσαράκοντα μεδίμνων κριθῆς ἐμβεβλημένων, ὡς ὁ ἐμβαλὼν δεδήλωκε, καὶ σίτου ἔνδεκα, οὐδὲ τὸ δυοστὸν γοῦν γεγόνασιν, ἀλλὰ δώδεκα. Ἐπὶ τούτοις τίνες ἐσμὲν, ὁρῶντες ὅτι καὶ τῶν πάλαι θεηλάτων τἀπιτίμια ἐς τοσοῦτον ἡμῖν ἐπιτείνεται;

9. Σταλήτωσαν τοίνυν ἡμῖν διὰ τοῦ παρόντος καὶ τὰ ὑπολελειμμένα, πλὴν ἀληλεσμένα ὡς ἔτι σώζεται ‖ καὶ πρὶν καὶ ταῦτα ἐριώλη τις ὑφελοῦσα οἰχήσεται. Ὁ γὰρ κῦρ Νικήτας, ὡς οἶμαι, τηνικαῦτα ἐλεύσεται ὅτε καὶ τὰ νέα, Πλειάδων ἐπιτελλομένων, ἄρξονται ἀμᾶσθαι, τῆς θείας χρηστότητος εὐλογούσης τὸν τοῦ ἐνιαυτοῦ τελεσφόρον στέφανον, καὶ μᾶλλον εἴπερ ὁ ἐτησίας, ὁ κατὰ Σολομῶντα σκληρὸς ἄνεμος, οὐ σκληρότερος [ἢ] αὐτόθι εἴωθε τὰ πολλὰ καταβήσεται, οὐδὲ

5. *σιρρῶν*. — 8. *ἀνηρρείψαντο*. — 9. *ἀλλά*. — 16. *κυψέλλην*. — 16. *εἴκοσι σάτα*. — 18. *κυψέλλην*. — 20. *δύοστον*. *τινὲς*. — 24. ‖ Κώδ. 1128, α. — 30. *ἢ* λείπει.

μέτρ *τρίτ'*

www.libtool.com.cn

Digitized by Google

βαρβαρικώτερον τὰ θέρη τῶν Καρυστίων λῃΐσεται, ἐκμειλιχθεὶς ἢ ἀποδιασθεὶς παρὰ σοῦ. 10. Ἀλλ' ὅπως ἑνί γέ τῳ τρόπῳ τῆς ἀκολάστου στήσεις ὕβρεως, ἄκουσον. Οὐκ ἀξύνετος τῶν δεομένων ἐστὶν ὁ βορρᾶς, καὶ τοῦτο πολλαχόθεν μαθὼν ἔχεις· ὅ τε γὰρ Ἀχιλλεὺς ἐπὶ τὴν Πατρόκλου πυρὰν τοῦτόν τε καὶ τὸν σύμπνουν χορὸν καλέσας ἐδυσώπησε καὶ παρὰ τῷ θαυμασίῳ Ξενοφῶντι οἱ μύριοι, σφαγιασάμενοι ἀποκαίοντι καὶ πηγνύντι τοὺς ἀνθρώπους, διεπράϋναν καὶ ἡ ἐν Ἄσμασι καλὴ νύμφη ὡς ἐπαίοντι δήπου «ἐξεγέρθητι, φησὶ, βορρᾶ». Ἔστι δὲ καὶ ἄλλως ἀττικιστὴς, οὐ μόνον ὡς κηδεστὴς Ἐρεχθέως· ἐκεῖθεν γὰρ Ὠρείθυιαν ἥρπασεν, ἐξ ἧς αὐτῷ Ζήτης καὶ Κάλαΐς οἱ Βορεάδαι· ἀλλὰ καὶ ὡς φιλῳδὸς καὶ φιλόμουσος. Ἀμέλει τις καὶ παρὰ τῷ σκοπέλῳ τῶν Σειρήνων καὶ τῷ τῆς Καλλιόπης Ὀρφεῖ καλὸν ᾄδοντι κοιμίζεται καὶ ἀτρέμας ἔχων ἀκροᾶται τῶν μελῶν ὡς καὶ παρ' Ὁμήρῳ οἱ δαιτυμόνες σιγῇ τῶν κιθαρῳδούντων ἀκούουσι.

11. Ποῦ τοίνυν καὶ τὰ σά, ὦ φίλος, θέλγητρα; ποῦ τὰ τῆς φίλης σοφιστικῆς γοητεύματα καὶ φίλτρα, ἵμερον στάζοντα, ποῦ δὲ τῆς ῥητορικῆς αἱ ἴυγγες; Ταῦτα νῦν ἀναλαβοῦ ὡς κίθαριν ὀρφικὴν, ὡς Σειρήνων ᾄσματα· μετὰ τούτων ἀντιπνεύσας ἤχησον, ῥητορικώτερον ἢ πολιτικώτερον τὸ τῶν Σειρήνων προοίμιον ἀνακρουσάμενος. 12. «Ἄγε, ὦ πολύαινε ἄναξ μεγαλοπτερύγων ἀνέμων, λόγων ἐμῶν ξύνες, πρὸς βραχὺ τὸ σαλπίζειν σχασάμενος. Ἵνα τί τὴν ὑφήλιον εὖ ποιῶν, μόνην τὴν καθ' ἡμᾶς ταύτην τῆς Εὐβοίας ἄκραν ἑῴαν ἔγνως ἀδικεῖν; Οὐ σὺ παρὰ Σολομῶντι ἐπιδέξιος ὀνόματι κέκλησαι, οὐ παρ' Ὁμήρῳ αἰθρηγενέτης καὶ ζωγρῶν στρατιώτας τραυματίας ὀλιγοδρανέοντας, οὐ παρὰ τῷ μύθῳ κόρης ἀττικῆς ἐραστὴς ἦ, ἵνα σοι τὰ μείζω ἐξυμνήσω, οὐ παρὰ πᾶσι πυροτρόφος σὺ καὶ τῆς ἀνθρωπίνης τροφῆς τελεσφόρος τροφεύς; Ταύτῃ τοι καὶ βοραν τὴν βρῶσιν ἀπὸ σοῦ παρονομάζουσιν ἄνθρωποι, ὡς μὴ μόνον ἐν ἀρούραις ἐρριζω-

6. τοῦτον τὲ. — 8. διεπράϋνεν. — 11. ἐξῆς. — 26. ἑώαν.

Digitized by Google

μένους τοὺς στάχυας ἐκτρέφοντος, ἀλλὰ καὶ τετμημένους ἤδη· ὅπερ καὶ οἱ τρίδωνες εἰδότες ἁμαλλοδέται τῶν δραγμάτων τὰς τομὰς πρὸς σὲ τετραμμένας ταῖς θημωνίαις ἐπιτιθέασιν, ἵνα δι' αὐτῶν ἐμπνέων καὶ τεθνηκότα τὸν σῖτον οἷον ζωγρῇς, ὥςπερ καὶ τοῖς σιτῶσιν ἐντεθαμμένον ἄσηπτον καὶ κακῶν διατηρεῖς ἀπαθῆ διὰ τῶν φωταγωγῶν εἰςχεόμενος. Τὸ δὲ θαυμασιώτερον, καὶ ἡ νομικὴ πέτρα ἐν τῷ πρὸς βορρᾶν μέρει τῆς σκηνῆς ἵστατο, ἵνα διδάσκωνται ἄνθρωποι, ὡς διὰ σοῦ τελεσφορεῖσθαι θεὸς εὐδόκησε τὰ τὴν καρδίαν ἀνθρώπου στηρίζοντα. 13. Εἶτα πῶς, ὦ κοινὸν ἀγαθὸν, ὁ πάσαις χώραις καὶ πόλεσι δεξιὸς, ὁ ζωγρῶν, ὁ τρέφων, ὁ ῥωννύων, ὁ ἁδρύνων τὰ τρέφοντα λέληθας παρ' ἡμῖν πάντα τἀναντία γινόμενος, ἐπαρίστερος, ὠλεσίκαρπος, φθόρος ληίων, ἀσταχύων καταρακτήρ; Ἦ, ἵνα τἀληθὲς ἐρῶ, καὶ τὰ ἐν ἡμῖν σπέρματα ἐκτρέφειν φιλεῖς, ἕως καὶ εἰς γῆρας λευκὸν καὶ κυπτάζον εἰς δρέπανον· ἀλλὰ πρὶν ἥξωσιν οἱ τλήμονες γηπόνοι ἐς νέωτα θέρους γευσόμενοι, ἔφθης αὐτὸς προσαράξας καὶ συμμάρψας καὶ ὡς ἐν ὅλμῳ αὐτῇ ‖ καλάμῃ τρίψας εἰς κονιορτὸν ὡς ἀπὸ ἅλωνος θερινῆς διασκιδνάμενον, ταὐτόν τι ποιῶν ὡς εἴ τις πανδαισίαν φιλότιμον παραθέμενος καὶ τῶν δαιτυμόνων ἐπιβαλλόντων ἤδη τὰς χεῖρας, εἶθ' οὕτως, πρὶν αὐτοὺς ἅψασθαί τινος, ἀνατρέψαι πάντα λάψας τράπεζαν κἀνακυπώσας μέθυ καὶ τοὺς κεκλημένους ἐάσαι κεχηνότας μάτην αἰσχύνης ἐμπίπλασθαι, ὥςπερ καὶ τὰς ἀθλίους φορτίδας διὰ τοῦ Αἰγαίου κατεπείγων, εἶτα τοῖς κρημνοῖς τῆς καθ' ἡμᾶς Καφηρίδος συνηλόησας. 14. Ὥςτε οὔθ' ἡμῖν τοῖς αὐτόχθοσιν ἵλεως ἐπιπνεῖς καὶ τοῖς παραπλέουσι φοβερὸς ἐμπίπτεις καταποντιστής· καὶ γέγονε τό τε σπειρόμενον τό τε περιπλεόμενον τῆς ἡμεδαπῆς ἄκρας ταῖς παρὰ σοῦ σχεδιαζομέναις συμφοραῖς διαβόητα. Οἵους γὰρ ἀμφοτέροις ἐπικυλίνδεις κινδύ-

2. *ἁμαλοδέται.*— 13. *ἐπ' ἀρίστερος.* — 14. *καταρρακτὴρ.*— 16. *ἤξουσιν.* — 17. *προσαρράξας.* — 18. Κώδ. ‖ 128,6. — 19. *ταυτὸν.*— 22. *ἀνατρέψοι. λάξας.* — 23. *ἐάσοι.*— 25. *τῆς κρημνῆς.*

Digitized by Google

νους, ὁλκάδας μὲν ἐπιχειλεῖς ἀγαθῶν κρημνώδεσιν ἀκταῖς προσκρατῶν καὶ εἰς ἁλὸς ἄχνη λεπτύνων, λῃΐοις δὲ πελαγίζουσι καὶ ὑποκυμαινομένοις ὥρια τραχὺς καὶ ζαμενὴς ἐμπίπτων καὶ νεοχμῶν χερσαῖα ναυάγια. 15. Ἔνθεν τοι τὰ μὲν περὶ ἡμᾶς κοῖλα τῆς Εὐβοίας κοιλὰς ἄλλη κλαυθμῶνος ᾄδεται, αἱ δὲ πυροφόροι πεδιάδες πεδίον ἀφανισμοῦ. Ἀλλ' εἰ καὶ ἐς δεῦρο τοιοῦτος ἡμῖν ἐπεφέρου, μηδενὸς ὑπάρξασιν ἀδικήματος, καταιγιδώδης καὶ τυφωνικὸς καὶ ὡς ἀπὸ χαρωνείων βαράθρων ὀλέθριος, ἀλλὰ νῦν γε ἴλαθι, κράτιστε πάντων ἀνέμων, φεῖσαι τῶν ἀθλίων διὰ σὲ ὀψὲ γοῦν, μηκέτι ὡς ἀπὸ Σκυθίας κινούμενος βαρβαρικώτερον σάλπιζε, αὔραις δὲ εἰρηνικαῖς περιβόμβει καὶ τὰ καθ' ἡμᾶς. 16. Ναὶ λῦσον τὸ σφοδρὸν τοῦτο καὶ σκυθρωπὸν, ναὶ μέθες τὸ λίαν καὶ πνέον θυμοῦ, εἰς δὲ πνεῦμα στῆθι πραότατον, καὶ κοπασάτω θραῦσις ἡ χρόνιος. Οὕτως ὄναιο τῶν φιλτάτων».

17. Τοιαῦτα μὲν οὖν οὕτως ἐν πρώτοις ὑποθωπεύων ῥητορεύσεις, καὶ εἰ μὲν μαλθακοῖς τούτοις καὶ λογοχαρέσι τερετίσμασι θέλξας διαπραύνοις, ἀπήλλαξας τὸ πατρικὸν λάχος δαιμονῶντος πνεύματος, καὶ οὐκέτι λυρικὸς σὺ, ὀρφικὸν νόμον εἴτε σειρήνειον ᾄδων, ἀλλ' ἤδη καὶ ψάλτης δαυϊτικὸς, πονηρῶν πνευμάτων κατεπᾴδων καὶ πνιγηρῶν. Τί γὰρ βουλιμίας πνιγωδέστερον αὐτοῦ, ἐπιλαμβανομένης λαιμοῦ εἰς πνίγμα θανάσιμον; 18. Εἰ δ' εἰς κενὸν νευρᾶς κτύπον ψαλάξεις ταυτὶ, ἐπέστραπται δὲ ὅσα καὶ ὄνος λύρας τῶν κρουμάτων ὁ σκληρὸς ἄνεμος καὶ μᾶλλον σκληρύνεται καί σου τὰ ἐπᾴσματα ἐλέγχει ὡς οὐδὲν ἀλλ' ἢ μόνον ἀνεμώλια τερετίσματα, σὺ δ' ἀλλὰ μηδ' οὕτως ἀποκναίσας σιγήσῃς τοῦ λοιποῦ, ἀλλὰ μετάβηθι καὶ ἄλλον κόσμον ἄεισον, ἐκ τοῦ λυδίου εἰς τὸ δώριον τὴν χέλυν μεθαρμοσάμενος καὶ δὴ πρὸς τὸ συντονώτερον καὶ ὀξύτερον τὸ μέλος μεταρρυθμίσας ὧδέ πως ἀναβαλοῦ.

19. «Ὦ σκληρὲ ὄντως ἄνεμε, οὐ ῥεῦμα σὺ ἀέρος καὶ

4. *ἔνθεν*. — 10. *πεῖσαι τοῖς ἀθλίοις*. — 24. *ἐπέστραπτε*. — 32. *ῥεύμασιν ἀέρος*.

Digitized by Google

χεῦμα φερέσβιον, ἀλλὰ χείμαρρος ἀγρίας λαίλαπος. Τί μηδὲν ἄχαρι πεπονθὼς πρὸς' τῶν Καρυστίων τηλικαῦτα ἀδικεῖς, πόνους πολυμόχθων ἀροτρέων παρασύρων καὶ διαφθείρων ὡς ὁ παρ' Ὁμήρῳ πλήθων ποταμὸς γεφύρας καὶ ἀνδρῶν ἔργα πίονα; Τί παρ' ἄλλοις μὲν ὡς ἐτησίας βορρᾶς τὴν ἀνθρωπίνην τελεσφορεῖς βοράν, τὴν δ' ἡμετέραν ὡς θηρίον βοράν λαφύσσεις καὶ καταβαίνεις ἡμῖν θερινὸς πολλῷ δριμύτερος ἢ χειμέριος, ἅτε θερίζων καὶ λικμῶν ὀλεθρίως ἅπερ οὐκ ἔσπειρας ἢ, καὶ ἀντιστρόφως εἰπεῖν, διασπείρων εἰς ἀέλλας θέρος ἀλλότριον; 20. Ὄντως χιόνος σκυθικῆς ἀποφορὰ σὺ καὶ ξενοκτόνου Ταυροσκυθίας ἄσθμα ταρτάριον. Καὶ τί γὰρ τῶν ἀλγεινῶν καὶ πολεμίων τῇ ἀνθρωπίνῃ ζωῇ οὐ σχεδιάζεις αὐτός; Οὐ μάλκας καὶ χείμετλα; ‖ Οὐ παγετῶν καὶ κρυστάλλων πατὴρ σύ; Τί δὲ τῶν καλῶν καὶ βιωφελῶν οὐ διαλυμαίνεται παρὰ σοῦ καόμενον; Οὐ κτηνοκτόνος σὺ καὶ παρὰ ποιηταῖς βουδόρος; οὐ φυτὰ τὰ μὲν πρυμνόθεν ἐκβοθρεύων ἀνασπᾷς, τὰ δὲ μαραίνων ἀπονεκροῖς, τὸν ἐν αὐτοῖς ὀπὸν πηγνύς; 21. Τί λέγω ὀπὸν δένδρων, ὁπότε καὶ ποταμῶν ναυσιπόρων ἀπολιθοῖς ῥεύματα καὶ καλῶς ἡ ἐν Ἄσμασι νύμφη σοὶ μὲν ὡς λυμαντῆρι μοσχευμάτων καὶ κηπευμάτων ἐπικελεύεται ἀπανίστασθαι, τὸν δὲ νότον προσκαλεῖται ὡς ἀλεεινὸν πνεῦμα καὶ ζωογόνον φυτοῖς τε καὶ θρέμμασι, λέγουσα «ἐξεγέρθητι, βορρᾶ, καὶ ἔρχου, νότε, καὶ διάπνευσον κῆπόν μου καὶ ῥανάτωσαν ἀρώματά μου»; 22. Ἀλλὰ τὰ μὲν κατ' ἤπειρον ἀλγεινά σου ὡς μυρίων βραχέα εἰπεῖν τοσάδε· ὅσας δὲ διασκευάζεις κατὰ πόντον τραγῳδίας, πόσαι Ἰλιάδες ἂν ῥαψῳδήσαιεν; Οὐκοῦν συνελὼν τὰ πάντα ὡς ἔν τινι συναθροίσω περιγραφῇ τῷ προφητικῷ ἐκείνῳ λέβητι, ὃν Ἱερεμίας ἑώρα ὡς ἀπὸ προσώπου τοῦ βορρᾶ ὑποκαιόμενον. Ὁ δὲ θεὸς σαφηνίζων τὴν ὅρασιν ἀπὸ προσώπου τοῦ βορρᾶ,

1. *χείμαρος*.— 6. *βορρᾶν*.— 13. *μάλχας. χίμετλα*. ‖ Κώδ. 129,α. — 14. *κρυστάλλων*. — 16. *βούδορος*. — 23. *βορρᾶ*. — 24. *κῆπον*.

Digitized by Google

φησὶν, ἐκκαυθήσεται τὰ κακὰ ἐπὶ πάντας τοὺς κατοικοῦντας τὴν γῆν. 23. Ἀλλὰ τῶν μὲν κοινῶν πᾶσι κακῶν παραπολαύειν καὶ ἡμᾶς καινὸν οὐδὲν, τὸ δὲ πρὸς τοῖς κοινοῖς καὶ ἴδιόν τι ἐτησίως καὶ πολλῷ δεινότερον καρποῦσθαι, ἡλίκον δυςπράγημα. Εἰ δὲ καὶ οἷς εὖ ποιεῖν δοκεῖς, τούτοις ἡμᾶς ζημιοῖς, ἀντὶ καρποτρόφου φαινόμενος ὠλεσίκαρπος, πῶς οὐκ ἂν ἐν δίκῃ γε εἴης ἁπάντων ἀνέμων ἔχθιστος, ἐρυσίβης ὀλεθριώτερος, παρ' ὅσον ἐκείνη μὲν ἔτι γαλακτοτροφούμενα τὰ ἐκφόρια τῆς γῆς βρεφοκτονεῖ μαραίνουσα, σὺ δὲ ἀπογεγαλακτισμένα καὶ ηὐξημένα εἰς ἀκμαστικὴν ἡλικίωσιν ἀφαρπάζων τῶν ἐκπονησαμένων χειρῶν, μείζω τὴν ἀλγηδόνα ἐπιτρίβεις καὶ τοσούτῳ ὅσῳ καὶ βρέφους ἀνὴρ τελεώτερος. 24. Σὺ καὶ στρατοπέδων ἀκρίδων πολεμιώτερος. Ἐκείνων μὲν γὰρ τὸ πτερὸν ἔστιν ἃ τῶν λῃΐων διαπεφεύγασι, τὰς σὰς [δ'] οὐδὲν ἐκπέφευγε πτέρυγας, ὥςπερ καὶ τὰς τῶν χαλαζῶν σφενδόνας ἐκκλίνουσί τινες στάχυες. Σὲ δὲ οὐδεὶς ἁπλῆξ διέδρα καταρρηγνύμενον».

25. Τούτοις κἀκεῖνα ἐπισυνείρας συγκριτικῶς, ὦ θρέμμα καὶ μόσχευμα σοφιστικῆς, ἀντιπαρεξέτασον πρὸς ἑνίους τῶν ἀνέμων τὸν βορρᾶν. Μᾶλλον γὰρ οὕτως ἂν ὑποκνίζων ἐρεθίσειας. Καὶ λέγε οὕτως· «Τί γὰρ τοιοῦτον ἠδίκησέ ποτε νότος ἢ ζέφυρος; Ὧν τὸν μὲν ἀντέθηκέ σοι κατὰ διάμετρον ἡ φύσις εὖ ποιοῦσα ὡς ἐνστάτην γενναῖον τῆς σῆς κακότητος, ἀναζωπυροῦντα μὲν ἀλεεινῇ θαλπωρῇ τὰ παρὰ σοῦ καταψυχόμενα καὶ νεκρούμενα ζῷά τε καὶ φυτὰ, ἀντιπνοίᾳ δὲ σφοδροτέρᾳ τὴν σὴν ὑφιστάμενον καὶ ἀποβιαζόμενον βαγδαίαν θρασύτητα. 26. Εἰ μὴ γὰρ οὗτος ἀντίπνους ἀνθίστατό σοι, κἂν εἰς σκυθικὴν ἐρημίαν τὴν περὶ τὴν Θούλην καὶ ὑπερβόρεον ἢ καθ' ἡμᾶς οἰκουμένη, πάλαι σοι ἀπετελέσθη καὶ σοὶ μόνῳ ἐκκείμενον ἐνδιαίτημα, κἂν καὶ ἡ ὑγρὰ φύσις εἰς κρυσταλλίνην μετέβαλεν. Ἧπου καὶ τὰ περὶ ἡμᾶς πελάγη εἰς τὴν

8. *παρόσον*. — 14. δ' λείπει.— 19. *μό χευμα*. — 22. *κατα-διάμετρον*.— 25. *ζῶα τὲ*. — 30. *κρυσταλίνην*.

Digitized by Google

Λίβυσσαν θάλασσαν μεγάλοις κύμασι κυλίνδων συνώθησας, εἴ γε μὴ ὁ φίλτατος νότος ἀντανωθῶν ἀντίπρωρα κύματα ἐκεῖθεν ἀντεπερρόθει σοι. 27. Κάλλιστα τοίνυν καὶ σοφός τις χρησμὸς παρέδειξε τῆς ἑκατέρου φύσεως τὸ διάφορον, σὲ μὲν προσειπὼν θρᾴκιον σαλπιγκτὴν, || τὸν δὲ νότον λιβυκὸν αὐλητὴν, παρὰ τοσοῦτον ὑποφαίνων βορέου τὸν νότον εἰρηνικώτερον καὶ προσηνέστερον παρ' ὅσον μελιχρότερος καὶ σάλπιγγος αὐλός. 28. Καὶ νότος μὲν, ὡς ἔπος φάναι, τοιοῦτος, ζεφύρου δὲ τίς ἀνέμων χαριέστερος καὶ μουσικώτερος, οὐ πολεμικὸν σαλπίζων καὶ ἄγριον, οὔτε μὴν ἐμπνέων αὐλοῖς, καινότερον δὲ τρόπον τοῖς κύκνοις συνυφαίνων τὰ κρούματα; Τοῖς γὰρ ἐκείνων ἐμπίπτων πτεροῖς καὶ οἷα χορδὰς ἀνατινάσσων, κιθαρῳδικῶς καὶ κατὰ λόγους ἁρμονικοὺς ἀναψηλαφώμενος σχεδιάζει, κατὰ τὸν εἰπόντα, μέλος τὸ σύριγμα· οὗ καὶ ταῖς αὔραις τὰς τῶν Μακάρων νήσους περιπνεῖσθαι λόγος ἐντρέχει πολὺς, ὥστ' εἴπερ καὶ παρ' ἡμῖν διαρκέστερον ἐπέπνει αὔρα ζεφύριος, Μάκαρες ἂν ἦμεν ἕτεροι, ὡς νῦν γε, πρὸς τοῦ βορρᾶ καταπνεόμενοι, κακοδαίμονες. 29. Οὕτως οὐκ ἔστι τις τῶν ἀνέμων τοῦ βορρᾶ ὁλοώτερος ἄλλος, εἰ δέ τις καὶ τὸν ἐκ Θρᾴκης ἐρεῖ ὠλεσίκαρπον, πάλιν τὸν βορρᾶν λέγει· ὁ αὐτὸς γὰρ εἶ, διαφόρους μὲν κλήσεις ἐκ τῶν τόπων μεταμπισχόμενος, Θρᾴκιος καὶ Ἀπαρκτίας καὶ Ἑλλησποντίας καὶ Μέσης ὀνομαζόμενος, οὐ μέντοι καὶ ταῖς τόπων διαφοραῖς συμμεταβάλλων, ἀλλὰ πανταχόθεν ἐφελκόμενος τὴν αὐτὴν κακοποιὸν ἰδιότητα».

30. Τοιαύτη σοι ἔσται, ὦ οὗτος, καὶ ἡ πρὸς τὸ βραχύτερον ἢ σφοδρότερον εἶδος τοῦ λόγου ὑπάλλαξις· οἶμαι δὲ ὅτι ὥςπερ τοῖς θωπευτικοῖς οὐ μαλάξεις τὸν σκληρὸν τουτονί, οὕτως οὐδὲ τοῖς τραχυτέροις ἐκπλήξεις. Οὐκοῦν λοιπόν ἐστιν οὐ σοὶ μέντοι μόνῳ, ἀλλὰ πᾶσι τοῖς ἐπηρεαζομένοις καὶ πρὸ πάντων τῷ πατρὶ αὐτῶν καὶ ποιμένι τῶν ῥεόντων τουτωνὶ

1. *Λίβυσαν.* — 5. *σαλπικτὴν.* || Ἀώδ. 129,6.— 8. *φάναι.*— 17. *αὖρα.* — 28. *ἐστι.*

www.libpool.com.cn

Digitized by Google

λόγων καὶ εἰς ἀέρα χεσμένων, ἀφεμένοις τὸν ἐν ἀρχῇ ὄντα λόγον καὶ πρὸς τὸν θεὸν, καὶ θεὸν ἱκετηριάσασθαι, καὶ κατὰ τοὺς ποτὲ χειμαζομένους μαθητὰς θεοκλυτῆσαι «Κύριε, σῶσον ἡμᾶς· ἀπολλύμεθα». 31. Αὐτὸς γάρ ἐστιν ὁ τὸν βορρᾶν καὶ τὴν θάλασσαν πλάσας, ὁ περιπατῶν ἐπὶ πτερύγων ἀνέμων, ὁ ἀφορίζων τὸν ἑαυτοῦ θρόνον ἐπ' ἀνέμων, ὁ ἐκτείνων βορέαν ἐπ' οὐδενί· αὐτῷ γὰρ οἱ ἄνεμοι καὶ ἡ θάλασσα ὑπακούουσιν. Αὐτὸς ἐπιτάξει τῇ καταιγίδι καὶ στήσεται εἰς αὔραν καὶ οὐκέτι λαῖλαψ βορεία τοὺς ὑμῶν ὑφέλοι καρποὺς, οὐδὲ σπερεῖτε τοῦ λοιποῦ ἀνεμώλια.

32. Ταῦτά σοι προσαθύρω, φίλη κεφαλὴ, οὔτε συμμέτρως ἐπιστολιμαίῳ χαρακτῆρι· ἀόριστοι γὰρ αἱ κινήσεις τῶν παιζόντων· οὔτ' ἀποχρώντως τῷ σῷ περὶ τὰ σοφιστικὰ ἔρωτι. Οὐδὲ γὰρ ὅλαι βίβλοι σοφιστῶν τὸ τῆς σῆς ψυχῆς ἐπιθυμοῦν ἀποπλήσουσι. Πλὴν εἰ καὶ τὸ μὲν ὑπερήλατο, τοῦ δ' αὖ οὐκ ἐξίκετο, μὴ ὡς πικρὸς διαιτητὴς λόγων εὔθυνε, μήτε πρὸς τοὺς ἀρχιτεκτονικοὺς νόμους τοὺς ἀπὸ τῶν ἀξόνων τῆς σῆς σοφιστικῆς, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀποπτώσεως τοῦ συμμέτρου σύγγνωθι καὶ, εἴ τι κινδυνῶδες τετόλμηται, ὡς οὐκ ἀκουσίως ἐρραθυμημένον ἐπιεικέστερον ἄκουε. 33. Τὰς μέντοι ὑποψύχρους κουφολογίας καὶ μᾶλλον ἐν ταῖς πρὸς τὸν βορέαν ὁμιλίαις τῇ αὐτοῦ, οἶμαι, φύσει δικαίως ἂν προσλογίσαιο. Φιλεῖ γάρ πως ὁ λόγος τοῖς ἀπαγγελλομένοις συμμορφάζεσθαι· ἡ δ' εὐλογωτέρα παραίτησις, τοὺς ἀλείπτας τῶν ἀθλητῶν ἡδουλήθημεν μιμήσασθαι, καὶ ὡς ἐκεῖνοι δι' ἑαυτῶν τοῖς γυμναζομένοις τοὺς ἄθλους ὑποδεικνύοντες ἀθλοῦσι διάκενα πηδῶντες ‖ καὶ θέοντες οὐκ ἔννομα ἢ ἀκροχειριζόμενοι καὶ εἰς ἀέρα εἰκῇ πνέοντες, οὕτω καὶ ἡμεῖς, προσγυμνάζομένοι σοι τὰ σοφιστικὰ ἕνεκά γε ψιλῆς ὑποδείξεως, οὐκ ὠκνήσαμεν ἀνεμιαῖα πυκτεῦσαι, ἀέρα, κατὰ τὸν πάνσοφον Ἀπόστολον, δαίροντες.

34. Εἰ μὲν οὖν ὄναιό τι τοῦ τοιοῦδε λογικοῦ ἀθύρματος, τῷ

6. *ἐπαρέμων.*— 8. *καταιγῖδι.*— 9. *αὔραν. λαίλαψ.*— 17. *ἀξόντων.* — 21. *βορρέαν.*— 27. ‖ Κώδ. 130,α.

Digitized by Google

γήρᾳ χάριν ὀφλήσεις, οὐ μειρακιώδη πάντη, ἀλλὰ καὶ ὑπόσεμνά τινα παίζοντι. Εἰ δὲ ἀκερδὲς ὅλως καὶ ἄκαρπον φανεῖταί σοι, αὖρα ποντιὰς βορέου φερέτω. Οἴσομεν γὰρ καὶ ἡμεῖς τὴν ἀνεμοφθορίαν τῆς ἐπιστολῆς, ὡς τὴν τῶν ληΐων οἱ Καρύστιοι καὶ δίκην τίσομεν ταύτην, ὅτι ὅλως ἀντιστῆναι τετολμήκαμεν πνεύματι ὅπου θέλει καὶ ὡς θέλει πνέοντι, καὶ ταῦτα προφήτου λέγοντος ἀκούοντες· «κατὰ πρόσωπον ψύχους αὐτοῦ τίς ὑποστήσεται;»

35. Ἔρρωσο καὶ ὅσα καὶ ἄερα τοὺς λόγους ἀνάπνεε. Ὁ ἱερώτατος Καρύστου προχειρήσθω παρ' ἡμῶν. 36. Οὓς ἐδήλωσας λόγους οὐκ ἐπεσκέμμεθα οὔτε ἠκριβωσάμεθα διὰ τὸ ἀνθέλκειν ἡμᾶς τὸν ἰατρὸν κῦρ Νικόλαον εἰς συναναγνώσεις ποτὲ μὲν γαληνείων συγγραμμάτων, ποτὲ δὲ ἀριστοτελικῶν τῶν ὅσα λυσιτελοῦσιν εἰς κατάληψιν τῶν ἐπιστημονικῶν ἀποδείξεων Γαληνοῦ. Κἂν τούτῳ γὰρ οὐκ ἠθέλησεν ὁ κῦρ Νικόλαος ἀπειθῆσαι τῷ καθηγεμόνι τῆς αὐτοῦ τέχνης, τῷ Γαληνῷ, πολλὰ ἐπισκήπτοντι μὴ ἀγυμνάστους πάντη μεθόδων ἀποδεικτικῶν ἥκειν ἐπὶ τὴν ἀκρόασιν τῶν αὐτοῦ συγγραμμάτων. 37. Ὅμηρον ἀπέσταλκέ μοι ὁ κῦρ Βασίλειος ὁ Κυνηγὸς καὶ ἐπελθὼν αὐτὸν εὗρον λείποντά τινα κατά τινα διαστήματα, καὶ μετὰ ταῦτα ἐζήτει τίμημα δικαίῳ τοῦ Λαπαρδᾶ· ἐκείνῳ γὰρ ἀπεχαρίσθη τὸ τοιοῦτον βιβλίον· νομίσματα ὑπέρπυρα δύο, ἃ μὴ ἔχοντες καταθεῖναι ἀντεστρέψαμεν. 38. Εἰ γοῦν ἀπέρχῃ εἰς Ἀθήνας καὶ βούλει ὠνήσασθαι τοῦτον, ἔχε κατὰ νοῦν τὴν εἴδησιν ταύτην· δυνήσῃ γὰρ καὶ τὰ λείποντα ἀναπληρῶσαι καὶ ἔχειν τέλειον Ὅμηρον, οὗ ἅπαντες οἱ ῥέοντες τοῖς λόγοις ἀρύονται. 39. Μᾶλλον δὲ ὡς ἐξ Ὠκεανοῦ πάντας ποταμοὺς καὶ ῥέατα πάντα φησὶν αὐτὸς Ὅμηρος, οὕτω καὶ ἀπ' αὐτοῦ Ὁμήρου παντοδαποὶ λόγοι πη-

2. *φαρεῖται*.—3. *αὖρα*.— 6. Ἐν τῷ *καὶ* ὡς τὸ *κ* ἐγράφη ἐπὶ τῶν γραμμάτων *πτ*, ἀρκτικῶν τῆς λέξεως *πτέοντι*, ἣν ἤρξατο γράφων τὸ πρῶτον ὁ βιβλιογράφος. — 16 *αὐτοῦ*. — 18. *αὐτοῦ*. — 20. *λείποντα τινὰ*.— 22. *βιβλίον* [illegible] *δύο*.— 26. *οὗ οἱ πάντες*.

www.libtool.com.cn

Digitized by Google

γάζουσιν· ὃν καὶ ἀπὸ στήθους ἄδειν ὤφειλες. Σὺ δὲ οὐδὲ ἀνὰ χεῖρας ἔχων τὸ βιβλίον ὁμιλεῖς τῷ ποιητῇ. Καὶ σκόπει πόσῳ δεύτερος ἥκεις τοῦ Ἀλεξάνδρου κατὰ τὸ φιλόμηρον, ἀνδρὸς περὶ μάχας ἀνδροκτασίας τε καταγινομένου καὶ μόνον κατὰ νοῦν τρέφοντος ὅπως δεσπόσει τῆς ὑφ' ἥλιον. Ὅμως καὶ οὕτως ἔχων λέγεται ὁ Μακεδὼν οὗτος ἐπικαθεύδειν Ὁμήρῳ ὑπὸ κεφαλὴν κειμένῳ ἑκάστοτε. Οὕτως οὐδὲ ὑπνώττων ἀφίστατο τοῦ ποιητοῦ. 40. Σὺ δέ, καὶ ταῦτα νεωτέρας ῥητορικῆς ἐπιθυμητὴς σφοδρὸς ὤν, τῆς οὐκ ἐμμέτρου μέν, ὅσον δ' ἐπὶ τῷ αὐτῷ νόμῳ καὶ αὐθάδει κροτάλῳ τῆς φράσεως ποιητικῆς ἄντικρυς, ἅπαξ καὶ ὡς ὄναρ ἐντυχὼν, οἶμαι, τῆς ἑαυτοῦ διανοίας, ὡς ὁ Πλάτων τῆς ἰδίας πόλεως, ἐρίῳ στέψας ἀπήλασας τοῦ λοιποῦ. 41. Ταῦτα οὐκ ἀπᾴδοντα οἷς πολλάκις καὶ παρόντι σοι ἐπέπληξα, ὀλιγωροῦντι τοῦ ποιητοῦ, οἶμαι δὲ καὶ τῶν λοιπῶν. Εἰ γὰρ τοῦ κορυφαίου καὶ πατρὸς κωμῳδίας τε καὶ τραγῳδίας, τῶν ἄλλων καὶ μάλιστα. Ἤκουσας, οἶμαι, τὸν Πολέμωνα τὸν σοφιστὴν καὶ τὸν ἐκείνου θρυλούμενον ῥοῖζον· περὶ οὗ τις ἐρωτηθεὶς «ἵππων μ' ὠκυπόδων ἀμφὶ κτύπος οὔατα βάλλει» ἀπεκρίνατο, «τὸ ἐπίκροτον καὶ ὑψηχὲς τοῦ ῥήτορος, ὡς φησιν ὁ Φιλό‖στρατος, παραδηλῶν. Οὗτος τοίνυν ὁ Πολέμων δεῖ φησιν ἐκφέρειν ὤμοις μὲν [τὰ] τῶν λογογραφούντων, ἀμάξαις δὲ [τὰ] τῶν ποιητῶν. Ἀλλὰ στήτω μοι ἡ γραφὶς, ἵνα μὴ καὶ ἑτέρου χάρτου συγκολλήσεως δεησόμεθα. Τοὺς μεγαλοδοξοτάτους ἄρχοντας προσφθεγγόμεθα.

---

1. *ἀποστήθους.*— 4. *καταγινούμενου.*— 5. *ὑφήλιον.* — 10. *ἀφθάδει.*—17. *θρυλλούμενον.*—18. *τίς. ἀμφικτύπου.*—20. ‖ Κῶδ. 130,6.— 21. 22. *τὰ λείπει.*

www.libpol.com.cy

Digitized by Google

ρεϐ'. Τῷ Τορνίκῃ κῦρ Εὐθυμίῳ καὶ τοῖς λοιποῖς Ἁγιοσοφίταις

ἤγουν τῷ Πιστοφίλῳ κῦρ Νικολάῳ καὶ τῷ Βεριδόῃ κῦρ Μανουήλ.

1. Ἐγὼ τὸ μὲν ἐπιστέλλειν ὑμῖν, ὦ σοφαὶ καὶ φίλαι μοι κεφαλαί, καὶ παρ' ὑμῶν αὖθις ἀμοιβαῖα δέχεσθαι τοῦ παντὸς ἂν ἀλλαξαίμην, πολλῶν τε ἕνεκα, μάλιστα δ' ὅτι παρ' ὅσον ἂν χρόνον ἢ τὰ παρ' ὑμῶν ἐπιὼν ἢ τὰ πρὸς ὑμᾶς γράφων τύχοιμι δοκῶ συνεῖναι πως ὑμῖν καὶ οἷον ἐναδολεσχεῖν οὐ γράμμασιν, ἀλλ' ὑμῖν αὐτοῖς ἀφ' ὧν καὶ πρὸς οὓς τὰ λεγόμενα. 2. Ὀνειρώττω γὰρ ἐγρηγορότων ὁμιλίαν τινὰ καὶ φαντασιοῦμαι εἰδωλοποιίαν ἐντεύξεως καὶ ὕπαρ ἀτεχνῶς, οὐκ ὄναρ τὴν κοινολογίαν ποιεῖσθαι δοκῶ, ὡς ἂν ἢ προσδιαλεγομένων καταφανῶς ἀκροώμενος ἢ προσδιαλεγόμενος ἐναργῶς ἐπαΐουσιν, ὑπὸ τοῦ ἄγαν ἐθέλειν, ὡς οἶμαι, καὶ γλίχεσθαι τὴν ἐντυχίαν, παρακλέπτομαι τὸ ἀπόδημον καὶ γίνομαι ὑμῶν καὶ μεθ' ὑμῶν ὅλως. 3. Ὅσην οὖν καὶ οἵαν ψυχαγωγίαν οἴεσθέ με καρπεῦσθαι καὶ ἡλίκην παραμυθίαν δρέπεσθαι ἐφ' ὅσον χρόνον κοινοῖς ἐνευκαιρῶ γράμμασι καὶ τῆς μὲν κατ' αἴσθησιν ζωῆς ἁρπαζόμενος, τῆς δὲ φανταστικῆς ἐπιβαίνων, δοκῶ μοι συνεῖναι τοῖς φιλτάτοις ὑμῖν; Καὶ γὰρ ὡς παλαιοὶ τὰς θείας ἐπαγγελίας, οὕτω καὶ αὐτὸς τὰς ἱερὰς καὶ ποθεινὰς ὑμῶν ὄψεις τε καὶ φωνὰς πόρρωθεν ὁρῶν καὶ ἀκούων ἀσπάζομαι, ἀλλ' ὡς ἄγχιστα παρὼν καὶ οἷον αὐτόπτης γινόμενος καὶ αὐτήκοος. 4. Οὕτως καὶ ἀπὼν ἀποῦσι κατὰ σῶμα συνάπτομαι πνεύματι καὶ ὡς παρόντων κατεμφοροῦμαι κατ' ἐξου-

ρεϐ'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι (Λ), φ. 130 α-131,ϛ καὶ τῷ βαροκκικῷ (Β), φ. 154,ϛ-155,α.

Τίτλος. *τῷ τορνίκῃ κῦρ εὐθυμίῳ καὶ τοῖς ὑπ' αὐτὸν ἁγιοσοφίταις* Λ. — 1. ‖ Κώδ. 130,ϛ. — 2. *ὑμῖν* ΛΒ. *ἀμοιβαῖα* Β. — 3. *γε* Λ. — 4. *παρ' ὑμῖν* Β. — 10. *πρὸς διαλεγόμενος* Β. *ἐπαΐουσι* Β. — 13. *μεθ' ὑμῶν* ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος *ἡμῶν* Β. — 15. *κοινῆς* ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος *κοινῆς* Β. *τοῖς* Β.

Digitized by Google

σίαν πολλὴν καὶ τῆς ὑπερορίου διαστάσεως ἀπαλλάττομαι, ἕως τὴν ἐν γράμμασιν ὁμιλίαν σχασάμενος καὶ τῆς ἐντεῦθεν ἐκστάσεως ἐπανιὼν ἐν ἐμαυτῷ γένωμαι καὶ τῆς ὀνειρώδους προσλαλιᾶς καὶ φαντασιώδους ἁρπαγῆς αἰσθήσομαι καὶ γνώσομαι ὡς οὐκ ἐν Χαλκίδι καὶ τοῖς ἐκεῖ που φιλτάτοις σύνειμι ἀληθῶς, ὀνειροπολῶν δὲ ἄλλως ἔτι που κατερύκομαι εὐρεῖ πόντῳ, καί μέ τις τῶν κατ' Αἰγαῖον Κυκλάδων νήσων ὑγραῖς, τὸ ποιητικὸν, ἀγκάλαις ὀχμάσασα πολλῷ τῷ μεταξὺ τῶν φιλτάτων διίστησι.

5. Τούτου μὲν δὴ ἕνεκα, ὡς εἶπον ἀρχόμενος, πολλοῦ μοι τὰ ἐπισταλτικὰ γράμματα κρίνεται ἄξια καὶ ηὐξάμην ἂν ἐνδελεχῶς ἑκάστῳ ὑμῶν ἀνὰ μέρος καὶ ἰδίᾳ γράφειν οἷός τε εἶναι καὶ αὖ παρ' ἑκάστου ὑμῶν ἀμοιβαδὸν τὰ ἴσα δέχεσθαι. Οὕτω γὰρ ἂν, ἑκατέρωθεν πληθυνομένης τῆς ὁμιλίας καὶ αὐξομένης, καὶ ἡ ἀπ' αὐτῆς μοι ψυχαγωγία ἐς ἀνάλογον μέγεθος προὔβαινεν. Ἀλλ' ὤ, τί πάθω; οὐδὲ τὸ χρηστὸν ῥᾷστον ἐμοὶ καὶ ἄλλως εὐπόριστον. 6. Ἵνα γὰρ τὰς ἄλλας τῷ τέως ἐργωδίας ἐάσω ὑμῖν, ὦ θαυμάσιοι, περιλαλοῦντες ὑπερφωνεῖτε ἕνα με πολλοὶ καὶ γέροντα νεανίαι καὶ πάλαι σχασάμενον τὸ φιλότιμον ἐπακμάζοντες τῷ τοιούτῳ καὶ θερμότερον ἐλλαμπόμενοι. Καὶ χαίρω μὲν ταῖς πολλαῖς ὑμῶν φωναῖς καταυλούμενος, οὐκ ἔχων δὲ ἀντᾴδειν πρὸς ἕκαστον μιᾷ φωνῇ, λειπόμενος ἄχθομαι καί ποτε χειροπληθὲς φορτίον γραμμάτων ὑμετέρων ὡς τὰ πολλὰ δεχόμενος, πρῶτα μὲν τῷ εὐόγκῳ τούτου ἐπεντρανίζων ἀναψύχω, πῶς εἴποιτε, καὶ πλέον ἢ οἱ δ.ψῶντες ταῖς μεγαλειότησι τῶν προσφερομένων ἐκπωμάτων ἐπιγαννύμενος καὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς οἷον προσπίνουσι ψυχαγωγούμενος. Εἶτ' ἀνα‖πτύξας, ἐπέρχομαι ἀνὰ μέρος ἕκαστον καὶ δοκῶ καθῆσθαί που ἐν ἀλσώδει μουσικῶν ὀρνίθων

1. *ἀπαλλάτομαι* B.— 3. *ἐμαυτοῦ*.— 7. *με τίς*.— 8. *ἐχμάσασα* B. *τὸ μεταξὺ* B. — 12. *ὑμῶν ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος ἡμῶν* B. *οἷος* Λ.— 13. *ἴσα* ΛB. — 17. *τωτέως* ΛB. — 21. *ἐλλαμπόμενος* B. *ἡμῶν* B. — 22. *ἔχων* B.— 27. *ἐπιγαννύμενοι* B. *οἱ* Λ. — 28. ‖ Κώδ. 131,α.

www.libtool.com.cn

Digitized by Google

καταγωγῇ καὶ νῦν μὲν κύκνων, νῦν δ' ἀηδόνων εἶτ' ἄλλων καλῶς ἀειδόντων ἐπακροᾶσθαι, ὅτε καὶ τὸ τοῦ κωμικοῦ ὡς ἥδομαι καὶ τέρπομαι καὶ μόνον οὐ χορεῦσαι βούλομαι, ὥσπερ ἄρα καὶ τὸν Ἀλέξανδρον ἀνέπειθον πυρριχίζειν οἱ Τιμοθέου αὐλοί. Οὕτως καὶ ὦτα γοητεύομαι καὶ ψυχὴν κατεπάδομαι καὶ ὅλως, ὅπερ ἔφην, πρὸς ὑμᾶς ὡς ἀμέσως ὁμιλοῦντας ἐπέστραμμαι, καὶ, τῶν παρόντων ἐκπίπτων, τοῖς ἀποῦσι φανταστικῶς προσίπταμαι. 7. Καὶ παρὰ μὲν τῶν ὑμετέρων φωνῶν οὕτως ἀγαθυνόμενος διατίθεμαι. Δεῆσαν δὲ κἀμοῖς τοῖς ἴσοις ἀντιχαρίσασθαι, ἡ μὲν ἄγαν προθυμία καὶ ἡ τοῦ ἐντυγχάνειν ὑμῖν διὰ γραμμάτων γοῦν ἔφεσις θερμή τις καὶ νεανικὴ, τὸ δὲ ναρκῶδες τοῦ γήρως, ἄλλως τε καὶ οὕτω δυσπραγοῦντος, θᾶττον ἐλέγχεται καὶ τὸ τῆς ψυχῆς ἐξαλλόμενον σβέννυσιν ἐμποδοστατοῦσα ἡ φύσει παρεπομένη ὀλιγοδράνεια. Εἶτα τὸν παρ' Ὁμήρῳ μὲν γέροντα Νέστορα νέοι τρύχουσι μαχηταὶ, πρὸς δὲ τοὺς ἐν παροιμίᾳ δύο οὐδ' Ἡρακλῆς ὁ καλλίνικος. 8. Καὶ πῶς ἐγὼ βραχὺ μὲν ἐμπνέων, βραχὺ δ' ἀναστένων πρὸς οὕτω σφριγῶντας ἐν λόγοις καὶ τοσούσδε ἀτρύτως ἀρκέσαιμι; ἢ πῶς τοιῷδε συστήματι συμπαρεκτεινόμενος πλουσίῳ περὶ λόγους αὐτὸς καὶ βιβλίων ἐψιλωμένος αὐτῶν οὐκ ὀφλήσαιμι γέλωτα, ἀντιταλαντευόντων ὑμῶν τὴν ὁλκὴν τῆς σοφίας καὶ μειαγωγούντων κατὰ πολὺ τὰ ἡμέτερα; Ταῦθ' ὁ πρεσβυτικὸς ὄκνος ὑπαγορεύων σιωπᾶν ὑποτίθεται. Πάλιν δ' αὖ φοβεῖ με τὸ προσέρπον ἑτέρωθεν καὶ πρὸς βίαν ἕλκον ἐπὶ τὸ γράφειν διανίστησι. Κίνδυνος γὰρ ἐπικρέμαται σιωπῶντι καὶ τὴν ἀπὸ τῶν ὑμετέρων γραμμάτων ψυχαγωγίαν ἐπιλιπεῖν με. Οὐ γὰρ δικαιώσετε δήπου προσφθέγγεσθαι τοῦ λοιποῦ τὸν μηκέτι τοῖς αὐτοῖς δεξιούμενον.

9. Τοιᾷδε γοῦν ἀμφικρήμνῳ δυσχερείᾳ στενούμενος, σκέ-

2. *καλῶν* ΛΒ. *ἀηδόντων* Β. *κομικοῦ*. — 3. *ὥσπερ ἄλλον* Β. — 4. *πυρριχίζειν* ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος *πυρισχίζειν* Β.— 13. *ἐξαλώμενον* Β. — 16. *δύο* Β. — 20. *περιλόγους ταυτὸ καὶ* Β.— 23. *σιωπῆς* Β. — 24. *φοβῇ* Β. *προσέρπων* Λ.— 25. *ἕλκων* Λ.— 29. *σκέψασθαι* Β.

Digitized by Google

ψασθε, ὦ μακάριοι, ὅτι ποτὲ μεμηχάνημαι· εὑρετικὸν γάρ τι χρῆμα τὴν ἀνάγκην φασί. Πολλοὺς ἀνελίξας λογισμοὺς, ἔγνων τελευτῶν μέσην τινὰ τῆς πολυγραφίας καὶ τῆς ἀνεπιστάλτου σιωπῆς τεμεῖν ἀτραπόν· ὅ ἐστι μὴ τὸν καθ' ἕνα ὑμῶν ἀνὰ μέρος τῷ τέως ἐπιστεῖλαι, ὡς τὸ παλαιὸν Ἀθηναῖοι τὸ θεωρικὸν κατ' ἄνδρα διένεμον, ἀλλὰ τὰ πολλὰ συνελεῖν εἰς ἓν γράμμα πᾶσι ξυνὸν, δι' οὗ καὶ πάντας ὁμοῦ προσφθέγξομαι καὶ τὸ καθῆκον ἑκάστῳ ἐν μέρει ἐξοσιώσομαι, αὐτός τε οὐ πράγματα παρέξω ἐμαυτῷ, ἰδίᾳ ἑκάστῳ ἐπιστέλλειν ἐκβιαζόμενος. 10. Οὕτω μὲν οὖν ἐγὼ καὶ διὰ ταῦτα τὸ γράμμα τοῦτο ἓν κοινὸν πᾶσιν ὑμῖν ἐνεχάραξα. Ὑμεῖς δ' ἄξια τῆς ἐπιεικίας ὑμῶν πράττοιτ' ἂν μὴ παρὰ τοῦτο μικρολόγους ἡμᾶς ἢ καινοτόμους νομίσαντες, εἴπερ ἑκάστου ὑμῶν ἐπιστέλλοντος ἰδίᾳ ἡμεῖς κοινῶς ἅμα πᾶσιν ἐπεστάλκαμεν. Πάντας γὰρ ὑμᾶς ἕνα χορὸν ἐν Χριστῷ ἡνωμένον λογίζομαι καὶ μίαν παρεμβολὴν ἱερὰν καὶ ἄλλον ἑρμαϊκὸν κατάλογον καὶ τάγμα μουσόληπτρον, οἷς ἓν ἀπέχρησεν ὡς τὰ πολλὰ ξύνθημα, ὅπερ ἐνδίδωσί τις χοροδιδάσκαλος εἴτε πολέμαρχος, εἰ καὶ ταῖς ἐννέα Μούσαις μίαν Ἀπόλλων ἀντιψάλλει φόρμιγγα. 11. Παρίημι τἄλλα. Ἡ σάλπιγξ τοῦ εὐαγγελικοῦ κηρύγματος ἐνηχεῖ μὲν τὰ ἐπιστολιμαῖα καὶ κατ' ἄνδρα Τίτῳ Τιμοθέῳ τε καὶ Φιλήμονι, τὰ πλεῖστα δὲ κατὰ πόλεις καὶ ἐκκλησίας καὶ ἔθνη πολυανδρούμενα. Οὔκουν καινοτόμος ἐγὼ οἷς ἰδίᾳ καὶ ἀνὰ μέρος ‖ ἔγραφον πρώην νῦν ἐπιστέλλων κοινῶς ὡς ἑνὶ μουσοπόλῳ χορῷ, ὡς ἐκκλησίᾳ μιᾷ Χριστοῦ, ὡς πλειάδι σοφῶν, εἰ καὶ μὴ ἰσαρίθμῳ τῇ τῶν θρυλουμένων,

1. *ὅ τί ποτε* ΛΒ. — 4. *καθένα* Β. — 5. *ἀνὰμέρος* Β. *τωτέως* ΛΒ.— 6. *θεωρητικὸν* Λ. — 7. *προσφθέγγομαι* Β.— 8. *αὐτὸς τὲ* ΛΒ.— 12. *παρατοῦτὸ* Β. — 13. *ὑμῶν* ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος *ἡμῶν* Β.— 14. *ὑμᾶς* ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος *ἡμᾶς* Β.— 17. *μουσίληπτον* Λ. *ἐνἀπέχρησεν* ΛΒ. — 20. *τοῦ εὐαγγελικοῦ τοῦ εὐαγγελικοῦ* Β. — 21. *ἄνδρα τί τῶν* Β. — 22. *τε* λείπει Β. *φιλήμωνι* Β. — 23. *πολυάνδρούμενα* Β. — 24. *ἴδια* Λ. ‖ Κώδ. 131,6.— 25. *μουσιπόλω* Λ. *μία* Β. — 26. *θρυλλουμένων* ΛΒ.

Digitized by Google

ἀλλὰ πολλῷ ἐκείνης πυρσευούσῃ πολυαυγέστερον, καὶ, ὡς ἔπος εἰπεῖν, οἷα ἐν κόσμῳ ἐμῷ διὰ φιλίας σφαιρουμένῳ τοῦ ἐμπεδοκλείου πολὺ μονιμώτερον, παρ' ὅσον οὐχ ὑπὸ τοῦ νείκους εἰς πολλὰ μεταβάλλον ἀναλύεται. 12. Οὕτως οὖν ἐνιζομένων ὑμῶν καὶ ὀτῳοῦν ἀναπληρούντων τὸν κύκλον ἢ τὸν σφαῖρον γράφων ὅλῳ καὶ παντὶ γράφοιμ' ἄν. Καὶ νῦν τὸ ἐπεσταλμένον ὑμῖν κοινὸν πᾶσιν ἐν μέρει οὐχ ἕκαστος ἀνὰ μέρος ἰδιώσασθε· ξυμφήσετε δήπου. Χαῖρε τοίνυν τὸ σύνταγμα τὸ ἱερὸν, τὸ μελιχρὸν σμῆνος καὶ ἄκεντρον, ἡ ἑρμαϊκὴ χέλυς, ἡ φιλίας ἀρίστη ἁρμονία καὶ τοῖς ἐμοῖς ὡσὶν εὔηχος. Ναὶ, χαῖρε καὶ μὴ λήγοις προσᾴδουσα καὶ κατεπᾴδουσα τῆς ἀλγυνομένης μου ψυχῆς.

ρεγ'. Τοῖς αὐτοῖς.

1. Ἠπάτησάς με, Κύριε, καὶ ἠπατήθην, ὁ θεῖος Ἱερεμίας φησί που πρὸς τὸν θεὸν, οὐ καθ' ὁμοιότητα δή τινα ἔπεισί μοι καὶ αὐτῷ πρὸς ὑμᾶς εἰπεῖν· «ἠπατήσατέ με, φίλοι, καὶ ἠπατήθην». Ἀλλὰ τὴν μὲν προφητικὴν ἥν τινα δὴ ὑποληπτέον ἀπάτην εἰδεῖεν ἂν καὶ λέγοιεν ὅσοι τοὺς χρησμοὺς διερευνῶνται τοῦ πνεύματος, ἐγὼ δ' ὅπως παρ' ὑμῶν ἐξηπάτημαι, αὐτόθεν ἐπιτροχάζων ὡς οἷόν τε διηγήσομαι. 2. Ὤμην ὑμᾶς, ἀδελφοὶ, ὁμοπάτριδας εἰδὼς, διὰ τῆς αὐτῆς ἐληλυθότας παιδεύσεως, τῷ αὐτῷ συγκεκληρωμένους μεγίστῳ βήματι, ἵνα μὴ τἄλλα καταριθμῶμαι πάντα, ἐν τῷ αὐτῷ νοὶ καὶ τῇ αὐτῇ γνώμῃ κατηρτῖσθαι κατὰ τὸ ἀποστολικὸν παράγγελμα, καί

4. *ἀναλῦ* B.— 10. *εὔηχος* ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος *εὔηχον* A. — 11. *λήγης* B.

ρεγ'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι (A), φ. 131,δ - 133,α καὶ τῷ βαροκκικῷ (B), φ. 164,α - 165,α.

Τίτλος. *τῷ τορνίκη κῦρ εὐθυμίῳ καὶ τοῖς λοιποῖς ἁγιοσοφίταις* B. — 17. *διερευνοῦσι* B. — 19. *οἷον* AB. — 23. *κατηρτίσθαι* B.

Digitized by Google

που καὶ ἐμακάριζον ὡς ἐν κακοῖς ἄμεινον ἔχοντας, οἷς, ἐκ τῆς βασιλίδος τῶν πόλεων ἁλούσης κατ' ἄκρας ἀπαναστάντες, οὐκ ἐπ' ἀλλοδαπὴν ἄλλος ἄλλην σποράδες πεπλάνησθε, ἀλλ' ἐπὶ τὴν ἐνεγκαμένην κατιόντες ἀνεκάμψατε καὶ ὡς εἰς ἓν σμῆνος κατὰ Χριστὸν συνεστραμμένοι τὴν τοῦ τυραννικοῦ καιροῦ χαλεπότητα συνδιαφέρετε ἀλλήλοις καὶ διάγετε εὐθυμότερον καὶ ξυμπονεῖτε κοινῶς ἑαυτοῖς μελιχρὰν βιοτήν.

3. Οὕτω μακαρίους ἡγούμην ὡς διὰ ποικίλης μὲν κοινωνίας περιπτώσεων εἰς ἄκρον μυελὸν ψυχῆς συντακέντας, εἰς εἰς ἕνα δὲ κραθέντας κατὰ Χριστὸν ἄνθρωπον. Ἔνθεν τοι καὶ τὸ κατ' ἄνδρα καὶ ἀνὰ μέρος ἐπιστέλλειν ὑμῖν οὕτως ἐνιζομένοις σχασάμενος ὡς περίεργον καὶ ἄλλως ἐμοὶ ἐργωδέστερον, ναρκωδέστερον διακειμένῳ περὶ τὸ λέγειν καὶ γράφειν διὰ τὸν πρεσβυτικὸν μαρασμὸν καὶ τὸν συνεπιθέμενον ἀβουλήτων [δεινῶν] ἐσμόν, ἅπερ συμπάσχειν τε ἅμα καὶ ἰδιοπαθεῖν ἐκβιάζονται, ἔγνων εἰς ἓν γράμμα τὰ πολλὰ συναλείφειν καὶ δι' αὐτοῦ προσλαλεῖν ἅμα τὴν ὑμόπνουν, ὡς ἐδόκουν, φιλότητα.

4. Ἀλλ' ἀπατηλόν τι χρῆμα ἄγνοια καὶ μέθης οὐδὲν ἧττον καὶ ζόφου τοῖς λογισμοῖς ἐπισκοτεῖ. Ἀμέλει τοι καὶ ἡμεῖς, ἀγνοοῦντες ὡς ἐν τῇ αὐτῇ μὲν πόλει, τάχα δὲ καὶ ἐν τῇ αὐτῇ ῥυμοτομίᾳ τῶν στενωπῶν συνῴκισθε, ἑκαστάτω δὲ καὶ πορρώτερον ὑμεῖς ταῖς γνωμικαῖς διαθέσεσιν ἀφεστηκότες ἀλλήλων ἢ ταῖς τοπικαῖς διαστάσεσιν Ἰνδοί τε καὶ Βρεττανοί, Ὑπερβόρεοί τε καὶ οἱ τῆς Διακεκαυμένης γείτονες, φεῦ τῆς ἀπάτης!, ἑνὶ μὲν σώματι κατὰ Χριστὸν ἡρμοσμένῳ γράφειν ἐδόξαμεν, ἐλάθομεν δὲ ἀπ' ἀλλήλων διεσπασμένοις ‖ καὶ νεκροῖς μέλεσιν ἐγκεκραγότες διὰ κενῆς. 5. Ὅθεν οὐδὲ τοῦ

2. *κατάκρας* ΛΒ. *ἐπαναστάντες* Λ. — 8. *διαποικίλης* Β. — 10. *ἔνθέν* ΛΒ.— 12. *ἐργοδέστερον* Β.— 13. *διακείμενος ἐπὶ* Β. — 15. *δεινῶν* λείπει Λ. *ἀβουλήτων δέσμὸν* Β. — 17. *πρὸσλαλεῖν* Β.— 22. *συνώκησθε* ΛΒ.—23. *πορρωτάτω* Β. *ἀφεστήκασε ἀλλήλων καὶ ταῖς* Β.—24. *βρεταροὶ* Β.— 25. *διακαιομένης* Β. — 27. *ἐπ'*ΛΒ. *διεσπαρμένοις* Λ. ‖ Κώδ. 132,α.— 28. *διακενῆς* ΛΒ.

Digitized by Google

ποινοῦ γράμματος κοινῶς ἠκροάσασθε, ὡς αὐτὸς ἐπέσταλκας, ἀλλ' ἄλλος ἐπ' ἄλλῳ ῥιπτάζοντες, ἀνομοίως τοῖς λεγομένοις τῆς Πλειάδος σοφοῖς ὡμοιώθητε. Ἐκεῖνοι μὲν γὰρ, ἐπεὶ χρησμὸς ἐξέπεσε τῷ σοφωτάτῳ δοθῆναι τὸν περιμάχητον τρίποδα, ἕκαστος ἑαυτοῦ σοφωτέρους τοὺς ἄλλους κρίνων διὰ φιλόσοφον ἐπιείκειαν ἐς ἀλλήλους διὰ πάντων ἀνακυκλούμενον περιοδικῶς παρέπεμπον. Ὑμεῖς δὲ, ὡς ἰαμβισμόν τινα παλαιὸν ἢ σίλλον ἄλλον ἢ ἰταλικὸν φάμουσον ἀποτριβόμενοι ἀλλήλοις οἷον ἐνεπλάσσετε, καὶ τὸ καλοῦν ὑμᾶς γράμμα, μέγαν ἐμὸν κόσμον δν ἐτορνεύσατο φιλία, πλατωνικῶς φάναι, τοῦ ἐμπεδοκλείου σφαίρου καινότερον, εἰς ἀλλήλους ἀκόσμως διαστάντες κατὰ νεῖκος σφαιρηδὸν ἠκοντίζετε, ὡς εἴθε γε καὶ προσαθύροντες. Ἐνοποιὸν γὰρ τὸ οὕτως σφαιρίζειν εἴτε μηλοβολεῖν ἢ καὶ παιδιῶδες ἄλλως· νῦν δὲ, ἀλλ' οὐ βούλομαι σφόδρα λυπεῖν, δέος μέντοι οὐ μικρὸν μὴ καὶ τῇ καθ' ἡμᾶς γενεᾷ τὸ προφητικὸν πνεῦμα κατὰ καιρὸν ἐγκελεύσεται «πάλιν συνάχθητε καὶ συνδέθητε τὸ ἔθνος τὸ ἀπαίδευτον».

6. Τοιοῦτον, ὦ σοφὴ καὶ φίλη μοι κεφαλὴ, τὸ ἐμὸν ἀπατηλὸν ἀγνόημα εἴτε ἀτύχημα, ὑμῶν δὲ κοινὸν ἁμάρτημα. Οὐ γὰρ ἂν ὑποστείλωμαι τὸ μὴ οὐκ ἐλέγχειν τοὺς φίλους, τοῦ δέοντος ἀποπίπτοντας· κολάκων γὰρ τὸ πάντ' ἐπαινεῖν φιλίας προσχήματι. Οὐκ ἀπέχρη δὲ ἄρα τὸ κοινῶς ὑμᾶς δυσαρεστῆσαι πάντας τῷ γράμματι, ἀλλὰ καὶ ἰδίαν αὐτὸς μέμψιν προσεπετρίψω, δριμύτερον τὴν ἐπιγραφὴν γραψάμενος· ἥπερ εἶχε μὲν ἐπὶ λέξεως οὕτως τοῖς περὶ τὸν λογιώτατον κῦρ Εὐθύμιον τὸν Τορνίκην λογιωτάτοις διακόνοις. Σὺ δ' ὁ γενναῖος ὑπὸ βαρείας εὐθύνης ἤγαγες, ὡς Ἰω-

1. *ἠκροάσασθε* ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος *ἠκροάσασθαι* Λ. — 2. *ἄλλος* Λ. — 3. *ὁμοιώθητε* Β. — 5. *σοφωτάτους* Β. — 6. *παροδικῶς* Λ. — 7. *ἰαβισμὸν* Β. *σῖλον* ΛΒ. — 10. *ἐτορνώσατο* Λ. *συ ου ἐμπεδόκ λ έ* Β. — 12. *εἴθέ* Β. — 16. *κατακαιρὸν* Β. *ἐγκελεύεται* Β. *εἰσελεύσεται* Λ. — 21. *γὰρ τοὺς πάντ'* Β. — 22. *δυσαρεσθῆναι* Λ. — 24. *προσεπιτρίψω* Β.

Digitized by Google

νές ποτε τὸ ἐπιβώμιον ἐπίγραμμα, τὸ ΗΡΑΚΛΕΙΤΩ ΕΦΕ-
ΣΙΩ. 7. Ἀλλ' ἐκεῖ μὲν παρὰ τὴν προςῳδίαν τὸ ἀμφίβολον
εἴτε τῷ φιλοσόφῳ Ἡρακλείτῳ ἀνατεθείη ὁ βωμὸς εἴτε τῷ
Ἡρακλεῖ· ἐνταῦθα δὲ, ὡς αὐτὸς ἔφης, εἰς διττὰς ἐννοίας, ἤδη
δὲ καὶ ἐναντίας τὰ ῥητὰ μερίζων καὶ μεριζόμενος ἀμφιβόλως
μὲν εἶχες, οὐδετέραν δὲ καθ' ἡδονὴν προίεσο, παρ' ὅσον καὶ
ἀμφοτέρας θυμοδακεῖς ἐνέμιζες. Δυεῖν γὰρ θάτερον ἔλεγες
τοὐπίγραμμα βούλεσθαι, ἤτοι τὸ καὶ σὲ τοῖς περὶ σὲ περιφέ-
ρεσθαι· οὕτω γὰρ ὠνόμαζες τὸ συνάπτεσθαι καὶ ὡς μηδὲν ὂν
σοί τε κἀκείνοις ξυνὸν ἤλγεις τὴν καρδίαν, ὡς ἂν ἐθνικοῖς ἢ
τελώναις συγκαταλεγόμενος ἢ μόνοις ἐκείνοις ἐγκεχαράχθαι
τὸ γράμμα, οὐ μὴν καὶ αὐτῷ σοὶ, ὥςτ' οὐδ' ἀναπτύσσειν
ἠξίους τὸ μηδέν σοι προςῆκον, ἀλλ' εἰς ἐκείνους παραπέμπειν
οἷς καὶ ἀπέσταλται· ὃ καὶ τεκμήριον τίθεμαι τοῦ μὴ ἐρωτι-
κῶς ἔχειν περὶ αὐτό. 8. Εἰ γὰρ ἤρας, καὶ ἄλλων παρανομούν-
των τοὐπίγραμμα καὶ τοῦ γράμματος ἀλλοτριούντων σε, οὐδ'
οὕτως ἂν αὐτὸς ἀπέσχου τοῦ ἀντιποιεῖσθαι καὶ σοὶ μᾶλλον
προςήκειν αὐτὸ διισχυρίζεσθαι, ὥςπερ καὶ τὸ μῆλον τῆς μυ-
θικῆς Ἔριδος ἑκάστη τῶν ἐπ' αὐτῷ κρινομένων ἐξιδιοῦτο αὐτῷ
ἐπιγράμματι καὶ πρὸς ἑαυτὴν εἵλκεν ὡς τῶν λοιπῶν καλλι-
στεύουσα. Σὺ δὲ ἀλλὰ, καθ' ἑαυτοῦ παρεξηγούμενος τὸ ἐπί-
γραμμα, ἑκὼν ἐξέπιπτες τοῦ κοινοῦ γράμματος καὶ ἤλγεις,
ὡς φῄς, ὑπεροφθεὶς ἀπροςαύδητος, ὀδύνας αὐτὸς σαυτῷ προς-
τιθεὶς, μᾶλλον δὲ δίκας ἐμοὶ διδοὺς τῆς ἀδίκου τῶν γεγραμ-
μένων ἐκδοχῆς. 9. Ἡμεῖς γὰρ, ὡς τὰ πλείω γράμματα, ‖
καθὼς εἴρηται, εἰς ἓν συνείλομεν, ἀκολούθως καὶ τοὐπίγραμμα
συνάγοντες πάντας μὲν πρὸς ὄνομα καταλέγειν παρήκαμεν,
σχήματι δὲ λόγου γοργότητος συλληπτικῶς καὶ κατ' ἄθροι-
σιν ἀνώνυμον, ὡς εἴ τινα κορυφαῖον διαφανῆ καὶ ἔξοχον ὄντα
σε, τοὺς ἄνδρας περιεγράψαμεν, σοὶ τιμὴν ἐντεῦθεν ἀρνύμε-

2.περὶ B.— 6.οὐδ' ἑτέραν Λ. παρόσον ΛB. — 9.ὀνόμαζες B.— 10. σὺ B. — 15. ἦρας B. παρανοούντων B. — 19.ἐκείνη B. ἐπ' αὐτὸ B. ἐξιδιοῦτο αὐτῇ Λ.— 20.καλλιστεύσασα B.—21.παρεξ'ηγούμενος Λ.—23.φῄς B.— 25. ‖ Κώδ.132,6.—30.ἀρνύμενος B.

Digitized by Google

νοι, ὦ θαυμάσιε, ὡς ἂν καθ' ὑπεροχὴν ὠνομασμένῳ καὶ διὰ τοῦ γενεῆθεν ἐπωνύμου κλεΐζομένῳ ἐπισημότερον, παρὰ τῶν παλαιῶν μεμυημένοι καὶ ταῦτα. 10. Σὺ δὲ ἀλλὰ δεινὸς ὢν περὶ λόγους ἀνὴρ κατ' ἐκεῖνον ὃς τάχα κεν καὶ ἀναίτιον αἰτιόωτο, τὸ ἐξαῖρον τὰ κατὰ σὲ σέμνωμα σοφιστικώτερον στρεβλώσας εἰς ἐννοίας ἀτόπους καὶ ἀλγεινάς σοι περιηγκώνισας, δι' ἃς οὐκέτι ἔτλης, ὡς δεληλωκας, ἄντην εἰσιδέειν τοὐπίγραμμα ὡς ἔχθιστόν σοι μᾶλλον ἢ τοῖς σταυρωταῖς ὁ τίτλος τοῦ σωτηρίου σταυροῦ, πολλοῦ γε ἔδει ἀναπτύξαι κἀπὶ τὰ ἔνδον παρακύψαι ὡς εἰς ἄλλο χάσμα χαρώνειον, οὕτω ῥιγίστης ἀποφορᾶς ἐν προθύροις εὐθὺς ὀσφραινόμενον καὶ οἷον ἀποπνιγόμενον. Ὅτε μὲν γὰρ ὡς συνάπτον σε τοῖς σοῖς πολίταις καὶ συνδιακόνοις ἱεροῖς ὑποβλέπων τοὐπίγραμμα, ἄλλην συμφορὰν οὐκ ἀνασχετὴν τὴν περιφορὰν ἐνόμιζες, ὅτε δ' αὖ οὐχὶ καὶ σοί, ἀλλὰ τοῖς περὶ σὲ μόνοις γεγράφθαι τὸ γράμμα δῆλον ἐφαντάζου, ἅτε παρὰ θύρας ἥκον ἀπερρίπτεις θύραζε καὶ οὐ χειρὶ κατὰ τὸν εἰπόντα διπάλτῳ, ἀλλὰ διπλόῃ πεπανουργευμένης ἐκδοχῆς αὐτὸς σαυτὸν κεντῶν ἐβασάνιζες.

11. Ἀλλ' ἵνα γνοίης ὅτι μάτην τετάραξαι, λογισμῶν οὐκ ἀγαθῶν ἀναβεβηκότων ἐν τῇ καρδίᾳ σου καὶ ὡς οὐδέν ἐστιν ὑγιὲς ὧν δοκεῖς σάφ' εἰδέναι, ἄλλους μὲν λόγους τέκτονας ἀγαθοὺς χρωμένους τῷ τοιῷδε σχήματι οὐχὶ κατὰ τὴν διπλόην τῆς σῆς ἐκδοχῆς, ἀλλὰ κατὰ τὴν ἐμὴν τὴν ἁπλῆν τε καὶ ἀληθῆ παρήσω τῷ τέως, μὴ καὶ [εἰς] ἄπειρον μῆκος ἐπεκταθῇ μοι τὸ γράμμα. Τὸν ποιητὴν δὲ παραστήσομαι πρῶτον, ὃς πολλαχοῦ μὲν τὰ ἔπη κοσμεῖ τῷ τοιούτῳ σχήματι,

3. *μεμυημένοι* B.— 4. *τάχα* A.— 5. *τὸ κατὰ* B. — 6. *περιηγκώνισας* ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος *περιηγκώνησας* A. — 7. *εἰσιδέειν* B.— 9. *ἀναπτῦξαι* B.— 12. *γὰρ ὁ συνάπτον* A.— 13. *ὑπεβλέπω* A. *ὡς βλέπω* B.— 14. *ἀνασχετὸν* A. — 15. *γέγραφθαι* A. — 16. *δηλῶν* AB. *παρὰ θύροις ἥκειν* B.— 20. *ἐστιν ὡς δοκεῖς* A.— 22. *τὴν* λείπει B. — 23. *ἐμὴν διπλῆν τε*, τῆς λέξεως *διπλῆν* γεγραμμένης ἐπὶ διεξεσμένων γραμμάτων, τὰ νῦν ἀδιαγνώστων A. — 24. *ἀληθῶς* B. *τωτέως* AB. *εἰς* λείπει AB. *ἐπεκταθῆ* B.

Digitized by Google

μᾶλλον δὲ τοὺς διαφανεστέρους τῶν ἡρώων σεμνύνει διὰ τῶν οὕτω σχηματιζομένων ἐπῶν, οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ πρώτῃ παρατάξει τῆς συμβολῆς οὕτω γράφων·

www.kooksoon.cn

οἱ μὲν ἐκήρυσσον, οἱ δ' ἠγερέθοντο μάλ' ὦκα,
οἱ δ' ἀμφ' Ἀτρείωνα διοτρεφέες βασιλῆες
θοῦνον κρίναντες.

Καὶ αὖθις·

Οἱ μὲν ἄρ' ἀμφ' Αἴαντε καὶ Ἰδομενῆ' ἄνακτα,
Τεῦκρον, Μηριόνην τε Μέγην τ' ἀτάλαντον Ἄρηϊ
δυσμίνην ἤρτυον.

12. Τί πρὸς ταῦτα ἐρεῖς; Πότερον Ὅμηρος Ἀγαμέμνονα Αἴαντάς τε καὶ τοὺς ἄλλους τῶν Ἑλλήνων ἡγεμόνας τῇ περιλήψει τῶν ἀμφ' αὐτοὺς κοινώσας εἰς τὴν σὴν δακνηρὰν συμπεριφορὰν κατήνεγκεν, ἢ τοὺς μὲν περὶ αὐτοὺς ὁρμᾶν καὶ ἀρτύειν τὴν μάχην φησὶν, αὐτοὺς δ' ἀπομάχους ποιεῖ, σχολὴν ἄγοντας κατ' ἴσον τῷ Ἀχιλλεῖ; Ὁρᾷς ὅπως τὰ τῆς ἐκδοχῆς ἑκατέρωθεν ἄτοπα. 13. Τάχα δ' ἂν Ὅμηρον παραγράψαιο, ἀφέτῳ γλώττῃ καὶ αὐτονόμῳ τὰ πολλὰ τερθρευόμενον κατ' ἐξουσίαν ἀνεύθυνον καὶ μουσόληπτον, ἀλλ' οὐκ ἐκεῖνο τὸ θεολογικὸν, ὅτι καὶ φατρία τις περὶ ἡμᾶς οὐκ ἀγεννὴς ἦν ὑπ' ἐκείνῳ καθηγεμόνι παιδευομένη. Μῶν καὶ ὁ πάνσοφος οὗτος πατὴρ περὶ ἑαυτὸν καὶ τὸν ἑταῖρον Βασίλειον φήσας φατρίαν τινὰ Ἑλληνίδα τάχα καὶ πολύθεον ἢ τῇ συμπεριφορᾷ ἤσχυνεν ἄμφω ἢ τῆς ὑπὸ καθηγεμόνα τῷ θείῳ Βασιλείῳ φατρίας ἠλλοτρίωσεν; Ἄπαγε.

14. Παραγέσθω καὶ τρίτος μάρτυς, ὁ τῶν θείων Εὐαγγελιστῶν ἑλληνικώτερος τὴν γλῶτταν ‖ καὶ ῥητορικώτερος, ἵνα

1. *μάλ'* B.— 5. *ἀμφατρείωνα* Λ.— 6. *θόυνον* ΛB.— 8. *μὲ'ν* Λ. — 8. *αἴαν τε* ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος *αἴαν τε* B. *ἰδομενῆ* Λ.— 9. *ἀτάλαντος* Λ. — 13. *περιλήει* Λ.— 16. *κατίσον* ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος *κατῖσον* Λ. *κατῖσον* B.— 18. *κατερθρευόμενον* Λ.— 19. *κατεξουσίαν* B. — 20. *τίς* Λ. *τις* λείπει B. *οὐκ* λείπει B. — 23. *βασιλεῖον* B.— 26. *ὁ τρίτος* Λ. — 27. *ἑλληνικώτατος* B. ‖ Κώδ. 133,α. *ῥητορικώτατος* B.

Digitized by Google

σταθῇ τὸ παρ' ἡμῶν λεγόμενον ῥῆμα. Γράφει γὰρ καὶ οὗτος ἐν ταῖς Ἀποστολικαῖς πράξεσιν ὧδε· «ἀναχθέντες δὲ ἀπὸ τῆς Πάφου οἱ περὶ τὸν Παῦλον ἦλθον εἰς Πέργην τῆς Παμφυλίας καὶ διελθόντες ἀπὸ τῆς Πέργης ἦλθον εἰς Ἀντιόχειαν τῆς Πισιδίας». Ὅρα κἀνταῦθα τὸν σοφὸν τοῦτον Ἀπόστολον, οὗ τὰ χείλη, κατὰ τὸ Ἄσμα τῶν Ἀσμάτων, σπαρτίον κόκκινον, καὶ εἴ σοι βουλομένῳ ἐστὶν ἐπενέγκωμεν ποτὶ σπάρταν ταύτην τοὺς τῆς ἐπιγραφῆς λίθους, τὸν τ' ἐμὸν τὸν ἀποδοκιμασθέντα παρὰ σοῦ καὶ τὸν σὸν τὸν τοῦ σκανδάλου, τὸν τοῦ προσκόμματος. 15. Πρὸς τοῦτον γὰρ ἀπευθύναντες ὀψόμεθα πότερον αὐτῶν ἐνδιαστρόφως ἔχει· ὀψόμεθα δὲ οὕτως. Εἰ μὲν Παῦλον ὁ Λουκᾶς τῇ συμπεριφορᾷ τῶν περὶ αὐτὸν καταβάλλει ἢ τοὺς μὲν περὶ αὐτὸν ἀναχθέντας ἀπὸ τῆς Πάφου φησὶν ἐλθεῖν εἰς Πέργην, κἀκεῖθεν εἰς Ἀντιόχειαν, αὐτὸν δὲ Παῦλον ἐν Κύπρῳ ἀπολελεῖφθαι, ἄριστα τὴν ἀμφίκρημνον ἐκδοχὴν τῇ ἐπιγραφῇ ἐφήρμοσας καὶ σὸς ἔσται ὁ πυραμοῦς καὶ περιγενόμενος ᾄσεις «τήνελλα καλλίνικος». 16. Εἰ δὲ μηδέτερον τούτων ἀληθές· τόν τε γὰρ Παῦλον ἐκθειάζων ἐξαίρει ὁ Λουκᾶς καὶ τοῖς ἐκ Πάφου καὶ Πέργης εἰς Ἀντιόχειαν ἐλθοῦσι συνέκδημον εὐθὺς ἱστορεῖ καὶ δημηγοροῦντα τοῖς ἐκεῖ· ἐπίγνωθι ὅπως ἐγὼ μὲν ἐπιστέλλων δεξιᾷ χειρὶ ἐπιγέγραφα, ἐξαίρων καὶ κυδαίνων σε τῷ καθ' ὑπεροχὴν σχήματι, ὅποίῳ Ὅμηρος μὲν Ἀτρείδην καὶ Αἴαντας καὶ τοὺς λοιποὺς ἥρωας, Γρηγόριος δὲ ἑαυτὸν καὶ Βασίλειον καὶ Λουκᾶς Παῦλον, σὺ δ' οὐκ οἶδ' ὅπως ἐν λαιᾷ τοῦτ' ἐδέξω καὶ ἐξεδέξω σοφιστικώτερον, μᾶλλον δὲ καὶ ἀμφοτέραις ἀπώσω ὡς μηδαμοῦ καταθύμιον.

17. Εἰ δὲ λέγων εὖ οὕτω πράγματ' ἔχω καὶ παραδιάζομαι ἀποδύεσθαι δι' ἀδολέσχου μακρηγορίας εἰς ἀπολογητικοὺς ἀγῶνας, πεφυλαγμένος μὴ παλαιᾶς ἐκπέσω φιλίας διὰ κα-

7. *ἐπενέγκομεν* B.— 11. *πρότερον* A. *αὐτὸν ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος αὐτῶν* A. — 17. *μηδέτερον* A. *μηδ' ἕτερον* B. — 21. *ἐπιστέλλω* B. — 24. *γρηγόριον* B. *δὲ* λείπει B.— 26. *μηδαμοῦ* A. — 28. *πρᾶγματ'* B.

Digitized by Google

χύποπτον ὑπόνοιαν, τί ποτ' ἂν πάθοιμι τλήμων ἐγὼ εἴ τί που ἐκμελὲς λάθω φθεγξάμενος; 18. Ἄμεινον οὖν σιωπᾶν, ὅπερ καὶ ἄλλως συμπίπτον ἀνάγκη δήπου στέργειν, εἴπερ, ὡς διεμηνύσω μοι, εἰς Ἀσίαν μετάκλητος γεγονὼς δεῖν ἔγνως ἐκεῖ μεθορμίσασθαι, ἔνθα ἀνέφελος αἴθρη πέπταται, ἔνθα ὁ τῆς καθ' ἡμᾶς ἱερωσύνης ἥλιος, παρ' ᾧ βιοτεύων τῆς καθ' ἡμᾶς ἐσχατιᾶς καὶ τοῦ κότου καὶ ζοφεροῦ λειμῶνος τῆς ἄτης ἐπιλήσῃ τελέως καὶ οὐδ' ἐπιστέλλειν καὶ ἀντεπιστέλλειν ἐξέσται τοῦ λοιποῦ. Μέγα γὰρ τὸ μεταξὺ χάσμα ἐστήρικται. 19. Τάχα δὲ καὶ αὐτὸς οὐκ εἰς μακρὰν ἐνθένδε μεταβὰς διαστήσομαί σου μείζονι πολλῷ χάσματι. Τί γὰρ ἄλλο δι' ἐλπίδος ἡμῖν τοῖς ἐπὶ γήραος οὐδῷ βραχύ τι καὶ τεθνηκὸς ἤδη πνέουσιν; Ἀλλ' ὅποι ποτὲ καὶ διάγοις, ὦ φίλη ψυχή, τοῦ θεοῦ τὰ κατὰ σὲ διακυβερνῶντος εἴης εὐδαιμόνως ἔχων καὶ ἡμᾶς ἐν μέρει μνήμης ἀεὶ τιθέμενος καὶ μάλιστα ἐν ταῖς ἱεραῖς προσευχαῖς. Προσειρήσθω παρ' ἡμῶν ὁ πανσέβαστος Δαξαπατρής.

ριθ'. Τῷ Πιστοφίλῳ κῦρ Νικολάῳ.

1. Ἰοὺ ἰοὺ τῆς εἰρωνείας εἴτε καὶ θρύψεως, οἷα πρὸς ἡμᾶς, ὦ γενναῖε, σκηνικευόμενος οὐκ ὀκνεῖς ἀκκίζεσθαι. Εἰς παραίτησιν γὰρ τοῦ ἐπιστέλλειν προσωπεῖον τοῦ θείου προβεβλημένος ‖ Ἱερεμίου, προσποιῇ μὴ εἰδέναι λέγειν οἷα νεώτερος. 2. Σὺ νεώτερος καὶ παρὰ τοῦτο λέγειν καὶ γράφειν ἀτολμότερος, ὁ πρὸ τούτων δέκα ἐνιαυτῶν πρὶν πρώτης ὑπήνης θρέψαι μύστακα ἐν τῇ μεγάλῃ πόλει προχειρισμένος διδάσκαλος, ὁ ἐπ' ἀναβάθρᾳ μετεώρῳ ἱστάμενος καὶ τῷ περιεστη-

1. *τι* ΑΒ. *ποῦ* Β.— 12. *βραχύτητι* Β.— 13. *ὅποιποτε* Α. *ὁποίποτε* Β. *διάγεις* ΑΒ.

ριθ'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 133,α - 133,δ.

21. ‖ Κώδ. 133,δ. — 25. *μετεώρου* Β.

Digitized by Google

κότι λογίῳ θεάτρῳ ἐπιδεικνύμενος καθ' ἑκάστην πανήγυριν καὶ ὡς ὁ δωδεκαετὴς Ἰησοῦς τοῖς παλαιοῖς νομοδιδασκάλοις θαυμαζόμενος διὰ τὴν παρ' ἡλικίαν σοφίαν καὶ τῶν πεύσεων σύνεσιν; Σὺ συλλαβὰς ἐπιστολιμαίας γράφειν οὐχ οἷός τε εἶ, ὁ σχεδιάζων ἀποτάδην καὶ ῥύδην διδασκαλικὰ λαρυγγίσματα; 3. Καὶ τότε μὲν οὐκ εἰς κόρον τραφεὶς πω ἐξηρεύγου λόγους ἀγαθοὺς καὶ εἱστίας ὅλα θέατρα. Νῦν δὲ, τῆς ἀπὸ τῶν βίβλων τροφῆς κατὰ σχολὴν πολλὴν ἐμφορούμενος καὶ εἰς σιτευτὸν σοφιστὴν ἀποτελούμενος ἢ οἰκειότερον φάναι ὡς γραμματεὺς μαθητευθεὶς εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ἐοικὼς οἰκοδεσπότῃ ἐκ τοῦ θησαυροῦ αὐτοῦ ἐκβάλλοντι καινὰ καὶ παλαιὰ, οὐδὲ γράμμασι προσεννέπειν ἀξιοῖς καὶ φιλοφρονεῖσθαι προσρήσεων δεξιώσεσι, σκηπτόμενος τὴν νεότητα; 4. Μὴ γὰρ ἐπὶ δημηγορίαν προκαλούμεθά σε, ἵνα τὸ μὴ ἐπιβῆναί πω τεσσαρακονταετίας προβαλῇ πρὸς παραίτησιν, ὁπότε γε καὶ λαλιστέρους μᾶλλον ὁρῶμεν τοὺς νέους ὡς τὰ πολλά; Καὶ θερμότερον γὰρ ἡ νεότης εἰς ἅπαν, ἐπεί περ καὶ φιλοτιμότερον· τὸ δὲ γῆρας ναρκῶδες ὡς ἀφιλότιμον καὶ, εἴ ποτε ἀδολεσχεῖ, ληροῦν ἢ κομπάζον λογίζεται. 5. Ἅπερ καὶ αὐτὸς νομισθῆναι φυλαττόμενος, δεῖν ἔγνων συντέμνειν τὰ γράμματα καὶ πρός γε ἵνα μὴ ἐκτείνων καὶ σὲ συνεπεκτείνεσθαι παραδιαζόμενος ὀκνηρότερον πρὸς τὸ ἀντεπιστέλλειν ποιῶ. 6. Προειρήσθω ἡ σεμνοτάτη ἀδελφὴ, ἡ τὸ τῆς χηρείας ἀξίωμα μικροῦ τῇ Παρθένῳ ἀποτελέσασα ἰσοστάσιον, εἶπω δ' ὅτι ὡς καὶ ἄλλως πλεονεκτοῦν, κατά γε τὸ προσενηνοχέναι Χριστῷ τιμίου γάμου ἅγιον κάρπωμα.

---

4. *οἷος*.— 6. *ἐξηρρεύγου*.— 14. *ἐπιβῆναι*.

Digitized by Google

ριε΄. Τῷ ἰατρῷ κῦρ Νικολάῳ τῷ Καλοδούκῃ.

www.libtool.com.cn

1. Καὶ ἄλλα μὲν σαφῆ τεκμήρια τῆς σῆς περὶ ἡμᾶς ἐπαινετῆς διαθέσεως πολλάκις παρέσχου μοι ἐν καιρῷ, ἀγαπώμενε υἱὲ, οὐ μόνον ἡνίκα ὁ λύχνος τῆς εὐημερίας περιέλαμπε τὰ καθ' ἡμᾶς καὶ πολλοὺς ἐφείλκετο πρὸς αὐτὰ, ἀλλὰ καὶ νῦν ὅτε περικέχυταί μοι τῆς δυσπραγίας ἡ νὺξ καὶ οὐδὲ τοῖς ἔγγιστα σχεδὸν ὁρατός εἰμι καὶ γνωστός. Μάλιστα δὲ ἐκεῖνο τεθαύμακα, ὅτι διὰ γράμματος ἡμετέρου μαθὼν μοχθηρᾷ κεχρῆσθαί με τροφῇ κατὰ τὴν ξεναγὸν ἡμῶν ταύτην νῆσον καὶ κινδυνεύειν νόσῳ περιπεσεῖν, οὐκ ὤκνησας ἐπορέξαι μοι τὴν δυνατὴν βοήθειαν. 2. Ἐπεὶ γὰρ αὐτὸς διαπορθμευθῆναι πρὸς ἡμᾶς καὶ τὴν παρὰ τῆς τέχνης ἐπικουρίαν προσενεγκεῖν οὐχ οἷός τε ἦς, ἐκεῖνο ἐπενοήσω προμηθὲς καὶ σοφὸν, διαπέμψαι μοι δέλτον γαλήνειον, ἐν ᾗ τὰ Περὶ ὑγιεινῶν διαιτημάτων ὁ θαυμάσιος ἐκεῖνος διέξεισιν, ὡς ἂν ἐκεῖθεν διαλεγόμενος ὅσα τῶν βρωτέων καὶ ποτέων καὶ γυμνασίων ὑγιεινὰ, τούτοις χρῶμαι, ὡς οἱ πάλαι καλούμενοι φιλίατροι, καὶ τὴν ἐκ τῶν νοσερῶν προσαρμάτων ἐρανιζομένην κακοχυμίαν ὑποτέμνωμαι.

3. Ἐπῆνεσα μὲν οὖν ἣν ἔθου πρόνοιαν ἡμῶν καὶ ἐπηυξάμην σοι πολλὰ κἀγαθά. Ἴσθι μέντοι, οὐ γὰρ ἀποκρύψομαί σε τἀληθὲς, ὡς οὐδὲν πλὴν ψιλῆς γνώσεως ἀπωνάμην τῆς ὑγιεινῆς πραγματείας εἴς γε τὸ χρήσασθαι πραγματειωδῶς καὶ τὴν ὑγίειαν φυλάξαι ‖ ἐμαυτῷ. 4. Καὶ ὅπως, ἄκουε· τῶν βιβλίων τῆς ὑγιεινῆς ταύτης τέχνης ἓξ ὄντων ἁπάντων, τὰ πέντε σχεδόν τι περὶ ἑνὸς πεπραγμάτευται σώματος, τοῦ εὐ-

ριε΄: Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 133,6 - 134,6. Ἐδημοσιεύθη δὲ τὸ πρῶτον ὑπ' ἐμοῦ ἐν Ἀθηναίου τόμ. Ϛ΄. σ. 364 κ. ἑ.

7. *κεχρῆσθαι.* — 8. *ξεναγὸν.* — 12. *οἷος.* — 13. *διηγημάτων.* — 19. *ἐπηνέσαμεν οὖν.* — 20. *ἀποκρύψωμαί.* — 23. *ὑγείαν.* ‖ Κώδ. 134,α.

Digitized by Google

κράτου δῆλον ὅτι καὶ τὴν κατασκευὴν ἀρίστην ἔχοντος καὶ ἄμεμπτον, ὅπερ φύσει καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν πρώτων ἀρχῶν τῆς γενέσεως τοιοῦτον πεφυκὸς διά τε τροφῶν καὶ γυμνασίων ἁρμοδίων ἑκάστῃ ἡλικίᾳ ἐπασκεῖσθαι διακελεύεται ἀπ' αὐτῶν δὴ τῶν σπαργάνων ἕως ὠμογέροντος καὶ πεμπέλου ὅ ἐστιν ἐσχατογέροντος. 5. Ἅπερ οὐδὲν ἐμοὶ προσήκει ὡς οὔτε τοιούτῳ τετυχηκότι σώματι, οὔτε τῶν πρὸ τοῦ γήρως ἡλικιῶν ἑκάστῃ γυμνασαμένῳ ὡς ἡ Μέθοδος ὑποτίθησιν, ὥστ' οὐδὲ τοῖς προστάγμασι τοῦ γηροκομικοῦ μέρους τῆς ὑγιεινῆς ἀκολουθεῖν οἷός τέ εἰμι. Πῶς γὰρ ᾧ γε οὐδὲ τὸ ποιητικὸν ἐκεῖνο ῥᾴδιόν ἐστιν ἁρμοδίως τῷ γέροντι ῥαψῳδούμενον, ἐπὰν λούσαιτο φάγοι τε εὐδέμεναι μαλακῶς· ἡ γὰρ δίκη ἐστὶ γερόντων, οὐκ ὄντος τὴν ἀρχὴν βαλανείου ἐνταῦθα, ἀλλ' ἐν οἰκίσκοις τῶν νησιωτῶν λουομένων ἀκλεί-στοις, ὧν ἔνδον καθήμενοι γυμνοὶ θάτερον μὲν μέρος τοῦ σώ-ματος θάλπονται τῷ παρακεκαυμένῳ πυρὶ, θάτερον δὲ ψύ-χονται οὐδὲν ἧττον ἢ εἴπερ ἐν αἰθρίῳ ἀφιματωμένοι ἐκάθηντο· εἶτα καταχεάμενοι τὸ ἔξωθεν εἰσφερόμενον ἐπὶ ποδονιπτῆρος θερμὸν ὕδωρ ἐξιᾶσιν ἀλγοῦντες τὰς κεφαλὰς ἐκ τοῦ καπνοῦ δήπου τῆς παρακαιομένης πυρκαΐᾶς, ὡς τοὺς συνόντας ἡμῖν φεύγοντας τὸν κεφαλαλγῆ καπνὸν τῶν τοιῶνδε βαλανείων, ἑλέσθαι μᾶλλον πυρὶ πυρετοῦ ἁλουτοῦντας περιπεσεῖν. 6. Καὶ μή μοι διαπιστήσῃς γράφοντι ὡς οἱ οὕτω λουόμενοι θάλπον-ται ἅμα καὶ ῥιγοῦσιν ἐν μέρει, οὐκ ἀνὰ μέρος ὡς οἱ τῷ ἠπιάλῳ περιπίπτοντες, καὶ ἐξιᾶσιν οὐκ οἶδα εἴτε ἡμίεφθοι εἴτε ἡμί-φλεκτοι. Τὸ γὰρ ἀνώμαλον τοῦτο λοῦμα οὐκ ἔχω ποτέρᾳ τῶν ἀντικειμένων, τῇ ἐψήσει καὶ ὀπτήσει παρεξετάσαιμι, ἆρα τῇ μολύνσει λεγομένῃ ἢ τῇ σταθεύσει. 7. Πέπεισμαι δὲ τοῦτο καὶ αὐτὸς οἷς ὁ τῆς νήσου ἐπίσκοπος διηγήσατο, λέγων γυμνοῦσθαι μὲν τὸ λοιπὸν ἅπαν σῶμα ὅτε λούεται, τὴν

1. *δηλονότι*.— 6. *οὔτε - σώματι* παρελείφθησαν ἐν τῷ Ἀθηναίῳ κατὰ τυπογραφικὸν λάθος.— 9. *γερωκομικοῦ*.— 10. *οἷος*. 12. *εὖ δέμεναι*. — 17. *ἀφειματωμένοι*. — 24. *ῥιγῶσιν*.

Digitized by Google

δὲ κεφαλὴν κεκαλύφθαι, μὴ καὶ καταψυχθῇ φυλαττόμενος, ὀψὲ δὲ καὶ μέλλων ἐξιέναι καὶ ταύτην γυμνουμένην λούεσθαι. Ὥςτ' ἀναμνησθεὶς ἣν ἤκουσά ποτε μειράκιον ἐνδημώδη παροιμίαν ἐμειδίασα· καὶ οὐκ ἦν ἄρα, ἔφην, πάντη ψευδὲς τὸ λούσαι τόνδε τινὰ καὶ μὴ βρέξῃς λεγόμενον, εἴπερ καὶ νῦν εὕρηταί τις λουόμενος καὶ μὴ βρέχων τὸ τῶν ὀργανικῶν μορίων κεφαλαιωδέστερον. Μανθάνω δὲ ὡς καὶ τοὐναντίον εὕρηται, ἐνίων τὴν μὲν κεφαλὴν λουομένων, τὸ δὲ λειπὸν σῶμα ἐώντων ἄβροχον. 8. Εἰ οὖν οἱ ἐνδαποὶ καὶ τῶν τοιούτων βαλανείων ἐθάδες οὕτως ὑποφείδονται τοῦ ὁλικῶς λούεσθαι, τίς ἂν ἀλλοδαπὸς καὶ γέρων καταθαρρήσειε τῶν τοιούτων, εἰ μὴ θανατᾷ καὶ τἀπιτάφια ἐφίεται λούσασθαι ἢ ἐκ γενετῆς αὐτῆς τῷ ψυχρολουτεῖν ἐνεγυμνάσατο ὥςπερ καὶ τὰ νεογνὰ τῶν Κελτῶν εἰς τὸ ῥεῦμα τοῦ Ῥήνου ἐμβάπτονται; 9. Οὕτω μὲν οὖν καὶ διὰ ταῦτα οὐδὲ τὸ ἁπλοῦν τοῦτο καὶ ποιητικὸν παράγγελμα τῆς γηροκομικῆς μεθόδου, τὸ λούεσθαί φημι, φυλάττειν ἡμῖν ἔξεστι· πολλοῦ γε δέομεν τὰ ἐργώδη ἐκεῖνα διαπράττεσθαι, τὰς σὺν λίπει ἀνατρίψεις μετὰ γυμνασίων καὶ πρὸ βαλανείων τὰς αἰωρήσεις καὶ ὁποιασοῦν κινήσεις, δι' ὧν ῥιπιζόμενον τὸ ἔμφυτον θερμὸν οὐ κινδυνεύει διὰ παντελοῦς ἡσυχίας σβέννυσθαι‖. 10. Πῶς δὲ καὶ πορισόμεθα τὰ ὑγραίνοντα καὶ θερμαίνοντα τὸ ξηρὸν καὶ ψυχρὸν γῆρας βρωτὰ καὶ ποτά; Ποῦ γὰρ παρὰ τοῖς Κείοις τοῖςδε, οὐδαμῶς ἰχθυωμένοις, κρέατι δὲ καὶ τυρῷ μόνον ὄψῳ χρωμένοις, ἰχθύες πετραῖοί τε καὶ πελάγιοι, ἔνθα οὐδὲ ὅσα λαπάττει γαστέρα κηπεύεται; 11. Οὐ γὰρ εὔυδρος ἡ νῆσος, ἀλλ' ἄχλοος καὶ πλὴν τῆς βαλανηφόρου φηγοῦ πάντη ἄδενδρος. Ῥᾳδίως ἂν χρησαίμεθα τοῖς φύσει θερμοτέροις οἴνοις, Λεσβίῳ καὶ Μυσίῳ τῷ Ἀσιανῷ καὶ τοῖς καλλίστοις τῶν Τμωλιτῶν καὶ τῷ ἐξ Ἰταλίας Φαλερίνῳ καὶ Σωρεντίνῳ,

3. ἤκουσα ποτὲ. — 5. τὸνδέτινα. — 13. ἐνεγυμνάσατο. — 16. γηρωκομικῆς. — 19. προβαλαρείων. — 21. διαπαντελοῦς. ‖ Κώδ. 134,6. — 25. πετραῖοι τὲ. — 27. ἄχλους κατὰ τυπογραφικὸν λάθος ἐν τῷ Ἀθηναίῳ.

www.libtool.com.cn

Digitized by Google

εἴ γε διὰ τὸ κερασθὲν ἡμῖν παρὰ τῶν Ἰταλιωτῶν κόνδυ πικρίας δεῦρο πεφευγότες ἄσμενοι τὸν ὀθενοῦν κομιζόμενον δεχόμεθα καὶ πίνομεν ἥδιστα, εἰ καὶ ἄλλως πευκεδνὴς ἴσως εἴη ὡς ὑπὸ δᾴδων πικροποιούμενος. 12. Ἀλλὰ φαρμάκοις ἡμῖν ἔξεστι χρῆσθαι τῷ διοσπολιτικῷ ἢ τῷ διὰ καλαμίνθης ἢ τῷ διὰ τριῶν πεπέρεων ἢ τῷ δι' ἐχιδνῶν ἀντιδότῳ ἢ τῇ ἀμβροσίᾳ καὶ ἀθανασίᾳ καλουμένῃ; Τί λέγω φαρμάκοις, ὁπότε οὐδὲ ἄρτῳ σιτανίῳ καὶ ζύμης καὶ ἁλῶν καὶ ὀπτήσεως εὖ ἔχοντι τρεφόμεθα, οὐδὲ δυνάμεθα μὴ οὐ καταχρῆσθαι ὠοῖς καὶ τυρῷ, τῇ μοχθηροτάτῃ τοῖς γέρουσι τροφῇ, διὰ σπάνιν τῶν εὐχρηστοτέρων καὶ οἷα ἡ γαλήνειος ὑγιεινὴ παρατίθησιν. Ὅ γοῦν ἔφθην εἰπὼν, ψιλὴν καὶ μόνην γνῶσιν ἡμῖν ἡ σταλεῖσα δέλτος ἀπεχαρίσατο. Ὅμως καὶ οὕτως χάρις σοι γένοιτο, τὴν δυνατὴν ψυχαγωγίαν ἐπορέγοντι.

ρες'. Τῷ ἀνεψιῷ αὐτοῦ κῦρ Μιχαήλ.

1. Περιπόθητέ μοι ἀνεψιὲ, εἴης ὑγιαίνων καὶ ὡς ἐξὸν ἐν τοιούτῳ καιρῷ ἄμεινον ἔχων μετὰ τῶν προσγενῶν πάντων. Ζῶμεν καὶ ἡμεῖς. Διὰ τοῦ Θωμᾶ πρὸς ἅπερ ἔγραψας ἀντεγράφη σοι. Καὶ τὰ [ἐν] ἐκείνῳ μὲν μαθήσῃ, ἀποκομισθέντι διὰ τοῦ αὐτοῦ Θωμᾶ. Τὰ νῦν δὲ ἔχω τι γράψαι σοι. 2. Ἀπεδεξάμην τὴν ἐν τῷ προτέρῳ γράμματι συμβουλήν σου, ὑποτιθεμένην στῆσαι τὰς ἀσκέπτους καὶ ἀδοκιμάστους χειροτονίας καὶ οἷος ἦν τῇ ἀγαθῇ βουλῇ πείθεσθαι. Ἐπεὶ δὲ καὶ διὰ τοῦ ὑστέρου γράμματος ἠξίωσας προβολὴν ποιήσασθαι ἡγουμενείας καὶ τῆς Μάκρης παράδοσιν, ἐπῆλθέ μοι πρὸς σὲ τὸ ποιητικὸν ἐκεῖνο ὑποφθέγξασθαι «ἀνὴρ ὅδ' οὐκέτ' αὐτὸς ἐκνεύει πάλιν»

θ

5. *διακαλαμίν.* — 6. *τῇ δι'.* — 8. *σιτανείω.*

ρες'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 134,6 - 135,6.

18. *ἐν* λείπει.— 19. *ταῦν. τι.*— 24. *ἐπῆλθε.*

Digitized by Google

καὶ τὸ γραφικὸν «εἰ γὰρ ἃ ᾠκοδόμησα ταῦτα καθαιρῶ». Καί μοι ἔδοξας τῇ μὲν δεξιᾷ χειρὶ ἐπέχειν τὴν χεῖρά μου μὴ πρὸς χειροτονίαν ἐκτείνεσθαι, τῇ δὲ λαιᾷ συστελλομένην βιάζεσθαι αὖθις εἰς ἔκτασιν. Τοῦτο δὲ πέπονθας οὐχ ὡς ἐλαφρός τις καὶ πρὸς τἀναντία εὐμετάβολος, ἀλλ' ἀξιώσεσι φίλων παραδιασθεὶς καὶ μαλθακισθεὶς, ἵνα καὶ ἡμῖν ὡς ταὐτοπαθὴς συγγινώσκῃς.

3. Ἐπεῖσθην τοίνυν καὶ αὖθις· πῶς γὰρ εἶχον ἀντέχειν πρὸς τὴν ὑμῶν, τοσούτων καὶ τοιούτων ὄντων, ἀξίωσιν; καὶ ἀνεθέμην τῷ Κομμολάρδῳ τὴν ἡγουμενείαν τῆς Μάκρης διὰ σιγιλλίου. Πλὴν τί ἐστι τὸ μονίδιον τοῦτο τοῦ ἐρήμου νησυδρίου πρὸς τὸν θαυμάσιον Κομμόλαρδον, ᾧ γε οὐδὲ κτηματικὴ ἀποχρήσει μονὴ καὶ σφόδρα πίων καὶ φερωνύμως αὐτῷ λαρδούχαινα; 4. Δέδοικα γοῦν μὴ τὴν αὐτὴν τῷ ἐν τῷ Κεραμεικῷ μεγαλομάρτυρι Γεωργίῳ πάθῃ ἐν βραχεῖ καὶ ὁ ἐν τῇ Μάκρῃ ἐξερήμωσιν. Εἰ γὰρ ἐκεῖνος, καὶ ταῦτα τοῦ τιμιωτάτου καὶ αὐτοῖς τοῖς Λατίνοις αἰδεσίμου κυροῦ Λουκᾶ προεστῶτος αὐτοῦ, οὐ διέφυγε τὸ ἀφανισθῆναι, πῶς ὁ ἐν Μάκρῃ διαφεύξεται, παρὰ μαθητῶν τοῦ κυροῦ Λουκᾶ εἰς νομὴν κατεχόμενος; Οὐ γάρ ἐστι μαθητὴς ὑπὲρ τὸν διδάσκαλον αὐτοῦ. Ἀμέλει τοι μετόχιον ὁ ἐν τῇ Μάκρῃ Ἅγιος Γεώργιος ἔσται τοῦ ἐν τῷ Κεραμεικῷ τρόπον ἕτερον, ‖ ὡς τῆς αὐτῆς δῆλον ὅτι συμμεθέξων παντελοῦς ἐξερημώσεως. 5. Ἀλλ' οἷων ἐν τῷ μεταξὺ ἀνεμνήσθην ἄκουσον. Πάλαι ποτὲ πολλῶν ἐνοχλησάντων ἠβουλήθην τοὺς ἐν τῷ νησίῳ τούτῳ προσκαθημένους μοναχοὺς ἐξῶσαι καὶ πανέρημον καὶ πάντη ἀοίκητον ἐᾶσαι, καθότι τοῖς πειραταῖς θαλασσοκρατοῦσι τηνικαῦτα φίλον ἦν ἐνδιαίτημα καὶ λόχος ἐπὶ τοῖς παραπλέουσι δεξιὸς καὶ κατὰ τῶν παραλίων τῆς Ἀττικῆς ὁρμητήριον ὑπερδέξιον. Ἀλλὰ τότε μὲν οὐκ ἐπηκολούθησε καὶ ἔργον τῇ βουλῇ· νῦν δὲ ὅτε βουλόμεθα σώζεσθαι ἴσως ἀπολεῖται. 6. Εἰκότα

2. *τὴν χεῖρα.*— 6. *ταυτοπαθὴς.* — 15. *πάθει.* — 20. *αὐτοῦ.* —22. ‖ Κώδ.135,α.— 23. *δηλονότι.*— 24. *οἷον. πάλαι ποτε.*

www.ibtool.com.cn

Digitized by Google

στοχαζόμεθα, τὰ δὲ εἰκότα οἷά τέ ἐστι καὶ γενέσθαι καὶ μή. Ὅθεν ὑμεῖς οἱ μεσιτεύσαντες ὀφείλετε παρεγγυήσασθαι καὶ νουθετῆσαι τὸν Κομμόλαρδον τὰ εἰς σύστασιν τοῦ μονιδίου διαπράττεσθαι.

www.riptool.com.cn

7. Ἀλλὰ πάλιν ἀνεμνήσθην αἰσωπείου μύθου τινός, ὃν, ἐπεὶ σχολὴν ἄγω, διηγήσομαι ἐν βραχεῖ. Εἴθε δὲ καὶ ὑμεῖς σχολὴν ἄγοιτε ἀναγινώσκειν ταῦτα. Γαλῆ ποτ' ἀνδρός φησιν εὐφυοῦς ἐρασθεῖσα ἡρμόζετο αὐτῷ γαμικῶς· καὶ δὴ παστὰς μὲν ἐπήγνυτο λαμπρὰ, καὶ αὐτὴ νυμφικῶς ἐστόλιστο, παρήγγελτο δὲ συγκαθῆσθαι τῷ νυμφίῳ κοσμίως καὶ εὐσχημόνως. Οὐκ ἐς μακρὰν ταῦτα καὶ μῦς ποθεν ἐκφανεὶς τὸ δρᾶμα τῆς γαμικῆς σκηνῆς ἤλεγξεν. Ἡ γάρ τοι γαλῆ ὡς ὑπ' ὄψιν αὐτῆς ὁ μῦς γένοιτο, τὸ μὲν νυμφικὸν ἐκεῖνο καὶ πεπλασμένον προσωπεῖον θᾶττον ἀπέρριψεν, εἰς ἑαυτὴν δὲ ἐπανελθοῦσα τῷ φίλῳ θηράματι ἐπεπήδησεν, ἔργῳ πιστωσαμένη τὴν Πινδάρου λύραν ἀληθῶς ἐκεῖνο γνωματεύσασαν· τὸ γὰρ ἐμφυὲς οὔτ' αἴθων ἀλώπηξ οὔτ' ἐρίβρομοι λέοντες οὔτε ζώων τῶν ἄλλων οὐδὲν διαλλάξαιντο ἦθος. 8. Οὐκ ὀκνήσω καὶ ἄλλον μῦθον νεώτερον προσθεῖναι, ὃν ἀφηγησαμένου τοῦ μακαρίτου κυροῦ Θωμᾶ ἤκουσα. Ἐβαπτίσατό ποτε λύκος, ἐπερωτηθεὶς καὶ ἀνομολογήσας μηκέτι τοῖς θρέμμασι τῶν ἀνθρώπων καὶ ὑποζυγίοις ἐπιέναι καὶ διαλυμαίνεσθαι. Εἶτα ἐπὶ τῇ τοιᾷδε τελετῇ προπεμπόμενος ἐπὶ τῆς πόλεως μετὰ τῆς εἰωθυίας λαμπροφορίας, ἐπείπερ θεάσοιτο παρὰ τῇ λεωφόρῳ ἐκτάδην εὐναζομένην ὖν ἐπέδραμέ τε καὶ τὴν γαστέρα ἀναρρήξας ἐλάφυσσεν ἔγκατα πάντα. Τῶν δὲ προπεμπόντων ἐπιτιμώντων ὡς οὐκ ἀποπεμπομένῳ τὸν παλαιὸν θῆρα, ἀλλ' εἰςέτι τοῖς αὐτοῖς χαίροντι, οὐκ ἔφη παρὰ τοῦτο διαρρῆξαι τὴν ὖν, ἀλλ' ἵνα διδαχθῇ μὴ ὑπεροπτικῶς οὕτω καὶ καταφρονητικῶς διακεῖσθαι περὶ τοὺς νεοφωτίστους, ἀλλ' ὑπανίστασθαι καὶ σεβάζεσθαι. 9. Παραπλησίως, οἶμαι, ταύτῃ καὶ τὸν Κομμόλαρδον ἀπο-

1. *οἷα*. — 3. *σύστασι*. — 7. *ἀνδρὸς φησὶν*.— 9. *λαμπρὰ* ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος *λαμπρᾶ*.— 12. *γαλὴ*.— 17. *ἀλώπηξ*. *ἐρίβρομοι*. —22. *τοιάδε*.

Digitized by Google

λογίαν ποιήσασθαι, εἴ ποτε ἐξερημώσας τὴν Μάκρην ἐγκληθείη παρά τινος. Οὐκ ὀκνήσει γὰρ ἡ τροχαλὸν ἀγορεύουσα γλῶσσα θρασυστομῆσαι καὶ ἐρεῖν, ὡς οὐ μοναχικὸν, ἀλλὰ πειρατικὸν ἐνδιαίτημα διέφθειρα, οὐδὲ μοναστήριον, ἀλλ' ὁρμητήριον, ἀφ' οὗ πάντες οἱ κατὰ θάλατταν λῃσταὶ τῶν τε νήσων καὶ τῶν παραλίων κατέτρεχον.

10. Ἴσως οἰήσεταί τις διαμυθολογούμενον τοιαῦτα παραληρεῖν καὶ παραπαίειν. Καινὸν οὐδὲν εἴ τι καὶ τοιοῦτον πέπονθα, ἤδη καὶ πρὸς γῆρας ἐλαύνων καὶ τηλικαύταις συμφοραῖς κεχρημένος. Αἱ γὰρ τῶν φρενῶν φησιν ὁ λυρικὸς ταραχαὶ παρέπλαγξαν καὶ τὸν σοφὸν, πολλῷ γε πλέον τὸν κατ' ἐμέ. 11. Ἐγὼ μέν τοι ἁπλήστως ἔχων τοῦ διὰ γραμμάτων γοῦν ὁμιλεῖν ὑμῖν, ἀνα||γκάζομαι γράφειν πολλὰ, ὧν ἔνια καὶ παραληρήματα εἶναι καὶ λογίζεσθαι οὐκ ἀνεύλογον. Ἐκ πολυλογίας γάρ φησιν οὐκ ἐκφεύξῃ ἁμαρτίαν. 12. Συνεύχεσθε, καὶ ἄλλως δὲ συναγωνίσασθέ μοι, ὡς ὑμῖν ἔξεστιν, ἀπαλλαγῆναί με τῆς παπαδικῆς τῶν Ἀθηναίων μοχθηρίας, ἥτις μετὰ τὰς τόσας χειροτονίας κληρικῶν, ἱερέων, διακόνων καὶ περὶ ὀφφικίων τῶν χηρευόντων παρέχει μοι πράγματα καὶ οὐκ ἐμοὶ μόνῳ, ἀλλὰ καὶ τῷ ἐπισκόπῳ καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς ἐπὶ δυσὶν ἤδη ἐνιαυτοῖς ξεναγοῦσιν ἡμᾶς. 13. Προσθήκη γὰρ τοῖς ἀνδράσι τοῦ ἡμετέρου βάρους γίνονται καὶ οἱ καθ' ἑκάστην διαπεραιούμενοι διὰ χαριστικάτα καὶ κληρικάτα καὶ ὀφφίκια, οὐ μόνον ἐν καιρῷ τοιούτῳ τρεφόμενοι παρ' αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ μεσιτεύειν ἐπὶ τοῖς αὐτῶν ψυχροῖς θελήμασιν ἀναγκάζοντες. Ἐγὼ δὲ καὶ παραιτεῖσθαι τὰς μεσιτείας αὐτῶν αἰδοῦμαι, εὖ πάσχων παρ' αὐτῶν ὀσημέραι, καὶ ἀποπληροῦν ἀκαίρους οὔσας, μᾶλλον δὲ ἀδίκους, θάνατον ἥγημαι ὥστε, εἴπερ ἐδυνάμην, μετέβην ἂν ἐντεῦθεν, ἵνα καὶ οὗτοι οἱ ἄνθρωποι ἀνέπνευσαν τῆς περὶ ἡμᾶς καὶ δι' ἡμᾶς ὀχλήσεως καὶ ἡμεῖς τῆς παρὰ τῶν μοχθηροτέρων κληρικῶν.

---

10. *φησι ὁλν* $\mathfrak{Z}^1$.— 13. || Κώδ. 135,6.— 17. *ἀπαλλαγῆναι*. — 22. *καθεκάστην*.— 26. *μεσίτας*.

Digitized by Google

www.libtool.com.cn

ρε'. Τῷ Βαρδάνῃ κῦρ Γεωργίῳ.

1. Δύο μὲν ἤδη δεδέγμεθα γράμματα σὰ, λογιώτατε υἱέ. Ἀλλὰ τὸ μὲν πρότερον ἅτε διαπόντιον κομιζόμενον ἢ ἐν ἄντλῳ ἢ τυχὸν καὶ κύματι δούπησε πεσὸν, ἔνθεν τοι καθυγρανθὲν οὐχ οἷόν τε ἦν ἀναπτυχθῆναι· αἱ γὰρ ἐπαναδιπλώσεις τοῦ χάρτου εἰς ἓν πτύγμα συμπεφυκυῖαι οὐχ οἷαί τε ἦσαν ἀπ' ἀλλήλων διίστασθαι. Ἐδυσκολαίνομεν οὖν, πῶς ἂν εἴποις, ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ περιπτώσει, τὰ μὲν οἷς αὐτὸς εἰς κενὸν καὶ ὡς ἂν καθ' ὑγρῶν φασι γραφῶν ἐπέσταλκας, τὰ δὲ οἷς ἡμεῖς ἐπιέναι τὰ γεγραμμένα ποθοῦντες οὐκ εἴχομεν ἀνοίγειν τὸ βιβλίον ἐσφραγισμένον καινότερον καὶ, διψῶντες ἀττικοῦ πόματος, τὴν κύλικα ἐν χεροῖν ἔχοντες, διηπορούμεθα πίνειν, ὑπὸ τῆς ἅλμης διεφθαρμένου. 2. Ἀλλὰ τὸ μὲν πρῶτον ἐπιστολιμαῖον ἀγώγιμον οὕτω ναυαγῆσαν ᾤχετο, τό γε μὴν δεύτερον σεσωσμένον ἀπελάβομεν καὶ πολλῆς ἐντεῦθεν ψυχαγωγίας ἀπηλαύσαμεν. Εἰ γὰρ καὶ τοῦτο ὕφαλμόν τι προὐβάλετο καί μου τὸ ἄλγημα ἀνεκαίνιζεν οἷς παρετραγῴδει ἔστιν ἃ τῆς κοινῆς καὶ θεηλάτου συμφορᾶς, ἀλλ' ἡ χάρις τῆς φράσεως ἀντιγοητεύουσα τὸ ἐπιξαῖνον τὴν ὀδύνην κατεπράϋνε.

3. Καλὰ μὲν οὖν καὶ ταῦτα, ὦ καλὲ παῖ, τῆς περὶ σὲ ἡμετέρας σπουδῆς κατάλληλοι ἀμοιβαὶ ὡς ἂν τῶν καταβληθέντων σπερμάτων τῆς σοφιστικῆς οὐκ ἀγεννεῖς ἀπαρχαί. Καλὴ δὲ οὐχ ἧττον καὶ ἡ τῶν θρεπτηρίων ἀντιπελάργωσις. Ἰδὼν γὰρ ἡμᾶς λυπρὸν γῆρας ἀντλοῦντας τά τε ἄλλα καὶ οἷς γλίσχρως καὶ οὐκ εἰς κόρον τὴν ἀπὸ τῶν βιβλίων τροφὴν καὶ ψυχαγωγίαν ἕλκομεν, ἅτε καὶ αὐτῶν σπανίζοντες, οὐ παρεῖδες ὡς ἄν τις ἄλλος οὐ πολλοῦ λόγου τὰ καθ' ἡμᾶς ἀξιῶν, ἀλλὰ τρεῖς δέλτους τῶν ποτε ἡμετέρων ἀπέσταλκας.

ρε'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 135,6 - 136,α. Ἀποσπάσματα δέ τινα αὐτῆς ἐδημοσίευσα τὸ πρῶτον ἐν Ἀθηναίου τόμ. Ϛ'. ἔνθ' ἀν.

3. *ἔνθεν. καθυγραθέν.*— 4. *οἷον.*— 5. *πύγμα. οἷαι.*

Digitized by Google

4. Θάμβος με συνέσχε, πίστευσον, πῶς ποτε ἴσχυσας ἀφελέσθαι ταύτας ἀπὸ τῆς κακῆς καὶ λυττώσης κυνός, ἣ κατὰ τὴν παροιμίαν οὔτε αὐτὴ ἅπτεται τῶν κριθῶν καὶ τὸ κριθοφαγοῦν ὑποζύγιον ἀπείργει, ἐπήνεσά τε τῆς τόλμης, τῆς εὐμηχάνου σοφίας ἐθαύμασα καί μοι ἔδοξας τὸν ἄθλον ἐκεῖνον ἀνῦσαι Ἰάσονος, ὑφελὼν καὶ αὐτὸς οἷά τι χρυσοῦν δέρας τὰς δέλτους παρὰ δεινοτέρου φυλαττομένας δράκοντος ἢ καὶ μῆλα χρυσᾶ, ὡς Ἡρακλῆς ὁ καλλίνικος. 5. Εἰ δὲ καὶ ἑτέρας βίβλους δυνηθῇς ἀναρρύσασθαι ἀπὸ τοῦ ἐπιχαίνοντος αὐταῖς κήτους ἁπλήστου πάλιν, οὐ μόνον Ἡρακλῆς, ἀλλὰ καὶ Περσεὺς ἄλλος ἀνακηρυχθῇς μοι κήτους περιγινόμενος καὶ κόρας ἡρωΐνας ῥυόμενος. Πλὴν Περσεὺς μὲν μόλιβδον, οἶμαι, κατὰ τῆς κητῴας φάρυγγος || ἐνέχεε, σὺ δὲ χρυσὸν ἐγχέειν ἀναγκασθήσῃ. Ταύτῃ γὰρ καὶ μόνῃ τῇ ὕλῃ τὰ τοιαῦτα κήτη ἁλώσιμα. 6. Πρόσσχες δὲ ἵνα πρώτην τὴν Γεωμετρίαν σπουδάσῃς ἐκσπᾶσαι, ἧς ἡ ἀρχὴ μὲν «σημεῖόν ἐστιν οὗ μέρος οὐθέν» ἡ δὲ ἐπιγραφὴ «Εὐκλείδου στοιχεῖον α», εἶτα τοῦ Βουλγαρίας Ἐξήγησιν εἰς τὰς ἐπιστολὰς τοῦ ἁγίου Παύλου, ἰδιόγραφον ἐμῆς χειρός. Εἰσὶ δὲ ἀμφότερα βαμβύκινα σύμμετρα, τὸ μὲν γερανοτόμαρον, τὸ δὲ μαυροτόμαρον καὶ ἀντὶ τοῦ δοθησομένου τιμήματος αὐτῶν λήψῃ τὸν Θουκυδίδην, καί τοι ἃ σὺ ἔχεις ἐμά εἰσιν εἰς ἀνάγνωσιν καὶ τὰ ἐμὰ σά. Ἄλλως τε οὐδὲ ἐν τῷ ἀποθνήσκειν με λήψομαι τὰ πάντα, ἀλλ' ὑμῖν, τοῖς ἐμοῖς φοιτηταῖς, καταλήψομαι. Τὸν Νίκανδρον οὔπω ἀπέστειλας.

ριη'. Τῷ αὐτῷ.

1. Πόσης οἴει με ὑποπίμπλασθαι ψυχαγωγίας, ἐν Κυρίῳ ποθούμενε υἱέ, ἡνίκα ἂν σὸν γράμμα δεξαίμεθα, καθ' ὅτι οὐχ

b *a*

5. *ἐκεῖνον τὸν ἄθλον.*— 13. || Κώδ. 136,α.— 15. *πρόσχες.* — 16. *σημεῖον ἐστὶν.*

ριη'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 136,α.

Digitized by Google

ὅπως γλαφυρότησι νοημάτων θελγόμεθα καὶ χάρισιν ὀνομάτων καὶ τῇ δι' ἀμφοτέρων ἁρμονίᾳ κατεπᾳδόμεθα, ἀλλὰ καὶ τῷ διαφαινομένῳ ἤθει τῆς σῆς περὶ ἡμᾶς ἀκραιφνοῦς διαθέσεως ἀποχρώντως παραμυθούμεθα. 2. Ἡλίκα μὲν οὖν καὶ ταῦτα ἆς γε τὸ ψυχαγωγεῖν δι' ἐπιστολῶν τὰ ἡμέτερα! Σὺ δ' ἀλλ' ἐκ περιουσίας τὰ παρήγορα καταχέων, μικρολόγον ὅλως καὶ ἀνελεύθερον κρίνεις ψιλὸν στέλλειν γράμμα, εἰ καὶ πολλὰς ἐπαμπίσχεται χάριτας τρόπον ἕτερον. Οὔκουν ἀνέχῃ τὸ μὴ ἐκπέμπειν καὶ τῶν ἀγαθῶν ἔν γέ τι ἢ ἐπαγόμενον ἢ εὐαγγελιζόμενον, ὥσπερ καὶ τὸ σταλὲν ἔναγχος πρὸς οἷς εἶπον ἄρτι καὶ ἄλλο τι τῶν πρὸς ἡδονήν μοι ἀπήγγελλε, τὸ ἀναρρύσασθαί φημι τὴν τοῦ Εὐκλείδου στοιχείωσιν, ἣν ὅπως οὐ παρὰ χρῆμα ἀπέσταλκας ἐθαύμασα. Ἴσως ὑπὸ τῆς λεγούσης οὐκ ἐν πένθει γεωμετρεῖν παροιμίας ἠπάτησαι. 3. Ἀλλ' ἔγωγε, ὦ φίλον τέκος, ἐν τῷ σκοπέλῳ τῷδε καθήμενος καὶ πενθῶν ἐπεὶ ἄλλον συλλυπούμενον καὶ παρακαλοῦντα οὐχ εὑρίσκω, ἀνὰ χεῖρας τὴν τοιαύτην δέλτον κατέχων σοφὴν οὖσαν, οὐ μέν τοι γε θρηνοῦσαν κατὰ τὰς καλουμένας παρὰ τῷ Ἱερεμίᾳ οὐτωσί, τοῖς ἐξ ἀφαιρέσεως αὐτῆς θεωρήμασιν ἀπασχολήσω τὸν νοῦν, καὶ ὅσα γεφύραις αὐτοῖς χρώμενος· οὕτω γὰρ παρὰ τῶν παλαιῶν κέκληνται καὶ εἰσίν· ἀπὸ τῶν ἐνύλων πρὸς τὰ νοητὰ διαπορθμευθήσομαι καὶ τοῖς ἐκείνων ἀδολεσχήσω κάλλεσι καὶ τῶν λυπούντων ἢ ἐπιλήσομαι ἢ κουφισθήσομαι.

4. Μὴ γοῦν ἀναβάλλου τὴν ἀποστολὴν θέλων παραμυθεῖσθαί με. Ὁ δ' ἡμέτερος καὶ σὸς φίλος, ὁ θεοφιλέστατος χαρτοφύλαξ, ἰδοὺ θεοῦ θέλοντος ἔρχεται αὐτόθι παρ' ἡμῶν ἀγγαρευθείς, ἵνα τὸν αὐτόθεν σῖτον ἡμέτερον καὶ τὴν κριθὴν διάθηται οὕτως· ὅσον μὲν τὸ ναυλωθὲν πλοῖον χωρήσει διακομίσαι πρὸς ἡμᾶς, τὰ δὲ λοιπὰ διαπρᾶσαι. 5. Καὶ ἐπεὶ πρὸς τοῦτο

11. *ἀλλὰ. ἀναρρύσασθαι φημι.*— 12. *παραχρῆμα.*— 19. *θεωρήμασι.*— 25. *παραμυθεῖσθαι.*— 27. Πρὸς τὸ ἐν τῷ ἐδάφει *θέλοντος* ἀναφέρεται ἡ ἐν τῇ ὧχ γλῶσσα *εὐοδοῦντος.*— 27. *ἀγκαρευθεὶς.* — 28. *κριθῆν.*

Digitized by Google

δεῖται συνεργίας, ἀξιῶ τὸν ἱερώτατον συνεπίσκοπόν μου τὸν Καρύστου συνεργῆσαι ὁλοψύχως. Πρὸς ὃν καὶ ἰδίαν ἔδει γραφὴν στεῖλαι, ἀλλὰ ὑπογραφέα οὐκ εἶχον ὅτε ὁ χαρτοφύλαξ συνετάξατο ἡμῖν. Ἀρκεῖ δ' ὅμως ἡ παροῦσα μόνη. Σοὶ δὲ καὶ ἐπιτάττω πατρικώτερον ἀμφοτέραις, ὃ λέγεται, χερσὶν ἀντιλαβέσθαι τοῦ χαρτοφύλακος, εἰ δεήσει δὲ καὶ ὤμοις συναχθοφορῆσαι. 6. Οὕτως ἐπὶ τῇ σῇ ὑπακοῇ θαρρῶ· τὸν δὲ φιλόδικον καὶ ἀδόλεσχον Πωλάριν, εἰ πάλιν παρασκιρτήσει τι ἢ καὶ ὀγκήσεται ἀγέρωχον κατὰ τοῦ χαρτοφύλακος, ἐν κημῷ καὶ χαλινῷ τὰς σιαγόνας αὐτοῦ ἄγξον, ὥςτε μηδ' εἰς ἔπειτα πωλικόν τι φριμάξασθαι. Ὁ Κύριος διαφυλάττοι σε.

ριθ'. Τῷ σεβαστῷ κῦρ Μανουὴλ τῷ Πωλᾷ.

1. Πῶς ἄν σοι δηλώσω, πανσέβαστε, ὅσης καὶ οἵας ἀθυμίας ἐνέπλησεν ἡμᾶς τὸ πρὸ μικροῦ γράμμα σου, διεξιὸν τὸν ἔσχατον κίνδυνον τοῦ καλοῦ τὰ πάντα νεανίου καὶ σῶμα καὶ ψυχὴν εὐγενοῦς ||, ὃν ἐγὼ μὲν ὀφθαλμοῖς οὐκ εἶδον, παρὰ τῶν ἰδόντων δὲ καὶ θαυμαζόντων τὸ παρ' ἡλικίαν καλοκἀγαθον αὐτοῦ πυνθανόμενος, ὡς ἤκουσα ὅτι σχεδὸν τὰ ἔσχατα ἀναπνεῖ, πικρίας ἐνεπλήσθην καὶ τὴν ἀνθρωπίνην ταλαιπωρίαν ἐταλάνισα καὶ οἰκτρὸν ὤμωξα καὶ ἀφ' ὧν ἐγὼ τόσα δέδηγμαι τὴν ἐμαυτοῦ καρδίαν ἐπὶ τῷ τοῦ πάθους ἀκούσματι συνελογισάμην πόσα πάσχειν εἰκὸς σὲ τὸν γεγενηκότα καὶ εἰς τόδε ἡλικίας καὶ παιδεύσεως ἐκθρέψαντα. 2. Εἰ γὰρ καὶ πατὴρ οὐκ ἐγενόμην, ἀλλ' οἶδα τὰ ἐπὶ τοῖς παισὶ τῶν πατέρων σπλάγχνα, ἀκούων ὅπως τῶν μακαρίων ἀνδρῶν οἱ μᾶλλον ἀήττητοι καὶ φιλοσοφώτατοι ἐπὶ τῇ τῶν παίδων ἀπωλείᾳ

8. *τί*. — 10. *εἰσέπειτα*. — 11. *φιρμάξασθαι*.

ριθ'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 136,α - 136,β.

15. || Κώδ · 136,α.— 16. *καλοκάγαθον*.

Digitized by Google

οἰκτιστα ὠλοφύραντο. Καὶ Ἰακὼβ μὲν ἐπὶ τῷ Ἰωσὴφ σάκκον περὶ τὴν ὀσφῦν περιεζώσατο καὶ ἐζήτει καταβαίνειν εἰς Ἅδην πρὸς τὸν υἱόν, Ἰὼβ δὲ τὰς παρὰ τοῦ πειράζοντος πάσας προσβολὰς μεγαλοψύχως ὑπενεγκὼν, ἐπεὶ καὶ τὸν ὄλεθρον τῶν παίδων ἀκούσαι, ἠττήθη ὁ ἀδάμας τῆς φύσεως ὥστε καὶ κόμην ἐκείρατο καὶ διέρρηξε τὴν ἐσθῆτα καὶ χοῦν κατὰ κεφαλῆς ἐπάσσατο. Ὁ δὲ μέγας Δαυὶδ τὸν Ἀβεσαλὼμ θρηνῶν, καὶ ταῦτα ἐπαναστάντα οἱ καὶ τὸ ἐπ' αὐτῷ πατροφόνον γενόμενον «υἱέ μου, τίς ἄν μοι δοίη τὸν θάνατον ἀντὶ σοῦ;» 3. Καὶ τί θαυμαστὸν εἰ ἄνδρες οὕτως ἥμεροι καὶ φιλάνθρωποι κἀπὶ ταῖς ἀλλοτρίαις συμφοραῖς δακρύοντες τὰ οἰκεῖα σπλάγχνα ὠδύροντο, ὁπότε καὶ οἱ ἀτίθασοι θῆρες πρὸ τῶν οἰκείων τέκνων μαχόμενοι ἀγαπῶσι πίπτειν ἢ βλέπειν ἀπαγόμενα ἢ ἀπολλύμενα;

4. Ἐντεῦθεν μὲν οὖν ὁρμώμενος ἀνελογιζόμην οἷα καὶ σὲ παθαίνεσθαι ἀνάγκη ἐπὶ παιδὶ, ἐφ' ᾧ μόνῳ ἄρρενι ὡς ἱερᾷ, τὸ τοῦ λόγου, ἀγκύρᾳ, τὸν βίον ἐσάλευες καὶ ἤλπιζες ὑπολιπέσθαι κληροῦχον περιουσίας καὶ εἰκόνα σὴν ἔμβιον. Αὖθις δὲ τὸ σὸν εὐσεβὲς ἐπενθυμούμενος καὶ τέλειον ἐν φρονήσει καὶ πείρᾳ τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων, πείθομαι μὴ ἀγεννῶς τὸ πάθος ὑπενεγκεῖν, ὥστε καταποθῆναι ὑπὸ τῆς περισσοτέρας λύπης ἢ τῆς ἀνωτάτω προνοίας καταστενάξαι ὡς οὐ φορητὸν πάσχων οὐδὲ τοῖς ἀνθρωπικῶς κρίνουσιν ἔνδικα, ἀλλὰ κατὰ τὸν θεῖον Ἀβραὰμ, ὡς, καὶ αὐτὸς, υἱὸς ἐκείνου διὰ τῆς πίστεως γεγονὼς, τῷ θείῳ ἐπιτάγματι προθύμως ἀκολουθεῖν. Καὶ ὡς ἐκεῖνος ἀκούσας «ἀνένεγκαί μοι τὸν Ἰσαὰκ» παρὰ χρῆμα μηδὲν ὀκνῶν ἢ ἀναβαλλόμενος ἀναφέρειν οἷός τε ἦν, οὕτω καὶ σὺ οὐκ ἀποδυσπετήσεις οὐδὲ δυσχερανεῖς τοῦ θεοῦ βουληθέντος προσλαβέσθαι τὸν σὸν παῖδα ὥσπερ τι ἱερεῖον ἀγνὸν ἄμωμον καὶ τῶν τοῦ βίου κηλιδωμάτων ἄψαυστον.

5. *ἀκούσοι.*— 8. *ἐπαναστάντά.*— 12. *ἀντίθασσοι.*— 17. *ἐσάλευε.*— 23. *πάσχων.*— 25. *ἀκολουθεῖς.*— 26. *παραχρῆμα.* — 27. *οἷος.*— 29. *ὥσπέρ.*— 30. *ἄγνον.*

Digitized by Google

5. Νικήσει, εὖ οἶδα, τὴν φιλοτεχνίαν ἡ φιλοθεία. Οὐκ ἀπώλωλέ σοι ὁ καλὸς Κωνσταντῖνος, οὐδ' εἰς τὸ μὴ ὂν οὐ κεχώρηκεν, ἀλλ' εἰς μείζονα ζωὴν μεθωρμίσατο ἢ μετετάξατο καὶ τοσούτῳ εὐδαιμονεστέραν ὅσῳ καὶ τὸ συνεῖναι Χριστῷ τοῦ παρ' ἡμῖν δεῦρο πλάζεσθαι βέλτιον. 6. Εἶτα νυμφίον μὲν αὐτὸν ἐπ' εὐδαίμονι γάμῳ στέλλων πόρρω που καὶ ὡς οὐκέτι τυχὸν ὀψόμενος ἢ βασιλεῖ ἐπιγείῳ συνεσόμενον, οὐ συμφορὰν τοῦτο ἂν ἡγήσω, εὐημερίαν δὲ σεαυτοῦ τε καὶ τοῦ παιδός. Νῦν δὲ παραπέμψας εἰς ἀκηράτους θαλάμους τῶν μακαρίων ψυχῶν, Χριστῷ παραστησόμενον καὶ τὸν περὶ τὸν θρόνον ἐκείνου κύκλον ἀναπληρώσοντα καὶ συγχορεύσοντα, θρηνήσεις ἄμετρα καὶ κωκύσεις θηλυπρεπῶς; 7. Οὐμενοῦν, εἴποι τις, τὴν σὴν ἀκριβῶς ἐγνωκὼς εὐσέβειαν· οὐ μὴν οὐδὲ τοὺς ἐπὶ θεοσεβείᾳ κλεινοὺς ἄνδρας παράγειν τῷ λόγῳ βουλήσομαι, ὅπως, τοῖς ὑποδείγμασιν ἐκείνων παράκλησιν εἰς καρτερίαν προσενεγκών σοι, τὸ τοῦ πάθους ἀγριαῖνον ἀπομειλίξωμαι. Οἶδας γὰρ καὶ αὐτὸς τῇ ἀναγνώσει προσανέχων τὰ ἐκείνων ἔργα τὰ δι' αἰῶνος ὑμνούμενα, Ἰὼβ τὴν φιλόσοφον εὐχαριστίαν ἐπ' ἀπωλείᾳ ὁλοκλήρου παίδων χοροῦ ἀρρένων τε καὶ θηλειῶν, Δαυὶδ τὴν ἐπὶ παιδὶ μὲν ἀσθενοῦντι κακοπάθειαν, ἀποθανόντι δὲ εὐωχίαν νηστείας καὶ χαμευνίας διάδοχον, ὡς τῆς ἱκετηρίας ἀκερδοῦς τοῦ λοιποῦ.

8. Τούτων οὖν ὡς καὶ αὐτῶν σοὶ προδήλων ἀφέμενος, εὔχομαι· ὁ πατὴρ τῶν οἰκτιρμῶν καὶ θεὸς πάσης παρακλήσεως, ἀποστολικῶς εἰπεῖν, ἄψαιτο ἀοράτως τῆς ὀδυνωμένης ψυχῆς σου καὶ τὸ ἐνοχλοῦν αὐτῇ ἄλγος ἰάσαιτο, ὑπανάψαι δέ σοι φῶς εὐθυμοποιὸν καὶ ἐπὶ τοῖς ἀβουλήτοις εὐχάριστον. Ἄνθρωποι γὰρ ἔν γε τοῖς τοιούτοις μικρὸν ἢ οὐδὲν ὤνησαν, λόγοις κατεπάδοντες ψυχὰς φλεγμαινούσας ἀνιάτοις ἀλγήμασιν, ἐφ' οἷς λόγος ἅπας ἐλέγχεται ὡς ἀδρανὲς φάρμακον. Χρόνος δὲ μόνος εὐμαρὴς, κατὰ τὸν εἰπόντα, θεὸς καὶ πρὸ τοῦ

3. *μεθορμίσατο.* — 12. *οὔμενουν.* — 13. || Κώδ. 137, α. — 16. *προσενέγκων.*

www.libtool.com.cn

Digitized by Google

χρόνου θεὸς, ὃς καὶ σὲ, ἵνα καὶ πάλιν τὰ αὐτά σοι ἐπεύξωμαι, παραμυθήσαιτο.

www.libtool.com.cn

ρκ'. Τῷ καθηγουμένῳ τῆς μονῆς τοῦ Κυνηγοῦ τῶν φιλοσόφων.

1. Νῦν δ ἐπεκλήθης γέγονας, νῦν ἔργῳ τὸ ἐπώνυμον ἐπεσφράγισας· ἐπεβάλου γὰρ φιλοσοφεῖν ἀληθῶς, εἴπερ φιλοσοφία ἔστι τε καὶ λέγεται μελέτημα θανάτου, ὁποίαν μελέτην θανάτου ὁ ἀσκητικὸς βίος κατεπαγγέλλεται. Συνεχάρημεν οὖν σοι, ἐν Χριστῷ ἀγαπητὲ ἀδελφὲ, πιστωθέντες διὰ τοῦ σταλέντος γράμματος ὡς οὐκέτι κενεμβατεῖς ψιλῷ ἐποχούμενος φιλοσοφίας ὀνόματι, ἀλλ' ἐμπράκτου θεμελίου ἐπιβὰς ἐπὶ τὸ βραβεῖον ἀνατρέχεις τῆς ἄνω κλήσεως. 2. Ἔντειναι τοίνυν καὶ κατευοδοῦ καὶ φιλοσόφει τὰ τελεώτερα, μὴ κλήσει καὶ τριβωνίῳ, ἀλλ' ἔργοις αὐτοῖς πιστούμενος τὸν φιλόσοφον, ὥσπερ ἄρα καὶ οἷς ἀπέσταλκας οὐκ ἀμυδρῶς παρέδειξας, ἅπερ ἦν δοίδυκες δύο καὶ κηροῦ κυλινδροειδὲς εἰλητάριον, τὰ μὲν ὄργανα θρέψεως, τὰ δὲ ὕλη φωτός. 3. Δι' αὐτῶν γὰρ συμβολικῶς εἰςηγήσω ὡς οὐ χρὴ τὸν κατὰ θεὸν ἄνθρωπον μεριμνᾶν καὶ τυρβάζεσθαι περὶ πολλὰ, ἀλλὰ σώματι μὲν τὸν ἐφήμερον ἄρτον αἰτεῖσθαι παρὰ θεοῦ κατὰ τὴν εὐαγγελικὴν τῆς προσευχῆς ὑποτύπωσιν, ἐν τῇ μελέτῃ δὲ τῶν θείων λογίων ἐκκαίειν ἀκοίμητον πῦρ κατὰ τὸν ἐμμελετῶντα ἐν τῷ νόμῳ τοῦ θεοῦ ἡμέρας καὶ νυκτὸς, ἵνα καὶ ψυχὴ τῷ ἐξ οὐρανοῦ καταβαίνοντι ἄρτῳ διατρέφηται. Ὃ γάρ ἐστι ἄρτος σαρκὶ, τοῦτο λόγος ψυχῇ, θρεπτικὸν δῆλα δὴ καὶ συνεκτικὸν ζωῆς ἑκατέρας ἑκάτερον. Οὕτως ἐγὼ ἃ παρὰ σοῦ σταλέντα ἐδεξάμην, τοῦ φαινομένου ἐδεξάμην βαθύτερον. Εἰ δέ τι σεμνότερον ἕτερον ὑπαινίττονται, εἰδείης ἂν αὐτὸς ἀκριβῶς.

ρκ'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 137,α.

14. *εἰλιτάριον*.— 20. *ἐμμελετῶντα*.— 23. *δηλαδὴ*.

Digitized by Google

4. Σώζοιο εὐοδούμενος παρὰ θεοῦ πρὸς τὴν τοῦ ἐπαγγέλματος ἐκπλήρωσιν, ἀπονέμοις δὲ καὶ τὴν προσήκουσαν τιμὴν τῷ πρεσβυτάτῳ καθηγουμένῳ γηροκομῶν κατὰ δύναμιν· ἵνα καὶ αὐτὸς κατὰ τὴν θείαν ἐπαγγελίαν πολυχρόνιος ἔσῃ κἀν τῷ γήρᾳ τὴν ἴσην ἀπολάδῃς θεραπείαν καὶ τιμήν. 5. Οὐ μόνον γὰρ ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι οἷα σπείρομεν νῦν τοιαῦτα καὶ θερίζομεν, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ παρόντι, ὡς τὰ πολλὰ εἴτε ἀγαθά εἰσιν εἴτε φαῦλα τὰ παρ' ἡμῶν σπειρόμενα. Ἐπὶ πᾶσιν ἀρχὴν καὶ μεσότητα καὶ τελευτὴν τοῦ βίου σου παντὸς ἔχε ταπείνωσιν· ἄνευ γὰρ ταύτης πᾶς μόχθος καὶ πᾶν ἔργον νεκρά εἰσι καὶ βδελυκτὰ τῷ θεῷ.

ρκα'. Τοῖς ἀνεψιοῖς αὐτοῦ τῷ τε κῦρ Νικήτᾳ καὶ τῷ κῦρ Μιχαήλ.

1. Ὦ πικρᾶς ἀγγελίας, ὡ πονηρᾶς ἀκοῆς. Οἷα καὶ πάλιν ἠκούσαμεν, μᾶλλον δὲ πεπόνθαμεν||, τοσούτῳ τῶν φθασάντων σχετλιώτερα ὅσῳ καὶ σκιᾶς θανάτου θάνατος χρῆμα βαρύτερον καὶ καπνοῦ πῦρ φλέγον ἀνιαρότερον. Πρώην μὲν ἀκράτου κεράσματος ποτήριον ἐκ χειρὸς Κυρίου πεπώκαμεν, νῦν δὲ τὸν τρυγίαν αὐτὸν τῆς ὀργῆς ποτιζόμεθα. 2. Ἦπου διὰ ταῦτα αἱ σκιαὶ τῶν ἡμερῶν τῆς μοχθηρᾶς ζωῆς ἡμῶν ἐς τόδε καιροῦ ἐξετάθησαν, ἵνα μου τὸ ἄθλιον τουτὶ γῆρας, ὑπὸ μυρίων συμφορῶν ἐπιτριδὲν, οὕτω μετὰ πλειόνων ὀδυνῶν εἰς Ἅδην καταβήσεται.

3. Οἴμοι τί πρῶτον, τί δ' ἔπειτα, τί δ' ὕστερον ὀλοφύρωμαι; Οἴχεται Ἀθηνῶν τὸ λειπόμενον μικρὸν ποίμνιον· ὡς πρόβατα γὰρ ἐν Ἅδῃ θάνατος ἔθηκεν. Οἴχεται τὰ ἐν Ἀθήναις μοι φίλτατα, ὁ μὲν τῶν ἀδελφιδῶν φροῦδος ὡς δρόσος ἑωθινὴ

3. *γηρωκομῶν.*— 5. *γήρει.*

ρκα'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 137,α - 137,δ.

13. || Κώδ. 137,δ.— 21. *καταβήσηται.*

Digitized by Google

ἀφανισθεὶς, ὁ δὲ οὐδὲν ἧττον εἰ καὶ περιέστι φροῦδος ἅτε ἡμιθνὴς ὡς διχότομος. Δύο δὲ χοροὶ παναφηλίκων παίδων, ὁ μὲν τλήμονα μητέρα περιεστηκὼς ἀνακαλεῖται τὸν οὐκέτ' ὄντα πατέρα μετ' ὀδυρμῶν, ὁ δὲ, δυστυχεῖ πατρὶ προσέρπων, τὴν ἀποπτᾶσαν μητέρα ζητεῖ γοεροῖς ψελλίσμασι, καὶ ξυναυλίαν ἐλεεινὴν ἁρμόττονται, καὶ τοῖς λοιποῖς γονεῦσι τὸ πένθος ἐξ ὑπαρχῆς ἐγείρουσιν ἄσβεστον.

4. Τίς ταῦθ' ὁρῶν εἶτ' ἀκούων οὐ ταλανίσει τὴν ἀνθρωπίνην οἰκτρότητα; ὡς ἔγωγε καὶ μόνον ἀναλογιζόμενος κινδυνεύω τὰ μυθευόμενα ὡς ἀληθῆ βεβαιώσασθαι, εἰς λίθου φύσιν μεταβληθεὶς ἢ ἀποδενδρωθείς. 5. Ὥστε μηδ' ἡντιναοῦν ἐκδέχεσθε παρ' ἡμῶν παράκλησιν, ὦ τῶν αὐτῶν μοι κοινωνοὶ συμφορῶν, μηδ' ἄλλο τι παραμύθιον, ὅτι μὴ τὸ συναλγεῖν καὶ συνεποδύρεσθαι. Πῶς γὰρ ἄλλων παρακλήτωρ ἔσομαι, αὐτὸς ὑπερβαλλούσῃ λύπῃ καταποθείς; 6. Χεῖρα τοίνυν ἐπὶ στόματι θέμενος καὶ κωφοῖς λουόμενος δάκρυσιν, ἐκεῖνο συμβουλεύσομαι μόνον ἐμοὶ καὶ ὑμῖν· πρῶτα μὲν μὴ ἀποδυσπετεῖν ἀχθομένους πάνυ τι ἐφ' οἷς ἡ ἀνωτάτω ψηφίζεται πρόνοια, ἔπεσθαι δὲ μᾶλλον κατὰ τοὺς λέγοντας πρὸς θεὸν «κτηνώδης ἐγενήθην παρὰ σοὶ καὶ ἐγὼ δὲ οὐκ ἐκοπίασα κατακολουθῶν σοι», εἶτα καὶ διὰ στόματος φέρειν τὰ τοῦ μακαρίου Ἰὼβ εὐχάριστα ῥήματα «ὡς τῷ Κυρίῳ ἔδοξεν οὕτω καὶ ἐγένετο». Εἴη τὸ ὄνομα Κυρίου εὐλογημένον· ὃς καὶ τῆς ἡμετέρας καρδίας ἀοράτως ἐφαψάμενος τὸ φλεγμαῖνον τοῦ πάθους ἰάσαιτο.

ρκϐ'. Τῷ Μακρεμβολίτῃ κῦρ Δημητρίῳ.

1. Βαβαὶ οἵας ψυχῆς κεχωρίσμεθα, ὡς μὲν ἀκριβῶς φιλούσης καὶ ἀκραιφνῶς, ὡς δὲ κατὰ Χριστὸν καὶ οὐ διά τι ἀνθρώ-

3. *οὐκ ἔτ'*. — 6. *ἐξυπαρχῆς*. — 13. *ἄλλό*.

ρκϐ'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 137,6 - 138,α.

Digitized by Google

πινον. Οὐ γὰρ ἠγνόηταί μοι, φίλτατε ἀνδρῶν, μυρίων ἀπαγγελλόντων, ὅπως ὁμοῦ τε βλέψειάς τινα τῶν ἐνθένδε ἀφικνουμένων Ἀθήναζε καὶ ἤρξω πυνθάνεσθαι περὶ ἡμῶν καὶ παρὰ χρῆμα τὰ ὄμματα δακρύων ὑποπίμπλασαι, ὥςπερ τινὸς κέντρου τῆς μνήμης πληττούσης δριμύτερον τὰ φιλόσπλαγχνά σου. 2. Τοιᾶςδε ψυχῆς καὶ οὕτω κατόχου τῷ κατὰ θεὸν φίλτρῳ φυγαδεύων ἐμάκρυνα. Ἴσως καὶ πρὶν ὄψομαί σε, φιλτάτη ψυχὴ, καὶ ὀφθήσομαί σοι καὶ πορρωτάτω φροῦδος οἰχήσομαι. Τί γὰρ ἄλλο δι' ἐλπίδος ἡμῖν οἷς ὁ βίος κεκένωται καὶ τὸ γῆρας ὑπὲρ κεφαλῆς ἢ τὸ ὅσον οὐδέπω ἀποδημῆσαι τὰ ὕστατα καὶ μακρότατα; 3. Διὰ ταῦτα γράμμασι γοῦν ἐφ' ὅσον ἔξεστί μοι συνεῖναί σοι ποθῶ καὶ διομιλεῖσθαι ἀπόδημα, ἀλλὰ καὶ πρὸς τοῦτο ὀκνηρότερόν με ποιεῖ τὸ ἐντεῦθεν ἀνακαινίζεσθαί σου τὸ ἄλγος καὶ τὸ ἄλλοτε ἄλλο τι τῶν ἐπιτηδείων διαπέμπειν καὶ μεριμνᾶν τυρβαζόμενον καὶ ταῦτα ἐν τοιῷδε καιρῷ καὶ διὰ τοσοῦδε καὶ οὕτω κινδυνώδους διαστήματος.

4. Ὦ τοῦ καινοῦ ἀκούσματος! Ἠδέσθησαν ‖ καὶ ἄγριαι πειραταὶ τῆς σῆς φιλίας τὸ ἀκραιφνέστατον καὶ παρὰ τοῦτο τἆλλα μὲν πάντα τὰ κομιζόμενα συλλαβόντες ᾤχοντο, τῶν δὲ παρὰ σοῦ ἀπέσχοντο, μηδ' ἄκρῳ δακτύλῳ ἁψάμενοι. Οὕτω σου τὰ τῆς φιλίας πολυδύναμα καὶ θαλάττῃ καὶ πειραταῖς αἰδέσιμα. Ὑπὲρ ἧς ὁ τῆς ἀγάπης θεὸς ἀντιδοίη μέν σοι καὶ τὴν ἐνταῦθα εὔροιαν πανοικεσίᾳ κατὰ λόγον προσθήκης, ἀποδοίη δὲ καὶ τὴν ἐκεῖσε ἀπέραντον εὐδαιμονίαν. Οὐκ ἔχω γὰρ ἄλλως πως ἀμείψασθαί σε βέλτιον.

---

2. τὲ βλέψειας τινὰ. — 3. παραχρῆμα. — 4. ὥσπέρ. — 11. ἐφόσον. — 12. συνεῖναι. — 14. ἄλλό. — 18. ‖ Κώδ. 138, α. 24. εὔρροιαν. — 26. πῶς.

Digitized by Google

ρκγ'. Τῷ αὐτῷ.

www.libtool.com.cn

1. Τὸ μὲν γνωρίζειν τὰ καθ' ἡμᾶς ὅπως ἔχουσι τῇ καλλίστῃ ἀγάπῃ σου περιττὸν καὶ ἄλλως ἀδόλεσχον καὶ μᾶλλον εἰ ἐνδελεχέστερον γίνεται καὶ ἀτεχνῶς τὸ παροιμιαζόμενον Διὸς Κόρινθον. Πάλαι γὰρ ἔγνωσται καὶ τεθρύληται ὅτι ἀπεληλάμεθα τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἐν μιᾷ τῶν κατ' Αἰγαῖον Κυκλάδων νήσων, τῇ καλουμένῃ Κέῳ, περιγεγράμμεθα, καὶ στέργοντες ἣν ἐλάχομεν σπάρταν ἀπράγμονος βίου σχολῆς ἀταράχου κατεμφορούμεθα καὶ τοῖς τοῦ κόσμου τεθνήκαμεν πράγμασιν, εἰ καὶ τῷ βίῳ ἔτι περίεσμεν, ὥςτ' εἰ καὶ τοῦ φυσικοῦ λυθῶμεν δεσμοῦ, πάλαι νενεκρωμένοι, καινὸν οὐδέν. 2. Τί γοῦν χρὴ γράφειν τὰ αὐτὰ καὶ περὶ τῶν αὐτῶν, οὕτω μὲν προδήλων ὄντων, οὕτω δὲ ὡςαύτως ἐχόντων ἀεί; Τὰ ὑμέτερα δὲ μᾶλλον δέον διαπορθμεύεσθαι εἰς τὰς ἡμῶν ἀκοὰς διὰ πυκνοτέρων γραμμάτων πειρατήριά τε καὶ παθήματα ἄλλοτε ἀλλοῖα ὄντα καὶ ποικίλως συμπίπτοντα. 3. Εἰ γὰρ αἱ περιπέτειαι καὶ μόναι τοῦ βίου τοὺς συνεζευγμένους γυναιξὶ καὶ παιδοτροφεῖν ἀναγκαζομένους καταπιέζειν δύνανται, πολλῷ μᾶλλον ὅτι καὶ ἡ ἀλλόφυλος τυραννὶς ἐπιπέπτωκε τοῖς ταλαιπώροις ἐπὶ χρόνοις τοσοῖςδε, καὶ δέρματα μὲν αὐτῶν καὶ σάρκας ἤδη κατεσθίουσα κατέφαγε, νῦν δὲ καὶ αὐτὰ συντρίβουσα τὰ ὀστᾶ ἐκμυελίζειν φιλονεικεῖ. 4. Σὺ τοίνυν, ὦ φίλη μοι κεφαλή, ὁ ἐν τῇ σιδηρᾷ καμίνῳ βασανιζόμενος, ὁ ὑποκείμενος τῷ βαρυτάτῳ τῆς τυραννίδος ζυγῷ, ὁ πολλοῖς διαύλοις τοῦ βίου φορούμενος ὀφείλεις ἀπαγγέλλειν ὅπως ἀντέχεις πρὸς τὰς τοσαύτας τῶν πειρασμῶν ἐμβολὰς, τοῦ θεοῦ ἀπὸ ὀλιγοψυχίας σώζοντός σε καὶ ἐπιρρωνύοντος.

5. Οὐκοῦν ἀπάγγελλε πῶς ἔχεις αὐτὸς, τὰ χρυσᾶ τέκνα,

ρκγ'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 138, α.

4. *ἔγνωται. τεθρύλληται.*

Digitized by Google

ἡ καλλίπαις μήτηρ αὐτῶν, πῶς τὰ τοῦ βίου. Ὡς εἴθε τῷ παρὰ τῷ θείῳ Ἀποστόλῳ μεγάλῳ πλούτῳ ἐνευθηνούμενος διαγένοιτο. 6. Τίς δέ ἐστιν οὗτος; Εὐσέβεια μετὰ αὐταρκείας· οὕτως γὰρ τὸν μέγαν πλοῦτον ὁ πάνσοφος Παῦλος ὁρίζεται. Εἰ δὲ μέγας ἦν πλοῦτος ἀεὶ ἡ μετ' εὐσεβείας αὐτάρκεια, τὰ νῦν καὶ ὑπέρμεγας ἂν εἴη, κενούμενος μὲν εἰς τὰς ἀπεράντους τῶν τυραννούντων ἁπληστίας, διατηρῶν δὲ καὶ οὕτω τὸ αὔταρκες, ἀοράτοις θεοῦ εὐλογίαις δῆλα δὴ πληθυνόμενος καὶ αὐξόμενος. Ἄλλως γὰρ πῶς ἂν ἐξήρκεσε ταῦτα καὶ τοιαῦτα; 7. Ποθῶ μανθάνειν παρ' ὑμῶν καὶ περὶ ὑμῶν, ἵνα καὶ τὸ ἐφ' ἡμῖν εὐθυμότερον παράγω τὰς ὑπολοίπους τῆς ζωῆς μου σκιάς, ὡς, ὅταν γε τῶν καθ' ὑμᾶς συμφορῶν προσθήκην ἢ ἐπίτασίν τινα πυνθάνωμαι, τότε ὡς ἀπό τινος ἱεροῦ ἀσύλου, τῆς ἀταραξίας, ἀποσπῶμαι καὶ συγχέομαι δάκρυσι καὶ μεθ' ὑμῶν πενθήρης γίνωμαι, παρὰ τῆς αἰχμαλωτιζούσης λύπης ἀπαγόμενος. 8. Ἀλλὰ στήσαι ποτὲ ὁ θεὸς τὰ δεινὰ ἢ κουφίσαι, καὶ ἡμεῖς ἀκούοιμεν περὶ ὑμῶν τὰ χρηστότερα. Ὁ Κύριος πανοικεσίᾳ διαφυλάττοι σε.

ρκϐ'. Τῷ καθηγουμένῳ τῶν ἁγίων Ὁμολογητῶν.

1. Τὸ προσεχῶς σταλὲν γράμμα σου ἐδεξάμεθα, τιμιώτατε, ἐν Κυρίῳ ἀγαπώμενέ μοι καθηγούμενε τῆς σεβασμίας μονῆς τῶν ἁγίων Ὁμολογητῶν· δι' οὗ καὶ μεμαθήκαμεν ἐν μεγάλῳ κλύδωνι εἶνε τὰ κατὰ σὲ καὶ κατεστενάξαμεν τῆς ἀνωμαλίας τοῦ καιροῦ, ὅπως οὐδεὶς τὴν κακοήθειαν αὐτοῦ δύναται φεύξασθαι, κἂν τε ἀντίξους δοκῇ κἂν τε ‖ συντρέχῃ πρὸς τὸ θεραπευτικώτερον. 2. Ὁ γοῦν ἐν τοῖς τοιούτοις ἔδοξεν ἡμῖν

6. *ταῦτ*. — 8. *δηλαδὴ*. — 12. *ὅτάν*. — 15. *γίνομαι*. — 16. *στῆσαι ποτέ*.

ρκϐ'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 138,α'- 138,6.

24. ‖ Κώδ. 138,6.

Digitized by Google

λυσιτελές σοι, τοῦτο καὶ ἐπηυξάμεθα καὶ διὰ τοῦ παρόντος συμβουλευόμεθα γράμματος, μᾶλλον δὲ ἀναμιμνήσκομεν, τῶν θείων προφητῶν συμβουλευόντων. Ὧν ὁ μέν τις ἐν ταῖς πονηραῖς, φησιν, ἡμέραις ὁ συνιὼν σιωπήσεται, ὁ δὲ διαρρήδην προστάττει «εἴσελθε εἰς τὸ ταμιεῖόν σου, ἀπόκλεισον τὴν θύραν σου, ἀποκρύβηθι μικρὸν ὅσον».

3. Ἐπεὶ γοῦν ηὐδόκησεν ὁ θεὸς ἀπαλλάξαι σε δουλείας ἐπιβλαβοῦς καὶ ἀπεράντου, εἶπω δὲ καὶ ἀδυνάτου, τοῦ τιθασεύειν φημὶ θηρία πονηρὰ καὶ μισάνθρωπα καὶ πειρᾶσθαι κορεννύειν Ἅδην ἀκόρεστον καὶ γίνεσθαι δοῦλον ἀνθρώπων τιμῆς ἠγορασμένον τοῦ δεσποτικοῦ αἵματος παρὰ τὸ ἀποστολικὸν παράγγελμα, καὶ ταῦτα δι' ἐπιτηδευμάτων ἐπισφαλῶν καὶ ἐπωλέθρων τῇ ψυχῇ, ἄγε, πάντα τρόπον ἀπεκδυσάμενος τὰς μετὰ τῶν τυραννούντων ἀναχύσεις καὶ συνδιαφθοράς, ζῆθι καθ' ἑαυτὸν ἐν παραβύστῳ, εἰ δυνατόν, μηδὲ ὁρώμενος τοῖς πολλοῖς. 4. Εἰ δὲ ἡ μονὴ καὶ τὰ τῆς μονῆς ἐντεῦθεν οἴχεται, οἰχέσθω· οὐ παρὰ σὲ τοῦτο, οὐδεμία σοι ἐντεῦθεν κατάγνωσις ἐπήρτηται. Οὐκ ἔστιν ἡ κατὰ σὲ μονὴ κιβωτὸς ἄλλη, ἵνα τὴν τοῦ παντὸς ὑπερπλέῃ ἐπίκλυσιν.

5. Ταῦτα ἔχομεν συμβουλεύειν σοι, καὶ εἰ μὲν καὶ τῇ σῇ τιμιότητι συνοίσοντα δοκεῖ, γενέσθω, εἰ δ' οὖν, δοίη σοι Κύριος ὁ θεὸς καὶ νοῆσαι καὶ πράττειν ἀμείνονα. Ὃς καὶ διατηροίη τὴν σὴν τιμιότητα ἀνωτέραν παντὸς πειρασμοῦ.

ρκε'. Τῷ αὐτῷ.

1. Τὸ προσεχῶς ἐγχειρισθέν μοι γράμμα σου, τιμιώτατε, δεδήλωκεν ὅπως ἔχει τὰ κατὰ σέ· καὶ, ὡς ἡμῖν ἔδοξε, βέλτιον ἢ χθὲς καὶ πρότριτα, εἴπερ καὶ ὁ θεῖος Μωσῆς εἵλετο

5. *ταμιεῖον.*— 8. *τιθασσεύειν.*

ρκε'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λκυρεντιακῷ κώδικι, φ. 138,6.

25. *δεδήλωκε.*

Digitized by Google

συγκακουχεῖσθαι τῷ λαῷ τοῦ θεοῦ ἢ πρόσκαιρον ἔχειν ἁμαρτίας ἀπόλαυσιν. Ἀλλὰ καὶ τὸ στενούμενον θλίβεσθαι πρὸς καλοῦ σοι ἐστί· μνήμην γὰρ θεοῦ ἡ θλῖψις μνηστεύεται.

www.ibtool.com.cn

2. Καὶ ἄλλως δὲ ἄνδρες μὲν ἀποστολικοὶ διὰ πολλῶν θλίψεων εἰσέρχονται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, οἱ δὲ καθ' ἡμᾶς ἁμαρτωλοὶ διὰ πλειόνων μαστίγων μόλις εἰς ὁδὸν μετανοίας ἀπευθυνόμεθα. Οὔκουν ἀποδυσπετεῖν, ὅτι μὴ καὶ μᾶλλον εὐχαριστεῖν ὀφείλομεν τῷ θεῷ, οὐ διὰ τῶν δεξιῶν ὅπλων, ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν ἀριστερῶν προκαλουμένῳ εἰς μετάνοιαν. 3. Καὶ περὶ τούτων μὲν τοσαῦτα. Περὶ δὲ οὗ ἔγραψας βιβλίου μεγάλως ἐψυχαγώγησας, ὡς εἴθε καὶ ἄλλοι τὴν σὴν εἶχον πρὸς ἡμᾶς ἀγαθὴν προαίρεσιν, καὶ τάχ' ἂν ἐκ τῆς διασκεδασθείσης τοσαύτης θημωνίας τῶν βιβλίων ὥςπερ τινὰς καλαμώμενοι στάχυας παρερριμένους, συνεκόμιζον ἡμῖν, τῶν συνήθων ἀναγνωσμάτων λιμώττουσιν. 4. Ἐπεὶ δὲ σπάνιοι τῶν δυσημερούντων φίλοι εἰσὶ, σὺ γοῦν τὸ μὲν ἥδη εὑρεθὲν βιβλίον στεῖλόν μοι ὡς ὁμολογουμένως σόν· εἰ δὲ καὶ ἕτερον προευρήσεις, ἡμεῖς ὀφειλέται τοῦ τιμήματος. 5. Τῷ εὐλαβεστάτῳ διακόνῳ, ὡς ἔγραψας, ἐδόθη πιττάκιον χειροτονίας πρεσβυτέρου. Ὁ Κύριος εἴη διαφυλάττων σε ἐρρωμένον ψυχῇ τε καὶ σώματι.

ρκς'. Τῷ αὐτῷ.

1. Καὶ πρὶν δέξασθαι γράμμα παρὰ τῆς σῆς τιμιότητος ἡ φήμη φθάσασα τὸν σὸν ἀπήγγειλε πειρασμόν· καὶ πῶς εἴη ὀδυνηθῆναι ἡμᾶς ἐπὶ τῷ συμβεβηκότι σοι, ἡμιθνῆτι ὄντι καὶ βραχὺ κατὰ τοὺς ἐκλείποντας ἀναπνέοντι; 2. Ἐπεὶ δὲ καὶ γράμμα σὸν διεκομίσθη ἡμῖν, διεξοδικώτερον τὰ συμβεβηκότα

3. *θλίψις*.— 13. *ὥσπέρ τινας*.— 17. *στεῖλον*. — 20. *ἐρρώμενον*.

ρκς'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 138,δ - 139,α.

Digitized by Google

διηγούμενον, καὶ αὖθις μὲν τὴν καρδίαν ἠλγήσαμεν, καὶ μάλιστα ὅτε ἠκούσαμεν παρὰ τῶν ὁμοφύλων πρὸς τοὺς πειρατὰς ὀλέθρια μηνύματα, δι' ὧν αὐτοὺς προετρέποντο πρὸς τὴν σὴν ἀπώλειαν. Φεῦ ποταποὶ γεγόνασιν οἱ νῦν Χριστιανοί. Ἐδοξάσαμέν τοι τὸν φιλάνθρωπον Κύριον τὸν ῥυόμενον πτωχὸν ἐκ χειρὸς ‖ στερεωτέρων αὐτοῦ. Ἀνεμνήσθημεν γὰρ τῶν ἀρχαίων θαυμασίων θεοῦ, ὅτε καὶ ἀπὸ μέσης καμίνου καὶ λάκκου λεόντων καὶ κήτους παμφάγου τοὺς εὐσεβεῖς ἐρρύετο, οἷς καὶ τὸ κατὰ σὲ θαῦμα συνηριθμήσαμεν. 3. Καὶ ἐπεὶ ὁ ἀγαθὸς θεὸς ἀνεκαίνισε περὶ ἡμᾶς τὰ ἑαυτοῦ θαυμάσια, χρὴ καὶ ἡμᾶς τὴν προσήκουσαν πρὸς αὐτὸν εὐγνωμοσύνην ἐπιδείκνυσθαι, οὐ λόγοις μόνον εὐχαριστοῦντας, ἀλλὰ καὶ βίῳ ἀκριβεῖ καὶ μὴ παρὰ θύραν τοῦ ἐπαγγέλματος ἥκοντι. Ἡμεῖς δὲ καὶ ὅπως διάγεις αὐτόθι μετὰ τὸν πειρασμὸν μαθεῖν ἠβουλόμεθα. Δηλώσεις δὲ τοῦτο πάντως ἐν ἑτέρᾳ γραφῇ, τοῦ θεοῦ διατηροῦντός σε ὑγιῆ καὶ ἀνεπηρέαστον.

ρκζ'. Τῷ αὐτῷ.

1. Πολλὰς ὀφείλεις, τιμιώτατε, τὰς χάριτας τῷ θεῷ, πολλὰ ἐπὶ σοὶ καὶ τοῖς παλαιοῖς θαυμάσια καινουργήσαντι, τὸ ῥυσθῆναι λέγω οὕτως ἀπραγματεύτως ἀπὸ χειρῶν πειρατικῶν ὡς ἀπὸ κητῴας ἄλλης γαστρὸς, τὸ τοὺς λεοντώδεις ἄνδρας ἡμεροῦσθαί σοι καὶ προσβλέπειν ἵλεων, τὸ ἀπελαθῆναί σε τῆς οἰκείας μονῆς ὡς ἀπὸ ἄλλης Ἱερουσαλὴμ καὶ αὖθις ἐπανελθεῖν εἰς αὐτὴν οὐ διὰ κύκλου χρόνων μακρῶν, ἀλλ' ἐν βραχυημέρῳ καιροῦ διαστήματι. 2. Οὕτω τὰ περὶ σὲ τοῦ θεοῦ θαύματα τοῖς παλαιοῖς παρωμοίωται. Δίκαιον οὖν ἐστι καὶ σὲ ἀνταναφέρειν τῷ θεῷ ἀξίαν εὐχαριστίαν, ὁποίαν οἱ πά-

6. ‖ Κώδ. 139,α.— 8. *ἐρύετο.*

ρκζ'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λχυρεντιακῷ κώδικι, φ. 139,α.

21. *ἡμεροῦσθαι. ἀπελαθῆναι.*— 26. *ὁποίαν.*

Digitized by Google

λαι μακαριστοὶ καὶ εὐγνώμονες. 3. Ἐδεξάμεθα καὶ ἀπεδεξάμεθα ὡς ἀντιφάρμακον τῆς παχυχύμου καὶ μοχθηρᾶς τροφῆς τὴν σταλεῖσαν κάππαριν, ἵνα μὴ λέγω ὡς καὶ ἄλλως ἐπιθυμητῶς αὐτῆς εἴχομεν, καθότι καὶ αὐτῆς ὡς καὶ πάσης ἄλλης λαχανείας ἡ ξεναγὸς ἡμῶν νῆσος ἔρημός ἐστιν. Χρησόμεθα τοίνυν καὶ ὡς φαρμάκῳ λυσιτελεῖ καὶ ὡς ὄψῳ ἡδεῖ, καί σε τὸν ἀπεσταλκότα ὡς ἰατρόν τε ἅμα καὶ ἑστιάτορα ἐπαινεσόμεθα.

ρκη'. Τῷ αὐτῷ.

1. Πῶς ἄν σοι παραστήσω ὅσα λελύπηκας Ἀθήναζε μεταλεσάμενος τὸν σὸν ἀδελφιδοῦν τὸν Νικόλαον; Ἔτρεχε καλῶς εἰς τὴν τῶν μαθημάτων ἐπίδοσιν καὶ τις Τελχὶν βασκήνας τῇ τοῦ παιδὸς προκοπῇ ὑπεσκέλισε. 2. Φεῦ οἵα φύσις δεξιὰ καὶ ἀγχίνους εἰς μαθημάτων ἀνάληψιν ἔστραπται εἰς ταλαιπωρίαν ἀγροικίας καὶ ἀμαθίας ἐν τῷ ἐμπαγῆναί οἱ δριμύτερον ἀκάνθης τὴν σὴν ἐπιστολιμαίαν ἀνάκλησιν· ὥςτε κατελεήσας ἐπειρώμην μὴ παραχωρῆσαι ἐπανιέναι. Ὅμως τόπον δοὺς τῇ κατὰ τοῦ ἡγουμένου ἡγουμενικῇ ὀργῇ καὶ τὰ ἐν τῇ κεφαλῇ τοῦ παιδίου μοχθηρὰ ἕλκη κατανοήσας, ἐνδέδωκα τὴν ἐπάνοδον.

3. Καὶ γέγονε μὲν ὡς ἔγραψας. Ἄκουσον δέ μου καὶ σὺ, καὶ ὃ περὶ τοῦ παιδὸς ὑποθήσομαι, οὐκ ἔλαττον σοῦ φιλῶν αὐτὸν διὰ τὴν εὐφυίαν αὐτοῦ, ὑπόδεξαι ἄσμενος. 4. Τί οὖν φημι; Ἰατρευθήτω ὁ παῖς, εἰ δυνατὸν, ὅλην τὴν ἕξιν τοῦ σώματος διὰ καθαρσίων πομάτων· δοκῶ γὰρ ὡς ὅλος κακοχυμίας πεπλήρωται· εἶτα καὶ τῆς κατὰ τὴν κεφαλὴν τοπικῆς θεραπείας ἀξιωθήτω. Ἔπειτα στεῖλον αὐτὸν ἐνταῦθα,

3. *κάπαριν.*

ρκη'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 139, α.

11. *τίς.* — 12. *οἵα.*

Digitized by Google

οὐκέτι ἐν τῷ τοῦ ἡγουμένου κελλίῳ διαιτησόμενον, ἀλλὰ τοῖς λοιποῖς παισὶ καὶ συμμαθηταῖς συντραφησόμενον. Οὐχ εὑρήσεις παρὰ τὸν κύριον Γεώργιον κρείττονα διδάσκαλον ἕτερον ἐν τῷ τῆς Ἑλλάδος κλίματι. 5. Ἀλλὰ ταυτὶ μὲν ἡμεῖς, σοὶ δ' ἔξεστιν ἐν τοῖς σοῖς ὃ θέλῃς ποιεῖν. Τὸ κεράμιον τοῦ οἴνου διεκομίσθη ἡμῖν. Ἐρρωμένος ψυχῇ τε καὶ σώματι διαφυλάττοιο.

ρκθ'. Τῷ γυναικοθείῳ τοῦ βασιλέως τοῦ Λάσκαρι κῦρ Βασιλείῳ τῷ Καματηρῷ.

1. Πολλῶν ἀντίδοσις ἀγαθῶν ἀπόκειται παρὰ τῷ θεῷ τῇ ὄντως εὐγενεῖ σου ψυχῇ, ἐν Κυρίῳ ἀγαπώμενε κύριέ μου καὶ αὐθέντα, ὅτι, τοῦ χρυσοῦ γένους μόνος ὑπολειφθείς, εἰς πολλῶν ἀντάξιος, τὰ πάντα γενέσθαι τοῖς πᾶσι πολίταις τῆς Κωνσταντίνου, τοῖς χθὲς μὲν εὐδαίμοσι, νυνὶ δὲ τλήμοσιν, ἀποστολικῶς ἐσπούδασας. Καὶ πρό γε ‖ πάντων τῷ λοιπῷ λύχνῳ τῆς βασιλείας παρεδρεύων ἐπιχέεις τροφὴν κατάλληλον· πλὴν οὐκ ἄλλην ἔχεις ἐκδεξάμενος παρὰ τοῦ προφητικοῦ βασιλέως ἕδοντος πλὴν ἀληθείας καὶ πραότητος καὶ δικαιοσύνης καὶ τοῦ πάντα δὴ τρόπον εὖ ποιεῖν τὸ ὑπήκοον. Δι' ὃ δαψιλέστερον λιπαίνων αὐτὸν, οὐχ ὅπως ἄσβεστον διατηρεῖσθαι παρασκευάζεις, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ μέγιστον αὔξεσθαι ἀεὶ καὶ πυρσεύειν τηλεφανὲς, εἴη δὲ εἰπεῖν μετὰ βραχὺ καὶ παγκόσμιον.

2. Σοὶ μὲν οὖν τούτων ἕνεκα, ὡς ἔφην, πολλὰ τἀγαθὰ ὀφείλεται παρὰ θεοῦ, τῷ θεῷ δὲ αὖ παρὰ πάντων χαριστήριος

3. *διδάσκαλον ἕτερον διδάσκαλον ἐν.*— 5. *θέλεις.*

ρκθ'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι (Λ), φ. 139,α-140,α καὶ τῷ βροκκικῷ (Β), φ. 163,β 164,α.

Τίτλος. *τῷ θείῳ τοῦ βασιλέως καὶ λογοθέτῃ τῷ καματηρῷ κῦρ βασιλείῳ* Β.— 12. *τῆς χθὲς* Β.— 13. ‖ Κώδ. 139,β.— 14. *ἣν οὐκ* Β.— 18. *λιπαίνειν.*— 20. *μεταβραχὺ* Β.— 21. *σὺ* ΑΒ. — 22. *εὐχαριστήριος* Β.

Digitized by Google

ὕμνος καὶ θυσία αἰνέσεως οἷς διατετήρησαι κατὰ τὴν μετοικεσίαν τῆς καθ' ἡμᾶς Σιὼν ὡς ἐπὶ τῆς πάλαι οἱ ἀμφὶ τὸν Ἰεζεκιήλ τε καὶ Δανιὴλ, ὡς ἂν ὑπὸ σοὶ σοφωτάτῳ ἐπιστημονάρχῃ πολιτείας νομίμου καὶ βασιλείας εὐδαίμονος τά τε τῆς βασιλείας βασιλικῶς διευθύνοιτο καὶ τὸ ὑπὸ χεῖρα κατὰ Χριστὸν πολιτεύοιτο. 3. Τίς γὰρ σοῦ τὰ τοιαῦτα σοφώτερος, διὰ τοσῶνδε βασιλειῶν καὶ τῆς ἐν μέσῳ τυραννίδος ἐληλυθότος πολιτευτικῶς καὶ πείρᾳ μακρᾷ τὴν ἀρίστην ἁρμονίαν τῆς μοναρχίας ἀκριβωσαμένου καὶ τῆς ὑπ' αὐτὴν πολιτείας τὰ κράτιστα; Οὔκουν ἡ μεγαλόπολις, ὡς ἐκ Βυζαντίου ἀνάστατος, ἄπολις τὸ ἐπὶ σοὶ ἦκον οὕτω νομοθετοῦντι καὶ περὶ τῶν πρακτέων ἀποθεσπίζοντι, ὅτι μηδὲ κατὰ τὸν ἀρχαῖον λόγον πόλις ἂν εἴη ἀληθῶς ἐρυμνὰ τείχη καὶ ὑψηρεφεῖς οἶκοι, τεκτόνων ἔργα, καὶ ἀγοραὶ καὶ νεώσοικοι, ἀλλ' ἄνδρες εὐσεβείᾳ καὶ ἀνδρείᾳ τετειχισμένοι καὶ σωφροσύνῃ καὶ δικαιοσύνῃ κοσμούμενοι.

4. Καλὰ μὲν οὖν καὶ ταῦτα, ὦ ἄνθρωπε τοῦ θεοῦ καὶ τῇ μετοίκῳ πόλει λυσιτελέστατα καὶ αὐτῷ δὲ σοὶ, ὡς τοῖς πάλαι μεγάλοις καὶ μεσίταις μεγάλων θεοῦ διοικήσεων, περιποιούμενα λαμπρότατον ὄνομα, οἷον δὴ κἀκεῖνο τὸ ὑποθέσθαι τῷ βασιλεῖ κεφαλὴν ἐπιθεῖναι τῇ καθ' ἡμᾶς ἱερωσύνῃ καὶ μηκέτι περιορᾶν τὸ ἱερατικὸν χρίσμα κινδυνεῦον ἐκλιπὲς γενέσθαι, ἀλλὰ τῆς ἐκ τοῦ διπλοῦ μύρου εὐοδμίας ἀπολαύειν τὸ βασίλειον ἱεράτευμα. 5. Ἀπέχρη μὲν οὖν σοί τε καὶ τῷ κρατίστῳ βασιλεῖ πρὸς ἐπίδειξιν φιλανθρωπίας ἡ δυστυχὴς ἀποικία τῆς πόλεως, ἡ ποτὲ τρυφῶσα, νῦν δὲ οὐκ εὖ πράττουσα, ἡ ἐπὶ κόκκῳ τιθηνουμένη, κατὰ τὸν ἐν προφήταις τραγικώτατον, εἶτα περιβαλλομένη τὰ ἀτιμότατα. Ἥτις καὶ μεμνημένη τῆς καθ' ἡμᾶς Σιὼν αὐτοῦ που καθημένη κλαίουσα ἔκλαυσε, κατὰ τὸ πλῆθος μέντοι τῶν ὀδυνῶν αὐτῆς αἱ παρ'

2. *αμφὶ* Α.— 3. *ἰζεκιὴλ* Β.— 4. *πῶ* Α. *πῷ* Β.— 8. *πεῖρα* ΑΒ.— 9. *πολίτας* Β.— 14. *νεώσηκοι* Β.— 15. *ἀνδρία* Β.— 18. *μερίκω* Α. *δέ σοι* ΑΒ.— 19. *μεσῖταις* Β.— 20. *δὲ* ΑΒ.— 21. *ἐπιθῆναι* Β. *ἱεροσύνη* Β.— 23. *ἀπολαῦειν* Β.

www.libtool.com.cn

Digitized by Google

ὑμῶν παρακλήσεις εὐφραίνουσι τὴν καρδίαν αὐτῆς. Ὑμῶν δὲ ἀλλ' ἡ τῆς συμπαθείας φιλοτιμία οὐκ ἠγάπησεν ἐπαρκοῦσα μόνη τῇ ἐπὶ τὴν Ἀσίαν ἐκκεχυμένη μεγαλοπόλει, ἀλλὰ καὶ τοὺς ὅποι ποτὲ γῆς καὶ θαλάττης φυγάδας ἐφ' ἑαυτοὺς ὡς ἐπὶ κοινὴν ἑστίαν ἢ πρυτανεῖον οἰκουμενικὸν ἢ μακάρων εὐωχίαν καὶ ἀναπαύλας μεταπέμπεσθε. Ὥςπερ ἄρα κἀμὲ παροικοῦντα τὰ ἔσχατα τῶν κατ' Αἰγαῖον Κυκλάδων νήσων μετεκαλέσασθε καὶ ἅπαξ καὶ δεύτερον.

6. Ἀλλ' ἐμοὶ κἀνταῦθα τὸ πλημμελὲς τῆς ψυχῆς προίσταται καὶ κατέχει σπαργῶντα πρὸς τὴν μετάκλησιν. Τί δέ ἐστι τοῦτο; Εἰ καὶ κρύπτειν ἄμεινον, ἀλλ' ἔγωγε οὐκ ἀποκρύψομαί σε τὴν θειοτάτην καὶ τοῦ παντὸς τιμωμένην κεφαλήν. Τί οὖν φημι; Νομίζω, σοφώτατε ἀνδρῶν, κατὰ θείαν ψῆφον Ἀθήνηθεν μὲν ἀπεληλάσθαι με, φυγαδευτηρίῳ δὲ κεχρῆσθαι τῇδε τῇ νήσῳ, ἔτος τουτὶ τρίτον, τῇ λυπρᾷ μὲν, ὡς αὐτὸς ἂν εἴποις· ἐγὼ γὰρ οὐδὲν φλαῦρον ἐρῶ, αἰδούμενος ὡς ξεναγὸν ἐμὴν ἀγαθὴν καὶ ἄσυλον ἱερὸν καὶ φυγαδευτήριον ἐρυμνὸν καὶ εἰς τόδε χρόνου τοῖς ἐχθίστοις Ἰταλοῖς ὡς οὐκ εὐέφοδον ἄβατον. 7. Ἐπεὶ γὰρ ἀπόγονός εἰμι τοῦ γενάρχου καὶ πάντα πατρῴζων, τὴν αὐτὴν ἐκείνῳ συμφορὰν κεκλήρωμαι· οὗ μὲν ‖ πεπίστευμαι θείου κήπου δικαίως ἐκβέβλημαι, ἐνταῦθα δὲ κατῴκισμαι ἐκ γειτόνων τῆς Ἀττικῆς, ὡς Ἐδὲμ ἄλλης, ἀπέναντι, οὐχ ἵνα ψυχαγωγίαν ἐντεῦθεν ἡντιναοῦν ἔχω, ἀλλ' ἵνα μᾶλλον διὰ τῆς ἐνδελεχοῦς ὄψεως ὑπομιμνησκόμενος τοὐμὸν ἄλγος ἀνακαινίζω, ἐπιξαίνων ὥςπερ διὰ τῆς ἀναμνήσεως, κἀντεῦθεν τὴν αἰτίαν μοι τῶν τοιούτων κακῶν ἁμαρτίαν φιλεχθρῶν καὶ μνησικακῶν διὰ μετανοίας ἀμύνω-

1. *ἡμῶν* B.— 4. *ὁποίποτε* AB. *θαλάσσης* B. — 6. *μεταπέμπεσθε* ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος *μεταπέμπεσθαι* Λ. *μεταπέμπεσθαι* B.— 7. *μετακαλέσασθε* B.— 12. *κεφαλην* B.— 13. *θεῖαν* B. — 16. *εἴποις* ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος *εἴπης* B. *ἐγὼ δὲ* Λ. *φαῦλον* B. — 18. *ἰ φοδον* μένοντος ἀγράφου κενοῦ ἐν μέσῃ τῇ λέξει ὡσεὶ διὰ τέσσαρα γράμματα B. — 21. ‖ Κώδ. 140,α. — 23. *οὐτιναοῦν* B. — 26. *μοι* λείπει Λ. — 27. *μνησικακῶν διὰ μνησικακίας* Λ.

www.nbook.com.cn

Digitized by Google

μαι. 8. Ταῦτα λογιζόμενος, ὡς ἀπὸ θεοῦ λαβὼν σπάρταν, στέργω τὴν ἐνταῦθα παροίκησιν καὶ δοκῶ μοι παρόψεσθαι θείαν καὶ αὐθις κέλευσιν, εἴπερ, τοῦ θεοῦ μοι παρεχομένου τόπον μετανοίας κἀπὶ τὴν στενὴν ἐκ τῆς πλατείας συνάγοντος, αὐτὸς ἐπὶ τὴν προτέραν βαστώνην ἀναδράμοιμι καὶ τὴν παρ' ὑμῶν ψυχαγωγίαν ἁρπάσαιμι. 9. Εἰς μὲν δὴ καὶ πρῶτος δεσμὸς οὗτος ἐκ τοιῶνδε λογισμῶν διαπεπλεγμένος ἄντικρυς ἐπέχων ἐπιφωνεῖ μοι «μένε ἀτρέμας, τλαίπωρε». Δεύτερος δὲ τὰ προςόντα τῷ γήρᾳ πάντα κακὰ, ἃ μετὰ τῶν κοινῶν καὶ ἰδίων δυςπραγημάτων ἐπιθέμενα οὐχ ὅσον τῆς νήσου πορρωτέρω παραχωρεῖ μὴ μεθορμίζεσθαι, ἀλλ' οὐδ' αὐτοῦ τοῦ δωματίου προβαίνειν ἐφίησι. 10. Διὰ ταῦτα δέομαι τῆς θεσπεσίας κεφαλῆς πρῶτα μὲν παρ' αὐτοῦ δοθῆναί μοι συγγνώμην οὐ δυναμένῳ τοῖς καλοῦσιν ὑμῖν προςδραμεῖν, εἶτα καὶ τὸν θειότατον ἐκμειλίξασθαι αὐτοκράτορα. Οὐ γὰρ ὡς αὐτογνώμων καὶ ἀτενὴς ἀπειθῶ, ἀλλὰ καὶ σφόδρα ἐπιθυμῶν αὐτοπτῆσαι καὶ προςκυνῆσαι τόν τε αὐτοκράτορα καὶ τὴν μεγίστην σου αὐθεντίαν καὶ τῆς περὶ ἐμὲ κηδεμονίας λόγοις εὐχαριστηρίοις ἀμείψασθαι, ὅμως ὑφ' ὧν εἴρηκα βιαίως ἐπέχομαι· οὐ παύομαι μέντοι καὶ δεῦρο καθήμενος τοῦ δεῖσθαι τοῦ ἀγαθοῦ θεοῦ ὑμᾶς ἡγεμόνας γενέσθαι πρὸς τοῖς ἄλλοις καλοῖς καὶ τῆς ἐπὶ τὸ Βυζάντιον ἐπανόδου ἢ καθόδου τῆς μεγαλοπόλεως. 11. Δίκαιον γὰρ τοὺς ἐπὶ τῆς ἀλλοδαπῆς συναγαγόντας αὐτὴν ἐπαναγαγεῖν καὶ οἴκαδε καὶ ὑμᾶς ἄδεσθαι ἀνοικιστὰς καὶ πολιστὰς δευτέρους αὐτῆς καὶ εἴ τι ἄλλο σωτήριον ὄνομα. 12. Εἰ δὲ καὶ ἡμεῖς ἐπιβιώημεν καὶ τῷ παντὶ οὕτως ἀνανεωθέντι συνεκνεάσαιμεν, τηνικαῦτα καὶ χωλῶν δρόμον, τὸ τοῦ λόγου, ὀψεσθε. Ἀλούμεθα γὰρ ὡς ἔλαφος οἱ χωλοὶ, καὶ ὡς ἐκεῖνος ἐπιποθεῖ ἐπὶ τὰς πηγὰς τῶν

3. *θείαν* ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος *θεῖαν* B.— 6. *ἡμῶν* R. — 8. *δεύτερον* Λ.— 9. *γῆρα* B.— 10. *παραιτέρω* B.— 11. *μὴ λείπει* B.— 12. *ἐφίησιν* B.— 13. *δοθῆναι* ΛB.— 21. *ἡμᾶς* B.— 24. *ἐπαναγαγεῖν οἴκαδε* B. — 28. *ἔλαφοι* Λ.

www.libtool.com.cn

Digitized by Google

ὑδάτων, οὕτως καὶ ἡμεῖς ἐφ' ὑμᾶς, τὴν λοιπὴν τῶν Χριστιανῶν ἀνάψυξιν, ἐπιποθήσομεν, πολυχρονίους τοῦ θεοῦ διατηροῦντος ὑμᾶς.

ρλ'. Τῷ καθηγουμένῳ τῶν Ἁγίων Ὁμολογητῶν.

1. Τὸ γράμμα σου δεξάμενοι, τιμιώτατε, τὰ κατὰ τὸν σὸν ἀδελφόπαιδα δι' αὐτοῦ ἀκριβῶς μεμαθήκαμεν, τὸν ὀρφανισμὸν λέγω, καὶ ὀρφανισμὸν γονέοιν ἀμφοῖν καὶ ἐν ἀώρῳ ἡλικίᾳ καὶ νηπιώδει, καὶ ὅπως αὐτὸς ἀνελόμενος ἐξεθρέψω καὶ διδάσκειν ἐπεβάλου γράμματα, διάπειραν τῆς φύσεως τοῦ παιδὸς ποιησάμενος. Ἐπὶ τούτοις ἠξίους ἐπιτείνειν τὸν παῖδα καὶ πρὸς τὰ τῶν μαθημάτων τελεώτερα. 2. Τί οὖν πρὸς ταῦτα ἡμεῖς; τῆς μὲν ὀρφανίας οὐ πάνυ τι τὸν παῖδα ἐταλανίσαμεν, μαθόντες ὡς αὐτὸς σὺ εἰς πατέρα καὶ τροφέα καὶ παιδευτὴν αὐτῷ γέγονας καὶ πατέρα τοσούτῳ τοῦ σαρκικοῦ βελτίω ὅσῳ καὶ τοῦ ἁπλῶς εἶναι τὸ εὖ εἶναι ἄμεινον· ὧν τοῦ μὲν ἐκεῖνος τουτωὶ αἴτιος, τοῦ δὲ αὐτὸς μεταδοῦναί σοι ἐσπούδακας. 3. Ταῦτ' ἄρα κἀπὶ τὰ τελεώτερα τῶν διδαγμάτων προβιβάζειν ἐπισκήπτεις, ὅπερ ὡς ἀπὸ ψυχῆς μὲν περικαιομένης τοῦ παιδὸς γραφὲν ἐπαινεῖν ἔχομεν, ἄλλως δὲ ὡς ὑπὲρ τὰ ἐσκαμμένα φερόμενον, ὃ δὴ λέγεται, οὐ θαυμάζομεν. Εἰπὲ γάρ μοι, εἴπερ τὸ παιδίον τουτὶ ἢ ἕτερον εὑρών που κείμενον ἔκθετον, εἶτ' ἀνελόμενος ἐνεχείρισας τίτθῃ τινί, ἆρα ἐπέσκηπτες ἂν αὐτῇ ἄνετον ἐφιέναι οἱ τὸν μασθὸν ἕως τοῦ καὶ ὑπερβλύζειν τὸ γάλα τοῦ νηπιώδους ‖ στόματος ἢ, τὸ ἀτοπώτε-

ρλ'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι (A), φ. 140,α - 140,6 καὶ τῷ βαροκκικῷ (B), φ. 155,6.

Τίτλος. τῷ ἡγουμένῳ τῆς μονῆς τῶν ἁγίων ὁμολογητῶν B. — 7. νηπιώδειν B. — 10. οὖν καὶ πρὸς B. — 13. τοσούτου B. — 14. εἶναι εἰς τὸ B.— 15. ἐσπούδακε B.— 17. μὲν λείπει A. — 20. τουτὶ B.— 21. ἐνεχείρησας B.— 22. ἐφιέναι ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος ἐφιέναι A. ἀφιέναι B.— 23. ‖ Κώδ.140,6.

Digitized by Google

ρον, πρὶν ἢ ἀπογαλακτίσαι προσέττατες σκληροτέραν προσφέρειν [τροφὴν] καὶ οἵαν τῶν ὀδόντων οἱ μὲν τέμνοντες, οἱ δὲ λεαίνοντες εὐκατέργαστον οὕτω παραπέμπουσι τῇ γαστρὶ, ἢ καὶ ἀρχόμενον ἕρπειν ἅμα ποσὶ καὶ χερσὶν ὡς τὰ τῶν ζώων τετρασκελῆ, καθ' ὃ καὶ τετράπουν ζῷον τὸν ἄνθρωπον ἡ σφὶγξ ἠνίξατο, ἠξίους μὴ οὕτω κινεῖσθαι, ἀλλ' ὀρθοπεριπατητικὸν ποιεῖσθαι περίπατον; 4. Ἢ, ἵνα ἐγγύτερον ἅψωμαι τοῦ πράγματος, λέγε μοι νῦν. Ὅτε παρὰ σοὶ ἢ παρ' ἑτέρῳ τινὶ γραμματιστῇ μαθητεύεσθαι γράμματα ἤρξατο οὗτος ὁ παῖς, μῶν πρὶν ἢ τὰ πρῶτα τῶν γραμμάτων στοιχεῖα γνωρίσαι ἠναγκάζετο συνάπτειν εἰς συλλαβὰς ἢ, πρὸ τοῦ συλλαμβάνειν τὰ στοιχεῖα, λέγειν ὀνόματα ἢ πρὸ τοῦ φθέγγεσθαι ὀνόματα καὶ ῥήματα συνείρειν λόγων ὁρμαθούς; Οὐκ ἂν ἔχοις εἰπεῖν. 5. Οὐκοῦν μηδὲ ἐν τοῖς νῦν μαθήμασι βιάζου τὸν παῖδα ὑπερβάθμιον πέδα τείνειν παρὰ τὸ σοφὲν παράγγελμα καὶ τὴν ἔντεχνον μέθοδον. Τὸ γὰρ μὴ ὁδῷ καὶ τάξει προβαίνειν ἀπὸ τῶν ἀτελεστέρων καὶ προτέρων ἐπὶ τὰ τελεώτερα καὶ ὕστερα, ἀλλ' ὑπερβαίνειν καὶ τοῦ τελείου ἀμέσως ἐφίεσθαι σφαλερὸν καὶ παρὰ τοῖς παλαιοῖς ἐμπλήκτῳ ἅλματι προσεικάζεται· δι' οὗ πρὸς τῷ μὴ ἐφικνεῖσθαι ὧν παρὰ δύναμιν ἐφίενται οἱ οὕτω πλημμελῶς ἅπτοντες καὶ τῶν ἐν ἐφικτῷ ἀποπίπτουσιν. 6. Ὡς ἔγωγε καὶ τῆς προτέρας περὶ τὸν παῖδα δυσαναγωγίας οὐκ ἄλλον ἀλλὰ σὲ ἔχοιμ' ἂν αἰτιᾶσθαι, ἐξ ἧς εἰς τὸ γράφειν μὲν τὰ λεγόμενα νοήματα ἐπετείνετο, κανόνων δὲ καὶ ὅρων ἢ συντάξεων ἢ ἀναλογιῶν ἢ ἀναλύσεων ἐτυμολογικῶν οὐδ' ἄκρῳ λιχανῷ φαίνεται γευσάμενος.

7. Οὔτως· ἀλλά μοι μηδὲν ἀχθεσθῇς, ἀλήθειαν γὰρ ἐρῶ· καὶ τοὺς παρ' ὑμῖν μαθητευομένους μοναχοὺς ἀμεθοδεύτως

1. *πριν ἢ* ΑΒ. — 2. *τροφὴν* λείπει ΑΒ. — 5. *καθὸ* ΑΒ. — 7. *ἐγκύτερον* Β. *τὰ τοῦ* Β. — 9. *γράμματι* ΑΒ. — 10. *πριν ἢ* ΑΒ.— 13. *ἔχεις* Β.— 14. *οὐδὲ* Λ.— 18. *τε καὶ* Β.— 19. *ἐμπλάκτω* Λ. — 20. *προσηκάζεται* Β. *τὸ* Β. — 21. *ἐνεφικτῶ* ΑΒ. — 24. *ἐξῆς* Β. — 25. *συντάξεων ἀναλογικῶν* Β. — 27. *γὰρ* λείπει Β.

www.libtool.com.cn

Digitized by Google

διδάσκετε, καὶ πρὶν αὐτοὺς στοιχειῶσαι αὐτουργῷ ὑποταγῇ καὶ εἰσαγωγικαῖς ὑπουργίαις ἐγγυμνάσαι καὶ τὴν εὐπείθειαν προπαιδεῦσαι καὶ εἰς ἕξιν ὑπακοῆς προβιβάσαι παγιῶσαί τε εἰς ταπείνωσιν, περιστέλλετε τούτους, ἀποσεμνύνοντες μανδύαις ποδήρεσι καὶ σανδαλίοις ἀποστολικοῖς· εἰ δέ τις καὶ τὸν Δαυὶδ ὑπαναγινώσκει ὁπωσοῦν, καὶ τῷ τῆς ἱερωσύνης τελειοῦτε χρίσματι. 8. Εὐλόγως οὖν τυφούμενοι καὶ τῆς ἡγεμουνείας ἐρῶσι καὶ ἔφεδροι καθήμενοι εὔχονται καὶ ἐλπίζουσιν ἢ θᾶττον θανόντας διαδέξασθαι ἢ καὶ ζῶντας παραλῦσαι τῆς ἀρχῆς, καὶ οὕτω τῆς ταχείας καὶ ἀμεθοδεύτου διδασκαλίας κατάλληλα ἀπολαμβάνετε καὶ τὰ διδασκάλια. 9. Ἀλλ' ἐπὶ μὲν τοῖς μοναχοῖς τὸ δοκοῦν ὑμῖν γινέσθω· τὸν δὲ παῖδα, ἐπεὶ παρέθου ἀνδρὶ μὴ ψευδομένῳ τὸν διδάσκαλον, ἔασον τεχνῶσθαι καθὼς ἂν οὗτος βούλοιτο· μόνον ἐπεύχου τῷ παιδὶ καὶ τὴν ἀπὸ θεοῦ συνέτισιν. Ὃς καὶ τὴν σὴν τιμιότητα διατηροίη ἐρρωμένην ψυχῇ τε καὶ σώματι.

ρλα'. Τῷ ἀρχιατρῷ κῦρ Νικολάῳ τῷ Καλοθούκῃ.

1. Εἰ καὶ μὴ διὰ γραμμάτων ἄλλων ἐπ' ἄλλοις προσφθεγγόμεθά σε, ὦ ἀγαπώμενε κατὰ πνεῦμα υἱέ, καθότι διάπυρον καὶ ὄντως ἀκάματον οἶδα τὴν κατὰ Χριστὸν ἐπαινουμένην πρὸς ἡμᾶς σου διάθεσιν, ὡς μὴ τῆς ἀπὸ τῶν γραμμάτων ζωπυρήσεως δεῖσθαι τοσοῦτον καὶ ἀναθάλψεως, ἐπεὶ καὶ ἡ κατὰ σὲ τέχνη οὐ τοσοῦτον τὰ εὐεκτικὰ καὶ εὔρωστα τῶν σωμάτων ἀξιοῖ φαρμάκων προφυλακτικῶν ὅσον τὰ εὐπαθῆ καὶ πρὸς τὸ νοσεῖν εὐέμπτωτα· ἀλλά γε διὰ μνήμης ἀγαθῆς τὰ κατὰ σὲ πολλάκις ποιούμεθα καὶ τῶν διομιλούντων ἡμῖν τοῖς

1. *στοιχιῶσαι* B.— 6. *τελειοῦτε* ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος *τελειοῦται* A. *τελειοῦται* B. *χρίσματι* B. — 9. *παραλύσαι* B. — 11. *τὰ λείπει* B.— 12. *γενέσθω* B. — 13. *τεχνᾶσθαι* B.

ρλα'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 140,6 - 141,6.

www.libtool.com.cn

Digitized by Google

οὐκ εἰδόσι τὸ σὸν ἀκροφυὲς καὶ θυμόσοφον διατρανοῦμεν ὡς οἷόν τε καὶ ὅπως εἰς ἄκρον ἂν ἤλασας τῆς φιλανθρωποτάτης ἐπιστήμης, ‖ εἴπερ ἐπὶ σχῆμα μενούσης τῆς ῥωμαϊκῆς πολιτείας πρὸς βραχύν τινα χρόνον τοῖς τρίβωσι ταύτης παρηκολούθηκας. 2. Ὅμως γοῦν καὶ νῦν τὸ σὸν περὶ τὴν τέχνην δεξιὸν καὶ ἀγχίνουν διαφαίνεται τοῖς οὐκ ἐπιπολῆς βλέπουσι. Ναὶ, καὶ εἴης ἀεὶ προβαίνων μὲν εἰς τὴν τῆς ἐπιστήμης ἀκρότητα, παρὰ θεῷ δὲ καὶ ἀνθρώποις εὑρίσκων χάριν καὶ εὐδοκίμησιν. Ἔσται δὲ τοῦτο μᾶλλον πρῶτον μὲν εἰ μὴ βαρύνεις τοὺς μισθοὺς τῆς θεραπείας, δεύτερον δέ εἰ μὴ ἀμελῶς καὶ ἀπροσπαθῶς, ἀλλ' ὡς ἐπ' ἀλλοτρίῃσι συμφορῇσι, κατὰ τὸν σὸν Ἱπποκράτην, λύπας καρπούμενος ἐπισκέπτῃ τοὺς νοσοῦντας καὶ μάλιστα τοὺς μετὰ τῶν δεινῶν συμπτωμάτων τῆς πενίας χαλεπῶς κάμνοντας.

3. Περὶ οὗ μέν τοι δεδήλωκας, ἐθαύμασα πῶς τὸν οὕτως ἔνθερμον ἔρωτα ὃν τρέφεις περὶ τὸν θεολογικώτατον διδάσκαλον ἀνθρωπίνη μέμψις καὶ ψυχρὰ ἴσχυσε σβέσαι, ὥστε μὴ κατ' ἔθος ἑορτάζειν αὐτῷ 4. Ὅτι δὲ κενὴ καὶ ἀνεύλογος ἡ μέμψις καὶ τὸ ὅλον βάσκανος δῆλον καὶ τῷ τυφλῷ φασι. Εἰ γὰρ οὐκ ἄλλῳ τινὶ προσῆκόν ἐστιν ἑορτάζειν τῷ ῥηθέντι πανσόφῳ πατρὶ, ὡς φασιν οἱ τῶν ἐπαινουμένων κατήγοροι, εἰ μὴ μόνοις φιλοσόφοις καὶ ῥήτορσιν εἰς στενὸν ἂν κομιδῇ τὰ τῆς τιμῆς τῷ ἁγίῳ περιγράφοιτο, ἀλλα μὴν ἅπας εὐσεβὴς καὶ σοφὸς καὶ ἄγροικος ἑορτάζειν οὐ κεκώλυται, τῷ φθόνῳ φάσκων κλάειν πολλά. 5. Καὶ ἄλλως δὲ εἰ σοφοῖς πατράσι σοφοὺς ἀποκληρωτέον ἑορταστὰς κατὰ τὴν τῶν Τελχίνων νομοθεσίαν, λοιπὸν καὶ τοῖς ἐκ στρατιωτικοῦ καταλόγου μάρτυσιν ἑορταζέτωσαν στρατιῶται μόνοι, καὶ τοῖς μὲν ἀσκηταῖς μοναχοὶ καὶ ταῖς ἁγίαις γυναιξὶ μόναι γυναῖκες, τοῖς δὲ θείοις Ἀναργύροις καὶ τοῖς ὁμοτέχνοις αὐτῶν ἁγίοις οἱ ἰατροὶ, καὶ οὕτως ἡ μία ἐκκλησία τοῦ θεοῦ εἰς πολλὰ διαιρεθήσεται τμήματα σεβασμάτων κατὰ τὸ ῥαψῳδούμενον περὶ τῶν πάλαι

2. *οἷον*.— 3. ‖ Κώδ. 141, α.— 20. *προσῆκον ἐστὶν*.

www.libtool.com.cn

Digitized by Google

πολυθέων «ἄλλος ἄλλῳ ἔρεζε θεῶν αἰειγενετάων». 6. Καὶ τοιαῦτα μὲν εἴχομεν λέγειν εἴπερ μηδὲν ὅλως μετῆν σοι πρὸς τὸν ῥηθέντα σοφὸν διδάσκαλον. Ἐπεὶ δὲ καὶ περὶ ἰατρικὴν ἔχεις, τῆς δὲ ἰατρικῆς αἱ ἀρχαὶ φυσιολογίας ἤρτηνται καὶ οἱ φυσιολογοῦντες εἰς ἰατρικὴν καταλήγουσιν, ὡς Ἀριστοτέλης τε ἔφησε καὶ Πλάτων ἐν τῷ Τιμαίῳ πεποίηκε, πῶς οὐ συγγενῶς καὶ οἰκείως ἔχεις πρὸς πατέρα σοφὸν ἀνὴρ ἰατρός; Τὸ δέ γε χαριέστατον, οὐχὶ καὶ ὁ μέγας οὗτος Γρηγόριος τὸν ἑταῖρον αὐτοῦ Βασίλειον ἐγκωμιάζων ἐν τῷ Ἐπιταφίῳ πρὸς ταῖς ἄλλαις ἐπιστήμαις καὶ τῆς ἰατρικῆς ἐν ἕξει γενέσθαι φησὶ δι' ἣν εἶχε σωματικὴν ἀσθένειαν; Καὶ μὲν δὴ ἀκριβώσασθαι μαρτυρεῖ ὅσον αὐτῆς δογματικὸν καὶ φιλόσοφον. 7. Τί γοῦν ἀκατάλληλον ποιεῖς περὶ φιλόσοφον τέχνην ἔχων, εἶτα ἐξυμνῶν πατέρα φιλόσοφον, καίτοι οὐ διὰ τῶν ἐπιτηδευμάτων συγγένειαν τοὺς κλεινοτέρους τῶν ἁγίων ἑορταῖς τε καὶ πανηγύρεσι τιμῶσιν ἄνθρωποι, ἀλλ' ἵνα πρεσβευτὰς ἔχωσι, τὰ πρὸς θεὸν ὑπὲρ αὐτῶν ἐντυγχάνοντας, ὥστε καὶ κατὰ τὸν παρόντα βίον τῆς ἄνωθι ῥοπῆς ἀπολαύειν καὶ ἐν τῇ ἐλπιζομένῃ ζωῇ συγγνώμης τυχεῖν ὧν πλημμελοῦμεν ἑκάστοτε.

8. Εἴ τι γοῦν ἀξιοῖς ἐμοὶ πείθεσθαι, τὴν μὲν ἑορτὴν ἣν ηὔξω <τουτέστιν ὑπέσχου> θεῷ ἐπιτελεῖν τῷ ἐκείνου θεράποντι μὴ κατόκνει ἀποδιδόναι κατὰ τὸ κρατοῦν παντοῦ ἔθος ἐκκλησιαστικόν· ἀγαθὸν γάρ φησι μὴ εὔξασθαι ἢ εὔξασθαι καὶ μὴ ἀποδοῦναι. Καὶ ὁ θεῖος Δαυὶδ «ἀπόδος, φησὶ, τῷ ὑψίστῳ τὰς εὐχάς σου» <τουτέστι τὰς πρὸς θεὸν ὑποσχέσεις σου>, τούσδε δ' ἔα φθινύθειν ἕνα καὶ δύο, τὰ ἀδιάβλητα ‖ διαβάλλοντας ἀνεπαισχύντως, ἀποδιδοὺς τὰς εὐχάς σου ἐναντίον παντὸς τοῦ λαοῦ, κατὰ τὸν μέγαν Δαυίδ. 9. Ἂν γὰρ ὡς ἐν παραδύστῳ καὶ σκότῳ νυκτὸς ἀφοσιοῦσθαι τῷ ἁγίῳ τὰ τῆς ἑορτῆς βούλει, ὡς ἔγραψας, δι' ἀκαθίστου ὑμνολογίας φεύγων τὸν καπνὸν κινδυνεύσεις ἐμπεσεῖσθαι πυρί, ἔτι δὲ μᾶλ-

9. *αὐτοῦ*. — 10. *ἐτέλεσει*. — 13. *ἐξύμνῶν*. — 17. *αὐτῶν*. — 26. ‖ Κώδ. 141,6.

Digitized by Google

λον τοῖς μωμοσκόποις ὡς καινοτόμος δώσεις λαβήν. Οὔ γὰρ ἂν λάθοι τὰ ὦτα τοῦ φθόνου τὰ τοιάδε ἄσματα, κἂν ἀωρὶ τῶν νυκτῶν καὶ ὑπὸ χηραμούς τινας τερετίζωνται. 10. Τὴν γὰρ λεγομένην Ἀκάθιστον ὑμνῳδίαν μόνῃ τῇ Θεομήτορι καὶ ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ ἀρχαία παράδοσις ἀπεκλήρωσε, καὶ οὐδεὶς τῶν φιλεόρτων καὶ φιλοψάλμων ἐφ' οἱαδήτινι μνήμῃ τινὸς τῶν ἁγίων ταύτην ἀπεμιμήσατο. Οὐκοῦν μηδὲ αὐτὸς σὺ, ἵνα μὴ καινοτομίας ὑποστήσῃ γραφήν. Καὶ τί ἂν μηχανήσαιο τότε καὶ τῆς τοιαύτης ἑορτῆς μεμφομένης εὐλογώτερον; Ἢ πάντως, ἐπεὶ πρὸς δόξαν ἀνθρωπίνην ἐπτόησαι καὶ ταύτην σχασάμενος ἐξορχήσασθαι τὰ τῆς ἑορτῆς κινδυνεύσεις τέλεον. Ὁ μὴ σύ γε πάθοις· δεινὰ γὰρ τοῖς μὴ ἀποδιδοῦσι τὰς εὐχὰς τἀπιτίμια.

11. Ὁ ἐξυπηρετῶν ἡμῖν πτωχὸς ναύτης Στέφανος ὁ Μακρογόνης χρεωστεῖ σοι νόμισμα ἓν καὶ ἀξιοῦμεν μὴ κατεπεῖξαι τοῦτον, ἀποροῦντα πρὸς τὴν ἀπόδοσιν, μήτε τόκον ἀπαιτῆσαι· ἀπαγορεύει γὰρ ἀμφότερα διὰ τοῦ νόμου θεὸς ἐν οἷς διορίζεται «ἐὰν ἀργύριον δανείσῃς τῷ ἀδελφῷ σου τῷ πενιχρῷ, οὐκ ἔσῃ αὐτὸν κατεπείγων, οὐκ ἐπιθήσεις αὐτῷ τόκον». 12. Εἰ δ' ἴσως μεγαλοψυχότερον διατεθεὶς καὶ τέλεον ἀφήσεις αὐτῷ τὴν ὀφειλὴν, πρόσεχε μὴ μέγα φρονήσῃς ὡς τὸν εἰσαγωγικὸν νόμον ὑπεραναβὰς καὶ τῆς τῶν Φαρισσαίων καὶ γραμματέων δικαιοσύνης περισσοτέραν φιλοσοφίαν ἐπιδεξάμενος οἷα μαθητὴς τῆς εὐαγγελικῆς τελειότητος, ἥτις ἐκείνοις ὑποτίθεται δανείζειν, τοῖς παντάπασιν ἀπόροις, ἀφ' ὧν, φησὶν, οὐκ ἐλπίζετε λαβεῖν. Ἐνθυμήθητι δὲ μᾶλλον ὅτι κἀκεῖνοι, ἐπιστάντος τοῦ ἐνιαυτοῦ τῆς ἀφέσεως, οὐχ ἕνα στατῆρα ἢ δέκα ἢ τριάκοντα, μυρίους δὲ μυρίοι καὶ κτήσεις ὅλας ἠφίεσαν. 13. Ἤπου ἐπαχθές σοι δόξει τὸ γράμμα, τοσάδε καὶ οὕτω σκληρὰ διακομίζον σοι ἐπιτάγματα, ἀνωτέρω μὲν τὸ ἐλαφρομίσθως ἢ καὶ παντάπασιν ἀμισθὶ θεραπεύειν, τὸ

1. καινοτόμως.— 2. τοιᾶδε. — 3. ὑποχηραμοὺς. — 14. ἐξυπηρετῶν. μακρογ— 15. σοι ΐ ἓν.— 22. φαρισαίων.—30. οὕτως.

www.nbtoor.com.cn

Digitized by Google

προσπαθῶς συνασθενεῖν τοῖς ἀσθενοῦσι καὶ σφόδρα ἐπιμελῶς περὶ αὐτοὺς ἔχειν, νῦν δὲ καὶ τὰς ὀφειλὰς ἀφιέναι τοῖς ὄφλουσιν, εἰ διὰ ταῦτα ἀχθεσθῇς. Καί σε τὸ βουλοίμην καὶ αὐτὸς καὶ παρὰ τοῦτο τοσαῦτα ἐπέταξα, ἵνα καὶ διὰ τούτων ὅσα καὶ περιψύξεών τινων ὑπομαράνω τοὺς σοὺς περὶ τὰ ἡμέτερα γράμματα διακαεῖς ἔρωτας καὶ πείσω συμμέτρως καὶ εὐφορώτερον ἔχειν τῆς ἐπ' αὐτοῖς ζέσεως, ὥστε μὴ πυκνὰ ταῦτα ἀπαιτεῖν καὶ παρέχειν μοι πράγματα. Ὥσπερ ἄρα καὶ σὺ τοὺς καύσους <πυρετοὺς> δι' ἐναντίων καταψύξεων ἀπαμβλύνων εἰς τὴν φυσικὴν ἐπανάγεις μεσότητα. 14. Διαφυλάττοι σε Κύριος ἐρρωμένον ψυχῇ τε καὶ σώματι· κἂν γὰρ ἡ κατὰ σὲ τέχνη ἄλλοις διδόναι τῷ ἐρρῶσθαι κατεπαγγέλληται, ἀλλ' ἐνίοτε καὶ ἰατρός τις ἀκούει «ἰατρὲ, θεράπευσον σεαυτόν». Ὥστε καὶ δεῖσθε καὶ ὑμεῖς τῆς παρὰ τοῦ Κυρίου ἀρχιητροῦ θεοῦ βοηθείας ἐπισκέψεως. Οὔκουν ἀκατάλληλόν τι ποιῶ, ἐπευχόμενος ἰατρῷ μὴ μόνον ψυχῆς ὑγιῶς ἔχειν, ἀλλὰ καὶ σώματος.

ρλϐ'. Τῷ ἀνεψιῷ αὐτοῦ κῦρ Νικήτᾳ.

1. Οἱ στρατηγικοὶ νόμοι, πανεντιμότατε ἀνεψιὲ, ἐσχάτῃ τιμωρίᾳ τοὺς πρὸ τῶν ἄλλων τὴν τάξιν ἀπολελοιπότας ὑποβάλλουσιν ὡς αἰτίους τοῦ μετὰ νῶτα βάλλειν καὶ φεύγειν ὅλῃ τῇ φάλαγγι. Οἷς ‖ ἑπόμενα κρίνων καὶ αὐτὸς, σοὶ τὴν πᾶσαν ἢ τὴν πλείω μέμψιν προσάπτω, τὴν μεθ' ἡμῶν διατριβὴν δή που ἀπολιπόντι πρώτῳ καὶ τοῖς ἄλλοις τοῦ μὴ συμφιλοσοφεῖν ἡμῖν ἐθέλειν πονηρὸν δεδωκότι σύνθημα. 2. Ἰδοὺ γὰρ καὶ ὁ θεοσεβέστατος ὑπομνηματογράφος τοιοῦδε ἀξιώματος ἱεροῦ ὥσπερ τινὸς εὐλογίας ἐφοδίου καὶ προπεμπτηρίου

5. *περιψύξεων τινῶν.*

ρλϐ'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 141,6 - 143,α.

21. ‖ Κώδ. 142,α. — 24. *δεδώκατε.* — 26. *ὥσπέρ τινος.*

Digitized by Google

τετύχηκε παρ' ἡμῶν· ὁ Βαρδάνης κῦρ Γεώργιος, ἐνθένδε κατ' ἴχνια σοῦ βαίνων, δῆλα δὴ Ἀθήναζε ἀνακεχωρηκὼς μεθωρμίσατο, οὐχ οἷόν τε ὄντων ἡμῶν κατέχειν οὐκ ἐθέλοντα ἔτι συνεῖναι, ὅτι μηδὲ διδασκαλικὸν, ἀλλὰ τυραννικὸν τὸ πρὸς βίαν ἀνθέλκειν τὸν ἀποφοιτῶντα καὶ ἀφιστάμενον, ὅτε καὶ εἷς καὶ μόνος καθηγητὴς ἡμῶν ὁ Χριστὸς, οὐκ ὀλίγων ἐκ τῶν ποτὲ μαθητευομένων παρ' αὐτοῦ ἀπιόντων διὰ τὰ ὑπερφυῆ διδάγματα, τοῖς ὑπολειπομένοις καὶ προσμένουσιν ἔτι φησὶ «μὴ καὶ ὑμεῖς θέλετε ἀπελθεῖν;» ὡς οὐ καθέξων ἀπιόντας δήπου πυνθανόμενος. Τῶν ἐφ' ἡμῖν γὰρ καὶ ἀδεσπότων ἡ παντὸς καλοῦ μάθησίς τε καὶ ἄσκησις.

3. Ἄλλως τε εἰ μὴ τὴν σὴν κατέχειν εἴχομεν ἄφοδον, προσοχθέντος τῇ δεξιρο μοχθηρᾷ διαίτῃ, κἀντεῦθεν φανταζομένου νοσημάτων ἔθνη καὶ παρ' αὐτῶν δορυφορούμενον θάνατον, ὧν ἕνεκα ὑπὸ δέους καθ' ἡμέραν ἐξέθνησκες, πῶς ἐξῆν τουτονὶ κατέχειν, εἰ καὶ μὴ βίᾳ, πειθοῖ γοῦν, οὐ προσέρπουσαν ὑποβλεπόμενον νόσον, ἀλλ' ἤδη προσβαλούσῃ καχεξίᾳ ῥοώδους κορύζης ἐνοχλούμενον καὶ τετρεμαίνοντα μὴ καὶ εἰς μεῖζόν τι κακὸν ἀποσκήψειεν, ὡς ἡ τῶν καθ' ἡμᾶς ἰαλέμων τούτων ἰατρῶν, ὡς ὁ θαυμάσιος φησί που Γαληνὸς, πρόγνωσις ἐμαντεύσατο; 4. Καὶ μὲν δὴ μάντευμα τοῦτο ὡς ἄλλο τρίποδος χρυσηλάτου θεσπιῴδημα προσιέμενος τὴν ῥευματώδη κόρυζαν ἐπεφρίκει ὡς ἐς φάρυγγα καὶ θώρακα ἤδη καταρρέουσαν καὶ μὴ βρόγχῳ ἢ κατάρρῳ ὑποβάλλουσαν· φορητὰ γὰρ ταῦτα καὶ οὐ δυσίατα· ἀλλὰ κυνάγχῃ ἢ περιπνευμονίᾳ εἴτε πλευρίτιδι. 5. Οὕτως πᾶσιν ἡμῖν πνεῦμα δειλίας, γραφικῶς εἰπεῖν, ἐπιπέπτωκε καὶ οὔτε τὸ στρατευόμενον ἡμῶν ἀνδρίζεται, φεύγει δὲ τὸ ἰταλιωτικὸν δόρυ ὡς θανάτου κέντρον ἄντικρυς, καὶ τὸ φιλοσοφεῖν ἐπαγγελλόμενον τοσοῦτον ἠγνόησε τὸ οἰκεῖον ἐπάγγελμα ὥστε καὶ τὴν τοῦ θανάτου μελέτην ὡς

1. *κατίχνια*. — 2. *θηλαδὴ*. — 13. *προσωχθέϛ*. — 14. *δορυφορουμένων* — 15. *ὑποδέους*. — 17. *ῥοώδης*. — 18. *τετρεμέντα*. *μεῖζον*.

www.libtool.com.cn

Digitized by Google

θανάτου πεῖραν ἀτεχνῶς περιίσταται. 6. Σκέψασθε τοίνυν, ὦ γεννάδαι ὑμεῖς, ὅπως ἀπ' ἐναντίας τοῖς μακαρίοις ἀνδράσι λογίζεσθε ἅμα καὶ διαπράττεσθε. Εἴπερ ἐκεῖνοι μὲν φιλοσοφίαν καὶ νόσον ἠγάπων συνδυαζόμενα, οἱ ἀρχαιότεροι ταῖς ἡλικίαις τὰ πολλῷ ὕστερον ἀποστολικῶς φιλοσοφούμενα ἔργοις πιστούμενοι. Τίνα ταῦτα; τὸ «ὅσον ὁ ἔξω ἄνθρωπος φθείρεται, τοσοῦτον ὁ ἔσω ἀνακαινοῦται» καὶ «ὅταν ἀσθενῶ, τότε δυνατός εἰμι». 7. Ὑμεῖς δὲ ὡς ἀμείνονα συζυγίαν εἵλεσθε τό τε ὑγιεινῶς ἔχειν τοῦ σώματος καὶ τῆς ψυχῆς ἀμαθῶς ἅμα καὶ μοχθηρῶς, κἀντεῦθεν ἁλίσκεσθε δοξάζοντες τὸ μὲν εὖ ἔχειν τοῦ σώματος τοῦ διὰ φιλοσοφίας ἐρρῶσθαι τὴν ψυχὴν αἱρετώτερον, τὸ δὲ νοσεῖν αὖ τοῦ μοχθηρῶς τὴν ψυχὴν διακεῖσθαι φευκτότερον. Εἰ δὴ ταῦτα, καὶ τὸ σῶμα αὐτὸ [μᾶλλον] περισπούδαστον τῆς ψυχῆς νομίζετε; 8. Ἦ γὰρ οὐ Πλάτων αὐτός τε τὸ νοσωδέστατον, ὥς φασι, τῆς Ἀττικῆς χωρίον, τὴν Ἀκαδημίαν, οἰκεῖν ἐπίτηδες εἵλετο ὡς ἂν φιλοσοφοῦσιν ἁρμόδιον ἐνδιαίτημα, καὶ τῶν ὁμιλητῶν ἔστιν ὅτῳ τὴν ἀρχὴν συνεφάπτεσθαι πρὸς φιλοσοφίαν ἔλεγε, λαχόντι φύσει νοσεροῦ σώματος; Ἵνα μὴ κἀκείνους συνείρω τῷ γράμματι, ὧν οὐκ ἦν ἄξιος ὁ κόσμος, οἳ περιήεσαν πλάνητες, ὑστερούμενοι, θλιβόμενοι, κακουχούμενοι.

9. Ἀλλ' ὑμεῖς, τῷ τῶν ‖ θυραίων ζήλῳ διαθερμαινόμενοι, οὔτε τῶν τῆς ἐκκλησιαστικῆς αὐλῆς φιλοσόφων...., ναρκωδέστερον περὶ τὰ κάλλιστα διάκεισθε. Καὶ φεύγετε μὲν τήνδε τὴν νῆσον ἀμεταστρεπτί, ὡς ἄλλην Κυκλώπειον εἴτ' οὖν τιτανικὸν δεσμωτήριον ἢ Κεάδαν λακωνικὸν ἢ περσικὸν λήθης φρούριον ἢ ῥωμαϊκὸν κάρκαρον, Ἀθήνας δὲ ποθεῖτε, καὶ ταῦτα

2. *ἀπεναντίας*.— 9. Τῆς λέξεως *σώματος* τὰ τελευταῖα γράμματα ἀναγινώσκονται ἐπὶ γραμμάτων διεξεσμένων τὰ νῦν ἀδιαγνώστων. Μετὰ δὲ τὴν λέξιν ταύτην, διαξεσθέντων καὶ ἄλλων, ἔμεινε κενὸν ὡσεὶ δέκα γραμμάτων. Ἀλλ' ἐν τῇ ὥᾳ γέγραπται ὑπὸ νεωτέρας, ὡς φαίνεται, χειρὸς *λείπει οὐδέν*. — 14. *μᾶλλον* λείπει. *ἤ*. — 17. *ἔστιν οὕτω*. — 20. *πλανήτες*. — 21. *κακοχούμενοι*.— 22. ‖ Κώδ. 142, 6. — 23. Μετὰ τὸ *φιλοσόφων* φαίνονται ἐκπεσοῦσαί τινες λέξεις.—24. *διάκείμεθα*.

www.libtool.com.cn

Digitized by Google

μηκέτ' οὖσας Ἀθήνας, μηδὲ τῶν παλαιῶν χαρίτων σωζούσας ὁ τιποτοῦν εἴδωλον, ἀλλὰ βάραθρον μόνον οὖσας καὶ κλαυθμῶνος ἄλλην κοιλάδα καὶ τίσεων χωρίον καὶ πέτραν ἀγέλαστον ἢ κατὰ τὴν ἐρημωθεῖσαν Βαβυλῶνα οἰκητήριον δαιμονίων καὶ ὀνοκενταύρων ὀρχηστήριον καὶ ἐνδιαίτημα.

10. Ἐν θαύματι γοῦν ἄγω πῶς ἐν τοιούτῳ τόπῳ κακώσεις παντοδαπὰς διακαρτερεῖν ἠνέσχεσθε καὶ δουλεύειν ἀγαπᾶτε καὶ προσεδρεύειν, τῆς πατρίου ἐλευθερίας, ὡς οἱ ἑταῖροι τοῦ Ὀδυσσέως, λαθόμενοι. Καί τοι ἐκείνοις μὲν κἂν συγγνοίη τις, ἀποκεκμηκόσι μὲν καὶ ἐκλελυμένοις τῇ συνεχεῖ περιπτώσει τῶν χαλεπῶν, ναυαγίων λέγω, ἀλλοκότων θηρίων, κακοξένων, μᾶλλον δὲ ξενοφάγων ἀνδρῶν, εἶτα φιλανθρώπου γῆς ἐπιβεβηκόσι καὶ φιλοφρονουμένης τῷ γλυκερῷ λωτῷ καὶ παρὰ ταῦτα τὴν ἀλλοδαπὴν τῆς ἐνεγκαμένης ἀλλαττομένοις. Ὑμεῖς δὲ ποίας συγγνώμης τύχοιτε τῷ θηριώδει ἐρειπίῳ καὶ παμφόρῳ κακῷ τῶν πάλαι οἰχομένων Ἀθηνῶν ἀγαπῶντες προσλιπαρεῖν; 11. Ἀτὰρ μή ποτε ὁ μελιχρὸς χυμὸς Ὑμηττοῦ ἀντὶ τοῦ ἡδίστου ὑμῖν λογίζεται λωτοῦ; Ἀλλὰ καὶ αὐτὸς εἰς τοὐναντίον, οἶμαι, μεταπεποίωται παρὰ τῆς ἐπιπεσούσης τῶν πώποτε πικροτέρας τυραννίδος ἰταλικῆς. Τί γὰρ πρὸς ταύτην ἡ τοῦ Πεισιστράτου ἢ ἡ τῶν τριάκοντα ἢ ἡ τῶν Μακεδόνων ὕστερον; Διὰ ταῦτα πᾶσαν γλυκυθυμίαν, καὶ αὐτὸν δὴ τὸν Ὑμηττοῦ γλυκασμὸν, εἰς ἀψινθιώδη πικρίαν μετέβαλεν, ὥςπερ καὶ ἄλλοις ἄλλη συμφορὰ εἰς σκοτίαν τὴν μεσημβρίαν μετεσκεύασεν.

12. Ὃ γοῦν ἕτερον τὸ κατέχον ἐστὶν, ὑμῶν λεγόντων, οὐκ ἐμοῦ κλύειν δίκαιόν ἐστιν. Ἀλλ' ὅπως μὴ ταυτὶ γράφειν δόξω οὐκ ἄλλως ἀλλ' ἢ ἀχθόμενος ὡς καὶ τῆς παρ' ὑμῶν ψυχαγωγίας ἐκπέπτωκα. Καίτοι καὶ παρὰ τοῦτο μὲν, εἰρήσθω γὰρ ὅλον τἀληθὲς, ἀλλ' ὡς μᾶλλον ζηλῶν ὑμᾶς ζῆλον θεοῦ καὶ διψῶν ἔν τι συνελεξάμην ἐπιστημονικὸν μάθημα ὡς

6. *ἐν οὕτω τόπω.* — 9. *ὀδυσέως.* — 14. *ἀλλαττωμένοις.* — 18. *λωτῶ.* — 26. *κατέχειν.* — 27. *δίκαιον ἐστίν.*

www.libtool.com.cn

Digitized by Google

εἰς ἐμψύχους δέλτους ἐγκολάψαι καὶ καταλελοιπέναι πυξία ζῶντα, εἶτ' οὖν, ὡς ἡ τῶν Ἀσμάτων βίβλος φησίν, ἐλεφάντινα. Ὥστε γε ψυχαγωγίαν, εἰ καὶ περιαιρούμεθα ὑμῶν ἀποφοιτώντων, ἀλλ' οὐκ ἐπίπαν ἀφαιρούμεθα. 13. Σοῦ γὰρ ἀνακεχωρηκότος Ἀθήναζε τοῦ φιλτάτου ἀδελφιδοῦ, ὁ ἀγαπητὸς ἐν Κυρίῳ σὺ παρῆς, Γεώργιε, καὶ σοῦ δὲ ἐπαπιόντος αὖθις ὁ θαυμάσιος καὶ τὰ κράτιστα τῶν φίλων Καλοκαιρὸς πάρεστιν, εἰς ἠρινὴν ἢ θερινὴν ὥραν ψυχαγωγίας μεταβάλλων τὸ τῆς ἀθυμίας χειμέριον. Εἰ δὲ καὶ οὗτος ἀπελεύσεται, ἄλλος τις ἴσως, εἰ καὶ μὴ καλῶς ἀτεχνῶς καιρὸς, ἀλλ' ὡς εἰς καλόν γε καὶ εἰς καιρὸν ἡμῖν ὀθενοῦν ἐνδημήσειεν.

14. Εἰ δ' οὐδεὶς οὐδαμόθεν ἔτι φανήσεται, οὐδ' οὕτως ἀψυχαγώγητον ἐξαντλήσω τὸ τοὐμοῦ βίου λειπόμενον. Ἀποχρήσει γάρ μοι τὸ συνεῖναι τοῖς πάλαι σοφοῖς, δι' ὧν φθέγγονται βίβλων εἰσέτι καὶ νῦν, καὶ τῶν παντοδαπῶν ὁμιλιῶν ἐκείνων ὑπακροώμενος μᾶλλον ἂν ὀναίμην οὕτως ἢ ἄλλοις αὐτὸς διαλεγόμενος. 15. Ὥστε ὀφείλεις σὺ ὁ πρῶτος ἐνθένθε ἀποπτὰς καὶ τοῖς ἄλλοις τοῦ ἐπαποπτῆναι πονηρὸν γεγονὼς παράδειγμα καὶ μεγάλης ἐντεῦθεν παραψυχῆς στερήσας ἡμᾶς, ὡς ἀρχόμενοι τοῦ γράφειν εὐθὺς εἴπομεν, κἂν τὴν ἀπὸ τῶν βίβλων παραμυθίαν ἐπιδαψιλεύεσθαι, στέλλων ὅσα καὶ οἷα διαμηνυόμεθα γράφοντες. Εἰ γὰρ μηδὲ νῦν αὐτῶν ἐμφορούμεθα ἀπὸ χειρῶν ‖ ἰταλικῶν μεταπεσόντων ἐπὶ τὰς σὰς, τί συνήνεγκεν ἡμῖν τὸ διὰ μυρίων περισπερχειῶν καὶ ἱκετηριῶν ὁσαδηποτοῦν τούτων ἀναρρύσασθαι;

---

3. *ὥστε.*— 7. *καλὸς καιρὸς.*— 23. ‖ Κώδ. 143,*α*.— 24. *περισπαρχειῶν.*

www.jibtool.com.cn

Digitized by Google

www.libtool.com.cn

ρλγ'. Τῷ καθηγουμένῳ τῆς μονῆς τοῦ ἁγίου Μελετίου κῦρ Ἰωαννικίῳ.

1. Ὡς μακαριστὸς ἀνὴρ οὗτος ἐμοί, πανοσιωτάτη καὶ φίλη μοι κεφαλή, ὅτι, καίπερ τὸν ἐκτὸς ἄνθρωπον πεπηρωμένος, ὅμως τὸν ἐντὸς καὶ κατ' εἰκόνα θεοῦ ἄρτιος ὤν, οὐδενὸς εἴργοντος, ἀφῖκται πρὸς τὰ κατὰ σὲ φιλόσοφα φροντιστήρια, ναὶ μὴν καὶ πρὸς τὴν σὴν τελειότητα. 2. Ὄψεται μὲν γὰρ οὐ σωματικῷ ὀφθαλμῷ, τῷ δὲ ὁρῶντι μόνῳ νῷ καὶ ἀκούοντι πολιτείαν ἀγγελοειδῆ καὶ πνευματικὸν θησαυρὸν ἐν ὀστρακίνοις σκεύεσι, καὶ ψυχαγωγηθεὶς καὶ μεγάλα ὠνάμενος ἐπανήξει πολλῷ ἀμείνων ἑαυτοῦ καὶ τῷ ὄντι ἄρτιος, οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ ὀφθήσεται τοῖς μὴ ἐπιπολῆς, ἀλλὰ καὶ τοῦ φαινομένου βαθύτερον βλέπουσι, καὶ πρώτῳ σοὶ τῷ πᾶσαν αἴσθησιν ἀτιμάσαντι καὶ πρὸς νοῦν ἀπεστραμμένῳ καὶ τἀκείνου κάλλη μόνον θαυμάζοντι καὶ θάμβος ἐνθήσει βλέπουσιν οὐχ ἧττον ἢ τοῖς πάλαι ὁ ἐκ γενετῆς ἐκεῖνος τυφλὸς, τάχα δὲ καὶ μεῖζον εἴ τις τὰ περὶ τοῦτόν τε κἀκεῖνον θαυμάσια τοῦ Σωτῆρος θήσει παράλληλα. 3. Ἔκεῖ μὲν γὰρ σώματος ὀφθαλμοὺς ἀρτιώσας αἰσθητὸν φῶς ὁρᾶν ἐχαρίσατο, ἐνταῦθα δὲ νοὸς ὄμματα καὶ νοητοῦ φωτὸς ἐμπιπλάμενα δέδωκεν. Ὅσῳ δὲ νοῦ λύχνος τοῦ σωματικοῦ βελτίων καὶ φωτὸς νοερὸν αἰσθητοῦ φωτεινότερον, τοσούτῳ καὶ ἡ περὶ τουτονὶ θαυματουργία τῆς περὶ ἐκεῖνον θαυμασιωτέρα. 4. Κἀκεῖ μὲν διὰ κύκλου τινὸς ἡ ἴασις, πτύσμα δεσποτικὸν καὶ χοῦς ἀναδευόμενος καὶ πηλοποιούμενος καὶ ἐμπλαττόμενος τοῖς πεπηρωμένοις ὀφθαλμοῖς, καὶ αὖθις ἐν τῷ Σιλωὰμ ἐξαπονιπτόμενος· ὧδε δὲ ἀόρατος ἐπαφὴ καὶ θεῖον κέλευσμα μόνον ὡς πάλαι «γεννηθήτω

ρλγ'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 143, α.

Τίτλος. *τοῦ κῦρ μελετίου.* — 2. *κεφαλὴ* ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος *ψυχὴ*. — 15. *τοῦτον*. — 22 *πτῦσμα*. — 25. *ἐπαφὴ* ἐκ τοῦ πρῶτον τὸ γραφέντος *ἐπαφῆ*.

Digitized by Google

φῶς» καὶ παρὰ χρῆμα καινὸς περιήστραψε τὸν ἄνθρωπον τῆς γνώσεως ἥλιος καὶ φῶς γραφικῆς ἐπιστήμης περὶ αὐτὸν ἄσβεστον. Τοσούτῳ τοίνυν ἡ φωτοδοσία τοῦδε θειοτέρα τῆς ἐκείνου ὅσῳ καὶ τὸ ἀμέσως δημιουργεῖν τοῦ ἐξ ὕλης ὑποκειμένης θεῷ οἰκειότερον.

5. Ἀλλὰ ταυτὶ μὲν ἐάσθω· ὃ δ' ἔλεγον, εὐδαίμων μὲν οὗτος διὰ ταῦτα τῆς πρὸς ὑμᾶς ἀφίξεως, τλήμονες δὲ ἡμεῖς οὐχ ὁρῶντες ὑμᾶς, οὐχ ὑφ' ὑμῶν ὁρώμενοι. Οὐ γὰρ ἔτι ἐγγειτόνων παροικοῦμεν. Αἱ γὰρ ἁμαρτίαι ἡμῶν αἱ πολλαὶ οὐ μόνον ἀπὸ θεοῦ, ἀλλὰ καὶ θείων ἀνδρῶν καὶ ἱερῶν σκηνωμάτων διέστησαν, καὶ εἴπερ εἰκόνες τὰ παρόντα τῶν μελλόντων εἰσὶν, ἤδη σαφὲς προχάραγμα πρόκειται τὸ μεταξὺ ἡμῶν τοῦτο χάσμα τοῦ γενησομένου τῶν τε προδάτων καὶ τῶν ἐρίφων ἀφορισμοῦ. 6. Ἀλλ' ἐπεὶ τὸ τῆς φιλοσοφίας ἡμῶν κεφάλαιον ἡ ἀγάπη ἐστὶν, ἡ δ' ἀγάπη καὶ τὰ πορρώτατα οἶδε συνάπτειν, πιστεύομεν ὡς εἰ καὶ τοπικῶς διιστάμεθα, ἀλλ' οὐχὶ καὶ τῆς ἀδελφικῆς ἀπερράγημεν σχέσεως, ἀλλ' ἐν ἀλλήλοις ἐσμὲν διὰ μνήμης διηνεκοῦς. Εἰ δὲ καὶ ἐν ταῖς θείαις ἐντεύξεσι χεῖρας ὁσίας αἴρετε ὑπὲρ ἡμῶν, ἴσως καὶ τῷ θεῷ παραστήσετε οἰκειώσαντες καὶ συνάψαντες. Οὗ καὶ ἵλεως τύχοιμι διὰ τῶν ἱερῶν εὐχῶν σοῦ τε καὶ τῶν ὑπὸ σὲ σπουδαίων ἀδελφῶν, οἳ καὶ προσειρήσθωσαν ἀφ' ἡμῶν.

ρλδ'. Τῷ Τορνίκῃ κῦρ Εὐθυμίῳ.

1. Ὡς τραγικώτατα τὴν ἰταλικὴν τυραννίδα μεγαληγορεῖς οἷς ἐπιστέλλεις, λογιώτατε καὶ πανεντιμότατε δέσποτα· καὶ εἴπερ ὡς πρότερον καὶ νῦν ἑλληνικὰ θέατρα καὶ σκηνὴ διεσκεύαστο ‖ καὶ θεαταὶ παρῆσαν καὶ ἀκροαταὶ, σφόδρα ἂν

1. *παραχρῆμα*. — 8. *οὐχορῶντες*.

ρλδ'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 143,α - 143,6.

26. ‖ Κώδ. 143,6.

Digitized by Google

ἐθαυμάσθης τῆς περιπαθοῦς μεγαλοφωνίας. 2. Ἀλλὰ τοῦτο μὲν καὶ αὐτὸς θαυμάσας οὐ πάνυ τι θαυμάζοιμ' ἂν εἰ γλῶττα οὕτω περὶ τὸ εὖ λέγειν γυμνασαμένη ὡς καὶ τὰ μικρὰ μεγαλοπρεπῶς ἑρμηνεύειν καὶ ὑπερσέμνως τὰ εὐτελῆ, εἶτα καὶ τὰ μεγάλα μεθ' ὅσης μεγαλειότητος λόγου καὶ ἀναλόγως ἀπήγγελκας. 3. Ἐκεῖνο δὲ μᾶλλόν μοι θαυμασιώτερον φαίνεται καὶ μωσαϊκὸν ἀτεχνῶς, ὅτι καὶ συγκακουχεῖσθαι μᾶλλον εἵλου ὁμοφύλῳ λαῷ ἐν Χαλκίδι ἢ κατὰ Βιθυνίαν ἔχειν ἀνέσεως ἀπόλαυσιν πρόσκαιρον. 4. Ἧπου καὶ ὡς Ξενοφῶν ὁ σωκρατικὸς μελέτην πολέμου μετὰ κινδύνων εἶναί φησι τὰ κυνηγέσια, οὕτω καὶ αὐτὸς μαρτυρίου γυμνάσιον οὐκ ἀκίνδυνον πεποίησαι τὸ παραβάλλεσθαι πρὸς βαρβάρους μισανθρωποτέρους θηρίου παντός; Βάσανος γὰρ ἀρετῆς φιλοσόφου εἴπερ τι οἱ τυραννικοὶ καιροί, εἴπερ ἀκούεις τὸν Ἀναξάρχου θύλακον ἐν ὅλμῳ πτισσόμενον καὶ τὸ σκέλος Ἐπικτήτου ἀδέτως δεσμούμενον. 5. Τάχα καὶ τὸν λογιώτατον Καλοκαιρὸν ταὐτά σοι φρονεῖν ἠρέθισας καὶ τοῦ μεθ' ἡμῶν ἡσύχως καὶ ἀκινδύνως σχολάζειν τὸ μετὰ σοῦ ἀνδρίζεσθαι φιλοσοφώτερον νομίζειν καὶ καιριώτερον, καὶ παρὰ τοῦτο, οἶμαι, τῆς πρὸς τὰ δεῦρο ἐπαναζεύξεως ἐπελάθετο. Καὶ εἰ τοῦτο, οὐ πάνυ τι ἄχθομαι, εἰ μόνον μετὰ σοῦ τῷ χαλεπῷ καιρῷ ἀντιτάσσεται καὶ ἐνευκαιρεῖ μεθοδείᾳ πράξεων ὑψηλοτέρᾳ παντὸς σχολαστικοῦ θεωρήματος, εὖ μὲν εἰδὼς καιρὸν σχολῆς, εὖ δὲ καιρὸν πράξεως, καὶ πότε μὲν χρὴ πραΰνεσθαι ἀφ' ἡμερῶν πονηρῶν, πότε δὲ τὸν πραὺν εἶναι μαχητὴν, καὶ εἴπερ τοῖς μὲν βαρβάροις δι' αἰδοῦς ἔσεται καὶ σεβάσματος, τοῖς δ' αὖ ὁμογενέσι παρήγορος καὶ παρακλήτωρ εἰς μεγαλοψυχίαν εὐχάριστον.

---

6. *μᾶλλον* ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος *μᾶλλόν*. — 10. *εἶναι φησι*. — 14. *εἴπερ*. — 16. *καλὸν καιρὸν*. — 17. *ταυτά*. — 22. *μεθουργία*. — 23. *εἰδὼς καὶ*, ἐν δὲ τῇ ὥᾳ προστέθειται ρ" = *ρὸν*.

Digitized by Google

ρλε'. Τῷ Καλοκαιρῷ κῦρ Ἰωάννῃ.

www.libtool.com.cn

1. Εἰ μὲν ἁλώσιμον ἤδειν σε οἷς οἱ πολλοί, τάχ' ἂν εἶπον ἐπιλελῆσθαί σε τῆς πρὸς ἡμᾶς ἐπανόδου, ἢ λωτοῦ τινος αὐτοῦ που γευόμενον ἢ κιρκαίοις μαγγανεύμασι θηριούμενον. 2. Ἐπεὶ δὲ σὺ τῶν τοιούτων μακρῷ τοῦ Ὀδυσσέως ὑπεροπτικώτερος, ζητῶ τὸ αἴτιον τῆς μελλήσεως, πότερον καὶ σὲ ὡς καὶ τὸν ἑλληνικόν ποτε στόλον ἐν τῇ Αὐλίδι κατέχουσιν ἀντιπνέοντες ἄνεμοι, ἢ τοῦ ἐν Ἑλλάδι κατακλυσμοῦ κοπάσαντος εὗρες ἀνάπαυσιν, ἡ πτερυξαμένη ἐνθένδε περιστερὰ, καὶ οὐκέτι δεῦρο ἐπαναστρέφειν ἀξιοῖς. Καὶ μὴν καὶ πλωτικοὶ πολλοῖς κογχυλευτικοῖς πορθμείοις διαπεραιοῦνται πρὸς ἡμᾶς ἔκ τε Χαλκίδος καὶ Καρυστόθεν καὶ Ἀθήνηθεν, ἀντιπνοίας οὐκ ἐμπαζόμενοι, καὶ τὸ ἀνυπόστατον ὕδωρ καὶ ὑπὲρ τοὺς πεντεκαίδεκα πήχεις ὕπερθεν τῶν μεγάλων ὀρέων, ὡς πυνθάνομαι, αὐξόμενον αἴρεται. 3. Ὅ γοῦν ἐστιν ἕτερον τὸ κατέχον οὐκ οἶδα. Σὺ δ' ἂν εἰδείης καὶ λέγοις ἀληθέστατα. Ἡμῖν δὲ λοιπὸν, τοῦ εἰκοτολογεῖν καὶ καταμαντεύεσθαι ἀφεμένους, εὔχεσθαι ῥαγῆναι τὸν κατέχοντα δεσμὸν, ὅστις ποτέ ἐστιν οὗτος καὶ θᾶττον ἀναλῦσαί σε τοῦ θεοῦ εὐοδοῦντος, ἵνα μὴ καὶ ὁ συσπουδαστής σου ἀσχάλλων ἀλύῃ, τῶν ἀναγνωσμάτων εἰς-έτι διὰ τὸ σὸν ἀπόδημον ἐξειργόμενος.

---

2. *ἐπιλελῆσθαι. τινὸς.*

ρλε'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 143,6.

Τίτλος. *καλῷ καιρῷ.*— 5. *μελήσεως.*— 13. *πῆχυς.*— 17. *ὅστις.* — 18. *ἀναλῦσαι.* — 19. *ἀσχάλων.*

Digitized by Google

ρλϛ'. Τῷ βασιλεῖ τῆς Ἀνατολῆς τῷ Λάσκαρι.

www.hbtool.com.cn

1. Τολμήσας ἀναφέρω, κράτιστε αὐτοκράτορ καὶ βασιλέων εὐσεβῶν θειότατε. Πρὸς τῷ τέλει μέν εἰμι τοῦ βίου πλήρης γεγονὼς ἡμερῶν, ἐλπίζω δὲ καὶ εὔχομαι μὴ πρότερον ἰδεῖν θάνατον πρὶν ἂν ὄψωμαι ἵλεων ἡμῖν τὸν θεὸν γενόμενον καὶ πρὸς τὴν ἀρχαίαν εὐδαιμονίαν τὸ ῥωμαϊκὸν πολίτευμα ἐπανάγοντα διὰ τῆς ἀρίστης ἡγεμονίας τῆς σῆς βασιλείας, καὶ δαυτικοῖς || μακαρισμοῖς στεφανώσω τὴν θεοστεφῆ κεφαλήν, ἀνταποδοῦσαν τῇ λατινικῇ ἀπονοίᾳ ὃ ἀνταπέδωκεν ἡμῖν ἀνταπόδομα. 2. Ὃς καὶ νῦν μακαρίζω ὡς εὐλογημένον τῷ θεῷ σπέρμα βασιλείας τεταμιευμένον ἡμῖν, ἵνα μὴ πάντα τοῖς πολεμίοις εὐάλωτα γένηται, μεγαλύνω δὲ καὶ τὸν θεὸν, τοιαύτην περιζωννύοντα τὸ σὸν κράτος δύναμιν, ὥστε καὶ παρὰ πάντων ἐθνῶν σχεδόν τι κυκλοῦσθαι καὶ πάντα γενναίως ἀμύνεσθαι. 3. Μέγας ὁ ἐνισχύων σε Κύριος καὶ οὐκ ἐῶν ἀποκναίειν ἐπὶ τῷ ἐνδελεχεῖ τῶν κακῶν, ἀλλ' ἀφ' ἑτέρου ἀγῶνος εἰς ἕτερον μεταβαίνειν ἀκμῆτα, ὥσπερ θερμοῖς ἱδρῶσιν ἔτι σταζόμενον. Ἀλλ' ὄντως ἥρως σὺ Ἡρακλῆς, ἄλλην ἐπ' ἄλλῃ τεμνομένῃ δυσμενῆ κεφαλὴν φυομένην ἀφαιρεῖσθαι μὴ ἀποκνῶν. Ἵπου τόξον χαλκοῦν ὁ θεὸς τοὺς σοὺς βραχίονας ἔθετο. 4. Ταῦτα τεκμήρια ποιούμεθα τοῦ μὴ εἰς τέλος ἐπιλησθήσεσθαι τὸν θεὸν τῆς κληρονομίας αὐτοῦ. Ταῦτα τῆς ἐσομένης ὁλοσχεροῦς καὶ καθαρᾶς τῶν Ῥωμαίων ἐλευθερίας ἐνέχυρα. Τούτοις ψυχαγωγεῖται πᾶς ὀδυνώμενος καὶ χρησταῖς ἐλπίσιν ἀναζωπυροῦνται οἱ νενεκρωμένοι ταῖς συμφοραῖς, σὲ μόνον σωτῆρα καὶ κοινὸν ἐλευθερωτὴν εἰδότες καὶ ὀνομάζοντες, καὶ ὡς εἰς γαλήνιον λιμένα τὸ σὸν κράτος καταφεύγουσιν οἱ τοῦ οἰκουμενικοῦ κλύδωνος ναυαγοὶ καὶ ἁπλῶς πάντες ποθοῦσιν

ρλϛ'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 143,6 - 144,α.

4. *ὄψομαι.*— 7. || Κώδ. 144,α.— 17. *ἐπάλλη.* — 27. *οἰκομενικοῦ.*

Digitized by Google

ὑπὸ τὰς σὰς θάλπεσθαι πτέρυγας. 5. Ὥςπερ καὶ ὁ ἀπ' Εὐρίπου ὁρμώμενος ἄρχων θεματικὸς Χαλκούτζης ὁ σεβαστὸς, ἀνὴρ μισολατῖνος εἴπερ τις ἄλλος καὶ τῇ ῥωμαϊκῇ πολιτείᾳ εὐνούστατος· ὃς οὐχ οἷός τε ὢν καὶ εἰςέτι τῆς λατινικῆς τυραννίδος τὴν ὕβριν βαστάζειν, χαίρειν ἐάσας κτῆσιν παντοίαν, τέκνα, πατρίδα, συγγένειαν, εἵλετο μεταναστεῦσαι καὶ παραρριπτεῖσθαί που ἐν ἀνακτόροις ῥωμαϊκῆς βασιλείας ἢ μένειν ἐν πατρίδι τυραννουμένῃ καὶ ὑπὸ χεῖρα κεῖσθαι λατινικήν. 6. Διὰ ταῦτα ἐθελοντὴς φυγόπατρις γεγονὼς πρὸς τὴν σὴν θειοτάτην ἀνέπλευσε βασιλείαν τὴν πανδοχεύτριαν οὐ μόνον τῶν Κωνσταντίνου πολιτῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν λοιπῶν πάντων τῶν ὀθενοῦν προσφευγόντων αὐτῇ. Καὶ οἶδα ὡς καὶ οὗτος ἀπολαύσει τοῦ ἐλέους τῆς φιλανθρώπου βασιλείας σου διατηρουμένης πολυχρονίου καὶ καθυπερτέρας πολεμίου παντός.

ρλζ'. Πρὸς τὸν ἁγιώτατον πατριάρχην κῦρ Μιχαήλ.

1. Ἁγιώτατε καὶ σοφώτατε δέσποτα, συχνὰ τῶν πρὸ ὀμμάτων ἡμῖν κειμένων τῶν ἀφανῶν εἰκόνας προΐσχονται· αὐτίκα ἡ ἀπ' ἀλλήλων ἡμῶν αὐτῶν τοσήδε διάστασις σαφὲς ἂν θεωρηθείη τοῦ μεγάλου ἐκείνου χάσματος ἴνδαλμα, ὅπερ Ἅδου τε μεταξὺ καὶ τῶν ἀβραμιαίων κόλπων ἐστηρίχθαι μανθάνομεν. 2. Οὐχ ὅπως γὰρ ἡμεῖς μὲν ἐν τῷ κατωτέρῳ τούτῳ ζόφῳ καὶ ἐν ταῖς δεῦρο βασάνοις ἐξεταζόμεθα, ὑμεῖς δὲ τὴν ἀνωτέρω καὶ κακῶν ἐλευθέραν καὶ πάμφωτον λῆξιν κατὰ θεῖον λαχόντες ψυχαγωγεῖσθε, ἀλλά γε καὶ ἡ ἑκατέρωθεν ἑκατέρωσε διαπόρθμευσις σχεδὸν οὐχ οἵα τε καὶ γενέσθαι, τὸ μὲν διὰ τὸ τῶν κατεχόντων ἄφυκτον, τὸ δὲ καὶ διὰ τὴν τῶν ἐν

3. *εἴπερ.*— 4. *οἷος.*— 12. *ἀπολαύσας.*

ρλζ'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 144,α - 144,β.

17. *ἀπαλλήλων.*— 19. *ἐστηρῖχθαι.*

Digitized by Google

μέσῳ πελαγῶν ἀχάνειαν. 3. Οὕτω χωρὶς καὶ πάντη ἀκοινωνήτως διῳκίσμεθα, πλὴν εἴ ποτε ἀποδήμοις διαλεξόμεθα γράμμασι, κατ' εἰκόνα καὶ τοῦτο τοῦ οἰκτροῦ ἐκείνου διαλόγου ὃν ὅ τε Ἀβραὰμ καὶ ὁ ταλαίπωρος πλούσιος πεποίηνται. Θαῦμα τοίνυν καὶ ἀκοῦσαι, εἴ τις δυνηθείη, τῶν δεῦρο νεκρῶν κευθμῶνα καὶ σκότου πύλας φυγὼν, ἀναπεπλευκέναι πρὸς πατριαρχικοὺς κόλπους καὶ φῶς αἰθριάζον, εἴη δὲ φάναι καὶ ἄδυτον.

4. Ἀλλὰ ‖ τίς ὁ τὸ τοσοῦτον δυνηθείς; Ὁ πανσέβαστος οὗτος ἀνὴρ ἐστιν ὁ κατὰ πατρῴαν ἐπωνυμίαν Χαλκούτζης ἐπιλεγόμενος, ὃς τῶν ἐν Χαλκίδι τῆς Εὐβοίας κτηματικῶν ἀρχόντων τὰ πρῶτα ὢν καὶ τῶν ἐν Ἑλλάδι πάσῃ περιφανεστέρας τύχης λαχόντων προγενὴς, ἐχρήσατο τῇ κοινῇ συμφορᾷ καὶ αὐτὸς καὶ τὸν βαρύτατον τῆς ἰταλικῆς τυραννίδος ὑπέδυ κύφωνα. Καὶ μὲν δὴ πρὸς τὴν δύσοιστον ἀντέχων δουλείαν ἐπὶ χρόνοις συχνοῖς διεγένετο, τὰ μὲν ἐλπίσι μεταβολῆς ἀμείνονος κουφιζόμενος, τὰ δὲ περιβολῇ χρημάτων καὶ δυνάμει περιουσίας ὑπερειδόμενος. 5. Ἐπεὶ δὲ τὰς μὲν ἐλπίδας οὐδὲν ἀλλ' ἢ κατὰ τὸν φάμενον ἐγρηγορότων ἑώρα ἐνύπνια, τοῦ τυραννικοῦ ζυγοῦ ἑστηκότος ἀκινήτου, κατ' ἴσον τῷ τοῦ παντὸς ἄξονι καὶ τῷ τοῦ Ζανὸς πύργῳ φαίη τις ἂν πυθαγορικὸς ἀνὴρ, τὰ δὲ τῆς περιουσίας ἐξεκενοῦτο τῷ μηδ' ἐπὶ βραχὺ στέγοντι πίθῳ τῆς λατινικῆς ἀπληστίας συνεχῶς ἐπαντλούμενα, ἔγνω φυγῇ διαδρᾶναι τὸν τῶν Δαναΐδων ἀνήνυτον ἄθλον, μᾶλλον δὲ τὴν ἐνεγκαμένην ὑπεκδύναι ὡς ἀτεχνῶς ἀνθρωποφάγων ἄλλων σπήλαιον, μήποτε καὶ αὐτὸν μετὰ τὴν τῶν χρημάτων ἁπάντων πρόποσιν πύματον ἔδωνται κατὰ φιλοτησίαν κυκλώπειον. 6. Οὕτω μὲν οὖν καὶ διὰ ταῦτα πατρίδα, παῖδας, κτήσεις παντοίας χαίρειν, μᾶλλον κλάειν, ἀφεὶς, λάθρα εἰς τὰ καθ' ὑμᾶς ἐλεύθερα ἦθη ἀνέπλευσε, μᾶλλον ἑλόμενος ἔλκειν βίον μετανάστην σὺν ἀδείᾳ ἢ οἴκοι

9. ‖ Κώδ. 144,6. — 10. *πρῶαν*. — 20. *κατῖσον*.— 21. *καὶ τὸ τοῦ*.

Digitized by Google

δουλεύειν βαρβαρικὴν θηριότητα. 7. Ὑπὲρ οὗ καὶ δέομαι τῆς μεγίστης καὶ φιλανθρωποτάτης ἁγιωσύνης σου ἀνακτήσασθαι μὲν τὸν ἄνδρα τοῖς ἀπὸ τῆς σοφωτάτης γλώττης ἐπάσμασι καὶ τὸ ἄλγος τῆς αὐτοῦ ψυχῆς κοιμίσαι χρηστοτέρων ἐλπίδων φαρμάκοις, μάλιστα δὲ συστῆσαι τῷ θειοτάτῳ βασιλεῖ, ἅτε τῶν ἐνταῦθα πραγμάτων ἐπίστορα ὄντα καὶ μισολατῖνον ἔλλως καὶ τῇ ῥωμαϊκῇ πολιτείᾳ εὐνούστατον καὶ ζηλωτὴν διάπυρον καὶ ἁπλῶς φάναι ἄξιον μὴ τῆς βασιλικῆς ἀτυχῆσαι φιλοτίμου χρηστότητος. 8. Ταῦτ' ἐμοῦ μὲν ἦν δεηθῆναι, περατωθῆναι δὲ ἔργον τῆς σῆς μεγίστης καὶ φιλανθρώπου ἁγιότητος, ἧς ταῖς θειοτάταις ἐντεύξεσιν, ἐπὶ μήκιστον ταμιευομένης τῇ Χριστοῦ ἐκκλησίᾳ, γένοιτό μοι Κύριος ὁ θεὸς ἵλεως.

ρλη'. Τῷ Κρήτης ἀρχιερεῖ.

1. Εἰ καὶ μηδέπω σωματικοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοπροσώπως ἐθεασάμεθα τὴν σὴν πανυπέρτιμον κεφαλήν, ἐν Κυρίῳ ἀγαπώμενε δέσποτα καὶ ἀδελφὲ, ἀλλ' ἡ ἀγαθὴ καὶ πάγκοινος φήμη διὰ πλειόνων στομάτων τὰς ἀρετὰς τῆς σῆς καλοκἀγαθίας περιαγγέλλουσα καί σου ταῦ ἐντὸς ἀνθρώπου χαρακτῆρας καὶ μορφὴν ὑπογράφουσα ὑπ' ὄψιν οἷον ἡμῖν τὸ θεοειδὲς τῆς ἱερᾶς σου ψυχῆς κάλλος παρέστησε, καὶ γνωστῶς εἴδομέν σε τὸν ἄνθρωπον τοῦ θεοῦ, τὸν κόσμον τῆς καθ' ἡμᾶς ἱερωσύνης, τὸ κοινὸν πᾶσι τοῖς ἐντυγχάνουσι παραμύθιον. Καὶ τὸν θεὸν εὐχαρίστως ὑμνήσαμεν, ταμιευσάμενον ἐν καιρῷ τῇ νῦν γενεᾷ οἰκεῖον θεράποντα, ἔργοις καλοῖς ὡς λύχνον ἐν αὐχμηρῷ τόπῳ διαλάμποντα. 2. Τοῦ γε μὴν καὶ γράμμασιν ἀδελφικοῖς προσφθέγξασθαι καὶ ὁμιλῆσαι ἀπόδημα ὁ πανσέβαστος

3. *τῆς ἀπὸ.*— 8. *φᾶναι.*

ρλη'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 144,6 - 145,α.

14. *Εἰ.*— 17. *καλοκαγαθίας.*

Digitized by Google

ἀνὴρ αἴτιος, ὃς ἐξ Εὐρίπου ὁρμώμενος καὶ τὰ πρῶτα ὢν τῶν ἐκεῖσε θεματικῶν καὶ κτηματικῶν ἀρχόντων, πολλὰ μὲν χρήμασι τοῖς ἐν Εὐρίπῳ τυραννοῦσι κατεβάλετο, ἐπεὶ δ' οὐκ ἦν κόρος χρημάτων τῇ λατινικῇ ἀπληστίᾳ, ἀλλ' ὅσον ἐπήντλει ἀμφοτέραις, τὸ τοῦ λόγου, ‖ τοσοῦτον ἑώρα τούτους μᾶλλον ἐκκαιομένους, ὥςπερ εἰ ἐν ἐλαίῳ φλόγα πυρὸς κατεσβέννυε, τέλος ἀπειπὼν, εἵλετο μεταναστεῦσαι καὶ τῆς ἐνεγκαμένης τὴν ἀλλοδαπὴν μεταλλάξασθαι. 3. Διὰ ταῦτα πατρίδα, κτήματα, παῖδας, περιουσίαν παντοίαν ἀφεὶς, εἰς τὴν αὐτόθι ἐλευθερίαν ἀνέδραμεν, ἐλπίζων εὑρέσθαι τι τῆς ξενιτείας ψυχαγώγημα παρὰ τῆς βασιλικῆς χρηστότητος, καὶ μᾶλλον εἴπερ ἡ σὴ φιλανθρωπία συστήσει τοῦτον τῷ βασιλεῖ, δυναμένη παρ' αὐτῷ μεγάλα δι' ἀρετῆς περιουσίαν πολλὴν, ὡς ἡ φήμη τοῦτο διατεθρύληκεν.

4. Ὅθεν καὶ αὐτὸς, εἰ καὶ περιττὸς δόξω παρακαλῶν εἰς τὸ θάλπειν τὸν ἥλιον, ἀξιῶ δ' ὅμως εἰς τὸ ἀντιλαβέσθαι τοῦ ἀνδρὸς εἰς δύναμιν καὶ ὑπερλαλῆσαι τὰ εἰκότα πρὸς τὸν θειότατον αὐτοκράτορα καὶ ὑπανοῖξαί οἱ τὰ βασιλικὰ καὶ φιλάνθρωπα σπλάγχνα, ὥςτε τὰ τῆς ξενιτείας δυςχερῆ εὐφορώτερον φέρειν καὶ ῥᾴτερον. 5. Τοῦτο γὰρ οἰκονομηθὲν παρὰ τῆς σῆς παρρησίας οὐ μόνον τουτονὶ ψυχαγωγήσει, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐν Ἑλλάδι πάσῃ ἄρχοντας καὶ καθ' αἷμα, προγενεῖς τούτου ἀναζωπυρήσει χρηστοτέραις ἐλπίσι καὶ μᾶλλον εὐνουστέρους ἐργάσεται τῷ κρατίστῳ βασιλεῖ, πρὸς ὃν οἱ ἐνταῦθα πάντες ἀποβλέπουσιν ὡς μετὰ βραχὺ σωτῆρα μόνον σὺν θεῷ καὶ Ῥωμανίας πάσης ἐλευθερωτὴν ἐσόμενον. Ἐρρωμένη καὶ πολυετὴς διαφυλάττοιτο ἡ πανυπέρτιμος ἁγιωσύνη σου εἰς περίθαλψιν πολλῶν ἐπιδεῶν καὶ ὀδυνωμένων παράκλησιν.

---

5. ‖ Κώδ. 145,α. — 10. *εὑρέσθαι*. — 14. *διατεθρύλληκεν*. — 18. *ὑπανοίξαι*. — 25. *μεταβραχὺ*.

Digitized by Google

ρλθ'. Τῷ Ναυπάκτου κῦρ Ἰωάννῃ.

www.libtool.com.cn

1. Τὸ μὲν κατ' οὐρανὸν φαινόμενον καὶ καλούμενον παρὰ τοῖς παλαιοῖς θυτήριον λόγος ἀρχαῖος ἡστροθετῆσθαί φησι τῆς νυκτὸς χαριζομένης τοῖς πολυτλήμοσι πλωτικοῖς. Ἐναργῆ γὰρ περὶ αὐτὸ σημεῖα τῆς τοῦ περιέχοντος διαθέσεως ὁρώμενοι ὅσοις ἡ κυβερνητικὴ πρόρρησις μέμηλε τεκμαίρονται τοῦ ἐσομένου μαντευτικώτερον, πρὸς ὅπερ καὶ τὰ τῶν φορτίδων ὅπλα εὖ τιθέμενοι σώζονται. Καὶ μὲν δὴ καὶ οἱ παλαίταται τῶν Ἀθηναίων ἄλλοτε ἱερὸν θυτήριον, τὸν Ἐλέου βωμόν, κατὰ μέσον ἄστυ ἐστήσαντο, οὐδὲ σοῦτο φαύλην σωτηρίαν πυρσεῦον τοῖς ἐν πολιτείᾳ ὑφισταμένοις χερσαῖα ναυάγια.

2. Σὲ δὲ τὸν τοῦ Χριστοῦ λαμπρότατον θύτην καὶ θυτήριον ἔμβιον θεοῦ καὶ ἄσυλον Ἐλέου βωμὸν πάντες ἂν ἐμοὶ συμφθέγξαιντο, παρὰ τῆς ἀνωτάτω προνοίας ἐν τῷ ὕψει τῆς ἐκκλησίας τεθεῖσθαι λέγοντες, ὅπως μικροῦ πάντες οἱ ναυαγοὶ τοῦ οἰκουμενικοῦ τοῦδε κλύδωνος ἄλλος ἄλλο τι διὰ σοῦ ὄφελος κομιζόμενοι σώζοιντο. 3. Ὥσπερ ἄρα καὶ ἡμεῖς μετὰ μυρίων ὅσων τοῦ σωστικωτάτου πυρσεύματος ἀπωνάμεθα, ἐγώ τέ φημι καὶ οἱ ἐμοὶ ἀδελφόπαιδες, αὐτοὶ μὲν κατ' ἐνδελέχειαν καὶ οὕτως ἄγχιστα ὡς καὶ θέρμης αἰσθάνεσθαι, ἐγὼ δὲ πόρρωθεν καὶ ἄλλοτε ἄλλοις γράμμασι διὰ τοσοῦδε παρὰ σοῦ ψυχαγωγοῦμαι. 4. Πόσης εἰκὸς κατεμφορεῖσθαι τῆς ἀναψύξεως τοὺς ὅσοι τὸ ἱλαρὸν ἱστοροῦσι πρόσωπον καὶ τῆς σοφῆς φωνῆς ἐπαΐουσιν; Εἰ δὲ καὶ ὦτα ἔχουσιν ἔνιοι, ἀκούουσιν ἅμα καὶ ἀντιφθέγγονται, ὥστε καὶ λογικῶς ἐστιωμένους ἐν τῷ μέρει καὶ αὐτοὺς ἀνθεστιᾶν. Ὁποῖος εἴπερ τις ἄλλος ὁ λογιώτατος δεσπότης καὶ ἀδελφὸς, ὁ Τορνίκης κῦρ Εὐθύμιος.

ρλθ'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 145,α-145,β.

2. *ἡστροθετῆσθαι φησί.* — 3. *χαριζομένοις.* — 4. *θρώμενοι.* — 7. *καὶ μηδὲν καὶ οἱ.* — 14. *λέγονται.* — 15. *ἄλλό.* — 18. *τὲ φημί.* — 25. *ὁποῖος ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος ὁποῖον. εἴπέρ.*

Digitized by Google

5. Βαβαὶ τῆς τοιαύτης συνόδου καὶ συνεστιάσεως, ἣν οὐκ οἶδ' ὅ τι καὶ σεμνολογήσας ὀνομάσαιμι, πότερον σωκρατικὸν διάλογον ἢ Μακάρων συμπόσιον ἢ ἀποστολικὴν ‖ ὁμιλίαν, ὁποίαν εἰκὸς γεγενῆσθαι καὶ ὅτε Παῦλος ἀνῆλθεν ἱστορῆσαι Πέτρον, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἡνίκα τὸ εὐαγγέλιον ἑαυτοῦ τοῖς κορυφαίοις ἰδιολογησάμενος ἀνέθετο.

6. Ὦ μακάριοι ὄντως ὑμεῖς, ἀδελφοί, ἰταλικῆς ὕβρεως ὁ μὲν οὐδὲ τὴν ἀρχὴν ἐν πείρᾳ γενόμενος, ὁ δ' ὑπερφρονήτας γενναίως καὶ ὑπερδεξίως ἐκδεδυκώς, ἐπὶ δὲ τὸ αὐτὸ κατοικοῦντες νῦν καὶ ὑπὲρ τὸ μύρον Ἀαρὼν ὡς εὐωδία Χριστοῦ ἀλλήλους τε καὶ ὑμᾶς ἐπιπνέοντες ἥδιστον. Ναὶ καὶ μὴ λήγοιτε οὕτω βιοῦντες καὶ κοινὸν τῇ ἐκκλησίᾳ προκείμενοι ὄφελος.

ρμ΄. Τῷ Βαρδάνῃ.

1. Χάρις τῷ θεῷ, θεοφιλέστατε υἱέ, ῥᾴστην σοι καὶ ἄλλως ἀκίνδυνον χαρισαμένῳ τὴν ἐνθένδε εἰς Ἀθήνας διάβασιν καὶ ἀποδόντι σε τοῖς φιλτάτοις ἀσμένοις ἄσμενον. Ἐπεὶ δὲ τὴν φίλην πατρίδα Αἴγυπτον φευκτέαν ἐνόμισας καὶ γράφων ὠνόμασας διὰ τοὺς εἰςφθαρέντας αὐτῇ δή που βαρβαρικοὺς τυράννους καὶ καταδουλοῦντας τὸν ἐλεύθερον Ἰσραὴλ, βούλομαί σε μωσαϊκόν τι καὶ αὐτὸς ἐνδείξασθαι μεγαλούργημα, εἴπερ γνησίως εἰςεποιήθης, ὡς ἐκεῖνος τῇ βασιλίδι, οὕτω καὶ σὺ τῇ σεμνοτάτῃ φιλοσοφίᾳ, καὶ μέγας ἐντεῦθεν γενόμενος ἐξῆλθες εἰς τὴν τῶν ἀδελφῶν ἐπίσκεψιν κατὰ τὴν τοῦ νομοθέτου ὁμοίωσιν. Καὶ μὲν δὴ τὸν πόνον κατανοήσας αὐτῶν ὄψει που πάντως Αὐγύπτιον, εἶτ' οὖν αἰγυπτιάζοντα ἐργοδιώκτην τινὰ τῶν σεαυτοῦ ἀδελφῶν τύπτοντα. 2. Ὃ γοῦν δράσεις ἐν τούτοις;

3. ‖ Κώδ. 145,6.— 9. *τοαυτὸ*.— 10. *μῦρον*.

ρμ΄. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 145,6 - 146,α.

20. *αὐτὸν*.

Digitized by Google

πότερον ὑπερόψει σιγῇ τὴν ἄδικον ὕβριν; Οὐκ εὐδοκεῖ ἐν αὐτῷ ἡ ψυχή μου. Οὐκοῦν ἀνδριστέον, ὦ γενναῖε, καὶ μισοπονήρῳ ζήλῳ μετιτέον τὰδίκημα καὶ χωρητέον ὁμόσε τοῖς ἀλιτηρίοις τοῦ θεοῦ, οὐ βαρείᾳ λέγω χειρί· ἀπάλαμνοι γὰρ οἱ τοῦ Εὐαγγελίου μαθηταὶ εἰς ἔμπρακτον κακοῦ τινος ἄμυναν· ἀλλὰ λόγοις ἀντιτύποις καὶ σφοδροῖς ἐλέγχοις καὶ σιδήρου δριμύτερον βάλλουσιν ἐπιπλήγμασιν, εἴπερ καὶ Σολομῶν τοὺς ἐλέγχους ἀτεχνῶς εἶναι τῷ ἀσεβεῖ μώλωπας ἀποφαίνεται. Οὕτω καὶ Μωσῆν ζηλώσειας καὶ ὑπὲρ νόμον εὐαγγελικῶς ἀριστεύσειας. 3. Ἀλλ' οἷον ἠγνόησα, μᾶλλον δ' ἐλαθόμην, οὐκ ἠγνόησα, ὡς ἄρα μετὰ τῶν λοιπῶν πρεσβυτικῶν κακῶν καὶ τὸ κάκιστον, λήθη, τῷ γήρᾳ πρόσεστιν, εἰ μή τις καὶ τοῦτο τῆς καθ' ὑπόληψιν ἀπάτης φήσει ἀγνόημα. 4. Εἰδὼς γάρ σε πάλαι ὄντα ἤθους εὐλαβοῦς τε καὶ περιεσκεμμένου, εἶθ' ὑπεσταλμένου καὶ πρὸς αὐτούς γε τοὺς ὁμοφύλους καὶ ὁμοταγεῖς, νῦν ὡς νεανικὸν καὶ θερμόν τινα ἐπὶ θηριομαχίαν μόνον οὐκ ἐκκαίων παραβολώτερον, ἐλαθόμην εἶτ' οὐκ ἐνόησα. Οὐκ ἐν καιρῷ γὰρ οὐδὲ καθηκόντως προὐβαλόμην τὸ τῶν γενναίων στωϊκῶν ἀπόφθεγμα· «δὸς περίστασιν καὶ λάβε τὸν ἄνδρα». 5. Πλὴν οὐδ' οὕτως ἀσυντελής σοι πάντη πρὸς τὰ παρόντα ἐσεῖται ἡ προτροπή, ἐκ τοῦ κάρτα ψοφοδεοῦς καὶ ὑπεσταλμένου πρὸς τὸ πλεῖστον ἀντικείμενον ἀνθέλκουσα καὶ οὕτω τῇ κατὰ τὸ σύμμετρον ἀποκαθιστῶσα μεσότητι· ὡς καὶ τὰ ἑτεροκλινῆ φυτὰ οἱ γηπόνοι οὐκ εἰς ὄρθιον στάσιν τὰ πρῶτα εὐθύνουσιν, ἀλλ' εἰς τὸ ἀντικείμενον ἀποβιάζονται κάμπτοντες καὶ οὕτω μόλις πείθουσιν ἰθυτενῶς ἀνατρέχειν αὐξόμενα. 6. Οὕτω καὶ σὺ, ἐκ τῆς ἐλλείψεως ἐς ὑπερβολὴν προκαλούμενος, ἥξεις ἐπὶ τὴν μεσότητα, καὶ εἰ μὴ ἀντιστῇς τοῖς κακοῖς, ἀλλ' οὖν οὐδὲ ὑπείξεις δουλείας ἀνεχόμενος ἐθελήμονος καὶ πρὸ τῆς ἐν λόγοις ἠθικῆς φι‖λοσοφίας ἐμπράκτως πεφι-

1. *σιγῇ*. — 13. *τοῖς*. — 16. *οὐκεκκαίων*. — 20. *πάντα*. — 21. *προτροπῇ*. — 24. *στάσιν* ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος *στᾶσιν*. — 30. Ἐν τῇ ὧᾳ τῆς ἀναφερόμενον εἰς τὸ τῆς τοῦ κειμένου, τὰ νῦν ἔχον τὸν τόνον ἐπιγεγραμμένον ἐπὶ διαξέσματος. ‖ Κώδ. 146, α.

Digitized by Google

λοσόφηκας καὶ τὴν τῶν μεθ' ἡμῶν συνουσίαν οὐκ ἠσχυνας.

7. Ναὶ καὶ γένοιτό σοι μὴ μόνον θεωρητικῆς, ἀλλὰ καὶ πρακτικῆς φιλοσοφίας ἐπιβατεῦσαι καθαρῶς καὶ ἀνοθεύτως ὡς οἷόν τε. Προσειρήσθωσαν οἷς ἡ παρ' ἡμῶν ἀπροσηγορία βαρύ τι χρῆμα δοκεῖ. Ἔρρωσο καὶ πρὸ παντὸς ἰατρικοῦ βοηθήματος.

ρμα'. Τῷ αὐτῷ Βαρδάνῃ.

1. Ὅταν πυνθανόμενοί μού τινες περὶ τῆς σῆς πρὸς ἡμᾶς ἀναλύσεως, ἐρωτῶσιν «ἆρα γε ἐπανελεύσεται ὁ ὑπομνηματογράφος ἢ οὔ, ποθῶ μὲν τῇ τῶν πάλαι σκεπτικῶν ἀποχῇ χρήσασθαι, φυλαττόμενος μὴ ψεύδους ἅλῶ, θάτερον τῆς ἀντιφάσεως μόριον προπετῶς καὶ ἀνεπικρίτως ἀποκρινάμενος· ἵνα δὲ μὴ ἀλλόκοτός τις νομιζοίμην ἐπέχων τρόπον ἕτερον, οὐδὲ αὐτὸν τῆς σκεπτικῆς φιλοσοφίας ἀλλότριον, τὸ τῆς ἐρωτήσεως φεύγων ἀμφίκρημνον, τάχα μὲν ἐλεύσεταί, φημι, τάχα δὲ οὔ. 2. Φθέγγομαι δὲ οὕτως οὐκ ἀλογίστως, οἶμαι, οὐδ' ὡς τῆς τοιαύτης φιλοσοφίας σπουδαστὴς, ἀλλὰ τὰ μὲν αὐτὴν τὴν φύσιν τοῦ ἐρωτωμένου πράγματος εἰδὼς, τὸ ἐπαμφοτερίζον τοῦτο ἐνδεχομένην, τὰ δὲ καὶ τῆς σῆς ψυχῆς τοὺς ἀνθέλκοντας ἑκατέρωθεν ἐπισπασμούς. 3. Οὐκ ἀγνοῶ γὰρ ὡς ὁ μὲν ἔρως τῶν τε μαθημάτων καὶ τοῦ συνεῖναι ἡμῖν, ἀπηλλαγμένον τοῦ ἐν Ἀθήναις καπνοῦ καὶ πυρὸς, μόνον οὐκ ἀνίπτασθαί σε πείθει καὶ πρὸς ἡμᾶς διαέριον φέρεσθαι, τὸ δ' αὖ γε μητρὸς φίλτρον καὶ ἀδελφῶν ὡς ἄλλος δεσμὸς ἀτεχνῶς ἀδαμάντινος οἴκοι μένειν βιάζεται.

4. Μανθάνω γὰρ τῶν πάλαι ἀηττήτων ἀνδρῶν ἐνδεδωκότας ἐνίους τοῖς περὶ τὰ φίλτατα πάθεσιν. Ἀλέξανδρος μὲν γὰρ ὁ μέγας, παρ' Ἀντιπάτρου καὶ τῆς Ὀλυμπιάδος δεδε-

4. *οἷον.*

ρμα'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 146,α.

6. *μου τινὲς.*

www.libool.com.cn

Digitized by Google

γμένος γράμματα, ἀγνοεῖν ἔφησεν Ἀντίπατρον ὡς πολλὰ πράγματα οἷόν τέ ἐστιν ἀπαλεῖψαι ἐν μητρὸς δάκρυον, ὁ δὲ θεσπέσιος Ἰωσὴφ πρὸς βραχὺ σκηνικευσάμενος τὸν ἀλλοτριούμενον καὶ χολούμενον τοῖς ἀδελφοῖς, θᾶττον τὸ δρᾶμα τῆς προσποιήσεως ἔλυσε καὶ τὸν Ἰωσὴφ αὐτοῖς ἀνεγνώρισεν.

www.libtool.com.cn

5. Οὕτως ἄμαχόν τι χρῆμα τῆς φύσεως ἡ τυραννίς. Ἄπερ εἰδὼς, ναὶ μὴν καὶ ἀγνοῶν εἰ τοῦ διοχλοῦντος ἄλγους καθαρῶς ἀπήλλαξαι, δικαίως περὶ τῆς σῆς ἐπανόδου ἀμφιβόλως ἔχω. Ἐρρωμένος φυλάττοιο ψυχῇ τε καὶ σώματι.

ρμβ'. Τῷ αὐτῷ.

1. Τί σοι καὶ τῇ ὁδῷ Ἀθηνῶν, θεοφιλέστατε ὑπομνηματογράφε; Ὑπαλλάξω γάρ τοι μικρὸν τὸ προφητικὸν λόγιον, εἰ μήτε διὰ τῶν ἐκ τῆς τέχνης φαρμάκων τὴν κεφαλὴν τοῦ διοχλοῦντος ἄλγους ἀπήλλαξας, ὡς ἐπέστειλας, μήτε τῷ ἐμῷ τε καὶ σῷ Ἰωάννῃ τῷ Συρινῷ μνηστεύσας ἐνυμφαγώγησας. Οὐ σὺ μὲν διὰ τῆς πνευματικῆς ὠδινούσης κολυμβήθρας πατὴρ, ἐγὼ δὲ πάτρων κατά τι ῥωμαϊκὸν ἀρχαΐζον προσφώνημα. Δυεῖν γὰρ τούτων ἕνεκα παρεβιάσθης ἐνθένδε ἀπορραγεὶς μεθορμίσασθαι. 2. Εἰ γοῦν τούτων οὐδέτερον προῦργου σοι γέγονεν, ἐφ' ὅτῳ ἄλλῳ τὴν Ἀθήνησιν ἀγαπῴης ἂν οἴκησιν; Οὐ γὰρ δὴ ἵνα παῖς μητρὶ φίλῃ οἰκουρῇς κατὰ τὸν παρ' Ἡσιόδῳ ἀτάλλοντα ᾧ ἐνὶ οἴκῳ μέγα νήπιον, ἢ ἵνα τῷ τῆς κεφαλῆς ἄλγει λάθῃς προστιθῇς καὶ τὸ τῆς καρδίας ἄλγος δριμύτερον, ὀφθαλμοῖς αὐτοῖς ὁρῶν τὴν ἐνεγκαμένην καὶ τὰ φίλτατα τυραννούμενα καὶ τὰ σπλάγχνα περιαλγῶς σπαραττόμενος. 3. Ὁ δὴ φυλαττόμενοι καὶ οἱ πάλαι, τὸν σχολαστὴν βίον καὶ θεωρητὴν ὡς ἀτάραχον ἀσπαζόμενοι, τὴν

2. *οἷον*.— 9. *φυλάττοι*.

ρμβ'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 146,α - 147,α.

13. *ἀπέστειλας*.— 17. *παρεβιάσθεις*.— 22. *προστιθεῖς*.

Digitized by Google

μοχθηρίαν τῶν τυραννουμένων πόλεων περίσταντο. Καὶ, ἵνα μὴ λέγω τοὺς διαφανεστέρους τῶν τοιούτων, Ἠλίαν τὸν πάνυ καὶ τὸν ἄλλον ἐν πνεύματι καὶ δυνάμει Ἠλιοὺ, Ἰωάννην τὸν
www.libtool.com.cn
‖ βαπτιστὴν, Πυθαγόρας μὲν φυομένης ἤδη τῆς Πολυχράτους τυραννίδος, εἰς Ἰταλίαν ἐκ Σάμου μετὰ Παλαιστίνην καὶ Αἴγυπτον μεθωρμίσατο, ἣ καὶ μεγάλη Ἑλλὰς [διὰ] τὴν ἐξ αὐτοῦ ῥυεῖσαν σοφίαν ἀποκέκλητο. Ξενοκράτης δὲ, ἐπεὶ πρὸς Ἀντίπατρον ἐστείλατο, καὶ μὴ δυνηθεὶς τῆς μακεδονικῆς ὕβρεως ἀπαλλάξαι Ἀθήνας, οὐκ ἠνέσχετο μετασχεῖν πολιτείας ἐν αὐταῖς· ὑπὲρ ἧς ὥστε μὴ γενέσθαι διεπρέσβευσεν. Οὐ γὰρ ἐν πενθούσαις πόλεσιν γεωμετρεῖν ἐξῆν, παρὰ τὸ παροιμιακὸν βούλημα, ἢ ἄλλο τι θεωρεῖν μάθημα διὰ σχολῆς ἀτυρβάστου θηρώμενον.

4. Οὔκουν οὐδὲ σοὶ, ἐπεὶ τὰ δοκηθέντ' οὐκ ἐτελέσθη, τὰ τῆς καθόδου ἐπί τι ἄμεινον ἐπιδέδωκεν, ἀλλ' ἐπὶ τὰ Μανδραβόλου, τὸ τοῦ λόγου, κεχώρηκεν. Ἀλλὰ τὸ μηδέπω ταῖς ἰατρικαῖς μηχαναῖς ἐκμοχλευόμενον ὑπείκειν τὸ ἄλγος ἐνιδρυμένον ὥσπερ ἀκροπόλει τῇ κεφαλῇ τυραννικώτερον, εἰς πολλὰ ἄν τις ἔχοι ἀναφέρειν καὶ οὐκ εἰς μόνον τὸ ἁμαρτάνειν, ὡς ἔγραψας, ὅτι μηδὲ πᾶσα νόσος ἁμαρτίαν ἔχει προκαταρκτικὸν αἴτιον, ἀλλ' ἐνίοις μὲν σκόλοπι νοσημάτων κολαφίζεται τὸ σῶμα ἵνα μὴ ὑπεραίρωνται, ἄλλοι δὲ τληπαθοῦσιν ἵνα ἀναφανῶσι δίκαιοι καὶ λαμπρότερον ἐκστίλψωσι, πυρωθέντες μὲν ὡς χρυσίον τοῖς πειρασμοῖς καὶ διακωδωνισθέντες μηδὲν ὑπόχαλκον ἀπηχήσαντες· ἄλλοι δ' αὖ τῆς ἐνταῦθα ταλαιπωρίας ἢ λύσιν πλημμελείας ἢ λῆξιν ἀβραμιαίαν ἄρνυνται. Τάχα δ' ἂν καὶ ἕτερ' ἄττα τοιαῦτα εὕροι τις ζητῶν. 5. Τοῦ γε μὴν μὴ συζεῦξαι τὸν Ἰωάννην γυναικὶ, καὶ τοῦθ' ἡνίκα διψῶσιν εἴπερ ποτὲ πατέρες τὰς ἑαυτῶν ἐκγαμίζειν παρθένους διὰ τὸ τοῦ καιροῦ παγχάλεπον, τί ποτ' ἂν καὶ αἰτιασαίμεθα; Ἢ τίς ἡμᾶς ἐλεήσειεν εἴπερ, ὡς πυνθάνομαι, διαμαρτὼν τῆς

4. ‖ Κώδ. 146. *6.*— 6. *διὰ* λείπει.— 12. *ἄλλό.*— 14. *οὐκετελέσθη.* — 27. *ἑτεράττα. τίς.* — 29. *εἴπέρ ποτε.* — 31. *διαμαρτῶν.*

Digitized by Google

κατεχούσης αὐτὸν ἐλπίδος διαπλευσεῖται οἴκαδε, μᾶλλον δὲ
τὴν ὁλοὴν τῆς πατρίου θρησκείας ἀναμετρήσει Χάρυβδιν, καὶ
πένθος ἡμῖν καταλίποι ἄπαυστον καὶ τὸ ἐν Εὐαγγελίοις οὐαὶ
ὡς ἂν ἕνα ποιησαμένοις προσήλυτον, εἶτα καὶ τοιοῦτον υἱὸν
γεέννης ἀποτελέσασιν. 6. Ἆρα τῆς τοιᾶσδε συμφορᾶς αἴ- 5
τιον λέγοντες τὸν Νυκτωπᾶν, ὡς δεδήλωκας, πιθανὴν ἀπο-
λογίαν δόξομεν τοῖς εὖ φρονοῦσι προβάλλεσθαι ἢ συγγνώμης
ἡστινοσοῦν παρὰ θεῷ τευξόμεθα; Ἐγὼ μὲν οὐκ οἶμαι, μᾶλ-
λον δὲ ἀκριβῶς οἶδα ὡς οὔτε θεῷ οὔτ' ἀνθρώποις τῆς ἐθελο-
κάκου πλημμελείας συγγνωστοὶ κριθησόμεθα. Ἐροῦσι γὰρ 10
ὡς εἴπερ ἡ τοῦ Νυκτωπᾶ γλίσχρος καὶ ἀσύνθετος κακοήθεια
προσίστατο, ἀλλ' ἐξῆν Νυκτωπᾶν μὲν κλάειν ἐᾶν αὐτῇ θυγα-
τρὶ καὶ κατὰ σκότον ἠλάσκεσθαι καὶ μὴ πρὸς τὸ κῆδος πара-
καλεῖν οὐκ ἀκούοντα ὡς ἀμβλυήκοον καὶ ὑπόκωφον. 7. Εἰ
γὰρ εἶχεν ὦτα ἀκούειν, ἤκουεν ἂν ὅπως ὑπὸ σχήματι γάμου 15
τὰς κόρας οἱ Λατῖνοι βιάζονται, ἑτέρωθεν δ' ὅθεν ἡμερινή τις
εὐθύτης ὑπηύγαζεν ἀγαγέσθαι νύμφην τῷ παιδὶ καὶ εἰ πόρ-
ρωθεν ἔδει μεταπέμψασθαι ὥςπερ καὶ ὁ θεῖος Ἀβραὰμ Χανα-
ναίαν καὶ Χαναναίων κόρας παριδὼν ἐκ τῆς Μέσης τῶν πο-
ταμῶν τὴν Ῥεβέκκαν μετεστείλατο, εἴ γε μὴ κατὰ πίστιν 20
μόνον τέκνα ἐσμὲν Ἀβραὰμ, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἔργοις πατρῴζο-
μεν. 8. Εἰ τοιαῦτα θεὸς ἢ ἄνθρωπος ἐρεῖ πρὸς ἡμᾶς, τί ἂν
ἀπολογισαίμεθα; Ἀλλ' ὅπως, ὦ θαυμάσιε, μὴ τὰ ἀναίτια
αἰτιώμεθα· καὶ ἡμεῖς μὲν ἴσως οὐκ ἐμπεδῶμεν ὅ τι κεν κε-
φαλῇ κατενεύσαμεν τῷ Ἰωάννῃ χαρίσασθαι κληροδότημα 25
καὶ παρὰ τοῦτο καὶ τὸν Νυκτωπᾶν παρασκευάζωμεν ἀναβάλ-
λεσθαι τὴν τῆς θυγατρὸς κατεγγύησιν, εἶτα τὸ ἡμῶν αὐτῶν
ἀβέβαιον ἄλλοις προσάπτωμεν. 9. Τὸ μὲν γὰρ τῆς σῆς γνώ-
μης πρεσβυτικὸν καὶ ἐν νεότητι ἱδρυμένον καὶ πάγιον πάλαι
οἶδα μαθὼν, καὶ τὸ ἐπ' αὐτῷ θαρρῶν οὔ ‖ ποτέ τι ἀνάξιον τοῦ 30
σοῦ ἤθους ὑπόψομαι. Δειναὶ μέντοι αἱ οὐκ ἀγαθαί φησιν ἐμι-
λίαι ὑποφθεῖραι ἦθος χρηστὸν καὶ τὸν ἀπὸ γραμμῆς φασι λί-

15. *ὑποσχήματι*.— 30. ‖ Κώδ. 147,α.

www.inpool.com.cn

Digitized by Google

θον κινῆσαι καὶ μάλιστα αἱ παρὰ τῶν οἰκειοτάτων ὑφέρπουσαι καὶ τῷ τῆς εὐνοίας προσχήματι κλέπτουσαι. 10. Ἀμέλει καὶ ἡ εὐαγγελικὴ νομοθεσία τοὺς οὕτως λοιμώδεις, κἂν καὶ ὀφθαλμῶν αὐτῶν εἶεν φίλτεροι, κἂν ὡς δεξιαὶ χρειωδέστατοι, σκανδαλίζοντας ἐκκόπτειν διακελεύεται καὶ οὐδὲ τὸ θάψαι πατέρα ἐφίησιν ὡς μὴ τοῦ συνεχῶς ἕπεσθαι θεῷ ἠντινοῦν δοίη διέχειαν, οὐδὲ παιδαγωγικῶς νομοθετῶν ἐν οἷς εὐλογεῖ τὸν Λευὶ ὁ λέγων φησὶ τῷ πατρὶ αὐτοῦ καὶ τῇ μητρὶ αὐτοῦ «οὐχ ἑώρακά σε» καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ οὐκ ἔγνω, ὅτι ἐφύλαξε τὰ λόγιά σου.

11. Ἀλλ' ἵνα μὴ δόξωμεν διὰ τῶν τοιούτων λόγων ἀλείφειν σε εἰς περιφρόνησιν γονικοῦ καθήκοντος κατὰ τοὺς πάλαι παιδοτριβοῦντας τοὺς υἱοὺς λέγειν τῷ πατρὶ ἢ τῇ μητρὶ δῶρον ὃ ἂν ἐξ ἐμοῦ ὠφεληθῇς, ἐκεῖνο ἐπειπὼν παύσομαι, ὡς ἀγαθὸν ἦν μὴ εὔξασθαι τὴν ἀρχὴν ἢ εὔξασθαι καὶ μὴ ἀποδοῦναι.

12. Ἔπεισι δέ μοι ὑπὸ θερμότητος καὶ τόδε παραλλήλως εἰπεῖν. Ἀγαθὸν ἦν μὴ προσήλυτον εἰςποιεῖν τῷ Χριστῷ ἢ εἰςποιεῖν, εἶτα υἱὸν γεέννης ποιεῖν. Σοὶ δ' ἀλλ' ἐπεύχομαι ὥςπερ τἆλλα πάντα τὰ πρὸς θεὸν δι' εὐλαβείας ἄγεις πολλῆς, οὕτω καὶ τὰς εὐχάς σου ἀφοσιοῦσθαι καὶ ἀποδιδόναι τῷ Ὑψίστῳ καὶ οὕτως ἐπικαλεῖσθαι αὐτὸν ἐν ἡμέραις θλίψεως καὶ ἐξαιρεῖσθαί σε. Καὶ εἴη ἐξαιρούμενός σε ἀπὸ παντὸς πειρασμοῦ.

ρμγ'. Τῷ αὐτῷ.

1. Οὐχ ὡς ψελλίσμασι παιδικοῖς τοῖς σοῖς ἐπιγαννύμεθα γράμμασιν, ὡς αὐτὸς ἔφης, ὦ κατὰ λόγον καὶ πνεῦμα φιλούμενε υἱέ, ἀλλ' ὡς νεανικοῖς ἤδη ῥητορικῶν χαρίτων στωμύλμασι καὶ τὸ ἐν σοφιστικῇ ἄνδρα ὑπισχνουμένοις οὐκ εἰς

8.9. *αὐτοῦ*. — 18. *γεεέννης* ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος *γενέννης*.— 21. *ἐξαιρεῖσθαι*.

ρμγ'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 147,α.

www.ftptool.com.cn

Digitized by Google

μαχρὰν ἀποτελεσθησόμενον. 2. Καὶ τοῦ λόγου μοι αὐτόθεν ἀπόδειξις· τοῖς μὲν γὰρ ἀσημότερον παππάζουσιν ἢ καὶ παρακεκομμένα ψελλιζομένοις ἢ καὶ τυχὸν βαρβαρίζουσιν οὐκ ἐπιτιμῶσιν οἱ τεκόντες ὡς παναφήλιξιν, οὔτε μὴν ἐπιπλήττουσιν. Ἐγὼ δὲ τοσούτου δέω ἀνεπίπληκτον παρορᾶν εἴ τι τῶν πρὸς ἐμέ σου γραμμάτων ἢ λήθῃ ἢ ἀγνοίᾳ παρολισθαίνῃ τῆς ὀρθότητος, ὥςτε καὶ διδασκαλικώτερον ἰδοὺ ἐμβριμῶμαί σοι ὡς ἤδη περὶ τὸ λογογραφεῖν ἀνδρόπαιδι, οἷς ἅπαξ καὶ δεύτερον παρὰ τὴν ὀρθολεκτικὴν ἀκρίβειαν ἔγραψας, ἐν μὲν τῇ προτέρᾳ ἐπιστολῇ λόγοις ἐπιμήκοις· ἡ γὰρ εὐθεῖα οὐκ ἔστιν ὁ ἐπίμηκος, ἀλλ' ἐπιμήκης καὶ ἡ πληθυντικὴ δοτικὴ ἐπιμήκεσιν· ἐπ' αὐτῷ δὲ καὶ τὸ δεδίττεσθαι ἐνεργητικῶς τέθεικας δεδίττειν. Τοῦτο δὲ καὶ ἐν τῇ δευτέρᾳ γέγραφας ὡςαύτως, καὶ οὐκ οἶδ' εἴτε ἐλάθου εἴτε ἠγνόησας. Ἀλλὰ μὴ οἷου ὅτι ὡς πολλὰ τῶν παθητικῶν ἐνεργητικῶς ἐκφέρονται κατὰ ζῆλον ἀττικισμοῦ, οὕτω καὶ τὸ δεδίττεσθαι· ἀλλὰ δὴ οὕτως οἱ παλαιοὶ γράφουσιν ὡς ἄλλα τε μυρία καὶ τὸ μορμολύττεσθαι.

3. Ἀτὰρ δὴ τοῦτον τὸν ἔλεγχον ὡς σοφὸς δεξάμενος καὶ ἀγαπήσας ἡμᾶς ἔχε τεκμήριον σαφὲς τοῦ μήτε ὡς νηπίαχα πρὸς ἡδονὴν ἡμῖν φαίνεσθαι τὰ σὰ γράμματα, ἀλλ' ὡς ἀνδριάντος μεγάλου σοφιστοῦ κατὰ τὸν εἰπόντα τμήματα, μήτε θωπευτικῶς ἐπαινεῖν, ὁπηνίκα ἂν αὐτὰ ἐπαινοίημεν. 4. Πολλῶν γὰρ ὄντων καὶ ἄλλων τῶν διακρινόντων ἀπὸ τοῦ φίλου τὸν κόλακα, ὡς μαθήσῃ τοῖς τῶν παλαιῶν ἐντυγχάνων συγγράμμασιν, αὕτη μᾶλλον ἐναργεστέρα διαφορά ἐστι τῶν τε ἀληθῶς φιλούντων καὶ τῶν προσποιουμένων φιλεῖν, τὸ τοὺς φίλους μὲν ἐπαινεῖν τὰ τῶν φίλων ἔργα καὶ πράξεις ἔσα δήπου θαυμάζεσθαι ἄξια καὶ ψέγειν ἔσθ' ὅτε πρὸς διόρθωσιν εἴ ποτε πίπτοιεν ἔξω τοῦ δέοντος, κόλακας δὲ πάντα τὰ τῶν κολακευομένων θαυμάζειν, εἴτε φαῦλα εἴτε σπουδαῖά εἰσι. Καὶ ταῦτα μὲν οὕτως.

---

7. *ἐμβριμῶμαι.*— 8. *ἀνδρόπαιδα.*— 9. *ἔν.* — 15. *τῶν ἐνεργητικῶν παθητικῶς.*— 17. *ἀλλὰ εἰ οὕτως.*— 31. *σπουδαῖα εἰσί.*

Digitized by Google

www.libtool.com.cn

ρμδ'. || Τῷ σακελλαρίῳ τῷ Πλευρῇ.

1. Ἤδη σχεδὸν ἑναυτὸν ὅλον ἀποδημοῦντι οὐδέν τι γράμμα Ἀθήνηθεν προσέπτη μοι, ἐγχώρια προσᾄδον καὶ ἀττικὰ καὶ οἷα μουσικοί τινες ὄρνιθες τερετίζουσι· καὶ τὸ αἴτιον ὁ ἐπισκήψας δή που κρυμώδης χειμών. 2. Ἀλλὰ σὺ, γενναῖε, καὶ τοῦ καιροῦ δυναστεύοντος ἔτι, τοὺς τῆς ἀφωνίας δεσμοὺς ἔρρηξας καὶ οἷόν τινα ἔαρος ἄγγελον ἐπαφῆκας ἐπιστολήν, ἥτις ἠβούλετο μὲν ἔαρ ψυχαγωγίας ἡμῖν ποιεῖν, οὐχ οἷα τε δὲ ἦν, τὰ μὲν μία οὖσα, τὰ δὲ καὶ ἐπίκλαυτον ᾄδουσα, μᾶλλον δὲ ἐκτραγῳδοῦσα ἐλεεινῶς οὐ τὰ μηκέτι ἐνοχλοῦντα χειμέρια ἀλγεινὰ, ἀλλὰ καὶ ἔτι πιέζοντα μηδέπω μὲν, ὅσον δὲ οὐκ ἤδη ἑπόμενα. Ἀμέλει τοι καὶ παραμύθιόν τι τέλεον ἠτεῖτο παρ' ἡμῶν ταὐτὸν ὥςπερ εἴ τις παρὰ τοῦ ἐκλείποντος δίψει ἐζήτει ποτὸν ἢ ἵαμα πρὸς τοῦ βρύοντος ἕλκεσιν ἢ ἐπικουρίαν παρὰ τοῦ δεομένου ἐπιμαχίας ἡστινοςοῦν.

3. Καί μοι ταὐτὰ συνηνέχθη τῷ τῆς αἰσωπείας γλαυκός. Ἀλλ' ὅπως μὴ καταμωκήσῃ μου τὸ τῆς παροιμίας ἐκεῖνο γλαῦξ εἰς Ἀθήνας, ὡς παρειςκυκλοῦντος λογοποιίας γλαυκῶν τῷ πρὸς σέ μου γράμματι. Οὐ γὰρ ἀλλοδαπὴ αὕτη ἡ γλαῦξ παρεισάγεται τῇ παρωνύμῳ, εἴτ' οὖν ἐπωνύμῳ πόλει τῆς γλαυκώπιδος, ἀλλ' οἰκοθέν φασιν οἰκαδε, εἴπερ καὶ ὁ παραφέρων ἐγὼ ταύτην ἐνδαπὸς ἱερεύς, εἰ καὶ φθόνος, μᾶλλον δὲ φόρτος βαρὺς ἁμαρτιῶν αὐτόθεν ἐξήλασεν. 4. Ἀλλὰ τίς ὁ μῦθος ὁ τῆς γλαυκός; Ἦν ὅτε ἐδόκει σύμβουλος ἡ γλαῦξ ἀγαθὴ τοῖς ὄρνισι καὶ ἐπείθοντό οἱ ὑποτιθεμένῃ τὰ συνοίσοντα. Ὡς δὲ ἔσπαρτο τὴν ἀρχὴν παρ' ἀνθρώπων τὸ λίνον καὶ ἤδη ἔβλαστεν, ἐφύετο δὲ καὶ ἡ δρῦς, συνεῖδεν ἡ

ρμδ'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 147, ε.

Τίτλος. || Κώδ. 147, ε.— 2. *προσάδον.*— 7. *οἷα.*— 10. *πιέζοντα.*— 12. *ταυτὸν. ἐκλίποντος.* — 15. *ταυτὰ.* — 19. *τῷ.*— 20. *οἰκοθεν φασιν.*— 26. *λινον.*

Digitized by Google

γλαὺξ ὡς οὐ τὰ τυχόντα πράγματα ἔξουσιν ἐντεῦθεν τὰ πτηνά, εἴπερ τοῦ λίνου μὲν αὐξηθέντος πλακήσεται δίκτυα, τῆς δὲ δρυὸς δενδρωθείσης ἐκφυήσεται ὁ ἰξός. Ὑπεδείκνυε τοίνυν ταυτὶ τὰ φυτὰ καὶ συνεβούλευε τοῖς ὄρνισι θᾶττον ἀνασπᾶν τε καὶ ἐκριζοῦν καὶ παντὶ τρόπῳ ἀφανίζειν ἔτι φυόμενα, πρὶν ἀνδρυνθέντα τελεσφόρα γένηται. Ταῦτα ἡ μὲν ὑπετίθει, οἱ δὲ οὐ προσεῖχον τῇ ὑποθήκῃ τὸν νοῦν ὡς περιέργῳ καὶ καταμαντευομένῃ τοῦ μήπω παρόντος μήτ' ἴσως παρεσομένου τὴν ἀρχήν. Χρόνος οὐχὶ συχνὸς καὶ τὸ λίνον μὲν ἐχορήγει τοῖς ὀρνιθοθήραις τὰ δίκτυα, τοὺς δὲ ἰξοφόρους λύγους ἡ δρῦς, καὶ τῶν πτηνῶν τὰ μὲν τούτοις, τὰ δ' ἐκείνοις ἐμπίπτοντα ἐζωγροῦντο καὶ κακῶς ἔπασχον, καὶ τηνικαῦτα σοφὴν εἶναι τὴν γλαῦκα ἐγίνωσκον. Ὅτε καὶ περὶ αὐτὴν ἀγειρόμενα τὰ μήπω ἐζωγρημένα λύσιν ἠξίουν τῶν δεινῶν εὑρέσθαι. Ἡ δὲ ὡς ἀμηχάνων καὶ οὐκέτι φευκτῶν ὄντων τῶν δεινῶν οὔθ' ἑαυτῇ προσβοηθεῖν, οὔτε τοῖς ἄλλοις ἔχουσα ᾤχετο καὶ κοίλην εἰςέπτατο πέτρην.

5. Ἔοικε δὲ καὶ τὰ νῦν γινόμενα τῷ μύθῳ προσμαρτυρεῖν. Ἐν αἰθρίῳ γάρ ποτε φανείσῃ γλαυκὶ προςίπτανται <καὶ περιίπτανται> τὰ πτηνά, οἰόμενα ἐκείνην εἶναι τὴν πάλαι συνετὴν καὶ σοφὴν καὶ ὡς παρ' αὐτῆς νοήσονταί τι τυχὸν οὐ μικρόν. Ἡ δὲ τοσαῦτά γε λυσιτελεῖν οἷα τέ ἐστιν τῇ πτηνῇ φύσει ὅσα καὶ ἐγὼ νῦν τοῖς παρ' ἐμοῦ τι ζητοῦσιν ὄνασθαι.

6. Οὐκοῦν μηδ' αὐτὸς ζήτει παρ' ἡμῶν παρηγόρημα ὁτιοῦν, δεομένων ὅ τι πλείστης ψυχαγωγίας, μᾶλλον μὲν οὖν αὐτὸς σὺ παραμυθοῦ τὰ ἡμέτερα, γράμματά τε συνεχῆ ἐπιστέλλων καὶ ἀποστέλλων βιβλία. Οἶδας γὰρ ὅτι καὶ τῶν τοιούτων σπανίζομεν.

---

9. οὐ συχνὸς. *Iror.*— 22. οἷα.— 23. τί.

Digitized by Google

ρμε'. Τῷ Μακρεμβολίτῃ κῦρ Δημητρίῳ.

www.libtool.com.cn

1. Οἴμοι, οἴμοι ὅτι τῆς ὑπερορίας μου μακρυνθείσης περὶ τῶν ἄλλων μὲν συνήθων καὶ ἑταίρων ἔχω τι ‖ μανθάνειν πολλάκις ὅπως καὶ οἵοις διαύλοις κυμάτων τοῦ κοσμικοῦ τοῦδε κλύδωνος φέρονται, περὶ δὲ σοῦ αὐτοῦ, τῆς φίλης μοι κεφαλῆς, οὐδέν τι πυνθάνομαι σαφὲς οὔτε παρὰ γραμμάτων, οὔτε παρ' ἀνδρῶν εὖ εἰδότων τὰ κατὰ σέ. Αὐτίκα οὐδὲ ἔνθα διατρίβεις οἰκῶν ἢ παροικῶν ἀκριβῶς ἴσμεν· ἀμφιγνοοῦμεν δὲ πότερον ἐν Ἀθήνησι διάγεις ἢ ἐν Χαλκίδι τῆς Εὐβοίας ἢ ἐν Θήβαις τῆς Βοιωτίας. Αἱ μὲν γὰρ γενεῖθέν σοι προσήκουσι, Θῆβαι δὲ διὰ τὸ κῆδος ὕστερον ᾠκειώσαντο. 2. Ἡ γάρ τοι πονηρὰ τυραννὶς καὶ ἡ πάλαι τεθρυλημένη τῶν Ἑλλήνων ἀποβαρβάρωσις παραβιάζεται πλείστους μεταναστεύειν ἐκ πόλεως ἐπὶ πόλιν καὶ τῆς ἐνδαπῆς τὴν ἀλλοδαπὴν ἀλλάττεσθαι. Οὐδ' οὕτως μέντοι πόρρω Διός τε καὶ κεραυνοῦ φασι βιοτεύειν οἷοί τέ εἰσιν, ἀλλὰ ταὐτὰ τοῖς ἐν κύρτῳ ἢ ἀλλοίῳ λινέῳ κύκλῳ ζωγρουμένοις ἰχθῦσι δρῶσι καὶ πάσχουσιν. 3. Ἐκεῖνοι γὰρ ὡς ἑάλωσαν συναισθόμενοι πειρῶνται μὲν διαφυγεῖν καὶ οἴονται ὑπεξαλυσκάζειν τῷ τῇδε κἀκεῖσε τῶν δικτυωτῶν κόλπων μετανηχόμενοι καὶ ἀγχιστρόφως διολισθαίνοντες, λανθάνουσι δ' ὅμως καὶ οὕτως, εἴσω τῶν αὐτῶν ἀμφιβλήστρων ἐνισχόμενοι. Τούτοις παραπλησίως καὶ οἱ νῦν τυραννούμενοι τὰ ἄφυκτα φεύγουσιν ὡς εἴ τις φεύγοι κατὰ τὰ γραφικὰ λόγια ἀπὸ προσώπου λέοντος, εἶτα συναντήσει αὐτῷ ἄρκτος, ὁ δὲ, ταύτην διαδρὰς, εἰσελεύσεται εἰς τὸν ἑαυτοῦ οἶκον καὶ ἐπερείσει τὴν ἑαυτοῦ χεῖρα ἐπὶ τὸν τοῖχον καὶ δήξεται αὐτὸν ἐκεῖ ὄφις. 4. Αὐτὸ τοίνυν ἐρωτῶ πρῶτον διδαχθῆναι, ποῖ ποτε ἄρα συνέσταλσαι καὶ εἰ τοῦ θεοῦ ῥυομένου

ρμε'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 147,6 - 148,6.

2. *τί.* ‖ Κώδ. 148,α. — 6. *οὐδὲ ἔνθα.* — 9. *γενεῖθεν.* — 11. *τεθρυλλημένη.* — 15. *οἷοι. ταυτὰ.* — 22. *φεύγει.*

Digitized by Google

σε διαπέφευγας τοὺς ἐπιδιώκοντας λέοντας, τὰς συναντώσας ἄρκτους καὶ τοὺς ὄφεις τοὺς δάκνοντας; Τὸ δὲ ἐρωτῶ ὡς βουλητόν σοι νόει μοι εἴτε εὐαγγελικῶς ἀντὶ τοῦ παρακαλῶ, εἴτε ἑλληνιστὶ ἀντὶ τοῦ πυνθάνομαι· ἀμφοτέραις γὰρ τὸ ῥῆμα ταῖς σημασίαις ἐφήρμοσται. 5. Εἶτα ποθοῦμεν γνῶναι πῶς ὑπήνεγκας τὴν κοινὴν ταύτην συμφορὰν εἶπω ἢ ἀποστροφὴν θεοῦ ἢ ἐγκατάλειψιν ἢ μαστίγωσιν ἢ παίδευσιν ἢ ἔλεγξιν ἢ πήρωσιν. Ἆρα μεγαλοψύχως καὶ φιλοσόφως ἢ, οἰκειότερον εἰπεῖν, εὐσεβῶς τε καὶ φιλοθέως; 6. Ἆρα τοὺς ἀμφὶ τὸν θεῖον Ἀζαρίαν ἁγίους νεανίσκους μιμούμενος καὶ ἐν αὐτῇ τῇ καμίνῳ τῶν πειρασμῶν εὐχαρίστοις χείλεσιν ὑμνεῖς τὸν θεὸν «δίκαιος εἶ, Κύριε» ὑποψάλλων «ἐπὶ πᾶσι καὶ πᾶν εἴ τι ἂν εἴποις, ἐπὶ πᾶσιν οἷς ἐποίησας ἡμῖν· κρίματα γὰρ ἀληθείας ἐποίησας κατὰ πάντα ἃ ἐπήγαγες ἡμῖν καὶ ἐπὶ τὰς πόλεις ἡμῶν διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν, ὅτι ἡμάρτομεν καὶ ἠνομήσαμεν καὶ ἠδικήσαμεν καὶ τῶν ἐντολῶν σου οὐκ εἰσηκούσαμεν, καὶ παρέδωκας ἡμᾶς εἰς χεῖρας ἐχθρῶν ἐχθίστων καὶ μισανθρώπων παρὰ πᾶσαν τὴν γῆν. 7. Ἆρα καὶ τὴν ἀγαθὴν βοηθὸν τοῦ βίου καὶ κοινωνὸν τὰ αὐτὰ συνάδουσαν εἶχες ὡς τὴν αὐτὴν συνδιαφέρουσαν φλόγωσιν ἢ νυσταζούσης τῆς ψυχῆς αὐτῆς ἀπὸ ἀκηδίας· οὐ γὰρ ἂν εἴποιμι μικροψυχούσης ἢ λαλούσης τὰ τῶν ἀφρόνων γυναικῶν, σῆς μὲν οὔσης ὁμοζύγου, θυγατρὸς δὲ τοῦ σοφοῦ καὶ θεοφιλοῦς Κοψηνοῦ· ἐβεβαίους ἔν τε θείοις ἄλλοις λόγοις καὶ μέντοι καὶ ἐν τοῖς τοῦ πολυτλήμονος καὶ ἀηττήτου Ἰὼβ, «εἰ τὰ ἀγαθὰ, ὑποφωνῶν, ἐκ χειρὸς Κυρίου ἐδεξάμεθα, τὰ κακὰ οὐχ ὑποίσομεν;» Καὶ πρὸς τούτοις κἀκεῖνα ἐπισυνείρων τὰ ἀποστολικὰ ‖ «εἰ ἐκτὸς παιδείας ἐσμὲν, ἄρα νόθοι ἐσμὲν καὶ οὐχ υἱοὶ κληρονόμοι μὲν θεοῦ, συγκληρονόμοι δὲ Χριστοῦ». Τίς γάρ ἐστιν υἱὸς ὃν οὐ παιδεύει πατήρ; Καὶ γοῦν ὁ θεὸς καὶ πα-

5. *ἐφήρμωσται.* — 8. *πήρωσιν.* — 16. Πρὸ τῆς λέξεως *ἐντολῶν* ἀναγινώσκονται διεξεσμέναι αἱ λέξεις *ἐν τῶν. εἰσακούσαμεν.* — 19. *συνάδουσα.*— 28. ‖ Κώδ. 148,6.

Digitized by Google

τὴρ δν ἀγαπᾷ παιδεύει, μαστιγοῖ δὲ υἱὸν δν παραδέχεται.

8. Τοιούτοις μὲν οὖν οἶδ' ὅτι θεοπνεύστοις ῥήμασιν ὅσα καὶ δρόσου πνεύμασιν ἀνεψύχεσθε καὶ καιόμενοι οὐ κατεκαίεσθε, τοῦ θεοῦ τὰ πάλαι καινίζοντος θαύματα. 9. Τί δὲ τὰ κάλλιστα παιδία ἅσοι δέδωκεν ὁ θεός; πῶς ἀπαλώτερα ὄντα καὶ τρυφερὰ τὸν σκληρὸν τοῦτον καὶ τραχὺν καιρὸν διανύουσιν; Ἅπερ ἐχρῆν μὲν ὡς ἀμφιθαλῆ νεόφυτα ἐλαιῶν καὶ ἄνθει λευκῷ βρύοντα κύκλῳ τῆς τραπέζης σου κούφοις, ὡς ἔφη τις, πνεύμασι τρέφεσθαι· ὁ δ' ἐπιπνεύσας ἄγριος τυφὼν καὶ καταρρακτὴρ παντὸς ἀγαθοῦ ἴσως καὶ αὐτὰ κατακλᾷ περικραδαίνων καὶ προσαράσσων καὶ οὐκ ἀνίησιν εὐγενῶς καὶ ἐλευθερίως αὐξάνεσθαι ἱδρυμένα ἐν τῇ νεότητι αὐτῶν. Πῶς ἂν, τῆς ῥίζης κακῶς πασχούσης, τοὺς ὄρπηκας εὖ παθεῖν οἷόν τέ ἐστιν καὶ κατὰ λόγον ἡλικιοῦσθαι φυτηκομούμενα; Εἰ γὰρ καλῶς ἡ εἰρήνη τῶν πόλεων κουροτρόφος εἴρηται, ἔπεται δήπου κουροφθόρον καλεῖσθαι τὴν πολεμοποιὸν ταύτην καὶ βαρβαρικὴν ἔφοδον.

10. Περὶ τῶν τοιούτων ἁπάντων δήλωσον ἐν συνοπτικωτέρῳ γράμματι· δόξομεν γὰρ αὐτοπροσώπως ἐντυχεῖν σοι καὶ ψυχαγωγηθῆναι οὐ μικρῶς, καὶ μᾶλλον εἰ χρηστότερα καὶ ὡς ἐν κακοῖς ἀμείνονα ἔσται τὰ ἀγγελθησόμενα. Κύριος ὁ θεὸς εἴη μετὰ σοῦ, ἐξευμαρίζων τὰ δυσχερῆ, κουφίζων τὰ ἀνιαρά, ἀναψύχων καὶ πλατύνων ἐν θλίψεσι καὶ πανοικίᾳ διατηρῶν σε τῶν λυπούντων ἀνώτερον.

---

3. *κατακαίεσθε* ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος *κατακαίεσθαι*. — 10. *καταρακτὴρ*. — 12. *αὐτῶν*. — 13. *οἷον*.

www.liptool.com.cn

Digitized by Google

ρμς'. Τῷ Εὐρέπου κῦρ Θεοδώρῳ.

www.libtool.com.cn

1. Μέγα μὲν τὸ φέρειν μεγαλοψύχως ὀντιναοῦν πειρασμὸν ἐπιόντα δι' ἔκτισιν ἁμαρτημάτων εἴτε καὶ πήρωσιν, τὸ σπανιώτερον· μεῖζον [δὲ] πολλῷ τὸ καὶ ἄλλοις πειραζομένοις προσβοηθεῖν καθ' ὅσον οἷόν τε. Ὁποῖον ὁ παρὼν καὶ σὲ καιρὸς ἐγνώρισεν, ἱερώτατε καὶ ἀγαπητὲ ἀδελφέ. Τήν τε γὰρ ἐπικειμένην σοὶ καὶ τῷ κατὰ σὲ λάχει βαρβαρικὴν τυραννίδα μεγαλοψύχως ὑποφέρεις καὶ τοὺς πάλαι συνήθεις ἄλλονδε ἀλλαχόσε πεφευγότας διὰ τὴν αὐτὴν ἐπήρειαν παραμυθεῖσθαι φιλοτίμως ἐσπούδακας. 2. Ταύτην, οἶμαι, τὴν ἀρετὴν ᾐδέσθη καὶ κλύδων θαλάσσιος, καὶ παρὰ τοῦτο, τὸ Ἀθήνηθεν πρὸς ἡμᾶς περαιούμενον πλοιάριον συντρίψας, τὸν ἄλλον μὲν πάντα φόρτον διαύλοις κυμάτων δέδωκε φέρεσθαι, τὸ παρὰ σοῦ δὲ πεμφθὲν δῶρον οὐχ ὅπως ἐφύλαξεν ὡς φελλὸν ἀβάπτιστον, ὡς εἰπεῖν κατὰ Πίνδαρον, ἀλλὰ καὶ νοτίδος ἁπάσης ἄψαυστον. Ὅπερ καὶ παραπεμφθὲν τῷ ἀνδρὶ πρὸς ὃν καὶ ἀπέσταλται οὐ μικρᾶς χάριτος ἐσεῖταί σοι πρόξενον.

3. Ἐπεὶ γοῦν τοιαύτην ἐλευθεριότητα καὶ περὶ ἡμᾶς εὐγνωμοσύνην ἐπεδείξω ἐν τοιῷδε καιρῷ, οὐκ ὀκνήσω καί τι ἄλλο πρὸς τὴν σὴν ἱερότητα παρρησιάσασθαι, τὸν φόρτον παραιτησάμενος. Ὃ δὲ ἔχω εἰπεῖν ἔστι τοιόνδε. Πολλὰ καὶ παντοῖα, ὡς οἶδας, βιβλία ἔκ τε τῆς μεγαλοπόλεως κατήγαγον καὶ ἐν Ἀθήναις προσεκτησάμην, κατὰ τὸν παρὰ τῷ θείῳ Δαυὶδ μάτην ταραττόμενον ἄνθρωπον θησαυρίζων τὰ τοιαῦτα καὶ οὐ γινώσκων τίνι συνάξω αὐτά. 4. Ποῦ γὰρ ἂν καὶ τὴν ἀρχὴν εἰς νοῦν ἐβαλόμην ὁ δείλαιος ὡς οὐδὲ ὁμογλώττοις ἀνδράσιν, ἀλλὰ βαρβάροις Ἰταλοῖς ταμιεύσομαι; Οἳ μήτε τὰ ἐν

ρμς'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 148,6 - 149,α.

Τίτλος. *εὐρίπω.*— 2. *πήρωσιν.*— 3. *δὲ* λείπει.— 4. *καθόσον οἷόν τε.*— 6. *σοι.*— 7. *ἄλλον δὲ.*— 16. *ἐσεῖται.* — 17. *τοιαύτοις ἐλευθεριότητος.*— 24. *συνάξει.*

Digitized by Google

αὐτοῖς γεγραμμένα ἐπιέναι οἷοί τε ὄντες, μήτε δι' ὑποβολέως ἀμφιγλώττου συνιέντες· μᾶλλον γὰρ ὄνοι λύρας καὶ κάνθαροι ‖ μύρου αἰσθήσονται ἢ οὗτοι ἁρμονίας λόγου καὶ χάριτος· ὅμως καὶ τῆς ἀπ' αὐτῶν ἡμῖν ψυχαγωγίας ἐφθόνησαν ὡς καὶ διὰ τῆς ἀπεμπολήσεως αὐτῶν οἱ ἄπληστοι κερδάναι διὰ σπουδῆς θέμενοι. 5. Ἀφ' ὧν δὴ βιβλίων ἔνιοι τῶν πριαμένων ὀλίγ' ἅττα κομιδῇ ὡς ἑαυτῶν ἴδια ἡμῖν ἐχαρίσαντο, καὶ ἡμεῖς χάριτας τοῖς ἀνδράσιν ὡμολογήσαμεν. Ἐπεὶ οὖν πυνθάνομαι περιελθεῖν καὶ τῇ σῇ ἱερότητι βιβλίον τοῦ μακαρίου Βουλγαρίας Ἐξηγητικὸν τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Ἀποστόλου, ὅπερ μεταγράψας ἰδίαις χερσὶν ἤλπιζον ἐν γήρᾳ παραμυθίαν ἔχειν, ἀξιῶ ἀποσταλῆναί μοι οὐχ ὡς ἐμόν· πάλαι γὰρ ἀπεβαλόμην τοῦτο ἄκων καὶ ὑπὸ δεσποτείαν ἑτέρῳ μεταπέπτωκεν· ἀλλ' ὅσον ἤδη καὶ ἴδιον. Καὶ ἡμεῖς οὐκ ἀποβαλόντες τοῦτο, ἀλλὰ λαβόντες, εἰ μὲν βούλει ἀποχαρισθὲν τελείως, εἰ δ' οὖν καὶ αὖθις ἀντιστραφησόμενον ἡνίκα ἂν ἐθελήσῃς, εὐχαριστήσομεν τῇ σῇ ἱερότητι.

ρμζ'. Τῷ Τορνίκῃ κῦρ Εὐθυμίῳ.

1. Νῦν εὐμαθές σου τὸ φώνημα, λογιώτατε δέσποτα, νῦν ὁ σὸς ἐπιστολιμαῖος χαρακτὴρ δεινὸς ὁμοῦ καὶ ἐπίσημος ἐπιγράμματι, ἀλλ' οὐχ ὡς τὸ πρῶτον ἀνώνυμος καὶ ἀμφίβολος. Ὡς γὰρ πάλαι γυμνωθεὶς ῥακέων πολύμητις Ὀδυσσεὺς καὶ τοῖς μνηστῆρσι τίς ὢν ἐλάνθανε πτωχεύων ἐξέφηνεν, ὥσπερ καὶ μικρῷ πρότερον τὸν ἐπὶ τῷ Οὔτιδι κεκρυμμένον τῷ Κύκλωπι κατεμήνυσεν, οὕτω καὶ ὁ περιώνυμος Εὐθύμιος σὺ τὸ τῆς ἀνωνυμίας ῥάκος ἀποθέμενος, γυμνῇ κεφαλῇ καὶ ὀνομαστῷ προσεφθέγξω τῷ γράμματι. Οὐ γὰρ ἠνέσχετο τὸ γενναῖον

1. *οἷοι*. — 3. ‖ Κώδ. 149,α. — 6. *ἐφ' ὧν*. — 7. *ὀλιγάττα*. 11. *γήρει*.— 12. *ἀποσταλῆναι*.

ρμζ'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ.149,α.

Digitized by Google

τῆς σῆς ψυχῆς ἐπὶ πολὺ τὸ δρᾶμα τῆς ἐπιστολῆς ὑποκρίνεσθαι καὶ τὸ πάλαι πολλοῖς ἱδρῶσι καὶ κινδύνοις μεγάλοις κτηθὲν ἐπ' ἀρετῇ λαμπρὸν ὄνομα ἀνώνυμον οἴχεσθαι ἢ κρύπτεσθαι. 2. Ἦκε τοίνυν ἐπὶ τὰς ἡμετέρας χεῖρας ἐπιστολὴ τῆς προτέρας ἀδελφὴ καὶ τοῦ αὐτοῦ πατρὸς, καὶ πάντα μὲν τὰ ἐκείνης προϊσχομένη, τὸ κάλλος, τὸ ἦθος, τὴν φυὴν, τὴν εὐγένειαν, πλὴν ὅσον ἐκείνη μὲν ὑπ' εὐλαβείας αἰδήμονος· ὀκνῶ γὰρ εἰπεῖν δειλίας, ἵνα μὴ ἐντρέψω τὴν σώφρονα· ὅτου πατρὸς ἦν ἀπεκρίνατο, οὐκ αἰσχυνομένη τὸ γένος ὡς ἀγενὲς, φυλαττομένη δὲ μᾶλλον μὴ διὰ τὸ τοῦ γειναμένου μεγαλώνυμον πράγματα ἔξει καὶ παρέξει τῷ γεννησαμένῳ καὶ στείλαντι. Αὕτη δὲ ἀνδρική τις καὶ ἀκατάπληκτος καὶ τὰ πάντα πατρῴζουσα καὶ οὐκ ἀνεχομένη μὴ οὐ φέρειν ὥςπερ ἐπὶ μετώπῳ γεγραμμένον τοῦ τεκόντος [τὸ] περίπυστον ὄνομα, Ἠλέκτρα τις ἄλλη ἀγαπῶσα ὑπὲρ πατρὸς καὶ διὰ τὸν πατέρα κινδυνεύειν, εἰ δεήσει, τὰ ἔσχατα καὶ τοῦτό γε τῆς ἀδελφῆς Χρυσοθέμιδος διαφέρουσα, τὴν τῶν ἐχθρῶν δυναστείαν ὑποστελλομένης καὶ βουλευομένης ἀσφαλέστερα μᾶλλον ἢ εὐγενέστερα. 3. Καὶ ἵνα πρὸς σεμνότερον ἀρχέτυπον ἀφομοιώσας ἐξευγενίσω τὴν εὐγενῆ τελεώτερον, ὡς τὸ σκεῦος τῆς ἐκλογῆς ἐβάσταζε τὸ ὄνομα τοῦ Σωτῆρος ἐνώπιον ἐθνῶν καὶ βασιλέων, οὕτω καὶ αὕτη τὸ πατρικὸν ἐβάσταζεν ὄνομα, οἰμώζειν καὶ κλάειν πολλὰ τοῖς ἀπαρεσκομένοις λέγουσα, ἐπεί τι καὶ γελοῖον ἀντιπάσχουσα ἐλάνθανεν εἰ οὕτως ἀττικίζουσα τῇ φωνῇ τὸν γεγεννηκότα τῇ τῆς γλώττης εὐγενείᾳ καταμηνύουσα, εἶτα πρὸς τὸν Ἀθηνῶν ἠρνεῖτο περίπατον ἢ καὶ μὴ εἰδέναι τὸν ἄνθρωπον ἐπώμνυτο. Ὅπερ καὶ ὁ μέγας Πέτρος πειρώμενος ποιεῖν τῇ γαλιλαίᾳ λαλιᾷ διηλέγχετο. 4. Ἐπεὶ γοῦν, λογιώτατε δέσποτα, τοιαῦτα λόγου τέκνα πέφυκας ἅμα καὶ ἐζησκήσω γεννᾶν, μὴ κατόκνει πολυτοκεῖν, ἀμφότερον προσθήκῃ τε τῆς ἑρμαϊκῆς καὶ φιλομούσου χάριτος ‖ καὶ ἡμῖν οὐ

8. *σώφρονα*.— 14. *τὸ* λείπει.— 15. *τὶς*.— 20. *εὐγενὴν*. — 23. *τῆς ἀπαρεσκομένης*. — 31. ‖ Κώδ. 149,6.

www.libtool.com.cn

Digitized by Google

τὸ τυχὸν ψυχαγώγημα. Προειρήσθω ὁ αὐτόθι λογιώτατος χορὸς, ὡς μακαριστοὶ ὑμεῖς ἐν ἀθλίοις καιροῖς ἀλλήλοις ὁμιλοῦντες καὶ τὰ δυσχερῆ συνδιαφέροντες, ἡμεῖς δὲ καὶ τοῦδε τοῦ καλοῦ στερούμεθα ἐνταυθοῖ ἐρημάζοντες. Ἐρρωμένος διαφυλάττοιο, χαριέστατε καὶ λογιώτατε δέσποτα.

www.libtool.com.cn

ρμη'. Τῷ Βεριβόῃ κῦρ Μανουήλ.

1. Νῦν σε καὶ μᾶλλον θαυμάζομεν, ἀνδρῶν λογιώτατε, καὶ οὐκ ἔσται ὅτε μὴ καὶ εἰς ἔπειτα θαυμασόμεθα, οἷς, ἐπαινούμενος ὡς ἥδιστα ἐπιστέλλων ἡμῖν, οὐχ ὅπερ ἄν τις τῶν ῥᾳδίως ἐπαίνοις χαυνουμένων ἐπεπόνθει φρονηματισθείς, τοῦτο καὶ αὐτὸς ἔλαθες σαυτὸν πεπονθὼς, ἀλλὰ μεμνημένος δήπου τοῦ σοφοῦ παραγγέλματος ἐκείνου «ὅσῳ μέγας εἶ, τοσούτῳ ταπείνου σαυτὸν» ὕλην μετριοφροσύνης τὸ εὖ ἀκοῦσαι παραπεποίηκας, εὖ μὲν εἰδὼς τὰ καθ' ἡμᾶς οὐ θωπευτικὰ ὄντα καὶ πρὸς χάριν ἄλλως φθεγγόμενα, φυλαττόμενος δὲ ὅμως μὴ ἄρα ὡς τὰ δῶρα ἐκτυφλοῦσιν ὀφθαλμοὺς σοφῶν, τὸ μωσαϊκὸν, καὶ φιλία τὸν φιλοῦντα, τὸ πλατωνικὸν, οὕτω καὶ ἡμεῖς περὶ σὲ τὸν φιλούμενον ὑπὸ τοῦ ἄγαν φιλεῖν ἐπισκοτούμενοι τὰς τῶν ἐπαίνων ψήφους δεκάζωμεν. 2. Ταῦτ' ἄρα τῷ κουφίζοντι τῶν ἐγκωμίων πνεύματι βάρος φρονήσεως ἐπιτειχίσας, ἀντίρροπον ἐπελάβου ταπεινοφροσύνης οὐκ ἐώσης μετεωρίζεσθαι τοῖς ἐπαίνοις φυσώμενον, κἀντεῦθεν τὰ παρ' ἡμῶν ἐπαιρόμενα καταβάλλων αὐτὸς δι' ἐσχάτης ταπεινορρημοσύνης οὐκ ὤκνησας σεαυτὸν μὲν σκώληκος ὀνομάζων ἀκιδνότερον καὶ φυτὸν αὖον καὶ ῥαχίαν ἄγονον, τὰ δὲ σαυτοῦ γράμματα γλαυκὸς ἀπηχῆ κακκάσματα καὶ Ἰκάρου σεσοφισμένα πτερυγίσματα καὶ Σαλμωνέως ἐμβροντήτου νεανιεύματα. Καὶ τί

ρμη'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 149,6.

7. *εἰσέπειτα*.— 9. *χαυνομένων*.— 13. *θωπευτικὸν*.— 22. *ταπεινορημοσύνης*.— 25. *κηκάσματα*. — 26. *σαμμωνέως*.

Digitized by Google

ἂν πάντα καταλέγοιμι τὰ ὑψοποιὰ μὲν ὄντως καὶ ταπεινολόγα ἄλλως ὀνόματα ὅσα τὸ σεμνὸν στόμα ἐκ τοῦ περισσεύματος τῆς πτωχευούσης τῷ πνεύματι καρδίας λελάληκεν;

3. Ὥστ' ἐπῆλθέ μοι ταὐτὰ παθεῖν τοῖς τὸν Ἀρχιμήδην θαυμάζουσιν. Ὡς γὰρ ἐκεῖνοι ἐθαύμασαν μὲν τὰ παρ' ἐκείνου εὑρημένα μηχανήματα ἅπερ γεωμετρίας παιζούσης εἰσὶ πάρεργα, δι' ὧν πολιορκοῦντας ἐκ γῆς καὶ θαλάσσης τὰς Συρακούσας Ῥωμαίους ἀπώσατο, ὡς ἄλλον πεφοβημένους καὶ ὀνομάζοντας γεωμετρικὸν Βριάρεων ἑκατόγχειρα· συνιδόντες δὲ ὅμως ὅπως οὐκ ἠξίωσε συγγραφῆς τὰ τηλικαῦτα, ἐφ' οἷς ἂν εἶναι δαιμονίας ἐνομίσθη φύσεως τὸ βάθος τοῦ φρονήματος τοῦ ἀνδρὸς, ἐξεπλάγησαν.

4. Οὕτω καὶ αὐτὸς θαυμάσας ἃ γράφεις πρὸς ἡμᾶς, τὴν ἐπ' αὐτῆς μετριοφροσύνην μᾶλλον ἐθαύμασα. Καὶ βάλλ' οὕτως, φίλη μοι κεφαλὴ, βαρβαροφώνους δὲ Ἰταλοὺς ἔα φθινύθειν, τὴν τοῦ Χριστοῦ λατρείαν εἰς χρυσολατρείαν μεταθεμένους καὶ παρασυμβληθέντας τοῖς χρυσωρυχοῦσι μύρμηξιν· ὡς εἶθε καὶ Μίδου τοῦ Φρυγὸς τὰ κατ' εὐχὴν ἀποτελέσματα τοὺς ἀσεβεῖς καταλάβοιεν. 5. Καὶ μή σε τοῦ φιλοσοφεῖν ἐκκρουέτω ἡ τούτων τυραννὶς, ὅτι μηδὲ τὸν ῥηθέντα σοφὸν, διαγράμματι γεωμετρικῷ τινι ὄψιν καὶ διάνοιαν ἐνεπερείδοντα, βάρβαρος ξιφήρης ἐπιστὰς ἀπήγαγε τοῦ θεωρεῖν, ἑλόμενον κεφαλὴν προδοῦναι καὶ μὴ γραμμὴν, κατ' ἐκεῖνον εἰπεῖν. Προσειρήσθωσαν καὶ οἱ κάλλιστοι αὐτάδελφοί σοι.

---

4. *ἐπῆλθε. ταυτὰ.* — 7. *πολυορκοῦντας.* — 16. *χρυσολατρίαν.* — 18. *μίδου του.* — 21. *διαγραμμάτων. ἐναπερείδοντα.* — 24. *αὐταδέλφοι.*

Digitized by Google

www.libtool.com.cn

ρμθ'. Τῷ Δαλέᾳ κῦρ Μανουήλ.

1. Ἄργυρον μὲν καὶ χρυσὸν τὸ πῦρ δοκιμάζει ὡς καὶ κυβερνήτην ὁ κλύδων καὶ ἀθλητὴν ὁ ἀγὼν καὶ στρατιώτην ὁ πόλεμος, ψυχὴν δὲ θεοφιλῆ πειρασμὸς, καὶ πειρασμὸς ὀλίγοις κομιδῇ φορητὸς, ὁποῖος καὶ σὲ, πανσεβάστη μοι κεφαλὴ, κατέλαβεν, ἵνα ὥσπερ καλοῦ παντὸς παράδειγμα περιφανὲς ἔστηκας φρονήσεως, εὐσεβείας, δικαιοσύνης, πραότητος, ἐλευθεριότητος, ἡμερότητος, οὕτω καὶ τῆς περὶ τὰ ἀλγεινὰ καρτερίας, μεγαλοψυχίας, εὐχαρίστου πρὸς θεὸν εὐγνωμοσύνης. 2. Στήλη ζῶσα ἔμπνους παραινέσεως γένοιο. Τίς γὰρ καὶ παγχάλεπα ἀποδυσπετήσει κατὰ τῆς Προνοίας ἢ ἀγενὲς προσφθέγξεταί τι πενθῶν ἀπαράκλητα, ὁρῶν ἢ ἀκούων ὅπως φιλοσόφως καὶ εὐγενῶς ὑπήνεγκας τοσῆσδε συμφορᾶς μέγεθος, υἱοῦ τὰ πάντα καλλίστου καὶ φιλτάτου στέρησιν, υἱοῦ τὸ ἔαρ τῶν ἡλικιῶν ἄγοντος καὶ τὴν χαριεστάτην ἥδην ἀνθοῦντος καθ' Ὅμηρον καὶ ψυχῆς καὶ σώματος διαστράπτοντος κάλλεσιν. Ὃν εἶχες ὀφθαλμὸν, ἔναυσμα γένους, σπέρμα διαδοχῆς, κληροῦχον ὑπάρξεως· ὑφ' οὗ καὶ ζῶν διπλοῦς εἶτ' οὖν πολλαπλοῦς ἐγίνου καὶ θανὼν τὴν ἐπισκευαστὴν ἀθανασίαν ἤλπιζες ἐπικτήσασθαι.

3. Τοιούτῳ δοκιμαστηρίῳ πυρὶ βεβασάνισαι καὶ οὐκ ἠλεγξέ σε ὑπόχαλκον ἡ μολιβδώδη ἡ τοιάδε πύρωσις, ἀλλὰ ὅλος εὑρέθης χρυσίον καθαρόν τε καὶ ἀμειαγώγητον, εὐχαρίστῳ ἀποστίλβων μεγαλοψυχίας καὶ ὑπομονῆς ἱλαρότητι, ὡς ἀπό τε τοῦ σοῦ γράμματος διορᾶν ἔχομεν καὶ ἀφ' ὧν ἀκούειν ἐξῆν τῶν αὐτόθεν δεῦρο διαπορθμευθέντων καὶ ἀπαγγειλάντων ὅπως ἄλλους μὲν ὀδυνωμένους ἐπὶ τῷ πάθει παρεκάλεσας, αὐτὸς δὲ ὡς τοῦ πενθεῖν ὑψηλότερος ἀπεπέμψω τοὺς παρακλήτορας. 4. Οὐκοῦν οὐδὲ αὐτὸς παραμυθεῖσθαι θαρρῶ

ρμθ'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 149,6 - 150,α.

10. προσφθέγξεται. — 14. ἔχοντος, ἐν δὲ τῷ ὧφ ἄγοντος.

Digitized by Google

τοῦ λοιποῦ τὸν ἀπὸ γενναίας ψυχῆς ὡς ἀπὸ ἰδίας πηγῆς ἀρυόμενον εὐθυμοποιὸν ἀνάψυξιν. Εὔχομαι δὲ διὰ τῆς εἰς ἔπειτα καθωμαλισμένης παρὰ θεῷ ζωῆς καὶ ἀπροσκόπου διανύειν τὸ λοιπὸν τοῦ βίου ἀλυπότερον καὶ ψυχαγωγεῖσθαι κρείττοσιν ἐλπίσι καὶ μὴ καταισχυνούσαις τὸν προσανέχοντα.

www.tibtool.com.cn

ρν'. Τῷ Μακρεμβολίτῃ κῦρ Δημητρίῳ.

1. Ἀνέπνευσα, μᾶλλον δὲ καὶ μετρίως ἐψυχαγώγημαι, γράμμα σὸν, τῆς φίλης ἐμοὶ ψυχῆς, δεξάμενος χρόνιον· δι' οὗ νῦν ἐπέγνων ὅσα καὶ πρότερον μαθεῖν διψῶν ἀπεπνιγόμην ἄντικρυς· καὶ ὡς τὰ κατ' εὐχὴν ἐμοὶ διὰ βραχέων δεδήλωκας ἀνεζωπύρησάς με πάλαι τοῖς ἀνιαροῖς ἐκλείποντα. 2. Ἔχουσι γάρ σε καὶ πάλιν Ἀθῆναι, τὸ πατρῷον καὶ φίλον ἔδαφος, πανοικέα εὖ καὶ ὡς ἐν κακοῖς ἄμεινον ἔχοντα, τοῦ θεοῦ μὲν ἐκεῖνα ἀτεχνῶς πρὸς σὲ λέξαντος «ἐπαίδευσά σε καὶ ἐλιμαγχόνησά σε, ἵνα εὖ σε ποιήσω ἐπ' ἐσχάτων», τοῖς θηρίοις δὲ τοῦ καλάμου ἐπιτιμήσαντος. Ἔνθεν τοι ὁ μέν τις τῶν λεόντων ἠδέσθη σου τὸ πρόσωπον, ὡς οἶδε θὴρ αἰδεῖσθαι πρόσωπον θεοσεβοῦς, καὶ τὴν αἴτησίν σου προσήκατο, τῶν δὲ τὰς μύλας ἀοράτως συνέθλασε καὶ ἐκ μέσου τοῦ φάρυγγος αὐτῶν τὰ πατρῷά σου κτησείδια ἐξέσπασεν. 3. Αὕτη ἡ ἀλλοίωσις τῆς δεξιᾶς τοῦ Ὑψίστου, ἀνακαινίζοντος τὰ ἑαυτοῦ ἀρχαῖα θαύματα. Εἴη τὸ ὄνομα αὐτοῦ εὐλογημένον εἰς τὸν αἰῶνα, ὅτι διὰ πυρὸς καὶ ὕδατος ἐλθόντα σε ἐξήγαγεν εἰς ἀναψυχήν. Κύριε, Κύριε τίς ὅμοιός σοι, ῥυόμενος πτωχὸν ἐκ χειρὸς στερεωτέρων αὐτοῦ καὶ πτωχὸν καὶ πένητα ἀπὸ τῶν διαρπαζόντων αὐτόν;

4. Ἀνέψυξα μὲν οὖν ἐπὶ τούτοις, θαυμασία καὶ φίλη μοι

2. *εἰσέπειτα.*

ρν'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 150,α - 150,β.

15. *ἔνθέν.* — 19. *πατρῶα.*

Digitized by Google

κεφαλὴ, προσθήκη δὲ γέγονε παρακλήσεως τῇ κατωδύνῳ μου ψυχῇ τὸ ἐγγύτερον τοῦ ἐμοῦ τούτου φυγαδευτηρίου νῦν ἢ πρότερον κατοικῆσαί σε ||. Οὐκέτι γὰρ πράγματα ἔξω πυνθανόμενος δι' ἄγνοιαν ὁποίποτε συνεστάλης λαθών. Εἰ γὰρ καὶ νῦν μεγάλῳ πελάγους χάσματι διειργόμεθα, ἀλλ' οὐχὶ καὶ διιστάμεθα ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε μήτ' ἀκοῇ μήτε γράμματι περὶ ἀλλήλων πυνθάνεσθαι συνεχέστερον καὶ ἀκριβέστερον. 5. Ἐμοὶ μὲν οὖν καὶ ταῦτα μόνα ἀπέχρη εἰς λόγον εὐθυμοποιοῦ παρακλήσεως τὰ ἀγαθὰ, μεθ' ὧν τὸ εὐαγγέλιον γράμμα ἡμῖν ἐλήλυθεν. Σὺ δὲ ἀλλ' ἐκ περιουσίας μὲν τῆς ψυχικῆς ἑστιάσεως καὶ τέρψεως καὶ τὴν σωματικὴν ἡμῖν ἐλίπανας τράπεζαν, ἰχθύας τεταριχευμένους οὓς Προποντίς τε καὶ ποταμοὶ βόσκουσιν ἀπεσταλκὼς, σὺν αὐτοῖς δὲ καὶ τροχὸν κηροῦ, ὃν καὶ σύμβολον ἐποιησάμην ὑποθήκης φιλικῆς. 6. Ἔδοξας γάρ μοι ὑποτιθέναι νήφειν ἐν πᾶσι καὶ μὴ ἀπὸ ἀκηδίας ἐπινυστάζειν τῇ θεηλάτῳ μάστιγι, ἀλλ' ἐν τῇ μελέτῃ τοῦ θανάτου ἐκκαίειν ἄσβεστον πῦρ καὶ ὑπὸ λύχνῳ διακρίσεως τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς ψυχῆς περιλάμπεσθαι, μὴ καὶ λάθωμεν εἰς θάνατον καθευδήσαντες. Ἀπεδεξάμην τοίνυν καὶ τὴν διὰ συμβόλου τούτου σὴν ὑποθήκην ὡς λυσιτελοῦσαν τὰ μέγιστα, καί σοι ὑπὲρ πάντων καὶ διὰ πάντων ἐπεύχομαι πάντα τὰ ἀγαθὰ ὅσα τε τῆς γῆς καὶ ἐγκόσμια καὶ ὅσα κατὰ τὴν ἀψευδῶς ἐπηγγελμένην παλινζωίαν τοῖς θεοσεβέσιν ἀπόκειται. 7. Προειρήσθω παρ' ἡμῶν ἡ ἀγαθὴ τοῦ βίου κοινωνός σοι καὶ βοηθὸς, καὶ τὰ παιδία τὰ χρυσᾶ καὶ σὰ μὲν σαρκὶ, ἐμὰ δὲ πνεύματι κατασπάζομαι. Εἴη Κύριος ὁ θεὸς μεθ' ὑμῶν ἐξομαλίζων τὴν τοῦ καιροῦ τραχύτητα, ἐπακούων ὑμῶν ἐν καιρῷ θλίψεως καὶ ῥυόμενος μὲν ἀπὸ πειρατηρίου παντὸς, εὐλογῶν δὲ τὰ ἔσχατα τοῦ καθ' ὑμᾶς βίου μᾶλλον ἢ τὰ ἔμπροσθεν.

---

3. *κατοικῆσαι.* || Κώδ. 150,6.— 6. *ἀκουῇ.*

www.libtool.com.cn

Digitized by Google

ρνα'. Τῷ Πιστοφίλῳ κῦρ Νικολάῳ.

1. Ἤδη μὲν καὶ ἄλλοτε γράψας οἶδα τῇ σῇ λογιότητι, πανεντιμότατε δέσποτα, οὐκ οἶδα δὲ εἴτε καὶ ἀπέλαβες τὸ γράμμα εἴτε καὶ οὐχί, μᾶλλον δὲ πείθομαι μὴ ἀπολαβεῖν σε. Οὐ γὰρ ἂν δεξάμενος ἠνέσχου τὸ μὴ οὐκ ἀντιφθέγξασθαι φυλαττόμενος καὶ τῆς ἠχοῦς δεύτερος ἐλθεῖν περὶ τὰς ἀντιφώνους ἀμοιβὰς τῶν προσρήσεων, ἀνὴρ εἴπερ τις εὖ ἔχων καὶ γλώττης σοφιστικῆς καὶ νοῦ ἐπιστήμονος, ἄλλως τε καὶ εἰς ἄκρον, ὡς ἔφη τις, μυελὸν ψυχῆς κατὰ τὴν ἐν Χριστῷ φιλίαν συντακεὶς ἡμῖν καὶ οἷόν τινα κλῆρον πατρῴων καὶ πολυτελῆ ταύτην ἐκδεξάμενος. 2. Πλὴν ὁποτέρως ἔχοι, ἐγχαράττω σοι καὶ τοῦτο, ὡς πρῶτον μὲν, εἴπερ οὐκ ἔφθης ἀπολαβών, ὡς οἶομαι, τὸ ἤδη πεμφθὲν, εἰ δ' ἀπειλήφεις, ὡς δεύτερον. Σοῦ δὲ καὶ ἅπαξ ἀντίφθογγα λαλήσαντος, οὐ δύο μόνα κατὰ τὸν θεῖον Δαυὶδ ἀκουσόμεθα, ἀλλὰ καὶ τρία καὶ τρισσάκις πολλά· καθότι πρῶτον μὲν βάπτεις εἰς νοῦν, εἶτα δὲ φθέγγῃ ἐν βραχεῖ ὡς μὲν πλείονα, ὡς δὲ καίρια, ἀπ' ἐναντίας τοῦτο ἐπιτηδεύων τοῖς λαλοῦσι μὲν πολλὰ, λέγουσι δὲ ὀλίγα.

3. Εἶπω τὸ μεῖζον, κἂν μηδὲ ἅπαξ λαλήσῃς, οὐχ εὑρήσεις ἡμᾶς τὰ τῶν πολλῶν μικροψύχως πάσχοντας, ὧν ἀρρήκτοις δεσμοῖς ἥνωται ἅπερ οὐχ ὅπως ἀπροσηγορία λύειν οἷα τέ ἐστιν, ἀλλ' οὐδὲ ἡ μεταξὺ Ἰνδῶν καὶ Βρεττανῶν διάστασις. Ἐπαΐομεν γὰρ καὶ σιωπῶντός σου τῆς περὶ ἡμᾶς ἐν τῷ ταμιείῳ τῆς ψυχῆς σου θαλαμευομένης εὐνοϊκῆς διαθέσεως καὶ μόνον οὐκ ἀκροώμεθα φωνούσης τε καὶ ὑπηχούσης ἀεὶ φίλα μοι καὶ προσήγορα.

4. Ἔχω μὲν οὕτως ἐγὼ περὶ σοῦ, ἔχοις δὲ ‖ καὶ περὶ ἡμῶν

ρνα'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 150,6 - 151,α.

5. *δευτέροις ἐλθοις.* — 6. *εἴπέρ.* — 10. *ἔχει.* — 13. *μόνα* ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος *μόνον.* — 14. *τρισάκις.* — 16. *ἀπεναντίας.* — 20. *οἷα.* — 21. *βρεταν̃ων.* — 26. ‖ Κώδ. 151,α.

Digitized by Google

ὡσαύτως καὶ σύ· γράμματα δὲ παρ' ἀλλήλων δεχόμενοι ἀγαπήσημεν ἂν καὶ μὴ δεχόμενοι δὲ τὴν αὐτὴν ἀγάπην ἐν Χριστῷ συντηροίημεν. Ἐρρωμένη διαφυλάττοιτο ἡ λογιότης σου.

ρνϐ'. Τῷ Βεριϐόῃ κῦρ Μανουήλ.

1. Τὸ γράμμα σου δεξάμενοι, πανεντιμότατε καὶ λογιώτατε δέσποτα, τόσον παρ' αὐτοῦ ψυχαγωγηθέντες ἀνεζωπυρήθημεν ὅσον ἐπὶ τῇ προτέρᾳ σου σιωπῇ μόνον οὐκ ἐκλείποντες ἠσχάλλομεν. Ὡς γάρ τις ὑετὸς ὀψιαίτερος ἐληλυθὼς ἠδίων ἐπιπίπτει διψώσῃ τῇ γῇ, οὕτω καὶ ἡμῖν πάλαι τὰ ἐπιστολιμαῖά σου ῥήματα προσδοκώμενα, εἶτα ὀψέποτε περιφλεγέσιν ἐπικαταρραγέντα ἄλλη τις ὑμνουμένη παρὰ τῷ θείῳ Δαυὶδ Ἀερμὼν δρόσος καὶ μύρον Ἀαρὼν ἀτεχνῶς ἔδοξε.

2. Τὰ πρὸς ἡδονὴν γὰρ ἡδέα μὲν τοῖς φιλοτοιούτοις καὶ αὐτὰ καθ' αὑτά, ἡδίω δὲ καὶ μᾶλλον μελλήσαντα καὶ τῇ ἀναβολῇ τὸ ἐπιθυμοῦν τῆς ψυχῆς ἐκκαύσαντα, ἀμέλει τοι καὶ καθ' Ὅμηρον ἐζώγρει με πῶς ἂν εἴποις ὀλιγοδρανέοντα, ὁμοῦ μὲν ἀναψύχοντα ὡς δροσόεντα, ὁμοῦ δ' εὐωδιάζοντα ὡς ἡδύπνοα. 3. Εἰ γάρ τοι καὶ δακνῶδες παρεμίγνυεν οἷς ἐτραγῴδει τὰς ἰδίας καὶ κοινὰς συμφοράς, ἀλλ' οὐδὲ τὸ ὑποκνίζον τοῦτο καὶ ἀγλευκὲς ἦν πάντη καὶ ἄχαρι. 4. Ὡς δὲ τὸ ἰνδικὸν εἴτε καὶ ἀράϐιον ξύλον· κινάμωμον τοῦτο καλοῦσιν οἱ ὀνομάτων θετικοί· κεκραμένον ἔχει τὸ γλυκάζον τῷ στύφοντι, οὕτω κἀκεῖνο τὸ μέρος τοῦ γράμματος τῷ δακεθύμῳ συνέπλεκε τὸ τερψίθυμον. Καὶ οὐ μᾶλλον παρελύπει οἷς ἐθρήνει περιπαθέστερον ἢ παρεμυθεῖτο οἷς ἐσεμνολόγει φιλοσοφώτερον, τά τε ἄλλα καὶ δι' ὧν πρὸ τῆς ἐνεγκαμένης καὶ θρεψα-

1. *παραλλήλων*.— 3. *ἐρρωμένος*.

ρνϐ'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 151,α - 151,ϐ.

8. *ἐπιστολιμαῖα*.— 10. *τίς*.— 13. *μελήσαντα*.— 15. *ἐζρώγρει*.— 20. *ἀρράϐιον*. — 21. *κεκραμένον*.

Digitized by Google

μένης ἐπένθεις τὴν ἀρετῆς καὶ λόγου διδάσκαλον, τὴν αἰτίαν τοῦ ἁπλῶς εἶναι ἐν δευτέρῳ τῆς χαρισαμένης τὸ εὖ εἶναι εὐγνωμόνως τιθέμενος. Καὶ τὴν μέν, καλῶς λέγων, βασιλίδα καὶ πόλιν γραμμάτων καὶ τροφὸν ἀγαθῶν ἀνδρῶν ὠνόμαζες, τὴν δὲ ἐσχατιὰν καὶ ἀγροικίαν καὶ νῆσον Κυκλώπων ἀνδροφάγων, οὐκ οὖσαν χθὲς καὶ πρώην τοιάνδε· ὥς που τὴν ἑαυτοῦ πατρίδα πεποίηκεν Ἡσίοδος ἐν χειμῶνι μὲν ψυχράν, ἐν δὲ θέρει πνιγηράν, τουτέστιν οὐδέποτε ἐσθλήν· τῇ δὲ βαρβαρικῇ κακουμένην ἐφόδῳ καὶ παρὰ τῶν ἄλλων βαρβαριζόντων κακυνομένην οἷα λοιμῶν ἀνδρῶν καὶ οὐκ εἰδότων τὸν Κύριον.

5. Ἐντεῦθεν καὶ τὴν ἐκ Βυζαντίου εἰς τὴν Εὔβοιαν ἐπάνοδον οὐ κάθοδον ἐπὶ πατρίδα ἢ ἀνάκαμψιν οἰόμενος ὠλοφύρου, ὡς ὀστρακισμὸν δὲ καὶ ἄλλην ἐπ' ἀλλοδαποὺς φυγήν. Οὐ γὰρ ἀγαπᾷς οἰκῶν πάτριον ἔδαφος, δυσκολαίνεις δὲ μᾶλλον ὡς παροικῶν καὶ κατὰ τὸν δίκαιον Λὼτ τὴν ψυχὴν τοῖς ἔργοις τῶν ἀθέσμων βασανιζόμενος. 6. Τῆς γὰρ κρείττονος πατρίδος ἐφιέμενος, ξένον σεαυτὸν τῶν παρόντων νομίζεις καὶ παρεπίδημον, τοῦτο δὴ ὅπερ ἡ ἀποστολικὴ μεγαληγορία τοῖς περὶ τὸν θεῖον Ἀβραὰμ φιλοσόφοις πατράσιν ἐπεμαρτύρησεν· οἷς διὰ πίστεως εἰςποιηθεὶς βεβαιοῖς τὴν υἱοθεσίαν διὰ τῶν ἔργων τῆς πίστεως. 7. Ἀτὰρ οὑτωσὶ ξενουμένῳ φιλοσόφως τί σοι καὶ τοῖς ἐν Χαλκίδι δασμολογουμένοις τυραννικῶς τε καὶ βαρβαρικῶς, ὡς εὔχεσθαι διατηρεῖσθαι τῆς ἐπηρείας τῆςδε ἀνώτερον, εἰ μή γε ἄρα τῶν ἀδελφῶν οἰκειούμενος ὡς φιλάδελφος ἢ τὰ τῶν ἐμο ‖ γενῶν ἁπλῶς ὡς φιλάνθρωπος ἀπηύξω τὴν τῶν ἐράνων πολυάριθμον ἐνδελέχειαν; 8. Τοῦτό γε μὴν δρῶν τε καὶ πάσχων εἰς ταὐτὸν πάλιν ἥκεις, ὦ θαυμάσιε, τοῖς μακαρίοις ἐκείνοις ἀνδράσιν, οἳ, μηδὲν κακὸν ἴδιον ἔχοντες ὥστε θρηνεῖν, τὰ τῶν ὁμοφύλων πενθοῦντες ἐδάκρυον, καὶ ὡς ἂν αὐτοὶ πρωτοπαθοῦντες, οὐκ ἄλλοις συμπάσχοντες,

4. *ὀνόμαζες.* — 14. *ἀλλοδαποῦς.* — 26. ‖ Κώδ. 151,6. — 28. *ταυτὸν.*

Digitized by Google

τὴν ὑπὲρ ἐκείνων ὑπὲρ σφῶν αὐτῶν ἱκετηρίαν τῷ θεῷ προσέφερον.

www.libtool.com.cn

9. Ναὶ καὶ εἴης μοι, φίλη κεφαλή, οὕτω διακείμενος καὶ τῇ τραχύτητι τοῦ καιροῦ ὕλῃ τελεωτέρας φιλοσοφίας χρώμενος, ἵνα τῷ κατὰ σὲ αὐτὸν ὑποδείγματι ὅσα καὶ τηλεφανεῖ πυρσῷ ἐπὶ λιμένα τοῦ καλοῦ καθορμίζοις τοὺς ναυαγοῦντας ἐν τῷ κοσμικῷ τούτῳ κλύδωνι, διαπραύνοις δὲ καὶ τὸ ἄλγος τῆς ἡμετέρας ψυχῆς ὥσπερ τισὶ σοφαῖς ἐπῳδαῖς τοῖς σοῖς γράμμασι. Προσειρήσθω παρ' ἡμῶν ὁ τῶν καλλίστων ἀδελφῶν κἀμοὶ φιλούμενος χορός. Ὁ Κύριος εἴη μεθ' ὑμῶν.

ρνγ'. Τῷ Τορνίκῃ κῦρ Εὐθυμίῳ.

1. Ἀψευδὲς καὶ τοῦτο, σοφὴ καὶ φίλη μοι κεφαλή, εἴρηκας ὡς ὀψὲ καὶ μόγις ἀντιπέμπομεν ἀλλήλοις τὰ ἐπιστολιμαῖα προσρήματα. Ὃ γὰρ καὶ δράσομεν, τόσον διαστάντες ἀλλήλων ὅσον τὸ ἀπὸ τῆς σῆς Χαλκίδος ἀναχεόμενον πέλαγος μεταξὺ τῶν τε μεσημβρινῶν τῆς Εὐβοίας καὶ τῶν ἀρκτικῶν τῆς Ἀττικῆς εἰς τὰς ἐν Αἰγαίῳ Κυκλάδας νήσους καὶ ἐμὰς ξεναγοὺς διαμηκύνεται; Ὅπερ καὶ δι' αὐτὸ μὲν τὸ μακροπόρον εἶναι ἄπλωτον ὡς τὰ πολλὰ τοῖς ναυτιλλομένοις ἀπόκειται, μάλιστα δὲ ὅτι καὶ οἱ κάκιστ' ἀπολούμενοι πειραταὶ, οὕτω τὰς νήσους ταύτας ὁσημέραι περιστοιχίζονται ὡς αὗται δῆλον ἐκυκλώσαντο, ὅθεν καὶ τὴν ἐπωνυμίαν κεκλήρωνται.

2. Οὕτω γοῦν καὶ διὰ ταῦτα σπανιώτατα διακομισταῖς γραμμάτων ἐντυγχάνοντες ἀγαπῶμεν καὶ τὰ ὀψέποτε διαπεμπόμενα ἀπολαμβάνοντες. Ὡς ἔγωγε δέος εἶχον οὐκ ἀδεὲς μὴ καὶ τὰ χρόνια ταυτὶ τέλεον ἡμᾶς ἐπιλίπωσι, τὴν σὴν ὑφο-

5. *αὐτὸν*.— 8. *ὥσπέρ τισι*.

ρνγ'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 151,*c* - 152,*a*.

Digitized by Google

ρώμενος ἐπὶ τὴν Βιθυνίαν διάβασιν. 3. Ἐπεὶ δὲ, ὡς ἀπέσταλκας, εἴασας τῷ τέως ἐκεῖθεν μεθορμίσασθαι, ἐγὼ μὲν εὐθὺς ἀνεθάρσησα, τὴν ἐπὶ τῷ πορρωτέρω ἀποικισμῷ δειλίαν ἀποβαλόμενος, σὲ δὲ τοῦ γενναίου καὶ μωσαϊκοῦ τεθαύμακα λήμματος. Ὃ γὰρ ἐκεῖνος εἵλετο, συγκακουχεῖσθαι τῷ λαῷ τοῦ θεοῦ, φησὶν ὁ Ἀπόστολος, ἢ πρόσκαιρον ἔχειν ἀπόλαυσιν ὡς θυγατριδοῦς Φαραὼ βασιλείοις Αἰγύπτου ἐνδιαιτώμενος, οὕτω καὶ σὺ πρὸ τῆς Ἀσιανῆς μακάρων εὐωχίας καὶ τῆς ἐκεῖ που ἀνειμένης ἀδείας ἔθου τὸ συντληπαθεῖν τυραννουμένοις ὁμογενέσι, σοφὸν κἀκεῖνο τοῦ Σολομῶντος ἡγησάμενος παράγγελμα «ἀγαθὸν εἰς οἶκον πένθους ἢ εἰς οἶκον πότου πορεύεσθαι. 4. Ἡδὺ μὲν γὰρ ὁρᾶν πολίτευμα τῆς οὐρανοπόλεως ἀντίτυπον καὶ συγχαίρειν βασιλείῳ ἱερατεύματι χαίροντι, ὡς ἐξὸν χαίρειν τὸν μέτοικον μὲν, οὐκ ἐπὶ γῆς δὲ ἀλλοτρίας καθήμενον, οὐδὲ τὰ ὑμνῳδὰ σχασάμενον ὄργανα, ὡς θεμιτὸν ᾄδειν τὴν ᾠδὴν Κυρίου τοῦ λοιποῦ. Τοῦ μικρολόγου γὰρ νόμου τὸ ἐν μιᾷ πόλει τὰ θεῖα θρησκεύεσθαι, τὸ δέ γε πανταχοῦ λατρεύειν ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ τῆς ἀπεριγράφου καὶ νέας χάριτος. 5. Κερδαλεώτερον δ' ὅμως τὸ κλαίειν μετὰ κλαιόντων ἀδελφῶν καὶ ξυναυλίαν πενθικὴν ἁρμόττεσθαι, καθότι τοὺς μὲν πενθοῦντας μακαρίζειν, τοὺς δὲ γελῶντας ταλανίζειν οἶδεν ὁ λόγος, καὶ σοφός τις διδάσκαλός φησιν ἔστι ποτὲ ἡδονῆς λύπη τιμιωτέρα καὶ κατήφεια πανηγύρεως καὶ γέλωτος οὐ καλοῦ δάκρυον ἐπαινούμενον. Καὶ οὐ μόνον ταῦτα λέγων, ἀλλὰ καὶ πάσχων ‖ δημοσιεύει τὸ πάθος οἷς ἐπιφέρει «ἀνιᾷ με τὰ τῶν ἄλλων τερπνὰ καὶ τέρπομαι τοῖς ἑτέρων ἀνιαροῖς». 6. Ταῦτ' εἴπερ τις εἰδὼς καὶ τῷ Σωτῆρι προτρεπόμενος, διὰ τῆς στενῆς εἰσιέναι πειθόμενος, συγκλήτου μὲν καὶ συνόδου κύκλους καὶ τὴν μετ' ἐκείνων γλυκύθυμον διατριβὴν χαίρειν εἴασας, συντυραννεῖσθαι δὲ Χαλκιδεῦσιν ἠγάπησας. Ἀλλὰ δοίη θεὸς καὶ συγχαρῆναι

2. *τωτέως*. — 20. *ἁρμιόττεσθαι*. — 22. *διδάσκαλος φησὶν*.— 25. ‖ Κωδ.152,α.— 27. *εἴπέρ*.

www.libtool.com.cn

Digitized by Google

τῆς καθαρᾶς τῶν λυπούντων ἀπαλλαγῆς, παρὰ τῆς οἰκείας ἀγαθότητος ἵλεως γενόμενος καὶ οὐχὶ πᾶσαν τὴν ὀργὴν αὐτοῦ ἐκκαύσας· ὃς καὶ τὴν σὴν πανυπέρτιμον κεφαλὴν διατηροίη ἐρρωμένην ψυχῇ τε καὶ σώματι.

www.libtool.com.cn

ρνδ'. Τῷ Εὐρίπου κῦρ Θεοδώρῳ.

1. Οὐκ ἔμελλες, ἱερώτατε, φύσει μισανθρώπους θῆρας λεοντοκομῶν ἐς τέλος διατηρηθῆναι τῆς ἀπ' αὐτῶν λύμης ἀνέπαφος, οἳ μετὰ τῆς ἄλλης θηριωδίας κἀκεῖνο ἐκμεμαγμένοι λεοντῶδες φαίνονται, τὸ θερμῆς ἀεὶ θήρας ἐφίεσθαι, χθιζὴν δὲ καὶ δαψιλῆ παρακειμένην μὴ προσποιεῖσθαι ὡς ἔωλον. 2. Εἴθε δὲ καὶ ἐπαύοντο ἐμφορούμενοι· ἦν γὰρ ἂν τὸ κακὸν τῇ διακοπῇ ἀνεκτότερον, ὡς νῦν γε τὸ ὁσημέραι τοῦτο καὶ ἄσβεστον τοῦ ἐκμυελισμοῦ ἕως πότε οἴσουσιν οἱ ἐν βρώσει ἄρτου κατεσθιόμενοι; Καὶ τὸν μὲν ὀφειώδηκτον ἐπαοιδὸν τίς ἐλεήσει, φησί τις σοφὸς, καὶ δικαίως ὁ τοιοῦτος οὐκ ἐλεεῖται ἐκὼν κατεπάδων καὶ προσεπαρώμενος τῶν ἰοβόλων καὶ τῆς τῶν τιθασευομένων παραπολαύων καταλλήλου ἀντιδεξιώσεως. 3. Σὲ δὲ, ἄκοντα μὲν καὶ πρὸς βίαν ἠναγκασμένον ἐκμειλίσσεσθαι θηρία ὧν τοὺς ὀδόντας, τὸ μωσαϊκὸν εἰπεῖν, ἐπαπέστειλεν ὁ θεὸς διὰ τὰς ἐμὰς παμπληθεῖς ἁμαρτίας, ἔπειτα δὲ μετὰ θεραπείαν τοσούτων ἐτῶν ἄντικρυς κυκλώπειον εὑρηκότα φιλοτησίας δεξίωσιν, ἐλεῶ καὶ οἰκτίζομαι καὶ πίστευσόν μοι. 4. Τοῦ παπᾶ Βασιλείου τὸν ἐν γράμματι διὰ βραχέων δεδηλωμένον πειρασμὸν πλατύτερον διηγησαμένου, πικρίας ἐνεπλήσθην καὶ κατήνεγκα ἐξ ὀφθαλμῶν δάκρυα, καὶ πρὸς ἐμαυτὸν οἰμώξας εἶπον· ποίαν ὁδὸν βαδιεῖταί

ρνδ'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 147,α.

8. *κἀκεῖνοι*. — 13. *ὀφιόδηκτον*. — 15. *προσεπαφώμενος*. — 16. *τιθασσευομένων*. *καταλλήλου* ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος *κατ' ἀλλήλου*.

Digitized by Google

τις ; οὐ καταδουλοῦται καὶ ὡς ἀνδράποδον τὰ ἐπιτεταγμένα παρὰ τῶν τυραννούντων διυπηρετεῖται, καὶ παρὰ χρῆμα ὡς δυσμενὴς ἀπελαύνεται ὑπερόριος· ἐξαγοράζεταί τις τὸν καιρὸν καὶ τοῖς θηρσὶ τὰ φίλα παρατίθεται βρώματα ἀμφοτέραις, ὅ φασιν, ἐπαντλῶν χερσὶ καὶ οὐδ' οὕτως ἀπομειλίσσεται εἰς τέλος τὴν θηριώδη γενεὰν καὶ μισάνθρωπον. Τοῦτο δὲ μόνον τῆς ἀτίμου δουλείας κερδαίνει, τὸ παραπεμφθῆναι τῇ παμφάγῳ γαστρὶ κατεδηδεσμένον πύματον.

5. Φεῦ τῶν ἀμηχάνων κακῶν, φεῦ τῆς ἀφύκτου συμφορᾶς. Ποῦ τις καὶ φεύξεται; Τοιαῦτα μὲν καὶ τηνικαῦτα ὠλοφυράμην, ἐπιθήκην τῶν ἐμῶν κακῶν τὸν σὸν πειρασμὸν ἡγησάμενος, μᾶλλον δὲ πάσης παραψυχῆς ἀφαίρεσιν. 6. Τὰ νῦν δὲ οὐχ οἷός τε ὢν ἀντίρροπον τῇ τοσῇδε θλίψει παράκλησιν ἐπιφέρειν σοι, τὸν θεὸν τῆς ὑπομονῆς καὶ παρακλήσεως ἐπιδοῶμαι ἄψασθαί σου τῆς καρδίας ἠρέμα, καὶ πρῶτα μὲν τὸ ὑποικουροῦν αὐτῇ ἄλγος ἐξῶσαι, εἶτα καὶ χαρὰν ἐμπνεῦσαί οἱ καὶ δύναμιν ὡς ἀντέχειν πρὸς τὰς ἐπαγωγὰς τῶν δεινῶν γενναιότερον. 7. Πάλιν δὲ περὶ τῆς ὑποθέσεως τοῦ ἀνεψιοῦ μου ἀξιῶ φροντίσαι ὡς οἷόν τε· εὐχαριστῆσαι γὰρ τῇ ἱερότητί σου καὶ ὑπὲρ τούτου ἔχει μεθ' ἡμῶν καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ, μαθὼν τὴν ὑπὲρ τοῦ πράγματος ἐν καιρῷ, καὶ τούτῳ τοιούτῳ, σπουδήν σου. Ὁ ἀνθοσμίας καὶ τἄλλα διεκομίσθησαν, καὶ θαῦμα πῶς καὶ τοῖς ἀπλήστοις τοῦ Ἅδου χάσμασιν ἐπαντλεῖς ὁσῶραι καὶ οὐδὲ ἡμῶν ἐπιλέλησαι.

ρνε'. Τῷ Πιστοφίλῳ κῦρ Γεωργίῳ.

1. Βαρύ τι χρῆμα τὸ ὄφλημα· διὰ τοῦτο καί τις σοφὸς ἔλεγεν, αἰτεῖν ὑγίειαν πρῶτον, εἶτ' εὐπραξίαν ‖, τρίτον δὲ χαί-

2. *παραχρῆμα*.— 13. *οἷος*.— 19. *οἷον*.

ρνε'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 152,6 - 153,α.

26. *ὑγείαν*. ‖ Κώδ. 152,6.

Digitized by Google

ρειν, εἶτ' ὀφείλειν μηδενί. Εἰ δὲ καὶ αὔξεται τὰ τῆς ὀφειλῆς καὶ ταῖς ἄλλοτε ἄλλαις προσθήκαις ἀεὶ ἐπιδίδωσι, τοῦτο ἤδη ἄλλο φορτίον καὶ ψάμμου βαρύτερον. Εἴη δ' ἂν καὶ λέγοιτο εὐλόγως ὀφειλὴ οὐ μόνον ἀργυρίου χρέος ἢ χρυσίου ἢ ἑτέρου οἱουδήτινος χρήματος, ἀλλὰ καὶ χάρις τις καὶ φιλοφρόνησις οὐκ ἀντίδοσιν δεχομένη, ἀλλ' ἀναπότιτος μένουσα. Ὁποῖον δή τι καὶ περὶ ἡμᾶς συμπέπτωκεν, ὦ θαυμάσιε. 2. Σὺ μὲν γὰρ συχνὰς ἡμῖν ἐπαντλεῖς τὰς χάριτας, ἐν γέ τι τῶν ἐπιτηδείων καὶ ὧν σπανίζομεν ἐνταῦθα παροικοῦντες στέλλων ἀεὶ διαπόντιον καὶ καθιλαρύνων τὸ παραλυποῦν τοῦ ἐνδέοντος. Ἡμεῖς δὲ μηδὲν ἔχοντες ἀντιχαρίζεσθαι μηδ' ὁπωσοῦν ἀμειβόμενοι, ἀχθόμεθα κατάχρεῳ γινόμενοι καὶ βαρυνόμενοι συχνοῖς χαρίτων ὀφλήμασι καὶ ὧν ἡ διάλυσις ἀπογνωστέα ἡμῖν ὥςπερ καὶ τῷ ἐν Ψαλμοῖς ἁμαρτωλῷ, ὃς δανείζεταί φησι καὶ οὐκ ἀποτίσει.

3. Σὺ δὲ οὐ πρὸς ἡμᾶς μόνους οὕτως ἐλευθερίως καὶ φιλοφρονητικῶς ἔοικας διακεῖσθαι, ἀλλ' ὡς ἡ παρὰ πολλῶν ἀπαγγέλλει φήμη καὶ εἰς ἑτέρους πολλοὺς ἐξαπλοῖς τὴν χρηστότητα. Τὸν δὲ διακομιστὴν τῶν σῶν μὲν ἀποστολῶν, τῶν δ' ἡμετέρων κενῶν ἐπιστολῶν, τὸν Συρόπουλόν φημι Ἰωάννην, οὕτως οἰκτείρεις, ὡς αὐτὸς διόμνυται, καθὼς ἂν ὁ γεννήσας αὐτὸν πατὴρ ᾤκτειρε. 4. Γένοιτό σοι τοιγαροῦν ἀγαθὰ πολλὰ καὶ μᾶλλον τὰ τῆς ἄνω Ἱερουσαλὴμ, ὅτι ἡνίκα σχεδὸν πάντες τὴν τῶν ἀρχόντων ἀπληστίαν καὶ ἀπανθρωπίαν ζηλοῦσι, τότε σὺ τῶν πάλαι προσόντων σοι μετρίων μεταδίδως τοῖς χρῄζουσιν. Οὗ καὶ πολλὴν ἐκδέχου τὴν θεόθεν ἀντιμισθίαν, πολλαπλασίονα δὲ μάλιστα τῆς ἐπὶ τῷ Συροπούλῳ φιλανθρωπίας ἀντίδοσιν. Ἐρρωμένος ψυχῇ τε καὶ σώματι σώζοιο.

---

4. ὀφειλὴν. — 5. τίς. — 11. μηδ' ὁποσοῦν. — 14. δανείζεται φησί. — 20. συρόπουλον φημί.

Digitized by Google

www.libool.com.cn

ρνζ'. Τῷ καθηγουμένῳ τῆς σεβασμίας μονῆς τῆς Καισαριανῆς.

1. Ἔδει, τιμιώτατε καθηγούμενε τῆς σεβασμίας μονῆς τῆς Καισαριανῆς, καὶ τοὺς παρόντας μὲν δεσπότας θεραπεύειν παντοίως καὶ ἀποπληροῦν τὰ καταθύμια αὐτοῖς, μεμνῆσθαι δὲ ὅμως καὶ τῶν παρελθόντων, εἴτε ἤδη τεθνήκασιν εἴτε καὶ μικρὸν ἔτι ἐμπνέουσιν, ὥςπερ καὶ ἡμεῖς· οἵτινες καὶ ὡς νεκροὶ ἀπὸ καρδίας τῆς σῆς ἐπελήσθημεν, ὡς αὐτὰ μαρτυροῦσι τὰ πράγματα, καὶ οἱ συνόντες μὲν ἡμῖν ἐν τῇ ὑπερορίᾳ ταύτῃ, τῆς σῆς δὲ ἀποστροφῆς, ἵνα μὴ λέγω ἀστοργίας, συναπολαύοντες. 2. Τίνες οὗτοι; Ὁ ὑπομνηματογράφος κῦρ Γεώργιος ὁ Βαρδάνης, ὁ πτωχοηγούμενος τοῦ ἐνταῦθα μοναστηρίου καὶ ὁ δουλευτὴς ἡμῶν μοναχὸς Πέτρος. 2. Ὧν ὁ μὲν ἡγούμενος ἀπὸ τοῦ ὑστερήματος αὐτοῦ ὠνησάμενος δέκα μελισσῶν κυψέλας παρέδωκε τῇ σῇ ὁσιότητι ὥςτε ἐν τῷ κατὰ σὲ Ὑμηττῷ νέμεσθαι καὶ ἐπιδιδόναι εἰς αὔξησιν, λαμβάνειν τε τὸν ἡγούμενον τὴν αὐτῶν ἐτησίαν πρόςοδον. Σὺ δὲ τεσσάρων ἤδη παρελθόντων ἐνιαυτῶν οὐ μόνον οὐκ ἀποδέδωκας καρπόν τινα, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν τὸν μελισσῶνα λέγεις διαφθαρῆναι.

3. Καὶ τῷ μὲν συνηγουμένῳ σοι τούτῳ τοιαύτην ἀγάπην καὶ πίστιν τετήρηκας. Τὰ δέ γε παρ' ἡμῶν ἀνατεθέντα μοναστήρια τῷ τε Βαρδάνῃ καὶ τῷ μοναχῷ Πέτρῳ εἰς μικρὰν αὐτῶν ψυχαγωγίαν αὐτός καὶ ταῦτα ὁλοκλήρως ὠκειώσω, τοῦ φίλου καιροῦ κατεμφορούμενος. 4. Περὶ ὧν καὶ διὰ γραμμάτων καὶ διὰ μέσων ἀνδρῶν ἀξιοῦντες ποιῆσαί τινα οἰκονομίαν ὥςτε παρανοσφίζεσθαί τι ἀπ' αὐτῶν τοὺς δηλωθέντας, οὐδ' ἀποκρίσεως ψιλῆς ἠξιώθημεν. Καὶ θαυμαστὸν οὐ-

ρνζ'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 152,6 - 153,α.

12. *αὐτοῦ*.— 13. *κυψέλλας*.— 24. *ποιῆσαι τινὰ*.

Digitized by Google

δέν· ἴσως γὰρ καὶ σὺ τὰ καθ' ἡμᾶς ἀγνοεῖς καὶ νομίζεις ὥσπερ καὶ τῶν Λατίνων καὶ τῶν Ῥωμαίων τινὲς, ὅτι τὸν τοσοῦτον χρόνον ὃν ἐν Ἀθήναις ἀρχιερατεύων διεγενόμην, πλεῖστα ‖ ἐταμιευσάμην ἀποθησαυρίζων χρήματα, ἃ καὶ φεύγων αὐτόθεν ἐπεφερόμην ὑπερορίας ἐφόδια, ὧν καὶ οἱ μεθ' ἡμῶν παραπολαύουσι πλουτοῦντες καὶ τρυφῶντες.

5. Ἀλλ' εἴπερ τοιαῦτα καὶ σὺ διαλογίζῃ περὶ ἡμῶν, εὖ ἴσθι ὡς πεπλάνησαι, ἀδελφέ. Οἶδε γὰρ ὁ καρδίας καὶ νεφροὺς ἐτάζων Κύριος ὡς ἀργύριον ἢ χρυσίον οὐκ ἐπεθύμησα ἀποθησαυρίσαι ὥστε ἔχειν εἰς ἔπειτα, ἀλλ' ἅμα τῷ εἰσκομισθῆναι, πολλάκις καὶ πρὶν εἰσκομισθῆναι τὰς τῆς ἐκκλησίας εἰσόδους, εἰς τὰς δεούσας χρείας ἀνήλισκον. 6. Ὅτε δὲ τῶν Ἀθηνῶν ἐξήειμεν ὅσα δαπάνης ἕνεκα ἐκομιζόμεθα, ταῦτα ἐπαναπλεύσαντες εἰς Θεσσαλονίκην παρὰ τὸν καρδινάριν καὶ πάλιν κατελθόντες εἰς Εὔριπον, κἀκεῖθεν δεῦρο διαπλωιζόμενοι ἀνηλώσαμεν πάντα ἐντὸς ἐνιαυτοῦ. Ἔκτοτε δὲ εἰς τοὺς ἀκενώτους τῆς θείας Προνοίας θησαυροὺς ἀπείδομεν καὶ οὐδενὸς τῶν ἀναγκαίων ἄχρι τοῦ δεῦρο καιροῦ ἐστερήθημεν διὰ τοὺς ἀπείρους οἰκτιρμοὺς τοῦ θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. 7. Ὥστε μήτε ἐν τῇ σῇ καρδίᾳ, μήτε ἔν τινι ἄλλῃ τοιοῦτοι λογισμοὶ ἀναβαινέτωσαν, μᾶλλον δ' ἕκαστος ὅπερ ἂν βούλοιτο καὶ διαλογιζέσθω. Καὶ οὐδὲν ἐμοὶ μέλει εἴ τις οἴεταί με πυρέττειν ὑγιῶς ἔχοντα Χριστοῦ χάριτι, ὃς καὶ τῇ σῇ τιμιότητι ἵλεως γένοιτο.

---

4. ‖ Κώδ. 153,α. — 8. *πεπλάνησε*. — 10. *εισέπειτα*. — 14. *καρδιῶν*. — 15. *κακεῖθεν*. — 16. *ακενώτους καὶ θείας*. — 22. *μέλλει*.

Digitized by Google

ρνζ'. Τῷ καθηγουμένῳ τῆς σεβασμίας μονῆς τοῦ ἁγίου Μελετίου κῦρ Ἰωαννικίῳ.

1. Πατάξω, φησί, τὸν ποιμένα καὶ διασκορπισθήσονται τὰ πρόβατα τῆς ποίμνης. Ταῦτα τὰ τῆς θείας ἀπειλῆς εἴπερ τινὶ κἀμοὶ τῷ ψευδοποίμενι συμπέπτωκεν, ὦ θεία καὶ φίλη μοι κεφαλή. Παταχθέντος γάρ μου ὡς ἀπείρου ποιμένος σκεύεσι χρωμένου κατὰ τὸ γεγραμμένον καὶ ψευδομένου τὰ τοῦ ἐπαγγέλματος, τῶν προβάτων ἃ μὲν κατάβρωμα τοῖς θηρσὶν ἔκκειται, ἃ δὲ διασκίδναται ὅποι τύχῃ ἕκαστον. 2. Ἀλγῶ μὲν οὖν ἐπὶ τούτοις ἐγὼ καὶ πηγὰς δακρύων ζητῶ παθαινόμενος, ψυχαγωγοῦμαι δ' ὅμως μετρίως εἴποτε πυθοίμην προσπεφευγέναι τι τῶν ἡμετέρων ἢν ὅτε τουτωνὶ λογικῶν θρεμμάτων τῇ κατὰ σὲ φιλοσόφῳ μάνδρᾳ καὶ ὑπὸ σοὶ καλῷ ποιμένι εἰς τόπον χλόης τῆς πρακτικῆς ἀρετῆς καὶ ἐπὶ ὕδατος ἀναπαύσεως τῆς θεωρητικῆς ἀποχρώντως ἐκτρέφεσθαι. 3. Ὥσπερ ἄρα καὶ ἐπὶ τῷ ἡμετέρῳ ἐντιμοτάτῳ πρωτεκδίκῳ, τῷ Ὀρφανῷ, παρεκλήθημεν, πεφευγότι μὲν τὸ δουλικῶς ὑποδρηστεύειν τυραννίδι βαρβαρικῇ, ἑλομένῳ δὲ κατὰ θεὸν συγκακουχεῖσθαι τῷ ὑπὸ σὲ ἱερῷ τάγματι, μᾶλλον δὲ συγκατατρυφᾶν τοῦ Κυρίου, εἰπεῖν τἀληθέστερον, δν καὶ ἡ σὴ τελειότης καὶ ἡ ὑπ' αὐτὴν ἀδελφότης ὑποδέξεται δήπου ἀσμενέστατα δι' ἣν καὶ ἐν κλήρῳ ἐκκλησιαστικῷ τεταγμένος ἐπεδείκνυτο ἀρετήν. Εἰ γὰρ καὶ πρότερον εὐλαβῶς καὶ ὑποσέμνως βεβίωκε, πολλῷ γε νῦν μᾶλλον, ὅτε εἰς μείζονα καὶ ἀκριβεστάτην φιλοσοφίαν ἑαυτὸν ἐπέτεινεν. 4. Ἀλλὰ μέμνησθε καὶ ἡμῶν, ὦ μακάριοι, ἐν ταῖς πρὸς τὸν Κύριον ἐπάρσεσι τῶν ὑμετέρων ὁσίων χειρῶν, οἳ καὶ θυσιαστηρίων ἐξώσθημεν ὧν ἀναξίως κατετολμῶμεν ἀνάγνοις ψυχαῖς καὶ χερ-

ρνζ'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 153,α - 153,6.

2. *εἴπέρ τινι.*— 10. *προσπεφευγέναι.*

Digitized by Google

σὶν ἀνίπτοις, ὃ λέγεται, προσαπτόμενοι καὶ οὐδ' ἐν φροντιστηρίῳ ἀσκητικῷ τὸ τῆς ζωῆς ὑπόλοιπον ἀποπλῆσαι ἠξιώμεθα. 5. Ὥσπερ δὲ πορθμεῖον σαπρὸν ἀνέμων βίαις βασανισθὲν, εἶτα τελευταῖον ἀκτῇ τραχείᾳ προσαραχθὲν διαλελυμένον ἐκβράσσεται, οὕτω καὶ ἡμεῖς ἐν τῇ νήσῳ τῇδε λείψανον ἐλεεινὸν ναυαγίας παρὰ τοῦ δεινοῦ κλύδωνος προσεπτύσθημεν ‖ καὶ ὡς σκεῦος ἀπολωλὸς ἐλογίσθημεν. 6. Εἴη εὐλογητὸς ὁ θεὸς μαστιγώσας ὀλίγα ὧν ἡμαρτήκαμεν· ὃς καὶ ἵλεώς μοί ποτε διὰ τῶν ὑμετέρων εὐχῶν γένοιτο. Ἡ ὑπὸ τὴν σὴν τελειότητα πανευδαίμων συνοδία προσειρήσθω παρ' ἡμῶν ἐν ἀγάπῃ πνεύματος.

ρνη'. Τῷ ὑπομνηματογράφῳ κὺρ Γεωργίῳ τῷ Βαρδάνῃ.

1. Ὅμηρος μὲν ἀπὸ δυεῖν πίθων τῶν τε ἀγαθῶν καὶ κακῶν τὰ τοῖς ἀνθρώποις διδόμενα κίρνησιν, ἀποφαινόμενος δήπου τὸ μηδὲν εἶναι τῶν ἀνθρωπίνων τοῦ ἐναντίου καθαρῶς ἀνεπίμικτον. Σὺ δὲ, φιλομαθέστατε υἱὲ, οὐ μίαν τινὰ ἐπιστολὴν ἐξ ἑκατέρων τῶν ἐναντίων κεκραμένην, δύο δὲ ἀνὰ μέρος ἀμιγεῖς ἀλλήλων ἀκραιφνῶς μοι ἐνέχεας. 2. Ὧν ἡ μὲν προτέρα ἐγχειρισθεῖσά μοι ἔδοξεν ἀτεχνῶς εἶναί τις φιάλη, ἣν Πίνδαρος πρὸς λύραν ἄδων φησὶ δωρεῖσθαι παρὰ κηδεστοῦ προπίνοντος νυμφίῳ παγχρύσεον ἔνδον ἀμπέλου κοχλάζουσαν δρόσῳ· τῷ τε γὰρ ἔξωθεν χρυσαυγεῖ τῆς φράσεως ἤγαλλε, πῶς εἴποις, καὶ τῷ ἔνδον καχλάζοντι φρενὸς γλυκεῖ καρπῷ ὡς ἄλλῳ νέκταρι Μουσῶν, κατὰ τὸν αὐτὸν εἰπεῖν καὶ ταυτὶ, γάνος τῇ καρδίᾳ ἐνεστάλαττεν ἄρρητον.

3. *ἀνέμω.*— 4. *προσαρραχθὲν.*— 7. ‖ Κώδ. 153,6. — 9. *μοι ποτὲ. γένοιτο ὑπὸ.*

ρνη'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 153,6 - 154,α.

12. *δοιεῖν.*— 14. *μηδὲν.* — 18. *ἐγχειρισθεῖσα.*

www.liptodl.com.cn

Digitized by Google

3. Ἔχαιρον οὖν διὰ ταῦτα καὶ μάλισθ' ὅτι μηδὲν περὶ τῆς νόσου ὅλως ἀπήγγελλεν, ὅτι μὴ μόνον πικροχύμου τινὸς ἰατρικῆς παρεμέμνητο κύλικος παρεσκευασμένης καὶ ὅσον οὐδέπω προσφερομένης σοί· ἀφ' ἧς καὶ συλλογίζεσθαι ἐπῆλθεν ὡς καὶ καθαρτηρίῳ φαρμακοποσίᾳ ἐχρήσω καὶ τοῦ λυποῦντος ἀπήλλαξαι, οὕτως ἀχράντου ψυχαγωγίας κατεμφορούμενος ὡς τὰ καθ' ἡδονὴν καὶ εὐχήν μοι ἀπέχων ἱλαρῶς εἴπερ ποτὲ καὶ ἥδιστα εἶχον. 4. Οὔπω δὲ τρεῖς ἢ τέτταρας τῆς ἡμέρας ὧραι παρῴχοντο καὶ δεύτερον ἐγχειρίζεταί μοι γράμμα, ποτήριον ἄντικρυς ἀκράτου πλῆρες πικράσματος. Ἅμα γὰρ χεῖρας καὶ ὄψιν ἐπέβαλον αὐτῷ καὶ παρὰ χρῆμα τοῦ ἐκεῖθεν ἀποβλύζοντος ἀψινθιώδους ἀναπέπλησμαι χυμοῦ. Οὐδὲν γὰρ ὑγιὲς εὐθὺς ἀρχῆς ἀπ' ἄκρης ἀπήγγελλεν ἡ κακάγγελος ἐπιστολή, ἀλλὰ τοὐναντίον ἅπαν, τὸ ἔτι δῆλα δὴ νοσεῖν σε κἀν τοῖς αὐτοῖς εἶναι κακοῖς, μᾶλλον δὲ ἀλγεῖν εἴπερ ποτέ. Ἐντεῦθεν ἀπὸ ἀκοῆς ταύτης πονηρᾶς τε καὶ παλιμφήμου ἀθρόα μοι καὶ ἀδόκητος μεταβολή τις ἐμπέπτωκε, τὸ τῆς ψυχῆς ἵλεων ἐκτραχύνουσα καὶ ἐξ ἄκρας γλυκυθυμίας εἰς ἄκραν ἀηδίαν καταβάλλουσα. 5. Καὶ σὺ μὲν φιλανθρωπότερα μᾶλλον ἢ σοφώτερα περὶ ἡμῶν βουλευσάμενος παρὰ τὴν ποιητικὴν εἰκονογραφίαν προὐνοήσω ἁπλῆς με τέρψεως γεῦσαι καὶ εἰλικρινοῦς ἀκριβῶς καὶ παρὰ τοῦτο τὴν καλὴν τὰ πάντα καὶ τῶν ἐναντίων ἀσύμπλοκον προέπεμψας ἐπιστολήν. Ἔλαθες δὲ σαυτὸν οὐκ εἰς μακρὰν διὰ τῆς δευτέρας ἐπεγχέας μοι λύπην ἀντίζυγον. Ὡς ἄμεινον ἦν κρᾶμα προτείνειν γλυκύπικρον· συμμέτρως γὰρ ἂν εἶχε, τῶν ἐναντίων ὑπ' ἀλλήλων ἀμβλυνομένων ὡς ἠρέμα ἥδεσθαί τε καὶ ἐν μέρει ὡσαύτως ἀηδίζεσθαι· ἢ διακεκριμένον ἄκρως θάτερον παρὰ θάτερον, καὶ νῦν μὲν ὡς εἰς σταθηρὰν μεσημβρίαν εὐθυμίας ἐξάγειν καὶ πάντη ἀνέφελον ἢ μετεωρότερον ἐπαίρειν εἰς ἡδονήν, νῦν δὲ εἰς λύπης ἀλαμπῆ ζόφον ῥιπτάζειν ἢ χαμαὶ καταρράσσειν ἐξάπινα πρὸς τὸ δύσθυμον.

7. εἴπέρ ποτε.— 11. παραχρῆμα.— 14. δηλαδὴ.— 15. καὶ τοῖς. εἴπέρ ποτε.— 21. εἰκονογραφίαν. — 27. ἠρέμα ἥδεσθήτε.

Digitized by Google

6. Οὕτως ἀκράτου πικρίας ἐπλήσθην, ὁμοῦ δὲ καὶ ἀμηχάνου ἀπορίας, πυθόμενος ἔτι τῷ αὐτῷ ἄλγει προσταλαιπωρεῖν σε μετὰ τὰ ἰατρικὰ φάρμακα, μετὰ τὴν χρηστοτέραν δίαιταν καὶ τὴν ἐν πατρίδι διατριβήν, εὖ ἐχούσῃ τοῦ περιέχοντος, καίτοι τοῦ κεφαλαλγοῦς πάθους ἀπαλλαγέντι, ὅπερ ἔχων ἐνθένδε μετέβης Ἀθήναζε. Ἀπέχρη σοι εἰς λόγον κακώσεως τὸ τοῖς πολίταις συναλγεῖν, ὧν πᾶσα μὲν κεφαλὴ εἰς πόνον, πᾶσα δὲ καρδία εἰς λύπην, προφητικῶς εἰπεῖν.

7. Νῦν δ', ὡς ἀπέσταλκας, οὐκ ἐν τοῖς αὐτοῖς κακοῖς ‖ ἐταζόμενος διατελεῖς, ἀλλ' ἐν πολλῷ χείροσι καί σοι τὰ τοῦ ἄλγους ἐπέδωκεν, εἴπερ πρὸς τῷ ἐντεῦθεν ἄλγει τῆς κεφαλῆς καὶ τὸ αὐτόθεν ἐπιτιθὲν εἰς διπλάσιον κεκορύφωται. Καὶ σὺ μὲν τοῦ πειρασμοῦ τὴν αἰτίαν εἰς τὴν κάκιστ' ἀπολουμένην ἁμαρτίαν ἀναφέρεις φρονῶν, τοῖς γραφικοῖς λόγοις ἑπόμενος, τοῖς τε ἄλλοις καὶ τῷ «ὁ ἁμαρτὼν εἰς θεὸν ἐμπεσεῖται εἰς χεῖρας ἰατροῦ». 8. Μήποτε δὲ καὶ καθ' ἣν μεμάθηκας ἀναλυτικὴν ἀντιστροφὴν χρὴ λέγειν, ὅτι εἴ τις ἁμαρτὼν εἰς θεὸν εἰς χεῖρας ἐμπίπτει ἰατροῦ, καί τις ἐμπεσὼν εἰς χεῖρας ἰατροῦ, ἐκὼν δῆλον ὅτι καὶ δι' ὀλιγοπιστίαν, ἁμαρτάνει εἰς θεὸν καὶ παρὰ τοῦτο ἰώμενος μένει ἀνίατος. Οὕτω γὰρ καί τις τῶν Ἰσραηλιτῶν βασιλέων τοὺς πόδας ἀλγήσας καὶ μὴ πρὸς θεὸν καταπεφευγὼς, ἀλλ' εἰς ἰατροὺς, τόν τε θεὸν παρώξυνεν, ὡς ἀνέγνωμεν, καὶ τῶν ἰατρῶν οὐκ ἀπώνατο. 9. Πολλὰ δὲ ἦν δεῦρο τὰ σὲ μὲν συνωθοῦντα προσκαταφεύγειν καὶ μὴ δοκεῖν ὑπέρφρονα ὡς οὐκ ἐπιδεόμενον δῆθεν ἀνθρωπίνης καὶ τεχνικῆς βοηθείας, τὸν δὲ θεὸν κάμπτοντα εἰς τὸ θᾶττον ἰάσασθαι. Τίνα δὲ ταῦτα; ἡ ἐπὶ ξένης τληπάθεια, τὸ μοχθηροδίαιτον, τὸ τῆς νόσου δυσχείμερον καὶ παρ' ἅπαν ἀψυχαγώγητον καὶ ὅλως ἀνίατρον. Ὡς γὰρ ἐν ταῖς ἀσθενείαις ἡ δύναμις τοῦ θεοῦ τετελείωται, οὕτω καὶ κατὰ τὸ πλῆθος τῶν ὀδυνῶν αἱ παρακλήσεις αὐτοῦ παραμυθοῦνται τὰς ὀδυνωμέ-

5. *ἀπαλαγέντι.*— 9. ‖ Κώδ. 154,*c*. — 18. *τίς*. — 19. *δηλονότι.*— 28. *παράπαν*.

Digitized by Google

νας ψυχάς. 10. Πλὴν ἀλλὰ καὶ νῦν καταφευκτέον ἐπὶ τὸν ἰατῆρα ψυχῆς ὁμοῦ καὶ σώματος, κἀκεῖνος μετὰ τὸ ἐλεγχθῆναι τὴν ἀνθρωπίνην βοήθειαν ἐπορέξει σοι τοῦ ἄλγους ἀπαλλαγὴν καὶ δείξει εὐφραινομένην ἐπὶ σοὶ καὶ τοῖς λοιποῖς τέκνοις τὴν σεμνοτάτην μητέρα καὶ καλλίπαιδα· ἥτις καὶ παρ' ἡμῶν προσειρήσθω.

11. Ἐπλάτυνας τὰ διαβήματά μου ὑποκάτω μου, ἀποστείλας μοι φελλωτὰ καὶ εὐρύχωρα σανδάλια. Οὔκουν ἀσθενήσουσι τοῦ λοιποῦ τὰ ἴχνη μου τῇ στενότητι πλέον τῶν ἐμβάδων ἢ τῇ ψυχρότητι τῆς ὥρας πιεζόμενα καὶ συμπιλούμενα. 12. Τὸ πρὸς τὸν ἰατρὸν κῦρ Νικόλαον γράμμα λαβὼν ἔπελθε· οὐκ ἄχαρι πάντη δόξει τῇ σῇ ἀκοῇ, ὡς οἶμαι, εἴ γε μὴ χαυνωθεὶς παρὰ τοῦ φιλεπαινέτου Καλοκαιροῦ ἡπάτημαι καὶ τὸ μὴ ὂν εἶναι οἶομαι, ἢ καὶ αὐτὸς σὺ τοιοῦτον οἰηθῇς ὑπὸ τοῦ ἄγαν φιλεῖν. Οὐ γὰρ δῶρα μόνον, ὡς γέγραπται, ὀφθαλμοὺς σοφῶν ἐκτυφλοῦσιν περὶ τὸ δίκαιον, ἀλλὰ καὶ φιλία ἀκραιφνὴς περὶ ὁποτοῦν φιλούμενον. Ἐρρωμένος ψυχῇ τε καὶ σώματι σώζοιο.

ρνθ'. Πρὸς τὸν κῦρ Εὐθύμιον.

1. Ὡς σπαρτίον κόκκινον χείλη σου καὶ ἡ λαλιά σου ὡραία. Τοῦτο, οἶμαι, Σολομῶν πρὸς τὴν ἐπιστημονικὴν ψυχήν, εἴτ' οὖν νύμφην, εἴρηκε, καθότι οἷόν τι σχοινίον φοινικοβαφὲς διὰ τῶν χειλέων ἕλκουσα ἡ φωνὴ τό τε ἐξέχον ἐλέγχουσα καὶ τὸ εἰςέχον εἰς ἰθυτενῆ γραμμὴν ἀποξέει· διὰ τοῦτο καὶ ἐπάγει εὐθὺς «καὶ ἡ λαλιά σου ὡραία». Κατὰ καιρὸν δὲ πάντα φθέγγεται. 2. Ἐπεὶ γοῦν καὶ ἡμεῖς, ἴχνεσιν ἀμυδροῖς τῶν τῆς ψυχῆς καὶ σώματος ἀντιθέσεων ἐπακολουθήσαντες, φιλο-

7. *ὑποκάτω*.— 10. *τῆς ψυχρο* .— 13. *καλοῦ καιροῦ*.

ρνθ'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 154,α - 154,6.

Τίτλος. *τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν κῦρ εὐθύμιον*.— 23. *ἀποξέειν*.

www.libtool.com.cn

Digitized by Google

τιμότερον ἐπετάθημεν εἰς τὸ ἀρχιτεκτόνημα τοῦτο, δέον ἐκρίναμεν ἐμφανίσαι τοῦτο τῇ σῇ λογιότητι καὶ ποτὶ σπάρτᾳ τῇ σῇ παραθεῖναι καὶ γνωριεῖν ὅπως ἄρα καὶ ἔχει. 3. Καὶ εἰ μὲν κρίνεις ἄξιον ἀκοῆς διάδος καὶ τοῖς αὐτόθι φιλολόγοις, εἴπερ μὴ ἀπεβαρβαρώθησαν ὑπὸ τῆς κρατούσης ἰταλικῆς τυραννίδος ἢ καὶ εἰς ἀλλοτρίαν ἀπῳκίσθησαν. Ὥσπερ ὁ Πυθαγόρας μὲν διὰ τὴν τυραννίδα τοῦ Πολυκράτους εἰς Ἰταλίαν μετῴκησεν, ἀφ' οὗ καὶ μεγάλη Ἑλλὰς ἡ Ἰταλία ὠνόμαστο. Ἀριστοτέλης δὲ, τὰς Ἀθήνας λιπὼν, εἰς τὴν κατὰ σὲ Εὔβοιαν μετέβη, τὴν τυραννικὴν συκοφαντίαν περιιστάμενος, ἄλλην ἐπ' ἄλλῃ ὁρῶν ὡς ‖ ὄγχνη ἐπ' ὄγχνῃ γηράσκει σῦκόν τ' ἐπὶ σύκῳ συνεχῶς ἐπανατέλλουσαν· εἶχε δὲ πρὸ ὀφθαλμῶν τὸ τοῦ Σωκράτους κώνειον. Εἰ δ' ἄλλως σοι δόξει ἔχειν, ἀνάπεμψον αὖθις πρὸς τὸν πέμψαντα. Ἔρρωσο ἡ τῶν καθ' ἡμᾶς φιλολόγων ἐπιφυλλίς.

ρξ΄. Τῷ χαρτοφύλακι κῦρ Γεωργίῳ τῷ Βαρδάνῃ.

1. Βαβαὶ τῆς τόλμης ὅτι καὶ νῦν χειμῶνος ἤδη προςέρποντος ὅτε πᾶς σωφρονῶν ναυτίλος ὑπὲρ καπνοῦ τίθησι τὸ πηδάλιον, αὐτὸς θαλάσσης καταθαρσεῖς καὶ τὸν ἐξ Ἑλλάδος ἄχρι καὶ Προποντίδος ἀνάπλουν οὔμενουν οὐκ ὀκνεῖς. Τίς σοι τοσοῦτον μένος καὶ θάρσος ἐνέπνευσεν, ὦ γενναῖε; Πότερον ἔρως τις θερμότερος, ᾧ πάντα τολμητέα καὶ βάσιμα, μὴ ὅτι πλεῖν σφαλερῶς ἀναπείθοντι, ἀλλὰ κατὰ ξιφῶν, ὅ φασι κυβιστᾶν, ἢ ἡ κατὰ τὸν παριόντα χειμῶνα ἐπὶ τὸ Βυζάντιον ἄνοδος, πολλοῖς καὶ ποικίλοις ἐγγυμνάσασα ναυαγίοις, ἐμπειρόπλουν τινὰ καὶ θαλάττιον ἀπετέλεσε καὶ οἷον κατατολμᾶν μεγάλων πελαγῶν καὶ ὅτε νότος ἔσχατα φυκία κινεῖ; Πλὴν

9. *λοιπὼν*.— 11. ‖ Κώδ. 154,6. *σύκον*.— 13. *ἄλλος*.

ρξ΄. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 154,6.

21. *τίς*.

www.libtool.com.cn

Digitized by Google

ἐνθυμητέον ὡς οὐδὲ τοὺς τοιούτους αἰδεῖται κλύδων ὅτε σφο-
δρὸς ἐμπεσὼν ὅπλα πάντα ταράξει νηὸς καὶ αὐτοῖς ἀνδράσι
καταδῦσαι φιλονεικεῖ. 2. Ἀτὰρ τί ταῦτά σοι ὥςπερ δεδιτ-
τόμενος ἐπιστέλλω ἅπαξ ἅπερ προέθου ἐξανύσαι δήπου σπεύ-
δοντι; Οὐκοῦν εὐοδά σοι γένοιτο τά τε βουλητέα καὶ τὰ
τοῦ πλοὸς, τοῦ θεοῦ διευθύνοντος. Εἴης ἐρρωμένος ψυχῇ τε
καὶ σώματι.

ρξα'. Τῷ καθηγουμένῳ τῆς μονῆς τοῦ ἁγίου Μελετίου κῦρ Ἰωαννικίῳ.

1. Ἄγευστος μέν εἰμι τῆς μοναχικῆς φιλοσοφίας τὸ παρ'
ἅπαν, ὁσιωτάτη μοι κεφαλὴ, ὡς ἐν κοσμικῷ τυρβασμῷ παρ'
ὅλον μου τὸν βίον πολιτευσάμενος. Πλὴν ἐκεῖνο καὶ σφόδρα
ἀκριβῶς ἐπίσταμαι ὡς ὅσα τῶν ἱερῶν φροντιστηρίων φιλοπο-
νώτερον αἰτοῦνται τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν καὶ βραχὺν
λόγον τίθενται γῆς ἀροσίμου καὶ οἰνοφύτου καὶ θρεμμάτων
παντοδαπῶν μὴ τὴν σπάνιν τῶν ἀναγκαίων τετρεμαίνοντες,
τούτοις καὶ τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἐπιτήδεια προςτίθησιν ὁ Κύριος
δαψιλέστερον καὶ ταῦτα εὖ πράττουσι καὶ ἐν ἀφθονίᾳ ὧν οὐκ
ἄνευ οἷόν τε ζῆν βιοτεύουσιν· ὁποῖον εἴπερ τι ἄλλο καὶ τὸ
κατὰ σὲ σεμνεῖον ἅπαντες οἴδαμεν. 2. Πῶς οὖν ἐδόξαμεν
τῇ σῇ τελειότητι διὰ πενίαν παραδραμεῖν τὴν κατὰ σὲ ἱερὰν
μονὴν καὶ πορρωτέρω πορεύεσθαι; Ἆρ' οὖν οὐκ ἀποχρώντως
ἐν τῷ τῆς ὑπερορίας χρόνῳ [περὶ] τῆς πενίας φιλοσοφεῖν ἐδι-
δάχθημεν, ὡς σφόδρα ἂν ἦμεν δυςμαθεῖς καὶ νωθεῖς, εἰ μὴ
δι' ὅλων δώδεκα ἐνιαυτῶν τὴν στενὴν πρὸ τῆς πλατείας τέ-
μνειν μετεδιδάχθημεν. 3. Οὔκουν παρὰ τοῦτο δεῦρο ἐκτε-
τοπίσμεθα, ἀλλ' ἕτερα παρεδιάσαντο, ὧν ἕνια οὐδὲ ἡ σὴ σύ-

ρξα'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 154, 6.

8. *παράπαν*. — 14. *τετρεμμαίνοντες*. — 17. *οἷον. εἴπέρ*. — 21. *περὶ* λείπει.

www.libtool.com.cn

Digitized by Google

νεσις ἀγνοήσασα παρεδήλωσεν. Ἡμῖν δ' ὅμως εἰ καὶ τῇ διαστάσει ἄστροις τὴν καθ' ἡμᾶς λῆξιν, ὅ φασι, τεκμαιρόμεθα, ἀλλὰ καὶ τῇ κατὰ πνεῦμα διαθέσει συναπτόμεθα καὶ οὐ πάντη ἀπ' ἀλλήλων διεστήκαμεν. Διὰ μνήμης γὰρ συνεχοῦς καὶ μᾶλλον τῆς ἐν προσευχαῖς ὁρᾶν τε <καὶ> ἀλλήλους καὶ ὑπ' ἀλλήλων ὁρᾶσθαι νοερῶς δυνάμεθα· ὅπερ καὶ ποιεῖν τὴν σήν τε ὁσιότητα καὶ τὴν ὑπὸ σὲ ἀδελφότητα ἀξιοῦμεν. Ἵλεως εἴη μοι Κύριος διὰ τῶν ὑμετέρων ἐντεύξεων.

www.libtool.com.cn

ρξϐ'. Τῷ Βεριβόῃ κῦρ Νικηφόρῳ.

1. Ὄντως λογισμοὶ ἀνθρώπων, κατὰ τὸ ἱερὸν λόγιον, δειλοὶ καὶ ἐπισφαλεῖς αἱ ἐπίνοιαι αὐτῶν· ἡ δὲ βουλὴ τοῦ Κυρίου εἰς τὸν αἰῶνα μένει. Ὁποῖοι καὶ οἱ ἡμέτεροι οὕτω ταχέως ἠλέγχθησαν, ὦ φίλη μοι κεφαλή. Ὅσην γὰρ σπουδὴν καὶ περίνοιαν συνεισηνέγκαμεν, ἐγὼ μὲν ὑπὲρ ἀδελφιδῆς, ἵνα συνάψωμεν αὐτοὺς νομίμως κοινῷ τοῦ βίου ζυγῷ ‖ ὑποζεύξαντες· ὅπερ οὐκ ἀμογητὶ ἐξανύσαντες ἐλάθομεν οὐδὲν ἐσπουδακότες ἀλλ' ἢ ὀνείρων ἀθύρματα, ἅπερ μετὰ τὴν λύσιν τοῦ ὕπνου φροῦδα καὶ ἄφαντα τοῦ λοιποῦ. 2. Ποῦ γὰρ ἡ νεόνυμφος ἡ τοσοῦτον μὲν χρόνον ἐκδεχομένη τὸν νυμφευθησόμενον, εἶτα μετὰ τὸ νυμφευθῆναι οὐκ εἰς μακρὰν συμβιώσασα τούτῳ οὐδὲ τῆς γλυκυπίκρου ζωῆς ἐφ' ἱκανὸν συναπολαύσασα, αἴφνης οὕτως ἀπέπτη, καὶ, τὸ σχετλιώτατον, οὐδὲ τῷ συζύγῳ ἐγγύς που διατρίβοντι τὰ ἐπιτελεύτια προσωμίλησεν ἢ τὰ ὕστατα συνετάξατο, ἀλλ' ὡς ἡ σελήνη ἐμπίπτουσα τῷ τῆς

ρξϐ'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι (Λ), φ. 154,ϐ - 155,α καὶ τῷ βαροκκικῷ (Β), φ. 157,ϐ - 158,α.
9. *οὕτως* Β. *ἱερὸν εὐαγγέλιον* Β. — 10. *βουλὴ* ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος *βουλῇ* Λ. — 11. *ταχέως οὕτω* Β. 12. *γὰρ* λείπει Β. *καὶ περίνοιαν* λείπουσι Β. — 14. ‖ Κώδ. 155,α. — 15. *ἐξανύσαντες* Β. — 19. *μακρὰ* : *νυμφευθησόμενον*· ἐν δὲ τῇ *ὥς συμβιώσαντα* Β.

Digitized by Google

γῆς ἀποσκιάσματι καὶ ἀντιφραττομένη φωτὸς ἐκλείψει ἀφανίζεται, οὕτω καὶ ἥδε ἐξαπίνης θανάτου καλυφθεῖσα σκιᾷ παρῴχετο καὶ ἠφάντωται. Καὶ μήτηρ μὲν γηραλέα προαπιοῦσαν ἰδοῦσα ὑφ' ἧς προπεμφθῆναι ἤλπιζε, θαῦμα ὅτι μὴ συναπέψυξεν, ἀνὴρ δ' ἐκείνης ὅτι μηδὲ θνησκούσῃ παρῆν μόνον οὐ τέθνηκεν. 3. Ὦ παραλόγου καὶ ἀώρου θανάτου καὶ πικραίνοντος πλέον ἢ θάνατος! Εἶεν· τὸ μὲν δὴ πάθος οὕτως ἐλεεινὸν καὶ ἄξιον οὐκ ἐν μέρει ἐπιστολῆς, ἀλλὰ καταλογάδην θρηνεῖσθαι μακρότερα. 4. Τί δὲ καὶ δράσομεν ἡμεῖς, ὦ ἄριστε ἀνδρῶν καὶ πολλὰς ἀνατλὰς προσγενῶν συμφορὰς φιλοσόφως; Ἆρα πέρα τοῦ δέοντος πενθήσομεν ἢ ἀποδυσπετήσομεν πρὸς τὴν Πρόνοιαν; Ἀλλ' οὐ παῖδες Χριστιανῶν ἐκ μειρακίων τοιάδε διδασκόμεθα, ἐπιδακρύειν τε τοῖς ἀπιοῦσι διὰ τὸ τῆς φύσεως συμπαθὲς, καὶ πένθος ἀφοσιοῦν ὅσον μέτριον παιδευόμεθα, εἶτα καὶ παραμυθεῖσθαι ἡμᾶς αὐτοὺς, τοῦτο μὲν ἐλπίδι τῆς πιστευομένης ἀναβιώσεως ψυχαγωγούμενοι, τοῦτο δὲ καὶ διανοούμενοι ὡς οὐδὲν τῶν ὁρωμένων ἀθάνατον, οὐδὲ αὐτὴ σελήνη, οὐδ' αὐτὸς ἥλιος. Ὁ γάρ τοι πᾶς οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσεται καὶ ἡμεῖς δὲ οὐκ εἰς μακρὰν τῶν ἀποδημούντων ἀπολειψόμεθα, ἀλλ' ὅσον οὐδέπω τὴν αὐτὴν βαδιούμεθα καὶ εἰς τὸ αὐτὸ κοινὸν καταγώγιον καταλύσομεν.

5. Τοιαῦτα οἶδ' ὅτι σεαυτῷ τε καὶ τοῖς συγγενέσι προσεπάδων τὴν φλεγμονὴν τοῦ πάθους καταστελεῖς ὡς ἐξόν. Πλείοσι δὲ χρῆσαι ἐπάσμασι καὶ φαρμάκοις πρὸς τὸν μειζόνως πεπληγότα καὶ μᾶλλον ὀδυνώμενον, τὸν σόν φημι μέχρι τοῦ νῦν γαμβρόν· ὦ φθόνου δεινοῦ· καὶ ἐμὸν ἀδελφιδοῦν. 6. Καὶ εἰ μὲν ὑπ' ὄψιν σοι γένηται, διὰ ζώσης φωνῆς, εἰ δὲ καὶ τοῦτο ὁ φθόνος ἀπείργει καὶ ἡ χαλεπότης τοῦ καιροῦ, συχνοτέροις

3. *ἠφάντωτο* B. — 4. *ἤλπιζεν* B. — 9. *μακρότερον* B. — 10. *συμφορὰς* ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος *συμφορῶν* B. — 11. *ἄρα* B. — 13. *δὲ* B. — 18. *οὐδαὐτη* B. — 19. *παρελεύσεται ἡμεῖς* B. — 24. *καταστέλλης* Λ. *καταστέλλοις* B. *ὡς ἐξὸν* λείπει B. — 25. *μειζονα* Λ. — 26. *φημὶ* B. — 27. *ἀδελφιδὸν* Λ. *καὶ* λείπει B.

Digitized by Google

κἂν γράμμασιν. Ἐπὶ πᾶσι δὲ σπούδασον μὴ στερηθῆναι αὐτὸν τῶν ἀνηκόντων αὐτῷ ὡς οἰκείων. Οἶδας γὰρ ὅσα ἐζημιώθη ἐν Εὐρίπῳ ὑπὲρ τῆς γυναικείας ὑπάρξεως· μὴ γοῦν καὶ τῶν ὑπολειφθέντων ὀλιγοστῶν στερηθεὶς ἀπέλθῃ γυμνός. Εἶης ἐρρωμένος ψυχῇ τε καὶ σώματι.

www.libtool.com.cn

ρξγ'. Τῇ Βεριβοήσσῃ.

1. Ἔδει μὲν ἄρτι παρεῖναι κἀμὲ ἐν Εὐρίπῳ καὶ συμπενθεῖν ὑμῖν τὴν κοινὴν συμφορὰν καὶ τῶν κοινῶν παίδων τὸν ἀφανισμόν. Ὧν ἡ μὲν θανάτῳ ἀπορραγεῖσα τοῦ συζύγου αἴφνης καὶ ἀπροσδοκήτως ᾤχετο, ὁ δὲ, διχοτομηθεὶς ἀντικρυς, ἡμιθνὴς ὑπολέλειπται, τὸ δὲ δεινότερον, οὐδὲ θνησκούσῃ τῇ ὁμοζύγῳ παρῆν, οὐδὲ τελευταίου ἠξιώθη προσφθέγματος ἐκείνης.

2. Ἔδει μὲν οὖν, ὡς εἶπον, συνεποδύρεσθαι ὑμῖν τὴν ἐλεεινὴν ταύτην συμφορὰν, εἶτα καὶ τὴν ἁρμόζουσαν παραμυθίαν προσάγειν τε ὑμῖν καὶ παρ' ὑμῶν ἐν τῷ μέρει καὶ αὐτὸς δέχεσθαι ὅτι μηδὲ μετριώτερον ὑμῶν τὴν συμφορὰν αὐτὸς ἤνεγκα. Ἐπεὶ δὲ διὰ τὰς πονηρὰς ἡμέρας τοσοῦτον ἀλλήλων ἀφεστήκαμεν, καὶ οὐδὲ κἂν τὰς ἑαυτῶν συμφορὰς συμπενθεῖν παραχωρούμεθα, ‖ ἀνάγκη κἂν γράμμασιν ὀλιγοσυλλάβοις τὰ προσήκοντα τῇ συμφορᾷ μετρίως ἀφοσιώσασθαι.

3. Ὦ πάθους οἰκτροῦ, ὦ πολυδακρύτου συμφορᾶς, οἷα συζυγίας συμφυία οὕτως ἀπροσδοκήτως διέρρηκται, ἥτις σκέψει

1. *Ἐπὶ πᾶσι - σώματι* ἐν τέλει τῆς ἐπιστολῆς λείπουσιν ἀπὸ τοῦ Β, ὅστις ἔχει ἀντὶ τούτων τὸ ἑξῆς τέλος τῆς ἐπιστολῆς *ὁ κύριος εἴη μετὰ σοῦ ῥυόμενος ἀπὸ τῶν πονηρῶν καὶ συνεκκουφίζων τοὺς πειρασμούς.*

ρξγ'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι (Λ), φ.155,α - 155,6 καὶ τῷ βαροκκικῷ (Β), φ.158,α-158,6.

Τίτλος. *τῇ πενθερᾷ τοῦ χωριάτου κῦρ γεωργίου τῇ κυρᾷ αἰκατερίνῃ* Β.— 12. *ὡς εἶπον* λείπει Β.— 14. *ὑμῶν* ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος *ἡμῶν* Β.— 15. *μετριότερον* Λ.— 16. *ἡμετέρας* Λ.— 17. *κἀγ* Β.— 18. ‖ Κώδ.155,6.— 21. *ἀπροσδοκήτους* Β.

Digitized by Google

μὲν πολλῇ καὶ σπουδῇ συμπέπλεκται, οὕπω δὲ κύκλος ὅλος ἐνιαυτοῦ ἐκτετέλεσται καὶ λελυμένη διέσπασται. Καὶ ἡ μὲν εἰς χοῦν θανάτου κεῖται πεσοῦσα, ὁ δὲ σύζυγος ταύτης ὡς ὑπὸ σκιᾶς θανάτου καλύπτεται, οὐδὲ τάφον ἐκείνης ἰδεῖν καὶ προσπτύξασθαι συγχωρούμενος. Οὕτω πολυπαθὴς ἡ συμφορὰ καὶ δακρύων ἀξία πολλῶν, ὥστε, ὅσα ἂν δακρύσωμεν, οὐκ ἀξίως πενθήσομεν. 4. Οὐκοῦν χριστιανικῶς ὑποφέρειν τὸ συμβὰν πειρασόμεθα καὶ ταῖς οἰκονομίαις τῆς θείας Προνοίας ἐμφιλοθέως ἀκολουθήσομεν, μὴ ἀποδυσπετοῦντες, ἀλλ' εὐχαριστοῦντες τῷ θεῷ ὡς διακυβερνῶντι τὴν ἡμετέραν ζωὴν συμφερόντως πάντως, εἰ καὶ ἄλλως ὀδυνηρὰ τὰ ἡμῖν ἐπαγόμενα καὶ μάλιστα σοὶ τῇ εὐγενεστάτῃ ἐκείνης μητρὶ, ἥτις ὑπ' ἐκείνης κηδευθῆναι προσδοκῶσα τοὐναντίον σὺ μᾶλλον ἐκείνην ἐκήδευσας.

5. Ὦ γενναίας ψυχῆς! Πῶς τὸ τοσοῦτον πάθος ὑπήνεγκας, πῶς οὐ συναπέψυξας τῇ φιλτάτῃ, πῶς οὐ συνταφῆναι ἠγάπησας; Ἢ πάντως ὡς τῷ ὄντι εὐγενὴς καὶ φιλόχριστος τὴν τοῦ θεοῦ κρίσιν ἔστερξας οἷα φιλόθεος πλέον ἢ φιλότεκνος ὡς θυγάτηρ Ἀβραὰμ τεκνωθεῖσα διὰ τῆς πίστεως.

6. Χρὴ γοῦν σε καὶ εἰς ἔπειτα οὕτως ὑποφέρειν τὴν συμφορὰν καὶ παραμυθεῖσθαι τοὺς ἄλλους ὅσοι τοῦ πάθους κοινωνοί, μάλιστα δὲ τὸν δυστυχέστατον ἐμὸν ἀνεψιόν, ὃν ἐγὼ μετεκαλεσάμην καὶ συζεῦξαι ἠθέλησα γυναικὶ, ὡς ἂν, ἔχων βίου κοινωνὸν καὶ συνέμπορον, διανύῃ τὴν ἑαυτοῦ ζωὴν ἀσφαλέστερον. Θεὸς δὲ, ὡς ἔοικε, τὴν ἐπιθυμίαν ἐμοῦ τοῦ ἁμαρτωλοῦ ἀπολέσθαι συγκεχώρηκε, καὶ εἴη τὸ ὄνομα αὐτοῦ εὐλογημένον. Ὃς καὶ τὴν φλεγμονὴν τῆς σῆς καρδίας ἀοράτως ἰάσαιτο καὶ δοίη μεγαλοψύχως διὰ τέλους ὑπενεγκεῖν τὸ συμβεβηκός.

---

1. ὅλος λείπει B. — 2. ἐκτετέλεσθαι. λελημένη διέσπασθαι A. — 4. ὑποσκιὰν B. τάφου B.— 5. συμφορούμενος AB.— 8. συμβᾶν A.— 11. εἰ δὲ καὶ B.— 15. τὸ λείπει B.— 17. ἢ AB. — 18. οἷα A. — 19. καὶ θυγάτηρ ἀβραὰμ B. — 20. εἰσέπειτα A. οὕτως ὑποφέρειν τὴν συμφορὰν καὶ λείπουσι B.— 24. διανύει B.

www.ibtoor.com.cn

Digitized by Google

www.libtool.com.cn

ρξδ'. Τῷ ἀνεψιῷ αὐτοῦ κῦρ Μιχαήλ.

1. Ὅσῳ δι' ἐλπίδος ἦν σοι καὶ εὐχῆς, περιπόθητε ἀνεψιέ, ἀπαλλαγῆναι μὲν τῆς ἐπικειμένης δουλείας θᾶττον, συνελη-λυθέναι δὲ αὖθις ἐπὶ τὸ αὐτὸ καὶ συμβιοτεύειν ὡς πρότερον, τοσούτῳ καὶ ὁ δουλικὸς κύφων ἐπιτέθειταί σοι βαρύτερος, ἐπὶ τῷ κοινῷ ἄχθει καὶ ἴδιον ἐπιφορτιζομένῳ καὶ τὸ ἀφ' ἡμῶν δὲ ἀπόστημα ἐς μακρότερον ἐκτέταται μηκυνόμενον ἵνα μη-κέτι γοῦν γράμμασι πυκνοτέροις ἀλλήλους προσφθεγγώμεθα.

2. Πρώην μὲν γὰρ ἐκ τῆς Κέω νήσου μιᾶς τῶν Κυκλάδων καὶ <τῆς> ἀντιπόρθμου τῇ Ἀττικῇ ῥᾴδιον ἦν στέλλειν Ἀθήναζε γράμματα κἀκεῖθεν ἀντίφθογγα δέχεσθαι· νῦν δὲ Κέωθεν εἰς Ἀθήνας πέμπειν, καὶ Ἀθήνηθεν αὖ πάλιν εἰς Βοιωτίαν, ἔνθα παροικεῖν ἀνάγκη σοι, ἀργαλέον πρᾶγμ' ἐστὶ καὶ ἄλλως ὀκνηρὸν, μὴ ἐκ χειρῶν ἑτέρων εἰς ἑτέρας μεταπί-πτοντα μένωσιν ἀναπόδοτα· οὕτως τοῖς ἐναντίοις ὧν γλίχον-ται ὡς τὰ πολλὰ περιπίπτουσιν τοῖς καὶ μακροθύμως τῇ ἀνωτάτῳ Προνοίᾳ ἑπόμενοι κατὰ τὸν λέγοντα πρὸς τὸν θεὸν «ἐγὼ δὲ οὐκ ἐκοπίασα κατακολουθῶν σοι», ἀλλὰ μικροψύ-χως ἀτλητοῦντες καὶ τὴν ἀπαλλαγὴν τῶν λυπούντων ἐπι-σπεύδοντες. 3. Ἄριστον οὖν διὰ μνήμης ἔχειν καὶ μάλι-στα ἐν καιροῖς πειρασμῶν τὸ ἱερὸν ἐκεῖνο παράγγελμα «μὴ σπεῦδε ἐν ἐπαγωγαῖς», πρὸς δέ γε καὶ τὸ δαυιτικὸν «ὑπο-μένων ὑπέμεινα τὸν Κύριον καὶ προσέσχε μοι ὅτι μηδ' ἐφ' ἡμῖν ἐστι τὸ εἰςδεδυκέναι περίστασιν ὅτε βουλόμεθα». Ὥστε οὐδὲ πλέον τι προσγίνεται τοῖς ἀπαλλακτιῶσι σφοδρό-τερον· ὅτι μὴ καὶ πάνυ διακεῖσθαι προσφορώτερον. Ἀεὶ γὰρ δι' ἐλπίδος ἔχοντες οἷον ἐν ὀφθαλμοῖς τὴν ἀπαλλαγὴν τῶν

ρξδ'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ βαροκκικῷ κώδικι, φ. 158,6 - 159,α.

1. *ὅσω* ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος *ὅσον*. *διελπίδος*.— 3. *ἐπὶ τὸ*. *συμβιωτεύειν*.— 7. *προσφθεγγόμεθα*. — 15. Τὸ χωρίον φαί-νεται προφανῶς διεφθαρμένον. Ἴδε τὰς σημειώσεις ἐν τέλει τοῦ βιβλίου.— 19. *διαμνήμης*.— 23. *ἐστὶ*.— 24. *τί*.— 26. *διελπίδος*.

Digitized by Google

δεινῶν, εἶτα ψευδόμενοι ὡς ἀδικούμενοι ἄχθονται. 4. Ἀλλὰ σὺ, τοῦ λοιποῦ φιλοσόφως τὰ ἀβουλήτως προσπίπτοντα φέρων, ἀνατίθει τῷ θεῷ τὴν ἔκβασιν· ἐκείνου γὰρ ἡ λύσις τῆς ἐπαγωγῆς, σὸν δὲ τὸ ἐν αὐτῇ τῇ περιστάσει ἀνδρίζεσθαι. «Δὸς γάρ φασιν οἱ στωϊκοὶ περίστασιν καὶ λάβε ἄνδρα, ὡς τῶν περιστατικῶν ἐλεγχόντων τόν τε ἀνδριζόμενον ἐν αὐτοῖς καὶ τὸν μαλακιζόμενον».

5. Ἄλις τούτων· σὺ δὲ, μαθὼν τὸ αἴτιον τοῦ ὀκνηρῶς διακεῖσθαί με περὶ τὸ ἐπιστέλλειν σοι, μὴ ἄχθου σπάνια δεχόμενος γράμματα. Καὶ ἄλλως δὲ, μηδὲν ἔχων χάριεν ἢ ἀληθὲς γράφειν· ἄλλοτε γὰρ ἄλλα καὶ παλίμφημα καὶ πάντα φλύαρα φημίζονται· δοκῶ κενόσπουδον ἐπιστέλλειν κωφὰ καὶ μηδὲν χρειῶδες κομίζοντα. Οὔτε γὰρ γράμμα ἐκ τῆς Ἀσίας ἀφίκετο οὔτε τις ἀνὴρ ὥςτε καὶ περὶ τοῦ περιποθήτου μου αὐταδέλφου μηδὲν ἀκούων ἀκῶμαι. Εἴη δὲ εὖ πράττων καὶ ἄμεινον, εἰ καὶ ἡμῖν ὅπως ἔχων ἐστὶν ἠγνόηται. 6. Γένοιτο δὲ καὶ σοὶ χάριν μὲν εὑρηκέναι ἐνώπιον ὧν ὑποδρηστὴρ ἄκων προβέβλησαι, παρήγορος δὲ καθ' ὅσον ἔξεστι καὶ τοῖς ὁμοφύλοις γίνεσθαι. Ἐργῶδες μὲν γὰρ τὸν μέσον τυραννούντων καὶ τυραννουμένων ἑστῶτα θεραπεύειν ἀμφότερα καὶ ἑκατέροις τὰ φίλα χαρίζεσθαι, δυνατὰ μέν τοι θεῷ καὶ τὰ ἀδύνατα, ναὶ μὴν καὶ τῷ ἀδιστάκτως εἰς θεὸν πιστεύοντι, οὗ προστάγματι ἦν ὅτε καὶ τὸ πῦρ ἐνεργοῦν τὸ οἰκεῖον ἔκαιε τὴν βάτον καὶ ἡ βάτος καιομένη οὐ κατεκαίετο. Καὶ νῦν δὲ ἀνανεοῦντος τὰ ἀρχαῖα αὐτοῦ θαυμάσια καὶ ἡ τυραννὶς πυρπολήσει καὶ οἱ τυραννούμενοι οὐ πυρποληθήσονται. 7. Εἰ δὲ θεοῦ εὐδοκοῦντος μὴ θεατὴς μόνον τοῦ τοιούτου θαύματος, ἀλλὰ καὶ μεσίτης γένοιο, πλέον τι τοῦ Μωσέως κατὰ θεῖον ηὐτύχησας. Καὶ καινὸν οὐδὲν εἰ τὰ κατὰ νόμον πλεονεκτοῦσιν ἐν χάριτι. Ἀλλ' ὡς κρουνοὶ ἐπισχεθέντες, εἶτ' ἀφεθέντες εὐροώτερον

8. *διακεῖσθαι*. — 14. *τίς*. — 15. *πρᾶττον*. — 18. *καθόσον*. — 19. *τυραννουμένων*. — 21. *φύλα*. — 28. *τί. ηὐτήχησας*. — 29. *τὸν κατὰ*.

Digitized by Google

ῥέουσιν, οὕτω καὶ ἡμεῖς ἐπὶ χρόνον μὴ ἐπεσταλκότες σοι καὶ νῦν ἐπιστεῖλαι μόγις ἐπιβαλόμενοι ἀπληστότερον γράφομεν· καὶ εἰ μὴ ὁ χάρτης ἐπέλιπε, τάχ' ἂν καὶ ‖ περαιτέρω ἠδολεσχήσαμεν.

8. Σώζοιο εὖ ἔχων ψυχῆς καὶ σώματος δυναμούμενος παρὰ θεοῦ πρὸς τὸ ἀνεπιλήπτως, ὡς ἐξὸν, καὶ ἀμέμπτως θεῷ καὶ ἀνθρώποις πολιτεύεσθαι.

ρξε'. Τῷ κρατίστῳ κῦρ Θεοδώρῳ τῷ Δούκᾳ.

1. Τίς εἰμι ἐγὼ, Κύριε, Κύριέ μου, ὅτι τὸ μεγαλεῖον τῆς σῆς ἀντιλήψεως περιστοιχιζόμενον παρὰ τῶν κύκλω ἐφεδρευόντων πολεμίων καὶ μυρίαις φροντίσι τε καὶ ἐκστρατείαις ἀνθελκόμενον καὶ μήτε ὕπνον τοῖς ὀφθαλμοῖς χαριζόμενον μήτε τοῖς κροτάφοις ἀνάπαυσιν, ὅπως τὸν θεόθεν αὐτῷ πεπιστευμένον κόσμον διατηροίη Ἰταλικῆς τυραννίδος ἐλεύθερον, ἔπειτα καὶ ἐμοῦ φιλανθρώπως ἐπέστραπται καὶ μνείαν πεποίηται καὶ γράμμασι προσφωνεῖ καὶ εἰς ἑαυτὸ προσκαλεῖ, ἄνθρωπον πάλαι μὲν τῷ βίῳ τεθνηκότα καὶ ἀπὸ καρδίας μικροῦ πάντων ἐπιλελησμένον ὡςεὶ νεκρόν. 2. Ὃς ἐξ οὗ δῆτα τῶν Ἀθηνῶν ἀπελήλαμαι, δέον ἀναλαβέσθαι προφητικῶς τὰς πτέρυγάς μου πρὸς ὄρθρον καὶ κατασκηνῶσαι εἰς τὰ ἔσχατα τῆς θαλάσσης, τοῦτο μὲν οὐ πεποίηκα, ἄλλο δέ τι τάχα προμηθὲς ἐμηχανησάμην ὡς φιλαθήναιος καὶ μάταιος. Τί τοῦτο; μὴ πορρωτάτω τοῦ ποιμνίου διὰ τοὺς ἐπιπεπτωκότας θῆρας ἀποδράναι ὡς μισθωτὸς ἄντικρυς, ἀλλὰ περὶ τὰ ἀντίπορθμα τῆς Ἀττικῆς νησίδια παροικῆσαι καὶ ἀπ' αὐτῶν ὡς ἀπό τινων σκοπιῶν ἠλιβάτων ἐπισκέπτεσθαι τὸν παναθηναϊκὸν ὅλεθρον καὶ ὡς οἷόν τε προσβοηθεῖν. 3. Καὶ μὲν δὴ καὶ παρῳ-

3. ‖ Κώδ. 155,6.

ρξε'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 155,6 - 156,6.

15. *προσκαλῆ*.— 26. *οἷον*.

www.libtool.com.cn

Digitized by Google

κησα ἔτος τουτὶ δωδέκατον ἐκ γειτόνων ταῖς Ἀθήναις, ἔλαθον δὲ οὐδὲν ὀνάμενος ἐντεῦθεν, ὅτι μὴ ὀδύνας καὶ σφακέλους· οἰμωγὰς γὰρ καὶ κοπετοὺς τῶν δαπανωμένων τέκνων μόνον οὐχ ἑώρων καὶ ἤκουον ‖ καὶ τὰ σπλάγχνα ἐσπαρασσόμην συμπαθαινόμενος ὡς εἴ τις ὄρνις ὁρῶσα τοὺς ἑαυτῆς νεοττοὺς δεῖπνον γινομένους δράκοντι περιίπταται καὶ μόνον ἐλεεινῶς ὀδύρεται, ἔσθ' ὅτε δὲ καὶ αὐτὴ συναπώλετο, ὅπερ καὶ αὐτὸς παθεῖν παρὰ βραχὺ κεκινδύνευκα. Πέρυσι γὰρ τολμήσας ἀφικόμην Ἀθήναζε καὶ εἰ μὴ θᾶττον ἐκεῖθεν ἀπέπτην, τοῖς ἰταλικοῖς ἂν ὀδοῦσιν ἐγεγόνειν κατάβρωμα καὶ αὐτός.

4. Ὡς οὖν ἔγνων ὀψὲ μήτε τοὐμῷ κλήρῳ ὄφελός τι γινόμενος καὶ ἐμαυτῷ διὰ κενῆς παρέχων πράγματα, ἐμάκρυνα φυγαδεύων ἐκεῖθεν καὶ δεῦρο ἐκκομισθεὶς ὡς ἔν τινι σορῷ τῷ ἱερῷ τῷδε φροντιστηρίῳ οἷον ἐντέθαμμαι καὶ συνδιάγω τῷ τε πανοσιωτάτῳ καθηγουμένῳ καὶ τῇ ὑπ' αὐτὸν ἀδελφότητι.

5. Οἷς, ὑπερευχομένοις νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν τῆς μεγίστης σου ἀντιλήψεως, συνυπερεύχομαι καὶ αὐτὸς ἐνδυναμοῦσθαί σε ἐν Κυρίῳ, καὶ τὴν μὲν θείαν κεφαλήν σου ἐπισκιάζεσθαι παρ' αὐτοῦ ἐν ἡμέραις πολέμου, περιζώννυσθαι δὲ καὶ δύναμιν ἄνωθεν, ὥστε τὸ μὲν κύκλῳ τῆς σῆς ἐπικρατείας πολέμιον ἀνακαθαίρειν, ἄβατον δὲ Ἰταλοῖς διατηρεῖν πάντη τὸ σὸν κληρούχημα, καὶ δέος αὐτοῖς ἐπισείειν ἀεί, σὲ πρότερον κατ' αὐτῶν ἐπιέναι ἢ αὐτοὺς κατὰ σοῦ. 6. Οὐκοῦν οὐ πλέον τι τούτου παρ' ἡμῶν σχοίη ἂν ἡ αὐθεντία σου καὶ αὐτόθι ἐπιδημησάντων. Καὶ ἵνα τί, μᾶλλον δὲ πῶς κἀντεῦθεν μεταβήσομαι ἄνθρωπος χρόνῳ σαπρὸς καὶ ποικίλαις κατειργασμένος περιστάσεσι καὶ, ὡς ἀκινητίζων τὸ παρ' ἄπαν, κλίνης καὶ γωνίας ἄξιος; Καί τοι καὶ οὕτως ἔχων, ὅμως διὰ τὸν σὸν φιλόθεον ἔρωτα, πίστευσόν μοι, κἂν ἐν φορείῳ τινὶ διαβασταζόμενος παρεβιασάμην τὸ σὸν ἐκπληρῶσαι πρόσταγμα.

1. *ἐγειτόνων*. — 4. ‖ Κώδ. 156,α. — 8. *παραβραχύ*. — 12. *διακερῆς*.— 13. *σορῶ* ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος *σωρῶ*.— 16. *μεθημέραν*.— 24. *τί*.— 27. *παράπαν*.

Digitized by Google

7. Νῦν δὲ σὺν πολλοῖς τοῖς ἀπείργουσι καί τι ἕτερον μάλιστα κωλυτικὸν ἐπισυμπέπτωκεν, ὅπερ καὶ διηγήσομαι, ἵνα συγγνώμης ἡ αὐθεντία σου ἀξιώσῃ ὡς οὐχ ἑκούσιον, τὴν ἡμετέραν, ὡς ἄν τις εἴποι, ἀπείθειαν. Ἔχει δὲ ὧδε. Ὅτε ἐξ Εὐδοίας ἀφικνούμην δεῦρο, συμβέβηκεν εἰς ταὐτὸ τὰς κεφαλὰς τῆς Ἑλλάδος ἀθροίζεσθαι, οἷς καὶ ἡ ἡμετέρα μετάβασις ἀκουστὴ γενομένη ὑπόνοιαν ἐνέβαλεν ὡς οὐχ ἑτέρωσε, ἀλλ' εὐθὺ τῆς σῆς ἀντιλήψεως φέρομαι δήπουθεν, καὶ οὐ μικρῶς ἐμπικραινόμενοι τῷ ἀκούσματι, ὡς οἱ παρατυχόντες δεδηλώκασι, δῆλοι ἦσαν κακόν τι μέγα ἀνταποδοῦναι τοῖς τε συνοδεύσασιν ἐμοῖς ἀνεψιοῖς καὶ τῇ ὑποδεξαμένῃ με ταύτῃ εὐαγεστάτῃ μονῇ. 8. Ἐντεῦθεν δειλαινόμενοι οἵ τε ἐμοὶ προγενεῖς καὶ ὁ πανοσιώτατος καθηγούμενος, μή ποτε ἐκ τῆς καχυπόπτου ταύτης ὑπονοίας τὴν ἄμυναν εἰς αὐτοὺς ἐπενέγκωσι· προχειρότατοι γάρ εἰσιν ἁπάντων βαρβάρων ἀνασκολοπίζειν καὶ συμφορὰς ἐσχάτας ἑτέρας ἐπιτρίβειν καὶ διὰ μόνην ὑπόνοιαν· παρενέβαλον ἑαυτοὺς ἐγγυητὰς ὡς οὐ πορρωτέρω τῆς μονῆς τοῦ Κομνηνοῦ μεταβήσομαι, καὶ οὕτω τὸ ἀγριαῖνον αὐτοὺς σκάνδαλον διεπράυναν. 9. Ἐπεὶ γοῦν ταῦτα τὸν τρόπον δὴ τοῦτον διαπέπρακται, εἴπερ κατὰ τὸ ἐπίταγμα τῆς αὐθεντίας σου ἐνθένδε μεταχωρήσω αὐτόθι, τῷ μὲν μεγαλείῳ τῆς σῆς ἀντιλήψεως εἰς οὐδὲν ὄφελος ἔσομαι, τοῖς δὲ προγενέσι παραίτιος ὀλέθρου γενήσομαι, οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ τῇ σεβασμίᾳ τῇδε μονῇ ὄχλησιν προξενήσας, οὐκ ἀγαθὰς τῆς εἰς ἐμὲ φιλοφροσύνης καὶ παντοίας δεξιώσεως ἀποδώσω χάριτας, λαβὰς διαβολῆς δεδωκὼς κατ' αὐτῆς τοῖς Ἰταλοῖς, οἳ καὶ ἄλλως ἀεὶ ἐνεδρεύουσι ταύτῃ καὶ διψῶσι πρὸς τὸ κακοποιῆσαι ὁποιασοῦν λαβέσθαι προφάσεως.

10. Ἅπερ δὴ φυλαττόμενος πρὸς ἀνάγκης μὲν ‖ ἔχω προσμένειν ἐνταῦθα ἕως ἄν, εἰ καὶ τῷ θεῷ δοκεῖ, τὰς ὑπολοίπους ὀλίγας καὶ πονηρὰς ἡμέρας ἐκμετρῆσαι τῆς μοχθηρᾶς μου ζωῆς, ἄχθομαι δὲ, πίστευσόν μοι, ὅτι οὐχ οἷός τέ εἰμι

5. ταυτὸ.— 29. ‖ Κώδ. 156,6.— 32. οἷος.

Digitized by Google

ἐκπληρῶσαι τὸ θέλημα τῆς σῆς ἀντιλήψεως, χάριτας ὀφείλων αὐτῇ ὑπέρ τε τῆς εἰς ἐμὲ ἀγαθῆς διαθέσεως αὐτῆς καὶ τῆς εἰς τὸν Λιγυρὸν φιλανθρώπου συμπαθείας καὶ εἰς τὴν προτέραν τιμὴν ἀνακλήσεως. 11. Ὄντως μέγα ἔργον καὶ ἄξιον ἑαυτῆς ἡ φιλανθρωποτάτη σου ψυχὴ ἐπ' αὐτῷ ἐπεδείξατο. Εἴτε γὰρ προσπταίσαντι συνέγνωκας, θεοῦ μιμητὴς γέγονας τοῦ ἀνεξικακοῦντος ἡμῖν πλημμελοῦσιν ἑκάστοτε, εἴτε διαβολῆς ψευδοῦς γενόμενον πάρεργον ἠθώωσας καὶ οὕτως θεῖον παράγγελμα ἐφύλαξας τὸ λέγον «ἀθῷον καὶ δίκαιον οὐ κατακρινεῖς». 12. Σύγγνωθι γοῦν κἀμοὶ τῆς οὐχ ἑκουσίου παραιτήσεως ὁ συγγνωμονικὸς καὶ φιλάνθρωπος καί με παροικοῦντα δεῦρο νόμισον ἔν τινι τῶν ἐπὶ τὴν σὴν ἐπικράτειαν φροντιστηρίων παροικεῖν. Σὸν γάρ ἐστι καὶ τοῦτο· καὶ ὅπερ ἔμελλον αὐτόθι ποιεῖν, ὑπερεύχεσθαί σου μόνον δῆλα δή, τοῦτο κἀνταῦθα ποιῶ μετὰ τοῦ πανοσιωτάτου καθηγουμένου καὶ τῆς ὑπ' αὐτὸν σεμνῆς ἀδελφότητος, τοσαύτην μνείαν ποιουμένων ἑκάστοτε τῆς σῆς ἀντιλήψεως ὁπόσην καὶ τοῦ μακαρίτου προσγενοῦς σοι καὶ κτήτορος.

13. Ἔντειναι τοίνυν καὶ κατευοδοῦ καὶ καθυπέρτερος γίνου παντὸς δυσμενοῦς, φανεροῦ τε καὶ ἀφανοῦς, ὦ καλλώπισμα Κομνηνῶν, Δουκάδων δόξα, Ῥωμαίων καύχημα. Ἐπὶ πᾶσι προσκυνῶ διὰ τοῦ παρόντος μου γράμματος τὴν μεγαλειότητα τῆς σῆς ἀντιλήψεως. Εἴη μετὰ σοῦ ὁ Κύριος, ὑπερασπίζων καὶ φρουρῶν καὶ διατηρῶν ἀνώτερον παντὸς πονηροῦ συναντήματος.

---

14. δηλαδή.

Digitized by Google

ρξς'. Τῷ Ναυπάκτου κῦρ Ἰωάννῃ.

www.libtool.com.cn

1. Τί μ' ἀθανάτοισιν εἴσκεις, ἁγιώτατε καὶ σοφώτατε δέσποτα, ἡμέραν καὶ φῶς ὀνομάζων καὶ ἥλιον, οἷς πρώτως μὲν τὴν ὑπέρφωτον καὶ πρώτην φύσιν προσεικάζει τὰ θεῖα λόγια, δευτέρως δὲ καὶ ἐκ τρίτων τὰ ἐκείνης μᾶλλον ἢ ἧττον μετέχοντα; Ἐγὼ δὲ ἀλλ' ἐμαυτὸν ζητητικώτερον περιαθρῶν καὶ κατὰ τὸ γνῶθι σαυτὸν σκεπτόμενος καὶ διψῶν ἐπιγνῶναι τοῦτο διὰ τὸ οὐκ εὐκατάληπτον μάθημα, δοκῶ μοι οὐδὲ βραχείᾳ φωτὸς ἀπορροίᾳ περιλάμπεσθαι οὐδ' ὅσον γοῦν ἡ φύσις ταῖς πυγολαμπίσιν ὑπηύγασεν. Ὃν καὶ τῆς λαχούσης λυχνίας παρὰ τῆς ἰταλικῆς θυέλλης ἐκκυλινδηθέντα, ἀφ' ἧς ὁ ἱερὸς καὶ θεῖος λύχνος ὑπὲρ κεφαλῆς μοι λαμπρὸν ἐπύρσευε, σκότος οἶμοι καταπεπάτηκε. 2. Πόθεν οὖν ἐπῆλθέ σοι, μακάριε δέσποτα, γράμμα μοι ἐγχαράξαι πάμφωτον, ἀμφότερον οἷς αὐτό τε ὅλον καὶ πᾶν ὀνομάτων καὶ νοημάτων ἀπολαμπρύσμασιν ἤστραπτε καὶ οἷς τὰ κατ' ἐμὲ ποικίλαις φωτωνυμίαις ἀπεσέμνυνεν; Ἀλλὰ σὺ μὲν ἴσως ὀκνήσεις ἐρεῖν ὅθεν ὑπήχθης τοιάδε φαντάζεσθαί τε καὶ γράφειν περὶ ἡμῶν· ἐγὼ δὲ οὐ παρὰ θύραν, οἶμαι, τῆς ἀληθείας ἀφίξομαι, οὕτως ἃ πάσχεις καὶ ποιεῖς καταμαντευόμενος.

3. Δοκεῖς μοι, σοφωτάτη καὶ φίλη κεφαλή, ὡς οὐ μόνον τἄλλα καλὰ πάντα καθ' ἕξιν ἀμετάβλητον ἠκριβώσω, ἀλλὰ καὶ φιλεῖν οὐκ ἐπιπολῆς καὶ ψυχρῶς ἠγάπησας, ἀλλὰ καὶ λίαν διακαῶς καὶ ὡς ἐραστὴς ἀτεχνῶς ἔμπυρος. 4. Ἐπεὶ

ρξς'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι (Λ), φ. 156,6 - 157,α καὶ τῷ βαροκκικῷ (Β), φ. 327,6.

Τίτλος. *τοῦ χωνιάτου ἀθηνῶν κῦρ μιχαὴλ πρὸς τὸν ναυπάκτου* Β. — 2. *κατόνομάζων* Β. *πρῶτος* Β. — 4. *μετέσχοντα* Β. — 5. *περιαρθρῶν* Β. — 7. *διατὸ* Λ. *πάθημα* Β. *βραχεία* ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος *βραχεῖα* Β. — 8. *ἀπόρροια* Β. *γοῦν λείπει* Β. — 9. *ἀπηύγασεν* Λ. — 10. *ἐκκυλισθέντος* Β. — 11. *ὑπερκεφαλῆς* Β. — 12. *οἶμαι* Β. *ἐπῆλθε* ΛΒ. — 13. *χαράξαι* Β. — 14. *αὐτὸ τὲ* ΛΒ. *ἀπόλαμπρύσμασιν* Β. — 16. *ὅθ'* Β.

Digitized by Google

γοῦν καὶ τὸ ἡμέτερον ἐν τοῖς μάλιστα τῶν φιλουμένων σοι ἐστὶν, ὑπὸ μὲν τοῦ σφόδρα φιλεῖν ἐπιπροσθούμενος οὐχ ὁρᾷς ὄντως ἃ δοκεῖς σάφ' εἰδέναι· ἀμέλει κάλλος τὸ αἶσχος νομίζεις καὶ φῶς ὀνομάζεις τὸ φωτὸς ἀποσκίασμα, ὑπὸ δ' αὖ περιουσίας τοῦ λέγειν πολλῆς τὰ οὕτω σοι φανταζόμενα μετεωρότερον ὑψηλολογεῖς καὶ χαμόθεν ἐξαίρων ἀστροθετεῖς ἄντικρυς ‖ καὶ εἰς τὸ τοῦ ἡλίου πτηνὸν ἅρμα τῷ λόγῳ φέρων ἀναβιβάζεις καὶ τοῖς λοιποῖς παρεξετάζεις πλάνησιν. 5. Ἐγὼ δὲ ἀλλὰ μὴ οὕτω φανείην τὴν καρδίαν πλανώμενος ἢ νεανιευόμενος τὰ Φαέθοντος, ἐκ τῶν σῶν ἰύγγων γοητευθεὶς καὶ χαυνωθεὶς, ὥστε οἴεσθαί τι φωτοειδὲς περὶ ἐμαυτοῦ ἢ προσήκειν δοκεῖν τοῖς υἱοῖς φωτὸς καὶ ἐκλάμπουσιν ὡς ὁ ἥλιος. Ὃς καὶ τῷ παρόντι φωστῆρι προσέδραμον οὐχ ὥστε συνανίσχειν, ὡς ἔφης αὐτὸς, ἀλλ' ὥστε παρ' αὐτοῦ περιλάμπεσθαί τε καὶ θάλπεσθαι. 6. Ὃν κατὰ τοσοῦτον εἰκότως Ἑρμῆν εἴρηκας· καθηγεμὼν γὰρ ὄντως τοῖς ὑπ' αὐτὸν καὶ λόγου καὶ πράξεως· καθ' ὅσον ἡμᾶς ἀπεικότως ὠνόμασας ἥλιον. Τί γὰρ ἐν ἡμῖν ἡλιῶδες συνεῖδες εἰ μὴ τὸ ἀλητικὸν ἴσως τῆς μεταβάσεως καὶ τὸ οὐκ εὐθύωρον τῆς κινήσεως, ἅπερ ἥλιος μὲν θαυμασίως φέρει καὶ κατὰ λόγους ποιητικοὺς τῶν ὡρῶν καὶ ὅσα ὧραι κόσμῳ χαρίζονται, ἡμεῖς δὲ πλημμελῆ καὶ οὐκ ἔλλογα;

7. Εἴη δὲ μηκέτι παροικίαν ἐκ παροικίας ἀμείβειν, ἀλλὰ τὰς λοιπὰς τῶν παλαιστιαίων ἡμερῶν μου σκιὰς ἐκμετρῆσαι δεῦρο, ἔνθα μεγάλην μνημοσύνην τῆς σῆς ἁγιωσύνης τελουμένην εὗρον καὶ οἵαν οἱ τοῦ φροντιστηρίου κτήτορες ἔχουσιν. Ὁσάκις γὰρ ἐκείνων ὑπερεύχονται οἱ μοναχοὶ κατ' ὄνομα ἐκφωνουμένων, τοσαυτάκις καὶ ὑπὲρ τῆς σῆς σωτηρίας καὶ ζωῆς ἱκετηριάζουσι. 8. Καὶ ἐπεὶ μετόχιον ἔχουσιν αὐτόθι, μονίδιόν τι τοῦ ἁγίου Νικολάου, ἐπιλεγόμενον τοῦ Σώζοντος, δω-

2. *ἐπιποθούμενος* Λ. — 3. *κάλος* Β. — 5. *πολλοῦ* Λ. — 7. ‖ Κώδ. 159, *α*.— 11. *οἴεσθαι τί* Β.— 15. *περιβάλπεσθαι* Β.— 16. *λόγω* Β.— 17. *καθόσον* ΑΒ.— 18. *ἀλητικὸν* Β.— 20. *φέρει* λείπει Λ. — 25. *οἷαν ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος οἷαν* Λ. — 26. *κατόρθωμα* Λ.— 27. *καὶ περὶ τῆς* Β. — 29. *σῴζοντος - κομηγοῦ* λείπουσι Β.

Digitized by Google

ρηθὲν παρὰ τοῦ μακαρίτου Κομνηνοῦ, ἀξιῶ σὺν τῷ καθηγουμένῳ καὶ τοῖς μοναχοῖς περιθάλπειν τὸ τοιοῦτον ὡς οἰκεῖον καὶ διατηρεῖν πάσης ἐπηρείας καὶ ὀχλήσεως ἀνώτερον. Ῥᾴδιον γάρ σοι τοῦτο, ἅτε καὶ τῶν ἀρχόντων τῆς χώρας ἀγαθὴν ἐχόντων διάθεσιν περὶ τὴν συγγενικὴν αὐτῶν μονὴν τοῦ Προδρόμου. Ἵλεως εἴη μοι θεὸς διὰ τῶν σῶν ἱερωτάτων εὐχῶν.

www.libtool.com.cn

ρξζ'. Τῷ αὐτῷ.

1. Πρὸ τῆς ἀττικῆς τῶν γραμμάτων στωμυλίας, ὅταν μὴ χρεία τις ὑπαγορεύῃ πολυγραφίαν, τὸν λακωνισμὸν τιθέμεθα· ὥςπερ καὶ νῦν ἐγὼ, λακωνικώτερον ἐπιστέλλων, τοῦτο μόνον παραδηλῶ, ὡς ὁ διδοὺς τῇ σῇ ἁγιότητι τὰς συλλαβὰς ταύτας ἡμέτερός ἐστι καὶ παρ' ἡμῶν κομίζει τῷ Κομνηνῷ καὶ τῷ Λιγυρῷ γράμματα, τὸ δὲ καὶ ἀξιοῦν τὴν σὴν ἁγιότητα ἐφοδιάσαι τε καὶ παραπέμψαι μετὰ συνοδοιπόρων ἢ καί τινος ἡγεμόνος ὁδοῦ ἔνθα διατρίβει ὁ Κομνηνός. 2. Οὐ προστίθημι· αὐτόθεν γὰρ ἀρίδηλον καὶ παρὰ τοῦτο τοῖς Λάκωσιν ἐπαχθὲς ὡς ἀδόλεσχον. Φέρεται γὰρ λόγος ἐν συγγραφῇ παλαιᾷ τοὺς Χίους λιμώττοντας ἀπεσταλκέναι πρέσβεις δεησομένους περὶ σιτοπομπίας εἰς Λακεδαίμονα, οἱ δὲ, πολλὰ δημηγορήσαντες, δι' αὐτὸ τοῦτο ἄπρακτοι ἀπεπέμφθησαν ὡς φλύαροι· ὅπερ μαθόντες οἱ Χῖοι ἑτέρους πρέσβεις πεπόμφασιν, οἱ δὲ παρελθόντες καὶ οὓς κατεῖχον θυλάκους ὑποδείξαντες εἶπον, ὡς οἱ θύλακοι οὗτοι σῖτον ζητοῦσιν, οἱ Λάκωνες δὲ καὶ τούτους οἷα περιττολόγους ἤλεγξαν, εἰπόντες ὡς ἀπόχρη τὸ τοὺς θυλάκους μόνον παραδεῖξαι, τὸ δὲ προσθεῖναι σίτου δεῖσθαι περιττὸν καὶ ἀδόλεσχον.

3. Οὕτως ἐκεῖνοι γλώσσης ἐφείδοντο· ἔνθεν τοι καὶ τὰς

3. *καὶ διατηρεῖν - προδρόμου* λείπουσι Β.

ρξζ'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 157, α.

8. *τίς.* — 11. *ἡμέτερος ἐστι.* — 13. *ἐφοδιάσαι.* — 26. *ἔνθεν.*

Digitized by Google

λακωνικὰς σκυτάλας μᾶλλον ἢ τὰς μακρηγόρους Ἀθηναίων γραφὰς θαυμάζομεν, ἅτε τῇ καθ' ἡμᾶς νομοθεσίᾳ γειτνιαζούσας, ἢ καὶ ὑπὲρ ἀργοῦ λόγου λόγον θεῖναι τεθέσπικεν. Ἵλεως εἴη μοι θεὸς διὰ τῶν σῶν ὑπὲρ ἐμοῦ ἱερωτάτων ἐντεύξεων.

ρξη'. Τῷ πανοσιωτάτῳ καθηγουμένῳ τῆς μονῆς τοῦ Προδρόμου κῦρ Μαρτινιανῷ.

1. ‖ Ἤδειν μὲν καὶ πρότερον τὸ τῆς σῆς ἀρετῆς ὑπερέχον, πανοσία μοι κεφαλή· καὶ πῶς γὰρ οὐκ ἔμελλον οὕτω τοῦ σοῦ κατὰ Χριστὸν βίου ὡς ἐκ περιωπῆς μετεώρου πυρσεύοντος; νῦν δὲ μᾶλλον ἐπέγνων ἐξ ὧν ἐπεδείξω, ὅτι καὶ τὴν περιοχὴν τῶν ἀρετῶν καὶ τὸ κεφάλαιον τῶν ἀγαθῶν καὶ τὸν σύνδεσμον τῆς τελειώσεως εἰς ἄκρον κατώρθωσας. Οὐ γὰρ ἂν καὶ ἡμῶν ἐμέμνησο καὶ τῶν παριόντων διεπυνθάνου καὶ γράμμα διέπεμπες διὰ τοσοῦδε διαστήματος ὁπόσον ἐκ τοῦ Καλυδωνίου κόλπου εἰς τὰς κατ' Αἰγαῖον Κυκλάδας ἀπομηκύνεται, εἰ μὴ τῷ πυρὶ τῆς ἀγάπης πυρπολούμενος ἐξεκέχαυσο. 2. Καὶ τί λέγω τὸ ἐκ Καλυδωνίου πελάγους εἰς τὸ Αἰγαῖον διάστημα; Οἶμαι ὡς εἰ καὶ ἐγὼ μὲν παρῴκουν Ἰνδοῖς, σὺ δὲ Βρεττανοῖς, καὶ διὰ τοσοῦδε ἂν ἐπέστελλες, τῆς ἐν Χριστῷ ἀγάπης κουφιζούσης τὰ γράμματα. Ἧς τὰ περίπτερα, ὥς φησιν ἡ τῶν Ἀσμάτων βίβλος, φλόγες πυρός.

3. Καλὰ μὲν οὖν καὶ ταῦτα, ὦ ἄνθρωπε τοῦ θεοῦ, καὶ ψυχαγωγίαν ἡμῖν οὐ τὴν τυχοῦσαν ἐνσταλάττοντα· καλλίω δὲ πολλῷ ἂν ποιῇς, εἴπερ σὺν τῇ ὑπὸ σὲ ἀδελφότητι προσευχὰς καὶ δεήσεις ἀναφέρεις ὑπὲρ ἡμῶν, ἵνα ἡμῖν ἵλεως γένοιτο Κύριος ὁ θεὸς, καὶ διὰ τῶν ἐνταῦθα πειρατηρίων ἐκκαθάρας ἐξάξῃ εἰς τὴν ἐκεῖσε ἀναψυχήν. 4. Δέδοικα γὰρ μὴ

ρξη'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 157,α - 157,β.

5. ‖ Κώδ. 157,β.

Digitized by Google

διὰ τὴν ἀμετανόητόν μου καρδίαν θησαυρίσω ἐμαυτῷ ὀργὴν καὶ πιὼν ἐνταῦθα τὸ ἐν χειρὶ Κυρίου ποτήριον οἴνου ἀκράτου πλῆρες κεράσματος εὑρήσω κἀκεῖ τὴν τρυγίαν ἐκκενωθεῖσάν μοι· ὅπερ μὴ παθεῖν πολλῶν δέομαι εὐχῶν καὶ μάλιστα τῶν ὑμετέρων. Ὧν μὴ ὑστερήσαι με Κύριος· ὃς καὶ τὴν σὴν τελειότητα διαφυλάττοι εἰς παραμυθίαν πολλῶν καὶ σωτηρίαν ψυχῶν. Ἡ ὑπὸ τὴν σὴν ὁσιότητα ἀδελφότης προσειρήσθω παρ' ἡμῶν.

www.libtool.com.cn

ρξθ'. Τῷ ἐπισκόπῳ Ῥαιδεστοῦ.

1. Ὤμην, πανιερώτατε καὶ ἐν Κυρίῳ ἀγαπητὲ ἀδελφέ, ὡς ἐπελήσθην ἀπὸ καρδίας ὡσεὶ νεκρὸς, ἅτε τοσούτων παραδραμόντων ἐνιαυτῶν καὶ οὐδὲ μιᾶς διὰ γραμμάτων προσρήσεως καταπεμφθείσης μοι παρὰ σοῦ, καὶ ταῦτα μυρίων παροδευόντων τὸ σὸν λάχος ὅσοι εὐθὺ τῆς Ἑλλάδος κατήεσαν.

2. Ἐπεὶ δὲ ὁ πανεντιμότατος ἡμέτερος χαρτοφύλαξ σὸν γράμμα διακεκόμικεν, ἐδόξαμεν ἀναζωπυρηθῆναι καὶ διὰ τῆς μνήμης ἀναθαλφθῆναι καὶ τὴν προτέραν φιλίαν φαντάσασθαι. Καὶ χρόνιον μὲν τὸ γράμμα καὶ διὰ μακρῶν ἐνιαυτῶν ἀρτίως ἐγχειρισθὲν, μέγα δέ μοι καὶ φίλον, ὅτι καὶ νῦν ὅτε παγκοσμίου ἐπιπεσόντος πειρασμοῦ καὶ ἑαυτῶν ἐπιλανθάνονται ἄνθρωποι. 3. Σὺ δὲ ὅμως, εἰ καὶ μὴ ζώντων ἡμῶν ἐποιήσω μνείαν τινὰ, ἀλλ' οὖν γε τεθνηκότων ἐμνήσθης, καὶ εἰς καιρὸν καὶ τοῦτο πεποίηκας. Ἐν γὰρ ταῖς κακοπραγίαις τῶν φιλικῶν ψυχαγωγιῶν ὥσπερ οἱ νοσοῦντες δεόμεθα· οὐ μετρίως τοίνυν τὸ σὸν γράμμα ἀνέψυξε μέγιστον ὂν τῷ μεγέθει καὶ χάριεν. Ἠβουλήθης γὰρ, ὡς ἔοικεν, ὅσα ἐπιστέλλειν ὀφείλων οὐκ ἐπέστελλες ταμιεύσασθαι καὶ συμφορῆσαι ἐν ἑνὶ τούτῳ

3. *ἐκκενωθεῖσαν.*

ρξθ'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 157, 6.

Τίτλος· $\rho\xi^{\vartheta}$

Digitized by Google

γράμματι καὶ τὰ ἐλλείμματα ἐκείνων ἀφοσιώσασθαι, ὥςπερ εἴ τις, ἐκπώματα πλεῖστα εἰς μίαν μεγίστην φιάλην ἐγχέας, τὴν δίψαν τοῦ δαιτυμόνος ἀκέσεται. 4. Χάρις σοι τοίνυν ἀποκείσεται, ἱερώτατε, ὅτι οὐκ εἰς τέλος ἐπιλέλησαι ἡμῶν παρά τε ἡμῖν καὶ τῷ τὴν ἀγάπην νομοθετοῦντι θεῷ. Ὅς καὶ τὴν σὴν διαφυλάττοι ἱερότητα ἐρρωμένην ψυχῇ τε καὶ σώματι.

www.libtool.com.cn

ρο'. Τῷ Τορνέκῃ κῦρ Εὐθυμίῳ.

1. Οὐδέν ἐσμεν οἱ σαπροί· τοῦτο ὅτῳ μὲν τῶν παλαιῶν εἴρηται οὐδέπω εὗρον, ὅτι δ' ἀληθὲς πάλαι ἔγνων αὐτὸς παρ' ἐμαυτοῦ διδαχθείς. Ἐπεὶ δὲ τοιοίδε ἐσμὲν ὅποι ποτὲ ἄρα καὶ ‖ διατρίβομεν, εἴτε ἐν φαύλοις χωρίοις εἴτε ἐν φροντιστηρίοις ἱεροῖς, οὐδέν ἐσμεν ὡς οὐ μόνον σαπροὶ ἅτε ἐσχατογέροντες, ἀλλὰ καὶ ὡς πάλαι νεκροί. Οἳ παρὰ μὲν τῷ Ἀποστόλῳ ἐν ἀτιμίαις σπείρεσθαι λέγονται, ἐν μνήμασι δῆλα δὴ κατορυττόμενοι, ἃ καὶ ἀκαθαρσίας γέμειν ὁ σωτὴρ εἴρηκεν· ὁ δέ γε Δημόκριτος νέκυές φησι κοπρίων ἐκβλητότεροι. 2. Σὺ δ' ἀλλὰ δεινὸς ὢν λέγειν καὶ γράφειν, ὦ θεσπεσία μοι κεφαλή, τοὺς οὐδὲν ὄντας ὡς σαπροὺς καὶ νεκροὺς καὶ τῆς ἱερᾶς αὐλῆς μακρὰν ἐξωσθέντας ὡς βολβίτων ἐκβλητοτέρους τοῖς τιμιωτέροις τῶν ὄντων παραβάλλεις σεμνολογῶν. Ὑπὸ γὰρ τοῦ σφόδρα φιλεῖν ἐπισκοτούμενος, τὰ τῶν φιλουμένων οὐδὲν ὄντα ἢ μικρά τινα κομιδῇ μεγάλα φαντάζῃ καὶ ὀνομάζεις, ὁποῖόν τι καὶ ἡ ἐν φροντιστηρίῳ μετοίκησις, ἣν λόγοις ἐπαίρων ἐξύμνησας ὡς ἀτεχνῶς ὑπέργειον καὶ θείαν μετάθεσιν. 3. Ἐγὼ δὲ ἀλλὰ μὴ οὕτω παρὰ τῶν σῶν χαυνωθείην σει-

6. *ἱερῷ τῷ . ἐρωμένῃ.*

ρο'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 157,6 - 158,α.

8. *οὐδὲν ἐσμὲν.* — 10. *ὁποίποτε.* — 11. ‖ Κώδ. 158,α. — 12. *οὐδὲν ἐσμὲν.* — 14. *δηλαδὴ.* — 16. *δημόκρητος νέκυες φησί.*

Digitized by Google

ρήνων, ὡς ἀφ' οἱουδήτινος τόπου βέλτιον ἐμαυτὸν φαντάσασθαι. Ἐπέσκεμμαι γὰρ κατὰ λόγον, οἶμαι, ὡς οὔτε φαυλότης τόπου κακύνει τὸν σπουδαῖον, οὔτε σεμνότης τὸν φαῦλον ἠγάθυνε. 4. Τίς γὰρ τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς Ἐδὲμ χῶρος ἄλλος ἱερώτερος; Ἀλλὰ τοῦ μὲν ὁ Ἑωσφόρος ἐκὼν κακυνθεὶς ἐκκεκύλιστο, τῆς δὲ ὁ γενάρχης θύραζε πέπτωκεν. Οὕτως οὐδὲν τῆς τῶν θείων χώρων σεμνότητος ἑκάτερος αὐτῶν ὤνατο. Πάλιν Ἰωσὴφ δεσμωτήριον οἰκῶν οὐ παρὰ τοῦτο χείρων ἑαυτοῦ γέγονεν εἰς τὸ συγκρίνειν προφητικῶς τὰ τῶν συνδεσμωτῶν ἐνύπνια. Τί δὲ ὁ θεῖος Ἱερεμίας ἆρα ἐν τῷ λάκκῳ τυντλάζων τὴν προφητικὴν ἐσπίλωτο, ἢ ὁ μέγας Ἰὼβ ἐπὶ κοπρίας καθήμενος ἀνάξιος ἔδοξε διομιλεῖν τῷ διὰ λαίλαπος καὶ νεφῶν χρηματίζοντι; Ὁρᾷς ὅπως, ὡς οὐδὲν ὤνησεν ἐκείνους ἡ σεμνότης τῶν τόπων, οὕτως οὐδὲ τούτους ἡ φαυλότης ἔβλαψεν. 5. Οὐκοῦν μηδὲ ἡμᾶς τῆς εἰς τὸ σεμνεῖον μετοικίσεως μακάριζε, ἀλλ' ὑπερεύχου μᾶλλον, μὴ ἀναξίως τοῦ ἱεροῦ χώρου ἀναστρεφόμενοι πολὺν ὀφλήσωμεν τὸν κατάγελων. Διαφυλάττοιο ἐρρωμένος ψυχῇ τε καὶ σώματι ἐς χρόνους μακροὺς ὡς μέγα πολλῶν ὄφελος καὶ λυπουμένων θεία παράκλησις.

ροα'. Τῷ πατριάρχῃ κῦρ Μανουήλ.

1. Εὐλογητὸς ὁ θεὸς, ἁγιώτατε καὶ σοφώτατε δέσποτα, ὅτι ὠργίσθη καὶ ὠκτείρησεν ἡμᾶς, ὅτι ἐπότισεν ἡμᾶς οἶνον κατανύξεως, πλὴν οὐχὶ καὶ τὸν τρυγίαν αὐτοῦ ἐξεκένωσε. Παραδέδωκε μὲν γὰρ ἀλλοφύλοις, ὀργισθεὶς δήπου, τὴν βασιλίδα τῶν πόλεων, τὴν πανευδαίμονα καὶ σεμνυνομένην βασιλείῳ τε καὶ ἱερατικῷ χρίσματι, οὐ μὴν τὰς ἀκροπόλεις τοῦ τοιοῦδε χρίσματος ὑπ' ἐθνῶν πατεῖσθαι παρακεχωρηκὼς

ροα'. Ἡ ἐπιστολὴ ὅτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 158, α.

Digitized by Google

ἤδη καὶ αὐτὸ προσηλείφετο παρ' ἅπαν, ἀλλ' οἰκτειρήσας καὶ σπέρμα βασίλειον καὶ λύχνον ἡμῖν ἐγκατέλιπεν ἱερωσύνης, ἵνα μὴ συντελεσθῶμεν ὡς ἡ διαβόητος ἐπί τε πονηρίᾳ καὶ καταστροφῇ Πεντάπολις. 2. Καὶ νῦν εἰ καὶ τὴν πόλιν τοῦ κράτους ἀπεβαλόμεθα καὶ τὰ ἐν αὐτῇ βασίλειά τε καὶ ἱερὰ ἀνάκτορα, ἀλλ' οὖν ὑπὸ βασιλεῖ μεγαλουργῷ καὶ κορυφαίῳ ἀρχιερεῖ κοσμούμεθα ὅσοι τῆς ἰταλικῆς τυραννίδος τὴν ὕβριν διαπεφεύγαμεν· τὸ δὲ καινότατον καὶ οἷον θαυμάσαι, ὅτι καὶ οἱ τυραννούμενοι ἔτι οὐ μικρῶς ψυχαγωγούμεθα πόρρωθεν ὁρῶντες πυρσεύοντας τὸν μὲν αὐτοκράτορα μυρίοις τροπαίοις, ἀπολαμπρύσμασι δὲ σοφίας καὶ ἀρετῆς τὴν σὴν ἁγιότητα οὐράνιον ‖ ὅσον καὶ οἷον, οὐδ' εἴπερ ἑκάτερος ὑμῶν ἐκ τῆς ἀρχαίας ἑαυτοῦ περιωπῆς ἀπήστραπτε.

3. Καὶ διὰ ταῦτα καὶ ὁ ἡμέτερος φοιτητὴς καὶ χαρτοφύλαξ, ἐπεί περ τῆς καθ' ἡμᾶς λυχνίας ἐξώσθημεν καὶ ἀπέσβημεν, πρὸς τὸ πάμμεγα φῶς τῆς μεγίστης ἁγιωσύνης σου κατὰ γνώμην ἡμετέραν ἀνέδραμεν, οὐχ οἷός τε ὢν δεῦρο βιοτεύειν ὑπὸ ζόφον καὶ κότον ἰταλικόν. Ἐξελέξατο γὰρ παραρριπτεῖσθαι ἐν τοῖς ὑπὸ τὴν σὴν ἁγιότητα φωτεινοῖς καὶ ἐλευθέροις σκηνώμασιν ἢ ἐν τοῖς οἴκοι τυραννουμένοις τῶν ποτὲ εὐδαιμόνων πόλεων ἐνδάλμασιν. 4. Οὐκοῦν δέομαι τῆς μεγίστης ἁγιωσύνης σου μὴ τῆς ἐλπίδος διαμαρτεῖν καὶ μᾶλλον ὅτι οὐκ ἀσυντελὴς ἔσται οὐδ' ἀδόκιμος εἰς ὃ ἂν ἐνταλθῇ λειτούργημα δεόμενον φρονήσεώς τε καὶ πίστεως. Ἵλεως εἴη μοι θεὸς διὰ τῶν σῶν ἁγιωτάτων ἐντεύξεων.

---

1. *προσαλείφετο παράπαν.* — 10. *πυρσεύοντας* ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος *πυρσεύοντες.*— 12. ‖ Κώδ. 158,6.— 17. *οἷος.*

Digitized by Google

ροϐ'. Τῇ Τυχομυρᾷ κυρᾷ Εὐγενείᾳ.

www.libtool.com.cn

1. Τὸ γράμμα σου δεξαμένοις ἡμῖν καὶ ὑπαναγνοῦσιν αὐτὸ, σεμνοτάτη καὶ τιμιωτάτη γυναικῶν, ἐκεῖνο ἐπῆλθεν ἀντιγράψαι σοι ὅπερ πρὸς τὴν ἐκ Φοινίκης γυναῖκα δεομένην ὑπὲρ τῆς θυγατρὸς αὐτῆς ἔφησεν ὁ δεσπότης Χριστός· «ὦ γύναι, μεγάλη σου ἡ πίστις». 2. Ναὶ γὰρ ὄντως μεγάλη, ὅτι καὶ μηδέπω σωματικοῖς ὀφθαλμοῖς ἰδοῦσα ἡμᾶς ἐσπούδακας προσφθέγξασθαι διὰ γραμμάτων τὰ νῦν, ὅτε μικροῦ τῶν πάλαι τεθνηκότων καὶ ἐπιλελησμένων οὐδὲν διαφέρομεν, καὶ πρός γε ἠξίωσας ἀντίγραμμα παρ' ἡμῶν δέξασθαι, ἀφ' οὗπερ οὐκ οἶδα τίνα ψυχικὴν ὠφέλειαν κερδανεῖς.. 3. Ὅμως ὡς ἐπίστευσας, ἰδοὺ γεγονέ σοι, καὶ γράφομεν ἅμα καὶ ἐπευχόμεθα σοί τε καὶ τοῖς φιλοχρίστοις καὶ εὐλογημένοις τέκνοις σου πρῶτα μὲν σωτηρίαν ψυχικὴν, εἶτα εὐεξίαν σωματικὴν, εὐημερίαν τε καὶ εὕροιαν ἐν τοῖς βιωτικοῖς, ἔτι δὲ ἐλευθερίαν καθαρὰν καὶ ἀνωτέραν τοῦ διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν ἐπελθόντος οἰκουμενικοῦ κλύδωνος. 4. Τούτων οὐδὲν ἄμεινον εἶχον ἐπεύξασθαι ὑμῖν. Ἡ πίστις δέ σου καὶ τὰς ἡμετέρας ταύτας εὐχὰς δύναται δήπου ἀκουστὰς ποιῆσαι θεῷ. Πάντα γὰρ φησι δυνατὰ τῷ πιστεύοντι. Εἴη μεθ' ὑμῶν ὁ Κύριος, ἀπὸ παντὸς πειρασμοῦ καὶ κακώσεως παντοίας ῥυόμενος.

ροϐ'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 158,6.

Τίτλος. τυ $\overset{\beta}{\chi}\overset{\alpha}{\mu}\overset{\gamma}{\zeta}$.—7. *διὰ γραμμάτων προσφθέγξασθαι ταυτν.* — 12. *σοὶ.* — 14. *βιωτικοῖς* καὶ ἐν τῇ ὥᾳ διὰ τῆς αὐτῆς χειρὸς γεγραμμένον.

Digitized by Google

ρογ'. Τῷ Ναυπάκτου κῦρ Ἰωάννῃ.

www.libtool.com.cn

1. Ὡς εἰς καιρὸν ἡμῖν πέπομφας, σοφὴ καὶ φίλη μοι κεφαλή, τὰ ἐκ γῆς καὶ θαλάττης ἐν ἡμέραις ἐγκρατείας ἐδώδιμα· ἃ δὴ καὶ καθ' αὐτὰ μὲν καλὰ ὡς ἐδεστὰ τηνικάδε καὶ τὸ τῆς τραπέζης αὐχμηρὸν ἱλαρύνοντα, πολλῷ δὲ καλλίω οἷς καὶ σύμβολα ὧν ἂν θεωρημάτων βουλομένῳ σοι ἦν ὑποθέμενος ταῦτα· δεινὸς γὰρ σὺ λόγων ὕλας ἄλλας ἐπ' ἄλλαις εὑρίσκειν ἀμφιλαφεῖς· τὴν εὐμεγέθη καὶ καλὴν ἐκείνην ἐπιστολὴν προσεπέσταλκας, ἄλλην εἶποι τις πανδαισίαν λόγου καὶ χαρίτων παντοδαπῶν πλήθουσαν τράπεζαν. 2. Οὕτως καὶ σωματικῶς οἷς ἀπέσταλκας καὶ πνευματικῶς οἷς προσεπέσταλκας πρὸς ἡδονὴν εἱστίασας σώφρονα. Καί σου αἱ φιλοφρονήσεις αὗται ἐν καιρῷ ταπεινοῦντι ψυχὰς καὶ ὀφρῦς συνάγοντι μετρίως διαχεθῆναι παρεβιάσαντο.

3. Πῶς οὖν σε τὸν οὕτω φιλότιμον ἑστιάτορα ἡμεῖς οἱ παντὸς ἀγαθοῦ ἔκπτωτοι ἑνί γέ τῳ τρόπῳ ἀνθεστιάσομεν, ἵνα μὴ δαιτυμόνες ὦμεν μόνον, ἀλλ' ἐν τῷ μέρει καὶ ἑστιάτορες; Πῶς ἄλλως ἢ εἴπερ ὅσα καὶ λειψάνοις τῆς σῆς τραπέζης τοῖς αὐτοῖς συμβόλοις κατὰ τὸ δοκοῦν ἡμῖν συγχρησόμεθα; Ἀόριστοι γὰρ καὶ πολυσχιδεῖς αἱ τῶν συμβόλων ὑπόνοιαι.

4. Τῷ τοι Πυθαγόρας μὲν καὶ Πλάτων ὡς ὑπὸ παραπετάσμασι τούτοις τὰς οἰκείας ὑπολήψεις ἀπεκρύψαντο, ἵνα μὴ καὶ βαναύσοις ‖ ἀκοαῖς ἐκκείμενα προῦπτα φαυλίζοιτο τὰ βέβηλα. Ὁ δ' Ἀριστοτέλης τὸ μὲν συμβολικὸν ὡς οὐχ ὡρισμένον χαίρειν εἴασε, τὴν δ' ἀσάφειαν τῶν συγγραμμάτων οἷόν τινα σκότιον ἐπίκρυψιν τῶν ἑαυτοῦ θεωρημάτων προὐβάλετο.

5. Ἔνθεν τοι καὶ νῦν σὺ μὲν τὰ ταριχευτὰ τῶν ἰχθύων ὠὰ ἅτε αὖα καὶ ἰσχνὰ εἰς σύμβολον ἡμῶν τεθεώρηκας, ὡς τάχα

ρογ'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 158,6 - 160,6.

8. τίς.— 22. ‖ Κώδ. 159,α.— 26. ἔνθεν.

καθ' ἑκούσιον ἄσκησιν ταχερῶν καὶ σκελετῶν ἀτεχνῶς γινομένων. Ἡμεῖς δὲ καὶ αὐτοὶ τὸ μὲν ἐκτετηκέναι καὶ αὐανθῆναι ἡμέρας τοῦ ἡλίου συγκαύσαντος καὶ τῆς σελήνης τὴν νύκτα οὐκ ἀρνούμεθα πλὴν ὅτι μὴ καθ' ἑκούσιον γνώμην ταῦτα πεπόνθαμεν. 6. Οὔτε γὰρ ψυχήν πω τοῦ σαρκικοῦ τύντλου τερσήναντες πεποιήκαμεν ὁποίαν καὶ Ἡράκλειτος ἐπαινῶν ψυχή φησι, ξηρὴ, σοφὴ, οὔτε σῶμα τηκεδόνι φιλοσάφου μελέτης λεπτότερον κίγκλου, κατὰ τὴν παροιμίαν, ἀπετελέσαμεν, ἀλλ' ὥςπερ ἡ κωμῳδία θαυμαζομένους ἐνίους ἄνδρας ἅτε σφηκώδεις καὶ τοῖς ἐχθροῖς ἀνιαροὺς προςπαίζουσα ὑπὸ λιμοῦ φησιν ἴσως αὐτοῖς τὸ σφηκῶδες, οὕτω καὶ ἡμεῖς οὐκ ἄλλως τεταριχεῦθαί φαμεν ἀλλ' ἢ ὡς ἐν ἐλεγμοῖς ὑπὲρ ἀνομίας πρὸς θεοῦ παιδευόμενοι, καὶ ὡς ἀράχνη τὴν ψυχὴν ἐκτηκέμενοι καὶ πληγέντες ὡς χόρτος, καὶ τὴν μὲν ἰσχὺν ὡς ὄστρακον ξηραινόμενοι, κατὰ δὲ τοὺς ἐν ἀπαγωγῇ σχετλιάζοντας ἐκείνους ἐπίκλαυτον ὑπομινυρίζοντες, «ξηρὰ γέγονε τὰ ὀστᾶ ἡμῶν, ἀπόλωλεν ἡ ἐλπὶς ἡμῶν» διαπεφωνήκαμεν.

7. Καὶ οὕτω μὲν τὰ ταρίχη ὡς ἀλιπῆ καὶ ἄνικμα ὑποσημαίνοιεν ἂν καθ' ἡμετέραν ἐπιβολὴν, οὐ παρὰ θύραν, οἶμαι, ἥκουσαν, τὴν ἐλεουμένην ἡμῶν καὶ τλημονεστάτην οἰκτρότητα, οὐ μήν γε τὴν κατὰ γνώμην ἐσπουδασμένην καὶ μακαριζομένην ἰσχνότητα. Ὁ δέ γε τούτων ἀριθμὸς πρὸς τῆς σῆς ἐστιν ἐλευθεριότητος, ὦ μακάριε. Οὐ γὰρ τριάκοντα κατὰ τὴν γῆν τὴν ἀγαθὴν ἢ ἑξήκοντα, ὅτι μὴ ἑκατὸν χαρίζεσθαι μεμελέτηκας, καὶ ἄλλως δὲ ὡς ἀπὸ τελείου ἀριθμοῦ, τοῦ δέκα, τετραγωνιζόμενος καὶ τετραγωνίζων ἕτερον τελεώτερον σαφῶς ὑπεμφαίνῃ δήπου τὴν κατὰ σὲ τελειότητα, τετράγωνον ἄνευ ψόγου τετυγμένον, ὡς ἔφη τις. 8. Καὶ οὐ τοσάδε μόνον, ἀλλὰ καὶ πάντα δίδυμα, ὧν καὶ τὸν συνδυασμὸν ἐπαινέσας, εἶτ' αὐτόθεν ὡς ἐξ ὑπερδεξίου ὁρμητηρίου ἀΐξας βαθαὶ ὅσος ἔπνευσας, τὸ μὲν μοναδικὸν καθαιρῶν, τὸ δὲ συνδυα-

7. *ψυχὴ φησὶ.* — 12. *τεταριχεῦσθαι φαμέν. ἐνελεγμοῖς.* — 16. *ὑπομινυρίζοντες.* — 27. *ὑπεμφαίνει.*

www.libtool.com.cn

Digitized by Google

στικὸν ἐξαίρων ἔκ τε τεχνικῶν ἐπιχειρήσεων καὶ ἐξ ἀτέχνου μαρτυριῶν γραφικῶν πίστεως κατὰ γυμνασίαν, οἶμαι, λόγου τοῦ ἥττονος καὶ τῆς τοῦ λέγειν ἰσχύος διάπειραν. 9. Τί δ' οὐκ ἂν ἔλεξας, εἰ, παλινῳδίαν ᾄσαι θελήσας, εἰς τοὺς ἐναλλὰξ λόγους ἐπαφῆκας τὴν εὐφραδῆ γλῶτταν καὶ περιττὴν αὐτίκα; Καταμαντεύσομαι γὰρ ὧν ἂν εἴποις βραχέ' ἅττα. Ἦν δὲ μηκυνθῇ λόγος ὁ τῆς ἐπιστολῆς, σύγγνωθι, αὐτὴν τὴν μονάδα καὶ αὐτὴν τὴν δυάδα ἀντεξετάσας αὐτὰς καθ' αὑτάς. Τῆς μὲν τὸ ἀμερὲς καὶ ἀρχοειδὲς ἐξύμνησας ἄν, τὴν δὲ δυάδα τόλμαν ἐκάλεσας, τοῖς σοφοῖς ἑπόμενος, καθότι πρώτη τὴν μονάδα τὴν ἀρχικὴν καὶ ἁπλῆν ἐν ἑαυτῇ συνθεῖναι τετόλμηκε καὶ οὐδ' οὕτως εἰς ἀριθμοὺς ἐτέλεσε. 10. Πᾶς γὰρ ἀριθμὸς δὶς μὲν συντιθέμενος ἕτερον γεννᾷ ἀριθμόν, εἰς ἑαυτὸν δὲ ἀνακυκλούμενος ἕτερον, ὡς φέρε ὁ τρία τρὶς μὲν καὶ τρὶς τὸν ἓξ ἀποτελεῖ, τρὶς δὲ τρὶς τὸν ἐννέα, ὡςαύτως δὲ καὶ ὁ τέσσαρα καὶ οἱ ἑξῆς ἅπαντες. Ὁ δὲ δύο καὶ δὶς συντι‖θέμενος, δύο καὶ δύο, τὸν τέσσαρα γεννᾷ καὶ εἰς ἑαυτὸν πολλαπλασιαζόμενος, δὶς δύο, τὸν αὐτὸν πάλιν τέσσαρα ἀποτελεῖ. Οὐκ ἄρα τέλειος ἀριθμὸς ὁ δύο· οὕτως καὶ τοῦ μοναδικοῦ σεμνώματος ἀποπέπτωκε τὴν μονάδα δισσεύσας καὶ οὐδ' εἰς εἰς ἀριθμοῦ τελειότητα ἐξίκετο. 11. Ἴδοι δ' ἄν τις καὶ τοὺς νῦν Ἰταλοὺς τὴν αὐτὴν τόλμαν θρασέως πλημμελοῦντας· οὐ τὸν πατέρα μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸν υἱὸν δοξάζουσιν αἴτιον τῆς τοῦ θείου πνεύματος ἐκπορεύσεως, καινοτομίᾳ τολμηρᾷ τὸ τῆς θεότητος ἐνοειδὲς θαῦμα καταρρυπαίνοντες. 12. Οὕτω δὲ τῆς μονάδος σεμνοτέρας πολλῷ τῆς δυάδος οὔσης καὶ τὰ μονήρη πάντα ἢ τὰ πλείω τῶν συνδυαζομένων εὑρήσει τις γεραρώτερα καὶ ἀρχικώτερα, ὡς κἂν τῇ γεωμετρίᾳ τὴν γραμμὴν τῆς ἐπιφανείας. Ἡ μὲν γὰρ ἐπὶ μῆκος μόνον διέστηκεν, ἐπιφάνεια δὲ πρὸς τῷ μήκει καὶ δευτέραν ἔχει, τὴν κατὰ πλάτος, διάστασιν, ἵνα μὴ λέγω ὡς καὶ δύο μὲν εὐ-

6. *βραχέατα*. — 11. *ἁπλὴν*. — 16. ‖ Κώδ. 159,6. — 28. *κἂν*.

Digitized by Google

θεῖαι χωρίον οὐ περιέχουσι, μία δὲ περιφερὴς γραμμὴ ὅλον περιγράφει κύκλον. Κατὰ δέ γε τὴν ἠθικὴν φιλοσοφίαν ἑκάστη μὲν τῶν ἀρετῶν μία τίς ἐστιν ὡς μεσότης σύμμετρος, δύο δὲ ἑκατέρωθεν ἑκάστης κακίαι καθ' ὑπερβολὴν καὶ ἔλλειψιν γειτνιάζουσι. 13. Ναί φησιν, ἀλλὰ διφυῆ τὰ αἰσθητικὰ ὄργανα· διφυῆ μὲν εἴποιμεν καὶ αὐτοί, ἀλλὰ μονοφυὴς ἡ ἔνδοθεν θαλαμευομένη αἴσθησις ὥςπερ τις σεμνοτάτη δέσποινα, ἧς οἷα πυλωροὶ καὶ θεράπαιναι τὰ αἰσθητήρια ταῦτα προβέβληνται, καὶ, ὅτε μὴ παρ' ἐκείνης τὰς τοῦ αἰσθάνεσθαι δυνάμεις ὡς ἀπὸ κέντρου τινὸς ἐξιούσας εὐθείας δέξαιντο, κατ' ἴσον τοῖς τῶν ἀνδριάντων διὰ κενῆς ἀνεῴγασι. 14. Καὶ παρίημι ἀπαριθμεῖσθαι καὶ τἄλλα τοῦ ζῴου ἡγεμονικὰ μόρια πάντα μονοφυῆ, ἦπαρ, καρδίαν, ἐγκέφαλον, πνεύμονα, ἅπερ ὁ τὰ ἐπιπολῆς ὁρῶν ἔοικε μὴ συνορᾶν, ὡς ἐν τῷ Ἄσματι τῶν Ἀσμάτων οἱ τοῦ καλοῦ νυμφίου ἑταῖροι τὴν νύμφην θαυμάζοντες «ἐκαρδίωσας, φασὶν, ἡμᾶς ἑνὶ ἀπὸ ὀφθαλμῶν σου». Καὶ ὁ παρὰ θεοῦ τὴν ὀξυκοΐαν αὐχῶν προςέθηκέ μοι «ὠτίον φησὶ μοναδικῶς καὶ ἦν ὅτε χεῖλος ἦν ἓν πᾶσα ἡ γῆ καὶ μία φωνὴ, καὶ ἅπαξ μὲν ἐλάλησεν ὁ θεὸς, δύο δὲ ἤκουσεν ἄνθρωπος.»

15. Οὕτω τὰ θειότερα τῶν αἰσθητηρίων ἑνοειδῆ λέγεταί τε καὶ ἐστίν· ἀγάσαιτο δ' ἄν τις τῆς γλώττης τῆς ἐπαινούσης τὸ δίδυμον τῶν αἰσθητηρίων, ὅπως καὶ αὐτὴ αἰσθητήριον οὖσα τῶν γευστῶν χυμῶν μονοφυὲς μέντοι ἢ λάθετ' ἢ οὐκ ἐνόησεν ἑαυτὴν ἀτιμάσασα οἷς ἐκεῖνα τεθαύμακε, μεθ' ὧν δήπου καὶ τὴν τῶν ὄφεων θαυμάσεται ὡς δικρόαν καὶ αὐτὴν οὖσαν, ὥς φησιν Ἀριστοτέλης. Ἐγὼ γὰρ οὐκ εἶδόν πω μήτ' ἴδοιμι καίτοι τὴν αὐτοῦ κεφαλὴν τηρεῖν ἐγκελευόμενος. Φιλεχθρῶ γὰρ τῷ πονηρῷ τούτῳ θηρίῳ, σπέρμα ὢν τῆς προμήτορος, καὶ καινὸν οὐ πάνυ τι δικρόας ἔχειν γλώττας τοὺς ὄφεις, ὁπότε καὶ ἀμφικέφαλοί εἰσι τούτων ἔνιοι, ὡς οἱ λεγό-

2. Τοῦ *ἠθικὴν* τὸ *ἠθι* ἐπὶ διεξεσμένων, ἴσως πλειόνων, γραμμάτων τὰ νῦν ἀδιαγνώστων. — 7. *ὥσπέρ*. — 10. *κατῖσον*. — 11. *παρίειμι*. — 26. *εἶδον*.

Digitized by Google

μενοι ἀμφίσβαιναι. 16. Ἀτὰρ ὅ με μικροῦ διέφυγεν, οὐκ ἂν ἀπέχρησε τῇ ποριμωτάτῃ σου γνώμῃ καὶ γλώττῃ ἐκ μόνων τῶν περὶ ἡμᾶς καὶ αἰσθητῶν τὸ πρόβλημα ἐξεργάσασθαι, ἀλλά γε, καὶ πρὸς τὸ ἄναντες μετεωρίσας τὸν λόγον πλατωνικῶς, πρῶτα μὲν τὰ εἴδη τῶν ὄντων, τὸν αὐτοάνθρωπον καὶ τὸν αὐτόιππον καὶ τὸν αὐτοβοῦν ἀσυνδύαστα ὄντα παρήγαγες ἄν, εἶτα καὶ τὴν ἀπλανῆ, μίαν μὲν οὖσαν, τὰς δὲ σφαίρας ἁπάσας περιέχουσαν, καὶ ὡς ἑκάστοτε ἀντι‖περιάγουσαν. Ναὶ μὴν καὶ ἄξονα ἕνα περιόντα τὰ κύκλῳ φερόμενα πάντα περιχορεύουσιν, ὡς καὶ κέντρον ἓν τό τε τοῦ παντὸς καὶ τῆς γῆς. 17. Οὐκ ὤκνησας δ' ἂν οὐδὲ τὸν ζῳδιακὸν περιοδεῦσαι κύκλον καὶ παραδεῖξαι ὡς ἐκ τῶν αὐτοῦ δώδεκα μοιρῶν δύο μόναι δυάζονται, Ἰχθύες καὶ Δίδυμοι· αἱ γὰρ χηλαὶ τοῦ Σκορπίου εἰς ἕνα τὸν Ζυγὸν συνάγονται. Ἐξ οὐρανοῦ δὲ τῇ διανοίᾳ καταβὰς εἰς Ἅδην, αὐτοὺς τούτους τοὺς ἐν ἄστρασι διδύμους Διοσκόρους οὐκέτι διδύμους παρέστησας, ἀλλὰ μονὰξ ἑτερημέρους ζῶντας καὶ θνήσκοντας· ἔνθα καὶ τοσούτων νεκύων ὄντων οἷός τοι πέπνυται Τειρεσίας, τοὶ δὲ σκιαὶ ἀΐσσουσιν. Εἰ δὲ καὶ κατὰ ζῆλον Δαυὶδ εἰς τὰ ἔσχατα τῆς θαλάσσης ἐπτερύξω, κἀκεῖ ἕνα ποταμὸν, τὸν Ὠκεανὸν, ἱστόρησας, ἐξ οὗ πάντες ποταμοὶ κρῆναί τε καὶ φρείατα μακρά.

18. Ἀλλὰ ταυτὶ μὲν ἴσως καὶ παροπτέα σοι ἔδοξεν ὡς διαγραπτέα τοῖς πολλοῖς ἅτε πορρωτάτω καὶ ἄποπτα κείμενα· ἐκ δὲ τῶν ὑπ' ὄψιν πᾶσιν ἐπιχειρῶν παρέστησας ὅσον ὑπερίδρυται τοῦ συνδυαστικοῦ τὸ ἀεὶ μονῆρες καὶ ἀσυνδύαστον. Τίμιόν τι χρῆμα ὁ τοῦ γάμου ζυγὸς, ἀλλ' ἡ ἄζυξ παρθενία μακρῷ τιμιώτερον. Τάχα καὶ βιαιότερον ἐπιβάλλων οὐδὲ τὸ τοῦ γάμου συζυγὲς ἀπέδειξας καθάπαξ συνδυαζόμενον, ἀλλά γε καὶ ἐνιζόμενον καὶ οὕτω δὴ συνιστάμενον τὸ μὲν οἷς καὶ τὸ θῆλυ ὡς ὑπὸ μιᾷ κεφαλῇ τῷ ἀνδρὶ ἐφήρμοσται, τὸ δὲ οἷς καὶ ἄμφω εἰς μίαν ὁμοσαρκίαν διὰ τῆς ἑρω-

2. *ποριμωτάτω*. — 6. *αὐτοΐππον*. — 8. ‖ Κώδ. 160,α. — 18. *οἷος. τοιδὲ*.

Digitized by Google

τικῆς ἀναχράσεως ἐνοποιούμενα οὐκέτι εἰσὶ δύο. 19. Εἰ δὲ καὶ τὸ ἐπεξιέναι τοῖς καθωμιλημένοις ἀπειρόκαλον, ὅμως ῥητέα κἀκεῖνα «οὐκ ἀγαθὸν πολυκοιρανίη». Καὶ ἵνα μὴ δόξῃ τῇ μὲν ἀρχῇ τῶν πολλῶν ἀπαρέσκεσθαι, οὐ μήν γε καὶ τῇ τῶν δύο ἢ καὶ τριῶν «εἷς», φησιν εὐθὺς «βασιλεὺς ἔστω» ὅτι μηδὲ δύο, καὶ ταῦθ' ὁμόσποροι, συνάρχειν ἐπιβαλόμενοι τὸ μὴ οὐ δρᾶσαί τε καὶ παθεῖν τὰ ἔσχατα τῶν κακῶν πεφεύγασι. Μαρτυροῦσιν ἐν μὲν τοῖς παλαιτάτοις Δαναές τε καὶ Αἴγυπτος, ἐν δὲ τοῖς χρόνῳ ὕστερον τὰ θυέστεια δεῖπνα καὶ ἡ ἀλληλοκτόνος μονομαχία τῶν παίδων Οἰδίποδος. Οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ τὸ ὑποδρηστεύειν τὸν αὐτὸν δυσὶ κυρίοις, ὡς θεῷ καὶ Μαμωνᾷ, ὅλως οὐχ οἷόν τε. Οὕτως ἄρχειν δύο οὐθ' ὑπὸ δυοῖν ἄρχεσθαι τὴν ἀρχὴν συνήνεγκεν, ὥςπερ οὐδὲ τὸ χαρίζεσθαι ἀντιθέτοις μέρεσιν· ἐξ οὗπερ καὶ οἱ κωμῳδούμενοι ὡς ἐπαμφοτερίζοντες κόθορνοι. 20. Καὶ δύο μὲν πρῶται προτάσεις ἐν συλλογισμῷ· μηδὲ γὰρ ἐάσθω τὸ λογικὸν καὶ ὀργανικὸν ὡς ἀσύμβολον τῷ προκειμένῳ· ἀλλ' ἓν τὸ συναγόμενον ἐξ αὐτῶν συμπέρασμα. Καὶ λόγον μὲν ὕλης ἐπέχουσι προτάσεις, εἶδους δὲ τὸ συμπέρασμα. Καὶ τοίνυν ὅσῳ εἶδος ὕλης τιμιώτερον, τοσούτῳ καὶ συμπέρασμα προτάσεων. Αἱ μὲν γὰρ ἕνεκά του, τὸ δὲ οὗ ἕνεκα. 21. Τί δὲ οἱ ἐν κλίνῃ δύο καὶ οἱ ἐν τῷ μύλωνι δύο; Οὐχὶ κἀκεῖ εἷς καὶ μία παραλαμβάνεται, ὁ δ' ἕτερος καὶ ἡ ἑτέρα ἀφίεται; Οὐχὶ κἀκ τῶν συσταυρωθέντων τῷ Ἰησοῦ λῃστῶν εἷς μετ' αὐτοῦ εἰς τὸν παράδεισον μετετάξατο; Ἐνιαχοῦ δὲ ἅμα δύο καὶ πονηρὰ λέγεται, ὡς τὸ καταλιπεῖν πηγὴν ζῶντος ὕδατος καὶ λάκκους ὀρύξαι ὕδωρ μὴ ἔχοντας. 22. Καὶ μὲν δὴ καὶ θατέρου ἀγαθοῦ ὄντος, ἡ τοῦ χείρονος ὅμως ἐπιμιξία θολοῦσα μεταβάλλει πρὸς τὸ ἀδόκιμον. Καὶ οἶνος παρὰ πονήρων καπήλων μιγνύμενος ὕδατι καὶ χρυσὸς ‖ καὶ ἄργυρος ἀτιμοτέραις ὕλαις συντηκόμενος κεκιβδήλευται, καὶ οἱ τῷ θεῷ καὶ τῷ Βάαλ προσκείμενοι ἐγκαλοῦνται ὡς ἐπ' ἀμφοτέραις ταῖς ἰγνύαις

7. *δρᾶσαι τὲ.*— 12. *οἷον.*— 30. ‖ Κώδ. 160,6.

Digitized by Google

ἀσχωλιάζοντες· καὶ Παῦλος τοὺς ὑπονοθεύοντας τὸ κατὰ Χριστὸν Εὐαγγέλιον νομικοῖς παραγγέλμασιν, ὡς οὐκ ὀρθοποδοῦντας ἑώρα, ὁμόσε χωρήσας διήλεγξεν.

23. Ἔτι μικρὰ προσθεὶς, τοῦ λέγειν πεπαύσομαι. Ἀμαχόν τι χρῆμα τῶν κερασφόρων αἱ τῶν κεράτων διτταὶ προβολαὶ, καί πού τις ταῦρος ἀποθηριωθεὶς καὶ πρὸς συμβολὴν κονισάμενος ἀμήχανόν τι δεινὸν καὶ ἀτεχνῶς τερμέρειον, ὁποῖος καὶ τὴν ἐν Μαραθῶνι Τετράπολιν ἀναστατῶν ἐσίνετο, ἕως ὁ Θησεὺς, οὐχ ἧττονα τοῦτον ἀνύσας ἆθλον ἢ ὅτε Πιτυοκάμπταις ἢ Προκρούσταις συνεπέπλεκτο, κορύνῃ θάτερον τῶν κεράτων ἠλόησεν. 24. Ἀλλὰ πόσων τοιῶνδε ταύρων περίεστιν ὁ μονόκερως, ὃς πρὸς μὲν τοὺς ἐμψύχους γεωλόφους διακυρίττεται, τοὺς ἐλέφαντας, οὐκ ἀνέχεται δὲ μόνος τῶν τετρασκελῶν ὑπεζεῦχθαι τῇ τοῦ ἀνθρώπου ἀρχῇ, οὔτε μὴν ὅλως δεδέσθαι ἢ ἐμφατνίζεσθαι. Ὁ δὲ φοίνιξ, ὁ εἷς τῷ ἀριθμῷ καὶ μόνος ὄρνις, τίνων κατὰ σύνδυο ἢ καὶ ἀγεληδὸν πετομένων οὐκ ἔστιν ὑπερπετέστερος θαύματι; 25. Καὶ ψυχὴ μὲν πᾶσα ἁπλῇ εὐλογεῖται, δίψυχος δέ φησιν ἀνὴρ ἀκατάστατος ἐν πάσαις ταῖς ὁδοῖς αὐτοῦ, ὡς καὶ τὸ ἐξυφασμένον ἐκ δύο ἱμάτιον παρὰ τῷ νόμῳ κίβδηλον. Εἰ δὲ καὶ παροιμία «τίς ὑποφέρει πρὸς δύο; οὐδὲ Ἡρακλῆς», αὐτὸς Ἡρακλῆς τὸν λῆρον ἐλέγξας ἐπιστομίσει, δύο ἀδελφῷ συλληστεύοντε κατασχὼν καὶ συμμάρψας ἑνὶ δεσμῷ καὶ κατωμαδὸν ἀράμενος· ἔνθα δὴ καὶ κάτω κάρα κρεμάμενοι καὶ τῆς λεοντῆς παραγυμνούμενα ὁρῶντες μέλανα ἰσχία τε γλουτούς τε τοῦ ἥρωος ἔργοις ἐμάνθανον τὸν παρὰ τῆς μητρὸς προρρηθέντα σφίσιν ἄνδρα μελάμπυγον. 26. Καὶ ὡς ἔμβραχυ εἰπεῖν, εἴ ἔστιν οὗ τὸ ἓν πολλῶν ἀντάξιον καὶ εἰ πεπληθυσμένων τινῶν μοναδικόν τι ἐξήρηται, πολλῷ μάλιστα τῶν συνδυαστικῶν ὑπερίδρυται. Ἡλίκοι καὶ ὅσοι τῶν ἐν τῷ Ἄσματι βασιλισσῶν τε καὶ παλλακῶν καὶ νεανίδων ἀναριθμήτων κατάλογοι· ἀλλὰ μία ἐστὶ,

6. *που τίς.*— 11. *περίεστιν.*— 12. *διακηρύττεται.*— 15 *φοῖνιξ.*— 22. *δύω.*— 24. *κατωκάρα.*— 25. *ἰσχιά.*

Digitized by Google

φησὶ, περιστερά μου τελεία μου καὶ εἷς ὁ ἐκλελοχισμένος ἀπὸ μυριάδων καὶ μονογενὴς καὶ ληνοβάτης μονώτατος καὶ μαργαρίτης πολύτιμος, ὃν ὁ μεγαλέμπορος ἁπάντων ὧν εἶχεν ἐπρίατο. Οὕτως τὸ μεμονωμένον καὶ ἀσυνδύαστον μᾶλλον ἢ τὸ δυαζόμενον πολλαχοῦ καλόν τε καὶ ἐπαινούμενον.

27. Ταῦτά σοι ὀλίγα ἐκ μυρίων ὧν ἂν κατέλεξας, εἰ τὸ μονῆρες πρὸ τοῦ συζυγοῦς κατὰ παλινῳδίαν θέμενος εἰς ἔπαινον τὴν γλῶτταν καθῆκας, ὡς ἵππον εἰς πεδίον ἢ δαλὸν εἰς πῦρ ἢ ξυρὸν εἰς ἀκόνην, ὡς εἴποι τις. 28. Ταῦτα ὡς ὑπολείμματα τῶν σῶν δεξιώσεων κατὰ τὸ ὑπαγορεῦον τῆς μνήμης ἀναλεξάμενοι εἰς ἀνθεστίασιν σὴν παρεσχεδιάσαμεν. Εἰ δὲ μὴ κατ' ἄρθρα διείλομεν, κατὰ τοὺς ἀτέχνους τῶν μαγείρων δαιταλουργοῦντες, οὔτε δι' ὀψαρτυτικῆς τῶν τοιούτων ἐπιστήμης ἐκαρυκεύσαμεν πρὸς τὸ ἐπαγωγότερον καὶ ἁρπαλεώτερον, ἔωλα δὲ ἄλλως καὶ χαρίτων ἄναλτα παρεθέμεθα, ἀλλὰ καὶ οὕτως ἀδόλῳ φιλίᾳ ἥδιστα, καθότι καὶ λάχανα μόσχων ἡδίω λογίζεται, ὡς καί ποτε Προφήτης υἱοὺς προφητῶν ἀλφίτοις καὶ λαχάνοις ἀγρίοις ἐδεξιοῦτο φιλικώτατα καὶ φιλοτιμώτατα.

ροδ'. Πρὸς τὸν Νέων Πατρῶν τὸν Μεσοποταμίτην τὸν καὶ Κοστομήρην λεγόμενον.

1. Οὔτε πρότερον, ἡνίκα ζῆν ἐδοκοῦμεν, ἐπὶ λυχνίαν ἐκκλησιαστικὴν τεθειμένοι, ἀρίζηλόν τι καὶ τηλαυγὲς ‖ φαίνειν εἴχομεν ἢ δι' ἀγαθῆς φήμης τοὺς πορρωτέρω περιβομβεῖν, οὔτε πολλῷ μάλιστα νῦν ὅτε ἀπεσβήκαμεν καὶ τεθνήκαμεν, καὶ τῆς αὐλῆς Κυρίου ἐξωσθέντες ὡς σκεῦος ἀπολωλὸς εἰς ἄλλοτε ἄλλας ἐσχατιὰς τῆς Ἑλλάδος παραρριπτούμεθα καὶ ἀπὸ

11. *εἰς* ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος *ες*.— 13. *ὅτε*.— 15. *παραθέμεθα*.

ροδ'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 160,6 - 161,6.

20. ‖ Κώδ. 161,α.— 24. *παραριπτούμεθα*.

Digitized by Google

καρδίας τῶν συνήθων μικροῦ πάντων ἐπιλελήσμεθα ὡςεὶ νεκροί. 2. Πόθεν οὖν ἐπῆλθέ σοι, λογιώτατε ἀνδρῶν, περὶ ἡμῶν τοιόνδε τι φαντάσασθαι; Ποῖον ἡμέτερον ἀπολάμπρυσμα περιαστράψαν διὰ τοσοῦδε ἀπέστραψε; Τίς δέ σε ὡς φῆς φήμη καρδιώσασα τοσοῦτον ἐπανεπτέρωσεν, ὡς ποθεῖν μὲν ἀπόντας, δυςχεραίνειν δὲ ἄλλως καὶ ἀσχάλλειν ὅτι μὴ ῥᾴδιόν σοι καὶ σωματικοῖς ὄμμασιν ὄψεσθαι; Τίνα δὲ καὶ ἰδεῖν ἠράσθης, ὦ θαυμάσιε, ἄνθρωπον, τοῦ ποτὲ Ἀθηνῶν ἀμυδρὸν εἴδωλον, ἄνθρωπον, ὃς, ἐν οἴκῳ Κυρίου πεφυτευμένος ἦν ὅτε, εἰ καὶ μὴ καρπῷ βρίθειν, φύλλοις γοῦν ἐδόκουν κομᾶν. 3. Νῦν δὲ ἀλλ' ἐκεῖθεν ἐκβοθρευθεὶς παρὰ τῆς ἰταλικῆς ἐριώλης καὶ ὧδε κἀκεῖσε ῥιπταζόμενος, τελευτῶν ἄρτι δεῦρο κεῖμαι γεράνδρυον αὖον πάντη καὶ ἄφυλλον, ῥικνὸς μὲν τὸ σῶμα καὶ βαρὺς καὶ μόνον οὐκ ἀκινητίζων, νωθρὸς δὲ τὸν νοῦν καὶ ἀμβλὺς καὶ πεπηρωμένος τὸ τοῦ λόγου γόνιμον. 4. Ἥ τε γὰρ φυσικὴ νόσος· οὕτω γὰρ τὸ γῆρας ὁρίζονται οἱ σοφοὶ, ὥςπερ καὶ τὴν νόσον γῆρας ἐπείσακτον· καὶ ἡ τῶν περιστατικῶν ἐνδελέχεια οὐχ ὅπως τὴν πηλίνην ταύτην ἐφολκίδα πάντων τῶν πρεσβυτικῶν συμπτωμάτων ἐμπέπληκεν, ἀλλὰ καὶ αὐτὰς τὰς ψυχικὰς δυνάμεις διελωβήσατο, ὡς καὶ τὸν πολυτίμητον νοῦν καὶ καθ' ὃν ἐσμεν οἱ ἄνθρωποι ἄνθρωποι καὶ εἰκόνες θεοῦ· ἐγγηράσκειν γάρ φασι τῷ Τιθωνῷ· κινδυνεύειν ἀδαῆ γενέσθαι εἴτ' οὖν ἄνουν, ἵν' οὕτως ἐρῶ, ὡς ὧν μὲν ἤδη μεμάθηκε λανθανόμενον, πρὸς ἃ δὲ μήπω κατείληφε δυςμαθαίνοντα.

5. Τοιοῦτον γὰρ τὸ ἔσχατον γῆρας, Μνημοσύνης μὲν, ἣν Ζεὺς συνιὼν τὰς Μούσας γεννᾷ, τὸ παρ' ἅπαν ἀπόστροφον, λήθῃ δὲ καὶ λίαν ἁλώσιμον. Τάχα γὰρ ὡς τῷ τοῦ Ἅδου ἤδη προσέρπων οὐδῷ καὶ τοῦ ἐν ἐκείνῳ θρυλουμένου ληθαίου πόματος ὀσφραίνεταί τε καὶ παραγεύεται, ἢ μᾶλλον ὡς ἀναδυόμενον ἀποδοῦναι τὸ χρεὼν ἡ δανείζουσα φύσις τῆς ἀγνώ-

2. *ἐπῆλθε*. — 3. *τοιόνδε*. — 11. *εριώλης*. — 21. *ὃν ἐσμὲν*. — 27. *παράπαν*.— 29. *θρυλλουμένου*.

Digitized by Google

μονος μελλήσεως δίκην εἰσπράττεται καὶ οὐχ ὅπως ὄργανα σώματος ἐνεχυράζει, ὄψιν, ὀδόντας καὶ ἀκοὴν, ἀλλά γε καὶ τῆς ψυχῆς τὸ εὐμαθὲς καὶ μνῆμον καὶ γόνιμον· καὶ οὕτως τὸν παροιμιαζόμενον δὶς παῖδα παλινδρομεῖ ὁ χρονικαῖς λήμαις ἀμβλυωπῶν διὰ τὸ κορωνόβιον. 6. Καὶ τί χρὴ πάσας τὰς τοῦ γήρως κῆρας ἐκτραγῳδεῖν, ἃς παλαιός τις συνελὼν βαρύτερον Σικελίας τὸ γῆρας ἔφησεν, ἣν παρὰ τοῦ Διὸς ἑνὶ τῶν ἐπαναστάντων αὐτῷ γιγάντων, τῷ Ἐγκελάδῳ, ἐπιτεθῆναι μῦθος βούλεται, οὗ καὶ τὸ αἰτναῖον πῦρ ἄσθμα εἶναι τερθρεύεται;

7. Οὔκουν ἐχρῆν σε ζητεῖν τὸν οὕτω διακείμενον ὄψεσθαι. Οὐ γὰρ ἄν τι τῆς αὐτοπτήσεως ὄναιο, ὅτι μὴ καὶ προζημιωθείης. Ἴσως οὐδὲν μὲν σεμνὸν ἢ κερδαλέον ἐς ψυχὴν εὑρὼν, ἐκεῖνα προαχθῆς καθ' ἑαυτὸν παραφθέγξασθαι «ἐψεύσμεθα τῶν ἐλπίδων· οὐδέν εἰσιν οἱ σαπροὶ καὶ οὐδὲν ἱερὸν», τοῦθ' ὅπερ Ἡρακλῆν φασιν εἰπεῖν ἰδόντα καὶ φαυλίσαντα εὐτελὲς Ἀδώνιδος ξόανον. 8. Σὺ δ' ἀλλὰ καὶ γράμμα ἐγχαραχθῆναί σοι προσλιπαρεῖς. Ἐραστὴς γὰρ ὢν τοῦ κατ' ἀρετὴν καὶ λόγον ἀκηράτου κάλλους ἀτεχνῶς ἐκεῖνα φθέγγῃ ἅπερ ὁ ἐν τῷ Ἄσματι ‖ τῶν Ἀσμάτων λέγων «δεῖξόν μοι τὴν σὴν ὄψιν, κατακούτισόν μοι τὴν φωνήν σου, ὅτι ἡ φωνή σου ἡδεῖα καὶ ἡ ὄψις σου ὡραία». 9. Ἀλλ' ἡμεῖς γε, ὦ μακάριε, οὐκέτι τοῦ ὁρᾶσθαι ὡραῖοί ἐσμεν, ἀλλὰ μᾶλλον τοῦ ἐκκαλύπτεσθαι κατ' ἐκεῖνον τὸν ὀλοφυρόμενον «ἐκάλυψεν ἐντροπὴ τὸ πρόσωπόν μου»· οὔτε μὴν φωνοῦντες ἡδύ τι καὶ κνῆθον τὴν ἀκοὴν ἄδομεν, ἀλλ' εἴποτέ τι ἀναγκασθῶμεν φθέγξασθαι ἐκμελὲς ἄδομεν καὶ οἷα τὰ γοερὰ καὶ θρηνώδη τῶν ὀλολυγόνων καὶ ἀλκυόνων ἄσματα, ἀμφότερον, οἷς τε τὰ τῆς θείας ἀπειλῆς καὶ ἡμῖν ἐφήρμοσται λεγούσης «μεταστρέψω τὰς ἑορτὰς ὑμῶν εἰς πένθος καὶ τὰς

1. *μελήσεως*. — 10. *τερθρεύεται*. — 15. *εἰσὶν*. — 20. ‖ Κώδ. 161,6. *δεῖξον*.— 23. *ὡραῖοι ἐσμὲν*. — 24. Ἐν τῇ ὥᾳ πῃ, ἤτοι πάλιν γεγραμμένον τῇ ἰδίᾳ χειρὶ τὸ τέλος τῆς λέξεως *ἐντροπὴ*.

Digitized by Google

ᾠδὰς εἰς θρῆνον» καὶ οἷς ὁ τοὺς φθόγγους τοῦ λόγου ἁρμότ-
των νοῦς, τῷ τε χρόνῳ καὶ τοῖς ἀβουλήτοις ἐκκαμών, ὡς
ἔφθημεν εἰπόντες, παρὰ μέλος ψαλάττει καὶ ἄρρυθμα. Αἱ τα-
ραχαὶ γάρ φησιν αἱ τῶν φρενῶν παρέπλαγξαν καὶ σοφόν.
10. Μαρτυρεῖ τοῖς λεγομένοις τὸ γράμμα τουτὶ ὅπερ σὺ 5
μὲν ἤλπισας δέξασθαι ὡς θείαν τινὰ ἐπῳδὴν καὶ ψυχῆς ἰα-
τρείαν καὶ οἷον ὁ Σωτὴρ τῷ δυνάστῃ τῆς Ἐδέσσης ἀπέ-
σταλκεν, αὐτὸ δὲ αὐτόθεν φανερὸν ὁποῖόν ἐστι. Δέδοικα δὲ μὴ
κἀνταῦθα οὐχ ὅπως οὐκ ἰαθῇς παρὰ τοῦ ἐπῳδοῦ, ἀλλὰ καὶ
βληθῇς καὶ ἐπεὶ τὰ δοκηθέντα σοι οὐκ ἐτελέσθη σχετλιάσεις 10
ὡς παρ' ἐλπίδος ἀπατηλῆς φενακισθεὶς καὶ παρὰ βρυόντων
ἕλκεσιν αἰτησάμενος ἕλμα. 11. Σὺ μὲν γὰρ υἱὸς ὢν τῆς με-
γίστης τῶν ἐκκλησιῶν καὶ μητρὸς, ἐν ᾗ καὶ διδασκαλικοῦ
βατῆρος ἐπιβὰς μετέωρος ἐλπίσιν ἵστασο προβαίνειν τοῖς ἀνω-
τάτω, εἶτ' ἐκεῖθεν μεταναστεύσας καὶ ὀρφανισθεὶς, ἀλγεῖς 15
δήπου καὶ ἀλγῶν νοσεῖς· λύπη γὰρ εἴπερ τι ψυχῆς νόσημα·
καὶ νοσῶν ἔλαβες ἀπαλλαγὴν ζητήσας παρὰ τοῦ ταὐτά σοι
νενοσηκότος ἢ καὶ χείρονα, παρ' ὅσον τὸ φιλτάτης γυναικὸς
ἄκοντα διαζευχθῆναι, ὑπὲρ ἧς καὶ τοὺς τεκόντας χαίρειν ἐῶσιν
ἄνθρωποι, τοῦ μητρὸς ἀποσπασθῆναι ὀδυνηρότερον. 20
12. Οὕτω σοι καὶ τὸ παρὰ τῆς ἡμετέρας φωνῆς ἔπασμα,
εἰ καὶ τυχὸν οὐ προσθήσει ἐπὶ τὸ ἄλγος τῶν τραυμάτων σου,
ἀλλά γε πάντως εἰς κενὸν οἰχήσεται ὡς γραϊδίου ληροῦντος
ψιθύρισμα, εἰ μὴ ἄρα σὺ ὡς ἀγχίνους ἀνὴρ καὶ σοφὸς τὸ ἡμέ-
τερον ταὐτοπαθὲς εἰς οἰκεῖον σεαυτοῦ μετασκευάσεις ἕλμα. 25
Κοινωνία γὰρ συμφορῶν μέγα ψυχῆς φάρμακον καὶ ὡς τὸ
ζητεῖν τὸν συλλυπούμενον καὶ οὐχ εὑρίσκειν ὀδύνης ἐπίτασις,
οὕτως τὸ ἔχειν τὸν συναλγοῦντα οὐ φαύλη τοῦ πιέζοντος ἄνε-
σις. 13. Ἂν οὕτως ἐκδέξαιο τὰ τοῦ γράμματος, τὸ ἐν αὐ-
τοῖς τραγῳδικὸν εἰς ἰατρικὸν δή που μεταβαλεῖς καὶ τοὺς σχε- 30
τλιασμοὺς οὐκ οἰμωγὰς νομίσεις ἀγεννεῖς, ἀλλὰ δραστηρίους

6. *τιὰ*.— 11. *παρα*.— 16. *εἴπέρ*.— 17. *ταυτὰ*.— 18. *παρόσον*.— 25. *ταυτοπαθὲς*.

www.libtool.com.cn

Digitized by Google

ἐπῳδάς. Ναὶ καὶ εἴης οὕτως τῆς ἡμετέρας φωνῆς ἐπακηκοὼς καὶ γοητευθεὶς καὶ πρὸς τὸ εὐφορώτερον μεταβαλὼν, ἵνα μὴ πάντη τῆς ἐλπίδος διαμαρτὼν ἀνιαρότερον διατεθῇς.

www.libtool.com.cn

ροε'. Τῷ Ναυπάκτου κῦρ Ἰωάννῃ.

1. Ἥκω νεκρῶν κευθμῶνα καὶ σκότου πύλας λιπών· εἰ γὰρ καὶ παῖδες ἰατρῶν ἡμιπληξίᾳ πεπληγέναι μέ φασιν, ἀλλὰ τῷ ὄντι ὅλος ἐπλήγην ὡςεὶ χόρτος καὶ ἐξηράνθη ἡ καρδία μου. Τί γὰρ τῶν ζώντων διχασθὲν καὶ ἡμίνεκρον γεγονὸς ἔτι ζῆν ἀνέχεται; Διὰ τοῦτο καὶ ἐγενήθην ὡςεὶ νεκρὸς ἀπὸ καρδίας τῶν τέως φιλούντων κατὰ θεόν· τοῖς γὰρ πολλοῖς ἐτεθνήκειν πάλαι ποτέ. 2. Σὺ δὲ, εἴπερ τις κατὰ θεὸν φιλεῖς, πῶς ἐκ γειτόνων οἰκῶν οὐκ ἤκουσας ἢ ἀκούσας οὐκ ἐπέστραψαι θνησκόντων ἡμῶν, ὥςπερ φασὶ τοὺς παρ' ὑμῖν Δωδωναίους Σελλοὺς δοῦπον ἀκούειν πόντου Ἰκαρίοιο; Ἦ τάχα καὶ σὲ πόνος ἄλλος ἤπειγεν ἀληθῶς παρὰ τῶν δυσκόλων τοῦ καιροῦ, ὑφ' ὧν κἂν τις ἑαυτὸν ἐπιλήσαιτο; Ἀλλὰ τοῦτο μὲν συγγνωστὸν, οἶμαι, παντί· ὁ δὲ ἡμέτερος θρεπτὸς καὶ μαθητὴς καὶ συναπόδημος τῆς ἐνεγκούσης αὐτὸν ‖ καὶ λαχούσης ἐμὲ καὶ οὐκέτι μεθ' ἡμῶν οἷός τε ὢν συζῆν ὧδε συνεσταλμένων· ἡ γὰρ πατρὶς ἀσεβῶν χώρα ἀπετελέσθη βαρβαρωθεῖσα· ἔγνω πάλαι μεταναστεῦσαι ἐπ' ἀλλοδαπήν. 3. Βουλὴ γοῦν ἡμετέρα πρὸς τὸν ὑμέτερον κόσμον, ἐλεύθερον ἔτι Χριστοῦ χάριτι διατηρούμενον, μετασχηνῶσαι, καὶ ἀξιῶ τὴν ἐν Χριστῷ ἀγάπην σου συστῆσαι τῷ ἐν Κυρίῳ ἠγαπημένῳ κυρίῳ μου αὐθέντῃ τῷ μεγαλουργῷ Δούκᾳ, εἰ τέως ἐγγύς που τῆς κατὰ

ροε'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 161,δ - 162,α.

5. *με φασὶν.*— 10. *πάλαι ποτε. εἴπερ.*— 15. *ἑαυτο.*— 16. Ἀπέναντι τοῦ τελευταίου στίχου τοῦ φ. 161,δ *συγγνωστὸν - αὐτὸν* ἐν τῇ ὥρᾳ γέγραπταί τι διεζεσμένον καὶ δυσανάγνωστον. — 17. ‖ Κώδ.162,α.— 18. *ὧδε.*— 19. *ἤ τε χῶρα.*— 20. *βουλῇ.*

Digitized by Google

σὲ τύχοι σκηνούμενος, εἰ δ' οὖν ἀλλ' ἐν γράμματι σῷ ὑπερλαλῆσαι ὡς ἐμοῦ φοιτητοῦ καὶ ἀξίου τυχεῖν τόπου καὶ προσπαθείας οἵας δεῖ. 4. Ἱκανὸς γὰρ ἐν πᾶσι καὶ δυνατὸς ἐν ἔργῳ καὶ λόγῳ ὁ ἀνὴρ καὶ πιστὸς καὶ εὐσύνετος· καὶ πείρᾳ μαθὼν αὐτὸς ὁ κρατῶν, σοὶ χάριτας μᾶλλον ὁμολογήσει τῆς τούτου προσαγωγῆς ἢ σὺ αὐτοῦ τῆς τοῦδε περιχαροῦς δεξιώσεως. Εἴη μοι θεὸς ἵλεως διὰ τῶν σῶν ἁγίων εὐχῶν.

ροτ'. Τῷ Τορνίκῃ κῦρ Εὐθυμίῳ.

1. Βαβαὶ τοῦ φθέγματος, βαβαὶ τῶν χαρίτων ὅσας τὸ ἀνηγμένον τοῦ λόγου εἰς ἕνα κεστὸν συνήρμοσε. Πρὸς οὖν τοιαύτας χάριτας ἔδει με τὸ στόμα ἐκεῖνο ἀναλαβεῖν καὶ ἀντιφθέγξασθαι ὅμοια. Ἀλλὰ ποῦ μοι τὰ τῆς φωνῆς, ποῦ μοι τὰ τῆς μνημοσύνης καὶ ἄλλο εἴ τι οἶδε συνεισφέρειν εἰς τὴν τοῦ λόγου συντέλειαν; 2. Πάντα ἀπόλωλε καὶ διέφθορεν· ὡς ἔοικε γὰρ, ὁ θεὸς οὐκ εἰς ἀξίαν ποινήν μοι νενόμικε τὸ ἀπογυμνῶσαι ἱερωσύνης, τὸ ἐξῶσαι θείου ναοῦ καὶ τῶν θησαυρῶν τοῦ ἱεροῦ καὶ ἀποξενῶσαι κλήρου θεοῦ, ἀλλὰ καὶ τὰ λείποντά μοι φυσικῶς προσαφῄρηται, φθέγμα φημὶ πρέπον τῇ κατ' ἐμὲ ἡλικίᾳ καὶ κεκοσμημένον πολυπειρίᾳ, εἴασε δὲ μᾶλλον νηπιῶδες καὶ ψελλιζόμενον καὶ μηδ' ἔχειν εὐχερῶς στέλλειν τοῖς ἀγαπῶσι τὰ προσήγορα. 3. Τοιούτοις οὖν οὖσιν ἡμῖν σύγγνωτε, ὦ φίλοι, τῆς ἀγραφίας καὶ μόνον εὑρίσκοντες ἐκ τῶν ὧδε πρὸς ὑμᾶς ἥκοντας πυνθάνεσθε πῶς ἄρ' ἔχω, καὶ ὁ Κύριος εἴη μεθ' ὑμῶν.

ροτ'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 162, α.

22. ὧδε.

Digitized by Google

ροζ'. Τῷ Βερεβόῃ κῦρ Νικηφόρῳ.

www.libtool.com.cn

1. Ζητεῖς, ὦ φίλη μοι ψυχὴ, παρ' ἡμῶν γράμματα, δι' ὧν τὰς ἐμὰς νόσους ἔχεις μαθεῖν καί τι παραμύθιον ἐπὶ ταῖς σαῖς συμφοραῖς εὕρασθαι. Ἴστω δὲ ἡ σὴ ἀγάπη, τὰ μὲν τῆς νόσου μεγάλης δεῖται τραγῳδίας πρὸς τὸ λεπτότερον διηγήσασθαι, πρὸς δὲ τὸ ἄλλοις παραμύθιον ἐπάγειν αὐτὸς μᾶλλον ἄλλων δέομαι. 2. Τό τε γὰρ μνημονευτικὸν καὶ τὸ ὀρθολεκτικὸν ἀπέσβη τὸ παράπαν, ὃς καὶ ταῦτα βίᾳ γράφειν ἀναγκάζομαι καὶ διὰ τὸ σὸν συνεχὲς τῶν γραμμάτων, νομίζοντος, ὡς ἔοικεν, ὡς ἐκεῖνός εἰμι ὁ πάλαι Ἀθηνῶν. Οὐκ εἰμὶ δέ γε, ἀλλ' εἴδωλον ἀμαυρόν. Μὴ γοῦν ὡς ὑπερόπτας ἢ ἐπιλήσμονας τῆς σῆς ἀγάπης ὑπολάμβανε, ἀλλὰ συγγνώμην ἔχε. Εἴης ἐρρωμένος ψυχῇ τε καὶ σώματι.

ροη'. Τῷ καθηγουμένῳ τῆς μονῆς τοῦ ἁγίου Μελετίου κῦρ Ἰωαννικίῳ.

1. Τί ἐμοὶ καὶ τῷ θειοτάτῳ Ἰὼβ, χαριεστάτη ψυχὴ καὶ τοῦ παντὸς ἀξία μοι κεφαλή; Ἐκεῖ πύρωσις ἦν ἵνα ἀναφανῇ δίκαιος ὁ δίκαιος, ὡς ὁ χρηματίζων φησὶ θεός· ἐνταῦθα ἐν ἐλεγμοῖς ὑπὲρ ἀνομίας παιδεύεται ἄνθρωπος καὶ ἐκτήκεται τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ὡς ἀράχνη. 2. Ἀλλὰ πῶς ἂν διηγησαίμην τὴν κατασχοῦσαν τηκεδόνα καὶ τὰ ἐντεῦθεν συμπίπτοντα ἀνιαρά; Σοφὸς ἄρ' ἦν ὁ πρῶτος ἡμίξηρον τὸ πάθος ἐπονομάσας. Καὶ παλαιὸς μέν τις σοφὸς ὅλην τὴν ψυχὴν

ροζ'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 162,α.

8. *τὸ σὸν συνεχὲς.*— 9. *ἐκεῖνος εἰμὶ.*

ροη'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 162,α - 162,β.

15. *ἐνταῦτα.*

Digitized by Google

νεκροφόρον ὠνέμασεν οἷς ἀνέχεται διαβαστάζειν τὸ σῶμα, θνητὸν ὂν φύσει· τὸ δὲ καθ' ἡμᾶς πάθος τὸ ἓν σῶμα μερισθὲν εἴς τε ἔμψυχον καὶ εἰς τὸ παρὰ φύσιν αὐανθὲν ἀναγκάζεται παρὰ φύσιν νεκροφορεῖν, καὶ τὸ παράδοξον, τὰ μὲν δεξιὰ, ἥ τε χεὶρ καὶ ὁ πούς, ἀργοῦσι παντελῶς, τὰ δὲ λαιὰ ἐξυπηρετοῦσιν εἰς τὰ ἀναγκαῖα κατ' ἀνάγκην.

3. Οὕτως οὖν ἔχων, ἵνα τὰ παρακολουθοῦντα σιωπῶ, πῶς ‖ ἔδει με κατὰ τὰ ἀρχαῖα ὁμιλεῖν καὶ προσφθέγγεσθαι τὴν θεσπεσίαν ἐμοὶ ψυχήν; Σύγγνωθι γοῦν ὅτι μηδὲ τὸ φθέγμα φυσικῶς προάγειν δύναμαι. Μόνον εὐχαῖς ὑποστήριζε, ἵνα μὴ καταποθῶμεν ὑπὸ τῆς λύπης, ἀλλ' ἐν εἰρήνῃ τὸ πνεῦμα παραδώσωμεν. Ἡ ὑπὸ τὴν σὴν τελειότητα ἀδελφότης προσειρήσθω μοι. Ὁ Κύριος εἴη μετὰ σοῦ.

ροθ'. Τῷ βασιλεῖ τῷ Λάσκαρι τῆς Ἀνατολῆς.

1. Τολμηρῶς ἀναφέρω, δέσποτα κύριέ μου καὶ βασιλεῦ, εἰς τοὺς αἰῶνας ζῆθι. Σοὶ γὰρ τοῦτο προσῆκον ἐπεύχεσθαι μᾶλλον ἢ παρὰ τῷ Δανιὴλ Δαρείῳ τῶν Περσῶν βασιλεῖ. Σὺ γὰρ ἐταμιεύου παρὰ τῆς ἀνωτάτω Προνοίας ἐπὶ τὴν καθ' ἡμᾶς γενεὰν τὴν ἐκ χειρὸς Κυρίου πιοῦσαν ποτήριον θυμοῦ, ἵνα τὸ σὸν κράτος ὑπερασπίζηται καὶ ὑπερμάχηται τοῦ αὐτόθι κόσμου ὅνπερ ἐφύλαξε διὰ σοῦ ἐλεύθερον δουλείας ἰταλικῆς· καὶ μακάριος σὺ ὅτι ἀνταπέδωκας τὸ ἀνταπόδομα ὃ ἀνταπέδωκεν ἡμῖν ἥ τε ἰταλικὴ σύγκλυς πανσπερμία καὶ πρὸς τούτοις ἡ περσικὴ εἴτ' οὖν ἀποικία σκυθικὴ, ἣ τοῖς Ἀσιανοῖς κακὴ παρενάσσατο γείτων· ὧν οὐδετέρᾳ μοίρᾳ προσέβαλον εὐθαρσῶς οἱ πρὸ σοῦ βασιλεῖς. 2. Ἀλλ' οὐ μόνον

4. *εἴτε*. — 5. *πούς* ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος *ποῦς*. — 8. ‖ Κώδ. 162,6.— 11. *κατἀποθῶμεν*.

ροθ'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 162,6 - 163,α.

17. *ἀρωτάτου*.

Digitized by Google

λέγω τοὺς προσεχῶς πρὸ σοῦ βασιλεύσαντας ἕνα ἢ δύο, ἀλλὰ καὶ τοὺς διαδεξαμένους τὴν βασιλείαν ἀπὸ πατέρων καὶ προγόνων, οἳ παρέλαβον μὲν ὅλην τὴν ἐπικράτειαν τῆς ῥωμαϊκῆς ἀρχῆς μεθ' ὅπλων μυρίων καὶ συγγενείας ἀμυθήτου καὶ στρατοπέδων ἀναριθμήτων καὶ θησαυρῶν ἀποκρύφων, οὐδὲν δὲ τῆς τοσαύτης παρασκευῆς ἄξιόν τι κατώρθωσαν, ἀλλ' ὥσπερ ὑποτελεῖς καὶ τοῖς ἐτησίοις φόροις τὴν εἰρήνην ὠνούμενοι ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει ἐπανηγύριζον μακροῖς ἔτεσι καὶ ἱπποδρομίαις ἀνεπόμπευον. 3. Ὕστερον δέ ποτε ὁ μακαρίτης κῦρ Μανουὴλ ἐτόλμησεν εὐθὺ τῆς πρὸς τὸ Ἰκόνιον φερούσης ἅψασθαι. Καὶ τί λέγειν τὰ ἐντεῦθεν συμβάντα; Ἐκεῖνο γὰρ καὶ μόνον εἰπεῖν ἀρκεῖ, ὅτι ὃν ἐπεσύρετο μυρίον ὄχλον ἐν τῇ ἐκεῖ που φάραγγι κατέστρωσε καὶ αὐτὸς ἀντεστράφη μετ' αἰσχύνης οὐ φορητῆς. Ὅθεν δοκῶ μοι καὶ χάριτας ὁμολογεῖν σοι τὴν ἁγίαν ἐκείνου ψυχὴν ὅτι πλείους τῶν τότε πεσόντων οὐ μόνον διὰ τῶν σῶν χειρῶν ἀντικατέστρωσας πολεμίους, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τοῦ δυνάστου τὴν κεφαλὴν ἀπέκοψας. 4. Καί μοι ἔπεισιν ἐλευθέρως εἰπεῖν ὃ φρονῶ καὶ παραιτοῦμαι τὴν Νέμεσιν· οὐδένα τῶν βασιλέων τῶν ἐπὶ τῆς Πόλεως βασιλευσάντων ἰσοστάσιόν σοι νομίζω, ἀλλ' ἐν μὲν νεωτέροις τὸν μέγαν Βασίλειον τὸν Βουλγαροκτόνον, ἐν δὲ τοῖς ἀρχαιοτέροις τὸν γενναῖον Ἡράκλειον. Οὗτοι γὰρ μόνοι μέχρι μακροῦ τοὺς πολεμίους κατηγωνίσαντο καὶ τὰ μέγιστα τῶν ἐθνῶν δουλωσάμενοι ἀήττητοι διαμεμενήκασι. 5. Καί τοι σὺ μὲν, τὸ παραδοξότατον καὶ πλὴν τῶν εἰδότων ἄπιστον, οὐ βασιλείαν διεδέξω, οὐχ ὅπλα, οὐ θησαυρούς, οὐ στρατόπεδα, ἀλλὰ γυμνὸς ὑπεξῆλθες τῆς πόλεως φρονήσει μόνῃ καὶ γενναίῳ φρονήματι καθωπλισμένος, καὶ πολίχνης μιᾶς ἐπιβὰς ἐκεῖθεν ἀντεπεξήεις τοῖς πολεμίοις καὶ, τὸ γραφικὸν εἰπεῖν, αὐτὸς ὡς τεῖχος πυρὸς κυκλόθεν τοὺς ἐναντίους ὑπέφλεγες, οὐκ Ἰταλοὺς μόνους, ἀλλὰ καὶ Πέρσας. 6. Ὡς εἰς μίαν γὰρ ὁμαιχμίαν ἐληλυθότας κατὰ σοῦ τοῦ

16. *ἀντεκατέστρωσας*. — 29. *ἐπιβᾶς*.

www.libtool.com.cn

Digitized by Google

Χριστοῦ Κυρίου καὶ ὡς ἐν δικτύῳ μέσον περιειληφότας, αὐτὸς οὐκ ἐδειλίασας, ἀλλὰ μετὰ τοῦ Δαυὶδ ἔψαλλες «πάντα τὰ ἔθνη ἐκύκλωσάν με καὶ τῷ ὀνόματι Κυρίου ἠμυνάμην αὐτούς».

www.libtool.com.cn

7. Ταῦτα τὰ θαυμαστὰ κατορθώματα καὶ διηγήματα καὶ ἔτι τὸ παρὰ πάντων ἐλπιζόμενον καὶ εὐχόμενον, τὸ ἐγκατασταθῆσαι διὰ σοῦ τὸν θρόνον τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου ‖ ἐν τῷ τόπῳ ᾧ ἀρχῆθεν ἐξελέξατο Κύριος καὶ τὴν Πόλιν ὅλην ἐπανασώσασθαι. Τίς γὰρ δικαιότερος σοῦ ἀποκαταστῆσαι ἦν ἐξεναγώγησας πόλιν καὶ βασιλείαν ἣν ἀνωρθώσω κινδυνεύουσαν οἴχεσθαι; Καὶ οἶδ' ὅτι πολλοὶ συγγραφεῖς τὰ παρὰ σοῦ γενησόμενα συγγράψονται καὶ ταῖς μετὰ ταῦτα γενεαῖς παραπέμψουσιν. Ἐγὼ δ' ἐγγὺς τοῦ θανάτου εἰμὶ καὶ οὐκ ἂν ὄψομαι ὃ ἔργον ποιήσῃ θεὸς ἐν ταῖς ἐσχάταις ταύταις ἡμέραις.

8. Ὃς ταῖς πέριξ τῶν Ἀθηνῶν νήσοις εἰς μάτην ἐνδιατρίψας χρόνον μακρὸν, ὡς οὐδὲν ἔγνων ἐπ' ὠφελείᾳ τῆς ἐμῆς ποίμνης γενόμενος, ἆρας ἐκεῖθεν εἰς τὴν μονὴν τοῦ Προδρόμου τοῦ οἰκοδομηθέντος παρὰ τοῦ μακαρίτου Κομνηνοῦ κῦρ Ἀλεξίου κατεσκήνωσα. Καὶ ὁ θεὸς, ὡς ἔοικε διὰ τὰς ἁμαρτίας μου τὰς πολλὰς, ἀπορρίψας με εἰς καιρὸν γήρως καὶ ἐν τῷ ἐκλείπειν τὴν ἰσχύν μου ἐγκαταλείψας με, περιέβαλε δεινῇ ἀρρωστίᾳ. Ἡμιθνὴς γὰρ γέγονα, ὅπερ οἱ ἰατροὶ ἡμίξηρόν φασι.

9. Καὶ τί χρὴ λέγειν τἄλλα; Μόνον ἡ ὑπερβολὴ τοῦ ψύχους θανατοῖ με καθ' ἑκάστην, ἣν οὔτε ἀλωπῶν οὔτε λαγωῶν δέρματα, οὔτε ὅσα ἄλλα ἐπιτηδεύουσιν οἱ ἄνθρωποι εἰς θάλψιν παραμυθοῦνται, εἰ μὴ μόνον ἡ θηριακὴ, δι' ἣν τινα ἀπέστειλα πρὸς τὴν ἁγίαν σου βασιλείαν τὸν παρόντα παῖδα καὶ ἡμέτερον δουλευτὴν, ὡς ἂν δι' αὐτοῦ ἐπιπέμψῃς μοι. Σὺ γὰρ ἀντίδοτος θεοδώρητος ἀληθῶς ἐπεδόθης τῷ κόσμῳ, ἵνα τοὺς ναρκώδεις τὰς χεῖρας ζωπυρῇς εἰς ἀνδρείαν καὶ τοὺς ἄλλως πενίᾳ πιεζομένους ἀναθάλπῃς καὶ τοὺς δηλητηρίῳ οἱῳδήτινι

7. ‖ Κώδ. 163,α. — 15. τὰς. *νήσους. διατρίψας.*— 22. *ἡμίξηρον φασὶ.*— 24. *καθεκάστην. ἀ.λωπῶν.*

Digitized by Google

κινδυνεύοντας εἰς ζωὴν ἐπανάγῃς. Κἀμοὶ γοῦν τὴν λεγομένην θηριακὴν ἀποστείλας ζωώσεις με κινδυνεύοντα. 10. Εἰ δὲ καὶ λαγωὸν λευκὸν, ὁποίους ἡ Ῥωσία κατάγει εἰς τὴν μεγαλόπολιν, σὺν τῇ θηριακῇ ἀποστείλῃς μοι· ταύτην γὰρ λέγουσιν οἱ ἰατροὶ διαφερόντως θερμαίνειν· μέγα ἂν βοήθημα ἐπορέξῃς μοι. Καὶ ἵνα πάλιν τὸ κατ' ἀρχὰς ἐπεύξωμαι, εἰς αἰῶνας ζῇθι, βασιλεῦ Ῥωμαίων, καὶ δῴη σοι θεὸς τὰ αἰτήματα τῆς καρδίας σου καὶ πᾶσαν τὴν βουλήν σου πληρῶσαι εἰς καύχημα Ῥωμαίων ἀεὶ νικῶντα· τοῦτο γὰρ βούλομαι καὶ εὔχομαι «αἰὲν ἀριστεύειν καὶ ὑπείροχον ἔμμεναι ἄλλων»· καὶ πολυχρόνιον διαφυλάττοι τὸ ἔνθεον κράτος σου.

www.libtool.com.cn

ρπ'. Τῷ μεσάζοντι αὐτοῦ τῷ Τορνίκῃ κῦρ Δημητρίῳ.

1. Φεῦ τῆς ἀπάτης ἣν ἠπατώμην ἐπὶ τοσοῦτον παρὰ τὸ τῆς θείας Γραφῆς ἐπάγγελμα. Ἡ μὲν γὰρ τὸν δίκαιον ἄνθρωπον «εἰς μνημόσυνον αἰώνιον ἔσται φησὶ, καὶ δυνατὸν ἐν τῇ γῇ ἔσται τὸ σπέρμα αὐτοῦ». Ἐγὼ δὲ τὸν μέγαν λογοθέτην τὸν θεῖον Τορνίκην εὖ εἰδὼς ἐν πάσῃ δικαιοσύνῃ πολιτευσάμενον καὶ ἐν κλήρῳ τῶν ἁγίων τεταγμένον, ᾤμην οὐδένα κληρονόμον τῆς ἐκείνου ἀρετῆς καταλελοιπέναι, τοῦ λαμπροτάτου ἐπάρχου καὶ θαυμαστοῦ κυροῦ Κωνσταντίνου τοῦ ὄντος κόσμου τῶν βασιλείων καὶ εἰκόνος ἐμψύχου τῆς ἐκείνου ἀρετῆς· ὢ τῶν ἐμῶν κακῶν· ἔργον γενομένου Σκυθῶν, τοῦ δ' αὖ ἀρχιποίμενος τῶν Παλαιῶν Πατρῶν καὶ ἄλλου ὑπερφέροντος κόσμου τῆς ἱερᾶς συνόδου οὐκ οἶδ' ὅπως καὶ αὐτοῦ γενομένου ἐκ μέσου. 2. Ὡς γοῦν οὐδὲ μνεία ἦν οὐδαμοῦ σπέρματος διαδόχου τοῦ μεγάλου Τορνίκη, ἐστέναζον κατ'

4. *ἐπιστειλεις.*

ρπ'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 163,α - 163,β.

Digitized by Google

ἐμαυτὸν καὶ κατὰ τὴν θείαν Γραφὴν ἐνενόουν ὡς ἠπάτημαι. Ἐπεὶ δὲ φήμη τις ἀγαθὴ περιεβόμβησέ μου τὰς ἀκοὰς, ὡς ἔγγονός τις τοῦ μεγάλου Τορνίκη παρὰ τῷ ἁγίῳ βασιλεῖ τῷ Λάσκαρι μεγάλα δύναται καὶ τῆς ἀρετῆς τῆς πατρικῆς καὶ παππῴας κατ' ἴχνη πορεύεται, ἐπανῆλθον εἰς ἑαυτὸν καὶ τῆς ἀπάτης ἣν ἠπατώμην κατέγνωκα καὶ τὰς ἐπαγγελίας τὰς γραφικὰς τοῦ λοιποῦ σεβάζομαι. 3. Καὶ χαῖρέ μοι, φίλη κεφαλὴ, ὡς νῦν γὰρ πρῶτόν σε ὁρῶ καὶ κατασπάζομαι καὶ περιπτύσσομαι ὡς ‖ εἰκόνα τοῦ θαυμασίου κῦρ Κωνσταντίνου καὶ τοῦ ἀβραμιαίου γέροντος κῦρ Δημητρίου. Οἷς καὶ γίνου ὅμοιος, ἵνα καὶ οἱ μὴ φθάσαντες τὸν γονέα καὶ τὸν προγονόν σου ἰδεῖν ὀφθαλμοῖς αὐτοῖς λέγωσιν ἀληθῶς αἵματος ἀγαθοῦ εἶναί σε ἀπορροήν. 4. Ἐπεὶ δὲ καὶ ἡμεῖς ἐδεήθημεν τοῦ μεγαλουργοῦ βασιλέως εἰς μικράν τινα βοήθειαν τῆς ἀσθενείας ἡμῶν, εἴξαξον τὸν παρόντα παῖδα, ἵνα προσκυνήσῃ αὐτὸν ὡς ἐξ ἡμῶν. Ἐγὼ γὰρ, ὡς ἐν ὀλίγῳ τὸ πᾶν εἴπω, ἡμίξηρος γέγονα καὶ ὑπὸ τοῦ ἀνυπερβλήτου ψύχους ἀποθνήσκω. Καὶ ὁ Κύριός μου φυλάττοι σε ἀπὸ παντὸς πειρασμοῦ, καὶ γένοιο τοῦ πατρὸς εὐτυχέστερος, τὰ δ' ἄλλα ὅμοιος.

1. *τῆς θείας γραφῆς.*—2. *τις.* — 3. *ἔγκονος.* — 7. *χαῖρε.* — 8. *πρῶτον.*—9. ‖ Κωδ. 163,6. —13. *εἶναι. ἀπορροή.*

Digitized by Google

www.libtool.com.cn

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΣΧΕΔΟΣ

Εἰ μὴ χρόνιος ἦν ἐν γῇ βαρβάρων ἵνα γ' Ἀθῆναι δ' ὤκουν ἐπὶ πολὺ, αἷ ὡς ἂν ἔδη λόγων ἦν ὅτ' ἐθαυμάζοντο τῆς σοφίας παντοδαπῶν· ἀλλ' οὐκ ἀττικὸν ἀείδει καὶ καθ' ὁμοίωσιν θείαν παρὰ τοῦτο τὸ καθ' ἡμᾶς σοφῶν, ἀγαπητὸν δ' ἂν ἦ εἰ ἡμιβάρβαρον βατταρίζοι, μήτε ἀτεχνῶς οὕτως τὰ κράτιστα τῶν λόγων οὐδὲν πρὸς ἡμᾶς, εἰ καὶ Ἀθηνῶν αὐτῶν τὰ νῦν ἐλαυνόμεθ' ἀττικαὶ ᾠδαὶ τῇδε περιγεγράμμεθα, ὡς δεῦρο ἐρυμνὸν εὑρηκότες φυγαδευτήριον. Πλὴν εἰ καὶ οὕτως ἡγροικίσμεθα, ὦ φιλότης, καὶ πράς γε οὐδόλως σειραῖς καὶ τόμοις σχεδῶν προσανέχειν ὃ δὴ καὶ ἄλλοι φιλόλογοι προὔργου πρώην ἐνόμιζον· μοχθηρὸν γὰρ καὶ καινὸν ἐδόκει μοι τοῦτο γραμματικῆς εἴτ' οὖν ῥητορικῆς κόμμα καὶ ἧσσον πωλῷον ἤδη καὶ ἀρχαίῳ χαρακτῆρι νεοχμωθὲν ὅμοιον, μᾶλλον δὲ λῖνον πω λίνῳ φασὶ σκώπτειν καὶ διασπᾶν σοφιστικὴν σύνθεσιν ὀνομάτων καὶ διαίρεσιν. Ταύτῃ τοι οὐδὲ τῆς καινοτομίας ταύτης ἔγωγε τρίβων ἂν οἶην δεδοκίμακα ἅτε μηδὲ τὴν ἀρχὴν βαδιστέαν μοι εἶναι τήνδε τῶν μεθόδων τῶν λογικῶν, ἀλλὰ καὶ νῦν οὐκ οἶδ' ὅπως καὶ σχεδουργίᾳ χαρίασθαι δὴ ἐπῄει μοι ῥεῖ ἂν ἄλλην κάκωσιν ἐπενεγκοῦσα βαρβάρων ἔφοδος καὶ τῶν ἰδίων ἐπαγγελμάτων σχολὴν ἄγειν παρεδιάσατο. Συγγνώσεσθε γοῦν οἶδ' ὅτι καὶ ὑμεῖς, ὦ φίλοι, εἴπερ καὶ μὴ γεγυμνασμένος ὢν περὶ τοιᾶσδε λόγων ἐμπειρίας εἴδη ἀκονίαστος σχεδουργεῖν ἐπιδέδεγμαι. Οὐ γὰρ ὡς ἐπιδειξόμενος, ἀλλὰ σεμνόν τι σχεδιάσων ποιοῦμαι τήνδε διατριβὴν ὡς ἂν μὴ κα-

Τὸ *σχέδος* τοῦτο περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 177,α - 179,6. Περὶ τοῦ τρόπου τῆς ἐκδόσεως αὐτοῦ ἐνταῦθα ἔπιθι τὴν εἰσαγωγήν.

2. *ἴδη*. — 3. *αττικὸν. καθομοίωσιν*. — 7. *τίδε*. — 13. *πωλίνῳ φασι*. — 16. *μηδὲ*.

Digitized by Google

τηφεῖς ἀεὶ ἥκω μειδίαμ' ἡδίστη ἐσόμενοι γε φυγάδες καὶ πλάνητες ἄνθρωποι. Φιλοῦσι γὰρ οἱ πολλοὶ τοῖς ἐφ' ὁτιοῦν ἀπείρως ἔχουσι καὶ σφαλ || λομένοις ἐφήδεσθαι μέγα ἐπικαγχάζοντες καί θ' ἁπαλὸν γελόωσιν οὐμενοῦν τοῖς τεχνικοῖς καὶ κατ' ὀρθὸν ἐπιβάλλουσιν. Ἐγὼ δὲ ἀλλὰ καὶ ὡς οἷόν τε εὔ- 5
καιρ' ἀνοίσω φασὶ σπουδὴν παιδιᾷ ἀναμὶξ ὠδὶ κατὰ τὸν νῦν κερῶν καὶ ἀνακαλέσομαι πρὸς τὸ εὐθυμότερον τὰ ἡμέτερα· οὕτω δ' ἂν καὶ οἱ ἀπὸ ἀκηδίας ὑπνηλοὶ κάροι ἀθύρμασι τούτοις καὶ νύσταλοι πρᾶοί πω στήσουσιν εἴτε ῥαΐσουσιν. Ἐπεὶ
καὶ τρυφηλῷ ποτε ἔθνει πω Λυδῶν ἀκεσταὶ λιμῶν ἐς ἦμαρ 10
παρ' ἦμαρ καὶ παρήγοροι τρόποι παιγνίων ἐπινενόηντο καὶ Ἅλυς ἐν τούτοις σφαίρης τοι πολλοὶ ἀνδρῶν ἀθύρμασι, τερπόμενοι πολλὰς συνδιέφερον. Ὅ γοῦν ἐκείνοις οἱ πεττοί που τὸ τηνικαῦτα ὡς λόγος ῥέων πολὺς σφαῖραί τε, οὕτω καὶ
ἡμεῖς πάντα νῦν γ' αἱ σχεδῶν ἐμπάσεις συναθύρουσιν ἔμ- 15
μουσα. Εἰς ὅ τι γὰρ ἄλλο ποιησόμεθα τῇ τόσῃ σχολῇ μετὰ βίβλους καὶ προσευχάς, οἷς οὐδὲ τὴν ἀρχὴν ἐπιτέτραπται ὡς πολλοῖς ἄλλοις οἳ κυβειῶν αἰεὶ καὶ ῥαστώνης ἀλλοίας ἀπολαύειν εὔδαιμον νομίζουσι τὸ ἡδὺ καὶ ἀνάλγητον ; Εἰ δὲ τῇ
παιδιᾷ ταύτῃ σπουδὴν ἐπιτείνας καὶ θρῆνον ἐπισυνείρω βρα- 20
χὺν, τάχ' ἂν καὶ οὕτως ἡ ψυχὴ ἡμῶν κουφισθείη γε πρὸς καιρόν τινα, εἰ δὴ ἀνεμέσητον ἐνδομυχούντων ἀνιαρῶν· καὶ γάρ μοι ἡδονὴν νῦν ἄδδην εἴπερ ποτὲ ἐστὶ ἀεῖσαι μνᾶται καὶ τραγῳδικὰ μινυρίσασθαι. Καταγοητεύει γὰρ ἐπίκλαυτον μέλος ψυχῆς ὅτ' ἀντλέει τὰ δύσοιστα καὶ μόνον ἀπωπῶν οὐκ 25
ἀρδεία σταλάττουτα τῶν προσώπων προβολὴ δακρυώδης ἐξοχετεύεται· τῶν πενθικῶν δ' αἶψ ἁλμῶν τουτωνὶ μεταρρυθμιζόμενον ἄλλο γλυκυθυμίας μέλος ὡς τὸ ἔνδον ἐπιρρέει διάδοχον καὶ μετ' ἀδάλ' ἡ εὐχαρὴς τῷ στόματι καὶ τερπομένη φωνὴ περιᾴδεται καὶ τὰ ὦμοι ἃ λέγεται καὶ οὐκ ἄλλο τι ὑπὲρ 30

1. *μειδίαμ'*. — 2. *ἐφοτιοῦν*.— 3. || Κώδ. 177,6. — 4. *γελώοσιν*.— 5. *οἷον*.— 6. *ἀνοίσω*.— 9. *πρᾶοι*. — 11. *ἦμαρ*. — 12. *Ἅλυς*. — 14. *σφαῖραι*. — 23. *εἴ.τέρ ποτε*. — 24. *μινυρίσασθαι*. — 30. *ἀλλό*.

Digitized by Google

εὖγε τε καὶ εἴ τι εὔφημον φθέγγεται. Οὐκοῦν ἐπεὶ καὶ τὰ καθ' ἡμᾶς ξυνῇ εἰσι κεχρημένα συμφορᾷ κυνίδ' ὅτι βάρβαρα γένη λυττῶντα καὶ ψωριῶντα τοῖς ἡμετέροις ἀγαθοῖς ἐπικέχηνεν, ἄγε ξυναυλίαν ἐλεεινὴν ἁρμοσώμεθα, καὶ μή μοι ἀναβεβλημένως σὸν τῷ γε νῦν μέλ' ἐπιβύ' ὠτίον Θηβῶν καλὲ ποιμήν· ἄρτι καιρὸς τοῦ πενθεῖν, ἀλλ' ἐν τῷ μέρει καὶ σύ τοι ἅδε ἅττα πένθη μοι καὶ οὕτως οἰκτρὸν ξυνᾴδωμεν ἆσμ' αἱ νυὶ ἅτε αἱ πενθοῦσαι ἐπὶ τοὺς ἄνδρας αὐτῶν τοὺς παρθενικούς. Καὶ σὺ μὲν τοῦ σοῦ λάχους ἀπεληλαμένος πόρρωθ' εἰ βεστεῖν ἐὰν εἰκὸς πήσσων ὡςεὶ θρόμβους αἵματος δάκρυον· ἔτι δὲ γόα θεῖνεστήθη μὴ πένθει· σύμμετρα ἴσως γὰρ οὕτω ποτνιωμένων, ἵλεως ἔσται θεός. Ἔτι δὲ κλαιόντων χαροπὸν ἦτορ οἰομένων φοβερῶν ἁρπαγὲν ἔσται τὸ καθ' ἡμᾶς καὶ μεταβάλλον εἰς παράκλησιν οὐ κατὰ τὸν σατυρικὸν κλαυσιγέλωτα ἐν ᾧ μετὰ φεῦγ' ἡ εὖ καὶ εἴ τι ἐπιχαρτικὸν ἕτερον φωνῇ, ἀλλ' ἦ χαρμολύπην κέκληκέ τις ἀσκητικὸς πατὴρ ὅτ' ἠθετηκὼς ἦν καθωμιλημένον ὠνομασμένον. Ἐκείνῳ μὲν γὰρ ἅτε παρὰ δραματουργῶν σκηνικῶς διεσκευασμένῳ ποιητὸν, οὐκ ἐνδιάθετον τό τε κλαῦμα καὶ τὸ χάρμα ἦν. Ἐν ταύτῃ δὲ εἰ δεῖ ἀποιήτων κλαυθμῶν τῇ κατανενυγμένῃ ψυχῇ καὶ ἡδῇ ἀσκηνοβατήτως αὖ τὰ θέλγητρα. Εἶεν· ἡμεῖς δὲ ἀλλὰ τί πρῶτον, τί δ' ὕστατον κλαυσώμεθα οὐ λέγω τῶν κοινῶν καὶ τῆς βασιλίδος πόλεως ποικίλων ἀφανισμῶν, ἀλλὰ τῶν οἰκείων καὶ ἐνδαπῶν; Ἐκεῖνα γὰρ ὑπερεβάλετο οὐ μόνον ὅσα Ἱερεμίας ἐπένθησε καὶ Ὅμηρος ἐρραψῴδησεν, ἀλλὰ καὶ εἴ τι ἕτερον ὡς ἐν συγγραφῇ πολυ‖στίχῳ ἐκτραγῳδεῖ Θουκυδίδης καὶ Ἡρόδοτος καὶ ἱστορίη ὅση πως. Οὔκουν οὐδεὶς ἂν θνητὸς ἀξίως ἐκεῖνα πενθήσειε πλὴν εἰ μή τις φθόγγος οὐρανῶν ὥσπερ δόξης θεοῦ κήρυξ λιγύφθογγος λέγεται εἶναι, οὕτω καὶ συμφορᾶς τοιᾶσδε θρηνῳδὸς μεγαλόφωνος. Οὕτω τάχ' ἂν οἰμώξειε γῆ, ἥλιος, σελήνη καὶ πᾶς χορὸς ἀστέρων, οἱ πόλοι

2. *γένει*.— 12. *δε*.— 13. *μεταβάλον*.—17. *ὀνομασμένον*.— 26. ‖ Κώδ. 178,α.— 29. *κῆρυξ*.

Digitized by Google

πως. Πρὸς τούτοις δ' αἰάξων αὐτὸς ὁ τούτων σύνοχος κινήσεται πρὸς τὸ συναδύρεσθαι, καίπερ μένων ἄλλως ἀκίνητος· οὐ κέντρῳ μοι δοκοῦσιν ἔσεσθαι οἱ κωκυτοί, οὐδὲ αὐτῷ τῷ μεσαιτάτῳ τοῦ παντὸς ἀνεπαίσθητοι. Ἡμεῖς δὲ ἀλλὰ τὰ ἡμῶν αὐτῶν καὶ ταῦτα πρὸς βραχὺ κοψώμεθα, ἃ χθὲς μὲν εἶχε καλῶς πρὶν τὴν ἰταλικὴν ἔφοδον κατειληφέναι εἶθ' ἥβασκε Βοιωτίαν πᾶσαν καὶ Ἀττικὴν δ' ἦν ἔγνων δουλώσασθαι· οἳ καὶ τὸν χρυσῶνα θινῶν κατωρχήσαντο, τῶν ἐόντων ἱερῶν τὸ ἄσυλον διαρπάσασα. Ἡμεῖς δ', αἴ, γεγώναμεν ὥς οἷά τινα σκεύη αὐτόθεν ἄτιμα καὶ ἄχρηστ' ὥς μεθ' ἧ καὶ πρὸς γῆν καταρασσόμενα καὶ συντριβόμενα. Καὶ αὐτοὶ μὲν ἐν μοίρᾳ φυγάδων καὶ οἰκτρὸν ἐπίτονα κλαιόντων κλῆρον ἔχομεν καὶ γενναία δύη, κατὰ τὸν τραγῳδὸν, ἀφικνεῖται οὐκ ἐπιπολῆς ἕρπουσα, ἐπὶ δ' ἧπατ' ἦν γ' αἰεὶ ἀμφιπολεῖν τὰς θείας αὐλὰς οὐ συγχωρούμεθα. Βάρβαροι δὲ ὑβρισταὶ καὶ ἀγέρωχοι τῶν ἡγαπημένων θυσιαστηρίων καὶ σκηνωμάτων Κυρίου κατατρυφῶσιν ἀσελγῶς. Οἷον ἐξήχηται ἄκουσμα, ἁγίων βεβηλώσεις καὶ βόμβημ' ἄττον νειαιρῶν ἐξ οὐδενὸς εἰς τὸ νῦν χρόνων τετολμημένα ἕως ἐσχατιῶν τῆς οἰκουμένης περίπυστοι. Τίς οὐκ ὠδύρατο μαθὼν ὅπως μοιχικοί τινες ἐπιβήτορες παροινοῦσι τῶν καθ' ἡμᾶς πνευματικῶν νυμφῶν ἀφθόρων τε καὶ ὕβριν ἄντικρυς πνέοντες· οἷς οὐδὲν αἰσχρὸν οὐδ' αἰπὺ μνᾶσθαι ἀλλοτρίας καὶ κατηγγυημένας ἑτέρᾳ ἐκκλησίας διαρπάζειν οὕτως ἀναιδῶς. Τίς ἐπὶ τούτοις οὐ σχετλιάζει τῶν ἁπάντων; ὦ συΐδια καὶ κυνίδια φέροντα φύσει μόνον ἀνθρώπων εἴδη βλέπουσιν· ὦ ἄγη ἁπασῶν ἐκκλησιῶν· ὄντως οὐ μόνον τὰ θύραζε, ἀλλὰ καὶ τὰ ἔνδον αὐτὰ κεκύνωμαι ὄμματ'· αἴαζ' ἡμείας ἥλιε καὶ γῆ οἷοις θηρσὶν ἐκδεδόμεθα. Εἰ ὄψεις γὰρ ὑμῶν οὐδὲν μέγα γέγων' ἑταίρας προφητικῶς. Δῆλον γὰρ ὅπως ὑπηνῶν τῇ ξύσει τοι πολὺ πρότερον ξυραίων τ' αἰσχρῶν προσώπων αἰδοῖ καὶ νεμέσεις συναποξέονται. Ὦ Παρθενὼν τῆς θεομήτορος ἁγιώτατε, ὦ οἳ ὀνάρι' αἰπὰ γεγαύρωνται καὶ ἀγέρωχον φρονοῦσι καὶ κατὰ σοῦ· ὦ οἷον ἔθνος τὰ σεμνὰ βε-

6. εἶθ' ἥβασκε.— 8. ἱερῶν τὸν.— 14. ἧπατ'.— 27. κεκύνωμε.

Digitized by Google

δήλωκε δάπεδα πολλῷ βδελυκτότερον ἢ οἱ ἀλλόφυλοι τὴν πάλαι καλλονὴν Ἰακὼβ ἢ εἰεράγκειβοτὸν προσουρῆσαν σφίσιν ὡς μηλοβότοις φυσικὴν ἔκκρισιν· οἳ καὶ πρὸς εἰκὰς εἰς τιμῆς ἀφοσίωσιν οὐ ποιοῦνται, ἱερὰς προσκυνήσεις ἀποστέργοντες, ἀλλὰ καὶ θυσία τούτων προσφερομένη ἀτελῶς οὐκ ὀρθῶς ἂν ἢ καὶ ἄλλως κενόσπουδ' ἄζυμος ἢ καὶ Μωσέως νομίμῳ δόξῃ θρησκεύειν ταὐτά. Τί ἂν λέγοιμι ὅπως αἱ ἀγκτῶν τε καὶ μὴ θεμιτὸν ἄλλως χρῆμά τι πολυτελὲς ἀτεχνῶς ἀμβροσίας τούτοις δοκοῦσι τράπεζαι. Παρίημι καὶ τὰς περὶ τὸ θεῖον ἐνδιαστρόφους ὑπολήψεις αὐτῶν, εἶτα τοῦ θείου δὴ Πέτρου μαθητὰς ὑμᾶς καλεῖν ὃς Ἰωνᾶ γε λέγεται βὰρ βαρυζήλων ἐραστῶν Χριστοῦ αὐχοῦντος καὶ ὄντος τὰ πρῶτα καὶ κάλλιστα. Τίς γὰρ ὑμῶν ὡς τῆς ἐκκλησιαστικῆς κεφαλῆς ὑπερτέλλοντα δειμαίνων Πέτρον ἀποτόμους δίκας ἱεροσυλίας εἰσπραττόμενον ἀπέσχετο κειμηλίων θεοῦ ; Ἔρρωτε λωβητῆρες, ἐχθραὶ κεφαλαὶ, παρὰ ‖ τῶν τοιούτων καθαρμάτων, ὧ κοινωνὲ τῶν α . . τη. . . . . αλλ . . συμμωγῶν ἐλαυνόμεθα καὶ δραπετεύομεν ὅποι ἂν δειμάτων βαρβαρικῶν ἀπαλλαγείημεν νόα θεινόντων ἐμόν τε καὶ σὸν καὶ φερόμεθα ὄθι βόμβοι ὠτίον σόν τε καὶ ἐμὸν, ὅπου μηκέτ' ἂν δυσμενεῖς ἀπειληφόροι καταπλήττοιεν. Ἐντεῦθεν ἄστρον ὅ φασι τὰς ἑαυτῶν παροικίας τεκμαιρόμενοι διαπορούμεθα πόσε στῶμεν οἱ τλήμονες τῶν κακῶν μηκέτι χεῖρον τῆλ' ἀληθῆναι βουληθέντες· πεισόμεθα ἔσχατον. Ἐντεῦθεν οὐδὲν ἡμῖν ἀσφαλὲς, οὐ τεῖχος ἀδαμάντινον, οὐ περίβολος σιδηροῦς, οὐχ ὅρος Χαλκὶς Αὐλίς τ' εἰς φυλακὴν τῆς ἡμετέρας τῶν δρασμῶν περιγράφων ἐχέγγυον καὶ ἡρετριάδ' ὡς ὁδαῖ ἀποκρυβῆς χρῆμ' ἀλυσιτελέστατον· ἀλλὰ καὶ πόρρω πω θινῶν αὐλῶνος ἔκτοποι γεγονότες χηραμοὺς καὶ λόχμας ὑποδυόμεθα, ὅτι μηδ' ἐς κοῖλά ποτ' Εὐβοίης στόμα γιγάντων ἐφ' ᾧ διαδράναι καὶ χεῖρας ὀτωκόντων μὴ οὐχ ὑποπτήσσειν ὠκνήσαμεν· ὥςπερ

2. *σφίσιν*.— 7. *ταυτά*. — 16. Κώδ. ‖ 178,6. — 17. Μετὰ τὰ . . τη διατετριμμένος χῶρος οἱονεὶ δώδεκα γραμμάτων πρὸ τοῦ *αλλ*(;) οὗ ἡ καταληπτικὴ βραχυγραφία ἀφανής.

Digitized by Google

οὐδ' ὁ Ζάρηκος λιμὴν τὰς ἑαυτοῦ ἡδείας καταγωγὰς παρεῖχεν ἡμῖν ὁ χοιράσι μέρος αὐτοῦ που πάντη περικλειόμενος, ἕως ἐκεῖθεν ἀχθέντες δεῦρο κατήραμεν ἔνθ' εἰκέος ἦδε ἡ νῆσος ἅλης πόνων ἔχοντας ἀποχρώντως ὑποδεξαμένη ἀνέπαυσεν. Ἴδοιεν οἱ τῆςδε οἰκήτορες τὰ ἀγαθὰ τῆς ἄνω Ἱερουσαλήμ· οὐκ ἴσμεν δὲ ὁποίποτε αὖθις ἐνθάδε μεθορμισόμεθα.

Ἀλλ' ὦ κατοικῶν οὐρανοῦ κύτος μέγα,
ὑπὲρ τὸ πᾶν δ' ὢν ἀσχέτως ἱδρυμένος
καὶ τὰ ταπεινὰ πατρικῶς ἐπιβλέπων,
ὦ πάντα ποιῶν καὶ λόγῳ μετατρέπων,
σκότος μὲν εἰς φῶς, εἰς γαλήνην δὲ ζάλην,
χειμῶνα δ' αὖθις εἰς ἄερος αἰθρίαν,
διεξόδους δὲ καὶ σκιὰς τοῦ θανάτου
εἰς φωτοειδεῖς ἀτραποὺς ζωῆς στρέφων
καὶ πάντα σῷ ῥήματι καὶ μόνῳ φέρων,
σοφῶς κυβερνῶν, ποικίλως διεξάγων
καὶ μᾶλλον ἡμῶν τὴν πολύτροπον φύσιν
φοβῶν, ἀπειλῶν, νουθετῶν, ἀγαθύνων,
πλήττων, ἐλέγχων, μαστιγῶν, πράττων δίκας
οὐ δεσποτικῶς, πατρικῶς δ' ἀγαθύνων,
ἐπίδε καὶ νῦν, ἀλλ' ἱλαρῶς καὶ πράως
ἐπὶ λαὸν σὸν τὸν παροργίσαντά σε
καὶ σκύφον ἐκπιόντα θυμοῦ τρυγίας
καὶ ποικίλαις μάστιξι τετρυχωμένον.
Καὶ μὴ παρόψει, Σῶτερ, ἡμᾶς εἰς τέλος
ἤδη καταρρέοντας εἰς Ἅιδου πύλας.
Εἰ γὰρ ὀλίγα μαστιγούμεθα τάχα
πρὸς μέτρον ὧν ἔφθημεν ἡμαρτηκέναι,
ἀλλ' αὖθις ἡμῶν τὰ κακῶς εἰργασμένα
ὁρώμενά πως ἐν παραλλήλῳ θέσει

2. *χοιράσι*. — 6. *μεθορμισάμεθα*. — 7. *κῦτος*. — 15. *φέρειν*. — 20. *οὐ δεσποτικῶς ὡς πατρικῶς ἀγαθύνει*.

Digitized by Google

πρὸς τὴν ἄπειρον ὧδε χρηστότητά σου,
ὄξους σταγὼν δόξειε πρὸς βυθοῦ χύμα
κόκκος τε κέγχρου πρὸς τὸ πᾶν κόσμου βρῖθος.
Ὄντως σὺ πατὴρ καὶ πατρὸς στέργων πλέον,
ἡμεῖς δὲ παῖδες ὑπόβλητοι καὶ νόθοι
ὡς εὐγενείας υἱότητος γνησίας
γνώρισμα μὴ φέροντες οὐδὲν εἰσέτι.
Οὐκοῦν δικαίως καὶ φιλανθρώπως ἅμα
ἀπερράπισας ἱερῶν ἀνακτόρων
καὶ σῶν τραπεζῶν ἀφθόνων τε χαρίτων,
μωμητὰ τέκνα καὶ παρέγγραπτα κρίνας.
Ἆρ' οὖν ἐπιλήσαιο σῶν σπλάγχνων, πάτερ ;
Τολμῶ γὰρ εἰσέτι σε καλεῖν πατέρα,
τῇ σῇ πεποιθὼς ἀγανόφρονι φύσει
κἂν τῶν τέκνων τὴν τάξιν ἐξωρχησάμην,
οὐδ' εἰς ἀγαθὸν δοῦλον ἐξειργασμένος.
Καὶ μὴν λόγος σὸς ἐκλαβέσθαι μηδ' ὅλως,
εἰ καὶ τροφὸς λάθοιτο γαστρὸς ἐκγόνων.
Μνήσθητι τοι γὰρ, ἵλεως βλέψον πάλιν
καὶ τὴν Σιὼν οἰκτειρον αὐτὴν καὶ τέκνα,
ἣν ἠρετίσω μειζόνως ἢ τὴν πάλαι.
Ἄμφω γὰρ ὠμῶς ἐσθίων κατεσθίει
καὶ στρουθὸν ἄλλην καὶ νεοττοὺς ἀπτέρους
δράκων δαφοινὸς δυσμόθεν προσερπύσας,
πολυκέφαλος, ἀκέφαλος δὲ πλέον,
ὃν Ἡσαΐας στηλιτεύει προφθάσας
ὄφιν σκολιὸν, ἀσσύριον τοῖς τρόποις
ἐν ὕδασι φεύγοντα. Ναί· θᾶττον φύγοι,
μᾶλλον δὲ μὴ φεύξαιτο τὴν θείαν δίκην,
μάχαιραν αὐτοῦ τοῦ θεοῦ τὴν ἁγίαν
ἐπ' αὐτὸν ὠθήσαντος ὡς τομωτάτην,

1. ὧδε.—2. χύμα.— 3. βρίθος.—9. ἀπερράπησας.—17. μηδόλως. —19. ἵλεως.— 25. ἀκέφαλός δε.

Digitized by Google

ὡς ἂν τὸ πᾶν θέσπισμα καὶ πέρας λάβοι
καὶ τῆς Προνοίας εὐλογηθῇ τὸ κράτος,
τοῖς μὲν πονηροῖς ἐνδιδούσης πρὸ χρόνου
κατεμφορεῖσθαι τῶν μισανθρώπων τρόπων
εἰς ἐκπυρώσεις, εἴτε κακῶν ἐκτίσεις,
ἔπειτα πικρὰς ἐξαπαιτούσης δίκας
τῆς κακοποιοῦ φθαρτικῆς μοχθηρίας.
Οὗτος Προνοίας μὴ κινούμενος νόμος
‖ καὶ πλημμελὲς πᾶν πρυτανεύων τοῦ βίου.

Τοῦτ' ἐκεῖνο, φιλότης, τὸ τῆς κομψῆς παροιμίας πράγματ' οὐκ ἦν ἀνδρὶ Λυδῷ ῥοῶδες σφόδρα πάντη δι' αἰῶνος φερόμενον καὶ περιᾳδόμενον, ἀλλ' αὐτὸς ἀπελθὼν σφαλερῶς οἰωνήσατο. Ἐγὼ γὰρ ἅπαξ τῶν σχεδικῶν πλεγμάτων ὑπεριδὼν ἃ μειρακίοις ὑποπήγνυσι θήραθρα καὶ ἃ λιναρίου αἵρεσιν ὑποκρίνεται, εἰκότως δὲ παραβλητέα δοκοῦσι θηρευτικῷ καὶ συμφθέγξονται πάντες γνώμονες ἀληθείας καὶ ἄλλως δ' εἰκαστέα δέσιμοι, οὐδεμίαν εἶχον ἐντεῦθεν ἐργωδίαν αὐτοί. Ἀπέκειντο γάρ μοι πλοκαὶ περὶ λόγον φιλοτιμούμεναι σχεδουργῇ ἀνεπίδεικτοι ὁτὲ πεπονημέναι π . . τεζωγρίαι οὐκ ἐσπουδάσθησαν. Οὔκουν εἶχον τὸ ἐπὶ τούτοις πράγματ' ἠλογηκὼς σχεδῶν κεχρῆσθαι μηδὲ τὴν ἀρχὴν σφίσιν ὡς καὶ ὑμεῖς αὐτοί ποι ἴστε βουλόμενος. Ἀλλ' ἔγωγε ὁ σκαιὰ λυδίσας ἐπ' ἀγαθῷ οὐδένι γ' ὠνησάμην ἐμῷ. Περιουσίᾳ γὰρ σχολῆς καὶ διατριβῆς πρότριτ' ἀΐξας ἐπὶ τὸ σχεδουργεῖν αἰώρα, καταπιέζοντά τε καὶ συνέχοντα ἡμᾶς ἀνιαρὰ μικρὸν ἐπεκούφισα καὶ ὑμᾶς δ' ἐπ' ἔταξα ὑμῖν καὶ συνήθη καὶ φίλα γυμνάσια διανέστησα. Ὡς γὰρ τὸ ἀθυμοῦν τῆς ψυχῆς διαπραύνοντες πράγμασι τούτοις γενναιότερον χρωτίσασθαι εἴτε πη κουρίσαι δεῖν ἔγνω-

9. ‖ Κώδ. 179,α. Ὁ στίχος, γεγραμμένος ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς σελίδος, εἶνε προφανῶς τὸ τέλος τοῦ ποιήματος. Ἆρα καὶ τὰ ἑπόμενα, καίπερ ἀρχόμενα διὰ Τ ἐρυθροῦ μεγάλου, θεωρητέον πιθανώτατα ὡς τὴν συνέχειαν τοῦ σχέδους, οὐδεμίαν φέροντα ἰδίαν ἐπιτρ'
γραφήν.— 24. *κατεπιδίζοντα*.— 28. *γενεω*.

Digitized by Google

μεν. Καὶ ταῦτα μὴ καθ' ὥραν ὅτι προβεβηκότες μὲν ὡς ἀπ' ἦρος ἤδη καὶ πρεσβυτικὸν ἡλικιῶν τε νεότητα ἔχομεν, ἐπ' αὐτὰς δὲ τὰς τοῦ γήρως λυγρότητας εἴκοντες ἔτει ὡς ὧδε κακίας χειμῶνος περιπατοῦμεν, παρῆν ὁρᾶν ἡμᾶς οὐδὲν ἀλλ' ἢ τὸ παροιμιακὸν ἐκεῖνο ἵππους εἰς πεδίον θέοντας καὶ τὸ ἐπιβάλλον σοι τῆς σπουδαίας διατριβῆς ὡς ἐν ἀκαρεῖ, ὦ Βοιωτίας ποιμὴν πάνσοφ' ἐπεποίεις, ἐθὰς ὢν τε ἡλῴγ' ὡς τὸ ἔργον εὐθύς. Τὸ δ' ἐντεῦθεν πάλιν ὁ κλῆρος ἐξ ὑπαρχῆς εἰς ἐμὲ περὶ ἥκιστ' ἔργων ταδὶ τὰ μὴ καθ' ὥραν μοι καὶ πρὸς βίαν μόνον οὐκ ἐφελκόμενον. Καὶ προσκαλούμεθα καὶ νῦν ποι ἵν' αὖθις ὡς παιδιώδη σπουδαστέ' εἴτε καὶ ἔξωρ' ἐμβῶμεν ὑπ' ἄλλαις συχναῖς καὶ δυσκόλοις ἐνδημίαις τρυχόμενοι. Καὶ νῦν δ' αἰσθάνομαι ὡς κακῶν ἐῶν ἀζηλώτων τε βεβουλευμένων παραπολάδω εὐηθικῶς καὶ οἷον αὐτὸς ἐν τῷ παρόντι ἐώνημαι μέλημ' ἐθελήσας ἐπαχθὲς ἐπίσπαστον καὶ ἧς αὐτὸς ἐνέχεον κύλικος πίνων ὡς ἐμαυτῷ μᾶλλον ἁρμόττον ἢ τῷ παροιμιακῷ πω Λυδῷ ῥοφῶν εἰμ' ἀκούω καὶ συναρπάζω φρενί. Πλὴν ἀλλ' οὐκ ἔστιν ἀνήνασθαί πως οὐδ' ἀναδύναι. Καί τοι ἐξῆν μοι πρὸς παραίτησιν μόνον εἰπόντι ὡς ἀπόχρη καὶ ἅπαξ χαριεντίσασθαι πρὸς ἄνδρα ὃς τὰ τοιάδε σοφῶς ἐτεκταίνετο καὶ σχέδια παίξαι αἰκάλη σχεδῶν ἀμηχάνως συναρμόττον εὔρυθμον καθ' ὁμοιότητα δήπου ἐκείνου ἀνόμοιον. Ὃς τραγικῶς μὲν ἐπεδείκνυτο οἷα δεῖ τοὺς τοιούτους ποιεῖν ἤδει δ' ἃ σκηνικὸς, ἐπεὶ δ' Αἴανθ' ὑπεκρίνατο ἐναργῶς διὰ δεξιότητα ἔμφυτον, τὸ δὲ θέατρον καταθελχθὲν ἠξίου ἵνα καὶ αὖθις ὑποκριθῇ ἵκελ' οἱμανῇ τε τὸ δεύτερον οὐκ ἀκόμψως ἐκεῖνος ἔφη· ἀπόχρη καὶ τὸ ἅπαξ αὐτὸν μ' ἀνεῖναι· πρὸς τὸ ἐπιδείξασθαι δῆλα ὑμῖν πωλύττημα. Πλὴν οὐ χαρίτων ἄμοιρος ἀδολεσχία ἥδε ἐπὶ τηλικαύτῃ ἀπαγωγῇ καὶ κενὴ τοιάδ' αἰμυλία Μοισῶν συνερανίζεται. Ἄγε πηκτέον πάλιν πρὸς τῷ κατάρξασθαι τὸ πάλαι σχεδῶν ὑπεροπτέων δεδογμένων μοι κύκλ' οὐκ ἐκ καιρ-

3. *γήρους. ὧδε.* — 6. *ἀκαρεῖ.* — 22. *εὔρυθμον.* — 25. *ἔμφοιτον.*

Digitized by Google

νῆς δευτέρας ἤδη περιωπῆς καὶ θρηνητέον πάλιν ἐπὶ βραχὺ τὸν ῥωμαϊκὸν κλῆρον, χθὲς μὲν δεινῶς σπαθῶντ' ἀηδῶντ' ἀδεῶς ἃ εἰσι πορρωτάτω βεβηκότα χλεποῦ δυσπραγήματος. Εἴθε γὰρ πολλάκις ἐπανεδίπλουν τὸν τοιόνδε κοπετὸν ὡς ἐμβάσι γ' ἐπῳδὸν ‖ ἐπικροτούντων καὶ χερσὶ καὶ κόμαι διφθόγγου κατὰ τὸν τραγῳδὸν ἐπι . . . . μένων μοι, νῦν δὲ κακοδαιμονοῦντα καὶ δεδοικότα μὴ τλημονεστέρων πειραθῇ, εἰ ἔσως καὶ δεινοτέρων κακώσεων καὶ δυσφορὰς μακροτέρας ὄψεται πάσας ἄρξαιντ' ἔθνικοὶ ἀδινοὶ συχνοῖς καὶ παντοδαποῖς δυσκληρήμασιν. Οἴμοι οἷον ἔθνος δουλωσάμενον κατῆρξεν ἡμῶν οἷα πωλητῶν ἁμαρτίαις ἀποδεδομένων καὶ πρατῶν τῶν εἴτι πρᾶγμα καὶ ὄνομα· ἔθνος δ πάλαι θεὸς ἐν ἀπειλῇ ὑπογράφων οὔτ' ὀπὸς τῆς που φησὶν αὐτοῦ συνήσεις ζητῶν, οὔτ' ὠφὸς αὐτὸ νύξαι στίξαι ὠμμένον γοῦν οἰκτρὸν γηραλέον οὔμενουν καθυβρίσαι πως εὐλαβηθήσεται οὐδ' ἐλεῆναι ὅτι τὰ θηρίων πονηρῶν καὶ χήρων ἐστὶ νοῦ πεφυκὸς, οὐδ' ἱλαρύναι οἶδεν οἰκτῳ ποτὲ τὴν σκληρόσπλαγχνον ἀγριότητα. Ἐλατίνων γὰρ τούτων ὑπερήφανοι ἀγερωχίαι καὶ ἀκαμπεῖς ἀπήνειαι σφενδαμνίων στελεχῶν οὐδὲν ἀπεοίκασι· μᾶλλον δὲ εἰς αὐτοχόωνον ἄκμονος φύσιν μόνον οὐ μεταλλεύονται, εἰ καὶ πᾶς ὑπερήφανος βάρβαρος φὼς εἰς τέφραν γ' οὐκ ἐλατὴν οὐ χρόνῳ πολλῷ ὕστερον θυμῷ θεοῦ διασκίδναται. Οὗτοι οὐκ ἄλλως οἴδασι τιμωρεῖσθαι ἢ εὐθύνιν ἀλείτην ἄλλως ἐπὶ μετεώρου ἱκρίου βραχιζόμενον πρότερον κατάγει νεκρῶν, εἴτε μέγα τι πλημμελήσοι εἴτε μικρὸν εἴτ' οὖν καὶ ψευδὲς ἢ καὶ τὴν ἀρχὴν μὴ ἁμάρτοι ῥαφθέν γε τε πρὸς πονηρῶν καὶ συκοφαντῶν, κἂν εἴπωμεν διὰ ταῦτα τοὺς ἀλιτηρίους ἀπογόνους τοῦ διφυοῦ δράκοντος, εἴπερ ὑπ' Ἐρεχθεῖς τωνδὶ δυσμενῶν γενεαλογίαν ποιούμενοι ἀναφέρειν εἴχομεν. Ἐκεῖνος γὰρ θάνατον διωρίσατο τῷ τε χεῖρας ἀνδροφονίᾳ ἐπιβάλλοντι καὶ τῷ κλέπτοντι ὧδ' αἱμάττειν πω λάχανόν τι, ἀτόπῳ νο-

1. *περιοπῆς. θρητέον.* — 5. ‖ Κώδ. 179,6. — 15. *καθυβρίσαι πως. οὐδελεῆναι.* — 16. *ἐστι.* — 21. *τέφρἀν.* — 25. *τἰ.*

www.libtool.com.cn

Digitized by Google

μοθεσίᾳ καὶ ἀποτόμῳ χρησάμενος ὡς τὸ κωμῳδεῖσθαι μὴ μέλανι συγγράψασθαι θεσμὰ γυμνὰ πάσης φιλανθρώπου φειδοῦς καὶ μηδὲ τῷ βραχυτάτῳ τῆς ἐπιεικείας περιστελλόμεν' ἀλλ' αἵματι, νῦν δέ· οὐ γὰρ μετὸν αὐτοῖς Ἕλληνος εὐγενείας· ἥκιστα τῷ αὐτόχθονι ἦδ' ἡ φυὴ Κέκροπι καθ' αἷμα προσήκουσ' ἡ δυσμενὴς οἵπερ ἱππεῖς τὴν ὀρθὴν οὐ βαδίζουσιν ὡς Χριστιανοὶ καλούμενοι· ἀλλ' εἴπερ ἅψασθαί ποτε βουληθεῖεν ζωοποιὸν σημεῖον Χριστοῦ ὡς ἐπὶ κρασπέδῳ πλατεῖ χλαμύδ' ὡς ἄκρον ὦμον καὶ ὡς αὐτοῦ φασι βατῆρος ἐπιβατεύοντες κομπάζουσι. Καὶ σκήπτονται μὲν στρατεύεσθαι εὐθὺ τῶν σεβασμίων τόπων καὶ ζωοδόχον ἐπὶ σῆμ', ὅστᾶ γε μὴν ἔνδον ἐπικρύπτονται δόλον καὶ ἀκαθαρσίαν πολλὴν, ὡς μόρφωμα εὐσεβείας ἐπικεχρωσμένοι καὶ ὡς ἄλλος σορὸς ἀγαθὸν ὄντες οἷα ἐπηλειμμένοι δυνάμεως χρισθεὶς, λανθάνοντες δὲ οὕτω πλεῖστα τῶν ἀγαθῶν χωρῶν ὑφαιροῦνται δι' ἐπιποιήτου εὐσεβείας καὶ ὑποβλήττουσι μεῖον κενῶν. Οὕτω πρῶτα μὲν ἁρπακτικώτερον πάσας πόλεις τῆς σκύλλης Συρίας ἐξιδιώσαντο, εἶτα καὶ ὡς Φοίνισσαν ἀνδρείαν, πᾶσαν ὑποκλάζουσαν, περιέζώσαντο· χθιζὰ δὲ καὶ πρωΐζα κἂν μάτην αὐτοὺς φυσᾷ τὸ ὑπὲρ Χριστοῦ αἴρειν ὅπλα ἢ διὰ κενῆς ὀγκοῖ, προνοίᾳ, οὐκ ἐξ ἐφόδου ἐπιθέμενοι κατέσχον χώραν ἐπαφριδωτάτην ἁπασῶν καὶ θαλάσσῃ περίρρυτον. Ἐπὶ τούτοις ὁ κολοφὼν τῶν κακῶν τοῦ τοιούτου πονηροῦ κόμματος ἄλλο ἐξ ἄλλων ἰταλικῶν βαρβάρων στίφος εἰς ταὐτὸ γεγονὸς τῶν ἀνδροφόνων σύστρεμμα ἁλιστὸν καὶ εἰς ἓν ὅ φασι σμῆνος ξὺν νηῶν πολυμιγέσι τε καὶ ἅλις κοίλησί που καὶ αὐτῆς ὕδρας πολυπλοκώτερον καὶ ξυρρεῦσαν αὐτεικῇ, ὡς εἰπεῖν, ἀναρχίᾳ ξυγκλύδων αὐτῶν ὡς ὁμοστόλως οὕτωσὶ εἰσεκώμασε τῇ βασιλίδι τῶν πόλεων καὶ τὸ μήπω . . . . . .

. . . . . .

6. *περιππεῖς*.—19. *φυσσᾶ*.—20. *διακενῆς*. *ἐξεφόδου*.—21. *ἐπαφριδώτα*— 22. *κολοφῶν*.— 24. *ταυτὸ*. — 25. *πολυμιγέσι*.

www.libtool.com.cn

ΑΡΧΑΙ

ΤΙΝΩΝ ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΕΠΙΣΤΟΛΩΝ

Ὁ προξενῶν τοῖς ἀπόροις τὸ εὔπορον καὶ παραμυθούμενος τὴν τούτων στενότητα παραμυθεῖται καὶ αὐτὸς παρὰ τῆς ἄνωθεν δεξιᾶς καὶ οὐκ ἀποστερεῖται τῆς ἀντιδόσεως· διὸ δὴ κἀγὼ. . . .

Καὶ ὁ τὴν ἄγρωστιν ἐκτέμνων ἀπὸ τῆς γῆς, εἰ μὴ κατὰ καιρὸν τὸν προσήκοντα πάλιν ἀνερευνᾷ τὴν ἐξ αὐτῆς γένεσιν, πόνον κενὸν κατηνάλωσε· τὸν δὲ ἡμερωθέντα τόπον ἄγριον πάλιν ἐγκαταλέλοιπε, τῆς κακίστης βοτάνης ἄνωθεν περιπολευούσης καὶ ἀποπνιγούσης πᾶν τὸ μετασπειρόμενον. Καὶ ὁ τὴν ἀδικίαν ἐκτέμνων ἣν ἀπαιτεῖται καί τινες τῶν ἁπλήστων ἐργάζονται καὶ δοκῶν ἀποπαύειν πᾶν τὸ παράλογον, εἰ μὴ καθ' ὥραν ὁρῴη τὰς πράξεις αὐτῶν, τὴν λύσσαν μᾶλλον ἀνῆψε τῆς τούτων κακίας, ἀνηλεῶς τοῖς εἰςπραττομένοις ἐπέρχεσθαι παρεσκεύασε. Τοιοῦτόν τι καὶ ὁ δεῖνα πέπονθεν.

Ὧν ὁ τρόπος διαφανὴς τῆς ἀναγωγῆς, τούτων ὁ βίος ἐπαινετὸς καὶ οὓς ἐκ μικρῶν ‖ μείζονας ἡ πρᾶξις ἀπέδειξε, τούτους δεσ (;) . . . . . εν . . . ε καὶ τὰς τούτων ψυχὰς ἀνεπτέρωσε καὶ τὸ ζέον τῆς πίστεως ἀπεθέρμανεν. Οἷς δὲ ἡ πίστις καὶ πράξεις καὶ τρόποι παρέσχον πᾶσι τοῖς δεσπόταις τὸ φίλιον, τούτοις πᾶν εἴ τι χρηστὸν ἐπακολουθεῖ ἂν μὴ καθ' ὑπόκρισιν ἡ πίστις προσάγηται.

Ἠδὺ τὸ προσλαλεῖν τοῖς φίλοις ἐκ μέλανος καὶ διὰ μνήμης ἄγειν ἑκάστοτε. Οὕτω γὰρ ἂν ἡ ἐν τῷ βάθει τῆς καρδίας

Αἱ ἀρχαὶ αὗται ἐπιστολῶν περιέχονται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 187,α - 188,6.

6. αὐτῶν.— 16. ‖ Κώδ.187,6.— 17.Ὑπὸ τῆς ὑγρασίας ἀποτετριμμένα οἱονεὶ πεντεκαίδεκα γράμματα.

Digitized by Google

πεπηγυῖα ὁρᾶται διάθεσις. Ἐγὼ δὲ καὶ χαρᾶς τῷ ὄντι ἐμπίπλαμαι ὅταν σου τοῦ προσφιλοῦς μνημονεύσω ὀνόματος καὶ οἷα πλήκτρῳ τῇ μνήμῃ κρουόμενος τὸν λόγον τῆς ἐπιστολῆς ἐξερεύγομαι. Καὶ τοῖς ἴσοις ἡμᾶς αὐτὸς μήποτε λάθοις δεξιούμενος.

Τί τοσοῦτον ἐβάσκηνέ μοι τὸ δαιμόνιον ὅτι σε τὸν ἐμὸν ἀντιλήπτορα, τὸν πραὺν καὶ ἀνεξίκακον ἐπὶ τὸν κατ' ἐμοῦ κεκίνηκε παροργισμὸν ἑτοίμως ὡς μὴ ἐπιδῦναί σοι τούτῳ τὸν ἥλιον, ἀλλὰ συνήθως σοι διαμεῖναι τὰ τῆς ὀργῆς; Ὡς ἀληθῶς ἀβίωτον ἡγοῦμαι τὸν βίοτον. Ἐγὼ γὰρ ὁ μάταιος ᾠχούμην ἐλπίσι τὴν λαμπηδόνα τῆς εἰς ἐμὲ προσπαθείας.

Σοφὸς ἄρα καὶ σοφῶν ἄριστος ἦν ὁ εἰπὼν μὴ εἶναι ἄλλο τι ἀντάλλαγμα φίλου πιστοῦ. Τοῦτο μὲν γὰρ καὶ αὐτὸς τοὺς μὴ εἰδότας ἐδίδαξα, ἐμὲ δὲ καὶ νῦν αὐτὸ τὸ ἔργον ἀνέπεισε. Τί γὰρ ἐμοὶ τοσοῦτον ἀντάλλαγμα, τί ἐμοὶ σοῦ ποθεινότερον; Οὐ χρυσὸς, οὐκ ἄργυρος, οὐκ ἄλλη τις ὕλη κάτωθεν γινομένη καὶ κάτω ῥέουσα. Ἧς ἀεὶ τὸ πλέον ἔχουσιν οἱ πολλοί.

Ἐδεξάμην εἰς χεῖρας, αὐθέντα μου, τὴν γλυκεῖαν καὶ ἐμοὶ ποθεινοτάτην σου γραφὴν καὶ αὐτὰς ἐνόμισα τὰς Μούσας εἰληφέναι ἢ τὰς χάριτας, δι' ὧν αὐτὴν κατεκόσμησας καὶ θαυμασίαν οἵαν εἰργάσω καὶ ἡδονῆς γέμουσαν. Τί γὰρ οὐκ εἶχεν ἐπαγωγὸν καὶ θελκτήριον, μᾶλλον δὲ τίνι οὐκ ἐφείλκετο τὸν ἀναγινώσκοντα ὥςπερ μαγνῆτις σίδηρον. Λειμὼν γὰρ ἦν σχεδὸν ὡραιότατος, παντοίοις ἀγαθοῖς βρίθουσά τε καὶ θάλλουσα, ἄλλοτε ἄλλῳ ἐφελκομένη τὸν ἀναγινώσκοντα, τοῦτο μὲν τῇ γλυκύτητι τῶν λέξεων, τοῦτο δὲ τῇ συνθέσει τῶν συλλαβῶν, πλέον δὲ μᾶλλον ἔτερπεν ὅτι τὴν σὴν ὑγίειαν εὐηγγελίζετο, ἣν ἐγὼ πρετιμοτέραν τοῦ παντὸς τίθεμαι καὶ ἧς οὐδὲ τοὺς Κροίσου θησαυροὺς ἐκείνους οἵτινές ποτε ἦσαν τίθεμαι. Ἀλλ' ὑγιαίνοις καὶ στέλλοις.

Πέποιθα ἐν θεῷ, ἐν ᾧ πᾶς ἄνθρωπος ἤλπισεν ἐκ κοιλίας

12. *ἀλλό.* — 16. *τίς. κατώθεν.* — 22. *εφειλκετο.* — 27. *ύγειαν.*

www.libtool.com.cn

Digitized by Google

μητρὸς αὐτοῦ· ὃς ἑαυτὸν ἔθετο βοηθὸν ὑγιαίνειν σε καὶ ἐρρῶσθαι. Πάντως γὰρ ὑγιαίνω κἀγὼ ὑγιαίνοντος σοῦ, ὥςπερ νοσοῦντος νοσῶ, εἴπερ ἄρα κοινὰ τὰ τῶν φίλων εἰσίν.

www.ibtool.com.cn

Ἀπέλαβόν σου τὰ γράμματα καὶ ἐπῆλθον αὐτὰ καὶ ἡδονῆς ἐπληρώθην καὶ χαρμονῆς ὅτι τε ἦσαν γλυκύτητος γέμοντα καὶ τὴν σὴν ὑγίειαν εὐηγγελίζοντο. Τί γάρ μοι τῶν σῶν γραμμάτων καὶ τῆς σῆς ὑγιείας τερπνότερον ἢ γλυκύτερον; οὐδέν μοι πρὸς ταῦτα λωτὸς ὁ ποιητικὸς, οὐδέν μοι θείου νέκταρος ἀπορρὼξ πρὸς ὀλίγον εὐφραίνοντα καὶ λαιμὸν παίζοντα, εἴπερ ἄρα μὴ μῦθός εἰσι, καὶ οὐδὲ τέρπειν ἰσχύοντα.

Οὐκ οἶδας πόσον ὀδυνῶμαι καὶ διαπρίομαι· οὐκ οἶδας πόσα σπαράσσομαι, πόσον διακόπτομαι, πόσον ἀλγεῖ ἡ καρδία μου, πόσον ματμάσσει τὸ πνεῦμά μου, οἷαν ὀδυνηρὰν ζωὴν διαζῶ μὴ σὰ δεχόμενος γράμματα. Κἂν ὀψὲ γράψον.

‖ Ταχέως ἡμῶν ἐπελάθου, τῷ χωρισμῷ σου, σφόδρα λυπηρῷ ἡμῖν γεγενημένῳ, καὶ τὴν ἀπὸ τῆς σιγῆς τῆς μακρᾶς προσθεὶς ἀθυμίαν.

Κἂν πολλάκις, κἂν ὀλιγάκις ἐπιστείλῃς, ἡμεῖς ἥνπερ ἐξ ἀρχῆς εἴχομεν ψῆφον περὶ τῆς σῆς ἀγάπης, ταύτην ἀκίνητον διατηροῦμεν. Ἴσμεν γὰρ ὅτι καὶ γράφουσα καὶ σιγῶσα ὁμοίως περὶ ἡμᾶς διακεῖσθαι ἐσπούδασας. Ὁ θεός σοι παράσχοι . . .

Τὴν κάμινον τῆς ἀθυμίας ἣν ἐπὶ τῆς ψυχῆς περιφέρεις ὑπὲρ τῶν εἰς ἡμᾶς γεγενημένων σαφέστατα ἡμᾶς ἐδίδαξε τὸ γράμμα σου· πλὴν ἀλλὰ καὶ τῶν δακρύων οὐκ ἔλαττον καὶ τῶν ὀδυρμῶν ἐκείνων ἀπεκάλυψεν ἡμῖν τὴν φλόγα τῆς λύπης τῆς ἐν τῇ διανοίᾳ.

[Ἔ]γνων καὶ πρὸ τῶν γραμμάτων τῶν ὑμετέρων ὅσην ὑπομένετε λύπην.

Οὐχ ὡς ἔτυχεν ἤλγησα ἀκούσας τὰ καὶ τὰ . . .

Ἱερῶς τοῖς ἱεροῖς δεῖ προσιέναι καὶ φιλικῷ καθήκοντι ἁγιάζεσθαι· τοῖς ὁμοίοις γὰρ φιλοτιμούμενον χαίρει τὸ ὅμοιον. Τοῖς ἱεροῖς τοίνυν σε ῥήμασι προσφθέγξομαι, τιμιώτατε, τῷ

6. *ὑγειαν*. — 7. *ὑγειας*. — 10. *μῦθος εἰσι*. — 15. ‖ Κώδ. 188,α. *ἡμῖν*. — 31. *φιλοτιμούμενος*.

Digitized by Google

θείῳ Παύλῳ συμφθεγγόμενος· «τοιοῦτος ἡμῖν ἔπρεπεν ἀρχιερεὺς ὅσιος, ἄκακος, ἀμίαντος, καὶ τὰ λοιπὰ, καὶ ὅσοις ἄλλοις ὀνόμασι τὸν ἀληθῆ ἀρχιερέα συνίστησιν. Ὃν γὰρ ὁ βίος κοσμεῖ τοῦτον καὶ ὁ λόγος σεμνύνει.

www.tbtool.com.cn

Ἡμεῖς οὔτε ὑπερορῶντες οὔτε ὀλιγωροῦντές σου τῆς ἀγάπης τὸν ἔμπροσθεν ἐσιγήσαμεν χρόνον, ἀλλὰ [διὰ] τὰ περιεστῶτα δεινὰ ἡμᾶς τὴν μακρὰν ταύτην σιγὴν ἐποιήσαμεν. Οὐ γὰρ ἐν ἐνὶ ἵδρυται τόπῳ, ἀλλὰ νῦν μὲν, νῦν δὲ, καὶ τὰς ἐρημίας περιπολοῦμεν. Οὕτω πάντα θορύβων ἐμπέπληνται καὶ ταραχῆς.

Μήτε ἀθύμει μήτε ἁμαρτίας λογίζου τὴν ἀποδημίαν τῆς μακαρίας· εἰς γὰρ ἀκύμαντον κατέπλευσε λιμένα καὶ πρὸς ζωὴν ἦλθε καλλίστην μηκέτι πέρας ἔχουσαν καὶ τῶν κατὰ τὸν παρόντα βίον κυμάτων ἀπαλλαγεῖσα. Καὶ δεῖ χαίρειν ὑπὲρ τούτου καὶ σκιρτᾶν καὶ εὐφραίνεσθαι.

Ἐγὼ μέν σου τὴν ἀγάπην ἣν περὶ ἡμᾶς ἔχεις ἤδειν καὶ ἔμπροσθεν, δι' αὐτῶν μαθὼν τῶν πραγμάτων, ἔμαθον δὲ σαφέστερον νῦν δι' ὧν ἐπέσταλκας νῦν, καὶ διὰ τοῦτό σε μᾶλλον θαυμάζομεν, οὐ διὰ τὸ γράψαι μόνον, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ ἀπαγγεῖλαι ἡμῖν πάντα τὰ γεγενημένα.

Τὸ μὲν σῶμα ἡμῶν ἐν ἐνὶ ἵδρυται χωρίῳ, τῆς δὲ ἀγάπης τὸ πτερὸν πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης περιπατεῖ. Ὅθεν καὶ ἡμεῖς ὁδοῦ τοσούτῳ διῳκισμένοι μήκει πλησίον τῇ ἀγάπῃ ἐσμὲν καὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ὀφθαλμοῖς τοῖς ἐκείνης βλέπομεν ὑμῶν τὴν ἀνδρείαν, τῆς ψυχῆς τὸ γνήσιον, τῆς διαθέσεως τὸ στερρόν.

Ἐθαύμασα πῶς ἐν οὕτω χρόνῳ μακρῷ ἡμῖν οὐκ ἐπέσταλκας, ἀλλ' ἀγάπην μὲν περὶ ἡμᾶς ἐπιδείκνυσαι, καὶ ἀπόντας, πολλὴν, γραμμάτων δὲ ἡμῖν οὐ μετέδωκας τῶν σῶν. Νῦν γοῦν ἡμῖν γράψαι μὴ κατοκνήσῃς.

Γράφομεν ὀλιγάκις τῇ σῇ διαθέσει διὰ τὸ μὴ ἐπιτυγχά-

5. *ὀλιγωροῦντες*.— 6. *διὰ* λείπει. — 13. *καλλίστην* προστεθειμένον ἐν τῇ ὥχ.— 18. *τοῦτο*. — 23. *τοσούτου. τῆς ἀγάπης*. — 24. *καθεκάστην. ἐκείνοις*.

Digitized by Google

νειν ῥᾳδίως τῶν ἐπικομιζόντων τὰ γράμματα· μεμνήμεθα γὰρ οὐκ ὀλιγάκις, ἀλλὰ διηνεκῶς. Τὸ μὲν γὰρ ἐφ' ἡμῖν κεῖται, τὸ δὲ οὐκ ἐφ' ἡμῖν. Τοῦ μὲν γὰρ μεμνῆσθαι διηνεκῶς αὐτοὶ κύριοι, τοῦ κομίζειν δὲ τὰς ἐπιστολὰς οὐκέτι. Διὰ τοῦτο τὸ μὲν ἀεὶ γίνεται, τὸ δὲ οὐκ ἀεί, ἀλλ' ἡνίκα ἐξῆν.

Οἱ πρὸς χάριν γράφοντες ἢ λέγοντες ἐπισκοτοῦσι τὰς διανοίας καὶ βλάπτεται ὁ τυχὼν οὐ μόνον ἐκ τῆς ἀδήλου τῶν ὑπαρχόντων κτήσεως, ἀλλὰ καὶ τῇ τούτων βλαβερᾷ ἀπάτῃ. Οἱ δὲ βέβαιοι φίλοι τὸν τῆς ψυχῆς πλοῦτον ἐγκωμιάζουσιν. Ἔστι δὲ ὀρθῆς πίστεως ἀδιάλειπτος μελέτη, σωφροσύνη, ἐλεημοσύνη.

Οὐ διδάσκω, πάτερ, ἀλλ' ὑπομιμνήσκω, νόμος φύσεως καὶ πρόσταγμα θεοῦ κελεύει οὐ μόνον γεννᾶν, ἀλλὰ καὶ κήδεσθαι τῶν γεγεννημένων. Εἰ γὰρ τῶν ἀλόγων ζώων κατανοήσομεν πῶς τὴν τροφὴν φέρουσι τοῖς φιλτάτοις ἢ ἑαυτοῖς πεινῶσι παρέχουσιν, ὁ δὲ ἄνθρωπος λογισμῷ καὶ τιμῇ ὑπερέχων πῶς οὐχ ἱκανῶς τρέφει καὶ παιδεύει τὰ οἰκεῖα, ἀπορῶ.

Οὐ τόπος ἀμείβει γνώμην, οὐ χρόνος ἀμβλύνει διάθεσιν, εἰ μή τις πλαστὴν ἀνθρωπίνῳ ταύτην κέκτηται προσχήματι. Διόπερ καὶ τὸ γράφειν συνεχέστερον ἀσφαλὲς καὶ τὸ ὑπομιμνήσκειν διηνεκῶς εὐπρεπές.

4. *διατοῦτο μὲν.* — 8. *κτίσεως.* — 10. ‖ Κώδ. 188,6. — 12. *ὑπομνήσκω.* — 18. *Ου.* — 20. *ὑπομνήσκειν.*

Digitized by Google

www.libtool.com.cn

Digitized by Google

www.libtool.com.cn

ΤΟΥ ΑΘΗΝΩΝ ΠΟΙΗΜΑΤΑ

Θεανώ.

Ἡσυχίης τόδ' ἄθυρμ' ἐμὸν ἠδέ τε λέσχη μακρὰ
ἀνδρὸς ἀκηδιόωντος ἀήματι νυσταλόεντι,
οὐ μὰν ἄμουσον πάμπαν ὅλον τὸ πόνημα πέπαικται,
ἀλλ' ἐπιμιξ τῆς παιδιῆς ἔσθ' ἃ καὶ ἐσπούδασται.
Οὐδέ γε αὖ ἱερῇ πολιῇ καθάπαξ ἀπεοικὸς
οὔνομα καὶ Θεανὼ κικλήσκεται, οὔνομα σεμνὸν
καί κε σὺ τοῦτο γνώσεαι, ὦ φίλος, αὐτίκ' ἐπελθών.

Κόσμον ἐμῶν προθύρων, συκέην σκιόεσσαν, ἀείδω,
οὕνεκ' ἀγάλλει ὀπωρινὸν ἡμετέρην γε θυωρὸν,
ἀμφότερον καρπῷ γλυκερῷ, πετάλων τε καλύπτρᾳ,
πρὸς δ' αὖ καί τι νόῳ δεδαηκότι δῶκεν ὄνειαρ
οἷα θεάμονες ἄνδρες ὕλης ἀπονόσφι συλῶντες
ἀμβροσίην κατέδουσι σπῶσί τε νέκταρος ἄχνην.
Εἰ γὰρ χάρμα μέγ' ὤφθη θεσπεσίῳ ὑποφήτῃ
αὐτομάτῃ κολόκυντα φυεῖσα λίην πλατύφυλλος
οὕνεκά οἱ κεφαλῇ σκιερὸν σκέπας ἀμφετάνυσεν,
τίς κεν ἐπιτρύζων νεμεσήσῃ συκῆς ἀοιδῇ,
αἴ κεν μὴ κολοκύνταις τἄνδον φάεα λημῶν

Τὸ ποίημα τοῦτο περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 180,α - 185,6.

Ἐν τῷ τίτλῳ εὕρηνται μόνον αἱ λέξεις *τοῦ ἀθηνῶν*, γεγραμμέναι διὰ ζωηρᾶς κοκκίνης βαφῆς. Ἡ δ' ἐπιγραφὴ τοῦ πρώτου τούτου ποιήματος *Θεανὼ* εὕρηται ἐν τῇ ὥᾳ γεγραμμένῃ διὰ κιρρᾶς βαφῆς ἀπέναντι τοῦ ὀγδόου στίχου. Οἱ πρῶτοι ἑπτὰ στίχοι τοῦ ποιήματος εἶνε γεγραμμένοι ἐν τῷ κώδικι διὰ κιρρᾶς βαφῆς.

1. *ἠδὲ τελέσχη.* — 3. *τε πόνη πέπαικται.* — 4. *ἃ κεν.* — 9. *οὕνεκα. ὀπωρινὴν.* — 16. *οὕνεκα.*

Digitized by Google

οὐχ ὁράα κολοκύντης ὅσῳ κράδη περίεστιν
ἔν τε μελιχρῷ καρπῷ ἐν ταναῇ τε σκιῇ.
www.tibtool.com.cn
Μήδων μὲν βασιλῆϊ πολυχρύσῳ ἀγερώχῳ
θάμβος ἐνῆκε φανεῖσά που ἀμφιλαφὴς πλατάνιστος.
Τοιγὰρ ἐπεὶ χρυσῷ εὐδαιμονίην παρεμέτρει
χρυσῷ καὶ τόδ' ἐρώμενον ἔρνος ἐκόσμει· ἐκεῖνος
ὄφρα κατασκιάοιτο χρυσοκόμῳ ὑπὸ δένδρῳ.
Οὐ γὰρ κείνῳ ἀνασχετὰ μὴ οὐ καὶ σκιὴν αὐτὴν
χρυσεοφεγγέα τευξέμεν ἔκ τε μελαίνης ξουθὴν,
σπεύδων καινοτόμοις ἐπ' ἀθύρμασιν εὐχετάασθαι.
Ὡς πολέμου σκιὰν ἐν νεφέεσσι βελῶν σχεδιάζεν,
ὡς Πόντον μὲν Ἕλης πεζευτὸν ἔτευξεν ἀμάξαις
γαιώσας πολυγομφώτῳ σχεδίῃ λινοδέσμῳ,
τρηχεῖαν δὲ Ἄθω ῥάχιν ἐστόρεσεν νήεσσιν.
Ὡς οὐδὲν φρένας ἀνδρῶν πάμπαν ὄλλυσιν ἄλλο,
οἷον ὑπέρβιος ὕβρις ἀγηνορίης πολυόλβου.
Κράδην δ' αὐτὸς ἔγωγε φίλην οἷς ἔχω στεφανώσω
‖ κρούμασιν ὀξυτόνοις μολπὴν φιλόμουσον ἀείδων.
Ἀλλ' ἄγε, θυμὲ φίλ', ἔννεπε τίς γε φυτοῖο γενέθλη,
τίς τε πρῶτα τόδ' ἔρνος ἐγείνατο γουνὸς ἀρούρης.
Ἤτοι μὲν σοφίης κυκλικῆς σελίδες πολύμυθοι
Ἀτθίδα φασὶ συκῆς πρωτότοκον γενέτειραν
ἔνθα γ' ἐπικλείουσιν Ἐριχθόνιον γαίηθεν
φῦναι πρωτογόνοιο λοχείης ὠδίνεσσιν,
μαρτυρίην δ' ἐπέων ἱερὴν ἐπάγονται συκῆν.
Ὡς γὰρ Κεκροπίδα καλέουσι πάλαι γενεῆθεν
ὀργάδα που πρασιὴν ἐπὶ ἀνδήροισιν Ἰλισσοῦ,
σὺν δ' ἐπὶ κύρβιν ἀπόρρητον καθάπαξ ἀπύουσαν
ἐκφορέειν σύκα τῆλ' ἀπ' Ἀθηνάων ἀπιόντα·

20.*ἔν τε ναῇ σκιῇ*.—28.*εὐχετάᾶσθαι*.— 30 *ἕλης* ἐν ἐνὶ *λ* χάριν τοῦ μέτρου. *ἁμαξαις*.— 36. ‖ Κώδ.180,6. *ὀξατόνοις*.— 37.*γενέθλην*.—41.*γένθεν*.— 43.*μαρτυρέην*.— 46.*κῦρβιν*.— 47.Τῆς λέξεως *σύκα* θεωρεῖ βραχεῖαν ὁ Μιχαὴλ τὴν πρώτην συλλαβὴν ἃ κἂν χρῆται αὐτῇ οὕτως ἐνταῦθα χάριν τοῦ μέτρου.

Digitized by Google

ἔνθ' ὃς ἔφηνε τὸν ἐξαγαγόντ' ἐκάλουν συκοφάντην.
Ἦκεν ἀγασθείη τις ὅπως ἑτέρης μὲν ἐδωδῆς
οὔποτε παῖδες Ἐρεχθῆος ἐφθόνεον μερόπεσσιν,
οὐ κριθῆς, οὐ πυροῦ φύντος Ἐλευσίνησιν,
οὐ μὲν ἐλαίης οὐδ' αὖ ἡμερίδος πολυοίνου,
οὔτ' ἄρ νέκταρος Ὑμηττοῖο μελισσοβότοιο·
πᾶσι δὲ κοινώσαντο φυτὰ καὶ σπέρματα πάντα
καὶ βροτέην βαλανηφάγον ἱλάρυναν τράπεζαν
Τριπτολέμοιο διδαξαμένου ἤδιστον ἄροτρον.
Οἷα δὲ οἷοι σῦκα παρὰ σφίσιν αὐτοὶ ἀπηύρων,
οὐδ' ἐξῆγον ἐπ' ἀλλοδαπήν τινα γείτονα γαῖαν,
οὐδ' ὅσον ἐν πλεκτοῖς ταλάροις ἑτέρωσε κόμιζον.
Ὣς θ' ὁπότ' ἔθνεα δένδρων ἐχειροτόνουν βασιλῆα
δέλτοι πρεσβυτάτης σοφίης τό γε μυθήσαντο·
αἴ κεν μὴ σκῆπτρον βασιλήϊον ἐξομόσαντο
ἡμὲν ἐλαίη, ἠδὲ συκῆ, ἠδ' ἄμπελος αὐτή,
ἀλλά τι ἀμφ' αὐτῷ νεῖκος καὶ δῆριν ἔθεντο
ὡς Ἥρα περὶ μήλῳ, Ἀθηνᾶ τ' Ἀφροδίτη τε,
τὴν συκέην δοκέω βασιλείας ἄρασθαι κῦδος
τῶν κατ' Ἀρήϊον εὐνομέοντα Πάγον δικασάντων
ὡς ὅτε καὶ αὐτοῖσι θεοῖς ψηφοφορέοντες
θαλλὸν ἐλαίης Πειραιῶς μέγ' ἀμείνον' ἔθεντο.
Ὡς βασιλευτέρα ἡ συκέη φυτῶν ἄλλων ἔσκεν.
‖ Τῷ βασιλῆες ἐὴν ἐπίνικον ἀγακλέα πομπὴν
εὖτ' ἂν, ἄστεα δυςμενέων στρατιήν τ' ὀλέσαντες,
εἰςελάωσιν ἀγαλλόμενοι νικηφορίῃσι,
θρίαμβον καλέουσι παρωνυμίῃ χαριέσσῃ

49. *ἀγαθείη*. — 51. *οὐ κριθῆς οὐ πυροῦ ἄρτον φυέντων* γεγραμμένα ἐν τῷ κώδικι χειρὶ ἴσως νεωτέρᾳ ἐπ' ἄλλων γραμμάτων διεξεσμένων, τὰ νῦν ἀδιαγνώστων. Τὴν διόρθωσιν θεωρῶ πιθανὴν, παραληφθέντος ἴσως τοῦ *ἄρτον* ἔκ τινος ἄλλου κώδικος. — 57. *σύκα. αὐτοῖς ἀπηύρων*. — 65. *ἀθηνᾶ. ἀφροδίτη δε*. — 71. ‖ Κώδ. 181,α. Ὑπὸ τὰς λέξεις *ἐπινίκιον* (οὕτως ἐν τῷ κώδικι) *ἀγακλέα* ἦσαν πρότερον γεγραμμένα ἄλλα τινὰ τὰ νῦν ἀδιάγνωστα.— 73. *νικηφορήσι*.

Digitized by Google

θρίων συκῆς, ἐπεὶ γεραρώτερα φύλλων ἁπάντων
ὡς καὶ καρποὶ ἀπαργμάτων ὡραίων προπάροιθεν·
εἴ τι παλαιὸν ἀκούοις ὠσχοφόρων τόδε πλέγμα
εἰρεσιώνη σῦκα φέρει καὶ πιόνας ἄρτους
καὶ μέλι ἐν κοτύλῃ καὶ ἔλαιον ἀναψήσασθαι
καὶ κύλικα εὔζωρον, ὡς ἂν μεθύουσα καθεύδῃ.
Ὡς μὲν μυθοπόλοι τόδε δένδρον ἐσεμνώσαντο,
αὐτὰρ ἐγὼ λογίων πυθόμην, ἐμὸν οὖας ὑποσχών,
ὡς ἄρ' ἐπ' Ἀντολίης θεὸς ὄρχατον ἐξεπόνησεν,
χρῆμά τι δενδρῆεν πάσαις χαρίτεσσι μεμηλὸς,
παμφορίῃ τ' ἀθανάτων καρπῶν βεβριθὸς αἰεὶ,
τοὺς οὐκ ἐς τόδ' ἐφημέροις ἀνδράσι γευστοὺς ἴδμεν,
οὐδὲ μὲν οὐνόματ' ἔκλυέ τις ἅ γ' ἕκαστα καλοῖτο,
οἵης δ' οὖνομα συκῆς κεῖθεν ἀφίκετο δεῦρο,
ἢ καὶ πρωτογόνους ἑοῖς ἀμφέζωσε πετήλοις,
μὴ μελέων σφίσιν αἴσχεα παρφαινοίατο γυμνά.
Ἥ που καὶ βλύσατ' οἰκτροῖς ᾧ μελιηδέϊ χυμῷ
πευκεδανήν γε παραιβασίης θανατώδεα γεῦσιν.
Οὕτω κείνων ἀκηράτων ὀρχάτων ἐξέφυ συκῆ
γηγενέας τε μόνη ἐλεαίρουσ' ἀμφεκάλυψεν.
Ἔνθεν τοι φιλέω σκιερὸν γλυκερόν τε τόδ' ἔρνος,
ὅττι γε καὶ στυγέειν κακομηχανίην με διδάσκει,
ἰνδάλλουσ' αἰεὶ περιάμματα φυλλιόωντα
οἷάπερ Ἄδαμος Εὐά θ' ὑπερράψαντο ἀλεῖται.
Πρὸς δέ μ' ἐγείρει παμφορίη ἀρετῆς ἐράτεινῆς

S

ἑστίαν φιλοτοῖν Ἰὴν θεῖον ἄνακτα
μήποτ' ἀρασσάμενος φύλλοισι μόνοις κομόωντα,
ἀζαλέον θήσει, εἴτ' ἐκταμέειν με κελεύσῃ.
Ταῦτ' ἀναπεμπάζειν ὑπονύττει μνημοσύνησι.
Ναὶ μὴν καὶ τάδε μοι δοκέω λαλεούσης κλύειν.
«Ὦ πέπον οὐχ ὁράας ὅσον εἰσφορέει μοι ὄνειαρ.

77. *τόδ' ἄειγμα.*— 78. *σύκα.*— 83. *ἐκαντολίης.*— 90. *μη.* — 91. *κλύσατ'.*— 95. *ἔνθέν.*— 98. *οἷα περ.*— 105. *οὐχοράας.*

Digitized by Google

‖ ὠλεσίκαρπος ἐρινεὸς ἀβρώτοις ἐπ' ὀλύνθοις.
Τῶνδε γὰρ αὔτως ἀναπτομένων ἐπ' ἐμοῖς ὄζοισι
καρπὸν ἔγωγε πεπαίνω, οὐδὲ ῥέοντ' ἀποβάλλω
ταῖς φύσιος πυκναῖς ὑποθημοσύνησιν ὁμαρτῶν.
Σκέπτεό μοι σοφίης ἐξωτερικῆς ὀνέεσθαι,
τόσσον ὅσον περ ἔγωγε ψευδοσύκων ἐξ ὀλύνθων,
ὥς κεν ἐὸν καρπὸν βιότου τε λόγου τε φυλάσσοις.
Ὡς ὅ,τε Τεθμότης Ἰμέρων τ' ἀνὴρ ἐφράσαντο
Αἰγύπτου σοφίῃ Βαβυλῶνός τ' ἐννεάσαντες.
Ἀλλὰ τὰ μὲν καὶ ἂν ἐξ ἑτέρης συκέης δρέψαιο·
ξυνὰ γὰρ ὅσσαπερ ὤπασε πάσαις φύσις ξυνή·
ἄττα δ' ἐγὼ παρὰ πυθμέν' ἐμῷ πεύθουσ' ἐλελήθειν,
οὐ τρόφιμ' ἀγροιώταις, νήϊσιν οὐκ ἐπίοπτα,
δρεπτὰ δὲ οἷς σοφίης ἐνὶ κήποις εἰλίσσονται,
ἐξ ἐμέθεν τρυγόων μόνης ἄμβροτον εἶδαρ ἔδοιο.
Ἀλλὰ φράζεο πῶς συκάσαις ἂν θείην ὀπώρην,
χρὴ δέ σε μεμνῆσθαί πῃ Πυθαγόρου νοεροῖο.
Χρειὼ γάρ τοι ἰδμοσύνης κείνου διφόωντι.»
Ὣδε μὲν ἔννεπε καὶ σιγόωσά περ ἅπερ Θεανὼ
πυθαγορείη, ἣ γλῶσσαν τάμεν οἷσιν ὀδοῦσιν,
χαῖρε δ' ἐμὸς νόος ἐσθλαῖς ταῖςδ' ὑποθημοσύνησι.
Ὡς δὲ θεμέθλων ἢ φρεάτων ἢ ἄλωῆς σκαπτὴρ
κόψε μακέλλῃ γῆς ποτε κόλπους, ἅμα δε νέρθεν
οὔατα βεβλήκει ἑρμαίου ἄγγελος ἠχώ,
γήθησεν δ' ὃ τύχης ἐσθλῆς δώροις ἐπικύρσας,
καί τε μάκελλαν ἐπισπέρχων πρόφρων ἀνορύττει,
ὡς κραδίη μοι χαῖρε, νόος δ' αὖ ὦρτο θεωρός.
Ἔνθα περισκοπέοντι φυτοῦ στελέχη τ' ὄζους τε
οὔτε πολυστελέχοις ἐναλίγκιον εἴδετο θάμνοις,
οὔτε μονάπρεμνον πεφύκει γαίηθεν ἀνέρπον,

106. Κώδ. ‖ 181, 6. *ἐπολύνθοις*. — 109. *τῶ*. — 112. *ὣς*. — 114. *βαβυλῶνος*. — 119. *οἱ*. — 120. *ἐξεμέθεν. ἄμβροτον*. — 125. *πυγαθογορείη*.

Digitized by Google

ἀλλὰ δύω μὲν πρέμνω ἀναδραμέτην ἀπὸ ῥίζης
βαιὸν ὑπὲρ γαίης ἀνιόντε ὅσον τ' ἐπὶ πῆχυν,
εἶτ' ἄμφω ἀνὰ ὄζον παρφυάδα προβαλόντε
αὖθις ἀνέρχονται, μετὰ δ' αὖ σχίζονται τριχθά,
ὄζοι δ' αὖ δοιὼ δίχα λεπτοτέρους ἐπὶ ὄζους,
‖ τοιγὰρ ῥίζα μὲν ἄμφω πρέμνω γείνατο τώδε,
πρέμνα δὲ δοιὰ τέκε βλαστήματα τέτταρας ὄζους,
οἱ δ' αὖ δοιὼ ἐξανέηκαν πέντ' ἐπὶ πέντε
μειοτέρους μὲν, ἀριθμητούς γε μὲν ἐκπρεπέας τε·
ὁσσάτιοι δὲ πολυσχιδέες δεκάδος προκέχυνται
τίς κεν ἀριθμοίη μὴ ἄνθεα φύλλα τε μετρῶν;
Ἀλλ' ὄψει μὲν ἰδέσθαι πρέμνα τόσα βλαστοί τε.
Αὐτὰρ ἐγὼ νοερώτερον εἰδομένοις ἐπιβάλλων,
φημί γε κεγχραμίδα, κραδίνου δένδροιο σπέρμα,
ἰνδάλλειν μονάδα, πρωτίστην μητέρ' ἀριθμοῦ.
Τυτθομερὴς γὰρ κεγχραμὶς ἐγγυτάτη τ' ἀτόμοιο,
ἀλλ' ὅσον τὸ δένδρον [χ']ὑλημανὲς ἐξέθρεψεν!
Ὡς δ' αὕτως μονὰς ἀρχὴ ἐοῦσ' ἄτομός τ' ἀμερής τε
ὁλκὸν ἄπειρον ἀριθμοῦ χεύατ' ἀπειράκις αἰεὶ,
πρὸς δ' αὖ καὶ σημήϊον ὅττι θετὴ μονὰς ἄλλη
ὡς ἄθετον σημήϊον ἡ μονὰς ὦπτο περιττῶν.
Τοῦ κε ῥυέντος πᾶν μεγεθῶν γένος ἐξεφαάνθη,
πρῶτον ἐφ' ἓν, μετέπειτα διχῇ τριχθά τε, χυθέντων
τοῖσι περαίνεται δέμας ἅπαν [καὶ] σύμπας ῥυθμός.
Ὧδε μὲν ἡ κεγχραμὶς ἠὲ φυτοῖο ῥίζα
σήματος ἢ μονάδος κε σαώζοι πως εἴδωλον,
πρέμνα δὲ δοιὰ πρεσβυτάτης δυάδος λάχεν εἰκῶ
ὡς ἄν ὑλήεντα πρό τε ὀμμάτων ὄντα θετά τε

139. *ἀνέξονται*.— 141. ‖ Κώδ. 181,6. — 144. *ἀριθμητους*. — 146. *φῦλλα*. — 148. *εἰδομένοι*. — 156. *περιττῆς*. — 158. *τριχθὰ* ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος *τριχθᾶ*.— 159. *ἅπαν καὶ σχῆμα*
σύμπας ρυσμὸς. Αἱ λέξεις *καὶ σχῆμα* εἶνε ἐπιγεγραμμέναι διὰ κφρᾶς βαφῆς. Ὁ δὲ στίχος εἶνε πάντως διεφθαρμένος.

Digitized by Google

κἀρτ' ἐνύλοιο νοητῆς τε ἰδ' ἀθέτου τε.
Ὡς γὰρ κεγχραμίδος μιῆς ἔφυ δοιὰ πρέμνα,
τὼς μονάδος πρώτη δυὰς ἐκθορε τολμήεσσα.
Ὡς πρέμνοιν δὲ παρέβλαστον δύο δοιοὶ βλαστοὶ
καὶ τετραπλόα θῆκαν δικρόα γ' ἔμπης ἐόντα,
ὡς δοιαζομένη δυὰς ἐξεφάνη τετρακτὺς
Πυθαγόρου Σαμίου σοφίης ἐρικυδὲς θαῦμα,
ἧς κλέος ἔν γε δαήμοσι καὶ πολλῶν ἕνεκ' ἄλλων,
μᾶλλον δ' οἷς δεκάδ' ὠδίνει, κορύφωσιν ἀριθμῶν·
λάθριον, οὐδέ γε δημοτέροις λαοῖς ἐκφερόμενον·
ἄζομένη ποῦ τέθμια σεμνὰ πυθαγόρεια.
Αἱ δέ γε διτταὶ πεντάδες ὄζων ἐκπεφυκυῖαι
‖ πᾶσιν ἐναργέ' ἔθεντο χύσιν δεκάδος σωρηδὸν
πρόσθεν κρυπτομένην τετρακτύος ἐν θαλάμοισιν.
Καί κεν ἐπ' ἄλλῳ κύδεϊ κομπάζοιτό [γε] πεντὰς
τῇ μὲν ὅτι φράσατο προτέρη ὑμέναιον ἀριθμῶν
ἄρτιον ἁρμόσασα πρῶτον, πρώτῳ γε περιττὸν,
τῇ δ' ὅτι μιν δίχην οἵην ἀριθμῶν κικλήσκουσιν,
ὧδέ γ' ἐπικλειόντων Πυθαγόρου ὁαριστῶν.
Ὅσσα δὲ τοὐντεῦθεν πολύοπτά τε λεπταλέα τε
ἐκφορίων ἀναμίξ ἐπετείων ἠδὲ πετήλων,
ταῦθ' ὁρόων ἐπιτεκμήραιτό τις ἴδρις [ἂν] ἀνὴρ
τήν γ' ἐπ' ἄπειρον ἀριθμοῦ ῥύσιν ἀεξομένοιο.
Δένδρου δ' ἡ σκιὴ εὖρος ἔχουσ' ἀβαθὲς μῆκός τε
στορνυμένη κατὰ μαρμαρέης τῆςδε τραπέζης
κεῖνο εἴσκει μοι μέγεθος τὸ διχῇ γε διεστώς.
Ὅσσα δ' ἐπ' αὐτῆς ἠελίου ῥαντίσματα φανὰ
αἱ πετάλων διέχειαι σχίζαι τε σπείρουσι,
γραμμῶν σχήματ' ἐναργέα φαντάζει τυπόωντα
εὐθύγραμμά τε, μυριόγωνά τε, κυκλοτερῆ τε,

165. *ἐφ φυδοιὰ.*— 167. *δοοὶ* κατὰ διόρθωσιν ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος *δοιοὶ*. — 176. ‖ Κώδ. 182,6. — 177. *θαλάμησιν.*— 178. *κομπάζοιτο. γε* λείπει.— 180. *περιττῶ.*— 182. *ὁ ἀριστῶν.* — 183. *δε τοὐντεῦθεν.*— 185. *ἴδεις ἀνήρ.*— 186. *ἀπείρον.* — 187. *εὖρος. μῆκος.*

Digitized by Google

εὔδιος ἠνίκα νηνεμίη, θρία δ' ἀτρεμέουσιν.
Εἰ δ' ἀήταις φυλλάδες ἀκρέμονές τε δονεῦνται
πρίν τις κύκλος ἐνινδαλθῇ, μετέπαλτο ἐπ' ἄλλο
εὐθύγραμμον, ἐς ἄλλο δ' ἐκεῖνο μετασκαίρει αὖ
κύκλιον ἢ πολυγώνιον ἢ δ τύχοι ἑτεροῖον,
πάντα δ' ἀνατράπελα στεροπαῖς ἰκέλῃ ταχυτῆτι.
Ὡς μὲν ἐγὼ φυτὸν ἀμφαφόων παλάμῃσι νόοιο
τοῖςδε δαημοσύνης γλαφυροῖς ἀναπεμπασμοῖσιν,
ἤδιον, ἠὲ ὀπώρη λαιμὸν, ἐμὴν φρένα τέρπω.
Ἔμπα γε μὴν οὐ τοῖα μόνον τρυγόων ἀγαπάζω,
ἀλλ' ἀναδιφάω ἐξ ἑτέρων ἕτερ' αὖ κύδιστα.
Παῖδες μὲν γὰρ Ἀλωῆος κατὰ θεῖον ἀοιδὸν
Ὄσσαν ἐπ' Οὐλύμπῳ μέμασαν θέμεν· αὐτὰρ ἐπ' Ὄσσῃ
Πήλιον εἰνοσίφυλλον, ἵν' οὐρανὸς ἀμβατὸς εἴη·
ἀλλ' οὐκ ἐξετέλεσσαν οὐδ' ἤδης μέτρον ἴσχοντο.
Τῷδε δ' ἐγὼν ἐπὶ δένδρῳ θῆκα μαθήσιος ὄψιν,
τῇδε δὲ αὖτε δαημοσύνην ὑπάτην ἐπιθήσω
‖ καί κε μοι ἔσσεται ἀμβατὰ τά περ ὕπερθεν Ὀλύμπου.
Ὡς γὰρ ἄειρέ με κεγχραμὶς ἡ φυτικὴ φυσική τε
ἕς γε θεωρίην οὗ μέρος οὐθὲν ἔην μονάδος τε,
ὥς ἐκ τῶν δ' ἀμερῶν, ἀδιαστάτων ἀύλων τε
αὖθις ἀερθεὶς ὑψινόοιο ἐρέσσω ταρσὸν
ἀρχὴν ἐπ' ἀκροτάτην ἀρχῶν γενέτειραν ἁπάντων.
Πλὴν μονὰς εἰς δυάδα προχυθεῖσ' ἄρρητον ἀπ' ἀρχῆς
καὶ μονάδων μονάδ' ἀρχικὴν, αὐτῶν ἀριθμῶν ἀριθμὸν
σῆμα ὅλων ὄντων προεὸν μεγεθουργὸν ἁπάντων,
κέντρον ἀφ' οὗ χῦτο πᾶν ἐὸν εἰς ὅ τε αὖ ἐπάνεισι
μέσφ' ὁμοειδέος ἕστηκε τριάδος τρικορύμβου
καί τ' ἄλλως ἐν ἐπιφροσύναις ὁρόωντι τόδ' ἔρνος,
ἔπλετο ἄλλο θεοψίης ἐσθλὸν ἔμοιγ' ἐπίβαθρον.
Ἀνδράσι μὲν γὰρ ἦν ὅτε ὦπτο θεὸς μακάρεσσιν
τῷ μὲν ὑπὸ δρῦν, τῷ δ' αὖ ὀξυκόμων ἐνὶ βάτῳ,

204. *ἀλλὰ διφάω*. — 208. *ἐξετέλεσαν*. — 211. ‖ Κώδ. 183,α. — 222. *ἔρνος*.

www.libtool.com.cn

Digitized by Google

ἄλλον ὑπ' ἀρχεύθῳ μεθ' ὁδοιπλανίην εὕδοντα
ἀγγελιώτης ἐξ ὕπνου μετὰ δαῖτ' ἀνέγειρεν,
πτόρθον δ' αὖ καρύης ὁρῶν ὄναρ Ἱερεμίης
ἐξεδάη θεὸν ἐγρηγόρθαι δρασείοντα.
Εὖ τι δένδρεα τοσσάδ' ἀλλοθαλῆ κατέλεξα ;
Ναθαναῆλον ἐόνθ' ὑπὸ συκῆν εἶδεν Ἰησοῦς,
αὐτὸς δ' ἐν συκέῃ θεὸν ὄψεσθαι δοκέω μοι
οὐκ αὐτοψίῃ ὡς κεῖνοί γε θεοῦ ὀαρισταὶ
εἰσωποὶ θεὸν ὀσσόμενοι φιλέοντα φιλεῦντες,
παρβολάδην δ' ὡς ἠύτ' ἐν ἰνδαλμοῖσιν ἀφαυροῖς,
ὡς νάπυος κόκκος βασιλείης οὐρανῶν εἰκών.
Τυτθὸς ἐγὼ πενίῃ φυῆς ἡλικίῃ τε νόοιο·
τοιγὰρ ὡς ὅτε τις Ζακχαῖος ἀρχιτελώνης
συκομοραίης δῆτ' ἐπεβήσατο εἰδέ τ' Ἰησοῦν,
ὣς συκέης ἐκ τῆςδε κἀγὼ νόον οἷον ἀερθεὶς
ῥίζαν ὁρῶ γε, θεὸν, πατέρ' αὐτόρριζον, ἄναρχον,
πρέμνα δὲ ῥίζης δοιὰ, υἱὸν ἄγημά τε θεῖον
ἐξ ὁμόθεν πεφυῶτα τὰ καὶ τρία ἔσκεν ἀριθμῷ·
αὐτὴ ῥίζα φύουσα φυέντα τε δύο πρέμνα,
ἀλλά γε καὶ ἓν ἦν ὡς ὁμοειδέα συμφυέα τε
‖ ζωῆς δένδρον ἓν οὗ κεν ἔδοντες ζώομεν αἰεί.
Τοίην ὀπωπὴν εἶδον [τ], αἴθε δὲ καὶ ἀΐοιμι
θεσπεσίης αὐδῆς ἐπικελλομένης μοι ὧδε·
«μικρόνοε, σπεύσας γε κενεμβασίης κατάβηθι,
μεῖναι χρή με τεῷ ἐνὶ οἴκῳ ἐπ' ἤματι τῷδε»
καὶ καταβαίην ὕψους ψευδομένου τε νόθου τε.
Εἶην δ' ἄρχιος ἐν τέγεϊ χθαμαλοῖο νόοιο
αὐτήν μοι σοφίην ξεναγησέμεν ἐμμενέουσαν.
Εἴ τις γὰρ κεκασμένος ἰδμοσύναισι περιτταῖς
δοξοσόφῳ φυσιώσει ἐπεμβεβαὼς αἶροιτο,
οὐ πρὶν ὑπὸ κλισίην ἐὴν ἀτρεκίην δέξαιτο

230. *τί.*— 231. *ναθαναήλον.*—233. *κεῖνοι.* — 236. *εἰκῶν.* — 238. *τίς.* — 239. *εἶδε.* — 242. *ἄημα.* — 244. *ῥίζουσα φύουσα.*— 246. ‖ Κώδ. 183,6.— 247. *τ'* λείπει.— 251. *ὕψος.*

www.libtool.com.cn

Digitized by Google

πρὶν καταβαίη αὖτως φυσιόωντος ὀρόγκου.
Καὶ τριτάτης γὰρ ἄντυγος οὐρανίης ἐπιβήτωρ
ἔννεπεν «εἰ σοφὸς ἔμμεναι ἐξ ὑμῶν δοκέει τις,
νηπύτιός γε τετύχθω ὄφρα σοφός τις ἔσοιτο».
Γηράσκειν μὲν ἐν ὀρχάτοις ἔκλυον Ἀλκινόοιο
ἄλλα τ' ἐπ' ἄλλοισι δρυόκαρπα, σῦκόν τ' ἐπὶ σύκῳ.
Εἰ δέ κε γηράσκοιεν ἧπυ καὶ φθινύθοιεν,
ἄττα δ' ἐγὼ τρυγόω μετακάρπια τῷδ' ἐπὶ σύκῳ
ἄφθιτ' ἀπευθέα φυλλοχόου μετοπώριδος ὥρης.
Οὔκουν ἀζαλέη ἔσεταί ποτε τοῖα φέρουσα,
ὡς κείνη ἣν Χριστὸς ἀράσσατο· χώσατο γάρ οἱ
οὕνεκα μὴ φερέκαρπος ἔην ἐπὶ ἥματα πάντα.
Ὠὴ τίπτε θέλει με τέρας τόδε λάθρα διδάσκειν;
Πῶς θεὸς ἔρνος ἀναίτιον αὖον ἔθηκεν ὁμοκλῇ
ὅττι μὴ ὥριον ἔν γε ἀωρίῃ ἔκφερε καρπόν;
Ἦ τάχα κέλλεται, εἰκόνι δειμαλέῃ φοβέων με,
παντοίης ἀρετῆς καρποτρόφον ἔμμεναι αἰὲν
καὶ ὅτ' ἀκαιρίη ἀντιόωσα θύραζε κολούει,
ὡς φέρε φᾶναι, εὖτ' ἂν ἀνὴρ ἐρέθῃ κακοεργὸς
κερτομίῃσι χαλαζῶν ἢ χείρεσσι πατάσσων
καί μευ θυμὸν ἀερτάζῃ ἀμύνεσθαι ὕβριν·
οὐ χρὴ μειλιχίης ἀγανοφροσύνης λελαθέσθαι
ὡς στυγέειν τὸν ἀδελφεὸν ἐν φιλαπεχθέϊ θυμῷ.
Οἷος ἔην Μωσῆς ἵλεως ἐν ἐπεσβολίῃσιν
‖ λισσόμενος θεὸν ὡς κεχόλωτο ἑ δεννάζουσιν·
τῆς περ Ἰησοῦς ἰσχανόων γλυκερῆς ὥςπερ ἐδωδῆς
βούλεται ὡς τεμένη ἐὰ ἠνεκέως ὁράασθαι.
Καί μεν ἐπήν τις ἔπεσσί τε καὶ ἔργοις χαλεπήνῃ·
καί κ' ἀπ' ἐμοῖο δρέψατο σῦκα ὅτ' οὐ σύκων ὥρη
οὐ καιρῷ πραϋθυμίῳ εὑρών με γλυκύθυμον,

260. *νηπίτυος*. — 268. *οὕνεκα. φερέκαρπος*. — 274. *ἀντιόωσα*.— 281. ‖ Κώδ. 184,α. — 283. *ὥστ' ἐμεγηέα ἠνεκέως*.— 285. *σύκα*.

www.libtool.com.cn

Digitized by Google

εἰ δὲ τρηχὺν ἐφεύροι· ἀλλὰ σχέτλια σιγῶ·
κεῖνο δὲ φαίην ὡς ὅ γε κέντρων ἀργαλέος τε
οὐ συκέη, τρίβολος δέ κεν ὀξυβελὴς καλέοιτο,
τῆς ὀδύνας σφακέλους τε ξυλλέγομεν, σύκα δ' οὐχί,
ὡς οὐδὲ σταφυλὴν ἀπ' ἀκάνθης κεντροκόμοιο,
οἷα κἀκεῖν' οὐχ ὧρσα σῦκ' ἐρατεινὰ Χριστῷ
πτωχὸν ἄημα ἐν ὄλβῳ, ἐν ἐνδείᾳ μεγαλόφρον,
ἐν νεότητι σαοφροσύνη, πενίῃ δ' ἐλεητὺς,
ἄλγεος αὖ πάλιν ἤματα οὐ κενὰ χάρματος εἶεν,
ἀλλ' ἀνακέκραγε Παῦλος· «χαίρετ' ἐπ' ἤματα πάντα».
Ἦρ' οὐ καὶ ἔδε, τέρψιας αἰτέων ἐν θρήνοισιν,
δίζεται ἀμφαδὸν σύκα ὅτ' οὐ σύκων εἴδεται ὥρη,
οἳ' αὐτὸς φέρεν αἰεὶ χαίρων καὶ ὅτ' ἂν ἔτλη
ὅσσα πέπονθεν ἀπ' αἰῶνός τις φαρμακὸς οὐδείς.
Ὡς παρακαίρια σῦκ' ἀγαπαζέμεν οἶδα Χριστόν.
Χαῖρε, φίλη ἱερή τε συκῆ, δένδρων βασίλεια,
συγγενέων δ' αὐτῶν συκέων τόσον ἄμμιν ἀρίστη
ὅσσον ἔην Θεανὼ σοφωτέρα θηλυτεράων.
Μή τι που ὑψικόμου δρυὸς Ἀβραάμου θυγάτηρ εἶς;
Εἰ γὰρ Ἀβραάμῳ τόσ' ἀνέγρετο τέκν' ἀπὸ λάων,
οὐ μέγ' ἀπὸ δρυὸς Ἀβραάμου ἐκφῦναι συκῆν,
ἐππότε κἀκ πιτύων ἐπικαομένων ἐφύη δρῦς.
Τῷ κομόωσα φιλοξενίῃσι θεοξενίῃ τε,
οἵην μὲν πολυειδέα μοι ξενίην παρέθηκας
τῆλ' ἀπ' Ἀθηνῶν ἐληλαμένῳ ἱερῇ ἀλήτῃ,
ἀμψύχουσα ὀΐζυρὸν ἦτορ ἐμεῖο νόον τε.
Οἵην δ' αὖτε θεοψίην ἰνδάλλουσ' ἀνέφηνας.
Ἀλλ' ὅσον Ἀβραάμου Ἄδαμος προγενέστερος ἔσκε
‖ τόσσον σὺ προτέρα δρυὸς ἐν κύκλῳ [δένδρων εἶς].

290. σῦκα. — 292. κακεῖν' οὐχ'. σύκ'. — 295. οὔ κεν. — 299. ἀρέτλη. — 300. πέπονθ' αἰῶνος τις. — 301. σύκ'. — 306. τόσσ'. — 311. ἀλείτῃ. — 315. ‖ Κώδ. 184, 6. Μετὰ τὴν λέξιν κύκλῳ τὰ γράμματα εἶνε ἀφανῆ, ἐπιτετριμμένα ὑφ' ὑγρασίας. Συνεπλήρωσα δὲ δένδρων εἷς κατ' εἰκασίαν.

www.jibtool.com.cn

Digitized by Google

Ἀνθρώπους φιλέουσ' ἐλεαίρεις ἀδρανέοντας.
Ὡς προγόνων οὖν ἐμεῖο ἐλεγχίην ἀμφέζωσας,
ὡς ἐμὲ κείνων ἄμναμον εὖ σκιόωσ' ἀναθάλπεις,
ὀρχάτων ἐξ ἱερῶν ἀπεωσμένον οἰοχίτωνα.
Ἀλλὰ συκῇ μὲν ὤν εὖ πάθον ἄντιτα δῶκα τοῖα,
νῆσον δ' ἣ τέκε μὴν τόδε δένδρον, ἐμοὶ δ' ἀνέηκεν,
ξεινοδόκος μὲν ἐμεῖο πεφυκυῖα, κράτ' ἐρυμνὴ
ἀστεφέ' ἐξ ἐπέων παρελεύσομαι ἠδ' ἀγέραστον;
Οὐ μὰ φιλοξενίην ἣν καὶ θῆρες σεβάσαντο,
πὰρ δὲ θεωτέρων ἀνδρῶν ὑπερτάτας εὗρατ' ἀμοιβάς.
Τοὶ καὶ θηλυτέραις ξενίης ἀπέτισαν ὀφειλάς.
Ὡς Ῥαάβην μὲν Ἰησοῦς περθομένης Ἰεριχοῦς
ξύν τε μελάθροις αὐτοῖς καὶ φύτρῃ γε σάωσεν.
Σιδονίῃ δὲ γυναικὶ λιμοῦ χθόνα βοσκομένοιο
Ἠλίας ὤπασεν ἐγκρυφιαζέμεν ἀμφοτέροισιν
ἀνθρακιῇ σποδοέσσῃ εὐρυτέρᾳ μάκτρᾳ τε·
ἅλις ἐπεί οἱ ἅλφιτ' ἄμυλα ῥέεν σιπύηθεν,
ξὺν δέ τε λήκυθος ἠνεκέως πήγαζεν ἔλαιον.
Αὐτὰρ ἐπεὶ θάνε οἱ πάϊς ἐξ Ἀΐδαο ἔγειρεν.
Καὶ μὲν Ἐλισσαῖος στερίφῃ ξεναγῷ πόρεν υἷα
τόν κεν ἄελπτα θανόντα παλίμπνουν ἔθηκ' ἀϋτμαῖς.
Εἰ δὲ γρηῒ πενιχρῇ, τὴν Ἐκάλην καλέεσκον,
Θησεὺς ὤφλε χάριν ξενίης ὀλίγης τε μιῆς τε
καί ἑ θανοῦσαν ἐνὶ μνήμῃ θέτο οὐ θνησκούσῃ·
οὐ γὰρ ἔην νήκουστα ἐτήσια δεῖπν' ἐκάλεια,
φεῦ δύστηνος ἐγὼ τόσ' ὀφείλων πῶς ἀποτίσω
νήσῳ τῇδε ὅλῃ γε φιλόφρονι κοινοξείνῳ,
ὥδ' ἕλκων βιότου μετανάστου μέσσαβα λυγρά;
Τί δ' ἀποδοὺς ξεινήϊον ἔν γέ τι ἀντὶ τοσῶνδε,
μὴ χαρίτων ἀνεπίστροφος εὐξείνων δοκέοιμι,
γνῷ δὲ Κέως ὡς οὐ τὸν ξεῖνον ἐτώσια φέρβει,

322. *πεφυκυῖ' ἄκρατ' ἐρυμνὴ.* — 325. *παρδὲ.* — 328. *φύτρῃ.* — 331. *εὐρυτέρα.* — 334. *θάνέ.* — 336. *τὸ.* — 337. *ἐκάλεῃ.* — 341. *ἀποτίσυω.* — 344. *ἀποδιδοὺς.*

Digitized by Google

ἐξάετες φιλέουσά με μειλιχίως ἀσύνοφρυς.
Ἀλλὰ τίς ἄν μοι δῶκε Σιμωνίδεω κιθαριστὴν
ὄφρα κε πατρίδα κείνου, ξεινοδόκον δέ τ' ἐμεῖο
‖ ἀντί τοι ἐργμάτων ἐσθλῶν ἐν ἄνθεσσι λίγαινον,
τῆς κλέα τοι πολιὰ πολιαὶ δέλτοι κροτέουσιν.
Ὥς ποτε τέτρασιν ἄστεσι τειχήρεσσι κέκαστο,
τῶν ὡς ἔκλυον οὐνόματ' ἦν περίπυστα πάροιθεν
Ποιήεσσα, Κορησία τοι, Κάρθαια, Ἰουλίς,
ἥ γε Σιμωνίδην ἠδ' Ἐρασίστρατον ἐξήνεγκε.
Τῶν ὁ μὲν ἐν μελέεσσι σοφοῖσι μέγ' εὔρατο κῦδος,
τῶν δέ γ' ἰητήρων Ἐρασίστρατος ἦεν ἄριστος.
Τοῖς ἐπανέσχον ἀριπρεπέες σοφίῃ παντοίῃ
ἔδρις ἀρίστων Βακχυλίδης τε Πρωταγόρας τε.
Τοσσατίους πολίτας σοφοὺς ἦδ' ἐθρέψατο νῆσος.
Οὐ σοφίης δὲ μόνον τροφὸς ἔπλετο μήτηρ ἐσθλὴ,
ἀλλά γε καὶ ἀρετῆς παντοίης ἐλευθερίης τε
ἀργαλέα ζυγὰ δουλοσυνάων ἀτιμάζουσα,
βουλομένη τε θανεῖν ἢ δούλιον ἦμαρ ἰδέσθαι.
Τῆς γὰρ τέθμιον, αἶκε τις ἀβρανέῃ γε καλῶς ζῆν,
μὴ ζώειν γε κακῶς ὡς εὐγενὲς ἔτρεφε λῆμα,
καί γε νῦν ἐξέτι κείνου θάλπει ζωὸν ἔναυσμα.
Οὐ γὰρ εἰναλίοις ποτὲ πειρατῆς εἶξεν ἀγεννῶς
ἅτε δυςέμβολος ἐς τόδε ἀλλοφύλοισιν ἐοῦσα,
πρῶτα μὲν ἔρκεσι φύσιος οὔρεσιν ἀντιόωσα,
τῶν οὐκ ἀμβατὰ ῥᾷστα τἀνάντη δυσμενέεσσιν,
οὐ τὰ κατάντη αὖτε καταιβατὰ παντὶ ἔασιν,
ἠδὲ φάραγξι παρακρήμνοισιν ἀπερρωγυῖα,
εἶτα καὶ ἀνδράσιν αἰπόλοις ἐργατίναις τ' ἐρύκουσα,
οἷς οὐκ ἔργα μὲν Ἄρεος αἱματόεντα μέμηλεν,
ἔμπα γε μὴν ἀμύνονται νήσῳ ἐπεμβεβαῶτας
δυσμενέας φρακτοὺς ἐνὶ τεύχεσι παγχάλκοισι,
βλήμασι τόξων ἠδὲ σφενδονῶν εὐθυβόλοισι

350. ‖ Κώδ. 189, α. *ἄνθοισι*.— 358. *ἀριπρέες*.—366 *λῆμμα*.

www.libtool.com.cn

Digitized by Google

βάλλοντες, σχεδόθεν τε πατάσσοντες κορύνῃσι
ποσσὶν ἐπεὶ γυμνοῖς καὶ κουφοτέροισι θέουσιν
οὕνεκα γαστέρας ἐντομόωνται σφηξὶν ὁμοῖα.
Οὐ γάρ τοι πολυσαρκέες οὐδέ τε πίονές εἰσιν,
ἀλλ' αἰὲν λαγαροὶ κενεῶνας, γυῖα δ' ἑλαφροί,
ὑδροπόται Ἀχιλείους κάγχρυας ἄδδην ἔδοντες
‖ καὶ βαλάνους δρυὸς ἧδιον ἧπερ φοι[νικείους]
καί τε λοετρῶν νήγδες ἄρκτοι ὡς ἀστερόεσσαι.
Ἀρκάσι γοῦν προςεοίκασι Κεῖοι, ὡς δοκέει μοι,
ἔς τε δίαιταν ὄρειον ἐς ἤθεα τ' ἠνορέην τε.
Καὶ μὲν ὡς οὐκ εἶξαν κεῖνοι κρατέουσι Λάκωσι,
δουλοσύνῃ θ' ὑπάγουσιν ἅπαν περιοίκων ἄστυ,
καὶ δὴ πευθομένοις ὁ Πυθοῖ χράων ἀνέειπεν·
«Ἀρκαδίην μ' αἰτεῖς, μέγα μ' αἰτεῖς, οὔ τοι δώσω·
πολλοὶ ἐν Ἀρκαδίῃ βαλανηφάγοι ἄνδρες ἔασιν».
Ὣς οὐδ' ἡ Κέως ἐς τόδ' ὑπὸ στόμα δέκτο χαλινὰ,
ἀλλ' Ἰταλοὶ, οἵμοι μοι πῶς θεὸς ὡς κεχόλωτο,
ἄστυ μὲν εἷλον πάμμεγα θείου Κωνσταντίνου,
οὗ μὴ κόσμος ὅλος καὶ πᾶς ἀντάξιος ἦεν,
κεῖθεν δὲ προχυθέντες ἐπέκλυσαν ἔκ γε Θρῄκης
εἶως ἀρπεδόνων νήσου Πελοπηΐδος ἄκρων
Εὐρώπης παραλίην πᾶσαν ἰδ' Ἑλλήςποντον,
τῶν τε μεταξύ γε πάντων ῥηϊδίως ἐπέβησαν,
Θέρμης, Θετταλίας ἠδ' Ἑλλάδος Εὐβοίης τε.
Αὐτὰρ ἐπεί κε Κυκλάδας ἐξείης συνέμαρπτον,
ὄφρ' ὑφ' ἑαυτοὺς γαίῃ συζεύξαιντο θάλασσαν,
ἔνθα Κέως, οὐχ ὕβριν ἀνασχομένη, ἀνέπαλτο,
βλέψε τ' ἐλεύθερον ὥς ποτ' Ἀθηνῶν χρύσεον ἄνθος.
Κεῖνοι γὰρ, σφᾶς ἐπεὶ δουλωσέμεν ἤθελε Πέρσης,
πρῶτα μὲν οὓς προΐει αἰτεῖσθαι γαῖαν ὕδωρ τε
ἐν καπέτῳ ζωοὺς βάλον ἔν τε φρείατι μακρῷ,

381. *οὕνεκα. σφήκεσιν.* — 384. *κάγχρυας.* — 385. ‖ Κώδ. 189,6. Τὰ ἐν ἀγκύλαις τελευταῖα γράμματα τῆς λέξεως *φοινικείους* εἶνε ἀφανῆ ὡς ἐπιτετριμμένα ὑφ' ὑγρασίας. — 405. *οὐχ'.*

www.libtool.com.cn

Digitized by Google

εἶτ' ἐπιόντα γε κεῖνον ἀπειρεσίῳ ξὺν στρατῷ
ναυμαχίῃ κατέαζαν, ὅσαν δ' Ἑλλάδος ἔξω.
Καὶ Κεῖοι δὲ νῦν οἵδε, βίην Ἰταλῶν στυγέοντες,
δασμολόγους μὲν τῶν δ' ἀπέπεμπον' ἀγγελέοντας
ἄλλην δρῦν βαλανιζέμεν, ἐκ δὲ Κέω χάζεσθαι.
Ταῦθ' ὡς ἔκλυον οἳ κρατέειν πάντων ὀΐσαντο,
Εὐβοίηθεν ἐπέπλεον ἐν κοίλῃσι νέεσσι,
μηκεδαναῖς δ' ἅπας λινοθώρηξ χαλκοχίτων τε
κνημίσι καὶ κυνέαις κεκορυθμένοι ἠδὲ σάκεσσιν,
ἀμφιβαλεῖν μενεαίοντες σφετέροισι πανάγροις
‖ ὡς Πέρσαι ποτ' Ἐρέτριαν ἔχμασιν ἅτε σαγήνῃ
εἴτε διαρραῖσαι ἠβηδὸν ὅλην ὀλέσαί τε
ὡς Θήβας Μακεδὼν φόβον ἐνσείων Παναχαιοῖς.
Οὐ γάρ τοι σφίσιν εἶδετ' ἀνασχετὸν οὔτε τλητὸν
πασάων ἠνία δεχνυμένων πολίων νήσων τε
ἐκ Συμπληγάδων εἰς θυσάνους Πελοποννήσοιο
οἵην Κυκλάδα νησίδα θαρσεῖν ἄντῃν ὁράαν.
Ἐν τοιῷδε χόλῳ ζάκοτοι νήσῳ ἐπέκελσαν,
ἐκ δὲ νεῶν βάντες δῦνον ὅπλα γανῶντα σιδήρῳ.
Αὐτὰρ ἐπεὶ μεθ' ἑκηβόλων ὀργάνων ἀγχεμάχων τε
μαστοὺς ἀναθρώσκειν ὀρέων μέμασαν ἄκρας τε,
δὴ τότ' ἀρήϊα μέρμερα ἔργα τέτυχθ' ἑκάτερθεν,
τά κεν ὁ Μουσάων θεράπων ὕμνησεν Ὅμηρος.
Κεῖνο δ' ἐγὼν ἐρέω σάφα λεπταλέῃσιν ἀοιδαῖς,
ὅττι πάλαι μὲν ὁ Δαυΐδος ψιλὸς ὁπλιτοπάλαν
εἷς ἕνα λᾶαν ἰεὶς βάλε κἀδ δ' ἔρραξεν ἔραζε,
νῦν δὲ ὅσους κατὰ γαίης τάννυσαν ὅσσοι Κεῖοι
πλήγμασι χερμαδίων πυκνοῖς ξὺν βλήμασι τόξων
εὔζωνοι πεπυκασμένους ἔντεσι δαιδαλέοισι.
Καὶ Μήδους μὲν ἔωσαν ἀφ' Ἑλλάδος ὀψέ γ' Ἀχαιοὶ
ἔν τ' αὐλῶνι Ἐλευσινίῳ ναυμαχέοντες

413. *ἀπέπεμπον.*—420. ‖ Κώδ. 185,α. *πέρσαί ποτ'. ἄχμασιν.* — 426. *ἄν τιν'.* — 428. *γανόοντα.* — 435. *καδδ'ἔραξεν.* — 436. *ὅσοι κεῖοι.*

Digitized by Google

ἔν τε Πλαταιαῖς ἱππομάχους ἐλάοντες πεζαί,
οἱ δὲ πρώτῳ τῷδε τελευταίῳ τε ἀγῶνι
παμφυλίην Ἰταλῶν ἐκ Κυκλάδων Αἰγαίης τε
ἤλασαν ἠὐτέ τι κνέφας, ἐν δὲ φάος πύρσευσαν.
Ὡς γὰρ ἐλευθερίην νήσοις σάλπιγξε τόδ' ἔργον,
πᾶσαι ἀδελφεὰ ῥέζον Αἰγαίοιο θύγατρες
καί τ' ἐράνων δασμῶν τε ἀπώσαντο πρηκτῆρας.
Καὶ νῦν ἑπτάετες τόδ' ἴαυσαν ἐξέτι κείνου
οὐκ Ἰταλῆς ὀφρύες ἀτασθαλίης τ' ἀΐουσαι,
χεῖρα παναλκέ' ὑπερσχόντος μεγάλοιο θεοῖο,
καὶ φλογὸς Εὔβοιαν καταβοσκομένης Κρήτην τε,
νήσους κειμένας οὐδ' ἑκὰς, Αἰγαίου ἑκάτερθεν,
οὐδ' ἑτέρωθεν ἐόντος ἱκάνειν πυρὸς ἀϋτμήν.
Ἀλλὰ σάωζε Κέω, βασιλεῦ αἰώνων Ἰησοῦ
‖ πημοσύνης Ἰταλῶν ἀλεγεινῆς αἰὲν ἄγ[ευστον]
ἂν δὲ σάου πόλιν ἁπασάων πολίων βασίλειαν
δουλοσυνάων ἀργαλέα προταμὼν ζυγόδεσμα.

Εἰς τὴν κοίμησιν τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου.

Γῆθεν ἀειρομένης νεφέλης τῆς φωτοδόχοιο
εὐθὺ θεοδμήτων θαλάμων ὑπερουρανίων τε,
αἴφνης ἠνίοχοι νεφέων ἐλατῆρες ἐλαφρῶν
κήρυκες οἵδε φέρονται γαίης ἄλλοθεν ἄλλος
ὄφρα Σιῶνος ἐς ἄστυ ἅμα τροχόωντες ἵκοιντο·
ἀθρόοι, ἀμφὶ κόρην θεόπαιδα θεοῖο [τε] τίτθην,
θείαις ἀοιδαῖσιν κοπετοῖσί τε κυδαίνοντες.
Τίς ἀτάλαντος τῷ Κυρίῳ ταῖς δ' ἐν νεφέλῃσιν
ἧς αὐτὸς ξυνάγειρεν καινοτέροις τεράεσσι
μητρὶ φίλῃ φίλον ἐξόδιον τόδε κῦδος ὀπάζων;

444. *ἠΰτέ*.— 450. *ὑπερεσχόντος*.— 455. ‖ Κώδ. 185,6. *ἀγ*.. τὰ λοιπὰ ἐπιτετριμμένα ὑφ' ὑγρασίας.

Τὸ ποίημα τοῦτο περιέχεται ἐν τῷ λαυρεντ. κώδικι, φ. 185,6.
5. *τε* λείπει.— 7. *ἀοιδαῖσι. κοπετοῖς*.— 9. *ξυνάγειρε*.

Digitized by Google

www.libtool.com.cn

Εἰς τὴν δευτέραν παρουσίαν.

Τίς ἱερογραφίης ὁρόων γε σοφίσματα τοῖα
βῆμα θεοῖο ῥίγιστον ὑπόψιον ἐκτυπόωντα
οὐκ ἂν καίριον οὐδ' ἀδεὲς δέος ἐκμάξαιτο,
εἰκόνι μὲν πολυανθέϊ σώματος ὄμματ' ἐρείδων,
φαντασίῃ δὲ νόου δίκην ἐσσομένην προδεδορκώς;
Ἀβάλε πῶς πάϊς ἄφθιτος ἀθανάτοιο θεοῖο
οὐρανόθεν μὲν ἔραζε κάτεισιν δεύτερον αὖθις
οὐχ οἷος πρότερον πτωχῷ ἐναλίγκιος ἀνδρὶ,
ὡς βασιλήων δ' ἐκπρεπέων βασιλεὺς ἐρίολβος
κύδεϊ θεσπεσίῳ στρατιῇσι τ' ἐπουρανίῃσιν,
ἐν δὲ θεμιστεύουσιν ἐφεζόμενος θώκοισι,
πᾶσαν πρωτογόνου γαίης Ἀδάμοιο γενέθλην
ἐκ κονίης ξυναγείρει ψυχοβόρου τ' Ἄϊδαο,
ὑπνόθεν ὥςπέρ ἀνεγρομένην ἰαχῇ σάλπιγγος
θᾶσσον ἢ ἀμπετάσαι βλεφάρου φάρος εἶτ' ἐπιμῦσαι,
ὄφρα κεν ἔργοις ἐοικότα μισθὸν ἕκαστος ἄροιτο.
Οἷος δ' αὖ ποταμοῖο ῥόος πυριφλεγέθοντος
πρόσθεν ὑπεκπρορέει μετεωροτάτου θώκοιο,
κλύζων ἐρίβρομος ἐν φλογίνοις ροθίοισιν ἁλιτρά.
Πρῶτα μὲν οὖν γε διακρίνων ἅτε πώεα ποιμὴν
‖ δεξιτερὴν μὲν ἄρα προβάτοις ἔπαγε πραέεσσι,
λαιὴν δ' αὖθις ἀλήταις κρημνοβάτοις τ' ἐρίφοισι,
αὐτὰρ ἔπειτα δικάσας ἀμφοτέροις μετέειπεν
ὧδε μὲν ἱσταμένοισι, δεξιτερῆς ἐπὶ χώρης,
«δεῦρ' ἴτε πατρὸς ἐμεῖο ἐπιστεφεῖς εὐλογίῃσι
κληροῦχοι βασιλείης ἔστε μενούσης αἰεὶ,

Τὸ ποίημα τοῦτο περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 185,δ - 186,α.

7. *κάτεισι*.— 21. ‖ Κώδ. 186,α. Τοῦ *ἔπαγε* σώζεται μόνον τὸ γ, τῶν λοιπῶν γραμμάτων ὄντων ἐπιτετριμμένων ὑφ' ὑγρασίας. — 22. *ἀλείταις*.

Digitized by Google

ὡς βρῶσίν τε πένησι πόσιν τε χιτῶνά τε δόντες»,
τοῖς δ' ἐπ' ἀριστερῆς· «ὦ κατάρατοι, νηλέες τε,
ἔρρετε τῆλ' ἀπ' ἐμοῦ ἐς ζαφλεγὲς ἀθάνατον πῦρ».
Ἔνθ' ἀγαθοῖσι μὲν ἐξανέῳγεν ἐρατὸς κῆπος,
δενδρέων ὀρχάτοισι τεθηλὼς καρποφόροισιν
ὅσσα φυτηκομέων θεὸς ἐξανέηκεν ἔωθι,
αἰχμὴ δὲ φλόγεος πυλαωρὸς τοῖσδ' ὑπόειξεν
ὄφρα φυτὰ ζωῆς τρυγῷεν ἀειζώοιο,
ἀμφὶ θεὸν δὲ χορείαν ἄληκτον ἀνελίσσοντες
φάεος ἀτρεκέος πίμπλανται γηθοσύνης τε,
ἀγγέλοις ὑμνοπόλοις συμμολπάζοντες ἀοιδάς.
Οἱ δ' αὖ ἀλιτροὶ τίσεων ἐς χώρους ἐλάονται
ἔνθα γέεννά τε πυρὸς ἀειφλεγέος γενέτειρα
καί τ' ἔρεβος μέλαν ἠδ' ἐξώτερον ἠδὲ βάθιστον.
Ἐν δὲ ῥίγιστος τάρταρος, ἐν δέ τ' ὀδόντων ἀραγμὸς
οἰκτρὸν βεβρυχότων ἐν ἀπειρεσίῃς ὀδύνῃσι,
σῆτές τ' ἄγρυπνοι πολυαλγέες ἰοβόλοι τε,
οἷς ἔπι ἄλγε' ἄπαυστα, γόοι, θρῆνοι στοναχαί τε.
Τάλας ἐγὼ, τρίχες ὀρθαί μοι, κραδίη δὲ πατάσσει
ὀσσομένου γραπτοῖσι τύποισιν, ὁποῖ' ἐν ἐσόπτρῳ,
ὅσσαι τλήμονας ἡμέας ἐκδέξονται ποιναί·
εἴθ' ὠφέλλομεν οἵ γ' ἐρίφοισιν ἐόντες ὁμοῖοι
μή ποτε νηδύος ἐκ μογερῆς πίπτειν γε θύραζε
ἢ δίκας ἐξαποτινέμεν ἐς λυκάβαντας ἀπείρους.

Εἰς Θεοτόκον.

Εἰ καὶ παμμιγέων Ἰταλῶν σύστρεμμ' ἀγερώχων
τῆλέ μ' Ἀθηνῶν ἤλασε, Παρθένε παμβασίλεια,

26. ἐστὲ.— 27. *βρῶσιν τε. χιῶνα.* — 37. *ἀοιδας.*— 43. *σῆτες.*— 45. *δε.*— 50. *ἐξαποτινέμεν.*

Τὸ *εἰς Θεοτόκον* ποίημα περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 186,6.

Τίτλος. *εἰς θεοτόκιον.*— 1. *ἀγέρωχον.*— 2. *τῆλε.*

www.ibtool.com.cn

Digitized by Google

ἔνθ' ἔλαχον θείου τεμένους σέθεν εἶναι ἀρητῆρ,
ἀλλὰ καὶ ὧς αὖ, ὅποι ποτ' ἂν ὦ γαίης μετανάστης,
πάντα σύ μοι θυτήριον ἄλλο, ναὸς μέγ' ἀμείνων
‖ οὐχ ἁρπακτὸς ἀτασθάλοις ἀνδράσι . . . .
Τοιγὰρ, ἄνασσα, σάωζε σὸν, εἴ ποτ' ἔην, ἱερῆα.
Σεῦ γὰρ ὑπεκκρεμόω ψυχὴν ἐμὴν, ἣν ἐλέαιρε.

Εἰς τὸν μονόκερων.

Τλῆμον ἐφήμερε οἷ' ἀπατώμενος οὐκ ἀλεγίζεις,
ἀλλὰ κλεψινόου βιότοιο ἴυγξιν ἁπαχθείς,
τῷδ' ἐν δενδρέῳ ἀμφιβέβηκας ὄναρ κομόωντι
ἀμφαγαπάζων ἣν μέλιτος γλυκεροῖο ἀπορρὼξ
χείλεα τέγγῃ καί τοι ἄφρονα θυμὸν ἰαίνῃ.
Αὐτὰρ ὄπισθεν ἐλάα διώκων οἰόκερως θὴρ,
εἴδωλον τόδε δεινὸν ἀνεκφύκτου θανάτοιο,
κέντρον ἀλιτροσύνης προβεβληκότος ὡς κέρας ὀξύ,
νέρθεν δ' ἦμαρ ἰδὲ κνέφας ἠύτε μῦες ἀναιδεῖς,
αἰὲν ἔδουσι φίλης βιοτῆς πρέμνον ταχύποτμον,
ἐξ ἐρέβους δ' Ἀΐδης ὥς τις δράκων ἀμφικέχηνε.
Τοῖά σε δείματ' ἄλλοθεν ἄλλα περιστοδὸν ἄγχει.
Σοί γε μὴν, ὤλεσε γὰρ φρένας ἡδονὴ, οὔ τι μέμηλεν,
ὄφρα κε νήπιος ὑστατίοις κακοῖς ἐπικύρσας
γνώσεαι οἷα σεαυτὸν ἔοργας ἄτῃσι νόοιο.

Εἰς τὴν σταύρωσεν.

Δράκοντι δηχθεὶς καὶ νοητοῖς σκορπίοις,
θνήσκων τε μικροῦ καὶ τὰ λοίσθια πνέων

3. *ἀρητὴρ*.— 4. *ὅποί*.— 6. ‖ Κώδ.186,6.

Τὸ *εἰς τὸν μονόκερων* ποίημα περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 186,6.

6. *ἐλέα*.— 7. *ἀνεκφύτου*.— 11. *ἐξερέβου*.— 12. *τοῖα*.

Τὸ *εἰς τὴν σταύρωσιν* ποίημα περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 186,6.

Digitized by Google

ἀναθεωρῶ τὸν κρεμασθέντα ξύλῳ,
ὡς καὶ θανών πως ἀναβιώην πάλιν.
www.tibtool.com.cn
Ἀνάστασις γάρ ἐστι καὶ ζωὴ μόνος,
ὡς ἀμνὸς αἴρων κοσμικὴν ἁμαρτίαν.
Εἰ χάλκεος γὰρ καὶ τυπικός τις ὄφις
ἐρπυστικῶν δήγμασι θανατουμένους
ἐζωοποίει προσδεδορκότας μόνον,
πῶς οὐκ ἂν αὐτὸς ἐξαναστήσεις, ἄναξ,
κέντρῳ πεπληγότα με τῆς ἁμαρτίας
καὶ κείμενον δείλαιον ὡς τεθνηκότα
καὶ βλέμμ' ἀνατείνοντα πρὸς σὲ καὶ μόνον;
Ἀλλ', ὦ πρὸς ὕψος ἀναβὰς θεοῦ λόγε,
ὡς πάντας ἄρδην πρὸς σεαυτὸν ἑλκύσαις,
ὡς αἰχμαλωτεύσειας αἰχμαλωσίαν,
ὡς αὐτὸς εἶπας καὶ Δαυὶδ ψάλλων ᾄδει,
ἕλκυσον, ἀπάλλαξον αἰχμαλωσίας
καὶ προσλαβοῦ με τὸν κακοῖς ἀπωσμένον
χερσὶ ταθείσαις σταυρικῇ διατάσει,
καὶ ζωοποιῷ σῷ τριταίῳ θανάτῳ
ἔμπνευσον ἐμπνεύσαντι παλινζωίαν
ὡς πνεύματι ζῶ σήν τε νέκρωσιν φέρω
καὶ συμμετάσχω, σῶτερ, ἀειζωίας.

Εἰς τρίμορφον.

Σῶτερ, Κύριε, δέσποτα Κύριέ μου,
πρόσφατε ναὲ καὶ θεὲ χρόνων πάτερ,
παθὼν ἐφάπαξ καὶ θανὼν ἑκουσίως,
αὐθημερὸν μὲν ὡς νεὸς λελυμένος
θεὸς δ' ἀναστὰς ἐκ ταφῆς τριημέρου,

15. *ἑλκύσας.*

Τὸ *εἰς τρίμορφον* ποίημα περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 186,6.

Digitized by Google

αἰωνίως ζῶν, οὐκ ἀποθνήσκων ἔτι,
μνήσθητι, κἀμοῦ σῶν καλῶν λελησμένου,
μνήσθητι, λῃστὴς ἄλλος εὔνους εἰμί σοι,
εἰ καὶ κακοῦργος, ἀλλὰ σοῦ κήρυξ κράτους.
Εἰ δ' οὐκ ἐμαυτὸν καὶ συνεσταύρωκά σοι,
‖ σταυρὸς δ' ἔμως σὸς πάμμεγας καύχημά μου.
Ἴλαθι τοιγὰρ, ἵλαθι, σύγγνωθί μοι
τῷ πλημμελοῦντι κἀξαμαρτάνοντί σοι,
τὰς εἰςόδους τε τῶν καλῶν μεταμέλου
ὡς παραδείσου πύλας ὑπάνοιγέ μοι,
πίστει δικαιῶν, παρορῶν ἁμαρτίας.

Εἰς ἀγγέλους.

Οὐκ ἀγνοοῦσιν οὐρανῶν αἱ δυνάμεις
τὸν ὄντ' ἀπ' ἀρχῆς ἐν θεοῦ μορφῇ λόγον
καὶ τὸν κατ' αὐτὰς οὐσιῶν ὑποστάτην,
κἂν ἠμφίεστο δουλικῆς μορφῆς πλάσιν
κραθεὶς καθ' ὑπόστασιν ἀνθρώπου φύσιν.
Ἀλλ' οἴδασι Κύριον ἐσταυρωμένον
καὶ προσκυνοῦσι πάντες ἄγγελοι τρόμῳ
ὑπηρετοῦντες ὡς ἑνὶ τῆς Τριάδος,
υἱῷ διφυεῖ καθ' ὑπόστασιν μίαν.
Παρ' οὗ πυραυγεῖς κἀξαναφθέντες φλόγες
λαμπτήριοί τε καὶ καθάρσιοι φύσει
πυροῦσιν, ἐκτήκουσιν ἡμῶν κηλίδας
καὶ φωσφοροῦσιν ἀμβλυωπούσας κόρας.
Ἀλλ' ὦ φαεινοὶ τοῦ θεοῦ παραστάται
καὶ γῆς ἁπάσης φύλακες καὶ προστάται,

9. *κῆρυξ*.— 11. ‖ Κώδ. 187,α.
Τὸ *εἰς ἀγγέλους* ποίημα περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 187,α.
10. *κἀξαναθέντες*.— 12. *ἐκτελοῦσιν*.

Digitized by Google

πρόστητε κἀμοῦ καὶ προσαρήξατέ μοι
ἐπὶ βάραθρα τῶν κακῶν πλανωμένῳ
καί μου γένοισθε τῇ προσύλῳ καρδίᾳ
ἄνθρακες ἐμπιπρῶντες αὐτοὺς τοὺς σπίλους
καὶ φῶς ἐναυγάζοντες ἐζοφωμένοις
καὶ ζωπυροῦντες εἰς καλῶν ἐργασίαν,
ψυχῆς δ' ἔρωτα συντακέντα τοῖς κάτω
ἀναπτεροῖτε πρὸς τὸν ἔνθεον σπόρον.

Ἄνθραξ κυρίως Ἰησοῦς ὁ δεσπότης
ὡς πῦρ θεϊκὸν φλεκτικὸν μολυσμάτων
φωτιστικόν τε τῆς λογικῆς οὐσίας
καὶ τῇ γεηρᾷ συγκεκραμένον φύσει,
ὡς μυσταγωγεῖ Σεραφεὶμ Ἡσαΐας.
Ἡ δ' ἀνθρακώδης οὐσία τῶν ἀγγέλων,
κατὰ μέθεξιν δευτέρως πυρουμένη,
σμήχει ῥυπῶντας, φαιδρύνει ζοφουμένους.
Ὡς εἴπερ κἀμοῦ τὸν ῥύπον καὶ τὸν ζόφον
ἐκκαθάραιτε, φῶτα λειτουργὰ φάους,
καὶ τὸ πρόσωπον τοῦ θεανθρώπου βλέπειν
ἀεὶ τρυφῶσα τἀγαθοῦ θεωρία
θεία ξυνωρὶς ἀύλων ἀρχαγγέλων,
καὶ τῶν καθ' ἡμᾶς προστατεῖς ἐν τῷ μέρει.
Οὐκοῦν κακυνθέντα με κακοπραγίαις
ἀγαθύναις, ἕλκουσα πρὸς τὰ βελτίω.

20. *dravγάζοντες.*

Τὸ τελευταῖον ἀνεπίγραφον ποίημα περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 187,α.

3. *φωτιστικὴν.* — 7. *καταμέθεξιν.* — 10. *ἐκκαθάροιτε.* — 14. *πρωστατεῖς.*

Digitized by Google

www.libtool.com.cn

ΣΤΙΧΟΙ

ΤΟΥ ΣΟΦΩΤΑΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΑΘΗΝΩΝ

ΚΥΡΟΥ ΜΙΧΑΗΛ ΤΟΥ ΧΩΝΙΑΤΟΥ

ἐπὶ τῇ ἀρχετύπῳ ἀνιστορήσει αὐτῶν,

τουτέστι τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν.

Ἔρως Ἀθηνῶν τῶν πάλαι θρυλουμένων
ἔγραψε ταῦτα ταῖς σκιαῖς προσαθύρων
καὶ τοῦ πόθου τὸ θάλπον ὑπαναψύχων.
Ἐπεὶ δ' ἔτ' οὐκ ἦν οὐδαμοῦ φεῦ! προσβλέπειν
αὐτὴν ἐκείνην τὴν ἀοίδιμον πόλιν
τὴν, δυσαρίθμου καὶ μακραίωνος χρόνου
λήθης βυθοῖς κρύψαντος, ἠφαντωμένην,
ἐρωτολήπτων ἀτεχνῶς πάσχω πάθος·
οἳ τὰς ἀληθεῖς τῶν ποθουμένων θέας
‖ ἀμηχανοῦντες ὡς παρόντων προσβλέπειν,
τὰς εἰκόνας ἐρῶντες αὐτῶν, ὡς λόγος,
παραμυθοῦνται τῶν ἐρώτων τὴν φλόγα.

Οἱ στίχοι οὗτοι, ὑπὸ ταύτην τὴν ἐπιγραφὴν, περιέχονται ἐν μόνῳ τῷ παρισιακῷ κώδικι Gr. 963, φ. 116,6 117,α (Χ). Ἐξημοσιεύθησαν δὲ τὸ πρῶτον ὑπὸ Boissonade ἐν τοῖς *Anecdota Graeca* Τόμ. Ε' σ. 374. κ. ἑ. (Β) καὶ κατόπιν ὑπὸ Ellissen, *Michael Acominatos*, σ. 142 κ. ἑ. (Ε), Tafel *Michaelis Choniatae allocutio Isaacii Angeli* σ. 19 ἐν σημειώσει (Γ), Παπαρρηγοπούλου *Ἱστορ. Ἑλλ. ἔθνους* Δ'. 688 (Π), Κωνσταντινίδου *Ἱστορία τῶν Ἀθηνῶν ἀπὸ Χριστοῦ γεννήσεως μέχρι τοῦ* 1821, σ. 321 (Κ).

Τίτλος. *μηχαὴλ* Χ. *χοριάτου* Χ. *τοῦτέστι* Χ.— 1. *θρυλλουμένων* ΧΒΕΤΚ.— 2. *τοῦ* Χ.— 3. *ὑπ' ἀραψύχων* Χ. — 4. *ἐπεὶ'* Χ. *ἔτ'* λείπει Χ. *δὲ οὐκ* Β. — 6. *τῆς* Ε. — 7. *λίθοις* ΧΒΕΤΠΚ. — 8. *ἐρωτοληπτῶν* Χ. —9. *οἱ* Χ. *ἀληθεὶς* Χ. — 10. ‖ Κώδ.117,α. *τῶν παρόντων* ΧΒΕΤΠΚ. — 11. *λόγῳ* ΧΒΕΤΠΚ.

Digitized by Google

Ὡς δυστυχὴς ἔγωγε, καινὸς Ἰξίων,
ἐρῶν Ἀθηνῶν, ὡς ἐκεῖνος τῆς Ἥρας,
www.libtool.com.cn
εἶτα λαθὼν εἴδωλον ἠγκαλισμένος.
Φεῦ! οἷα πάσχω καὶ λέγω τε καὶ γράφω.
Οἰκῶν Ἀθήνας οὐκ Ἀθήνας που βλέπω,
κόνιν δὲ λυπρὰν καὶ κενὴν μακαρίαν.
Ποῦ νῦν τὰ σεμνὰ, τλημονεστάτη πόλις;
Ὡς φροῦδα πάντα καὶ κατάλληλα μύθοις,
δίκαι, δικασταὶ, βήματα, ψῆφοι, νόμοι,
δημηγορίαι <τε> πειθανάγκη ῥητόρων,
βουλαὶ, πανηγύρεις τε καὶ στρατηγίαι
τῶν πεζομάχων ἅμα καὶ τῶν ναυμάχων,
ἡ παντοδαπὴ Μοῦσα, τῶν λόγων κράτος.
Ὅλωλε σύμπαν τῶν Ἀθηνῶν τὸ κλέος·
γνώρισμα δ' αὐτῶν οὐδ' ἀμυδρόν τις ἴδῃ.
Συγγνωστὸς οὐκοῦν, εἴπερ οὐκ ἔχων βλέπειν
τῶν Ἀθηναίων τὴν ἀοίδιμον πόλιν,
ἴνδαλμα ταύτης γραφικὸν ἐστησάμην.

13. *ἐξίων* X.— 15. *λαβὼν εἴδωλον ἠγλαϊσμένος* X. *λαβὼν εἴδωλον ἠγλαϊσμένον* B. *λαβὼν εἴδωλων ἠγλαϊσμένης* ΕΠΚ. *λαθὼν εἴδωλον ἠγλαϊσμένος* Τ. — 17. *ἀθῆνας* X. *αθήνας* X. — 18. *λιπρὰν* X. *καινὴν* X. — 19. *ποῦ τὰ* XB. *ποῦ δὴ τὰ* ΕΤΚΠ. — 22 *τὲ* X. *τε* λείπει Κ.— 23. *τὲ* X.— 25. *παντοδαπὴς* XBΕΠ. — 27. *ἴδοι* XK. — 28. *ἔχω* X. — 29. *τὴν ἀθηναίων* X.

Digitized by Google

www.libtool.com.cn

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ

ΠΡΟΣ ΜΙΧΑΗΛ ΤΟΝ ΑΚΟΜΙΝΑΤΟΝ

α'. Τοῦ ὑπερτέμου Νέων Πατρῶν κῦρ Εὐθυμίου.

1. Ἐμοὶ καὶ τοῦτο συμφορᾶς ἐπιθήκη, δέσποτα καὶ ἀδελφέ, ὅτι καὶ αὐτόθι παρὼν τῆς ἡδίστης ἀπεστερούμην σου ξυναυλίας, καὶ παρὰ τῇ βασιλίδι τῶν πόλεων γεγονὼς οὐχ ἧττον ταύτην ἐπιποθῶ, πάσης ‖ ἄλλης ἀμοιρῶν παρακλήσεως.

2. Τίς γὰρ καὶ πόθεν, ὅταν οὐ πάρεστι μὲν ὁ καλὸς Θεσσαλονίκης, ἄπεστι δὲ καὶ ὁ θεσπέσιος Ἀθηνῶν, ὡς εἴ γε μηδ' ὡς οἷον ἐκ μηχανῆς ὁ σοφὸς ἡμῖν πατριάρχης ἐδωρήθη παρὰ θεοῦ, τὸ κοινὸν ἀγαθὸν, ἡ πάντων παραψυχὴ, αὐτίκα ἂν ἐξελίπομεν καὶ λύπαις καὶ φροντίσι συμμεριζόμενοι. Οὗτος γὰρ ἡμᾶς καὶ λόγοις ἀναψύχει καὶ τοῖς ἔργοις παρακαλεῖ καὶ ἀπογνώσεως πόντῳ βεβυθισμένους, ὡς οὕτως εἰπεῖν, χειρά τε βοηθὸν παρέχει καὶ ἀνανήχεσθαι δίδωσι. Τούτῳ μὲν οὖν χάρις ἀπὸ θεοῦ, πολλὰς καὶ παντοίας ἡμῖν ἐπιχορηγοῦντι τὰς χάριτας.

3. Εἰ δὲ καὶ σὺ, παναγιώτατε δέσποτα, τὸ τῆς θέας ὑστέρημα διὰ γραμμάτων ἀναπληρῶν τῷ τῆς σῆς γλώττης μέλιτι τὴν περὶ ἡμᾶς ἀψινθίαν θαμινώτερον ἐπιχρίοις, τάχ' ἂν ἀκέραιον μὲν ἐσεῖται τὸ ἀγαθὸν καὶ τάχιον ἐπὶ τὴν προτέραν εὐθυμίαν δραμούμεθα, ὡς ἔγωγε τὰς Ἀθήνας εἴπερ νῦν ποτε καὶ μακαρίζω διὰ σὲ καὶ φιλῶ, δύο τοὺς Ὑμηττοὺς ἀνθ' ἑνὸς

α'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, φ. 95,6 - 96,α.

Τίτλος. *πρὸς τὸν αὐτὸν ἀθηνῶν τοῦ ὑπερτίμου* κτλ. — 4. ‖ Κώδ. 96,α. — 6. *μηδ'*. — 11. *οὗτος. χεῖρα τε*. — 17. *ἐπιχρίεις*. — 20. *ἡμηττοὺς*.

Digitized by Google

πλουτούσας καὶ διπλᾶς τὰς χρυσέας ζώνας, ὑφ' ὧν αὐταις διπλασιάζεται τὸ μακάριον. 4. Ὡς ἄρα ἦσθα τῆς ἐν πόλεσι χρυσωνυμουμένης θύτης ἐπάξιος καὶ χώρου μελισταγοῦς κληρονόμος ἰθαγενὴς ὁ χρυσοῦς ἐν ἀνθρώποις καὶ τὴν γλῶτταν μελίρρυτος, ἔσχε σε καὶ ἡ Καλλιρρόη δικαίως, οὗ τὰ ῥεύματα τῆς σοφίας καὶ πολύκρουνα καὶ καλλίρροα. 5. Μὴ τοίνυν φθονήσῃς ἡμῖν, μὴ τῶν παρὰ σοὶ τοῦ χρυσοῦ ψηγμάτων, μὴ τῆς γλυκαζούσης φωνῆς, μὴ τοῦ πλημμυρσῦντος ῥεύματος. Εἰ δὲ καὶ ταῖς εὐχαῖς ἐπιστηρίζοις, τὴν ἄνωθεν ἡμῖν ἐπισκοπὴν ἐφελκόμενος, τοῦτ' ἂν εἴη σοι φιλίας τε ἀκραιφνοῦς ἔλεγχος καὶ τῆς κατὰ θεὸν ἀδελφότητος οὐκ ἀγενὴς χαρακτήρ.

www.libtool.com.cn

ϛ'. [Γρηγορίου τοῦ Ἀντιόχου] τῷ ἁγιωτάτῳ Ἀθηνῶν καὶ ὑπερτίμῳ.

1. Ἀλλ' ἵνα τί ἡμᾶς ὡς ἐν Καρὸς ἔθου μοίρᾳ, θεοειδέστατε δέσποτα, καὶ νῦν οὐδὲ δυεῖν γοῦν συλλαβῶν ἐθέλεις ἐν ἐπιστολαῖς ἀξιοῦν; σῖς ἄρα πρώην, καὶ οὐ πάνυ τι πρώην, ἐπιστέλλων ἦσθα καὶ μακρότερον ἢ τοῖς ἄλλοις καὶ θαμινώτερον. Καὶ ὀπηνίκα τις ἦκε γράμματα κομίζων Ἀθήνηθεν, ὁ μὲν αὐτίκα τὸν φάκελλον ἐς μέσον τιθεὶς καὶ τὴν πρὸς ἡμᾶς ἐπιστολὴν οὐχὶ τοσοῦτον τῷ ἐπιγράμματι τεκμαιρόμενος ὅσον ἀμέλει τῷ μεγέθει καὶ τῇ πρὸς ὄγκον τοῦ εἰληταρίου διαστολῇ καὶ ταύτην πρὸ τῶν ἄλλων ἀναλεγόμενος, εἰς χεῖρας ἐνετίθει φέρων ἡμῖν. Αὐτοὶ δὲ ταύτην ἀναπτύσσοντες ἢ καὶ ὡς ἄλλην κεφαλίδα προφητικὴν περιχαίνοντες, τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν ἐψωμιζόμεθα, ἡ δὲ εἰς μέλι γλυκάζον ἡμῖν ἐτέλει, κατ' ἴσον τῷ τὴν ‖ κεφαλίδα καταβροχθίσαντι Ἰεζεκιὴλ

1. *πλουτήσας. διπλᾶς.*— 4. *ἠθαγενὴς.*

ϛ'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ ἐσκουριαλείῳ κώδικι, Υ - Η - 10, φ. 396,β - 399,β.

13. *ἰρατι.*— 25. *κατῖσον.* ‖ Κώδ. 397,α.

Digitized by Google

τὸ πολὺ τῆς πικρίας ἧς ἐμφορούμεθα ὑποτέμνουσα. 2. Ἀλλὰ γὰρ, ὃ προὐθέμην, διὰ τί ἡμεῖς ἐν Καρὸς μοίρᾳ παρὰ τῇ σῇ ἁγιότητι; Ἢ γὰρ ὅτι τὴν πρώτην ἐλεύθεροι καὶ φύντες καὶ τραφέντες καὶ αὐξηθέντες, ἔπειτα, κατὰ τοὺς ἀθλίους Κάρας ἐκείνους τὴν ἐλευθερίαν καταπροέμενοι, τὴν θητείαν ταύτην καὶ τὴν ἐπὶ μισθῷ δουλείαν εἱλόμεθα. Κἂν οὐχὶ κατ' ἐλπίδας ἡμῖν τὰ τῆς λατρείας οὐδ' ἐντελόμισθα, εὖ ἔχει σοι τῆς περὶ ἡμᾶς ὀλιγωρίας καὶ στέρξομεν, καλῶς δὲ ταύτην καὶ αὐτὸς ἡμῶν κατεψηφίσω καὶ οἴσομεν. 3. Ἵνα τί γὰρ ἐλευθερίας τετιμημένοι, δουλοπρεπῶς αὐτῇ προσηνέχθημεν καὶ ἐν ἀτίμοις τὸ καλὸν τοῦτο καὶ πολύτιμον θέμενοι χρῆμα καὶ οὗ μηδεμίαν οἱ τὴν Θέμιν πρεσβεύοντες ἴσασι διατίμησιν, τὸ μηδὲ ὀβολοῦ τιμώμενον ἀνελεύθερον ᾑρετισάμεθα; 4. Πλὴν οὐχὶ τοσοῦτον ἡμᾶς ἐχρῆν εἰς περιφρόνησιν ἀπερρίφθαι παρὰ τῆς σῆς ἁγιότητος, οὕτω φρενοβλαβῶς δουλώσαντας ἑαυτοὺς καὶ τοῦ κρείττονος τὸ χεῖρον ἀλλαξαμένους καὶ ἀλλοιωθέντας οὐχὶ τὴν ἀρίστην ἀλλοίωσιν καὶ τῆς τοῦ Ὑψίστου κατὰ τὸν φάμενον δεξιᾶς, ἀλλὰ τὴν χειρίστην καὶ, ὡς ἄν τις κομψεύσαιτο, τῆς τοῦ ὑποχθονίου Τελχῖνος ἀριστερᾶς, ἐπεί τοι οὐδὲ αὐθαίρετον ἡμῖν τὸ κακόν. 5. Μαρτυρόμεθα τὴν συνείδησιν, οὐδὲ αὐτόμολοι ἥκομεν ἐς τοῦτο κινδύνου, ἵνα καὶ πᾶν ἡμῖν ἀποκλείοιτο σπλάγχνον καὶ οἴκτου τύχοιμεν μηδενὸς, ὥσπερ οἱ τὸν βίον μεμισηκότες καὶ θανατιῶντες καὶ σφᾶς αὐτοὺς ἀνάρτῶντες βρόχου ἢ ξιφῶν καθαλλόμενοι καὶ διὰ τοῦτο καὶ τῆς προσηκούσης ὁσίας ἀνάξιοι κεκριμένοι καὶ ἀθρήνητοι ἐκτεθειμένοι καὶ ἄταφοι. Οὔμενουν οὐκ ἐθελονταὶ ἡμεῖς περὶ τὸ κακὸν, ἀλλ' εἰς τοῦτο εἰ καί τις τῶν ἁπάντων τετυραννήμεθα, καὶ τυραννίδα οὐκ ἐξ ἀγάπης, ἡλίκην ἄρα καὶ ὁ ἐμὸς Γρηγόριος ὁ πολὺς τὴν θεολογίαν οἶδε τυραννηθείς. Οὐ γάρ ποτε περὶ τὴν ἐπάρατον ταυτηνὶ βιοτὴν ἀγάπης νόμοις ἀπονενεύκαμεν, οὐδὲ περὶ τὴν κακῶς ἀπολουμένην μισθοφορίαν ἐρωτιάσαντες ἐαλώκαμεν, ἀλλ' ἐκ τῆς ὁλοκαρδίου

2. *διατί*.— 3. *εἰ*.— 23. *θανατῶντες*.— 24. *διατοῦτο*.

Digitized by Google

περὶ σὲ ἡμῶν πίστεως καὶ τῆς περὶ τὰς χρηστοτέρας ἐκείνας ἐπαγγελίας πειθοῦς, ἐξ ὧν ἡμῖν ὁ τῶν ἀνιαρῶν μυρίος ἐσμὸς ἐπεστοίβασται καὶ τῆς κεφαλῆς ὑπερῆρται τὰ σκυθρωπά.

www.ibtoo.com.cn

6. Οἷς οὖν ταῖς σαῖς ὑποθημοσύναις πιθήσαντες ἐν δευτέρῳ τῆς πονήρου ταύτης καὶ ἀνονήτου δουλείας τὴν μακαρίαν ἐλευθερίαν ἐθέμεθα, διὰ τοῦτο οὕτως ἡμᾶς περιόψεσθαι χρῆναι ὠήθης; Καὶ ποῦ τοῦτο ἐν δικαίοις θείη τις ἄν; Ἕτερος μὲν γάρ τις κἂν μεμίσηκεν ἡμᾶς, καὶ μῖσος οὐκ ἄδικον, οὕτω τῆς περὶ σφῶν αὐτῶν σφαλέντας βουλῆς καὶ δούλιον ἦμαρ τοῦ ἐλευθερίου θεμένους ἐπίπροσθεν. Τὴν δὲ σὴν ἱερὰν κεφαλὴν ἕνεκά γε τούτου ἀπεστράφθαι ἡμᾶς ὅλως ἐχρῆν; Οὐχί· ὅτι τις μόνη τῶν ἄλλων αὐτὴ τὸν τηλικοῦτον ἡμῖν ἐπέκλωσεν ἄτρακτον· οὕτω γὰρ ἂν καὶ θεὸς αὐτὸς πολὺ πρότερον περὶ τὸν Ἀβραὰμ διατέθειτο, κἀπειδή περ ἐκεῖνος ἀπέπλησε τὸ ἐξ οὐρανοῦ καταφοιτῆσαν ἐπίταγμα καὶ αὐτίκα μάλα πρὸς τὴν ὁλοκάρπωσιν ἔδραμε τοῦ παιδὸς, καί οἱ ἀθρόα πάντα παρῆσαν ἐκ τοῦ σχεδὸν, τὸ πῦρ καὶ τὰ ξύλα καὶ τὸ ξιφίδιον, οὐ μᾶλλον ἂν τὸν ἄνδρα τῆς ὑπακοῆς ὁ καλέσας ἐθαύμασεν ἢ τοῦ περὶ τὸν ἀγαπητὸν μεμίσηκεν || ἀφειδοῦς καὶ ἀπέστραπτο τοῦτον ὁπόσα καὶ φόνου διψῶντα καὶ εὐχερῆ πρὸς τὴν μάχαιραν, καὶ ταῦτα περὶ γνήσιον αἷμα καὶ πρωτοτόκου καὶ φιλτάτου παιδός. 7. Ἦ γὰρ οὐχὶ καὶ αὐτοὶ τοῖς τῆς σῆς ἱερᾶς γλώσσης ῥήμασι πτερωθέντες ὅσα καὶ οὐρανόθεν κατερρηγμέναις ὁμφαῖς τὰ τοῦ καινοῦ δράματος τῆς πατριαρχικῆς ἐκείνης ἱερουργίας ἐν ἑαυτοῖς ἐσκηνοβατήσαμεν, αὐτοὶ καὶ θύοντες καὶ θυόμενοι; Οὐχὶ τὸν παρ' ἡμῖν ἐλεύθερον, τὸν ἐν βίῳ τοῖς εὖ φρονοῦσι πάντων ἀγαπητότερον εἰς ὁλοκάρπωσιν ἐκδεδώκαμεν, πῦρ ἀνάψαντες τὸ τῆς περὶ σὲ θερμὸν πίστεως, οὐκ ἐπιβώμιον, ἀλλ' ἐγκάρδιον; Οὐ ξίφος ἐγκεχειρίσμεθα τοῦ ἡμεδαποῦ θελήματος τὴν τομὴν, ὅπερ ἡμῖν ἐκ πρώτης τριχὸς ἐμπεφύκει περὶ τοὺς λόγους καὶ τὰ μαθήματα; Οὐκ ἐπε-

8. ἀ'ν ὡς καὶ κατωτέρω πανταχοῦ.— 20. || Κώδ. 397,6.

Digitized by Google

σάξαμεν ἑαυτοῖς κατὰ νώτου καὶ ξύλα, κόπους ὑποδύντες θητείας καὶ μόχθους καὶ βίον ἐπαχθῆ καὶ ἐπώδυνον, καὶ τὸν τῆς ὄνου φόρτον εἰς ἑαυτοὺς ἀναθέμενοι, τῆς ἀγελαίας δῆλα δὴ καὶ ἀλογωτέρας μοίρας τῶν λαχόντων μισθοφορεῖν, οἷς ἄρα καὶ βρεφόθεν τὰ νῶτα τηλικούτοις ἄχθεσιν ἐγγεγύμνασται; 8. Οὐχὶ καὶ πλέον ἢ κατὰ τὸν γνήσιον ἐκεῖνον σφαγέα δρῶντες τὴν αὐτοχειρίαν ἐντελῆ πεποιήμεθα, οὐ μίαν καὶ εἰς ἅπαξ καὶ κατὰ μόνου λαιμοῦ τὴν μάχαιραν βάψαντες, ἀλλὰ πολλὰς καὶ ὁσημέραι καὶ κατὰ παντὸς ἡμῶν σώματος, ὡς πάντοθεν τούτου καὶ ἀπὸ μυρίας ἀτεχνῶς διασφάγος πυκνοὺς ἀναστομοῦσθαι τῶν ὑφαίμων ἱδρώτων τοὺς ὀχετοὺς ὑπόσα καὶ αἱμάτων κρουνούς; 9. Ἑνὸς ἡμῖν τούτου δέει πρὸς τὴν εἰκόνα τῆς ἀβραμιαίας ἐκείνης θαυμασίας θυσίας. Ὅτι ἐκεῖ μὲν συμπεποδισμένος ἦν ὁ σφαγιαζόμενος καὶ ὑποκλάζουσι γόνασι χαμαὶ δίκην ἱερείου βαλλόμενος, ἡμεῖς δὲ τὴν τηλικαύτην ὑπέχομεν καθ' ἑκάστην σφαγὴν οὐ γόνυ κάμπτοντες, οὐ συνάγοντες τὰς ἰγνῦς, οὐ συμποδιζόμενοι, ἀλλὰ κατὰ τὰ νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν ὑπὸ σκέλεσιν ἀκλινέσι παρεστηκότα τῶν ἀνδραπόδων ὀρθοστάδην διακαρτεροῦντες καὶ ἐν ἀπαρεγκλίτῳ τῷ σχήματι. Δέον οὖν, ἵνα τὴν ἱστορίαν συνάψω, κατὰ τὸ Ἀβραὰμ σπέρμα πληθυνθῆναι καταλλήλως κἀμὲ ἀνθ' ὧν τῆς σῆς φωνῆς ὑπήκουσα, καθώς φασιν ἐκεῖνος τῆς τοῦ θεοῦ. Λύτὸς δὲ τοὐναντίον ἅπαν πρός γε τῷ σμικρυνθῆναι μᾶλλον ἀντὶ τοῦ πληθυσμοῦ ἔτι καὶ τὴν σὴν ἀποστροφὴν κατεψήφισμαι. 10. Καὶ πῇ δὴ τὸ λοιπὸν ἰτέα, πῇ δέ μοι ἐπιρριπτέα τὴν μέριμναν; Καὶ εἰ τὸν παρὰ σοὶ βωμὸν τοῦ Ἐλέους κεκλεισμένον εὑρίσκω καὶ ἄβατον καὶ οὐκέτι φῆς ἐπιτρέψειν τὴν εἰς τὸ ἄδυτον εἴσοδον, πῶς ἄρα τῷ Ἱκεσίῳ προσπεσοῦμαι καὶ τοῦ Φυξίου δεήσομαι; Ποῦ ποτε δ' ἂν ἐν ἀσύλῳ γενοίμην, ὡς ἐντεῦθεν οἶκτον εὑρεῖν; Καὶ εἰ τὸν σὸν Ἄρειον Πάγον, τὸ ὑπερνεφὲς Ἀθήνησιν ὄρος, φάραγγες πάντοθεν διειλήχασι καὶ κρημνοί, ὡς μηκέτι θαρρεῖν με τὴν ἄνοδον παρὰ

8. *εἰσάπαξ*. — 16. *καθεκάστην*.

Digitized by Google

τῷ ἐκεῖ που κριτηρίῳ δικασθησόμενον καὶ τῶν δικαίων ταξόμενον, παρὰ τίνι ἂν εὐθυτέρῳ λοιπὸν σταίην δικασπολείῳ καὶ τὰμὰ πυθείην εἰς γυμνασίαν τοῖς κρίνουσιν; 11. Καὶ ἄλλως δὲ τίς ποτ' ἀνθρώπων ὁδοιπόρῳ περιτυχὼν, ἣν αὐτὸς ἕλοιτο πορευσμένῳ τρίβον ὅλοις ποσὶ, καὶ σὶ ἑτέραν ὑποδείξας τραπέσθαι τῆς ἐν ποσὶν ἀποκλίναντι, ἔπειτα τοῦτον ἰδὼν ἢ βόθρῳ ἐνολισθήσαντα, ὁποῖοι πολλαχοῦ τῆς ὑποδειχθείσης τρίβου ὑπανεῴγασιν, ἢ κατὰ κρημνοῦ βεβλημένον οἰκτιστον πτῶμα, ὁποῖοι πολλοὶ τὴν ἀτραπὸν ἐκείνην περιερρώγασιν, ‖ οὐ κατοικτίζεται τοῦτον τοῦ πάθους οὐδὲ τοῦ πτώματος περικαίεται, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον περιορᾷ τοὐναντίον καὶ ἀποστρέφεται καὶ τὴν ὀδυνωμένην ψυχὴν ἀφίησι τῷ τοῦ βόθρου χάσματι ἐναπορριγεῖν, καὶ ἀτεχνῶς δυσχεραίνει μὴ ταχυθανατοῦντα, ἀλλὰ καὶ περὶ τὴν ἀπαλλαγὴν διατρίβοντα, ὥσπερ ἂν εἰ μὴ αὐτὸς τῷ δειλαίῳ τοῦ κινδύνου γέγονεν ἀφορμὴ, τὴν ἐπὶ θάνατον βαδιεῖσθαι τούτῳ ὑποβαλών;

12. Ταῦτα πρὸς τὴν τῆς ἱερωτάτης σου γλώττης ἐπὶ μακρὸν σιωπὴν καὶ τὸ ἐντεῦθεν ἡμῖν ἀπαράκλητον. Εἰ δέ μοι ἐκ ταὐτοῦ ἀντεπιχειροίης, ὅτι σιωπῶντι ἀντισεσίγηκας καὶ τοῦ λέγειν ἀφεμένῳ τοὺς λόγους ἐπέσχες, οἶμαι καὶ οὕτως ὑπαντιάσω, τὰ δυνατὰ πρὸς τὴν ἀντίθεσιν ἀπαλογησόμενος. Σὲ γὰρ παρ' ἐμαυτῷ στήσας παντὸς καὶ ἔργου καὶ λόγου ἄρχειν ἐμοὶ, ἀκολούθως κἀνταῦθα σὲ μὲν ἠξίουν πρωτοφωνεῖν καὶ τὸ τοῦ φθόγγου ὑποτείνειν ἐνδόσιμον, ἐμὲ δὲ εἰς τὸ τῆς ἠχοῦς ὑστερόφωνον ἀπερρίφθαι καὶ ὥσπερ ἐν ἄλλοις ἐς λοισθίαν ἀποκέχριμαι μοῖραν καὶ τὸ ἧττον ἀπηνεγκάμην καὶ τοῖς δευτερείοις ἐνείδεσμαι, οὕτως κἀνταῦθα συνήθως δουλεύειν καὶ τοὔλαττον ἀποφέρεσθαι. 13. Καὶ ἄλλως δὲ πηγὴ μὲν ἡ σὴ γλῶσσα, ἐκ ταύτης δὲ βραχεῖα ῥανὶς ἡ ἐμή· ποταμὸν γὰρ εἰπεῖν μὴ καὶ ἀλαζόνος γραφείην. Ἔστιν οὖν ἰδεῖν ποτε ῥανίδα ἢ ποταμὸν μὴ τῆς πηγῆς προϊσχομένης τὰ ῥάμματα, κἀκείνης ἐνδιδούσης τὴν προχοήν; Πολλαῦ γε καὶ δεῖ.

9. ‖ Κώδ. 398,α.— 19. ταυτοῦ.

Digitized by Google

14. Ἐγὼ μὲν γὰρ ἐν πᾶσι βουλοίμην ἂν τοῦ δεσπότου μου προάγειν ὡς δοῦλος· κἂν δέῃ σὺν σοί με ἀποθανεῖν, προῦλαβον ἂν κἀνταῦθα καὶ ἡγησάμην τῆς ἐπὶ θάνατον καὶ προήρπασα τὸ χρεών, οὐδ' ἂν τοῦ Σίμωνος Πέτρου τοῦτο τὸ μέρος ἀπολελείμμην. 15. Ἀλλ' εἰ καί πως ἡμῖν τῆς ἐν τῷ πολυκυμάντῳ τουτωὶ βίῳ θαλαττεύουσιν ἐφανέρωσας ἑαυτὸν κατὰ τὸν ἐν Τιβεριάδι τοῖς μαθηταῖς τοῦ Σωτῆρος ἐμφανισμὸν, καὶ ποθέν μοι τὴν ἀκοὴν εἰσερρύη ὡς ὁ Κύριός ἐστι καὶ δεσπότης μου, αὐτίκα τοὺς ἄλλους ἀφεὶς τῷ πλοιαρίῳ ἐλθεῖν, αὐτὸς ἂν ἔρριψα κατὰ θαλάσσης καὶ διενηξάμην πρὸς σὲ, τοῦ περιστελοῦντος ἐπενδύτου μηδὲ μνησθείς. Κἂν γὰρ εἰ καὶ μόνος τῶν συμπλόων γυμνὸς ἐγὼ κατὰ Πέτρον, ἀλλ' ἀναισχύντως ἐχρησάμην τῷ πράγματι, ἵν' οὕτω μοι εἴχες ἐπιγνῶναι καὶ τὴν πρόθεσιν καὶ τὴν γύμνωσιν. 16. Κἂν εἰ παλὺ πρότερον τῷ αἰγιαλῷ παραστὰς ἡμῶν ἐπύθου μή τι προσόψημα ἔχομεν, αὐτὸς ἄν σοι, τοὺς ἄλλους φθάσας, ἀποφάσκων ἀπήντησα, τοσούτου δέων περιεῖναί μοι προσοψήματος εἰς τρυφὴν, ὡς ἀγαπητῶς καὶ ἄρτου μόνον ἐκπορίζειν ἑαυτῷ εἰς διατροφήν. Ἄλλοις μὲν γὰρ ὁ πολὺς ἰχθὺς καὶ ἡ εὐοψία καὶ πολλάκις τὰς σαγήνας τῆς ἄγρας πληθούσας τοῦ ὕδατος ἀνιμήσαντο, ὅτι τοι καὶ μόνοις αὐτοῖς τὰ πάντα πρωΐα καὶ ἰχθυῶνται ὑπὸ φωτὶ καὶ περὶ τὰ δεξιὰ τοῦ λέμβου χαλῶσι καὶ τὴν ἄγραν ἀφθονωτέραν συγκλείουσιν· ἡμῖν δὲ ὁ τῆς ἁλιείας πόνος πως ἐν νυκτὶ καὶ ἐν ταύτῃ πιάσαι οὐδὲν ‖ οὐδαμῶς ἡμῖν περιγέγονε. 17. Κἂν δὲ καὶ ἡμῖν ἴσως ἀγρευτέα ποτὲ, ἀλλ' οὐχ ὑπὸ βαθυκόλποις σαγήναις ἢ ἀμφιβλήστροις ἢ θήρα, ὡς εἶναί τινας καὶ τῶν ἀδροτέρων ἰχθύων περιδαλεῖν· ὑπὸ μόνοις μὲν οὖν ἀφαυροῖς καλαμίσκοις καὶ λεπταῖς ὁρμιαῖς, οἷς ἄρα καὶ ἀθύρμασι μᾶλλον ἢ θηράτροις τῶν ἰχθυδίων ἐχρήσαντο τὰ φαυλότερα, πλέον ἐμπαίζοντα

8. ἐστὶ.— 10. Τὸ ἂν γεγραμμένον ἐπὶ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος γὰρ, ἀμυδρῶς νῦν ὑποφκινομένου. — 24. πῶς.— 25. ‖ Κώδ. 398, ℰ.

Digitized by Google

τούτοις ἢ ἁλισκόμενα, γένυσι μὲν ἀκροτάταις θήγοντα μόνον ὅσον περιδονῆσαι τὴν μήρινθον, ἀεὶ δὲ τὴν τοῦ ἀσπαλιέως χεῖρα ποιοῦντα σαλεύειν ὑπὸ κεναῖς ἐλπίσι τοῦ συλλαβεῖν, ἔστι δ' ὅτε καὶ πᾶσαν τὴν ἀγκιστρίδα συμμάρπτοντα τῷ λαιῷ καὶ αὖθις ἐξαναπτύοντα καὶ συστέλλοντα μὲν ἤδη τὸ περὶ ταύτην τοῦ σφετέρου στόματος χάσμα, τὸν δὲ θηρατὴν ἐῶντα καθῆσθαι μόνον, ἔτι τὸ κῦμα περιχασμώμενον.

18. Τοιαῦτα δὴ τῆς μακρᾶς ἀπολελαυκότα θητείας ἦν διὰ σὲ μόνον τῶν ἁπάντων καὶ οὐδένα ἕτερον ὑπελήλυθα, εἶτα μηδενὸς ἐντεῦθεν κέρδους αἰσθόμενον, ἔτι καὶ τὰς σὰς χρυσᾶς συλλαβάς με προσζημιοῖς, καὶ διὰ πυρὸς καὶ ὕδατος διιόντα τῶν ἐπὶ κενοῖς ἐκτηγανιζόντων καμάτων καὶ τῶν περιαντλούντων ἱδρώτων ἐς πόδας ἐκ κεφαλῆς ἀποστερεῖς καὶ τῆς ἐκ τῶν σῶν ῥημάτων ἐρχομένης ἀναψυχῆς. Μὴ σύ γε, θεσπέσιε δέσποτα· πολλάκις, ἐκεῖνο τοῦτο τοῦ σοφοῦ ψαλμῳδοῦ, κατὰ τὸ πλῆθος τῶν ὀδυνῶν μου ἐν τῇ καρδίᾳ μου αἱ παρακλήσεις σου εὔφραναν τὴν ψυχήν μου· πολλάκις ἀθυμοῦντα καὶ τοῖς καθ' ἡμέραν συμπίπτουσιν ἐνασχάλλοντα τοῖς σοῖς λόγοις τοῦ ἀνιᾶσθαι παρήγαγες· πολλάκις με καταπεπτωκότα ἐπιστείλας καὶ μόνον καὶ οἷόν τινα χεῖρα μακρὰν ὀρέξας τοῦ πτώματος ἀπανέστησας. 19. Ἀπῆλθον καὶ ὑπὸ γράμματι μόνῳ πρακτικῷ τεθεραπευμένος τὸ τῆς ψυχῆς πεπληγὸς, οἶδα καὶ ψιλῷ ῥήματί σου λαθικηδεῖ φαρμάκῳ χρησάμενος, ἡνίκα δὴ κἂν ἑταπεινούμην ἀνύψους, κἂν ἐπενόμην ἐπλούτιζες, κἂν ἀστήρικτος ἦν τὴν καρδίαν ἄρτῳ ὡς μηδὲ τρύφος ἑαυτῷ ἐκπορίζειν εἰς δεῦρο οἷός τε ὢν, ἀλλ' εἶχον οὐκ ἐπ' ἄρτῳ ζήσεσθαι μόνῳ, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ παντὶ ῥήματι ἐκπορευομένῳ τοῦ ἱεροῦ σου στόματος ἐν ἐπιστολαῖς καὶ ὅλως ἦσάν μοι αἱ συλλαβαὶ πάσης θλίψεως ἀμυντήριον. 20. Τί δὴ λοιπὸν τῆς ἐντεῦθεν παραμυθίας ἔρημον τίθης ὁ κοινὸς ἁπάντων παρήγορος; Τί τοσοῦτον ἁμαρτόντα κολάζεις ὁ μηδὲ μέχρι καὶ εἰς βραχύν τινα στεναγμὸν λυπηρὸς ἀνθρώπῳ

18. *καθημέραν*. — 25. *μηδὲ*. — 26. *οἷος*. — 29. *ἦσαν*. — 32. *μηδὲ*.

Digitized by Google

φανείς; Πῶς ἀφιλανθρώπως ἔχεις μοι χρησάμενος ὁ φιλανθρωπότατος; Πῶς ἐπὶ σοὶ καὶ μόνῳ σαλεύοντα τὰς ἐλπίδας ἐς τοὺς πάντη ἀποκρίνεις ἀνέλπιδας; Κἂν ἐάλων ἴσως καὶ παροινήσας, ἀλλ' ὑπὲρ τὴν παροινίαν τὸ ἐπιτίμιον καὶ μακρῷ πλεῖον τοῦ ἀγνοήματος μεμαστίγωμαι.

21. Ἀλλ' οἶδα ὅθεν μοι τὸ τῆς κατακρίσεως αὐστηρόν· οὐκ ἀγνοῶ πόθεν τὸ τῆς καταδίκης ἀπότομον. Πρόφασιν τούτου μίαν εὑρίσκω, τὴν μὴ ἀληθεύουσαν φήμην, καὶ ταύτην αἰτιῶμαι τοῦ πράγματος. Λῦτη γὰρ, ὅπερ αὐτῇ πρὸς τρόπου κοῦφον ἀνεῖσα πτερὸν καὶ τῷ ψεύδει ἑαυτὴν ἐπιχρώσασα, ἑτέρως ἢ παρηκολουθήκει τὸ πρὸ βραχέος ἐπ' ἐμοὶ συμπεσὸν ταῖς σαῖς ἱεραῖς παρέπεμψεν ἀκοαῖς· καὶ τάχα γραφαῖς ἀγράφοις, οἶμαι, παρασυρεὶς ὅσας δὴ κατ' ἐμοῦ ἡ κατήγορος αὕτη φήμη καὶ συκοφάντις ἐπλάσατο, παρὰ τὰς σάς με πνύκας ἢ τοὺς ἀρείους πάγους ἀναγαγὼν καὶ δικαστήριον καθίσας τἄλλα μὲν εὐθυδικοῦν καὶ ἀπαραλόγιστον, ἐπ' ἐμοὶ δὲ ὅπως οὐκ οἶδα τοῦ ἀκριβοῦς ‖ ὑφειμένον καὶ ἑτεροκλινές, ἴσως ἐρήμην μου κατεψηφίσω καὶ ἤδη ἔχεις ἀπαγαγών με κατάκριτον. 22. Εἰ δὴ ταῦτα οὕτω καὶ οἱ παρὰ σοὶ τριάκοντα τῆς Θέμιδος πρεσβευταὶ ἢ καὶ οἱ πεντακόσιοι δικασπόλοι σύμψηφοι κατ' ἐμοῦ καὶ ἀδίκως κατακρίναντες ἀπηλλάγησαν, ἀλλ' ἐμοὶ τῆς ἀνακειμένης σανίδος οὐχὶ τὴν γραφεῖσαν καταδίκην ἀποξυστέον, οὐδ' οὕτως ἀγραφίου γραφὴν ἀποιστέον, ὡς ἐντεῦθεν καὶ διττῆς αἰτιάσεως ἡλωκέναι καὶ διπλῇ κατακρίσει περιπεσεῖν. 23. Ἀλλ' ἐπειδὴ τῇ Ἀττικῇ πεπολιτογράφημαι καὶ αὐτὸς, καὶ ἀθηναϊκὴν παιδείαν αὐχῶ, κἂν νῦν εἰς τοὺς μισθοφόρους Κάρας ἡ παλαμναία τύχη ἐνέγραψε, πάντως οὐδὲ τῶν τῆς Ἀττικῆς ἀτημελήτως ἔχω θεσμῶν, ἀλλ' οἶδα καὶ τούτους εὖ ἠσκημένος καὶ ἂν χρησαίμην κατὰ καιρόν. Μεταθήσομαι τὴν δίκην, ἑφετὸν καθίσω κριτήριον, ἀναδικάσομαι τὰ ψηφισθέντα, δευτέροις ἀγῶσι τὴν ἧττάν ἀνακαλέσομαι, οὐχ ἕτερον ἐφέτην ζητήσας ἀνακρινοῦντα τὰ δόξαντα, ἀλλ' αὐτὸν σὲ

17. ‖ Κώδ. 399,α.— 32. *αὐτόν σε.*

Digitized by Google

καὶ αὖθις εἰς τοῦτο ἑλόμενος. Εἰ γάρ τίς ποτε τῶν ἀγροικοτέρων ἄνθρωπος εἰς δίκην ἐλθὼν παρὰ κριτῇ Φιλίππῳ τῷ Μακεδόνι καὶ τοῦτον ἰδὼν τῆς κρίσεως τοσοῦτον κατανυστάζοντα ὡς θαμὰ τὴν κεφαλὴν ἐρρίφθαι οἱ κατὰ τοῦ στέρνου καὶ καταδίκην τῷ κρινομένῳ κατανεύειν δοκεῖν, καὶ πρὸ ἀποφάσεως θαρρήσοι καὶ οὕτω τὴν δίκην καὶ αἰτήσαιτο παρ' αὐτῷ καὶ αὖθις ἀναδικάσασθαι, μόνον ἐγρηγορότι καὶ ἀποθεμένῳ τὸν νυσταγμὸν, σχολῇ γ' ἂν αὐτὸς παρ' ἑτέρῳ τὴν ἐφέσιμον δίκην εἰσαγαγεῖν δοκιμάσαιμι, ἀλλά σου καὶ οὕτω μεταδιώξω τὴν Θέμιν, ἀνυστάκτως ἀεὶ περὶ τὴν ἀνεύρεσιν ἔχουσαν τοῦ καλοῦ καὶ νενηφυῖαν περὶ τὴν τῆς ἀληθείας κατάληψιν.

24. Κἂν ἔφθης με κατακρίνας, οὐκ ἐπιψηφιοῦντά μοι ἀπελπίσω καὶ δικαιώσοντα· κἂν ἐπεζύγωται τὰς θύρας ἡ Πνύξ, ἀναπετάσομαι ταύτας καὶ εἰς δίκην τῇ παλαμναίᾳ κατηγόρῳ φήμῃ ξυστήσομαι καὶ, πέποιθα, Κύριος ἀσθενῆ ποιήσει μοι τὴν ἀντίδικον. 25. Ἔσται δὲ τοῦτο, ἡνίκα πρὸς ἡμᾶς μνήσῃ νόστου καὶ αὐτοπροσώπως τὴν ἐντυχίαν σοι ποιησόμεθα. Καὶ ἄλλως γὰρ τὸ διὰ γραμμάτων εἰς δίκην ἰέναι τῆς ὑπὸ γλώσσῃ διαδικασίας μακρῷ σφαλερώτερον καὶ τὸ συστάδην προτιθέναι τὸ δοκοῦν τινι δίκαιον τοῦ ἀποστάδην οὕτω δρᾶν ἀσφαλέστερον καὶ ὁ τῶν ἐπιστολῶν νόμος οὗ φησιν ἐφεῖναί μοι κατατείνειν μακρότερα.

26. Εἰ δὲ καὶ ταῦτα πλείω ἢ κατ' ἐπιστολὴν, ἀλλ' ἔχεις καὶ τοῦτο εἰδώς, οὐκ ἔξω θεσμοῦ κείμενον ἀττικοῦ, τὸ πρὸς ὕδωρ λέγειν καὶ τὰ ῥήματα τῇ ῥύσει παραμετρεῖν· κἀπειδὴ δυστυχὴς ἐγὼ ῥήτωρ καὶ τὰ πολλὰ θρηνητὴς, τὰς πρὸς τὴν σὴν ἁγιότητα καὶ μᾶλλον δι' ἐπιστολῶν ὁμιλίας περιπαθεστέρας ποιούμενος τοῖς ἐμοῖς ἐνευκαιρούσας δυσημερήμασιν, οὐδὲν ἕτερον ὕδωρ καταλληλότερον αὐταῖς ἐπικέχυται ἢ τὸ τῶν ὀφθαλμῶν καταχεόμενον δάκρυον. Τούτου δέ μοι ἀφθονώτερον ῥέοντος, ἀνάγκη καὶ τὰς πρὸς αὐτὸ διαλέξεις τῇ τούτου συνεπεκτείνεσθαι προχοῇ, ὡς εἰ μὴ καὶ νῦν τῷ τῶν

1. *τις ποτὲ*.— 4. *ἐρρίφθαί*.— 12. *ἐπιψηφιοῦντα*.— 20. *τινὶ*.

Digitized by Google

βλεφάρων ὑδρορρόᾳ παρεβιασάμην τὸν φραγμὸν, εἴχομεν ἂν καὶ ἔτι τῇ ῥοῇ τῶν δακρύων συμμετρεῖν τὴν ἐπιστολήν.

27. Πρὸς οὖν τὴν παροῦσαν καὶ θρηνολογίαν ἅμα καὶ δικαιολογίαν μὴ ταὐτὰ γένοιτό μοι τοῖς τοῦ Εὐαγγελίου μειρακυλλίοις παθεῖν, οἷς ἄρα οὔτε αὐλοῦσιν οὔτε θρηνοῦσιν ὠρχήσαντο ἢ ἐκόψαντο οἱ ἀκούοντες· ἀλλὰ πρὸς ταύτην καὶ παθήναιτο ἡ σὴ ἁγιότης καὶ ἀντιφθέγξαιτο, ὡς ἂν οὕτω γοῦν τῇ βίᾳ τῆς ἀντιρρήσεως παρὰ τῆς ἱερᾶς σου γλώσσης τύχοιμι λόγου καὶ βραχεῖαν κομισαίμην ἐπιστολήν. Ἔλθοις δὲ ἡμῖν τάχος, τὰς χρυσᾶς ‖ Ἀθήνας βραχὺ λιπών, καὶ ἄμεινον διαθείης τὰ καθ' ἡμᾶς.

Τοῦ μακαριωτάτου μητροπολίτου Ἐφέσου κυροῦ Γεωργίου τοῦ Τορνίκη

τῷ μητροπολίτῃ Ἀθηνῶν, ὅτε κατέλαβεν εἰς Ἔφεσον.

1. Φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ καὶ ἡ ἐμὴ, παναγιώτατε δέσποτά μου, φωνὴ, οὐ κατὰ τὸν τῆς ἁσματιζούσης τρυγόνα τῶν ἐαρινῶν ἄδοντα χαρίτων ἆσμα προάγγελον, οὐδὲ κατὰ τὸ κύκνειον λιγυρόν τε καὶ εὔηχον καὶ ζεφυρείου πνεύματος σήμαντρον τοῦ διὰ τῶν τοῦ κύκνου πτίλων συρίττοντος, ἀλλὰ γοερόν τε καὶ θρηνῶδες καὶ τοῦ καθ' ἡμᾶς σύμβολον χειμῶνος, ὅσος ἡμᾶς περιέσχε σκοτεινὸς καὶ ἀνήλιος, οὐδαμόθεν ἐν ἐλπίσιν ὄντος ἡμερινοῦ μειδιάματος, οὐκ ἐκ τῶν πραγματικῶν, οὐκ ἐκ τῶν πνευματικῶν, οὐκ <ἐξ> οὐδαμόθεν ἑτέρωθεν. 2. Πάντα γὰρ τὸν εἰς αἰῶνας ὅλους Ἀσιάτην ἡμῖν προμαντεύονται. Πανταχόθεν λύπαι, πανταχόθεν

4. *ταυτὰ*.— 10. ‖ Κώδ. 399,6.

Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ βιενναίῳ κώδικι, Gr. Philol. CCCXXI, φ. 9,6 - 10,α. Τὰς δὲ πκρκγρκφους 4-8 ἐδημοσίευσα ἐν τῇ διατριβῇ μου *Περὶ τῆς ἐν Ἐφέσῳ ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου* ἐν Παρνασσοῦ τόμ. Β'. σ. 877.

14. *ἐαρινοῦ*.— 21. *τὸ*.

Digitized by Google

ἐπήρειαι καὶ ὁ παρακαλῶν ζητούμενος οὐχ εὑρίσκεται, οὐ μόνον κατὰ τὸ πλῆθος τῶν ὀδυνῶν οὐ δεδυνημένοις εὑρεῖν τὴν παράκλησιν, ἀλλ' οὐδὲ τὸν συγκοψόμενον ἢ συνοιμωγήσοντα. 3. Ἀνθρώποις γὰρ ἐνεκύρσαμεν τῶν ἐγχωρίων ἀγριωτέροις παρδάλεων καὶ ὑπουλοτέροις ἀλώπεκος καὶ τὴν κακίαν πλουσιωτάτοις ὅσον τά γε ἄλλα πενεστάτοις. Μόνα τὰ τῆς γῆς εὑρίσκομεν ἥμερα καὶ φιλάνθρωπα, ἅπαν ἀνθρώποις χρειῶδες πλουσιώτατα παρεχόμενα· ἀλλὰ καὶ τὰ ταύτης ἐξαγριοῦσιν οἱ ἄνθρωποι. Πάντα πρὸς θρῆνον κινοῦσι ψυχὴν φιλόκαλον καὶ τὰ πονηρὰ ὅσα περὶ ἀνθρώπους, ὅσα καινὰ καθ' ἡμέραν φύεται καὶ ὅσα γεγήρακε, καὶ τὰ χρηστὰ τὰ περὶ τὰ ἄψυχα, ἃ καὶ ὤλωλεν ἤδη καὶ ᾤχετο. 4. Τί ἄν σοι γράφοιμεν τὰ [τοῦ] περιπύστου ναοῦ; Ὡς τερέβινθος ἕστηκεν, ἀποβεβλημένη τὰ φύλλα αὐτῆς. Ἀναμνήσθητι τῶν περὶ τῆς τερεβίνθου, ὁποῖον ἀναγράφει τοῦτο τὸ δένδρον ὁ πολὺς τὰ θεῖα Βασίλειος, ὡς ἔστι πολυσπέλεχόν τε καὶ μακροστέλεχον, τοσοῦτον ἀκαλλὲς τὴν κόμην ἀποβαλὸν ὅσον ὡραῖον ὁπότε κομᾷ. 5. Μᾶλλον δὲ, ἵνα τὴν εἰκόνα ἐναργέστερόν σοι διατυπώσαιμι, ἀναλόγισαί μοι ζῷον τῶν ἡμῖν γνωρίμων εὐμέγεθες, πᾶσι μέλεσιν ἀναλόγως ἁρμοζόμενον, ὅθεν ἡ ὥρα καὶ τὸ κάλλος τοῖς ζῴοις ἐμπρέπειν πέφυκεν· εἶτα λιμῷ συντακὲν καί οἱ τὰ μέλη ἃ μὲν ἐξεστηκότα ὅσα ὀστώδη κατὰ τὰ ἄρθρα, ἃ δὲ συγκοιλανθέντα ὅσα σαρκώδη κατὰ τὰς λαγόνας καὶ τὰ τῶν ἐγκάτων κοιλώματα. Τόσην φέρει τὴν ἀμορφίαν ὅσην τὸ πρότερον εὐμορφίαν. 6. Γράφω σοι καὶ ἑτέραν εἰκόνα ἐκδηλοτέραν, ἀλλὰ δέδοικα μή σου τῶν ὀφθαλμῶν ἀνακινήσω τὸ δάκρυον. Ἔμβλεψον εἰς πρόσωπον μείρακος εὔχρουν, εὐτραφὲς, ἀστεῖον, μετὰ λευκότητος συμμέτρως ἐρυθραινόμενον, εἶτα δὴ τραύμασι κατεστιγμένον

1. *οὐχ' ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος οὐκ.*— 3. *συνοιμωγήσαντα.*— 9. *ἐξαγριοῦσιν.*— 13. *γράφωμεν. τοῦ* λείπει.— 14. *ἀποβεβλημένα. αὐτῆς.* — 17. *Ἐν τῷ Πάρνασσῷ ὁπόσον ἐκ παραρράματος τυπογραφικοῦ.* — 19. *ἀναλογίσαί μοι ζωὴν.* — 21. *ἐμπρέπειν.*

www.libtool.com.cn

Digitized by Google

καὶ τὰς παρειὰς ἰχῶρσι περιρραινόμενον καὶ τοὺς καλοὺς ὀφθαλμοὺς ἐξωδηκός, ἔστι δ' οὗ καὶ ἐρυθήματι λάμπον, ἵνα καὶ τὸ πρώην κάλλος ἐμφαίνοιτο. Τίς οὐκ ἂν ἐπὶ τοιούτῳ προσώπῳ, κἂν ἀτεγκτότερος εἴη λίθου, δακρύσειε, τὴν μὲν παροῦσαν ὁρῶν ἀμορφίαν, τὸ δὲ πρώην κάλλος ἐκ τοῦ λειψάνου συλλογιζόμενος;

7. Τοιαῦτα τὰ τοῦ ἡμετέρου περιπύστου ναοῦ. Τούτοις ἔνδον ἐγκλειόμενοι σκυθρωπάζομεν. Ἂν δὲ βαδίσαι δεήσειεν, ἵνα λαθικηδὲς ἡμῖν ἡ πορεία γένηται φάρμακον ὁποία τε ταῖς ψυχαῖς διάχυσις ἐκ τῶν τῆς γῆς χαρίτων ἐμφύεται, ἀνθοβαφοῦς ὁρωμένης καὶ ὄψιν ἡδυνούσης καὶ ὄσφρησιν, ἐνταῦθα ἡμῖν ὁ Πανόπτης ἐπιζητεῖται καὶ ὁ Λυγγεὺς, καὶ τὰς αἰωνίους ἀνακαλούμεθα || δυνάμεις, τὰ Πολυόμματα, ἵν' ἡμῖν ὀξυδερκοῖεν καὶ τὰ μετάφρενα. Καὶ ἵππου γὰρ φριμαγμὸς ἐπίτρομος καὶ τοῖς δειλοτέροις καὶ σκιὰ δένδρου τρόμον ἐντίθησιν. 8. Οὕτως ἡμῖν καὶ τὰ ἔνδον σκυθρωπὰ καὶ τὰ ἐκτὸς φοβερά. Μία μόνη παραψυχὴ, ὁ τοῦ ζῶντος τάφος, ἡ τοῦ μὴ λυθέντος κόνις, τὸ τοῦ ἠγαπημένου Θεολόγου, ἵν' οὕτως εἴπω, κενήριον. Ἀλλὰ καὶ τοῦτο φοβερὸν ἡμῖν· δεδοίκαμεν γὰρ καὶ ψαῦσαι τοῦ καθαροῦ οἱ ἀκάθαρτοι.

9. Ἐν τούτοις τὰ ἡμέτερα. Διὰ ταῦτα καὶ θρηνοῦμεν ἀνονήτως μεταμελόμενοι καὶ τὸ ἀπρομηθὲς ἡμῶν αὐτῶν καταψηφιζόμεθα, καὶ πολλοὺς ἐν φρονήσει κρίνοντες ὑπὲρ οὓς ἡμεῖς φρονῆσαι ἔστιν οἷς λελογίσμεθα καὶ πτέρυγας περιστερᾶς ἐπιζητοῦντες, ἵνα πρὸς ὑμᾶς καταπτάντες καταπαυσώμεθα.

10. Σὺ δὲ εἶης μοι ὑγιαίνων καὶ εὐθυμῶν, ἐξ εὐθυμίας εἰς εὐθυμίαν μεταβαίνων, ἐκ τῶν Ἀθήνησι χρηστῶν πρὸς τὰ ἐν τῇ Κωνσταντίνου μεταχωρῶν, οὐκ ἔχων ἃ προτιμήσειας.

11. Τὸ χείριστον τῶν ἡμετέρων καὶ τοῦτο, ὅτι μηδὲ δέχεσθαι προσλαλιὰν τῶν φιλούντων μηδὲ ἀντιδοῦναι δυνάμεθα, ἀλλ' ἀπευθεῖς ἐσμεν ὧν φιλοῦμεν καὶ ἄπυστοι ὧν φιλούμεθα.

2. *ἐξωδικὸς*.— 9. *λαθηκιδὲς*.— 13. || Κώδ. 10,α.— 14. *ὀξιδερκεῖεν*.— 22. *ἀπρόμηθες*.— 29. 30. *μηδὲ*.— 31. *ἐσμὲν*.

Digitized by Google

Διὰ ταῦτα ἀγνοῦντας ἡμᾶς ἴσθι τὰ καθ' ὑμᾶς καὶ ποθοῦντας μαθήσεσθαι ὅσα τε ἴδια ἡμῖν συνέβη καὶ ὁπόσα κοινῇ ἐπράχθη καὶ μάλιστα.

www.ibtool.com.cn

[Γεώργιος ὁ Τορνίκης]
τῷ μητροπολίτῃ Ἀθηνῶν
ἔτι διάκονος καὶ ὑπομνηματογράφος ὤν.

1. Ὡς ἡδεῖά σου ἡ φωνὴ καὶ ἡ λαλιά σου ὡραία, πανα-
γιώτατε δέσποτα, καὶ καθ' ἅπερ τοῦ ἁσματικοῦ τρυγόνος αἱ σιαγόνες σου ὡραιώθησαν. Ἡμῖν γοῦν τὸ πένθος ὃ τὰς σὰς Ἀθήνας ἐπένθησας εἰς τέρψιν ἐγένετο. Εἰ δὲ θρηνεῖν οὕτως ἡδὺς εἶ, πόσον ἂν σταλάξειας γάνος ταῖς ἀκοαῖς, χαριεστάτην ὑπόθεσιν μεταχειρισάμενος καὶ ἄλλον κόσμον ἀείσας καὶ λυδίαν ἁρμονίαν ἀνακρουσάμενος; 2. Εἰ γοῦν καὶ τἆλλα δυστυχοῦσιν Ἀθῆναι, ἀλλὰ γλώττης οὐκ ἀμοιροῦσιν ἀρχαιοτέρας, κατὰ τὸν πάλαι συνήθη νόμον αὐταῖς φθεγγομένης μεγάλῳ φθόγγῳ καὶ καθαρῷ καὶ χαρίεντι. Καὶ μή ποτε ἆρα καὶ τοῦτο τῇ πόλει μετὰ τοῦ τῆς ἐλαίας φυτοῦ ἀρχῆθεν δεδώρηται, λαμυρᾶς οὐκ ἀμοιρεῖν γλώττης καὶ μουσουργούσης σειρήνια; 3. Τοῦτο γὰρ καὶ πάλαι λαμπρῶς εὐτυχούσης τὸ μέγιστον ἦν εὐτύχημα καὶ νῦν τἆλλα δυστυχούσης ἐσχάτως, ὥςπερ καὶ τὸ φυτὸν τῆς ἐλαίας οὐκ ἀπολέλοιπε· καὶ κακοδαιμονοῦσα τὸ κράτιστον τῆς προτέρας εὐδαιμονίας εὐδαιμονεῖ, εἰ μὴ ἄρα καὶ διὰ τοῦτο μάλιστα ταύτην θεῖτό τις κακοδαίμονα, γλῶσσαν ἀτυχῶς εὐτυχοῦσαν τῶν αὐτῆς ἀτυχημάτων μεγαλόφωνον κήρυκα, τῆς Ἀριστείδου λαμπρότερον ἠχοῦσαν καὶ καθαρώτερον.

1. *καθ' ἡμᾶς.* — 2. *τὲ.*

Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ βιενναίῳ κώδικι, φ. 12,α - 12,β.

Τίτλος. *ὢν τ.* — 4. *ἡδεῖα.* — 5. *καθάπερ.* — 13. *ἄρα.* — 18. *ἀπολέλειπε.* — 20. *διατοῦτο. θεῖτο τὶς.* — 21. *αὐτῆς.*

Digitized by Google

4. Ἡμεῖς γοῦν, τοσοῦτον θελχθέντες τὰς ἀκοὰς ὡς μηδαμῶς ἐπιλείπειν αὐταῖς τὸν ἐκ τοῦ σοῦ φθόγγου γάργαλον, πυκνότερον ἠθέλομεν φθέγγεσθαι, ἵνα καὶ αὐτὸς ὡς Τιθωνὸς Τιθωνῷ ἢ ὡς ἄλλος συγγενὴς ὄρνες ἑτέρῳ συγγενεῖ ὄρνιθι πυκνότερον ἀντιφθέγγοιο, καὶ ἀεί σοί τι παρανατέλλοι θελκτήριον, ὑποθερμαῖνον τὸν τέττιγα τὴν τοῦ στήθους ἀεὶ μαγάδα συντονώτερον ἀνακρούεσθαι. 5. Νῦν δὲ, ὥσπερ ἀστέρων ἐπιτολας κατὰ μακροτέρας περιόδους τοῖς πρὸς σὲ βαδίζουσιν ἐντυγχάνομεν, βασκαίνοντος ἡμῖν, ὡς ἔοικε, τοῦ δαιμονίου, ἵνα μὴ, καί περ ἐν μέσῳ χειμῶνι πραγμάτων φερόμενοι, τοῖς μουσικοῖς τοῦ θεσπεσίου ὄρνιθος ἐνεαρίζωμεν ἄσμασιν. 6. Ἀλλὰ σύ μοι πυκνότερον λύε τὴν γλῶσσαν καὶ μὴ τρέφε τὴν βασκανίαν τῷ δαίμονι, σοῦ τε τὴν γλῶσσαν περιδεῖσθαι σπεύδοντι καὶ ἡμῖν τὰ σεμνὰ βασκαίνοντι θέλγητρα.

7. Ἔγραψας ἡμῖν, εἰ δεῖ κληρικὸν διγαμήσαντα καὶ ἑτέρῳ προσεπικληρωθῆναι ναῷ. Εὑρίσκομεν οὖν τοὺς ἱεροὺς κανόνας ὅλως ἱερᾶσθαι μὴ συγχωροῦντας τὸν δίγαμον καθ' οἱονδήτινα βαθμὸν, ὅτι μηδὲ σφραγῖδος ἱερατικῆς ἐστι δεκτικός. Εἰ γοῦν ἡ ἐπικλήρωσις [μετὰ] καὶ σφραγῖδος προβαίνειν εἴωθεν, οὐκ ἐκχωρηθήσεται· εἰ δὲ διὰ συγγραφῆς καὶ μόνης, οὐ κωλυθήσεται. Εἰ γὰρ ὁ ἀναγνώστης οὐκ ἀποκωεῖται δεγαμήσας τοῦ βαθμοῦ, οὐ κωλυθήσεται πάντως καὶ ἐν διαφόροις ναοῖς τὰ τοῦ βαθμοῦ ἐνεργεῖν. 8. Ἔγραψας ὅτι σύμφωνον γαμικόν τις συστησάμενος πρὶν λαβεῖν εὐχὴν ‖ μνηστείας συνεφθάρη τῇ μητρὶ τῆς ἐγγυηθείσης αὐτῷ γυναικὸς καὶ ζητεῖ τῆς θυγατρὸς ἀφέμενος λαβεῖν τὴν μητέρα. Φαίνεται γοῦν μοι τοῦτο οὐκ ἀκριβὲς εἶναι. 9. Καὶ πρὶν γὰρ νομοθετηθῇ ἐπὶ ταῖς μνηστείαις εὐχὴν τελεῖσθαι, διὰ συμφώνων καὶ μόνων τῆς μνηστείας συνισταμένης, τὴν μνηστὴν λαμβάνειν τοῦ υἱοῦ ὁ πατὴρ ἐκωλύετο καὶ ὁ υἱὸς τοῦ πατρός. Καὶ γὰρ [εἰ] καὶ μὴ εὐχὴ

5. *τί παρανατέλλη.* — 6. *τέττιγας.* — 17. *οἱονδήτινα.* — 18. *ἐστὶ.* — 19. *μετὰ* λείπει. — 20. *διαγραφῆς.* — 24. *τίς.* ‖ Κώδ. 12, 6. — 27. *νομοθετηθεῖ.* — 30. *εἰ* λείπει.

Digitized by Google

γέγονε μνηστείας, ἀλλ' οὖν μνηστὴ ὠνομάσθη τῷ συμφθαρέντι τῇ μητρί. 10. Ἀποστήσεται γοῦν καὶ τῆς μητρὸς καὶ τῆς θυγατρός. Ὅπου γὰρ ὁ μέγας Βασίλειος τὸν ἁπλῶς πορνεύσαντα, εἰ μὴ σφόδρα ἀντέχοιτο, μὴ πρὸς γάμον λαμβάνειν τὴν πορνευθεῖσαν διαγορεύει, πῶς ἂν ἔχοι χώραν τὸ παρὰ τῆς σῆς γραφὲν ἁγιότητος;

11. Ὃ κατέχειν παρ' ἐμαυτῷ ἔγραψάς μοι περὶ τοῦ ἐξαδέλφου μου κυροῦ Εὐθυμίου ἔκπυστον ἤδη γέγονεν ὡς τελεσθὲν, καὶ διὰ τοῦτο ὤκνουν δηλῶσαί σοι τὰ δοκοῦντά μοι. Πλὴν ἀλλὰ καὶ οὕτω γράφω. Ἐμοὶ θελητὸν ἦν προσκαρτερῆσαι τὸν κυρὸν Εὐθύμιον τῇ μεγάλῃ τοῦ θεοῦ ἐκκλησίᾳ, καὶ τὴν προκοπὴν αὐτοῦ οὐ διὰ μακροῦ γενήσεσθαι, ἴσθι, ἐκαραδόκουν. Τῇ τε γὰρ ἁγιωσύνῃ σου ἠγαπημένος ἐστὶ, μεγάλην ἰσχὺν ἐχούσῃ συνεργίας καὶ ἀντιλήψεως, καὶ ἡμεῖς, εἴ ποτε δοθείη παρὰ θεοῦ τις ἰσχὺς καὶ ἡμῖν, τίνος ἑτέρου ἀντιποιήσασθαι μᾶλλον ἔχομεν ἢ πάντως αὐτοῦ τὸ πλέον, ἵνα μὴ λέγω τὸ πᾶν, ἵν' εἴη τοῦ ἡμετέρου γένους ζώπυρον ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ καὶ τὰ αὐτὰ καὶ αὐτὸς δράσειε μεθ' ἡμᾶς, εἴ πού τις ἐξανασταίη ἡμέτερος; 12. Εἰ δ', ἴσθι, καὶ περικοπείησαν αὐτῷ τὰ ἡμέτερα, ἀλλ' ἣν ἂν θεὸς αὐτῷ, μετὰ τῆς αὐτοῦ καὶ σπουδῆς καὶ ἐνεργείας καὶ καταστάσεως τὰ ἀγαθὰ προνοούμενος. Ταῦτα τὰ ἐμὰ ἐπὶ τῷ κυρῷ Εὐθυμίῳ. Εἰ δ' αὐτὸς προβαλεῖταί μοι τὰ τῆς δημώδους παροιμίας, ὡς ἄρα προφθάνει ὁ τὴν ἄωρον καρπιζόμενος ἄνθην τὸν τὰ πέπονα ἐκδεχόμενον, ἀλλ' ἐμοὶ γοῦν οὐκ ἀρεστὰ φθέγγεται.

13. Τῷ κομίζοντι τὸ παρόν μου γράμμα ὀφείλω μὲν καὶ ὡς συγγενεῖ προσφιλοῦς καὶ λίαν συνήθους μοι, ὀφείλω δὲ καὶ ὡς γραμματοκομιστῇ ἐντυχὼν, πάλαι που ποθῶν καὶ ἀναζητῶν. Ἀξιῶ γοῦν πᾶσαν τὴν ὀφειλὴν αὐτῷ καταβαλέσθαι τὴν σὴν ἁγιότητα καὶ γενέσθαι αὐτῷ πᾶν ὅ τι βεβούληται. Βουλήσεται δὲ οὐδὲν δυσχερές, ἀλλ' ἢ τὸ σὸς κεκλῆσθαι

8. *γέγονας.* — 9. *διατοῦτο. δηλῶσαι. δοκοῦντα.* — 15. *τίς.* 18. *που.* — 21. *ἐνεργίας.* — 22. *προβαλεῖται.*

www.libtool.com.cn

Digitized by Google

καὶ τῆς σῆς ἀπολαύειν προσπαθείας καὶ οἰκειότητος. Ἐντεῦθεν δ' αὐτῷ πάντως πάντα συμβήσεται τὰ χρηστότερα. Προσαγορεύω πάντας τοὺς τῆς ἁγιωσύνης σου. Ἡ ἁγία εὐχή σου μεθ' ἡμῶν εἴη.

www.liptool.com.cn

[Γεωργίου τοῦ Τορνίκη] τῷ ἱερωτάτῳ μητροπολίτῃ Ἀθηνῶν.

1. Ἃ μὲν ὁ χρόνος ἤνεγκε, παναγιώτατε δέσποτα, οὐ κατὰ τὸν Ἐκκλησιαστοῦ λόγον, ὡς οἶομαι, τί τὸ γεγονὸς φάσκοντος ὅτι αὐτὸ τὸ γενησόμενον καὶ τί τὸ πεποιημένον ὅτι αὐτὸ τὸ ποιηθησόμενον, ἀλλ' οἷα μήτε γενέσθαι τὸν πρότερον χρόνον ἐκ τῶν ἱστοριῶν μεμαθήκαμεν μήτε γενήσεσθαι τῷ μετέπειτα στοχαζόμεθα. Μέτρον ἐπιστολῆς ὑπερπέπαικε, μᾶλλον δὲ, εἰ χρὴ τἀληθὲς εἰπεῖν, τὰ μὲν ἔκφορα τούτου τὴν ἡμετέραν γραφὴν ἔφθη, τὰς ἀκοάς σοι περιηχήσαντα, τὰ δὲ κρυφιώτατα χάρτης καὶ πίναξ οὐκ ἐμπιστεύεται.

2. Οἶδας γὰρ ὅτι καὶ τὰ τελούμενα πάλαι καὶ τὰ μυούμενα ὀφθαλμοῖς ἢ ἀκοαῖς ἐμπεπίστευτο, εἰ δέ ποτε καὶ γράμμασιν ἐγκεκόλαπτο, ἀλλ' οὐ τοῖς κοινοτέροις οὐδ' οἷς ἐγράφετο τὰ ἀνθρώπινα. Οἶδας τὸ παρ' Ἑβραίοις ἀνεκφώνητον, τὸ τετράγραμμον, καὶ τὰ παρ' Αἰγυπτίοις τε καὶ Χαλδαίοις μυστικώτερα ἱερογλυφούμενα. 3. Διὰ τοῦτο τὰ νῦν μὲν ταυτὶ σιγῇ τιμάσθω· γένοιτο δὲ κατὰ πρόσωπον ὀφθέντας ἀλλήλοις στόμα κατὰ στόμα προσομιλῆσαι καὶ ταῦτα θαρρῆσαι ἃ τυχὸν ἑτέροις οὐκ ἐθαρρήσαμεν.

4. Τὰ δὲ ἡμέτερα μάνθανε, ἀλλὰ μὴ δυσχεράνῃς, μηδὲ ῥᾳδίως καταψηφίσαιο μωρίαν ἢ ἀπειρίαν, μηδὲ φρεναπατωμένους νομίσειας ἢ μετεωριζομένους ἐν ὀφθαλμῷ ἢ πορευομέ-

Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ βιενναίῳ κώδικι, φ. 14,α - 14,β.

18. τὲ.— 19. διατοῦτο ταυτ̃ν.— 23. 24. μὴδὲ.

Digitized by Google

www.libtool.com.cn

νους παρ' ἑαυτοῖς ἐν μεγάλοις κατὰ διάνοιαν, ἀλλ' ὅπερ ἡμᾶς ἤδεις, ὅτι περ οὐδὲν αὐθεκάστῳ γνώμῃ πράττειν εἰώθειμεν, τοῦτο κἀπὶ τοῖς παροῦσι περὶ ἡμῶν ἔχε, ὅτι μηδὲν παρ' ἑαυτῶν ἐπεπράχειμεν ‖ , ἀλλὰ τοῖς εἰδέναι καὶ φιλεῖν ἡμᾶς πιστευομένοις ἠκολουθήσαμεν. 5. Τί οὖν ἐστιν ὅ φημι; Εἰς τὴν ἐκκλησίαν Κορίνθου παρὰ τοῦ πνεύματος ἐκλήθημεν καὶ ἡμεῖς μετὰ πρῶτον τὸν ῥεφερενδάριον κῦρ Στέφανον καὶ πρὸ τοῦ τρίτου τοῦ πρωτεκδίκου, καὶ τῷ τῆς ἀποστολῆς ἐπεμπόμεθα πνεύματι. Καὶ πῶς ἄν σοι τοῦ λογισμοῦ τὴν ταραχὴν διαγράψαιμι, τὸν σάλον, τὰ κύματα ; Ἔκνους ἐγενόμην, μὴ ἀπιστήσῃς, ἔλος πρὸς ὑμᾶς ἐφερόμην καὶ μάλιστα τὸ τῆς μητρὸς καθεῖλκε φίλτρον, καὶ ἤδη παρ' ἐμαυτῷ τὸ βουλευόμενον ἔστησα. Ἀλλὰ μετέστην, ὅτι μὴ φθάσας ὠμώμοκα.

6. Παρακεκίνημαι δὲ τοῦ βουλεύματος [ὑπ'] ἀνδρὸς ἑταίρου καὶ συνετοῦ καὶ τὰ παρ' ὑμῖν ἠκριβωκότος σοφαῖς καὶ πιθαναῖς εἰσηγήσεσιν. Ὁ κῦρ Θεόδωρος οὗτος ὁ Παντεχνής. Τούτῳ πεισθέντες ἀπέστημεν ἐξ ὑμῶν καὶ μένομεν ἐν οἷσπερ ἦμεν ἀκίνητοι, οὐκ οἶδ' ὅπως τῇ φορᾷ τῶν πραγμάτων ἀπαχθησόμενοι, ἃ μέχρι καὶ δεῦρο μεμενήκασιν ὡς τὸ ἀπ' ἀρχῆς ἀναλοίωτα, παντὸς τοῦ εἰς προστασίαν [τῆς] ἐκκλησίας κληθέντος τὴν κλῆσιν ἀποθεμένου.

7. Τοιαῦτα μὲν τὰ ἡμέτερα· τὰ δὲ περὶ τῶν σῶν ὁ πρωτοκουροπαλάτης ὁ ἀδελφός σου πάντως ἐδίδαξέ σου τὴν ἱερότητα. Σὲ γὰρ πρῶτον ὑποκνίζειν ὁ πολύφημος ἤρξατο· εἰ δὲ καὶ ἐς σὲ καταλήξειε, τοῦτο τοῖς πολλοῖς περιάδεται. Θρασύς ἐστιν ὁ δειλότατος καὶ σύνθετος ἐκ δυοῖν κακῶν θρασύδειλος γίνεται, τοὺς παρόντας καταψῶν καὶ τοῖς ἀποῦσιν ἐπεμβριμώμενος. 8. Τοῦτο γάρ ἐστιν αὐτοῦ τὸ σοφόν· ἐπανορθοῦσθαι τὰ τῶν ἄλλων δοκεῖ ὁ μηδέποτε τὴν εὐθεῖαν βε-

4. ‖ Κώδ. 14,6. *πεπιστευμένοις*, εἶτα ἀποσβεσθέντων τῶν δύο πρώτων γραμμάτων.— 7. *ῥαιφερενδάριον*.— 9. *ἄν σου*. — 14. *ὑπ'* λείπει. *ἑτέρου*. — 15. *πιθαναῖς* ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος *πεισθαναῖς*.— 16. *τούτῳ* ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος *τοῦτο*.— 20. *τῆς* λείπει.— 26. *ἐστὶν*,— 29. *εὐθεῖαν*.

Digitized by Google

βαδικῶς καὶ τὴν βούλησιν ἐκπεραίνει καθ' ὧν ἐμήνισε, συμπαραμιγνὺς καὶ δικαίωμα. Ἐφ' ᾧ καὶ λίαν χαίρει καὶ ἐπαγάλλεται, ὡς τοῦτο πρῶτος ἀνακαλύψας κρυπτόμενον. Ἐντεῦθεν ἤρξατο, οὐκ ἴσμεν δ' εἴς ὅ τι τὰ κατ' αὐτὸν συμπερατωθῇ.

9. Τὸν παρόντα ὅτι μέν ἐστιν ἡμέτερος οἶδεν ἡ ἁγιότης σου· ὅτι δὲ καὶ συνετὸς καὶ τοῖς εὖ πεποιηκόσιν εὐχάριστος, καὶ τοῦτο οὐκ ἀγνοεῖς. Ὁ γοῦν πρὸς αὐτὸν δράσειας, πρὸς εὐχάριστον ἴσθι δρῶν καὶ ἀνακηρύττειν εἰδότα τὰς εὐποιίας καὶ ἀντιδρᾶν, εἴ που δύναιτο, βεβουλημένον. 10. Ἀλλὰ καὶ ὁ ἐντεῦθεν εὐλαβὴς ἱερεὺς Δημήτριος ὁ Πλευρίτης, ἐκ τῶν σῶν Ἀθηνῶν γεγονὼς, τῆς σῆς αὐτόθι προσδεῖται συνάρσεως. Ἔστι μὲν γὰρ αὐτῷ παρὰ σοὶ ἀδελφὸς τῷ κλήρῳ τῆς ἐκκλησίας τεταγμένος, οὐκ ἀδελφὰ δὲ τούτῳ φρονεῖ οὐδὲ φίλα, τῆς πατρικῆς ἀποξενῶν κληρονομίας, κατασπαθῶν μὲν αὐτὸς τὴν ὁμόκληρον οὐσίαν, τοῦτον δὲ πενόμενον ἐν ξένῃ περιτρῶν, πολυπόνοις διακονίαις πρὸς τὸ ζῆν ἐκτριβόμενον. 11. Ὑπὲρ τούτου τὴν σὴν ἀξιοῦμεν ἁγιωσύνην, τῷ δικαίῳ δοῦναι χεῖρα παρακαλοῦντες, καὶ ᾧ τὰ πρεσβεῖα δέδωκεν ἡ φύσις, τοῦτον μὴ παραλιπεῖν τῶν ἴσων στερούμενον. Ἀλλὰ τί τὴν εὐθεῖαν εὐθύνω πλάστιγγα, ἐς τί δὲ τὸν κανόνα παραξέειν ἐπιχειρῶ; Εὐθείας οἶδ' ὅτι τὰς ψήφους ἐξενέγκῃς καὶ οὐκ ἀφήσεις ἀδικεῖσθαι τὸν ἀδικούμενον. Ὡς ἐξ ἡμῶν πρόσειπε τοὺς ἡμετέρους καὶ σοὺς, τὸν ἐμὸν αὐτάδελφον, τὸν ἐμὸν ἐξάδελφον, εἴ περ ἔτι αὐτόθι ἐστίν.

Τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτόν.

1. Μακρὸς ἐξ οὗ χρόνος ἀλλήλοις ἐσιωπήσαμεν, πανα-γιώτατε δέσποτα· ἐγὼ μὲν ὅτι μὴ γραμματοκομισταῖς ἐνε-

1. *ἐμήνισας.*

Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ βιενναίῳ κώδικι, φ. 14,6 - 15,α.

β *α*

25. *χρόνος ἐξ οὗ.*

Digitized by Google

τύγχανον, ἡ δὲ [σὴ] ἀγιότης οὐκ οἶδα δι' ἣν τινα τὴν αἰτίαν. Τὰ μὲν κατὰ σὲ χαίρειν ἡμᾶς ποιεῖ, παρὰ τῶν αὐτόθι καταγγελλόμενα. ὁποῖα καὶ τῆς σῆς ἀξίας ἐπάξια καὶ ὁποῖα καὶ ἡμεῖς εἰδομεν. 2. Καὶ τοὺς πολλοὺς μὲν ἐκπλήττει, ἄλλα περὶ σοῦ φρονοῦντας, ἐκ δὲ τῶν πραγμάτων ἐλεγχομένους καὶ χρυσολογεῖν ἀεί σε νομίζοντας, ὁποῖα κακήγοροι γλῶσσαι καὶ γνῶμαι περὶ τῶν ἐν μέσῳ στρεφομένων καὶ φρονοῦσι καὶ φθέγγονται, ὅτι σοι κατὰ ποταμὸν αἱ χεῖρες τὸν χρυσὸν ῥέουσι καὶ τὸν Ἐλέου βωμὸν ἄντικρυς τοῖς Ἀθηναίοις καινίζεις πάλαι κατεστραμμένον, ὡς περὶ σὲ καινοῦ τινος ἀκούοντες ἀπιστοῦσι καὶ ὡς καταπλῆγες ἑστᾶσιν ἐν τῷ ἀκούειν ἐνεοί τε καὶ ἄφθογγοι φθόνῳ πλέον ἢ θαύματι. 3. Ἡμεῖς δὲ, τὸ δένδρον εἰδότες, τοὺς καρποὺς ἐθαυμάζομεν. Ἀλλὰ τὴν τοῦ Κυρίου φωνὴν καὶ διὰ τῶν σῶν ἔργων εὑρίσκομεν ἀληθεύουσαν καὶ τὸ κάλλος τῶν τέκνων κατανοοῦμεν ἐκ τοῦ γεννήσαντος· κἄν τις τἀναντία τῶν ἄρτι λεγομένων ἐκήρυττεν, οὐκ ἂν κατέπεισεν, εἰ διερρήγνυτο, ἐκ τῆς καθαρᾶς πηγῆς οὐ βόρβορον βλαστάνειν εἰδότες οὐδ' ἐξ ἀμπέλου χρηστῆς βάτον ἢ ἄκανθαν φύεσθαι.

4. Τὰ μὲν οὖν σὰ τοιαῦτα καὶ ταῦτα χαίρομεν οἰκειούμενοι. Τὰ δ' ἡμέτερα ‖ τί ἀντιγράφοιμι; Οὐκ ἔστιν ἐφ' ὅτῳ γῆθος ἡμῖν ἀνατέλλει, ἀλλὰ μὴ σκυθρωπή τις κατήφεια. Τὰ αὐτόθι οἶδας, τὰ ἐνθάδε μανθάνειν ἔχοις. Εἴ πού τι χρηστὸν ἀναβλαστάνον ἡμῖν φανείη, ὥσπερ τις ἄρτι κόκκος ἐν ληΐοις τρεφόμενος ἀνεμόφθορος ἀθρόον εὑρίσκεται, καὶ ταῖς γλώσσαις τῶν πολλῶν εὐτυχοῦντες τοῖς πράγμασι πάντων ἐσμὲν ἀτυχέστεροι, τοῦτο πλέον προσκτώμενοι ὅτι τοὺς οὐκ οἶδ' ὅθεν ἡμῖν φθονοῦντας ἀνερεθίζομεν ὡς ἐπιβουλεύειν ἐπιχειρεῖν

1. *σὴ* λείπει. — 2. *καταγγελόμενα*. — 4. *ἤδομεν* διορθωθὲν εἰς *ἤδομεν*. — 18. *βάτον* διορθωμένον δι' ὠχροτέρου μέλανος εἰς λέξιν ἄλλην ἀδιάγνωστον, ἀλλ' ἄνευ ἀνάγκης, ὡς ἔμοιγε δοκεῖ. — 21. ‖ Κώδ. 15,α. *ἐφότω*.— 22. *σκύθρωπή*.— 23. *εἴπου τι*. — 24. *ὥσπερ*. *ληΐοις* ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος *λῃΐα*.— 25. *ἀνεμοφθόρον*. *γλώσσαις* ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος *γλῶσσαις*.

www.nbtool.com.cn

Digitized by Google

παθεῖν τι χρηστὸν ἐλπιζομένοις, καὶ ἀπὸ λογισμῶν ἀξίας ἡμῖν χαριζόμενοι σπεύδουσιν ἀποκρούεσθαι τὰ μηδὲ παρ' ἑαυτῶν ἐλευσόμενα, συνεργοὺς εὑρίσκοντες καὶ ἡμᾶς, ὅτι μὴ μετὰ διπλόης ἀναστρεφόμεθα, ἀλλ' ἐν ἁπλότητι πορευόμεθα, παρέχοντες ἀφυλάκτους ἑαυτοὺς τοῖς ἐπιβουλεύουσιν.

5. Ὅπως ὁ δεσπότης ἡμῶν τοῖς σοῖς ἐγκοτεῖ ἐκ τῶν περὶ τοὺς σοὺς πραχθέντων μεμάθηκας. Εἰ δὲ καὶ ἡμᾶς τοῖς σοῖς ἐγκαταριθμεῖται οὔπω μὲν ἐξέφηνεν, οἱ δὲ νουνεχέστεροι συλλογίζονται. Ἐκ τῶν ἄνω γὰρ ἀρξάμενος μέχρις ἡμῶν τὰς σφραγῖδας ἔστησεν, οὐδὲν μὲν ἀπεχθὲς ἐκφαίνων οὐδὲ κρύπτων, ὡς φασιν οἷς ἀνακαλύπτει τὰ κρύφια, ἄλλοι δ' ἄλλας αἰτίας καταμαντεύονται. 6. Ἐμοὶ δὲ δοκεῖ ὅτι ταῖς σεσηπυίαις χαίρει θριξὶν, ἡμῖν δ' οὔπω κατασεσήπασιν αὗται, οὐδ' εὐρυπώγωνές ἐσμεν ἢ λευκότριχες, περὶ ἃ κέχηνε πλέον ἢ περὶ χόρτον καὶ βούτομον, τὰ τούτοις τρεφόμενα. 7. Πολὺν ἂν ἐκίνησά σοι τὸν γέλωτα, εἰ θαρρεῖν εἶχον τοῖς γράμμασι τὰ πραττόμενα. Νῦν δὲ ἀλλὰ χαῖρέ μοι τὴν θείαν ὄντως χαρὰν, ταῖς τῆς ὑπεράγνου Παρθένου ἐνθειαζόμενος χάρισι καὶ ὑπὲρ ἡμῶν αὐτὴν ἱλασκόμενος. 8. Ηὐχαρίστησά σοι ὅτι μὴ τὰ κατὰ τὸν αὐτάδελφόν μου κῦρ Λέοντα ἐδήλωσάς μοι, καὶ τούτοις τὴν σὴν σιωπὴν ἐπιγράφομαι. Τέως δ' οὖν ἀλλὰ μή μοι μέμψῃ, ποιεῖν ἀξιοῦντι ἅπερ ποιεῖς, μηδὲ ἀποκνήσῃς τῶν ἡμετέρων ἀντιποιούμενος. Κἂν γὰρ καὶ ἡμεῖς τῶν σῶν οὐχ ὑπερμαχώμεθα, ἀλλ' ἴσθι πλέον αὐτῶν τῶν ἀδικουμένων πληττομένους ἡμᾶς, ὅτι τὴν παρρησίαν καὶ ἄκοντες ἀφαιρούμεθα· καὶ πρὸς μόνην γὰρ εὐνοίας ὑπόνοιαν ἐρεθίζεται.

---

1. *τί*.— 2. *μηδὲ*.— 13. *κατασεσήπασιν* κατὰ διόρθωσιν δι' ὠχροῦ μέλανος ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος *κατασεσίπασιν*.— 14. *εὐρυπώγωνες ἐσμὲν*.— 17. *χαῖρε*.— 22. *μηδὲ*.

Digitized by Google

www.libtool.com.cn

Τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτὸν ἐκ τοῦ Δυρραχίου ὑποστρέψαντα.

1. Ἥσθην τῇ ἐπανόδῳ σου, παναγιώτατε δέσποτά μου, πῶς ἂν εἴποις, ἥσθην καὶ τὸν καινουργὸν ὕμνησα θεὸν τὸν καὶ διὰ θανάτου ζωογονοῦντα καὶ διὰ κλύδωνος σώζοντα καὶ τὸ τῆς Προνοίας τεθαύμακα παναλκὲς, πάσης ἀρχῆς ἐξουσίας κατανοῶν ἰσχυρότερον. 2. Καὶ τοῦτο δὴ ἄρα ἐστὶν ὅ φησιν ὁ ἅγιος Ἡσαΐας ὅτι οὐκ εἰσιν αἱ βουλαὶ καὶ αἱ ὁδοὶ τοῦ θεοῦ ὥςπερ αἱ βουλαὶ τῶν ἀνθρώπων καὶ αἱ ὁδοί· καὶ ἄλλα μὲν ἄνθρωποι βουλευόμεθα, ἄλλα δὲ θεὸς ἄνωθεν κραίνει. 3. Καὶ τοίνυν θεῖα τὰ σὰ κἀκ τῶν προτέρων καὶ οὐκ ἀνθρώπινα λογιζόμενος, ἐκ τούτων τῶν ὑστέρων ἐπὶ πλέον τὴν ψῆφον ταύτην ἐπισφραγίζομαι, καὶ εἰ μὴ μέ τις ὀνομάσειν ἔμελλεν ὀνειρόφρονα, τοῦτον δὴ τὸν ἐμὸν ὄνειδον ὃν ἑτέρους πολλάκις αὐτὸς ὠνείδισα ταῖς προαγούσαις περὶ σοῦ προφητείαις, ὃ τῷ Τιμοθέῳ Παῦλός φησιν, καὶ τὰ ἐμὰ προσεθέμην ἄν. 4. Νῦν δὲ ἀλλὰ γὰρ τί δή ποτε χρὴ συμβούλοις καὶ ὀνείροις ἀποσεμνύνειν ᾧ θεῖα πάντα τὰ συμβαίνοντα προφανῶς; Χαῖρέ μοι, καὶ ἀντὶ τοῦ Καπιτωλίου καὶ τοῦ Ἀππίου Φόρου καὶ τῶν Τριῶν Ταβερνῶν ἅπερ ἐξ Ἰταλίας ἂν ἐληλύθεις ἡμῖν σαφῶς ἐξηγούμενος, τοῖς ἑλληνικοῖς ἐντρύφα θεάμασι, καὶ ἀντὶ τῆς βαρβάρου γλώττης καὶ ἀλαζόνος τῆς περικεκομμένης Ἀτθίδος κατεμφοροῦ. 5. Καὶ γέλα μὲν, εἴ γε βούλοιο, τῷ γέλωτι δὲ προσεπιμίγνυέ μοι καὶ δάκρυα ἀντὶ τῆς πάλαι σοφίας, ἀντὶ τῆς ἐλευθερίας, ἀντὶ τῆς εὐγενοῦς γλώττης καὶ λαμυρᾶς εἰς ὅσον ἀσοφίας καὶ ἀμουσίας, εἰπεῖν

Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ βιενναίῳ κώδικι, φ. 15,α - 16,6.

Τίτλος. *πρὸς αὐτὸν.* — 6. *φησὶν. οὐκ εἰσὶν.* — 9. *θεῖα.* — 11. *μέ τις.* — 14. *παῖ.ἰος φησὶν.* — 17. *χαῖρε.* — 18. Ἡ λέξις *ταβερνῶν* γεγραμμένη δι' ὠχροῦ μέλανος. — 21. *ἀττίθος.* — 24. *σοφίας.*

Digitized by Google

δὲ καὶ δουλείας ὁ σὸς κλῆρος κατελήλυθει διανοούμενος· καὶ ὅπου Σωκράτεις καὶ Πλάτωνες καὶ οἱ ἀμφίγλωττοι Ζήνωνες καὶ μετ' ἐκείνους Ἀριστοτέλης καὶ ὁ ἐκείνου χορὸς τὰς σεμνὰς ἐποιοῦντο διατριβάς, χαλκέας βλέπων καὶ σιδηρέας περὶ ῥαιστῆρα πονουμένους καὶ ἄκμονα, μὴ δακρύων ἄνευ καὶ στεναγμάτων παράτρεχε.

www.libtool.com.cn

6. Ἀλλὰ γὰρ δέδοικα μὴ καὶ πάλιν φθονερὸν ἐν τούτοις με προσερεῖς, ὅτι σοι περιαιρῶ τὰ τερπνὰ καὶ τὴν ἡδονὴν παρακλέπτω, πολλὰ τὰ λυποῦντα προσεπιῤῥίπτων καὶ προσεπιχραίνων σου τὸ μακάριον. Χαῖρέ μοι τοίνυν καθαρὰν εὐφροσύνην καὶ θείαν καὶ παντὸς ἀλγύνοντος ἄμικτον, τοῦ θείου φωτὸς ἀπολαύων ὃ τοῦ εἰς γῆν ἐληλυθότος προαιωνίου φωτός ἐστιν ἀπορρώξ, τοῦ πάντα φωτίζοντος ἄνθρωπον εἰς τὸν κόσμον ἐρχόμενον‖. 7. Ἀντιπαράβαλέ μοι τὰ σὰ τοῖς ἐν Παλαιστίνῃ καὶ τῇ κατὰ περίοδον ἐνιαύσιον τὴν παρὰ σοὶ διηνεκῆ τοῦ θείου φωτὸς παρουσίαν τίθει παράλληλον. Ἄφες ἔρρειν τὴν πάλαι σοι πολιοῦχον τὴν Παλλάδα καὶ Ἀγελείην, τὴν ἄσεμνον παρθένον τὴν ἐκραγεῖσαν ἐκ κεφαλῆς, Ἡφαιστείου πελέκεως κρούμασιν, ἐκ θεοῦ καὶ γεννῶντος καὶ τίκτοντος οὐκ ἐξ ὀσφύος, οὐδ' ἐκ γαστρὸς, ἀλλ' ἐκ μηροῦ τε καὶ μήνιγγος. 8. Ἔχεις πολιοῦχον τῆς πάσης οἰκουμένης . . . . . καὶ θεὸν ἀληθῆ τεκοῦσαν, οὐ μυθευόμενον. Μή σοι τὰ ὦτα παρακτυπείτω Δημοσθένους ἠχὼ καὶ Ἰσοκράτους σειρὴν ἄλλων τε σοφῶν Μοῦσαι Καλλιόπαι καὶ καλλικέλαδοι. Διὰ τοῦτο [μὴ] τὰ παλαιά σε καταπλητέτω τῆς μητροπόλεως τὸν φιλορήτορα καὶ φιλόμουσον. 9. Ἔχεις τὸν Παῦλον δημηγοροῦντα καὶ τοὺς φιλοκαίνους τοῖς καινοτέροις χειρούμενον διηγήμασι. Κάθισον ἐν Ἀρείῳ Πάγῳ, ἀνάπτυξον τῶν σῶν ῥημάτων τὰ πολύστιχα πυξία, μὴ λαμπρὰν οὕτως εὑρήσεις δημηγορίαν ἄγραπτον ὁποίαν

10. *χαῖρε.* — 12. *φωτὸς ἐστὶν.* — 14. ‖ Κώδ. 15,6. — 15. *σοῦ.* — 22. Ἐν τῷ κώδικι μένει χῶρος ἄγραφος ὡσεὶ εἴκοσι καὶ πέντε γραμμάτων. — 25. *μὴ* λείπει. — 30. *λαμπρὸν.*

Digitized by Google

τοῦ σκηνορράφου, τοῦ τῆς ἐκκλησίας ῥήτορος Παύλου, τοσοῦτον δυνηθεῖσαν, ὡς καὶ αὐτῶν ἐξαναστῆσαι θρόνων τοὺς μετὰ ὀρρύος φιλοσόφου καὶ φρονήματος ἀσόφου δικάζοντας.

10. Οὕτω τῶν σῶν Ἀθηνῶν τῶν προτέρων τὰ δεύτερα λαμπρότερα καὶ σεμνότερα, οὕτως οὐ φθονερὸς ἐγὼ τὰ πάσης οἰκουμένης χαριζόμενός σοι λαμπρότερα. Ἀπόλαυε τοίνυν τῶν σεμνῶν τούτων χαρίτων, τὴν ἀγαθὴν καὶ θείαν εὐφροσύνην καρπούμενος, τὰς σὰς Εὐμενίδας ἐπιπέμπων τοῖς χαιρεκάκοις, μᾶλλον, δὲ, οὐ γὰρ κατὰ τοὺς [παρὰ τῷ] θείῳ Ἡσαΐᾳ τα- λανιζομένους ἄρχοντας διώκεις καὶ αὐτὸς ἀνταπόδομα, τῇ θείᾳ περιφραττόμενος δεξιᾷ, ἵνα βαλλόμενος μένῃς ἄτρωτος, ἐξαιτούμενος καὶ ἡμῖν παρὰ θεοῦ τὰ σωτήρια καὶ τὰς σὰς εὐχὰς ἀποτροπαίους ἡμῖν δωρούμενος τῶν ἐνδιαβαλλόντων ἡμᾶς, ἐπεί περ ἀγαθωσύνην διώκομεν. 11. Τί γὰρ βούλει καὶ αὐτά σοι διηγήσομαι τὰ ἐμὰ, μᾶλλον δὲ τὰ σά, Ἀλλ' ὅρα μὴ πλέον ναυτιάσῃς ἢ ὅτε σοι τὸ Ἰόνιον ἠγριαίνετο καὶ τὰ κύματα ἐπωρύετο, ἵνα μὴ παρήσω τὴν ἀναιδῆ τοῦ ἀγενοῦς πλήθους τῶν Ἁγιοσοφιτῶν καθ' ἡμῶν ὁρμὴν ὡς μικροῦ καὶ χεῖρας ἐπιβαλεῖν ἀπειλῆσαί τε καὶ ἐπιχειρῆσαι, ὅτι τοῦ μακαριωτάτου δεσπότου πρὸς θεὸν ἐκδημήσαντος, ἐκείνων ἐμπορικῶς μὴ πειθομένων ἀπονεῖμαι τῷ κειμένῳ τὰ ἔσια, πρὸς τὸν ἀναιδέστερον λαλοῦντα θρυσύτερον καὶ ἡμεῖς ἐφθεγξάμεθα, ζήλῳ κατὰ θεὸν κινούμενοι. Οὐ γὰρ κατὰ τοὺς μεγαλοψύχους ἡμεῖς τὸν πόδα χαλῶντες οἴδαμεν πλεῖν. 12. Καὶ ἵνα τὴν οὐκέτι κρυπτομένην κατὰ τὴν ψυχὴν ἀγενεστάτου Πανευγένου παραλίπω κατάρρησιν, ὅτι ταῖς προτέραις βλασφημίαις καὶ ταύτην προστέθεικε. . 13.(Τοῦ γὰρ μακαρίτου δεσπότου τὴν δεξιὰν ἐν τῇ νήσῳ μελανθέντος, ἢ τυχὸν οὕτω τῆς χειρὸς ὡς ἀκρωτηρίου προτέρας ἀπονεκρωθείσης ἢ, τὸ γοῦν ἐμοὶ δοκοῦν, ὅτι περ ταύτῃ τῇ χειρὶ σχοίνῳ ἀπῃωρημένῳ προσερειδόμενος τὸ σῶμα μετέστησεν, ἐξ οὗ πάντως καὶ ἐπιέζετο, ἐκεῖ τοῦ

9. *παρὰ τῷ* λείπουσιν.— 18. *ἁγιοσοφιστῶν*.— 19. *ἐπιβαλλεῖν ἀπειλῆσαί τε*. — 22. *φθεγξώμεθα*. — 25. *ἀνεγενεστάτου*.

Digitized by Google

πιεσμοῦ κατὰ λόγον ὕλης ἐπίρροια πρὸς τὸ πιεζόμενον καταφέρεται, ἐξ ἧς καὶ ἡ μέλανσις [γέγονε], τοῦ παθόντος μὴ κρύψαντος . . . . . .
αὐτῷ τὸ συνειδὸς ἐκέντει, ἐμοὶ δοκεῖν, κἀκ τῶν παρισταμένων [τινὸς] εἰς ἔννοιαν τούτου ἐληλυθότος· παρίστατο γὰρ ὁ Σίδης τε καὶ ὁ Ἡρακλείας καὶ ὁ πρώην Κύπρου Ῥοΐδης· καὶ αὐτὸς οὕτω παρατυχὼν, τῶν οὐκ ἀγαθῶν χειροθεσιῶν εἶναι τοῦτο σύμβολον εἰρηκότος καὶ «ὁρᾶτε τί ποιοῦσιν αἱ χειροτονίαι» μικρῷ ἄσθματι φθεγξαμένου, ὁ πάντα χρηστὸς τῶν Βογομίλων εἶναι καὶ τοῦτο τὸ πάθος προαπεφοίβασε καὶ αὐτὸν ἐγνωκέναι, πολλοὺς ἀνορύξαντα τάφους τῶν ἐκ τῆς τοιαύτης αἱρέσεως καὶ πάντας οὕτως ἔχοντας εὑρηκότα. Τῆς ἀνοίας εἴτ' οὖν τῆς ἀνοησίας, ὅτι μηδὲ τυμβωρυχίας ἑαυτοῦ ἐπιγράψασθαι νενάρκηκεν ἔγκλημα, ἵνα μόνον ἑτέρῳ σπῖλον προσεπιτρίψειεν). 14. Ἵνα γοῦν τὰ ἐντεῦθεν παρήσω, ἀλλὰ λελύττηκε καθ' ἡμῶν τὸ ψωριῶν καὶ μελιταῖον κυνίδιον, ὁ μηδὲν ἧττον τοὺς τῆς ψυχῆς ὀφθαλμοὺς ἢ τοὺς τοῦ σώματος ὅλαις κολοκύνταις λημῶν. Ἡ χριστοφόρος γλῶσσα καὶ μόνη τοῦτον εὐφυῶς ὑποζωγραφήσειεν, ὀνόματα τὰ μὲν ἑτοίμως καὶ αὐτὴ πλάττουσα, τὰ δὲ παρὰ τῆς ἀρχαίας κωμῳδίας κατὰ ποταμὸν ῥέουσα. 15. Τῆς δὲ λύπης ἡ αἰτία ὁποία; Μετὰ πρώτην καὶ δευτέραν δημηγορίαν ὁ ταῦτα διδάσκειν πεπιστευμένος ἃ μὴ μεμάθηκε καὶ ἑτέροις συμβιβάζειν ἃ μὴ συνῆκεν· ἐφ' ᾧ καὶ τὸ παλαιὸν ἐκεῖνο καλῶς ἂν εἴη συγκείμενον σόφισμα, ἃ μανθάνειν φασὶ τοὺς διδάσκοντας. 16. Ἡ λιγυρὰ καὶ μεγαλόφωνος σεσίγηκε σάλπιγξ καὶ σιγὴν πολύχρονον ἔλην ἐξαμηνίαν. ‖ Ὅτι γὰρ μεγάλην ἔμελλεν ἀποτεκεῖν ὠδῖνα μεγάλα καὶ συνελάμβανε τῷ τῆς κακίας καὶ αὐτοῦ πατρὶ συγγενόμενος. Ὁπότε γοῦν αὐτὴν ἀπεγαλάκτισε καὶ Νιρέως ἐκ-

2. Διὰ τῆς λέξεως *γέγονε* συνεπλήρωσα τὸν ἐν τῷ κώδικι ἄγραφον χῶρον.— 3. Χῶρος ἄγραφος ὡσεὶ τεσσαράκοντα γραμμάτων.— 4. *δοκεῖ*.— 5. *τινὸς* λείπει.— 6. *τὲ. ὁ πρὸ κύπρου* — 7. *παρατυχὼν* ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος *παρατυχῶν*.— 10. *βογομήλων*. —12. *πάντα. ἔχοντα*.— 16. *μελιτταῖον*.— 27. ‖ Κώδ. 16, α.

Digitized by Google

γονον νενόμιστό οἱ εἶναι ἡ πιθηκὶς, ἐξήγαγε θεατρίσων, παραπληθὲς μυρίοις κεκράκταις ἐπιστεβασάμενος θέατρον. Ἐξεφάνθη γοῦν τὸ θαυμαστὸν καὶ πολυήμερον κύημα· τὸ δὲ ἦν ὠὸν ἀσπίδος βασιλίσκον ἐγκελυφούμενον, ἀναιδὴς κωμῳδία τῶν εὐεργετηκότων, αὐτοῦ σοῦ, αὐτοῦ Πατριάρχου καὶ τὸν Τζοχάραν τι προσεπιξύουσα, οὐ κατὰ τὴν ἀρχαίαν κωμῳδίαν παρυπονοίαις πλακεῖσα καὶ ἐπικρύψεσιν, ἀλλὰ κατὰ τὴν ἀγοραίαν καὶ ἀγενῆ καὶ οἵαν γυναῖκα γείτονα κωμῳδεῖ γυνὴ γείτων ὑβρίστρια. 17. Ἦλθε καὶ εἰς ἡμετέρας ἀκοὰς ὁ τῆς ἀργυρέας ταύτης καὶ θαυμαστῆς σάλπιγγος φθόγγος ὁ εὐσημότατος καὶ ὁ κῦρ Εὐστάθιος τὰ λαληθέντα ἡμῖν ἐγνώρισε· συμπαρῆσαν δὲ καὶ συνηκροῶντο καὶ τῶν ἐκείνῳ γνωρίμων μειρακίων οἷς συναθύρει τὰ παιδικὰ καρυατίζων καὶ βησσαλίζων καὶ ἱπ[παζόμενος] καὶ τὸν ἐγκεκαλυμμένον παίζων οὐχ ὃν οἱ πάλαι σοφισταὶ, ἀλλ' ὃν τὰ . . . . . ἀπομαντευόμενα. Ἠγανακτήσαμεν ἐπὶ τοῖς ἀκουσθεῖσιν, ὠνειδίσαμεν καὶ ἀπόντα τὸν ἄφρονα, ἀχαριστίαν καὶ ἀφροσύνην καὶ ἀμαθίαν τοῦ αὐτῷ συνοίσοντος. Παρὰ τίνος γὰρ, ἔφημεν, εὖ πάθοι τοσαῦτα ὁπόσα παρὼν αὐτὸς ἐκωμῴδησεν, ὁποῖον δὲ καὶ ὁ γενησόμενος ἄρχων τῆς ἐκκλησίας, ὃς οὐκ ἀμυνεῖται τὸν οὕτως ἀπροφάσιστον ὑβριστήν; Προσεπηπειλήσαμεν δὲ καὶ τὴν σὴν ἰσχὺν καὶ τὴν τοῦ σοῦ ἀδελφοῦ τὴν ἀπὸ τῆς δόξης καὶ τῆς τιμῆς, τὴν ἀπὸ τῆς τοῦ λόγου περιουσίας, τὴν ἁπανταχόθεν ὅθεν ἂν τὸ ἰσχυρὸν παρά τισι κρίνοιτο. 18. Ταῦτ' εὐνοοῦντες τῷ ἀνοήτῳ καὶ οἷον ὑπεραλγοῦντες, ὁποῖα πάθοι ὁ ἀναίσθητος λελαλήκαμεν, μικρὸν καὶ τῆς πολυμαθίας κατειρωνευσάμενοι τοῦ ἀνδρός. Οὐκ ἐνεβράδυναν οἱ τοῦ γενναίου συμπαίστορες, ἀλλὰ τάχιον τὰς ἡμετέρας ἀποκομίζουσιν αὐτῷ φωνὰς ἥ περ ἡ ἠχὼ τὰ λαλούμενα.

8. *ἀγενῆ*.— 14. Τῆς λέξεως *ἱπαζόμενος* εἶνε γεγραμμένα ἐν τῷ κώδικι μόνα τὰ δύο πρῶτα γράμματα, μένοντος μετ' αὐτὰ χώρου ἀγράφου ὡσεὶ δέκα γραμμάτων· συνεπλήρωσα δὲ κατ' εἰκασίαν.— 13. *βησαλίζων*.— 15. Χῶρος ἄγραφος ὡσεὶ τριάκοντα γραμμάτων. — 18. *αὐτοῦ*.— 24. *τῆς*.

www.tibtool.com.cn

Digitized by Google

Κἀκεῖνος ὥςπερ τριταγωνιστὴς ὑψοῦ τὴν κεφαλὴν ἄρας ὁ κατὰ τοὺς χοίρους ἀεὶ κυπτάζων καὶ τὴν χαιτήεσσαν ἡμίονον ἱππασάμενος ὁ νωθρότερος ὄνου καὶ κατὰ τὰς σαύρας εἰς μυωξίαν εἰλούμενος ὥςπερ ἐκ Τροφωνίου μεμαντευμένος ἔνθους περιήει, ὕβριν ἐκ τῆς ῥινὸς πνέων καὶ βασκανῶδες βλέπων καὶ κατὰ τὸν βασιλίσκον ἰὸν πέμπων ἐκ μόνου τοῦ βλέμματος, ᾧ μόνον τις συναντήσας ἀποιωνίσαιτο καὶ προβασκανίου δεήσαιτο. 19. Περιήει γοῦν, ὡς ἂν ἐκεῖνος εἴποι, τοὺς τῆς εὐσεβείας ὑπασπιστὰς, οὐκ ἀγαθὰ καταμαρτυρῶν ἡμῶν, τὰ τοῦ χρηστοῦ λέγων Φουρνῆ ἄλλα τε ὅσα ἂν ἐκεῖνος εἰδείη καὶ ὅτι καὶ Βογομίλων ὑπερμαχόμεθα, κἀκ τούτου συνάγων ἡμᾶς εἰς τὴν παμβέβηλον αἵρεσιν ὁ μηδὲν ὤν, μήτε τῆς ἀγαθῆς μερίδος μήτε τῆς φαύλης, ὅτι μηδὲ μεμάθηκε μήτε τῆς ἐκκλησίας τὰ ἐπαινούμενα μήτε τῶν αἱρέσεων τὰ διαβαλλόμενα, ἀλλ' ἀδιακρίτως ἐσθίων κατὰ τὰ νήπια καὶ ἄρτον καὶ πήγανον καὶ τὴν θεοδότειον καὶ ἡμῶν ἄρτι καταμαρτυρεῖ κατηγορίαν καὶ αἰσχρουργίας καταβοᾶται καινὰς ἡμῶν τε καὶ σοῦ, ὁ μὴ μόνον τὴν γλῶσσαν αἰσχρὸς, ἀλλὰ καὶ τὴν ψυχὴν καὶ πᾶσαν πρᾶξιν παμβέβηλος. 20. Γέγονε γοῦν ταῦτά τισι πρὸς ἡδονῆς ὅσοι καθ' ἡμῶν τι πεπόνθασιν, ἐπεί περ ἤκουσται τῆς Ῥωσίας ἡμῖν τι προσμαρτυρῆσαι χρηστόν. Καὶ γὰρ οὐδὲ τοῦτο νενάρκηκε πρὸς πάντας διαμαρτύρασθαι, ὡς παρ' ἡμῶν ἐφοδιασθεὶς χρυσῷ καὶ χρήμασι, τῶν ποῦ ταῦθ' εὑρηκότων; ὁ πάντα μάταιος καὶ ἀνόητος. 21. Δέδοται γοῦν μοι σκόλοψ ἄλλος χαλκεὺς Ἀλέξανδρος, καὶ τὸ πλεῖον ὅτι καὶ πυξίον θεῖον ἐξ ἐμοῦ λαβὼν, πασῶν τῶν τοῦ μακαρίου Παύλου ἐπιστολῶν ἐξηγητικὸν, κατέχειν ἐπιχειρεῖ ἀπολέσθαι λέγωνκαὶ οὐδὲ ἀναζητεῖν ἡμᾶς ἀξιοῖ ἢ μὴν ἀπειλεῖ τὴν γλῶσσαν αὐτοῦ τὴν κωμῳδὸν καὶ φαυλίστριαν.

22. Τοιοῦτος ὁ ἐμὸς Σεμεὰ, τοιοῦτος ὁ ἐμὸς Ἄδερ, ὃν οὐκ

4. *τροφωνείου*. — 7. *τὶς. ἀποιωνήσαιτο*. — 8. *δεήσοιτο*. — 10. *τὲ*.— 13. *μηδὲ*.— 16 *τίγαγον*. — 19. *πράξιν. ταῦτα τισὶ*. 20. *τὶ*.

www.libtool.com.cn

Digitized by Google

οἶδ' εἰ θεὸς ἐξήγειρέ μοι Σατὰν ἀλιτήριον καὶ εἰκῇ καταρώμενον. Ἀνύποιστός ἐστι τὴν ὁρμὴν ὑπὲρ πάρδαλιν, μηδὲ νομίσειας τοσαύτην ἐνδείξασθαί τινα περιδρομὴν, ὡς ὑπερόγκων ἀξιωμάτων ἢ πολυόλβων θησαυρῶν ἐπιτεύξαιτο, ὁπόσην οὗτος εἰς τὴν ἡμετέραν κατάρρησιν ὁ κατάρρητος. 23. Οὗτος μὲν οὖν ἡμῖν ἐφάνη ἀνάντης καὶ τραχὺς σκόπελος. Τί δ' ἄν σοι λέγοιμι τὰς ὑφάλους πέτρας, τοὺς λαθροδήκτας ‖ κύνας, τοὺς ψευδαδέλφους, οἷς, ἀεί τι σπιλοῦν ἐπειγομένοις τὸν ὅσα τε αὐτὸς ἐξεπίσταμαι θεῖον ἄνδρα καὶ ἄσπιλον, ἐπεί περ αὐτὸς ἐν οἷς ἂν εὑρεθείην ἀντίξους φύρίσκομαι, μισοῦμαι καὶ λάθρα σπαράττομαι; 24. Ἆρ' οὐ κλύδωνες ταῦτα πολλῷ τῶν σῶν φρικωδέστεροι, ὧν ὁ βίαιος νότος περὶ τὸ Ἰόνιόν σοι ἐξεκυμάτωσε; Σοὶ μὲν γὰρ τὸ πέλαγος ἐξήγειρεν ὁ θεὸς οὐχ ἵν', ὥςπερ πάλαι τὸν Ἰωνᾶν ἐκ τῆς Ἰουδαίας καὶ Καρχηδόνος ἐξ ἧς καὶ πρὸς ἣν ἐστέλλετο τὸ πρὸς τῶν Νινευϊτῶν φεύγων κήρυγμα, διὰ κήτους ἐκβράσῃ πρὸς οὓς ἐξέπεμπεν, ἀλλ' ἵνα τὸν ἑαυτοῦ θεράποντα, τῆς λαχούσης κληρονομίας ἀπελαυνόμενον, παλινοστῆσαι ποιήσῃ τῇ βίᾳ τοῦ πνεύματος, καὶ τὴν πρώτην ἐπιδεικνὺς ἐντεῦθεν ἀποστολὴν ἐξ ἐκείνου καὶ οὐ κατ' ἄνθρωπον γεγενημένην. 25. Ἡμῖν δὲ ἀλλ' εἰ θεὸς ἐγείρει ταῦτα τὰ κύματα, ὑπνώττων βραχὺ πρὸς ἔλεγχον τῆς ἡμετέρας μικροψυχίας, βουλοίμην ἄν, καὶ σὺ δὲ αὐτὸς μὴ διαλίποις εὐχόμενος, ὡς ἂν ὁ σὸς Ἰησοῦς, ἐμὸς γὰρ οὐ λέγειν θαρρῶ, διὰ τὸ ἀκάθαρτον τῷ πολυλάλῳ τούτῳ ἐπιτιμήσῃ καὶ κωφῷ πνεύματι.

26. Ὁ κῦρ Λέων ἐμός μεν ἐστιν ἀδελφὸς, σοὶ δὲ γνησιώτατος ἑταῖρος ἦν ὅτε καὶ λίαν φιλούμενος. Ὥςπερ οὖν καὶ τότε, εἴ ποτέ σοι προςέπταιε, καταιβάτης καὶ βριαρὸς

2. *μηδὲ*. — 4. *ἐπιτεύξοιτο*.— 7. ‖ Κώδ. 16,6. — 13. *ἐξεκυμάτωσε*.— 14. *οὐχ'*.— 15. *εξ ἧς*. Φκίνεται ὅτι ὁ βιβλιογράφος τὸ μὲν κατ' ἀρχὰς ἠθέλησε νὰ δηλώσῃ τὸ ἧς διὰ βραχυγραφίας, εἶτα δὲ γράψας ὅλον ἀφῆκε καὶ τὸ βραχυγραφικὸν σημεῖον. *τὸ πρὸς τὴν*.— 16. *ἐκβράσει*.— 20. *ἀνθρώπων*.— 26. *μὲν ἐστὶν*.

www.libtool.com.cn

Digitized by Google

ἐφέρου, οὕτω δή σε καὶ νῦν τοῦ αὐτοῦ σε καθίζω κριτὴν, κἂν ἐξαμάρτῃ, μὴ φείδου τῆς ῥάβδου. Οὐκέτι γὰρ ὡς ἑταῖρον, ἀλλ' ὡς παῖδα παιδεύσεις. Ἐπειδὴ θεὸς τὸ πατέρα σοι γενέσθαι δέδωκε, σαυτὸν αὐτῷ πρόθες ἐν τοῖς κατὰ τὸν βίον προχάραγμα, ὃς ἐν ἡλικίᾳ μείρακος ἕλος τῶν λόγων γενόμενος κἀν τούτοις εὐδοκιμῶν, κἀν τοῖς περὶ τὸν βίον πρεσβύταις ἐπεδείκνυσο καὶ φρόνησιν καὶ ἐντρέχειαν.

27. Πρόσειπε τοὺς σοὺς καὶ ἐμοὺς, τὸν κῦρ Εὐθύμιον, τὸν χαριέστατον κῦρ Μάρκον, τὸν τῆς Ἄρτης κῦρ Ἰωάννην. Προσκυνεῖ τὴν ἁγιωσύνην σου καὶ ὁ αὐτάδελφος μου καὶ οἱ ἐμοὶ πάντες καὶ ὁ τὴν ἐπιστολὴν γράψας ἐμὸς Τέρτιος ὁ φιλοσοφώτατος. Τούτῳ γὰρ μόνῳ τεθάρρηκα τὴν γραφήν· σὺ δ' ἂν καλέσαις αὐτὸν Ἥφαιστον. Ὁρᾷς ὅπως καὶ τὰ πρὸς σὲ γράμματα τέρψις τῇ ψυχῇ μοι καὶ διάθεσις γίνεται. Εἷης γοῦν ὑγιαίνων καὶ καυχήσεως ἡμῖν γινόμενος στέφανος, ταῖς πρὸς τὴν πάναγνον Παρθένον καὶ Θεοτόκον εὐχαῖς σου ἀεὶ στηρίζων ἡμᾶς.

Τοῦ αὐτοῦ
τῷ ἱερωτάτῳ μητροπολίτῃ Ἀθηνῶν.

1. ‖ Δέδοικα μὴ καὶ τὴν προτέραν αἰτιάσῃ μοι σιωπὴν καὶ τὴν ὑστέραν πολυφωνίαν, παναγιώτατε δέσποτα· ἐκείνην ὅτι μὴ τὰ δοκοῦντα λυπηρὰ τότε τοῖς γράμμασιν ἀνεκούφιζον καὶ ταύτην ὅτι τοῖς σοῖς χαροποῖς προσκεχηνέναι δοκῶ καὶ τοῖς λαμπροῖς ἐλλαμπρύνεσθαι, δέον τοὐναντίον τῶν μὲν δυσχερῶν συμμετέχειν καθ' ὅσον οἷόν τε, πρὸς δὲ τὰ τῆς τύχης δεξιὰ μελλητὴν εἶναι καὶ ἀναδύεσθαι. 2. Ἐγὼ δὲ πρὸς σὲ μὲν οὐκ ἀπολογήσομαι· οἶδας γάρ με τὸν αὐτὸν ὄντα καὶ γράφοντα

---

3. *πρι.*— 13. *κα.λέσης.*

Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέχεται ἐν μόνῳ τῷ βιενναίῳ κώδικι, φ. 17,δ - 18,α.

23. ‖ Κώδ. 18,α. — 27. *λαμυροῖς.*— 29. *με.λητὴν.*

Digitized by Google

καὶ μὴ γράφοντα· ἑτέροις δ' ἀληθεστάτην ποιήσομαι τὴν ἀπολογίαν. Ὡς καὶ τότε μὲν ἐσιώπων διὰ τὴν τῆς σῆς ἁγιότητος ἱκανότητα, ἀρκοῦσαν ἑαυτὴν ἀναφέρειν καὶ μὴ συμπίπτειν τοῖς ἀριστεροῖς συναντήμασι, καὶ νῦν δὲ διὰ τὴν τῆς σῆς ἀγαθότητος ἔκχυσιν λάλος γίνομαι. Ἠδεσθαί σε γὰρ οἶδα τὸν ἔλεον ἐπαντλοῦντα καὶ λίαν ἥδεσθαι. 3. Ὡς περ οὖν καὶ τότε δικαίως ἂν ἐνομιζόμην ἀδικεῖν σου τὴν ἱκανότητα, εἴ σε καὶ αὐτῶν νεφῶν ὑπερφερόμενον καὶ ἀέριον ἀνακουφίζειν καὶ αὐτὸς ἐλογιζόμην ἀδρανέσιν ἐπιφωνήμασιν, οὕτω καὶ νῦν ἀδικοίην ἂν, εἰ μὴ προφάσεις παρέχοιμί σοι χρηστότητος.

4. Τὸν τοίνυν χειρίζοντά σοι τὸ ἐμὸν τοῦτο γραμμάτιον παρήγαγε μέν μοί τις τῶν ἑταίρων, ἵν' ἐντύχω σοι δι' ἐκείνου ὑπὲρ αὐτοῦ, ἐγνώρισέ μοι δὲ καὶ αὐτὸς ἑαυτὸν οἰκεῖον εἶναι τῶν τε τιμιωτάτων ἐμοί. Οἶδεν ἡ ἁγιότης σου τὸν ἡμῖν σεβάσμιον γέροντα τὸν ἐξ αὐτοῦ ἀνέκαθεν τοῦ τῆς Βουλγάρων ἡμετέρου φωστῆρος μέχρι καὶ ἡμῶν φθάσαντα. Ἐκείνου ὁ παρὼν ἀγχιστεύς. Ἔστι δὲ τῶν ἐν κλήρῳ τινὸς τῆς σῆς ὑπεράγνου Παρθένου παῖς καὶ ζητεῖ μὴ τοῦ θείου κλήρου τοῦ πατρικοῦ γενήσεσθαι τὸν ἐν ἄλλοις κληρονόμον ἀπόκληρον, ἀλλὰ καὶ τῇ πνευματικῇ κληρουχίᾳ καὶ τὴν ἄλλην κληρονομίαν ἁγιασθήσεσθαι. Μηδὲ τέμοις αὐτῷ τὸν κλῆρον, ἀλλ' ἕλον χάρισαι τὸν πατέρα καὶ τὰ σαρκικὰ λαβόντι προσεπίθες καὶ τὰ τοῦ πνεύματος.

5. Αὕτη μοι τῆς γραφῆς ὑπόθεσις. Σὺ δέ μοι τὸν χάρτην ἑωρακὼς ἀναδιδαχθήσεσθαι νομίσεις τὰ ἐνταῦθα καὶ λαλούμενα καὶ πραττόμενα. Ἀλλὰ ποία μοι ἡ πρᾶξις ἐν ζῴῳ κεφαλῆς ἀπεστερημένῳ εἰ μὴ νεκρά τις καὶ πλημμελής; Οἱ δὲ λόγοι νῦν εἰσιν ἀληθῶς πτηνοί, ἄλλοι παρ' ἄλλων εἰκῇ τὸν ἀέρα περιιπτάμενοι, νέθοι καὶ τοὺς πατέρας ψευδόμενοι καὶ γλώττης ὑγιαινούσης καὶ καθαρᾶς ἀκοῆς ἀνάξιοι.

1. *ἀληθεστάτην*. — 12. *μοι τίς. ἐκεῖνον*. — 14. *τῶν τιμιωτάτων*. — 26. *πρᾶξις* ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος *πράξις*. — 28. *εἰσὶν*.

www.libtool.com.cn

Digitized by Google

6. Μάνθανε γοῦν τὰ τῇ σῇ ἁγιότητι ἀναγκαῖα. Ὑγιαίνουσιν οἱ ξύμπαντες πάσης δυσχερείας ἀνώτεροι, καὶ ἡμῖν δὲ οὐκ ἀρρώστως ἔχει τὰ τῆς σαρκός. Εἴη δὲ καὶ τῇ σῇ ἁγιότητι ταῦτα καὶ πλέον ἢ περ ἡμῖν. Μεταδιδοίης δὲ ἡμῖν καὶ τῆς ἐν πνεύματι ἀρτιώσεως τοῖς φαρμάκοις τῶν σῶν ἁγίων εὐχῶν, ἃ δύναμιν ἔλαχε ταύτην καὶ μακρόθεν ἀκεῖσθαι τοὺς κάμνοντας. Πρόσειπε τὸν κῦρ Εὐθύμιον καὶ πάντας τοὺς σούς. Προσκυνεῖ τὴν ἁγιωσύνην σου ὁ αὐτάδελφός μου καὶ ἅπαντες οἱ ἐμοί.

www.libtool.com.cn

Digitized by Google

www.libtool.com.cn

Digitized by Google

www.libtool.com.cn

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΙΣΤΟΡΙΚΑΙ ΚΑΙ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑΙ

Digitized by Google

www.libtool.com.cn

Digitized by Google

www.libtool.com.cn

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΙΣΤΟΡΙΚΑΙ ΚΑΙ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑΙ

ΕΙΣ ΤΟΝ ΠΡΩΤΟΝ ΤΟΜΟΝ

Τόμ. **Α'**. σελ. **3**,5. *Πρὸ τῆς ἱερωσύνης.* Διὰ τούτων ἐννοεῖ βεβαίως ὁ τὴν Προθεωρίαν γράψας τὴν εἰς τὸν μητροπολιτικὸν θρόνον τῶν Ἀθηνῶν ἀνάβασιν τοῦ Μιχαὴλ, οὐχὶ δὲ τὴν καθόλου εἰς τὸ ἱερατικὸν στάδιον ἐπίδοσιν, εἰς ὃ προωρίσθη ὑπὸ τῶν γονέων ἐκ παιδὸς ὡς ἀπαρχὴ τῆς ἑαυτῶν τεκνογονίας. Ἴδ. **349**,2. Μετέβη δὲ εἰς Ἀθήνας ὡς μητροπολίτης τῷ 1182 καθ' ἃ ἀπέδειξα παρὰ τὴν κοινῶς παραδεδεγμένην γνώμην ἐν τῇ συγγραφῇ μου *Αἱ Ἀθῆναι περὶ τὰ τέλη τοῦ δωδεκάτου αἰῶνος*, σ. 20 καὶ ἰδίᾳ σημ. 5. Ἴδ. καὶ τὴν Εἰσαγωγὴν τῶν Σωζομένων τοῦ Ἀκομινάτου. Ἅρκ οἱ *πρὸ τῆς ἱερωσύνης* γραφέντες λόγοι, δῆλα δὴ ὁ *πρὸς τοὺς αἰτιωμένους τὸ ἀφιλένδεικτον*, τὸ *ἐγκώμιον εἰς τὸν Χωνῶν Νικήταν* καὶ ὁ *λόγος εἰς τὸν Πατριάρχην κῦρ Μιχαὴλ* ὡς καὶ τῶν σωζομένων ἐπιστολῶν αἱ ἑπτὰ πρῶται ἐγράφησαν ἐν Κωνσταντινουπόλει πρὸ τοῦ 1182.

Α'. **4**,15. *Τοῦτο δὲ τῶν ἀκροωμένων Ἀθήνησιν οὐκέτ' ὄντων φιλομαθῶν* κτλ. Πολλάκις ἐν τοῖς λόγοις αὐτοῦ καὶ ταῖς ἐπιστολαῖς παραπονεῖται ὁ Μιχαὴλ περὶ τῆς ἀμουσίας καὶ ἀγροικίας τῶν Ἀθηναίων, οἵτινες δὲν ἐνόουν τἀττικίζοντα ῥήματα τοῦ ἱεράρχου. Ἴδ. **93**,19, **124**,6 κ.ἑ. **Β'**. **12**,14 κ.ἑ. **Β'** **43**,23 κ.ἑ. Πρβλ. τὰ ἐν τῇ ἐπιστολῇ τοῦ Γεωργίου Τορνίκη **Β'**. **420**,20 κ.ἑ.

Α'. **4**,27. *Χυδαιολογίαν* ἀποκαλεῖ ὁ ἀττικίζων συγγραφεὺς τῆς Προθεωρίας τὴν κοινὴν διάλεκτον τῶν τότε χρόνων, χρώμενος πρὸς αὐτὴν τῇ αὐτῇ περιφρονήσει καὶ ἅπαντες οἱ Βυζαντῖνοι. Διὰ τοῦτο σπανιά τινα εἶνε τὰ ἐξ ἐκείνων τῶν χρόνων περισωθέντα μνημεῖα τῆς δημώδους γλώσσης, καὶ ταῦτα μάλιστα ποιητικά. Ἂν ἐξαιρέσωμεν

Digitized by Google

ὀλίγους στίχους καὶ παροιμίας τινὰς ἐκ περιέργου συμπτώσεως σποράδην διαφυλαχθείσας ὑπὸ τῶν Βυζαντίνων χρονογράφων (Ἰδ. Σπυρ. Ζαμπελίου Ἄσματα δημοτικὰ τῆς Ἑλλάδος ἐκδοθέντα μετὰ μελέτης ἱστορικῆς σ. 354 κ.ἑ., Σπυρ. Λάμπρου Romans Grecs, σ.VIII κ.ἑ., τοῦ αὐτοῦ τὸ πρῶτον δημοτικὸν ᾆσμα ἐν Παρνασσοῦ τόμ.Γ'.σ.405 κ.ἑ.)τὰ παλαιότατα τῶν ἐν δημοτικῇ γλώσσῃ περισωθέντων ἐκ τῶν βυζαντιακῶν χρόνων ποιημάτων εἶνε οἱ χρησμοὶ Λέοντος τοῦ Σοφοῦ, τινὰ τῶν ἔργων τοῦ Πτωχοπροδρόμου, οἱ στίχοι τοῦ Ἀλεξίου Κομνηνοῦ τοῦ ἐπιλεγομένου Σπανέα καὶ τὸ ποίημα Μανουὴλ τοῦ Γλυκᾶ τὸ περιεχόμενον ἐν τῷ παρισιακῷ ἑλληνικῷ κώδικι 228 ὅπερ περιλαμβάνεται ἐν τῇ προσεχῶς ἐκδιδομένῃ ὑπὸ Λεγρανδίου Bibliothèque Grecque vulgaire. Ἐν δὲ τῷ πεζῷ λόγῳ πολλὴ χρῆσις δημωδῶν ἐκφράσεων γίνεται κατὰ πρῶτον ἐν τοῖς ἔργοις τοῦ ἐστεμμένου συγγραφέως Λέοντος τοῦ Σοφοῦ καὶ Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου. Συνεχὲς δὲ μνημεῖον τῆς δημώδους γλώσσης τὸ παλαιότατον τῶν ἡμῖν γνωστῶν εἶνε ἡ εἰς τὴν κοινὴν μετάφρασις τῆς βίβλου τοῦ Ἰωνᾶ ἡ γενομένη χάριν τῆς ἑβραϊκῆς ἐν Κερκύρᾳ συναγωγῆς κατὰ τὸν δωδέκατον περίπου αἰῶνα, περὶ ἧς ἔπιθι τὴν εἰσαγωγὴν τῶν ἐμῶν Romans Grecs, σ. VIII καὶ σημ. 1.

Ἡ πρὸς τὴν κοινὴν γλῶσσαν περιφρόνησις τοῦ Μιχαὴλ διεφύλαξεν ἡμῖν λέξεις τινὰς τῶν ἐν Ἀθήναις ἐπιχωριαζουσῶν,δυστυχῶς πάνυ ὀλίγας. Ἴδ. **Β'. 44**,23. Ὁμοίως δὲ καὶ παρὰ τοῖς Κείοις διαμένων, οἱονεὶ ξενιζόμενος ἐπὶ τῇ ἐννοίᾳ λέξεών τινων τῶν ἀγαθῶν νησιωτῶν, ἀναγράφει ταύτας καὶ τὴν σημασίαν αὐτῶν πρὸς τὸν Εὐθύμιον Τορνίκην ἐπιστέλλων. Εἶνε δ' αἱ λέξεις *προσφάγιον* καὶ *κτήματα* Ἴδ. **Β'. 194**, 2 κ. ἑ. Ταῖς λέξεσι δὲ ταῖς ἐπικρατούσαις παρὰ τῷ λαῷ χρῆται σπανίως μόνον ἐν μέσῃ τῇ ῥύμῃ τοῦ λόγου χωρὶς νὰ παραδείξῃ δι' ἐπενθήκης τινὸς ὅτι ἀλλότριόν τι τὸ χρῆμα ἀπὸ τῆς γλώσσης ἣν εἴθιστο νὰ γράφῃ. Τοιαύτη ἡ χρῆσις τῆς λέξεως *βητιάριον* (**Β'. 137**,2), *ἀλογίτζιν* (**Β'.121**,20) καὶ εἴ τις ἄλλη. Παρενείρων δὲ λέξεις τινὰς καινὰς ἢ τὴν παράφρασιν δημωδῶν τινων παροιμιακῶν ἐκφράσεων, διαστέλλει συνήθως αὐτὰς διὰ τῆς παραδηλώσεως *τὸ δημοτικώτερον*, *τὸ λεγόμενον* ἤ τινος ἄλλης τοιαύτης. Ἴδ. **174**,32. **Β'. 236**,5. Τοιοῦτον εἶνε καὶ τὸ τοῦ Εὐσταθίου *εἰπεῖν καθω-*

www.libtool.com.cn

Digitized by Google

μιλημένως (Opuscula ἔκδ. *Tafel* σ. 302,29) καὶ αἱ ἄλλαι παρόμοιαι δικαιολογητικαὶ φράσεις τῶν Βυζαντίνων, περὶ ὧν ἔπιθε Reiske ἐν ταῖς σημειώσεσιν εἰς Κωνστ. Πορφυρ. Τόμ. Β'. σ. 8.

www.libpool.com.cn

Α'. 9, 17. *Ὁ μέν τις πλουσίοις παραδυναστεύει καὶ χρηματίζεται ἀποχρώντως.* Πλεῖστα ὑπάρχουσι τὰ παραδείγματα Βυζαντίνων συγγραφέων οἵτινες, γλιχόμενοι τιμῶν ἢ θεραπεύοντες τοὺς ἐν τέλει, μάλιστα δὲ τοὺς τοῦ βασιλικοῦ οἴκου, ἀφιέρουν αὐτοῖς τὰς συγγραφὰς αὐτῶν. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν προήρχετο πάντοτε ἐκ φιλοχρηματίας, μᾶλλον δ' ἐκ τῶν ὑποχρεώσεων τῶν λογίων, οἵτινες συνηθέστατα παρὰ τοῖς Βυζαντίνοις ἀνῆκον εἰς τὴν τάξιν τῶν τἀξιώματα λαμβανόντων, πρὸς τοὺς βασιλεῖς, παρ'ὧν καὶ ἐνετέλλοντο πολλάκις τὴν συγγραφὴν ὡρισμένων βιβλίων. Ὅτι δὲ ἄλλως ἢ εἰς τοὺς ἐκ τῆς συγγραφικῆς ἀποζῶντας παρεχομένη ὑπὸ τοῦ βασιλικοῦ ταμιείου ἀμοιβὴ δὲν ἦτο πάντοτε πλουσία, οὐδ' ὁ χρηματισμὸς ἀποχρῶν, δεικνύουσι τὰ λεγόμενα ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου Τζέτζη περὶ τῆς εἰς αὐτὸν δοθείσης ἀμοιβῆς ἐπὶ τῇ συγγραφῇ τῆς εἰς τὴν σεβαστοκρατόρισσαν Εἰρήνην, τὴν σύζυγον Ἀνδρονίκου τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ βασιλέως Μανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ, ἀφιερωθείσης Ἐξηγήσεως εἰς τὴν Ὁμήρου Ἰλιάδα. Ἴδ. Χιλιάδ. Θ', στ. 278 - 297.

Α'. 9, 22. *Ἴδοις οὖν αὐτοὺς ὡς μὲν λιπαροὺς τὴν κόμην καὶ γεγανωμένους τὰ πρόσωπα, ὡς δὲ στιλπνοὺς τὰς ἐσθῆτας καὶ ἀτεχνῶς ἀβροχίτωνας, ἐφ' ἡμιόνων ὀχουμένους ἀργυροφαλάρων.* Τὰ ῥήματα ταῦτα τοῦ Ἀκομινάτου, πρὸς ἃ παράβαλλε καὶ τὰ ἐν **Β'**, 16 ἐνθυμίζουσι παραδόξως τοὺς γνωστοὺς περὶ τῶν ἐπὶ παιδείᾳ κομώντων Βυζαντίνων λογίων στίχους τοῦ Πτωχοπροδρόμου·

Ἀπὸ μικρόθεν μ' ἔλεγεν ὁ γέρων ὁ πατήρ μου
τέκνον μου μάθε γράμματα, ἂν θέλῃς νὰ φελίσῃς.
Βλέπεις τὸν δεῖνα, τέκνον μου; παῖζε ἐπεριπάτει
καὶ τώρα, βλέπεις, γέγονεν χρυσοφτερνιστηράτος,
ἀλογοτριπλοντέλινος καὶ παχυμουλαράτος.
Αὐτὸς, ὅταν ἐμάθανεν, ὑπόδεσιν οὐκ εἶχεν
καὶ τώρα, βλέπεις τον, φορεῖ τὰ μακρημύτικά του.
Αὐτὸς μικρὸς οὐδὲν εἶδεν τοῦ λουτροῦ τὸ κατώφλιν
καὶ τώρα λουτρικίζεται τρίτον τὴν ἑβδομάδα.
Ὁ κόρφος του βουρβούριζεν ψείρας ἀμυγδαλάτας

Digitized by Google

καὶ τώρα τὰ ὑπέρπυρα γέμει τὰ Μανολάτα.
Καβάδιν εἶχεν στούππινον τζαντζαλοφορεμένον
καὶ φόρεν το μονάλλαγος χειμὸν καὶ καλοκαίριν,
καὶ τώρα, βλέπεις, γέγονεν λαμπροπουκαμισάτος,
παραγεμιστοτράχηλος καὶ 'μορφοπροσωπάτος.
Αὐτὸς ὅταν ἐμάθανεν ποτὲ δὲν ἐκτενίσθην,
καὶ τώρα καλοχτένιστος καὶ μαυροτριχαράτος.
Καὶ πείσθητι γεροντικοῖς καὶ πατρικοῖς σου λόγοις
καὶ μάθε τὰ γραμματικὰ, ἂν θέλῃς νὰ 'φελέσῃς»

παρὰ *Κοραῇ* ἐν 'Ατάκτοις, τόμ. Α'. σ. 3, στ. 56 - 74. Πρβλ. καὶ τὸ αὐτὸ ποίημα ἐξ ἑτέρου κώδικος παρὰ *E. Miller*, Mélanges de philologie et d' épigraphie σ. 134, στ. 1-14.

Α'. 10, 4. *Ὢν ἄλλος ἄλλο τι λειτούργημα λόγου ὑποδύεται* κτλ. Ἐνταῦθα ὑπαινίσσεται προφανῶς ὁ ὡρισμένους λογίους τῶν συγχρόνων· ἀλλὰ τίνες ἕκαστοι δὲν δυνάμεθα νἀναγνωρίσωμεν εὐχερῶς.

Α'. 11,20. *Φιλογώριος* εἶνε λέξις οὐκ ἀσυνήθης παρὰ τοῖς Βυζαντίνοις, δηλοῦσα τὸν ἀπράγμονα τῶν πεπαιδευμένων βίον. Ἴδ. καὶ **13**,9 «ἐπὶ τῆς ἐγγωνίου τρώγλης ἐπωάζων τὸν λόγον». **82**,3. «τῶν ἐν οἰκίσκῳ μόνους ἑαυτοὺς καὶ τὰς βίβλους ἐγκλεισαμένων καὶ ἀπεστραμμένων τοῦ τὸν ἀνθρώπινον βίον κοσμεῖν». Παραβλητέον δὲ καὶ τὸ *δωματίτης βίος* τοῦ Τζέτζη.

Α'. 14,4. *Συγγενέσθαι δέ οἱ οὐκ ἔσχον οὐδ' ὅσον ὁ Ἰξίων τῇ Ἥρᾳ.* Καὶ ἄλλοτε χρῆται τῇ πρὸς τὸν Ἰξίωνα παρομοιώσει ἑαυτοῦ. Ἴδ. **Β'. 398**,13 - 15.

Α'. 14,7. *Ἐν ὀνείρου σκιᾷ.* Παρεμφερὲς εἶνε τὸ ἐν **16**,2 *φλαύρων ὀνειράτων ἀθύρμασιν.* Προὐκλήθησαν δ' ἀμφότεραι αἱ φράσεις πιθανῶς ἐκ τοῦ πινδαρικοῦ *σκιᾶς ὄναρ.* Πρβλ. Σουίδαν ἐν λ. *σκιαὶ ὀνείρων* καὶ τὸ σολομώντειον (Σοφ. 17,18) *φαντασίαι ὀνείρων.*

Α'. 14,10-12. *Τῆς ὀργανικῆς δέλτου . . . περὶ τὰ φυσικὰ ἢ μετέωρα.* Ἐννοεῖ προφανῶς τὰ ἔργα τοῦ Ἀριστοτέλους, ἅτινα ἐμελέτα ἐνδελεχῶς, ὡς γίνεται δῆλον ἐκ διαφόρων χωρίων τῶν συγγραφῶν αὐτοῦ. Οὕτως ἐν **10**,26 κ. ἑ. τὸ χωρίον ἀναφέρεται

Digitized by Google

εἰς τὴν Πολιτικὴν τοῦ Ἀριστοτέλους (I,9), ἐν δὲ **88**,1 κ. ἑ. τὰ περὶ σηπίας λεγόμενα εἶνε παρειλημμένα ἐκ τοῦ Περὶ ζώων Ε,678.

www.nbtool.com.cn

Α'. 14, 16. *Σεμνὴ σεμνῶς ἴδρυται.* Ὁμοίως *ὑπέρσεμνον* ἀποκαλεῖ τὴν φιλοσοφίαν ὁ τοῦ Μιχαὴλ ἀδελφὸς Νικήτας ὁ Χωνιάτης.

Α'. 15, 14. *Ἐλπίδες ἐν τοῖς ζῶσιν, ἐν θανοῦσι δ' οὔ.* Ἔχομεν ἐνταῦθα παρατεθειμένον τὸν στίχον τοῦ Θεοκρίτου *ἐλπίδες ἐν ζωοῖσιν, ἀνέλπιστοι δὲ θανόντες* (Εἰδ. Δ'. 42), ἀλλὰ παρηλλαγμένον, ὡς εὐκόλως γίνεται δῆλον. Καὶ ἄλλα δὲ χωρία ἀρχαίων συγγραφέων παρατιθέμενα ὑπὸ τοῦ Ἀκομινάτου διαφέρουσιν ἐνίοτε οὐσιωδῶς ἀπὸ τῆς κοινῆς αὐτῶν παραδόσεως. Προέρχονται δ' αἱ διαφοραὶ ὁτὲ μὲν ἐκ σφάλματος μνημονικοῦ, τοῦ Μιχαὴλ ἀναγράφοντος τὰ χωρία ἀπὸ μνήμης, ὁτὲ δὲ διότι ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ ἱεράρχου πιθανῶς ὑπῆρχον ἐν τοῖς κώδιξι γραφαὶ διάφοροι τῶν σήμερον συνήθως ἀπαντωσῶν. Δεῖγμα τῆς ἀνακριβοῦς ἀπομνημονεύσεως ἔστω τὸ προκείμενον χωρίον καὶ τὰ ἐν **135**,4 κ. ἑ. ἀναγραφόμενα δύο εἰς τοὺς ἐν Θερμοπύλαις θανόντας τριακοσίους ἐπιγράμματα. Καὶ τὸ μὲν γνωστὸν ἐκεῖνο

«ὦ ξεῖν' ἄγγειλον Λακεδαιμονίοις ὅτι τῇδε
κείμεθα τοῖς κείνων πειθόμενοι νομίμοις»

εἶον εὑρηται παρὰ Διοδώρῳ τῷ Σικελιώτῃ (ΙΑ,λγ'.), οἱονεὶ μεταγράφων εἰς τὸ πεζὸν παρατίθετει ὡς ἐξῆς ὁ Ἀκομινάτος «ὦ ξέν' ἀπάγγειλον Λακεδαιμονίοις ὅτι τῇδε κείμεθα τοῖσιν ἐκείνων πειθόμενοι νόμοισιν». Τὸ δὲ τοῦ Σιμωνίδου ἐπίγραμμα ὅπερ διασώζει ὁ Διόδωρος (αὐτόθι)

μυριάσιν ποτὲ τῇδε διακοσίαις ἐμάχοντο
ἐκ Πελοποννήσου χιλιάδες τέτορες

εὑρηται παρ' αὐτῷ ἔχον ὡς ἔπεται

«μυριάσι ποτὲ τῇδε τριακοσίαις ἐμάχοντο
ἐκ Πελοποννήσου χιλιάδες τέσσαρες».

Τῆς δὲ ὑπάρξεως ἄλλων γραφῶν ἐν τοῖς τότε χειρογράφοις ἀπόδειξις ἔστω τὸ χωρίον ἐν **167**, 27 *τοὺς παγχλωσσίας ἐάσας κόρακας*, ὅπερ ἀναφερόμενον εἰς τὸ πινδαρικὸν (Ὀλυμπ. Β'. 156) *λάβροι παγχλωσσία κόρακες* ὡς δεικνύει πιθανῶς τὴν ἐπὶ

Digitized by Google

www.istoot.com.cn

τῶν χρόνων τοῦ Ἀκομινάτου ὕπαρξιν ἔν τισι τῶν κωδίκων τῆς γραφῆς *παγγλωσσίαι κόρακες* ὡς. Ἄλλως δέ τινα τῶν παρ' Ἀκομινάτῳ χωρίων ἀρχαίων συγγραφέων δεικνύουσιν ἐμμονὴν εἰς τὴν καὶ μέχρι τῆς σήμερον ἐν τοῖς πλείστοις τῶν κωδίκων σωζομένην γραφήν. Οὕτως ἐν τῷ Πινδαρικῷ Πυθ. Ε, 87 ἔνθα οἱ ἐκδόται ἔγραψαν *παραβάλλει* ὁ Ἀκομινάτος γράφει *μὴ περιβάλλων*, ὡς καὶ οἱ πλεῖστοι τῶν σήμερον γνωστῶν κωδίκων. Ἶδ. **24**,2.

A'. 18,22. Τῷ ῥήματι *ἀνελίττειν* περὶ βιβλίων ὄντος τοῦ λόγου χρῆται οὐχὶ κυριολεκτικῶς, ὡς τοῦτο γίνεται π. χ. παρὰ Ξενοφῶντι (Ἀπομν. Ι, 6, 14), καθ' οὓς χρόνους πράγματι ἦτο χρεία ἀνελίξεως πρὸς ἀνάγνωσιν τῶν ἐκ παπύρου κυλίνδρων. Κατὰ δὲ τοὺς χρόνους τοῦ Ἀκομινάτου ἤδη ἀπὸ μακροῦ τὰ χειρόγραφα εἶχον σχῆμα οἷον καὶ τὰ σημερινὰ βιβλία, σπανία δέ που ὑπῆρχεν ἡ χρῆσις τῶν *ειλητῶν* ἢ *ειληταρίων*, ἅτινα καὶ *τυλιγάδια* ἐκάλεσεν ὁ μεσαιωνικὸς ἑλληνισμός· οἷον δὴ

τούτους τοὺς λόγους ἔγραφεν ἀπίσω εἰς τυλιγάδιν

ἐν τῷ Λόγῳ παρηγορητικῷ περὶ εὐτυχίας καὶ δυστυχίας (Romans Grecs, σ. 310. στ. 507).

A'. 18,28. *Τὴν τῶν βλεφάρων ἀκρόπολιν*. Τὸ χωρίον τοῦτο ἐνθυμίζει τὸ τοῦ Φιλοστράτου ἐν Ἐπ. 12 «ὁ ἔρως τὴν τῶν ὀφθαλμῶν ἀκρόπολιν ἣν οὐ ξύλοις οὐδὲ πλίνθοις, ἀλλὰ μόνοις βλεφάροις τειχίσας κτλ.» (Ἐκδ. Διδότου, σ. 322).

A'. 17,18. *Ταῦτα δὴ ταῦτα ὑφ' ὧν τὰ βιβλία γεγόνασιν εὔωνα, μᾶλλον δὲ ἔμελλον, εἰ μὴ τοὺς βιβλιοκαπήλους τοὺς ἀπαράτους ἡ παλαμναιοτάτη καμὶα ἐπετείχισεν, ἵνα μηδὲ τοῦτο γοῦν τὸ χρηστὸν αἱ τῶν φιλολόγων ἐπιφυλλίδες ἔχωσιν, ἵνα μηδὲ τὸ παρ' ἄπαν βιβλίον ὠνεῖσθαι τοῖς ἐπιγεγησομένοις ἐξῇ, τῶν Τελχίνων τὰ μὲν ἐξαπηλιφότων, τὰ δὲ τοῖς Ἰταλοῖς ἀποδομένων, οἳ, πλείστας ὁλκάδας φορταγωγοὺς τοιούτων ἀγωγίμων ἀναπλήσαντες, εἰς τὴν ἐσεγκαμένην κατῆραν*. Βιβλιοκάπηλοι ἢ βιβλιοπῶλαι εἶνε γνωστοὶ καὶ ἐκ παλαιοτέρων χρόνων, ἰδίως ἐν Ἀλεξανδρείᾳ (Στράβ. ΙΓ', σ. 609). Ἐν δὲ Κωνσταντινουπόλει ἀνα-

Digitized by Google

φέρεται κατὰ τὸν ἕβδομον αἰῶνα *Θεόδωρος ὁ καλλιγράφος ὅστις εἶχε τὸ ἐργαστήριον εἰς τὸν ἅγιον Ἰωαννοφωκᾶν* (Mansi XI, 596). Κατὰ δὲ τὸν ἕβδομον αἰῶνα τελευτῶντα ἡ λέξις *βιβλιοκάπηλος* εἶχεν, ὡς φαίνεται, κακὴν σημασίαν. Οὕτως ἐν μὲν τοῖς πρακτικοῖς τῆς ἐν Τρούλλῳ τῷ 691 συνελθούσης συνόδου ἀπαγορεύεται τὸ τὰ βιβλία *τοῖς βιβλιοκαπήλοις ἢ τοῖς λεγομένοις μυρεψοῖς ἢ ἄλλῳ τινὶ πρὸς ἀφανισμὸν ἐκδιδόναι* (Acta conciliorum. Parisiis. 1714. Τόμ. Γ'. σ. 1685 - 88)· ὁ δὲ Ζωναρᾶς ἑρμηνεύει ταῦτα διὰ τῶν ἑξῆς *βιβλιοκαπήλους οὐ τοὺς τὰ βιβλία πωλοῦντάς φησιν ὁ κανὼν, ἀλλὰ τοὺς ἀπαλείφοντας ἢ καὶ ἄλλως χρωμένους τοῖς βιβλίοις εἰς ἀφανισμὸν τῶν ἐν αὐτοῖς γεγραμμένων*. Ἀλλ' ὁ Μιχὴλ Ἀκομινάτος ἐνταῦθα λέγων βιβλιοκαπήλους δὲν φαίνεται ἐννοῶν οὓς ἡ ἐν Τρούλλῳ σύνοδος ἀφώριζεν ἐπὶ ἐνιαυτὸν καταστροφεῖς τῶν βιβλίων τοὺς τασσομένους μετὰ τῶν μυρεψῶν. Ἐννοοῦνται δὲ μᾶλλον οἱ εἰς τοὺς ξένους ἐκδιδόντες τὰ βιβλία ἔμποροι. Πρβλ. καὶ *Wattenbach*, Das Schriftwesen im Mittelalter. Ἔκδοσις δευτέρα σ.251.— *Gardthausen*, Griechische Palāographie, σ. 45.

Α'. 19,6. *Ταὐτὸν τῷ μυθικῷ δετῷ πεισόμεθα οἰκείῳ πτερῷ τοξευόμενοι.* Ἀναφέρονται πιθανῶς ταῦτα εἰς τὸν ἐκ τῶν Αἰσωπείων μύθων γνωστὸν ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν *Κολοιὸς καὶ ποιμὴν* (ἀρ. 203, σελ. 129 ἐκδ. Κοραῆ), οὗτινος καὶ παραλλαγὴ εὕρηται ἐν τῷ φλωρεντιακῷ κώδικι ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν *Δεὸς καὶ κολοιὸς* (Furia ἀρ. 3, Κοραῆ σ. 370). Ἔχει δὲ ὁ Ἀκομινάτος ἀγαπητῶς πρὸς μύθους καὶ διηγεῖταί ποτέ τινας ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς αὐτοῦ οἵους εἶχε μαθὼν παρὰ τοῦ μυθολόγου θεράποντος Θωμᾶ. Ἰδ. **Β'.239,5** κ. ἑ.

Α'. 24, τίτλος. Αἱ Χῶναι τῆς Φρυγίας αἱ καὶ ἄλλως Κολασσαὶ καλούμεναι καὶ γνωσταὶ ἤδη ἐκ τῆς ἀρχαιότητος καὶ τῆς πρὸς τοὺς Κολοσσαεῖς ἐπιστολῆς τοῦ Ἀποστόλου Παύλου ἦσαν μία τῶν σπουδαιοτάτων μητροπόλεων τῆς Ἀσίας. Ἰδ. *Lequien*, Oriens christianus I, 813 κ. ἑ. Ἀκμαζούσας δ' ἐπὶ τῶν χρόνων αὐτοῦ ὀνομάζει δικαίως Νικήτας ὁ Χωνιάτης *πάλιν εὐδαίμονα καὶ μεγάλην* (σ. 230, 21 ἐκδ. Βόννης). Τίς δὲ ὁ ἄμεσος προκάτοχος τοῦ Νικήτα ἐν τῷ μητροπολιτικῷ τούτῳ θρόνῳ ἀγνοοῦμεν.

www.ibtool.com.cn

Digitized by Google

Τοῦ Νικήτα, πλὴν ἐν τῷ μακρῷ τούτῳ ἐγκωμίῳ τοῦ Μιχαὴλ, γίνεται μνεία καὶ παρὰ Νικήτᾳ τῷ Χωνιάτῃ, ὅστις ἐκθειάζει τὸ προφητικὸν μάλιστα τοῦ ἀνδρὸς (σ. 284,10 - 286,6). Ἔπιθι καὶ τὰ λεγόμενα παρὰ τοῦ ἡμετέρου Μιχαὴλ **60**,25. **61**,8 κ. ἑ. Ὁ Νικήτας Χωνῶν ὑπῆρχεν ἀνάδοχος τοῦ Νικήτα Ἀκομινάτου (Νικήτ. σ. 285,17). Οὗτος δ' εἶνε καὶ ὁ τὸν Μιχαὴλ τὸν Ἀκομινάτον ἐν τῷ ἱερῷ χρίσματι τελέσας (**46**,18) καὶ ἀποστείλας αὐτὸν χάριν σπουδῶν εἰς Κωνσταντινούπολιν (**61**,2). Καὶ τοιαῦτα μὲν οἱ ἀδελφοὶ Ἀκομινάτοι ἀπήλαυσαν τῆς τοῦ Νικήτα προστασίας· τὸ δ' ἐγκώμιον τοῦτο διδάσκει τὸν ἀναγνώστην ἐπαρκῶς καὶ τὰς ποικίλας ἀρετὰς τοῦ θείου ἀνδρὸς, ὅστις προέστη τῆς ἐκκλησίας τῶν Χωνῶν ὑπὲρ τὰ τριάκοντα ἔτη (**66**,17).

Α'. 34,21. *Ἀνθοκρόκα τοῦ ἀγροῦ κρίνα.* Γραπτέον μᾶλλον *ἀνθόκροκα*.

Α'. 36,6. *Πολιουχεῖ δὲ Μιχαὴλ ὁ ἀθλων οὐσιῶν ἡγεμών.* Περιώνυμος ἦτο ἐν τῷ βυζαντιακῷ κόσμῳ ἡ ἐν Χώναις ἐκκλησία τοῦ Ἀρχαγγέλου Μιχαήλ. Ταύτης γίνεται ἤδη μνεία παρὰ Κωνσταντίνῳ τῷ Πορφυρογεννήτῳ (Θέματ. 24,9). Τῷ 1070 ὁ ναὸς οὗτος ἐλεηλατήθη ὑπὸ τῶν Τούρκων (Μιχ. Ἀτταλ. 140, 15 - 141, 14. Σκυλ. 686, 15. 687, 5. Ζωναρ. XVIII, 12). Ἴσως δ' ἕνεκα ταύτης τῆς δηώσεως, ἀλλὰ καὶ τῆς ἐκ τοῦ χρόνου ἐπηρείας (ἴδ. **40**,6) παρακλαδέντα τὸν ναὸν κατώρθωσε νεοικοδομήσῃ ὁ Νικήτας Χωνῶν καθ' ἃ περιγράφει ὁ Ἀκομινάτος ἐν **40**,9 κ. ἑ. Οὕτω δὴ δικαίως ὁ μὲν Νικήτας ὁ Χωνιάτης ἀποκαλεῖ αὐτὸν *μεγέθει μέγιστον καὶ κάλλει κάλλιστόν ὄντα καὶ θαυμασίας χειρὸς ἅπαντα ἔργον* (Νικ. Χων. 230,23), ἐν δὲ τοῖς βυζαντιακοῖς κώδιξι γίνεται συχνὴ τοῦ ἐν Χώναις ἀρχαγγελικοῦ ναοῦ μνεία (*Montfaucon*, Bibl. Coisliniana σ. 137). Ἀλλὰ δὲν ἔμεινε καὶ ἐν τοῖς ἔπειτα χρόνοις ἀσύλητος ἡ ἐκκλησία αὕτη· μαρτυρεῖται δὲ ῥητὴ δήωσις αὐτῆς ὑπὸ τῶν Τούρκων ἐπὶ Ἰσακίου τοῦ Ἀγγέλου (Νικ. Χων. σ. 553, 1 - 7). Γνωστὸς δὲ ἦτο ὁ ναὸς πλὴν τοῦ κάλλους αὐτοῦ διὰ τὴν τελουμένην ἐν αὐτῷ τῇ 6 Σεπτεμβρίου ἀναμνηστικὴν ἑορτὴν ἐπὶ τῷ ἐν Χώναις τελεσθέντι θαύματι τοῦ Ἀρχαγγέλου, περὶ οὗ καὶ ἰδίαν διήγησιν εὗρε-

www.libtool.com.cn

Digitized by Google

ται (*Montfaucon* αὐτ. σ. 451 cod. CCCVI, olim CCXXXIV,2. *Coxe*, Catalogi Codd. mss. bibl. bodleianae. Pars prima σελ. 944 ἐν λέξει Michael S. Archangelus.— Acta Sanctorum. Σεπτεμβρίου τόμ. Η',σ.41). Ὅτι δὲ πράγματι ἦτο ἡ ἐκκλησία αὕτη θαυμασίας χειρὸς ἔργον ἔξεστι καὶ ἡμῖν νὰ κρίνωμεν ἐκ δείγματος μικροῦ. Λέγω τὴν εἰκόνα αὐτοῦ τοῦ Ἀρχαγγέλου οἵα σώζεται ἀντιγεγραμμένη ἐν κώδικί τινι ἑλληνικῷ τῆς παρισιακῆς βιβλιοθήκης, γραφέντι μὲν πρὸς χρῆσιν τοῦ αὐτοκράτορος Νικηφόρου τοῦ Βοτανειάτου, περιέχοντι δ' Ἐκλογὰς ἐκ τῶν ἔργων τοῦ Χρυσοστόμου. Μία τῶν ἱστοριῶν τοῦ κώδικος παριστᾷ τὸν αὐτοκράτορα ἐν τῷ μέσῳ, ἔχοντα ἀριστερᾷ μὲν τὸν ἅγιον Ἰωάννην τὸν Χρυσόστομον, δεξιᾷ δὲ τὸν Ἀρχάγγελον, οὗ ἄνωθεν ἐπιγέγραπται *Μιχαὴλ ὁ Χωνειάτης*. Παρίσταται δὲ ὁ Ἀρχάγγελος νεαρὸς καὶ πτερωτός, ποδήρη περιβεβλημένος χιτῶνα. Καὶ ἡ μὲν πτύχωσις τῶν ἐσθημάτων εἶνε καλλιτεχνικωτάτη, τὴν δὲ ἀρχαγγελικὴν μορφὴν διαπνέει ἀγήρως καὶ ἀληθῶς ἀγγελικὴ ἀθανασία. (Ἴδ. τῆς εἰκόνος ἀρίστην χαλκογραφικὴν ἀναπαράστασιν παρὰ *Montfaucon*, Bibl. Coisliniana. Parisiis MDCCXV. Cod.LXXIX,olim CCCIX.σ.137). Τοῦ Νικηφόρου Βοτανειάτου βασιλεύσαντος ἀπὸ τοῦ 1078-1081, πιστεύομεν ὅτι ἡ εἰκὼν αὕτη ἐν τῷ χειρογράφῳ εἶνε ἀντιγραφὴ τῆς εἰκόνος τοῦ Ἀρχαγγέλου οἵα ὑπῆρχε πρὸ τῆς πρώτης ὑπὸ τῶν Τούρκων δῃώσεως καὶ τῆς ἀνοικοδομήσεως τῆς ἐν Χώναις ἐκκλησίας. Ἀλλ' ἴσως κατὰ τὴν ἀνοικοδόμησιν δὲν παρέστη ἡ χρεία τῆς ἀνιστορήσεως τοῦ περιφανοῦς τούτου ἔργου τῆς βυζαντιακῆς γραφικῆς.

Α'. 38, 6. *Οὔθ' οἱ παρασκηνοῦντες τῇ λαχούσῃ κατέπληκτον βάρβαροι.* Οἱ κατὰ τῶν Χωνῶν ἐπιδραμόντες βάρβαροι, περὶ ὧν ἐνταῦθα γίνεται λόγος, οὓς ἐν σ. **33**,1 Πέρσας καλεῖ ὁ Μιχαὴλ καὶ χαρακτηρίζει ὡς *ἔθνος ἐκ τῆς ἄνω καταρραγὲν* (αὐτ. 5.), ἦσαν πιθανώτατα Τοῦρκοι. Τοῦρκοι δὲ ἤδη τῷ 1070 μνημονεύονται ὡς δῃώσαντες τὴν ἐν Χώναις ἐκκλησίαν τοῦ Ἀρχαγγέλου Μιχαήλ. Ἴδ. *Muralt*, Essai de chronographie byzantine 1057 - 1453. σ. 17. Γνωστοὶ δ' εἶνε οἱ πόλεμοι οὓς ἀνέλαβε κατὰ τοῦ Σουλτάνου τοῦ Ἰκονίου Μανουὴλ ὁ Κομνηνὸς καθ' οὓς περίπου χρόνους συνέβησαν τὰ γεγονότα περὶ ὧν ἐνταῦθα γίνεται λόγος.

Digitized by Google

www.ibtool.com.cn

Α'. 40, 9 κ.έ. Ἡ περιγραφὴ αὕτη τοῦ ἐν Χώναις ναοῦ τοῦ Ἀρχαγγέλου Μιχαὴλ οἷον ἀνεδείματο αὐτὸν ὁ ἀρχιεπίσκοπος τῆς πόλεως Νικήτας ἀνακαλεῖ τὰς παρὰ Βυζαντίνοις συνήθεις ῥητορικὰς περιγραφὰς ἀντικειμένων τῆς τέχνης, τὰς γνωστὰς ὑπὸ τὸ ὄνομα *ἐκφράσεις*. Τὰ πρῶτα δείγματα τοιούτων *ἐκφράσεων* ἀνευρίσκομεν ἐν ἐπιγράμμασι τῆς Ἀνθολογίας δι' ὧν περιγράφονται κτίρια, ἀγάλματα ἢ σκεύη. Τοιαύτη μάλιστα ἡ τοῦ Χριστοδώρου *Ἔκφρασις τῶν ἀγαλμάτων τῶν εἰς τὸ δημόσιον γυμνάσιον τοῦ καλουμένου Ζευξίππου* καὶ τὰ τοῦ Παύλου τοῦ Σιλεντιαρίου *Ἔκφρασις τοῦ ἄμβωνος* καὶ *Ἔκφρασις τῆς μεγάλης ἐκκλησίας*. Ἐν πεζῷ δὲ λόγῳ ἤδη ἐνωρὶς ἔχομεν τὰς τοῦ Λιβανίου κατὰ μίμησιν τῶν φιλοστρατείων Εἰκόνων Ἐκφράσεις. Τοιαῦται δ' εἶνε καὶ ἐν μεταγενεστέροις χρόνοις ἡ τοῦ Ἰωάννου τοῦ Εὐγενικοῦ *Ἔκφρασις Ἴμβρου* ἡ δημοσιευθεῖσα ὑπὸ τοῦ Frühner (Philologus XX, σ. 509 καὶ 767) καὶ ἡ τοῦ πατριάρχου Φωτίου *Ἔκφρασις τῆς ἐν τοῖς βασιλείοις νέας ἐκκλησίας τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου*. Εἰς ταύτας δὲ τὰς περιγραφὰς καταλεκτέον καὶ τὴν συγγραφὴν Προκοπίου τοῦ Καισαρέως *περὶ τῶν τοῦ Ἰουστινιανοῦ κτισμάτων*, τὴν τοῦ Ἀνωνύμου πραγματείαν *περὶ τῶν ταφῶν τῶν βασιλέων τῶν ὄντων ἐν τῷ ναῷ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων* (Corp. Script. Hist. Byz. Codinus κτλ. σ. 203 - 208) καὶ τοῦ πατριάρχου Γρηγορίου τοῦ Κυπρίου τὴν *Περιγραφὴν Κωνσταντινουπόλεως* καὶ αὐτοῦ δὲ τοῦ Κωδινοῦ τὰ ἔργα.

Τοιαύτη ἀνέκδοτος εἶνε καὶ ἡ τοῦ Θεοδώρου τοῦ Πεδιασίμου *Ἔκφρασις περὶ τοῦ ἱεροῦ τῶν Φερῶν*, ἡ σωζομένη ἐν τῷ βιεννείῳ κώδικι Philol. CCXIX, ἣν ἔχω ἑτοίμην πρὸς ἔκδοσιν.

Α'. 43, 25. *Διελεύκαινε δὲ τὰς ῥήσεις εἴ πως τοῖς πολλοῖς μεμελάνωντο, καὶ ὡς σαφὴς ὑποβολεὺς αὐτοῖς ὀνόμασι μετεγλώττιζεν ἐπὶ τὸ συνετώτερον τὰ ῥοώμενα*. Διὰ τούτων ἐννοεῖται προφανῶς ἡ ὑπὸ τοῦ μητροπολίτου Χωνῶν Νικήτα εἰς τὴν καθωμιλημένην ἑρμηνεία τῶν ἱερῶν γραμμάτων. Ὁ βυζαντιακὸς λαὸς δὲν ἐνόει βεβαίως κατὰ τὸν δωδέκατον αἰῶνα τὴν γλῶσσαν τῆς ἐκκλησίας, ὡς δὲν ἐνόει τὴν ἀττικίζουσαν τῶν λογίων. Αὐτὸς ὁ Ἀκομινάτος μαρτυρεῖ ἀλλαχοῦ (**124**, 26) ὅτι δὲν ἐνοήθησαν τὰ ῥήματα αὐτοῦ ὅτε προσεφώνησε τοὺς Ἀθηναίους τὸ

Digitized by Google

πρῶτον διὰ τῆς καθαρᾶς γλώσσης. Διὰ τοῦτο ὅτε ἐν τέλει τῆς Πρώτης Κατηχήσεως λέγει *ἀφ' οὗ ταῦτα οὐ μόνον τῶν ῥοημάτων ἐκλύσας τὸν τόνον τελέως, ἀλλὰ καὶ τὴν ἁρμονίαν τῆς ἑρμηνείας χαλάσας, οὕτως ἀφελῶς ὑμῖν καὶ σαφῶς ὡμίλησα καὶ τὴν τροφὴν παρεθέμην ἀλληλεσμένην, μᾶλλον δὲ διεμασησάμην ὑμῖν ὡς αἱ τίτθαι ταῖς βρέφεσι*» ἐπέρχεταί μοι νὰ εἰκάσω μὴ τὸν λόγον ἐκεῖνον συνέταξε καὶ ἐξεφώνησεν ἐν τῇ κοινῇ γλώσσῃ καὶ εἶτα μετέφρασεν εἰς τὴν ἀρχαΐζουσαν, ἀναγράφων αὐτὸν ἐν τῇ δέλτῳ τῶν λοιπῶν ἔργων του. Ἐπειδὴ ἄλλως τί νόημα θὰ εἶχον τἄνωθι παρατεθέντα, ὅτε βλέπομεν ὅτι τὸ ὕφος τοῦ λόγου, οἷος νῦν σώζεται ἐν τῷ βαροκκικῷ κώδικι, κατ' οὐδὲν διαφέρει τοῦ ἐν τοῖς λοιποῖς ἔργοις τοῦ ἱεράρχου; Ἴσως δὲ τὸ αὐτὸ πρέπει νὰ δεχθῶμεν ὡς συμβὰν καὶ περὶ τὰς λοιπὰς κατηχητικὰς αὐτοῦ ὁμιλίας, ἐπειδὴ ἄλλως ὁποία ἐποικοδόμησις θὰ ἐπετυγχάνετο διὰ λόγων ἐκφωνουμένων ἐν γλώσσῃ ἀκατανοήτῳ εἰς τοὺς πολλοὺς πρὸς οὓς ἀπετείνοντο; — Πρὸς δὲ τὴν φράσιν τοῦ προκειμένου χωρίου παραβλητέα τὰ ἐξῆς ὅμοια παρὰ Νικήτᾳ τῷ Χωνιάτῃ (σ. 276,2 ἐκδ. Βόννης) *ὁ Βασιλάκης Νικηφόρος τὰς τοῦ Παύλου ἀναπτύσσων ἐπ' ἐκκλησίᾳ ἐπιστολὰς καὶ διαλευκαίνων τῷ τῆς καλλιῤῥημοσύνης φωτὶ ὅσαι τῶν ἀποστολικῶν ῥήσεων τῇ ἀσαφείᾳ ὑπομελαίνονται καὶ τῷ βάθει τοῦ πνεύματος ἐπιῤῥίσσουσι.*

Α'. 80,16. *Ἐξισωταῖς καὶ ἁρμοσταῖς ἐντευξόμενος.* Ἐξισωτὰς ἐκάλουν οἱ Βυζαντῖνοι, ὡς φαίνεται ἐκ διαφόρων χωρίων παρατεθειμένων ἐν τῷ τοῦ Du Cange Γλωσσαρίῳ τῆς νεοελληνικῆς γλώσσης, τοὺς ἐπόπτας ἐκείνους εἰς οὓς ἀνετίθετο ἡ δικαία τῶν φόρων διανομή.

Α'. 83,11. *Ἐκεῖνος καὶ τοὺς Ἰουδαίους οὕτω τι ἐδδελύξατο, ὡς μηδὲ τὴν αὐτοῦ παροικεῖν ἐφεῖναί ποτε.* Καὶ ἄλλοτε ἀναφέρονται τοιοῦτοι ἀγῶνες κατὰ τῶν Ἰουδαίων παρὰ τοῖς Βυζαντίνοις καὶ μετὰ τὰ κατ' αὐτῶν αὐστηρὰ κελεύσματα τοῦ Θεοδοσίου καὶ Ἰουστινιανοῦ. Τοιαύτη εἶνε, ἐπὶ παραδείγματι, ἡ ἀντίδρασις τοῦ ἁγίου Νίκωνος κατὰ τῶν ἐν Λακεδαίμονι Ἰουδαίων (Βίος Νίκωνος παρὰ *Martène et Durand*, Veterum scriptorum amplissima collectio. Tom. VI. Parisiis 1729 σ. 866). Παράπονα

www.tibtool.com.cn

Digitized by Google

περὶ τῶν παρ' Ἕλλησι καταπιέσεων τῶν Ἰουδαίων ἐκφέρει καὶ ὁ τῷ 1171, ἤτοι καθ' οὓς περίπου χρόνους ἔγραφε τὰ περὶ Νικήτα ὁ Ἀκομινάτος, τὴν Ἑλλάδα ἐπισκεψάμενος ἐκ Ῥεγενσβούργου ῥαββῖνος Πετάκκιας (Ἴδ. Hopf σελ. 164 καὶ σημ. 2). Ἀλλὰ καθ' ὅλου ἀναλογιζόμενοι οἷα καὶ νῦν ἔτι, οὐ μόνον κατὰ τὴν ἡμιβάρβαρον Ἀνατολήν, ἀλλὰ καὶ παρ' αὐτοῖς ἔτι τοῖς ἔθνεσιν ἅτινα καυχῶνται ὡς ἐλάσαντα ἐπὶ τὸν ἄκρον τοῦ πολιτισμοῦ βατῆρα, πάσχουσιν ἐνίοτε οἱ Ἰουδαῖοι, πρέπει νὰ θαυμάσωμεν ἀληθῶς ἐπὶ τῇ πρὸς αὐτοὺς ἀνεξιθρησκείᾳ καὶ ἀνοχῇ τῶν Βυζαντίνων. Ἦτο δὲ ἄλλως καὶ δικαία ἡ ἀνοχὴ αὕτη πρὸς λαὸν ἐργατικώτατον, εὐδοκιμώτατα πονοῦντα περὶ τὰς τέχνας ἢ τὴν βιομηχανίαν, μάλιστα δὲ τὴν βαφικὴν καὶ τὴν μεταξουργίαν. Ὁπόσον πολυάριθμοι ἦσαν, καθ' οὓς χρόνους ἔζη ὁ Ἀκομινάτος, αἱ Ἰουδαϊκαὶ κοινότητες οὐ μόνον κατὰ τὴν Ἀσίαν καὶ ἐν Θεσσαλονίκῃ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ ἐντεῦθεν Ἑλλάδι μαρτυρεῖ ἡ συγγραφὴ τοῦ ἐκ Τουδέλας ῥαββίνου Βενιαμίν, ὅστις περιοδεύσας ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα μεσοῦντος τοῦ δωδεκάτου αἰῶνος ἀνέγραψεν ἀκριβῶς τὰς κοινότητας ταύτας καὶ τὰς κυριωτάτας αὐτῶν οἰκογενείας.

Α'. 86,12. *Παν*ήγυρις *περὶ τὸν ἐκεῖ που τεῶν τὰ ἐν αὐτῷ συνίστησι θαύματα καὶ πανήγυρις πολυάνθρωπος* κτλ. Τοιαῦται πανηγύρεις, λείψανα ἐθνικῶν ἑορτῶν, ἃς διετήρησε περί τινα ἐπιφανῆ ἱερὰ ὁ μεσαιωνικὸς χριστιανισμός, συνδυάζων τὴν θρησκείαν μετὰ τοῦ βιοποριστικοῦ ἐμπορίου, μνημονεύονται πολλάκις παρὰ τοῖς Βυζαντίνοις. Πλὴν ταύτης τῆς ἐν Χώναις, ἥτις εἶχε κέντρον τὸν περιώνυμον ναὸν τοῦ Ἀρχαγγέλου Μιχαήλ, ἐπιφανεῖς ἄλλαι τοιαῦται εἶνε ἡ κατὰ τὴν Ἔφεσον τελουμένη τῇ 26 Σεπτεμβρίου (Ἴδ. τὴν διατριβήν μου *Περὶ τῆς ἐν Ἐφέσῳ ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου* ἐν Παρνασσοῦ τόμ. Β'.σ. 875) καὶ ἡ ἐν Θεσσαλονίκῃ τὴν 29 Ὀκτωβρίου κατὰ τὴν ἑορτὴν τῆς αὐτόθι ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου Δημητρίου, εἰς ἣν, ὡς καὶ ἐν Χώναις, συνέρρεον ἀναμιξ χάριν ἐμπορίου ἑλληνικά τε καὶ βαρβαρικὰ γένη παντοδαπά (Ἴδ. *Τιμαρίωτος* Κατάβασιν εἰς Ἅδου παρὰ τῷ *Ellissen*, Analekten der mittel- und neugriechischen Litteratur. Th. IV, σ. 46 κ. ἑ.)

Α'. 86,20. *Ποταμοὶ ἐκεῖνοι Λύκος καὶ Κάπρος.* Ἐπιθ

www.libtool.com.cn

Digitized by Google

περὶ τῶν δύο τούτων ποταμῶν καὶ τῆς περὶ αὐτοὺς χώρας *Ἡρόδ.* Ζ' 30. *Ξενοφ.* Ἀνάβ. Ε' 2, 3 καὶ *Στράβ.* ΙΒ'. 578.

www.libtool.com.cn

Α'. 57,16. *Γάλα Γραὸς* ἀναφέρεται καὶ παρὰ Νικήτᾳ τῷ Χωνιάτῃ, σ. 255, 5 καὶ 7.

Α'. 60,13. *Ἐλεύσεται μεθ' ἡμᾶς ἐνόρχης καὶ γενράδας ἀρχιερεὺς* κτλ. Τίς ὁ κακὸς οὗτος διάδοχος τοῦ Νικήτα ἐπὶ τοῦ μητροπολιτικοῦ θρόνου τῶν Χωνῶν, καθ' οὗ καὶ παρακατιὼν ἐκφράζεται ὁ Μιχαὴλ (**60**,23 κ. ἑ.) καὶ ὁποιά τινα τὰ ὑπ' αὐτοῦ διαπραχθέντα κακὰ, ἀγνοοῦμεν.

Α'. 61,10. *Ἀντεπεξῆγε μὲν ἐπὶ Πέρσας ὁ κατ' ἐκεῖνο καιροῦ τὴν τῶν Ῥωμαίων διέπων ἀρχὴν, ὤκνει δ' ἄλλως τὴν συμπλοκὴν, ἐπεὶ δύο περσάρχας πύθοιτο συνθεμένους τὰς ὑφ' ἑαυτοὺς συμβεβληκέναι δυνάμεις καὶ στρατιὰν ἀριθμοῦ κρείττω συγκεκροτηκέναι.* Τὸ γεγονὸς περὶ οὗ ἐνταῦθα γίνεται λόγος ἀναφέρεται εἰς τοὺς κατὰ τῶν Τούρκων πολέμους Μανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ· πάντως δὲ πρέπει νὰ ὁρισθῇ ὡς συμβὰν κατὰ τὸ πρῶτον μέρος τῶν πολέμων τούτων, ὅτε ἐστράτευεν αὐτὸς ὁ Μανουήλ. Ἀλλὰ δὲν δυνάμεθα νὰ συμβιβάσωμεν ἀκριβῶς τὰ ὑπὸ τοῦ Μιχαὴλ λεγόμενα πρὸς τὰς διηγήσεις τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Νικήτα· τοῦτο δὲ μόνον φαίνεται βέβαιον ὅτι ἡ νίκη ἦν συνεπήγαγον τὰ ἐνθαρρυντικὰ γράμματα τοῦ μητροπολίτου Χωνῶν πρὸς τὸν Μανουὴλ (**62**, 2) πρέπει νὰ θεωρηθῇ συμβᾶσα πρὸ τῆς κατὰ τὰς κλεισούρας τοῦ Τζυβρίτζη περὶ τὸν φθινόπωρον τοῦ 1176 μοιραίας ἥττας τῆς βυζαντιακῆς στρατιᾶς, ἣν περιγράφει διὰ μακρῶν ὁ Νικήτας (σ. 234 κ. ἑ.).

Α'. 63,1. *Τῆς τοῦ Μάνεντος αἱρέσεως.* Ἐννοεῖ διὰ τούτων τὴν αἵρεσιν τῶν Μανιχαίων, τὴν ἐν Περσίᾳ μάλιστα ἀπὸ τοῦ τρίτου αἰῶνος μεσοῦντος διαδοθεῖσαν.

Α'. 66,17. *Ὑπὲρ τὰ τριάκοντα γὰρ ἔτη ἐπιπρέψας τῇ ἀρχιερωσύνῃ οὐδένα χρυσοῦν ἢ ἀργυροῦν στατῆρα ἢ χαλκοῦν προσεκτήσατο.* Δὲν εἶνε Νικήτας ὁ Χωνῶν τὸ μόνον παράδειγμα

Digitized by Google

φιλοχρηματίας παρὰ τοῖς συγχρόνοις τοῦ Ἀκομινάτου ἱεράρχαις. Δικαίως ἄξιος ἀλλαχοῦ ὁ Μιχαὴλ εὐφήμου μνείας τὴν ἀκτημοσύνην Νεοφύτου τοῦ ἀρχιμανδρίτου τῶν ἐν Ἀθήναις μοναστηρίων, ὅστις *ἄνευ τοῦ τριχίνου καὶ τῆς ἐφημέρου τροφῆς οὐδέ τι μὴ τρεῖς εἶχε χρυσοῦς, ταμιεύων εἰς τελευτήν* (**268**, 13). Τίς δ' ἄλλος μᾶλλον ἀξιόζηλος αὐτοῦ τοῦ Ἀκομινάτου, ὅστις, ἐν μὲν Ἀθήναις ἱεραρχεύων, τὰ πενιχρὰ αὐτοῦ ἔσοδα ἀνήλισκεν εἰς τὰς δεούσας χρείας τῆς ἐκκλησίας, ὅτε δὲ ἠναγκάσθη ἀπέλθῃ τῶν Ἀθηνῶν εἰς ἐθελουσίαν ἀειφυγίαν οὕτω μικρὰν συνεπεκόμιζεν οὐσίαν, ὥστε κατηναλώθη ἅπασα ἐντὸς ἐνιαυτοῦ; (**Β'. 312**, 8 - 16).

Α'. 67, 13. *Ἀπτόμενον πῦρ ἢ κεκαυμένους λαμπρούς.* Διὰ τῆς λέξεως *λαμπρὸς* δηλοῦται ἐνταῦθα τὸ πῦρ ἢ οἱ ἄνθρακες, ὡς καὶ ἄλλοτε παρὰ τοῖς Βυζαντίνοις, μάλιστα ἐν τῷ τύπῳ τοῦ οὐδετέρου *λαμπρόν*." Ἰδ. *Du Cange* ἐν λ.—Διεσώθη δὲ ἡ λέξις καὶ νῦν ἔτι, ἀλλαχοῦ τε τῆς ἑλληνικῆς γῆς καὶ μάλιστα παρὰ τοῖς Κυπρίοις. Ἰδ. *Σακελλαρίου*, Κυπριακά. Γ'. 326.

Α'. 72, τίτλος. *Λόγος εἰς τὸν πατριάρχην κῦρ Μιχαὴλ ἐκδοθεὶς τινι τῶν ῥητορευόντων.* Ὁ λόγος οὗτος ἐγράφη περὶ Μιχαὴλ τοῦ Ἀγχιάλου διαδεξαμένου τὸν πατριάρχην Λουκᾶν, θανόντα τῷ 1169. Φαίνεται δὲ γραφεὶς οὐχὶ ἐπὶ τῇ εἰς τὸν οἰκουμενικὸν θρόνον ἀναβάσει τοῦ πατριάρχου, ἀλλὰ βραδύτερόν ποτε κατὰ τὸν ὀκταέτη χρόνον τῆς πατριαρχείας, προσφωνηθεὶς αὐτῷ οὐχ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Μιχαὴλ, ἀλλ' ὑπό τινος τῶν ἐχόντων τὸ ἀξίωμα τοῦ ῥήτορος, δι' ὃ καὶ ἐπιγράφεται *ἐκδοθεὶς τινι τῶν ῥητορευόντων*. Ὡς δὲ δεικνύουσιν ἐκφράσεις τινὲς δι' ὧν ὁ ῥήτωρ ἀποτείνεται πρὸς τοὺς περιισταμένους, οἷον δὴ *γερούσιον ἱερὸν* (**79**, 27. **80**, 38), *ὁ ἱερὸς σύλλογος* (**84**, 18), φαίνεται καὶ πράγματι ἐκφωνηθεὶς ὁ λόγος κατά τινα Κυριακὴν (**92**, 12) ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς Ἁγίας Σοφίας (**87**, 7). Ἄλλως δ' ἐν τῷ λόγῳ ὁ ῥήτωρ ἀποτείνεται ὁτὲ μὲν πρὸς αὐτὸν τὸν πατριάρχην, ὁτὲ δὲ πρὸς τοὺς ἀκροωμένους.

Πρὸς τὸν αὐτὸν πατριάρχην σώζονται δύο ἀνέκδοτοι λόγοι Εὐσταθίου τοῦ Θεσσαλονίκης ἐν τῷ αὐτῷ ἐκείνῳ ἐσκουριαλείῳ κώ-

www.libpol.com.ch

Digitized by Google

δικι, ὅστις πλήν τινων ἔργων τοῦ Ἀκομινάτου περιέχει καὶ τὴν ἐν τῷ τόμῳ τούτῳ δημοσιευομένην ἐπιστολὴν Γρηγορίου τοῦ Ἀντιόχου καὶ τινα σωζόμενον λόγον τοῦ πατριάρχου Μιχαήλ (*Miller*, Catalogue des mss. grecs de l' Escurial σ. 206). Καὶ Γρηγόριος δὲ ὁ Ἀντίοχος ἔγραψε λόγον εἰς τὸν πατριάρχην Μιχαὴλ, μὴ σωζόμενον (*Miller*, αὐτ. σ. 214 - 215, φ. 401).

www.libnod.com.cn

Α'. 72,1 κ.ἑ. *Ἔστι που σικελικός τις λειμών . . . Ὄνομα τῷ λειμῶνι Ζωστὴρ* κτλ. Πόθεν παρέλαβεν ὁ Μιχαὴλ τὰ περὶ τοῦ σικελικοῦ λειμῶνος δὲν δυνάμεθα νὰ ὁρίσωμεν ἀκριβῶς· ἀλλὰ περιγραφὴν ὁμοίαν πρὸς τὴν ἐνταῦθα καὶ τὰς ἰδιότητας τοῦ παρ' Ἀκομινάτῳ Ζωστῆρος ἀνευρίσκομεν ἐν τῷ παρὰ τὴν σικελικὴν Ἔνναν λειμῶνι ὅθεν ἡρπάγη παρὰ τοῦ Πλούτωνος ἡ Κόρη, οἷον περιγράφει αὐτὸν Διόδωρος ὁ Σικελιώτης (Ε', 3) καὶ ὁ Ψευδαριστοτέλης (Περὶ θαυμασίων ἀκουσμάτων, 87 - 88 ἐκδ. Διδότου). Πρβλ. Cicer. Verr. IV, 48. Ἀλλ' ὁ Ἀκομινάτος δὲν φαίνεται παραλαβὼν παρά τινος τούτων τῶν συγγραφέων τὰ κατὰ τὸν λειμῶνα, ἐπειδὴ παρ' οὐδενὶ τούτων ἁπαντᾷ τὸ ὄνομα τοῦ λειμῶνος, ὃν καλεῖ Ζωστῆρα ὁ Μιχαήλ. Τίς ὁ οὐκέτι σωζόμενος συγγραφεὺς παρ' ᾧ ἐπαναλαμβανομένου τοῦ διηγήματος ἀνεφέρετο καὶ ὀνομαστὶ ὁ εὐώδης τόπος, δὲν γνωρίζομεν. Ἀλλ' ὅτι δὲν ἦτό τις κατὰ τὸν Ψευδαριστοτέλην συγγραφεὺς θαυμασίων ἀκουσμάτων, ἀλλά τις τῶν πιθανὰ γραφόντων δεικνύουσι τὰ λόγια τοῦ Μιχαὴλ *χρεὼν γὰρ, οἶμαι, χωρογράφοις πιστεύειν καὶ χωρογράφων περιηγουμένοις ὁπόσα μὴ τὴν φύσιν ὑπερφώνησεν.*

Α'. 73,8. *Πάντας ἀπείργει τῷ θείῳ χώρῳ κακῶς ἐπεμβαίνοντας.* Γραπτέον μᾶλλον *πάντας ἀπείργει τοὺς τῷ* κτλ.

Α'. 78,29. *Κάρταλον* ἀφῆκα γεγραμμένον ἐν τῷ ἐνὶ λ, οἷον φέρεται οὐ μόνον ἐν τοῖς κώδιξι τοῦ Ἀκομινάτου, ἀλλὰ καὶ παρ' Ἡσυχίῳ.

Α'. 79,9. *Εἴτε τοὺς λαμπροὺς ἐκείνους λόγους ὅσους βασιλικῶν ἄθλων ὑμνήτορας, ὅσους δογματικοὺς τῶν τοῦ παρακλήτου γλωττῶν οὐκ ἀναξίους ἐξεπυρήνισας.* Οἱ πλεῖστοι λόγοι οὗ-

Digitized by Google

τοι τοῦ πατριάρχου Μιχαὴλ τοῦ Ἀγχιάλου φαίνονται ἀπολεσθέντες· μόνον δὲ διεσώθη ἐν τῷ ἐσκουριαλείῳ κώδικι ὅστις περιέχει καί τινα τῶν ἔργων τοῦ Ἀκομινάτου (Υ-II-10, φ. 132,α-139,α) *Λόγος τοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως κῦρ Μιχαὴλ τοῦ Ἀγχιάλου ὁπηνίκα ἐγένετο ὕπατος τῶν φιλοσόφων* (**Miller**, Catalogue des manuscrits grecs de la bibl. de l' Escurial, σ. 205).

www.libtool.com.cn

Α'. 81,1. *Ἡ περ οἱ περὶ Φαῖδρον, ὅτι τῆς περὶ ψυχῆς σωκρατικῆς διαλέξεως ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ κατηκροάσαντο.* Προφανὲς ὅτι ἐνταῦθα ἔπρεπε νὰ εἶνε γεγραμμένον *οἱ περὶ Φαίδωνα.* Ἀλλ' ἐδίστασα νὰ ἐπανορθώσω τὸ πταῖσμα τοῦ βιβλιογράφου, ὑποτοπάζων, μή τοι αὐτὸς ὁ Μιχαὴλ ἔγραψεν ἐκ λάθους μνημονικοῦ τὸ ὄνομα ὡς φέρεται ἐν τῷ κώδικι.

Α'. 81, 3 κ. ἑ. *Ἣ που διὰ χρόνων ἰδόντες ἐπανιοῦσαν φιλοσοφίαν οἱ ἄνθρωποι, λίαν ἀσμένως ἠσπάσαντο* κτλ. Ὅσα ἐνταῦθα λέγονται παρὰ τοῦ Μιχαὴλ περὶ τῆς παραμελήσεως τῆς φιλοσοφίας, ἰδίᾳ δὲ τῆς ἀφροντισίας περὶ τὰ ἔργα τοῦ Πλάτωνος καὶ Ἀριστοτέλους καὶ τῆς ἀναβιώσεως τῶν τοιούτων μελετῶν διὰ τοῦ πατριάρχου Μιχαὴλ δὲν εἶνε καθ' ὁλοκληρίαν ἀκριβῆ. Καὶ εἶνε μὲν ἀληθὲς ὅτι ἀπὸ τοῦ τετάρτου περίπου αἰῶνος εἶχεν ἀμεληθῆ παρὰ τοῖς Βυζαντίνοις ἡ ἄμεσος μελέτη τῶν ἀριστοτελικῶν καὶ πλατωνικῶν ἔργων, ἀλλ' οὐχ ἧττον μεμαρτυρημένον γεγονὸς εἶνε ἡ ζωηρὰ ἐπανάληψις τῆς περὶ ταῦτα διατριβῆς κατὰ τὸν ἐνδέκατον ἤδη αἰῶνα, ὅτε ὁ Μιχαὴλ Ψελλὸς καὶ Ἰωάννης ὁ Ἰταλὸς πολλὰ καὶ ἐδίδαξαν καὶ ἔγραψαν περὶ τῶν δύο ὑπάτων φιλοσόφων. Οὐδὲ πρέπει νὰ λησμονηθῶσιν αἱ περὶ ταῦτα μελέται τῶν ἀμέσως μεταγενεστέρων Μιχαὴλ τοῦ Ἐφεσίου, Εὐστρατίου τοῦ Νικαίας καὶ Θεοδώρου τοῦ Προδρόμου.

Α'. 82,15. *Οἴδαμεν τῶν ἱερῶν ἀξιῶν ἐκείνων τὴν κλίμακα, ἣν ... ἀγγελοπρεπῶς ἀνέβαινες.* Εἰς ἡμᾶς μένει ἄγνωστος ἡ βαθμιαία αὕτη προαγωγὴ τοῦ πατριάρχου Μιχαήλ· μόνον δ' ἐξεύρομεν ὅτι πρὸ τῆς κλήσεως αὐτοῦ εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον ἦτο ἀρχιεπίσκοπος Ἀγχιάλου. Πρὸ δὲ τῆς ἀρχιερωσύνης ὑπῆρξε πρωτέκδικος, ὡς διδάσκει ἡμᾶς ὁ Ἀκομινάτος (**82,**23), ὑψωθεὶς

Digitized by Google

εἰς τοῦτο τὸ ἀξίωμα διὰ τὴν ἔκτακτον αὐτοῦ παίδευσιν, τὴν διδασκαλίαν τῆς φιλοσοφίας (**78**,11-**79**,4 - **79**,27 - **82**,13) καὶ τὴν ῥητορικὴν δεινότητα (**79**, 4-26). Τοῦ δὲ πατριαρχικοῦ θρόνου φαίνεται ἀξιωθεὶς πλὴν τῶν κοσμουσῶν αὐτὸν παντοίων ἀρετῶν διὰ τὰς ἐκτάκτους αὐτοῦ πρὸς τὸν θρόνον τοῦ Μανουὴλ ὑπηρεσίας (**83**,22 - **88**,20).

A'. 87,7. *Τὸν ἀντίμιμον τοῦτον οὐρανοῦ σφαῖρον.* Τὸ χωρίον τοῦτο θὰ ἦτο ἀδιανόητον, ἂν μὴ ἀνεφέρομεν αὐτό, ἐκλαμβάνοντες ὡς σχῆμα ῥητορικόν, εἰς τὸν τροῦλλον τῆς ἐκκλησίας ἐν ᾗ ὁ λόγος οὗτος ἐξεφωνήθη. Εἶνε δὲ αὕτη κατὰ πιθανώτατον λόγον ἡ Μεγάλη Ἐκκλησία τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἡ τῆς τοῦ θεοῦ Σοφίας, ἐν ᾗ ἐτελοῦντο τῶν ἑορτῶν αἱ μέγισται καὶ ἐξεφωνοῦντο οἱ ἐπιφανέστατοι τῶν λόγων.

A'. 91, 19 - 27. *Εἴη δ' ἂν ἔρημος ἡ τῶν Ἀρμενίων συναγωγὴ* κτλ. Τὰ ἐνταῦθα ὑπὸ τοῦ Ἀκομινάτου ἀναφερόμενα διαβήματα τοῦ πατριάρχου Μιχαὴλ πρὸς τοὺς αἱρετικοὺς Ἀρμενίους δὲν εἶνε ἄλλοθεν γνωστά, ἴσως διὰ τὸν λόγον ὅτι εἰς οὐδὲν ἀπέληξαν ἀποτέλεσμα.

A'. 93, τίτλος. *Εἰσβατήριος ὅτε πρῶτον ταῖς Ἀθήναις ἐπέστη.* Ὁ εἰσβατήριος οὗτος λόγος ἐξεφωνήθη ὑπὸ τοῦ Ἀκομινάτου ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως, ἔνθα ὑπῆρχεν ἥ τε κατοικία τοῦ μητροπολίτου καὶ ἡ ἐκκλησία τῆς Παναγίας τῆς Ἀθηνιώτισσας, ὁ παλαιὸς Παρθενών. Ἀφίκετο δ' εἰς Ἀθήνας τὸ πρῶτον ὁ Ἀκομινάτος ἐν ἔτει 1182, ὡς ἀπέδειξα ἐν τῇ Εἰσαγωγῇ.

A'. 94,26. *Μετὰ τοὺς πρὸ ἡμῶν ἐγχειρισμένους ταύτην θειοτάτους ἄνδρας.* Προκάτοχος τοῦ Ἀκομινάτου ἐν τῷ μητροπολιτικῷ θρόνῳ τῶν Ἀθηνῶν ὑπῆρξε Γεώργιος ὁ Ξηρός. Ἴδ. **B'. 30**,17. Ἔπιθι τὸ βιβλίον μου *Αἱ Ἀθῆναι* (σ. 20 καὶ σημ. 5) καὶ τὴν Εἰσαγωγήν.

A'. 94,29. *Καὶ δραμούμεθα κατέχοντες ἀνὰ χεῖρα ταυτηνὶ ἐφ' ὅσον τῷ ἀθλοθέτῃ δόξει Χριστῷ· εἶτα τοῖς ἑξῆς καὶ*

Digitized by Google

μεθ' ἡμᾶς διαδώσομεν. Ταῦτα λέγων πρὸς τοὺς Ἀθηναίους ὁ Μιχαὴλ δὲν ἠδύνατο νὰ προμαντεύσῃ ὅτι δὲν θὰ δώσῃ τὴν λαμπάδα τῆς ἀθηναϊκῆς μητροπόλεως εἰς ἄλλον μετ' αὐτὸν ὀρθόδοξον ἱεράρχην καὶ ὅτι γεγραμμένον ἦτο ἐν ταῖς δέλτοις τῆς θείας Προνοίας νὰ παρέλθωσι σχεδὸν αἰῶνες ἕως πάλιν ἔλθῃ εἰς Ἀθήνας ὁμόθρησκος μητροπολίτης ὁ Δωρόθεος ἐπὶ τοῦ πατριάρχου Νείλου (1378 - 1388). Ἴδ. *Παραρ. Κωνσταντινίδου* Κατάλογος ἱστορικὸς ... τῶν μητροπολιτῶν Ἀθηνῶν ἐν *Σωτῆρος* τόμ. Β'. σ. 11-12.

Α'. 96,7. *Ἐπεὶ δ' ἐκ τῶν βιβλίων ἀποσπασθεὶς προσελήφθην τῷ πρωτίστῳ ποιμενάρχῃ.* Ὁ πατριάρχης παρ' ᾧ προσελήφθη ὁ Ἀκομινάτος δύναται νὰ εἶνε Μιχαὴλ ὁ Ἀγχιάλου (1169 - 1177), ὁ βραχὺν μόνον χρόνον πατριαρχεύσας Χαρίτων (1177) ἢ Θεοδόσιος ὁ Βορανδιώκτης (1177 - 1184). Ἀλλ' ἐκεῖνος εἰς ὃν μάλιστα φαίνονται προσήκοντα τὰ λεγόμενα παρὰ τοῦ Μιχαὴλ περὶ αὐτοῦ ὡς προμάχου τῆς ἀληθείας καὶ τοῦ δικαίου ἀντιτασσομένου κατὰ τῶν τὴν ἐκκλησίαν διαταρασσόντων κυμάτων εἶνε ἐκ τούτων πάντως ὁ Θεοδόσιος, ὅστις εἶχε πολλαχῶς νὰ παλαίσῃ πρὸς τοὺς αὐτοκράτορας Μανουὴλ καὶ Ἀνδρόνικον τοὺς Κομνηνούς.

Τὸ δὲ ἀξίωμα ὅπερ περιεβάλλετο ἐν τοῖς πατριαρχείοις ἦτο τὸ τοῦ ὑπογραμματέως, ὡς φαίνεται ἐκ τινος ἐπιστολῆς αὐτοῦ πρὸς Μιχαὴλ τὸν Αὐτωρειανόν, τὸν ἔπειτα πατριάρχην, ὅστις καὶ αὐτὸς διετέλεσεν ὑπογραμματεὺς τοῦ πατριαρχείου (**Β'. 67,11**).

Α'. 96,23. *Ὅθεν οὐδ' ἀτιμοτέρας τύχης ὑπῆρχον παρὰ τῇ Κωνσταντίνου.* Εἰκὸς ἦτο νὰ τιμᾶται, κατὰ τὰ τελευταῖα μάλιστα ἔτη τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει διατριβῆς αὐτοῦ, ὁ Μιχαὴλ διά τε τὴν παντοδαπὴν αὐτοῦ παιδείαν καὶ ἀρετὴν καὶ τὴν συγγένειαν αὐτοῦ μετά τε τοῦ ἀδελφοῦ Νικήτα καὶ τῶν κηδεστῶν Βελισσαριωτῶν.

Α'. 97,29. *Κἂν περιάγων τις δείκνυσιν ἐναργῆ γνωρίσματα «οὑτοσὶ μὲν ὁ Περίπατος, αὕτη δ' ἡ Στοά, ἡ δ' Ἀκρόπολις ἥδε, ὁ Πειραιεύς ἐστιν αὖ ἐκεῖνος, ὅδ' ὁ Δημοσθένους λύχνος . . .»* Πολὺ χρησιμώτερον θὰ ἦτο διὰ τὴν ἱστορίαν τῶν μνημείων τῶν Ἀθηνῶν τὸ χωρίον τοῦτο, ἂν ὠνόμαζεν ὁ Μιχαὴλ

Digitized by Google

πάντα τὰ τοπεῖα ἢ μνημεῖα διὰ τῶν κοινῶν κατὰ τοὺς χρόνους αὐτοῦ ἐν Ἀθήναις ὀνομάτων. Τοῦτο ποιεῖ μόνον διὰ τὸ μνημεῖον τοῦ Λυσικράτους, ὅπερ, ὡς ἐντεῦθεν βλέπομεν, ἐκαλεῖτο ἤδη παρὰ τῷ ἀθηναϊκῷ λαῷ *λύχνος τοῦ Δημοσθένους*, ὡς καὶ παρὰ τῷ μεταγενεστέρῳ βιενναίῳ Ἀνωνύμῳ (Νῦν παρὰ *Wachsmuth*, Die Stadt Athen. Leipzig. 1874. σ. 734 § 5). Ὁ δὲ Πκρισῖνος Ἀνώνυμος ἀποκαλεῖ αὐτὸ *καρδύλι μαρμαρένιον τοῦ Δημοσθένους* (αὐτ. σ. 742). *Στοὰν* δὲ λέγων ὁ Ἀκομινάτος ἢ Ποικίλην Στοάν, ὡς ἀλλαχοῦ, ἐννοεῖ βεβαίως τὴν κακῶς οὕτως ἔτι καὶ νῦν ὑπὸ τῶν πολλῶν ὀνομαζομένην Ἀδριάνειον Στοάν, ἧς μόλις που λέγει εὑρισκόμενον ἐν τῇ πόλει *μικρὸν λείψανον, μηδὲν ὂν καὶ αὐτὸ καὶ τοῖς ὀδοῦσι τοῦ χρόνου τὰς πλίνθους παρατρωγόμενον*. Ἀναφέρων δ' ἐν τοῖς ἀρχαίοις μνημείοις, ὧν ἐσώζοντο ἐρείπια ἐπὶ τῶν χρόνων αὐτοῦ, καὶ τὸν Περίπατον, οὐδὲν ἔχει ὡρισμένον ἐν νῷ· ἀλλαχοῦ δ' ἐκφράζεται καὶ ἀκριβέστερον, γράφων ἐν οἷς προσφωνεῖ τὸν Δριμὺν καὶ ταῦτα· *οὐδ' ἐρείπιον γοῦν Ἡλιαίας ἢ Περιπάτου ἢ Λυκείου εὕροις ἄν, πλεῖστα καμών. Μόνον ἂν ἴδοις πεταλον Ἀρείου Πάγου γεώλοφον, οὐδὲν ὃ φασιν ἱερόν, ὅτι μὴ στεφάνην πέτρας ψιλὴν καὶ μόνῳ τῷ σεμνῷ γνωριζομένην ὀνόματι* **160**,1. Ὅτι δὲ τὰ ὀνόματα τῆς Ἀκροπόλεως, τοῦ Πειραιῶς, τοῦ Ἀρείου Πάγου καί τινων ἄλλων χωρίων τῆς Ἀττικῆς γῆς ἐσώζοντο ἀδιάφθορα ἐν τῇ γλώσσῃ τοῦ τότε λαοῦ ἀποδεικνύουσι πλὴν τῶν ἄνω καὶ τὰ ἐν **316**,19 καὶ **Β'.44**,18.

Α'. 104,7 κ.ἑ. *Οὕτω γὰρ ἂν ἀξίως ἀναστρεφοίμεθα τοῦ θεοφωτοδόχου καὶ ἀειλαμποῦς χώρου . . . Καὶ ἡ Ἀκρόπολις αὕτη τῆς τυραννίδος τῆς ψευδοπαρθένου Ἀθηνᾶς ἀπήλλακτο καὶ οὐκέτι τὸ ἐπιβώμιον αὐτῆς πῦρ ἀκοίμητον τρέφεται, τῆς δὲ δι' αἰῶνος παρθένου καὶ μητρὸς τοῦ θεοῦ πυρσὸς ἀειφανὴς ὡς ἀπ' οὐρανοῦ τῆς ἄκρας ταύτας ἀνίσχει* κτλ. Ἐν τῇ πρώτῃ αὐτοῦ ταύτῃ κατηχητικῇ πρὸς τοὺς Ἀθηναίους ὁμιλίᾳ, γενομένῃ ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως, εἰκότως ὁ Μιχαὴλ διὰ μακρῶν ἐκθειάζει τὸν εἰς ἐκκλησίαν τῆς Παναγίας μεταβληθέντα Παρθενῶνα. Εἶνε δὲ πρόδηλα ὅτι διὰ γενικῶν μόνων φράσεων θεολογικοῦ ἐνθουσιασμοῦ ἐκφράζεται περὶ αὐτοῦ, δὲν παρενείρει δὲ καὶ εἰδήσεις περὶ τῆς ἐκκλησίας κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους. Μόνην δὲ ἀναφέρει, καὶ

www.libtool.com.cn

Digitized by Google

τοῦτο ἐλλαχοῦ (**328**,20) τὴν τῆς ἁγίας τραπέζης ὑπεραιωρουμένην χρυσῆν περιστερὰν τὴν παριστῶσαν τὸ ἅγιον πνεῦμα, ἱπταμένην διὰ κυκλοφορικῆς ἀεννάου κινήσεως.

Τοῦ Παρθενῶνος τῆς Ἀθηνᾶς τὴν θέσιν κατέλαβε κατὰ τοὺς μέσους αἰῶνας, πιθανῶς ἤδη ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Ἰουστινιανοῦ, Παναγία ἡ Ἀθηνιώτισσα ἐπικαλουμένη, ἥτις καὶ παρίστατο ἐν τῇ φερωνύμῳ ἐκκλησίᾳ ἔχουσα, ἀπὸ τῶν χρόνων ἴσως Βασιλείου τοῦ Βουλγαροκτόνου, τὸν τύπον τῆς Ὁδηγητρίας. Τοιαύτη δὲ παρίστατο ἡ Παναγία πιθανώτατα καὶ ἐπὶ τῶν δημοσίων τῆς πόλεως σφραγίδων. Τοὐλάχιστον τοιαύτην εὑρίσκομεν αὐτὴν ἐπὶ τῶν πλείστων σωζομένων μολυβδοβούλλων τῶν μητροπολιτῶν Ἀθηνῶν (Ἰδ. *Αἱ Ἀθῆναι περὶ τὰ τέλη τοῦ δωδεκάτου αἰῶνος* σ. 38 ἐν σημ.)

καὶ τοιαύτη ἐξεικονίζεται ἐπὶ τῶν ἐνταῦθα ἐκτυπουμένων σφραγίδων, ὧν ἡ μὲν πρώτη ἀνήκει εἰς τὸν μητροπολίτην Γεώργιον, ἀόριστον τίνα τῶν ὁμωνύμων, ἡ δὲ εἰς τὸν μητροπολίτην Μιχαὴλ, πιθανώτατα τὸν Ἀκομινάτον. Τὰς σφραγῖδας δὲ ταύτας ἐδημοσίευσα τὸ πρῶτον ἐν ἰδιαιτέρῳ πίνακι τῆς συγγραφῆς μου *Αἱ Ἀθῆναι*.

Περὶ τοῦ Παρθενῶνος ὡς ἐκκλησίας χριστιανικῆς ἔπιθι *Laborde* Athènes aux XV, XVI et XVII siècles, σ. 7. κ.ἑ. καὶ τοῦ αὐτοῦ Memoires et dissertations. Paris. 1852, σ. 17 κ.ἑ.—*Michaelis*,

Digitized by Google

Der Parthenon σ. 45 κ. ἑ.— *Hopf* ἐν τῇ Ἐγκυκλοπαιδείᾳ τοῦ Ersch καὶ Gruber Τμ. Α'. τόμ. 85, σ. 139. Τέλος δὲ διὰ μακροτέρων ἔγραψε περὶ αὐτοῦ ἐν τῷ βιβλίῳ μου *Αἱ Ἀθῆναι*. Ἴδ. σ. 34-41 καὶ τὰς αὐτόθι σημειώσεις, ἐν αἷς ἀποδεικνύονται πάντα τὰ προειρημένα πορίσματα ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰς διαφόρους γνώμας τῶν περί τινα ἀντιφωνούντων.

Α'. 107, τίτλος. *Κατήχησις πρώτη*. Ἡ κατηχητικὴ αὕτη ὁμιλία, ἥτις διασώζεται ἐν μόνῳ τῷ βαροκκικῷ κώδικι, ἐξεφωνήθη πρώτη μετὰ τὸν εἰσβατήριον λόγον. Ὡς δὲ φαίνεται ἔκ τε τοῦ περιεχομένου αὐτῆς καὶ τῆς ῥητῆς μαρτυρίας τοῦ Μιχαὴλ ἐν στίχῳ 21 ἡ ὁμιλία αὕτη ἐγένετο ἐν καιρῷ ἐπερχομένης νηστείας, ἀλλ' οὐχὶ κατά τινα Τεσσαρακοστήν, μᾶλλον δὲ πρὸ τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς, κατὰ τὴν προκαθάρσιμον ἑβδομάδα, τὴν κοινῶς καλουμένην Τυρινήν. Ἐντεῦθεν ἐξηγοῦνται ὅσα ἐν σελ. **114**, 24 - **115**, 7 λέγει ὁ Ἀκομινάτος· *μᾶλλον δὲ οἱ μὲν πένητες ὡς ἐγγεγυμνασμένοι χαίροντες εἰς τὸ τῆς νηστείας ἀποδυέσθωσαν στάδιον, οἱ δὲ τρυφῶντες γυμναζέσθωσαν ἐν ταῖς βραχείαις ταύταις τῆς ἐγκρατείας ἡμέραις. Διὰ τοῦτο γὰρ τὴν ἑβδομάδα ταύτην κρεωδαισίας ἀπέχεσθαι παρειλήφαμεν, ἵνα κατὰ μικρὸν ὑφαιροῦντες τῶν βρωμάτων τὰ πολυτελέστερα καὶ τοῖς λιτοτέροις ἐγγυμναζόμενοι λάθωμεν ἐθάδες τῆς νηστείας γενόμενοι. Μὴ γοῦν τὸν καιρὸν τῆς ἐγκρατείας τὸν βραχὺν τοῦτον, τεταγμένον εἰς συνεθισμὸν ἀσιτίας, ποιήσωμεν γαστριμαργίας ὑπόθεσιν, ἁπληστότερον ἐσπουδακότες κορέννυσθαι, ὡς τῆς νηστείας προϊούσης ἤδη τῆς καταργούσης αὐτῇ κοιλίᾳ τὰ βρώματα.* Ἴδ. καὶ **115**, 11-15.

Α', 109, 28. *Οὔτε γὰρ πυράγραν οὔτε κώπην ἢ τέρετρον ἢ ἄκμονα ἢ περκίδα ἢ ἅμαξαν αὐτὰ δι' αὐτὰ φιλοῦσιν οἱ ἄνθρωποι, ἀλλὰ διά τινα ἕτερα τέλη, ὧν ἕνεκα καὶ τὴν ἀρχὴν ἐγένοντο.* Τὰ αὐτὰ δι' ἄλλων λέξεων ἐκπεφρασμένα εὑρηνται ἐν **10**, 23.

Α'. 116, 13. *Ἀλλὰ προσευχὰς εἶπον καὶ παρὰ χρῆμα τῆς νόσου ἐπανεμνήσθην ταύτης τῆς πόλεως* κτλ. Περὶ τῆς τῶν Ἀθηναίων περὶ τὰ θεῖα ἀδιαφορίας, ἣν ἐνταῦθα κακίζει ὁ Μιχαὴλ,

Digitized by Google

καὶ τῆς μετ' αὐτῆς συνδεομένης, ἴσως δὲ καὶ αὐτὴν συνεπιφερούσης, διαφθορᾶς τῶν κληρικῶν ἴδ. *Αἱ Ἀθῆναι*, σ. 76 κ.ἑ.

www.libtool.com.cn

Α'. 117,17. *Οὐκ εἰς τὸ ἱερὸν ἀνερχόμενοι.* Τῆς λέξεως *ἀνέρχεσθαι* ποιεῖται χρῆσιν ἐπειδὴ πρόκειται καὶ ἐνταῦθα περὶ τῆς ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως ἐκκλησίας τῆς Παναγίας.

Α'. 124,28. *Ἀπὸ διαλέκτου περσικῆς ἢ σκυθικῆς.* Θέλων νὰ παραστήσῃ ὅτι οἷον ἀλλόγλωσσα ἐφάνησαν τοῖς Ἀθηναίοις τὰ ῥήματά του, ὅτε τὸ πρῶτον προσεφώνησεν αὐτούς, δὲν κατονομάζει τυχαίως τὰς δύο βαρβαρικὰς γλώσσας, τὴν τῶν Περσῶν καὶ τὴν τῶν Σκυθῶν, ἀλλ' ἀναφέρεται εἰς τὰς γλώσσας τῶν δύο βαρβάρων φυλῶν, πρὸς ἃς τὰ μάλιστα εὑρίσκοντο συνήθως ἐν συγκρούσει οἱ Βυζαντῖνοι, τῶν Τούρκων δηλαδὴ καὶ τῶν Σλάβων.

Α'. 124,29. *Διὰ ταῦτα οὐ μόνον τῶν ῥημάτων ἐκλύσας τὸν τόνον τελέως, ἀλλὰ καὶ τὴν ἁρμονίαν τῆς ἁρμηνείας χαλάσας, οὕτως ἀφελῶς ὑμῖν καὶ σαφῶς ὡμίλησα καὶ τὴν τροφὴν παρεθέμην ἀλληλεσμένην, μᾶλλον δὲ διεμασησάμην ὑμῖν ὡς αἱ τίτθαι τοῖς βρέφεσι.* Ἴσως ταῦτα λέγων ὑποδηλοῖ ὅτι ἐν τῇ καθωμιλημένῃ ἐκήρυξε τὸν λόγον τοῦ θεοῦ πρὸς τὸ παίμνιόν του· τὰ δὲ κοινῶς ῥηθέντα κατέγραψεν ἔπειτα ἐν τῇ ἀττικιζούσῃ γλώσσῃ ἵν' ἐπαρτίσωσι σύνολον μετὰ τῶν ἄλλων αὐτοῦ ἔργων. Ἴδ. καὶ Σημ. εἰς σ. 45,25. Σελ. 442.

Α'. 136,18. *Παρὰ τὸ δεσμεῖν γὰρ τὴν ψυχὴν καὶ δέμας τὸ σῶμα τοῖς σοφοῖς ὀνομάζεται.* Ἐπαναλαμβάνει ἐνταῦθα ὁ Μιχαὴλ μίαν τῶν μιμηλῶν ἐκείνων ἐτυμολογιῶν, εἰς ἃς ἐνησμένιζον κατὰ κόρον οἱ Βυζαντῖνοι. Ἀλλὰ τὴν περὶ τῆς λέξεως *δέμας* ἐτυμολογίαν φαίνονται παραλαβόντες ἐκ παλαιοτέρων χρόνων. Ἤδη ἐπήντα αὕτη παρὰ Πλουτάρχῳ, «τοῦτο δέμας ὀνομάζουσιν ὡς δεδεμένης ὑπ' αὐτοῦ τῆς ψυχῆς βίᾳ» (Στοβ. Ἀνθολ. Τόμ. Γ'. σ. 466). Ἴδ. καὶ Μέγα Ἐτυμολογικὸν ἐν λέξει· «Δέμας τὸ σῶμα παρὰ τὸ δέω τὸ δεσμεύω· τῇ γὰρ ψυχῇ συνδέδεται τὸ σῶμα . . . . Ἐξ αὐτοῦ δέμας· τὸ γὰρ σῶμα δεσμός ἐστι τῆς ψυχῆς».

Digitized by Google

www.ibtool.com.cn

Α'. 142, τίτλος. *Προσφώνημα εἰς τὸν πραίτωρα κῦρ Νικηφόρον τὸν Προσοῦχον ταῖς Ἀθήναις ἐπιστάντα.* Ὁ λόγος οὗτος ἐξεφωνήθη ὀλίγον χρόνον μετὰ τὴν ἄφιξιν τοῦ Μιχαὴλ εἰς Ἀθήνας τῷ 1182. Διότι, ὡς ἐξ αὐτοῦ καταφαίνεται, ὁ Προσοῦχος κατῆλθεν εἰς τὴν πόλιν καθ' ὃν χρόνον ὁ Ἀνδρόνικος Κομνηνὸς συνεβασίλευε μετὰ τοῦ Ἀλεξίου. Ὁ δὲ Προσοῦχος οὗτος (ἢ μᾶλλον κυρίως Προσοὺχ, ὡς φαίνεται ἐν **Β'.54,**19. 24. **66,**17) εἶνε ἢ αὐτὸς ἐκεῖνος ὁ τῷ 1144 σταλεὶς ὑπὸ τοῦ Μανουὴλ κατὰ τοῦ πρίγκιπος Ἀντιοχείας Ῥαϊμούνδου ἐπελθόντος κατὰ τῶν πόλεων τῆς Κιλικίας (Νικήτ. Χων. 71,10. Κίνναμ. 33,15 35,24) καὶ τῷ 1147 περιστείλας τὴν αὐθάδειαν τῆς στρατιᾶς τῶν εἰς Παλαιστίνην μεταβαινόντων Ἀλαμανῶν (Νικήτ. Χων. 85,8. Κίνναμ. 71,6 κ.ἑ.), ἀλλ' ἤδη προχωρήσας εἰς γῆρας βαθύ, ἢ τις τῶν συγγενῶν αὐτοῦ.

Α'. 142,9. *Νῦν γὰρ ἀληθῶς προσέσχε τῇ δεήσει τῶν πτωχῶν καὶ τῆς κραυγῆς τῶν πενήτων εἰσήκουσε Κύριος* κτλ. Ὁποία καὶ ὁπόση ἡ κολακεία τῶν Βυζαντίνων πρὸς τοὺς ἑκάστοτε ἰσχυροὺς τῆς ἡμέρας ἀποδεικνύεται ἐκτὸς πολλῶν ἄλλων χωρίων ἐκ τῶν λόγων τοῦ Ἀκομινάτου ἐν τούτῳ τῷ προσφωνήματι, δι' ὧν ἐξαίρει τὰς ἀρετὰς τοῦ Ἀνδρονίκου καὶ τὰς πρὸς τὸ ἑλληνικὸν εὐεργεσίας αὐτοῦ. Τίς νὰ πιστεύσῃ ὅτι *ὁ φιλοβασιλεὺς καὶ φιλορώμαιος, ὁ τῶν Κομνηνῶν χρυσοῦς βόστρυχος, ὁ μέγας Ἀνδρόνικος* τοῦ πρὸς τὸν Προσοῦχον προσφωνήματος (**144,**6) εἶνε αὐτὸς ἐκεῖνος *ὁ πολυπλανὴς φυγὰς, ὁ παλαμναῖος Τυφὼν καὶ τοῦ καλοῦ σπαράκτης Ὀσίριδος* (**217,**27), εἶνε *ὁ πάλαι πανοῦργος Ἀνδρόνικος, ἡ ἄτρυτος καὶ ὠμοτάτη ψυχὴ* (**218,**28) τοῦ εἰς τὸν βασιλέα Ἰσαάκιον τὸν Ἄγγελον Ἐγκωμιαστικοῦ Λόγου, ἐν ᾧ ὁ Μιχαὴλ ἐξεμεῖ κατὰ τοῦ Ἀνδρονίκου τὰς δεινοτάτας τῶν ὕβρεων καὶ καθ' οὗ ἐπισωρεύει τὰς φρικτοτάτας κατάρας; Τῶν ὑπὲρ τῶν βασιλέων πανηγυρικῶν λόγων τῶν Βυζαντίνων ῥητόρων ἡ ἱστορικὴ χρῆσις πρέπει νὰ γίνηται μετὰ μεγίστης προσοχῆς καὶ ἐπιφυλάξεως, ἐπειδὴ δὲν εἶνε σπάνιόν τι παρ' αὐτοῖς ἡ ἀποθέωσις τῶν ζώντων καὶ ἡ ἀποκολοκύντωσις τῶν ἤδη ἐκλιπόντων.

Α'. 143,4. *Ἀλλὰ δὴ καὶ θηρίων ὀδόντας κατὰ τὴν ἀπειλὴν μετὰ θυμοῦ συρόντων ἐπὶ τῆς γῆς ἐταπείνωσε* κτλ. Ἐν-

Digitized by Google

νοοῦνται διὰ τούτων οἱ τὰς παραλίους πόλεις, ἀλλ' ἐνίοτε καὶ αὐτὴν τὴν μεσογαίαν ἀπὸ τῶν χρόνων μάλιστα Ἰωάννου τοῦ Κομνηνοῦ δηοῦντες πειραταὶ περὶ ὧν ἔπιθι *Αἱ Ἀθῆναι*, σ. 55 κ.ἑ. 86 κ.ἑ.

Α'. 143,8. *Καθ' ὧν τί μὲν οὐκ ἀντεμηχανήσατο ὁ θειότατος ἐκεῖνος καὶ μακαριστότατος βασιλεὺς ὁ τὴν οὐρανίαν ἀντὶ βασιλείαν κληρονομῶν μετὰ τὴν τῆς ὑπογείου (ἴσως γρ. ἐπιγείου) ἀπόθεσιν, ὁ πατὴρ ἡμῶν θεοσεφοῦς ἡμῶν αὐτοκράτορος* κτλ. Ἐννοεῖται ἐνταῦθα ὁ τοῦ Ἀλεξίου πατὴρ Μανουήλ. Τίνα δὲ τὰ ἀγαθὰ ἅπερ ἐπήνεγκεν ὁ βασιλεὺς ἐκεῖνος διώκων τοὺς πειρατὰς τοὺς λυμαινομένους τὰς ἑλληνίδας χώρας; Ἡμεῖς ἓν τι μόνον ψήφισμα γνωρίζομεν τοῦ πατρὸς ἐκείνου Ἰωάννου τοῦ Κομνηνοῦ, καὶ τοῦτο κακὸν, τὴν κατάργησιν τῆς εἰς τὸ ναυτικὸν διανομῆς τῶν διὰ τὰς πλευστικὰς στρατείας εἰσπραττομένων ἐράνων. Τὴν ἀπόφασιν ταύτην, γενομένην εἰσηγήσει Ἰωάννου τοῦ ἐκ Πούτζης, δικαίως κακίζει Νικήτας ὁ Χωνιάτης (75,5 κ.ἑ.), ἐπιφέρων καὶ νῦν ἐκ τῆς κακοβουλίας ταύτης, εἴτ' οὖν σμικροπρεπείας θαλασσοκρατοῦσιν οἱ πειραταὶ καὶ κακῶς πεπράγασι ταῖς λῃστρίσιν αἱ παραθαλαττίδιοι Ῥωμαίων χῶραι».

Α'. 145,6. *Τοιοῦτόν σε σωτῆρα . . . αἱ κάμπουσαι πόλεις εὐτύχησαν ὅσαι τε τῆς Ἑλλάδος καὶ ὅσαι τοῦ Πέλοπος.* Ὁ Προσοῦχος ἀφικνούμενος εἰς Ἀθήνας περιεβάλλετο τὸ ἀξίωμα πραίτωρος Ἑλλάδος καὶ Πελοποννήσου, αἵτινες εἶχον ἤδη ἑνωθῆ ἐν τῇ πραιτωρικῇ διοικήσει ἀπὸ τοῦ ἑνδεκάτου αἰῶνος ἀρχομένου καθ' ὅσον γνωρίζομεν (Πρβλ. τοὺς τίτλους τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Ψελλοῦ παρὰ *Σάθᾳ* ἐν Μεσαιων. Βιβλ. τόμ. Δ'. σ.267 καὶ 344.— *Mordtmann*, Plombs byzantins de la Grèce et du Peloponnèse ἐν τῇ Revue Archéologique 1877. τόμ. Β'. 47). — Ὁ Μιχαὴλ ἀναφέρων συλλήβδην *Ἑλλάδα καὶ τὴν τοῦ Πέλοπος* ἐννοεῖ τὴν κοινὴν ταύτην πραιτωρικὴν διοίκησιν. Ἰδ. καὶ **157**,4. **160**,18. **177**,29. **324**,16. **Β'. 82**,16. Ἐνίοτε καλεῖ τὴν διοίκησιν ταύτην *Ἑλλάδα καὶ μέσον Ἄργος* **175**,28. **254**,1. Ὑπῆρχε δὲ καὶ ἀρχὴ πρωτοπραίτωρος Ἑλλάδος καὶ Πελοποννήσου, ὡς φαίνεται ἐκ τῶν μολυβδοβούλλων. Ἰδ. *Αἱ Ἀθῆναι* σ. 25, σημ. 4.

Digitized by Google

Α'. 145,13. *Οἶδασι γάρ σε πάλαι πεῖρα μαθοῦσαι.* Ἴσως ταῦτα συντείνουσιν εἰς ἀποδοχὴν τῆς γνώμης, ὅτι ὁ Νικηφόρος Προσοῦχος εἶνε ὁ αὐτὸς καὶ ἐκ τοῦ Νικήτα καὶ Κινναμου γνωστός. Ἰδ. ἀνωτέρω σ. 455.

Α'. 146,28. *Τὴν φλόγα τοῦ πυρὸς ἐκτινάξεις ἢ σβέσεις τὸ παρ' ἄκαν διαχεομένην ὑπὲρ τεσσαράκοντα πήχεις.* Διὰ τῶν λέξεων *τεσσαράκοντα πήχεις* ὑπαινίσσεται τὸν τότε πράκτορα Τεσσαρακοντάπηχυν, ὡς διδάσκει ἡ παρασελίδιος σημείωσις τοῦ λαυρεντιακοῦ κώδικος. Δὲν φαίνεται δὲ νὰ εἶνε ὁ αὐτὸς Γεώργιος Τεσσαρακοντάπηχυς, εἰς ὃν ἀπευθύνονται τρεῖς τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Ἀκομινάτου, ἡ ια', ιδ' καὶ ιζ'.

Α'. 147,25. *Ἧς ὅσῳ τὰ τέκνα ὀλιγοῦται τοσούτῳ κακοῦται.* Ἀληθῶς ἐπήρχετο ἕνεκα τῆς πειρατείας καὶ τῆς μυρίας ἐπηρείας ἐλάττωσις τοῦ πληθυσμοῦ τῶν κατοίκων καὶ μόνον οὐχὶ ἐξερήμωσις τῆς πόλεως, διὰ τὰς συχνὰς μάλιστα μεταναστεύσεις τῶν πτωχοτέρων Ἀθηναίων. Ἰδ. καὶ **158,**31. **159,**27. **310,**9. — **Β'. 11,**5 κ. ἑ. **Β. 12,**16 κ.ἑ. **Β'. 20,**26. **Β'. 42,**17. **Β'. 65,**18. **Β'. 307,**3. Οἱ δὲ περιλειπόμενοι ἕνεκα τούτων τῶν πολλῶν μεταναστεύσεων ὀλίγοι «γύναια καὶ παιδάρια καὶ ἡ ἔξωρος ἡλικία μετὰ τῶν ἐν ἡλικίᾳ κομιδῇ εὐαριθμήτων» ἔζων ἐν πενίᾳ μεγίστῃ (**Β'. 11,** 11 κ. ἑ. Πρβλ. **176,**13). Θλιβερὰ δὲ ἦτο ἐν τῇ πόλει ἡ θέα τῶν ὑπὸ τῶν μεταναστευόντων ἐγκαταλιμπανομένων ἐρήμων οἰκοπέδων (**326,**4), ἅτινα μετεβάλλοντο εἰς ἀγροὺς σπειρομένους καὶ ἀροτριωμένους (**159,**24. **319,**19).

Α'. 147,28. *Ἰχθύας.* Δὲν ἐξεύρω ἂν πρέπει νὰ ἀποδοθῇ εἰς νυσταγμὸν τῶν βιβλιογράφων ἢ εἰς ἀμέλειαν τοῦ συγγραφέως ἡ ἀστασία ἡ παρατηρουμένη περὶ τὴν κλίσιν τοῦ ὀνόματος τούτου ἐν τῇ αἰτιατικῇ, ἥτις ὁτὲ μὲν εὑρηται ἀσυναίρετος ὡς ἐνταῦθα, ὁτὲ δὲ συνηρημένη. Τοῦτο δ' εὑρίσκομεν συμβαῖνον παρὰ τῷ Ἀκομινάτῳ οὐ μόνον ἐν τῇ αἰτιατικῇ τοῦ πληθυντικοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ τοῦ ἑνικοῦ. Ἰδ. *ἰχθῦν* **Β'. 14,**2. Τοιαύτη ἀστασία ὑπάρχει καὶ ἐν ἄλλοις παρὰ τῷ Μιχαήλ.

www.libpool.com.cn

Digitized by Google

Α'. 148,2. *Ἀνάστησόν μοι καὶ τὸν τοῦ Ἐλέου βωμὸν κάλλαι καταβεβλημένον καὶ περιφρονούμενον.* Λέγονται μεταφορικῶς, οὐδὲ πρέπει νὰ θεωρηθῶσιν ὡς ἀναφερόμενα τυχὸν εἰς σωζόμενα λείψανα τοῦ ἐν Ἀθήναις βωμοῦ τοῦ Ἐλέου, οὗ ποιεῖται μνείαν πλὴν ἄλλων ὁ Παυσανίας λέγων α'Ἀθηναίοις δὲ ἐν τῇ ἀγορᾷ καὶ ἄλλα ἐστὶν οὐκ ἐς ἅπαντας ἐπίσημα καὶ Ἐλέου βωμός, ᾧ μάλιστα θεῶν, ἐς ἀνθρώπειον βίον καὶ μεταβολὰς πραγμάτων ὅτι ὠφέλιμος, μόνοι τιμὰς Ἑλλήνων νέμουσιν Ἀθηναῖοι» (Α'. 17,1). Ἐνηημένιζον δὲ οἱ Βυζαντῖνοι εἰς τὴν μεταφορικὴν μνείαν τοῦ βωμοῦ τούτου. Οὕτως ὁ Μιχαὴλ χρῆται αὐτῷ ἐν τρισὶν ἄλλοις χωρίοις πλὴν τοῦ προκειμένου **319**,4. — **Β'. 281**,8 καὶ 14. Ἁπαντᾷ δὲ καὶ ἐν ταῖς πρὸς τὸν Μιχαὴλ ἐπιστολαῖς Γρηγορίου τοῦ Ἀντιόχου καὶ Γεωργίου τοῦ Τορνίκη **Β'.403**,27. **Β'.418**,9. Ὁ δὲ Νικόλαος Καβάσιλας ἔγραψε καὶ ἰδίαν πραγματείαν πρὸς τοὺς Ἀθηναίους *περὶ Ἐλέου βωμοῦ*, ἥτις σώζεται ἀνέκδοτος ἔν τισι κώδιξιν, ἀλλ' οὐδὲν περιέχει τὸ διδακτικὸν περὶ τοῦ ἀρχαίου βωμοῦ. ***Montfaucon***, Bibliotheca Coisliniana, σ.428 fol. 515. ***Fabricii***, bibl. Graeca. ἐκδ. Harles. Τόμ. ι', σ. 28.

Α'.148,29. *Τὴν εὐπρέπειαν τοῦ οἴκου σου καὶ τὸν τόπον τοῦ σκηνώματος τῆς δόξης σου ἠγάπησε πρῶτα καὶ θεάσασθαι καὶ προσπτύξασθαι.* Πολλοὶ ἤρχοντο εἰς Ἀθήνας ἵνα προσκυνήσωσιν ἐν τῷ περικαλλεῖ ναῷ τῆς Παναγίας τῆς Ἀθηνιώτισσας. Οὕτω Βασίλειος ὁ Βουλγαροκτόνος μετὰ τὰς κατὰ τῶν Βουλγάρων νίκας μετέβη πανηγυρικῶς εἰς Ἀθήνας τῷ 1019 καὶ ἐκόσμησε τὴν ἐκκλησίαν ἀναθήμασι πολλοῖς λαμπροῖς καὶ πολυτελέσι (Κεδρην. Β'.474,10. Γλυκᾶς σ. 578,20. Ζωναρ. XVII,9). Ἱεραρχεύοντος δὲ τοῦ Ἀκομινάτου εἰς ἐπίσκεψιν τοῦ ναοῦ *τελεσθησόμενοι χάριτας ὁπόσας τὸ παρθενικὸν θαλαμεύει τοῦτο ἀνάκτορον* ἦλθον πλὴν ἄλλων Βασίλειος ὁ Καματηρὸς γυναικάδελφος τοῦ βασιλέως Ἀλεξίου Γ'. τοῦ Κομνηνοῦ (**319**,14) καὶ ὁ μέγας δοὺξ Στρυφνὸς (**325**,14) μετὰ καὶ τῆς συζύγου αὐτοῦ (**332**,24). Ἀλλὰ καὶ πάντες οἱ εἰς Ἀθήνας ἐρχόμενοι πραίτωρες καὶ οἱ ἄλλοι ἐκ Βυζαντίου ἄρχοντες περὶ πολλοῦ ἐφαίνοντο ποιούμενοι τὴν εἰς Ἀθήνας ἐπὶ προσκυνήσει προσέλευσιν, ἣν καὶ εἶχον πολλάκις πρόφασιν τῶν ἀδικημάτων αὐτῶν (**308**,21. **309**,15).

www.libtool.com.cn

Digitized by Google

Α'. 180, τίτλος. *Εἰς τὸν ἅγιον ἱερομάρτυρα Λεωνίδην καὶ τὴν συνοδίαν αὐτοῦ.* Ὁ Λεωνίδης εἰς τιμὴν τοῦ ἁγίου ἐγράφη ὁ λόγος οὗτος τοῦ Μιχαὴλ ἐχρημάτισεν ἐπίσκοπος Ἀθηνῶν κατὰ τὸν γ' αἰῶνα μεσοῦντα. Συλληφθεὶς δὲ τὰς ἡμέρας τοῦ Πάσχα κατὰ τὴν Τροιζηνίαν, πιθανῶς ἐπὶ τοῦ διωγμοῦ τοῦ κινηθέντος κατὰ τὴν βασιλείαν τοῦ Δεκίου, τῷ 250, μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν ἁγίων γυναικῶν ἤχθη εἰς Κόρινθον, πρὸς τὸν ἀνθύπατον Βενοῦστον· ἐπιμένων δὲ εἰς τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν, κελεύσματι τοῦ ἀνθυπάτου ἀπηγχονίσθη καὶ ἐσχίσθη τὰς σάρκας, μεθ' ἃ ἐρρίφθη εἰς τὴν θάλασσαν μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν ἁγίων γυναικῶν. (Ἰδ. Συναξαριστὴν τῆς 15 Ἀπριλίου). Ἐν τοῖς ἑλληνικοῖς μηναίοις φέρονται δύο δίστιχα ἐπιγράμματα εἰς τιμὴν τοῦ μάρτυρος, ὧν τὸ ἕτερον

Σκότος συνέσχε τὰς Ἀθήνας ἀθρόον
δύναντος αὐταῖς ἡλίου Λεωνίδου

ἀποδίδει ὁ Ellissen (Michael Acominatos, σ. 14, σημ. 10) εἰς τὸν ἡμέτερον Μιχαὴλ, ἀλλὰ πάντως ἄνευ λόγου, ὡς δὲν πρέπει νὰ θεωρηθῶσιν ἔργα αὐτοῦ καὶ τὰ λοιπὰ ἐπιγράμματα τὰ γεγραμμένα εἰς μνήμην τοῦ μαρτυρίου τῶν περὶ τὴν Χάρισσαν ἁγίων γυναικῶν.

Α'. 181,22. *Ἡμεῖς δὲ μικρὸν πρὸ τῆς πόλεως δεῦρο βαδίζειν ὀκνοῦμεν καὶ τῷ ἱερῷ τούτῳ πολυανδρίῳ προστρέχειν.* Ἐκ τούτων καταδείκνυνται ὅτι ὁ εἰς τὸν μάρτυρα Λεωνίδην λόγος ἐξεφωνήθη ὑπὸ τοῦ Μιχαὴλ ἐν τῇ εἰς αὐτὸν ἀφιερωμένῃ ἀθηναϊκῇ ἐκκλησίᾳ, ἣν οὕτω μανθάνομεν κειμένην *μικρὸν πρὸ τῆς πόλεως*, ἄγνωστον ἐν τίνι θέσει. Ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ δὲ ταύτῃ ἔκειντο, ὡς φαίνεται, καὶ τὰ λείψανα τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος μαρτύρων. **182,3** κ.ἑ.— Περὶ δὲ τῆς ἀνευλαβείας τῶν Ἀθηναίων ἰδ. Σημ. σ. 453.

Α'. 183,19. *Αἱ περὶ τὴν κεχαριτωμένην Χάρισσαν μάρτυρες.* Ἦσαν αὗται κατὰ τὰ συναξάρια ἓξ καὶ ὠνομάζοντο Νίκη, Γαληνὴ, Καλλὶς, Νουνεχία, Βασίλισσα καὶ Θεοδώρα. Ἡ Χάρισσα καλεῖται ἐνιαχοῦ καὶ Χαρίεσσα. Ἰδ. Acta Sanctorum. Ἀπριλίου τόμ. Β'. Parisiis. 1866. σ. 399.

Α'. 184,22. *Ἐν μιλλιον ἔδραμον, Κύριε, καὶ στράτευμά μοι*

Digitized by Google

ἐδίωξε, Κύριε, καὶ οὐκ ἠρνησάμην σε Κύριε, σῶσόν μου τὸ πνεῦμα». Τὸ ἰδιόμελον τοῦτο τῆς μάρτυρος Χαρίσσης φέρεται ὡς ἑξῆς ἐν τισι συναξαρίοις· «Ἓν μίλιον ἔδραμον Κύριε, στράτευμα μὲ ἐδίωξε, Κύριε, καὶ οὐκ ἠρνησάμην σε, σῶσόν μου τὸ πνεῦμα». Ἀλλὰ νομίζω ὅτι ἔχει ὀρθότερον ὡς ἐγράφη ὑπὸ τοῦ Ἀκομινάτου, οἷον εὑρίσκομεν αὐτὸ καὶ παρὰ Μαξίμῳ τῷ Μαργουνίῳ (Βίον Ἁγίων. Ἐνετήσιν. 1691 σ. 513 - 4).

Α'. 135, 4. *Ὦ ξέν'*, *ἀπάγγειλον Λακεδαιμονίοις* κτλ. Περὶ τῆς ἀνακριβοῦς τῶν ἐπιγραμμάτων τούτων παρὰ τοῦ Μιχαὴλ ἀναγραφῆς ἴδ. Σημ. α. 437.

Α'. 137, Τίτλος. *Προσφώνημα εἰς τὸν πραίτωρα κῦρ Δημήτριον τὸν Δριμὺν ταῖς Ἀθήναις ἐπιστάντα*. Ὡς φαίνεται ἐκ τῆς ἀναγνώσεως τοῦ λόγου τούτου, ὁ Δριμὺς, ὃν προσεφώνησεν ὁ Μιχαὴλ *ἐπιστάντα ταῖς Ἀθήναις*, ἐπέμφθη εἰς τὴν Ἑλλάδα ὡς πραίτωρ, βραχὺν χρόνον μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀλεξίου, βασιλεύοντος ἤδη μόνου τοῦ Ἀνδρονίκου. Ἀνακριβῶς δ' ἔγραψα ἐν τῷ βιβλίῳ μου *Αἱ Ἀθῆναι*, σ. 71, ὅτι ἐστάλη ὑπὸ τοῦ Ἀνδρονίκου, συμβασιλεύοντος ἔτι μετὰ τοῦ Ἀλεξίου. Ἔφθασεν ἄρα εἰς Ἀθήνας τελευτῶντος τοῦ 1183 ἢ ἀρχομένου τοῦ 1184. Τὸ δὲ προσφώνημα εἶνε ἱστορικῶς ἄξιον λόγου πολλοῦ, διότι εἶνε ἐγκώμιον τοῦ μονάρχου μᾶλλον ἢ τοῦ προσφωνουμένου πραίτωρος.

Ἐστάλη δὲ ὁ Δριμὺς εἰς τὴν Ἑλλάδα ὡς πραίτωρ Ἑλλάδος καὶ Πελοποννήσου, καίτοι ἐν τῷ ἐσκουριαλείῳ κώδικι ἐπιγράφεται τὸ προσφώνημα πρὸς αὐτὸν ὡς *πρωτοασηκρῆτις* καὶ *ἀναγραφέα*. Καὶ τὸ ὄνομα δὲ τοῦ ἀνδρὸς φέρεται ἄλλως ἐν τῷ κώδικι ἐκείνῳ, *Δρίμυνος*· ἀλλ' ἀμφιβάλλω περὶ τῆς ὀρθῆς ἀναγνώσεως τοῦ τὸν κατάλογον τῆς πλουσίας ἐκείνης βιβλιοθήκης συντάξαντος τἄλλα σοφοῦ E. Miller (Ἰδ. Catalogue des manuscrits grecs de l' Escurial σ. 208, φ. 206 ν).— Ὅτι δὲ ὁ Δριμὺς ἤδη πρότερον εἶχεν ἀνέλθει εἰς δικαστικὰ ἀξιώματα σπουδαῖα μαρτυρεῖ ῥητῶς ὁ Ἀκομινάτος. **160**, 22. **161**, 17.

Α', **137**, 7. *Τετραπολῖται* εἶνε οἱ κάτοικοι τῆς μαραθωνικῆς Τετραπόλεως. Κατὰ Στέφανον τὸν Βυζάντιον τὸ ἐθνικὸν εἶνε

Digitized by Google

ἐν τῷ ἑνικῷ *Τετραπολιεὺς* (ἐν λ. *Ἀκρόπολις*), κατὰ δὲ τὸν πληθυντικὸν σχηματίζεται *Τετραπολεῖς* καὶ *Τετραπολῖται* (ἐν λ. *Τετράπολις*). Εἰς τοὺς τύπους τούτους πρέπει νὰ προστεθῇ καὶ ὁ πληθυντικὸς *Τετραπολέες*, ὃν ἀνέγνωσα ἐν τῇ ἐπιγραφῇ τῇ εὑρεθείσῃ τῷ 1878 ἐν Μαραθῶνι, περὶ ἧς ἔγραψα τότε τὰ δέοντα (ἴδ. *Παρνασσοῦ* Β'. 729 κ.ἑ.) Ἐπιμένω δ' εἰς ἐκείνην τὴν ἀνάγνωσιν καίτοι ἡ λέξις ἀνεγνώσθη *Τετραπολεῖς* ὑπὸ τοῦ Lolling (Mittheilungen des deutschen archäol. Institutes Τόμ. Γ'. σ. 261).

Α'. 157,8. *Καταλῦσαί φασι* [*τὸν Θησέα*] *καὶ ἐπιξενωθῆναι παρά τινι γυναικὶ* (*Ἐκάλῃ τῇ γυναικὶ τὸ ὄνομα ἦν*) κτλ. Περὶ Ἐκάλης ἴδ. πλὴν ἄλλων *Φιλοχόρ.* ἀπόσπ. 37 ἐν Fragm. Hist. Gr. Τόμ. Α'. σ. 390.

Α'. 159,8. *Τὸ πτωχικὸν καὶ* [*πρεσβυτικὸν*] *φιλοξένημα τῆς Ἐκάλης.* Μεταξὺ τῶν λέξεων *καὶ* καὶ *φιλοξένημα* προφανῶς ἐξέπεσέ τις λέξις· ἔγραψα δὲ *πρεσβυτικὸν* ἐξ εἰκασίας διὰ τὴν ὁμοίαν ἀρχὴν καὶ τὸ ὅμοιον τέλος πρὸς τὸ ἐγγὺς κείμενον *πτωχικόν*.

Α'. 159,23. *Ὁρᾷς τείχη τὰ μὲν περιῃρημένα, τὰ δὲ καθῃρημένα καρ' ἄπαν, οἰκίας δὲ κατεσκαμμένας καὶ γεωργουμένας, τοῦτο δὴ τὸ τῶν ἐκπορθούντων ἔσθ' ὅτε τελευταῖον παροίνημα.* Ἐκ τοῦ χωρίου τούτου πείθομαι ὅτι ἡ οἰκτρὰ κατάστασις ἐν ᾗ εὑρίσκοντο τὰ κτίρια τῶν Ἀθηνῶν κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ἀκομινάτου, οὐδ' αὐτῶν τῶν ἀρχαίων μνημείων ἐξαιρουμένων, δὲν εἶχε προέλθει μόνον ἐκ τῆς ἐπηρείας τοῦ χρόνου καὶ τῆς πενίας τῶν κατοίκων, ἀλλ' ἦτο συνέπεια βιαιοτέρας τινὸς καταστροφῆς, ἁλώσεώς τινος καὶ ἐκπορθήσεως τῆς πόλεως πρὸ βραχέος χρόνου ἐπελθούσης. Αὕτη δὲ δὲν δύναται νὰ εἶνε ἄλλη τις ἢ ἡ ὑπὸ τῶν Νορμαννῶν ἅλωσις, ἣν ἀνκφέρει μόνος ὁ Γερμανὸς χρονογράφος Ὄθων ὁ ἐκ Φρεισίγγης (I,33). Καὶ διαμφισβητεῖται μὲν τὸ γεγονὸς τοῦτο συνήθως, ἀλλ',ὡς πέποιθα, ἄνευ σπουδαίων ἐνστάσεων. Ἴδ. *Αἱ Ἀθῆναι* σελ. 14 καὶ σημ. 2 καὶ σελ. 32.

Α'. 160,17. *Λευκὰς ἄγειν ἡμέρας. Λευκὴ ἡμέρα ἁπανταχ*

www.libtool.com.cn

Digitized by Google

παρὰ *Πλουτ.* Περ. 27. *Αἰσχ.* Πέρσ. 301. *Σοφ.* Αἴαντ. 709 καὶ ἀλλαχοῦ. Ἰδ. καὶ **89**,1.

A'.160,27, σημ. *Ἀγχινούσθερος* ἔγραψεν ἀντὶ τοῦ *ἀγχινούστερος* ὁ βιβλιογράφος. Ἡ τοιαύτη ἐναλλαγὴ τοῦ στ εἰς σθ, ἧς καὶ ἄλλα ἔχομεν δείγματα (Ἰδ. **181**,23 ἔνθα *ἐσθιῶν* ἀντὶ *ἐστιῶν* ἔγραψεν ὁ βιβλιογράφος τοῦ βαροκκικοῦ κώδικος) ὡς καὶ ἡ ἀντίστροφος ἐναλλαγὴ τοῦ σθ εἰς στ δὲν πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὡς τι τυχαῖον, ἀλλὰ μᾶλλον νὰ ἐξετασθῇ ὡς τι φαινόμενον τῆς ἐθνικῆς φθογγολογίας. Ἰδ. καὶ τὰ ἐμὰ *Romans Grecs*, Γλωσσάριον ἐν λ. *ἀστερὴς*, σ. 330 καὶ *στεραρός* σ. 364.

A'. 163,14. *Ἡ τῶν Ῥωμαίων ἀρχὴ πλημμελῶς καὶ ταραγμένως ἐφέρετο.* Ὁ Μιχαὴλ ἐν τούτῳ τῷ προσφωνήματι προσφέρεται πρὸς τὸν ἐπ' ἐσχάτων μετὰ τὸν φόνον τοῦ Ἀλεξίου Κομνηνοῦ καὶ τῆς μητρὸς αὐτοῦ, τῆς χήρας τοῦ Μανουὴλ, τὸν θρόνον τοῦ Βυζαντίου καταλαβόντα Ἀνδρόνικον ὡς προσηνέστατα, ἐν ᾧ πάντη διάφορα ἔμελλε νὰ γράψῃ περὶ αὐτοῦ ὕστερον, ἐγκωμιάζων Ἰσαάκιον τὸν Ἄγγελον. Πρὸς τὴν παράστασιν αὐτοῦ συμφωνεῖ ἐν τοῖς καθ' ὅλου ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Νικήτας ὁ Χωνιάτης, ἐν ᾧ ὁ κοινὸς αὐτῶν φίλος καὶ διδάσκαλος Εὐστάθιος ὁ Θεσσαλονίκης ἐν τῇ περὶ τῆς ὑπὸ τῶν Νορμαννῶν ἁλώσεως ταύτης τῆς πόλεως διηγήσει (Opuscula Ἐκδ. Tafel, σ. 267 κ.ἑ.) καταφέρεται δεινῶς κατὰ τοῦ Ἀνδρονίκου.

Πλημμέλειαν καὶ ταραχὴν τῆς τῶν Ῥωμαίων πολιτείας λέγων ἐνταῦθα ὁ Μιχαὴλ ἐννοεῖ τὴν ἀκαταστασίαν τῶν ἡμερῶν, καθ' ἃς μετὰ τὸν θάνατον τοῦ βασιλέως Μανουὴλ διῴκει τὰ τοῦ κράτους ὡς ἐπίτροπος τοῦ ἀνηλίκου υἱοῦ αὐτοῦ Ἀλεξίου ἡ χήρα Μαρία ἡ Ξένη μετὰ τοῦ ἐραστοῦ αὐτῆς Ἀλεξίου τοῦ πρωτοσεβαστοῦ, ὅτε οἱ περὶ αὐτοὺς αὐλικοὶ κατεσπάθων τὰς προσόδους τοῦ κράτους. Ἰδ. Νικήτ. 291,4 - 294,6 καὶ 299,9 - 300,9, ἰδίως δὲ τὰς φράσεις «πλημμελῶς τοίνυν καὶ ἀχρείως τὰ Ῥωμαίων ἐφέροντο πράγματα» (291,4) «ὡς γάρ τινος παιδαγωγοῦ γεναίου καὶ ἐμβριθοῦς ἐκποδὼν γενομένου ἀταξίας τὸ πᾶν ἐπεπλήρωτο» (292,18) καὶ «τὰ κατὰ τὴν βασίλειον αὐλὴν, πάσης ὄντα συγχύσεως καὶ παντοίου χειμῶνος ἔμπλεα» (293,19), αἵτινες ὁμοιάζουσι πρὸς

Digitized by Google

τὰς ἀνωτέρω σημειωθείσας ἐκφράσεις τοῦ Μιχαήλ. Πρβλ. καὶ τὰ τοῦ Εὐσταθίου ἔνθ' ἀν. σ. 271 κ.ἑ.

www.libtool.com.cn

Α'. 163,15. *Καὶ παρὰ τοῦτο αὐτὴ μὲν ἀνεκαλεῖτο τὸν ἐρώμενον αὐτῆς πάλαι μέγαν Ἀνδρόνικον, ἐφ' ᾧ καταλῦσαι μὲν τὴν ὑφέρπουσαν ἤδη λατινικὴν τυραννίδα καὶ τῷ τῆς βασιλείας ἐπαναφυομένῳ ροσχεύματι ὡς σμίλαξ περιπλεκομένην, κατὰ τὴν τῆς προφητείας εἰκόνα, ἀπαλλάξαι τε τὴν Κωνσταντίνου ἀτύπων καὶ ἀγενῶν ἐραστῶν ἄνω κάτω κυκώντων τὰ Ῥωμαίων πράγματα.* Ταὐτὰ διηγεῖται καὶ ὁ Νικήτας· 300,9 κ.ἑ. «ἐντεῦθεν ἡ πᾶσα πόλις πρὸς Ἀνδρόνικον ἔβλεπε καὶ ἡ ἐκείνου ἄφιξις ὡς ἐν σκοτομήνῃ λαμπτὴρ καὶ ἀστὴρ ἀρίζηλος ἐδοξάζετο. Τῷ τοι καὶ ἐνῆγον διὰ γραμμάτων κρύβδην πεμπομένων οἱ μέγα τότε δυνάμενοι καταταχῆσαι τὴν εἴσοδον, ὡς ἀντιταξομένων οὐδένων 316,16 «Ὁ δ' Ἀνδρόνικος τῇ ἐφέσει τῆς ἀρχῆς κουφιζόμενος καὶ τοῖς ἐπιστολίοις πτερούμενος ἅπερ αὐτῷ συχνάκις ἐπεποτῶντο τηλεβολούμενα ἐξ οἴκων λαμπρῶν» κτλ. Ὁμοίως καὶ ὁ Εὐστάθιος (ἔνθ' ἀν. σ. 273,59 - 274,5). «. . . . καὶ εἰς τὰ πόρρωθεν ἀνεβίβαζον τοὺς λογισμούς. Καὶ ἀνέβη αὐτοῖς ἐπὶ νοῦν ὁ Κομνηνὸς Ἀνδρόνικος.... Καὶ ἦν τοῖς πολλοῖς — ὀκνῶ μὲν εἰπεῖν ὡς πρὸ καὶ αὐτοῦ θεοῦ· θαρρῶ δὲ ἀσφαλέστερον φράσαι ὡς εὐθὺς μετὰ θεὸν τὰ τῆς καραδοκίας εἰς τὸν Ἀνδρόνικον . . . . Τότε δὲ ἀνεκαλεῖτο ἕκαστος τὸν Ἀνδρόνικον ὡς ἤδη καὶ παρόντα ἢ γοῦν ἀλλὰ παρεσόμενον». Πρβλ. καὶ Εὐστ. σ. 275,20 κ.ἑ.

Τοὺς δὲ Λατίνους εἶχον ὑπὲρ ἑαυτῶν ὁ πρωτοσεβαστὸς καὶ ἡ χήρα τοῦ Μανουὴλ καὶ οἱ περὶ αὐτούς. Νικήτ. 321,10 κ.ἑ. «Τῶν κατὰ Πόλιν διαφορογενῶν Λατίνων ὅ τι περ κράτιστον μέρος καὶ μαχιμώτατον, οἷς καὶ τὰ χρήματα ποταμηδὸν ἐπεχέοντο, ἐπεὶ καὶ τούτοις ἐπεποίθει μᾶλλον ὁ χρώμενος πρωτοσεβαστὸς ἢπερ τοῖς Ῥωμαίοις αὐτοῖς ὡς ἀρήξουσιν». Εὐστ. 275,39 «. . . τῷ τῶν Λατίνων φύλῳ· οἱ ἀφωρισμένοι κατ' ἔθος ἀρχαῖον περὶ τὸν αἰγιαλὸν τοῦ Βυζαντίου Κέρατος, τὸν τοῦ Φωσφορίου ἐχόμενον, ὑπὲρ ἑξήκοντα χιλιοστύας ἐχέοντο εἰς ἀριθμόν. Ἐπεκάλουν (γρ. ἐπενεκάλουν) δὲ τοῖς Λατίνοις ἐκεῖνοι, ὅτι πρὸς τοῦ Πρωτοσεβαστοῦ καὶ τῆς δεσποίνης Ξένης ἦσαν καὶ δι' ἐκείνους ἐβούλευον κατὰ Ῥωμαίων κακά. Καὶ ἦν ἀληθῶς οὕτως ἔχον τὸ πρᾶγμα.

Digitized by Google

Διεκπεσόντες γὰρ καὶ ἡ δέσποινα καὶ ὁ πρωτοσεβαστὸς τοῦ ὑπὸ Ῥωμαίων στέργεσθαι, ἀπέβλεψαν εἰς τοὺς Λατίνους, καὶ δώροις ἐπάραντες καὶ μάλιστα ὑποσχέσεσι τοῦ τὴν πόλιν τε προνομεῦσαι καὶ ὑπὸ δουλείαν αὐτοῖς τοὺς Ῥωμαίους θεῖσθαι, ἀνέπεισαν ἤδη καὶ πρὸς μάχην ἐξαρτύεσθαι» κτλ.

Ὁποίᾳ δὲ ἀπέβη ἡ κατὰ τῶν Λατίνων ἐν Κωνσταντινουπόλει ἔφοδος τοῦ κατὰ τῆς δεσποίνης στασιάσαντος λαοῦ καὶ τῆς προδραμούσης τοῦ Ἀνδρονίκου στρατιᾶς καὶ ὁποία ἡ ἐπελθοῦσα σφαγὴ διηγεῖται διὰ μακρῶν ὅ τε Νικήτας (325,20 - 326,22) καὶ ὁ Εὐστάθιος (σ. 275, 56 - 276, 2). Πρβλ. καὶ *Muralt*, Essai de Chronographie byzantine 1057 - 1453, σ. 214,9.

Α'. 163,22. *Αὐτὸς δὲ ἠγαλλιάσατο ὡς γίγας δραμεῖν ὁδὸν αὐτοῦ, οὐ παμπόλλην μὲν ἀσπίδα, παμπόλλην δὲ ἵππον ἄγων, ἀλλὰ τοῦτο μὲν τῷ δικαίῳ εὖ ὡπλισμένος, τοῦτο δὲ καὶ ὡς εἰς ἐρῶσαν πόλιν ἐλαύνων εὔζωνος.* Περὶ τῆς εἰσόδου τοῦ Ἀνδρονίκου εἰς Κωνσταντινούπολιν μετὰ τὴν τῶν Λατίνων σφαγὴν ἴδ. Νικήτ. 328,5 κ.ἑ. Εὐστάθ. 276,3. Δὲν εἶχε δὲ ἀνάγκην νὰ συνεπάγηται μεθ' ἑαυτοῦ πλῆθος πολύ, ὅτε οἱ περὶ αὐτὸν συστασιασταί, μάλιστα Παφλαγόνες ὄντες (Νικήτ. 319,11. 334,9. Εὐστάθ. 275,36. 58), εἶχον προηγηθῆ αὐτοῦ εἰς Βυζάντιον καὶ εἶχον προετοιμασθῆ οὕτω δεόντως τὰ πράγματα διὰ τῆς ἥττης τῶν Λατίνων, ἐφ' ὧν μάλιστα ἐστηρίζοντο ἡ δέσποινα καὶ ὁ πρωτοσεβαστός. — Τὴν δὲ παρὰ τοῦ Μιχαὴλ χρῆσιν τοῦ χωρίου τοῦ Ψαλτηρίου *ἠγαλλιάσατο ὡς γίγας δραμεῖν ὁδὸν αὐτοῦ* (Ψαλτ. ΙΗ'. 6) δὲν πρέπει νὰ θεωρήσωμεν εἰκῇ γενομένην, ἀλλ' ἀναφέρεται πάντως εἰς τὴν παρὰ τοῦ Ἀνδρονίκου κατὰ τὴν κάθοδον αὐτοῦ ἐκφώνησιν δακτυλικῶν λογίων περὶ ἧς ποιεῖται λόγον ὁ Νικήτας (331, 4 - 9).

Α'. 163,25. *Καὶ δὴ ὁ μὲν Ἰξίων ἐάλω παρὰ χρῆμα καὶ δέδωκε δίκην κατάλληλον οἷς παρ' ἀξίαν ἐπείρα τηλικοῦτον βασιλείας κάλλος καὶ συλήσειν ἤμελλε.* Ἐννοεῖται διὰ τούτων πάντως ὁ τῆς δεσποίνης ἐρώμενος Ἀλέξιος Κομνηνὸς ὁ πρωτοσεβαστός, υἱὸς Ἀνδρονίκου τοῦ σεβαστοκράτορος, ἀδελφοῦ τοῦ αὐτοκράτορος Μανουήλ, ὅστις καὶ ὑπῆρξεν ἕνεκα τῶν σχέσεων αὐτῆς

Digitized by Google

τοῦ μετὰ τῆς χήρας τοῦ Μανουὴλ Ξένης καὶ τῆς προστασίας τῶν Λατίνων ἡ κυριωτάτη ἀφορμὴ τῶν κακῶν ἅτινα διεκύμηναν ἀμέσως μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Μανουὴλ τὸ βυζαντιακὸν κράτος. Γνωστὸν δ' εἶνε τὸ οἰκτρὸν τέλος τοῦ ἀνδρὸς, ὅστις συλληφθεὶς ἀπεστάλη πρὸς τὸν Ἀνδρόνικον πρὸ τῆς τούτου εἰς Κωνσταντινούπολιν διαβάσεως καὶ ἐνταῦθα ἐξωρύχθη τοὺς ὀφθαλμούς. Νικήτ. 322,20. Πρβλ. Εὐσταθ. 276,8.

Α'. 164,5-27. *Πῶς ἂν ἐπὶ τούτοις τὴν τηνικαῦτα αἰθρίαν εἴποιμι;* κτλ. Διὰ τοιούτων αἰσιοδόξων ῥημάτων μόνος ὁ Μιχαὴλ ἀπεφήνατο περὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ Ἀνδρονίκου, ἐν ᾧ ὁ Εὐστάθιος καὶ ὁ Νικήτας κατακρίνουσι τὸν ῥέκτην, ἀλλ' ὠμὸν βασιλέα μετὰ πολλοῦ τοῦ θάρρους. Ἀλλ' ἐκεῖνοι μὲν ἔγραφον μετὰ τὸ οἰκτρὸν τῷ 1185 τοῦ Ἀνδρονίκου τέλος, ὁ δὲ Μιχαὴλ προσεφώνει διὰ τῶν θωπειῶν τούτων ἕνα τῶν παρὰ τῷ Ἀνδρονίκῳ δυνατῶν ἐρχόμενον εἰς Ἀθήνας. Ὅτε δ' ἀπηλλάγη τὸ κράτος τοῦ τυράννου διὰ τοῦ Ἰσαακίου τοῦ Ἀγγέλου, παλινῳδῶν καὶ ὁ τῶν Ἀθηνῶν ἱεράρχης ἔδειξε τὸ ἀντίπαλιν τοῦ νομίσματος, διὰ σκιερῶν χρωμάτων ζωγραφίσας τὸν ἄνδρα οὐχ ἧττον τοῦ ἀδελφοῦ καὶ τοῦ φίλου (Ἰδ. Λόγον ἐγκωμιαστικὸν εἰς τὸν βασιλέα Ἰσαάκιον τὸν Ἄγγελον. **217**,26 - **222**,15).

Α'. 164,28. *Εἶτα κατὰ τὸν πολυπλανῆ καὶ πολύφρονα ἐκεῖνον ἥρωα ἐκποδὼν ποιεῖται τοὺς ὅσοι τὴν θεόθεν ἀφωρισμένην αὐτῷ καὶ προηρμοσμένην βασιλείαν μειρακιωδῶς καὶ μοχθηρῶς ἐμνηστεύοντο καὶ συνετάραττον τὴν ῥωμαϊκὴν μοναρχίαν, εἰς πολυκοιρανίην καταμερίζοντες.* Μάτην πρὸς τὸν ὁμηρικὸν Ὀδυσσέα τὸν τοὺς μνηστῆρας καταπαλαίσαντα παρομοιάζων ὁ Μιχαὴλ τὸν Ἀνδρόνικον, ἀποπειρᾶται νὰ καλλύνῃ τὴν σκληρὰν αὐτοῦ πρὸς τοὺς ἀντιφρονοῦντας διαγωγήν. Συλλήψεις, ἐξορύξεις ὀφθαλμῶν, ὀστρακισμοί, φόνοι τῶν ἐπιφανῶν ἀνδρῶν ἦσαν τὰ ὠμὰ μέσα δι' ὧν ὁ Ἀνδρόνικος ἔσπευδε νὰ ἱδρύσῃ ἑδραίαν τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ (Νικήτ. 334,18 - 337,13. Εὐσταθ. 277,22 κ.ἑ. 280,69 κ.ἑ.). Ἐκεῖνοι δὲ καθ' ὧν μάλιστα ἐστράφη τοῦ Ἀνδρονίκου ἡ ὀργὴ ἦσαν πλὴν τῶν εἰς τὸ γένος τῶν Ἀγγέλων ἀνηκόντων (Νικήτ. 345,14. Εὐσταθ. 276,49) ὁ μέγας δοὺξ Ἀνδρόνικος ὁ Κοντο-

Digitized by Google

στέφανος, ὁ λογοθέτης τοῦ δρόμου Βασίλειος ὁ Καματηρὸς (Νικήτ. 346, 7 κ. ἑ.), οἱ κριταὶ τοῦ βήλου Δημήτριος ὁ Τορνίκης, Λέων ὁ Μοναστηριώτης καὶ Κωνσταντῖνος ὁ Πατρηνὸς (Νικήτ. 344,13), Θεόδωρος ὁ Καντακουζηνὸς (Νικήτ. 368,10), ὁ Ἰωάννης Βατάτζης καὶ οἱ δύο αὐτοῦ υἱοὶ (Νικήτ. 342,1 - 343,7) καὶ πολλοὶ ἄλλοι τῶν τὰ πρῶτα φερόντων. Τέλος δ' ἐστερέωσε τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ, περιβληθεὶς ἁπλαστότερον τὴν λεοντῆν ἀντὶ τῆς ἀλωπεκῆς, διὰ τοῦ φόνου τῆς καισαρίσσης Μαρίας, τῆς θυγατρὸς τοῦ βασιλέως Μανουὴλ καὶ τοῦ συζύγου αὐτῆς οἵτινες ἦταν καὶ εὐεργέται αὐτοῦ (Νικήτ. 336,22 κ. ἑ.), τῆς δεσποίνης Ξένης (Νικήτ. 346,19 - 349,4) καὶ τέλος αὐτοῦ τοῦ ἀνεψιοῦ Ἀλεξίου οὗτινος ἦτο ἐπίτροπος καὶ συμβασιλεύς (Νικήτ. 353,18 - 355,13). Τὰ τελευταῖα ταῦτα ἀνοσιουργήματα οὐδ' ὑπαινίσσεται κἂν ἐνταῦθα ὁ Μιχαήλ. Ἀλλὰ ποιεῖται ὅμως περὶ αὐτῶν λόγον ἐγκωμιάζων ἄλλοτέ ποτε Ἰσαάκιον τὸν Ἄγγελον. (**219**, 5. **228**,3. **242**,4).

A'.165,9. *Πολέμου μὲν πεπαυμένου παντὸς, στάσεως δὲ πάσης ἀπεσβεσμένης.* Ἐννοεῖ μάλιστα τὰς πολλὰς καὶ ποικίλας ἀντιδράσεις καθ' ὧν εἶχε νὰ παλαίσῃ ὁ Ἀνδρόνικος πρὸ τῆς καθόδου αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ τὰς μετὰ ταῦτα κατ' αὐτοῦ στάσεις. Καὶ πρὸ μὲν τῆς καθόδου ἐπολέμησε κατὰ τοῦ Ἰωάννου Δούκα περὶ τὴν Νίκαιαν τῷ 1182 (Νικήτ. 318, 17 κ. ἑ.) καὶ κατὰ Ἰωάννου τοῦ Κομνηνοῦ (Νικήτ. 318,20 κ. ἑ.) Μετὰ δὲ τὴν κάθοδον πλὴν τῶν μέτρων ἄτινα ἔλαβε κατὰ τῶν πρὸς αὐτὸν δυσηρεστημένων κυρίως κατεπάλαισε τὴν στάσιν τοῦ μεγάλου δομεστίκου Ἰωάννου τοῦ Βατάτζη (Νικήτ. 340,10 - 343,7), τὴν τοῦ Ἀνδρονίκου τοῦ Λαπαρδᾶ (Νικήτ. 359,1 - 363,2) καὶ τὴν τῶν Νικαέων καὶ Προυσαέων (Νικήτ. 363,3 - 375,11. Εὐσταθ. 280,92 - 281,3).

A'.165,16 κ. ἑ. *Ὃν πάλαι μὲν θεὸς εἰς τὸ τῆς αὐτοκρατορίας ἐδικαίωσε στέμμα* κτλ. Τὸ ἀπ' ἐντεῦθεν ἀναφέρεται ὁ Μιχαὴλ εἰς τὰ πρὸ τῆς καθόδου τοῦ Ἀνδρονίκου συμβάντα. Ἀλλ' ἡ στροφὴ τοῦ λόγου εἶνέ τις ταχεῖα, διὰ τοῦ *πάλαι* ἀναφερομένη ἀπὸ τῶν συγχρόνων εἰς τὰ παλαιότερα ὀπισθοχωρητικῶς, ὥστε ἐκ πρώτης ὄψεως δύναται νὰ ἐπέλθῃ σύγχυσις.

www.libtool.com.cn

Digitized by Google

Α'. 165,17. *Φθόνος δὲ διώκων οὐκ ἔληγεν.* Ἀναφέρονται ταῦτα μάλιστα εἰς τὴν παρὰ τοῦ βασιλέως Μανουὴλ καταδίωξιν τοῦ Ἀνδρονίκου τοῦ Κομνηνοῦ καὶ τὴν πρώτην αὐτοῦ βραχυτέραν φυλάκισιν *ἐν μιᾷ τῶν τοῦ μεγάλου παλατίου φρουρῶν* κατὰ τὸ 1151 (Νικήτ. 133,16. Κιννάμ. 130,22), ἐξ ἧς κατώρθωσε μετά τινα ἔτη νὰ ἐκφύγῃ (Νικήτ. 135,5), ἕως κακθειρχθεὶς μακρότερον ἔμεινε δεσμώτης ὅλα ἐννέα ἔτη.

Α'. 166,10. *Ἐντεῦθεν τὸν καλὸν Ἰωσὴφ εἶχεν αὖθις ὁ λάκκος καὶ ζοφερὸν δεσμωτήριον.* Ἐννοεῖται ἡ δευτέρα φυλάκισις τοῦ Ἀνδρονίκου περὶ ἧς ἴδ. Νικήτ. 138,22 - 141,8, ἐξ ἧς δὶς ἐπεπειράθη νὰ ἐκφύγῃ.

Α'. 166,15. *Δεσμοὺς ἀλύτους* <*ἀρρήκτους*>. Ἐσημείωσα μὲν κατὰ τὴν ἔκδοσιν τοῦ πρώτου τόμου ἐν ἀγκύλαις ὡς παρείσακτον τὴν λέξιν *ἀρρήκτους*, ἀλλ' ἴσως ἔχει καλῶς καὶ πρέπει νὰ μείνῃ ἐν τῷ κειμένῳ." Ἰδ. καὶ **Β'. 21,11** «ἄρρηκτος διαμείνῃ καὶ ἄλυτος». Πρβλ. Νικήτ. 138,23 «καὶ ποδοκάκαις σιδηραῖς ἀσφαλίζεται ἀρρήκτοις ὡς ἐνῆν καὶ ἀλύτοις».

Α'. 166,18. *Οὔτε γὰρ καρτερώτατον ἔρυμα οἷόν τε ἦν κατέχειν ἐπὶ πολὺ* κτλ. Ἀληθῶς ὁ Ἀνδρόνικος κατώρθωσε τέλος τῷ 1165 νὰ ποδράσῃ ὁριστικῶς ἐκ τῆς φυλακῆς καθ' ἃ διηγεῖται ὁ Νικήτας (168,16 - 172,21) καὶ ὁ Κίνναμος (232,13 - 234,24). Οὐχ ἧττον ἡ δευτέρα αὕτη φυλάκισις διήρκεσεν ἐν συνόλῳ περὶ τὰ ἐννέα ἔτη.

Α'. 166,27 - 167,26. *Ἐφυλάττετο μὲν οὖν διὰ ταῦτα τὸν φθόνον καὶ τῶν βασκάνων βλεμμάτων ἀπωτάτω διέτριβεν, ᾤκει δὲ τὴν ἀλλοδαπὴν τῶν φιλτάτων ἀπερρωγὼς* κτλ. Ἐννοεῖ ὁ Μιχαὴλ διὰ τούτων τὴν μετὰ τὴν ἀπόδρασιν τοῦ Ἀνδρονίκου διαμονὴν αὐτοῦ πρὸ τῷ Γιαροσλὰβ ἐν Γαλίτζᾳ καὶ κατόπιν, μετὰ τὴν τῷ 1165 ἐπιστροφὴν αὐτοῦ εἰς Κωνσταντινούπολιν, τὴν ἐν Κιλικίᾳ καὶ Συρίᾳ διατριβήν. Τὰς πλάνας ταύτας τοῦ Ἀνδρονίκου διηγεῖται διὰ μακροτέρων ὁ Νικήτας (170,25 - 172,21. 180,6 - 186,8) καὶ ὁ Κίνναμος (250,1 - 251,6).

www.lbtool.com.cn

Digitized by Google

Α'.167,27. *Ἐπερύξατο μὲν γὰρ ὁ ὑψιπέτης οὗτος δετὸς μέχρι καὶ εἰς Παλαιστίνην αὐτήν.* Περὶ τῆς ἐν Παλαιστίνῃ διατριβῆς τοῦ Ἀνδρονίκου ἴδ. Νικήτ. 183,24-185,12 καὶ Κίνναμ. 250,9 - 18.

www.libtool.com.cn

Α'. 168,1. *Βάρβαροι δέ τινες κατὰ τῆς ἁγίας ἐπιστρατεύουσι πόλεως* κτλ. Τὸ γεγονὸς ὅπερ ὑπαινίσσεται ἐνταῦθα ὁ Μιχαὴλ δὲν μνημονεύεται ἀλλαχοῦ.

Α'. 168,11. *Οἱ τοῦ κυριακοῦ τάφου προκινδυνεύοντες Γερμανοί.* Λέγων Γερμανοὺς ἐννοεῖ ἐνταῦθα τοὺς Φράγκους ἢ ἀκριβέστερον Γάλλους· οὓς δ' ἡμεῖς καλοῦμεν Γερμανοὺς ὠνόμαζον συνήθως Ἀλαμανοὺς οἱ τότε. Ἰδ. Εὐσταθ. 280,39 «...ὁ Γερμανικὸς φύλαρχος· ὠχλεῖτο δὲ πρεσβευτικῶς καὶ ὁ πολὺς τὴν ἐξουσίαν Ἀλαμανὸς» ἔνθα *γερμανικὸς μὲν φύλαρχος* ἐννοεῖται ὁ τῆς Γαλλίας βασιλεὺς Φίλιππος Αὔγουστος (1180 - 1223), *Ἀλαμανὸς* δὲ εἶνε Φρειδερῖκος ὁ Βαρβαρόσσας ὁ τῶν Γερμανῶν αὐτοκράτωρ (1152 - 1190). — Κίνναμ. 84, 9, 14, 18, 22, 23. 85, 1, 7, 9, 11, ἐν οἷς χωρίοις ἐνίοτε ῥητῶς ἀντιτάσσονται οἱ Γερμανοὶ τοῖς Ἀλαμανοῖς. — Δούκας 20, 8 «ἐξ Ἀλαμανῶν καὶ Γερμανῶν». 56, 8 «Γερμανίαν ἤτοι Φραγκίαν» Ιδ. *Tafel*, Komnenen und Normannen, σ. 118, σημ. 194.

Α'. 168, 21. *Οὐκ ἐπενύσταξε τὸ τοῦ φθόνου βλέφαρον.* Πρβλ. τὸ τοῦ Νικηφόρου Γρηγορᾶ (325,13) «ἄνοιξον ἡμῶν τὸ τοῦ νοῦ βλέφαρον».

Α'. 168,22. *Τὰ κατὰ τὴν Παλαιστίνην πεπραγμένα.* Ὡς παριστάνονται τὰ πράγματα ὑπὸ τοῦ Μιχαὴλ, κύριον αἴτιον κινήσαν τὸν βασιλέα Μανουὴλ κατὰ τοῦ Ἀνδρονίκου ἦτο ὁ φθόνος περὶ τῆς ἐν Παλαιστίνῃ στρατηγικῆς αὐτοῦ ἐπιτυχίας. Ὡς δὲ φαίνεται ἐκ τοῦ Νικήτα (184,7 κ.ἑ.), ὁ Μανουὴλ ἐχαλέπαινε μάλιστα κατὰ τοῦ ἐξαδέλφου ἐπὶ ταῖς ἀθεμίτοις σχέσεσι μετὰ τῆς ἀνεψιᾶς αὐτοῦ Θεοδώρας, θυγατρὸς μὲν τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Μανουὴλ Ἰσαακίου τοῦ σεβαστοκράτορος, χήρας δὲ τοῦ Βαλδουίνου. Συνέβαινον δὲ ταῦτα τῷ 1167 (*Lebeau*, Histoire du Bas - Empire,

Digitized by Google

ἔκδ. Saint-Martin. Τόμ. ις'. σ. 230. — *Murali*, Essai de chronographie byzantine σ. 190,2.)

www.hotoo1.com.cn

Α'. 168,23. *Καὶ γράμματα στέλλονται παρὰ χρῆμα φαρμάκῳ βασκανίας ὅσα καὶ μέλανι κεχαραγμένα καὶ ὑποσεσημασμένα δι' αἵματος. Φόνον γὰρ ἀτεχνῶς ἐκεῖνο τὸ ἐρυθρόδαφον ἔσταζε.* Ταὐτὰ διηγεῖται διὰ τῶν ἑξῆς ὁ Νικήτας (184,15) «Ὅθεν ἐρυθροδάνῳ ἐνσημανθὲν ἀφῆκε γραμμάτιον (ὁ Μανουὴλ), ἐνάγων τοὺς κατὰ Κοίλην Συρίαν ἰσχύοντας Ἀνδρόνικον συσχεῖν ὡς ἀντίφρονα καὶ περὶ τὸ γένος ἀκολαστάινοντα καὶ τοῦ φάους στερῆσαι τῶν ὀφθαλμῶν».

Α'. 168, 29. *Καὶ γοῦν εἰς ὄψιν ἦλθε τῷ γενναίῳ τὰ γράμματα.* Ἀκριβέστερον μανθάνομεν ταῦτα παρὰ τοῦ Νικήτα (184,26 - 185,5) «Χερσὶ τὸ ἐπιστόλιον τῆς Θεοδώρας δίδεται. Ἡ δὲ ἀναγνοῦσα τοῦτο καὶ γνοῦσα τὰ κατ' Ἀνδρονίκου τυρευόμενα, ἐξ αὐτῆς (γρ. αὑτῆς) τὸν χάρτην αὐτῷ ἐγχειρίζει. Συνεὶς οὖν Ἀνδρόνικος ὡς χωρεῖν ἐκεῖθεν δέον καὶ ἐγκονεῖν μηδ' ἕδρας εἶναι τὸ ἀπὸ τοῦδε ἀκμὴν, φρίκῃ (γρ. φρίκῃ) τε ὑφέρπεται καὶ πρὸς ἀπόδρασιν ἐνσκευάζεται».

Α'. 169,1. *Ἐπεὶ δὲ καὶ διὰ τοσοῦδε τὸν φθόνον ἐπιτοξαζόμενον ἤσθετο, μεθίσταται κἀκεῖθεν καὶ φεῦδοῖ τῶν διωκόντων ἐξ ἔθνους εἰς ἔθνος διήρχετο καὶ ἐκ βασιλείας εἰς λαὸν ἕτερον.* Πρβλ. Νικήτ. 186,4. «Ὁ γὰρ πολύπλαγκτος οὗτος καὶ ταλασίφρων Ἀνδρόνικος τὰς καθ' αὑτοῦ προσβολὰς εὐμαρῶς ἀπεκρούετο καὶ τῶν θηράτρων κούφως ὑπεραλλόμενος, ἅπερ αὐτῷ πολλάκις ὑφηπλοῦτο καὶ ἐξετείνετο, ἀπαγίδευτος ἦν καὶ ἀθήρατος.» — Εὐστάθ. 274,33. «Ἔοικε γὰρ ἡ φύσις φιλοτιμήσασθαι καὶ αὐτῇ (τῇ θυγατρὶ τοῦ Ἀνδρονίκου) τέχνην τοῦ φεύγειν, καθάπερ καὶ τῷ πατρὶ, ὃν μικροῦ ἂν δεήσῃ τις εἰπεῖν ὡς διὰ βίου κατώρθου τὸ καὶ φυγὰς εἶναι καὶ διαδιδράσκειν τοὺς ἐπιτρέχειν ἐθέλοντας».

Α'. 169, 10. *Πλείους τῶν τετρακοσίων οἰκογενῶν τοῦ Ἀβραὰμ ἐπαγόμενος.* Τὸ χωρίον τοῦτο δὲν πρέπει νὰ παρερμηνευθῇ. Ὅτι ὁ Ἀνδρόνικος παρηκολουθεῖτο ὑπὸ στρατιᾶς τινος ὁμο-

Digitized by Google

φρόνων δυνέμεθα νὰ δεχθῶμεν ἀναντιρρήτως· ἀλλὰ δὲν ἦσαν βεβαίως Ἑβραῖοι. Αἱ δὲ λέξεις αὗται, εὑρισκόμεναι ἐν μέσῳ ἄλλων γραφικῶν λογίων, ἀναφέρονται ἐκ μεταφορᾶς εἰς τὰ τῆς Γενέσεως ΙΔ'. 14 «Ἀκούσας δὲ Ἄβραμ ὅτι ᾐχμαλωτεύθη Λὼτ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, ἠρίθμησε τοὺς ἰδίους οἰκογενεῖς αὐτοῦ τριακοσίους δέκα καὶ ὀκτὼ» ἐν παραβολῇ πρὸς Γενέσ. ΙΖ'. 23. Οὐδεμία δὲ προσοχὴ πρέπει νὰ δοθῇ εἰς τὸν ἀριθμὸν *τετρακοσίων*, ὅτις οὐδὲν ἄλλο εἶνε ἢ ὁ τῆς Γραφῆς ἀριθμός, περὶ ὃν ἐλανθάσθη ὁ Μιχαὴλ, κακῶς ἀπομνημονεύων τὸ παρατεθὲν χωρίον τῆς Γενέσεως.

Α'. 169, 18. . . . *Οὐς ὑπὸ τοιούτῳ διδασκάλῳ οὐδ' οἱ μεγάθυμοι μαθάνειν ἀπηξίουν Ἴβηρες.* Τὴν εἰς Ἰβηρίαν μετάβασιν τοῦ Ἀνδρονίκου ῥητῶς ἀναφέρει καὶ ὁ Κίνναμος (251, 2). Ἐννοεῖται δὲ ἡ χώρα τῶν *ἐώων* Ἰβήρων, ἡ σημερινὴ Γεωργία. Κατὰ δὲ τὴν ὑπὸ τοῦ **Brosset** ἐν μεταφράσει ἐκδοθεῖσαν Ἱστορίαν τῆς Γεωργίας (1279 - 1318) ὁ Ἀνδρόνικος ἀφίκετο πρὸς τὸν βασιλέα τῆς χώρας Γεώργιον μετὰ τῆς γυναικὸς (τῆς Θεοδώρας;), τῶν υἱῶν καὶ τῆς ἀδελφῆς καὶ ἔλαβε παρὰ τοῦ ἄρχοντος τῶν Ἰβήρων γαίας καὶ φρούρια (***Murait***, Essai de chronographie byzantine. σ. 191).

Α'. 169, 22. . . . *Ὡς παρόντα μὲν παρὰ παντὸς φιλοφρονεῖσθαι καὶ τῶν μεγίστων ἀξιοῦσθαι καὶ τῆς ἀρχῆς κοινωνὸν γίνεσθαι, δεῆσαν δέ ποτε καὶ ἀπιέναι, μόλις ἐκφεύγειν τὰς χεῖρας αὐτῶν, κατεχόντων παρ' ἑαυτοῖς.* Ἰδ. καὶ Νικήτ. 185, 12. «Χώραν δ' ἐκ χώρας ἀμείβων καὶ ἡγεμόσι καὶ δυνάσταις ἐπιξενιζόμενος πολυπλανὴς καὶ παρ' οἷς κατέλυε τιμήσεις ὢν καὶ αἰδέσιμος καὶ φιλοφροσύνης ὅ τι πλείστης καταξιούμενος καὶ δωρεῶν ἀδρῶν ἐν μεθέξει γινόμενος, ὀψέ ποτε καὶ μόλις παρὰ τῷ Σελτούχῳ τῆς πλάνης ἵσταται». Εἰς τὸν ἐν τέλει τοῦ χωρίου τούτου μνημονευόμενον σουλτάνον τῆς ἐν Ἀρμενίᾳ Κολωνείας ἀναφέρεται μάλιστα ἡ φράσις τοῦ Μιχαὴλ *κατεχόντων παρ' ἑαυτοῖς*. Ἀποσιωπᾷ δ' ὅμως ὁ Ἀκομινάτος τοὺς λόγους δι' οὓς ἦτο ἀρεστὸς εἰς τὸν Τοῦρκον τοῦτον σουλτάνον ὁ Ἀνδρόνικος, ἐννοῶ τὰς συχνὰς αὐτοῦ εἰσβολὰς εἰς τὴν ἑλληνικὴν γῆν καὶ τοὺς αἰχμαλωτισμοὺς ὁμοφύλων παραδιδομένων εἰς τοὺς Τούρκους, πράξεις ἐπονειδίστους αἵτινες ἐπέσυρον τέλος κατ' αὐτοῦ τὸ ἀνάθεμα τῆς ἐκκλησίας (Κίνναμ. 251, 2-6).

www.libtool.com.cn

Digitized by Google

Α'. 170,10. *Διὰ τριγονίας γὰρ ἐξῆπται τῆς ἀρχηγέτιδος καὶ βασιλικῆς ῥίζης τῶν Κομνηνῶν.* Ὁ Ἀνδρόνικος ἦτο υἱὸς Ἰσαακίου, τοῦ υἱοῦ Ἀλεξίου Α'. τοῦ Κομνηνοῦ τοῦ ἱδρυτοῦ τῆς δυναστείας, πρῶτος δ' ἐξάδελφος τοῦ Μανουὴλ, τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἰωάννου. Κατὰ ταῦτα τὸ οἰκογενειακὸν στέμμα ἔχει ὡς ἑξῆς, λαμβανομένων ὑπ' ὄψιν μόνων τῶν διαφερόντων ἡμῖν μελῶν τοῦ οἴκου τῶν Κομνηνῶν.

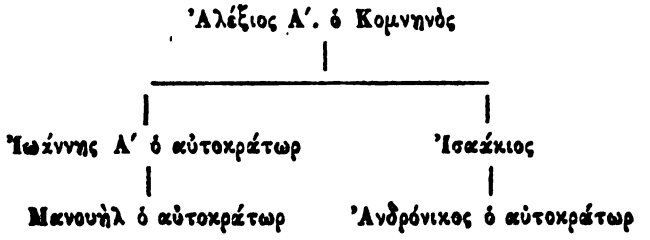

Ἡ δὲ μνεία τοῦ γένους, εἰς ἣν καὶ κατωτέρω ἐπιμένει ὁ Μιχαὴλ (στ. 19 «παππῷον μὲν κλῆρον τὴν βασιλείαν αὐχῶν, πατρῷον δὲ ὄρλημα διαδεδεγμένος». — στ. 25 «γενεᾷθεν») δὲν γίνεται ἄνευ λόγου, ἀλλὰ συμφέρει εἰς τὸν ῥήτορα, ὅστις θωπεύων τὸν νέον βασιλέα θέλει νὰ καλύψῃ τὰ εἰς τὴν ἁρπαγὴν τοῦ θρόνου συμπαρομαρτήσαντα ἐγκλήματα διὰ τῆς ἐπιδείξεως τῶν κληρονομικῶν ἐπὶ διαδοχῇ δικαιωμάτων. Τοῦτο δὲ τόσῳ μᾶλλον ὅσῳ ἡ ἰδέα τῆς κληρονομικῆς τοῦ θρόνου διαδοχῆς εἶχεν ἤδη ἀρχίσει ῥιζοβολοῦσα ἐν Βυζαντίῳ, μάλιστα ἀπὸ τοῦ ἐνάτου αἰῶνος (*Rambaud,* L' empire grec au dixième siècle. Paris, 1870. σ. 23 κ.ἑ.).

Α', 171,28. *Μήτε γήρᾳ βαρὺς ὢν εἰς τὸ δικαίων ἅψασθαι πόνων.* Τίς ἀκριβῶς ἡ ἡλικία τοῦ Ἀνδρονίκου ἀναβαίνοντος ἐπὶ τὸν θρόνον ἀγνοοῦμεν. Ἀλλ' ὅτι ἦτο ἤδη λίαν προκεχωρηκὼς μαρτυροῦσιν οἱ λόγοι τοῦ Νικήτα (357,4 κ.ἑ.) δι' ὧν κακίζει τὸν γάμον τοῦ γηραιοῦ βασιλέως μετὰ τῆς νεαρᾶς μνηστῆς τοῦ φονευθέντος Ἀλεξίου Ἄννας, τῆς θυγατρὸς τοῦ βασιλέως τῶν Γάλλων.

Α'. 172,9. *Οἰμώζουσα οὖν καὶ δακρύουσα* (ἡ Κωνσταντινούπολις) *φεύγοντα μόλις κατέσχε καὶ τὸ βεβουλευμένον πάλαι θεῷ συνεπαινέσασα ἐβεβαίωσεν, ὡς μάτην καὶ τοὺς ἐν τῇ Σιὼν*

Digitized by Google

λελωβημένους ἀνθίστασθαι κατὰ φθόνον τῷ Δαυὶδ καὶ ἀπείργειν πειρᾶσθαι τὴν εἴσοδον. Ταῦτα ἄριστα ἐξηγοῦνται ἐκ τῶν λόγων δι' ὧν περιγράφει τὰ πράγματα ἀληθέστερον ὁ Εὐστάθιος (276, 38 κ.ἑ.). «Ὁ δὲ τὰ πρῶτα κολακείαν σκευωρήσας, ὡς ὑπαγαγέσθαι τὸ πολιτικόν, καὶ ἀνύσας ὃ προῦθετο, εἶτα καὶ ἀκκίζεσθαι προεβάλετο, οἷα ἐν τῷ προρρέειν ἐπὶ ἀγαθῷ τῆς πόλεως ἐπιτυγχάνων καταρράκτας, οἵπερ αὐτῷ ἀναχαιτίζουσι τὸ ῥεῦμα ὡς εἰς ἀνάρρουν τινά. Διὸ καὶ ἀναχωρεῖν ἐθέλειν εἰς τὴν τῶν Παφλαγόνων αὖθις ἐσκήπτετο. Τὰ δ' ἦν κότος κατὰ τῶν καὶ εὐγενῶν καὶ ἰσχυρῶν εἰς τὸ πᾶν, οὓς μελετῶν κενὰ (γρ.κακὰ) ὑπώπτευεν ἐναντιωσομένους αὐτῷ».

Α'.172,30. *Οὐκ εἰς μακρόν*. Γραπτέον *οὐκ εἰς μακρὰν* κατὰ τὰ ἐν **221**,3. **275**,2. **Β'. 232**,10. **Β'.239**,11 κ.ἑ.

Α'.174,32. *Τὸ δημοτικώτερον*. Περὶ τῶν τοιούτων φράσεων δι' ὧν παρεμβάλλονται ἐκφράσεις τινὲς τῆς κοινῆς γλώσσης ἴδ. Σημ. σ.434. Πρόσθες δ' εἰς ταὐτόθι ἀναγεγραμμένα καὶ τὰ ἑξῆς· Νικήτ. 175,22 «ἄρκλας οἵδε ταύτας ἡ κοινὴ καὶ πάνδημος φράσις καλεῖν» Εὐσταθ. 309,5 «ἃς (σταφυλὰς) ἡ χύδην ῥέουσα γλῶσσα *κουκούβας* καλεῖ». Εὐσταθ. 271,9.1 «ὡς ἂν ἡ πεδινὰ λαλοῦσα εἴποι γλῶσσα».

Α'.176,5. *Τοὺς τὴν κακίαν αἰγυπτιάζοντας*. Ἴδ. Ἀριστοφ. Θεσμοφ. 920.

« . . . . . .οὐκ ἔτος πάλαι
ἠγυπτιάζετ'· ἀλλ' ὅδε μὲν δώσει δίκην».

Τὴν λέξιν *αἰγυπτιάζειν* ἑρμηνεύει ὁ Σουίδας διὰ τοῦ *πανουργεῖν* καὶ *κακοτροπεύεσθαι*. Πρβλ. Σχόλ. Ἀριστοφ. εἰς Νεφέλ. 1130. — Ἡσύχ. ἐν λ.—Εὐστάθ. εἰς Ἰλιάδ. 741,22 καὶ εἰς Ὀδ. 1494,10.— Μέγα Ἐτυμολ. ἐν λ.

Α'.176,18. *Ἀνθεῖλκον λογοθετοῦντες ἐπὶ τοῖς οὖσι*. Τὸ *λογοθετῶ* σημαίνει παρὰ τοῖς Βυζαντίνοις ζητῶ *λόγον* περί τινος, εἰςάγω εἰς κρίσιν. Πρβλ. Ἐπιμύθιον αἰσωπ. μύθ. 282 «πρὸς τοὺς ἄρχοντας λογοθετοῦντας τοὺς ὑπ' αὐτούς».— Ἀχμὲτ Ὀνειροκρι-

www.libtool.com.cn

Digitized by Google

τικὸν κ. 130, σ. 96 «ἐάν τις νεκρὸν ἀσθενοῦντα, τοῦτο νοείτω ὅτι λογοθετεῖται παρὰ θεοῦ ὑπὲρ ὧν ἔπραξε».—Παρισιακὸς κῶδιξ Suppl. 28 τοῦ ιδ'. αἰῶνος τελευτῶντος, φ.341,6 «περὶ τοῦ λογοθετηθέντος πρὸ τριῶν ἡμερῶν τῆς τελευτῆς αὐτοῦ» αὐτόθ. «ὁμιλοῦντός μου πρὸς αὐτὸν περὶ ἐξόδου ψυχῆς καὶ πῶς ἄρα λογοθετεῖται ὑπὸ τῶν πνευμάτων τῆς πονηρίας κτλ.»

www.libtool.com.cn

Α'. 176,23. *Κατέλυέ τις τὸν βίον* κτλ. Ηρβλ. πρὸς τὰ ἐνταῦθα ἐκτιθέμενα περὶ τῆς ἀδικίας τῶν πραιτώρων τὰ ἐν τῇ αὐτῇ σελίδι, στ.10 κ.ἑ. **177,20** κ.ἑ. καὶ πολλαχοῦ ἀλλαχοῦ ὑπὸ τοῦ Μιχαὴλ θρηνῳδούμενα.

Α'. 177,9. *Οὐκέτι οὐδ' ἐφ' εὑρέματι θησαυρῶν ἐλκυσθήσεταί τις παρὰ τῶν ἀκορυττόντων δίκας τοιαύτας καὶ βιασθήσεται θήκας χρημάτων ἀποδοῦναι ὡς τὰ τοῦ Κροίσου ἢ Μίδου εὑρηκὼς ἀπόθετα.* Αἱ τοιαῦται ἐγκλήσεις τῶν πραιτώρων πρὸς τοὺς Ἀθηναίους, ὡς δῆθεν εὑρίσκοντας θησαυροὺς τεθαμμένους, συνέχονται ἴσως πρὸς εὕρεσιν νομισμάτων ἀρχαίων ἢ ἀνασκαφὰς τάφων ἀρχαίων γινομένας ἐνίοτε, ἐν αἷς ἀνευρίσκοντό ποτε κοσμήματα πολύτιμα. Ὅτι δ' ἐσυλοῦντο ἀρχαῖοι τάφοι ἤδη ἐν χρόνοις παλαιοτέροις ἀπέδειξαν καὶ αἱ ἀνασκαφαὶ τῶν ἐν Σπάτῃ καὶ παρὰ τὸ Μενίδιον τύμβων. Ἴσως δὲ δικαιούμεθα νὰ πιστεύσωμεν ὅτι ἐκ τῶν τοιούτων εὑρημάτων προήρχετο ἡ πλεονεκτικὴ τῶν πραιτώρων ἐν Ἀθήναις διαδικασία.—Τῆς δὲ λέξεως *εὕρεμα* μεταχειρίζεται τοῦτον τὸν τύπον ἀντὶ τοῦ ἄλλως συνήθους *εὕρημα* ὁ Ἀκομινάτος, μαθὼν παρὰ τοῦ διδασκάλου Εὐσταθίου ὅτι διφορεῖται ἡ λέξις. Εὐστάθ. εἰς Ὀδύσσ. 1809,50 «Οἱ παλαιοὶ παρ' οἷς καὶ ἡ τοῦ *εὑρήματος* λέξις διφορεῖται· λέγεται γὰρ αὐτὸ καὶ *εὕρεμα* διὰ τοῦ ε. Καὶ εἰσὶ μὲν καὶ ἀμφοτέρων χρήσεις κτλ.»

Α'. 177,24. *Ἐκ τῶν θετταλικῶν Τεμπῶν μέχρι καὶ Σπάρτης αὐτῆς.* Ἐπὶ ταύτας τὰς χώρας ἐξετείνετο ἡ ἀρχὴ τοῦ πραίτωρος Ἑλλάδος καὶ Πελοποννήσου. Ἐντεῦθεν ἐξηγοῦνται καὶ τὰ κατωτέρω λεγόμενα, ἐν οἷς καὶ τὰ «οὕτω καὶ ἡ πραιτωρεία ἀρχὴ, ἐκεῖθεν (ἐκ τῆς Θεσσαλίας) ἀρχομένη, κατέχει τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς τοῦ Πέλοπος πᾶσαν ἀδικίαν ὥςπερ τινὰ δηλητήρια» (177,28).

Digitized by Google

Α'. 178,2. *Ἐξῶσε* καὶ ἐν στ.9 *διώσατο*. Ἰδ. καὶ **9**,9 *ἀνώθουν*. **231**,26 *ἀπώσω*. **321**,14, ἔνθα ὁ λαυρεντιακὸς κῶδιξ ἔχει *ἀπώσατο*. Τῷ ἀναυξήτῳ ἀορίστῳ τοῦ *ὠθέω* χρῆται ἐνταῦθα παραφερόμενος μάλιστα ὑπὸ τῆς πολλῆς αὐτοῦ συνηθείας περὶ τὰς Γραφὰς ἔνθα συνήθεις οἱ τοιοῦτοι τύποι τοῦ ῥήματος. Ἰδ. Πράξ. Ἀποστ. Ζ'. 45 «ἔξωσεν ὁ θεός». Ἴσως δὲ καὶ ἀφωμοιώθη πρὸς τὴν ὁμηρικὴν χρῆσιν, ἐπειδή, ὡς γνωστόν, παρ' Ὁμήρῳ ἅπαντᾷ ὡς συχνότατα ἀναύξητος ὁ ἀόριστος οὗτος. Ἰδ. Ἰλιάδ. Α,220. Δ,535. Ε, 19, 308, 694, 835. Θ,336. Φ,398. Ὀδυσσ.Χ,20. Ὁ δὲ παρατατικὸς ἄλλοτε μὲν ἔχει αὔξησιν παρὰ τῷ Μιχαὴλ (*ἀπεωθεῖτο* **62**,21), ἄλλοτε δὲ στερεῖται τοιαύτης (*ἀνώθουν* **9**,6). Ἄλλως δὲ παρὰ τοῖς Βυζαντίνοις εὑρίσκομεν ἐνίοτε μετ' αὐξήσεως χρόνους συνήθως ἀπαντῶντας κατὰ τὸ ὀρθὸν ἀναυξήτους. Ἰδ. *ἐξεῶσαι* ἀντὶ *ἐξῶσαι* Schol. br. Ἰλιάδ. Α, 141. *ἐξεώσεις* ἀντὶ *ἐξώσεις* Θεοδ. Προδρ. παρὰ τῷ ***Buttmann***, Ausf. Sprachlehre. T. Β'.σ.64.ἐν σημ.

Α'. 178,11. *Δημοσίοις ἐθέσπισε σιτηρεσίοις ἐφοδιάζεσθαι*. Λεπτομερείας περὶ τοῦ τρόπου τῆς διανομῆς τούτων τῶν σιτηρεσίων καὶ τῆς ἐκτάσεως αὐτῶν δὲν ἔχομεν. Ὅμως φαίνεται ὅτι ταῦτα ἐθεσπίσθησαν μόνον, ἀλλὰ δὲν ἐξετελέσθησαν ἢ κἂν δὲν ἐπεξετάθη ἡ βασιλικὴ χάρις καὶ ἐπὶ τὰς Ἀθήνας. Ἰδ. **Β'. 68**,1 κ.ἑ. «Ταῖς μὲν ἀστυγείτοσιν ἡμῶν πόλεσι κουφισμοὶ τελῶν καὶ φόρων ἀνέσεις, Ἀθήναις δὲ ταῖς ἀθλίαις τοιοῦτον οὐδέν, ἀναγραφικὴ δὲ μᾶλλον πολυπραγμοσύνη κτλ.».

Α'. 180, τίτλος. *Ὁμιλία ἐπιστάντος τῷ κατ' Εὔβοιαν Εὐρίπῳ*. Ἡ ὁμιλία αὕτη ἐξεφωνήθη, ὡς διδάσκει ἡ τάξις τῆς ἐν τῷ κώδικι ἐγγραφῆς αὐτῆς, περὶ τὰ τέλη τῆς βασιλείας τοῦ Ἀνδρονίκου. Δυνάμεθα δὲ καὶ ἀκριβέστερον νὰ ὁρίσωμεν τὸν χρόνον τῆς εἰς Εὔβοιαν μεταβάσεως τοῦ Μιχαὴλ μεταξὺ τῆς 6 Αὐγούστου τοῦ 1815 καὶ τῶν πρώτων μηνῶν τοῦ ἔτους 1187. Ἐπειδὴ τῆς ὁμιλίας ταύτης προηγεῖται ἡ εἰς τὸν Εὐστάθιον ἐπιστολὴ ἐκείνη, ἐν ᾗ γίνεται μνεία τῆς ὑπὸ τῶν Νορμαννῶν ἁλώσεως τῆς Θεσσαλονίκης, (**Β'. 59** κ.ἑ.)· αὕτη δ' ἐγένετο, ὡς γνωστόν, τῇ 6 Αὐγούστου 1185. Καὶ ἐκ δύο δὲ ἄλλων προηγουμένων ἐπιστολῶν γίνεται δῆλον ὅτι εἶχον παρέλθει πρὸ ταύτης τῆς Ὁμιλίας τρία ἤδη

www.libtool.com.cn

Digitized by Google

ἔτη ἀπὸ τῆς εἰς Ἀθήνας τῷ 1182 μεταβάσεως τοῦ Ἀκομινάτου (**Β΄. 36**,9. **Β΄.44**,19). Ὅτι δ' ἐξεφωνήθη ἡ Ὁμιλία πρὸ τοῦ 1187 ἀρχομένου δηλοῦται ἐκ τῆς θέσεως ἣν ἐν τῷ κώδικι κατέχει ὁ πρὸς Ἰσαάκιον τὸν Ἄγγελον Ἐγκωμιαστικὸς λόγος, ἐκφωνηθεὶς μετὰ τὴν ἀποχώρησιν τῶν Νορμαννῶν καὶ τὴν ἧτταν τοῦ Βρανᾶ.

www.libtool.com.cn

Εὔριπος δ' ἐννοεῖται ἡ Χαλκὶς, ἥτις καὶ ὑπέκειτο ὡς ἐπισκοπὴ εἰς τὴν μητρόπολιν Ἀθηνῶν μετὰ καὶ τῶν ἐπισκοπῶν Διαυλίας, Κορωνείας, Ἄνδρου, Ὠρεοῦ, Σκύρου, Καρύστου, Πορθμοῦ, Αὐλῶνος (ἤτοι Σαλώνων), Σύρου (καὶ Σερίφου), ἃς εὑρίσκομεν σημειουμένας ἤδη ἐν τῇ ὑπὸ Λέοντος τοῦ Σοφοῦ καθιδρυθείσῃ τάξει τῶν θρόνων, καθ' ἣν αἱ Ἀθῆναι κατεῖχον τὴν κη΄ τάξιν (*Parthey* Notit. **3**,419 κ. ἑ. **10**,532 κ. ἑ. **13**,382 κ. ἑ.). Καὶ ταῦτα μὲν κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ἀκομινάτου· ἐν δὲ μεταγενεστέροις χρόνοις συνέβησαν περὶ τὰ τῆς μητροπόλεως Ἀθηνῶν παντοῖαι μεταβολαὶ, περὶ ὧν ἴδ. *Αἱ Ἀθῆναι* σ. 26, σημ. 3.

Α΄. 181,16. *Νῦν πρώτως ἐπιδεδημηκότες ὑμῖν.* Τὸν λόγον τῆς μεταβάσεως τοῦ Ἀκομινάτου εἰς Εὔβοιαν μανθάνομεν ἔκ τινος τῶν ἐπιστολῶν αὐτοῦ πρὸς τὸν Νέων Πατρῶν Εὐθύμιον (**Β΄. 27**,21 κ.ἑ.). Ὡς φαίνεται ἐκεῖθεν, ὁ ἐπίσκοπος Εὐρίπου καὶ οἱ ἡγούμενοι τῶν αὐτόθι μονῶν εἶχον περιέλθει εἰς ἔριν μετὰ τοῦ μητροπολίτου Νέων Πατρῶν, ἄγνωστον διὰ τίνα αἰτίαν. Εἰς δὲ τὸν Μιχαὴλ ἀνετέθη ὑπὸ τοῦ τότε οἰκουμενικοῦ πατριάρχου Βασιλείου τοῦ Καματηροῦ ἡ διάλυσις τῆς ἔριδος ταύτης. Καὶ εἶνε μὲν ἀληθὲς ὅτι ἡ ἐπιστολὴ ἐκείνη ἐν ᾗ ῥητῶς λέγει ὁ Μιχαὴλ «ἠναγκάσθημεν ἐπιχωριάσαι τῷ Εὐρίπῳ» εἶνε ἐγγεγραμμένη ἐν τῷ κώδικι ἱκανὰ φύλλα πρὸ τῆς Ὁμιλίας, ἀλλὰ τοῦτο δὲν ὑποδηλοῖ ἄλλην τινὰ ἐπίσκεψιν τοῦ Μιχαὴλ εἰς Χαλκίδα, οὐδ' ἀναγκάζει εἰς παραδοχὴν ἄλλης χρονολογίας τῆς αὐτόσε μεταβάσεως αὐτοῦ. Δικαιολογεῖται δ' ἄλλως ἡ θέσις τῆς ἐπιστολῆς ἐκείνης ἐν τῷ φ. 35,6 κ.ἑ. ἀντὶ τῆς θέσεως ἣν ἔπρεπε νὰ κατέχῃ μετὰ τὴν Ὁμιλίαν (φ. 52,6 - 54,α). Ἐννοῶ δηλα δὴ ὅτι, καίτοι ἡ χρονολογικὴ τάξις τῆς ἐγγραφῆς τῶν ἐπιστολῶν καὶ λόγων ἐν τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι τηρεῖται αὐστηρῶς, ἐξαίρεσις ἐγένετο περὶ ταύτην τὴν ἐπιστολὴν, ἥτις ἐτάχθη ὀλίγῳ πρότερον τῆς προσηκούσης αὐτῇ θέσεως, ἵνα ἕπηται ἀμέσως τῇ προηγουμένῃ πρὸς τὸν αὐτὸν μητροπο-

Digitized by Google

λίτην Νέων Πατρῶν ἐπιστολῇ. Ἄλλως δ' ἐν τῷ βαρρικικῷ κώδικι, ὅστις ἐπ' ἴσης περιέχει καὶ τὴν ἐπιστολὴν ἐκείνην καὶ τὴν Ὁμιλίαν, ἡ ἐπιστολὴ εἶνε ὀρθῶς ἐγγεγραμμένη μετὰ τὴν Ὁμιλίαν.

www.libtool.com.cn

Α'.181,30. *Διὰ τοῦ πορθμοῦ τοῦδε μεταῤῥέοντος εἰς τοὐναντίον ἀεὶ καὶ ἀντιπερισταμένου κατά τινα λόγον ἀπόῤῥητον.* Ἤδη ἀπὸ τῆς ἀρχαιότητος πολλοὶ ἠσχολήθησαν περὶ τὴν ἐπίλυσιν τοῦ προβλήματος περὶ τῶν ῥευμάτων τοῦ Εὐρίπου, ἐν οἷς ὁ Ἀριστοτέλης, ὁ Στράβων, Πομπώνιος ὁ Μέλας, ὁ Σενέκας, ὁ Τίτος Λίβιος καὶ ἄλλοι. Ἐπ' ἐσχάτων δ' ἔγραψε περὶ τοῦ ζητήματος τούτου ὁ Ἑλβετὸς φυσιοδίφης Forel, ὁδηγούμενος ἐκ τῶν πολυετῶν αὐτοῦ παρατηρήσεων φαινομένου ἀναλόγου ἐν τῇ λίμνῃ τῆς Γενεύης. Κατὰ ταῦτον τὰ ῥεύματα ὅταν μὲν εἶνε κανονικὰ προέρχονται ἐκ τῶν ἡλιοσεληνιακῶν παλιρροιῶν τοῦ Αἰγαίου, ὅταν δὲ ἀκανόνιστα ἐκ τοῦ κόλπου τῆς Ἀταλάντης. Ἴδ. τὴν πραγματείκν τοῦ Henri de Parville ἐν τῷ Journal des Debats τῆς 5 Δεκεμβρίου 1879, ἥτις μετεφράσθη καὶ ἐν τῇ *Εὐβοίᾳ* Χαλκίδος τῆς 22 καὶ 29 Δεκεμβρίου.

Α'. 182, 7. *Ἐθαύμασα ἐπὶ τούτοις καὶ τὸ πολυπλήθες ὑμῶν.* Ἡ Χαλκὶς ἦτο ἀληθῶς πλουσία καὶ εὐημεροῦσα πόλις κατὰ τοὺς μέσους αἰῶνας, ἀλλ' ἀκριβεῖς εἰδήσεις περὶ τοῦ πληθυσμοῦ αὐτῆς δὲν ἔχομεν. Μόνον δὲ μανθάνομεν παρὰ Βενιαμὶν τοῦ ἐκ Τουδέλης, ὅτι κατὰ τὸν δωδέκατον αἰῶνα ὑπερμεσοῦντα οἱ ἐν τῇ πόλει Ἰουδαῖοι συνεποσοῦντο εἰς διακοσίους περίπου, ὧν οἱ ἐπιφανέστατοι ἦσαν ὁ Ἠλίας Ψαλτήριος, ὁ Ἐμμανουὴλ καὶ ὁ Καλέβ. Ἴδ. τὴν περιήγησιν τοῦ Βενιαμὶν ἐν πρωτοτύπῳ μετὰ τῆς λατινικῆς μεταφράσεως παρὰ *Tafel*, De Thessalonica ejusque agro, σ. 472.

Α'. 183,3. *Διαθρυλουμένην.* Ἡ λέξις *θρῦλος* καὶ τὸ ῥῆμα *θρυλῶ* καὶ τὰ ἐξ αὐτοῦ σύνθετα εὑρηνται πάντοτε ἐν τοῖς κώδιξι τοῦ Ἀκομινάτου καὶ καθόλου τοῖς βυζαντιακοῖς γεγραμμέναι ἐν τῷ διπλῷ λ, ἐν ᾧ, ὡς γνωστόν, ἡ ὀρθὴ γραφὴ εἶνε ἡ διὰ τοῦ ἑνὸς λ. Ἴδ. *θρύλλος* **Β'. 29**,3.— *θρυλλῶ* **81**,23. **97**,28. **147**, 13. **171**, 18. **Β'. 12**, 19. **Β'. 158**, 5. **Β'. 208**, 11. **Β'**, **220**, 17. **Β'. 251**,4. **Β'. 292**, 11.

Digitized by Google

www.ibtool.com.cn

Β'. 347,29. — *διαθρυλλῶ* **24**,6. **183**,3. **Β'.3**,20. **Β'. 29**,6. **Β'. 46**,12. **Β'. 183**,21. **Β'. 280**,14. — *προδιαθρυλλῶ* **168**,18.— *πολυθρύλλητος* **95**,28.

Οὐ μόνον δὲ αὕτη ἡ λέξις γράφεται συστηματικῶς λελανθασμένη ἕνεκα ἐσφαλμένων γραμματικῶν θεωριῶν, ἀλλὰ καὶ ἄλλαι τινές, οἷον αἱ λέξεις *μῦρον*, *αὖρα*, *χῦμα*, *ἀρράσσω*, *τιθασσεύω* ἀντὶ τῶν ὀρθῶς ἐχόντων *μύρον*, *αὔρα*, *χύμα*, *ἀράσσω*, *τιθασεύω*. Ἴδ. *Μῦρον* **63**, 9. **Β'. 136**, 14. **Β'. 282**, 10. — *Αὖρα* **210**,20. **Β'. 217**,17. **Β'. 218**,9. **Β'. 219**,3. — *Χῦμα* **68**,3. **210**,4. **215**,13. **Β'. 364**,2. — *Ἀρράσσω* **28**, 16. — *προσαρράσσω* **320**, 4. **328**, 21. **Β'. 168**,20. **210**,23. **Β'.213**,17. **Β'.314**,4.— *καταρράσσω* **219**,5 (ἔνθα κατὰ λάθος τυπογραφικὸν τὸ μὲν ὀρθὸν ἐτέθη ἐν τῇ σημειώσει, τὸ δ' ἐσφαλμένον ἐν τῷ κειμένῳ). **Β'. 90**, 10. **Β'. 92**,1. **Β'. 151**, 23. **Β'. 168**, 15. **Β'. 177**,17. **Β'. 179**,15.— *καταρρακτὴρ* **Β'. 213**,14. **Β'. 294**,10 (ἔνθα κατὰ λάθος τὸ μὲν ὀρθὸν ἐτέθη ἐν τῇ σημειώσει, τὸ δ' ἐσφαλμένον ἐν τῷ κειμένῳ). — *ἐπικαταρράσσω* **Β'. 178**, 4. — *Τιθασσὸς* **101**, 21. — *τιθασσεύω* **175**, 14. **272**,24. **Β'. 57**,20. **Β'. 253**,8. **Β'.308**,16.

Εἰς ταῦτα τὰ οὐκ ὀρθῶς γραφόμενα οἱονεὶ ἐκ συστήματος πρέπει νὰ προστεθῶσί τινες λέξεις τῶν εἰς *ἰς* ληγουσῶν, κακῶς πάντοτε ὀξυνόμεναι ἐν ταῖς πλαγίαις πτώσεσιν. Ἴδ. *Σφραγίδι* **51**,28. **207**,21. *σφραγίδα* **Β'. 30**,15. *σφραγίδες* **Β'. 30**,14.— *Κρηπίδα* **232**,21. **302**,15.— **Β'.195**,10.— *Βαθμίδες* **Β'.** 6,26.— *Βαλβίδος* **Β'. 135**,14. **Β'.165**,1. — *Ἀψίσιν* **40**,16.—*Ψηφίδας*, *ψηφίσι* **40**,21,24.—*Ἀκτίσιν* **50**,7.

Α'. 183,3. *Συβαριτῶν καὶ Φαιάκων ἀξία ἡ πόλις ἡ διὰ τὸν κόρον ἀκόσμως καὶ πλημμελῶς φερομένη* κτλ. Διὰ τούτων ψέγεται αὐτὸς ὁ εὐριπιωτικὸς λαός, οὗ τὸ ὀχλαγωγικὸν περιγράφει ὁ Μιχαὴλ ἐν τῇ πρὸς τὸν Εὐθύμιον Νέων Πατρῶν ἐπιστολῇ **Β'. 29**,2 κ. ἑ.

Α'. 186,1. *Ταύτῃ* (τῇ ὁμονοίᾳ) *καὶ ὑμεῖς πλέον θαρρεῖτε ἢ τῷ πορθμῷ τουτῳί. Οὐ γὰρ τοσοῦτον τὸ μεταξὺ ὑμῶν τε καὶ*

Digitized by Google

www.libtool.com.cn

τῶν ποτηρῶν τοῦτο χάσμα, ὡς μὴ δύνασθαι βουλομένους ἐκεῖθεν δεῦρο διέρχεσθαι. Ἀλλαχοῦ ὁ Μιχαὴλ ἀντιτάσσει πρὸς τὴν ἐπισφαλῆ θέσιν τῶν εὐαλώτων Ἀθηνῶν τὸ ἔνεκα τοῦ πορθμοῦ καὶ τῆς γεφύρας ὀχυρὸν τῆς Εὐβοίας **Α'. 315,29. Β'.106,15.** Ἐπισείει δὲ διὰ τῶν λόγων τούτων ὡς μορμολύκειον εἰς τοὺς Χαλκιδεῖς τὸν ἀπὸ τῶν Νορμαννῶν φόβον, οἵτινες μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Θεσσαλονίκης ἐδῄουν μὲν διὰ τοῦ κατὰ γῆν στρατοῦ τὴν Μακεδονίαν καὶ τὴν Θρᾴκην, διὰ δὲ τοῦ στόλου εἶχον κατέλθει μέχρι τῆς Θεσσαλίας (Νικήτ. 411,1-6, 413,10 κ.ἑ.).

Α'.187 κ.ἑ. Ἡ Ὁμιλία αὕτη, λείπουσα ἐν τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, εὕρηται ἐν μόνῳ τῷ βαροκκικῷ. Ἐν ἀπορίᾳ δ' εὑρισκόμενος ποῦ νὰ τάξω αὐτήν, προῦκρινα τὴν θέσιν ταύτην, ἣν κατέχει ἐν τῷ βαροκκικῷ κώδικι ἀμέσως μετὰ τὴν *Ὁμιλίαν ἐπιστάρτος τῷ κατ' Εὔβοιαν Εὐρίπῳ* καὶ τὴν πρὸς τὸν ἀνεψιὸν αὐτοῦ κῦρ Μιχαὴλ ἐπιστολὴν τὴν δεδημοσιευμένην ἐν **Β'.141** κ.ἑ. Προφανὲς δ' εἶνε ὅτι ἐξεφωνήθη κατά τινα Κυριακήν, ἀλλ' ἄγνωστον μένει κατὰ τίνα ἐποχὴν τοῦ ἔτους καὶ ἐν ποίῳ χρόνῳ.

Α'.188,13 ἐν ταῖς σημειώσεσιν. *Ἀστερεστέροις* γέγραπται ἀντὶ τοῦ *ἀσθενεστέροις* ἐν τῷ κώδικι. Ἴδ. τὰ περὶ τῆς ἐναλλαγῆς τοῦ *σθ* καὶ *στ* γεγραμμένα ἐν Σημ. σ. 462. Εἰς τὰ ἐκεῖ δὲ σεσημειωμένα προστεθήτωσαν τὰ ἑξῆς παραδείγματα ἐκ τῶν κωδίκων τοῦ Ἀκομινάτου· *ἴσθω* ἀντὶ *ἴστω* **Β'. 48,16** ἐν δύο κώδιξιν. — *ἐκτετέλισθαι* ἀντὶ *ἐκτετέλεσται* **229,6. Β'.323,2.** — *διέσπασθαι* ἀντὶ *διέσπασται* **Β'. 323,2.**

Α'. 192,29. *Καὶ ὅσοι μὲν τὸν διδασκαλικὸν τοῦτον ἐκόσμησαν θρόνον ἕκτοτε καὶ μέχρι τοῦ νῦν δυσαριθμητοί εἰσιν, ἡμοὶ δὲ οὐκ εὐσύνοπτοι.* Αἱ Ἀθῆναι τὸ μὲν κατ' ἀρχὰς ἦσαν ἐπισκοπή, πατριαρχεύοντος δὲ τοῦ Φωτίου ὑψώθησαν περὶ τὸ 857 εἰς ἀρχιεπισκοπὴν καὶ μετ' ὀλίγα ἔτη, ἴσως τῷ 869, εἰς μητρόπολιν. Ἴδ. *Hopf*, Geschichte Griechenlands τόμ. 85, σ. 114 - 116 καὶ *Hertzberg*, Geschichte Griechenlands seit dem Absterben des antiken Lebens τόμ. Α'. σ. 340. Περὶ δὲ τῶν ἐπισκόπων, ἀρχιεπισκόπων καὶ μητροπολιτῶν τῆς πόλεως ἴδ. *Lequien*, Oriens chri-

Digitized by Google

stianus. Parisiis. 1740. σ. 167-178 καὶ νῦν πληρέστερον *Παναρέτου Κωνσταντινίδου*, Κατάλογος ἱστορικὸς τῶν πρώτων ἐπισκόπων καὶ τῶν ἐφεξῆς ἀρχιεπισκόπων καὶ μητροπολιτῶν Ἀθηνῶν ἐν τῷ *Σωτῆρι*, τόμ. Α'. σ. 123,138,157,173,187 καὶ Β'. σ. 9,29,37,58,77,87,134.

www.libtool.com.cn

Α'. 195,17. *Μὴ κατατρίβειν τὸν καιρὸν τῆς εὐχῆς εἰς ἀκαίρους ὁμιλίας καὶ περιττάς.* Πρβλ. **196,17.** Περὶ δὲ τῆς περὶ τὰ θεῖα ἀδιαφορίας τῶν Ἀθηναίων ἴδ. Σημ. σ. 453.

Α'. 197, τίτλος. *Θρηνῳδία ἐπὶ τῷ μακαρίτῃ κῦρ Θεοφυλάκτῳ τῷ Βελισσαριώτῃ.* Ἡ Θρηνῳδία αὕτη ἐξεφωνήθη ὑπὸ τοῦ Μιχαὴλ ἐν Ἀθήναις μετὰ τὴν ἐξ Εὐβοίας ἐπιστροφήν, ὡς διδάσκει ἡ θέσις αὐτῆς ἐν τῷ κώδικι, ἀλλὰ πρὸ τῆς εἰς Κωνσταντινούπολιν μεταβάσεως ἀρχομένου τοῦ 1187. Ὁ δὲ Θεοφύλακτος, οὗ τὸν ἄωρον θάνατον θρηνεῖ ὁ ἱεράρχης, ἦτο συγγενὴς τῶν Βελισσαριωτῶν Ἰωάννου καὶ Μιχαὴλ, ὧν τὴν ἀδελφὴν εἶχεν εἰς γάμον Νικήτας ὁ Χωνιάτης· ὅτι δὲ δὲν ἦτό τινος τῶν δύο τούτων υἱὸς καταφαίνεται ἐκ τούτου, ὅτι ἐκεῖνοι μὲν ἔζων ἔτι κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον ἀμφότεροι (**Β'.88. 88. 105.** Ἰδ.καὶ **356,** 4-9), ἐν ᾧ ὁ πατὴρ τοῦ Θεοφυλάκτου εἶχεν ἤδη ἀποθάνει, ἀφήσας ἐπιζῶσαν τὴν σύζυγον καὶ τέσσαρας υἱούς, ὧν τρίτος ἦτο ὁ ἐνταῦθα θρηνούμενος (**205,**23 κ.ἑ.). Ἀπέθανε δὲ ὁ νεανίας ἐν Ἀθήναις ἔνθα συνέζη μετὰ τοῦ Μιχαὴλ, ὅστις εἶχε συμπαραλάβει αὐτὸν ἀπερχόμενος ἐκ Κωνσταντινουπόλεως εἰς Ἀθήνας (**199,**5). Πρὸ δὲ τῆς εἰς Ἀθήνας μεταβάσεως φαίνεται ὅτι ὁ Θεοφύλακτος εἶχε θέσιν τινὰ οἱανδήποτε ἐν τοῖς βασιλείοις (**199,**29. **200,**9).

Οἱ Βελισσαριῶται, ἰσχύοντες ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐχαρίσαντο ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ συγγενοῦς αὐτῶν Θεοφυλάκτου ἀτέλειαν εἰς τὴν ἐν τῇ Ἀττικῇ μονὴν τῶν Ἁγίων Ὁμολογητῶν, ἴσως διότι οὗτος ἔκειτο αὐτόθι (**Β'. 89,**14).

Α'. 201,16-**202,**11. *Νόσου δὲ βασκάνου ῥεῦμα ἐπέκλυσεν ἔναγχος* κτλ. Ἡ περιγραφὴ τῆς νόσου ἐξ ἧς ἀπέθανεν ὁ Θεοφύλακτος Βελισσαριώτης δὲν εἶνε οὕτως ἀκριβὴς τεχνικῶς, ὥστε τις τῶν ἐπαϊόντων νὰ δυνηθῇ νὰ ὁρίσῃ αὐτὴν σαφῶς. Φανερὸν δ'

Digitized by Google

ὅμως εἶνε ὅτι πρόκειται περί τινος ὀξείας ἀσθενείας τῶν κατὰ τὸν λαιμόν, ἴσως κυνάγχης.

www.libtool.com.cn

A'.203,32. *Δακρύοις*.'Αδιαφόρως μεταχειρίζεται ὁ Μιχαὴλ τήν τε δοτικὴν ταύτην, ὡς ἐνταῦθα καὶ ἀλλαχοῦ, καὶ τὴν παρὰ ποιηταῖς μάλιστα συνήθη *δάκρυσιν*. Ἰδ. **187**,6. Πρβλ. καὶ Νικήτ. 473,19.

A'. 208, τίτλος. *Λόγος ἐγκωμιαστικὸς εἰς τὸν βασιλέα κῦρ 'Ισαάκιον τὸν "Αγγελον*. Διὰ τοῦ ἐγκωμιαστικοῦ τούτου λόγου προσεφώνησεν ὁ Μιχαὴλ τὸν μετὰ τὸν 'Ανδρόνικον, ὅστις κακὸς κακῶς ἐγένετο ἐκποδών, ἀναβάντα ἐπὶ τὸν θρόνον 'Ισακίου, τὸν ἐκ τοῦ γένους τῶν 'Αγγέλων, οἵτινες ἦσαν ἐκ κηδεστίας συγγενεῖς τοῦ οἴκου τῶν Κομνηνῶν. 'Εξεφωνήθη δὲ ὁ λόγος ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἔνθα μετέβη ὁ Μιχαὴλ ἐντολῇ τῶν 'Αθηναίων (**211**,8), περὶ τὸ ἓν καὶ ἥμισυ ἔτος μετὰ τὴν ἀνάρρησιν τοῦ 'Ισακίου (12 Σεπτεμβρίου 1185). Ὁ λόγος οὗτος, ἐκφωνηθεὶς ἀρχομένου τοῦ 1187, μετὰ καὶ τοῦ λόγου τοῦ Εὐσταθίου τοῦ ἐκφωνηθέντος τῷ αὐτῷ ἔτει ἐπὶ τῇ κατὰ τῶν Βουλγάρων νίκῃ (Eustathii Opuscula, ἔκδ. *Tafel*, σ.41-45), ὡς γραφεὶς πολλῷ πρότερον τοῦ μέρους ἐκείνου τῆς χρονογραφίας τοῦ Νικήτα ὅπερ πραγματεύεται τὰ κατὰ τὴν βασιλείαν τοῦ 'Ισακίου, ἔχει σπουδαίαν ἱστορικὴν ἀξίαν.

A'. 209,15. *Εἴδομεν τυραννίδος πρώτης καὶ δευτέρας καθαίρεσιν*. Πρώτην μὲν τυραννίδα ἐννοεῖ τὴν τοῦ 'Ανδρονίκου Κομνηνοῦ, δευτέραν δὲ τὴν ἀποτυχοῦσαν στάσιν τοῦ 'Αλεξίου Βρανᾶ, ὅστις μετὰ τὴν παρὰ τὴν Μοσυνόπολιν καὶ 'Αμφίπολιν καταπολέμησιν τῶν Σικελῶν Νορμαννῶν ἐρῶν βασιλείας ἀπεστάτησεν ἀπὸ τοῦ 'Ισακίου, στηριζόμενος εἰς τὴν ἐπικουρίαν τῶν συμμαχικῶν ἀλαμανικῶν στρατευμάτων. Περὶ δὲ τῆς κατευνάσεως τῆς στάσεως ταύτης καὶ τοῦ οἰκτροῦ τέλους τοῦ ἀποστάτου Βρανᾶ ἰδ. Νικήτ. 491,1-506,19.

A'. 210,2. *Τοῦ λόγου τὸ πρόσωπον*. Κατὰ τὸ πινδαρικὸν *πρόσωπον τηλαυγὲς* ('Ολυμπ. ϛ', 3).

Digitized by Google

Α'.210,11. *Ὡς ἔαρ μετὰ χειμῶνα καὶ μετὰ κλύδωνα γαλήνη καὶ μετὰ νόσον ὑγίεια.* Πρβλ. τὰ τοῦ Νικήτ. 465,20 «οἱ γὰρ ἄνθρωποι τὴν Ἰσακίου ἀρχὴν ὡς ἐκ χειμῶνος εἰς ἔαρ μετάβασιν ἢ γαλήνην ἀπὸ ζάλης θεασάμενοι σταθερὰν ἐκ τῶν ἁπανταχῇ ῥωμαϊκῶν συνέρρεον χωρῶν».

Α'.210,12. *Ἡ γάρ τοι ἔννομος αὐτοκρατορία σου, τυραννίδα διαδεξαμένη βαρεῖαν.* Ὅλως ἀντίθετα ἔλεγε περὶ τῆς βασιλείας τοῦ Ἀνδρονίκου προσφωνῶν τὸν Δριμύν· προσεπάθει δῆλα δὴ ναποδείξῃ καὶ τὴν ἀρχὴν ἐκείνην ἔννομον ὡς τὴν τοῦ Ἰσακίου νῦν. Ἰδ. Σημ. σ. 471.

Α'.210,22. *Ὑφ' οὗ καὶ σικελικὴ Χάρυβδις, τῷ τέως ἀτρεμοῦσα, δεινὸν ἀνερροίβδησε καὶ μέχρι τῆς Προποντίδος ἐπέκλυσε.* Ἐννοεῖ διὰ τούτων τὴν ἐπιδρομὴν τῶν ἐκ Σικελίας Νορμαννῶν, οἵτινες δὲν ἠττήθησαν διὰ πολεμικῶν κατορθωμάτων τοῦ Ἰσακίου, ἀλλὰ μάλιστα κατεπολεμήθησαν καὶ ἐφθάρησαν ὑπὸ τῶν τρικυμιῶν, τῶν νόσων καὶ τῆς πείνης (Νικήτ. 471,1-475,14).

Α'.210, 24. *Λευκὸν ἔαρ*, ἀπαντῶν παρὰ Καλλιμάχῳ ἐν Ὕμνῳ πρὸς Δήμητραν 123, ἑρμηνεύεται ὑπὸ τῶν σχολιαστῶν διὰ τοῦ *λαμπρόν*.

Α'.210,27. *Ἐντεῦθεν καὶ πᾶς τις μουσικὸς ὄρνις στωμύλλεται καὶ περιλαλεῖ τὸν σωτῆρα καὶ ῥύστην καὶ οὕτως ἥμερον.* Ἐννοεῖ διὰ τούτων διαφόρους λόγους πανηγυρικοὺς ἢ ἐγκωμιαστικοὺς δι' ὧν προσεφωνήθη ὁ αὐτοκράτωρ ὑπὸ τῶν τότε ῥητορευόντων. Τοιοῦτοί τινες σώζονται ἀνέκδοτοι ἐν τῷ σπουδαιοτάτῳ κώδικι τῆς ἐσκουριαλείου βιβλιοθήκης τῷ φέροντι ἀριθμὸν Υ-II-10, ὅστις προσηκόντως μελετώμενος θἀποβῇ μία τῶν πρώτων πηγῶν τῆς ἱστορίας τῶν Κομνηνῶν καὶ Ἀγγέλων. Ἐν αὐτῷ περιέχονται πρὸς τὸν Ἰσαάκιον Ἄγγελον λόγοι τοῦ μαΐστορος τῶν ῥητόρων Γεωργίου τοῦ Τορνίκη (*Miller*, Catalogue σ. 209, f. 243,r), τοῦ μεγάλου πρωτονοταρίου Σεργίου τοῦ Κολυβᾶ (αὐτ. f. 259,r καὶ σελ. 210, f. 262,v), τοῦ μεγάλου δρουγγαρίου Γρηγορίου τοῦ Ἀντιόχου (σ. 210, f. 271,r), τοῦ γραμματικοῦ Ἰωάννου τοῦ Συροπού-

Digitized by Google

λου (σ. 216, f. 466, r) καὶ τοῦ βασιλικοῦ γραμματικοῦ Ἰωάννου τοῦ Κιννάμου (σ. 218, f. 546).

Α'. 211,15. *Αὕτη* (Ἀθῆναι) *χρυσοῦν μὲν στέφανον οὐχ οἷα τε ἦν προσενεγκεῖν καὶ τὴν νικηφόρον κεφαλὴν ἀναθῆσαι.* Φανερὰ εἶνε ἡ καθαρῶς ῥητορικὴ χροιὰ τοῦ χωρίου, οὗ παρεννοηθέντος ἀτόπως ἐνομίσθη ὅτι μόνος φόρος πληρονόμενος ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων εἰς τὴν βυζαντιακὴν ἀρχὴν ἦτο στέφανος χρυσοῦς ὃν ὑπεχρεοῦντο νὰ προσφέρωσιν εἰς πάντα νέον βασιλέα (*Hopf* ἔνθ' ἀν. σ. 175. — *Παπαρρηγοπούλου*, Ἱστορία ἑλλ. ἔθνους Δ'.602. — *Hertzberg*, ἔνθ' ἀν. σ. 401.— *Κωνσταντινίδου*, Ἱστορία Ἀθηνῶν σ. 313). Ἴδ. περὶ τῆς ὀρθῆς ἑρμηνείας τοῦ χωρίου *Αἱ Ἀθῆναι* σ. 63, ἰδίως σημ. 5.

Α'. 211,26. *Ταμιεῖα τῶν ταμιείων.* Ἐκ τοῦ χωρίου τούτου καὶ τοῦ ἐν **Β'. 253**,5 καταφαίνεται ὅτι ὁ Μιχαὴλ ἐγνώριζε τὸν ὀρθότερον τοῦτον καὶ κοινότερον τύπον τῆς λέξεως. Ὁμοίως καὶ ὁ Νικήτας γράφει ἀπανταχοῦ *ταμιεῖον*. Ἴδ. 465,7. 475,15. 499,11 κτλ. Διὰ τοῦτο διώρθωσα εἰς τὸ ὀρθὸν τὸ ὑπὸ τῶν βιβλιογράφων ἐπαχοῦ γραφὲν *ταμεῖον*. **152**,4.**237**,6 κτλ.

Τὸ αὐτὸ δὲ συμβαίνει καὶ περὶ τὴν λέξιν *ὑγίεια*, ἥτις συνήθως ἐγράφη ὑπὸ τῶν ἀντιγραφέων *ὑγεία*. Ἴδ. **9**,3. **274**,7.— **Β'. 53**,20. **Β'. 130**,26. **Β'. 162**,6. **Β'.234**, 23. **Β'. 309**,26. **Β'. 370**,27. **Β'.371**,6. Ἀλλ' ἴδε *ὑγίεια* καὶ ἐν τοῖς κώδιξιν ἐν **210**,12.

Τὴν ἀστάθειαν ταύτην νομίζω προερχομένην οὐχὶ παρ' αὐτοῦ τοῦ Ἀκομινάτου, ἀλλ' ἐξ ἀμελείας τῶν βιβλιογράφων.

Α'.212,5. *Καὶ κηρύττηται τοῖς μὲν αἰχμαλώτοις ἄφεσις, τοῖς δὲ τυφλοῖς ἀνάβλεψις.* Ταῦτα νομίζω ἀναφερόμενα εἰς ὡρισμένας τοῦ Ἰσαακίου πράξεις. Καὶ δὴ νομίζω ὅτι ἡ μὲν ἄφεσις τῶν αἰχμαλώτων ἀναφέρεται εἰς τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ ἑτέρου τῶν ἀρχηγῶν τῆς σικελικῆς στρατιᾶς, τοῦ Ἀλδουίνου (Νικήτ. 477,22-480,17)· διὰ δὲ τῆς ἀναβλέψεως τῶν τυφλῶν ἐννοεῖται πιθανῶς ἡ διὰ τοῦ Ἰωάννου Καντακουζηνοῦ, τοῦ ὑπ' Ἀνδρονίκου τυφλωθέντος, ἀντικατάστασις Ἰωάννου τοῦ σεβαστοκράτορος ὡς

Digitized by Google

ἀρχηγοῦ κατὰ τῶν Βουλγάρων (Νικήτ. σ. 489-490 ἐν σημειώσει κατὰ τὸν κώδικα B) καὶ ὁ διορισμὸς τοῦ ὑπὸ τοῦ Ἀνδρονίκου τὰς κόρας ἐκκεκομένου Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ ὡς ναυάρχου κατὰ τοῦ ἐν Κύπρῳ τυράννου Ἰσαακίου τοῦ Κομνηνοῦ (Νικήτ. 483,10).

A'.212,19. *Ἡ παρὰ τοῦ γένους ἀγγελωνυμία σου.* Καὶ κατωτέρω, στ. 22, *τὸ κατὰ σὲ γένος . . . ἀγγελοειδὲς ἐφαντάσθησαν ἄνθρωποι.* Τὰς τοιαύτας κολακείας προὐκάλεσεν ἡ ὀνομασία τοῦ γένους τῶν Ἀγγέλων, εἰς οὓς ἀνῆκεν ὁ Ἰσαάκιος. Ἰδ. περὶ τούτου *Tafel* ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ *περὶ Θεμάτων* Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου, σ. XXXI κ.ἑ.— Τοῦ αὐτοῦ, Komnenen und Normannen, σ. 101, σημ. 122. — Τοῦ αὐτοῦ, Michaelis Choniatae . . . allocutio Isaacii Angeli, σ. 21, σημ. 30.

A'.215,5. *Σῶμά τε γὰρ εὖ ἔχον ῥώμης καὶ κάλλους ἐπλασε καὶ ψυχὴν εὐμαθῆ καὶ ἀγαθοῦ παντὸς ἐκμαγεῖον ἐνέπνευσε* κτλ. Περὶ τῆς τοῦ Ἰσαακίου μορφῆς ταῦτα γράφει ὁ Νικήτας (596,2)· «ἦρξε δὲ Ῥωμαίων Ἰσαάκιος ἐνιαυτοὺς ἐννέα σὺν μησὶν ἑπτά, φλογερὸς ὢν τὴν ὄψιν, τὴν τρίχα πυρσός (κώδ. B. ξανθός), τὴν ἡλικίαν μέσος, τὴν ἰσχὺν εὔρωστος, οὔπω τεσσαράκοντα ἔτη γεγενημένος ὁπηνίκα τῆς ἀρχῆς καθήρητο». Ἕνεκα τῆς πυρρᾶς μάλιστα ταύτης χροιᾶς παραβάλλει κατωτέρω ὁ Μιχαὴλ τὸν Ἰσαάκιον πρὸς τὸν Δαυίδ.

A'.217,21. *Πιστεύσας* (ὁ Μανουὴλ) *τὰς ἡνίας τοῦ κράτους τῷ βασιλεῖ καὶ παιδί.* Ἐννοεῖται διὰ τούτων Ἀλέξιος Β'. ὁ Κομνηνός.

A'.217,24. *Τίς ἂν ἀξίως τὰς ἡμετέρας ἐκτραγῳδήσειε συμφορὰς, ὅσας οὐδὲ οἱ ἐπὶ τοῦ Φαέθοντος πεπονθέναι μυθεύονται;* Τὴν αὐτὴν παρομοίωσιν τοῦ ἀπείρου Ἀλεξίου πρὸς τὸν Φαέθοντα εὑρίσκομεν παρά τε τῷ Νικήτᾳ, λέγοντι «πλημμελῶς τοίνυν καὶ ἀχρείως τὰ Ῥωμαίων ἐφέρετο πράγματα καὶ χειρόνως ἢ ὅτε ὁ Φαέθων τὴν ἐν ἄστροις οὐρανοῦ τέμνειν ἐπεβάλλετο» (291,7-10) καὶ παρὰ τῷ Εὐσταθίῳ «.... μὴ καὶ κατὰ [τὸν] μῦθον ὁ νεανίας οὗτος Φαέθων, ἀτέχνως τὸ ἅρμα τῆς ἀρχῆς χειριζόμενος, κακῶς τὸ πᾶν διαθήσεται» (279,30).

Digitized by Google

Α'.217,27. *Ὁ πολυπλανὴς ἐκεῖνος φυγὰς, ὁ παλαμναῖος Τυφὼν καὶ τοῦ καλοῦ σπαράκτης Ὀσίριδος.* Ἐννοεῖ τὸν Ἀνδρόνικον καὶ τὸν ὑπ' αὐτοῦ φονευθέντα Ἀλέξιον.

www.fibtool.com.cn

Α'.218,1-6. *Καὶ ὡς δι' ἀνύδρων τόπων, τῶν ἑτεροφύλων ἐθνῶν, περινοστῶν ἐφέρετο. Πολὺν δὲ πλάνον ὑποστὰς . . . ὠμότητα.* Πάντη διάφορος εἶνε ὁ τρόπος δι' οὗ ἐν εὐφημίαις διηγεῖται τὰς πλάνας τοῦ Ἀνδρονίκου ἐν τῷ πρὸς τὸν Δριμὺν προσφωνήματι **166**,27-**169**,16. Ἴδ. καὶ Σημ. σ. 467 κ.ἑ.

Α'.218,8-15. *Εἶτα τὸν εὖνουν καὶ φιλοβασιλέα ὑποκρινόμενος . . . . βασιλείας ἐπίκουρος προσλαμβάνεται.* Ἐνταῦθα ἔχομεν ἐκ κολακείας τοῦ Μιχαὴλ πρὸς Ἰσαάκιον τὸν Ἄγγελον τὴν ὀρθὴν ἐκτίμησιν τῆς πρὸς τὸν Ἀλέξιον προδοτικῆς διαγωγῆς τοῦ Ἀνδρονίκου. Ἀλλ' ὅμως ζῶντος τοῦ Ἀνδρονίκου, πρὸ τεσσάρων μόλις ἐτῶν, δι' ὅλως ἄλλων λόγων παρίστανεν ὁ ἱεράρχης ταὐτὰ πράγματα προσφωνῶν τὸν Προσοῦχον. Ἐνταῦθα μὲν ὁ Ἀνδρόνικος παρίσταται δικαίως ὡς *λύκος φύλαξ ἀρνειοῦ*, ἐκεῖ δ' ὅμως ἐπευφημεῖτο ὡς φιλοστόργως περισώσας τῷ νεαρῷ βασιλεῖ τὴν ἀρχήν. Ἴδ. **143**,26-**144**,13.

Α'.218,17 κ.ἑ. *Ἐπισκοτούμενοι τοὺς λογισμοὺς . . . σχήμασιν ἐπιποιήτοις καὶ λόγοις φενακισθέντες ἐπιστεύσαμεν ἡμᾶς αὐτοὺς οὐκ οἶδ' ὅπως τοιῷδε ἀνδρὶ, λαθόμενοι* κτλ. Ἐπλανήθησαν ἄρα πράγματι ὑπὸ τῆς τοῦ Ἀνδρονίκου ὑποκρισίας ἢ μᾶλλον ἐνόησαν *τὸν τῷ κωδίῳ κρυπτόμενον*, ἀλλ' ἠναγκάσθησαν νάνεχθῶσι καὶ δὴ καὶ κολακεύσωσι τὸν φοβερὸν ἄνδρα ὑπὸ δειλίας; Ὅτι μᾶλλον τὸ δεύτερον ἀληθεύει, ἀποδεικνύεται μὲν καὶ ἐκ τῆς πολλαχόθεν κατ' αὐτοῦ ἀναφυείσης ἀντιδράσεως, μαρτυρεῖται δὲ καὶ ῥητῶς ὑπὸ τοῦ Νικήτα (323,11) «ἦσαν δ' οἱ κἀκ πρώτης ὄψεως εὐθὺς *τὸν ἐν δέρματι προβάτου κεκρυμμένον λύκον* ἐγνώρισαν καὶ τὸν ὅσον οὔπω μετὰ θάλψιν ἐπιθησόμενον ὄφιν καὶ κακῶς τοὺς ὑπὸ κόλπον φέροντας δράσοντα».

Α'.219,2. *Τὴν πρὸς τὸν δοίδιμον Μανουὴλ γενομένην λυκοφιλίαν συσκιάζων.* Γνωστὸν ὅτι ὁ Ἀνδρόνικος ἐφάνη πρὸς τὸν

Digitized by Google

Μανουὴλ ἤδη καὶ πρὸ τῶν διωγμῶν αὐτοῦ πολλαχῶς ἀχάριστος, ἐπιβουλευθείς ποτε καὶ αὐτὴν τὴν ζωὴν τοῦ ἐξαδέλφου. Ἰδ. Νικήτ. 133,12 κ.ἑ. Κίνναμ. 129,1-130,22.— Πρὸς δὲ τὴν λέξιν *συσκιάζων* πρβλ. καὶ τὰ τοῦ Νικήτα (370,19) «τοῦτο δὴ τὸ ἀρχαῖον Ἀνδρονίκῳ τῆς ἀληθείας συσκίασμα».

www.libtool.com.cn

Α'.219,3. *Οὐδ' ἐπ' ὤμων ἆραι τὸν ἐκείνου* (τοῦ Μανουὴλ) *σκύμνον* (τὸν Ἀλέξιον) *κατώκνησε, προσχήματι μὲν ἵνα τιμῴη ἀνέχων, τῷ ὄντι δὲ ἵνα λάθῃ φεραχίσας καὶ, ὅ φησι Δαυὶδ, ἐπάρας καταράξῃ καταβαλών.* Τὴν κατὰ τὴν εἰς Κωνσταντινούπολιν κάθοδον ὑποκριτικὴν διαγωγὴν τοῦ Ἀνδρονίκου πρὸς τὸν νεαρὸν Ἀλέξιον διηγεῖται διὰ μακροτέρων ὁ Νικήτας (331,10 κ.ἑ.) καὶ ὁ Εὐστάθιος (276,11-24). Μάλιστα δ' ἐπεξηγοῦνται τὰ ἐνταῦθα λεγόμενα ὑπὸ τοῦ Μιχαὴλ ἐκ τῶν ἑξῆς τοῦ Εὐσταθίου «ἀλλὰ καὶ ἐλαφρίσας ἐπεκάθισεν ὤμῳ σφετέρῳ, πρὸς σύμβολον καὶ τοῦτο τοῦ εἰς κεφαλὴν αὐτὸν ἔχειν, καθάπερ ὅσιον». Ἀλλὰ γνωστὸν ὅμως εἶνε ὁποῖον παρὰ πάντα ταῦτα ἀπέβη τὸ τέλος τοῦ ἀτυχοῦς παιδός.

Α'.219,9. *Ἅμα δὲ ἤρξατο ὑποφαίνειν ἡν ὤδινε σκέψιν... ἐβδελύχθης τὸν ἄνθρωπον* κτλ. Τὰ κατὰ τὴν στάσιν τοῦ Ἰσακίου Ἀγγέλου κατὰ τοῦ Ἀνδρονίκου διηγεῖται διὰ μακρῶν ὁ Νικήτας (349,15 κ. ἑ. 364,1-371,17). Δικαίως δὲ παρατηρεῖ ὁ Tafel (Michaelis Choniatae allocutio κτλ. σ. 30, σημ. 63) ὅτι ἐν τῇ διηγήσει αὐτοῦ περὶ τῆς στάσεως ὁ Μιχαὴλ ἐκ κολακείας πρὸς τὸν ἐγκωμιαζόμενον βασιλέα διαστρέφει τὴν ἀλήθειαν, ἐπειδὴ ὁ Ἰσακάκιος δὲν διεκρίθη ἐν Νικαίᾳ ἐπὶ τῇ ἀνδρείᾳ αὐτοῦ, ἀλλ' ἀπ' ἐναντίας μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Θεοδώρου Καντακουζηνοῦ, *ὑπόνωθρος ὢν καὶ κατὰ τὸν Αἰσωπον τοῦ μάχεσθαι ἀφιστάμενος*, ἔσπευσε δι' ἐκουσίας ὑποταγῆς νὰ τύχῃ τῆς χάριτος τοῦ Ἀνδρονίκου.

Α'.219,17. *Αὐτοκράτορος ἡφαιστωμένου καὶ μηδ' ὅποι γῆς ἢ θαλάσσης ἔρριπται γινωσκομένου.* Ὑπαινίσσεται διὰ τούτων τὴν μετὰ τὸν φόνον τοῦ Ἀλεξίου οἰκτρὰν κατάδυσιν τοῦ ἀτυχοῦς βασιλέως εἰς τὴν θάλασσαν. Ἰδ. Νικήτ. 355,3 κ.ἑ. Εὐστάθ. 280,3 κ.ἑ. 20 κ.ἑ.

Digitized by Google

Α'.219,19. *Τῶν περὶ τὸν βασιλέα πολιτρόπως ἠφανισμένων.* Ἰδ. Σημ. σ. 465.

www.libtool.com.cn

Α'.219,22. *Τῷ δικαίῳ δὲ καὶ τῇ πατρίδι δεῖν ἐγνωκώς.* Ἐκ παροράματος τυπογραφικοῦ ἐξέπεσεν ἡ λέξις *βοηθεῖν.* Ἄρα γραπτέον . . . . *καὶ τῇ πατρίδι βοηθεῖν δεῖν.* Οὐδεμία δὲ εἶνε ἀνάγκη νὰ διορθωθῇ τὸ χωρίον εἰς «τὰ *δίκαια δὲ τῇ*» κτλ. ὡς ἔγραψεν ὁ Tafel κατὰ τὸ ξενοφώντειον (Ἀπομν. Β'. 6,25) *τοῖς φίλοις τὰ δίκαια βοηθεῖν*, παραβλέψας τὸ ἐν ἅπασι τοῖς κώδιξι ὑπάρχον *καὶ*, ὅπερ ὑπῆρχε καὶ ἐν τῷ βιενναίῳ, ἐξ οὗ ἐκεῖνος ἀντέγραψε πρὸς ἔκδοσιν ταῦτοῦ τὸν λόγον.

Α'.219,23. *Ἐπεπείχισας τῇ τυραννίδι τὴν τῆς Βιθυνίας προκαθημένην μητρόπολιν καὶ πρὸς σεαυτὸν ἐκαλέσω τὸν ὠμότατον ἐκεῖνον.* Ὡς γίνεται δῆλον ἐκ τοῦ Νικήτα, ὁ Ἰσαάκιος ἐνεκλείσθη ἐν Νικαίᾳ, ἦτο δ' ἐντὸς τῆς πόλεως μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν ὅτε ὁ Ἀνδρόνικος ἐπιστρατεύσας ἐπολιόρκησεν αὐτήν. Διὰ τοῦτο ἵνα δελεάσῃ αὐτὸν ὁ Ἀνδρόνικος, συμπαραλαβὼν τὴν μητέρα αὐτοῦ Εὐφροσύνην ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, προσδέων αὐτὴν ἐπὶ τῶν πολιορκητικῶν μηχανῶν ἐταλαιπώρει δεινῶς καὶ ἀπανθρώπως. Ἰδ. Νικήτ. 365,18-366,21.

Α'.220,17 κ. ἑ. *Οἷα γάρ σέ φασιν, ὦ βασιλεῦ, τῷ τότε μεγαληγορεῖν πρὸς τὸν τύραννον, τῶν ῥωμαϊκῶν στρατευμάτων ἀκροωμένων.* Οὐδὲν περὶ τοιούτων λοιδοριῶν τοῦ Ἰσαακίου πρὸς τὸν Ἀνδρόνικον διηγεῖται ὁ Νικήτας· μόνον δὲ γίνεται παρ' αὐτῷ λόγος περὶ σκωμμάτων κατ' αὐτοῦ τοξευομένων ἀπὸ τῶν τειχῶν ὑπὸ τῶν Νικαέων. «Καὶ Ἀνδρόνικον σκώμμασιν ἔπλυνον, μακελλάριον αὐτὸν ἀποκαλοῦντες καὶ κύνα φιλαίματον καὶ σαπρόγηρων καὶ κακὸν ἀθάνατον καὶ ἀνθρώπων Ἐριννὺν καὶ φιλογύνην καὶ Πρίηπον Τιθωνοῦ τε καὶ Κρόνου πολυετέστερον καὶ εἴ τι αἴσχιστον ἄλλο πρᾶγμα καὶ ὄνομα». Νικήτ. 367,1-5.

Α'.221,16. *Ἠνάγκασας γὰρ τὸν ἐπίορκον εὑρεῖν . . τὸν ἀμείλικτον σπείσασθαι, τὸν ἀνθρωποφάγον ἄνδρα χριστιανικῶν αἱμάτων ἀφέξεσθαι.* Οὐδὲ ταῦτα ἔχονται ἀληθείας κατὰ

Digitized by Google

τὴν διήγησιν τοῦ Νικήτα, ὅστις ῥητῶς μαρτυρεῖ ὅτι ὁ Ἀνδρόνικος οὐδαμῶς ἀπεδείχθη εὔορκος καὶ ἐλεήμων πρὸς τοὺς ἀποστάντας Νικαεῖς (Νικήτ. 370,15 κἑ.).

www.libool.com.cn

Α'. 222,3. *Ἀπῆλθεν ἐκ Νικαίας Ἀνδρόνικος ῥῆστις κρεῶν ἀνθρωπικῶν καὶ χριστιανικῶν αἱμάτων τὸ παρ' ἄπαρ ἄγευστος.* Πῶς θὰ συμβιβάσωμεν πρὸς ταῦτα τὰ τοῦ Νικήτα (371,6) «τινὲς δ' ἀπὸ τῶν τειχῶν κύμβαχοι καταρριφέντες οἰκτρότατον ὑπέμειναν θάνατον» καὶ τὰ τοῦ Εὐσταθίου (280,96) «πολλοὺς γὰρ καὶ τῶν αὐτῆς ἐπιλέγδην (γρ. ἐπιλέκτων) ἡ Νίκαια, ναὶ δὲ καὶ ἡ Προῦσα μετὰ πολύπονον ἅλωσιν μετεωρισθέντας εἶδον ὅθεν ἔστι καταβῆναι εἰς Ἅδην καὶ ταχὺ καὶ οἰκτιστα» ;—Ἄλλως δ' αἱ λέξεις τοῦ Μιχαὴλ *χριστιανικῶν αἱμάτων* φαίνονται γραφεῖσαι ἐπίτηδες πρὸς διάκρισιν τῶν Τούρκων ὅσοι συναγωνισθέντες μετὰ τῶν Νικαέων ἀνεσκολοπίσθησαν διαταγῇ τοῦ Ἀνδρονίκου (Νικητ. 371,8).

Α'. 222,14. *Κἀνταῦθα γὰρ μείζονα ἢ κατὰ ἄνθρωπον κατορθῶν φερωνυμοίης κατάλληλον.* Καὶ διὰ τούτων τῶν λέξεων ὑπαινίσσεται ὁ Μιχαὴλ τὸ ὄνομα τῶν Ἀγγέλων, εἰς ὧν τὸ γένος ἀνῆκεν ὁ Ἰσαάκιος.

Α'. 223,4. *Κριοῖς ἐπαράττων καὶ πετροβόλοις ὀργάνοις ἀκροβολιζόμενος.* Κακῶς ἀναγνοὺς ὁ Tafel ἐν τῷ βιενναίῳ κώδικι, ὃν καὶ μόνον εἶχεν ὑπ' ὄψιν, *πυροβόλοις* ἀντὶ τοῦ ὀρθῶς γεγραμμένου *πετροβόλοις* ἐσημείωσεν (Michaelis Choniatae allocutio, σ. 34, σημ. 83) ὅτι ἐννοεῖται ἐνταῦθα τὸ ὑγρὸν πῦρ. Ἀναφέρει δὲ καὶ ἀλλαχοῦ ῥητῶς τοῦτο τὸ χωρίον ἵν' ἀποδείξῃ τὴν κατὰ τὴν πολιορκίαν τῆς Νικαίας ὑπὸ τοῦ Ἀνδρονίκου χρῆσιν τοῦ πυρὸς τούτου (Komnenen und Normannen, σ. 99, σημ. 111). Ἀλλ' ὁ Μιχαὴλ οὐδὲν ἄλλο ἐνόει ἢ μηχανὰς βαλλούσας λίθους, ἤτοι καταπέλτας, οἵων φαίνονται ποιησάμενοι χρῆσιν καὶ οἱ Νορμαννοὶ κατὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Θεσσαλονίκης. Οὕτω τοὐλάχιστον ἑρμηνεύει ὁ Wolf τὸ τοῦ Νικήτα (387,12) «τὰ τῶν ἀφιεμένων πετρῶν ῥοιζήματα» (Ἰδ. Σημ. εἰς Νικήταν σ. 885). Ἀλλ' ἴσως καὶ διὰ ταύτης τῆς φράσεως δηλοῦνται μόνον οἱ ἐκ τῆς προσαράξεως τῆς ἑλεπόλεως ἀπὸ τοῦ τείχους καταπίπτοντες λίθοι.

Digitized by Google

Πρβλ. Νικήτ. 373,5 «ἀλλ' ὅλων καὶ πρὸς μόνον τῶν ἐκτιναχθέντων λίθων τὸν δοῦπον ἐναποψυξάντων τῷ δέει μικροῦ». Ἄλλως δὲ περὶ τοῦ ὑγροῦ ἢ σκευαστοῦ πυρὸς ἴδ. *Lambecius* εἰς Κωδινὰν σ. 218 καὶ *Tafel*, Komnenen und Normannen, ἔνθ' ἀν.

Α'.223,16. *Εἴ τις τὰς συμφορὰς τῶν ἀστυγειτόνων Προυσαέων ἀναλογίσαιτο.* Ἀληθῶς ἡ μετὰ τὴν ὑποταγὴν τῆς Νικαίας ἐπελθοῦσα ἐκπολιόρκησις τῆς Προύσης ἐπήνεγκεν εἰς τοὺς δυστυχεῖς ἐνοίκους συμφορὰς ἀνηκούστους. Τὰς δ' ὀλίγας λέξεις, δι' ὧν ὁ Μιχαὴλ παριστάνει τὴν κατὰ τῶν Προυσαέων θηριωδίαν τοῦ Ἀνδρονίκου, ἐπεξηγεῖ ἡ μακροτέρα διήγησις τοῦ Νικήτα περὶ τῶν μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς πόλεως (373,16-374,25). Ἀλλ' ἐλάχιστα πρέπει νὰ ἐξηγηθῇ ἐκ τῆς ἀπουσίας τοῦ Ἰσαακίου ἡ πρὸς τοὺς Προυσαεῖς ὠμοτέρα διαγωγὴ τοῦ Ἀνδρονίκου, ἥτις προῆλθεν ἐκ τοῦ λόγου, ὅτι ἡ Προῦσα ἑάλω δι' ἐκπολιορκήσεως μᾶλλον, ἐν ᾧ ἡ Νίκαια προσεχώρησε διὰ συνθήκης. Ἴδ. καὶ Νικήτ. 373,25 κ.ἑ.

Α'.224,2. *Ὑπεβλέπετο* (ὁ Ἀνδρόνικος) *ἔχων παρ' ἑαυτῷ τὸν καθ' ἡμᾶς δημαγωγὸν Μωσῆν, οὕτω παραδόξως σεσωσμένον εἰς τὴν ἐκείνου καθαίρεσιν.* Πρβλ. καὶ τὰ τοῦ Νικήτα «τὸ δ' ἀληθέστερον εἰπεῖν, τὸν ἑαυτοῦ φονέα καὶ τῆς ἀρχῆς παραλύσοντα τρέφων κατὰ θεῖον καὶ περιθάλπων εἰς τὸν τῇ Προνοίᾳ δοκοῦντα καιρόν» (371,14). Λέγονται δὲ ταῦτα παρὰ τῶν δύο Ἀκομινάτων ἐπειδὴ ὁ Ἰσαάκιος μετὰ τὴν καταστολὴν τῆς ἀποστασίας τῶν Νικαέων ἔζη ἐν Κωνσταντινουπόλει.

Α'.224,6-**225**,10. *Ἀλλὰ χρόνος βραχὺς καὶ ἀνὴρ ὅδ', οὐκέτ' αὐτὸς, ἐκεύσει πάλιν καὶ ζητεῖ πατάξαι πάλιν καὶ βέλος ἀφῆσαι* κτλ. Ἐννοεῖται ἡ πρὸς σύλληψιν τοῦ Ἰσαακίου, ἐν Κωνσταντινουπόλει διατρίβοντος, γενομένη ἀπόπειρα τοῦ Ἁγιοχριστοφορίτου τῇ ἑνδεκάτῃ Σεπτεμβρίου τοῦ 1185, ἐν καὶ ἥμισυ ἔτος περίπου μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Νικαίας. Ἦτο δὲ ὁ Στέφανος Ἁγιοχριστοφορίτης, περὶ οὗ προφανῶς γίνεται λόγος ἐνταῦθα χωρὶς νὰ γίνηται καὶ μνεία τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ, ἀληθῶς ἄνθρωπος σφαγεύς, δι' οὗ πολλοὶ ὡλοκαυτώθησαν, οἷον περιγράφει αὐτὸν ὁ Μιχαήλ. Τὰ περὶ τῆς ἀποπείρας τοῦ Ἁγιοχριστοφορίτου κατὰ τοῦ

Digitized by Google

Ἰσαακίου καὶ τὸν ὑπ' αὐτοῦ φόνον τοῦ ἀνδρὸς περιγράφει ὁ Νικήτας (444,9-446,9). Εἰκονίζει δὲ τὸν ἄνδρα δεόντως καὶ ὁ Εὐστάθιος (278,30 κ.ἑ).

www.libtool.com.cn

Α'. 225,15. *Εἶτα μέσης διελάσας τῆς πόλεως* (ὁ Ἰσαάκιος) *μετὰ τοῦ καλοῦ ξίφους ἐπόμπευε* κτλ. Ἴδε περὶ τούτων καὶ Νικήτ. 446,9. «Ὅλῳ ῥυτῆρι πρὸς τὸν μέγαν ἵεται νεών, διὰ τῆς λεωφόρου μέσης καὶ τῆς ἀγορᾶς διιὼν καὶ πᾶσι διαπρυσίως φθεγγόμενος ὡς διεχρήσατο τῇ σπάθῃ ταύτῃ (ἔτι γὰρ γυμνὴν ἔφερε τῇ χειρὶ) τὸν Ἁγιοχριστοφορίτην Στέφανον».

Α'. 225,17. *Ἐσκίρτησεν ἐπὶ τούτοις τηνικαῦτα ἡ πόλις καὶ, τοῦ πολλοῦ δέους ἀνενεγκοῦσα μικρόν, ἐλεύθερον ἔβλεψε καὶ πρὸς χρηστοτέρας ἐλπίδας ἐζωπυρήθη.* Ἰδ. Νικήτ. 446,13-448,11.

Α'. 225,23. *Ἔξω διπλοῦς πόλεμος, ὁ μὲν ἐκ θαλάσσης, ὁ δ' ἀπὸ γῆς ἐπιφρίσσων, καὶ τὰ πάλαι περὶ Σικελίας μυθευόμενα κακὰ .... ἐνεργὰ Ῥωμαίοις ἐφαίνοντο.* Ἐννοεῖ τὸν πόλεμον κατὰ τῶν ἐκ Σικελίας Νορμαννῶν, ὧν ὁ μὲν πεζικὸς στρατὸς ἐπὶ Ἀνδρονίκου ἐπορεύθη διὰ τῆς Ἀλβανίας ἐπὶ τὴν Θεσσαλονίκην, ὁ δὲ στόλος προὐχώρησε πρὸς τὴν αὐτὴν πόλιν μετὰ τὴν ἅλωσιν τῶν νήσων τοῦ Ἰονίου καὶ τὸν περίπλουν τῆς Πελοποννήσου.

Α'. 225,27. *Καὶ κατὰ πόλεις αὐτάνδρους ἁρπάζουσαι Ῥωμαίους κατέκτειναν.* Αἱ κυριώτεραι πόλεις αἱ ἁλοῦσαι ὑπὸ τῶν Νορμαννῶν ἐπὶ Ἀνδρονίκου ἦσαν τὸ Δυρράχιον καὶ ἡ Θεσσαλονίκη, ὡς καὶ ῥητῶς ἀναφέρει κατωτέρω (226,16) «ἔξωθεν μὲν στερουμένη θυγατέρων μεγάλων καὶ καλῶν πόλεων, Θέρμης, Ἐπιδάμνου, τοῦ λοιποῦ περὶ αὐτὰς κύκλου».

Α'. 226,2. *Στόλος μυριόστανος.* Ἡ ἔκφρασις εἶνε ὑπερβολική, πρὸς ἐπανάληψιν τῆς ποιητικῆς λέξεως ἣν γνωρίζομεν μόνον ἐκ τοῦ ἐπιγραμματογράφου Φιλίππου (Ἀνθολ. Παλατ. Ζ'.237,4). κατὰ δὲ ἀλήθειαν αἱ νῆες τῶν Νορμαννῶν συνεποσοῦντο εἰς ὑπερδιακοσίας (Εὐσταθ. 282,94. Νικήτ. 474,6.)

Digitized by Google

Α'. 226,17. *Θέρμης, Ἐπιδάμνου.* Ἐπίδαμνος μὲν εἶνε τὸ κατὰ τοὺς μέσους αἰῶνας καλούμενον Δυρράχιον. Θέρμην δ' ἐννοεῖ τὴν Θεσσαλονίκην κατὰ τὸ κοινὸν παρὰ τοῖς Βυζαντίνοις ἔθος, οἵτινες ἐταύτιζον τὰς δύο πόλεις. Ἴδ. Ἐπιτ. Στράβ. ἐν κώδικι βατικαν. ἀπόσπ. 24. «Ὅτι μετὰ τὸν Ἀξιὸν ποταμὸν ἡ Θεσσαλονίκη ἐστὶ πόλις, ἣ πρότερον Θέρμη ἐκαλεῖτο».— Τζέτζη Χιλιάδ. ΙΓ'. 306. — Πρβλ. *Tafel*, De Thessalonica ejusque agro σ. IV κ.ἑ. Ἀλλὰ κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Μαργαρίτου Δήμιτσα ἡ Θέρμη εἶνε ἄλλη, παλαιοτέρα, πόλις, ἡ πρώτη τῆς Μυγδονίας πρὸς τὴν Παλλήνην, κειμένη παρὰ τῷ λιμένι τῷ σχηματιζομένῳ ἐκ τοῦ ἀπ' ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς ἐκτεινομένου εἰς τὸν Θερμαῖον κόλπον Αἰναίου ἀκρωτηρίου. Ἴδ. *Δήμιτσα*, Ἀρχαία γεωγραφία τῆς Μακεδονίας. Ἀθήνησι. 1874. Μέρος 6'. Τοπογραφία. Τμῆμα δεύτερον. σελ. 262 κ.ἑ. — *Τοῦ αὐτοῦ*, Κριτικὴ μελέτη περὶ τῆς διαφορᾶς τῆς Θεσσαλονίκης ἀπὸ τῆς Θέρμης ἐν *Ἀθηναίου* τόμ. Η'. σ. 258 κ.ἑ.

Α'. 226,20. *Τεθνηκυῖα τῷ δέει τῆς τυραννίδος.* Τῆς δημοσθενικῆς ταύτης φράσεως καὶ ἄλλοτε ποιεῖται χρῆσιν ὁ Ἀκομινάτος. Πρβλ. Νικήτ. 366,2.

Α'. 227,18. *Καὶ αὐ μὲν ἐκάλει θεὸς εἰς τὸ θεῖον ἱερόν.* Ἀναφέρονται ταῦτα εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ Νικήτα (446,9) μνημονευομένην εἴσοδον τοῦ Ἰσαακίου εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἁγίας Σοφίας μετὰ τὸν φόνον τοῦ Ἀγιοχριστοφορίτου. Ἴδ. καὶ **229,23. 233,17.** Αἱ δ' ἐκφερόμεναι παρὰ τοῦ Tafel (Michaelis Choniatae allocutio σ. 39, σημ. 116) εἰκοτολογίαι, εἰς ἃς προήχθη κατ' ἀνάγκην ἕνεκα ἀμελοῦς ἀναγνώσεως τοῦ χωρίου ἐν τῷ κώδικι, εἶνε πέντε περιττα΄.

Α'. 228,2. *Τὸν θῆρα τὸν ἄγριον ὃς ἀνδρόμεα κρέα μόνον οὐκ ἐθοινήσατο καὶ οὐδὲ τοῦ ἀκάκου ἀρνειοῦ καὶ κληρονόμου τῆς βασιλείας ἐφείσατο, ἀλλ' αὐτῇ μητρὶ, φεῦ τοῦ πάθους, κατεσθίων κατέφαγεν.* Ἀναφέρονται ταῦτα εἰς τὸν φόνον τοῦ Ἀλεξίου, τῆς μητρὸς αὐτοῦ καὶ χήρας τοῦ Μανουὴλ Μαρίας ἢ Ξένης καὶ τῶν ἄλλων θυμάτων τοῦ Ἀνδρονίκου, περὶ ὧν ἴδε καὶ **231,7** κ.ἑ. Πρβλ. Σημ. 465.

www.libtool.com.cn

Digitized by Google

Α'. 228,20. *Τοῦτον τὸν τρόπον καὶ αὐτὸς, βασιλεῦ, δεῖν ἔγνως πρῶτον ἀνελεῖν τὸν ἡγεμόνα τοῦ κήτους ἐκεῖνον καὶ φύλακα καὶ σκοπὸν πιστὸν, εἶτα καὶ αὐτὸ τὸ κῆτος εὐπετέστερον κατεργάσασθαι.* Διὰ τῆς παρομοιώσεως ταύτης, ἥτις ἀφωρμήθη πιθανώτατα ἀπὸ τῆς ὁμοίας περὶ κήτους διηγήσεως τοῦ Αἰλιανοῦ (Περὶ ζῴων Β'. 13), ἡγεμόνα μὲν τοῦ κήτους χαρακτηρίζει τὸν Ἁγιοχριστοφορίτην, κῆτος δὲ τὸν Ἀνδρόνικον. Τῆς αὐτῆς παρομοιώσεως χρῆσις γίνεται καὶ παρ' Εὐσταθίῳ πρὸς Μανουὴλ (*Tafel*, de Thessal. σ. 413).

Α'. 232,25. *Τὸν ἕνα τῆς τυραννίδος ἀγαπητὸν ὀφθαλμὸν ἐξέκοψας ἐπεὶ σοι τελχινῶδες καὶ φόνιον ἐπωφθάλμισε καὶ λύκος ἠλέγχθη μᾶτην χανὼν καὶ κόραξ ὀφθαλμωρύκτης.* Ἐννοεῖται καὶ πάλιν ὁ Ἁγιοχριστοφορίτης. Ἐκ δὲ τοῦ χωρίου τούτου, συνδεομένου πρὸς τὸ **224,25**, καταφαίνεται ὅτι ἡ σύλληψις τοῦ Ἰσακίου πρώτιστον σκοπὸν εἶχε τὴν ἐκτύφλωσιν τοῦ ἀνδρός. Ἀλλ' ὁ Νικήτας ἄλλον τελικὸν σκοπὸν ὑποβάλλει εἰς τὸν Ἁγιοχριστοφορίτην (444,10) «τὸν Ἰσακίου Ἄγγελον προσέθετο συλλαβεῖν καὶ πρῶτα μὲν ἐνεῖρξαι φυλακῇ, εἶτα καὶ θανάτῳ ὑπαγαγεῖν ᾧ ἂν Ἀνδρόνικος δοκιμάσειεν».

Α'. 235,11. *Τὸ μὲν γὰρ ἐκ χέρσου προσάραξαι εἰς ἀφρὸν διαλέλυτο, τὸ δὲ κατὰ θάλατταν ἐπικυμαθὲν ὑπενόστησε παλιρρόθιον καὶ κωφὸν πρὸς τὴν οἰκείαν ἀνεχύθη Χάρυβδιν.* Περὶ τῆς ἥττης τοῦ κατὰ γῆν στρατοῦ τῶν Νορμαννῶν ὑπὸ τοῦ Ἀλεξίου Βρανᾶ κατὰ τὴν Μοσυνόπολιν καὶ κατὰ τὸν τόπον τὸν λεγόμενον τοῦ Δημητρίτζη ἴδ. Νικήτ. 468,7-471,1. Περὶ δὲ τῶν δυστυχημάτων τοῦ νορμαννικοῦ στόλου ἴδ. Νικήτ. 471,1-475,12.

Α'. 235,26. *Ὡς μεγαλοπρεπὴς βασιλεὺς προσφιλοτιμήσω συνεισφορῶν καὶ φόρων τὴν ἄνεσιν.* Καὶ παρ' ἄλλων ἀναφέρονται αἱ τοῦ Ἰσακίου πρὸς τὸ ὑπήκοον ἀνέσεις φόρων αὗται περὶ ὧν καὶ κατωτέρω (**236,9. 242,22**) ποιεῖται λόγον ὁ Μιχαήλ. Ἴδ. Νικητ. 586,3. Ἄλλοτε δὲ πάλιν ὁ Νικήτας ῥητῶς ἀναφέρει νέας βάρη δι' ὧν ἐπεβάρυνεν ὁ Ἰσακίκιος τοὺς λαούς, μάλιστα δὲ τοὺς Βλάχους, χάριν τοῦ γάμου αὐτοῦ μετὰ τῆς θυγατρὸς τοῦ ῥηγὸς τῆς Οὐγγαρίας Βελᾶ (584,10. 481,21).

www.libtool.com.cn

Digitized by Google

www.libtool.com.cn

A'. 237,21. *Ὡς οἵ γε καταρράκται τῶν βασιλικῶν θησαυρῶν ἀφειδέστερον ῥέοντες καὶ παρ' ἅπαν ἐκλελοιπέναι κινδυνεύοντες οὐχ οἷοί τέ εἰσιν ἀποπλῆσαι τὸν τῆς βασιλικῆς πολυδωρίας διψητικώτατον ἔρωτα.* Πολλὴ ἀληθῶς ἦτο ἡ πενία τοῦ βασιλικοῦ ταμιείου κατὰ τούτους τοὺς χρόνους. Ὁ Ἰσαάκιος, ἵνα καταπολεμήσῃ τὴν στάσιν τοῦ Βρανᾶ, ἠναγκάσθη νὰ δανεισθῇ σπουδαῖα ποσὰ παρὰ τοῦ πρωτοστράτορος Μανουὴλ τοῦ Καμύτζη (Νικήτ. 502,19) καὶ νὰ σφετερισθῇ χρήματα τῶν ἱερῶν ναῶν (Νικήτ. 499,10). Ἀργότερον δέ ποτε ἠναγκάσθη καὶ τὸ ἀργυροῦν νόμισμα νὰ κιβδηλεύσῃ (Νικήτ. 584,8). Τὴν δὲ πενίαν ταύτην ὁ Ἀκομινάτος οὐ μόνον ἐνταῦθα, ἀλλὰ καὶ ἀλλαχοῦ (**237**,1 καὶ 10. **252**,15), παριστάνει προερχομένην ἐκ τῆς γενναιοδωρίας τοῦ Ἰσαακίου, ὅστις ἐδαπάνα τὰ χρήματα *ἀφθόνως εἰς τοὺς δεομένους χεόμενα.* Ἴδ. καὶ Νικήτ. 465,8. «Ἀθροίσας δὲ καὶ τοὺς ἐν ἐξορίαις κακουχουμένους καὶ ὅσους Ἀνδρόνικος ἡ τῆς οὐσίας ἐψίλωσεν ἢ ἐς σῶμα διελωβήσατο, εὖ ἐποίει ἱκανῶς, οὐκ ἀποδιδοὺς μόνον εἴ τι τῶν πάλαι προσόντων αὐτοῖς οὐκ ἠφάντωτο τῇ βασιλικῇ γάζῃ στεγόμενον, ἢ παρ' Ἀνδρονίκου βραβευθὲν ἑτέροις εἰσέτι περιελέλειπτο, ἀλλὰ κἀκ τῶν ἀρχικῶν θησαυρῶν προσπαρέχων καὶ φιλοτίμῳ χειρὶ δεξιούμενος».

A'. 238,8. *Οὐδὲ τοὺς περιλειπομένους σπιρθῆρας τῆς τυραννίδος ἐφυλάξατο . . . ἐφείσατο δὲ πάντων μεγαλοψύχως* κτλ. Δὲν συμφωνοῦσι ταῦτα καὶ τὰ κατωτέρω (**240**, 5-21) περὶ τῆς πρὸς τοὺς συγγενεῖς καὶ φίλους τοῦ Ἀνδρονίκου φιλανθρωπίας τοῦ Ἰσαακίου λεγόμενα πρὸς τὴν ἀλήθειαν. Οὕτω μετὰ μὲν τὸν ἐλεεινὸν θάνατον τοῦ Ἀνδρονίκου ὁ μὲν πρεσβύτερος τῶν υἱῶν αὐτοῦ Ἰωάννης ἐξεκόπη τὰς κόρας καὶ κατέστρεψε τὴν ζωὴν ἐπωδύνως, ὁ δὲ νεώτερος, ὁ ἀγαθὸς Μανουὴλ, συνελήφθη καὶ ἐξετυφλώθη (Νικήτ. 466, 10 κ. ἑ.). Ὀλίγῳ δὲ βραδύτερον ζωγρηθεὶς ἐστερήθη τοῦ φωτὸς τῶν ὀφθαλμῶν καὶ ἄλλος τῶν περιλειπομένων Κομνηνῶν, ὁ τοῖς Λατίνοις συστρατεύσας Ἀλέξιος (Νικήτ. 472,4). Τίνας δ' ἄλλους τῶν φίλων τῆς ἐκλιπούσης δυναστείας ἐννοεῖ ὡς γενομένους ἀνεκτοὺς παρὰ τοῦ Ἰσαακίου ἐν τούτῳ τε τῷ χωρίῳ καὶ κατωτέρω, στ. 20, δὲν δυνάμεθα ἐκ τῶν ἐνόντων νὰ κρίνωμεν.

Digitized by Google

Α'. 239,6. *Τίς γυνὴ περιεβάλετο πένθιμα ἀνδρὸς ἢ πατρὸς ἢ παιδὸς στερηθεῖσα*; κτλ. Εἰς ταῦτα δὲν πρέπει νὰ ἀποδοθῇ πίστις ἱστορική· εἶνε δὲ μᾶλλον ῥητορικὸν σχῆμα κατ' ἐπανάληψιν τῶν παρὰ Πλουτάρχῳ περὶ Περικλέους λεγομένων (Πλουτ. Περ. λη').

www.hptool.com.cn

Α'. 239,14. *Ὁ τλήμων καὶ πάσης τῆς καθ' ἡμᾶς τραγῳδίας χορηγός.* Ἐννοεῖται ὁ Ἀνδρόνικος.

Α'. 239,20. *Ἔδει γὰρ τὸν ὑπὲρ τὰς καμήλους μνησικακον, τοιοῖς δὲ ζῴοις ἐποχηθέντα, τὸν οὕτω γελοιῴδη πομπεῦσαι θρίαμβον.* Ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὴν σύλληψιν αὐτοῦ καὶ κάθειρξιν ἐν τῷ πύργῳ τοῦ Ἀνεμᾶ ἐξαχθεὶς ἐκ τῆς φυλακῆς ὁ Ἀνδρόνικος παρεδόθη κακὸς κακῶς εἰς τὴν ὀργὴν τοῦ παραφόρου ὄχλου τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ ὑπέστη τέλος οἰκτρότατον. Ἰδ. Νικήτ. 456,8· «μεθ' ἡμέρας δέ τινας καὶ τὸν ἕτερον τῶν ὀφθαλμῶν ἐξορύττεται καὶ καθεσθεὶς ἐπὶ καμήλου ψωριώσης διὰ τῆς ἀγορᾶς θριαμβεύεται». Αὐτόθ. 457,11 «καὶ οὕτως ἀτίμως ἐπὶ τὸ θέατρον ἀπαχθεὶς μετὰ γελοιώδους θριάμβου». Τὰ κατὰ τὴν κάθειρξιν καὶ τὸν θάνατον τοῦ Ἀνδρονίκου διηγεῖται διὰ μακρῶν ὁ Νικήτας (455,15-458,16).

Α'. 241,14. *Ὁ Ἰσαὰκ χαρμονὴν ἑρμηνεύει εἰς τὴν Ἑλλάδα φωνὴν μεταγλωττιζόμενος.*" Ἰδ. Γενέσ. ΚΑ',6. «Ἀβραὰμ δὲ ἦν ἑκατὸν ἐτῶν, ἡνίκα ἐγένετο αὐτῷ Ἰσαὰκ ὁ υἱὸς αὐτοῦ. Εἶπε δὲ Σάρρα γέλωτά μοι ἐποίησε Κύριος· ὃς γὰρ ἐὰν ἀκούσῃ, συγχαρεῖταί μοι».

Α'. 241,23. *Σήμερον θεῖος Μωσῆς τῆς δουλείας ἀπαλλάξας δημαγωγεῖ* καὶ κατωτέρω (**242,2**) *νῦν Ζοροβάβελ ἀνοικοδομεῖ τὰ τείχη τῆς νέας Σιὼν ἅπερ Ναβουζαρδὰν καθεῖλε τὴν ἔναγχος.* Πρβλ. Νικήτ. 466, 4 «οἱ μὲν ὀψόμενοι μόνον τὸν ἐλευθερωτὴν Μωσῆν καὶ τὸν ἐπανάγοντα Ζοροβάβελ τὴν αἰχμαλωσίαν Σιὼν (οὕτω γὰρ αὐτοὺς ἐκρίνετο Ἰσαάκιος)».

Α'. 243,25. *Οὗτος* (ὁ Ἰσαάκιος) *τὰς ἀκάρπους συκᾶς ἐμπίπρησι καὶ παρὰ χρῆμα ξηραίνονται, τὰς ἐπαράτους σατρα-*

Digitized by Google

πείας καὶ τυραννίδας φησί. Διὰ τούτων ἐννοεῖ, ὡς φαίνεται ἐκ τῶν ἑπομένων, τὴν τυραννίδα τοῦ Ἀνδρονίκου, τὴν ἐπανάστασιν τοῦ Βρανᾶ καὶ τὴν ἐπιδρομὴν τῶν Νορμαννῶν.

www.libtool.com.cn

A'. 244,11 κ.ἑ. *Οὕτω καὶ σικελικὸς τύραννος ἕως μὲν περιεβάλλετο πέλαγος καὶ τῷ ὕδατι ἐχρῆτο προβλήματι, εἶχε τοὺς βασιλικοὺς σκηπτοὺς ὅσον οὐκ φυλάττεσθαι· ἐπειδὴ δὲ φρενακισθεὶς κἀπὶ τὴν χέρσον ἐθάρρησε καὶ γυμνῇ κεφαλῇ Ῥωμαίοις συνέρρηξεν, ἔγνω οἷῳ πυρὶ καυστηρᾶς μάχης φέρων ἑαυτὸν παραβόλως ὑπέθηκε.* Ταῦτα πρέπει νὰ συνδεθῶσι μετὰ τῶν κατωτέρω «τοῦ ναυτικοῦ πολυτρόπως διαρρύεντος πληρώματος». (**244,24**). Ἐκ τῶν χωρίων τούτων καταδεικνύεται ὅτι ὅτε ὁ Ἀκομινάτος ἐξεφώνησεν ἐν Κωνσταντινουπόλει τοῦτον τὸν λόγον εἶχε μὲν ἤδη ἡττηθῇ κατὰ κράτος ὑπὸ τοῦ Βρανᾶ ἡ χερσαία στρατιὰ τῶν Νορμαννῶν (Νικήτ. 469,14-471,1) καὶ εἶχον ἤδη πάθει αἱ νῆες ἐκ λαιλάπων παρὰ τὴν Θεσσαλονίκην (Νικήτ. 471,6), εἶχε δὲ τέλος ἀναγκασθῇ ὁ εἰς τὴν Προποντίδα εἰσπλεύσας στόλος τῶν Νορμαννῶν νὰ ἐκχωρήσῃ ὁριστικῶς μετά τινας ζημίας κατὰ τὰς τολμηθείσας ἀποβάσεις καὶ πολυήμερον ἀπραξίαν, πολλὰ παθὼν ἐκ τῶν νόσων καὶ τῶν καταιγίδων (Νικήτ. 474,5-475,12).

A'. 245,12. *Ἀποβέβληκας τὸ ἱππικὸν καὶ πεζομαχικόν, προσαποβαλεῖς, εὖ οἶδ' ὅτι, καὶ τὸ ναυμαχικὸν τὸ παρ' ἅπαν, ἐκεῖ μάτην, φασί, θαλαττοκοπεῖς ἔτι καὶ σπαίρεις τῷ περιλειπομένῳ τῆς ναυστολίας οὐραίῳ μετὰ τὸ συντετρίφθαι τὴν κεφαλὴν καὶ συγκεκόφθαι τὸν πλεῖστον ὄλκὸν τοῦ στρατεύματος.* Οἱ Νορμαννοὶ καὶ μετὰ τὴν ἧτταν τῆς χερσαίας αὐτῶν στρατιᾶς καὶ τὴν ἐκ τοῦ Ἀστακηνοῦ κόλπου κατὰ τὴν Προποντίδα ἀποχώρησιν τοῦ στόλου εἰς τὰ ἴδια ἐξηκολούθησαν τηροῦντες ἔτι ἐπί τινα χρόνον τὸ Δυρράχιον καὶ τὰς Ἰονίους νήσους, καίτοι τὴν πρώτην πόλιν ἠναγκάσθη νὰ ἐγκαταλίπῃ ταχέως ὁ τῆς Σικελίας ῥὴξ *πρὸς τὰς θαπάνας ἀπειρηκώς* (Νικήτ. 472,15). Ἀλλ', ὡς ὀρθῶς λέγει ὁ Μιχαήλ, ἐθαλασσοκόπουν ἔτι κατὰ τὰς ἑλληνικὰς θαλάσσας οἱ Νορμαννοί, οἷον δὴ ὁ ναύαρχος Μαργαριτόνης, ὁ Μεγαρείτης καλούμενος ὑπὸ τοῦ Νικήτα (484,1), ὅστις καὶ τὴν Κεφαλληνίαν καὶ Ζάκυνθον κατεῖχε καὶ τῷ ἐν Κύπρῳ Ἰσαακίῳ τῷ Κο-

Digitized by Google

μνημῷ παρίστατο βοηθός. Ἀλλὰ διὰ τοὺς Βυζαντίνους μόλις που παρίστατο ὁ προσήκων καιρὸς τῆς ἀμύνης, πολλῷ δ' ἧττον πολέμου ἐπιθετικοῦ, καὶ διὰ τοῦτο εἶπεν ἀνωτέρω ὁ Μιχαὴλ (244, 25) «καὶ εἰ μὴ παρὰ μειζόνων ἀγώνων ἀνθείλκετο βασιλεὺς, εἶδεν ἂν πάλιν Ἀρέθουσα τὸν ῥωμαϊκὸν στρατὸν ὡς ἄλλον Ἀλφειὸν ἐπ' αὐτὴν ῥέοντα».

www.nbtoor.com.cn

Α'. 246,5. *Ἡ τολμηθεῖσα πρώην ἀποστασία καὶ ἡ ἐπ' αὐτῇ ἐπανάστασις.* Ἐννοεῖ ἀποστασίαν μὲν τὴν πρώτην ἀπόπειραν τοῦ Ἀλεξίου Βρανᾶ, «ἡνίκα τὸν κατὰ Λατίνων ἐστρατήγει πόλεμον» ὅτε «νύκτωρ [τὸ] τοῦ τεμένους ἄδυτον εἰς ἱὼν ἀνασείειν πρὸς ἀποστασίαν ἐπειρᾶτο τὸν ὄχλον». Ἀλλὰ τότε μὲν μὴ προχωροῦντος τοῦ πράγματος ἠναγκάσθη νὰ ζητήσῃ χάριν παρὰ τοῦ Ἰσαακίου (Νικήτ. 491,1 - 6). Ὕστερον δὲ προχειρισθεὶς στρατηγὸς κατὰ τῶν Βλάχων καὶ Βουλγάρων ἐπωφελεῖται ἐκ τούτου ἵνα ἄρῃ τὴν σημαίαν τῆς ἐπαναστάσεως. Ἀναγορευθεὶς δ' αὐτοκράτωρ παρὰ τῶν ἀποστατῶν ἐν Ἀδριανουπόλει ὥρμησε κατὰ τῆς βασιλευούσης ἣν καὶ περιέζωσε πανταχόθεν, συστήσας καὶ μικρὸν στόλον. Ἤθελε δὲ πάντως ἕνεκα τῆς ἀπραξίας τοῦ Ἰσαακίου τύχει τοῦ ποθουμένου, ἂν μὴ δραστηρίως παρενέβαινεν ὁ ἐπ' ἀδελφῇ γαμβρὸς τοῦ βασιλέως Κορράδος ὁ Μομφερρατικὸς, ἕως κατετρόπωσε τὸν Βρανᾶν, ἀποκοπέντα τὴν κεφαλήν. Τὰ κατὰ τὴν ἐπανάστασιν ταύτην τοῦ Βρανᾶ διηγεῖται διὰ μακρῶν ὁ Νικήτας (491,8-510,4).

Φαίνεται δὲ ὅτι διὰ τῶν λέξεων τούτων *ἀποστασία* καὶ *ἐπανάστασις* διεστέλλοντο ὡρισμένως παρὰ τοῖς συγχρόνοις αἱ δύο πρὸς κατάληψιν τῆς βασιλείας ἀπόπειραι τοῦ Βρανᾶ. Οὕτω λέγει καὶ ὁ Νικήτας περὶ μὲν τῆς πρώτης «ἀνασείειν πρὸς *ἀποστασίαν* ἐπειρᾶτο τὸν ὄχλον» (491,4), περὶ δὲ τῆς δευτέρας καὶ μακροτέρας ἥτις ἀπέληξεν εἰς τὸν ὄλεθρον αὐτοῦ «μετὰ μικρὸν δὲ ἡ τοῦ Βρανᾶ ἐπηκολούθησεν *ἐπανάστασις* (498,7).»

Τὴν δ' ἐπανάστασιν τοῦ Βρανᾶ ὁ μὲν Lebeau τάσσει εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ 1187 (Histoire du Bas-Empire, Τόμ. ις'. σ. 397 κ.ἑ.), ὁ δὲ Muralt (Essai de chronographie byzantine. σ. 227,7) εἰς τὰ τέλη τοῦ 1186. Ἀλλὰ καὶ τὴν δευτέραν ταύτην χρονολογίαν ἂν δεχθῶμεν, ὁ εἰς τὸν Ἰσαάκιον Ἐγκωμιαστικὸς λόγος τοῦ Μιχαὴλ

Digitized by Google

ἀναγκαίως ἐξεφωνήθη χρόνον τινὰ μετὰ τὴν κατεύνασιν τῆς στάσεως, ὅσος ἦτο ἀναγκαῖος ἵνα φθάσῃ ἡ εἴδησις εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ ἀπελθὼν εἰς Κωνσταντινούπολιν ὁ Μιχαὴλ τύχῃ ἀκροάσεως παρὰ τῷ βασιλεῖ· ταῦτα δὲ συνέβησαν πάντως κατὰ τοὺς πρώτους μῆνας τοῦ 1187.

www.libtool.com.cn

Α'.246,27. *Ἐπεὶ γὰρ τὸν κατὰ τοῦ ἀποστατήσαντος πονηροῦ δούλου Πέτρου πεπίστευτο* (ὁ Βρανᾶς) *πόλεμον.* Πονηρὸς δοῦλος Πέτρος εἶνε ὁ πρεσβύτερος τῶν τριῶν ἀδελφῶν τῶν τεθέντων ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ἐπαναστάντων τῷ 1186 κατὰ τοῦ Ἰσακίου Βλάχων καὶ Βουλγάρων τῶν περὶ τὸν Αἷμον. Οἱ ἄλλοι ἀδελφοὶ ἐκαλοῦντο Ἀσὰν καὶ Ἰωάννης. Κατὰ τῶν ἐπαναστατῶν τὸ μὲν πρῶτον ἐστράτευσεν αὐτὸς ὁ βασιλεύς, εἶτα δ' ἔστειλεν ἀλληλοδιαδόχως ὡς ἀρχηγοὺς τῆς κατ' αὐτῶν στρατιᾶς Ἰωάννην τὸν σεβαστοκράτορα, Ἰωάννην τὸν Καντακουζηνὸν καὶ τέλος τὸν Βρανᾶν. Ἴδ. Νικήτ. 482,5-483,6. 485,3-491,1.

Α'.247,3-22. *Τῷ μὲν γὰρ δοκεῖν δυσκαταγώνιστον τὸν ἀποστάτην ἐνόμιζεν . . . ἐδραπέτευεν.* Τὰ ἐνταῦθα περὶ τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ Βρανᾶ διὰ βραχέων γεγραμμένα σχετίζονται καὶ συμβιβάζονται πρὸς τὴν μακροτέραν διήγησιν τοῦ Νικήτα.

Α'.248,2. *Ἐντεῦθεν καὶ τοῖς πεπλημμεληκόσι τὴν τοσαύτην παροινίαν ἐχαρίσατο καὶ προσέβλεψεν ἥμερον.* Περὶ τῆς ἀμνηστείας τῆς δοθείσης μετὰ τὸν φόνον τοῦ Βρανᾶ εἰς τοὺς συστασιαστὰς αὐτοῦ ἴδ. Νικήτ. 508,10-509,19.

Α'.248,13. *Ἐνταῦθα δὲ, πρώτου τοῦ ἐπαναστάντος πεσόντος, ὀλίγοι κομιδῇ τοῦ πτώματος παραπήλαυσαν.* Ἀληθῶς βραχεῖα καὶ σχεδὸν ἀναίμακτος ὑπῆρξεν ἡ μάχη, ἐπειδὴ ταχέως ἐτράπησαν εἰς φυγὴν οἱ μετὰ τοῦ Βρανᾶ, ὅστις καὶ πληγωθεὶς ἐν τοῖς πρώτοις κατὰ τὴν μετὰ τοῦ Κορράδου μονομαχίαν κατεδορατίσθη ἔπειτα ὑπὸ τῶν δορυφόρων τοῦ καίσαρος. Φόνος δ' ἐπῆλθε μόνον κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς φυγῆς, ἀλλὰ καὶ οὗτος ἔπαυσε μετ' οὐ πολύ. «Ἀπόσμου δὲ τῆς φυγῆς γενομένης ἕκαστος τὸν καθ' αὐτὸν διώκων ἀνῄρει. Τοῦτο δὲ ἀρχομένης συμβὰν τῆς τροπῆς οὐ

Digitized by Google

περαιτέρω προβέβηκε· καὶ Ῥωμαῖοι γὰρ ὁμογενοῦς ἐφείδοντο αἵματος, καὶ αὐτοὶ δὲ οἱ διωκόμενοι τὸν περὶ ψυχῆς τρέχοντες μεθ' ἁπάσης ὁρμῆς ἀπεδίδρασκον» (Νικήτ. 505,10 14).

www.ibtool.com.cn

Α'. 248,23 κ. ἑ. *Ὁ μὲν γὰρ φάραγξι καὶ λόχμαις καὶ κρημνῶν ἀποτομίαις, ὡς ᾤετο, ἀσφαλῶς ἐτειχίζετο, εἰ δὲ καί πού τι τῶν ὀρέων πορεύσιμον ἦν, καὶ τοῦτο πύλαις σιδηραῖς καὶ πυλωροῖς ὁπλοφόροις περιεφράγνυε.* Κατὰ τὸν Νικήταν ὁ Βρανᾶς πρὸ τῆς Κωνσταντινουπόλεως «περὶ τὸ ἔξω λεγόμενον καταστρατοπεδεύεται Φιλοπάτιον» (Νικήτ. 492,6), περὶ οὗ τόπου ἴδ. *Βυζαντίου, Κωνσταντινούπολιν*, τόμ. Α'. σ. 339 καὶ *Πασπάτη*, Βυζαντινὰς μελέτας σ. 19 καὶ 23. Ὁ Βυζάντιος γράφει αὐτόθι τὰ ἑξῆς· «ἀλλ' ἐὰν τὸ ἐκτὸς Φιλοπάτιον τὸ ὁποῖον ἐδείκνυεν ὁ πατριάρχης Δοσίθεος ἀπὸ τῶν Ὑψηλῶν τοῦ Παλατίου τοῦ ἐν Βλαχέρναις εἰς τὸν αὐτοκράτορα Ἰσακάκιον ... ἔκειτο περὶ τὰς Πηγὰς, ἀπεχούσας μίαν περίπου ὥραν ἐκεῖθεν καὶ λόφων μεσολαβούντων, φαίνεται δυσαπόδεικτον». Ὅτι δ' ὅμως λοφώδη μέρη κατεῖχον οἱ περὶ τὸν Βρανᾶν φαίνεται καὶ ἐξ ἄλλου τινὸς χωρίου τοῦ Νικήτα (496,7). Ἐνταῦθα δὲ καὶ ἐν τοῖς ἑξῆς περιγράφει ὁ Μιχαὴλ διὰ μακροτέρων τὸν τόπον τῆς στρατοπεδεύσεως τοῦ Βρανᾶ ὡς ὀρεινόν τινα καὶ ἀπόκρημνον καὶ διηγεῖται τὴν αἰφνιδίαν δι' ἀστιβοῦς τινος ἀτραποῦ ἄνοδον τοῦ αὐτοκράτορος μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ ὄρους τοῦ ὑπερκειμένου τῶν χαρακωμάτων τοῦ ἀποστάτου (**249**,5 κ.ἑ.). Καὶ ἄλλο τι δὲ μανθάνομεν νέον, ὅτι τὸ ὄρος ἔνθα ἐστρατοπέδευσεν ὁ Βρανᾶς ἐδενδροτομήθη καὶ τὰ δάση αὐτοῦ ἐπυρπολήθησαν ὑπὸ τῶν περὶ τὸν βασιλέα (**249**,27). Ὅτι δὲ τὸ Φιλοπάτιον ἦτο δασῶδες μαρτυρεῖ καὶ ὁ Κίνναμος λέγων (75,1) «ἀμφιλαφὴς γὰρ ὁ χῶρος καὶ ἐπίχλοον ἁπανταχῇ φέρει τὸ πρόσωπον».

Τὰ τοῦ Μιχαὴλ συμπληροῦσι μὲν διὰ νέων εἰδήσεων τὰ κατὰ τὴν κρίσιμον ταύτην μάχην, ἀλλὰ πρέπει νὰ μὴ λησμονηθῇ ὅτι μεγαληγορεῖ χάριν τοῦ νικήσαντος βασιλέως.

Α'. 249,23. *Ῥᾴον ἢ δειλὰ κρώδαλα τοὺς ἀποστάτας βαρβάρους ἐθήρευον.* Τῷ Βρανᾷ συνεστρατεύοντο Ἀλαμανοὶ (Νικήτ. 490 ἐν σημειώσει κατὰ τὸν κώδικα Β) καὶ Ακτῖνοι ἐκ τῶν περι-

Digitized by Google

σωθέντων τοῦ σικελικοῦ στρατεύματος, οὓς ὁ βασιλεὺς εἶχεν ἀπο-
στείλει πρὸς τὸν Βρανᾶν στρατεύοντα κατὰ τῶν Βουλγάρων (Νι-
κήτ. 493,15). Ἀλλὰ τῷ ἀποστάτῃ συνεπηκολούθουν οὐ μόνον Φράγ-
κοι, ἀλλὰ καὶ ἄλλοι, πρὸς οὓς μᾶλλον ἠδύνατο νἀναφέρηται ἡ λέ-
ξις *βάρβαρος*. Τοιοῦτος ὁ ἔμπειρος στρατηγὸς Ἐλπούμης ὁ Σκύ-
θης ἢ Κόμανος (Νικήτ. 503,15 καὶ κώδ.Β αὐτόθι).

A'. 250,14. *Οὐ πάσῃ γευστικῇ*. Πρβλ. τὸ *γευστικὴ δύνα-
μις* Ἀλεξάνδρου τοῦ Ἀφροδισιέως παρὰ Μοσχοπούλῳ, ἐν Συλλογῇ
λέξεων ἐν λ. *νοῦς*, καὶ τὸ *γευστικὴ αἴσθησις* τοῦ Διονυσίου, Περὶ
συνθ. ὀνομ. 12, σ. 138.

A'. 253,8. *Εὐσέβειάν φημι, καρτερίαν, εὐτολμίαν, φιλαν-
θρωπίαν . . . τἄλλα οἷς ὁ αὐτοκράτωρ πλουτεῖ* κτλ. Ἴδ. καὶ τὰ
τοῦ Νικήτα ἐξαίροντος τὸ φιλελεῆμον τοῦ βασιλέως καὶ εὐσεβὲς
(584,17-586,4) καὶ τὰ τοῦ Εὐσταθίου, ἐν οἷς ἐξυμνεῖ τὰς ἀρετὰς
τοῦ Ἰσαακίου, ζῶντος ἔτι (Eustathii opuscula ἔκδ.Tafel σ.43,1-69.
86,40-87,20. 138,10-80). Λέγω δὲ τοῦτο, ἐπειδὴ, ὡς εἴδομεν, ὁ
ἱστορῶν πρέπει νὰ δυςπιστῇ μεγάλως πρός τε τὰς τῶν Βυζαντί-
νων εὐφημίας τῶν μοναρχῶν εὑρισκομένων ἔτι ἐν τῇ ζωῇ καὶ πρὸς
τὰς λοιδορίας αὐτῶν περὶ τῶν νεκρῶν μοναρχῶν.

A'. 253,27. *Εἶδον ἐγὼ χθὲς καὶ πρότριτα εἰς Ἑλλάδα
καὶ μέσον Ἄργος ἄλλα ἐπ' ἄλλοις πεμπόμενα γράμματα* κτλ.
Ὁποῖα τινα τὰ πρὸς τὸν πραίτωρα Ἑλλάδος καὶ Πελοποννήσου
κελεύσματα τοῦ Ἰσαακίου δὲν μανθάνομεν ἄλλοθεν. Ὡς δὲ φαί-
νεται ἐξ ὧν λέγει κατωτέρω ὁ Μιχαήλ, ἀνεφέροντο μάλιστα εἰς
περιορισμὸν τῆς ἁπληστίας τῶν φορολόγων, οἵτινες δεινῶς ἐλυ-
μαίνοντο τὰς ἑλληνικὰς χώρας. Τὰ δ' ἐν **254,**13-21 φαίνον-
ται λέξεις αὐτῶν τῶν γραμμάτων τοῦ Ἰσαακίου. Περὶ δὲ ἐπιει-
κοῦς τοῦ Ἰσαακίου μερίμνης περὶ τῶν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ἴδ. καὶ
Νικήτ. 584,11.

A'. 255,8. *Τὸ παρεισφθαρὲν αὐτῇ* (τῇ Κωνσταντινουπό-
λει) *δύσκολον ἐκεῖνο γεράντιον* κτλ. Ἐννοεῖ καὶ πάλιν τὸν Ἀν-
δρόνικον.

Digitized by Google

A'. 236,6. *Καὶ δὴ χαίρουσα* (ἡ Κωνσταντινούπολις) *ἐπὶ τῇ εὑρέσει τῆς θεοειδοῦς βασιλείας, τὰς φίλας συνεκαλέσατο πόλεις, ὅσαι τε ἐκ γειτόνων καὶ ὅσαι πόρρω που, κοινωνῆσαι τῆς εὐφροσύνης* κτλ. Ἐκ τούτων φαίνεται ὅτι ἐφ' ὡρισμένῃ τινὶ ἑορτῇ, τελεσθείσῃ ἐν Κωνσταντινουπόλει μετὰ τὴν ἀποχώρησιν τῶν Νορμαννῶν καὶ τὴν κατατρόπωσιν τῶν περὶ τὸν Βρανᾶν στασιαστῶν, καθ' ἣν καὶ ἄλλων πόλεων ἀντιπρόσωποι παρέστησαν, ἐπέμφθη παρὰ τῶν Ἀθηναίων ὁ Μιχαὴλ καὶ ἐξεφώνησε τὸν ἐγκωμιαστικὸν λόγον εἰς τὸν βασιλέα. Παρῆσαν δὲ βεβαίως κατὰ τὴν ἐκφώνησιν τοῦ λόγου οἱ αὐλικοὶ καὶ μεγιστᾶνες, ἴσως δὲ καὶ οἱ τῶν ἄλλων πόλεων ἀντιπρόσωποι, οὓς πάντας προσφωνεῖ διὰ τῶν λέξεων *ὁ σοφὸς σύλλογος* (**252,** 10). Ἕνεκα δὲ τοῦ πολλοῦ λόγου τοῦ γινομένου περὶ τῆς γενναιοδωρίας καὶ τοῦ ἀφιλοχρημάτου χαρακτῆρος τοῦ Ἰσαακίου καὶ ἰδίως ἐκ τῶν λεγομένων ἐν **252,**9-27 ἴσως δύναταί τις νὰ εἰκάσῃ ὅτι ἐν τῷ νῷ τῶν συνελθόντων ὑπῆρχε καί τις φόβος μὴ ἐξαιτηθῶσι χρήματα χάριν τοῦ πενομένου βασιλικοῦ ταμείου.

A'. 237,24. *Ἀλλὰ καὶ τὴν νεωτέραν* (Ῥώμην) *Κωνσταντῖνος μὲν ἐδείματο, Ἰσαάκιος δὲ ἀνεδείματο. Πίπτουσαν γὰρ ἀνελαβὼν ἔστησε.* Ταῦτα, νομίζω, δὲν πρέπει νὰ ἐκληφθῶσι κυριολεκτικῶς οὐδὲ πρόκειται ἐνταῦθα περὶ τῶν κτισμάτων τοῦ Ἰσαακίου ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὧν ἐπελήφθη ἐν τῷ μετέπειτα χρόνῳ. Οὕτω δὴ μανθάνομεν ἐξ ἐπιγραφῆς σωθείσης ὅτι ὁ ὑπ' αὐτοῦ κτισθεὶς πύργος ᾠκοδομήθη τῷ 1188, ἤτοι ἓν ἔτος μετὰ τὴν ἐκφώνησιν τούτου τοῦ λόγου (*Πασπάτη*, Βυζαντιναὶ μελέται, σ. 39). Περὶ δὲ τοῦ πύργου καὶ τῶν ἄλλων διαφόρων οἰκοδομῶν τοῦ Ἰσαακίου ὅστις «ὑπὲρ πᾶν ἕτερον τὰς τῶν ὑπερόγκων οἰκημάτων ἀνεγέρσεις περιεσπούδαζε» ἴδ. Νικήτ. 580, 13 - 581, 16. Ἐφραίμ. στ. 5673. Πρβλ. *Πασπάτη*, Βυζαντιναὶ μελέται, σ. 22 κ.ἑ.

A'. 239, τίτλος. *Ἐπιτάφιος εἰς τὸν μακαρίτην ἀρχιμανδρίτην τῶν ἐν Ἀθήναις μοναστηρίων κῦρ Νεόφυτον.* Ὁ λόγος οὗτος εἶνε γεγραμμένος ἐν τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι μετά τινας ἐπιστολὰς ἐπακολουθούσας εἰς τὸν Ἐγκωμιαστικὸν Λόγον εἰς Ἰσαάκιον τὸν Ἄγγελον καὶ ἀμέσως πρὸ τῆς εἰς τὸν Εὐστάθιον μονῳ-

Digitized by Google

δίας· ἄρα ἐξεφωνήθη μεταξὺ τοῦ 1187 ἀρχομένου καὶ τοῦ 1194, ὅτε πιθανώτατα ἀπέθανεν ὁ περιφανὴς μητροπολίτης Θεσσαλονίκης, καὶ δὴ κατ' ἔτος τι πλησιέστερον πρὸς τὴν δευτέραν χρονολογίαν μᾶλλον ἢ πρὸς τὴν πρώτην. Ὅτι δὲ πάντως μετὰ τὸ 1190 ἀπέθανεν ὁ Νεόφυτος καὶ ἐξεφωνήθη ὑπὸ τοῦ Μιχαὴλ ὁ εἰς αὐτὸν ἐπιτάφιος ἀποδεικνύεται ἐκ τῆς ἐν ταῖς ἀμέσως τοῦ εἰς αὐτὸν Ἐπιταφίου προηγουμέναις ἐπιστολαῖς ὑπάρξεως μιᾶς αὐτῶν ἀπευθυνομένης εἰς τὸν πατριάρχην Λεόντιον, ὅστις κατ' ἐκεῖνο ἀκριβῶς τὸ ἔτος διεύθυνε τὴν ἐκκλησίαν.

Ὁ δὲ Νεόφυτος, ἐφ' ᾧ θανόντι ἐξεφώνησε τὸν ἐπιτάφιον ὁ Μιχαὴλ, ἦτο κατὰ τοὺς λόγους τοῦ ἱεράρχου τῶν Ἀθηνῶν παράδειγμα ἀρετῆς ἀξιομίμητον ἐν χρόνοις χαλεποῖς διαφθορᾶς καὶ κακίας. Καταγόμενος ἐξ Ἀθηνῶν (**262**,25-**263**,3) τὸ μὲν πρῶτον διέμενεν ἔν τινι μοναστηρίῳ (**263**,23), ἔνθα ἀπετελέσθη πρότυπον ἀρετῆς καὶ παιδείας, μάλιστα γραφικῆς (**265**,5 κ.ἑ.). Εἶτα δ' ἀπολιπὼν τὸ ἱερὸν φροντιστήριον καὶ μεταβὰς εἰς Ἀθήνας (**267**,13), ἔνθα ἔζησεν ἔτη πλεῖστα (**269**, 27), διετέλεσε καθ' ἅπαντα τὸν βίον σωφρονίζων διὰ τοῦ ἑαυτοῦ ὑποδείγματος τοὺς πολίτας (**270**,15 κ. ἑ.) ὡς πνευματικὸς πατὴρ καὶ ἐξομολογητὴς (**273**,4 κ.ἑ.), γινόμενος παντοειδῶς συναντιλήπτωρ τοῦ Μιχαὴλ καὶ οἱονεὶ ὑποποίμην τοῦ ἀγαθοῦ ποιμένος (**277**,1 κ.ἑ.). Ἀπολαύων δ' ἄκρας ὑγιείας (**261**,20) μέχρι γήρως βαθέος (**261**,14) ἀπέθανεν ἄνευ νόσου τὸν θάνατον τοῦ δικαίου (**277**,17).

Α'. 262,6. *Ἐπαφητέον* πρέπει νὰ διορθωθῇ εἰς τὸ ὀρθὸν *ἐπαφετέον*, καί τοι ἀμφότεροι οἱ βιβλιογράφοι ἔγραψαν κακῶς τὸ αὐτό.

Α'. 263,7. *Μοναστρόπους* ἐκάλουν πολλάκις οἱ Βυζαντῖνοι τοὺς μοναχούς· ἐν πολλοῖς δὲ κώδιξιν εὑρίσκομεν τὴν λέξιν ταύτην πρὸς τῷ ὀνόματι τοῦ βιβλιογράφου, ὅταν οὗτος εἶνε μοναχός, ἐν τέλει ἔνθα συνήθως σημειοῦται τὸ ὄνομα τοῦ γράψαντος.

Α'. 264,1. *Γήρᾳ*. Ἐν τῷ βαροκκικῷ κώδικι γέγραπται *γήρει*, ἣν δοτικὴν καὶ ἄλλοτε εὑρίσκομεν ἐν τοῖς κώδιξι τοῦ Ἀκο-

Digitized by Google

μινάτου. Ἀλλ' ἀποκατέστησα ἀπανταχοῦ τὸν τύπον *γήρᾳ* τὸν καὶ συνήθως ἀπαντώμενον παρ' Ἀκομινάτῳ. Τὸ δὲ *γήρει* ἔνθ' ἀπαντᾷ θεωρῶ προελθὸν μόνον παρὰ τῶν βιβλιογράφων, εἰς οὓς ἦτο πρόχειρος ὁ παρὰ τοῖς συγγραφεῦσι τῶν μέσων αἰώνων, ἰδίως τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς, οὐκ ἀσυνήθης οὗτος τύπος. Πρβλ. τὰ ὑπὸ Dindorf γεγραμμένα ἐν τῷ Θησαυρῷ τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης τοῦ Ἑρρίκου Στεφάνου (ἐν τέλει τῆς λ. *γῆρας*. Τῆς διδοτείου ἐκδόσεως τόμ. Β'. σ. 609) «Γήρει . . . et sic saepius apud medii aevi scriptores: unde librarii interdum intulerunt in scriptores antiquiores».

Α'. 268,13. *Ἄνευ γὰρ τοῦ τριχίνου καὶ τῆς ἐφημέρου τροφῆς οὐδὲν ὅ τι μὴ τρεῖς εἶχε χρυσοῦς, ταμιεύων εἰς τελευτήν.* Περὶ τῆς ἀκτημοσύνης ἐνίων τῶν συγχρόνων ἱεραρχῶν ἴδ. Σημ. σ. 445. Πρόσθες δ' εἰς ἐκείνους καὶ τὸν Θεσσαλονίκης Εὐστάθιον οὗ ἐξυμνεῖ τὸ ἀφιλοχρήματον ὁ Νέων Πατρῶν Εὐθύμιος (*Tafel*, De Thessalonica, σ. 398). *Χρυσοῦς* δ' ἐννοεῖται τὸ ἄλλως καλούμενον *ὑπέρπυρον*, ὅπερ οἱ Φράγκοι ἐκάλουν *βυζάντιον*. Ἡ δὲ ἀξία τοῦ ὑπερπύρου κατὰ ταύτην τὴν ἐποχὴν ἀναλογεῖ πρὸς φράγκα ἕνδεκα καὶ εἴκοσιν ἑκατοστὰ τῶν σημερινῶν χρόνων. Ἴδ. τὰ πορίσματα τῶν ἐρευνῶν τοῦ ἐμοῦ πατρὸς οἷα ἐκτίθενται παρὰ *Παπαρρηγοπούλῳ*, Ἱστορία τοῦ ἑλλ. ἔθνους τόμ. Ε'. σ. 991.

Α'. 270,26. *Ῥητίνην τὴν ἐν γάλακτι.* Πρόκειται περὶ ἰατρικῆς χρήσεως τούτου τοῦ κράματος, γνωστοῦ πάντως ὡς συνήθους παρὰ τοῖς Βυζαντίνοις.

Α'. 270,30. *Μαγίδα σύκων.* Εἶνε βρώσιμόν τι φύραμα σκευαστὸν ἐκ σύκων ὅπερ καὶ νῦν ἔτι κατασκευάζεται ἐν Κερκύρᾳ, ὅσον οἶδα, καλούμενον διὰ τοῦ αὐτοῦ ὀνόματος *συκομαΐδα*, ὅτως δὲ καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος. Ἐνταῦθα δὲ γίνεται λόγος περὶ τῆς συκομαγίδος ὡς θεραπευτικῆς τραυμάτων.

Α'. 272,18. *Ἐλάφου νεβρῷ.* Οὕτως ἔπρεπε νὰ διορθωθῇ προφανῶς τὸ ἐν τοῖς κώδιξιν ἀμφοτέροις ἐσφαλμένον *νεκρῷ*. Ἔστω δὲ καὶ τοῦτο δεῖγμα τῆς εὐχεροῦς ἐναλλαγῆς τῶν δύο γραμμάτων *β* καὶ *κ* ἐν τῇ μικρᾷ γραφῇ.

Digitized by Google

Α'. 274,4. *Ὦ γλῶσσα γλυκερωτέρα καὶ πολυωφελεστέρα πολλῷ ὑμηττίου μέλιτος. Τὸ μὲν γὰρ φάρυγγα γλυκαίνειν οἶδεν, ἡ δὲ ψυχῆς αἰσθητήρια, καὶ τὸ μὲν, ἕλκη θάκρυον, ὑγίειαν χαρίζεται σώμασιν, ἡ δὲ μετὰ γλυκύτητος καρδίας ἰᾶτο βρυούσας ἕλκεσιν.* Ἐν τοῖς κώδιξι φέρεται *τὸ μὲν ἕλκει δάκρυον* κτλ. Ταῦτα διώρθωσα εἰς *ἕλκη θάκρυον* ὀρθῶς, ὡς πέποιθα. Πρβλ. **162**,13 «*καὶ τὸ φύσει γλυκερὸν μέλι δακτηρὸν τοῖς ἡλκωμένοις καὶ νοσεροῖς σώμασι*» καὶ Στοβ. Ἀνθολ. ΙΓ'. 43 «ὡς τὸ μέλι δεῖ καὶ τὸν λόγον τοῦ φιλοσόφου τὸ γλυκὺ δηκτικὸν ἔχειν τῶν ἡλκωμένων».

Α'. 283, τίτλος. *Μονῳδία εἰς τὸν ἁγιώτατον Θεσσαλονίκης κῦρ Εὐστάθιον.* Ἡ μονῳδία αὕτη ἐγράφη ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ ἐπιφανοῦς τῆς Θεσσαλονίκης μητροπολίτου, ἄρα βραχὺν χρόνον μετὰ τὴν τούτου τελευτήν. Τὸ ἔτος τοῦ θανάτου τοῦ Εὐσταθίου δὲν εἶνε ἀκριβῶς γνωστόν. Ὁ μὲν *Nicolai* (Griechische Literaturgeschichte, Τόμ. Γ'. σ. 167) περιορίζεται εἰς γενικὴν ἔκφρασιν ὅτι ἀπέθανε μετὰ τὸ 1185, ὅτε ἐγένετο ἡ ἅλωσις τῆς Θεσσαλονίκης. Κατὰ δὲ τὸν Φαβρίκιον (Bibliotheca Graeca ἔκδ. Harles. Τόμ. ΙΑ', σ. 282) ἔζη ἔτι περὶ τὸ 1194. Ὁ Tafel ὁρίζει ὡς ἔτος τῆς τελευτῆς τοῦ Εὐσταθίου τὸ αὐτὸ 1194 (De Thessalonica, σ. 368 ἐν πρβλ. πρὸς 353). Τέλος δ' ὁ μὲν Κωνσταντῖνος ὁ ἐξ Οἰκονόμων λέγει ὅτι ὁ Εὐστάθιος ἐτελεύτα περὶ τὸ 1196 (ἔνθ. ἀν. σ. 778), ὁ δὲ Ἀσώπιος (Ἱστορ. Ἑλλήνων ποιητῶν καὶ συγγραφέων σ. 684 καὶ 687), Παπαρρηγόπουλος (Ἱστορ. ἑλλ. ἔθνους. Δ'. σ. 694) καὶ Ἀριστάρχης (ἔνθ. ἀν. σ. 69) ἀποδέχονται τὸ ἔτος 1198.

Πρὸς ἀκριβῆ ὁρισμὸν τοῦ ἔτους καθ' ὃ ἀπέθανεν ὁ Εὐστάθιος δυνάμεθα ἡμεῖς νὰ συνδέσωμεν μετὰ τῶν ἤδη μεμαρτυρημένων γεγονότων τὰ ἐκ τῆς θέσεως ἣν κατέχει ἡ εἰς αὐτὸν μονῳδία τοῦ Μιχαὴλ ἐν τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι συμπεράσματα. Καὶ δὴ ἐξετάζοντες πρῶτον τὰς ἀνωτέρω σημειωθείσας χρονολογίας εὑρίσκομεν ὅτι ἡ μὲν τελευταία τούτων, ἡ τοῦ ἔτους 1198, ἐπ' οὐδεμιᾶς στηρίζεται μαρτυρίας, προῆλθε δ' ἐξ εἰκαίου συμπερασμοῦ. Ἡ δὲ παρ' Οἰκονόμῳ χρονολογία 1196 στηρίζεται εἰς μόνην τὴν παρ' αὐτῷ μνημονευομένην ἐκφώνησιν λόγου τινὸς *εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς ἰνδίκτου* ἐν ἔτει ἀπὸ κτίσεως κόσμου 6703, ἤτοι κατὰ τὸν Οἰκονόμον τῷ 1196. Ἀλλ' ἀφ' ἑνὸς μὲν τὸ ἔτος 6703, ἐν ἀρχῇ μάλιστα

Digitized by Google

τῆς ἰνδίκτου, ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ 1195, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὁ λόγος οὗτος φαίνεται πάντως ὢν ὁ αὐτὸς καὶ ὁ ἐκφωνηθεὶς «εἰς τοὺς ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου Δημητρίου τοῦ Μυροβλύτου εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς ἰνδίκτου ἔτ. 7702» (*Fabricii*, bibl. Graeca. Τόμ.ΙΑ'. σ. 283.—*Miller*, Catalogue σ. 522). Κατὰ ταῦτα οὐδ' ἡ μαρτυρία αὕτη, ὅτι ὁ Εὐστάθιος ἔζη καὶ ἐξεφώνει λόγον τῷ 1196, ὑφίσταται. Ἀπέθανεν ἄρα πιθανῶς πρὸ τοῦ 1196. Καὶ ὅτι μὲν τῷ 1194 εὑρίσκετο ἔτι ἐν τοῖς ζῶσιν ἀπέδειξεν ὁ Tafel, ὀρθῶς χρώμενος τῇ ἐκ τοῦ ἀνωτέρω μνημονευθέντος λόγου χρονολογικῇ σημειώσει. Συνδυάζοντες δὲ τὰ ἐκ τῆς θέσεως ἣν κατέχει ἡ μονῳδία ἐν τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι πορίσματα πρὸς τἀνωτέρω ῥηθέντα πειθόμεθα ὅτι ὁ Εὐστάθιος ἀπέθανε μεταξὺ τοῦ Σεπτεμβρίου 1194, ὅτε ἐξεφώνησε τὸν ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἁγίου Δημητρίου λόγον, καὶ τῶν πρώτων μηνῶν τοῦ 1195. Τοῦτο ἀποδεικνύεται ἐκ τῆς χρονολογίας τῆς ἀμέσως τῇ μονῳδίᾳ ἑπομένης ἐν τῷ κώδικι ἐπιστολῆς πρὸς τὸν μέγαν λογοθέτην Βελισσαριώτην, ἐν ᾗ λέγονται καὶ τὰ ἑξῆς «τριςκαιδέκατον ἐνιαυτὸν ἤδη ἀνύω παροικῶν ἐν Ἀθήναις» (**Β'. 88**, 25). Τοῦ Ἀκομινάτου ἐλθόντος εἰς Ἀθήνας, ὡς ἀπεδείχθη ἐν τῇ Εἰσαγωγῇ, ἀρχομένου τοῦ 1182, ἡ μὲν ἐπιστολὴ αὕτη γραφεῖσα μετὰ πάροδον τριςκαίδεκα ἐνιαυτῶν ἀπεστάλη τῷ 1195, ὁ δὲ θάνατος τοῦ Εὐσταθίου, ἐφ' ᾧ συνετάχθη ἡ πρὸ ταύτης ἐν τῷ κώδικι ἐγγεγραμμένη μονῳδία, ἐπῆλθεν ὀλίγῳ μὲν πρὸ τῆς ἐπιστολῆς, βραχὺν δὲ χρόνον μετὰ τὴν ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς ἰνδίκτου τοῦ 1194 ἐκφωνηθεῖσαν ὁμιλίαν.

Α'. 285, 15. *Δικαιότερος γὰρ ὁ μέγας Εὐστάθιος τῇ βασιλείῳ κλήσει σεμνύνεσθαι ἢ περ ἐκεῖνος ὁ ἀττικὸς σοφιστής.* Πικρὰ μὲν τῷ Λουκιανῷ (Ῥητόρ. διδάσκ. 11) γίνεται λόγος εἰρωνικῶς περί τινος *βασιλέως ἐν τοῖς λόγοις*, ὁ δὲ Διογένης ὁ Λαέρτιος ἀναφέρει ἐν τῷ βίῳ τοῦ Ἐπικούρου (X, 25) ἀττικόν τινα φιλόσοφον Ἀπολλόδωρον, ἐπικαλούμενον *κηποτύραννον*, ἐπειδὴ κατὰ τὴν ἑρμηνείαν τοῦ Gassendi ἐν τῇ συγγραφῇ Syntagma philosophiae Epicuri «sic in hortis Epicuri regnaret, quemadmodum in judiciis regnasse Demosthenes dictus est». Κατὰ τὸν Ellissen (Michael Akominatos, σ. 74, σημ. 61) ὁ Μιχαὴλ ἐννοεῖ ἐνταῦθα τοῦτον τὸν Ἀπολλόδωρον, οὗ θεωρεῖ βασιλεύτερον τὸν Εὐστάθιον.

www.libtool.com.cn

Digitized by Google

Α'. 285,21. *Ἦ γε μὴν εὐδαίμων χθὲς δι' ἐκεῖνον Θεσσαλονίκη καὶ νῦν οὐκ εὐδαίμων ἐκείνου χήρα.* Ἀμφιβολίαι ὑπάρχουσι περὶ τοῦ ἔτους καθ' ὃ ὁ Εὐστάθιος ἀνῆλθεν εἰς τὸν μητροπολιτικὸν τῆς Θεσσαλονίκης θρόνον μετὰ τὰ ἀξιώματα ὧν ἔτυχε παρὰ τοῦ βασιλέως Μανουὴλ καὶ τῶν πατριαρχῶν, χρηματίσας διάκονος τῆς Ἁγίας Σοφίας, μαΐστωρ τῶν ῥητόρων, ἐπὶ τῶν δεήσεων, θεματικὸς καὶ τέλος ἐκλεχθεὶς ὑποψήφιος τῆς μητροπόλεως Μύρων τῆς Λυκίας. Ἀλλὰ πρὸ τῆς χειροτονίας χηρεύσαντος τοῦ θρόνου τῆς Θεσσαλονίκης ἐχειροτονήθη αὐτόθι μητροπολίτης. Ἐγένετο δὲ ἡ χειροτονία κατὰ μὲν τὸν Tafel (De Thessalonica, σ. 434) τῷ 1175 ἢ 1176, κατὰ δὲ τὸν Ἀριστάρχην (ἔνθ' ἀν. σ. 63) τῷ 1177 ἐπὶ τοῦ πατριάρχου Χαρίτωνος. Ὁ Ἀσώπιος κυμαίνεται μεταξὺ τοῦ ἔτους 1160 καὶ τοῦ 1169 (ἔνθ. ἀν. σ. 686 - 687). Τέλος δὲ ὁ Nicolai (ἔνθ. ἀν. σ. 167) γράφει συγκεχυμένα τινὰ καὶ ὅλως ἀνακριβῆ λέγων «seit 1160 Erzbischof von Thessalonich und 1174 (†175) für die gleiche Würde von Myra in Lykien designirt».

Α'. 285,27. *Κίονα κατὰ Πίνδαρον ἀστραβῆ.* Τῆς πινδαρικῆς ταύτης φράσεως (Ὀλυμπ. Β'. 82) καὶ ἄλλοτε ποιεῖται χρῆσιν ὁ Μιχαήλ. Ἰδ. **Β'. 92**,22 *φιλίας ἀστραβὴς κίων κατὰ τὸν σὸν Πίνδαρον.* Οὐ μόνον δ' οὗτος, ἀλλὰ καὶ ὁ Εὐστάθιος (Opuscula 276,87. Πρβλ. *στύλος ὀρθότητος ἀστραβὴς* 25,6) καὶ Θεόδουλος ὁ Μάγιστρος (*Boissonade*, Anecd. Graeca. Τόμ. Β'. σ. 284) καὶ καθόλου οἱ Βυζαντῖνοι, ὡς παρατηρεῖ ὀρθῶς ὁ Boissonnade (ἔνθ' ἀν.)

Α'. 286,2. *Ὡς ἂν εἰ κατ' ἄκρας ἐάλω καὶ τοῦτο δεύτερον ἐκπεπόρθηται.* Ὁ Μιχαὴλ θεωρεῖ τὸν θάνατον τοῦ Εὐσταθίου οὕτω δεινὸν διὰ τὴν Θεσσαλονίκην ὡσεὶ δευτέραν τινὰ ἅλωσιν μετὰ τὴν ὑπὸ τῶν Νορμαννῶν τῷ 1185. Ἀναλόγως ἐκφράζεται ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ Εὐσταθίου καὶ ὁ Νέων Πατρῶν Εὐθύμιος ἐν τῇ Μονῳδίᾳ αὐτοῦ (Παρὰ *Tafel*, de Thessalonica, σ. 395, § 3).

Α'. 286,7. *Τοῦ πολιούχου ταύτης ἐκείνου περιόντος καὶ πλείστην ὅσην καὶ δυσαντιβλεπτον τοῖς πολιορκηταῖς προβαλλομένου τὴν ἐκ τῆς ἀρετῆς αἰδῶ* κτλ. Ἀληθῶς δι' ὧν ἔπραξέ τε καὶ εἶπε καὶ ἔγραψεν ὁ Εὐστάθιος περὶ τῆς πολιορκίας καὶ

www.fibtool.com.cn

Digitized by Google

ἀλώσεως τῆς Θεσσαλονίκης ἀνεφάνη οἷόν τις πολιοῦχος αὐτῆς, ἐπεσπώμενος ἀμέριστον τὸν ἔπαινον τῆς ἱστορίας. Ἴδ. καὶ Νικήτ. 399,14-401,12. Εὐστάθ. 299,29 κ.ἑ.

www.libtool.com.cn

Α'.286,18 κ.ἑ. *Ἀλλὰ καὶ ὃν ἱδρῶτι πολλῷ συνελέξατο παρ' αὐτῇ* (Κωνσταντινουπόλει) *πλοῦτον σοφίας, τούτου μεταδοὺς ἀφθόνως τοῖς φιλοπόνοις* κτλ. Πρὸς τοὺς μακροὺς καὶ δικαίους ἐπαίνους ὧν ἀξιοῖ ὁ Μιχαὴλ τὴν παντοειδῆ τοῦ Εὐσταθίου παιδείαν, τήν τε ἐκκλησιαστικὴν καὶ τὴν θύραθεν, παράκλησις καὶ τὰ τοῦ Εὐθυμίου Νέων Ἑκτρῶν (*Tafel*, de Thessalonica, σ.399) «Ἀκμάζοντα μὲν γὰρ εἶχέ τε ἡ τῶν λόγων πόλις, ἡ Κωνσταντίνου, καὶ ἡ φιλολόγος νεολαία πᾶσα περὶ αὐτόν, καὶ ἦν μουσεῖον ἄντικρυς τὸ δωμάτιον, ἄλλη τις Ἀκαδημία καὶ Στοὰ καὶ Περίπατος κτλ.» Περὶ δὲ τῆς παιδείας καὶ τῶν συγγραφῶν τοῦ Εὐσταθίου καθόλου ἀναγνωστέον τὰς συγγραφὰς τοῦ *Fabricius*, Bibliotheca Graeca ἔκδ. Harles τόμ. ΙΑ'. σ. 282 κ.ἑ.— *Κωνσταντίνου τοῦ ἐξ Οἰκονόμων* ἐν τῷ Περὶ τῶν Ο' Ἑρμηνευτῶν τῆς παλαιᾶς θείας Γραφῆς. Τόμ. Δ'. σ. 778 κ.ἑ. — *Κωνστ.* Ἀσωπίου ἐν Ἱστορίᾳ Ἑλλήνων ποιητῶν καὶ συγγραφέων σ. 683-709—*Nicolai*, Griechische Literaturgeschichte Τόμ. Γ'. σ. 167 κ.ἑ. — *Σ.* Ἀριστάρχου ἐν τῷ περιοδικῷ τοῦ Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου Κωνσταντινουπόλεως Τόμ. Δ'. σ. 58-69.

Α'.287,22 κ.ἑ. *Οὐ γὰρ τῆς ἐν χεροὶν βίβλου μόνης τὸν νοῦν ἀνέπτυσσες ἐν ταῖς ὁσημέραι συναναγνώσεσιν . . . ἀλλά γε καὶ τῶν ἄλλων πολλὰ ξυνεφόρεις παραμιγνὺς* κτλ. Ἐκ τούτων μανθάνομεν, ὅτι ὁ Εὐστάθιος ὑπῆρχεν ἐν τῇ διδασκαλίᾳ οἷον γνωρίζομεν αὐτὸν καὶ ἐκ τῶν συγγραφῶν αὐτοῦ, πολλάκις σκορπίζοντα διὰ παρεκβάσεων ἐκ πλήρων θυλάκων τῆς πολλῆς αὐτοῦ σοφίας τὸν πλοῦτον.

Α'.288,5. *Τῶν γὰρ ὁμιλητῶν ἐκείνου τὸν κύκλον ἀναπληρῶν καὶ αὐτός, φιλοτιμότερον ἐφιλοφρονούμην παρ' αὐτῷ.* Ὁ Μιχαὴλ οὐ μόνον μαθητὴς ὑπῆρξε τοῦ Εὐσταθίου, ἀλλὰ καὶ σύνοικος, ὡς αὐτὸς μαρτυρεῖ (**Β'.** 7,10). Αἱ δὲ συγγραφαὶ αὐτοῦ τε καὶ τοῦ ἀδελφοῦ Νικήτα δεικνύουσι προφανῶς τὰ ἴχνη τῆς ἐπὶ τὸ

Digitized by Google

πνεῦμα καὶ τὴν γλῶσσαν αὐτῶν προφανοῦς ἐπιδράσεως τοῦ σοφοῦ διδασκάλου. Ἔπιθι περὶ τούτων τὴν Εἰσαγωγήν.

www.libtool.com.cn

Α'. 290,7. *Ὑποσέμνῳ δὲ κεκραμένων ἀστειοσύνῃ, καὶ κατὰ τὴν ἀποστολικὴν ὑποθήκην θείῳ παρηρτυμένων* (κατὰ τυπογραφικὸν λάθος ἐγράφη ἐν τῇ ἐμῇ ἐκδόσει *παρηρτημένην*) *ἅλατι.* Ὅτι καὶ ὁ λόγος τοῦ Εὐσταθίου ἦτο τοιοῦτός τις εἶον περιγράφει αὐτὸν ὁ Μιχαὴλ, ἀγχίνους καὶ ἀστεῖος, καταφαίνεται ἰδιαζόντως ἔκ τινων συγγραφῶν αὐτοῦ, μάλιστα τῆς προλαλιᾶς «πρὸς τὸν βαρέως ἀκούοντα εἴπερ ἱερωμένος ὢν καλεῖται παπᾶς» (Opuscula σ. 37 κ.ἑ.), τοῦ Διαλόγου μεταξὺ Θεοφίλου καὶ Ἱεροκλέους (αὐτ. σ. 141 κ.ἑ.), καὶ τῆς *ἠθοποιίας* αὐτοῦ «Οἵους ἂν εἶπε λόγους ὁ μοναχὸς Νεόφυτος ὁ Μωκησσοῦ ὅτε τῇ ἐπαύριον μετὰ θάνατον τοῦ πολλὰ εὐεργετήσαντος αὐτὸν ἁγιωτάτου πατριάρχου κυρ. Μιχαὴλ τοῦ Ἀγχιάλου, λουόμενος ἀφῃρέθη ἐξ ἀποστολῆς τοῦ μεγάλου οἰκονόμου τοῦ Παντεχνῆ τὸ ἔξω στρῶμα καὶ τὰ ἱμάτια καὶ τὰ λοιπὰ τὰ ἀστεῖως αὐτίκα δοθέντα πτωχοῖς» (Opuscula, σ. 328-332. — *Miller*, Catalogue σ. 206, f. 196,v). Ἰδίως δ' ἐπιφανῆ δείγματα τῆς σεμνῆς τοῦ ἱεράρχου φαιδρότητες παρέχουσί τινες τῶν παρὰ Tafel ἐκδοθεισῶν ἐπιστολῶν αὐτοῦ (αὐτ. σ. 308 κ.ἑ.).

Α'. 291,2. *Ῥητορικῶς διεπύρσευε.* Ταῦτα σημαίνουσιν οὐ μόνον τὴν ἐκφώνησιν λόγων ὑπὸ τοῦ Εὐσταθίου, ἀλλὰ καὶ τὴν θεωρητικὴν διατριβὴν αὐτοῦ περὶ τὴν ῥητορικὴν, ἣν ἐζήτει διὰ παντὸς μέσου ἀνορθώσῃ (**291,19** κ.ἑ.) καίπερ μετριοφρόνως καλῶν ἑαυτὸν *ῥαβδίον τὰ εἰς* ῥητορείαν (Εὐσταθ. 348,80). Καὶ περὶ μὲν τῶν ῥητορικῶν αὐτοῦ συγγραμμάτων, ἤτοι τῶν Ἐξηγήσεων εἰς τὰς Στάσεις τοῦ Ἑρμογένους, τῶν Κατηγορικῶν καὶ τῆς Μεθόδου, ὧν ἀπολεσθέντων εἶνε γνωστοὶ μόνον οἱ τίτλοι ἴδ. Tafel (De Thessalonica, σ. 376 ἐν σημ.) καὶ *Ἀριστάρχην* (ἔνθ. ἀν. σ. 61). Τῶν δὲ παντοειδῶν αὐτοῦ λόγων τινὲς μὲν ἐξεδόθησαν ἤδη ὑπὸ τοῦ Tafel (Eustathii metropolitae Thessalonicensis Opuscula . . . e codicibus mss. basileensi, parisinis, veneto. Francofurti ad Moenum. 1832), ἄλλοι δ' ἀπόκεινται ἀνέκδοτοι ἐν τῷ ἐσκουριαλείῳ κώδικι Y-II-10 (*Miller*, Catalogue σ. 201,202,203,205,206,213,216) καὶ εἶνε εὐχῆς ἔργον νὰ ἐκδοθῶσί ποτε.

Digitized by Google

A'. 291,8. *Ἄιιδε μὲν γὰρ κλέα βασιλέων μεγαλουργῶν καὶ ὑψιθρόνων πατριαρχῶν.* Πρὸς μὲν βασιλεῖς ἀπευθύνονται οἱ λόγοι αὐτοῦ πρὸς Μανουὴλ τὸν Κομνηνόν, ὅτε ἦν ἔτι τῆς ἁγιωτάτης τῶν Μύρων ἐκκλησίας ὑποψήφιος (*Miller*, Catalogue σ. 203, f. 60,v. Ἐξεδόθη δὲ ὑπὸ *Tafel*, De Thessalonica, σ. 401 - 432), ὁ πρὸς Μανουὴλ ὡς ἀπὸ τῆς πόλεως, ὅτε αὐτὴν αὐχμὸς ἐπίεζεν (*Tafel*, De Thessalonica, σ. 433-439), οἱ εἰς τὸν αὐτὸν αὐτοκράτορα ἀνέκδοτοι (*Miller*, ἔνθ. ἀν. σ. 203,f.67,v. - σ. 205, f. 147,r), ὁ εἰς τὸν Μανουὴλ ἐπιτάφιος (Opuscula, σ. 196 214), ὁ πρὸς Ἰσακάκιον τὸν Ἄγγελον ἐν Φιλιππουπόλει (Opuscula, σ. 41-45), ὁ ἐκφωνηθεὶς ἐπὶ τῇ ἐκ Φραγκίας ἐλεύσει τῆς βασιλίσσης νύμφης εἰς τὴν μεγαλόπολιν (*Miller*, ἐνθ. ἀν. σ. 203, f. 72, v), ὁ ἐπὶ τοῖς θεωρικοῖς δημοτελέσι τραπεζώμασιν ὅτε οἱ τῶν βασιλικῶν παίδων ἐτελοῦντο γάμοι (*Miller*, ἔνθ. ἀν. σ. 213, f. 366, r). Πατριαρχικοὶ δ' εἶνε οἱ πρὸς τὸν πατριάρχην Μιχαὴλ τὸν Ἀγχιάλου ἀνέκδοτοι σωζόμενοι ἐν τῇ ἐσκουριαλείῳ βιβλιοθήκῃ (*Miller*, ἔνθ. ἀν. σ. 206, f. 157, r καὶ 164,v).

A'. 294,10. *Δυοῖν ἠπείροιν ἀμφήριστος γέγονεν.* Ἐννοεῖ τὴν Εὐρώπην, διὰ τὴν ἐν Θεσσαλονίκῃ ἐγκατάστασιν τοῦ Εὐσταθίου ὡς μητροπολίτου, καὶ τὴν Ἀσίαν, ἐπειδὴ, ὡς ἤδη εἴπομεν, πρὸ τῆς αὐτόσε μεταβάσεως ἦτο ὑποψήφιος μητροπολίτης Μύρων τῆς Λυκίας, ὡς διάδοχος τοῦ Χριστοφόρου (*Lequien*, Oriens christianus. Τόμ. A'. 970). Ἀλλὰ πρὶν ἢ χειροτονηθῇ ἐκλήθη εἰς τὸν ἐν τῷ μεταξὺ χηρεύσαντα θρόνον τῆς Θεσσαλονίκης. Ἴδ. **294**, 15-**295**,4. Πρβλ. *Ἀριστάρχην*, ἔνθ. ἀν. σ. 63.

A'. 295,3. *Πατρικῶν μύρων ἀπόζουσα ἤδιον.* Ἂς προσέξῃ ὁ ἀναγνώστης εἰς τὸ διὰ τῆς λέξεως *μύρων* ἐπιζητούμενον λογοπαίγνιον, τοῦ λόγου ὄντος περὶ τῆς πόλεως Μύρων.

A'. 295,4. *Ἡ δ' αὖ πάλιν, ἅτε μετὰ τὴν βασιλίδα πόλιν πρώτη δυσμάθεν ἀνισχουσα παντευδαίμων καὶ ὀσφραδίοις μαρτυρικοῖς ἀντιπνέουσα.* Ἀληθῆ ταῦτα λεγόμενα περὶ τῆς Θεσσαλονίκης, ἥτις πράγματι δύναται νὰ κληθῇ ἄνευ ὑπερβολῆς δευτερεύουσα πόλις τοῦ βυζαντιακοῦ κράτους διὰ τὸν πλοῦτον αὐτῆς

Digitized by Google

καὶ τὴν ἐμπορίαν. Περὶ δὲ τῆς σημασίας τῆς πόλεως κατὰ τοὺς μέσους αἰῶνας ἴδ. *Tafel*, De Thessalonica, σ. 30 κ.ἑ. 41 κ.ἑ. — Καλεῖ δὲ ταύτην *ὀσφραδίοις μαρτυρικοῖς ἀντιπρέουσαν* διὰ τὸ κοσμοῦν ταύτην σῶμα Δημητρίου τοῦ μυροβλύτου, οὗ ὑπῆρχεν ἐν τῇ πόλει καὶ περίπυστος ναὸς καὶ πρὸς ὃν σώζεται ἴδιος ἐγκωμιαστικὸς λόγος τοῦ Εὐσταθίου (Opuscula, σ. 167-182). Ἐμαρτύρησε δ' ὁ μάρτυς Δημήτριος ἐν Θεσσαλονίκῃ ἀρχομένου τοῦ τετάρτου αἰῶνος. Ἴδ. Acta Sanctorum Ὀκτωβρίου Δ'. σ. 96 κ.ἑ. καὶ ἰδίως *Tafel*, De Thessalonica, σ. XLI κ.ἑ.

Α'. 295, 28. *Εἴτε τις φορολογικὸς ἦν λέων καὶ ἔγκατα πάντα λαφύσσων εἴτε δυνάστης ἐνδαπὸς ποικίλῃ πορνρίᾳ στικτὸς ὡσεὶ πάρδαλις, εἴτε λύκος ἅρπαξ τῷ ποιμνίῳ ἐμπίπτων καὶ λυμαινόμενος.* Ἀναφέρονται ταῦτα εἰς τὰς δραστηρίας ἐνεργείας τοῦ Εὐσταθίου κατὰ τῶν φορολόγων, τοῦ ἄρχοντος τῆς πάλεως Δαυὶδ καὶ τῶν τὴν Θεσσαλονίκην πολιορκησάντων Νορμαννῶν. Περὶ φορολόγων ἴδ. καὶ **300**, 23.

Α'. 296, 27. *Ἀλλὰ καὶ ἐπιπλῆξαι παιδευτικῶς ἐμβριθέστατος.* Ἀπόδειξις τούτου ἔστω πλὴν ἄλλων ἔργων τοῦ Μιχαὴλ μάλιστα ὁ Περὶ ὑποκρίσεως λόγος (Opuscula, σ. 88-98) καὶ ἡ Ἐπίσκεψις βίου μοναχικοῦ ἐπὶ διορθώσει τῶν περὶ αὐτὸν (Opuscula, σ. 214-267), ἔργον προελθὸν ἐκ σπουδαίας τάσεως πρὸς ἀναμόρφωσιν τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων, ἣν ἐξετίμησε δεόντως ὁ δεινὸς θεολόγος Neander (Charakteristik des Eustathius von Thessalonich in seiner reformatorischen Richtung ἐν ταῖς Abhandlungen der Berliner Akademie der Wissenschaften. 1841. σ. 67-79).

Α'. 299, 8. *Ὢ οἷον λειμῶνα χαρίτων θάνατος ἐπιστρατεύσας ἐδήωσεν, οὗ καὶ σικελικὸς πόλεμος . . . ἐφείσατο.* Καὶ ὁ Νέων Πατρῶν Εὐθύμιος ἀποκαλεῖ τὸν Εὐστάθιον *παράδεισον* καὶ *λειμῶνα* (*Tafel*, De Thessalonica, σ. 397). Γνωσταὶ δ' εἶνε αἱ τύχαι τοῦ Εὐσταθίου κατὰ τὴν ἅλωσιν τῆς πόλεως ὑπὸ τῶν Νορμαννῶν τῷ 1185. Συλληφθεὶς ὑπὸ τοῦ πειρατοῦ Σιφάντου καὶ ἀναγκασθεὶς νὰ ἐπιβῇ ἱππαριδίου καὶ μονονοὺ νὰ διέλθῃ ἐπὶ τῶν ἀνὰ τὴν λεωφόρον κατεστρωμένων πτωμάτων, ἦλθε εἴς τι πλοῖον, ἔνθα ἀπη-

www.libtool.com.cn

Digitized by Google

τοῦντο παρ' αὐτοῦ λύτρα τεσσάρων χιλιάδων χρυσίνων ὑπὸ τῶν νομιζόντων μεγίστας τὰς προσόδους αὐτοῦ. Μόλις δέ που ἐσώθη μαλάξας διὰ τῶν λόγων αὐτοῦ τὸν Γελιέλμον, πρὸς ὃν μετηνέχθη τὴν ὑστεραίαν, ἀφ' οὗ ὅμως διήγαγεν ἀρκετὰς ἡμέρας ἐν παντοίαις στερήσεσι μετὰ τῶν συναιχμαλώτων (Εὐσταθ. 294,28-295,70).

A'. 301,28 κ.ἑ. *Ἐλελήθεις ὕπνῳ ὕπνον ἐπισυνάψας, τῷ διακοπτομένῳ ἐγρηγόρσει τὸν συνεχῆ* κτλ. Περὶ τοῦ ἔτους τοῦ θανάτου τοῦ Εὐσταθίου ἴδ. Σημ. σ. 502. Οἱανδήποτε δὲ χρονολογίαν καὶ ἂν δεχθῶμεν, ὁ Εὐστάθιος ἀπέθανεν ὑπέργηρως, κοσμήσας τὸν θρόνον τῆς Θεσσαλονίκης ἐπὶ δύο περίπου ἐτῶν δεκάδας. Ὡς δ' ἐντεῦθεν φαίνεται, ὁ θάνατος αὐτοῦ προῆλθεν ἡσύχως ἐκ γήρως. Πρβλ. καὶ **303**,20.

A'. 305,6. *Δέχοιο τήνδε ὧν σπένδω σοι δακρύων χοήν, οὐκ ἐπὶ τῷ πολυόλβῳ καὶ πολυκλαύτῳ σῷ κεχυμένην τύμβῳ, ὅτι μηδὲ περιπτύξασθαί τοῦτον ἔνεστί μοι καί τινα παραψυχὴν ἐκεῖθεν ἀρύσασθαι.* Ἐντεῦθεν καταδεικνύεται ὅτι ἡ μονῳδία αὕτη δὲν εἶνε ἐπιτάφιος, οὐδ' ἐξεφωνήθη ἐν Θεσσαλονίκῃ ὡς ἡ τοῦ Εὐθυμίου Νέων Πατρῶν ἡ δημοσιευθεῖσα παρὰ τοῦ Tafel (De Thessalonica, σ. 394-400). Ἀλλ' οὐδ' ἐν Κωνσταντινουπόλει, τῇ πατρίδι τοῦ Εὐσταθίου, ἐξεφωνήθη οὗτος ὁ λόγος τοῦ Μιχαήλ, ὡς γράφει σφαλλόμενος ὁ Ἀριστάρχης (ἔνθ' ἀν. σ. 69). Οὐδ' ἀπηγγέλθη δέ που τὸ παρ' ἅπαν, ἀλλὰ μόνον ἐγράφη εἰς ἐγκώμιον τοῦ θανόντος πολυθρηνήτου φίλου.

A'. 305,13. *Ἀντεπιστέλλοντες ἀλλήλοις.* Τοῦ Μιχαὴλ ἐσώθησαν ἓξ ἐπιστολαὶ πρὸς τὸν Εὐστάθιον, αἱ μὲν τέσσαρες γραφεῖσαι ἐκ Κωνσταντινουπόλεως (**B'. 2. 5 8. 10**), αἱ δὲ δύο τελευταῖαι ἐξ Ἀθηνῶν (**B'. 22. 59**), ὅτε ἤδη ὁ Ἀκομινάτος διέτριβεν αὐτόθι ὡς μητροπολίτης. Πάντως δ' ἐπέστελλε καὶ ὁ Εὐστάθιος πρὸς τὸν Μιχαήλ, ὡς φαίνεται καὶ ἐκ τούτου τοῦ χωρίου καὶ ἐκ τῶν πρὸς αὐτὸν ἐπιστολῶν τοῦ Ἀθηνῶν, ἀλλ' αἱ ἐπιστολαὶ αὗται δὲν περιεσώθησαν, οὐδ' ἀνευρίσκονται ἐν τοῖς ὑπὸ Tafel δημοσιευθεῖσι γράμμασι τοῦ μητροπολίτου Θεσσαλονίκης (Opuscula, σ. 308-361).

Digitized by Google

Α'.307, τίτλος. *Ὑπομνηστικὸν εἰς τὸν βασιλέα κύριον Ἀλέξιον τὸν Κομνηνόν.* Ἐκδίδων τὸ πρῶτον τὸ Ὑπομνηστικὸν τοῦτο ὁ Tafel ἠθέλησε μὲν νὰ ὁρίσῃ καὶ τὸν χρόνον καθ' ὃν ἐγράφη, ἀλλ' ὅμως ἀφῆκεν ἀόριστον, ἐκφράσας μόνον τὴν εἰκασίαν, ὅτι ἐπειδὴ ἐν τῷ Ὑπομνηστικῷ ἀναφέρεται ὁ Σγουρὸς, τοῦτο ἀπεστάλη οὐχὶ εἰς Ἀλέξιον τὸν Β', ἀλλ' ἢ εἰς Ἀλέξιον Γ'. τὸν τοῦ Ἰσαακίου ἀδελφὸν ἢ εἰς Ἀλέξιον τὸν υἱὸν τοῦ Ἰσαακίου ἢ εἰς τὸν Ἀλέξιον Μούρτζουφλον, οὗ βασιλεύοντος ἑάλω τὸ Βυζάντιον ὑπὸ τῶν Λατίνων (De Thessalonica, σ. 458-459). Ἀκριβέστερον δ' ὥρισε τὸν χρόνον ὁ Ellissen (Michael Akominatos, σ. 116), ὀρθῶς παρατηρήσας ὅτι ὁ Ἀλέξιος Κομνηνὸς εἰς ὃν ἀπεστάλη τὸ Ὑπομνηστικὸν οὐδεὶς δύναται νὰ εἶνε ἄλλος ἢ Ἀλέξιος Γ'. ὁ ἐκ τοῦ οἴκου τῶν Ἀγγέλων, ὅστις μετὰ τὴν ἐκθρόνισιν τοῦ ἀδελφοῦ Ἰσαακίου βασιλεὺς γενόμενος τῷ 1195 «τὴν ἀγγελωνυμίαν παρωσάμενος Κομνηνὸς ἐπελέγετο, εἴτε τὸ ἐπώνυμον ἀδοξῶν οἷα ὑφιζάνον πρὸς τὸ κομνηνικὸν κλέϊσμα, εἴτε συναφαντῶν τῷ ὁμαίμονι καὶ τὴν ἐκείνου ἐπίκλησιν» (Νικήτ. 605,8). Ὅτι δὲ πρὸς Ἀλέξιον τὸν Γ', καὶ δὴ κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς αὐτοῦ ἀναβάσεως εἰς τὸν θρόνον, ἐγράφη παρὰ τοῦ Ἀκομινάτου ὡς ἀπὸ τῶν Ἀθηναίων τὸ ὑπομνηστικὸν γράμμα τοῦτο ἀποδεικνύει καὶ ἡ θέσις αὐτοῦ ἐν τῷ κώδικι καὶ αἱ περὶ αὐτὸ ἐγγεγραμμέναι ἐπιστολαί. Ἕπεται δῆλα δὴ ἀμέσως μετὰ τὴν εἰς τὸν Εὐστάθιον μονῳδίαν καὶ τὴν τῷ 1195 γραφεῖσαν πρὸς τὸν μέγαν Βελισσαριώτην ἐπιστολὴν, περὶ ἧς καὶ ἀνωτέρω (Σημ. σ. 503) ἐγένετο λόγος. Ἀλλ' ὅτι δὲν ἐγράφη τὸ Ὑπομνηστικὸν ἐπὶ Ἀλεξίου Δ'. τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἰσαακίου, οὐδ' ἐπὶ Μουρτζούφλου, ἀποδεικνύεται ἐκ τῆς ἐν ταῖς ἀμέσως ἑπομέναις τῷ Ὑπομνηστικῷ ἐπιστολαῖς κατατάξεως μιᾶς ἀπολείσης πρὸς τὸν πατριάρχην Γρηγόριον τὸν Ξιφιλῖνον, ὅστις ἀπέθανεν ἤδη τῷ 1198. Ἐστάλη ἄρα τὸ Ὑπομνηστικὸν κατὰ τὰ τρία πρῶτα ἔτη τῆς βασιλείας τοῦ Ἀλεξίου Γ'. Δυνάμεθα δὲ καὶ ἀκριβῶς νὰ ὁρίσωμεν τὸ ἔτος ἕνεκα τῆς ἐν αὐτῷ γινομένης μνείας τοῦ Στειριόνου ὡς φορολογοῦντος τὰς Ἑλληνίδας πόλεις. Συνέβαινον δὲ ταῦτα τῷ 1198 (*Lebeau*, Histoire du Bas-Empire. Τόμ. ιζ'. σ. 18.— *Muralt*, Essai de Chronographie byzantine, σ. 255,10.— *Ἀμπρου*, Αἱ Ἀθῆναι σ. 87) ἢ τῷ 1197 κατὰ Hopf (Geschichte Griechenlands, σ. 176).

www.fibtool.com.cn

Digitized by Google

Τὸ Ὑπομνηστικόν, ὅπερ, ὡς δεικνύει ἡ ἀνάγνωσις αὐτοῦ, εἶνε *χάρτης δεητήριος* ἢ *δεητήριον*, ὡς ἄλλως ὀνομάζει αὐτὸ ὁ Μιχαὴλ (**Β'.96,**13. **Β'.103,**28) τῶν Ἀθηναίων πρὸς τὸν αὐτοκράτορα, ἀπεστάλη εἰς Κωνσταντινούπολιν συνοδευόμενον ὑπὸ πολλῶν ἐπιστολῶν τοῦ Ἀκομινάτου πρὸς τοὺς ἐν τῇ πρωτευούσῃ ἰσχυρούς **(Β'. 93-109).** Ἀπέστειλε δ' ὡς γραμματοκομιστὴν εἰς τὴν μεγαλόπολιν ὁ μητροπολίτης αὐτὸν αὐτοῦ τὸν γηραιὸν καὶ πιστὸν θεράποντα καὶ γραμματικὸν Θωμᾶν, ἐντεταλμένον νὰ παραστήσῃ καὶ διὰ ζώσης τὰ παράπονα τῶν Ἀθηναίων καὶ νὰ ὑποστηρίξῃ τὰς αἰτήσεις αὐτῶν παρὰ τοῖς ἐν τέλει (**Β'.96,**23. **Β',98,**7. **Β'.100,**11. **Β'.106,**9. **Β'.107,**27. **Β'. 109,**19.)

Α'.307,1. *Οἱ ἀράξιοι καὶ παντελεῖς δοῦλοι τῆς κραταιᾶς καὶ ἁγίας βασιλείας σου.* Λέγονται ταῦτα παρὰ τῶν Ἀθηναίων, διότι ὡς παρὰ τούτων γραφὲν συνετάχθη καὶ ἀπεστάλη παρὰ τοῦ Μιχαὴλ τὸ Ὑπομνηστικόν.

Α'. 307,3. *Τὸ καθ' ἡμᾶς ὅριον τῶν Ἀθηνῶν. Ὅριον* σημαίνει ὅ τι τὸ λατινικὸν finis, ἤτοι περίπου ἐπαρχίαν (*Tafel*, De Thessalonica, σ. 462, σημ.* —Symbol. critic. geographiam byzantinam spectant. Μέρ. Α'. σ. 44). Ἴδ. καὶ Νικήτ. 788,8 «πόλεις καὶ ὅρια». Τὸ ὅριον Ἀθηνῶν (Orion Athenarum) ἀναφέρεται καὶ ἐν τῇ ἐμπορικῇ συνθήκῃ τοῦ Ἀλεξίου Γ'. τῇ γενομένῃ μετὰ τοῦ δόγη τῶν Βενετῶν Ἐρρίκου τοῦ Δανδόλου (*Tafel* und *Thomas*, Urkunden zur älteren Handels-und Staatsgeschichte der Republik Venedig. Τόμ. Α'. σ. 265 καὶ 279. Πρβλ. *Tafel*, Symbol. crit. Μέρ. Α'. σ. 18).

Α'. 307,3. *Πάλαι τοῦ πλήθους τῶν ἐποίκων αὐτοῦ διὰ τὰς ἀλλεπαλλήλους ἐπηρείας ἐκκενούμενον ἀεί.* Περὶ τῆς ἐν Ἀθήναις λειψανδρίας καὶ τῆς συχνῆς τῶν κατοίκων μεταναστάσεως ἴδ. Σημ. σ. 457.

Α'.307,8. *Κατωτικοί.* Τὴν λέξιν ἐξηγοῦσι σαφῶς τὰ τοῦ Εὐσταθίου (*Du Cange* ἐν λ.) «κατωτικὰ Ἑλλάδα ὁ κοινὸς λόγος φησὶν ὡς κάτω κειμένων τῶν ἐκεῖ πρὸς τὰ καθ' ἡμᾶς». Τῆς λέξεως

www.ibtool.com.cn

Digitized by Google

δὲ γίνεται χρῆσις κοινοτάτη πρὸς δήλωσιν τῶν τὴν παλαιὰν ἐντεῦθεν Ἑλλάδα κατοικούντων. Κατὰ ταῦτα οὐδένα ἔχουσι τόπον τὰ τοῦ Tafel (De Thessalonica, σ. 462, σημ. **) «an simpliciter *homines rurales* (Landbewohner)? sc. incolae agri Thebani cett.».

www.libtool.com.cn

Α'.307,10. *Ὑπέστημεν ἀναγραφὰς καὶ ἐπιτηρήσεις ἀναγραφῶν γεωμετρουσῶν ἴχνεσι ψυλλῶν ἄντικρυς τὰ ὑπόψαμμα ταυτὶ καὶ λυπρόγεα ἡμῶν γήδια.* Ἐννοεῖ *ἀναγραφὰς* τὰς γεωμετρικὰς καὶ στατιστικὰς καταμετρήσεις τῶν κτηματικῶν περιουσιῶν, ἐξ ὧν ἐπληρόνοντο οἱ φόροι. Κατάστιχα τοιούτων ἀναγραφῶν ἐκ τῶν βυζαντικῶν χρόνων σώζονται παρὰ *Tafel* und *Thomas*, Urkunden κτλ. Τόμ. Β'. σ. 208 καὶ *Buchon*, Nouvelles Recherches historiques. Paris. 1843. Τόμ. Β'. σ. 55 κ.ἑ. 74 κ.ἑ. Πρβλ. *Zachariae v. Lingenthal*, Geschichte des griechisch-römischen Rechts. Ἔκδ. Β'. Berlin. 1877 σ. 197. σημ. 663.

Α'. 308,4. *Τὸ προσεχῶς παρελθὸν ἔτος, ὅτε κτίσεως κατέργων ὁρισθείσης, ἡμεῖς πρῶτοι καὶ μόνοι τῶν ἄλλων, καίπερ μὴ κτισθέντων, ἐζημιώθημεν, ὅτε τοῦ Παγκίου Στειριόνου καταπεπλευκότος, μόνοι πάλιν ἡμεῖς νομίσματα . . . ὑπὲρ πλωτμων κατεβαλόμεθα· ἡνίκα πάλιν ὑπὲρ πλωτμων τῷ Σγουρῷ καὶ τῷ πραίτωρι ποσότητα νομισμάτων . . . δεδώκαμεν.* Ἐνταῦθα διαστέλλονται τρεῖς διάφοροι χάριν τοῦ στόλου φορολογίαι τῶν Ἀθηναίων. Καὶ ἡ μὲν πρώτη ἐγένετο ἓν ἔτος πρὸ τῆς ἀποστολῆς τούτου τοῦ Ὑπομνηστικοῦ, ἤτοι πιθανώτατα τῷ 1197, αἱ δὲ λοιπαὶ δύο βραχὺν χρόνον ἡ μὲν μετὰ τὴν δὲ τῷ 1198. Πρόσχημα δὲ τῶν τοιούτων φορολογιῶν πρὸς κατασκευὴν κατέργων ἦτο ἡ τὰς ἑλληνικὰς θαλάσσας κατ' ἐκεῖνο τοῦ χρόνου λυμαινομένη πειρατεία. Οὐδὲ ἠδύναντο ναπαλλαγῶσι τῶν ἐκ ταύτης δεινῶν, ὅτε ἡ πειρατεία ἦτο πολλάκις ὄργανον πλουτισμοῦ τῆς βασιλείας (Νικήτ. 699,7 κ.ἑ.), μάλιστα δ'ὀλίγῳ μετὰ τοὺς χρόνους τούτους αὐτὸς ὁ μέγας δοὺξ τοῦ στόλου Μιχαὴλ ὁ Στρυφνὸς, κηδεστὴς ὢν τοῦ βασιλέως ὡς ἔχων σύζυγον ἀδελφὴν τῆς βασιλίσσης (**331,**17. Νικήτ. 716,12), ἐπλούτει λαμβάνων μέρος τῶν πειρατικῶν λαφύρων καὶ ἦτο δεινότατος οὐ μόνον γόμφους καὶ ἀγκύρας νανταλλάσσῃ ἀντὶ χρυσίου, ἀλλὰ καὶ πάντα τὸν ἐξαρτισμὸν τῶν πλοίων

Digitized by Google

νὰ ἐξαργυρίσῃ, ἕως ἐκένωσε πλοίων τὰ νεώρια (Νικήτ. 716,11 κ.ἑ.). Δεινότατος δὲ τῶν τότε πειρατῶν ἦτο ὁ περίπυστος Γενουίτης Caffaro ἢ Gaffore, ὁ καλούμενος ὑπὸ τῶν Βυζαντίνων Καφσύρης, ὅστις καὶ εἶχε στόλον τακτικῶς ὠργανισμένον δι' οὗ ἐπεχείρει ἐπιθέσεις τολμηρωτάτας. Κατ' αὐτοῦ ἐστάλη ὁ ἐκ Καλαβρίας ὁρμώμενος Ἰωάννης ὁ Στειριώνης, πειρατής ποτε καὶ αὐτὸς καὶ πειρατῶν ὁ χείριστος, προσκολληθεὶς δ' ἔπειτα εἰς τὸν Ἰσαάκιον καὶ οὐκ ὀλίγον ὠφελήσας τοὺς Βυζαντίνους ἐν τοῖς θαλασσίοις ἀγῶσι. Καὶ τὸ μὲν κατ' ἀρχὰς ἡττήθη ὑπὸ τοῦ πειρατοῦ ὁ Στειριώνης καὶ ἀπέβαλεν ἁπαξαπάσας τὰς νῆας. Εἶτα δὲ κατηρτίσθησαν ἄλλαι τριήρεις, αἵτινες αὖθις παρεδόθησαν ὑπὸ τοῦ βασιλέως εἰς τὸν Στειριώνην, ὅστις κατώρθωσε τότε, μάχην συνάψας, νὰ ἐξοντώσῃ ὁλοσχερῶς τὸν Καφούρην (Νικήτ. 636,11-637,17). Εἰς τοῦτον λοιπὸν τὸν καταρτισμὸν τῶν νέων τριήρεων ἃς ἔμελλε νὰ παραδώσῃ ὁ βασιλεὺς Ἀλέξιος εἰς τὸν Στειριώνην πρὸς καταπολέμησιν τοῦ Καφούρη ἀναφέρονται οἱ φόροι καὶ αἱ ναυτολογίαι αἵ μάλιστα πάντων τῶν Ἑλλήνων ἐπιβαρύνασαι τοὺς Ἀθηναίους. Ἴδ. καὶ **Β'. 106,28-107,25**. Ἐκ τῶν ἀνωτέρω περὶ Στειριόνου γραφέντων γίνεται δῆλον ὅτι δὲν εἶνε ἀκριβῆ τὰ γραφόμενα ὑπὸ τοῦ Ellissen ὅτι τούτου οὐδεμία γίνεται μνεία παρὰ τοῖς Βυζαντίνοις (Michael Akominatos, σ. 119, σημ. 32). Μόνον δὲ εἶνε ἄλλοθεν ἄγνωστον τὸ ὄνομα αὐτοῦ Πανσίκης, ἴσως δ' ὑπόκειται ἐν τῷ χωρίῳ παραφθορά τις τῆς λέξεως *πανσίου* ἀντὶ *πανσεβάστου* ἢ ἄλλου τινὸς ὀνόματος. Ὁ δὲ Σγουρός, εἰς ὃν ἀναφέρεται ἡ τρίτη δόσις χρημάτων, εἶνε πάντως ὁ γνωστὸς τοῦ Ναυπλίου τύραννος, περὶ οὗ ῥηθήσονται τὰ δέοντα ἐν καταλλήλῳ τόπῳ.

Ἡ λέξις *νομίσματα* καὶ *νομισμάτων* δηλοῦται ἐν τῷ κώδικι διὰ τῶν βραχυγραφικῶν σημείων $\overline{\pi}$ καὶ $\overline{\pi\chi}$, ἃ παρεννοήσαντες οἱ πρότεροι ἐκδόται δὲν ἀνέλυσαν, ἀλλ' ἐδημοσίευσαν πανομοιοτύπως ἐν τῷ κειμένῳ. Μετὰ δὲ ταύτας τὰς λέξεις ἐξέπεσε προφανῶς ἐν τῷ κώδικι ὁ ἀριθμὸς ὁ δηλῶν τὸ ποσὸν καὶ διὰ τοῦτο ἀφῆκα κενὸν ἐν τῇ ἐμῇ ἐκδόσει, δηλοῦν τὸ λεῖπον.

Α'. 308,11. *Καὶ ταῦτα τῷ καθ' ἡμᾶς ὁρίῳ ἔκ τε παλαιοῦ ἔθους, ἀλλὰ δὴ καὶ ἀπὸ τῆς γενομένης καθ' ὁρισμὸν ἀπογραφῆς πολλοστημορίου ἐπιβάλλοντος ὧν ἐκεῖνα καταβαλέσθαι ὤφει-*

www.liptool.com.cn

Digitized by Google

λογ. Ὁρισμὸς εἶνε ἡ βασιλικὴ διαταγὴ (Ἰδ. *Du Cange*, Glossarium mediae et infimae graecitatis ἐν λ.). Οἱ δὲ πληρονόμενοι εἰς τὸ βασιλικὸν ταμιεῖον ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων φόροι ἦσαν μικρότεροι τῶν ἐκτινομένων ὑπὸ τῶν Θηβαίων καὶ Εὐβοέων οὐχὶ ἔκ τινος προνομίου, ἀλλὰ μᾶλλον ἕνεκα τοῦ ὀλιγωτέρου πλούτου τῆς πόλεως, ἐν ᾧ ἡ Χαλκὶς καὶ αἱ Θῆβαι ἦσαν πόλεις ἐμπορικαὶ καὶ βιομηχανικαί. Πρβλ. **Β'.98,**22 κ.ἑ. «Ἡ καθ' ἡμᾶς αὕτη χώρα τῶν Ἀθηνῶν οὐ κάρπιμός τις ἐστιν, οὐ ζωοτρόφος, οὐχ ἱστουργὸς ὑφασμάτων σηρικῶν, οὐκ ἄλλο οὐδὲν τῶν ἀνθρωπίνων ἀγαθῶν εὐμοιροῦσα, μόνοις δ' ἐνευθηνεῖται θαλασσίοις πειρατᾶις.»

Α'.308,15. *Τὴν τοῦ κήνσου ἀπαίτησιν. Κῆνσος* εἶνε τὸ ἐτήσιον τέλος." Ἰδ. Σουίδαν ἐν λ.—Ἰωάν. Χρυσόστομον παρὰ Du Cange ἐν λ. «κῆνσος δὲ καὶ τέλος εἰ καὶ ταῖς λέξεσιν διαφέρουσιν, ἀλλὰ τὸ αὐτὸ ἑρμηνεύονται· κατὰ μὲν τοὺς Ἕλληνας τέλος, κατὰ δὲ τοὺς Ῥωμαίους κῆνσος».

Α'.308,15. *Τὴν λεηλασίαν τῶν θαλαττίων ληστῶν.* Περὶ τῆς βλάβης ἣν ἐπέφερον οἱ πειραταὶ δῃοῦντες τἀττικὰ παράλια, ἐνίοτε δὲ καὶ αὐτὴν τὴν μεσογαίαν ἴδ. Σημ. σ. 455-456.

Α'.308,18. *Μηδεμιᾶς γὰρ οὔσης ἐνοχῆς ὑπὲρ τοῦ ὁρίου ἡμῶν τῷ κατὰ καιροὺς πραίτωρι, οὐ πρακτορικῆς ἐνεργείας, οὐ πραιτωρικῆς δικαιοδοσίας, καθότι προσκυνητὸν χρυσόβουλλον καὶ αὐτὴν ἀπείργει τὴν εἰς Ἀθήνας αὐτῷ πάροδον, ὁ δὲ σκήπτεται μὲν τὴν ἕνεκά γε προσκυνήσεως εἰσέλευσιν, αἰδοῖ τάχα τῶν χρυσοβούλλων, ἐπέρχεται δὲ παντστρατιᾷ.* Ἐκ τούτων παρεξηγηθέντων ἐνομίσθη ὅτι ὁ πραίτωρ δὲν εἶχε τὴν ἄδειαν οὐδὲ κἂν εἰσόδου εἰς τὰς Ἀθήνας (*Hopf*, Geschichte Griechenlands σ. 175. — *Παπαρρηγοπούλου*, Ἱστορία ἑλλ. ἔθνους Δ'. 602. — *Hertzberg*, Geschichte Griechenlands σ. 402.—*Κωνσταντινίδου*, Ἱστορία Ἀθηνῶν σ. 313). Ἀλλ' ἀπέδειξα ἐπαρκῶς ἀλλαχοῦ (Αἱ Ἀθῆναι, σ. 63 κ.ἑ.), ὅτι μόνον ἡ μετὰ στρατοῦ πάροδος ἦτο ἀπηγορευμένη εἰς τὸν πραίτωρα, διότι βλέπομεν οὐ μόνον τακτικῶς ἐρχομένους πραίτωρας εἰς Ἀθήνας, ἀλλὰ καὶ δεκτοὺς γινομένους διὰ λόγων θωπευτικωτάτων. Πῶς δὲ θὰ συμβιβασθῶσι τὰ ἐνταῦθα

www.libtool.com.cn

Digitized by Google

λεγόμενα ὅτι οἱ κατὰ καιροὺς πραίτωρες οὐδεμίαν εἶχον ἐπὶ τοῦ βίου τῶν Ἀθηνῶν ἐξουσίαν, οὔτε πρακτορικὴν ἐνέργειαν, οὔτε πραιτωρικὴν δικαιοδοσίαν, ἴδ. Αἱ Ἀθῆναι ἔνθ' ἀν.

www.libook.com.cn

Α'. 309,6. *Πεντακοσιομεδίμνους ζητοῦντες ἑκάστης ἡμέρας ἀνδρῶν τε καὶ ἵππων τροφάς.* Ταῦτα κυριολεκτικῶς ἐξέλαβεν ὁ Hopf, ὡς φαίνεται ἐκ τῶν λόγων αὐτοῦ (Geschichte Griechenlands σ. 176) «Das verlangte täglich 500 Masz an Kost für Menschen und Pferd». Ἀλλ' ὑπόκειται μᾶλλον ἐνταῦθα ἐν τῇ λέξει *πεντακοσιομεδίμνους* κλασική τις ἀνάμνησις, οὐδὲ πρέπει νὰ γείνῃ χρῆσις ἱστορικὴ τούτου τοῦ χωρίου, ὅπερ ἔχει χαρακτῆρα ἁπλῶς ῥητορικόν.

Α'. 309,15. *Πρὶν ἢ κολλάκις τὴν προσκύνησιν ἀφοσιώσηται τῇ θεομήτορι.* Ἐννοεῖ τὴν προσκόνησιν τοῦ ναοῦ Παναγίας τῆς Ἀθηνιώτισσας, ἤτοι τοῦ παλαιοῦ Παρθενῶνος, περὶ ἧς ἴδ. Σημ. σ. 451 κ.ἑ. Ἐσφαλμένως δ' εἰκάζει ὁ Ellissen ὅτι πρόκειται ἐνταῦθα περὶ τέλους τινὸς πληρονομένου ὑπὸ τοῦ πραίτωρος εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῆς Παναγίας (Michael Akominatos, σ. 122, σημ. 36).

Α'. 309,18. *Προσκυνητίκιον* σημαίνει ἐνταῦθα, ὡς φαίνεται, χρηματικὸν δῶρον χορηγούμενον ἐπὶ τῇ προσκυνήσει εἰς τὸν πραίτωρα.

Α'. 309,21. *Λογαριαστὴς καὶ πρωτοβεστιάριος καὶ πρωτοκένταρχος καὶ καθεξῆς οἱ παρεπόμενοι ἅπαντες.* Ἐννοεῖ τοὺς ἐκ τῶν ἐν τέλει παρακολουθοῦντας τῷ πραίτωρι. Καὶ λογαριαστὴς μὲν εἶνε ὁ λογιστής. Πρβλ. Νικήτ. 73,17 «τῶν δημοσίων εἰσφορῶν φροντιστὴν καὶ λογιστὴν μέγιστον» ἔνθα ὁ κῶδιξ Β ἔχει κατὰ μὲν τὸν Du Cange (Glossarium σ. 819 ἐν λ. *λογάριαστὴς*) *λογαριαστὴς*, κατὰ δὲ τὴν ἔκδοσιν τῆς Βόννης *λογιαστήν*. Ὁ δὲ πρωτοβεστιάριος κατεῖχε τὴν ἕκτην θέσιν ἐν τοῖς ἄρχουσι τῆς αὐλῆς καθ' ἃ ἀναφέρει ὁ Κωδινός (Περὶ ὀφφικ. 8,13 κ.ἑ. 18,9 κ.ἑ. Πρβλ. Du Cange, Glossarium σ. 193). Δικαίως ἐκφράζει δισταγμοὺς ὁ Ellissen (Michael Akominatos, σ. 122, σημ. 37) πῶς τις τῶν ἀρχόντων τῶν ἐπιφανῆ κατεχόντων θέσιν ἐν τῇ αὐλῇ ἠκολούθει τῷ

Digitized by Google

πραίτωρι μετὰ τῶν κατωτέρων ὑπαλλήλων. Διὰ τοῦτο ὑποθέτω ὅτι ἀντὶ τοῦ *πρωτοδεστιάριος* γραπτέον μᾶλλον *πρωτοδεστιαρίτης*. Πρωτοκένταρχος δ' εἶνε ὁ ἑκατὸν ἀνδρῶν ἄρχων, τίς δ' ἀκριβῶς ἡ διαφορὰ αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ κεντάρχου δὲν γίνεται δῆλον. Ἴδ. Νεαρὰν Βασιλείου παρὰ Du Cange (σ.633) «οὗτος γὰρ καὶ αὐτοὺς σχολαρίους δυνατοὺς ὠνόμασεν· ἡμεῖς δὲ λέγομεν καὶ τούτους δυνατοὺς, προστίθεμεν δὲ καὶ πρωτοκεντάρχους» ἐν πρβλ. πρὸς τὰ περὶ κεντάρχου ὡς ἄρχοντος ἑκατὸν ἀνδρῶν λεγόμενα (αὐτ. ἐν λ. *κένταρχος*).

www.libtool.com.cn

Α'. 309,25. *Κοινὸς ἔρανος* ἐννοεῖται ἡ κοινὴ συνεισφορὰ, οὐδ' εὑρίσκω τὴν φράσιν δυσερμήνευτον ὡς ὁ Tafel (De Thessalonica, σ. 464, σημ.†).

Α'. 310,11. *Τὸ ἐγγωσμένον ἀκρόστιχον* εἶνε ὁ κεκανονισμένος ἔγγειος φόρος, οὕτω καλούμενος ἐκ τῶν στίχων, ἐν οἷς ἀνεγράφοντο ἐξ ἑνὸς μὲν τὰ ὀνόματα τῶν ὑποφόρων, ἐξ ἑτέρου δὲ τὰ ποσὰ τῶν εἰς αὐτοὺς ἀντιστοιχούντων φόρων. Ἴδ. *Zach. v. Lingenthal*, Geschichte κτλ. σ. 194, σημ. 654. Τὸ ὄνομα ἐδανείσθησαν παρὰ τῶν Ἑλλήνων καὶ οἱ Φράγκοι ὡς *acrosticum* (*Tafel* und *Thomas*, Urkunden τομ. Β'. σ.212. *Zach. v. Lingenthal* ἔνθ. ἀν.), εἶτα δὲ παρεφθάρη ἡ λέξις εἰς *crusticum* ἢ *crustica* (*Du Cange*, Glossarium . . . latinitatis ἐν λ.).

Α'. 310,18. *Ἀπαλλάξαι ἡμᾶς τῆς πραιτωρικῆς ἐφόδου, καταδρομῆς τε καὶ διαρπαγῆς, τοῦ δοθέντος ἡμῖν δεφενδαρίου, μεγαλυπερόχου μυστικοῦ, τὸ παρ' ἡμῶν ἀφαιρούμενον ὑποκρατοῦντος ἐκ τῶν εἰσκομιζομένων παρὰ τῶν πραιτώρων, ὡς διώρισται.* Νομίζω ὅτι τὸ χωρίον δὲν εἶνε ἀκατανόητον, ὡς γράφει ὁ Tafel (De Thessalonica, σ. 465, σημ.**). Ζητεῖ δὲ ὁ Μιχαὴλ παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος, ἵνα ὁ ἐκκλησιαστικὸς ἄρχων μυστικὸς, εἰς ὃν ἦτο ἀνατεθειμένη ἡ δεφένδευσις, ἤτοι προστασία, τῶν ἐκκλησιαστικῶν κτημάτων τῶν Ἀθηνῶν, ὑποκρατῇ ἐκ τῶν εἰσπράξεων τῶν πραιτώρων τῶν εἰσκομιζομένων εἰς τὸ βασιλικὸν ταμιεῖον τὰ ἀδίκως εἰσπραττόμενα ἐξ αὐτῶν χρήματα.

Α'.310,24. *Συνδοσίας πλωίμων καὶ πλωίμους διδόναι*

Digitized by Google

ὅσους ἡμῖν ἐπέθηκεν ἡ ἀπογραφὴ τοῦ χρηματίσαντος λογοθέτου τοῦ δρόμου, κυροῦ Ἰωάννου τοῦ Δούκα, καὶ μὴ πλείους αὐτῶν, μήτε ἀντὶ τῶν ἐπιβαλλόντων ἡμῖν πλωίμων ἐκ τῆς τοιαύτης ἀπογραφῆς συνδοσίας ἀπαιτεῖν ἄνευ ὁρισμοῦ. Τὸν Ἰωάννην Δούκαν ὡς λογοθέτην τοῦ δρόμου γνωρίζομεν καὶ ἐκ τοῦ Νικήτα (525,10) ἐπὶ Ἰσαακίου Ἀγγέλου τῷ 1188 (*Muralt*, Essai de chronographie byzantine σ. 232,4). Κατὰ δὲ τὸν Hopf (ἔνθ' ἀν.) εἶνε ὁ υἱὸς Ἀνδρονίκου τοῦ Καματηροῦ, ὁ αὐτὸς εἰς ὃν ὁ Εὐστάθιος ἀφιέρωσε τὰς εἰς Διονύσιον Παρεκβολάς. Περὶ ἐκεῖνον δὲ τὸν χρόνον ἐγένετο πιθανῶς καὶ ἡ παρ' αὐτοῦ ἀπογραφὴ τῶν ὅσα οἱ Ἀθηναῖοι ὤφειλον νὰ καταβάλλωσιν εἰς πλοῖα καὶ εἰς ἄνδρας, κατὰ δὲ τῆς παραβάσεως ταύτης τῆς ἀπογραφῆς παραπονοῦνται ἐνταῦθα οἱ Ἀθηναῖοι. Ἀνάλογοι δὲ ἀπαιτήσεις ἐγένοντό ποτε καὶ ἐν παλαιοτέροις χρόνοις ἐπὶ Ἰωάννου τοῦ Κομνηνοῦ· ὅτε ὑποθήκῃ Ἰωάννου τοῦ ἐκ Πούτζης «χρῆμά τι κοινωφελὲς καὶ ταῖς νήσοις πάσαις σωτήριον καὶ τοῖς πρώην βασιλεῦσι συντηρηθὲν ἀπαρέβατον ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης ἀξυμφόρως κατήργησε. Τὰ γὰρ ἐκ τῶν πλευστικῶν ἐρανιζόμενα στρατειῶν, διαδόμενα πάλαι τῷ ναυτικῷ, εἰς τὸ ταμιεῖον οὗτος παρειπάμενος; μετωχέτευσε, καὶ τὰς ἀπὸ τῶν νήσων ἐκ τύπου παρεχομένας τριήρεις ἀντάνδρους (γρ. *αὐτάνδρους*, ὡς καὶ παρὰ Νικήτ. 475,9) μικροῦ κατεπόντισε παραφάμενος. Ὑποθέμενος γὰρ ὡς τὸ μὲν τῶν τριηρέων (γρ. τριήρεων) χρῆμα οὐκ ἀεὶ τῇ πολιτείᾳ καὶ τῷ κοινῷ ἐπιτήδειον, τὰ δ' ὑπὲρ τούτων ἀναλώματα οὐκ εὐάγκαλα καὶ ἐπέτεια, καὶ δεῖν αὐτὰ μὲν τὸ ταμιεῖον ἐγκολπίζεσθαι, χρείας δ' ἐνισταμένης ἐκ τῶν βασιλικῶν θησαυρισμάτων τὸν ὀψωνιασμὸν τῷ ναυτικῷ παρέχεσθαι, ἔδοξεν εἶναι ἀνδρῶν ὁ βέλτιστος καὶ τὴν φύσιν τῶν πραγμάτων ἠκριβωκὼς ὁ καταποντισμοῦ σκέμμα εἰσενεγκάμενος . . . Καὶ νῦν ἐκ τῆς κακοβουλίας ταύτης εἴτ' οὖν σμικροπρεπείας θαλασσοκρατοῦσιν οἱ πειραταί». (Νικήτ. 75, 2-19).

A'.311,4. *Ἀλλ' ἐπικυρωθῆναι καὶ τὸν ἕνεκα τούτου ἐπορεχθέντα ἡμῖν προσκυνητὸν ὁρισμὸν τῆς ἁγίας βασιλείας σου.* Ὁποῖόν τι τὸ χρυσόβουλλον δι' οὗ ὡρίζετο νὰ μὴ ἐπιβαρυνθῶσιν οἱ Ἀθηναῖοι διὰ νέας ἀναγραφῆς, καὶ ἂν τυχὸν γείνῃ νέα ἀναγραφὴ τῶν ἄλλων κατὰ τὴν Ἑλλάδα χωρῶν, καὶ πότε ἀκριβῶς ἀπελύθη τοιοῦτος ὁρισμός, ἀγνοοῦμεν.

Digitized by Google

Α'. 311,6 κ.ἑ. *Ὁρισμὸν τῆς ἁγίας βασιλείας σου καὶ μὴ μόνον τοῦτον, ἀλλὰ καὶ τοὺς διαφόρως ἀπολυθέντας καὶ ἀπείργοντας τοὺς πειρωμένους ἐκ τῶν καστρηνῶν κατέχειν ὁπωσδήποτε καὶ κέμεσθαι χωρία καὶ στάσεις χωριτικάς. Εἰς συντριβὴν γὰρ τοῦτο τῶν δρούγγων καὶ ὄλεθρον ἀφορᾷ· ἡ δὲ τῶν δρούγγων ἀπώλεια τοῦ καθ' ἡμᾶς ὁρίου πακτός ἐστιν ἀπώλεια.* Ταῦτα δέονται ἑρμηνείας, διότι τὸ χωρίον εἶνε μὲν σπουδαιότατον, ἀλλὰ λίαν δυσνόητον. Ὁ Ellissen ἐνόμισεν ὅτι τὸ δεύτερον *ἀπώλεια* πρέπει νὰ διορθωθῇ εἰς *ἀπόλυσις*, ὅτε θὰ ἐξήγετο ἐν τέλει ἡ ἐξῆς ἔννοια· «ἡ ἀπώλεια τῶν στρατιωτικῶν ἀποσπασμάτων εἶνε ἡ ἀπαλλαγὴ πάσης τῆς καθ' ἡμᾶς χώρας» (Michael Akominatos, σ.126, σημ.41). Ὁ δὲ Ῥῶσος καθηγητὴς Οὐσπένσκης ἐν τῇ συγγραφῇ αὐτοῦ «Περὶ τῆς ἱδρύσεως τοῦ δευτέρου βουλγαρικοῦ κράτους» ἥτις ἐξεδόθη ῥωσιστὶ ἐν Ὀδησσῷ τῷ 1879, λόγου τυχόντος περὶ τούτου τοῦ χωρίου, ἠθέλησε νὰ ἑρμηνεύσῃ αὐτό, ἀλλὰ παρεννοήσας τὰ λεγόμενα δὲν ἔτυχε τοῦ ποθουμένου (ἔνθ. ἀν. σ. 44 ἐν σημ. 3). Οὗτος τὰς λέξεις *ἀπολυθέντας* καὶ *ἀπείργοντας τοὺς πειρωμένους* ἐξέλαβεν ἀντὶ ὅρων στρατιωτικῶν, ἀναφερομένων εἰς τοὺς τῆς θητείας ἀπαλλασσομένους καὶ τοὺς γυμναζομένους στρατιώτας. Ἀλλ' οὐκ ὀρθῶς, διότι εἰς τὰς μετοχὰς *ἀπολυθέντας* καὶ *ἀπείργοντας* ὑπόκειται ὡς οὐσιαστικὸν ἡ λέξις *ὁρισμούς*, ἥτις πρέπει νὰ παραληφθῇ ἐκ τοῦ ἀνωτέρω γεγραμμένου *ὁρισμόν*. Τὴν δὲ λέξιν *δρούγγος* ἑρμηνεύει ὁ Ῥῶσος λόγιος διὰ λέξεως ῥωσικῆς ἥτις σημαίνει *ἑταιρίαν, ὁμάδα*. Ἐγὼ δέ, ὅτε μὲν ἐδημοσίευσα τὸ βιβλίον *Αἱ Ἀθῆναι περὶ τὰ τέλη τοῦ δωδεκάτου αἰῶνος* ἀπέσχον νὰ ἐκφράσω γνώμην (σ.93, σημ.1), νῦν δ' ἐπιτραπήτω μοι νὰ εἰκοτολογήσω τινά.

Κάστρον παρὰ τοῖς Βυζαντίνοις σημαίνει φρούριόν τε καὶ πόλιν, πρῶτον μὲν μόνον τετειχισμένην, εἶτα δὲ καὶ πᾶσαν πόλιν ἁπαξαπλῶς. Ἐντεῦθεν *καστρηνὸς* δύναται νὰ εἶνε ὁ κάτοικος τῆς πόλεως, ὁ ἀστὸς, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸν κάτοικον τῆς ὑπαίθρου χώρας (ἰδ. Du Cange ἐν λ. —*Οὐσπέκσκην*, ἔνθ.ἀν.) ἀλλὰ καὶ ὁ φύλαξ τινὸς κάστρου στρατιώτης. Ἐν δὲ τῷ προκειμένῳ χωρίῳ ἡ λέξις *καστρηνὸς* φαίνεταί μοι ἔχουσα τὴν δευτέραν ταύτην ἔννοιαν, οἱ δὲ ὑπὸ τοῦ Μιχαὴλ ἀναφερόμενοι βασιλικοὶ ὁρισμοὶ παρεκώλυον τὴν ὑπὸ τῶν φρουρῶν τῶν κάστρων ὁριστικὴν κτῆσιν, *κατοχήν*, ἢ τὴν πρασωρινὴν δι' ἰδικιτέρων συνθηκῶν ἐπικαρπίαν, *κομὴν*, χω-

www.libtool.com.cn

Digitized by Google

ρίων καὶ στάσεων χωριτικῶν. Διαστέλλονται δὲ τὰ *χωρία* ἀπὸ τῶν χωριτικῶν στάσεων διὰ τοῦ μεγέθους ἢ τῆς μικρότητος αὐτῶν. Καὶ *χωρίον* μὲν εἶνε μεγάλη ἰδιοκτησία ἢ σύστημα γαιῶν αἵτινες δὲν κατεγράφοντο ἐν τῷ γενικῷ *καταστίχῳ* ἀναμιξ μετὰ τῶν ἄλλων κτημάτων, ἀλλὰ εἶχον ἰδίαν ἐν αὐτῷ θέσιν. *Χωριτικαὶ δὲ στάσεις*, ἄλλως καὶ *στάσεις* ἁπλῶς καλούμεναι ἢ *στάσια*, εἶνε μικραὶ ἰδιοκτησίαι περιλαμβανόμεναι ἐν τῷ γενικῷ καταστίχῳ (*Zach. v. Lingenthal*, Geschichte κτλ. σ. 197 καὶ σημ. 605). Ἀλλὰ πῶς ἡ παρὰ τῶν καστρηνῶν κατοχὴ τοιούτων ἰδιοκτησιῶν συνεπέφερε τὴν ἀπώλειαν τῶν δρούγγων, ἤτοι τῶν στρατιωτικῶν μοιρῶν; Ἆρα διὰ τὴν ἐγκατάστασιν αὐτῶν ὡς γεωκτημόνων καὶ τὴν ἐπερχομένην ἀστρατείαν; Πῶς δὲ ἡ ἀπώλεια τῶν δρούγγων τούτων δύνατα νὰ εἶνε ἀπώλεια, ἤτοι καταστροφή, τοῦ παντὸς ἀθηναϊκοῦ ὁρίου; Μή τοι ἡ λέξις δροῦγγος δὲν σημαίνει ἐνταῦθα ὅ τι λέγει ὁ Du Cange ἔν τε τῷ Ἑλληνικῷ καὶ Λατινικῷ Γλωσσαρίῳ, globum militum, catervam militum, ἀλλ' ἄλλο τι, ἄγνωστον ἡμῖν; Φέρομαι νὰ πιστεύσω τι τοιοῦτο, ἐπειδὴ, ἂν ἐσήμαινε μοῖραν στρατιωτῶν καθόλου, δὲν ἐννοῶ διὰ τίνα λόγον προὐτιμήθη αὕτη ἡ λέξις τῆς *τούρμας*, ἥτις εἶνε ἡ σημαίνουσα τὸ μικρότατον τῶν στρατιωτικῶν ἀποσπασμάτων. Ἴσως ἡ λέξις *δροῦγγος* σημαίνει κτῆσίν τινα ἀγρῶν συνεπάγουσαν τὸ δικαίωμα ἢ τὴν ὑποχρέωσιν τῆς στρατείας, καὶ ἴσως ἐντεῦθεν προῆλθε κατόπιν ἡ στρατιωτικὴ σημασία. Τέλος δὲ ἴσως εὐωδοῦτο ἡ ἔννοια τοῦ χωρίου, ἂν ἐδικαιούμεθα νὰ πιστεύσωμεν, ὅτι *καστρηνοὺς* ἐνοεῖ τοὺς ἀξιωματικοὺς τῶν κάστρων, εἰς δὲ τοὺς ἀνωτέρους ἄρχοντας ἀπηγορεύετο ἤδη ἐκπαλαι ἡ ἀγορὰ τῶν μικρῶν στρατιωτικῶν κτημάτων, τῶν στρατιωτοπίων, ἅτινα ἦσαν ἀναπόσπαστα ἀπὸ τῆς δικτηρήσεως τοῦ στρατοῦ (Ἰδ. *v. Lingenthal*, Novellae Constitutiones, σ. 261-266. 281-287. 290. 300. — *Τοῦ αὐτοῦ*, Geschichte κτλ. σ. 255 κ.ἑ.). Εἰρήσθωσαν ταῦτα τὰ ἐρωτηματικὰ ἐνταῦθα ἐν ἀδυναμίᾳ πάσης βεβαίας ἑρμηνείας τοῦ σπουδαίου, ἀλλὰ λίαν δυσερμηνεύτου τούτου χωρίου.

Α'. 312, τίτλος. *Προσφώνημα εἰς τὸν γυναικάδελφον τοῦ βασιλέως καὶ λογοθέτην κῦρ Βασίλειον τὸν Καματηρόν.* Πότε ὁ Καματηρὸς μεταβὰς εἰς Ἀθήνας προσεφωνήθη ὑπὸ τοῦ Μιχαὴλ

διὰ τούτου τοῦ λόγου δὲν εἶνε ἄλλοθεν γνωστόν. Ὁ Ῥῶσος Οὐσπένσκης, γράψας περὶ τούτου τοῦ λόγου, εἰκάζει ὅτι ἐξεφωνήθη τῷ 1198 (Λόγοι καὶ ἐπιστολαὶ Μιχαὴλ τοῦ Ἀκομινάτου, ῥωσιστὶ ἐν τῷ Περιοδικῷ τοῦ ῥωσικοῦ ὑπουργείου τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως. 1879, σ. 383). Εἰς τοῦτο ἄγουσιν αὐτὸν δύο τεκμήρια, ἡ ἰσχὺς τοῦ Καματηροῦ παρὰ τῷ βασιλεῖ πρὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἀστέρος τοῦ Κωνσταντίνου Μεσοποταμίτου περὶ τὸ 1199 καὶ τὰ περὶ Ψευδαλεξίων ἐν τῷ Προσφωνήματι λεγόμενα, ἐν οἷς εὑρίσκει καὶ ὑπαινιγμοὺς περὶ Ἰωάννου τοῦ Παχέος, οὗ ἡ στάσις ἐγένετο κατ' αὐτὸν τῷ 1198 (Ἰδ. τὴν συγγραφὴν τοῦ *Οὐσπένσκη*, « Ὁ βυζαντῖνος συγγραφεὺς Νικήτας ὁ Χωνιάτης. Ἐν Πετρουπόλει. 1874. σ. 196-197). Καὶ ἴσως μὲν ἡ στάσις τοῦ Παχέος προηγήθη τῆς ἐκφωνήσεως τούτου τοῦ λόγου, ἀλλ' ὅμως ὅσα ὁ Οὐσπένσκης νομίζει ἀναφερόμενα εἰς αὐτὸν δὲν δύνανται βεβαίως νὰ ἐκληφθῶσιν ὡς τοιαῦτα. Ὥστε ἐξαιρουμένου τούτου τοῦ τεκμηρίου μένει μόνον τὸ πρῶτον, ὅπερ ἁπλῶς περισταλτικὸν εἶνε, πεῖθον ἡμᾶς ὅτι τὸ Προσφώνημα δὲν ἐξεφωνήθη μετὰ τὸ 1198 ἢ 1199, ὅτε ἀνῆλθεν εἰς τὴν ἀρχὴν ὁ Μεσοποταμίτης. Ἡ δ' ἐξέτασις τῶν ἐν τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι ἐπιστολῶν ὅσαι προηγοῦνται ἀμέσως τούτου τοῦ Προσφωνήματος πείθει ὅτι ὁ λόγος οὗτος εἶνε ἀρκετὰ μεταγενέστερος τοῦ 1195, ἐπειδὴ ἡ ἐν τῷ κώδικι, φ. 92,6-93,α, ἐπιστολὴ πρὸς Ἰωάννην τὸν Ἡνοπολίτην (**Β'. 1225**) ἥτις προηγεῖται τοῦ λόγου τούτου ἀναφέρεται εἰς τὴν στάσιν τοῦ Μανουὴλ Καμύτζη ἥτις συνήθως μὲν θεωρεῖται κατευνασθεῖσα τῷ 1202 (*Muralt*, Essai de chronographie byzantine σ. 265,16), ἀλλὰ φαίνεται ὅμως ἔτι ἔπαυσεν ἤδη πρότερον. Ὥστε, ἂν ἡ χρονολογικὴ τάξις τῆς ἐγγραφῆς τῶν λόγων τηρεῖται καὶ ἐνταῦθα αὐστηρῶς, οὐδ' ἔχομεν λόγον νὰμφιβάλλωμεν περὶ τούτου, ἡ εἰς Ἀθήνας μετάβασις τοῦ Καματηροῦ ἐγένετο περὶ τὸ 1200.

Ὁ δὲ Βασίλειος ὁ Καματηρὸς ἦτο γυναικάδελφος τοῦ βασιλέως καὶ ἀδελφὸς τῆς βασιλίσσης Εὐφροσύνης, τῆς συζύγου Ἀλεξίου τοῦ Γ'. (Νικήτ. 641,5). Οὗτος ἐπὶ Ἀλεξίου τοῦ υἱοῦ τοῦ Μανουὴλ ὢν λογοθέτης τοῦ δρόμου (Νικήτ. 345,18) συνομόσας κατὰ τοῦ Ἀνδρονίκου μετ' ἄλλων μεγιστάνων ἐξετυφλώθη (Νικήτ. 346,7).

Εἶνε ἄρα οὗτος ὁ αὐτὸς καὶ ὁ τῷ 1182 ἢ 1183 ἀνελθὼν εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον Βασίλειος ὁ Καματηρός, ὅστις ὁμολογεῖται

Digitized by Google

τυφλὸν ὄργανον τοῦ Ἀνδρονίκου (Νικήτ. 339,20. Εὐσταθ. 279,8 κ.ἑ.); Ἂν τοῦτο, πῶς ἐγένετο πειθήνιος εἰς τὰ νεύματα τοῦ τυράννου ὁ βραχὺν χρόνον πρότερον συνομόσας κατ' αὐτοῦ καὶ διαταγῇ αὐτοῦ τὴν ὅρασιν ἀποβαλών; Δὲν θὰ συνεβιβάζετο δὲ τότε καὶ τὸ ἄλλο γεγονὸς, ὅτι εὑρίσκομεν δῆλα δὴ αὐτὸν ἔτη τινὰ μετὰ τὴν ἔξωσιν αὐτοῦ ὑπὸ Ἰσαακίου τοῦ Ἀγγέλου, συμβᾶσαν τῷ 1186 ἢ 1187, λογοθέτην τοῦ δρόμου, ἤτοι ἄρχοντα πολιτικὸν, οἷος ἦτο ὅτε κατῆλθεν εἰς Ἀθήνας. Τέλος δὲ ὅλως ἀσυμβίβαστος θὰ ἦτο πρὸς τὰ πράγματα ἡ ἐν τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι περιεχομένη ἐπιστολὴ ἡ ἐπιστελλομένη *τῷ λογοθέτῃ κῦρ Βασιλείῳ τῷ Καματηρῷ* (**Β'. 62** κ.ἑ.), ἥτις εἶνε ἡ δευτέρα μετ' ἐκείνην τὴν πρὸς τὸν Εὐσταθίου ἐπιστολὴν, ἐν ᾗ γίνεται μνεία τῆς ἁλώσεως τῆς Θεσσαλονίκης καὶ ἥτις κατὰ ταῦτα ἐγράφη ὀλίγον χρόνον μετὰ τὸ 1185. Ἐντεῦθεν ἀποδεικνύεται τρανῶς ὅτι ἄλλος εἶνε Βασίλειος Καματηρὸς ὁ πατριάρχης (περὶ οὗ ἴδ. *Lequien*, Oriens christianus A°. σ. 272.— *Miller*, Poèmes astronomiques de Theodore Prodrome et de Jean Camatère. Paris. 1872 σ. 42), εἰς ὃν ἀπεστάλησαν ἡ ιζ' καὶ κθ' τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Μιχαὴλ (**Β'. 39. 46**), καὶ ἄλλος ὁ λογοθέτης τοῦ δρόμου, ὁ ὑπὸ τοῦ Ἀνδρονίκου τυφλωθεὶς καὶ εἰς τὴν αὐτὴν ἀρχὴν ἀποκατασταθεὶς ἐπὶ Ἰσαακίου τοῦ Ἀγγέλου, εἰς ὃν καὶ ἀναφέρεται τοῦτό τε τὸ Προσφώνημα καὶ ἡ λζ' καὶ ρκθ' τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Μιχαὴλ (**Β'. 62. 257**).

Ἦσαν δὲ πάντως οἱ δύο οὗτοι Καματηροὶ συγγενεῖς πρὸς ἀλλήλους, πιθανώτατα πρῶτοι ἐξάδελφοι. Καὶ ἐντεῦθεν ἐξηγεῖται πῶς καὶ ὁ πατριάρχης λέγεται παρὰ Νικήτᾳ «τῇ τῆς βασιλίδος Εὐφροσύνης συγγενείᾳ κυδρούμενος» (Θησαυρ. Ὀρθοδοξίας). Περὶ δὲ τῆς οἰκογενείας τῶν Καματηρῶν ἴδ. *Miller*, ἔνθ' ἀν. σ. 41 κ.ἑ.

Σύγχυσις δ' ἐγένετο ἐνίοτε τῶν δύο τούτων Βασιλείων Καματηρῶν διὰ τὸ ὁμώνυμον. Ἴδ. τὸν πίνακα τῆς χρονογραφίας τοῦ Νικήτα ἐν τῇ ἐκδόσει τῆς Βόννης σ. 949, τὸν πίνακα τοῦ Muralt (Essai de chronographie byzantine, σ. 981) καὶ τὴν ἐμὴν συγγραφὴν *Αἱ Ἀθῆναι*, σ. 96.

Α'. 312,19. *Ἡρακλείους γάρ τοι καὶ αὐτὸς ἄθλους ὑπέστης, οὐκ ἀγεννεῖ τινι δυνάστῃ δουλεύων, ἀλλὰ βασιλεῖ μεγάλῳ ὑποδρηστεύων καὶ νῦν μὲν ἐπὶ πρεσβείᾳ τὸν Ἀδρίαν διαπεραιού-*

Digitized by Google

μενος καὶ πρὸς τὴν σικελικὴν παραβαλλόμενος Χάρυβδιν, νῦν δὲ ὡς ἄλλαις ὕδραις πολυκεφάλοις βασιλειῶσι δυνάσταις καὶ τυράννοις...ἀντιπαρατεττόμενος. Ὁ Βασίλειος Καματηρὸς ὑπηρέτησεν ὡς λογοθέτης τοῦ δρόμου ἤδη ἐπὶ Μανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ (**322**, 20) καὶ ἐξηκολούθησε κατέχων τὸ αὐτὸ ἀξίωμα καὶ ἐπὶ Ἀλεξίου, τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, ἕως στασιάσας κατὰ τοῦ βασιλεύοντος Ἀνδρονίκου ἐξέπεσε τῆς ἀρχῆς καὶ ἐξετυφλώθη (Νικήτ. 346,6), εἶτα δὲ καὶ ἐξωρίσθη εἰς τὴν Ῥωσίαν (**321**, 8 κ.ἑ.). Κατῆλθε δὲ εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ μετέλαχε τῶν αὐτῶν καὶ πρότερον ἀξιωμάτων ἐπὶ Ἰσαακίου τοῦ Ἀγγέλου (**321**, 28 κ.ἑ.) καὶ ἐξηκολούθησεν ὢν λογοθέτης τοῦ δρόμου καὶ ἐπὶ Ἀλεξίου Γ'. Εὑρίσκομεν δ' αὐτὸν καὶ κατόπιν μετὰ τὴν μεταβίβασιν τῆς βασιλείας εἰς Νίκαιαν ἰσχύοντα ἔτι τῷ 1207 ἐν τῇ αὐλῇ Θεοδώρου τοῦ Λασκάρεως (**B'. 257** κ.ἑ.). Τίς δ' ἡ πρεσβεία ἡ ἀνατεθεῖσα τῷ Βασιλείῳ, περὶ ἧς ποιεῖται λόγον ἐνταῦθα ὁ Ἀκομινάτος, δὲν μαρτυρεῖται ῥητῶς. Ἀλλ' ἐπρέσβευεν ἴσως πρὸς Ἐρρῖκον τὸν Γ', πρὸς ὃν ἔπειτα ἐστάλη ὁ ἔπαρχος Κωνσταντινουπόλεως Εὐμάθιος ὁ Φιλοκάλης (Νικήτ. 630,19). Ὅτι τουλάχιστον πρὸ τοῦ Εὐμαθίου εἶχον ἀποσταλῆ καὶ ἄλλοι πρέσβεις μαρτυρεῖται ῥητῶς ὑπὸ τοῦ Νικήτα, λέγοντος «ἀντεπιστείλαντος δὲ πρὸς ταῦτα τοῦ βασιλέως καὶ ἄνδρα τῶν οὐκ ἀσήμων πρεσβευτὴν στείλαντος» (Νικήτ. 628,16) καὶ κατωτέρω «οὐ μόνον οὐδέν τι παρὰ τοὺς πρότεραν πρέσβεις τετίμητο» (Νικήτ. 631,3). Τὰ δὲ λεγόμενα περὶ ἀντιτάξεως αὐτοῦ κατὰ δυναστῶν βασιλειώντων ἀναφέρονται, νομίζω, μάλιστα εἰς τὴν κατὰ τοῦ Ἀνδρονίκου στάσιν.

A'. 314, 19. *Μεγαλοψυχότερον δὲ πολλῷ τοῦ θάτερον ἐπικεκόφθαι τῶν σωματικῶν λύχνων παρὰ τῶν ἀντιπολιτευομένων τὸ καὶ ἄμφω φάεα καλὰ πρότερον ἀποβαλέσθαι μᾶλλον ἑλέσθαι ἢ προέσθαι πικρᾷ τυραννίδι διαδοχὴν βασιλείας ἔτι μόνον.* Ἀναφέρονται ταῦτα εἰς τὴν τύφλωσιν τοῦ Καματηροῦ ὑπὸ τοῦ Ἀνδρονίκου, περὶ ἧς γράφει ὁ Νικήτας (346,7). Περὶ ταύτης δὲ λέγει καὶ ὁ Μιχαὴλ ἔν τινι τῶν πρὸς τὸν Βασίλειον ἐπιστολῶν (**B'. 63**, 1-20). Ἐκ δὲ τοῦ χωρίου τούτου μανθάνομεν ὅτι τὸν ἕτερον μόνον τῶν ὀφθαλμῶν ἐξεκόπη ὁ Καματηρός.

A'. 315, 14. *Τὰ ἐπιθαλατιδια πάντα πειρατικὰ λῃζόν-*

www.libtool.com.cn

Digitized by Google

ται· τί λέγω τὰ ἐπὶ θαλάττῃ κωμύδρια ; ἤδη καὶ μεσόγειαν αὐτὴν κακουργοῦσι καὶ πᾶσαν ἀκρώρειαν. Περὶ μὲν τῆς δηώσεως τῶν ἀττικῶν παραλίων ὑπὸ τῶν πειρατῶν ἐγένετο ἤδη λόγος καὶ ἀνωτέρω. Ἴδ. Σημ. σ.455. Ὅτι δὲ καὶ τῆς μεσογαίας κατετόλμων μαρτυρεῖ καὶ ἀλλαχοῦ ὁ Ἀκομινάτος, ποιούμενος μνείαν τοῦ τραυματισμοῦ τοῦ ἀνεψιοῦ αὐτοῦ (**Β'. 68**, 26).

Α'. 314, 19. *Ἐπηρεαστῶν ἔθνη μυρία.* Ἐννοεῖ μάλιστα τοὺς φορολόγους.

Α'. 315, 23. *Ὁ ὑπὸ προσωπείῳ πραιτωρείας ἀρχῆς πᾶσαν Ἑλλάδα καλαμώμενος.* Τίς ὁ τότε πραίτωρ Ἑλλάδος καὶ Πελοποννήσου δὲν εἶνε ἄλλοθεν γνωστόν.

Β'. 315, 25. *Τὸ παλιανδρούμενον τῆς Καδμείας.* Περὶ τῶν Θηβῶν κατὰ τοὺς μέσους αἰῶνας ἴδ. *Tafel*, Symbol. critic. Μέρ. Α'. σ. 60. Ὅτι δὲ πολὺς ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐγκατοίκων καταφαίνεται ἐκ τοῦ πληθυσμοῦ τῶν ἐνοικούντων Ἰουδαίων, οἵτινες κατὰ τὴν μαρτυρίαν Βενιαμὶν τοῦ ἐκ Τουδέλης ἀνήρχοντο εἰς δισχιλίους, ὄντες οἱ ἐμπειρότατοι τῶν ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα πορφυρέων καὶ μεταξουργῶν (*Beniamin* παρὰ *Tafel*, De Thessalonica σ.487).

Α'. 316, 6. *Ἐπὶ μόνας τὰς ἀθλίας Ἀθήνας παντὶ θυμῷ ῥέουσιν, ἀπειργόντος οὐδενὸς ἐρύματος.* Τὸ ἀνυπεράσπιστον τῶν Ἀθηνῶν ἀντιτάσσει καὶ ἄλλοτε πρὸς τὸ ἐρυμνὸν τῶν Θηβῶν καὶ τῆς Χαλκίδος. Ἴδ. Σημ. σ. 478.

Α'. 316, 19. *Ἀκρόπολις αὕτη καὶ Πάγος ἐκεῖνος Ἄρειος.* Περὶ τῆς μνείας ἥτις γίνεται παρὰ τῷ Ἀκομινάτῳ τῶν μνημείων τῆς ἀρχαιότητος ἴδ. Σημ. σ. 450.

Α'. 317, 10. *Εἴπερ ναὸς θεοῦ χάρισιν ἱερωτέραις πολλῷ σεμνυνόμενος καὶ κιβωτὸς μυστικωτέρα δεῦρο ἐνίδρυται.* Ἐννοεῖται ἡ ἐκκλησία τῆς Παναγίας ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως.

Α'. 317, 16. *Οὕτω τοῦ βασιλείου κήδους παραπολαύσαις*

Digitized by Google

Λέγονται ταῦτα ἐπειδὴ ὁ Βασίλειος ἦτο, καθ' ἃ εἴπομεν ἀνωτέρω, ἀδελφὸς τῆς βασιλίσσης.

www.libtool.com.cn

Α'.317,24. *Βασιλεὺς, ὃς ὅλην τὴν Ῥωμαίων ἀρχὴν ἤδη πίπτουσαν ἔστησε καὶ τῶν ἐπ' αὐτῇ κωμαζόντων Ψευδαλεξίων τὴν ὕβριν ἀνέστειλεν, οἳ, κατὰ τοὺς σπαρτοὺς ἀναθρώσκοντες, ἄλλος ἀλλαχοῦ ἐπωχοῦντο τῷ τοῦ κατειργασμένου βασιλέως Ἀλεξίου, ἐπὶ φεράκῃ τῶν πολλῶν, ὀνόματι.* Ὁ αἰφνίδιος καί πως μυστηριώδης φόνος τοῦ υἱοῦ τοῦ Μανουὴλ Ἀλεξίου ὑπὸ τοῦ Ἀνδρονίκου τῷ 1185, περὶ οὗ ἴδ. καὶ Σημ. σ. 485, προὐκάλεσε τὴν ἐμφάνισιν ἄλλοτε ἄλλων στασιαστῶν, οἵτινες παρουσιαζόμενοι ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ ἐκλιπόντος βασιλόπαιδος ἀπεπειρῶντο νὰ καταλάβωσι δι' ἐπαναστάσεως τὴν ἀρχήν. Τοιοῦτος Ψευδαλέξιος ἤδη ἀνεφάνη νεαρώτατος τὴν ἡλικίαν ἐπὶ τοῦ Ἀνδρονίκου περιφερόμενος ὑπό τινος Σικουντηνοῦ περὶ οὗ ἴδ. Εὐσταθ. 282,3-86. Ἀργότερον δὲ τῷ 1191 ἐπὶ Ἰσαακίου τοῦ Ἀγγέλου ἀνεφάνησαν τρεῖς, ὁ μὲν μετὰ τὸν δὲ, οἵτινες καὶ κατεπολεμήθησαν ἐν χρόνῳ βραχεῖ (Νικήτ. 549,7 - 553,21). Κατὰ τοῦ πρώτου τούτων ἀναφανέντος καὶ τῇ βοηθείᾳ ὀκτακισχιλίων περίπου Τούρκων δηοῦντος τὰς κατὰ τὸν Μαίανδρον πόλεις ἐστάλη ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Ἰσαακίου τοῦ Ἀγγέλου ὁ τότε σεβαστοκράτωρ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ἀλέξιος ὁ ἔπειτα βασιλεύσας, ὅστις ὅμως παρὰ τὰ λεγόμενα ὑπὸ τοῦ Μιχαὴλ οὐδὲν κατώρθωσε κατ' αὐτοῦ. Ἐτελείωσε δὲ ἡ στάσις, τοῦ ἀποστάτου Ψευδαλεξίου φονευθέντος ὑπό τινος ἱερέως (Νικήτ. 552,1-18). Ἀλλὰ πλὴν τούτου εἰς οὐδεμίαν τῶν ἄλλων ἐπὶ Ἰσαακίου στάσεων ἀναφέρεται ὡς ἀναμιχθεὶς ὁ Ἀλέξιος Γ'. Ἀλλ' ὅμως ἴσως συνέτεινεν εἰς καταστολήν τινος τῶν πολλῶν ἐκείνων ἀποστασιῶν περὶ ὧν ὁ Νικήτας, τῇ αὐτῇ καὶ ὁ Μιχαὴλ χρώμενος εἰκόνι, λέγει· «Οὐχ οὗτοι δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἄλλοι ἄλλοτε πάλιν καὶ πάλιν, καὶ οὐκ ἔστιν ὁσάκις εἰπεῖν, ἐπανέστησαν ἢ καὶ ὡς σπαρτοὶ ἀνεδόθησαν γίγαντες, κἂν ὡς πομφολυγώδη φυσήματα διάκενα, ὡς ἦν ἰδεῖν, ἀπέπιπτόν τε καὶ διελύοντο» (Νικήτ. 553,18-21). Ἐπὶ δὲ τῆς ἑαυτοῦ βασιλείας ἀνεφάνη ἐν Κιλικίᾳ ἄλλος τις Ψευδαλέξιος, ὅστις προσρυεὶς τῷ σουλτάνῳ τῆς Ἀγκύρας ἀνεμόχλευε τὰς χώρας ἐκείνας. Κατ' αὐτοῦ τὸ μὲν πρῶτον ἔστειλεν ὁ βασιλεὺς τὸν παρακινήσαντα Ἡνοπολίτην, εἶτα δ' ἐστράτευσεν αὐτός· ἀλλ' οὐδὲν

Digitized by Google

κατορθώσας ἀφῆκε τὴν κατ' αὐτοῦ φροντίδα εἰς Μανουὴλ τὸν Καντακουζηνόν. Πλὴν οὐδὲ διὰ τούτου κατενικήθη ὁ ἀποστάτης, ἀλλ' ἐπεράτωσεν οἰκτρῶς τὸν βίον ἀποσφαχθεὶς διὰ μαχαίρας ὑπό τινος (Νικήτ. 608,1-610,22). Συνέβησαν δὲ ταῦτα κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τῆς βασιλείας Ἀλεξίου τοῦ Γ'. ἤτοι τῷ 1195 (*Muralt*, Essai de chronographie byzantine σ. 250, 13, 16.— *Lebeau*, Histoire du Bas-Empire. Τόμ. ιζ'. σ. 6 κ.ἑ.)

www.libtool.com.cn

Α'.318,1. *Ἕως τῆς κομνηνικῆς ἀρχῆς, ἧς ἀρχηγέτης μὲν ὁ πρῶτος καὶ μέγας Ἀλέξιος, ἐκ δὲ τετραγονίας διάδοχος ὁ τοῦ μεγάλου Μανουὴλ Ἀλέξιος, ὁ ἐπὶ δυσὶ τρίτος πάμμεγας οὗτος Ἀλέξιος ὁμώνυμον καὶ συγγενὲς ἐπανέτειλεν ὄντως ἀλέξημα.* Ἵνα ἐννοηθῶσι ταῦτα πρέπει νὰ θεωρηθῶσιν αἱ λέξεις *ἧς ἀρχηγέτης — Μανουὴλ Ἀλέξιος* ὡς ἐν παρενθέσει γεγραμμέναι, νὰ φαιρεθῇ δὲ τὸ ἐκ λάθους τυπογραφικοῦ παρεισφρῆσαν κόμμα μετὰ τὸ *οὗτος Ἀλέξιος*. Κατὰ ταῦτα θέλει ἐνταῦθα ὁ Μιχαὴλ νὰ παραστήσῃ Ἀλέξιον τὸν Γ'. ὡς ἔννομον προστάτην τῶν ἐπὶ τοῦ θρόνου δικαιωμάτων τῆς δυναστείας τῶν Κομνηνῶν ἀπέναντι τῶν ἀναφαινομένων ἑκάστοτε Ψευδαλεξίων. Ἀρχηγέτην τῆς κομνηνικῆς ἀρχῆς ἐννοεῖ Ἀλέξιον τὸν Κομνηνὸν τὸν βασιλεύσαντα ἀπὸ τοῦ 1081 μέχρι τοῦ 1118 καὶ πατέρα Ἰωάννου τοῦ Κομνηνοῦ, ὅστις εἶνε ὁ πάππος Ἀλεξίου τοῦ Β'. τοῦ υἱοῦ τοῦ Μανουήλ. Ἐντεῦθεν ὀρθῶς μὲν ἀποκαλεῖται ὁ τοῦ Μανουὴλ υἱὸς Ἀλέξιος διάδοχος ἐκ τετραγονίας τῆς κομνηνικῆς ἀρχῆς, ὀρθῶς δὲ λέγεται περὶ Ἀλεξίου τοῦ Γ'. ὅτι εἶνε *ἐπὶ δυσὶ τρίτος* Ἀλέξιος, διότι πρῶτος μὲν ὁμώνυμος ἐβασίλευσεν ὁ ἀρχηγέτης τοῦ οἴκου τῶν Κομνηνῶν (1081-1118), δεύτερος δὲ ὁ τοῦ Μανουὴλ Ἀλέξιος (1180-1183).

Α'.318,8. *Θαυμαστὸς μὲν οὖν ὁ αὐτοκράτωρ καὶ οἷς κόπτων ῥοπάλοις τῶν οὕτω ληρούντων τὰς κεφαλὰς ἔπεισε λαθέσθαι μὴ τοῦ βρυχηθμοῦ μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐτοῦ ἤδη τοῦ ὀγκηθμοῦ.* Ταῦτα νομίζει ὁ Οὐσπένσκης (Λόγοι καὶ ἐπιστολαὶ Μιχαὴλ, σ. 389) ἀναφερόμενα εἰς τὴν καταπάλαισιν τῆς στάσεως Ἰωάννου τοῦ Παχέος, ὅστις ἐπανεστάτησε κατὰ μὲν τὸν Οὐσπένσκην(αὐτ. καὶ ἐν τῇ συγγραφῇ α'Ο βυζαντῖνος ἱστορικὸς Νικήτας ὁ Χωνιάτης» σ.196-197) τῷ 1198,κατὰ δὲ τὸν *Muralt* (Essai de chronographie

Digitized by Google

byzantine σ. 262,9) τῷ 1201. Ἀλλ' οὐδεὶς νομίζω ὑπάρχει πρὸς τοῦτο λόγος. Ἐν ταῖς λέξεσι ταύταις οὐδαμοῦ εὑρίσκω ὑπαινιγμόν τινα τοῦ πάχους τοῦ Ἰωάννου, ὡς φρονεῖ ὁ Ῥῶσος ἱστορικός. Ἀλλὰ καὶ δι' ἄλλον λόγον νομίζω ὅτι ἡ γνώμη αὐτοῦ δὲν εἶνε ἀποδεκτή. Ἐνταῦθα γίνεται λόγος ῥητῶς περὶ Ψευδαλεξίων, δι' οὗ ὀνόματος ἐκαλοῦντο οἱ ἀποστάται οἱ περιβαλλόμενοι δίκην λεοντῆς τὸ ὄνομα τοῦ ἐκλιπόντος υἱοῦ τοῦ Μανουὴλ, καὶ ἐντεῦθεν προέρχεται ἡ εἰκὼν τοῦ Μιχαὴλ «ἔπεισε λαθέσθαι» κτλ. Ὁ δὲ Ἰωάννης ὁ Παχὺς δὲν παρουσιάσθη ὡς Ἀλέξιος, οὐδὲ χαρακτηρίζεται ὑπὸ τῶν Βυζαντίνων ὡς Ψευδαλέξιος. Οὐδὲ δύνανται ἀναφέρωνται ταῦτα εἰς τὸν Ἰωάννην, ἐπειδὴ ἀμέσως κατωτέρω λέγει ὁ Μιχαὴλ «τὸ δὲ μηδ' εἱρκτῇ πεδῆσαι τὸν ἐπαναστάντα καὶ πορφυρίδα περιθέμενον, καίπερ ἁπάντων δικαιούντων ὑποστῆναι πορφύρεον θάνατον, πῶς οὐ θαύματος ἄξιον». Ταῦτα δὲ δὲν συμφωνοῦσι πρὸς τὸν ὑπὸ τοῦ Νικήτα (698,14 κ.ἑ.) μαρτυρούμενον οἰκτρὸν θάνατον Ἰωάννου τοῦ Παχέος, οὗ ἡ μὲν κεφαλὴ ἀποκοπεῖσα ἐθεατρίσθη, τὸ δὲ ἀκέφαλον σῶμα προὐτέθη κατὰ τὴν μεσημβρινὴν πύλην τῶν ἐν Βλαχέρναις ἀρχείων.

Α'.318,13. *Μόναις καθείρξεσι τῆς τοσῆνδε παροινίας τὴν τιμωρίαν ἐμέτρησε* κτλ. Ἀγνοοῦμεν εἰς τίνος κυρίως στέσεως τὴν μαλακὴν τιμωρίαν ἀναφέρονται ταῦτα καὶ τὰ κατωτέρω λεγόμενα κατὰ παρεκβολὴν τῆς μειλιχίας ἀρχῆς Ἀλεξίου τοῦ Γ'. πρὸς τὴν ἀγαθὴν διοίκησιν Ἰωάννου τοῦ Κομνηνοῦ. Ἀλλ' ὅτι ὑπάρχει καὶ ἐν τούτοις πολὺ τὸ συνθηματικὸν ἀποδεικνύουσι τὰ κατωτέρω λεγόμενα (στ. 28 κ.ἑ.) «Τίς γὰρ ὀφθαλμὸν ἐκκέκοπται . . . ποίαν γυνὴ παιδὸς ἢ ἀνδρὸς στερηθεῖσα κατὰ μῆνιν βασιλέως μέλανας πέπλους ἠμπέσχετο;» ἅτινα σχεδὸν αὐτολεξεὶ ἔγραψε καὶ πρότερον ὁ Μιχαὴλ περὶ Ἰσακίου τοῦ Ἀγγέλου ἐξ ἀναμνήσεως πλουταρχικῆς. Ἴδ. Σημ. σ. 493.

Α'.319,12. *Τὴν ἐς δεῦρο δολιχὴν ὑπέστης ὁδὸν ἀργαλέην τε.* Περὶ τῆς ἀναθέσεως τῶν Ἀθηνῶν, ἴσως δὲ καὶ ἄλλης χώρας ἑλληνικῆς, εἰς τὸν Βασίλειον Καματηρὸν ὑπάρχει, νομίζω, ὑπαινιγμός τις παρὰ τῷ Νικήτᾳ ἐν τοῖς ἑξῆς «Ὑπό τινων δὲ καὶ λογιστευόμενος (ὁ βασιλεὺς Ἀλέξιος) ὡς τὰ κοινὰ κατασπαθῶν καὶ

www.libtool.com.cn

Digitized by Google

τοῖς συγγενέσι τὰς ἐπαρχίας διανειμάμενος, ἀχρείοις οὖσι πᾶσι καὶ ἀπεσβεσμένοις τοὺς λύχνους τοῦ σώματος» (Νικήτ. 631,17).

www.libtool.com.cn

A'.319,15. *Τὸ παρθενικὸν . . . τοῦτο ἀνάκτορον.* Λέγονται ταῦτα περὶ τῆς Παναγίας τῆς Ἀθηνιώτισσας, ἤτοι τοῦ Παρθενῶνος, ἐν ᾧ, καθ' ἃ φαίνεται, ἐξεφωνήθη τοῦτό τε τὸ προσφώνημα καὶ τὰ πρὸς τοὺς ἄλλους πραίτωρας κατὰ τὴν ἐπὶ προσκυνήσει τῆς θεομήτορος ἀνάβασιν αὐτῶν εἰς τὴν Ἀκρόπολιν.

A'.319,19. *Μήτε Ἀθήνας ὡς ἀγρὸν ἀροτριωθῆναι, ὅπερ καὶ πάσχειν ἤρξαντο, σπειρόμεναι τὰ τῶν δυστυχῶς ἀποικιζομένων ἐνθένδε φυγάδων οἰκόπεδα.* Περὶ τῆς μετοικήσεως τῶν Ἀθηναίων καὶ τῆς ἐντεῦθεν προερχομένης εἰς τὴν πόλιν ζημίας καὶ ἄλλοτε γίνεται λόγος παρὰ τῷ Μιχαήλ. Ἴδ. Σημ. σ. 457.

A'.319,29. *Ἀθήνας διαγραφῆναι τοῦ κύκλου τῶν ἑλληνίδων πόλεων.* Πρβλ. **211,16** «ἀχρήματος γὰρ ἡ πόλις καὶ πενιχρὰ καὶ τοῦ *κύκλου διαγραφῆναι τῶν πόλεων* καὶ παρ' ἅπαν ἀφαντωθῆναι κινδυνεύουσα» ὅπερ χωρίον κακῶς παραδεδομένον ἐν τῷ βιεννείῳ κώδικι *διαγραφῆ καὶ τῶν πόλεων* ἠναγκάσθη ἐν οὐ δέοντι νὰ διορθώσῃ ὁ Tafel εἰς *διαγραφῇ καὶ τῶν πολιτῶν*, ὅπερ ἐπ' ἴσης εἶνε ἀκατανόητον καὶ ἀκατάλληλον.

A'.320,3. *Τοῖς Ἀνδρονίκου καιροῖς γενναίως προσήραξας.* Ἀναφέρονται ταῦτα εἰς τὴν ἐπ' Ἀνδρονίκου μετ' ἄλλων ὁμοφρονούντων στάσιν καὶ τύφλωσιν τοῦ Βασιλείου Καματηροῦ. Ἴδ. Νικήτ. 345,14-346,11.

A'.320,4. *Οἷς μὲν γὰρ ἀποδιδόναι Κυρίῳ τοὺς ὅρκους σου δεῖν εἶναι μᾶλλον ἀναγκαῖον ἔγνωκας, τούτοις τὰς ἐνόρκους πίστεις τῇ γνησίᾳ διαδοχῇ τῆς βασιλείας ἐμπέδους ἐτήρησας.* Ἐννοεῖται ἡ πρὸς τὴν βασιλείαν Ἀλεξίου τοῦ Β', υἱοῦ τοῦ Μανουήλ, πίστις τοῦ Καματηροῦ, ὑπὲρ ἧς καὶ ἔπαθεν οὗτος παρὰ τοῦ Ἀνδρονίκου.

A'.320,15. *Σὲ πρῶτον ἐκκόπτει, τῆς ἀρχῆς τὸν ὀφθαλ-*

Digitized by Google

www.libtool.com.cn

μὸν . . , καὶ μᾶλλον ἐπισκοτεῖ τῇ Ῥωμαίων ἀρχῇ σβέσας σὸ τὸν αὐτῆς λύχνον ἢ σοὶ αὐτῷ τοὺς λύχνους ἐξορύξας τοῦ σώματος. Πρβλ. Νικήτ. 346,6 «Τὸν δέ γε Κοντοστέφανον συνειληφὼς καὶ τέσσαρας τῶν παίδων καὶ τὸν Καματηρὸν Βασίλειον πάντας ἐξομματοῖ». Ἐγένετο δὲ ἡ τύφλωσις αὕτη τοῦ Βασιλείου μεσοῦντος τοῦ 1182 (*Muralt*, Essai de chronographie byzantine, σ. 216,22).

Α'. 321,1. *Ἐτεθνήκει . . . τῷ δέει.* Ἴδ. περὶ τῆς φράσεως ταύτης παρὰ Μιχαὴλ Σημ. σ. 490.

Α'. 321,8 κ.ἑ. *Ἐγνω δεῖν . . . ὑπερόριον ἐκτοπίσαι σε . . ἐπὶ τὴν ἄξενον Ταυροσκυθίαν καὶ τῆς ὠκεανίτιδος νήσου τῆς Θούλης ἄγχιστα καὶ τὸν αὐτοῦ που κεχυμένον σκότον κιμμέριον. . . . . Ἔνθα ποία μὲν ὑπερβορέων αὐτόνομος θηριωδία οὐ πρὸς εὐνομίαν ἐτιθασεύθη σοι . . . ποία δὲ βάρβαρος οὐχ εἵλκετο ἀκοή ; . . . Ἢ που καὶ πολλοὺς τῶν ἀμαξοβίων δι' εὐσεβοῦς διδασκαλίας ὠδινήσας κατὰ Χριστὸν ἐγέννησας* κτλ. Ταυροσκυθίαν ἐννοεῖ ἐνταῦθα τὴν Ῥωσίαν, ὡς ὀρθῶς παρατηρεῖ ὁ Οὐσπένσκης (Λόγοι καὶ ἐπιστολαὶ Μιχαὴλ σ. 390), ἥτις καὶ ἀλλαχοῦ ἀναφέρεται ὡς τόπος ἐξορίας (Νικήτ. 384,14). Ὁ Οὐσπένσκης δὲν ἀκνεῖ νὰ δεχθῇ ὅτι καθόλου ἡ φράσις *τῇ ὑπερορίᾳ καταδικάσαι* παρὰ τοῖς Βυζαντίνοις σημαίνει τὸν εἰς τὴν ὑπερβόρειον ἐκείνην χώραν ἐξοστρακισμόν. Ἦτο ἄρα ἡ Ταυροσκυθία οἱονεὶ εἰπεῖν ἡ Σιβηρία τοῦ Βυζαντίου. Ἀλλ' ὅμως δὲν δυνάμεθα νὰ δεχθῶμεν τὴν κατὰ τὸν Οὐσπένσκην ἑρμηνείαν τῶν λέξεων τούτων ὡς βεβαίαν. Τίνες δ' αἱ ὑπηρεσίαι ἃς παρέσχεν ὁ Καματηρὸς κατὰ τὴν ἐν Ῥωσίᾳ διατριβήν του, καθιστῶν τοὺς ἐνοίκους μαλθακωτέρους πρὸς τὴν βυζαντιακὴν ἀρχὴν καὶ διαδίδων τὰ νάματα τοῦ Χριστιανισμοῦ, δὲν γίνεται ἄλλοθεν γνωστόν.

Α'. 321,28. *Ἐπεὶ δ' ὁ χειμὼν παρῆλθε τῆς τυραννίδος καὶ καθαρὰ αἰθρία νομίμου πολιτεύματος ἐρράγη, τίνος ἑτέρου, τίνος ἑτέρου πρότερον ἢ σοῦ εὐθὺς ἀνεμνήσθη καὶ ἐπόθησε τὰ βασίλεια ;* Συνδέοντες τὸ χωρίον τοῦτο μετὰ τῶν λεγομένων ἐν τῇ πρὸς τὸν Βασίλειον ἐπιστολῇ τοῦ Μιχαὴλ (**Β'. 63**,6 κ.ἑ.), ἥτις

Digitized by Google

ἐγράφη βραχὺν χρόνον μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Θεσσαλονίκης (ἴδ. Σημ. σ. 521), πειθόμεθα ἀδιστάκτως ὅτι ὁ Καματηρὸς ἀνεκλήθη ἐκ τῆς εἰς Ῥωσίαν ἐξορίας τῷ 1185, εὐθὺς μετὰ τὴν εἰς τὸν θρόνον ἀνάβασιν Ἰσαακίου τοῦ Ἀγγέλου.

Α'.322,14 κ.ἑ. *Θεσμοὺς πολιτευμάτων καὶ λόγους διοικήσεων ἀρχικῶν, καταρρυέντας καὶ παρεφθαρμένους, ἐπεσκευάσω καὶ διεσάφησας* κτλ. *Οὕτω καὶ σὲ, νοῦν ἀτεχνῶς ὄντα τῆς συγκλήτου βουλῆς, ὁ μακαριστότατος ἐν βασιλεῦσι Μανουὴλ τοῖς πράγμασι τῆς κατ' αὐτὸν μεγίστης ἀρχῆς ἐπέστησε διευκρινοῦντα λόγῳ καὶ διατιθέμενον ἄριστα πᾶσαν βασιλείας διοίκησιν* κτλ. Μεγάλη ἦτο ἡ δύναμις καὶ ἡ ἐπίδρασις τοῦ λογοθέτου τοῦ δρόμου ἐπὶ τὰ πράγματα τῆς πολιτείας παρὰ τοῖς Βυζαντίνοις. Ἴδ. τὰ λεγόμενα περὶ τοῦ ἀξιώματος τούτου ὑπὸ Du Cange (Glossarium ...Graecitatis ἐν λ. σ.822), ἰδίως τὰ ἑξῆς «Logothetae cursus publici longe alia ac illustrior deinde fuit functio apud imperatores. Eorum enim edicta suscribebant, caeterasque bullas aureas, eoque nomine vas, non atramentarium, sed purpurarium, seu cinnabaricum servabat, cum cinnabari bullas suas suscriberent Augusti ; quod quidem vas cum *caniculus* appelaretur, inde Logotheta Dromi *ὁ ἐπὶ κανικλείου* dictus» κτλ.

Α'. 322,27. *Οὗ καὶ τὴν ἔντευξιν πλέον ἢ τῶν βασιλέων οἱ ἀπανταχόθεν ἥκοντες πρέσβεις πεφρίκασιν.* Εἰς τίνας περιστάσεις ὡρισμένως ἀναφέρονται αἱ πρεσβεῖαι ξένων λαῶν, ἃς προσηκόντως ὑπεδέχθη μετὰ διπλωματικῆς περινοίας ὁ Καματηρὸς, δὲν δυνάμεθα νὰ ὁρίσωμεν ἀκριβῶς. Ἀναφέρονται δὲ Σκύθαι, Ἀρμένιοι, Ἴβηρες, Πέρσαι, Ἰσμαηλῖται, Ἀλαμανοὶ καὶ Γερμανοί. Ἀλλ' ἴσως διὰ τούτων πάντων γενικώτερον ἐκφράζεται ἡ ὀξύνοια μεθ' ἧς ὁ Καματηρὸς ἐφέρετο πρὸς τοὺς πρέσβεις τῶν διαφόρων καθόλου λαῶν, μεθ' ὧν εὑρίσκετο εἰς πολλαπλᾶς σχέσεις ἡ πολυκίνητος βασιλεία τοῦ Ἰσαακίου Ἀγγέλου καὶ Ἀλεξίου τοῦ Γ'.

Α'.323,12. *Ὅς γε καὶ τοὺς ὑπεροφρυάζοντας Ἀλαμανοὺς καὶ τοὺς ἀγερώχους Γερμανοὺς οὕτω κατασπᾷ οἷόν ἐμβριθεστέραις μεγαληγορίαις καὶ ὑπερφροντιστέρῳ λήματι* (κατὰ λάθος

Digitized by Google

ἐν τῷ κώδικι *λήμματι*), *ὡς τοῦ πομφολυγώδους καὶ διακένου φρονήματος ἀποπίπτοντας, ἀνθρώπινα τοῦ λοιποῦ καὶ διαιτᾶσθαι καὶ φθέγγεσθαι καὶ σωφρονοῦντας οἴκαδε φέρεσθαι.* Ἐκ πασῶν τῶν ἀναφερομένων ὑπὸ τοῦ Μιχαὴλ πρεσβειῶν μόνον περὶ ταύτης δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ἀκριβέστερά τινα. Ἀναφέρονται δῆλα δὴ ταῦτα εἰς τοὺς πρέσβεις οὓς ἔπεμψε τῷ 1196 εἰς Κωνσταντινούπολιν Ἑρρῖκος ὁ Ϛ΄., υἱὸς Φρειδερίκου τοῦ Βαρβαρόσσα, ὅστις γενόμενος κύριος καὶ τῆς Σικελίας ἀπῄτησεν, ὡς κληρονομήσας καὶ τὰ ἐπίτιτλα δικαίωμα τοῦ πρώην βασιλέως τῆς νήσου, πᾶσαν τὴν χώραν μεταξὺ Ἐπιδάμνου καὶ Θεσσαλονίκης ἢ ἀνάλογον ἀποζημίωσιν χρηματικήν. Περὶ τῶν ἐπὶ ταύταις ταῖς ἀξιώσεσι σταλέντων πρέσβεων γράφει τὰ ἑξῆς ὁ Νικήτας· «πρέσβεις ἐκεῖθεν ἀφίκοντο, ὧν ἄτερος *βαρὺς ἦν τὴν ὀφρὺν* καὶ περιττὸς τῷ παιδομῆσαι τὸν ῥῆγα. Ἦν δὲ καὶ τὰ δι' αὐτῶν πρεσβευόμενα χρημάτων ἀποδόσεις πολυταλάντων ἀλαζονεῖαί τε καὶ κόμποι καὶ αὐχημάτων ἐγχωρίων κατάλογοι, δι' ὧν καταπολιτεύονται οἱ ἀκούοντες. Βασιλεὺς τοίνυν (ἦρχε δὲ ὁ νῦν ἱστορούμενος=Ἀλέξιος ὁ Γ΄.), μὴ ἔχων ἀπράκτους ἀποπέμψαι τοὺς πρέσβεις, κατένευσε χρημάτων τὴν εἰρήνην ἀλλάξασθαι, πρᾶγμα μήπω ἐς τόδε καιροῦ γεγονός» (Νικήτ. 628,18 κ.ἑ.).

Α΄. 324, τίτλος. *Προσφώνημα εἰς τὸν μέγαν δοῦκα τὸν Στρυφνόν.* Ὁ λόγος οὗτος ἐξεφωνήθη μετὰ τὸν εἰς Βασίλειον τὸν Καματηρὸν, ὡς διδάσκει καὶ ἡ θέσις αὐτοῦ ἐν τῷ κώδικι. Πότε δ' ἀκριβῶς ἐγένετο ἡ μετάβασις τοῦ Στρυφνοῦ εἰς τὰς Ἀθήνας δὲν εἶνε γνωστὸν, ἀλλὰ δυνάμεθα νὰ δεχθῶμεν μετὰ καὶ τοῦ Οὐσπένσκη (Λόγοι καὶ ἐπιστολαὶ Μιχαὴλ, σ. 395) ὅτι ἡ μετάβασις αὕτη ἐγένετο ὅτε ὁ Στρυφνὸς μετὰ τὴν ἐπιτυχῆ μάλιστα κατὰ τοῦ Κωνσταντίνου τοῦ Μεσοποταμίτου ἀντιπολίτευσιν ἐγένετο πανίσχυρος, ἤτοι περὶ τὸ 1201 ἢ τὸ 1202, ἂν, ὡς εἰκάζω, χωρίον τι τοῦ προσφωνήματος (**335,**13) ἀναφέρεται καὶ εἰς τὴν κατεύνασιν τῆς στάσεως τοῦ Μανουὴλ Καμύτζη, ἥτις ἐγένετο κατ' ἐκεῖνο τὸ ἔτος. Ὁ Οὐσπένσκης, λέγων (ἔνθ' ἀν.) ὅτι μετὰ τὴν εἰς Ἀθήνας μετάβασιν τοῦ Στρυφνοῦ ὁ Μιχαὴλ ἐπέστειλεν εἰς αὐτὸν ἀποστείλας τὸν γραμματικὸν, νομίζω ὅτι πλανᾶται. Ἡ ἐπιστολὴ ἐκείνη (**Β΄. 98** κ.ἑ.) ἐγράφη καθ' ὃν χρόνον καὶ τὸ πρὸς Ἀλέ-

Digitized by Google

ξιόν τὸν Γ'. Ὑπομνηστικὸν τῶν Ἀθηναίων, ἤτοι περὶ τὸ 1198, ὅτε καὶ ἄλλαι ἐπιστολαὶ ἐστάλησαν πρὸς διαφόρους Βυζαντίνους μεγιστᾶνας διὰ τοῦ γηραιοῦ Θωμᾶ. Ἰδ. Σημ. σ. 511. Ἡ δ' ἐν ἐκείνῃ τῇ ἐπιστολῇ μνημονευομένη μετάβασις τοῦ Στρυφνοῦ εἰς Ἀθήνας (**Β'. 99**,3) ἐγένετο πάντως κατ' ἄλλον χρόνον πρὸ τοῦ 1198. Κατεῖχε δὲ βεβαίως ἤδη ὁ Στρυφνὸς ἀξίωμά τι σπουδαῖον, ἐπειδὴ ἡ εἰς τὰς ἀρχὰς ἀνάβασις αὐτοῦ δὲν ἐγένετο τὸ πρῶτον ἐπὶ Ἀλεξίου Γ'. τοῦ Κομνηνοῦ οὗτινος ἦτο σύγγαμβρος, ἔχων σύζυγον τὴν ἀδελφὴν τῆς βασιλίσσης Εὐφροσύνης· φαίνεται δὲ μᾶλλον ὅτι πολλῷ πρότερον, ἴσως ἤδη ἐπὶ Ἀνδρονίκου (ἰδ. κατωτέρω Σημ. σ. 533), ἀνήχθη κατὰ πρῶτον εἰς τὴν ἀρχήν. Ἐπὶ δὲ Ἀλεξίου τοῦ Γ'. εὑρίσκομεν ἤδη αὐτὸν μέγαν δοῦκα τοῦ στόλου, ἀλλ' ἀνάξιον τῶν ἐπαίνων, οὓς κατὰ τὸ φαινόμενον ἀπονέμει αὐτῷ ὁ Ἀκομινάτος, ἐπειδὴ ναύαρχος ὢν ὑπῆρξε διὰ τὸ φιλοχρήματον αὐτοῦ ὁ ὄλεθρος τοῦ βυζαντιακοῦ στόλου. Κατερχόμενος δ' εἰς Ἀθήνας φαίνεται ὅτι περιεβάλλετο τὸ ἀξίωμα ἀνθυπάτου τῆς Ἑλλάδος (**327**,1 ἐν πρβλ. πρὸς **336**,25 καὶ **338**,6).

Α'. 325, 14. *Ἥκεις Ἀθήναζε καθ' ἱστορίαν ἅμα τῶν ἐν τῷ θαλάμῳ τῷδε τῆς Παρθένου θαυμάτων καὶ ὧν ηὔξω ἀπόδοσιν.* Φαίνεται ὅτι ὁ Στρυφνὸς ἀποσταλεὶς εἰς Ἀθήνας ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος ἐξεπλήρου ἅμα καὶ ἰδίαν εὐχήν, τάγμα, προσφέρων ἴσως ἀνάθημά τι εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῆς Παναγίας, εἰς προσκύνησιν τῆς ὁποίας πολλοὶ ἤρχοντο. Ἰδ. *Αἱ Ἀθῆναι* σ. 41.

Α'. 325, 20. *Ἐπόπτευσον ἐν σωματικῷ εἴδει πελειάδος χρυσῆς ἐνάργειαν πνεύματος* κτλ. Τὸ ἐν εἴδει περιστερᾶς χρυσῆς ἅγιον πνεῦμα τὸ διὰ κυκλοφορικῆς ἀεννάου κινήσεως ὑπεραιωρούμενον τῆς ἁγίας τραπέζης ἦτο βεβαίως ἓν τῶν ἀξίων λόγου ἔργων τῆς βυζαντιακῆς τέχνης ἅτινα ἐκόσμουν τὸν Παρθενῶνα κατὰ τοὺς μέσους αἰῶνας. Περὶ δὲ τῆς ἀρχιτεκτονικῆς διακοσμήσεως ἰδ. *Michaelis*, Der Parthenon, σ. 53.

Α'. 326,2. *Οἱ λίθοι κεκράγασιν οὐ τῶν κατασπασθέντων πάλαι περιβόλων μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν οἰκοπέδων τῶν μετανασταζόντων ἑκάστοτε.* Περὶ μὲν τῆς καταρρεύσεως τῶν τειχῶν τῆς

Digitized by Google

πόλεως δὲν μανθάνομεν ἄλλοθεν ἀκριβέστερά τινα· μόνον δὲ παραπονεῖται ὁ Ἀκομινάτος συλλήβδην περὶ τοῦ ἀνυπερασπίστου τῶν Ἀθηνῶν. Περὶ δὲ μεταναστεύσεως τῶν κατοίκων ἴδ. Σημ. σ.457.

Α'. 326, 13. *Τῆς ἑαυτοῦ σοφίας τὰ πάτρια.* Τῆς αὐτῆς φράσεως ποιεῖται χρῆσιν καὶ ἐν τῷ Προσφωνήματι εἰς Βασίλειον τὸν Καματηρόν (**319,**13).

Α'. 326,21. *Ἀδιάσπαστος ὢν τοῦ αὐτοκράτορος, ἐπὶ τοσοῦτον διέστης ἐκείνου καὶ τὴν ἡμετέραν κατῆλθες ἰσχατιάν.* Ἀδιάσπαστον τοῦ αὐτοκράτορος ἀποκαλεῖ τὸν Στρυφνὸν ὁ Μιχαὴλ οὐ μόνον ὡς κηδεστήν, ἀλλὰ καὶ ὡς μέγαν δοῦκα τοῦ στόλου.

Α'. 326,25. *Ὁ μέγας τῆς ῥωμαϊκῆς ἀρχῆς ἥλιος ἠγαλλιάσατο δραμεῖν ἐπὶ τὰ τῆς Εὐρώπης κλίματα, τὸν αὐτοῦ πον συνιστάμενον τῆς ἐπαναστάσεως, εἴτ' οὖν ἀποστάσεως, χειμῶνα πρὸς ἐαρινὴν μετασκευάσων εὐημερίαν.* Ἀναφέρονται ταῦτα εἰς τὴν ἐπάνοδον τοῦ Ἀλεξίου εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐξ Ἀσίας ἔνθα εἶχε μεταβῆ ἵνα κατευνάσῃ τὴν στάσιν τοῦ Κίλικος Ψευδαλεξίου (Νικήτ. 610,4 κ.ἑ.). Ἡ δ' ἐπανάστασις ἣ ἀποστασία ἣν ἐσκόπει νὰ καταπαύσῃ ἐρχόμενος εἰς τὰ τῆς Εὐρώπης κλίματα ἦτο ἡ τῶν Βλάχων καὶ Βουλγάρων (Νικήτ. 612,15 κ.ἑ.). Συνέβαινον δὲ ταῦτα τῷ πρώτῳ ἔτει τῆς βασιλείας τοῦ Ἀλεξίου (1195-1196).

Α'. 327,1. *Τὴν καθ' ἡμᾶς λῆξιν τῆς ἑλληνίου καὶ πελοπίας γῆς.* Περιφραστικῶς δηλοῦται διὰ τούτων ὅτι ὁ Στρυφνὸς ἐστάλη εἰς τὸ θέμα Ἑλλάδος καὶ Πελοποννήσου.

Α'. 328,16. *Διὰ τὴν ὑπερβάλλουσαν ἀρετὴν καὶ τὸ χέμα τῆς φρονήσεως καὶ τὸ περὶ τὰς διαχειρίσεις τῶν δημοσίων καὶ πολυστρόφους πραγμάτων δεινότητας ἀμφιδέξιον.* Ταῦτα λέγονται παρὰ τοῦ Μιχαὴλ ἐξ ἀναγκαίας φιλοφροσύνης πρὸς τὸν προσφωνούμενον μέγαν δοῦκα. Κατὰ δὲ τὴν ἀλήθειαν καὶ ὁ Στρυφνὸς ἀλλοῖός τις ἦτο καὶ ὁ Ἀκομινάτος ἄλλα περὶ αὐτοῦ ἐφρόνει. Μετὰ περιφρονήσεως δὲ καὶ ἀγανακτήσεως ἐκφράζεται κατ' αὐτοῦ ὡς νοσφιζομένου τὸν δημόσιον πλοῦτον καὶ φιλοχερδοῦς καὶ καταστρα-

Digitized by Google

φέως τοῦ εἰς αὐτὸν ἐγχειρισθέντος στόλου ὁ ἀδελφὸς τοῦ Μιχαὴλ Νικήτας (637,5. 651,11 κ.ἑ. 716,11 κ.ἑ.). Καὶ δικαίως; ἐπειδὴ τὸν μὲν ἐμπιστευθέντα αὐτῷ στόλον ἀπημπόλησε καὶ ἠφάνισεν, ἔνθα δ' ἔτυχε νὰ καλέσῃ αὐτὸν ὡς μαχητὴν τὸ καθῆκον ἀπεδείχθη ἄνανδρος καὶ δραπέτης (Νικήτ. 718,4 κ.ἑ. — *Muralt*, Essai de chronographie byzantine, σ. 270,23). Ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ Μιχαὴλ δεικνύει ἐμμέσως ὅτι ἐγνώριζεν ὁποῖος ὁ ἀνὴρ καὶ πειρᾶται νὰ ἐπιδείξῃ τοῦτον καὶ εἰς τοὺς ἀκροωμένους αὐτοῦ. Διότι ἀντὶ νὰ ὑμνήσῃ αὐτὸν τὸν προσφωνούμενον μεταβάλλει σοφιστικῶς τὰς ὕβρεις ἃς ἐφέρετο νὰ ἐκστομίσῃ κατὰ τοῦ φιλοχρύσου ναυάρχου εἰς ἐγκώμιον τῶν ἀντιθέτων ἀρετῶν τοῦ ἀγαθοῦ καὶ ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων πάντοτε εὐφημουμένου Ἀλεξίου τοῦ Βρυεννίου (**336**,11-**338**,20).

Α'.328,30. *Οὐκ ἐν ταὐτότητι τῶν ἀξιωμάτων πάγιος διεγένετο. Ἀεὶ γὰρ ἐκ τῶν ὑποβεβηκότων εἰς τὰ ὑπερβάθμια μετεωριζόμενος ἤρετο.* Τὰ αὐτὰ λέγει ὁ Ἀκομινάτος καὶ ἐν τῇ πρὸς τὸν Στρυφνὸν ἐπιστολῇ «ἐπειδὴ θεὸς ἀνάγων δι' ἄλλοτε ἄλλων βαθμίδων καὶ πρὸς τὰ μετεωρότερα τῶν ἀξιωμάτων κουφίζων» κτλ. (**Β'.98**,12). Ἡμῖν δὲ μένουσιν ἄγνωστα τὰ διάφορα ἀξιώματα εἰς ἃ ἀνήχθη ὁ Στρυφνὸς πρὶν γείνῃ μέγας δοὺξ τοῦ στόλου. Ἐν τῷ ἱστορικῷ Πίνακι εἰς τὸν Νικήταν ἐν τῇ ἐκδόσει τῆς Βόννης (σ. 971) γράφεται Thessalonicensis pontifex καὶ παραπομπὴ γίνεται εἰς σ. 651,10 τοῦ Νικήτα. Ἀλλ' ἐκεῖθεν οὐδὲν ἄλλο φαίνεται ἢ ὅτι ὁ Στρυφνὸς συνέτεινεν εἰς τὴν ἀπὸ τοῦ μητροπολιτικοῦ θρόνου τῆς Θεσσαλονίκης ἐκδίωξιν Κωνσταντίνου τοῦ Μεσοποταμίτου.

Α'.329,2. *Τῶν ἐξῆς βασιλέων ὥσπερ ἐπισημόν τι τῆς ἀρχῆς αὐτῶν συντηρούντων τὴν τοῦ ἀνδρὸς οἴκειωσιν* κτλ. Κατὰ ταῦτα ὁ Στρυφνὸς δὲν ἐπελήφθη τὸ πρῶτον τῶν δημοσίων πραγμάτων ἐπὶ Ἀλεξίου τοῦ Γ', ἀλλ' ἦδη πρότερον, ἴσως ἐπὶ Ἀνδρονίκου. Μέγας δοὺξ τοῦ στόλου ἦτο ἤδη κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς βασιλείας Ἀλεξίου τοῦ Γ', ὡς διδάσκει ἡ ἐπιγραφὴ καὶ ἡ θέσις τῆς πρὸς αὐτὸν ἐπιστολῆς τοῦ Μιχαὴλ (**Β'.98**), ἥτις ἀπεστάλη εἰς Κωνσταντινούπολιν διὰ τοῦ Θωμᾶ, ὅτε οὗτος μετέβη

www.libtool.com.cn

Digitized by Google

ἵνα ἐγχειρίσῃ τὸ Ὑπομνηστικόν. Ἀλλὰ καὶ ὅτε πρὸ τούτου τοῦ χρόνου εἶχε μεταβῆ εἰς Ἀθήνας (**Β'.99,3**), ἀγνοοῦμεν ἐπὶ τίνος αὐτοκράτορος, κατεῖχε βεβαίως σπουδαίαν τινὰ θέσιν. Ὅτι δ' ἐπὶ διαφόρων βασιλέων ἦτο ὁ Στρυφνὸς ἐν ἀξιώμασιν, ἕως ἐγένετο μέγας δοὺξ τοῦ στόλου, τοῦτο πιθανῶς ἐπὶ Ἀλεξίου τοῦ Γ', μαρτυρεῖ καὶ κατωτέρω ὁ Ἀκομινάτος (**330,1** κ.ἑ).

www.libool.com.cn

Α'. 331,7. *Τῆς εὐδαίμονος ἀγχιστείας.* Ἡ σύζυγος τοῦ Στρυφνοῦ ἦτο ἀδελφὴ τῆς βασιλίσσης Εὐφροσύνης, τῆς πολυμηχάνου συζύγου τοῦ Ἀλεξίου. Ἦτο κατὰ ταῦτα ἀδελφὴ τοῦ μεγάλου λογοθέτου Βασιλείου τοῦ Καματηροῦ καὶ τοῦ πατριάρχου Ἰωάννου τοῦ Καματηροῦ (1199-1204).

Α'.332,5. *Ἡ δὲ . . . συνεκδημεῖ ἐκδημοῦντι.* Δὲν ἐξεύρομεν ἂν μόνον κατὰ τοῦτον τὸν εἰς Ἑλλάδα πλοῦν συνώδευσεν ἡ σύζυγος τοῦ Στρυφνοῦ τὸν ἄνδρα αὐτῆς ἢ συνεπηκολούθησεν αὐτῷ καὶ ἀλλαχόσε. Τοῦτο μᾶλλον φαίνεται δηλοῦσα ἡ κατωτέρω (στ. 7) φράσις «καὶ στρατηγοῦντι συνέξεισιν».

Α'.332,24. *Ἥδε δεῦρο νῦν ἥκει τοῦ ἰδεῖν τὴν τερπνότητα τῆς Παρθένου καὶ τὸν ναὸν αὐτῆς* κτλ. Περὶ τῶν ἐρχομένων εἰς προσκύνησιν τοῦ ἐν Ἀθήναις ναοῦ τῆς Παναγίας ἴδ. Σημ. σ. 458.

Α'.333,11. *Πιστεύει σοι τὸν Θρῄκηθεν ἀρχόμενον καὶ εἰς τὰ πέρατα Πελοποννήσου διατείνοντα κόσμον.* Εἶνε αὗται μάλιστα αἱ χῶραι αἱ ὑποκείμεναι εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ πραίτωρος Ἑλλάδος καὶ Πελοποννήσου.

Α'. 335,13. *Τῶν στάσεων λυτῆρα καὶ τῶν παρὰ μέλος φερομένων ἁρμοστήν.* Κατὰ τοὺς χρόνους τούτους ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ Πελοπόννησον πολλοὶ τῶν κατὰ τόπους δυναστῶν, ἐπωφελούμενοι ἐκ τῆς ἐπικρατούσης ἐπὶ Ἀλεξίου τοῦ Γ'. ἀναρχίας καὶ κακῆς τῶν πραγμάτων διοικήσεως, ἀπεπειράθησαν καὶ μέχρι τινὸς κατώρθωσαν νὰ ἱδρύσωσιν ἰδίαν ἀρχήν, ἀνεξάρτητον ἀπὸ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει βασιλείας. Τούτων γνωστότατος εἶνε ὁ δεσπότης Λακεδαίμονος Λέων ὁ Χαμάρετος, ὁ Θεόδωρος Μελισσηνὸς

Digitized by Google

www.fhtinol.com.gr

ἐν Μεσσηνίᾳ, ὁ Σγουρὸς ἐν Ἀργολίδι, τὰ τρία γένη τῶν Εὐδαιμονογιέννηδων, Μαμωνέδων καὶ Σοφιανῶν ἐν Μονεμβασίᾳ καὶ ἄλλοι ἀλλαχοῦ. Ἴδ. *Hopf*, Geschichte Griechenlands, σ. 180 κ.ἑ. *Παπαρρηγοπούλου*, Ἱστορία ἑλλ. ἔθνους. Δ'. σ. 694 κ.ἑ. Εἰς ταύτας τὰς τοπικὰς στάσεις προσθετέα ἴσως καὶ ἡ τυραννὶς τοῦ Μανουὴλ Καμύτζη ὅστις ἐτάραττε τὴν καθεστῶσαν τάξιν μετὰ τοῦ γαμβροῦ αὐτοῦ, τοῦ Βλάχου Χρύσου· καὶ δὴ οὗτοι «ἀφιστῶσι τὰ πόρρωθεν, διεκπίπτουσι Τεμπῶν τῶν θετταλικῶν, τῶν πεδιάδων ἐπιλαμβάνονται, παρακινοῦσι τὴν Ἑλλάδα, παλίμβολον τιθέασι τὴν τοῦ Πέλοπος» (Νικήτ. 708,4).

Α'. 336, 8. *Χρήματα δὲ ἄπιστόν τι χρῆμα καὶ ἀλλοπρόσαλλον καὶ οὐδὲ μέχρι τύμβου τοῖς σπουδασταῖς ὡς τὰ πολλὰ παρεπόμενον.* Οὐκ ἄνευ λόγου ὁ Μιχαὴλ προσφωνῶν τὸν Στρυφνὸν ποιεῖται λόγον περιφρονητικῶς περὶ τοῦ πλούτου καὶ τοῦ χρυσοῦ, οἱονεὶ θέλων νὰ παμύνῃ ἀπὸ τῆς πόλεως τὸ φιλοκερδὲς τοῦ φιλοχρημάτου ναυάρχου, οὗ ῥητῶς ποιεῖται μνείαν ὁ Νικήτας (637,5. 651,14 «ὡς καὶ ὑπὲρ πάντας ὄντι φιλοκερδεῖ καὶ τὰ κοινὰ νοσφιζομένῳ καὶ χανδὸν καταβροχθίζοντι χρήματα». 716,11 κ.ἑ.). Καὶ ἄλλοτε δέ, ἐπιστέλλων πρὸς τὸν Στρυφνόν, ὁ Μιχαὴλ ἐξαίρει μὲν τὸν πλοῦτον τοῦ φιλοχρημάτου ἀνδρός, ῥητῶς δ' ὅμως ζητεῖ νὰ πείσῃ αὐτὸν ὅτι ὑπάρχουσι καὶ ἄλλα τιμιώτερα μὲν τοῦ χρυσοῦ, τιμαλφέστερα δὲ λίθων καὶ μαργάρων (**Β'. 99,**25 κ.ἑ.).

Α'. 336,12. *Εἴδομεν πλείστους τῶν εὖ γεγονότων καὶ βαθυπλούτων οὐκ ἀπὸ τῆς περιβολῆς τῶν χρημάτων ἢ τῶν βασιλείων αἱμάτων τοῖς πολλοῖς γνωριζομένους μετὰ θάνατον, ἀλλὰ παρὰ μόνης τῆς ἀρετῆς εὐτυχηκότας τὸ τῆς ὁσίας μνήμης ἀοίδιμον. Ὧν ἑνὸς καὶ μνησθήσομαι. Γένοιτο γὰρ ἂν οὐκ ἀηδὲς τῷ λόγῳ τουτὶ παρεισκύκλημα, κατάλληλον δὲ μᾶλλον καὶ σοὶ συγγενὲς ὑπόδειγμα τοῦ καλοῦ καὶ πρὸς ἀρετὴν παράκλησις.* Ἀνέγραψα τὸ χωρίον τοῦτο ὅλον διότι εἶνε λίαν χαρακτηριστικὸν τῆς παρρησίας ἣν εἶχον ἐνίοτε οἱ ἱεράρχαι τῶν τότε χρόνων πρὸς τοὺς πολιτικοὺς ἄρχοντας. Εἶνε μὲν ἀληθὲς ὅτι προσεπάθουν νὰ ἐξοικονομῶσι τὰ πράγματα καὶ νὰ μιγνύωσι μετὰ μέλιτος τὴν ἄψινθον, ὡς ἐποίησε καὶ ὁ Μιχαὴλ, θυμιατίσας πρῶτον τὸν Στρυφνὸν διὰ

Digitized by Google

λόγων μεστῶν ἀδρόφρονος εὐφημίας. Ἀλλὰ τίς δὲν θὰ θαυμάσῃ τὸ θάρρος μεθ' οὗ ἐπαρρησιάζετο περὶ ἀρετῆς ὡς τοῦ μόνου ἀθανάτου ἀγαθοῦ πρὸς ἄνδρα τῶν μεγάλα δυναμένων καὶ κηδεστὴν τοῦ βασιλέως ἐνώπιον τοῦ παρισταμένου πλήθους, ὅπερ ἐνόει ὅτι τὸν ἐπὶ τοῖς *βασιλείοις αἵμασι* καυχώμενον εὐπατρίδην, ὅτι τὸν *βαθύπλουτον* ἐκεῖνον ναύαρχον τὸν πλουτήσαντα ἐκ τῶν πιέσεων καὶ τῶν ἁρπαγῶν καὶ τοῦ ἀφανισμοῦ τοῦ ἐθνικοῦ στόλου ἓν τι μόνον ἠδύνατο νὰ σώσῃ ἀπὸ τῆς ἀτιμίας, ἡ ἀρετὴ ἧς ἐστερεῖτο. Μετὰ τοὺς λόγους τούτους ἐνόησε τὸ ἀκροκτήριον, ἀλλ' ἐνόησε πάντως καὶ ὁ προσφωνούμενος ἄρχων, ὅτι ἂν τὸ βασίλειον κῆδος ἠνάγκαζε τὸν ῥήτορα νὰ θωπεύσῃ τὸν σύγγαμβρον τοῦ αὐτοκράτορος, διὰ τὸν ἱεράρχην ἡ ἐπίπλαστος ἐκείνη εὐφημία ἦτο αὐλαία περίτεχνος ἐπισκέπουσα τὴν κάτωθεν ἀληθῆ εἰκόνα ἐν ᾗ ὡς πρότυπον ἄρχοντος ἀγαθοῦ δὲν ἔλαμπε τὸ πρόσωπον τοῦ Στρυφνοῦ, ἀλλὰ τὸ τοῦ Ἀλεξίου Βρυεννίου.

Καὶ κατωτέρω δὲ (**338**, 9 κ.ἑ.) οἱονεὶ ἀνακεφαλαιῶν τὰ εἰρημένα ἐπιλέγει μετὰ θάρρους «Οὕτως οὐκ ἀπὸ θνητῶν αἱμάτων, οὐδ' ἀπὸ χρημάτων πολλῶν, κἂν ἐκ βασιλικῶν πηγῶν ὀχετεύων (γρ. ὀχετεύωνται), οὔτε μὴν ἀξιωμάτων ἢ σεμνῶν παρ' ἀνθρώποις ὀνομάτων καὶ ἐπικλήσεων εἰδοποιεῖν οἶδεν ἡ ἀρετὴ τοὺς αὐτῆς ἐπαυδαστάς» κτλ.

Α'.336, 19. *Τίς οὐκ οἶδεν ἀκούσας τὸν παῖδα τῆς καισαρίσσης Ἀλέξιον, καισαρίσσης τῆς φιλολόγου καὶ σοφῆς βασιλίσσης ἐκείνης;* Ἐννοεῖται Ἀλέξιος Κομνηνὸς ὁ Βρυέννιος, υἱὸς τοῦ καίσαρος Νικηφόρου Βρυεννίου καὶ Ἄννης τῆς Κομνηνῆς, θυγατρὸς τοῦ βασιλέως Ἀλεξίου τοῦ Α'. Δικαίως δ' ἀποκαλεῖ αὐτὴν φιλόλογον καὶ σοφήν, ὡς συγγράψασαν καὶ τὴν γνωστὴν ἱστορικὴν συγγραφὴν Ἀλεξιάδα, ἐν ᾗ διηγεῖται τὰ κατὰ τὴν βασιλείαν τοῦ ἰδίου πατρός.

Α'.336, 25. *Τὸ αὐτὸ γὰρ σοὶ περικείμενος ἀξίωμα καὶ τὴν αὐτὴν τῶν ἑλληνικῶν πόλεων πεπιστευμένος ἀρχήν.* Ὁ Ἀλέξιος Βρυέννιος ἦτο μέγας δοὺξ ἐπὶ Μανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ, σταλεὶς τῷ 1156 μετὰ τοῦ Ἰωάννου Δούκα κατὰ τῶν ἐν Σικελίᾳ Νορμαννῶν (Νικήτ. 125, 2 κ. ἑ.), ὑφ' ὧν καὶ συνελήφθη ἡττηθείς

Digitized by Google

(αὐτ. 17). Ὡς δὲ φαίνεται ἐκ τῶν λεγομένων ἐν **338**,6 ἦτο ὁ Ἀλέξιος Βρυέννιος καὶ ἀνθύπατος τῆς Ἑλλάδος. Βεβαίως δὲ ταύτην τὴν ἀρχὴν περιβαλλόμενος διεπράξατο ὑπὲρ τῶν Ἀθηνῶν τὰ γαθὰ ἅτινα διηγεῖται κατωτέρω ὁ Μιχαὴλ, ἀγωνιζόμενος νὰ ἐξεγείρῃ διὰ τοῦ ἀγαθοῦ αὐτοῦ παραδείγματος τὴν φιλοτιμίαν τοῦ Στρυφνοῦ. Πιθανώτατα δὲ ταὐτὸ τοῦτο ἀξίωμα περικείμενος καὶ ὁ Στρυφνὸς κατῆλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Α'. 337,11. *Τὸ ὑπουργικὸν τῶν τὰ δημόσια ἐνεργούντων ἔθνος.* Ἐπειδὴ *δημόσια* νοοῦνται τὰ τέλη, ἡ ὅλη φράσις σημαίνει τοὺς φορολόγους πράκτορας.

Α'. 338, 1. *Οὐκ ἂν περὶ θεου λέγει σημανεῖ σαφῶς τῷ προσδιαλεγομένῳ, κἂν τὸν Κομνηνὸν προσθήσει, κἂν τὸν παῖδα τῆς σοφῆς καισαρίσσης, κἂν τῶν βασιλέων τοῦ μὲν ἔγγονον ἐρεῖ, τοῦ δὲ ἀδελφιδοῦν, τοῦ δὲ αὐταν ἀψιον ἢ μέγαν ἁπλῶς γεγονότα δοῦκα ἢ τῆς Ἑλλάδος ἀνθύπατον· εἰ μόνον δὲ τὸν καλὸν κἀγαθὸν ἢ δίκαιον ἐπονομάσει, εὐθὺς ἐναργέστατα τὸν ἄνδρα τῷ δακτύλῳ οἷον ὑποδείξας ἐγνώρισεν.* Διὰ τούτων ζητεῖ νὰ δείξῃ τὴν δημοτικότητα τοῦ ἀγαθοῦ Ἀλεξίου Βρυεννίου ἐν Ἀθήναις, τῇ πόλει ἣν πολλαχῶς φαίνεται εὐεργετήσας. Κομνηνὸς ἦτο ὁ Ἀλέξιος ἐκ τῆς μητρὸς αὐτοῦ, τῆς σοφῆς καισαρίσσης Ἄννας, ἦτο δὲ συγγενὴς τριῶν βασιλέων ἐκ τοῦ οἴκου τῶν Κομνηνῶν, ἔγγονος μὲν Ἀλεξίου τοῦ Α', ἀδελφιδοῦς δέ, ἤτοι ἀνεψιὸς, τοῦ Ἰωάννου, αὐταν έψιος δὲ, ἤτοι πρῶτος ἐξάδελφος, τοῦ Μανουήλ. Περὶ τῆς τελευταίας συγγενείας λέγει καὶ ὁ Νικήτας (125,2) «ὁ Κομνηνὸς Ἀλέξιος, ὁ τοῦ Βρυεννίου καίσαρος υἱὸς, ἐξάδελφος ὢν τῷ βασιλεῖ πρὸς μητρὸς καὶ τὴν τοῦ μεγάλου δουκὸς τιμὴν ἄρτι πρώτως περιζωσάμενος». Περὶ δὲ τῆς ἀρχῆς τοῦ ἀνθυπάτου ἴδ. Du Cange ἐν λ.

Α'.338,16. *Οἷς συντετάχθαι καὶ αὐτὸς ἐν σπουδῇ ποιούμενος δῆλος εἶ* κτλ. Διὰ τούτων ἐπανέρχεται ἐν τοῖς ἑξῆς εἰς τὴν πρώτην πρὸς τὸν Στρυφνὸν κολακείαν, ἵνα θολώσῃ τὴν ἐκ τῶν ἐμμέσων κατ' αὐτοῦ κατηγοριῶν ἐμποιηθεῖσαν αἴσθησιν.

Α'. 339,7. *Ἐὰν πρὸς τὴν ἑῴαν λῆξιν καὶ τὰ κύκλῳ πτε-*

Digitized by Google

ρύξωμαι, κἀκεῖ τὴν σὴν εὑρήσω χεῖρα. Τίνας ὑπηρεσίας τοῦ Στρυφνοῦ κατὰ τὴν Ἀνατολὴν ἐννοεῖ ἐνταῦθα ὁ Μιχαὴλ ἀγνοοῦμεν.

www.ntoonline.gr

Α'. 341,26. *Ἄκουε καὶ σὺ, γυναικῶν ἀρίστη, τῶν ἡμετέρων τούτων ἱκετηρίων φωνῶν.* Ἐκ τούτων φαίνεται ὅτι κατὰ τὴν ἐκφώνησιν τοῦ λόγου τούτου παρίστατο καὶ ἡ σύζυγος τοῦ Στρυφνοῦ. Ἐξεφωνήθη δὲ ὁ λόγος πιθανώτατα ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς Παναγίας ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως, ὡς καὶ πάντα τἄλλα πρὸς τοὺς πραίτωρας προσφωνήματα.

Α'. 343-344. Ἐνταῦθα δημοσιεύεται τὸ τέλος τῆς ἐν τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι καὶ μόνῳ σωζομένης ἀκεφάλου ὁμιλίας τοῦ Μιχαὴλ, ἥτις, ὡς φαίνεται ἐκ τοῦ τέλους, ἐξεφωνήθη εἰς τὸν ὅσιον Μαρτινιανόν, οὗ ἡ μνήμη τελεῖται τῇ ιη' Μαΐου. Τίς ἡ ἀφορμὴ δι' ἣν ὁ Μιχαὴλ ἐξεφώνησεν ἴδιον λόγον ἐπὶ τῇ μνήμῃ τοῦ ὁσίου τούτου, οὗ ὑπῆρχεν ἴσως ἐν Ἀθήναις ἰδία ἐκκλησία, καὶ τίς ὁ χρόνος καθ' ὃν ἐξεφωνήθη δὲν ἐξεύρομεν. Ἡ θέσις ὁπωσδήποτε ἣν κατέχει τὸ ἀτελὲς τοῦτο ἀπόσπασμα ἐν τῷ κώδικι δεικνύει ὅτι ἐξεφωνήθη μετὰ τὸ εἰς Στρυφνὸν προσφώνημα, ἄρα μεταξὺ τοῦ 1201 ἢ 1202 καὶ τοῦ 1204, ὅτε ἐγκατέλιπε τὰς Ἀθήνας ὁ Ἀκομινάτος. Ἴσως ἡ ὁμιλία αὕτη συνέχεται ὁπωσδήποτε πρὸς τὴν ἐπὶ Σγουροῦ πολιορκίαν τῆς πόλεως, ἐπειδή, ὡς εὐχερῶς βλέπομεν, μόνον ἔκτακτόν τι γεγονὸς ἠδύνατο νὰ πείσῃ τὸν Μιχαὴλ νὰ ἐκφωνήσῃ ἔντεχνον ὁμιλίαν, τοῦθ' ὅπερ εἶχε παύσει ποιῶν εὐθὺς ἀπὸ τοῦ πρώτου ἔτους τῆς εἰς Ἀθήνας μεταβάσεώς του, ὡς ἀπεδείχθη ἐν τῇ Εἰσαγωγῇ.

Α'. 345,1 τίτλος. *Μονῳδία εἰς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ κῦρ Νικήταν τὸν Χωνιάτην.* Μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Λατίνων τῷ 1204 ὁ Νικήτας τὸ μὲν κατ' ἀρχὰς διέτριψεν ἐν Σηλυβρίᾳ, ὕστερον δ' ἀποκατέστη παρὰ Θεοδώρῳ τῷ Λασκάρει ἐν Νικαίᾳ, ἔνθα καὶ ἐτελεύτησε. Τὸ δ' ἔτος τοῦ θανάτου αὐτοῦ, ἐφ' ᾧ ἐγράφη αὕτη ἡ μονῳδία τοῦ Μιχαὴλ, δὲν εἶνε ἀκριβῶς γνωστόν. Μόνον τοῦτο ἐξεύρομεν, ὅτι τῷ 1210 ἔζη ἔτι, ὡς ἐξάγεται ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι σώζεται λόγος αὐτοῦ εἰς τὸν βασιλέα κῦρ Θεόδωρον τὸν Λάσκαριν, ὅτε ἐφόνευσε τὸν σουλτάνον

Digitized by Google

Ἰκονίου (*Σάθα*, Μεσαιωνικὴ Βιβλιοθήκη τόμ. Α'. σ. 129 κ.ἑ.), ἀναφερόμενος εἰς συμβάντα ἐκείνου τοῦ ἔτους. Κατὰ δὲ τὸν Οὐσπένσκην (Ὁ βυζαντῖνος συγγραφεὺς Νικήτας ὁ Χωνιάτης, σ.35) ὁ Νικήτας ἀπέθανε μεταξὺ τοῦ 1210 καὶ τοῦ 1215. Ἐκ δὲ τῆς θέσεως τῆς μονῳδίας ταύτης ἐν τῷ κώδικι οὐδὲν δυνάμεθα νὰ ἐξαγάγωμεν συμπέρασμα περὶ τοῦ χρόνου καθ' ὃν ἐγράφη, διότι αἱ ταύτης προηγούμεναι ἐπιστολαὶ αἱ συνταγμέναι μετὰ τὴν ἅλωσιν τῶν Ἀθηνῶν οὐδὲν παρέχουσιν ἐνδόσιμον πρὸς χρονολόγησιν βεβαίαν. Ἐκ δὲ χωρίου τινὸς τῆς μονῳδίας ἔνθα ἀναφέρεται ὅτι αὕτη ἐγράφη *τριάκοντα ἔτη καὶ ὑπερέκεινα* μετὰ τὴν εἰς Ἀθήνας μετάβασιν τοῦ Μιχαὴλ (τῷ 1182) δυνάμεθα νὰ εἰκάσωμεν ὅτι ὁ θάνατος τοῦ Νικήτα συνέβη περὶ τὸ 1214 ἢ 1215. Ἴδ. καὶ κατωτέρω Σημ. σ. 545.

Ἡ μονῳδία αὕτη εἶνε συμβολὴ σπουδαία εἰς τὴν βιογραφίαν οὐ μόνον τοῦ Νικήτα, ἀλλὰ καὶ αὐτοῦ τοῦ Μιχαήλ. Περὶ δὲ Νικήτα καὶ τῶν συγγραφῶν αὐτοῦ ἴδ. *Fabricii*, bibliotheca Graeca ἔκδ. Harles Τόμ. ζ'. σ. 737-745, καὶ ἰδίως τὴν ἐξ ὑπερδιακοσίων σελίδων συγκειμένην ῥωσικὴν μονογραφίαν τοῦ *Οὐσπένσκη* «ὁ βυζαντῖνος συγγραφεὺς Νικήτας Ἀκομινάτος ὁ Χωνιάτης. Ἐν Πετρουπόλει 1874.

Α'. 346, 26. *Οὐχ ὅσον χθὲς καὶ πρὸ τριῶν τὸ μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Βιθυνίας χάσμα πελάγιον.* Ταῦτα λέγονται καθότι ὁ μὲν Μιχαὴλ μετὰ τὴν ἅλωσιν τῶν Ἀθηνῶν διέτριβεν ἐν τῇ νήσῳ Κέῳ, ὁ δὲ Νικήτας ἐν τῇ κατὰ Νίκαιαν αὐλῇ Θεοδώρου τοῦ Λασκάρεως.

Α'. 347, 15. *Πρεσβύτατος μὲν ἐγώ.* Τίς ἡ διαφορὰ τῆς ἡλικίας μεταξὺ τῶν δύο ἀδελφῶν, τοῦ πρεσβυτάτου Μιχαὴλ καὶ τοῦ μεθ' ἑτέρους πολλοὺς γεννηθέντος Νικήτα, δὲν γνωρίζομεν. Ὁ Μιχαὴλ οὐ μόνον τὴν ἡλικίαν πρεσβύτερος ἦτο, ἀλλὰ καὶ ἐπέσχε τόπον πατρὸς εἰς τὸν νεώτερον ἀδελφόν, ὡς φαίνεται πολλαχῶς ἐκ ταύτης τῆς μονῳδίας.

Α'. 347, 17. *Καμὲ μὲν ὁ φιλόστοργος καὶ φιλολόγος πατὴρ, ἐξ Ἀσίας εἰς Βυζάντιον κατ' ἔρωτα παιδεύσεως ἀπαγαγὼν,*

Digitized by Google

ἤδη τῇ τῶν ἐφήβων ἡλικίᾳ προβαίνοντα, διατριβαῖς διδασκόντων τήν τε γραμματικὴν προπαίδειαν (γρ. *προπαιδείαν*) *καὶ τὴν τοῦ ἐπικοῦ κύκλου χρηστομάθειαν παραδίδωσι.* Τοῦ Μιχαὴλ γεννηθέντος, ὡς ἀπεδείχθη ἐν τῇ Εἰσαγωγῇ, περὶ τὸ 1140 ἡ μετάβασις αὐτοῦ εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐγένετο δέκα καὶ πέντε περίπου ἔτη μετὰ τὴν εἰς τὸν θρόνον ἀνάβασιν Μανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ. Παρεδόθη δὲ ἵνα σπουδάσῃ τὰ ἐγκύκλια μαθήματα εἰς τοὺς ἐπιφανεστέρους τῶν τότε διδασκάλων, ἐν οἷς καὶ ὁ Εὐστάθιος, οὗ τῆς σοφίας πολλαχῶς ἐπωφελήθη ὁ Μιχαήλ, καθ' ἃ αὐτὸς μαρτυρεῖ ἐν τῇ πρὸς αὐτὸν Μονῳδίᾳ (Ἰδ. Σημ. σ. 505).

Α'. 347,22. *Μετὰ δὲ συχνὸν χρόνον κἀκεῖνον, ἐνεαετῆ που ἡλικίας ἄγοντα χρόνον, χερσὶ ταῖς ἐμαῖς φέρων παρέθετο, ἐπισκήψας πάντα γενέσθαι οἱ καὶ πατὴρ καὶ τροφεὺς καὶ παιδαγωγὸς καὶ διδάσκαλος, ἃ δὴ καὶ πάντα γέγονα τἀδελφῷ.* Εὐχαρίστως συγχωροῦμεν εἰς τὸν Μιχαὴλ τὰ ῥήματα ταῦτα τῆς ἐγωιστικῆς φιλαδελφίας. Ἐπειδὴ ἀληθῶς πολλὰ ἐχρεώστει ὁ Νικήτας εἰς τὸν σεβαστὸν αὐτοῦ ἀδελφόν, ἐφ' ᾧ καὶ ἐκαυχᾶτο, καθ' ἃ αὐτὸς μαρτυρεῖ ἐν τῇ ἱστορίᾳ του, λέγων «Μιχαὴλ ὁ Χωνιάτης· κασίγνητος οὗτος ἐμός, ναὶ ἐμός· ἐγκαλλωπίζομαι γὰρ τῇ ὁμογνιότητι, καὶ χαίρω καθ' αἷμα τῷ ἀνδρὶ συναπτόμενος, εἰ καὶ τῆς ἀρετῆς καὶ τοῦ λόγου κατὰ διάμετρον ἐκδιίσταμαι» (Νικήτ. 800,16).

Α'.348,4. *Ἐκεῖνον δὲ* (εἶχον) *μέγα δυνάμενον τὰ βασίλεια.* Πολλὰ εἶνε τἀξιώματα ὧν ἀπὸ τῶν χρόνων ἤδη Ἀλεξίου, τοῦ υἱοῦ τοῦ Μανουήλ, ἠξιώθη ἐν τοῖς βασιλείοις ὁ Νικήτας, γενόμενος ὑπογραμματεὺς βασιλικός, λογοθέτης τῶν σεκρέτων, μέλος τῆς τῶν συγκλήτων βουλῆς, μέγας λογοθέτης, ἐπὶ τῶν κρίσεων, γενικὸς ἔφορος καὶ κριτὴς τοῦ βήλου, προκαθήμενος τοῦ κοιτῶνος. Ἰδ. *Οὐσπένσκην*, «ὁ βυζαντῖνος συγγραφεὺς Νικήτας» σ. 23 κ.ἑ., ἰδίως 25.

Α'.349,17. *Τῷ νεοβαλεῖ τῆς βασιλείας βλαστῷ.* Ἐννοεῖται Ἀλέξιος Β'. ὁ υἱὸς τοῦ Μανουήλ. Κατωτέρω λέγεται (στ.20), ὅτι ἐπ' αὐτοῦ ὁ Νικήτας «τοῖς βασιλικοῖς ὑπογραμματεῦσι συνε-

Digitized by Google

τέτακτο». Ἂν ὑποθέσωμεν κατὰ ταῦτα ὅτι τῷ 1182 ὁ Νικήτας εἶχεν ἡλικίαν περίπου τριάκοντα ἐτῶν, δυνάμεθα νὰ εἰκάσωμεν ὅτι ἐγεννήθη περὶ τὸ 1152, ὥστε, ὢν ἐνεαέτης ὅτε μετέβη εἰς Κωνσταντινούπολιν, φαίνεται ἀπελθὼν αὐτόσε περὶ τὸ 1160. Τοῦτο δὲ ἠδύνατο ἄριστα νὰ συμβιβασθῇ πρὸς τὰ λεγόμενα παρὰ Μιχαὴλ, ὅτι μετέβη πρὸς αὐτὸν εἰς Βυζάντιον *συχνὸν χρόνον* μετὰ τὴν ἐκείνου αὐτόσε μετάβασιν, ἥτις ἴσως ἐγένετο περὶ τὸ 1156.

www.libtool.com.cn

Α'. 349, 24. *Καὶ ἐν σπουδῇ πολλῇ εἶχεν* (ὁ Ἀνδρόνικος) *ἐκποδὼν ποιήσασθαι, καὶ μέντοι καὶ συχνοὺς ἐπί γε τῷ τρόπῳ διαλωβωμένη πεποίηκε.* Περὶ τῶν ὠμῶν διωγμῶν καὶ τῶν διαφόρων ποινῶν δι' ὧν ὁ Ἀνδρόνικος ἐτιμώρησε τοὺς ἀντιπράττοντας εἰς τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ ἴδ. Σημ. σ. 465.

Α'. 350, 3. *Τὰ μὲν βασίλεια ὡς τυραννεῖα . . . ἀντιπερίσταται καὶ ἐπὶ τὴν τῶν νομικῶν δέλτων αὐτομολεῖ μελέτην.* Κατὰ ταῦτα ἐπὶ Ἀνδρονίκου παρῃτήθη αὐτὸς, ὡς λέγει ὁ Μιχαὴλ, ἢ μᾶλλον, ὡς δυνάμεθα ἐντεῦθεν ὀρθότερον νὰ διίδωμεν, ἀπελύθη ὁ Νικήτας τῆς θέσεως βασιλικοῦ ὑπογραμματέως. Τὴν δὲ νομοτρίβειαν τοῦ Νικήτα καὶ ὁ Μιχαὴλ μαρτυρεῖ καὶ ἐν ἄλλοις χωρίοις καὶ ἡ φύσις τῶν ἀξιωμάτων ὧν ἔτυχεν ἀποδεικνύει.

Α'. 350, 7. *Τὰ ἐν διφθέραις.* Ταῦτα δύναντται νὰ ἐκληφθῶσι κυριολεκτικῶς, ἐπειδὴ καθ' οὓς χρόνους ἔζων οἱ Ἀκομινάτοι μόλις που ἤρχιζε παρὰ τοῖς Βυζαντίνοις διαδιδομένη ἡ χρῆσις τοῦ βομβυκίνου χάρτου, ἡ δὲ συνήθης γραφικὴ ὕλη ἦτο ἡ περγαμηνή. Κατὰ τὰς ἐσχάτως γενομένας ἐρεύνας ἐν ταῖς ἀνὰ τὴν Εὐρώπην βιβλιοθήκαις δὲν εὑρίσκονται ἐπὶ βομβυκίνου χάρτου κώδικες ἀρχαιότεροι τοῦ ιγ'. αἰῶνος ὑπερμεσοῦντος (*Gardthausen*, Griechische Paläographie, σ. 50).

Α'. 350, 10. *Βασιλείας διαδεξαμένης τὴν τυραννίδα, ἐπάνεισι κἀκεῖνος ἐπὶ τὰ βασίλεια.* Ἡ εἰς τὴν ὑπηρεσίαν ἐπάνοδος αὕτη τοῦ Νικήτα ἐγένετο ἐπὶ Ἰσαακίου τοῦ Ἀγγέλου μετὰ τὴν ἐξόντωσιν τοῦ Ἀνδρονίκου τῷ 1185. Τότε δ' ἴσως ἔτυχεν ἀμέσως τοῦ ἀξιώματος λογοθέτου τῶν σεκρέτων.

Digitized by Google

Α'. 350,14. *Ἄλλοτε ἄλλην ἀρχὴν κοσμεῖν ἠξιοῦτο· οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ τῶν ἐν Θράκῃ πόλεων ἁρμοστὴς καὶ τῶν ἐκεῖσε στρατιωτικῶν συντάξεων διαιρεῖς ἐστέλλετο.* Ἐν Θράκῃ εὑρίσκετο ὁ Νικήτας κατὰ τὴν εἰς τὴν Ἀνατολὴν διάβασιν Φρειδερίκου τοῦ Βαρβαρόσσα τῷ 1188 κατ' Οὐσπένσκην (ὁ βυζαντῖνος συγγραφεὺς Νικήτας, σ. 23) ἢ 1189 κατὰ Lebeau (Histoire du Bas-Empire. Τόμ. ις'. σ. 419) καὶ Muralt (Essai de chronographie byzantine σ. 234,14). Πρὸς τὰ ἐνταῦθα περὶ τοῦ ἀξιώματος αὐτοῦ ἐν Θράκῃ λεγόμενα παραβληθήτωσαν ὅσα περὶ ἑαυτοῦ διηγεῖται αὐτὸς ὁ Νικήτας (526,9 κ.ἑ.) «Καὶ ἡμεῖς οἱ ταῦτα γράφοντες πλείστοις ἀνιαροῖς προσεπλάκημεν, τὴν τοῦ ὑέματος Φιλιππουπόλεως ὑπεζωσμένοι τηνικαῦτα καὶ ἀρχὴν καὶ ἀπογραφήν, νῦν μὲν πρὸς βασιλέως ἐπιταττόμενοι ἀνακτίζειν τὸν τῆς Φιλίππου περίβολον καὶ διαταφρεύειν, καὶ οὕτω κατὰ τοὺς στενοὺς ἐκείνους καὶ κινδυνώδεις χρόνους διαπραττόμενοι, μετὰ βραχὺ δὲ διὰ γραμμάτων τὴν καθαίρεσιν ἐπιτιμώμενοι, ἵνα μὴ εἴη κρησφύγετον τῷ ῥηγί». Περὶ δὲ τῆς ἔξω τοῦ Βυζαντίου πρὸς ὑπηρεσίας ἀποστολῆς τοῦ Νικήτα ἴδ. καὶ **352,15.**

Α'. 351,22. *Ἐκεῖνον γὰρ* (τῶν Βελισσαριωτῶν) *ἀδελφὴν παρὰ μητρὶ ἀγαθῇ τρεφομένην καὶ θαλαμευομένην ἐνυμφεύσατο.* Ὡς φαίνεται ἐκ τῶν λέξεων τοῦ Ἀκομινάτου στ. 18 «ὀλβιωτέρας φερνὰς ὑπεριδὼν», ἡ οἰκογένεια τῶν Βελισσαριωτῶν, ὧν τὴν ἀδελφὴν ἔγημεν ὁ Νικήτας, προτιμήσας ταύτην τῶν πολλῶν ἐπιφανῶν νεανίδων αἵτινες ἐζήτουν αὐτὸν εἰς γάμον, δὲν ἦτο ἐκ τῶν πλουσιωτάτων ἐν Κωνσταντινουπόλει. Ἀλλ' ὅμως ἀνῆκον οἱ Βελισσαριῶται εἰς γένος ἐντιμότατον καὶ πολλαχῶς ἐτιμήθησαν ἐπὶ τῶν Ἀγγέλων. Ἦσαν δὲ δύο ἀδελφοί, ὁ Μιχαὴλ καὶ Ἰωάννης (**356,5.8**). Τούτων ἀνεψιὸς ἐξ ἄλλου ἴσως πρότερον θανόντος ἀδελφοῦ ἦτο ὁ Θεοφύλακτος, ὅστις παρακολουθήσας τῷ Μιχαὴλ εἰς Ἀθήνας ἀπέθανεν αὐτόθι, θρηνηθεὶς ὑπ' αὐτοῦ ἐν ἰδίᾳ Θρηνῳδίᾳ (Ἴδ. **197-207** καὶ Σημ. σ. 479).

Α'. 352,17. *Ὁ γάρ τοι φιλομετάβολος αἰὼν βασιλεῖς μὲν καὶ περιόντας τῆς ἀρχῆς παρέλυσε καὶ παρὰ τῶν ἐχόντων ἁρπάσας τὰ σκῆπτρα ἑτέροις καὶ παρ' αὐτῶν ἄλλοις αὖ ἐνεχείρισε·*

www.libtool.com.cn

Digitized by Google

τῷ δ' ἐμῷ ἀδελφῷ τὰ τῆς τιμῆς τε καὶ οἰκειώσεως ἡ συνεχὴς αὐτη τῶν βασιλέων διαδοχὴ διετήρησεν ἀδιάδοχα. Ἐντεῦθεν μανθάνομεν ὅτι ὁ Νικήτας ἔμεινεν ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ, ἄλλοτε ἄλλο ἀξίωμα περιβαλλόμενος, μέχρι τῆς ἁλώσεως τῆς πόλεως, ἀλλὰ καὶ μετ' αὐτὴν παρὰ τῷ Λασκάρει. Ἀληθῶς δὲ πλεῖστοι βασιλεῖς κατέλαβον τὴν ἀρχὴν ἀπὸ Ἀλεξίου τοῦ υἱοῦ τοῦ Μανουὴλ, οὗ βασιλεύοντος ὁ Νικήτας ἐγένετο τὸ πρῶτον βασιλικὸς ὑπογραμματεύς. Κατὰ τὸ βραχυχρόνιον τοῦτο διάστημα ἐτῶν δέκα καὶ ἐννέα ἀπὸ τοῦ 1185 μέχρι τοῦ 1204 ἀνέβησαν εἰς τὸν βυζαντιακὸν θρόνον πέντε βασιλεῖς μετὰ τὸν Ἀλέξιον Β', ὁ Ἀνδρόνικος Κομνηνὸς (1182-1185), ὁ Ἰσαάκιος Ἄγγελος (1185-1195), ὁ Ἀλέξιος Γ'. Ἄγγελος ὁ Κομνηνὸς (1195-1203), ὁ Ἰσαάκιος τὸ δεύτερον μετὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἀλεξίου τοῦ Δ'. (1203-1204) καὶ τέλος Ἀλέξιος Ε'.ὁ Μούρτζουφλος,ὁ γαμβρὸς τοῦ Ἀλεξίου Γ',ἐφ'οὗ καὶ ἐγένετο ἡ ἅλωσις.

Α'. 353,13. *Τά τ' ἔνδον τά τε θύραζε τοῖς ἀνδράσιν ἐπίστευον* κτλ. Τὰ ἐν τοῖς ἑπομένοις δηλούμενα ἀξιώματα ἀναφέρονται εἰς τοὺς Βελισσαριώτας, ὧν τὴν μνήμην θρηνεῖ ἐπαξίως ἐν ταύτῃ τῇ μονῳδίᾳ ὁ Νικήτας (**352,26-356,10**).

Α'. 354,8. *Ἐπεὶ δ' ἡ νέα Σιὼν κατὰ τὴν παλαιὰν ἐγκαταλειφθεῖσα ἐάλω καὶ ἐκπεπόρθηται.* Ἐννοεῖ τὴν ὑπὸ τῶν Λατίνων ἅλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως τῇ 13 Ἀπριλίου τοῦ 1204.

Α'. 356,4. *Καὶ μὲν δὴ πρώτου οἰχομένου τοῦ πραοτάτου καὶ ἀγαθοῦ Μιχαήλ.* Ὡς φαίνεται ἐκ τῶν λόγων τοῦ Μιχαὴλ, ἀπέθανον ἀμφότεροι οἱ Βελισσαριῶται ἐν Νικαίᾳ, ἔνθα μεγάλως ἐτιμῶντο παρὰ τοῦ βασιλέως Θεοδώρου τοῦ Λασκάρεως. Πότε δ' ἀπέθανεν ἑκάτερος τῶν ἀδελφῶν ἀκριβῶς δὲν δυνάμεθα νὰ ὁρίσωμεν. Αἱ πρὸς τούτους σωζόμεναι ἐπιστολαὶ τοῦ Ἀκομινάτου εἶνε πᾶσαι ἐπεσταλμέναι ἐξ Ἀθηνῶν, οὐδεμία δ' ἐκ τῶν χρόνων, καθ' οὓς οὗτος μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς πόλεως ἔζη ἐν Κέῳ.

Α'. 356,7. *Τὸν πολυειδήμονα Ἰωάννην, τὸν μέγαν ἐν βουλῇ καὶ ἐν συνέσει πολύν.* Οὗτος ὁ δεύτερος ἀποθανὼν τῶν ἀδελφῶν κατεῖχεν ἐν Κωνσταντινουπόλει τὸ ἀξίωμα τοῦ μεγάλου

Digitized by Google

λογοθέτου ἤδη ἐπὶ Ἀνδρονίκου τοῦ Κομνηνοῦ, ὡς διδάσκει ἡ θέσις τῆς πρὸς αὐτὸν ἀπευθυνομένης ιε΄ τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Μιχαήλ (**Β΄. 21**). Μέγαν λογοθέτην εὑρίσκομεν αὐτὸν καὶ τῷ 1195, ὡς φαίνεται ἐκ τῆς νγ΄ ἐπιστολῆς, ἐν ᾗ ῥητῶς λέγεται «τριςκαιδέκατον ἐνιαυτὸν ἤδη ἀνύω παροικῶν ἐν Ἀθήναις» (**Β΄. 88,25**).

Α΄. 356,27. *Γένος πολυσχιδὲς καὶ πολλαχοῦ τῆς Ἀσίας καὶ καθ' Ἑλλάδα κεχυμένον καὶ εἰς ὄνομα λαμπρὸν αἰρόμενον διὰ σοῦ καὶ ἐξευγενιζόμενον.* Ἐκτὸς τῆς γυναικὸς καὶ τῶν πολλῶν τέκνων (**359,25**) τοῦ Νικήτα ἄτινα ἔζων ἐν Νικαίᾳ (**357,** 10 κ.ἑ.) ἀναφέρεται ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς τοῦ Μιχαὴλ ὁ Γεώργιος ὁ Χωνιάτης καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ καὶ ἀνεψιὸς τῶν Ἀκομινάτων ὁ φονευθεὶς ἀπηνῶς ὑπὸ τοῦ Σγουροῦ, καὶ ἄλλοι δὲ συγγενεῖς. Ὅτι δ' ἐκ μετριοφροσύνης λέγει ὁ Μιχαὴλ ὅτι τὸ γένος τῶν Ἀκομινάτων εἶχεν ὄνομα λαμπρὸν ἕνεκα τοῦ Νικήτα, πολλῷ δὲ μᾶλλον δύναται νὰ ῥηθῇ ὅτι αὐτὸς ὁ Ἀθηνῶν ἦτο ὁ γνωστότατος καὶ περικλεέστατος τῶν συγγενῶν, ἀποδεικνύεται καὶ ἔκ τινος ἐν τῷ βιενναίῳ κώδικι Phil. Gr. 342 ἀνεκδότου ἐπιστολῆς, ἀποστελλομένης τῷ Νικήτᾳ ἥτις ἐπιγράφεται «εἰς Νικήταν τὸν τοῦ Ἀθηνῶν ἀδελφόν». Τὴν ἐπιστολὴν ταύτην, γραφεῖσαν ὑπὸ τοῦ τότε μητροπολίτου Συνάδων τῆς Φρυγίας καὶ περιεχομένην ἐν φ. 175,α-176,α τοῦ πολυτίμου ἐκείνου ἐπὶ περγαμηνῆς κώδικος τοῦ ιγ΄. αἰῶνος, δημοσιεύω ἐνταῦθα ὡς δεικνύουσαν τὸν πρὸς τὸν Νικήταν θαυμασμὸν τῶν συγχρόνων.

«Εἰς Νικήταν τὸν τοῦ Ἀθηνῶν ἀδελφόν.

«Οὐκ ἔτι τὴν βασιλεύουσαν πόλιν ἰδεῖν ἐθέλω· οὐκ ἔτι τὴν προ»καθεζομένην καὶ πλεονεκτοῦσαν. Οἱ γὰρ σοφοί με ταύτης ἐν »πύλαις (κῶδ. *πάλαις*) ἐξεδέξαντο. Σοφοὺς γὰρ ἐγὼ πληθυντι»κῶς καλῶ τὸν ἕνα Νικήταν (κῶδ. *νικητὴν*), τὸν πολυρρήμονα »(κῶδ. *πολυρήμορα*), τὸν πολυγνώμονα, τὸν ἔνθουν, τὸν ἔμμουσον, »τὸν πολλὰ λέγειν, τὸν πολλὰ γράφειν εἰδότα, τὸν σιωπῶντα »μηδέποτε, τὸν λαλοῦντα μηδὲ πάντοτε, τὸν ἀηδόνα, τὸν χελι»δόνα ὄντα, τὸν ἐν χειμῶνι τέττιγα, τὸν πρῶτον ἢ δεύτερον τῆς »σοφῆς συμμορίας. Ποῦ δέ σοι (κῶδ. *δέοι*) τὸ κάλλος ἐκεῖνο, ἵνα

Digitized by Google

»καὶ πρὸς σὲ ἀποστρέψω τὸν λόγον, ὦ θαυμάσιε, ποῦ ἡ συνθήκη »ἐπινενόηται; Ποῦ τὸ καινοπρεπὲς τοῦ λόγου; Ποῦ τὸ ἀνθηρὸν »ἐξεῦρες τῆς λέξεως; Ποῦ τὸ τῶν νοημάτων ἐπάλληλον; Ἢ που »σὺ οὐ (κῶδ. ἤ που) τὴν ἡμετέραν ἐβάδισας, τὴν συνήθη καὶ τε»τριμμένην, ἀλλά τινα ἑτέραν ἀτριβῆ καὶ ἀπόρευτον, καί σε Ἀ»ναξιμένης ὁ ποτὲ τῶν λόγων ἀπολαύων τῶν νῦν ὑπερῆρε καὶ »ὑπὲρ ἡμᾶς ἐσόφισε καὶ θαυμάζεσθαι ὀσημέραι πεποίηκεν. Ἡμεῖς »μὲν οὖν [διὰ τὸ] μὴ ἐφικνεῖσθαι [τῆς] τῶν σῶν λόγων δυνάμεως »χαμκιπαιτεῖς ὄντες καὶ χαμαίζηλοι καὶ αὐτὴν τὴν οἴκησιν (;) »ὑπερβεβηκυῖαν (κῶδ. *ὑπερβεβηκυίαν*) ἔχοντες καὶ οἷον εἰπεῖν γήι»νοι καὶ ἀνθρώπινοι, ταπεινά σοι καὶ προσλαλοῦμεν καὶ προσφθεγ»γόμεθα καὶ ἀγροικότερον ἐπιστέλλομεν. Σὺ δὲ ἡμῖν τὰ συνήθη »ποιεῖν μὴ ἐλλίποις, ἄνωθεν καὶ ἀπὸ ὕψους ἐποικοδομῶν, ἀπο»βλέπων, φρονῶν, λαλῶν, γράφων, πράττων, ἐπιστέλλων καὶ »διαλεγόμενος».

Α'. 357, 18. *Χθὲς μὲν καὶ πρώην ἄλλας πέντους ἐποιοῦμην ὑποθέσεις.* Ἐννοεῖ τὴν ἅλωσιν τῶν Ἀθηνῶν ὑπὸ τῶν Λατίνων.

Α'. 357, 20. *Καὶ μάλιστα οἷς ὀλβιώτατον καὶ ὀνομαστότατον ἱερὸν Ἀθήνησι πιστευθεὶς . . . εἶδον, εἶδον, οἴμοι, οἴμοι, ἱεροσυλούμενον καὶ ἀποκοσμούμενον.* Βλέποντες τὰ γενόμενα ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἔνθα οἱ ἱεροὶ ναοί, οὐδ' αὐτῆς τῆς ἁγίας Σοφίας ἐξαιρουμένης, ἐσυλήθησαν ὑπὸ τῶν σταυροφόρων, οὐδαμῶς πρέπει νὰ δυςπιστήσωμεν πρὸς τοὺς λόγους τούτους τοῦ Μιχαὴλ περὶ συλήσεως τῆς ἐκκλησίας τῆς Παναγίας. Ὅ τι συνέβη περὶ τὴν ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως βιβλιοθήκην τοῦ ἱεράρχου, ἥτις ἀπεμπολήθη καὶ ἐσκορπίσθη ὑπὸ τῶν κατακτητῶν (Ἰδ. τὴν ἐμὴν πραγματείαν περὶ τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Ἀκομινάτου ἐν *Ἀθηναίου* τόμ. ς'. σ. 356), πρέπει νὰ φαντασθῶμεν γενόμενον κατὰ τὴν ἅλωσιν ἐπ' ἴσης περὶ τὰ σκεύη καὶ τὰ ἱερὰ ἄμφια τοῦ Παρθενῶνος.

Α'. 357, 24. *Ἐμὲ δὲ τὸν ἐκεῖσε πεφυτευμένον πρὸ δεκάδων ἐτῶν τριῶν καὶ ὑπερέκεινα.* Τὸ χωρίον τοῦτο παρεξηγηθὲν προὐκάλεσε τὴν συνήθως ἐπικρατοῦσαν γνώμην ὅτι ὁ Μιχαὴλ προὔστη τῆς ἐκκλησίας τῶν Ἀθηνῶν τριάκοντα ἔτη καὶ κατὰ ταῦτα

www.libtool.com.cn

Digitized by Google

ἀνῆλθεν εἰς τὸν μητροπολιτικὸν θρόνον περὶ τὸ 1175 ἢ κατ' ἄλλους τῷ 1178. Ἰδ. περὶ τούτων *Ellissen*, Michael Akominatos σ.12. — *Hopf*, Geschichte Griechenlands σ. 175. — *Παπαρρηγοπούλου*, Ἱστορία ἑλλ. ἔθνους Δ'. σ. 687. — *Hertzberg*, Geschichte Griechenlands A' σ.403.— *Οὐσπένσκη*, «ὁ βυζαντῖνος ἱστορικὸς Νικήτας» σ. 21, σημ. 4. Ἀλλ' ὁ Μιχαὴλ δὲν λέγει ἐνταῦθα ὅτι ὅτε ἐπῆλθον οἱ Λατῖνοι ἦτο μητροπολίτης ἐν Ἀθήναις *ἀπὸ* ἐτῶν τριάκοντα καὶ ὑπερέκεινα, ἀλλὰ τοῦτο καὶ μόνον, ὅτι τριάκοντα ἔτη καὶ ὑπερέκεινα *πρὸ* τοῦ χρόνου καθ' ὃν ἔγραφε τὴν ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ Νικήτα μονῳδίαν μετέβη εἰς Ἀθήνας. Κατὰ ταῦτα τὸ χωρίον τοῦτο δὲν δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ἀπ' εὐθείας εἰς ὁρισμὸν τοῦ χρόνου καθ' ὃν ὁ Μιχαὴλ ἐχειροτονήθη μητροπολίτης, ἀλλὰ μόνον ἠδύνατο νὰ διδάξῃ ἡμᾶς περίπου τὸ ἔτος καθ' ὃ ἀπέθανεν ὁ Νικήτας, ἂν ἀκριβῶς ἐγνωρίζομεν ἄλλοθεν τὸ ἔτος τῆς χειροτονίας τοῦ Ἀθηνῶν. Τοῦτο δὲ εἶνε, ὡς ἀπέδειξε ἀλλαχοῦ ἐκ διαφόρων τεκμηρίων, τὸ ἔτος 1182 (Ἰδ. *Αἱ Ἀθῆναι* σ.20-24 ἐν σημ. καὶ τὴν Εἰσαγωγὴν τῆς ἀνὰ χεῖρας ἐκδόσεως). Ἂν δὲ ὑπολογίσωμεν ὅτι τὸ *ὑπερέκεινα* σημαίνει δύο ἢ τρία ἔτη, ἐξάγομεν ἐντεῦθεν τὸ συμπέρασμα ὅτι ὁ Νικήτας ἀπέθανε περὶ τὸ 1214 ἢ 1215.

A'. 358,2. *Τῆς ἰταλικῆς ἀέλλης σφοδρότερον ἐμπεσούσης μοι καὶ νῦν μὲν εἰς πολυρροθίους ἀκτὰς ἢ περίρρυτον σκόπελον ἐλαυνόμενον, νῦν δ' ἐπὶ φάραγγα ὑπώρειον* κτλ. Ὁ Μιχαὴλ μετὰ τὴν ἅλωσιν τῶν Ἀθηνῶν τὸ μὲν πρῶτον ἀνέπλευσεν εἰς Θεσσαλονίκην, ἐκεῖθεν δὲ κατῆλθεν εἰς Χαλκίδα, ἔνθα εἶχε συγγενεῖς, καὶ τέλος κατέφυγεν εἰς τὴν νῆσον Κέω, ἔνθα καὶ διέμεινε μέχρι τοῦ θανάτου ἐν τῷ μοναστηρίῳ τοῦ Προδρόμου. Τὰς δύο πρώτας χώρας ἐννοεῖ πάντως διὰ τῶν λέξεων *πολυρροθίους ἀκτὰς*, ὅτι δὲ διὰ μὲν τῶν λέξεων *περίρρυτον σκόπελον* δηλοῦται ἡ Κέως, διὰ δὲ τοῦ *φάραγγα ὑπώρειον* ἡ δοῦσα αὐτῷ ἄσυλον μονὴ καταφαίνεται ἐκ διαφόρων τε χωρίων τῶν ἐκ Κέω γραφεισῶν ἐπιστολῶν αὐτοῦ καὶ ἐκ τῶν ἄνω τούτων τῶν λέξεων ἐν τῷ παρισιακῷ κώδικι τῆς μονῳδίας γεγραμμένων ἐπεξηγηματικῶν παρασημειωμάτων.

A'. 359,12. *Ὁ ἐσχατογέρων ἤδη τῷ καθεστηκότι καὶ ὠμογέροντι.* Ὁ μὲν Μιχαὴλ γράφων ταῦτα εἶχεν ἤδη ἡλικίαν περί-

Digitized by Google

που ἐτῶν ἑβδομήκοντα καὶ πέντε, ὁ δὲ Νικήτας ἀπέθανε μόλις ὑπερβὰς τὸ ἑξηκοστὸν ἔτος.

www.libtool.com.cn

Α'.360,16-363,20. *Ποῦ μοι καὶ ἡ καλὴ τῷ εἴδει σφόδρα παρθένος ἐκείνη, ἣν, τῆς μεγάλης πόλεως ἁλούσης καὶ διαρπαζομένης, πρὸς βίαν ἀπῆγε πολέμιος βάρβαρος;* κτλ. Τὴν ὑπὸ τοῦ εὐγενοῦς Νικήτα διάσωσιν τῆς εὐπλοκάμου θυγατρὸς *τινὸς τῶν ἐπὶ τῷ δεκάζειν*, ἣν κατὰ τὴν ἅλωσιν ἥρπασε πρὸ τῶν ὀμμάτων τοῦ γηραιοῦ αὐτῆς πατρὸς εἷς τῶν Λατίνων, ὁ μὲν Μιχαὴλ ἐξυμνεῖ ἐνταῦθα ἐπὶ τὸ ῥητορικώτερον, ἀφηγεῖται δὲ καὶ αὐτὸς ὁ ἱστορικὸς διὰ μακρῶν (Νικήτ. 779,20-782,4). Κακῶς δὲ γράφει ὁ Nicolai (Griechische Literaturgeschichte Τόμ. Γ'. σ. 81) ὅτι τὴν διασωθεῖσαν ταύτην κόρην ἐνυμφεύθη μετὰ ταῦτα ὁ Νικήτας.

Α'. 364,13. *Εἰ δὲ καὶ γράμματά ποτε τῆς φιλτάτης ψυχῆς καὶ χειρὸς ἐδεδέγμην.* Αἱ ἐνταῦθα ἀναφερόμεναι ἐπιστολαὶ τοῦ Νικήτα πρὸς τὸν Μιχαὴλ ἐκ Νικαίας εἰς Κέω δὲν περιεσώθησαν εἰς ἡμᾶς. Ἀλλ' οὐδέ τις ἐκ τῶν προτέρων χρόνων, ὅτε ἐκεῖνος μὲν διέτριβεν ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὁ δὲ μητροπολίτης ἐν Ἀθήναις. Καὶ τοῦ Μιχαὴλ δὲ μόνον μία πρὸς τὸν Νικήταν ἐπιστολὴ εἶνε γνωστή, ἡ α'. τῆς ἀνὰ χεῖρας ἐκδόσεως.

Α'. 365,25. *Τὰ ὑπολείμματα τῶν ἁγίων σωμάτων ἐκείνων καὶ τὰ ἐκτυπώματα συλλέγων, συνειςοικιζόμενός τε καὶ ταῖς ἀνωτάταις τιμαῖς σεβαζόμενος.* Χαρακτηριστικὴ τῆς ὑπερβολικῆς τῶν χρόνων εὐλαβείας εἶνε ἡ μέριμνα αὕτη ἀνδρὸς λογίου καὶ πεπαιδευμένου περὶ τὴν συλλογὴν ἁγίων λειψάνων καὶ εἰκόνων καὶ ἡ ἐν τῇ κατὰ τὸν ἴδιον οἶκον ἐκκλησίᾳ (**366,3**) τέλεσις ἐκκλησιαστικῶν λειτουργιῶν. Ὅτι δὲ ἡ λέξις *ἐκτύπωμα* σημαίνει εἰκόνα πρβλ. Ἰωάνν. Μαλαλᾶν (172,8) «ποιήσας ἐκ τῆς εἰκόνος τοῦ αὐτοῦ ἀδελφοῦ ἐκτύπωμα τοῦ προσώπου» καὶ αὐτόθ. 11 «τοῦ ὁλοχρύσου ἐκτυπώματος τοῦ αὐτοῦ ἀδελφοῦ. — Εὐσταθ. 31,34 «τὴν συντριβὴν τῶν φαύλων ἐκτυπωμάτων» — αὐτόθ. 62,14 «εἰσὶ δὲ αὐτὰ βασιλικοῦ χαράγματος ἐκτυπώματα».

Digitized by Google

www.libtool.com.cn

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΙΣΤΟΡΙΚΑΙ ΚΑΙ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑΙ

ΕΙΣ ΤΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ ΤΟΜΟΝ

Τόμ. **Β'.** σελ. **1**. Ἐπιστολὴ α'. *Πρὸς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ πάριον Νικήταν τὸν Χωνιάτην.* Ὡς ἀπέδειξα ἐν τῇ Εἰσαγωγῇ, αἱ ἐπιστολαὶ εἶνε ἐγγεγραμμέναι ἐν τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι κατ' αὐστηρὰν χρονολογικὴν ἀκολουθίαν, ἥτις μόνον σπανίως φαίνεται διαταρασσομένη. Οὖσαι ἐγγεγραμμέναι καθ' ὁμάδας ἐν μέσῳ τῶν διαφόρων λόγων καὶ μονῳδιῶν τοῦ Ἀκομινάτου πολλαχῶς συντείνουσιν εἰς ὁρισμὸν τῆς χρονολογίας ἑκάστου τούτων καὶ ταὐτόχρονον δύνανται πολλάκις νὰ χρονολογηθῶσιν ὡρισμένως ἢ κατὰ προσέγγισιν ἐκ τῆς θέσεως ἣν κατέχουσι πρὸς τοὺς λόγους ὧν ὡρίσθη ἡ χρονολογία. Διὰ τοῦτο δὲ καὶ εἶνε πολλῷ εὐχερέστερος ὁ χρονικὸς προσδιορισμὸς τῶν ἐπιστολῶν τῶν γεγραμμένων πρὸ τῆς ἁλώσεως τῶν Ἀθηνῶν τῷ 1204 (**Β'. 1-142**), ἐπειδὴ ἐν Κέῳ διαμένων ἓν μόνον ῥητορικὸν ἔργον ἔγραψε, τὴν εἰς τὸν ἀδελφὸν Νικήταν μονῳδίαν.

Κατὰ ταῦτα βλέποντες ὅτι αἱ ἑπτὰ πρῶται τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Ἀκομινάτου εἶνε ἐγγεγραμμέναι ἐν τῷ κώδικι ἀμέσως μετὰ τὴν Προθεωρίαν καὶ πρὸ πάντων τῶν ἐν Ἀθήναις ἐκφωνηθέντων αὐτοῦ λόγων καὶ ὁμιλιῶν, πειθόμεθα ὅτι αὗται ἐγράφησαν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως πρὸ τῆς εἰς Ἀθήνας τῷ 1182 μεταβάσεως τοῦ Μιχαήλ. Καὶ πράγματι ἐπικυροῦται ἡ εἰκασία αὕτη διὰ τῶν λεγομένων ἐν τῇ η' ἐπιστολῇ, ἥτις ἄρχεται διὰ τῶν λέξεων *Ἀθήνηθεν τὸ γράμμα* (**Β'. 11**, 1). Περὶ δὲ τῆς προκειμένης ἐπιστολῆς πρὸς τὸν Νικήταν ἠδύνατό τις νὰ εἰκάσῃ, ὅτι ἐγράφη ἐξ Ἀθηνῶν, ἐπειδὴ γίνεται ἐν αὐτῇ λόγος περὶ τῶν ἔργων τοῦ Μιχαὴλ ὡς συντεταγμένων ἐν πυκτίδι μιᾷ. Ἀλλὰ δυνατὸν νὰ ἐννοῶνται

Digitized by Google

μόνα τὰ ἤδη συγγεγραμμένα ἐν Κωνσταντινουπόλει, περὶ ὧν μανθάνομεν ἐκ τῆς Προθεωρίας, ὅτι ἦταν ὁ Λόγος πρὸς τοὺς αἰτιωμένους τὸ ἀφιλένδεικτον, τὸ Ἐγκώμιον εἰς τὸν Χωνᾶν Νικήταν καὶ ὁ Λόγος εἰς τὸν Πατριάρχην κῦρ Μιχαήλ. Ἂν δέ τις ἐπιμένῃ νομίζων ὅτι ἡ ἐπιστολὴ ἐγράφη ἐξ Ἀθηνῶν, τοῦθ' ὅπερ οὐδαμῶς εἴμεθα ἠναγκασμένοι νὰ δεχθῶμεν, καὶ πάλιν ὑπάρχει λόγος τῆς τοιαύτης ἐξαιρετικῆς θέσεως τῆς ἐπιστολῆς, ἥτις ἀνεγράφη πρώτη ἁπασῶν ὡς ἀναφερομένη εἰς τὴν συγγραφικὴν τέχνην καὶ τὴν ἔκδοσιν τῶν ἔργων τοῦ Μιχαὴλ, περὶ ὧν πραγματεύεται καὶ ἡ Προθεωρία, εἰς ἣν ἀμέσως ἕπεται ἡ πρὸς τὸν Νικήταν ἐπιστολὴ αὕτη.

Εἶνε περίεργον ὅτι δὲν σώζονται πλὴν ταύτης ἄλλαι ἐπιστολαὶ τοῦ Μιχαὴλ πρὸς τὸν Νικήταν, ἐν ᾧ δὲν εἶχον παύσει ἐπιστέλλοντες πρὸς ἀλλήλους μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ Νικήτα (**364,13**).

Β'. 2,18. *Οὐ παρὰ σεαυτῷ μόνῳ καθέξεις, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἑτέρους διαδώσεις.* Τοιοῦτος ὁ τρόπος τῆς ἐκδόσεως τῶν βιβλίων κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους, μεταβαινόντων ἀπὸ χειρὸς εἰς χεῖρας φίλων καὶ κατ' ὀλίγον ἀναγινωσκομένων, ἀντιγραφομένων καὶ διαδιδομένων.

Β'. 2,6'. *Τῷ Θεσσαλονίκης κυρῷ Εὐσταθίῳ.* Πρὸς τὸν ἐπιφανῆ τῆς Θεσσαλονίκης μητροπολίτην, περὶ οὗ ἴδ. Σημ.σ. 502 κ.ἑ., σώζονται ἐξ ἐπιστολαὶ τοῦ Μιχαὴλ, ἡ 6' αὕτη, ἡ δ', ἡ ς', ἡ ζ', ἡ ις', καὶ ἡ λς', ὧν αἱ δύο τελευταῖαι ἐπεστάλησαν ἐξ Ἀθηνῶν. Ἐκ δὲ τῶν παρὰ Tafel δημοσιευθεισῶν ἐπιστολῶν τοῦ Εὐσταθίου (Opuscula, σ. 308-361) οὐδεμία φαίνεται σταλεῖσα τῷ Μιχαήλ.

Α'. 2,23. *Ὅπως ἠρυσταί σοι τὰ τῆς ἀδοιπορίας, ὅπως ἐς τὴν Θεσσαλονικέων ἀφίκου.* Ἐντεῦθεν φαίνεται ὅτι ἡ ἐπιστολὴ αὕτη ἐγράφη κατὰ τὸ ἔτος τῆς εἰς Θεσσαλονίκην μεταβάσεως τοῦ Εὐσταθίου, περὶ οὗ διάφοροι γνῶμαι ὑπάρχουσι, κυμαινόμεναι μεταξὺ τοῦ 1160 καὶ τοῦ 1177, ἵνα ἀναφέρωμεν μόνα τὰ δύο ἄκρα ὅρια. Ἴδ. Σημ. σ. 504.

Β'. 3,γ'. Τίς ὁ Κωνσταντῖνος Πηγονίτης, πρὸς ὃν ἐστάλη αὕτη ἡ ἐπιστολὴ, δὲν μανθάνομεν ἄλλοθεν. Ἀλλ', ὡς φαίνεται ἐξ αὐτῆς

Digitized by Google

www.libtool.com.cn

τῆς ἐπιστολῆς, κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον ἦτο πιθανῶς φορολόγος ἐν χώρᾳ τινὶ γειτονικῇ τῆς Ῥωσίας, κατὰ τὸν Πόντον (**Β'. 4,6. 5,5**). Ὁ εἰς ὃν ἀπευθύνεται αὕτη ἡ ἐπιστολὴ καλεῖται Πηγονάτος ἐν τῷ ἐσκουριαλείῳ κώδικι, ὃν ὀρθῶς ἀνέγνωσεν ὁ Miller (Catalogue, σ. 204, f. 86 v).

Β'. 4,26. *Εἰ δὲ μὴ τὸν διακομίζοντα εὕροιμι, εἰ δὲ σταλὲν ἴσως οὐκ εἰς χεῖρας πεσεῖται σοι, εἰ δ' ἄλλως οὐ θυταίμην ἐπιστεῖλαί σοι* κτλ. Ὀρθῶς παριστάνονται ἐνταῦθα αἱ δυσχέρειαι αἱ ὑπάρχουσαι κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους περὶ τὴν ἀποστολὴν γραμμάτων. Ἴδ. καὶ **Β'. 414,28. Β'. 417,26.**

Β'. 5,7. *Τοῖς σιδηρεῦσι τῶν Χαλύβων ἐγγειτονῶν.* Ἴσως ἐννοεῖται διὰ τούτων ὡς χώρα, ἐν ᾗ ἐξετέλει τὰ χρέη πράκτορος φορολόγου ὁ Πηγονίτης, ἡ Ἀρμενία.

Β'. 5,8. *Χαλυβδικῷ . . . κνώδοντι.* Τὴν φράσιν ταύτην εἶχε πάντως μαθὼν ὁ Μιχαὴλ παρὰ τοῦ Εὐσταθίου. Ἴδ. Εὐστάθ. εἰς Διον. Περιηγ. 767.

Β'. 5,9. *Θράττει με καὶ τὸ τῆς Ταυροσκυθίας ἀντίπορθμον, μὴ τὸ τῆς ξενοκτονίας κακὸν ἐκεῖθεν διαβῇ καὶ πρὸς σέ.* Τῆς Ταυροσκυθίας ὡς ἀξένου γίνεται καὶ ἀλλαχοῦ μνεία παρὰ τῷ Μιχαήλ (**Α'. 321,10. Β'. 144,22. 215,11**). Ἴδ. καὶ Νικήτ. 405,17.

Β'. 5,13. *Ἀγαπῴης δὲ καὶ τὸν οὐχ ἧττον σὸν ἢ ἐμὸν ἀδελφὸν καὶ περιέποις ἐς ἅπαν συνοῖσον αὐτῷ. Οὕτω γὰρ τῆς περὶ ἐμέ σου φιλίας τεκμήριον ποιήσομαι τὴν εἰς αὐτὸν εὕνοιαν.* Ἀναφέρονται ταῦτα πάντως εἰς τὸν ἀδελφὸν τοῦ Μιχαὴλ Νικήταν, ὅστις εὑρίσκετο πιθανῶς ἔνθα καὶ ὁ Πηγονίτης χάριν ὑπηρεσίας. Ὅτι δὲ ὁ Νικήτας πολλάκις κατεῖχεν ἀξιώματα ἔξω τοῦ Βυζαντίου ἴδ. Σημ. σ. 542.

Β'. 7,10. *Ἡ κατ' οἶκον εἰρκήσις.* Ἐντεῦθεν φαίνεται ὅτι ὁ Μιχαὴλ οὐ μόνον πολλὰ ἐδιδάχθη καὶ ὠφελήθη παρὰ τοῦ Θεσ-

Digitized by Google

σαλονίκης Εὐσταθίου, ἀλλὰ καὶ συνῴκησε μετ' αὐτοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἀγνοοῦμεν ἐπὶ πόσον χρόνον.

www.libtool.com.cn

Β'. Ϛ, ε'. Ὁ Μιχαὴλ Αὐτωρειανός, πρὸς ὃν ἀπευθύνεται ἡ ἐπιστολὴ αὕτη, καὶ αἱ ὑπ' ἀριθμὸν ἡ', μκ', με', ξθ', ιε', εἶνε ὁ ἔπειτα ἐν Νικαίᾳ γενόμενος πατριάρχης τῷ 1206 καὶ στέψας ὡς βασιλέα τὸν Θεόδωρον Λάσκαριν ὅστις τέως ἔφερε μόνον τὸν τίτλον τοῦ δεσπότου. Ὁ Αὐτωρειανὸς πρὶν γείνῃ πατριάρχης ἦτο μέγας σακελλάριος, ὡς δὲ μανθάνομεν παρὰ τοῦ Ἀκομινάτου ἐχρημάτισε καὶ ὑπογραμματεύς τινος τῶν πατριαρχῶν (**Β'. 67, 11**). Ἀπέθανε δ' ὁ Αὐτωρειανὸς τῷ 1212 καὶ τοῦτον διεδέχθη ἐπὶ τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου Θεόδωρος ὁ Εἰρηνικὸς ὁ ἐπιλεγόμενος καὶ Κωπᾶς.

Β'. Ϛ, 19. *Ὁ μὲν ἐμὸς ἀδελφὸς, ἤδη δὲ καὶ σὸς, εἴπερ καὶ ἐγὼ σὸς, ἰδοὺ φροῦδος τὴν εὐθὺ Παφλαγόνων στελλόμενος.* Ἐννοεῖται καὶ πάλιν ὁ Νικήτας, οὗ μανθάνομεν ἐντεῦθεν ἄλλην πάλιν ἔξω τοῦ Βυζαντίου ἀρχὴν ἐν Παφλαγονίᾳ. Ὁποία τις δὲ αὕτη δὲν γίνεται δῆλον.

Β'. 8, 20. *Καλὸν γράμμα ἐπώρεξας.* Ἐντεῦθέν τε καὶ ἐξ ἄλλων χωρίων τοῦ Μιχαὴλ γίνεται δῆλον ὅτι καὶ τοῦ Εὐσταθίου ὑπῆρχον γράμματα πρὸς τὸν Ἀκομινάτον. Ἠδυνάμεθα δὲ καὶ ἄνευ τούτου νὰ ὑποθέσωμεν τὸ πρᾶγμα. Ἀλλ' ὅμως δὲν σώζονται γράμματα τοῦ Εὐσταθίου πρὸς τὸν Μιχαὴλ ἐν τοῖς ὑπὸ Tafel ἐκδοθείσαις ἐπιστολαῖς τοῦ Θεσσαλονίκης (Opuscula, σ. 308-361).

Β'. 9, 8. *Τὸν αἰθιοπικὸν τουτονὶ γραμματοκομιστήν.* Δὲν ἐξεύρω ἂν ἐκ τοῦ χωρίου τούτου καὶ τῶν κατωτέρω ἐν ταύτῃ τῇ ἐπιστολῇ περὶ τοῦ μαύρου χαριτολογιῶν τοῦ Μιχαὴλ πρέπει νὰ νομισθῇ ὅτι ὁ Αἰθίοψ οὗτος ἦτο ὁ τακτικὸς ἰδιαίτερος γραμματοκομιστὴς τοῦ μητροπολίτου Θεσσαλονίκης, δι' οὗ ἐξέπεμπεν ἅπασαν τὴν ἀλληλογραφίαν αὐτοῦ. Τοιαύτη εἶνε ἡ εἰκασία τοῦ *Ἀριστάρχου* (ἔνθ' ἀν. σ. 64). Ἀλλ' ἐγὼ νομίζω μᾶλλον ὅτι ἄλλοτε ἄλλοι διεκόμιζον τὰ γράμματα, καὶ ὅτι τυχαίως ὁ τὴν ἐγχείρισιν δύο τῶν πρὸς τὸν Μιχαὴλ ἐπιστολῶν ἐνταλθεὶς ἦτο Αἰθίοψ. Ἴδ. καὶ **Β'. 10, 12.**

Digitized by Google

www.libtool.com.cn

Β'.9,27. *Τοῦ περὶ νηστείας λόγου οὔπω γεγεύμεθα, τῆς δὲ μορφώσεως τοσοῦτον ὅσον εἰ καὶ τράπεζαν παραφέρων τις, ὄψων πολλῶν καὶ καλῶν γέμουσαν, πρὶν ἢ καὶ χεῖρας ἐπιβαλεῖν εὐθὺς ἥρπασε, τὸν δαιτυμόνα ἀφεὶς ἐπιχαίροντα καὶ μόνῃ τῇ ὄψει ἀριαρῶς παραψαύσαντα.* Λόγον ἴδιον τοῦ Εὐσταθίου *Περὶ νηστείας* δὲν γνωρίζω· ἂν δὲ μὴ τυχὸν ἀπωλέσθη τοιοῦτός τις ὑπάρξας, ἐννοεῖται ἴσως τις τῶν κατηχητικῶν ὁμιλιῶν αὐτοῦ ἐν αἷς ὁ λόγος περὶ νηστείας. Ἴδ. Opuscula, σ. 7 κ.ἑ. 69 κ.ἑ. 87 κ.ἑ. 127 κ.ἑ. Ἐκ τούτων νομίζω ὅτι ἐννοεῖται ἐνταῦθα μᾶλλον ἡ τελευταία ὁμιλία, κυριώτερον δὲ ἡ πρώτη ἧς ἡ ἐπιγραφὴ ὅλη ἔχει ὡς ἑξῆς «Τοῦ αὐτοῦ Εὐσταθίου Θεσσαλονίκης εἰς τὸ *ἐκοπίασεν εἰς τὸν αἰῶνα καὶ ζήσεται εἰς τέλος.* Διαλαμβάνει δὲ ὁ διδασκαλικὸς οὗτος λόγος καὶ περὶ ἐλεημοσύνης καὶ ταπεινώσεως *καὶ νηστείας* καὶ λούματος καὶ εὐχῆς καὶ λοιπῆς ἐναρέτου διαγωγῆς». *Μορφὰν* δὲ λέγων ὁ Μιχαὴλ ἐννοεῖ πάντως τὸν εἰς τὸν αὐτοκράτορα Μανουὴλ ἐπιτάφιον τοῦ Εὐσταθίου (Opuscula, 196-214).

Τὰ ἔργα ταῦτα ἀπέστειλεν, ὡς φαίνεται, αἰτήσει τοῦ Ἀκομινάτου ὁ Εὐστάθιος εἰς Κωνσταντινούπολιν ἵν' ἀναγνωσθῶσιν ὑπ' αὐτοῦ, ἀλλ' ἐπὶ βραχὺν μόνον, διὰ τὸν Μιχαὴλ ἀνεπαρκῆ, χρόνον, ἐφ' ᾧ καὶ παραπονεῖται οὗτος.

Β'. 11,η'. Αὕτη εἶνε ἡ πρώτη τῶν ἐξ Ἀθηνῶν ἐπιστολῶν τοῦ Μιχαὴλ, ἅρα ἐγράφη βραχὺν χρόνον μετὰ τὴν τούτου ἄφιξιν εἰς τὴν πόλιν τῷ 1182.

Β'. 11,5. *Σπαρίζει οὐ λέγω φιλοσόφων ἀνδρῶν, ἀλλ' ἤδη καὶ βαναύσων αὐτῶν* κτλ. Περὶ τῆς θλιβερᾶς εἰκόνος τῆς πενίας καὶ ἀμαθίας τῶν Ἀθηναίων καὶ τῆς ἐρημίας καὶ καταπτώσεως τῆς πόλεως, οἵαν περιγράφει αὐτὴν ἐν ταύτῃ τῇ ἐπιστολῇ ὁ Ἀκομινάτος, ἴδε πλὴν τῆς συγγραφῆς μου *Αἱ Ἀθῆναι περὶ τὰ τέλη τοῦ δωδεκάτου αἰῶνος* καὶ Σημ. σ. 454. 457. 461. 511 κ.ἑ. 527.

Β'. 11,21. *Ἵνα μὴ λέγω τοὺς ἐσθίοντας στέαρ πυροῦ, δύο που ἢ καὶ τρεῖς, ἀλλὰ πτωχικοῖς καὶ τοῦτο μεμαγμένον αἵμασιν.* Πρὸς τοὺς πολλοὺς τοὺς ἐκ πενίας ἀνεπαρκῶς κριθοφαγοῦντας ἀντιτάσσει τοὺς ὀλίγους σιτοφαγοῦντας ἐξ ἀδικιῶν πλουσίους. Ἀλλ

Digitized by Google

ὑπόκειται ἴσως εἰς ταῦτα καὶ ἡ ἀνάμνησις χωρίων γραφικῶν. Ἰδίως ἴδ. Ψαλμ. ριζ'. 4 «καὶ στέαρ πυροῦ ἐμπιπλῶν σε».

www.ibtool.com.cn

Β'. 12,11. *Ἡ μυστηριώδης Ἐλευσίς.* Ἐνταῦθα ἔγραψα κατὰ παραδρομὴν *μυστηριώδης* ἀντὶ τοῦ ὀρθοῦ *μυστηριῶτις* ὅπερ ἔχει ὁ λαυρεντιακὸς κῶδιξ· ἐν δὲ τῷ βαροκκικῷ γέγραπται ἡ λέξις ἀτελὴς *μυστηριω . . .* μένοντος μετὰ ταῦτα μικροῦ χώρου, ὅστις ἔμεινεν ἄγραφος.

Β'. 12,13. *Ἥ τε Ἀκρόπολις αὕτη, ἐφ' ἧς ἐγὼ νῦν καθήμενος αὐτὴν δοκῶ πατεῖν τὴν ἄκραν τοῦ οὐρανοῦ.* Ταῦτα λέγονται ἐπειδὴ ὁ Ἀκομινάτος ὡς μητροπολίτης κατῴκει ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως. Ἔκειτο δ' ἡ κατοικία τῶν μητροπολιτῶν πιθανῶς ἐν τοῖς Προπυλαίοις.

Β'. 12,14. *Ἡ δὲ φιλόλογος ἐκείνη γερὰ καὶ περιττὴ τὴν σοφίαν οἴχεται* κτλ. Περὶ τῆς κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους ἀμουσίας τῶν Ἀθηναίων καὶ ἄλλοτε παραπονεῖται ὁ Μιχαήλ. Ἴδ. Σημ. σελ. 433.

Β'. 12,20. *Ἐξέλιπε καὶ φυσητὴρ, οὐ σιδηρεὺς παρ' ἡμῖν, οὐ χαλκεὺς, οὐ μαχαιροποιὸς, ταῦτα δὴ τὰ χθὲς καὶ πρὸ τριῶν ἔτι σωζόμενα.* Ἐν τοῖς ἐνταῦθα λεγομένοις ἀναμιγνύονται κλασικαί τε καὶ γραφικαὶ ἀναμνήσεις. Ἴδ. Ἱερεμ. ς'. 29 α' Ἐξέλιπε φυσητὴρ ἀπὸ πυρὸς, ἐξέλιπε μόλιβος· εἰς κενὸν ἀργυροκόπος ἀργυροκοπεῖ». Ὅτι δὲ δὲν πρέπει κυριολεκτικῶς νὰ ἐκληφθῇ τοῦτο τὸ χωρίον, ὡς οὐδὲ καθόλου ἐκεῖνα ἐν οἷς ἐνυπάρχει τις ἐπανάληψις γραφικῶν ἢ κλασικῶν χωρίων, πειθόμενα παραβάλλοντες τὰ τοῦ Γεωργίου Τορνίκη **Β'. 421**,2 κ.ἑ. «καὶ ὅπου Σωκράτεις καὶ Πλάτωνες καὶ οἱ ἀμφίγλωττοι Ζήνωνες καὶ μετ' ἐκείνους Ἀριστοτέλης καὶ ὁ ἐκείνου χορὸς τὰς σεμνὰς ἐποιοῦντο διατριβὰς, χαλκέας βλέπων καὶ σιδηρέας περὶ ῥαιστῆρα πονουμένους καὶ ἄκμονα, μὴ δακρύων ἄνευ καὶ στεναγμάτων παράτρεχε».

Β'. 13,2. *Ἐλπίδες μὲν ἐν τοῖς ζῶσί φασι.* Περὶ τούτου τοῦ χωρίου ἴδ. Σημ. σ. 437.

Digitized by Google

www.hbook.com.cn

B'. 13,9'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη ἀπευθύνεται πρὸς Θεοδόσιον τὸν Βοραδιώκτην, ὅστις εἶλκε μὲν τὸ γένος ἐξ Ἀρμενίων (Νικήτ. 329, 16), ἐγένετο δὲ πατριάρχης τῷ 1178. Οὗτος παρητήθη τοῦ πατριαρχικοῦ ἀξιώματος ἐπὶ Ἀνδρονίκου τοῦ Κομνηνοῦ, κατὰ τὴν πιθανωτέραν γνώμην τῷ 1182, μὴ συγκατατιθέμενος εἰς τὸν γάμον τῆς θυγατρὸς τοῦ βασιλέως Εἰρήνης μετὰ τοῦ νόθου υἱοῦ τοῦ Μανουὴλ Κομνηνοῦ (Νικήτ. 339,1 κ.ἑ). «Ἀμέλει τοι καὶ ἰδὼν ὡς οὐδὲν ὠφελεῖ ἀλλ' ἀνακαλύπτως ἔπεισι τὰ δεινὰ καὶ νικᾷ τὰ χείρονα, τῶν ἱερῶν ἀπανίσταται ἀρχείων καὶ πρὸς τὴν νῆσον ἀφικνεῖται Τερέβινθον, καθ' ἣν αὐτῷ τὴν καταγωγὴν καὶ τὴν τοῦ σκήνους ηὐτρεπίκει κατάθεσιν». (Νικήτ. αὐτόθ. 9 κ.ἑ). Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη ἐγράφη βραχὺν χρόνον μετὰ τὴν εἰς Τερέβινθον ἀπομάκρυνσιν τοῦ Θεοδοσίου, ἀλλ' ὁ Μιχαὴλ ἐξακολουθεῖ ἐπιλέγων αὐτὸν πατριάρχην, καίπερ παραιτησάμενον τὴν ἀρχὴν, οὐ μόνον ἐνταῦθα, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ τίτλῳ τῶν αὐτῷ πεμφθεισῶν ἐν τῷ ἔπειτα χρόνων ἐπιστολῶν, ἤτοι τῆς ιδ'. κϐ', κε', λγ' καὶ ξϐ'.

B'. 13,25. *Καὶ περὶ που τὰ κράσπεδα τοῦ μελιχροῦ Ὑμηττοῦ οὐκ ἀηδῆ φροντιστήρια.* Ἐννοοῦνται πιθανῶς τὸ μοναστήριον τῆς Καισαριανῆς καὶ τὸ τοῦ Κυνηγοῦ τῶν φιλοσόφων, ἀμφότερα ἤδη γνωστὰ ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ Μιχαήλ.

B'. 14, ε'. Ὁ Θεόγνωστος Φουρνιτάριος εἰς ὃν ἀπευθύνεται αὕτη ἡ ἐπιστολὴ εἶνε πιθανῶς ὁ αὐτὸς εἰς ὃν ἐστάλη καὶ ἡ ἐπιστολὴ τοῦ Εὐσταθίου ἡ φέρουσα ἐπιγραφὴν «τῷ δισυπάτῳ καὶ τῷ φουρνητάρῃ» (Opuscula, σ. 335-339). Κακῶς δ' ἔγραψεν ὁ Tafel ἐν τῷ Πίνακι πραγμάτων καὶ ὀνομάτων, παραγνωρίσας τὸ ὄνομα *φουρνητάρης*, dignitas Constantinopolitana (Εὐσταθ. 406 ἐν λ.).

B'. 15,24. *Ὁ ἁγιώτατος δεσπότης προσκυνηθήτω, προσειρήσθω καὶ ὁ κάλλιστος ἐν φίλοις Βραχίων.* Τίνες οὗτοι ἀγνοοῦμεν.

B'. 16, εα'. Ὁ Γεώργιος Τεσσαρακοντάπηχυς, εἰς ὃν ἀπεστάλη αὕτη τε ἡ ἐπιστολὴ καί τινες ἄλλαι, ἡ ιϐ', ιζ' καὶ κη', φαίνεται ὅτι εἶνε ἄλλος τις διάφορος τοῦ πράκτορος Τεσσαρακοντα-πήχη, ὃν ὑπαινίσσεται ὁ Μιχαὴλ ἐν **146,29** ἐν σημ.

Digitized by Google

Β'. 17, ιϛ'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη, καίπερ μένουσα ἀνεπίγραφος ἐν τῷ κώδικι, φαίνεται γραφεῖσα πρὸς τὸν αὐτὸν Γεώργιον Τεσσαρακοντάπηχυν πρὸς ὃν ἀπηυθύνετο καὶ ἡ πρὸ αὐτῆς.

Β'. 17, 20. *Τὸν πανεντιμότατον Ματζούκην.* Οὗτος εἶνε πιθανώτατα ὁ Θεοδόσιος Ματζούκης εἰς ὃν ἀπευθύνονται πέντε τῶν σωζομένων ἐπιστολῶν τοῦ Μιχαήλ.

Β'. 18, ιγ'. Ὁ Γεώργιος ὁ Ξιφιλῖνος, εἰς ὃν ἀπεστάλη αὕτη ἡ ἐπιστολή, εἶνε ἀνὴρ γνωστότατος κατὰ τοὺς χρόνους τῶν Κομνηνῶν καὶ Ἀγγέλων. Τῷ 1182 ἐπικειμένης τῆς καθόδου τοῦ Ἀνδρονίκου εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ὁ τὸν ἀνήλικον Ἀλέξιον ἐπιτροπεύων πρωτοσεβαστὸς πλὴν τῶν κατὰ τοῦ Κομνηνοῦ σταλέντων πλοίων στέλλει καὶ πρέσβυν τὸν ἐκ τῶν *ἐντρόφων τοῦ βήματος* Γεώργιον Ξιφιλῖνον, ἐντολὴν ἔχοντα νὰ ἐγχειρίσῃ τῷ Ἀνδρονίκῳ γράμματα δι' ὧν ἐγίνοντο αὐτῷ ἐπαγγελίαι δωρεῶν καὶ ἀξιωμάτων, ἂν ἀποστῇ τῶν σχεδίων αὐτοῦ περὶ ἀνατροπῆς τῶν ἐν τῇ βασιλευούσῃ πραγμάτων. Εἰς δὲ τὴν πρὸς ταῦτα ἀποποίησιν καὶ τὴν ἐπιμονὴν τοῦ Ἀνδρονίκου οὐκ ὀλίγον συνέτεινεν ἡ διαγωγὴ τοῦ Ξιφιλίνου «τὴν πρεσβείαν ὑπονοθεύσαντος καὶ μὴ ἐνδοῦναι ὅλως ἢ βραχύ τι γοῦν καθυφεῖναι παρακελευσαμένου τῷ Ἀνδρονίκῳ» (Νικήτ. 322,6). Μέγας δὲ σκευοφύλαξ ὢν ἤδη ἐπὶ Ἀνδρονίκου, ὡς δεικνύει ἡ ἐπιγραφὴ καὶ θέσις ταύτης τῆς ἐπιστολῆς, καὶ διατηρήσας τὸ αὐτὸ ἀξίωμα ἐπὶ Ἰσαακίου τοῦ Ἀγγέλου (Νικήτ. 533,12) προχειρίζεται πατριάρχης μετὰ τὴν καθαίρεσιν τοῦ Δοσιθέου, περὶ τὰ τέλη τοῦ 1192 (*Muralt*, Essai de chronographie byzantine σ.246,5) καὶ διεκυβέρνησε τὴν ἐκκλησίαν ἐπὶ ἔτη ἑπτά (Νικήτ. 681,17). Διάδοχος δ' αὐτοῦ ὑπῆρξεν Ἰωάννης ὁ Καματηρός, ὁ ἀδελφὸς Εὐφροσύνης τῆς συζύγου Ἀλεξίου Γ'. τοῦ Κομνηνοῦ.

Πρὸς Γεώργιον τὸν Ξιφιλῖνον σώζεται καὶ ἄλλη ἐπιστολὴ τοῦ Μιχαήλ, ἡ ξα', σταλεῖσα αὐτῷ κατὰ τὸ τελευταῖον ἔτος τῆς αὐτοῦ πατριαρχείας.

Β'. 18, 6. *Τὴν σιωπὴν ἀπεριαυτιάσας ἤδη.* Ἐκ τοῦ χωρίου τούτου πειθόμεθα ὅτι ἡ ἐπιστολὴ ἐγράφη ἓν ἔτος μετὰ τὴν εἰς Ἀθήνας ἄφιξιν τοῦ Μιχαήλ.

Digitized by Google

www.libtool.com.cn

Β'. 18,12. *Θεός.* Συχνὴ παρ' Ἀκομινάτῳ ἡ χρῆσις τῆς λέξεως ταύτης ἀνάρθρως. Ἴδ. **Β'. 36,**13,15. Ἴδ. περὶ τούτου καὶ Notices et extraits des manuscrits de la bibliotheque du roi. Τόμ. VIII, σ. 7.

Β'. 19,3. *Πότε δοκῶ σοι .... μεμαθηκέναι τὴν σὴν ἱερὰν ἀνάβασιν;* Ἐννοεῖται ἡ ἀνάβασις εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦ μεγάλου σκευοφύλακος, γενομένη πρὸ χρόνου οὐ λίαν μακροῦ.

Β'. 19, 6. *Χθὲς καὶ πρότριτα, τοῦ μεγαλεπιφανεστάτου Μοναστηριώτου κατελθόντος Ἀθήναζε.* Ἐννοεῖται πάντως ὁ ἐκ τῶν τοῦ βήλου κριτῶν Λέων ὁ Μοναστηριώτης ὅστις μετὰ διαφόρων ἄλλων συναδέλφων ὡς *μὴ ἐγγραφεὶς τῷ κύκλῳ τῶν Ἀνδρονίκῳ προσθεμένων* μικροῦ δεῖν ἐφονεύετο παρὰ τοῦ τυράννου. Ἴδ. Νικήτ. 344,14. Τὰς δ' Ἀθήνας ἐπεσκέφθη ἴσως βραχὺν χρόνον μετὰ τοῦτον τὸν κίνδυνον.

Β'. 19,9. *Φεῦ τῆς ὑπερορίου καταδίκης ἡμῶν, φεῦ τῆς κατωτάτης ταύτης ἐσχατιᾶς, εἰς ἣν ὡς εἰς ἄλλον Ἅιδου νευθμῶνα κατήλθομεν.* Τὰ τοιαῦτα παράπονα καὶ τὰς τοιαύτας ἐκφράσεις περὶ τῆς ἐν Ἀθήναις διαμονῆς εὑρίσκομεν πολλαχοῦ παρὰ τῷ Μιχαήλ. Διηνεκῶς δ' ἐπόθει τὴν ἐξ Ἀθηνῶν ἀναχώρησιν. Ἀλλ' ὅμως διὰ τοῦτο δὲν ἔπαυσε πατρικώτατα μεριμνῶν περὶ τοῦ ἑαυτοῦ ποιμνίου καὶ τῆς χώρας, ἣν, ὅτε παρέστη ἀνάγκη, ὑπερήσπισε καὶ διὰ τῶν ὅπλων κατὰ τοῦ ἐπιδραμόντος Σγουροῦ.

Β'. 20,25. *Πρὸς δὲ καὶ ὑπὸ τῶν ἰσχυροτέρων τῆς ἀγέλης διακυριττόμενον οὕτω κραταιῶς ὡς καὶ προσκατάγνυσθαι καὶ τρεπόμενον οἴχεσθαι.* Ὡς φαίνεται ἐκ τούτων τῶν λέξεων καί τινων ἄλλων χωρίων (**Β'. 11,**22) ἐκτὸς τῶν φορολόγων καὶ τῶν πειρατῶν οἵτινες πολλαχῶς ἔβλαπτον τὰς Ἀθήνας ἐν τῇ πόλει οὐκ ὀλίγα ἔπασχον οἱ πενέστεροι παρά τινων ἰσχυροτέρων, ὑποστηριζομένων ὑπὸ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει δυνατῶν.

Β'. 21, ιε'. Ἰωάννης Βελισσαριώτης ὁ μέγας λογοθέτης ἦτο ὁ ἕτερος τῶν δύο ἀδελφῶν, ὧν ἡ ἀδελφὴ ἦτο σύζυγος Νικήτα

Digitized by Google

τοῦ Χωνιάτου. Ἴδ. περὶ τούτων Σημ. σ. 542, περὶ δὲ Ἰωάννου ἰδίως σ. 543.

www.libtool.com.cn

Β'. 21,5. *Τὰ αὐτόθεν στελλόμενα γράμματα φλεγομένους ἡμᾶς ἀναψύχουσι καὶ μᾶλλον τὰ παρ' ὑμῶν.* Ἐπιστολαὶ τῶν Βελισσαριωτῶν πρὸς τὸν Μιχαὴλ δὲν περιεσώθησαν.

Β'. 21,7. *Διὰ συγγενείας ἀνεκράθην.* Λέγονται ταῦτα ἕνεκα τοῦ γάμου τοῦ Νικήτα μετὰ τῆς ἀδελφῆς τῶν Βελισσαριωτῶν.

Β'. 23,17. *Ἀλλὰ Σταγειρίτην εἶπών, τῶν προτέρων ἡμερῶν ἀνεμνήσθην.* Ἀναμιμνήσκεται ἴσως τῶν μετὰ τοῦ Τεσσαρακονταπήχη, πρὸς ὃν ἀπευθύνεται ἡ ἐπιστολή, κοινῶν συναναγνώσεων τοῦ Ἀριστοτέλους, οὗ ἦτο ἐγκρατὴς ὁ Μιχαήλ, ὡς φαίνεται ἐκ τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἀναφερομένων χωρίων τοῦ φιλοσόφου.

Β'. 24, ιη'. Ὁ Θηβῶν Ἰωάννης, εἰς ὃν ἀπευθύνεται αὕτη ἡ ἐπιστολή, ἀναφέρεται ὡς κατέχων τὸν μητροπολιτικὸν θρόνον τῶν Θηβῶν ἤδη τῷ 1166 ἐπὶ τοῦ πατριάρχου Λουκᾶ τοῦ Χρυσοβέργη (*Lequien*, Oriens christianus Τόμ. Β'.210). Τούτου δὲ διάδοχος ἐγένετο πιθανῶς ὁ Μανουὴλ (**Β'. 137. 146**). Ἦσαν δ' αἱ Θῆβαι μητρόπολις ἔχουσα ὑποκειμένας τρεῖς ἐπισκοπὰς (Νειλ. Δοξαπ. ἐκδ. Parthey σ.303, 327). Καὶ πρότερον μὲν κατεῖχε κατὰ τὴν ἐπὶ Λέοντος τοῦ Σοφοῦ καθιδρυθεῖσαν τάξιν τὴν νζ' θέσιν, εἶτα δ' ἐπὶ Ἀνδρονίκου Παλαιολόγου τοῦ γέροντος ὑπεβιβάσθη εἰς τὴν ξθ' (*Parthey*, Notit. **11**,69).

Β'. 24,16. *Γυιοδόρος παρὰ τοῖς ποιηταῖς ὀνομάζεσθαι.* Γράφεται μὲν ἐν τοῖς κώδιξι τοῦ Ἀκομινάτου *γυιοκόρος*, ὡς καὶ παρ' Ἡσιόδῳ (Ἔργ. καὶ Ἡμ. 66) καὶ ἐν τῷ Μεγάλῳ Ἐτυμολογικῷ, ἀλλ' ἐγὼ δὲν ἐδίστασα νὰ ἐπανορθώσω τὴν λέξιν καθ' ἃ λέγονται ἐν τῷ Θησαυρῷ τοῦ Ἑρρ. Στεφάνου ἐν λ. καὶ ὡς γράφεται ὀρθῶς ἐν τῇ Ἀνθολ. Παλατ. Θ'. 443,5. Ὁπωσδήποτε φαίνεται, ὅτι ὁ Μιχαὴλ ἐγνώριζε μόνην τὴν κακὴν γραφὴν τῆς λέξεως.

Β'. 25, ιθ'. *Νέας Πάτρας* ἐκάλουν οἱ Βυζαντῖνοι τὴν ἀρ-

Digitized by Google

χαίαν Ὑπάτην, ἥτις κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Τουρκοκρατίας ὠνομάζετο Πατραντζίκ. Διὸ κακῶς ποιῶν ὁ Lequien χωρίζει τὴν Ὑπάτην (Oriens Cristianus Τόμ.Β'. 119) ἀπὸ τῶν Νέων Πατρῶν (αὐτ. Β'. 123 κ.ἑ.). Αἱ Νέαι Πάτραι ἦσαν μητρόπολις, κατ' ἀρχὰς μὲν κατέχουσα τὴν ν' θέσιν, εἶτα δ' ἐπ' Ἀνδρονίκου τοῦ Παλαιολόγου ὑποβιβασθεῖσα εἰς ξϚ' (*Parthey*, Notit. **11**,62). Ὑπέκειντο δ' εἰς τὴν μητρόπολιν Νέων Πατρῶν τέσσαρες ἐπισκοπικοὶ θρόνοι, ὁ Γαλάζων, ὁ Κουτζιάγρου, ὁ Σιδίκτου καὶ ὁ Βαριάνης (αὐτ. **3**, 668-672), κατ' ἄλλην δέ τινα σημείωσιν καὶ ὁ Μαρμαριτζάνων (αὐτ. **10**,744).

Ὁ δ' Εὐθύμιος, πρὸς ὃν ἀπευθύνεται αὕτη τε ἡ ἐπιστολὴ καὶ ἐκ τῶν ἑπομένων ἡ κ', κγ' καὶ κδ', ἦτο ἤδη μητροπολίτης Νέων Πατρῶν τῷ 1166 ἐπὶ τοῦ βασιλέως Μανουὴλ, πατριάρχου ὄντος Λουκᾶ τοῦ Χρυσοβέργη, καὶ μετέσχεν ἐν Κωνσταντινουπόλει διαμένων τῆς συνόδου τῆς συγκροτηθείσης κατὰ Δημητρίου τοῦ Λαμπηνοῦ (Κιννάμ.254,10.— *Lequien*, ἔνθ'ἀν. Τόμ.Β'. 124). Μέχρι δὲ τίνος χρόνου ἔζη ὁ Εὐθύμιος ἀγνοοῦμεν· ἐξεύρομεν δὲ μόνον ὅτι ἐπέζησεν εἰς τὸν φίλον αὐτοῦ Εὐστάθιον, οὗ σώζονται ἐπιστολαὶ πρὸς τὸν Εὐθύμιον (Opuscula, σ. 348-350). Ὁ Νέων Πατρῶν ἐξεφώνησεν ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ μητροπολίτου Θεσσαλονίκης ἐπιτάφιον Μονῳδίαν ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ ἀφιχθεὶς εἰς Θεσσαλονίκην, τὴν δὲ Μονῳδίαν ταύτην ἐδημοσίευσεν ὁ Tafel (De Thessalonica, σ. 394-400). Πλὴν τούτου τοῦ ἔργου τοῦ Εὐθυμίου καὶ τῆς πρὸς τὸν Ἀκομινάτον ἐπιστολῆς τῆς δημοσιευομένης παρ' ἐμοῦ ἐν **Β'. 399**, ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ Ἀλλατίου (De hebdomadibus) ἀπόσπασμα ὁμιλίας Περὶ τοῦ τίς ὁ λόγος δι' ὃν κατὰ τὸ μέσον τῆς τεσσαρακοστῆς προτίθεται εἰς προσκύνησιν ὁ τίμιος σταυρός. Ταῦτα κατὰ Lequien (ἔνθ' ἀν. Τόμ. Β'. 125). Ἀλλ' ἡ ἐπιγραφὴ τῆς ὁμιλίας εἶνε ἡ αὐτὴ καὶ τῆς κατὰ τὴν τρίτην Κυριακὴν τῶν νηστειῶν ὁμιλίας τοῦ Μιχαὴλ (**126-130**), ἴσως δὲ κατὰ λάθος ὁ Ἀλλάτιος ἀποδίδει εἰς τὸν Εὐθύμιον ἔργον τοῦ Ἀκομινάτου. Ἀλλὰ περὶ τούτου δὲν δύναμαι νὰ κρίνω μὴ ἔχων ὑπ' ὄψιν τὴν συγγραφὴν τοῦ Ἀλλατίου.

Τὸν Εὐθύμιον Νέων Πατρῶν ἐταύτισεν ὁ Φαβρίκιος σφαλλόμενος μετὰ τοῦ Εὐθυμίου Ζιγαβηνοῦ, ὅστις ἤκμασεν ἐπὶ Ἀλεξίου Α'. τοῦ Κομνηνοῦ, ἤτοι πολλὰς δεκάδας ἐτῶν πρότερον. Περιέπεσε δ'

Digitized by Google

ἐντεῦθεν ὁ κλεινὸς βιβλιογράφος εἰς ἀσυγχώρητον ἀναχρονισμόν, ἀναγράφων ἀκουσίως τὸν ὑπὸ τοῦ Εὐθυμίου Νέων Πατρῶν θρηνῳδούμενον Εὐσταθίου ὡς σύγχρονον Ἀλεξίου τοῦ Α΄ (Bibliotheca Graeca. Τόμ. η΄. σ. 341).

Ὁποῖον δὲ τὸ οἰκογενειακὸν ὄνομα τοῦ Εὐθυμίου Νέων Πατρῶν μανθάνομεν ἐκ τοῦ ἤδη πολλάκις μνημονευθέντος πολυτίμου ἐσκουριαλείου κώδικος, ἐν ᾧ περιέχεται καὶ ἐπιστολὴ Γρηγορίου τοῦ Ἀντιόχου «τῷ ἱερωτάτῳ μητροπολίτῃ Νέων Πατρῶν κυρ. Εὐθυμίῳ τῷ Μαλάκῃ» (*Miller*, Catalogue σ. 214, f. 392, r). Κατὰ ταῦτα ὁ Εὐθύμιος ὠνομάζετο Μαλάκης.

Β΄. 25,17. *Μηδὲ τῷ ἐγχωρίῳ οἴνῳ τὴν καρδίαν εὐφραίνεσθαι, ὅτι μὴ καὶ σφόδρα διὰ τὸ ἐχπευκὲς πικραίνεσθαι. Οἶδας τὰς δᾷδας τὰς λιπαρὰς ὧν μᾶλλον ἢ τῶν βοτρύων ὁ Ἀθήνησιν οἶνος δοκεῖ ἀποθλίβεσθαι.* Πρόκειται ἐνταῦθα, ὡς φανερὸν, περὶ τοῦ ῥητινίτου οἴνου. Ὅτι δὲ ἡ ἀνάμιξις ῥητίνης εἰς τὸν οἶνον ἦτο γνωστὴ ἤδη καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἴδ. Πλουτ. Συμπ. Προβλ. Ε΄. 10 (ἐκδ. Διδοτείου σ. 822,15) «καὶ τῆς ῥητίνης ὑπομιγνύουσι πολλοὶ τῷ οἴνῳ, καθάπερ Εὐβοεῖς τῶν Ἑλλαδικῶν καὶ τῶν Ἰταλικῶν οἱ περὶ τὸν Πάδον οἰκοῦντες».— Διοσκορ. Ε΄. 43 «ὁ ῥητινίτης καὶ κατὰ τὰ ἔθνη σκευάζεται· πλεονάζει δ' ἐν Γαλατίᾳ». Πρβλ. περὶ τούτου *Ὀρφαρίδην* ἐν τῷ τοῦ *Ποστολάκα* Καταλόγῳ τῶν ἀρχαίων νομισμάτων τῶν Ἰονίων νήσων, συλλεχθέντων ὑπὸ Π. Λάμπρου σ. 116.

Β΄. 26,19 κ.ἑ. *Ἐπέλιπον . . . οἱ μελισσῶνες τὸν Ὑμηττόν.* Ὅτι ὑπερβολικὰ πάντα ταῦτα ἀποδεικνύεται ἐκ τῶν ἐν **Β΄. 311,11** κ.ἑ. λεγομένων, ἐξ ὧν μανθάνομεν τὴν ὕπαρξιν τῆς μελισσοτροφίας κατὰ τὸν Ὑμηττόν.

Β΄. 27, 4. *Ὅ τε Μαραθὼν καὶ ἡ Ἐλευσὶς ὁ μὲν μετὰ τῶν πάλαι τροπαίων καὶ τὸ σιτοφόρον προσαπεβάλετο, λιμοῦ γεραιοῦ τῷ χώρῳ ἐπιστρατεύσαντος, ἡ δὲ τρόπον ἄλλον ἀπόρρητος καὶ σιωπῆς βαθείας μεστὴ, καθότι οἱ ἐκεῖσε πειραταὶ τοὺς παραβάλλοντας εἰς Ἅιδου κατάγουσιν* κτλ. Περὶ μὲν τῆς ἐν Ἀττικῇ σιτοδείας καὶ κριθοδείας ἴδ. καὶ **Β΄. 11** κ.ἑ. Περὶ δὲ πειρατείας

Digitized by Google

ἐδ. Σημ. σ. 455 κ. ἑ. Οἱ πειραταὶ κυριώτατα ὁρμητήρια εἶχον τὰς νήσους Μάκρην καὶ Αἴγιναν.

www.libtool.com.cn

Β'. 27,25. *Ἐπεὶ ὑφωρώμεθα τὸ φιλοπάγριον τῶν Εὐριπιωτῶν καὶ ἐφυλαττόμεθα μή ποτε τῶν συνήθων τι μετεωρίσειε, μετεκαλεσάμεθα τόν τε ἐπίσκοπον καὶ τοὺς ἡγουμένους Ἀθήναζε.* Περὶ τῆς φιλονεικίας ταύτης, ὡς φαίνεται, μεταξὺ τοῦ μητροπολίτου Νέων Πατρῶν καὶ τοῦ ἐπισκόπου Εὐρίπου καὶ τῆς διεξαγωγῆς τῆς ὑποθέσεως ταύτης ὑπὸ τοῦ Μιχαὴλ, εἰς ὃν ἀνετέθη ὑπὸ τοῦ πατριαρχείου ἡ διάλυσις αὐτῆς, διαπραγματεύεται μὲν καὶ αὕτη ἡ ἐπιστολὴ, γίνεται δὲ λόγος καὶ ἐν Σημ. σ. 475. Αὐτόθι δ' ἐγένετο λόγος καὶ περὶ τῆς ἐξαιρετικῆς ἐν τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι θέσεως ταύτης τῆς ἐπιστολῆς, ἥτις ἐνεγράφη ἐνταῦθα ἵνα ἕπηται ἀμέσως εἰς τὴν πρὸς τὸν αὐτὸν προηγουμένην ἐπιστολήν.

Β'. 29,25. *Προσκυνῶ τὸν ἁγιώτατον ἡμῶν δεσπότην καὶ αὐθέντην, τὸν τῆς οἰκουμένης ἥλιον καὶ διδάσκαλον ἰσαπόστολον.* Ἐκ τούτων, λεγομένων περὶ τοῦ πατριάρχου, εἰκάζομεν ὅτι ἐν Κωνσταντινουπόλει διέτριβεν ὁ Νέων Πατρῶν Εὐθύμιος, ὅτε ἐστάλη αὐτῷ ἡ ἐπιστολὴ αὕτη. Διέτριβε δ' αὐτόθι, ὡς εὐκόλως δυνάμεθα νὰ εἰκάσωμεν, εἴτε ὡς ἀποτελῶν τότε μέρος τῆς συνόδου εἴτε ἵνα διενεργήσῃ τὴν διάλυσιν τῆς πρὸς τὸν ἐπίσκοπον Εὐρίπου ἔριδος.

Β'. 30,3. *Τὸν θαυμάσιον ἐπὶ τῶν κρίσεων.* Τίς οὗτος ἀγνοοῦμεν.

Β'. 30,16. *Ὡς ἐκ τοῦ μακαριωτάτου Ξηροῦ καὶ ἐς δεῦρο τὰς τῶν διακονιῶν ἐκμετρήσας ἁπάσας κλίμακας.* Ἐννοεῖται Γεώργιος Ξηρὸς ὁ χρηματίσας μητροπολίτης Ἀθηνῶν μέχρι τοῦ 1182, κατὰ τὴν ἐπί τινος κίονος τοῦ Παρθενῶνος κεχαραγμένην ἐπιγραφήν, ὁ καὶ ἄμεσος προκάτοχος τοῦ Μιχαήλ. Ἴδ. περὶ τούτων καὶ τῶν μετὰ τοῦτον τοῦ ζητήματος συνεχομένων ἀποριῶν τὸ βιβλίον μου *Αἱ Ἀθῆναι*, σ. 20 κ.ἑ. ἐν σημ.

Β'. 31,4. *Παρεώραται.* Ἀλλαχοῦ χρῆται ὁ Μιχαὴλ τῷ ῥήματι *ὁράω* ἀναυξήτως. Ἴδ. *ὑφωρώμεθα* **Β'. 27**,25.

Digitized by Google

Β'. 31,32. *Εἰ δὲ δυνατὸς εἶναι φῆς τὰ ἱερὰ σκεύη ἐποπτεύειν τε καὶ φυλάττειν.* Ἐννοεῖται διὰ τούτων περιγραφικῶς τὸ ἀξίωμα τοῦ σκευοφύλακος εἰς ὃ ἐζήτει νἀναβιβασθῇ ὁ ἐν Ἀθήναις σακελλάριος Φωκᾶς (**Β'. 34**,12), καίπερ ὢν τυφλός (**Β'. 31**,28. **32**,4 κ.ἑ.)· μὴ ἐπιτυχὼν δὲ καθήπτετο τοῦ μητροπολίτου. Ἐφ' ᾧ καὶ ἔγραψεν αὐτῷ ὁ Μιχαὴλ τὴν ἐπιτιμητικὴν ταύτην ἐπιστολήν, ῥίαν τῶν ἀρίστων αὐτοῦ.

Β'. 33,25. *Καὶ ὁ νῦν ἁγιώτατος καὶ σοφώτατος οἰκουμενικὸς πατριάρχης πολλῶν προγενεστέρων καὶ προβαθμιωτέρων διὰ τὸ ὑπερβάλλον τῆς σοφίας καὶ ἀρετῆς προτετίμηται.* Ἀναφέρονται ταῦτα πάντως εἰς Βασίλειον τὸν Καματηρόν, ὅστις διεκυβέρνα τὴν ἐκκλησίαν καθ' οὓς χρόνους ἐγράφη ἡ ἐπιστολὴ αὕτη, ὡς καταφαίνεται ἐκ τῆς θέσεως αὐτῆς ὀλίγα φύλλα μετὰ τὸ Προσφώνημα εἰς τὸν Προσοῦχον.

Β'. 35,4 κ.ἑ. *Γεωργικοῦ βιβλίου χρῄζομεν, καὶ ἐπεὶ πολλὰ τοιαῦτα οἶδα ἔχειν τὴν ἁγιωσύνην σου, παρακαλῶ σταλῆναί μοι ἢ ἀπ' αὐτῶν ἢ δοθῆναι πρὸς τὸν αὐτάδελφόν μου ἐφ' ᾧ μεταγραφῆναι. Μετὰ γὰρ τῶν λοιπῶν ματαιοτήτων καὶ τῇ περὶ γεωργίαν προσκεῖσθαι ἀναγκαζόμεθα.* Μανθάνομεν ἐντεῦθεν οὐ μόνον τὴν περὶ τὴν γεωπονίαν διατριβὴν τοῦ Ἀκομινάτου, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐν Ἀθήναις σπάνιν βιβλίων γεωργικῶν. Ἐφ' ᾧ ἀποτείνεται εἰς Τερέβινθον πρὸς τὸν πρῴην πατριάρχην Θεοδόσιον, ὅστις εἶχε βεβαίως τοιαῦτα ὡς ἐπιδοθείς, ὡς φαίνεται, κατὰ τὴν ἐκουσίαν αὐτοῦ ἐξορίαν εἰς τὴν ἀγρονομίαν καὶ οἰκοδομικὴν ἐν Τερεβίνθῳ. Ἰδ. **Β'. 48**,16 κ.ἑ. **Β'. 49**,10 κ.ἑ. Ἐννοεῖ δὲ νὰ λάβῃ τὸ βιβλίον εἰς Ἀθήνας ἐπὶ ἐπιστροφῇ ἢ νὰ ἐγχειρισθῇ τοῦτο εἰς τὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀδελφὸν Νικήταν, ὅπως ἀντιγραφῇ.

Β'. 35,23. *Ὅτε μὲν γὰρ τῇ βασιλίδι πόλει χαρίζῃ* κτλ. Τοιαύτην διατριβὴν τοῦ Εὐθυμίου Νέων Πατρῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει ὑποδεικνύουσι, καθ' ἃ εἴπομεν ἀνωτέρω, τὰ λεγόμενα ἐν **Β. 29**,25.

Β'. 35,κγ'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη ἐγράφη κατὰ τὸ τρίτον ἔτος

Digitized by Google

τῆς ἐν Ἀθήναις διαμονῆς τοῦ Ἀκομινάτου, ἤτοι τῷ 1185, ὡς φαίνεται ἐκ τῶν ἑξῆς· «ἔτος τουτὶ τρίτον πειρώμεθα πρὸς τὴν μεγαλόπολιν ἀνελθεῖν καὶ οὔπω ἀνήλθομεν» (**Β'. 36,**9).

www.fbtool.com.cn

Β'. 36,16. *Τῆς ὑπερτίμου λαμπρότητος.* Ἐννοεῖ τὴν λαμπρότητα τὴν πηγάζουσαν ἐκ τοῦ ἀξιώματος τοῦ *ὑπερτίμου*, ὃ περιεβάλλετο ὁ Εὐθύμιος. Περὶ δὲ τοῦ ἀξιώματος τούτου ἴδ. *Du Cange*, Glossarium ἐν λ.

Β'. 36,29. *Ὁ γραμματικὸς ἡμῶν κῦρ Νικόλαος Ἀρτιοχείτης.* Ἄλλοτε ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ Μιχαὴλ ὡς γραμματικὸς ὁ πιστὸς αὐτοῦ γραμματοφόρος καὶ θεράπων Θωμᾶς." Ἰδ. Σημ. σ. 511.

Β'. 37,1. *Σύμφημι καὶ αὐτὸς .... λέγοντι.* Ἀναφέρονται ταῦτα βεβαίως εἰς ἐπιστολήν τινα τοῦ Εὐσταθίου πρὸς τὸν Μιχαὴλ, ἀλλ' οὐχὶ τὴν ἐν τῷ κώδικι ἀναγεγραμμένην καὶ δημοσιευομένην ἐν **Β'. 399-400**. Ἐντεῦθεν διδασκόμεθα ὅτι, ὡς εἰκός, καὶ ἄλλα ἐπέστειλε γράμματα ὁ Νέων Πατρῶν πρὸς τὸν Ἀκομινάτον, ὧν πάντων οὐκ οἴδαμεν διὰ τίνα λόγον προὐτιμήθη μόνον τὸ ἐν τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι ἀναγραφέν.

Β'. 38,4. *Ἄγε δὴ διάπεμπέ τι καὶ πρὸς ἡμᾶς τοὺς φίλους ἀφ' ὧν κατὰ θεῖον ηὐτύχησας μεταδιδοὺς βασιλικῶν μεγαλοδωρεῶν, δυνάμεως, εὐημερίας, ὕψους, λαμπρότητος.* Πρὸς ταῦτα παραβληθήτωσαν τὰ ἐν ἄλλῃ προτέρᾳ ἐπιστολῇ τοῦ Μιχαὴλ πρὸς τὸν Εὐθύμιον λεγόμενα ταῦτα· «σὺ δ' ἀλλ' ἄγε μετάδος ἡμῖν, ὦ θειότατε δέσποτα, τῆς ὑπερτίμου λαμπρότητος, τῆς εὐδαιμονίας, τῶν δόσεων, τῶν χαρίτων, τῶν δωρεῶν, τῶν λοιπῶν ἀγαθῶν ὅσα βασιλεὺς ὁ θεοειδὴς, ἀρετὴν τιμῶν καὶ σοφίαν, φιλοτίμως ἐδαψιλεύσατο». (**Β'. 36,**15).

Β'. 39, κζ'. Ὁ πατριάρχης Βασίλειος, εἰς ὃν ἀπευθύνεται αὕτη ἡ ἐπιστολή, εἶνε ὁ Καματηρός, ἀνελθὼν εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον μετὰ τὸν Θεοδόσιον. Παρὰ τοῦ Νικήτα μανθάνομεν ὅτι ἀβασιλεύσας Ἰσακίου τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου παραλύει τὸν Καματηρὸν Βασίλειον, καίτοι πρὸς τὴν ἀρχὴν ἐκείνῳ τὰ μέγιστα

Digitized by Google

συναρπάμενον. Αἰτία δ' αὐτῷ περιήρθη τῆς καθαιρέσεως, ὅτι ἀς 'Ανδρόνικος τῶν εὖ γεγονυιῶν γυναικῶν οὐχ ἑκούσας ἀπέκειρε μόναζούσας, ταύτας αὐτὸς ἐνέδωκε τὸ μέλαν ἀποδύσασθαι ἄμφιον καὶ πρὸς τὴν πρώτην μεταβλέψαι καὶ ζωὴν καὶ στολήν» (Νικήτ. 530,3 κ.ἑ.). Συνέβη δὲ τοῦτο τῷ 1187 κατὰ τὸν Muralt (Essai de chronographie byzantine, σ. 228,12).

Ὅτι δὲ τοῦτον δὲν πρέπει νὰ συγχέωμεν πρὸς τὸν ὁμώνυμον Βασίλειον Καματηρόν, τὸν μέγαν λογοθέτην, ἴδ. Σημ. σ. 528.

Β'. 40,8. *Ἡμᾶς δὲ πεῖρα μακρὰ, τῆς κατὰ σὲ σοφίας γεύσασα, δυσκαθέκτους μᾶλλον ποιεῖ καὶ δυσέρωτας.* Μετὰ τοῦ πατριάρχου Βασιλείου τοῦ Καματηροῦ ἐγνωρίσθη βεβαίως ἐν Κωνσταντινουπόλει ὁ Μιχαὴλ πρὸ τῆς μεταβάσεως αὐτοῦ εἰς 'Αθήνας.

Β'. 40,13. *Ἡμεῖς μέντοι πολλὰς δυσχερείας εὑρηκότες ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς ἐκκλησίᾳ καὶ τῆς παρὰ τῆς μεγάλης ἀγιωσύνης σου δεομένας ἐπιλύσεως, τῷ τέως δεόμεθα ἵνα τὰ κακῶς ἐκδεδομένα ἀκίνητα ἐπανέλθωσιν εἰς αὐτὴν, περὶ ὧν ἡ ἀποσταλεῖσα πρὸς τὴν μεγάλην ἀγιωσύνην σου ἀναφορὰ κατὰ μέρος ἀναγγελεῖ.* Εἶνε λυπηρὸν ὅτι δὲν περιεσώθη εἰς ἡμᾶς ἡ ἀναφορὰ περὶ ἧς γίνεται λόγος ἐνταῦθα, ἥτις θὰ ἦτο περὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων τῶν 'Αθηνῶν ὅ τι εἶνε τὸ πρὸς 'Αλέξιον τὸν Γ' 'Υπομνηστικὸν περὶ τῶν πολιτικῶν. 'Ἐντεῦθεν ἀγνοοῦμεν τίνα τὰ αἰτήματα περὶ ὧν πρόκειται λόγος ἐν ταύτῃ τῇ ἐπιστολῇ. 'Αλλ' εἰκάζω ὅτι ἐννοεῖ ὁ 'Ακομινάτος τὴν κτῆσιν τοῦ 'Ωρωποῦ, ὅστις ἀνήκων, ὡς φαίνεται ἄλλοθεν, εἰς τὰ ἐκκλησιαστικὰ κτήματα ἦτο χωρίον περιζήτητον καὶ ὑφίστατο ποικίλας τύχας. Ἴδ. **Β'. 89,20** κ.ἑ. **Β'. 131,6** κ.ἑ.

Β'. 40, κζ'. Τὸν Θεοδόσιον Ματζούκην πρὸς ὃν ἀπευθύνεται αὕτη τε ἡ ἐπιστολὴ καὶ ἐκ τῶν ἑπομένων ἡ λ', λδ', νδ' καὶ νθ', γνωρίζομεν καὶ ἄλλοθεν. Εἶνε δὲ, νομίζω, ὁ παρὰ τῷ Νικήτα ἀναφερόμενος ὡς εἷς τῶν ἰσχυόντων βασιλικῶν ὑπογραμματέων ἐπὶ Μανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ (281,5 κ.ἑ.). Καὶ ὀνομάζεται μὲν ὁ Ματζούκης ἐκεῖνος Θεόδωρος παρὰ τῷ Νικήτα, ἀλλ' ὅτι εἶνε ὁ αὐτὸς, μεταβαλὼν ὑπὸ τὸ ἱερατικὸν χρίσμα τὸ ὄνομα εἰς ἄλλο ἀρχόμε-

Digitized by Google

νον ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ γράμματος κατὰ τὸ ἔθος, πείθομαι ἐξ αὐτῶν τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Ἀκομινάτου. Καὶ δὴ ἐκ τῆς κζ' ἐπιστολῆς βλέπομεν ὅτι ὁ Ματζούκης ἐμόναζεν ἔν τινι ἠπειρωτικῷ φροντιστηρίῳ καθ' οὓς χρόνους καὶ ὁ ἔκπτωτος πατριάρχης Θεοδόσιος ἐν τῇ νήσῳ Τερεβίνθῳ (**Β'. 48**,14 κ.ἑ.). Ὡς δηλοῦται ἐκ τῆς λδ' ἐπιστολῆς (**Β'. 56-58**) ἐπὶ Ἀνδρονίκου ἦτο ἰσχυρὸς, ἀλλὰ πρᾶος ὢν συνέτεινεν εἰς μετριωτέραν πολιτείαν τοῦ τυράννου. Διὸ καὶ δὲν ἀπελύθη τῆς ἀρχῆς ὑπὸ τοῦ Ἰσαακίου, ἀλλ' ἐξηκολούθει ἰσχύων καὶ ἐν τοῖς ἔπειτα χρόνοις διὸ καὶ προσλιπαρεῖ αὐτὸν ὁ Μιχαὴλ ὑπὲρ τῶν ἀθηναϊκῶν πραγμάτων, μάλιστα ὅτε ἐπιστέλλει αὐτῷ διὰ τοῦ Θωμᾶ καθ' ὃν χρόνον ἀπεστάλη τὸ Ὑπομνηστικόν (**Β'. 97-98**). Τὴν ἰσχὺν αὐτοῦ δεικνύουσι πλὴν τῶν ἐπιθέτων δι' ὧν προσφωνεῖται ὑπὸ τοῦ Μιχαὴλ καὶ τὰ ἑξῆς· «οὐκουν οὐδὲ αὐτὸς συνεδέθην σοι τῇ θεσπεσίᾳ ψυχῇ διὰ τὴν παρὰ βασιλεῦσιν αἰδῶ καὶ γνησίαν οἰκείωσιν καὶ τὴν ἐν τοῖς δημοσίοις προεδρεύουσαν ὑπεροχὴν κτλ.» (**Β'. 97**,9). Ὁποῖόν τι δὲ τὸ ἀξίωμα ὅπερ περιεβάλλετο δυνάμεθα, νομίζω, νὰ εἰκάσωμεν ἐκ τῆς ἐν ἄλλῃ τινὶ πρὸς αὐτὸν ἐπιστολῇ γινομένης προσφωνήσεως *μεγαλυπέροχέ μοι κεφαλή* (**Β'. 56**,20). Παραβάλλοντες ταύτας τὰς λέξεις πρὸς τὸ *μεγαλυπερόχου μυστικοῦ* ἐν τῷ Ὑπομνηστικῷ (**310**,19), δικαιούμεθα νὰ εἰκάσωμεν ὅτι μετὰ τὴν πτῶσιν τοῦ Ἀνδρονίκου ἐπὶ Ἰσαακίου τοῦ Ἀγγέλου ὑψώθη εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἀρχὴν τοῦ μυστικοῦ. Ἴσως δὲ καὶ εἶνε οὗτος ὃν λέγει τὸ Ὑπομνηστικὸν δεφενδάριον τῆς χώρας τῶν Ἀθηνῶν.

Β'. 41,16 κ.ἑ. *Βαθεῖα γὰρ Ἀθήνησιν ἐρημία* κτλ. Θρηνῶν ἐνταῦθα τὴν ἐρημίαν, τὴν πενίαν, τὴν σιτοδείκν καὶ τὴν ὑπὸ τῶν πειρατῶν ζημίαν τῶν Ἀθηνῶν πειρᾶται διὰ τῆς ἀξίας μελέτης εἰκονίσεως τῆς οἰκτρᾶς ταύτης καταστάσεως νὰ συγκινήσῃ μὲν τὸν Ματζούκην, νὰ ἐνεργήσῃ δὲ δι' αὐτοῦ παρὰ τῷ ἄρχοντι Χούμνῳ ὑπὲρ τῆς δεινοπαθούσης πόλεως.

Β'. 41,26. *Ἀγερροῦς*. Τὸ ἐπίθετον *ἀγερρὴς* ἔν τε τῷ θετικῷ βαθμῷ ὡς καὶ ἐν τῷ συγκριτικῷ καὶ ὑπέρθετικῷ καὶ τὸ ἐξ αὐτοῦ ἐπίρρημα *ἀγερρῶς* γράφεται ἐν τοῖς κώδιξι τοῦ Ἀκομινάτου καὶ τῶν πρὸς αὐτὸν ἐπιστολῶν ὁτὲ μὲν ἐν ἑνὶ ν, ὁτὲ δ' ἐν δυσίν.

www.tbtool.com.cn

Digitized by Google

Ἔκρινα δὲ πρέπον νὰ διατηρήσω ἀμφοτέρας τὰς γραφὰς ἐν τῷ κειμένῳ, οὐκ εἰδὼς ἂν ἡ ἀστασία αὕτη πρέπει νὰ ἀποδοθῇ εἰς τοὺς βιβλιογράφους ἢ εἰς αὐτοὺς τοὺς συγγραφεῖς. Ἴδ. ἐκ τῶν πολλῶν ὀλίγα· *ἀγερὴς* **121**,20. **Β'.400**,11. *ἀγεροῦς* **Β'.422**,17. *ἀγερῶς* **13**,27 *ἀγερέστερον* **121**,14. *ἀγερεστέρων* **113**,26. **185**,15. *ἀγερεστάτου* **Β'.422**,25.—*Ἀγερὴς* **Β'.80**,15. **Β'. 78**, 5. *ἀγερροῦς* **Β'. 41**, 26. **Β'. 174**, 5. *ἀγερρῆ*. **172**,4. **Β'. 179**,13. *ἀγερρεῖς* **335**,21. **Β'. 349**,31. *ἀγερρῶς* **Β'.387**,368.

Β'. 42,14. *Προστίθημι τοῖς ὀλοθρευτικοῖς τούτοις κακοῖς καὶ τὴν κακῶς γερομένην διαρομὴν καὶ κουφισμὸν τῶν δημοσίων τελῶν.* Ἐννοεῖται ἡ ἐκκοπὴ χρεῶν, κατὰ τὸν τύπον ἴσως συγχωρήσεως λοιπάδων δημοσίων, ἡ γενομένη ἐπὶ Ἀλεξίου τοῦ υἱοῦ τοῦ Μανουὴλ μετὰ τὴν εἰς τὰς Ἀθήνας μετάβασιν τοῦ πραίτωρος Προσούχ. Ἴδ. **Β'. 84**,15 κ.ἑ.

Β'. 43,6. *Τούτων αἱ κραυγαὶ δι' ἡμῶν εἰσελθέτωσαν εἰς τὰ ὦτα τοῦ κυρίου μου, τοῦ λαμπροτάτου Χούμνου, καὶ μὴ στραφήτωσαν οἱ τῆς χώρας ἐντολεῖς κατηχυμένοι, τεταπεινωμένοι.* Ἐντεῦθεν μανθάνομεν τὴν παρὰ τῶν Ἀθηναίων εἰς Κωνσταντινούπολιν ἀποστολὴν ἀντιπροσώπων, ἐντεταλμένων τὴν παράστασιν τῶν κακῶς ἐχόντων ἐν τῇ χώρᾳ. Ἐγένετο δὲ αὕτη ἡ πρεσβεία ἐπὶ Ἀνδρονίκου, διότι εἰς τοὺς ἐκείνου χρόνους ἀνέρχεται αὕτη ἡ ἐπιστολή, ὡς δεικνύει ἡ θέσις αὐτῆς. Ὁ δὲ Χοῦμνος εἶνε ὁ καὶ ἐκ τοῦ Νικήτα γνωστὸς Θεόδωρος Χοῦμνος, ὅστις ἐπὶ Ἀλεξίου τοῦ Β'. ἦτο χαρτουλάριος (355,12). Οὗτος συνεορτάσας τῷ Ἀνδρονίκῳ τὸν φόνον τοῦ ἀτυχοῦς βασιλόπαιδος (αὐτ.) ἔχαιρε τὰ πιστὰ κατόπιν παρὰ τῷ τυράννῳ, ἀνατιθεμένων αὐτῷ σπουδαίων ἐντολῶν (Νικήτ. 412,10). Ἀλλὰ καὶ ἐπὶ Ἰσακίου τοῦ Ἀγγέλου ἐξηκολούθει μετέχων ὑψηλῶν ἀξιωμάτων (Νικήτ. 553,12). Πολλῶν δ' ὄντων τῶν ἀρχόντων τῶν ἐπιλεγομένων χαρτουλαρίων ὁ Χοῦμνος ἦτο χαρτουλάριος τῶν ἱπποστάθμων (Νικήτ. 553,12).

Β'. 43,17. *Κατὰ τῆς Αἰγίνης, τοῦ κοινοῦ καταγωγίου τῶν κατὰ θάλατταν πειρατῶν, ἀφ' ἧς ὡς ἐξ ὑπερδεξίου ὁρμητηρίου*

www.libtool.com.cn

Digitized by Google

www.libtool.com.cn

τῶν δεῦρο χωρῶν ἁπασῶν κατατρέχουσι. Περὶ Αἰγίνης ὡς ὁρμητηρίου τῶν πειρατῶν τῶν λυμαινομένων τὰ παράλια τῆς Ἀττικῆς ἰδ. καὶ **Β'. 98,**22 κ.ἑ. Πλὴν δὲ τῆς νήσου ταύτης ἐνδιαίτημα φίλον τοῖς πειραταῖς ἦτο καὶ ἡ ἐρημόνησος Μάκρη, ἡ ἀρχαία Μάκρις, τὸ σημερινὸν Μακρονῆσι, ἐφ' ἧς καὶ μοναστήριον ὑπῆρχε τοῦ ἁγίου Γεωργίου, οὗ τοὺς μοναχοὺς κατ' ἀνάγκην γινομένους λησταποδόχους ἐσκέφθη ποτὲ καὶ νὰ ἐξοικίσῃ ἐκεῖθεν ὁ Μιχαὴλ, ἐξερημόνων οὕτω τὸ νησίον (**Β'. 238,**24 κ.ἑ.).

Β'. 44,7. *Καὶ τοὺς πρὸ μικροῦ Ψελλούς.* Μιχαὴλ ὁ Ψελλὸς, ὁ ὕπατος γενόμενος τῶν φιλοσόφων, ἔζη κατὰ τὸν ια'. αἰῶνα. Ἰδ. περὶ αὐτοῦ μακρότεραν ἰδίως *Σάθα*, Μεσ. Βιβλιοθ. Τόμ. Δ'. σ. XXX κ.ἑ.

Β'. 44,18. *Ὡς μόλις τῶν τριῶν τούτων ἐτῶν τῆς διαλέκτου σύνεσιν μετέσχηκα.* Ἐντεῦθεν φαίνεται ὅτι ἡ ἐπιστολὴ αὕτη πρὸς τὸν Τεσσαρακοντάπηχυν ἐγράφη τῷ 1185.

Β'. 44,23. **Δενδρύφρεα, προβατύλλεα, παιδύλλεα** *καὶ τἆλλα* **ὀτεῦτος** *καὶ* **ἀτοῦνος** *καὶ τὰ τούτοις σύστοιχα.* Θὰ εἴμεθα λίαν πυγαριστημένοι ἂν ὁ Μιχαὴλ, ἀντὶ νὰ παραπονῆται κατὰ τῆς βαρβάρου τῶν ἐγχωρίων διαλέκτου, ἀνέγραφε καὶ ἄλλας αὐτῶν λέξεις. Ἄλλως ἐκ τῶν ἐνταῦθα ἀναγραφομένων ἡ λέξις *δενδρύφιον* εἶνε ἤδη γνωστὴ ἐκ τῆς ἀρχαιότητος, ἀναγραφομένη παρὰ Διοσκορ. I, 48 καὶ Θεοφρ. Φυτ. Ἱστορ. 4,7,2. Τὰ δὲ *ὀτεῦτος* καὶ *ἀτοῦνος* σώζονται ἔτι παρὰ τοῖς σημερινοῖς Ἀθηναίοις.

Β'. 45,23. *Ὁ ἄριστος τἆλλα πάντα καὶ δίκαιος γαμβρός σου.* Τίς οὗτος μένει ἄγνωστον ἡμῖν. Ὡς δὲ φαίνεται ἐκ τῶν κατωτέρω, ἦτο πραίτωρ ἐκ τῶν ἐπαινουμένων, ἀλλ' οὐχὶ ἕν τινι τῶν κατὰ τὴν Ἑλλάδα χωρῶν, ὡς δηλοῦται ἐκ τῶν λέξεων τοῦ Μιχαὴλ «ὡς εἴθε καὶ πρὸς τοὺς ἐμοὺς καὶ οὐκ ἐμοὺς κατωτικοὺς ἀπεστάλη» (**Β'. 46,**1). *Κατωτικοὶ* δὲ εἶνε, ὡς καὶ ἀλλαχοῦ ἐρρήθη, οἱ τὴν ἐντεῦθεν Ἑλλάδα κατοικοῦντες, οἱ ἄλλως καλούμενοι Ἑλλαδικοί.

Digitized by Google

Β'. 48,3. *Ὁ πανυπέρλαμπρος πραίτωρ πρό γε τῶν ἄλλων τὰ καθ' ἡμᾶς ἐπεσκέψατο.* Ἐννοεῖται Δημήτριος ὁ Δριμὺς, ὡς φαίνεται ἐκ τῆς ἐν τῷ κώδικι θέσεως τοῦ εἰς αὐτὸν Προσφωνήματος, ὅπερ προτάσσεται ταύτης τῆς ἐπιστολῆς καὶ τινων προηγουμένων.

www.libtool.com.cn

Β'. 48,6. *Καὶ πρῶτον τὴν ἄνισον διανομὴν τῶν ἐκκοπέντων τελῶν, ἣν καὶ πρόφασιν, εἰ καὶ μὴ εὔλογον, τῆς ἀμέτρου παρεισπράξεως ὁ πράκτωρ προβάλλεται· καὶ εἴπερ μὴ αὖθις ἀναδασθείη . . . πολλὰ τὰ ἐντεῦθεν ἀναφυήσονται ἄτοπα, μᾶλλον δὲ ἤδη ἀναφύεντα μενοῦσιν ἀίατα, ὁ συντριμμὸς τῶν πενήτων, ἡ τῆς φορολογικῆς ἀδικίας εὐάφορμος πρόφασις.* Μετὰ τὴν ἔλευσιν τοῦ Προσούχου εἰς Ἀθήνας, ὡς φαίνεται, ἐγένετο κουφισμός τις τῶν δημοσίων φόρων, ἴσως κατὰ τὸ παλαιὸν σύστημα συγχωρήσεως λοιπάδων δημοσίων, ἤτοι ἀφέσεως ἐλλειμμάτων ὀφειλομένων τῷ δημοσίῳ. Ἀλλ' ἡ ἐπελθοῦσα αὕτη ἐκκοπὴ δὲν ἐγένετο δικαία καὶ ἴση, οὕτως ὥστε εἰς τοὺς φορολόγους παρείχετο ἀφορμὴ ἀδίκων ἐκτάκτων εἰσπράξεων. Ζητεῖται λοιπὸν παρὰ τοῦ Ἀκομινάτου νέος ἀναδασμός, ἵνα διὰ νέας δικαίας διανομῆς ἐλαφρυνθῇ ἡ τάξις τῶν πτωχοτέρων, οἵτινες ἀδίκως φορολογούμενοι καὶ πολυτρόπως πιεζόμενοι ἠναγκάζοντο νὰ μεταναστεύωσιν ἐκ τῆς ὁσημέραι μᾶλλον ἐρημουμένης πόλεως.

Β'. 48,14. *Εἰ δ' οὖν κατ' ἴχνος τοῦ θειοτάτου βαδιοῦμαι δεσπότου καὶ εὐθὺ τῆς μακαριστῆς Τερεβίνθου πλευσοῦμαι.* Ἐννοεῖ τὸν πατριάρχην Θεοδόσιον, ὅστις μὴ ἀνεχόμενος τὰς βιαιοπραγίας καὶ τὰς ἀσεβεῖς ἀπαιτήσεις τοῦ Ἀνδρονίκου μετὰ τὸν φόνον Ἀλεξίου τοῦ Β' ἀπῆλθεν εἰς τὴν νῆσον Τερέβινθον, ἔνθα διέτριβε περὶ τὴν γεωπονίαν καὶ ἄλλα ἔργα χειρωνακτικὰ, ὡς φαίνεται ἐκ τῶν κατωτέρω. Περὶ δὲ τῆς νήσου ταύτης, τῶν πιτύων αὐτῆς καὶ τῶν λαγωδίων διάφορα μανθάνομεν ἐκ ταύτης τῆς ἐπιστολῆς.

Β'. 48,20. *Εἰς τὸ κατὰ σὲ φροντιστήριον προσδραμοῦμαι.* Ποία ἡ μονὴ ἐν ᾗ διέτριβεν ὁ Θεοδόσιος Ματζούκης δὲν γίνεται δῆλον. Φαίνεται δὲ μόνον ὅτι δὲν ἔκειτο ἐπί τινος νήσου, ἀλλ' ἐπὶ τῆς στερεᾶς παρὰ τὴν θάλασσαν (στ. 27 κ.ἑ.).

Digitized by Google

Β'. 49,27. *Ἄλλως γὰρ πόθεν ἡ Τερέβινθος μυρσινήεσσα αἴφνης καὶ σύμφυτος καὶ δασύσκιος*; Διισχυρίζετο ἴσως ταῦτα ἐν τινι ἐπιστολῇ αὐτοῦ πρὸς τὸν Μιχαὴλ ὁ πρώην πατριάρχης Θεοδόσιος, ὅστις καθόλου, ὡς φαίνεται ἐκ τῶν ἀνωτέρω, ἠγάπα καὶ ἐπῄνει ὑπερβαλλόντως τὸ ἀναχωρητήριον αὐτοῦ ἐκεῖνο.

www.libiool.com.cn

Β'. 50,11. *Διὰ τὸ ἀπεῖναι τῆς νήσου τὴν Εὔαν.* Ἦτο ἄρα ἡ Τερέβινθος ἐρημόνησος, ἐν ᾗ μόνον πιθανῶς ὑπῆρχε τὸ μοναστήριον, ὅπερ ἐξελέξατο ὁ πατριάρχης Θεοδόσιος πρὸς ἐνδιατριβήν, οὐχὶ δὲ καὶ ἄλλοι κάτοικοι.

Β'. 50,λα'. Ὁ Δημήτριος Τορνίκης, εἰς ὃν ἀπεστάλη αὕτη ἡ ἐπιστολή, ἀνήκει εἰς οἰκογένειαν ἐπιφανῆ τοῦ Βυζαντίου, ἧς καὶ ἄλλα μέλη γνωρίζομεν, καὶ δὴ ἐκ τοῦ Μιχαὴλ τὸν Εὐθύμιον, τὸν Κωνσταντῖνον, λογοθέτην τοῦ δρόμου καὶ ἔπαρχον, τὸν μητροπολίτην Ἐφέσου Γεώργιον καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Λέοντα (Ἰδ. περὶ τούτων τὸν Πίνακα τῶν κυρίων ὀνομάτων τῆς παρούσης ἐκδόσεως). Τῆς δ' οἰκογενείας ταύτης ἄνδρας ὀνομαστοὺς εὑρίσκομεν ἔτι καὶ κατὰ τὸν ιγ' καὶ ιδ' αἰῶνα.

Ὁ δὲ Δημήτριος ὁ Τορνίκης κατεῖχεν ἐπιφανῆ ἀξιώματα ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ Μιχαήλ. Καὶ δὴ ἀναφέρεται ὑπ' αὐτοῦ ὡρισμένως ὡς λογοθέτης τοῦ δρόμου (**Β'. 93. Β'. 109.** Ἰδ. καὶ **Β'. 68**). Περιεβάλλετο δὲ ταύτας τὰς ἀρχὰς ἀπὸ τῶν χρόνων Ἀνδρονίκου τοῦ Κομνηνοῦ μέχρι τῆς βασιλείας Ἀλεξίου τοῦ Γ', ἴσως δὲ καὶ ἐν μεταγενεστέροις χρόνοις.

Κατὰ δὲ τὴν πολυκύμαντον τοῦ Ἀνδρονίκου βασιλείαν δὲν ἔμεινεν ἀνενόχλητος, ἀλλ' ὑπῆρξεν εἷς τῶν τοῦ βήλου κριτῶν οἵτινες ἐκινδύνευσαν τὸν ἔσχατον κίνδυνον ὡς μὴ ὄντες πειθήνιοι εἰς τὰ νεύματα τοῦ τυράννου (Νικήτ. 344,14).

Ἐπὶ τοῦ κανικλείου ἀποκαλεῖται ὁ Δημήτριος ὡς ἐπιτετραμμένος τὴν τήρησιν τοῦ ἀγγείου ἐν ᾧ περιείχετο ἡ ἐρυθρὰ τῶν αὐτοκρατόρων γραφικὴ ὕλη. Ἐκαλεῖτο δὲ τοῦτο κανίκλειον ἐκ τοῦ λατινικοῦ caniculus. Τὸ δὲ ἀξίωμα τοῦτο δὲν ὑπῆρξεν ἀποκλειστικὸν δικαίωμα τοῦ μεγάλου λογοθέτου, ὡς λέγει ὁ Du Cange (ἐν λ. *μέγας λογοθέτης*. Ἰδ. τὸ χωρίον τοῦτο ἐν Σημ. σ. 529), ἀλλὰ μᾶλλον φαίνεται ὅτι διάφοροι ἄρχοντες ἠδύναντο νὰ μετέ-

Digitized by Google

σχωσι ταύτης τῆς τιμῆς (Ἰδ. τὰ τεκμήρια τούτου παρὰ *Du Cange* ἐν λ. *καπίκλειον*).

www.libtool.com.cn

Β'. 30,20. *Καὶ νῦν κατὰ τὸ πλῆθος τῶν ὀδυνῶν ὅσας Χριστιανοῖς ὁ δεινὸς ἐκεῖνος ἐπήγαγεν ἄνθρωπος, αἱ παρακλήσεις τοῦ φιλανθρώπου βασιλέως εὐφραίνουσι πᾶσαν ψυχήν.* Ἐννοεῖται διὰ τούτων ἡ πτῶσις τοῦ Ἀνδρονίκου καὶ ἡ ἐπὶ τὸν θρόνον ἀνάβασις Ἰσαακίου τοῦ Ἀγγέλου, ὅστις εὐφημεῖται ἐνταῦθα. Κατὰ ταῦτα δὲ ἡ ἐπιστολὴ αὕτη ἐγράφη τινὰς μῆνας μετὰ τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1185, ὅτε ἀνῆλθεν ὁ Ἰσαάκιος εἰς τὸν θρόνον.

Β'. 31,6. *Ὑπουργὸν τοιαύτης προβεβλῆσθαι βασιλείας ἄξιον καὶ ἀγαθοῦ βασιλέως ἀγαθὸν θεράποντα.* Εἰκὸς ἦτο νὰ νέλθῃ εἰς ὑψηλὸν ἀξίωμα ὁ ὑπὸ τοῦ Ἀνδρονίκου καταδιωχθεὶς Τορνίκης ἐπὶ τοῦ διαδεξαμένου ἐκεῖνον Ἰσαακίου τοῦ Ἀγγέλου.

Β'. 31,26. *Μηδὲν ἕτερον μεγαλοπρεπέστερον σῶστρον ἀναθεῖναι θεῷ οἷς τῶν ὀδόντων τοῦ παμφάγου πυρὸς παραδόξως ἐξέπτασαι.* Ἀναφέρονται εἰς τὸν κίνδυνον ὃν διέτρεξεν ἐπὶ Ἀνδρονίκου ὁ Τορνίκης κατὰ τὴν διήγησιν τοῦ Νικήτα (344,14).

Β'. 32, λϚ'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη, σταλεῖσα πρὸς τὸν αὐτὸν Δημήτριον Τορνίκην καὶ δι' ἀναλόγων πρὸς τὴν προτέραν ἐκφράσεων εὐφημοῦσα αὐτόν τε καὶ τὸν βασιλέα Ἰσαάκιον καὶ αἰτουμένη τὴν ἐπανόρθωσιν τῶν κακοπραγημάτων τῆς Ἀττικῆς, ἐγράφη περὶ τὰ τέλη τοῦ 1185, ὅτε ἤδη οἱ μὲν Νορμαννοὶ εἶχον πάθει κατὰ θάλασσαν τὰ πρῶτα δεινά, ὁ δὲ Βρανᾶς εἶχε κατανικήσει αὐτοὺς καὶ κατὰ γῆν ἐν Μακεδονίᾳ, περὶ ὧν γεγονότων ἴδ. Σημ. σ. 491. Ταῦτα σημαίνουσι τὰ ἐν τῇ ἐπιστολῇ ταύτῃ λεγόμενα ὑπὸ τοῦ Μιχαὴλ (στ. 15 κ.ἑ.) «ἀμηχανῶ τί πρῶτον ὑμνήσω, τὴν ῥᾳδίαν τῆς βαρείας τυραννίδος κατάλυσιν, τὴν ἔννομον τῆς φιλανθρώπου βασιλείας ἀνάρρησιν ἢ τὴν τῶν ἐν τῇ γῇ καὶ θαλάσσῃ πολεμίων διαπολέμησιν ἢ τὴν ἐμμελῆ τῶν κοινῶν πραγμάτων διοίκησιν». Ἀλλὰ δὲν εἶχεν ἔτι ἐπέλθει ἡ ἀνάκτησις τῆς Θεσσαλονίκης, ἥτις ἐγένετο ὀλίγῳ ἀργότερον ἀρχομένου τοῦ 1186. Τοῦτο ἀποδεικνύεται καὶ ἐκ τινος τῶν ἑπομένων ἐπιστολῆς πρὸς τὸν Εὐστάθιον.

Digitized by Google

Β'. 84,3. *Οἶδας γὰρ ὡς ὃ ἂν εἰς ἡμᾶς ἐνδείξαιο καλὸν, οὐχ ἡμῖν, τῇ μητρὶ δὲ τοῦ θεοῦ ἀνακείσεται.* Λέγονται ταῦτα περὶ τῆς ἐκκλησίας τῆς Παναγίας, τῆς πολιούχου τῶν Ἀθηνῶν.

www.ipbtool.com.cn

Β'. 84,14. *Βραχεῖα γὰρ ἡ τῶν συστημάτων ποσότης καὶ οὐδ' αὐτὴ κοινωφελής.* Τί σημαίνει ἐνταῦθα τὸ σύστημα δὲν γίνεται δῆλον. Ἴσως δ' ἐννοεῖ τὰς συστάδας τῶν γενομένων δωρεῶν.

Β'. 84,15. *Εἰ δὲ τὴν γενομένην ἐπὶ τοῦ μακαρίτου βασιλέως κυροῦ Ἀλεξίου ἐκκοπὴν λέγοις, πρῶτα μὲν οὐχ ἡμεῖς μόνοι, ἀλλὰ καὶ Εὔριπος καὶ Κόρινθος ἀπήλαυσαν ἐκκοπῆς παρὰ τοῦ αὐτοῦ βασιλέως.* Ἡ γενομένη ἐπὶ Ἀλεξίου Β'. τοῦ υἱοῦ τοῦ Μανουὴλ ἐκκοπὴ χρεῶν δὲν παρεχωρήθη εἰς μόνας τὰς Ἀθήνας, αἵτινες ὡς πόλις πτωχὴ καὶ στερουμένη μεγάλου ἐμπορίου καὶ βιομηχανίας εἶχον μάλιστα ἀνάγκην τῆς βασιλικῆς προστασίας. Ἀπήλαυσαν δ' αὐτῆς ἐπ' ἴσης καὶ πόλεις πλούσιαι καὶ βιομηχανικαὶ, οἷον ἡ Κόρινθος καὶ ἡ Χαλκίς. Ἀλλ' οὐδὲ τῆς δοθείσης τοῖς Ἀθηναίοις ἐκκοπῆς ταύτης ἐγένετο ἡ προσήκουσα διανομὴ, ἀλλὰ διὰ τοῦ Χούμνου παρεχωρήθη αὕτη εἰς τοὺς ἰσχυροὺς τοῦ τόπου (στ. 21), οὕτως ὥστε ἐπῆλθε συντριβὴ τῶν πτωχοτέρων καὶ ἀποικισμὸς αὐτῶν (**Β'. 42,15. Β. 48,6** κ.ἑ.).

Β'. 84,18. *Εἰ μὴ καταστρωθῆναι γένηται ὁρισμὸς τὸ παρὰ τοῦ μακαρίτου Προσοὺχ γενόμενον κατάστιχον, οὐδ' ἐκ τῆς ἐκκοπῆς ταύτης ὠφελοῦνται οἱ μᾶλλον ἐλέους δεόμενοι.* Ὁ Προσοὺχ, ὁ εἰς τὰς Ἀθήνας ἔτι ζῶντος Ἀλεξίου τοῦ Β'. κατελθὼν πραίτωρ Ἑλλάδος καὶ Πελοποννήσου, κατώρθωσε νεαγραφῇ κατάστιχον, ἤτοι κτηματολόγιον καὶ στατιστικὸς πίναξ τῶν φορολογουμένων· ἀλλὰ τὸ ἔργον δὲν ἐπερατώθη, ἴσως ἕνεκα τοῦ θανάτου τοῦ πραίτωρος. Ὅ τι δ' ἔλειπεν ἦτο ἡ *καταστρωσις* αὐτοῦ, ἤτοι ἡ πρωτοκόλλησις, ὡς θὰ ἐλέγομεν σήμερον, καὶ ἐπομένως ἡ ἐπίσημος κύρωσις αὐτοῦ καὶ διάπραξις. Περὶ τῆς σημασίας ταύτης τῆς λέξεως *καταστρωννύειν* καὶ τοῦ εἰς τὰ δημόσια ἔγγραφα ἐπιγραφομένου *καταστρωθήτω* ἴδ. *Du Cange* ἐν λ. καὶ τὰ αὐτόθι παρατιθέμενα χωρία συγγραφέων καὶ νόμων. — *Ὁρισμὸς* δ' ἐννοεῖται ἐνταῦθά τε καὶ κατωτέρω ἐν στ. 24 ἡ βασιλικὴ κέλευσις.

Digitized by Google

Β'. 56, 16. *Νῦν εἴπερ ποτὲ μνείαν ἐποιήσατο θεὸς τῶν παλαιῶν θαυμασίων αὐτοῦ* κτλ. Ἐπιστέλλων πρὸς τὸν ἤδη γνωστὸν ἡμῖν Θεοδόσιον τὸν Ματζούκην τὸν ἐπ' Ἀνδρονίκου ἐπιεικῶς εὐνοηθέντα ἐπιχαίρει ἐπὶ τῇ πτώσει τοῦ τυράννου καὶ τῇ εἰς τὸν θρόνον ἀναβάσει τοῦ Ἰσακίου. Μάλιστα δὲ μακρότερον ἐκθέτει τὰ κατὰ τὴν μετατροπὴν τῆς τύχης τοῦ Ματζούκη ἐπὶ τοῦ νέου βασιλέως. Καὶ ἐπὶ μὲν τοῦ Ἀνδρονίκου ἠναγκάζετο νὰ δουλεύῃ συγχρόνως τῷ θεῷ ὡς μοναστὴς καὶ τῷ καίσαρι ὡς ἀσχολούμενος ὁπωσδήποτε περὶ τὰ τῆς πολιτείας. Ἀλλ' ἦτο μετριοπαθὴς καὶ ἐδάμαζε τὴν ὁρμὴν τοῦ τυράννου. Τώρα δ' ἐπὶ τοῦ Ἰσακίου δύναται νὰ ἐπιδοθῇ ἀνενόχλητος εἰς τὰ θεάρεστα αὐτοῦ ἔργα, ἕνεκα τῆς ἀγαθῆς αὐτοῦ πολιτείας μὴ συναπολεσθεὶς μετὰ τοῦ Ἀνδρονίκου. Τοιαῦτα ἐν περιλήψει τὰ τῆς ἐπιστολῆς ταύτης.

Β'. 58, 11. *Οἳ πρότριτα μὲν, μὴ ὑπείκοντες βαβυλωνίῳ τυράννῳ, ἐς κάμινον ἐρριπτοῦντο σιδηρᾶν πειρασμῶν.* Ἐννοοῦνται ἐνταῦθα ἄγνωστοι ἄλλοθεν ἡμῖν καταδιώξεις τῶν Βελισσαριωτῶν ἐπὶ τοῦ Ἀνδρονίκου.

Β'. 59, 4. *Ποῖος λυσιτελέστερος βίος τῷ παλαμναίῳ ἐκείνῳ γέροντι, ὁ πλάνης καὶ φυγὰς, ὁ περιδεὴς ἀεὶ ἢ ὁ τυραννικός;* Ἐννοοῦνται τὰ δύο στάδια τοῦ βίου τοῦ Ἀνδρονίκου, τὸ τῆς πλάνης καὶ καταδιώξεως ἐπὶ Μανουὴλ καὶ κατὰ τὸν πρῶτον χρόνον τῆς βασιλείας Ἀλεξίου τοῦ Β' καὶ ἡ μετὰ τὴν κάθοδον εἰς Κωνσταντινούπολιν τυραννίς.

Β'. 60, 1. *Καθότι παραπλήσιον ἐκείνοις τοῖς πάλαι τῆς αἰχμαλωσίας τῆς σῆς παραπήλαυσας πόλεως.* Γράφων πρὸς τὸν Θεσσαλονίκης Εὐστάθιον, ἐννοεῖ διὰ τούτων τὴν ἅλωσιν τῆς πόλεως ὑπὸ τῶν Νορμαννῶν τῷ 1185. Ἄρα ἡ ἐπιστολὴ αὕτη ἐγράφη πρὸ τῆς εἰς Ἀθήνας ἀφίξεως τῆς εἰδήσεως περὶ ἀνακτήσεως τῆς πόλεως ταύτης ἐπὶ Ἰσαακίου. Περὶ δὲ Θεσσαλονίκης καὶ τῆς ταύτης ἁλώσεως, ἐφ' ᾗ οἱονεὶ θρῆνος ἐγράφη ἡ προκειμένη ἐπιστολὴ, ἴδ. Σημ. σ. 490 καὶ 507.

Β'. 61, λξ'. Τίς ὁ ἀρχιμανδρίτης Λουκιανὸς πρὸς ὃν ἐπευ-

Digitized by Google

θύνεται αὕτη τε ἡ ἐπιστολὴ καὶ ἡ ἀμέσως ἑπομένη δὲν μανθάνομεν ἄλλοθεν.

www.libtool.com.cn

Β'. 61,22. *Ἀξιῶ τὴν ἁγιωσύνην σου συχνότερον ἀναθεωρεῖσθαι τὰ βιβλία καὶ ἐν καλῷ τόπῳ φυλάττεσθαι.* Πρόκειται πιθανῶς περὶ τῶν βιβλίων τῶν ἀπαρτιζόντων τὴν βιβλιοθήκην τοῦ Μιχαὴλ ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἅτινα ἴσως δὲν εἶχεν ἔτι μεταφέρει εἰς Ἀθήνας, ἀναθεὶς τὴν φύλαξιν αὐτῶν τῷ ἀρχιμανδρίτῃ. Ὅτι δὲ ἤδη ἐν Κωνσταντινουπόλει διαμένων εἶχεν ἀποκτήσει, ὡς εἰκός, βιβλία ἴδ. **Β'. 295**,21.

Β'. 62,λθ'. Περὶ τοῦ λογοθέτου Βασιλείου τοῦ Καματηροῦ, πρὸς ὃν ἐστάλη αὕτη ἡ ἐπιστολή, ἴδ. Σημ. σ. 519 κ.ἑ. Κατὰ τὰ ἐκεῖ ἀναφερόμενα τοῦτον ἐτύφλωσε, στασιάζοντα κατὰ τῆς ἰδίας ἀρχῆς, ὁ Ἀνδρόνικος Κομνηνός, ἀποκατέστησε δ' εἰς τὴν ἀρχὴν ὁ διαδεξάμενος ἐκεῖνον Ἰσαάκιος ὁ Ἄγγελος. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη ἰδίως περιστρέφεται περὶ τὴν σωματικὴν τύφλωσιν τοῦ Καματηροῦ κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸ ὀξυδερκὲς τῶν νοερῶν ὀφθαλμῶν.

Β'. 63, μ'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη, ἀπευθυνομένη πρὸς τὸν λογοθέτην Δημήτριον τὸν Τορνίκην, περὶ οὗ ἴδ. Σημ. σ. 568, εἶνε πλήρης παραπόνων κατ' αὐτοῦ ἐπὶ τῇ παραμελήσει τῶν ἀθηναϊκῶν πραγμάτων.

Β'. 63,28. *Ταῖς μὲν ἀστυγείτοσιν ἡμῶν πόλεσι κουφισμοὶ τελῶν καὶ φόρων ἀνέσεις, Ἀθήναις δὲ ταῖς ἀθλίαις τοιοῦτον οὐδέν, ἀναγραφικὴ δὲ μᾶλλον πολυπραγμοσύνη.* Περὶ τούτων παραπονεῖται καὶ ἄλλοτε ὁ Μιχαὴλ πρὸς τοὺς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἰσχυρούς. Ἴδ. **307**,15 κ.ἑ. **Β'. 54**,13 κἑ.

Β'. 66,4. *Τὸ δὲ βαρύτερον, πάλιν ἀντιπραίτωρ, ὁ πρῶτος καὶ τελευταῖος Ἀθηνῶν ὄλεθρος, οὗ τῆς ἐπηρείας ἀπαλλαγέντες Ἀθηναῖοι ἔτος τουτὶ τρίτον, ἐπεὶ παρὰ θόξαν εἶδον ἀνθ' ἑνὸς ἐπιστάντας δύο, ὠλόλυξαν ἐλεεινόν.* Κατὰ τῆς ἀόπλου εἰσόδου τοῦ πραίτωρος εἰς Ἀθήνας δὲν ἀνθίσταται ὁ Ἀκομινάτος. Ἴδ. Σημ. σ. 514. Ἀπ' ἐναντίας δὲ ῥητῶς αἰτεῖται τὴν εἰς Ἀθήνας κατὰ

Digitized by Google

περιόδους καὶ ἐν καιρῷ χρείας ἐπιδημίαν τοῦ πραίτωρος, ὡς τοῦτο ἔπραξαν ὁ Προσοὺχ καὶ ὁ Δριμύς. Ἰδ. κατωτέρω στ. 15. Ἀλλὰ θέλει πάση δυνάμει ναποκρούση τὴν εἰς Ἀθήνας ἐπέλευσιν τῶν ἀντιπραιτώρων ὡς προφανῆ ζημίαν τῆς χώρας. Κατεξανίσταται δὲ κατ' αὐτῶν τόσῳ μᾶλλον, ὅσῳ καθ' ὃ ἔτος ἐγράφη ἡ ἐπιστολὴ, ἤτοι πιθανώτατα τὸ πρῶτον ἔτος τῆς βασιλείας τοῦ Ἰσαακίου, ἐπῆλθον εἰς Ἀθήνας δύο ἀντιπραίτωρες ἀνθ' ἑνός.

Β'. 66, 18. *Διορισθήτω καταλογίζεσθαι τὸν ἀναγραφέα τὸν γεωμετρούμενον γήδια τοσούτων μοδίων τῷ νομίσματι ὅσων καὶ ταῖς ἀγχιθυρούσαις χώραις ἡμῖν κατελογίσθησαν.* Τὸ χωρίον τοῦτο ἑρμηνεύεται διὰ τῶν ἑξῆς ἐν τῷ βιβλίῳ μου *Αἱ Ἀθῆναι*, σ. 70-71 «Ἐν μὲν ταῖς ἀγχιθυρούσαις χώραις, ταῖς Θήβαις πιθανῶς καὶ τῇ Κορίνθῳ, κατελογίζοντο εἰς τοὺς φορολογουμένους γαιοκτήμονας περισσότερα μόδια ἀντὶ ἑνὸς νομίσματος (ὑπερπύρου), ἐν δ' Ἀθήναις ὀλιγώτερα, ἄρα ὁ ἔγγειος φόρος ἀπέβαινεν ἀνώτερος ἐνταῦθα».

Β'. 67, 10. *Πρόσθες οὖν ταῖς ἤδη συμπαθούσαις ἡμῖν ὁμοιότησιν καὶ τὸ ὑπογραμματέας γενέσθαι πατριαρχικῆς ἀμφοτέρους μεγαλειότητος.* Δὲν γίνεται δῆλον ἐντεῦθεν ἂν ὁ Ἀκομινάτος καὶ ὁ Μιχαὴλ Αὐτωρειανὸς ὁ ἔπειτα γενόμενος πατριάρχης, πρὸς ὃν γράφεται αὕτη ἡ ἐπιστολὴ, ἐχρημάτισαν ὑπογραμματεῖς τοῦ αὐτοῦ πατριάρχου καὶ ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ ἢ μόνον μετέσχον τῆς ἀρχῆς ταύτης καθόλου, ἀλλ' ἐν χρόνοις διαφόροις καὶ ὑπὸ ἄλλους ἑκάτερος πατριάρχας.

Β'. 67, μ.6'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη καὶ αἱ ἀμέσως ἑπόμεναι ὡς ἐγγεγραμμέναι ἐν τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι μετὰ τὸν εἰς Ἰσαάκιον τὸν Ἄγγελον ἐγκωμιαστικὸν λόγον ἐγράφησαν ὑπὸ τοῦ Μιχαὴλ μετὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἔτους 1187, ὅτε ἐξεφωνήθη ὁ λόγος ἐκεῖνος ὑπὸ τοῦ Μιχαὴλ ἐν Κωνσταντινουπόλει καθ' ἃ ἀπεδείξαμεν ἀνωτέρω.» Ἰδ. Σημ. σ.480. Ὁ δὲ πρωτονοτάριος καὶ πραίτωρ Νικόλαος ὁ Τρίψυχος, πρὸς ὃν ἐγράφη αὕτη ἡ ἐπιστολὴ, δὲν εἶνε ἡμῖν ἄλλοθεν γνωστὸς, ἐπίσης δὲ μένει ἄγνωστος ὁ χρόνος τῆς ἐπισκέψεως αὐτοῦ εἰς Ἑλλάδα, ὅτε ἀνεμένετο καὶ ἐν Ἀθήναις, ὡς φαίνεται

www.libtool.com.cn

Digitized by Google

ἐκ ταύτης τῆς ἐπιστολῆς· ἄγνωστον δ' ἐπ' ἴσης εἶνε καὶ ἂν ἡ μεταμέλεια ἐπίσκεψις εἰς Ἀθήνας ἐγένετο. Ἄλλους δὲ ὁμωνύμους Τριψύχους, ἴσως συγγενεῖς τοῦ Νικολάου, γνωρίζομεν ἐκ τοῦ Νικήτα τὸν Βασίλειον ἐπὶ Μανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ (177,24) καὶ τὸν μέγαν ἑταιρειάρχην Κωνσταντῖνον, ὅστις ὑπῆρξεν ἓν τῶν κυριωτάτων ὀργάνων τῶν κακουργιῶν τοῦ Ἀνδρονίκου, αὐτὸς ἀναλαβὼν μετὰ τοῦ εὐνούχου Πτερυγιονίτου τὸν διὰ πνιγμονῆς φόνον τῆς μητρὸς Ἀλεξίου τοῦ Β' Ξένης (Νικήτ. 348,20) καὶ συνεργήσας εἰς τὸν ὄλεθρον τοῦ ἀτυχοῦς ἐκείνου βασιλόπαιδος (Νικήτ. 354,19). Ἀλλ' ὁ ἐργάτης τῶν κακῶν οὗτος πεσὼν τέλος εἰς τὴν δυσμένειαν τοῦ δεσπότου ἐστερήθη τῆς ἀρχῆς καὶ τυφλωθεὶς παρεδόθη κακὸς κακῶς εἰς τὴν εἰρκτήν (Νικήτ. 408,1-410,21). Τοῦ Κωνσταντίνου Τριψύχου τούτου σφραγῖδα μολυβδίνην ἐδημοσίευσεν ὁ Mordtmann (Sur les sceaux et plombs byzantins. Constantinople. 1873. σ. 60, ἀρ.41).

Β'. 68,19. *Ἰταλικὴν ἐπιστήμην*. Διὰ τῆς φράσεως ταύτης, ἣν εὑρίσκομεν καὶ ἐν **178,**13, δὲν δηλοῦται οὔτε ἡ *ἰταλικὴ φιλοσοφία*, ἤτοι ἡ πυθαγορεία, ὡς αὕτη ὀνομάζεται παρὰ Γαληνῷ, Κλήμεντι τῷ Ἀλεξανδρεῖ καὶ ἄλλοις τῶν παλαιοτέρων, οὔτε ἡ *ἰταλικὴ διδασκαλία* τοῦ Ἱππολύτου (Κατὰ πασῶν αἱρ. 286,3), ἤτοι ὁ δυτικὸς κλάδος τῆς βαλεντιανῆς αἱρέσεως. Φαίνεται δὲ μᾶλλον ὅτι διὰ τῶν λέξεων τούτων ὁ Ἀκομινάτος δηλοῖ τὴν ἐπιστήμην τοῦ δικαίου.

Β'. 68,21 κ.ἑ. *Πῶς . . . . οὐκ ἤδη προστρέχω ;* Ἐντεῦθεν φαίνεται ὅτι ἡ ἐπιστολὴ ἐστάλη πρὸς τὸν Τρίψυχον εὑρισκόμενον ἤδη οὐ μακρὰν τῶν Ἀθηνῶν, ἴσως ἐν Θήβαις. Ἐκωλύετο δὲ ὁ Μιχαὴλ νὰ μεταβῇ πρὸς αὐτὸν τοξευθέντος ὑπὸ πειρατῶν ἐπικινδύνως τοῦ ἀνεψιοῦ του, ὡς αὐτὸς λέγει κατωτέρω (στ. 26).

Β'. 69, μγ'. Γαρδίκιον καὶ Περιστερὰ ἦσαν πολίσματα θεσσαλικά, ὧν ἑκάτερον ἀπετέλει ἐπισκοπὴν ἰδίαν, ὑποκειμένην εἰς τὸν μητροπολίτην Λαρίσσης (*Parthey*, Notit. **3,**505 καὶ 508. — **10,**611 καὶ 614.— **13,**462 καὶ 465). Διὰ τί δὲ ὁ Ἐπιφάνιος, εἰς ὃν ἀπευθύνεται ἡ ἐπιστολὴ αὕτη, λέγεται ἐπίσκοπος

www.libtool.com.cn

Digitized by Google

Γαρδικίου καὶ Περιστερᾶς ἀγνοοῦμεν. Σημαίνεται ἄρα διὰ τούτων προσωρινή τις ἐπιτρόπευσις ὑπὸ τοῦ Ἐπιφανίου τῆς ἑτέρας τῶν ἐπισκοπῶν χηρευούσης τυχόν, ἢ πρέπει νὰ εἰκάσωμεν ἴσως ἐντεῦθεν ὅτι κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Μιχαὴλ αἱ δύο ἐπισκοπαὶ ἦσαν ἡνωμέναι;

www.libtool.com.cn

Β'. 69,13. *Ἐπεὶ γοῦν τὰ ἀθηναϊκὰ πάντα γλίσχρα καὶ εὐτελῆ, καὶ δὴ καὶ τὰ γηπονικὰ ὄργανα, στεῖλον ἡμῖν ἀμαξοποιούς.* Τοὺς ἀμαξοποιοὺς ζητεῖ, καθ' ἃ λέγει ἀνωτέρω, ὡς ἀσχολούμενος καὶ αὐτὸς περὶ τὴν γεωπονίαν, ὡς καὶ ἄλλοι ἐπίσκοποι τῶν συγχρόνων, ἀναγκαζόμενοι ὑπὸ τῶν περιστάσεων. Πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν ἐζήτησεν ἄλλοτε παρὰ τοῦ ἐν Τερεβίνθῳ διαμένοντος ἐκπτώτου πατριάρχου Θεοδοσίου γεωπονικὰ βιβλία. Ἴδ. **Β'. 38,4.** Περὶ ἀμαξοποιῶν δ' ἀποτείνεται εἰς Θεσσαλίαν, ἴσως ἐπειδὴ αὐτόθι ἦσαν δεξιοὶ οἱ τεχναζόμενοι τὰ τοιαῦτα ἕνεκα τῶν πολλῶν ἀναγκῶν τῆς αὐτόθι γεωργίας.

Β'. 69, μδ'. Τὸν πρωτοπανευτιμοϋπέρτατον Κασταμονίτην, πρὸς ὃν ἀπευθύνεται αὕτη ἡ ἐπιστολή, γνωρίζομεν καὶ παρὰ τοῦ Νικήτα ὡς πρὸς μητρὸς θεῖον τοῦ βασιλέως Ἰσαακίου (574,6). Παρ' αὐτοῦ δὲ μανθάνομεν καὶ ὅτι ἐκαλεῖτο Θεόδωρος (αὐτ.) Τὸ δὲ γράμμα τοῦτο ἀπεστάλη αὐτῷ κατὰ τὸν πρῶτον χρόνον τῆς ἀρχῆς τοῦ Ἰσαακίου, ὅτε ὁ Κασταμονίτης μέγιστα παρ' αὐτῷ ἰσχύων ἦγε καὶ ἔφερεν ἢ μᾶλλον ἐκαπήλευε τὰ ῥωμαϊκὰ πράγματα κατὰ τὴν ἔκφρασιν τοῦ Νικήτα, ὅστις ζωηρῶς καὶ ἀληθῶς περιγράφει τὰ κατὰ τὴν βραχεῖαν ἀρχὴν καὶ τὸν ἐξ ἀρθρίτιδος θάνατον τοῦ πρωθυπουργοῦ (Νικήτ. 574,6 - 576,13). Ὡς δὲ μανθάνομεν ἐκ ταύτης τῆς ἐπιστολῆς περιεβάλλετο ἰδίως τὸ ἀξίωμα τοῦ μεγάλου λογοθέτου (**Β'. 70,16** καὶ 25. **Β'. 72,10**). Ἐκ δὲ τῆς ἰσχύος τοῦ Κασταμονίτου ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ μάλιστα διότι οὗτος ἀνέλαβε τὴν διοίκησιν τῶν Ἀθηνῶν (**Β'. 70,25**) ἐξηγεῖται τὸ ταπεινὸν καὶ παρακλητικὸν ὕφος τῆς πρὸς αὐτὸν ἐπιστολῆς ταύτης, δι' ἧς ἐξαιτεῖται παρ' αὐτοῦ ὡρισμένας χάριτας ὑπὲρ τῆς ἐκκλησίας τῶν Ἀθηνῶν.

Β'. 70,8. *Ἐπεὶ δὲ πρῶτον γράμμα καὶ δεύτερον ἐδεξά-*

Digitized by Google

μην. Ἐπιστολαὶ τοῦ Θεοδώρου Κασταμονίτου πρὸς τὸν Ἀκομινάτον δὲν σώζονται, ἀλλ' οὐδὲ πρὸς ἄλλους τινάς.

www.libtool.com.cn

Β'. 71,6. *Καθήπτετο τῆς καθ' ἡμᾶς ἐκκλησίας ἔνια τῶν τοῦ προκυνητοῦ ὁρισμοῦ ῥητῶν.* Ὁποῖον τὸ βασιλικὸν χρυσόβουλλον ἐν ᾧ ἐνυπῆρχον ταῦτα τὰ καθαπτόμενα τῶν Ἀθηνῶν καὶ ὁποῖά τινα ταῦτα μένει ἄγνωστον ἡμῖν. Φαίνεται δὲ μόνον ἐκ τῶν κατωτέρω ὅτι προῦκειτο παράβλαψίς τις τῶν δικαιωμάτων τῆς μητροπόλεως παρὰ τὰ κεχορηγημένα αὐτῇ πρότερον βασιλικὰ χρυσόβουλλα, ὡς δῆθεν ἀδικούσης τῆς ἐκκλησίας τῶν Ἀθηνῶν τὸ δημόσιον. Τῶν δικαίων τούτων ὑπεραπολογεῖται ὁ Μιχαὴλ, ἀποδεικνύων σὺν τοῖς ἄλλοις ὅτι τὰ κτήματα τῆς ἀθηναϊκῆς ἐκκλησίας τὰ μὲν εἶχον πολυτρόπως ἀπολεσθῆ, τὰ δὲ ὀσημέραι παρεβλάπτοντο ἕνεκα τῆς πειρατείας, ἐντεῦθεν δ' αἱ πρόοδοι ἦσαν δυσανάλογοι πρὸς τὰς δαπάνας.

Β'. 72, με'. Ἐν τῇ ἐπιστολῇ ταύτῃ πρὸς τὸν Μιχαὴλ Αὐτωρειανὸν, τὸν ἔπειτα γενόμενον πατριάρχην, γίνεται λόγος περί τινος παθήματος τοῦ ἀνδρὸς, ὅπερ φαίνεται νὰ εἶνε ἡ ἀπό τινος τῶν ἱερατικῶν ἀξιωμάτων, ὅπερ κατεῖχε πρότερον, ἀπόλυσις αὐτοῦ. Βλέπομεν δὲ καὶ τοῦτο, ὅτι ἐπιμόνως ὁ Αὐτωρειανὸς ἠγωνίζετο νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν ἀρχὴν ἐκείνην.

Β'. 74, με'. Ὁ Λεόντιος, πρὸς ὃν ἐστάλη αὕτη ἡ ἐπιστολὴ, ἐγένετο πατριάρχης τῷ 1190 μετὰ Νικήταν τὸν Μουντάνην, πρὸς ὃν ἐπὶ βραχὺ πατριαρχεύσαντα δὲν ἔχομεν σωζομένην ἐπιστολὴν τοῦ Μιχαήλ. Τοῦ δὲ Νικήτα προηγήθη ἐπὶ τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου Βασίλειος ὁ Καματηρὸς, πρὸς ὃν σώζονται ἐπιστολαὶ τοῦ Ἀκομινάτου, ἃς ἐξητάσαμεν ἤδη. Τῆς ἐπιστολῆς ταύτης ἡ χρονολογία δύναται νὰ ὁρισθῇ μετ' ἀκριβείας, ἐπειδὴ ὁ Λεόντιος ἐχειροτονήθη μὲν πατριάρχης κατ' Αὔγουστον τοῦ 1190, ἀπεβλήθη δὲ ὑπὸ τοῦ Ἰσαακίου μετὰ μῆνας ἑπτά.

Β'. 75,8. *Τὰ νῦν δὲ τοσούτῳ κοσμεῖ θειότερος, ὅσῳ ἐκείνων μὲν ἕκαστος ἱερῷ βίῳ ἢ μοναδικῷ προέλαμψαν, εἶθ' οὕτως εἰς τὴν μεγάλην λυχνίαν ἐτέθησαν . . . ., αὐτὸς δὲ . . . . ἀμι-*

Digitized by Google

φοτέροις τοῖς βίοις τοὺς κατὰ θάτερον λάμψαντας ὑπερέλαμψας. Λέγονται ταῦτα ἐπειδὴ ὁ Λεόντιος πρὶν ἀνέλθῃ εἰς τὸν θρόνον τὸν πατριαρχικὸν διεκρίθη ὡς ἡγούμενος τῆς ἐν τῷ βουνῷ τοῦ ἁγίου Αὐξεντίου μονῆς τῶν ἁγίων Ἀποστόλων.

www.libtool.com.cn

Β'. 78,14. *Ἡ ἐκκλησιαστικὴ νῆσος ἡ Αἴγινα ἀνετέθη μὲν ἡμῖν πρὸ χρόνων τριῶν καὶ ἐνεργήσαντες τὴν ταύτης δουλείαν ἐπὶ ἐνιαυτῷ ἑνὶ καὶ ἰδόντες τὴν ταύτης δυσχέρειαν εὐθὺς παρητησάμεθα. Ἐπεφορτίσθημεν δὲ πάλιν οὐκ οἶδ' ὅπως ταύτην καὶ οὐκ ἐθέλοντες καὶ ὅσον ἠδυνήθημεν ἐκεῖθεν ἀκρόστιχον ἀναλάβεσθαι διὰ μυρίων καιροτομιῶν καὶ δεξιώσεων ἀπεστείλαμεν, ἤγουν λίτρας ὑπερπύρων δύο.* Ταῦτα καὶ τὰ κατωτέρω λεγόμενα εἶνε σπουδαία συμβολὴ εἰς τὴν σκοτεινὴν κατὰ τοὺς μέσους αἰῶνας ἱστορίαν τῆς Αἰγίνης. Μανθάνομεν λοιπὸν ὅτι ἡ Αἴγινα ἦτο ἀνατεθειμένη εἰς τὸ πατριαρχεῖον καὶ εἰς τοῦτο ἀνῆκον αἱ ἐξ αὐτῆς πρόσοδοι, οἵτινες ἄλλως δὲν ἦσαν μεγάλαι. Ἀνετέθη δὲ εἰς τὸν Μιχαὴλ τῷ 1187 ἡ εἰσπραξις τῶν εἰς τὸ πατριαρχικὸν ταμιεῖον ἀνηκόντων χρημάτων, ἀλλ' ἐπὶ ἕνα ἐνιαυτὸν ἐνεργήσας τὰ δέοντα παρητήθη. Ἔπειτα δὲ ἄκων ἀναλαβὼν τὴν εἰσπραξιν κατώρθωσε νὰ συναγάγῃ ἀκρόστιχον, ἤτοι ἔγγειον φόρον, ἀνερχόμενον εἰς δύο λίτρας ὑπερπύρων, ἤτοι δραχμὰς νέας περὶ τὰς 1613. Ἰδ. περὶ τούτου *Αἱ Ἀθῆναι*, σ. 86. Ἀλλὰ τοῦ λοιποῦ παραιτεῖται ὁριστικῶς τῆς φροντίδος τῆς Αἰγίνης, μὴ δυνάμενος οὐδὲ ἄνθρωπον νὰ ἀποστείλῃ ἐκεῖσε διὰ τὴν ἕνεκα τῶν πειρατικῶν ἐπηρειῶν ἐπερχομένην δυσχέρειαν· ὅτι δὲ ἡ Αἴγινα ἦτο μετὰ τῆς Μάκριδος τὸ κυριώτατον κρησφύγετον τῶν πειρατῶν κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους ἐρρήθη ἤδη ἀλλαχοῦ.

Β'. 78,26. *Καθὼς πλατύτερον περὶ τούτου ἐδηλώθη τῷ παντιμιοτάτῳ μεγάλῳ οἰκονόμῳ.* Δυστυχῶς δὲν περιεσώθη ἡ ἐπιστολὴ τοῦ Ἀκομινάτου αὕτη, ἐν ᾗ ἐγίνετο λόγος περὶ τῆς βλάβης ἣν ὑφίσταντο οἱ Αἰγινῆται παρὰ τῶν πειρατῶν, σφαττόμενοι, κακούμενοι καὶ ἐξοικιζόμενοι ἢ ἀναγκαζόμενοι νὰ μιγνύωνται μετὰ τῶν πειρατῶν δι' ἐπιγαμιῶν.

Β'. 76, μξ'. Τὸν Ἰωάννην Κοψηνόν, εἰς ὃν ἀπευθύνονται

Digitized by Google

πλὴν ταύτης τῆς ἐπιστολῆς καὶ ἡ μή' καὶ νς', δὲν γνωρίζομεν ἄλλοθεν. Φαίνεται δ' ὅμως ἐκ τῶν ἐπιστολῶν τούτων ἀνὴρ λόγιος. Ἦτο δ' ἄλλως πενθερὸς τοῦ Δημητρίου Μακρεμβολίτου (**Β'. 293,**23).

Β'.76,1. *Τὴν ἐπισυμβᾶσάν σοι συμφοράν.* Ἡ συμφορὰ αὕτη, ἐφ' ᾗ ἐγράφησαν παραμυθητικαὶ πρὸς τὸν Κοψηνὸν ἐπιστολαὶ αὕτη τε καὶ ἡ ἀμέσως ἑπομένη, εἶνε ὁ θάνατος τῆς συζύγου αὐτοῦ.

Β'. 79, μθ'. Ἡ πρὸς τὸν λογοθέτην Δημήτριον τὸν Τορνίκην ἐπιστολὴ αὕτη φαίνεται ἀναφερομένη εἴς τινα στέρησιν ἀξιώματος ἢ τι τοιοῦτον, ὅπερ δὲν δυνάμεθα νὰ μάθωμεν σαφῶς.

Β'. 81, ν'. Ὁ πρωτασηκρῆτις Δημήτριος ὁ Δριμὺς πρὸς ὃν στέλλεται αὕτη ἡ ἐπιστολὴ εἶνε ὁ γνωστὸς ἡμῖν πραίτωρ ὁ κατελθὼν εἰς Ἀθήνας, ἔνθα προσεφωνήθη παρὰ τοῦ Μιχαὴλ (**157-179**). Ἴδ. Σημ. σ. 460. Ὡς δ' ἐκ τῆς ἐπιστολῆς ταύτης φαίνεται, διορισθεὶς καὶ δεύτερον ἐν τῇ αὐτῇ ἀρχῇ ἐπὶ τοῦ βασιλέως Ἰσαακίου (**Β'. 81,**7), ἀπεδυσπέτησεν ἐκ νωχελείας καὶ ἀμελείας, ἐφ' ᾧ καὶ ψέγεται ὑπὸ τοῦ Μιχαὴλ μετὰ καὶ τῶν λοιπῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει μεγιστάνων, οἵτινες, ἀποφεύγοντες τοὺς μόχθους τῶν ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα ὑπηρεσιῶν, ἄφινον αὐτὴν ἔρμαιαν τῶν φορολόγων καὶ τῶν πρακτόρων. Ἡ πρὸς τοὺς τρυφεροὺς τῆς Κωνσταντίνου πολίτας ἀποστροφὴ τοῦ Μιχαὴλ (**Β'. 83,**4,-**84,**8) εἶνε ἀληθῶς ἀξία ἀναγνώσεως διὰ τὴν δύναμιν τοῦ λόγου, τὴν παρρησίαν καὶ τὸ καλλιεπές.

Β'. 83,18. *Οὐ τὰς ἀμπεχόνας ὑμῖν ἱστουργοῦσι Θηβαῖοι καὶ Κορίνθιοι δάκτυλοι;* Ἐν Θήβαις καὶ Κορίνθῳ ἤκμαζε μάλιστα ἡ μεταξουργία κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους. Ἐκ Θηβῶν δέ, κυριεύσας τὴν πόλιν ταύτην, παρέλαβεν ὁ Νορμαννὸς Ῥογέρος εἰς Σικελίαν γυναῖκας *τὴν ἱστουργικὴν κομψότητα καλῶς ἐπισταμένας* (Νικήτ. 99,20).

Β'. 85,12. *Οὐκ ἠγάπησα τὸν θεῖον Τορνίκιον πέρυσιν ὡς καπηλείου, ὡς σεβαστόν, ὡς παρὰ τῷ βασιλεῖ μέγαν καὶ τὴν*

Digitized by Google

τῶν ῥωμαϊκῶν πραγμάτων ἀνεζωσμένον διοίκησιν, ἵνα σήμερον, ἀντικρούσαντός τι τοῦ καιροῦ, καὶ τὰ τῆς ἀγάπης τούτοις σαλευομένοις συνδοκηθῇ.' Ἀναφέρονται καὶ ταῦτα εἰς τὸ αὐτὸ πρόκρουμα τὸ παρὰ τῆς βασιλείας ἐπελθὸν τῷ Τορνίκῃ, πρὸς ὃν γράφεται αὕτη ἡ ἐπιστολή, περὶ οὗ καὶ ἐν τῇ μθ' ἐπιστολῇ ἐγένετο λόγος.

Β'. 86,22. *Πιστοῦ γραμματοκομιστοῦ.* Ἡ εὕρεσις γραμματοκομιστοῦ ἦτο ἐκ τῶν σπουδαιοτάτων κωλυμάτων τῆς κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους ἀλληλογραφίας. Ἰδ. Σημ. σ. 550.

Β'. 87, νϛ'. Τίς ὁ πραίτωρ, οὗ λογαριαστὴς, ἤτοι λογιστὴς, ἦτο ὁ Βασίλειος Ηικρίδης, πρὸς ὃν ἀποστέλλεται ἡ ἐπιστολή, δὲν γνωρίζομεν. Ἦτο δ' ὅμως, ὡς δυνάμεθα νὰ εἰκάσωμεν ἐκ τοῦ γράμματος τοῦ Ἀκομινάτου, ἀνὴρ λόγιος, καὶ διὰ τοῦτο παραπονεῖται αὐτῷ ὁ ἱεράρχης περὶ τῆς ἐν Ἀθήναις ἀμουσίας κατ' ἐκεῖνο τοῦ χρόνου.

Β'. 87,19. *Οὐκ ἐς μακρὰν, θεοῦ διδόντος ζωὴν, ἐντευξόμεθα.* Ἴσως διότι ὁ Ηικρίδης μετὰ τοῦ πραίτωρος ἔμελλον νὰ κατέλθωσι προσεχῶς εἰς Ἀθήνας.

Β'. 88, νγ'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη πρὸς τὸν ἕτερον τῶν ἀδελφῶν Βελισσαριωτῶν, τὸν μέγαν λογοθέτην Ἰωάννην, ἐγράφη τὸ δέκατον τρίτον ἔτος τῆς ἐν Ἀθήναις διαμονῆς τοῦ Ἀκομινάτου (στ. 25 «τριςκαιδέκατον ἐνιαυτὸν ἤδη ἀνύω παροικῶν ἐν Ἀθήναις»), ἤτοι τῷ 1195. Γίνεται δ' ἐν αὐτῇ λόγος περὶ τῆς κατὰ τοῦ ἱεράρχου ἀντιπράξεως τινῶν ἐν Ἀθήναις, τῶν περί τινα Κομνηνόν, καθ' ὧν ὅμως ἔχει σταθερὰν ἀπόφασιν νὰ ἐμμείνῃ εὐαγγελικῶς.

Β'. 88,21. *Καὶ τὰς αἰτίας μαθήσῃ τῷ πρὸς τὸν πανσέβαστον λογοθέτην τοῦ δρόμου ἡμετέρῳ γράμματι ἐντυχών.* Ἐννοεῖται ἡ πρὸς τὸν Δημήτριον Τορνίκην ἐπιστολὴ τοῦ Ἀκομινάτου ἡ δημοσιευομένη ἐν **Β'. 93** κ.ἑ. ἐπειδὴ αἱ ἐπιστολαὶ αὗται ἀμφότεραι ὡς καὶ αἱ μεταξὺ φαίνονται σταλεῖσαι κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον, διὰ τοῦ αὐτοῦ γραμματοκομιστοῦ. Συμβαίνει δὲ τοῦτο ἐνίοτε ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς τοῦ Ἀκομινάτου, νἀποστέλλωνται πολ-

Digitized by Google

λαὶ ὁμοῦ ἐν τῇ αὐτῇ εὐκαιρίᾳ καὶ τοῦτο δὲν εἶνε ὅλως ἄσημον διὰ τὴν ὀρθὴν χρονολόγησιν τῶν ἐν αὐταῖς ἀναφερομένων πραγμάτων.

www.libtool.com.cn

Β'. 89,14. *Τῇ μονῇ τῶν Ἁγίων Ὁμολογητῶν ἐχαρίσασθε ἀτέλειαν διὰ τὸν μακαρίτην κῦρ Θεοφύλακτον. Καὶ νῦν δέ, τοῦ ἡγουμένου ἀπελθόντος, εἴ τι ἄλλο δυνηθῆτε φιλοτιμήσασθαι, φθόνος οὐδείς. Μόνον μὴ γένηταί τι ἐπὶ παραγραφῇ ὧν ἔχει ἐπ' αὐτῇ δικαίων ἡ ἐκκλησία.* Ὁ Θεοφύλακτος εἰς μνημόσυνον τοῦ ὁποίου ἐδόθη ἀτέλεια εἰς τὴν μονὴν εἶνε ὁ γνωστὸς ἡμῖν ἀνεψιὸς τῶν Βελισσαριωτῶν, ἐφ' ᾧ θανόντι ἰδίαν Θρηνῳδίαν ἔγραψεν ὁ Μιχαήλ (**197-207**). Ἴδ. Σημ. σ. 479. Φαίνεται δὲ ὅτι εἶχε ταφῇ ἐν ταύτῃ τῇ μονῇ. Τὴν δὲ μονὴν ταύτην τῶν Ἁγίων Ὁμολογητῶν, κειμένην ἐν Ἀττικῇ, γνωρίζομεν καὶ ἐκ δύο ἐπιστολῶν τοῦ Μιχαὴλ (ρκδ' ρλ') πρὸς τὸν ἡγούμενον αὐτῆς, ὅστις ἀγνοοῦμεν ἂν εἶνε ὁ αὐτὸς καὶ ὁ ἀναφερόμενος ἐνταῦθα. Ἀλλ' ἡ χορηγηθεῖσα ἀτέλεια ἀνεφέρετο ἴσως εἰς μόνην τὴν ἀπαλλαγὴν τοῦ ἀκροστίχου, ἤτοι τοῦ ἐγγείου φόρου, τῶν κτημάτων τῆς μονῆς, ἔμειναν δὲ πάντως ἄλλαι ὑποχρεώσεις αὐτῆς πρὸς τὴν ἐκκλησίαν Ἀθηνῶν, ὧν τὴν τήρησιν ἐπιθυμεῖ ὁ Μιχαήλ, ἂν παραχωρηθῶσιν αὐτῇ διὰ τῶν ἐνεργειῶν τοῦ εἰς Κωνσταντινούπολιν μεταβάντος ἡγουμένου καὶ ἄλλα προνόμια.

Β'. 89,20. *Τὸν Ὠρωπὸν ἐπεὶ ὠθηγήθητε παρὰ τῆς Θεομήτορος ἀνατεθῆναι τῇ ἐκκλησίᾳ παρακαλῶ στηριχθῆναι βεβαιότερον.* Ἀνατεθέντος τοῦ Ὠρωποῦ εἰς τὴν ἐκκλησίαν Ἀθηνῶν ὡς κτήματος ἐκκλησιαστικοῦ, ζητεῖ ὁ Ἀκομινάτος τὴν διὰ βασιλικῶν χρυσοβούλλων ἀνανέωσιν καὶ ἀσφαλεστέραν ἐπικύρωσιν τῶν χορηγηθέντων τῇ ἐκκλησίᾳ δικαιωμάτων. Τοῦτο δὲ διότι ἡ ἐκκλησία ἔχει μεγίστην ἀνάγκην τῶν ἐκ τοῦ προαστείου ἐκείνου προσόδων. Γράφει δὲ ταῦτα φοβούμενος νέαν ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας ἀφαίρεσιν τοῦ χωρίου τούτου, ὅπερ ἦτο καὶ κατὰ τοὺς μέσους αἰῶνας πολλαχῶς ἀμφήριστον ὡς ἐν τῇ ἀρχαιότητι μεταξὺ Ἀθηναίων καὶ Βοιωτῶν. Ἴδ. **Β'. 131,**3-8.

Β'. 89,29. *Ὁποίαν δὲ χρὴ γενέσθαι τὴν ἐπιστήριξιν, δεδώκαμεν εἴδησιν τῷ περιποθήτῳ μοι γαμβρῷ σοι.* Περὶ Ὠρωποῦ

Digitized by Google

γίνεται λόγος καὶ ἐν τῇ πϐ' τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Μιχαὴλ πρὸς τὸν ἀναγραφέα Σέργιον τὸν Κολυμβᾶν, ἀλλ' ἡ ἐπιστολὴ ἐκείνη ἐγράφη ἐπὶ Ἀλεξίου Γ' τοῦ Κομνηνοῦ, ὥστε δὲν ἐννοεῖται βεβαίως ἐνταῦθα ἐκείνη ἡ ἐπιστολή. Καὶ τὸ μὲν ἐνταῦθα ἀναφερόμενον γράμμα, τὸ πραγματευόμενον τὰ περὶ Ὥρωποῦ, ἂν διὰ γράμματος ὑποθέσωμεν γενομένην τὴν συνεννόησιν, δὲν περιεσώθη εἰς ἡμᾶς· ὁ δὲ γαμβρὸς τοῦ Βελισσαριώτου εἶνε ὁ ἀδελφὸς τοῦ ἱεράρχου Νικήτας.

Β'. 90,8. *Ὥσπερ ἄρα καὶ ἔναγχος, παρασκευαζομένῳ πρὸς ἠῖ ἄνοδον, αἴφνης προσπεσοῦσα χαλεπὴ νόσος κατήραξεν εἰς κλινίδιον.* Συνέβησαν ταῦτα περὶ τὸ 1195, ἐπειδὴ καὶ ἡ ἐπιστολὴ αὕτη πρὸς τὸν Ματζούκην ἐγράφη, ὡς φαίνεται, καθ' ὃν χρόνον καὶ ἡ προηγουμένη εἰς τὸν Βελισσαριώτην.

Β'. 91, νε'. Περὶ τῆς ἐπιφανοῦς τοῦ Στουδίου μονῆς, εἰς ἣν τὸν καθηγούμενον Λουκιανὸν ἀπεστάλη αὕτη ἡ ἐπιστολή, ἴδ. *Βυζαντίου*, Κωνσταντινούπολιν Τόμ. Α'. σ. 307 κ.ἑ. *Πασπάτη*, Βυζαντινὰς μελέτας σ. 343 κ.ἑ. Ἔκειτο αὕτη ἐπὶ τῆς εὐωνύμου πλευρᾶς τῆς μεγάλης λεωφόρου τῆς Ψαμάθου καὶ ἱδρύθη κατὰ Πασπάτην ἐπὶ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου ὑπὸ τοῦ Στουδίου, ἐξ οὗ καὶ ἐκλήθη, καίπερ τιμωμένη ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ. Πολλοὶ τῶν ἐν αὐτῇ μονασάντων διεκρίθησαν διὰ τὴν ἀρετὴν αὐτῶν καὶ παιδείαν καὶ δύο τῶν ἡγουμένων αὐτῆς, ὁ Ἀντώνιος καὶ ὁ Ἀλέξιος, ἀνέβησαν εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον. Καθόλου δὲ αἱ τύχαι τῆς μονῆς ταύτης συνδέονται ἀναποσπάστως μετὰ τῆς ὅλης βυζαντιακῆς ἱστορίας.

Περὶ δὲ τοῦ τότε καθηγουμένου τῆς μονῆς Λουκιανοῦ μανθάνομεν ὀλίγα τινὰ μόνον ἐκ ταύτης τῆς ἐπιστολῆς, ἐν οἷς καὶ ὅτι προῦκειτό ποτε ναὐέλθῃ εἰς τὸν ἐπισκοπικὸν θρόνον τοῦ Εὐρίπου.

Ἐγράφη δὲ καὶ αὕτη ἡ ἐπιστολὴ καθ' ὃν καὶ αἱ δύο προηγούμεναι χρόνον, ἤτοι τῷ 1195, ὡς γίνεται δῆλον ἐκ τῆς καὶ ἐν ταύτῃ γινομένης μνείας τοῦ μελετωμένου, ἀλλ' ἀποτυχόντος εἰς Κωνσταντινούπολιν ἀπόπλου τοῦ Μιχαὴλ (**Β'. 91**,24).

Β'. 92,13. *Ἰδόντα με τοὺς ποθουμένους ὑμᾶς καὶ λίποι αἰών.* Τὸ ὁμηρικὸν χωρίον *καὶ λίποι αἰὼν* προσαρτᾶται εἰς τὰ

Digitized by Google

προηγούμενα ἀναλλοίωτον, οἷον εὑρηται γεγραμμένον παρὰ τῷ ποιητῇ.

www.libtool.com.cn

Β'. 92, 23. *Γραμμάτων ἐναύσμασιν ἐμπυρεύεις τὸ φίλιον.* Γράμματα τοῦ Κοψηνοῦ πρὸς τὸν Μιχαὴλ, οἵων ἐνταῦθα γίνεται μνεία, δὲν περιεσώθησαν.

Β'. 92, 24. *Οὐκ ἀπόχρη μόνον εἰς ἀγάπης συντήρησιν τὸ ἀστυγείτονας εἶναι καὶ ἐν ταὐτῷ συνιέναι ἑαυτοῖς.* Ἐκ τούτων καταφαίνεται ὅτι ὁ Κοψηνὸς ᾤκει ἔν τινι πόλει οὐ μακρὰν τῶν Ἀθηνῶν, ἴσως ἐν Χαλκίδι, Θήβαις ἢ Κορίνθῳ.

Β'. 93, 14. *Τὰ κατηχητικὰ προσφωνήματα ζητεῖς.* Τῶν ἔργων τοῦ Μιχαὴλ τὰ κατηχητικὰ ζητεῖ πρὸς ἀνάγνωσιν ὁ Κοψηνός. Ἐννοοῦνται δὲ πάντως ἐκ τῶν ἐν τῷ πρώτῳ τόμῳ τῆς παρούσης ἐκδόσεως δεδημοσιευμένων μάλιστα ὁ Εἰςβατήριος ὅτε πρῶτον ταῖς Ἀθήναις ἐπέστη, ἡ Κατήχησις πρώτη, ἡ Ὁμιλία κατὰ τὴν Κυριακὴν τῶν νηστειῶν, ἡ εἰς τὴν ἑορτὴν τῶν Βαΐων καὶ ἡ Ὁμιλία περὶ τοῦ τίς ὁ σκοπὸς τοῦ σύνθετον πλασθῆναι τὸν ἄνθρωπον.

Β'. 93, νζ'. Φαίνεται ὅτι ὁ Δημήτριος Τορνίκης, ὅτε ἀπεστέλλετο πρὸς αὐτὸν αὕτη ἡ ἐπιστολὴ, εἶχεν ἤδη ἀνακτήσει τὴν εὔνοιαν τοῦ βασιλέως. Διὸ γράφει πρὸς αὐτὸν ὁ Μιχαὴλ τὰς κατ' αὐτοῦ ἀντιπράξεις τῶν περὶ τὸν Κομνηνὸν, οὓς ἀγωνίζεται ἀντιπαλαίσῃ δι' ἀγαθοῦ τρόπου καὶ ὑπομονῆς. Περὶ τούτων ἐγένετο λόγος καὶ ἐν τῇ προηγουμένῃ ἐπιστολῇ πρὸς τὸν μέγαν λογοθέτην Βελισσαριώτην (ἴδ. Σημ. σ. 579). Ἀλλ' ἐκ ταύτης τῆς ἐπιστολῆς πρὸς τὸν Τορνίκην οὐδέν τι ὡρισμένον μανθάνομεν, ἐπειδὴ, ἀπατεινόμενος πρὸς αὐτὸν, γράφει ὡς περὶ πράγματος ἄλλοθεν γνωστοῦ.

Β'. 96, νη'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη πρὸς τὸν Τορνίκην καὶ αἱ ἑπόμεναι πρὸς ἄλλους τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει δυναμένων ἐστάλησαν ἅπασαι, ὡς φαίνεται, τῷ 1198 ἐπὶ τῇ αὐτῇ εὐκαιρίᾳ διὰ τοῦ Θωμᾶ, τοῦ πιστοῦ θεράποντος καὶ γραμματικοῦ τοῦ Ἀκομινάτου, ὅστις εἶχεν ἐντολὴν νὰ παραδώσῃ καὶ τὰ πρὸς Ἀλέξιον τὸν Γ' Ὑπομνηστικὸν τῶν Ἀθηναίων καὶ νὰ ἐξηγήσῃ αὐτὰ καὶ διὰ

Digitized by Google

ζώσης, παριστάνων τὰ παράπονα καὶ τὰ δεινὰ τῶν Ἀθηναίων. Διὰ τοῦτο δὲ καὶ αἱ ἐπιστολαὶ αὗται ἀπὸ τῆς νη' ταύτης μέχρι τῆς ξζ' χρησιμεύουσιν εἰς ἑρμηνείαν καὶ συμπλήρωσιν τῶν λεγομένων ἐν τῷ Ὑπομνηστικῷ.

www.libtool.com.cn

Β'. 96,13. *Δεητήριον χάρτην* λέγων ἐννοεῖ τὸ Ὑπομνηστικὸν τῶν Ἀθηναίων πρὸς τὸν βασιλέα Ἀλέξιον τὸν Γ'.

Β'. 96,20. *Τὴν μὲν παρεῖσπραξιν μετριωτέραν κέλευσον γίνεσθαι.* Ἐννοοῦνται πιθανῶς αἱ ἔκτακτοι, ἔξω τῶν κεκανονισμένων εἰσπράξεις.

Β'. 98,7. *Εἴ τί σου δεηθείη σου ὁ γραμματικὸς, ὅλῳ θυμῷ βοήθησον.* Ἐννοεῖ τὸν Θωμᾶν, τὸν ἐχειρίσαντα καὶ ταύτην τὴν πρὸς τὸν Ματζούκην ἐπιστολήν, ὡς τὴν πρὸ αὐτῆς καὶ τὰς ἀμέσως ἑπομένας.

Β'. 98, ξ'. Τὸν μέγαν δοῦκα Στρυφνὸν πρὸς ὃν ἐστάλη αὕτη ἡ ἐπιστολὴ γνωρίζομεν ἤδη. Εἶνε ὁ αὐτὸς δοὺξ τοῦ στόλου πρὸς ὃν ἐξεφωνήθη τὸ Προσφώνημα τοῦ Μιχαήλ (**324-342**). Ἴδ. περὶ τούτου Σημ. σ. 530.

Β'. 98,22. *Ἡ καθ' ἡμᾶς αὕτη χώρα τῶν Ἀθηνῶν οὐ κάρπιμός τίς ἐστιν, οὐ ζωστρόφος, οὐχ ἱστουργὸς ὑφασμάτων σηρικῶν, οὐκ ἄλλο οὐδὲν τῶν ἀνθρωπίνων ἀγαθῶν εὐμοιροῦσα, μέροις δ' ἐνευθηνεῖται θαλαττίοις λήσταις.* Περὶ μὲν τῆς πειρατείας τῆς λυμαινομένης οὐ μόνον τὰ παράλια τῆς Ἀττικῆς, ἀλλ' ἐνίοτε καὶ αὐτὴν τὴν μεσογαίαν, ἐγένετο λόγος ἐπανειλημμένως ἐν ταύταις ταῖς σημειώσεσι. Περὶ δὲ τῆς λυπρότητος τῆς γῆς παραπονεῖται καὶ ἀλλαχοῦ (**307**,11). Ὅτι δὲ αἱ Ἀθῆναι δὲν εἶχον οὔτε ἐμπορίαν σπουδαίαν οὔτε βιομηχανίαν, ὡς ἡ Κόρινθος, αἱ Θῆβαι, ἡ Χαλκὶς, αἱ Πάτραι ἴδ. Σημ. σ. 513. Ἀλλ' ὅμως εἶχόν τινας ὁπωσδήποτε ἐμπορικὴν κίνησιν ὡς φαίνεται ἐκ τῶν ἀμέσως κατωτέρω λεγομένων. Διὰ τοῦτο δὲ καὶ περιελαμβάνοντο αἱ Ἀθῆναι ἐν ταῖς μεταξὺ τῶν Βυζαντίνων καὶ Βενετῶν ἐμπορικαῖς συνθήκαις.

Digitized by Google

www.uptooj.com.cn

Β'. 99,3. *Ὅτε δεῦρο ἐπεδεδήμηκας.* Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη εἶνε προγενεστέρα τοῦ Προσφωνήματος εἰς τὸν Στρυφνόν (Σημ. σ. 530). Ἄρα δὲν πρέπει νὰ νομίσωμεν ὅτι ἐννοεῖται ἐνταῦθα ἡ εἰς Ἀθήνας ἔλευσις αὐτοῦ ὅτε προσεφωνήθη ὑπὸ τοῦ Μιχαὴλ, ἀλλά τις ἄλλη προγενεστέρα ἐκείνης.

Β'. 99,25. *Πολλά σοι δέδωκεν ὁ θεὸς καὶ ἔτι δώσει, καλῶς χρωμένῳ τοῖς δεομένοις, χρήματα, κτήματα . . . Γενώμεθα καὶ ἡμεῖς κλῆρος σὸς ἰδιόκτητος, ἀφ' οὗ χρήματα μὲν οὐκ ἐρανισθήσεταί σοι, ὅτι μηδ' ἀφθόνως ἔχομεν τούτων καὶ δαψιλῶς, ἄλλα δέ τινα χρυσοῦ τιμιώτερα, λίθων καὶ μαργάρων τιμαλφέστερα.* Διὰ τῶν ὑπισχνουμένων αὐτῷ εὐλογιῶν καὶ τῆς ἐκ τῆς Θεομήτορος χάριτος ζητεῖ σκοπίμως νὰ κινήσῃ τὴν φιλοτιμίαν τοῦ φιλοχρύσου ναυάρχου, ὅστις εἶχε πλουτίσει ἀδίκως, πιέζων τὸ ὑπήκοον καὶ καταχρώμενος τῷ εἰς αὐτὸν ἐμπεπιστευμένῳ βασιλικῷ στόλῳ.

Β'. 100,13. *Περὶ τοῦ υἱοῦ τοῦ Καμαζηκοῦ ἐκείνου, πλατύτερον ἐν ἑτέρῳ γράμματι δηλώσας, καὶ νῦν αὖθις ἀξιῶ.* Οὔτε τὸν Καμαζηνὸν καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ γνωρίζομεν ἄλλοθεν, οὐδὲ ἡ ἐπιστολὴ τοῦ Ἀκομινάτου, ἐν ᾗ μακρότερος περὶ αὐτοῦ ἐγίνετο λόγος, περιεσώθη.

Β'. 100, ξα'. Γεώργιος ὁ Ξιφιλῖνος, πρὸς ὃν ἀποστέλλεται αὕτη ἡ ἐπιστολή, προὐχειρίσθη πατριάρχης περὶ τὰ τέλη τοῦ 1192. Εἶνε δ' αὐτὸς ἐκεῖνος ὃν ἐγνωρίσαμεν πρότερον ὡς μέγαν σκευοφύλακα καὶ πρὸς ὃν ἀπευθύνεται ἡ ιγ' τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Ἀκομινάτου, περὶ οὗ ἴδ. Σημ. σ. 555. Πρὸς τοῦτον ἐπιστέλλων ὁ Μιχαὴλ, πιθανῶς διὰ τοῦ Θωμᾶ καθ' ὃν χρόνον ἔστειλε τὸ Ὑπομνηστικόν, δὲν δέεται αὐτοῦ νὰ συντείνῃ εἰς ἐπιτυχίαν τῶν ἐν αὐτῷ αἰτουμένων, ἀλλὰ ζητεῖ τὴν εἰς Κωνσταντινούπολιν πατριαρχικὴν ἐπινεύσει μετάθεσιν αὐτοῦ, βεβαρημένος ὑπὸ τῶν κατακλυζουσῶν τὰς Ἀθήνας παντοίων ἐπηρειῶν.

Β'. 101, ξβ'. Καὶ αὕτη ἡ ἐπιστολὴ πρὸς τὸν πρῶην πατριάρχην Θεοδόσιον ἐστάλη εἰς Τερέβινθον ἔνθα ἐμόναζεν ἔτι οὗτος

Digitized by Google

Β'. 102, ξγ'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη ἀπευθύνεται ὡς καὶ ἡ οε' πρὸς τὸν μέγαν λογοθέτην καὶ ἐπὶ τοῦ κανικλείου Θεόδωρον τὸν Εἰρηνικόν, ὅστις ὀλίγον χρόνον μετὰ τὴν ἀποστολὴν τῆς ἐπιστολῆς ταύτης διὰ τοῦ Θωμᾶ τῷ 1198 διεδέχθη ἐν τῇ ἀρχῇ τὸν μισητὸν ἀποβάντα Κωνσταντῖνον τὸν Μεσοποταμίτην. Ἦτο δὲ ὁ Εἰρηνικὸς ἀνὴρ ἀγαθὸς ὡς παριστάνει αὐτὸν καὶ ὁ Νικήτας (652,23 κ.ἑ.)· «ἀντεισάγεται δ' ἕτερος περὶ τὰς κοινὰς διοικήσεις οὐκ ἐνδέων τοῦ ἀκριβοῦς, χαρίεις τὸ ἦθος, μάλα τε τοὺς λόγους ἀποτορνεύειν εἰδὼς καὶ ἀπομηκύνειν εἰς περιόδους ῥητορικῶς· ὁ Εἰρηνικὸς ἦν οὗτος Θεόδωρος, καὶ παρεῖχεν ἑαυτὸν τοῖς πᾶσι κατάλληλον».

Β'. 103,31. *Ὡς ἀπαρχὴ τῆς σῆς ἀναβάσεως.* Λέγονται ταῦτα ἐπειδὴ, ὡς ἐρρήθη ἀνωτέρω, ὁ Εἰρηνικὸς ἐγένετο μέγας λογοθέτης μεσοῦντος τοῦ 1198 (*Muralt*, Essai de chronographie byzantine, σ.256,19), ὀλίγῳ μετὰ τὴν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἀποστολὴν τοῦ Ὑπομνηματικοῦ μεθ' οὗ ἐστάλη καὶ αὕτη ἡ ἐπιστολὴ (στ. 27).

Β'. 104, ξδ'. Τὸν Γεώργιον Παδυάτην πρὸς ὃν ἐγράφησαν πλὴν ταύτης τῆς ἐπιστολῆς ἡ ξη', ἡ οδ' καὶ ἡ πζ' δὲν γνωρίζομεν ἄλλοθεν. Αἱ δὲ πρὸς αὐτὸν ἐπιστολαὶ τοῦ Μιχαὴλ ὑπαινίσσονταί τινας ὅλας ἰδιωτικὰς καὶ οἰκογενειακὰς σχέσεις καὶ τὴν λογιότητα τοῦ ἀνδρὸς, πλὴν τῆς τελευταίας, ἐξ ἧς φαίνεται ὅτι καί τινος ἀξιώματος ἔτυχε παρὰ τοῦ βασιλέως Ἀλεξίου τοῦ Γ' παρὰ τὰς κατ' αὐτοῦ ἐνεργείας τινῶν βασκάνων, αἵτινες ὑποδηλοῦνται καὶ ἐν ταύτῳ τῷ πρώτῳ πρὸς αὐτὸν γράμματι.

Β'. 105,5. *Γλῶσσα.* Αἱ λέξεις *γλῶσσα καὶ θάλασσα* καὶ τὰ ἐξ αὐτῶν ἐπίθετα γράφονται ἀδιαφόρως παρὰ τῷ Ἀκομινάτῳ ὁτὲ μὲν διὰ τῶν δύο σσ, ὁτὲ δὲ διὰ τῶν δύο ττ. Ἴδ. ὀλίγα ἐκ τῶν πολλῶν. *Γλῶσσα* **80,**17. **212,**7. **224,**12. **274,**3. **363,**7. **Β'. 71,**23. *γλώσσης* **Β'. 332,**26. *γλῶσσαν* **265,**22. *γλωσσῶν* **274,**3. *γλώσσαις* **Β'. 418,**25. *ἑτερογλώσσοις* **170,**2. **Β'. 206,**8. — *Γλῶττα* **31,**10 κ.ἑ. **88,**11. *γλώττης* **Β'. 199,**14. *γλώττῃ* **79,**2 κ.ἑ. **Β'. 208,**24. **Β'. 230,**18. *γλῶτταν* **32,**6,20,27. **Β'. 199,** 12. **Β'. 208,**9. *γλωττῶν* **79,**26. *γλώττας* **Β'. 172,**17.

Digitized by Google

ἀγλωττον **80**,9,10,14. — *Θάλασσα* **237**,6. **279**,19. *θαλάσσης* **219**,18. **225**,23. **Β'. 14**,1. **Β'. 146**,8. *θαλάσσῃ* **244**,5. **Β'. 52**,17. **Β'. 151**,5. *θάλασσαν* **143**, 8. **156**,26. **163**,30. **Β'. 153**,11. **Β'. 195**,1. **Β'. 217**,1 *θαλασσῶν* **Β'. 151**,30. *θαλάσσιος* **245**,5. *θαλάσσιον* **Β'. 170**,23. *θαλασσίων* **Β'. 164**,20. — *Θαλάττης* **154**,25. **164**,2. **Β'. 259**,4. **Β'. 48**,28. *θαλάττῃ* **147**,21. **Β'. 48**,27. *θάλατταν* **70**,19. **156**,17, **238**, 12. **Β'. 60**,11. **Β'. 99**,1. *θαλαττίων* **Β'. 107**,10. *θαλαττίοις* **Β'. 98**,25. *ἐπιθαλαττίδιοι* **Β'. 170**,14. Τὴν δὲ τοιαύτην ἀσταθῆ χρῆσιν τούτων τε τῶν λέξεων καὶ ἄλλων ἐκ τῶν γραφομένων ὁτὲ μὲν διὰ τοῦ **σσ**, ὁτὲ δὲ διὰ τοῦ **ττ** παρατηροῦμεν καὶ παρ' ἄλλοις τῶν Βυζαντίνων. Ἴδ. τὰς παρατηρήσεις τοῦ *Hilberg* εἰς Εὐστάθιον τὸν Μακρεμβολίτην ἐν τῇ παρὰ τούτου ἐκδόσει τῶν καθ' Ὑσμίνην καὶ Ὑσμινίαν (Vindobonae. MDCCCLXXVI. σ. XII). Ἴσως δὲ ἡ ἀστασία περὶ τὴν γραφὴν τῶν δύο λέξεων *γλῶσσα* καὶ *θάλασσα* προέρχεται ἐκ τῆς βραχυγραφικῆς πολλάκις ἐν τοῖς κώδιξι δηλώσεως τῆς τελευταίας συλλαβῆς, ἥτις ἄλλοτε ἄλλως ἀνελύθη ὑπὸ ἄλλων βιβλιογράφων.

Β'. 108,8. *Μή ποτε δὲ οἱ διακομιοῦντες σπάκιοι, ἀλλὰ καὶ οὗτοι μυρίοι* (ἐν τῷ κειμένῳ κατὰ λάθος τυπογραφικὸν ἔμεινε τὸ τοῦ κώδικος *μυρία*) *καὶ ὅσα φύλλα καὶ ἄνθεα γίνεται ὧρη, πράκτορες, πραίτωρες, ἀπογραφεῖς, ἀναγραφεῖς, δασμολόγοι, ναυτολόγοι* κτλ. Περὶ τῶν παντοίων ἐπηρεαστῶν τῆς Ἀττικῆς πολλαχοῦ παραπονεῖται ὁ Μιχαὴλ, μάλιστα δ' ἐν τῷ Ὑπομνηστικῷ πρὸς τὸν βασιλέα Ἀλέξιον τὸν Γ' καὶ τῇ ἑπομένῃ πρὸς τοὺς Βελισσαριώτας ἐπιστολῇ.

Β'. 108, ξ'. Τῶν Βελισσαριωτῶν, εἰς οὓς στέλλεται ἡ ἐπιστολὴ αὕτη, τὸν μὲν Ἰωάννην γνωρίζομεν ὡς μέγαν λογοθέτην, ἀλλὰ καὶ ὁ ἕτερος μετεῖχε τιμῆς καὶ ἀξιωμάτων ἐν Κωνσταντινουπόλει (**Β'. 106**,24). Διὰ ταῦτα ἀπευθύνεται καὶ πρὸς αὐτοὺς ὁ Ἀκομινάτος καθ' ὃν χρόνον ἀπέστειλε τὸ Ὑπομνηστικὸν, περιγράφων τὰς παντοίας τῶν Ἀθηναίων ἐπηρείας καὶ ἀφίνων νὰ μάθωσι τὰ καθ' ἕκαστα παρὰ τοῦ γραμματικοῦ αὐτοῦ Θωμᾶ.

www.ibtool.com.cn

Digitized by Google

Β'. 106,13. *Οὔτε γὰρ ἐρυμνά τινα περὶ ἡμᾶς* κτλ. Ἀντιτάσσει διὰ τούτων τὴν θέσιν τῶν Ἀθηνῶν πτωχῶν, ἀτειχίστων καὶ ἀδυνάτων πρὸς τὸν Εὔριπον μάλιστα καὶ τὰς θήκας, αἳ τινες καὶ πολυάριθμοι ἦσαν καὶ ὀχυραὶ καὶ πλούσιαι.

www.libtool.com.cn

Β'. 106,28. *Κτίστας κατέργων, πλωιμολόγους τοῦ Στειριόνου, ἑτέρους πλωιμολόγους οὐχ ἁπλῶς, ἀλλὰ καπνολογοῦντας, ζευγολογοῦντας, τοὺς ὑποδοχάτορας τοῦ πραίτωρος* κτλ. Ταῦτα συμπληροῦνται καὶ ἐπεξηγοῦνται ὑπὸ τῶν λεγομένων ἐν τῷ Ὑπομνηστικῷ, ἰδίως σ. **308**,4 κ. ἑ. καὶ **309**,4 κ. ἑ. Νέοι δὲ φορολόγοι εἶνε ἐνταῦθα οἱ *καπνολογοῦντες* καὶ *ζευγολογοῦντες*. Καὶ *καπνολογοῦντες* μὲν εἶνε οἱ ἐκ τῶν καθ' ἕκαστα *καπνῶν*, ἤτοι τῶν ἑστιῶν, τῶν οἴκων, εἰσπραττόμενοι τὸν φόρον, *ζευγολογοῦντες* δὲ κατὰ ταῦτα ἴσως οἱ τὰ ζεύγη τὰ ἀροτριῶντα φορολογοῦντες. Ἀλλ' ἐπειδὴ κατατάσσονται ἀμφότεροι εἰς τοὺς πλωιμολόγους, ἐννοεῖται ἴσως ἰδιαίτερος φόρος καπνικὸς καὶ ζευγικὸς ἐπιβληθεὶς χάριν τῶν πλωίμων.

Β'. 107,2. *Καὶ τὴν παρὰ τοῦ βεστιαρίτου καικοφακῆ τοῦ κήνσου ἀπαίτησιν μετὰ σοβαροῦ τινος καὶ ὑψιβρεμέτου συνεργοῦ.* Περὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ *βεστιαρίτου* ἴδ. *Du Cange* ἐν ταῖς σημειώσεσιν εἰς τὴν Ἀλεξιάδα Ἄννης τῆς Κομνηνῆς σ. 285. *Κῆνσος* δὲ εἶνε, ὡς καὶ ἀλλαχοῦ εἴπομεν, τὸ τέλος. Ὁποῖά τινα δὲ δηλοῦνται ἐνταῦθα μένει ἄγνωστον. Ἴσως δ' ὅμως ὁ σοβαρὸς καὶ ὑψιβρεμέτης συνεργὸς εἶνε ὁ Σγουρός, περὶ οὗ ἴδ. **308**,8.

Β'. 107,6. *Τινὰ μὲν τούτων ἡμεῖς μόνοι τῶν ἄλλων ἐζημιώθημεν, οἷον τὰ τοῦ Στειριόνου καὶ τὰ τῶν κατεργοκτιστῶν.* Ἐννοοῦνται ἐνταῦθα δύο ἀπ' ἀλλήλων διάφοροι φορολογίαι χάριν τῶν πλωίμων ὡς καὶ ἐν τῷ Ὑπομνηστικῷ (**308**,4 κ. ἑ).

Β'. 107,9. *Παρεισπραξιν βαρεῖαν τοῦ ἀκροστίχου.* Ἐννοεῖται ἔκτακτος εἰσπραξις τοῦ ἐγγείου φόρου καθ' ὑπέρβασιν τῶν κεκανονισμένων.

Β'. 107,17. *Τίς ἡ ἐξ Ἀθηνῶν παρὰ τοῦ πραίτωρος εἰς-*

Digitized by Google

www.libtool.com.cn

κομιδῇ ἦ δῆλον ὡς οὐδεμία τις· καὶ ἵνα τί λοιπὸν ζημιούμεθα ἐγγὺς τῶν δέκα λιτρῶν, μᾶλλον δὲ ἀφανιζόμεθα καὶ συντριβόμεθα πολλαπλάσιον; Αἱ γινόμεναι εἰσπράξεις χρημάτων παρὰ τῶν Ἀθηναίων ὑπὸ τοῦ πραίτωρος δὲν ἦσαν, ὡς καταφαίνεται ἐντεῦθεν, ἐν τῷ δικαιώματι αὐτοῦ. Τὸ δὲ ποσὸν τῶν ζημιῶν τῶν Ἀθηναίων τὸ σημειούμενον ἐνταῦθα δὲν σημαίνει βεβαίως τὴν ἐτησίαν δαπάνην, ἀλλὰ τὰ εἰσπραχθέντα ἐκ τῶν ἐκτάκτων συνδοσιῶν πλωίμων καὶ τῶν τοιούτων. Πρὸς παῖον δὲ ποσὸν σημερινοῦ χρήματος ἰσοδυναμοῦσιν αἱ δέκα λίτραι εὑρίσκομεν πολλαπλασιάζοντες τὸ 10 X 72, διότι ἑβδομήκοντα καὶ δύο ὑπέρπυρα ἀπετέλουν μίαν λίτραν, εἶτα δὲ τὸ 720 X 11.20 νέας δραχμὰς ὅσας ἤξιζε κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους τὸ ὑπέρπυρον κατὰ τοὺς ὑπολογισμοὺς τοῦ ἐμοῦ πατρὸς ἐν *Παπαρρηγοπούλου*, Ἑλλ. ἱστορίᾳ Ε' σ. 991. Ἄρα δέκα λίτραι ἰσοδυναμοῦσι πρὸς 8064 νέας δραχμάς. Δυστυχεῖς αἱ Ἀθῆναι τῶν τότε χρόνων ἠναγκασμέναι ὑπὸ μυρίας πενίας νὰ δυσανασχετῶσιν ἐπὶ τῇ πληρωμῇ χρημάτων οὕτως ὀλίγων.

Β'. 107, 20. *Ἵνα τί τὸ Θηβαίων μὲν χρυσόβουλλον στέργει καὶ οὐ καταβάλλονται πλωίμους, ἡμεῖς δὲ, ἐξ ὁρισμοῦ ἀπογραφέντες, οὐ τοὺς κατατεθέντας ἡμῖν καὶ τὰς ἐπιβαλλούσας συνδοσίας ἀπαιτούμεθα, ἀλλ' εἴ τι βούλονται οἱ κατάρατοι πλωιμολόγοι;* Ἐν τῷ Ὑπομνηστικῷ δὲν λέγονται περὶ τῶν Θηβαίων ἀκριβῶς ταὐτὰ, ἀλλ' ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι κατέβαλον ὑπὲρ πλωίμων ποσότητα νομισμάτων *ὁπόσην οὐδὲ τὸ ἄριον Θηβῶν καὶ Εὐρίπου κατεβάλετο.* Ἡ δὲ ἀπογραφὴ ἐκ βασιλικοῦ ὁρισμοῦ, ἧς ἐνταῦθα γίνεται μνεία, εἶνε πάντως ἡ κατὰ τὸ Ὑπομνηστικὸν γενομένη ὑπὸ τοῦ λογοθέτου τοῦ δρόμου Ἰωάννου τοῦ Δούκα.

Β'. 108, ξς'. Τίς ὁ σπαθάριος Κωνσταντῖνος πρὸς ὃν ἀπευθύνεται αὕτη ἡ ἐπιστολὴ καὶ περὶ τίνων γίνεται λόγος ἐν αὐτῇ δὲν εἶνε γνωστόν.

Β'. 109, ξς'. Ἡ πρὸς τὸν Δημήτριον Τορνίκην ἐπιστολὴ αὕτη ἐστάλη βραχὺν χρόνον μετὰ τὴν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἀποστολὴν τοῦ Θωμᾶ, ὡς φαίνεται ἐκ τοῦ στ. 19 ὁ ἐντιμότατος κῦρ Θωμᾶς καὶ τὰ δι' αὐτοῦ κομισθέντα πρὸ μικροῦ γράμματα πάν-

Digitized by Google

τως ἀπαγγελεῖν εἶχον τῇ πανσεβάστῳ αὐθεντίᾳ σου». Ἐστάλη δὲ ἀναχωροῦντος εἰς τὴν βασιλεύουσαν τοῦ πενθεροῦ τοῦ Στεφάνου, περὶ οὗ ἐν τῇ ἐπιστολῇ γίνεται λόγος.

www.libtool.com.cn

Β'. 110,ξη'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη στέλλεται τῷ Παδυάτῃ (κατὰ τυπογραφικὸν λάθος ἐν τῷ κειμένῳ *Παδυάτῳ*), τῷ αὐτῷ περὶ οὗ ἐγένετο λόγος ἐν Σημ. σ. 585. Ἡ δ' ἐπιστολὴ αὕτη πραγματεύεται τὰ περὶ ἀμφιβόλου τινὸς καὶ, ὡς φαίνεται, ἐπιληψίμου γάμου, ὃν οὗτος εἶχε κατὰ νοῦν.

Β'. 114,19. *Τὰ γράμματα τῆς σῆς τελειότητος ἐπελθών.* Ἐπιστολαὶ τοῦ καθηγουμένου τῆς μονῆς τοῦ Στουδίου Λουκιανοῦ, περὶ οὗ λέγονται ταῦτα, πρὸς τὸν Ἀκομινάτον δὲν σώζονται.

Β'. 115,12. *Στουδιῶται.* Ἄλλως καλοῦνται καὶ *Στουδῖται* οἱ ἐν τῷ Στουδίῳ μονάζοντες. Οἱ δὲ κατ' ἐκεῖνο τοῦ χρόνου μοναχοὶ ταύτης τῆς μονῆς πολλαχῶς κατεφέροντο, ὡς ἐκ ταύτης τῆς ἐπιστολῆς φαίνεται, κατὰ τοῦ καθηγουμένου Λουκιανοῦ· τὴν ἀδικίαν τούτων τῶν αἰτιάσεων δεικνύει ὁ Μιχαήλ. Προσθέτει δὲ καὶ τὰ ἑαυτοῦ παράπονα κατὰ τοῦ λαχόντος αὐτῷ ποιμνίου.

Β'. 116, οα'. Τὸν πρὸς ὃν ἀπευθύνεται αὕτη ἡ ἐπιστολὴ Κωνσταντῖνον τὸν Μεσοποταμίτην γνωρίζομεν καὶ ἐκ τοῦ Νικήτα. Οὗτος εὑρισκόμενος ἐν οἰκειότητι ἤδη πρὸς τὸν βασιλέα Ἰσαάκιον τὸν Ἄγγελον καὶ χρηματίσας ἐπὶ τοῦ κανικλείου (Νικήτ. 591,23. 648,6) ἴσχυσε μάλιστα ἐπὶ τοῦ ἐκείνου διαδεξαμένου Ἀλεξίου τοῦ Γ' χαίρων τὴν εὔνοιαν τῆς βασιλίσσης Εὐφροσύνης (Νικήτ. 640,4 κ.ἑ. 648,1-653,12). Οὗτος κατώρθωσεν ἐπί τινα χρόνον νὰ περιλάβῃ ἐν ταῖς χερσὶν ἑαυτοῦ τὴν διοίκησιν τῶν κοσμικῶν ἅμα καὶ ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων, ἀναβὰς καὶ εἰς τὸν μητροπολιτικὸν θρόνον τῆς Θεσσαλονίκης, ἕως ἐξεκρούσθη τῆς ἀρχῆς διὰ τῶν ἐνεργειῶν τῶν κατ' αὐτοῦ ἀντιπολιτευομένων, ἐν οἷς καὶ ὁ Βασίλειος Καματηρὸς καὶ ὁ δοὺξ τοῦ στόλου Μιχαὴλ Στρυφνός (Νικήτ. 640,4 κ.ἑ. 648,1-653,12). Ὁ Νικήτας παριστάνει διαδεξάμενον αὐτὸν *περὶ τὰς κοινὰς διοικήσεις* τὸν ἤδη γνωστὸν ἡμῖν Θεόδωρον τὸν Εἰρηνικὸν (652,24), ὅστις βραδύτερον ἐγένετο ἐπὶ τοῦ κανικλείου·

Digitized by Google

καὶ ἀνέλαβε τὴν διοίκησιν τῶν κοινῶν πραγμάτων, ὡς βλέπομεν καὶ ἔκ τινος προσεχοῦς ἐπιστολῆς τοῦ Μιχαὴλ πρὸς αὐτόν. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη πρὸς τὸν Μεσοποταμίτην ἐγράφη, ὡς φαίνεται ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς τῷ ἐπὶ τῆς *ἱερᾶς σακέλλης*, πρὸ τῆς ἀνόδου αὐτοῦ εἰς τὸν θρόνον τῆς Θεσσαλονίκης, ἤτοι τῷ 1198. Τὸ δ' ἀξίωμα τοῦ σακελλίωνος τοῦτο ὅπερ περιεβλήθη ὁ Μεσοποταμίτης εἶνε ἄγνωστον ἡμῖν ἐκ τοῦ Νικήτα.

www.libtool.com.cn

Β'. 117,7. *Ἅριστα γοῦν ἀλλήλοις συμβάντα τὸ ἱερὸν καὶ βασίλειον ἀπάκτορον ἀμερίστως ἑαυτοῖς διενείμαντο καὶ κατεστήσαντό σε βασίλειον ἀρτίκρυς ἱεράτευμα· τολμήσας δ' εἶπω καὶ λίθον ἀκρόγωνον δυοῖν βημάτοιν, ἱεροῦ καὶ βασιλείου, μεσιτεύοντα καὶ συνόδῳ συνάπτοντα σύγκλητον* κτλ. Περὶ τῆς παντοδυναμίας τοῦ Μεσοποταμίτου καὶ τῆς παραδόξου ἐν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ ἀναμίξεως τῆς πολιτικῆς καὶ ἐκκλησιαστικῆς διοικήσεως ἴδ. καὶ τὰ τοῦ Νικήτα 648,5 κ.ἑ. «Καθ' ὃν, οἶμαι, λόγον μηδ' ἐξαρκεῖν αὐτῷ ἐς τιμὴν τὸ παρὰ βασιλεῖ δύνασθαι τὰ πάντα οἰόμενος, τὸ μὲν ἐπὶ τοῦ κανικλείου ὀφφίκιον, ὅπερ Ἰσακίου εἶχεν ἀνάσσοντος, βραβευόμενον αὖθις ὡς μὴ χωροῦν αὐτοῦ τῆς ἰσχύος τὸ μέγεθος ἀπηνήνατο, ἐκ δ' ἀναγνώστου κληρωθῆναι εἰς διάκονον ἠρετίσατο, μὴ καὶ τῶν ἱερῶν ἐπιθιγγάνειν ἀξόνων οὐ κρίνων ὅλως ἀνασχετόν. Καὶ ἦν ἡ πρόθεσις ἔργον εὐθύς, καὶ βασιλεὺς αὐτὸν κατὰ τὸν ἐν Βλαχέρναις περίπυστον καθίει νέων, καὶ ὁ πατριάρχης ἅμα οἱ παρῆν προχειρίζων τοῦτον ἐξ ἀναγνώστου διάκονον, καὶ στάσις αὐτῷ καὶ βαθμὸς ἀναβάσεως συγχεχώρηται πρώτιστος. Τοῦτο δ' ἠνυκὼς σχηματίζεται τὸν ὑπονοστοῦντα καὶ μηκέτι τοῖς ἀρχείοις παραβαλοῦντα ἢ ὑποδρηστεύοντα βασιλεῖ ὅλως· τοὺς γὰρ κανόνας μὴ ἐνδιδόναι οἱ ὀπωστιοῦν καὶ θεῷ ἱερᾶσθαι καὶ κοσμικαῖς προσπλέκεσθαι πραγματείαις· ἀποδιεστάναι γὰρ ἄμφω καὶ μηδαμῶς συναλείφεσθαι, ὥσπερ καὶ τὸ δουλεύειν θεῷ τε καὶ Μαμωνᾷ κατὰ διάμετρόν εἰσιν ἀντικείμενα. Ὁ γοῦν βασιλεὺς ὅσα καὶ κιττὸς ἐξεχόμενος τούτου καὶ περιεχόμενος τόμον εὐθὺς ἐκθέσθαι τὸν πατριάρχην Ξιφιλῖνον ἠνάγκασεν, ἐνδιδόναι τῷ Μεσοποταμίτῃ θεῷ καὶ βασιλεῖ, νεῷ τε καὶ ἀρχείοις συνδιαπλέκεσθαι, μηδὲν ὑφορωμένῳ βλάβος ἐκ τῶν κανόνων ὃν τοῖς ἀμφιβίοις τούτοις δριμύσσονται δυσκολαίνοντες. Τετέλεστο γοῦν

Digitized by Google

καὶ τοῦτο, μικρῷ δ' ὕστερον καὶ τῆς λαμπροτάτης πόλεως Θεσσαλονίκης ἀρχιερεὺς προχειρίζεται».

www.libtool.com.cn

Β'. 117,21. *Οὐ γὰρ ὡς θεὸς καὶ Μαμωνᾶς ἢ τὰ ἀμέσως ἀντίθετα, οὕτω καὶ οἱ κύριοι οὗτοι ἀλλήλοις ἀντικαθίζονται.* Φαίνεται ὅτι ταῦτα ἦσαν αὐτοὶ οἱ λόγοι τοῦ δηθὲν δυσανασχετοῦντος Μεσοποταμίτου. Ἰδ. καὶ ἐν τοῖς ἄνω ἐκ τοῦ Νικήτα παρατεθεῖσιν «ἀποδιεστάναι γὰρ ἄμφω καὶ μηδαμῶς συναλείφεσθαι, ὥςπερ καὶ τὸ δουλεύειν θεῷ τε καὶ Μαμωνᾷ κατὰ διάμετρον εἰσιν ἀντικείμενα».

Β'. 118,2. *Καὶ συνὼν ἀμφοτέροις . . .* Ἡ ἐπιστολὴ πέρατοῦται ἐν τῷ κώδικι διὰ τούτων τῶν λέξεων, μένουσα προφανῶς ἀτελής.

Β'. 118, οβ'. Ὁ Θεσσαλονίκης Ἰωάννης, πρὸς ὃν ἐστάλη αὕτη ἡ ἐπιστολή, εἶνε προφανῶς ὁ ἐν τῷ θρόνῳ τούτῳ προκάτοχος τοῦ Μεσοποταμίτου. Ἦτο δὲ οὗτος Ἀθηναῖος, ὡς φαίνεται ἐκ τῶν λεγομένων κατωτέρω (στ. 17).

Β'. 118,9. *Τῷ μὲν ὁσίως καὶ ἱεροπρεπῶς ἀναπαυσαμένῳ ὅσα παῖς καὶ μαθητὴς οἰκειούμενος.* Ἐννοεῖται ὁ Θεσσαλονίκης Εὐστάθιος, πρὸς ὃν γνωστὴ εἶνε ἡ πολλὴ ἀγάπη καὶ οἰκείωσις τοῦ Ἀκομινάτου.

Β'. 119,14. *Τῆς ἡγουμενείας τοῦ Μυρριτίου.* Δὲν γνωρίζομεν ποῦ ἔκειτο αὕτη ἡ μονή, ἴσως δ' ἔχει σχέσιν τινὰ τὸ ὄνομα πρὸς τὸν ἀρχαῖον τῆς Ἀττικῆς δῆμον Μυρρινοῦντα. Τὸ περὶ τῆς ἡγουμενείας τῆς μονῆς ταύτης σκάνδαλον φαίνεται ὅτι δὲν ἐλύθη ὁριστικῶς διὰ τοῦ Εὐθυμίου Νέων Πατρῶν, πρὸς ὃν ἐγράφη αὕτη ἡ ἐπιστολή, διότι καὶ κατόπιν γράφων ὁ Μιχαὴλ πρὸς τὸν Θηβῶν Μανουὴλ ποιεῖται λόγον περὶ τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως (**Β'. 138**,6).

Β'. 119,18. *Μετὰ πραιτωρικῆς πρωτοκεντάρχου καὶ τῆς περὶ αὐτὸν εἰωθυίας τάξεως.* Ἴσως γραπτέον *πραιτωρικοῦ*. Περὶ δὲ τῆς σημασίας τοῦ *πρωτοκεντάρχου* ἴδ. Σημ. σ. 516.

Digitized by Google

www.libtool.com.cn

Β'. 119,21. *Ἕτερον αὖθις μοναστήριον, ἐν Δαυλίᾳ διακείμενον καὶ τῇ τοῦ Δαυλίας ἐπισκόπου ἐνορίᾳ ὑποκείμενον, μοναχός τις Μιχαὴλ πειρᾶται τοῦ κατὰ χώραν ἐπισκόπου ἀποσπάσαι ἔρωτι ἡγουμενείας.* Εἰς τὴν μέριμναν τοῦ Εὐθυμίου, διατρίβοντος ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἀναθέτει ὁ Ἀκομινάτος τὴν ἐξομάλυνσιν καὶ τούτου τοῦ μοναστηριακοῦ σκανδάλου ἐν χρόνοις καθ' οὓς τὰ μοναστήρια «τὴν ἀρχὴν ὡς ἐργαστήρια ἡσυχίας ἐπινοηθέντα, νῦν εἴπερ ποτὲ ἡ τῶν πολλῶν φιλαρχία κυδοιμοῦ καὶ ζάλης ἐνέπλησεν» (στ. 10). Ἡ δὲ Δαυλία ἢ Διαυλεία ἔκειτο ἐν Φωκίδι καὶ ἦτο ἐπισκοπὴ ὑποκειμένη εἰς τὸν μητροπολιτικὸν θρόνον Ἀθηνῶν (*Parthey*, Ἱεροκλ. 643,11. Notit. **3**,421. **10**,534. **13**,384). Ἐπίσκοπός τις Δαυλίας Γερμανὸς ἀναφέρεται ὡς ἀποθανὼν τῷ 919 ἐπί τινος τῶν ὑπὸ Πιττάκη ἐκδοθεισῶν χριστιανικῶν ἐπιγραφῶν τοῦ Παρθενῶνος (Ἀρχαιολ. Ἐφημερὶς ἀρ. 2966).

Β'. 121,7. *Ἐν οὕτω βασιλειῶσι καιροῖς.* Ὀρθὰ ταῦτα λεγόμενα περὶ χρόνων καθ' οὓς οὐ μόνον ταχεῖαι ἐπήρχοντο αἱ ἐπὶ τὸν θρόνον ἀναβάσεις καὶ πτώσεις τῶν βασιλέων, ἀλλὰ καὶ πλεῖστοι ἦσαν οἱ στασιάζοντες ὑπὲρ τῆς ἀρχῆς.

Β'. 121,20. *Ἀλογίτζιν, τῶν νῦν εὑρισκομένων ἐνταῦθα τὸ κάλλιον, ἀπεστάλκαμεν τῇ εὐγενείᾳ σου καὶ δέξαι τοῦτο ὡς εὐλογίαν τῆς θεομήτορος.* Δὲν εἶνε βέβαιον ἂν ἐνταῦθα ἡ λέξις *ἀλογίτζιν* σημαίνει ἱππάριον ἤ τι ἄλλο.

Β'. 121,25. *Ὁ παυσέβαστος ἐπὶ τοῦ καικλείου, πάντ' ἐφορῶν καὶ πάντ' ἐπακούων ὑπὲρ τοὺς καλουμένους πάλαι βασιλέων ἀκοὰς καὶ ὀφθαλμούς.* Λεγόμενα ταῦτα περὶ Θεοδώρου τοῦ Εἰρηνικοῦ, εἰς ὃν ἐστάλη ἡ ἐπιστολὴ αὕτη, ἀναφέρονται μάλιστα εἰς τὰς ἡμέρας τῆς παντοδυναμίας αὐτοῦ μετὰ τὴν πτῶσιν τοῦ Μεσοποταμίτου. Ἴδ. Σημ. σ. 585.

Β'. 122,9. *Τὸ τὰς καθ' ἡμᾶς Ἀθήνας ἀναθεῖναι τῷ παυσεβάστῳ λογοθέτῃ, ἀνδρὶ τά τε ἄλλα καὶ τὴν περὶ τὰς Ἀθήνας καὶ ἡμᾶς διάθεσιν φιλικὴν πατρώζοντι.* Ἐννοεῖται διὰ τούτων ὁ λογοθέτης τοῦ δρόμου Κωνσταντῖνος Τορνίκης, υἱὸς τοῦ Δημητρίου

Digitized by Google

Φορνίκη, τοῦ χρηματίσαντος ἐπὶ τοῦ κανικλείου καὶ λογοθέτου, περὶ οὗ ἰδ. Σημ. σ. 568. Εἰς ταὐτον δὲ τὸν λογοθέτην τοῦ δρόμου Κωνσταντῖνον τὸν Τορνίκην ἀναφέρονται τὰ κατωτέρω (στ. 23 κ.ἑ.) λεγόμενα πρὸς τὸν Εἰρηνικόν· «ἀλλ' ἀντέχου, πολυτίμητε κεφαλή, μὴ, τῆς Τορνικῆς καλοκἀγαθίας ἐκπεσόντες, καὶ μᾶλλον εἰ τύχοι ὁ λογοθέτης ἀπόδημος ὤν, ὑπὸ κακοποιῷ τινι δυνάμει γενώμεθα».

www.liptool.com.cn

Β'. 122,18. *Πολλοὶ γὰρ οἱ βασκαίνοντες καὶ παλεμοῦντες ἀπὸ ὕψους καὶ μάλιστα οἱ μὴ στέργοντες ἂν ἔλαχον σπάρταν μηδ' ἀγαπῶντες τοῖς ἐντὸς Ἰσθμοῦ, ἀλλὰ καὶ τῆς Ἀττικῆς ἐπιλαμβανόμενοι, οἳ καὶ Ἀθήνας ἄλλοτε ἄλλαις δραστηρίοις δυνάμεσι μηχανεύουσι δι' αὐτῶν, καὶ ἡμᾶς τὰ παραπλήσια τῷ πολυτλήμονι Ἄργους δρασείοντες.* Ἀναφέρονται ταῦτα εἰς τὸν Λέοντα Σγουρὸν, οὗ ὁ πατὴρ ὑπῆρξε τῶν μικρῶν ἐκείνων τυραννίσκων τῆς ἐντεῦθεν Ἑλλάδος, οἵτινες κατώρθωσαν νὰ ἱδρύσωσιν ἰδίαν τινὰ μονονοὺ ὅλως ἀνεξάρτητον ἀπὸ τῆς βυζαντιακῆς βασιλείας ἀρχήν. Ὁ δὲ Λέων, παραλαβὼν τὴν πατρικὴν ἀρχὴν, ἠγωνίσθη παντὶ σθένει νὰ ἐδραιώσῃ καὶ ἐπεκτείνῃ αὐτήν. Καὶ δὴ κατὰ τὸν Νικήταν (800,5 κ.ἑ.) «ἀεὶ δὲ τῷ τῶν πραγμάτων ἀνωμάλῳ ἐπιδιδοὺς καὶ τοῖς στασιώδεσι καιροῖς οἰδαινόμενος μέγας ἐκ μικροῦ πρόεισιν, ὡς οἱ χείμαρροι τοῖς ὄμβροις καὶ τοῖς βιαίοις τὰ κύματα πνεύμασι. Τὸ γὰρ ἱππόβοτον Ἄργος ὑπονοθεύσας, καὶ ἐπὶ τῷδε τὴν Κόρινθον ληισάμενος, καὶ πρωιὼν ἀεὶ τοῖς ληιστεύμασιν, εἶτα καὶ ταῖς Ἀθήνας αὐταῖς προσήραξε μετὰ πολεμικῶν νηῶν καὶ τὸν Ἰσθμὸν διελθόντος στρατεύματος κτλ.». Ἡ χρονολογία τῶν πράξεων τοῦ Σγουροῦ δὲν εἶνε βεβαία, ὡρίσθησαν δέ τινα τῶν γεγονότων αὐθαιρέτως ὑπὸ τοῦ Hopf καὶ τῶν ἐκείνῳ ἑπομένων. Κατ' αὐτὸν ἡ ἅλωσις τοῦ Ἄργους καὶ τῆς Κορίνθου ἐγένετο τῷ 1202 (Gesch. Griechenlands σ. 183). Ἰδ. καὶ *Παπαρρηγόπουλον* (Ἱστορία ἑλλ. ἔθνους Δ' 694), *Hertzberg* (Gesch. Griechenlands σ. 418). Ἰδ. καὶ *Αἱ Ἀθῆναι* σ. 99.

Ἀλλ' ἡ θέσις ταύτης τῆς ἐπιστολῆς πρὸ τοῦ Προσφωνήματος εἰς Βασίλειον τὸν Καματηρὸν ὅπερ ἐξεφωνήθη περὶ τὸ 1198, ὡς ἀπεδείχθη ἀλλαχοῦ, ἤθελεν ἴσως ἀναγκάσει ἡμᾶς νὰ δεχθῶμεν ὅτι τὰ ἔργα ταῦτα τοῦ Σγουροῦ ἐγένοντο πρότερον, ἂν μὴ εἴμεθα πεπεισμένοι ὅτι ἐν ταῖς τελευταίαις ταύταις ἐξ Ἀθηνῶν ἐπιστολαῖς

Digitized by Google

www.libtool.com.cn

τηρεῖται μὲν ἡ τῶν ἐπιστολῶν πρὸς ἀλλήλας χρονολογικὴ σχέσις, ἀλλ' ὅτι τὰ εἰς τὸν Καματηρὸν καὶ τὸν Στρυφνὸν προσφωνήματα ἐνεγράφησαν ἐν τῷ κώδικι ἄνευ χρονολογικῆς σχέσεως πρὸς ταύτας τὰς ἐπιστολάς. Ἰδ. περὶ τούτου τὴν Εἰσαγωγὴν καὶ σημ. σ. 520.

Τὸ δὲ ὑποδηλούμενον ἐνταῦθα περὶ συμφορᾶς τινος ἣν ἔπαθεν ὁ τότε ἀρχιερεὺς Ἄργους κατὰ τὴν ἅλωσιν τῆς πόλεως ὑπὸ τοῦ Σγουροῦ δὲν εἶνε γνωστὸν ἄλλοθεν. Φαίνεται δ' ὅτι ἐτυφλώθη ὑπ' αὐτοῦ, ἂν μὴ καὶ ἐφονεύθη, ὡς ἀργότερον ὁ Κορίνθου Νικόλαος, ὅστις, ἀφ' οὗ πρότερον ἐστερήθη τοῦ φωτὸς τῶν ὀφθαλμῶν, ἐρρίφθη ἔπειτα κατὰ τῶν σκοπέλων. Ἰδ. Νικήτ. 841,22 κ.ἑ. **Β'. 170**,21 κ.ἑ.

Β'. 124, οζ'. Ὁ λογοθέτης τοῦ δρόμου Κωνσταντῖνος ὁ Τορνίκης, πρὸς ὃν ἀπευθύνεται αὕτη ἡ ἐπιστολή, ἦτο υἱὸς τοῦ ἐπὶ τοῦ κανικλείου καὶ λογοθέτου Δημητρίου τοῦ Τορνίκη, περὶ οὗ ἴδ. Σημ. σ. 568. Οὗτος μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρός, συμβάντα, ὡς φαίνεται, περὶ τὸ 1198, ἐγένετο λογοθέτης τοῦ δρόμου, καὶ ἄλλως δ' ἠξιώθη πολλῆς τιμῆς παρὰ τῆς βυζαντιακῆς βασιλείας, σταλεὶς πρὸς τοὺς ἄλλους πολλάκις ὡς πρέσβυς πρὸς τὸν ἡγεμόνα τῶν Βουλγάρων Ἰωαννίσην (Νικήτ. 848,9) καὶ ἔπαρχος δὲ γενόμενος (**Β'. 356**,19). Μετὰ δὲ τὴν ὑπὸ τῶν Λατίνων ἅλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπηρέτησε παρὰ τῷ πρώτῳ Λατίνῳ αὐτοκράτορι Βαλδουίνῳ. Ὑπεκφυγὼν δὲ τὸν παρὰ τῶν Βουλγάρων κίνδυνον κατὰ τὴν μάχην παρὰ τὴν Ἀδριανούπολιν τῷ 1205, καθ' ἣν συνελήφθη ὁ Βαλδουῖνος, προσῆλθε πρὸς τὸν Ἰωαννίσην ἐλπίζων νὰ τύχῃ παρ' αὐτοῦ ἐπιεικείας διὰ τὴν παλαιὰν αὐτοῦ ἕνεκα τῶν πρεσβειῶν γνωριμίαν. Ἀλλὰ μόνην ξενίαν εὗρε κατὰ τὸν Νικήταν «τὸ πολλὰς ὑπὸ ξιφῶν κατὰ παντὸς τοῦ σώματος δέξασθαι καὶ μηδ' ὁσίας τυχεῖν μετὰ τὴν ἀναίρεσιν (Νικήτ. 848,10). Τούτου τοῦ οὕτως οἰκτρῶς θανόντος τῷ 1206 Κωνσταντίνου Τορνίκη υἱὸς ἦτο ὁ ἐπὶ Θεοδώρου τοῦ Λασκάρεως ἐν Νικαίᾳ λογοθέτης Δημήτριος, πρὸς ὃν ἐγράφη ἡ ρπ', ἡ τελευταία τῶν σωζομένων ἐπιστολῶν τοῦ Μιχαήλ.

Β'. 124,1. *Ὁ μακαρίτης καὶ πάνσοφος λογοθέτης.* Κατὰ τἀνωτέρω ῥηθέντα ἐννοεῖται ὁ πατὴρ τοῦ Κωνσταντίνου Τορνίκη Δημήτριος.

Digitized by Google

Β'. 124,12. *Ἡ τῶν ἐμῶν Ἀθηνῶν ἐπιτρόπευσις.* Ἰδ. περὶ τῆς εἰς τὸν Κωνσταντῖνον Τορνίκην ἀναθέσεως τῆς διοικήσεως τῶν Ἀθηνῶν καὶ **Β'. 122,**9 καὶ 23, περὶ ὧν χωρίων ἐγένετο ἤδη λόγος ἀνωτέρω.

Β'. 124,21. *Πολλοὶ γὰρ οἱ πολεμοῦντες ἡμᾶς ἀπὸ ὕψους, ὧν πρῶτος ὁ πανυπέρτιμος, ὃς τὰ ἐντὸς Ἰσθμοῦ ἤδη κατεργασάμενος καὶ τῇ Ἀττικῇ σφοδρότερον προσβάλλει νῦν ἢ πρότερον.* Ἐννοεῖται καὶ ἐνταῦθα ὁ Λέων Σγουρός, ὡς ἀνωτέρω ἐν **Β'. 18** κ.ἑ. Ἐντεῦθεν καταφαίνεται ὅτι κατὰ τὸν ἀνωτέρω ὁρισθέντα χρόνον ὁ Σγουρὸς εἶχεν ἤδη ὑποτάξει καὶ τὴν Κόρινθον.

Ἐκτὸς δὲ τοῦ τίτλου τοῦ *πανυπερτίμου* ὅστις ἀποδίδεται αὐτῷ ἐνταῦθα γνωρίζομεν καὶ ἄλλον τίτλον ὃν περιεβάλλετο ὁ Σγουρός, τὸν τοῦ *σεβαστοϋπερτάτου*. Τοῦτο μανθάνομεν ἐκ τοῦ ἐνταῦθα εἰκονιζομένου μολυβδοβούλλου, ἀνήκοντος εἰς τὴν συλλογὴν τοῦ πατρός μου.

Ἐπὶ τούτου ἐξ ἑνὸς μὲν παρίσταται ὁ ἅγιος Θεόδωρος ὁ Στρατηλάτης μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς Ο ΘΕΟΔΩΡΟC· ἐξ ἑτέρου δ' ὑπάρχει ἡ ἐξῆς ἐπιγραφὴ ἐν δύο χωλιάμβοις·

CEBAΣTOYΠEPTATON MAPTYC ME CKEΠOIC—
ΛEONTA CГOUPON EK ГEN8C KATHГMENON

Τὸ μολυβδόβουλλον τοῦτο ἐδημοσίευσα τὸ πρῶτον ἐν τῷ βιβλίῳ μου *Αἱ Ἀθῆναι* ἐν ἰδίῳ πίνακι μετὰ τῶν ἐν σ.452 τοῦ παρόντος τόμου εἰκονιζομένων.

Β'. 125,3. *Οὗτος ἄλλαις τε μηνυτεύει Ἀθήνας δραστηρίοις*

Digitized by Google

δυνάμεσι, γαμβροῖς καὶ συγγάμβροις βασιλέως καὶ τῷ ὑποδρηστῆρι τοῦ μυστικοῦ, ὡς εἴτινα φιάλην ἀφειᾶς ἀπὸ χειρὸς, φησὶ Πίνδαρος, προπίνων ἐδωρήσατο. Οἱ ἐνταῦθα ὑποδηλούμενοι ἐν Κωνσταντινουπόλει ἰσχυροὶ δὲν γνωρίζονται πάντες εὐχερῶς. Τούτων πάντων βεβαιότερον ἀναγνωρίζεται Μιχαὴλ ὁ Στρυφνὸς, ὁ σύγγαμβρος τοῦ βασιλέως καθ' ἃ νενυμφευμένος μετὰ τῆς ἀδελφῆς τῆς βασιλίσσης Εὐφροσύνης. Τίνα δὲ τῶν γαμβρῶν τοῦ Ἀλεξίου τοῦ Γ' ἐννοεῖ ἐνταῦθα ὁ Μιχαὴλ μένει ἄγνωστον. Ὁ Ἀλέξιος εἶχε τρεῖς θυγατέρας, Εἰρήνην, Ἄνναν καὶ Εὐδοκίαν, περὶ ὧν ἴδε, πλὴν τοῦ Νικήτα σποράδην, ἰδίως Ἀκροπολίτην (10,11 κ.ἑ.) καὶ Du Cange (Familiae Augustae Byzantinae σ.205), ὧν αἱ μὲν δύο πρῶται ἀνὰ δύο ἔσχον συζύγους, ἡ δὲ τελευταία τρεῖς. Τῶν γαμβρῶν τούτων πάντων πιθανώτατα ὑποσημαίνεται ἐνταῦθα ὁ δεύτερος σύζυγος τῆς Εἰρήνης Ἀλέξιος ὁ Παλαιολόγος ἢ ὁ δεύτερος σύζυγος τῆς Ἄννας Θεόδωρος ὁ Λάσκαρις ὁ ἔπειτα βασιλεύσας ἐν Νικαίᾳ. Τὴν δὲ τρίτην θυγατέρα τοῦ Ἀλεξίου Εὐδοκίαν ἔλαβεν εἰς τρίτον γάμον κατόπιν αὐτὸς ὁ Σγουρός.

Συνδέοντες ταύτας τὰς πρὸς τοὺς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἰσχυροὺς, καὶ μάλιστα συγγενεῖς τοῦ βασιλέως, συνεννοήσεις τοῦ Σγουροῦ πρὸς τὴν ὑπ' αὐτοῦ γενομένην, πιθανῶς κατ' ἐντολὴν τῆς βασιλείας, εἴσπραξιν χρημάτων παρὰ τῶν Ἀθηναίων χάριν τῶν πλωίμων (**308**,8), λαμβάνοντες δ' ὑπ' ὄψιν καὶ τοὺς τίτλους οὓς περιεβάλλετο ὁ ἀνὴρ, τοῦ πανυπερτίμου καὶ σεβαστοϋπερτάτου, πειθόμεθα ὅτι ὁ Σγουρὸς ἐργαζόμενος πρὸς κραταίωσιν καὶ ἐπέκτασιν τῆς ἑαυτοῦ ἀρχῆς δὲν ἐνήργει ἐν πλήρει ἀπὸ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει βασιλείας ἀποστασίᾳ, ἀλλὰ μάλιστα ἤντλει ἐξ αὐτῆς δύναμιν πρὸς τὴν κατ' ὀλίγον ἀποβᾶσαν ἀνεξάρτητον αὐτοῦ ἀρχήν.

Β'. 125, οη'. Ὁ παρακοιμώμενος Ἰωάννης ὁ Ἠνοπολίτης, εἰς ὃν ἐστάλη αὕτη ἡ ἐπιστολὴ, εἶνε ἡμῖν γνωστὸς καὶ ἐκ τοῦ Νικήτα, ὅστις ἀφηγούμενος τὰ κατὰ τὴν στάσιν τοῦ Κίλικος Ψευδαλεξίου τῷ πρώτῳ ἔτει τῆς ἀρχῆς Ἀλεξίου τοῦ Γ' λέγει περὶ αὐτοῦ τὰ ἑξῆς· «ἐπεὶ δὲ εἰς ἔργον ταῦτα τὰ ἀγγέλματα ἐκβεβήκει, καὶ ὁ ψευδώνυμος οὗτος Ἀλέξιος τοῖς ὁμόροις τῇ Ἀγκύρᾳ ῥωμαϊκοῖς πολίσμασιν ἐπεφύετο ἐνισχυόμενος παρὰ τοῦ Πέρσου καὶ κρατυνόμενος, στέλλεταί τις ἐκτομίας ᾧ τοὐπίκλην Ἠνοπολίτης,

Digitized by Google

ἄρτι πρὸς βασιλέως παρακοιμώμενος τιμηθείς. Μηδέν τι δὲ τοῦ Θλαδίου κατορθοῦντος πρὸς τὴν ὑπόθεσιν, δεῖν ἔγνω καὶ αὐτὸς ὁ βασιλεὺς ἐξελθεῖν» (Νικήτ. 608,12 κ.ἑ.).

www.libtool.com.cn

Β'. 125,18. *Τὸν ἀπ' ἐναντίας τῷ τῆς ἀξίας ὀνόματι ἀκοίμητον ὀφθαλμὸν τῆς ῥωμαϊκῆς στρατιᾶς.* Τὸ λογοπαίγνιον ἀναφέρεται εἰς τὸν τίτλον τοῦ *παρακοιμωμένου*, ὃν περιεβάλλετο ὁ Ἰωάννης Ἠνοπολίτης. Οὗτος δ' ἐστάλη κατόπιν καὶ κατὰ τοῦ ἀποστατήσαντος πρωτοστράτορος Μανουὴλ τοῦ Καμύτζη, ὅστις εἶχε στασιάσει μετὰ τοῦ γαμβροῦ αὐτοῦ Χρύσου καὶ «ἔγνω σὺν Χρύσῳ τοῖς ἀγχιτέρμοσιν Προσάκῳ ῥωμαϊκοῖς ἐπιθέσθαι τέρμασιν. Εὐμαρῶς οὖν Πελαγονίαν χειροῦνται καὶ ῥᾳδίως ὑπάγονται Πρίλαπον, ἐπιφύονται τὰ ἑξῆς, ἀφιστῶσι τὰ πόρρωθεν, διεκπίπτουσι Τεμπῶν τῶν θετταλικῶν, τῶν πεδιάδων ἐπιλαμβάνονται, παρακινοῦσι τὴν Ἑλλάδα, παλίμβολον τιθέασι τὴν τοῦ Πέλοπος» (Νικήτ. 708,1-6). Καὶ καλεῖται μὲν παρὰ τῷ Νικήτᾳ ὁ κατὰ τοῦ Καμύτζη σταλεὶς στρατηγὸς Ἰωάννης Οἰνοπολίτης, ἀλλὰ τὸ ὄνομα φέρεται προφανῶς ἐσφαλμένον ἐν τοῖς κώδιξι, πρέπει δὲ νὰ διορθωθῇ εἰς Ἠνοπολίτην, οἷον εὑρηται ἐν τῇ ἐπιγραφῇ ταύτης τῆς ἐπιστολῆς καὶ παρ' αὐτῷ δὲ τῷ Νικήτᾳ ἀλλαχοῦ (608,15). Τοῦτο ἀποδεικνύει καὶ ἡ διάφορος γραφὴ τοῦ βενετικοῦ κώδικος (B) *οἰονοπολίτην* ἡ ἀναγραφομένη ἐν ταῖς σημειώσεσι τῆς ἐκδόσεως τῆς Βόννης. Κατὰ ταῦτα δὲ ὀρθῶς ὁ Lebeau γράφει ὅτι κατὰ τοῦ Καμύτζη ἀπεστάλη ὁ Ἠνοπολίτης, χωρὶς ἄλλως νὰ δικαιολογῇ τὸ πρᾶγμα (Histoire du Bas-Empire τομ. ιζ'. σ. 56).

Β'.125,24. *Σὺ δὲ τὸ πλεῖστον τμῆμα τῆς ῥωμαϊκῆς ἀρχῆς ἀπερρωγὸς ἐπανήγαγες· τὸν γὰρ ἀποστατήσαντα πρῶτον μὲν τῶν ἑαυτοῦ φρενῶν, εἶτα καὶ τῆς ἰδίας καὶ κοινῆς κεφαλῆς ἤλεγξας ἀντικρυς κολοιόν.* Τὰ τοιαῦτα, ἀναφερόμενα μὲν εἰς τὴν ἀποστασίαν τοῦ Κίλικος Ψευδαλεξίου, δὲν συμφωνοῦσι πρὸς τὰ λεγόμενα ὑπὸ τοῦ Νικήτα, καθ' ὃν ὁ Ἠνοπολίτης οὐδὲν κατώρθωσε κατὰ τοῦ ἀποστάτου (Νικήτ. 608,16). Λέγονται ὅμως βεβαίως περὶ τῆς ἀποστασίας τοῦ Μανουὴλ Καμύτζη. Μόνον τότε ἐξηγοῦνται αἱ λέξεις *τὸ πλεῖστον τῆς ῥωμαϊκῆς ἀρχῆς*, ἀναφερόμεναι εἰς τὰς ἀπὸ Μακεδονίας μέχρι Πελοποννήσου χώρας.

Digitized by Google

www.tiptool.com.cn

Β'. 126,5. *Οὕτως ἔργοις αὐτοῖς ἀποδείχθης μετὰ τὸν Λαμπρὸν ἥλιον, τὸν αὐτοκράτορά φημι, φωστὴρ ἐν σκοτομήνῃ καὶ σωτήρ.* Ὡς φαίνεται ἐκ τοῦ Νικήτα συνεξεστράτευσε καὶ αὐτὸς ὁ βασιλεὺς κατὰ τοῦ Καμύτζη (709,19) καὶ διὰ τοῦτο ἐνταῦθα ὁ Ἡνοπολίτης τίθεται δεύτερος τοῦ αὐτοκράτορος.

Β'. 126,22. *Καὶ τῶν ἀναστατωθέντων οὐκ ἔφθης περιγενέσθαι καὶ πράως ἐφείσω ὡς τῆς ῥωμαϊκῆς ἀρχῆς οἰκείων μελῶν καὶ ἰάσω κοσοῦντα.* Οὔτε ὁ Καμύτζης ἔπαθέ τι μετὰ τὴν κατεύνασιν τῆς ἀποστασίας οὔτε αἱ ὑπ' αὐτοῦ ἀναστατωθεῖσαι χῶραι, ὡς φαίνεται καὶ ἐκ τῆς διηγήσεως τοῦ Νικήτα.

Β'. 126,27. *Οὐ γὰρ ἠγκόησας ὡς τὸ νῦν στασιάζον οὐ φύσει Ῥωμαίοις ἐστὶ πολέμιον, ἀλλ' ὑπὸ τῶν στασιαστῶν καὶ ἀποστατῶν χθὲς καὶ πρώτριτα πεπολέμωτο.* Ἐννοεῖ τοὺς κατοίκους τῶν ἀναστατωθεισῶν χωρῶν, οἵτινες ἄκοντες ἀπεστάτησαν, ἀναγκασθέντες ὑπὸ τῶν περὶ τὸν Καμύτζην, ὅστις καὶ αὐτὸς ἐξ ἀνάγκης συνεμάχει νῦν μετὰ τῶν Βλάχων.

Β'. 127,9. *Ἑλλάδος δὲ, ὡς ἔοικεν, οὐκέτι ἐπιστρέφῃ, μακάριε, μόνῃ δὲ προσανέχεις τῇ βασιλίδι τῶν πόλεων.* Ἐκ τούτων φαίνεται ὅτι ὁ Νέων Πατρῶν Εὐθύμιος ὁ Μαλάκης, πρὸς ὃν ἐστάλη αὕτη ἡ ἐπιστολή, διέμενε καὶ πάλιν ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὡς ὅτε ἐγράφη αὐτῷ ἡ κ' καὶ ἡ κγ' ἐπιστολή, καθ' ἃ ἐλέχθη ἐν Σημ. σ. 560 καὶ 561. Ἦσαν δὲ συχναὶ αὗται αὐτοῦ αἱ εἰς τὴν πρωτεύουσαν μεταβάσεις, ὡς φαίνεται ἐκ τῶν κατωτέρω (στ. 21) «ἐνθένδε μεταίρεις ἐνίοτε πρὸς τὴν εὐδαίμονα πόλιν τοῦ κράτους αὖθις».

Β'. 127,23. *Καταδεδικασμένον ἀσφυγίαν τινὰ τῶν αὐτόθεν . . .* Διὰ τούτων τῶν λέξεων τελευτᾷ ἡ πρὸς τὸν Νέων Πατρῶν ἐπιστολή, ἥτις φαίνεται κολοβή. Πρὸς τοῖς ἄλλοις λείπει ἐξ αὐτῆς τὸ ἐν τέλει τῶν ἄλλων ἐπιστολῶν σύνηθες †.

Β'. 128, π'. Τίς ἡ μονὴ τοῦ Κομνηνοῦ, ἧς γίνεται μνεία καὶ ἐν **Β'. 328,18** δὲν εἶνε γνωστόν. Ἐπ' ἴσης ἄγνωστος ἄλλοθεν ἡμῖν εἶνε καὶ ὁ πρὸς ὃν ἀπευθύνεται αὕτη ἡ ἐπιστολὴ γέ-

Digitized by Google

ρων τῆς μονῆς ταύτης Ἀθανάσιος. Ὅτι δὲ τὸ *γέρων* ἐνταῦθα σημαίνει τὸν ἡγούμενον, φαίνεται ἐκ τῶν κατωτέρω (στ. 19) λεγομένων «μακαρία ἡ ὑπὸ σοὶ ὁδηγῷ τὸν καλὸν δρόμον τρέχουσα συνοδία».

www.nbuoo.com.cn

Β'. 129, πα'. Δὲν ἐξεύρω ἂν ἐκ λάθους τοῦ βιβλιογράφου ἢ ἐξ ἐμοῦ ἁμαρτήματος περὶ τὴν ἀντιγραφὴν ἐπεγράφη ἐνταῦθα ὁ εἰς ὃν ἐπιστέλλει ὁ Μιχαὴλ ἀναγραφεὺς Κολυμβᾶς Γεώργιος ἀντὶ Σεργίου· ὅτι δὲ Σέργιος ἐκαλεῖτο οὗτος φαίνεται καὶ ἐκ τῆς ἑπομένης πρὸς τὸν αὐτὸν καὶ τὸν σύντροφον αὐτοῦ Νομικόπουλον ἐπιστολῆς ἔνθα προσφωνεῖ αὐτὸν ὁ Ἀκομινάτος *παρσέβαστε κῦρ Σέργιε* (**Β'. 131,**4). Τοῦτον γνωρίζομεν καὶ ἄλλοθεν ὡς βασιλικὸν πρωτονοτάριον καὶ γραμματικὸν προσφωνήσαντα διὰ δύο λόγων τὸν αὐτοκράτορα Ἰσαάκιον τὸν Ἄγγελον (*Miller*, Catalogue σ. 209-210,f. 259,r-264,v ἔνθα κατὰ λάθος βεβαίως ἀνεγνώσθη τὸ ὄνομα *Κολυβᾶ* ἀντὶ *Κολυμβᾶ*).

Β'. 129,9. *Οὐκ ἔτλης ἐν Θήβαις προσμεῖναι βραχὺ καὶ κατιόντας ἐκ Βυζαντίου θεάσασθαι, ἀλλ' ἡμῶν εἰσιόντων αὐτὸς ἐξῄεις ἑτέρωθεν.* Ἡ εἰς Κωνσταντινούπολιν μετάβασις αὕτη τοῦ Μιχαὴλ ἐγένετο μετὰ τὸν χρόνον καθ' ὃν ἐγράφη ἡ προηγηθεῖσα πρὸς τὸν Νέων Πατρῶν ἐπιστολή, ἐν ᾗ ἐμακάριζε τὸν Εὐθύμιον ὡς διαμένοντα ἐν τῇ βασιλευούσῃ, αὐτὸς κατακεδικασμένος ἀειφυγίαν τινὰ τῶν αὐτόθι. Μετέβη δὲ βεβαίως ἐφ' ὡρισμένοις σκοποῖς, ἀλλ' οὐδὲν φαίνεται κατορθώσας, ὡς ἀποδεικνύεται ἐκ τῶν λεγομένων ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιστολῇ κατωτέρω (**Β'. 130,**2-22).

Β'. 129,13. *Τὰ περὶ τὸν Ἰσθμὸν πειρατικὰ παρεισκυκλήσει ἔνεδρα, ἅπερ οὐκ ἀκινδυνον ἦν σοι διιέναι ὑστερήσαντι δι' ἡμᾶς τῶν τὴν αὐτὴν στελλομένων καὶ ψιλωθέντι τοῦ ἐκεῖθεν συμμαχικοῦ. Ἀληθὴς γὰρ ἦν, ὡς ἔοικεν, εἴπερ ποτὲ καὶ νῦν ἡ παροιμία ἡ λέγουσα «οὐ παντὸς ἀνδρὸς ἐς Κόρινθον ἔσθ' ὁ πλοῦς».* Τὰ πειρατικὰ περὶ ὧν ἐνταῦθα γίνεται λόγος δὲν εἶνε ἴσως πλοῖα τῶν τὰς ἑλληνικὰς θαλάσσας λυμαινομένων θαλασσίων λῃστῶν, ἀλλὰ τὰ συμμαχοῦντα τῷ Σγουρῷ, ὅστις κύριος ὢν τοῦ Ναυπλίου, τοῦ Ἄργους καὶ τῆς Κορίνθου ἐπεβουλεύετο ἤδη καὶ τὰς Ἀθήνας.

Digitized by Google

Διὰ τοῦτο ἀνεχώρησεν ἐν βίᾳ ὁ Κολυμβᾶς ἐκ Θηβῶν, ἀπερχόμενος εἰς Πελοπόννησον, ἐπειδὴ ἦτο βεβαίως ἀναγραφεὺς Ἑλλάδος καὶ Πελοποννήσου, ἵνα μὴ στερηθῇ τῆς συντροφίας ἣν εὗρεν ἀνδρῶν μετ' αὐτοῦ μελλόντων νὰ συνοδοιπορήσωσι.

www.libtool.com.cn

Β'. 131,5. *Τὸ ὑπὸ τὴν ἀθηναϊκὴν ἐπίσκεψιν τελοῦν χωρίον ὁ Ὠρωπός; Οὐκ ἐδόθη σοι ἐν Ἀθήναις καὶ τὸ τούτου ἀναγραφικὸν ζήτημα μετὰ τῆς λοιπῆς ἀθηναϊκῆς ἐπισκέψεως; Καὶ πῶς νῦν ἠνέσχου τυπωθῆναι καὶ αὖθις παρὰ τῶν Θηβαίων τοῦτο; Θηβαίων οὓς ἐγὼ μὲν οὐδὲν ἐρῶ φλαῦρον, τὸ δὲ πραιτωρικὸν σημείωμα, ὃ περὶ τῆς τοιαύτης ὑποθέσεως ἐπὶ τῇ αὐτῶν ὁμολογίᾳ προέβη, ἀναγνόντες, οὐκ ἂν τοῦ λοιποῦ ῥᾳδίως πιστεύοιτ' ἂν τοῖς κατωτικοῖς.* Ἡ λέξις *ἐπίσκεψις* δὲν σημαίνει ἁπλῶς καὶ καθόλου minoris regionis inspectionem ὡς γράφει ὁ Tafel (Symbol. critic. Μέρ. Α'. σ. 44), ἀλλὰ μᾶλλον ὡρισμένως περιοχὴν ὑποκειμένην εἰς ἐκκλησιαστικὴν ἀρχήν. Ὅτι δὲ τοιοῦτον κτῆμα ἦτο ὁ Ὠρωπὸς γνωρίζομεν ἤδη καὶ ἄλλοθεν (**Β'.89**,20 κ.ἑ. Ἰδ. καὶ Σημ. σ. 580). Ἀλλὰ δυσχέρειαι παρουσιάσθησαν περὶ ταύτην τὴν κτῆσιν καὶ ἐντεῦθεν ὁ τὴν ἀναγραφὴν τῶν κτημάτων Ἑλλάδος καὶ Πελοποννήσου ἐπιτετραμμένος Κολυμβᾶς μετὰ τοῦ συντρόφου αὐτοῦ Νομικοπούλου, πρὸς οὓς καὶ ἐστάλη ἡ ἐπιστολὴ αὕτη, εἶχε τὴν φροντίδα τῆς διευθετήσεως καὶ τῆς εἰς τὸν Ὠρωπὸν ἀναγομένης ἔριδος τῆς ἀθηναϊκῆς ἐκκλησίας μετὰ τῶν Θηβαίων. Φαίνεται δὲ ὅτι οἱ Θηβαῖοι, ψευδῆ τινα ὁμολογήσαντες περὶ τοῦ Ὠρωποῦ εἰς τὸν πραίτωρα, προὐκάλεσαν τὴν δημοσίευσιν σημειώματος πραιτωρικοῦ, εἰς ὃ πεισθέντες οἱ ἀναγραφεῖς ἐνέγραψαν αὐτὸ εἰς τὰ κτήματα τῶν Θηβαίων. Ἡ δὲ λέξις *τυπωθῆναι* εἶνε ὅρος, οὗ ἀγνοοῦμεν τὴν ἀκριβῆ σημασίαν.

Β'. 131, πγ'. Τίς ὁ Γεώργιος Χαμάκων δὲν εἶνε γνωστὸν ἡμῖν. Ὡς δ' ὅμως φαίνεται ἐκ τῆς προσφωνήσεως *πανσέβαστε* ἦτο ἐκ τῶν ἐν Βυζαντίῳ ἴσως μεγιστάνων. Ἡ δ' ἐπιστολὴ αὕτη ἐγράφη αὐτῷ ὡς παραμυθητικὴ ἐπὶ τῷ θανάτῳ τῆς συζύγου αὐτοῦ ἥτις θανοῦσα κατέλιπεν αὐτὸν ἄπαιδα (**Β'. 138**,28).

Β'. 136, πδ'. Ὁ ὁσιώτατος Ἡσαΐας ὁ Ἀντιοχείτης δὲν εἶνε

Digitized by Google

γνωστὸς ἄλλοθεν. Ἴσως δ' ἦτο συγγενὴς τοῦ γραμματικοῦ τοῦ ἱεράρχου Νικολάου τοῦ Ἀντιοχείτου ὅστις ἀναφέρεται ἀλλαχοῦ (**Β'. 36**,29). Ὡς δ' ἐκ τῆς ἐπιστολῆς φαίνεται, ὁ Ἡσαΐας ἔζη πιθανῶς ἐν Μονεμβασίᾳ (**Β'. 137**,6) καὶ διὰ τοῦτο στέλλει αὐτῷ, ὡς ἐν ἀποκέντρῳ ζῶντι, κατὰ παραγγελίαν ἵτως αὐτοῦ, ἔλαιον, σάπωνα καὶ ῥάσα.

www.libtool.com.cn

Β'. 137,2. *Σάπωνος βητιάρια τέσσαρα.* Καὶ ἡ λέξις *βητιάρια* εἶνε ἄγνωστος ἄλλοθεν καὶ ἡ σημασία αὐτῆς. Φαίνεται δ' ὅμως ἔχουσα ἔννοιαν μέτρου τινός.

Β'. 137,3. *Ἐξωνήθησαν* ἐκφέρεται ἀναυξήτως ὡς καὶ αἱ παρῳχημένοι χρόνοι τοῦ *ὠθέω* καὶ *ὁράω* συνήθως παρὰ τῷ Μιχαήλ. Ἰδ. Σημ. σ. 474 καὶ 560.

Β'. 137, πε'. Ὁ Θηβῶν Μανουὴλ, πρὸς ὃν ἀπευθύνεται αὕτη ἡ ἐπιστολὴ καὶ ἡ πς', ιζ' καὶ ιχ', δὲν εἶνε γνωστὸς ἡμῖν ἄλλοθεν. Τὸ δὲ προκείμενον γράμμα ἀναφέρεται εἰς ἀμφισβητούμενόν τι κτῆμα, οὗ κουράτωρ, ἤτοι ἐπίτροπος, ἦτο κληρικός, διαφερόμενος ἐν τῇ εἰς τὸ ἀκίνητον τοῦτο ἀναφερομένῃ ὑποθέσει πρὸς τὸν ἴδιον ἀρχιερέα. Θέλει λοιπὸν νὰ μάθῃ ὁ Μιχαὴλ διὰ τοῦ Μανουὴλ παρὰ τῶν πραιτώρων, ἂν ἐπιτρέπεται ἡ τοιαύτη ἀντιφωνία κληρικοῦ πρὸς τὸν ἴδιον ἀρχιερέα. Ἀλλὰ μένουσι πολλὰ ἄπορα, μάλιστα δὲ αὐτὸς ὁ διορισμὸς κληρικοῦ ὡς κουράτωρος, τοῦθ' ὅπερ εἶχεν ἐμποδισθῇ ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Μιχαὴλ τοῦ Ἀγχιάλου. Ἰδ. *Du Cange* ἐν λ. *κουρατωρεία* «καὶ ὁ πατριάρχης Μιχαὴλ ὁ τοῦ Ἀγχιάλου κοσμικὰ ὀφφίκια ἢ πρακτορικὰς ἐνεργείας ἢ κουρατωρείας τοὺς κληρικοὺς ἐπισκήπτει μὴ ἀναδέχεσθαι».

Β'. 138,5. *Τῇ τῶν Μυρριωτῶν ὑποθέσει.* Περὶ ταύτης τῆς ὑποθέσεως τῆς ἀναφερομένης εἰς τὴν μονὴν τοῦ Μυριννίου ἴδ. Σημ. σ. 591.

Β'. 138,7. *Τὸ γὰρ ἐνοχλοῦν μοι νοσηματῶδες ῥεῦμα.* Βλέπομεν ἐνταῦθα τὸ πρῶτον μνημονευομένους τοὺς ῥευματισμούς, ἐξ ὧν μετὰ ταῦτα προβαινούσης ἔτι μᾶλλον τῆς ἡλικίας ἐπέπρωτο

Digitized by Google

νὰ πάθῃ ὁ Μιχαὴλ σπουδαίως ἐν τῇ κατὰ τὴν νῆσον Κέω ἐθελουσίᾳ ἐξορίᾳ.

www.libtool.com.cn

Β'. 138,πξ'. Ἐκ τῆς ἐπιστολῆς ταύτης πρὸς τὸν Γεώργιον Παδυάτην μανθάνομεν τὴν ἐξ εὐνοίας τοῦ βασιλέως ἀνάβασιν αὐτοῦ εἰς ὑψηλὰ ἀξιώματα.

Β'. 139, πη'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη καὶ ἡ ἑπομένη πρὸς τὸν ἀνεψιὸν τοῦ ἱεράρχου Μιχαὴλ, καίπερ περιλαμβανόμεναι ἐν τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι ἐν τέλει τῶν ἐπιστολῶν αἵτινες ἐγράφησαν ὑπὸ τοῦ Μιχαὴλ Ἀκομινάτου ἐν Ἀθήναις διαμένοντος, εἶνε ὅμως ἔξω πάσης ἀμφιβολίας γεγραμμέναι ἐκ τῆς νήσου Κέω. Πειθόμεθα δὲ περὶ τούτου τὸ μὲν βλέποντες ὅτι ἀναφέρονται εἰς τὰς ἐπιστολὰς ρ' καὶ ρα' μεθ' ὧν καὶ συναπεστάλησαν, τὸ δὲ τεκμαιρόμενοι ἐξ ἄλλης τινὸς πρὸς τὸν αὐτὸν ἀνεψιὸν Μιχαὴλ ἐπιστολῆς τοῦ Ἀκομινάτου, ὅτι οὗτος ἔζη ἐν Ἀθήναις (**Β'.324**,3.9)· ἆρα αὐτόσε στέλλονται αἱ ἐπιστολαὶ ἐκ Κέω. Πρὸς δὲ τὸν ὁμώνυμον ἀνεψιὸν τοῦτον τοῦ Μιχαὴλ καὶ ἄλλαι στέλλονται ἐπιστολαὶ τοῦ Ἀκομινάτου, ἡ πθ', ἡ ρις' ἡ ρκα' καὶ ἡ ρξδ'. Ἦτο δὲ οὗτος πιθανῶς ἀνεψιὸς τοῦ Μιχαὴλ ἐξ ἀδελφοῦ καὶ ἐξάδελφος, ὡς φαίνεται, τοῦ ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς θρηνουμένου παιδὸς Μιχαὴλ, τοῦ υἱοῦ τοῦ σεβαστοῦ Γεωργίου, ὃν ἀνήλικον ἔτι ἐφόνευσεν ὁ θηριώδης τοῦ Ναυπλίου τύραννος Λέων ὁ Σγουρὸς, περὶ οὗ μακρότερα θὰ ῥηθῶσι κατωτέρω.

Β'. 140,16. *Ἐὰν τὸ ἥμισυ τοῦ ἀριστοτελικοῦ Ὀργάνου ἀναλάβου, στεῖλόν μοι, πλὴν μετὰ πιστοῦ ἀνθρώπου καὶ ἐν ἀφόβῳ καιρῷ.* Τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Ἀκομινάτου σκορπισθείσης κατὰ τὴν ἅλωσιν τῶν Ἀθηνῶν τὰ βιβλία μετὰ κόπου πολλοῦ συνέλεξεν ὁ ἱεράρχης ὅθεν ἠδύνατο διαμένων ἐν Κέῳ, ἵνα ἔχῃ παραμυθίαν τοῦ γήρως καὶ τῶν δεινῶν. Οὕτω ζητεῖ παρὰ τοῦ ἀνεψιοῦ Μιχαὴλ τὸ Ὄργανον τοῦ Ἀριστοτέλους ὅπερ ἔμελλε νὰ περιέλθῃ εἰς χεῖρας ἐκείνου. Ἀξιοσημείωτα ἐν τῇ φράσει ταύτῃ εἶνε καὶ τὰ *μετὰ πιστοῦ ἀνθρώπου*, οἱονεὶ μετάφρασις ἀβασάνιστος ἐκ τῶν κοινῶν *μὲ πιστὸν ἄνθρωπον*. Ἰδ. καὶ **Β'. 161**,26.

Β'. 141,5. *Διὰ ταῦτα ἐπέρθησα μὲν πρὸ καιροῦ μονῳδῆ-*

Digitized by Google

σας ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ μακαρίτου παιδὸς καὶ τὰ θρηνηθέντα ἐγχαράξας ἐπιστολῇ ἀπέσταλκα ὑμῖν. Ἐννοεῖται διὰ τούτων ἡ τύπον ἐπιστολῆς πρὸς τὸν σεβαστὸν Γεώργιαν ἔχουσα πρώτη μονῳδία ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ ὑπὸ τοῦ Σγουροῦ φονευθέντος νεαροῦ Μιχαὴλ ἥτις εἶνε ἐν τῷ κώδικι ἐγγεγραμμένη μετά τινα φύλλα καὶ ἐδημοσιεύθη ὑπ' ἐμοῦ ἐν τῇ πραγματείᾳ θέσει ἐν **Β'. 162-178.**

Β'. 141,9. *Ἐπὶ τῇ προτέρᾳ καὶ ταύτην τὴν δευτέραν ἁρμοσάμενος ἀπέσταλκα.* Ἐννοεῖται ἡ ἐπὶ τῇ αὐτῇ ὑποθέσει μονῳδία ἡ δημοσιευομένη ἐν **Β'. 178-187.**

Β'. 142,10. *Μετὰ μέντοι τὸ ὑπαναγνῶναι μεταγράψον καὶ ταύτην χάριν τῶν ἐξαδέλφων σου. Ἐγὼ γὰρ, εἰ ἠδυνάμην μεταγράφειν, ταύτην ἂν μετέγραψα βεβρωμένην ὡς ὁρᾷς ὑπὸ ὀρείων μυῶν.* Τὴν δευτέραν μονῳδίαν γραφεῖσαν ὑπὸ τοῦ Μιχαὴλ καὶ ἀμεληθεῖσάν που κατέφαγον μύες ὄρειοι· στέλλων δὲ αὐτὴν ὡς ἔχει ἐν πρωτοτύπῳ καὶ μὴ δυνάμενος ἀντιγράψῃ αὐτὴν ὁ ἱεράρχης μακρὰν οὖσαν, ἕνεκα τοῦ γήρως, παρακαλεῖ τὸν ἀνεψιὸν αὐτοῦ Μιχαὴλ ἀντιγράψῃ αὐτὴν χάριν τῶν ἐξαδέλφων του, ἤτοι τῶν υἱῶν τοῦ σεβαστοῦ Γεωργίου, τῶν ἀδελφῶν τοῦ ἀπανθρώπως φονευθέντος.

Β'. 143, κ.ἑ. Αἱ ἐπιστολαὶ ἀπὸ τῆς ι' μέχρι τῆς ρπ' εἶνε γεγραμμέναι, ὡς διδάσκει ἡ ἰδία αὐτῶν ἐπιγραφὴ ἐν τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι, ἐν τῇ νήσῳ Κέῳ, ἔνθα ἁλούσης τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν ὑπὸ τῶν Λατίνων κατέφυγεν ὁ Μιχαὴλ μετὰ βραχείας τινὰς περιπλανήσεις εἰς Θεσσαλονίκην καὶ Εὔριπον.

Β'. 143, ι'. Ὁ Θηβῶν πρὸς ὃν ἀποστέλλεται αὕτη ἡ ἐπιστολὴ εἶνε ὁ αὐτὸς Μανουὴλ ὃν ἐγνωρίσαμεν ἐκ τῆς πε' ἐπιστολῆς καὶ πρὸς ὃν ἀπευθύνεται καὶ ἡ ἑμέσως ἑπομένη ιᾱ'.

Β'. 143,10. *Ἆρα οἶει σβέσαι τὸ δίψος οἷς ἐφάπαξ δύο ἐπιστολῶν ἀναψύξεις ἐψέκασας;* Ἐπιστολαὶ τοῦ Θηβῶν Μανουὴλ πρὸς τὸν Ἀκομινάτον, οἷαι ἀναφέρονται ἐνταῦθά τε καὶ ἐν **Β'. 146,9,** δὲν ἐσώθησαν, ἀλλ' οὐδὲ πρὸς ἄλλους.

Digitized by Google

www.libtool.com.cn

Β'.143,19. *Οὐδ' εἰ τὴν αὐτὴν ἔτι παροικεῖς νῆσον ἢ ἄλλοσέ ποι μεθορμίσω, συνθάνομαι.* Μετὰ τὴν ἐπιδρομὴν τῶν Λατίνων εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν ἅλωσιν τῶν πόλεων δειλοὶ καὶ περιφρόντιδες περὶ τῶν τυχῶν τοῦ ἔθνους ἐσκορπίσθησαν οἱ πλεῖστοι τῶν ἐκλεκτῶν αὐτοῦ. Τότε μετὰ τὴν ἅλωσιν τῶν Θηβῶν ὑπὸ τοῦ Ὀθωνος de la Roche ἔφυγε καὶ ὁ Μανουὴλ ἐκ τῆς πόλεως. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν κατέφυγεν, ὡς ὁ Ἀκομινάτος, εἰς τὴν Κέω, ἀπάρας δ' ἐκεῖθεν μετέβη εἰς Ἄνδρον (**Β'. 146,**5. 19. **Β'. 145,**14). Κατὰ ταῦτα διὰ τῶν ἐνταῦθα λεγομένων *εἰ τὴν αὐτὴν ἔτι παροικεῖς νῆσον* ἐννοεῖται ἡ Ἄνδρος.

Β'. 144,3. *Καὶ ταῦτα ἐκ γειτόνων νησύδρια παροικοῦντες ἀντιπορθμία.* Ὁ μὲν Μανουὴλ τὴν Ἄνδρον, ὁ δὲ Μιχαὴλ τὴν Κέω.

Β'. 144,7. *Ὁ γοῦν αἰτιάσομαι τῆς τοσαύτης ἐπηρείας, πότερον τὸν ἐτησίαν βορρᾶν ἢ τὸ διορίζον πέλαγος;* κτλ. Τὰ πρὸς τὸν βορρᾶν λεγόμενα ἐξηγοῦνται ἕνεκα τῆς θέσεως τῆς Ἄνδρου, ἥτις πρὸς τὴν Κέω κεῖται βορειανατολικῶς.

Β'. 147, ιϛ'. Ὁ ἰατρὸς Νικόλαος ὁ Καλοδούκης πρὸς ὃν ἀπευθύνεται αὕτη ἡ ἐπιστολὴ εἶνε γνωστὸς ἡμῖν καὶ ἐκ δύο ἄλλων ἐπιστολῶν σταλεισῶν πρὸς αὐτὸν, τῆς ριε' καὶ ρλα'. Καὶ ἀλλαχοῦ δὲ μνημονεύεται ὑπὸ τοῦ Μιχαὴλ, οὗ ἦτο ἀγαθὸς φίλος, φροντίζων περὶ αὐτοῦ καὶ ἀποστείλας αὐτῷ εἰς Κέω συγγράμματα τοῦ Γαληνοῦ (**Β'. 234,**12 κ.ἑ). Φαίνεται δὲ ὅτι καὶ ἐπεσκέφθη τὸν Ἀκομινάτον ἐν τῇ νήσῳ ὅτε ἠσχολήθη μετ' αὐτοῦ περὶ συναναγνώσεις ποτὲ μὲν γαληνείων συγγραμμάτων, ποτὲ δὲ ἀριστοτελικῶν (**Β'. 219,**12).

Β'. 148, ιγ'. *Τῷ καθηγουμένῳ τοῦ κῦρ Μελετίου κῦρ Ἰωαννικίῳ.* Ἐν τῇ ἐπιγραφῇ τῆς ἐπιστολῆς ταύτης ὡς καὶ ἐν τῇ ἐπιγραφῇ τῇ ις' ἐπιστολῆς (**Β'. 155**) ἐξ ἀμελείας δὲν διωρθώθη τὸ τοῦ κειμένου *κῦρ* εἰς *ἁγίου* ὡς ὀρθῶς φέρεται ἐν ταῖς λοιπαῖς ἐπιστολαῖς ταῖς γραφείσαις πρὸς τὸν αὐτὸν, ἤτοι τῇ ρλγ', ρνζ', ρξα' καὶ ροη'. Ἡ δὲ μονὴ τοῦ ἁγίου Μελετίου κεῖται ἐν Ἀττικῇ καὶ εἶνε γνωστὴ καὶ ἐξ ἄλλων χρόνων. Ἰδοὺ τίνα περὶ τῆς

Digitized by Google

μονῆς ταύτης ἔγραφεν ἔν τινι τῶν ἐπιστολῶν αὐτοῦ κατὰ τὸν ις' αἰῶνα ὁ ῥέκτης μοναχὸς Παχώμιος ὁ Ῥουσάνος. Παρακινῶν τὸν καλλιγράφον Φίλιππον νὰ ἐπιμείνῃ εἰς ὅπερ εἶχε σχέδιον νὰ γείνῃ μοναχὸς ἐπιφέρει «Δι' ἡσυχίαν δὲ καὶ τὴν τῶν ἀναγκαίων χρείαν εἰσὶ μὲν καὶ ἐν Εὐβοίᾳ καὶ ἑτέροις νήσοις (μοναὶ), οἶμαι δὲ κατὰ πάντων ἔχειν τούτων τὸ νῖκος τὴν τοῦ Ἁγίου Μελετίου μονὴν καὶ τὰ περὶ αὐτὴν, οὖσαν ἐν μεθορίοις Ἀττικῆς τε καὶ Βοιωτίας, ἔχουσαν δὲ πόλεις ἀξιολόγους οὐκ ἄπωθεν, Ἀθήνας φημὶ καὶ Θήβας, Χαλκίδα τε τὴν κατ' Εὔριπον, Μέγαρά τε καὶ Κόρινθον. Ἠπειρῶτις δέ ἐστιν, οὐκ ἀπορεῖ δὲ κόλπων εὐθαλασσίων, τῶν τε ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν τοῦ Πελοποννησιακοῦ ἰσθμοῦ καὶ τοῦ Εὐρίπου» (Ἰδ. *Μουστοξύδου* Ἑλληνομνήμονα σ. 673). Ἀλλὰ καὶ ἐπιστολὴ ὁλόκληρος τοῦ Ζακυνθίου μοναχοῦ περιεσώθη ἐν τῷ αὐτῷ βενετικῷ κώδικι ἐν ᾧ περιέχονται καὶ τἀνωτέρω (Nan. 115. Suppl. Cl. II, cod. CIII), γεγραμμένη ἐξ Ἄθωνος *τοῖς ἐν τῇ μονῇ τοῦ ἁγίου Μελετίου*, δι' ἧς ἀγγέλλει τοῖς μοναχοῖς ὅτι ὡς ξένιαν ἐπὶ τῇ διαμονῇ αὐτόθι ἀποστέλλει δύο ἀντίγραφα τοῦ βίου τοῦ ἁγίου Μελετίου. Ἡ δ' ἐπιστολὴ αὕτη ἐδημοσιεύθη ὡς καὶ αἱ λοιπαὶ περισωζόμεναι ἐπιστολαὶ τοῦ Ῥουσάνου ὑπὸ τοῦ Μουστοξύδη (Ἑλληνομνήμονος σ. 677 κ.ἑ.).

Β'. 148,21. *Καὶ εἴ τι τρωκτὸν ἢ ποτὸν ὑπολειφθὲν ἔλαθε τοὺς παροδεύοντας Ἰταλοὺς . . . τοῦτο ἡμῖν διαπέπομφας.* Καὶ ὑπ' ἄλλων ἑκάστοτε λαμβάνει ὁ Μιχαὴλ κατὰ τὴν ἐν Κέῳ διαμονὴν αὐτοῦ εἰς δῶρον τρόφιμα.

Β'. 149,16'. Βασιλεὺς τῆς Ἀνατολῆς ὁ Λάσκαρις ἐννοεῖται ὁ Θεόδωρος, ὅστις ἀναγορευθεὶς αὐτοκράτωρ ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὅτε ἤδη οἱ Λατῖνοι ἦσαν ἐντὸς τῶν τειχῶν καὶ ἀναγκασθεὶς νὰ μεταγάγῃ εἰς Ἀσίαν τὸν πόλεμον ὡς ἐν ἀμύνῃ, ἐγένετο ἱδρυτὴς τοῦ ἐν Νικαίᾳ βασιλείου, βιώσας μέχρι τοῦ 1222. Πρὸς αὐτὸν ἐγράφησαν πλὴν ταύτης τῆς ἐπιστολῆς καὶ ἡ ρλς' καὶ ἡ ροθ'.

Β'. 150,2. *Διὰ προσκυνητῶν αὐτῆς γραμμάτων, πρώτου τε καὶ δευτέρου.* Ἐπιστολαὶ τοῦ Ακσκάρεως πρὸς τὸν Ἀκομινάτον δὲν περιεσώθησαν.

Digitized by Google

www.liptool.com.cn

Β'. 180,3. *Πρὸς ἑαυτὴν ἐφέλκεται καὶ διαναπαύσειν ἡμᾶς ἐπαγγέλλεται.* Οἱονεὶ ἀποικίαν τινὰ τοῦ βυζαντιακοῦ κράτους, κατὰ τὴν ὡραίαν ἔκφρασιν τοῦ Μιχαὴλ, ἱδρύσας ὁ Λάσκαρις ἐν Νικαίᾳ καὶ περιστοιχισθεὶς ὑπὸ τῶν ἐκλεκτῶν ναυαγίων τῆς κατακλυσάσης τὸ ἑλληνικὸν τρικυμίας, ἐπισυνάγει, ὡς ὄρνις τὰ νοσσία αὐτῆς, πάντας τοὺς ἐν τοῖς τελευταίοις χρόνοις ἐν Κωνσταντινουπόλει διακριθέντας. Εἰκὸς δὲ ἦτο νὰ καλέσῃ καὶ τὸν Μιχαὴλ πρὸς ἑκυτὸν, ὅτε τὴν αὐλὴν αὐτοῦ ἐν τοῖς πρώτοις ἐκόσμει ὁ ἀδελφὸς τοῦ ἱεράρχου Νικήτας καὶ οἱ κηδεσταὶ Βελισσαριῶται.

Β'. 181,1 κ. ἑ. *Ὄντως γὰρ πολλάκις ὁ Ἰταλόθεν ἀναρροιβδήσας στρατὸς καὶ τὰ τῆς Εὐρώπης ἐπιθαλαττίδια ἐπικλύσας ἐξεμύκησε κατὰ τῆς Ἀσίας καὶ δι' Ἑλλησπόντου καὶ Προποντίδος ὑπερχυθῆναι διεφιλονείκησεν· ἀλλ' . . . οὕτω καὶ αὐτὸς, τὰ τῆς Ἀσίας ἀλιτενῆ κράσπεδα ἐπιτειχίσας τῷ τῶν ὅπλων σου διαφράγματι, ἄβατα τοῖς Ἰταλοῖς πάντη πεποίηκας.* Ἐννοοῦνται διὰ τούτων, ὡς φαίνεται, οἱ ἀγῶνες τοῦ Λασκάρεως τῷ 1206 κατὰ τῶν μετὰ τοῦ ἐν Τραπεζοῦντι Δαυὶδ Κομνηνοῦ συμμαχούντων Λατίνων, οἵτινες κατετροπώθησαν (Νικήτ. 844,8-845,25), πρὸς δὲ ἡ ἐκστρατεία αὐτοῦ τοῦ Λατίνου αὐτοκράτορος Κωνσταντινουπόλεως Ἐρρίκου κατὰ τοῦ Λασκάρεως πολιορκοῦντος τὴν Νικομήδειαν τῷ 1207, ὅτε ἠναγκάσθη ἐκεῖνος ἐπὶ διετέσι σπονδαῖς νὰ παραδώσῃ εἰς τὸν Λάσκαριν τὸν Κύζικον καὶ τὴν Νικομήδειαν (Βιλλαρδουΐνος 247,250. *Lebeau*, Histoire du Bas-Empire. Τόμ. ιζ' σ. 265 κ.ἑ.)

Β'. 182, 8. *Διὰ σωματικὰς ἀσθενείας.* Ἦσαν ἀσθένειαι προερχόμεναι ἐκ τοῦ γήρως, περὶ ὧν ἐν ταῖς ἑπεῖτα ἐπιστολαῖς πολὺς γίνεται λόγος. Ἴδ. **Β'. 154,7.**

Β'. 182,ιε'. Ὁ πατριάρχης Μιχαὴλ, πρὸς ὃν ἀπευθύνεται αὕτη ἡ ἐπιστολὴ, εἶνε ὁ Αὐτωρειανὸς, περὶ οὗ ἴδ. Σημ. σ. 551, ὁ ἀναβὰς εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον τῷ 1206. Περὶ τούτου λέγει τὰ ἑξῆς Γεώργιος ὁ Ἀκροπολίτης (13,4-13) «Πατριάρχου δὲ μὴ παρόντος ἐκεῖσε—ὁ γὰρ Καματηρὸς Ἰωάννης, ὃς τὸν πατριαρχικὸν ἐκόσμει θρόνον ἡνίκα τῆς Κωνσταντίνου ἐκράτησαν Ἰταλοὶ, περὶ

Digitized by Google

τὸ Διδυμότειχον ἀπῆρε κἀκεῖσε τὰς διατριβὰς ἐπεποίητο, καὶ διαμηνυθεὶς παρά τε τοῦ Λασκάρεως καὶ τῶν λοιπῶν ἀπενήνατο τὴν πρὸς αὐτοὺς ἄφιξιν, ἔγγραφον τὴν παραίτησιν ποιησάμενος. Ψηφίζεται οὖν πατριάρχης Μιχαὴλ ὁ Αὐτωρειανὸς, λόγιος τυγχάνων καὶ πάσης γραφῆς ἔμπειρος, τῆς τε ἡμετέρας καὶ τῆς θύραθεν, ὃς καὶ τὸν δεσπότην Θεόδωρον τῷ βασιλικῷ διαδήματι ἐταινίωσεν. Ὁ Αὐτωρειανὸς ἀπέθανε τῷ 1214 ἢ κατ' ἄλλους τῷ 1212, διάδοχος δ' αὐτοῦ ἐγένετο Θεόδωρος ὁ Εἰρηνικὸς ὁ καὶ Κωπᾶς ἐπικαλούμενος (*Muralt*, Essai de chronographie byzantine, σ. 313, 12).

Τὰ δὲ γράμματα τοῦ Αὐτωρειανοῦ, δι' ὧν καὶ οὗτος, ὡς ὁ βασιλεὺς Θεόδωρος, ἐκάλει τὸν Μιχαὴλ εἰς Νίκαιαν, δὲν ἐσώθησαν.

Β. 154, 7. *Ἀτάρ τοι κἀμὲ ἀναβαλλόμενον ὁρῶσα τὴν καταβολὴν ὧν ἔχρησε περὶ που τοὺς ἑβδομήκοντα ἑαυτοὺς, τῶν τε γομφίων ἔχει πολλοὺς ἐνεχυράσασα καὶ πρός γε τῆς ὀξυδερκείας οὐκ ὀλίγον παρείλετο, καὶ μὴν καὶ τῆς κόμης λαβομένη καὶ πρὸς βίαν ἕλκουσα ἕως καὶ εἰς φαλάκρωμα ἀκριβὲς ἀπεψίλωσε. Τέλος ἔγνω καὶ συμποδίσαι με, ποδοκάκην ἐπιβαλοῦσά μοι. Τοσούτων πρεσβυτικῶν κακῶν ὑπέρτλος γέγονα, ὥστε καὶ τοῦ κοιτωνίσκου προκύπτειν ἐκβιαζόμενος οἷον ἀσκωλιάζω, καμπύλαις βακτηρίαις διερειδόμενος.* Τὰ δεινὰ ταῦτα τοῦ γήρως βαρύνοντα τὸν Ἀκομινάτον ἐγένοντο σὺν τῷ χρόνῳ ἔτι δεινότερα, ὅτε ὁ ἱεράρχης κατελήφθη ὑπὸ ἡμιπληγίας καὶ τέλος οὐδ' ἐκ τοῦ κατωφλίου τοῦ οἰκήματος ἠδύνατο νὰ ἐξέλθῃ. Ἐκ δὲ τῶν λέξεων *περὶ που τοὺς ἑβδομήκοντα ἑαυτοὺς* συμπεραίνοντες, ἂν ἐκλάβωμεν ὅτι ἑξήκοντα καὶ ἑπτὰ ἐτῶν ἡλικίαν εἶχε τότε ὁ Μιχαὴλ καὶ ὅτι ἐγεννήθη περὶ τὸ 1140, ὡς ἐρρήθη ἀλλαχοῦ (Σημ. σ. 540), εἰκάζομεν ὅτι ἡ ἐπιστολὴ αὕτη ἐγράφη τῷ 1207.

Β'. 154, 22. *Νάξον αὐτὴν, ἣν καὶ χηρεύουσαν κατεγγυῆσαί μοι ἐξεβιάσατό σε ἡ πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν μέριμνα.* Ὁ Μιχαὴλ δὲν ἠθέλησε νὰ πεισθῇ εἰς τὴν πρόσκλησιν τοῦ πατριάρχου ἵν' ἀνέλθῃ εἰς τὸν μητροπολιτικὸν θρόνον τῆς Νάξου, ὃς ἀπευθυνθεῖσαν αὐτῷ (**Β'. 155**, 16), τὸ μὲν ἕνεκα ἀγάπης πρὸς τὰς Ἀθήνας, ὧν ἐφρόντιζεν ἔτι καὶ ἐν Κέῳ διαμένων, τὸ δ' ἕνεκα τῶν δεινῶν τοῦ γήρως ὑφ' ὧν κατεκλύζετο.

www.libtool.com.cn

Digitized by Google

www.libtool.com.cn

Β'. 185,18. *Ἦν μεθ' ἡμῶν προσκυνεῖ ὁ ἀνεψιὸς ἡμῶν Νικήτας καὶ διάκονος τῆς μεγάλης ἀγιωσύνης σου, ὡσαύτως καὶ ὁ ἕτερος ἀνεψιὸς ἡμῶν Θεοφύλακτος.* Πολλοὶ ἐπεσκέπτοντο τὸν Μιχαὴλ ἐν Κέῳ διαμένοντα καὶ συνεβίουν βραχὺν χρόνον μετὰ τοῦ σεβασμίου γέροντος· πολλῷ δὲ μᾶλλον, ὡς εἰκός, ἐγίνετο τοῦτο ὑπὸ τῶν συγγενῶν αὐτοῦ, πρὸς οὓς πάντοτε προσηνέχθη μετ' ἀγάπης ὡς πατὴρ καὶ προστάτης.

Β'. 185,23. *Γράμμα σὸν δεξάμενος.* Ἐπιστολαὶ τοῦ ἡγουμένου τῆς μονῆς τοῦ ἁγίου Μελετίου Ἰωαννικίου πρὸς τὸν Μιχαὴλ δὲν σώζονται.

Β'. 187,ιζ'. Ὁ Εὐθύμιος Τορνίκης, πρὸς ὃν ἐστάλησαν πλὴν ταύτης τῆς ἐπιστολῆς καὶ ἐκ τῶν ἑπομένων αἱ ιη', ρβ', ρη', ριβ', ρλδ', ρμζ', ρνζ' καὶ ρο', ἦτο ἀνὴρ λόγιος, διάκονος δ' ὡς φαίνεται τῆς Ἁγίας Σοφίας. Ἴδ. τὴν ἐπιγραφὴν τῆς ριβ' ἐπιστολῆς (**Β'. 221**) «Τῷ Τορνίκῃ κῦρ Εὐθυμίῳ καὶ τοῖς λοιποῖς Ἁγιοσοφίταις» **Β'. 227**,25 «Τοῖς περὶ τὸν λογιώτατον κῦρ Εὐθύμιον τὸν Τορνίκην λογιωτάτους διακόνους» καὶ **Β'. 414**,10 «ἐμοὶ θελητὸν ἦν προσκαρτερῆσαι τὸν κυρὸν Εὐθύμιον τῇ μεγάλῃ τοῦ θεοῦ ἐκκλησίᾳ». Ἦτο δ' οὗτος ἐξάδελφος τοῦ Ἐφέσου Γεωργίου τοῦ Τορνίκη (**Β'. 414**,7).

Τοῦ Εὐθυμίου Τορνίκη σώζεται λόγος *εἰς τὴν ὁσίαν Μαρίαν τὴν Αἰγυπτίαν* ἀναφερόμενος παρὰ *Fabricii*, biblioth. Graeca Τόμ. η'. σ. 346) καὶ ἔν τινι κώδικι βαροκκικῷ *ἔκθεσις αἰτιγμάτων* ἐν Ἰάμβοις (*Coxe*, Catalogus codicum manuscriptorum bibliothecae bodleianae σ. 137,71). Ἀλλὰ δὲν περιεσώθησαν καὶ ἐπιστολαὶ αὐτοῦ πρὸς τὸν Μιχαὴλ ὁποῖαι ἀναφέρονται ἐν **Β'. 187**,5 καὶ ἀλλαχοῦ.

Β'. 188,10. *Τὸ σὸν ὡς εὐθυμιοποιὸν φάρμακον.* Λογοπαίγνιον πρὸς τὸ ὄνομα τοῦ Εὐθυμίου, οἷον καὶ τὸ ἐν **Β'. 187**, 12 «ὅλως εἶ εὐθυμίᾳ φερώνυμος.

Β'. 189,24. *Ὡς ἐκ γειτόνων ἡμῖν ἔτι παροικεῖς.* Ὁ Εὐθύμιος διέτριβε τότε ἐν Χαλκίδι, ὡς φαίνεται. Ἴδ. **Β'. 189**,14.

Digitized by Google

Β'. 159,27. *Ὁ βασιλεὺς ὁ Λάσκαρις ἀπέσταλκε διὰ τοῦ πανευγενεστάτου Στειριότου ὁρισμὸν πρὸς ἡμᾶς μετακαλούμενον πρὸς ἑαυτόν.* Ὁ Στειριώνης εἶνε πιθανώτατα ὁ αὐτὸς ὃν γνωρίζομεν ἐκ τῶν χρόνων Ἀλεξίου τοῦ Γ' (Ἴδ. Σημ. σ. 513) εὑρισκόμενος νῦν ἐν Νικαίᾳ ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τοῦ Λασκάρεως, ὅστις, ὡς ἤδη εἴδομεν, ἐκάλεσε πρὸς ἑκυτὸν τὸν Μιχαήλ. Ἴδ. Σημ. σ. 606.

Β'. 160,5. *Σοὶ δὲ τῷ στερρῷ καὶ γενναίῳ τὰ πάντα οὐδέν τι ἐργῶδες προελθεῖν τῷ καλοῦντι.* Αὐτὸς κωλυόμενος ὑπὸ τοῦ γήρως καὶ τῆς νωθείας νὰ πεισθῇ εἰς τὴν πρόσκλησιν τοῦ Λασκάρεως, παρακινεῖ ὅμως τὸν Εὐθύμιον Τορνίκην, ἀκμαῖον ἔτι ὄντα, νὰ μὴ ὑστερήσῃ.

Β'. 160, ιθ'. Τὸν μοναχὸν τοῦτον Λουκᾶν, πρὸς ὃν ἀπευθύνεται ἡ ἐπιστολή, ὅστις ἐκ Κέω, ἔνθα διέτριψεν ἴσως προσωρινῶς παρὰ τῷ Μιχαὴλ, μετέβη ἔπειτα εἰς Ἀττικήν, δὲν γνωρίζομεν ἄλλοθεν.

Β'. 160,15. *Τὴν τοῦ Παικοῦ ὄρους ἀκρώρειαν.* Ἐνταῦθα διεσώθη ἡμῖν πάντως τὸ παρ' οὐδενὶ ἄλλῳ τῶν συγγραφέων περισωθὲν ἀρχαῖον ὄνομα τοῦ ὄρους τοῦ σήμερον καλουμένου *Παρί.* Εἶνε δὲ τὸ δυτικώτατον ἄκρον τοῦ ἀττικοῦ ὄρους Κερατιᾶς, κειμένου νοτιοδυτικῶς τῶν ἀρχαίων Πρασιῶν (*Bursian*, Geographie von Griechenland. Τόμ. Α'. σ. 352). Ὁ Vischer περιγράφων τὸ ὄρος καὶ τὸ ἐπὶ τῆς ἀκρωρείας ἄντρον τοῦ Πανὸς εἰκάζει ὅτι ἐν τῷ σημερινῷ ὀνόματι *Παρὶ* διεσώθη ἀναλλοίωτον τὸ ἀρχαῖον ὄνομα τοῦ βουνοῦ *Παρεῖον* (Erinnerungen und Eindrücke aus Griechenland σ. 68). Ἀλλ' ἐκ τοῦ ὑπ' ὄψιν χωρίου τοῦ Ἀκομινάτου βλέπομεν ὅτι τὸ ἀρχαῖον ὄνομα εἶνε *Παικὸν ὄρος* καὶ πρέπει τὸ ὄνομα τοῦτο νὰ προστεθῇ εἰς τὸ λεξικὸν τῶν κυρίων ὀνομάτων τοῦ Pape-Benseler.

Β'. 160,26. *Ἐπεὶ δὲ τἀληθὲς διὰ τοῦ γράμματος ἔγνωμεν.* Δὲν σώζονται ἐπιστολαὶ τοῦ μοναχοῦ Λουκᾶ πρὸς τὸν Μιχαήλ.

Β'. 161,25. *Τὸ στιχίδιον ὅπερ ἀπέστειλας ὑπέγραψα καὶ*

www.libtool.com.cn

Digitized by Google

www.libtool.com.cn

ἀπεστάλη σοι μετὰ τοῦ μοναχοῦ Νεοφύτου· σὸν δ' ἔργον τοῦ λοιποῦ παρεγγυήσασθαι τῷ Κομμολάρδῳ τὸ ἀνατεθὲν αὐτῷ μονήδιον διατηρῆσαι καὶ μὴ ἐξερημῶσαι. Ὁ Ἀκομινάτος διῴκει καὶ ἐκ Κέω ὅσα τῶν πραγμάτων τῆς ἀθηναϊκῆς ἐκκλησίας ἠδύνατο. Διὰ τοῦτο δὲ καὶ ὑπέγραψε τὸ εἰς τὴν ἔγκρισιν αὐτοῦ ὑποβληθὲν σιγίλλιον τὸ ἀναφερόμενον εἰς τὸ ἐπὶ τῆς Μάκριδος μονύδριον τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, διότι περὶ τούτου πρόκειται ἐνταῦθα. Καὶ ἄλλοτε μὲν εἶχε θελήσει νὰ ἐξοικίσῃ τοὺς ἐν τῇ ἐρημονήσῳ ταύτῃ μοναχοὺς ὡς παρέχοντας ἄσυλον εἰς τοὺς πειρατάς (**Β'. 238,** 24 κ.ἑ.), τώρα δὲ πεισθεὶς εἰς τὰς πολλὰς αἰτήσεις τῶν ἐν Ἀθήναις φίλων ἀνέθηκε τὸ μονήδιον εἰς τὸν ἐνταῦθα ἀνατερόμενον Κομμόλαρδον, ἵνα διατηρήσῃ αὐτό. Ἰδ. καὶ **Β'. 238,**8 κ.ἑ. **Β'. 240,**1 κ.ἑ.— Ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ ἀξιοσημείωτος εἶνε ἡ φράσις *μετὰ τοῦ μοναχοῦ*, ἰσοδύναμος τῇ κοινῇ *μὲ τὸν μοναχόν*. Ἰδ. καὶ τὸ *μετὰ πιστοῦ ἀνθρώπου* **Β'. 140,**17.

Β', 162, ρ'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη καὶ ἡ ἑπομένη (**162-187**) ἐγράφησαν πρὸς τὸν ἀνεψιὸν τοῦ Μιχαὴλ, πιθανῶς ἐξ ἀδελφοῦ, Γεώργιον τὸν σεβαστὸν ὡς παρακμυθητικαὶ ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ ὑπὸ τοῦ Σγουροῦ φονευθέντος υἱοῦ αὐτοῦ Μιχαήλ. Ἐστάλησαν δὲ μετὰ τῶν ὑπ' ἀρ. πη' καὶ πθ' πρὸς τὸν ἀνεψιὸν τοῦ Ἀκομινάτου Μιχαὴλ ἐπιστολῶν, αἵτινες ἔχουσι τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν.

Ἐν τῇ δευτέρᾳ τῶν ἐπιστολῶν ἐκείνων αὐτὸς ὁ Ἀκομινάτος κρίνει ῥητορικῶς τὸν τρόπον τῶν δύο τούτων μονῳδιῶν (**Β'.141,** 18-**142,**8).

Ὁ Λέων Σγουρὸς μετὰ τὴν πολιορκίαν τῶν Ἀθηνῶν, ἣν διὰ μακρῶν περιγράφει ὁ Νικήτας (800,10-803,18) ἐπέρχεται κατὰ τῶν Θηβῶν καὶ προχωρεῖ πρὸς τὴν Θεσσαλίαν, ἔνθα ἐντυχὼν τῷ φυγάδι Ἀλεξίῳ τῷ Γ' γίνεται γαμβρὸς αὐτοῦ ἐπὶ τῇ θυγατρὶ Εὐδοκίᾳ, ἥτις συνέρχεται τὸ τρίτον ἤδη εἰς γάμον (Νικήτ. 803-18-805,5). Ταχθεὶς δὲ ἵνα φυλάσσῃ τὸ ἐν Θερμοπύλαις τέναγος ἐγκαταλείπει τὸν τόπον ἐπερχομένων τῶν Φράγκων καὶ καταφεύγει εἰς τὸν Ἀκροκόρινθον, ὃν καὶ διετήρησε καὶ μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς κάτω πόλεως, παραδοθέντα τέλος τῷ 1207 εἰς τοὺς Φράγκους μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Λέοντος Σγουροῦ ὑπὸ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Θεοδώρου (*Muralt*, Essai de chronographie byzantine σ. 302,34).

Digitized by Google

Ὁ Μιχαὴλ περιγράφει ἐν ταῖς δυσὶ ταύταις ἐπιστολαῖς τὸν ἐπὶ τοῦ Ἀκροκορίνθου βίον τοῦ Ἕλληνος τυράννου, ὅστις ἔζη ὡς τις τῶν κατὰ τοὺς μέσους αἰῶνας Φράγκων δυναστῶν, ἐν μέσῳ ἀκολούθων ὑπηρετούντων αὐτῷ, ἐν ἀπολαύσεσι καὶ συμποσίοις. Ὁ Σγουρὸς ἔζη ὠμότατα, ἄλλοτε ἄλλους φονεύων καὶ καθιδρύων τὴν ἰσχὺν αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ τρόμου (**Β'. 164**,19 κ.ἑ. **Β'. 166**,7. **Β'. 169**,20 κ.ἑ. **Β'. 171**,7. **Β'. 172**,10). Ἐν τῇ αὐλῇ αὐτοῦ ἔζη καὶ ὁ νεκρὸς τοῦ ἱεράρχου ἀνεψιός, ὁ καλούμενος Μιχαὴλ (**Β'. 176**,5. **Β'. 181**,23. **Β'. 186**,1), υἱὸς πρωτότοκος ἐκ πρώτου γάμου τοῦ σεβαστοῦ Γεωργίου, ὀρφανὸς μητρὸς (**Β'. 163**,13), παῖς περικαλλὴς ἤδη ἀναβαίνων πρὸς μείρακα (**Β'. 163**,5 κ.ἑ.), ὃν ἐξ Ἀθηνῶν εἶχε συμπαραλάβει ὁ Σγουρὸς ὡς ὅμηρον (**Β'. 165**,27. **Β'. 178**,19. **Β'. 181**,6). Ὁ νεκρὸς Μιχαὴλ ἐξετέλει ἐπὶ τῆς ὀχυρᾶς τοῦ τυράννου πυργοβάρεως τὰ ἔργα τοῦ page, τοῦ *παιδοπούλου*, ὡς ἔλεγον οἱ Βυζαντῖνοι, ἐνδιατρίβων μὲν περὶ ἀσκήσεις τοξευτικὰς καὶ ἱππικὰ γυμνάσματα (**Β'. 180**,16 κ.ἑ.), ὑπηρετῶν δὲ τῷ Σγουρῷ ἐν τοῖς συμποσίοις. Ἀλλὰ δὲν ἤργησε νὰ μετάσχῃ καὶ ὁ Μιχαὴλ τῆς αὐτῆς σκληρᾶς μοίρας καὶ οἱ ἄλλοι παρὰ τῷ Σγουρῷ νεαροὶ ὅμηροι πρὸς οὓς ὠμότατα προσηνέχθη ὁ τύραννος (**Β'. 183**,28). Καὶ δὴ πρῶτον μὲν εὐνουχίζεται κελεύσματι τοῦ Σγουροῦ καὶ ἀποκόπτεται καὶ αὐτὸν τὸν αὐρητῆρα (**Β'. 165**,28 κ.ἑ.)· εἶτα δέ ποτε οἰνοχοῶν τῷ τυράννῳ κραιπαλῶντι (**Β'. 169**,13. **Β'. 176**,22) καὶ ἐξ ἀπροσεξίας θραύσας ὑέλινον ποτήριον, εὐτελὲς τὴν ἀξίαν, ὡς βεβαιοῖ ὁ Ἀκομινάτος (**Β'. 163**,31. **Β'. 164**,8. **Β'. 176**,25. **Β'. 178**,17), πατάσσεται ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Σγουροῦ κατὰ κεφαλῆς διὰ σιδηρᾶς κορύνης καὶ ἀποθνήσκει οἰκτρῶς (**Β'. 163**,22. **Β'. 171**,25. **Β'. 177**,15. **Β'. 179**,15. **Β'. 182**,2).

Β'. 163,21. *Σιδηρέῳ ῥοπάλῳ πατάξασα, ὃ τοῖς πάλαι ἀπελάταις ὅπλον ἀτειρὲς ἐγκεχείριστό τε καὶ ἀπ' αὐτῶν παρωνόμαστο.* Ἰδ. καὶ **Β'. 168**,30. Ἀπελάται εἶνε οἱ out-laws τῶν Βυζαντίνων, οἱ κλέφται τῶν βυζαντιακῶν χρόνων. Ἰδ. περὶ τούτων Συνές. 1516,d. — Κωνσταντ. Πορφυρογέννητος Ἔκθεσ. βασιλείου τάξεως 696,4. Ἰδίως δ' ἐπιθ. *Σάθα* Μεσαιων. Βιβλιοθήκην. Τόμ.

Digitized by Google

Β'. σ. με' κ.έ. Τὸ δὲ σιδηροβριθὲς αὐτῶν ὅπλον ἐκαλεῖτο *ἀπελατίκιον*, ἥτις λέξις ἐξέπεσε κατόπι καὶ εἰς αἰσχρὰν σημασίαν. Ἴδ. Collection de Romans grecs σ. 328 ἐν λ. *ἀπελάτης*.

Β'. 168,10. *Νευστάζων*. Ἀδιαφόρως γίνεται χρῆσις παρὰ τῷ Μιχαὴλ τῶν τύπων *νευστάζω* καὶ *νυστάζω* ἔν τε τῷ ἁπλῷ καὶ τοῖς συνθέτοις. Ἴδε ὀλίγα παραδείγματα ἐκ τῶν πολλῶν. *Νευστάζων* **67,**7. *νευστάζοντας* **Β'. 210,**24. *νευστάσας* **277,**18. *κατανευστάζων* **333,**21. *παρενεύσταζε* **64,**1. — *Νυσταζούσης* **Β'. 293,**20. *νυστάξομεν* **150,**6. *νυστάξετε* **Β'. 106,**18. *ἐνύσταξε* **Β'. 132,**22. *νυστάξαι* **Β'. 123,** 8. *ἐπινυστάξειν* **Β'. 302,** 16. *ἐπινυστάζων* **Β'. 94,** 28. *ἐπινυστάζοντας* **12,**14. *ὑπενύσταζεν* **54,** 11. *ἐπινυστάξας* **301,**9.

Β'. 170,2. *Παρ' οὗ καὶ Ἰταλοὶ δεδικαίωνται. Τῶν γὰρ αὐτοῦ κακώσεων αἱ παρὰ τούτων φιλανθρωπότεραι καὶ δοκοῦσι τοῦ ὁμογενοῦς οἱ ἑτερογενεῖς ἡμερώτεροι Ῥωμαίοις.* Καίπερ δεινῶς μισῶν τοὺς Λατίνους ὁ ἱεράρχης, εὑρίσκει ὅμως αὐτοὺς ἐν πολλοῖς ἠπιωτέρους τοῦ Ἕλληνος τυράννου, ἀναγκάζοντος διὰ τῶν πιέσεων αὐτοῦ καὶ ὠμῶν διωγμῶν τοὺς ὁμογενεῖς νὰ μεταναστεύωσιν ἐκ τῶν χωρῶν ἔνθα ἦρχεν ἡ ἐκείνων ἂς πειρατικῶς ἐδήου, ἐν ᾧ τοῦτο ἦτο ἐξαίρεσις ἐν αἷς πόλεσιν ἐδυνάστευον οἱ Λατῖνοι.

Β'. 170,11. *Ποῦ γὰρ οἱ τοσοῦδε Ἄργους, Ἑρμιόνης, Αἰγίνης οἰκήτορες; Ποῦ δὲ οἱ τῆς Κορίνθου πολῖται οἱ ὄλβιοι; οὐκ οἴχονται ἅπαντες, ἄπυστοι;* Τὴν μὲν πρώτην καὶ τὴν τελευταίαν τῶν ἐνταῦθα ἀναφερομένων πόλεων ῥητῶς γνωρίζομεν ὡς κατειλημμένας ὑπὸ τοῦ Σγουροῦ. Δὲν ἐξεύρομεν δὲ ἂν τὸ αὐτὸ πρέπει νὰ ὑποτεθῇ καὶ περὶ τῆς Ἑρμιόνης καὶ Αἰγίνης, τοῦθ' ὅπερ δὲν εἶνε μὲν ἀπίθανον, ἀλλὰ δὲν γνωρίζεται ἄλλοθεν. Ἴσως δὲ μᾶλλον ἡ κατὰ τὸν Μιχαὴλ ἐρήμωσις καὶ τούτων τῶν πόλεων προήρχετο ἐκ τῶν συχνῶν δῃώσεων ἃς ἐπεχείρει ὁ Σγουρὸς ἐκ τῶν χωρῶν ἃς κατεῖχε κατὰ τὴν Ἀργολίδα.

Β'. 170,21. *Ὁ δὲ ἱεράρχης Κορίνθου οὐδ' ὅπως ἡφάπτω-*

Digitized by Google

ται τοῖς πολλοῖς ὡμολόγηται, ἀλλ' οἱ μέν φασιν ἐκ τῶν παρακρήμνων Ναυπλίου σκοπέλων ὠσθέντα εἰς βυθὸν ῥιφῆναι θαλάσσιον, οἱ δὲ νευραῖς τόξων ἀπαγχονισθῆναι ἰσχυρίζονται. Περὶ τοῦ φόνου τοῦ μητροπολίτου Κορίνθου Νικολάου ὑπὸ τοῦ Σγουροῦ παραβληθήτωσαν καὶ τὰ λεγόμενα ὑπὸ τοῦ Νικήτα (841,22 κ.ἑ.) «τῷ τῆς μητροπόλεως Κορίνθου ἀρχιποίμενι Νικολάῳ σπεισάμενος καὶ τὰς πρώην διχονοίας διαλυσάμενος καὶ σύσσιτον οὕτω τὸν ἄνδρα πκρειληφὼς, τὸ μὲν σῶμα συνέστιος ἦν, τὸ δὲ φρόνημα δυσμενὴς ὁποῖος καὶ πρότερον, ὅθεν τὰς κόρας αἱμάξας εἶτα καὶ κατὰ σκοπέλων ἀφίησι».

Β'. 171,2. *Εἰς λεόντων μετεσκευάσθης κατοικητήριον.* Προσφωνεῖ οὕτω τὸν Ἀκροκόρινθον παίζων μετὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ Σγουροῦ, ὅστις ἐκαλεῖτο Λέων, ὡς γνωστόν.

Β'. 178, 25. *Οὕπω ἀποχρώντως τὰ τοῦ θεοῦ ἄχραντα σκεύη καὶ πολυτελέστατα ὁ δύστηνος ἀπεκλαυσάμην, βεβήλοις χερσὶ προσεδομένα καὶ χοάνοις ἀθεμίτως διδόμενα καὶ κοινούμενα.* Ἐννοεῖ τὴν μετὰ τὴν ἅλωσιν τῶν Ἀθηνῶν ὑπὸ τῶν Λατίνων ἐπελθοῦσαν σύλησιν τῆς ἐπὶ τοῦ Παρθενῶνος ἐκκλησίας τῆς Παναγίας, περὶ ἧς ἰδ. καὶ **337,**23.

Β'. 187,17. *Ἐμέμητο καὶ τῶν καθωμιλημένων οὐκ ὀλίγοις χρησμῳδημάτων, ἐμοὶ δὲ δοκούντων παραληρημάτων.* Ὡς φαίνεται ἐκ τῶν κατωτέρω λεγομένων, ἐννοοῦνται ἐνταῦθα δημώδεις τινὲς χρησμοὶ περὶ ἀνακτήσεως τοῦ κράτους καὶ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων.

Β'. 190,11. *Προσειρήσθω δὲ παρ' ἡμῶν ὁ περὶ σὲ φίλιος καὶ λόγιος ὅμιλος.* Ἐννοεῖ τοὺς λοιποὺς Ἁγιοσοφίτας, οὓς γνωρίζομεν ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς τῆς ριβ' ἐπιστολῆς τοῦ Μιχαὴλ, ἤτοι τὸν Νικόλαον Πιστόφιλον καὶ Μανουὴλ Βεριβόην.

Β'. 190,12. *Πρὸς δὲ καὶ ὁ ἄριστος ἀρχιητρὸς ὃν ἐπὶ βραχὺ γνωρίσας καὶ τῆς φιλολογίας θαυμάσας, εἶτα παρὰ χρῆμα διαστὰς, ἠνιάθην, καὶ νῦν δὲ ἀνιῶμαι, τῆς ἀναγνώσεως τῶν γα-*

www.libtool.com.cn

Digitized by Google

ληρείων στερούμενος. Περὶ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ Γαληνοῦ ἠσχολήθη ὁ Μιχαὴλ μετὰ δύο ἰατρῶν, τοῦ Νικολάου Καλοδούκη (**Β'. 219**,12) καὶ τοῦ ἀρχιατροῦ Γεωργίου τοῦ Καλλίστου, ὃν ἐννοεῖ ἐνταῦθα. Ἐπεθύμει δὲ τὴν παρουσίαν τοῦ Καλλίστου νῦν ἅτε λαβὼν, ὡς αὐτὸς λέγει ἀμέσως κατωτέρω, δύο συγγραφὰς τοῦ Γαληνοῦ, τὴν *Περὶ μεθόδων ἀνατομικῶν* καὶ τὴν *Περὶ τῶν καθ' Ὑποκράτην καὶ Πλάτωνα δογμάτων*, εἰς ὧν τὴν κατάληψιν πολλαχῶς ἤθελεν ὠφελήσει αὐτὸν ὁ ἀρχιατρός. Ἐπ' ἴσης δὲ ἤθελεν ὁ αὐτὸς συντελέσει εἰς τὴν μελέτην καὶ κατανόησιν τῆς Περὶ ζώων συγγραφῆς τοῦ Ἀριστοτέλους διὰ τὴν ὑπάρχουταν εὐχέρειαν προσπορισμοῦ ἀνατομικῶν παρασκευασμάτων ἕνεκα τῆς ἐν τῇ νήσῳ ἀφθονίας ζώων ἀνατμηθησομένων. Ἦσαν δ' ἐν τῇ νήσῳ συνήθεις μὲν οἱ ὗες, οὐχ ὅλως δ' ἀνύπαρκτοι καὶ αὐταὶ αἱ ἄρκτοι, αἵτινες σπανίως που θηρώμεναι ἐχρησίμευον ὡς ὄψον ἡδίστου εἰς τὰς λατινικὰς τραπέζας.

Β'. 194,2. *Ἀλλ' εἴποτε τῶν ἐνταῦθα πυθοίμεθα εὐαγγελικῶς «παῖδες, μή τι προσφάγιον ἔχετε;», οἱ δὲ παρὰ χρῆμα τυρὸν προτείνουσι. Τοῦτο γὰρ καὶ μόνον νησιῶται οἴδε καλοῦσι προσφάγιον, τὸ κοινὸν κατηγόρημα εἰς εἰδικὸν κατάγοντες, ὥσπερ καὶ τὰ θρέμματα κτήματα λέγουσιν.* Εἶνε λυπηρὸν δι' ἡμᾶς ὅτι μόνον οὕτω παρεμπιπτόντως διεφύλαξεν ἡμῖν ὁ Μιχαὴλ φράσεις τινὰς τῆς καθωμιλημένης, ὡς καὶ ἐν **Β'. 44**,23 τὰς λέξεις τοῦ ἀθηναϊκοῦ λαοῦ *δενδρύφια, προβατύλλια, παιδύλλια, ὀτεῦτος, ἀτοῦκος* καὶ ἐν **Β'. 121**,20 τὸ *ἀλογίτζιν.* Ἰδ. Περὶ τῆς περιφρονήσεως τῶν Βυζαντίνων πρὸς τὴν γλῶσσαν τοῦ λαοῦ Σημ. σ. 434.

Β'. 194,8. *Ἐπεὶ περ Ἀθήνηθεν ἡμῖν κράμβαι κομίζονται.* Οὕτω καὶ ἄλλοτε γίνεται λόγος περὶ τροφίμων στελλομένων τῷ Μιχαὴλ ἐξ Ἀθηνῶν. Ἰδ. Σημ. σ. 605.

Β'. 198,ρε'. Δὲν εἶνε γνωστὸν ἡμῖν ἂν ὁ Εὐρίπου Θεόδωρος, πρὸς ὃν ἀπευθύνονται πλὴν ταύτης τῆς ἐπιστολῆς ἡ ρμς' καὶ ἡ ρνδ', εἶνε ὁ αὐτὸς περὶ οὗ ἐγένετο ὁ πολὺς λόγος ἐν **Β'. 28**, 30 κ.ἑ. Ὁ Θεόδωρος ἐπελθόντων τῶν Λατίνων εἰς Εὔβοιαν, τὸ μὲν κατ' ἀρχὰς ἔμεινεν αὐτόθι, εἶτα δ' ὅμως ἐξεδιώχθη καὶ αὐτὸς, ὡς

Digitized by Google

φαίνεται (**Β'. 308**,22 κ.έ.). Τίς δὲ ὁ Σταύρακ περὶ οὗ γίνεται λόγος ἐν τῇ ἐπιστολῇ δὲν εἶνε γνωστόν.

Β'. 199, ρϟ'. *Τῷ Θηβῶν γραμματικῷ.* Ἴσως γραπτέον τῷ τοῦ *Θηβῶν γραμματικῷ.* Ἡ δ' ἐπιστολὴ πρὸς τὸν ἄλλοθεν ἄγνωστον ἡμῖν ἄνδρα στρέφεται περὶ λογοπαίγνια ἐπὶ τῆς λέξεως *χαλκὸς*, ἀφορμωμένου τοῦ Μιχαὴλ ἔκ τινος χρηματικῆς ὑποθέσεως.

Β'. 201, ρϛ'. Ὁ ἀρχιατρὸς Γεώργιος ὁ Κάλλιστος, πρὸς ὃν ἀπευθύνεται αὕτη ἡ ἐπιστολή, εἶνε ὁ αὐτὸς ὃν ὑποδηλοῖ ὁ Μιχαὴλ ἐν **Β'. 190**,13, ὁ λόγιος ἀνὴρ ὁ διατρίβων περὶ τὸν Γαληνὸν καὶ Ἀριστοτέλη· διὸ καὶ ἐν τῇ ἐπιστολῇ ταύτῃ παραγγέλλει αὐτῷ ὁ Ἀκομινάτος νὰ ἔχῃ ἕτοιμα δι' αὐτὸν συγγράμματα τοῦ Γαληνοῦ (**Β'. 203**,7). Ἐπιστολαὶ δὲ τούτου πρὸς τὸν Μιχαὴλ, οἵων γίνεται μνεία κατωτέρω (στ. 17) καὶ αἵτινες ἦσαν γεγραμμέναι κατὰ ζῆλον τοῦ γαληνείου χαρακτῆρος (**Β'. 202**,16), δὲν περιεσώθησαν.

Β'. 203,10. *Δέος γὰρ ἐπικρέμαται, μὴ τὸ ἐμφωλεῦσαν τῇ Κρήτῃ κακὸν, ὡς ἐξ ὑπερδεξίου ὁρμητηρίου ἐξερπύσαν ἐκεῖθεν, ἐπιλάβηται τοῦ Αἰγαίου καὶ τὰς ἐν αὐτῷ νήσους δουλώσηται.* Ἐννοεῖται διὰ τούτων ἡ ὑπὸ τῶν Γενουηνσίων αἰφνιδία κατάληψις τῆς νήσου Κύπρου τῷ 1206 καὶ ἡ κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον γινομένη κατ' ὀλίγον κατάληψις τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου ὑπὸ τῶν Λατίνων. Ἴδ. Νικήτ. 843,9-19. «Πολλοὶ τοίνυν μέτριον συγκροτήσαντες πόλεμον καὶ ἱππότας βραχεῖς μισθωσάμενοι, ῥωμαϊκαῖς κατεκολπίζοντο νήσοις ὡς πάντη πάντως ἐρημαζούσαις τοῦ ἐπαρήξοντος. Ὅθεν πειραταί τινες Γενουῖται, περιψήματα ἀνδρῶν καὶ ἀμβλώματα, οὐ κατὰ τοῦτο μέν τινος ὑπερφέροντες, κατὰ δ' ἐκεῖνο τὰ δεύτερα φέροντες, ἀλλ' ἀπανταχῇ πονήρως πράττοντες καὶ δυσδαιμόνως, στρογγύλων πέντε νηῶν εὐπορήσαντες καὶ σκάφη τρίκροτα κατηρτικότες πρὸς τοῖς εἴκοσι τέσσαρα, ἐς τὴν Κρήτην διαπλωίζονται· καὶ πλασάμενοι τοὺς ἐμπόρους, εἶτα ἐπιθέμενοι ὡς πολέμιοι, τῆς νήσου ξυμπάσης κατίσχυσαν εὐμαρέστατα».

Β'. 205, ρ0'. Τὸν Καρύστου Δημήτριον, πρὸς ὃν ἀπευθύ-

Digitized by Google

νεται αὕτη ἡ ἐπιστολή, δὲν γνωρίζομεν ἄλλοθεν. Εἶχε δ' οὗτος, ὡς φαίνεται ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς τῆς ἀμέσως ἑπομένης ἐπιστολῆς καὶ τῶν ἐν **Β'. 206,**5 λεγομένων, υἱὸν καλούμενον Γεώργιον, ὡς εἰκὸς γεννηθέντα πρὸ τῆς εἰς τὸν ἐπισκοπικὸν θρόνον ἀναβάσεως τοῦ Δημητρίου. Ἡ δὲ Κάρυστος ἦτο ἐπισκοπὴ ὑποκειμένη εἰς τὴν μητρόπολιν Ἀθηνῶν (*Parthey*, Notit. **3**,426. **10**,539. **13**,389).

Β'. 205,4. *Εἰ καὶ μὴ συχνότερον ἐπιστέλλεις ἡμῖν δι' ἃ δεδήλωκας τοῦ σοῦ λάχους ἀνιαρά.* Δὲν σώζονται ἐπιστολαὶ τοῦ Καρύστου Δημητρίου πρὸς τὸν Μιχαήλ. Ἐν δὲ τῇ ἐπιστολῇ περὶ ἧς πρόκειται ἐνταῦθα ἐγίνετο πάντως λόγος περὶ τῶν τυχῶν τῆς Καρύστου μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Τὴν Εὔβοιαν κατέκτησε πρῶτος τῷ 1205 ὁ Ἰάκωβος d' Avesnes ὡς τοπάρχης τοῦ βασιλέως Θεσσαλονίκης Βονιφατίου τοῦ Μομφερρατικοῦ, ὅστις καὶ διῄρεσεν αὐτὴν κατ' Αὔγουστον τοῦ 1205 εἰς τρία τμήματα, ὧν ἐγένοντο ἄρχοντες ὁ Ravano Dalle Carcere, Peccoraro de' Peccorari καὶ ὁ Giberto ὁ ἐξ Οὐνῶνος. Τούτων ὁ πρῶτος συνήνωσε τὴν ὅλην νῆσον ὑπὸ τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ τῷ 1210 μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἰακώβου· ἀλλ' ἡ νῆσος διῃρέθη καὶ πάλιν εἰς τρεῖς τριαρχίας μετὰ τὸν τούτου θάνατον τῷ 1216, διατηρησάσης μόνον τῆς χήρας τοῦ Ῥαβάνου Ἰσαβέλλας μέρος τῆς νήσου, ἐν ᾧ περιελαμβάνετο καὶ ἡ Κάρυστος. Περὶ δὲ τῆς Καρύστου ἐπὶ Φραγκοκρατίας ἴδ. τὴν μονογραφίαν τοῦ *Hopf*, ἥτις πληρεστέρα καὶ ἀκριβεστέρα ἀπέβη ἐν τῇ γενομένῃ τῇ ἐγκρίσει καὶ συνεργασίᾳ τοῦ συγγραφέως ἰταλικῇ μεταφράσει τοῦ Sardagna «Dissertazione documentata sulla storia di Carystos nell' isola di Negroponte. 1205-1470. Venezia. 1856. Μεταφράσεις δ' ἑλληνικαὶ ἐκ τοῦ γερμανικοῦ πρωτοτύπου ἐδημοσιεύθησαν δύο, ἡ μὲν ὑπὸ τοῦ Ἀλεξ. Ῥ. Ῥαγκαβῆ ἐν τῇ Πανδώρᾳ (Τόμ. ς'. σ. 361. 384 καὶ 342 [= 392] κ.ἑ.), ἡ δὲ ὑπὸ Ἐμμ. Γαρλάνη ἐν ἰδίῳ φυλλαδίῳ ἐν Ἀθήναις τῷ 1867.

Β'. 206,5 . . . *Ὥσπερ καὶ τῷ κυρῷ Γεωργίῳ, τοῦ τε μεταγράψαι τὸν Νίκανδρον καὶ τοῦ ἐκ τοιούτου ἀντιγράφου, ὅπερ ἔοικεν εἶναι βιβλίον ἐσφραγισμένον πρὸς ἀνάγνωσιν, οἶμαι, πᾶσ' πλὴν αὐτοῦ· οὕτω ἀρχαιοτάτοις καὶ οἷον ἑτερογλώσσοις καὶ τούτοις ἐξαλλοιμένοις στοιχείοις εἰς ἀμυδρὸν ὑποκεχάραχτο κτλ.*

Digitized by Google

Ἐκφράζει ἐνταῦθα ὁ Ἀκομινάτος τὰς εὐχαριστίας αὐτοῦ πρὸς τὸν υἱὸν τοῦ ἐπισκόπου τῆς Καρύστου Γεώργιαν ἐπὶ τῇ ἐκ παλαιοτάτου κώδικος, ἀμυδροῦ καὶ δυσαναγνώστου ὄντος, ἀντιγραφὴν τοῦ Νικάνδρου. Περιείχοντο δ' ἐν τῷ κώδικι πάντως μὲν τὰ νικάνδρεια θηριακὰ (**Β'. 206**, 15), ἴσως δὲ καὶ τὰ Ἀλεξιφάρμακα, ὡς ὁμοῦ εὑρίσκονται ἀμφότεραι αἱ συγγραφαὶ ἐν τῷ πολυτίμῳ καὶ δι' ἀρχαιοπρεπῶν εἰκόνων κεκοσμημένῳ κώδικι τοῦ Νικάνδρου ἐπὶ περγαμηνῆς τῷ ἀπαχειμένῳ ἐν τῇ παρισιακῇ βιβλιοθήκῃ ὑπ' ἀρ. 247 τοῦ παραρτήματος. Περὶ τοῦ κώδικος τούτου ἴδ. Gazette archeologique 1875. Τόμ. Α'. σ. 69 καὶ 125 καὶ πίνακ. 18 καὶ 32.—1876. Τόμ. Β'. σ. 34 καὶ 87, πίν. 11 καὶ 24.

Β'. 206, ρε'. Ὁ υἱὸς τοῦ ἐπισκόπου Καρύστου Γεώργιος, πρὸς ὃν πλὴν ταύτης τῆς ἐπιστολῆς ἐγράφη καὶ ἡ ἀμέσως ἑπομένη, ἦτο, ὡς φαίνεται, ἀνὴρ λόγιος. Διαμείνας δ' ἐν Κέῳ (**Β'. 206**, 18) ἐπαιδεύθη παρὰ τοῦ Μιχαὴλ, διατρίψας μάλιστα περὶ τὸν Ἀριστοτέλη, οὗ δυσκαταλήπτου ὄντος τὴν μελέτην παρημέλησε μετὰ τὴν ἐκ Κέω εἰς Κάρυστον ἀναχώρησιν (**Β'. 206**, 25 κ.ἑ.). Ἦτο δὲ λίαν φιλόπατρις ὁ Γεώργιος, διὸ ἐπιστέλλων πρὸς αὐτὸν θρηνεῖ ὁ Μιχαὴλ τὴν ἀποβαρβάρωσιν τοῦ ἔθνους καὶ ὑπὸ τῶν Λατίνων κατάληψιν τῶν πόλεων, παρακελεύεται δὲ πρὸς πράξεις γενναίας. Τὸ οἰκογενειακὸν ὄνομα τοῦ ἐπισκόπου Καρύστου καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ ἦτο Βαρδάνης καὶ εἰς τοῦτον ἀναφέρονται πιθανώτατα καὶ ἄλλαι ἐπιστολαὶ τοῦ Μιχαήλ. Ἴδ. πλείονα Σημ. σ. 624.

Β'. 208, 18. *Πῶς εἰς οἰκητήρια λεόντων μετεσκευάσθησαν.* Ὑπόκειται καὶ ἐνταῦθα ἴσως ὑπαινιγμός τις τοῦ ὀνόματος τοῦ Σγουροῦ, ὡς ἐν **Β'. 171**, 3.

Β'. 209, 17. *Παραλέλυτο.* Συνηθέστατόν τι εἶνε παρὰ τῷ Μιχαὴλ ἡ ἔλλειψις συλλαβικῆς αὐξήσεως ἐν τοῖς ὑπερσυντελικοῖς τῶν τε ἁπλῶν καὶ τῶν συνθέτων ῥημάτων. Ἴδ. *βεβαρβάρωτο* **218**, 4. *βεβήκειν* **Β'. 102**, 13. *διαλέλυτο* **235**, 12. *ἐγκεχείριστο* **Β'. 163**, 23. *ἐκπεκύλιστο* **Β'. 336**, 5. *ἐκπεπτώκει* **217**, 29. *ἐμψύχωνται* **341**, 21. *καταλέλειπτο* **168**, 5. *μεμίσητο* **167**, 21. *μετακεχείριστο* **35**, 16. *νενομοθέτητο*

www.liptool.com.cn

Digitized by Google

112,4. *πεπάλακτο* **Β'.182**,2. *πεπολέμωτο* **Β'.126**,29. *προτεθέσπιστο* **212**,3. *σέσωστο* **51**,3. *τεταμίευτο* **33**,27. *τετάρακτο* **248**,1. *τετείχιστο* **53**,3. *τέτριπτο* **41**,29. *ὑποκεχάρακτο* **Β'. 206**,9. Εἰς ταῦτα προστεθήτω καὶ τὸ *δέδοκτο* **13**,34, ὅπερ ἐν οὐ δέοντι διώρθωσα εἰς *ἐδέδοκτο*. Ἀλλὰ διὰ ταῦτα δὲν πρέπει νὰ νομισθῇ ὅτι δὲν ἀπαντῶσι παρὰ τῷ Ἀκομινάτῳ καὶ ὑπερσυντελικοὶ μετ' αὐξήσεως. Ἴδ. *ἐξεπέπληκτο* **232**,6. *ἐκέκρατο* **Β'.201**,20 κτλ. *συνετέτακτό* **349**,21. Οἱ τοιοῦτοι ἀναύξητοι τύποι τοῦ ὑπερσυντελικοῦ εἶνε συνήθεις καὶ παρὰ τοῖς λοιποῖς Βυζαντίνοις, μάλιστα δὲ παρὰ τοῖς συγχρόνοις τοῦ Μιχαήλ. Ἴδ. Κίνναμ. 31,16 *ἐπιτέτραπτο*.— 86,10 *τετέλεστο*. 88,4 *κεκόμιστο*. 89,15 *προκεχείριστο*. 102,12 *ἐντέταλτο*. κτλ.— Νικήτ. 421,8 *ἀπορευέτκει*. 670,22 *γεγένητο*. 102,11 *δέδοκτο*. 608,12 *ἐκδεδήκει*. 302,9 *ἐμπεποιήκει*. 182,23 *ἐνδεδώκει*. 723,5 *κεχωρήκει*. 333,6 *λελόγιστο*. 577,11 καὶ 592,11 *συλλελόγιστο* κτλ. Ἀλλὰ καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις συγγραφεῦσιν εὑρηνται ἐνίοτε ὑπερσυντελικοὶ ἄνευ συλλαβικῆς αὐξήσεως. Ἴδ. Θουκυδ. Α'. 89 *πεπτώκεσαν*. Θουκυδ. Ε'. 14 *γεγένητο*.—Ξενοφ. Κύρου Ἀνάβ. Ζ'.4,11 *τετελευτήκει*.—Πλάτ. Ἀπολογ. 36,α *ἀποκεφεύγη* κτλ. Πρβλ. *Kühner*, Ausführliche Grammatik der griechischen Sprache. Ἔκδ. Β'. Τόμ. Α'. σ. 506,11.

Β'.209, ρεα'. Ἡ μακρὰ αὕτη πρὸς τὸν υἱὸν τοῦ ἐπισκόπου Δημητρίου Γεώργιον ἐπιστολὴ (**Β'. 209-220**), ἣν καὶ αὐτὸς ὁ Μιχαὴλ καταδικάζει ὡς ὑπερβαίνουσαν τοὺς ὅρους συνήθους ἐπιστολῆς (**Β'. 218**,11), ἀφωρμήθη ἀπὸ τῆς ὑπό τινος Νικήτα γενομένης, ἀμελείᾳ ἢ καὶ συνενοχῇ τοῦ Γεωργίου, καταχρήσεως περί τινα ἄλευρα ἀνήκοντα τῷ Ἀκομινάτῳ ἐν Καρύστῳ, ἴσως ἐξ ἀγρῶν αὐτοῦ ἰδίων ἐν Εὐβοίᾳ (**Β'. 210**,8 κ.ἑ.). Ἦσαν δὲ τὰ ἀνήκοντα τῷ Μιχαὴλ δώδεκα μὲν μέδιμνοι κριθῆς, ἕνδεκα δὲ σίτου (**Β'. 211**,17). Ἐπειδὴ δὲ ὁ Γεώργιος ᾐτιᾶτο τοῦ ἐτησίου βορρᾶ ὡς συναρπάσοντος τοὺς στάχυας, ἐπιστέλλων πρὸς αὐτὸν ὁ Μιχαὴλ πολλὰ λέγει περὶ τοῦ ἀνέμου τούτου καὶ μακρὰ, ἐν εἴδει ῥητορικῶν προσλαλιῶν τοῦ Γεωργίου πρὸς τὸν βορρᾶν, ἅτινα δικαίως ἀποκαλεῖ αὐτὸς ὁ γράφων *ὑπερψύχρους κουφολογίας* (**Β'. 218**,20).

Digitized by Google

Β'. 212,31. *Ταύτῃ τοι καὶ βορὰν τὴν βρῶσιν ἀπὸ σοῦ παρονομάζουσιν ἄνθρωποι.* Πρβλ. καὶ **Β'. 215,5** «τί παρ' ἄλλοις μὲν ὡς ἐτησίας βορρᾶς τὴν ἀνθρωπίνην τελεσφορεῖς βορὰν, τὴν δ' ἡμετέραν ὡς θηρίων βορὰν λαφύσσεις;» Εἶνε ταῦτα λογοπαίγνιον ψυχρὸν τοῦ Μιχαὴλ ἢ τις μᾶλλον τῶν οὐκ ἀήθων γελοίων ἐτυμολογιῶν τῶν Βυζαντίνων, οἷα ἡ τοῦ *δέμας* ἐκ τοῦ *δεσμεῖν* (Σημ. σ.454). Ἰδ. Μέγ. Ἐτυμολογ. ἐν λ. βορᾶς «Βορᾶς (γρ. βορρᾶς)... παρὰ τὸ βορά· βορᾶς γὰρ ἡμῖν αἰτιάς ἐστι τροφῆς, αὔξων τοὺς καρπούς».

Β'. 213,15. *Οὐ κτηνοκτόκος σὺ καὶ παρὰ ποιηταῖς βουδόρος;* Ἡ λέξις βουδόρος ἀπαντᾷ παρ' Ἡσιόδῳ «κάκ' ἤματα, βουδόρα πάντα» (Ἔργ. Ἡμ. 502), ἀλλὰ δὲν ἀναφέρεται εἰς τὸν βορρᾶν.

Β'. 219,9. *Ὁ ἱερώτατος Καρύστου προσειρήσθω παρ' ἡμῶν.* Ἐννοεῖται ὁ πατὴρ τοῦ Γεωργίου, ὁ ἐπίσκοπος Δημήτριος.

Β'. 219,19. *Ὅμηρον ἀπέσταλκέ μοι ὁ κῦρ Βασίλειος ὁ Κυνηγὸς, καὶ ἐπελθὼν αὐτὸν εὗρον λείποντά τινα κατά τινα διαστήματα, καὶ μετὰ ταῦτα ἰζήτει τίμημα δικαίῳ τοῦ Λαπαρδᾶ· ἐκείνῳ γὰρ ἀπεχαρίσθη τὸ τοιοῦτον βιβλίον· νομίσματα ὑπέρπυρα δύο, ἃ μὴ ἔχοντες καταθεῖναι ἀντεστρέψαμεν. Εἰ γοῦν ἀπέρχῃ εἰς Ἀθήνας καὶ βούλει ὠνήσασθαι τοῦτον, ἔχε κατὰ νοῦν τὴν εὔδησιν ταύτην· δυνήσῃ γὰρ καὶ τὰ λείποντα ἀναπληρῶσαι καὶ ἔχειν τέλειον Ὅμηρον.* Τὸ χωρίον τοῦτο εἶνε σπουδαῖον ὑπὸ πολλὰς ἐπόψεις, μάλιστα δὲ ὡς περιέχον τὴν τιμὴν κλασικοῦ βιβλίου κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους, εἴδησις χρήσιμος, ἐπειδὴ ὀλίγων χειρογράφων εἶνε γνωσταὶ αἱ τιμαὶ κατὰ τοὺς βυζαντιακοὺς χρόνους, περὶ ὧν ἴδ. *Gardthausen*, Griechische Palãographie, σ.309. Ὅμηρον δὲ λέγων ἐνταῦθα ὁ Μιχαὴλ ἐννοεῖ τὴν Ἰλιάδα ὁμοῦ καὶ τὴν Ὀδύσσειαν γεγραμμένην πιθανῶς ἐπὶ χάρτου, ὡς δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν ἐκ τῆς μικρᾶς τιμῆς ἣν ἐζήτει ὁ Λαπαρδᾶς, εἰς ὃν ἀνῆκεν ἐκ δωρεᾶς τὸ χειρόγραφον τὸ σταλὲν τῷ Ἀκομινάτῳ ὑπὸ τοῦ Κυνηγοῦ. Νομίσματα ὑπέρπυρα δύο ὅσα ἐζητοῦντο διὰ τὸν κώδικα ἰσοδυναμοῦσι πρὸς νέας δραχμὰς εἴκοσι δύο καὶ λ. τεσσαράκοντα. Ὁ δὲ κτήτωρ τοῦ Ὁμήρου Λαπαρδᾶς δὲν εἶνε βεβαίως οὔτε ὁ παρὰ τῷ Νικήτᾳ ἀναφερόμενος Ἀνδρόνικος ὁ ἐπὶ Μανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ

www.libtool.com.cn

Digitized by Google

ταξίαρχος (Νικήτ. 199,20) ὁ ἔπειτα ἐπὶ Ἀνδρονίκου τοῦ Κομνηνοῦ ἀποστατήσας (359,1 κ.ἑ.), ἀλλ' οὐδὲ ὁ παρὰ τῷ Ἀκροπολίτῃ μνημονευόμενος στρατηγὸς Μανουὴλ ὁ Λαμπαρδᾶς (156,12).

www.libtool.com.cn

Β'. 220, 23. *Ἵνα μὴ καὶ ἑτέρου χάρτου συγκολλήσεως δεησόμεθα.* Ταῦτα πρέπει νὰ ἐκληφθῶσι κυριολεκτικῶς. Χάρτην λέγων ἐννοεῖ τὸν ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ Ἀκομινάτου συνήθη ἤδη βομβύκινον, ἐπειδὴ ἡ περγαμηνὴ εἶχεν ἤδη ἀρχίσει νὰ γίνηται σπανιωτέρα ἀπὸ τοῦ δωδεκάτου αἰῶνος μεσοῦντος. Συγκολλήσεως δὲ χάρτου θὰ εἶχεν ἀνάγκην, ἂν ἔτι μακρότερον ἀπέβαινε τὸ γράμμα, ἐπειδὴ αἱ ἐπιστολαὶ πεμπόμεναι ὑπὸ τῶν γραφόντων δὲν εἶχον τὸ σχῆμα τῶν βιβλίων, ἀλλ' ἐγράφοντο κατὰ τεμάχια χάρτου χωριστὰ καὶ ἔπειτα ἐδιπλοῦντο, ἢ ἀπετέλουν σπανιώτερον εἰλητήριας κυλινδρικά. Ἀλλ' ἐννοεῖται ὅτι αἱ σωζόμεναι εἰς ἡμᾶς ἐπιστολαὶ εἶνε ἀντιγεγραμμέναι ἐν βιβλίοις ἅτινα ἔχουσι τὸ σύνηθες σχῆμα.

Β'. 221, ρεθ'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη ἐπιγράφεται μὲν νῦν ἐν τῷ κώδικι τῷ *Τορνίκῃ κῦρ Εὐθυμίῳ καὶ τοῖς λοιποῖς Ἁγιοσοφίταις ἡγουμ τῷ Πιστοφίλῳ κῦρ Νικολάῳ καὶ τῷ Βεριδόῃ κῦρ Μανουὴλ*, ἀλλὰ φαίνεται ὅτι τὴν ἐπιγραφὴν ταύτην ἔλαβε τότε πρῶτον ὅτε κατεγράφη ὁριστικῶς ἐν τῷ ἐνιαίῳ κώδικι τῷ περιέχοντι τὸ σύνταγμα ἁπασῶν τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Μιχαήλ. Ἡ δ' ἀρχικὴ ἐπιγραφὴ αὐτῆς, ὅτε ἀπεστάλη ἐν πρωτοτύπῳ εἰς Χαλκίδα, ἦτο ἡ ἑξῆς· *τοῖς περὶ τὸν λογιώτατον κῦρ Εὐθύμιον τὸν Τορνίκην λογιωτάτοις διακόνοις* χωρὶς νὰ καταλέγωνται πρὸς ὄνομα οἱ λοιποὶ οὗτοι διάκονοι. Ἰδ. **Β'. 227,** 25. **Β'. 228,** 25. Ἀλλ' ἡ ἐπιγραφὴ ἠρέθισεν, ὡς φαίνεται ἐκ τῆς πρὸς τοὺς αὐτοὺς στελλομένης ἑπομένης ἐπιστολῆς, τούς τε ἄλλους διακόνους, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν τὸν Τορνίκην, ἐφ' ᾧ ὁ Μιχαὴλ πειρᾶται νὰ πείσῃ αὐτοὺς διά τε τῆς λογικῆς καὶ τῆς γραμματικῆς περὶ τῆς εἰλικρινοῦς αὐτοῦ προθέσεως, δικαιολογούμενος ὅτι δὲν ἠδύνατο διὰ τὸ γῆρας νὰ ἐπιστέλλῃ εἰς ἕκαστον ἰδίᾳ, οὐδ' ἐνόει διὰ τῆς συλλήβδην περιλήψεως ἀπάντων ὑπὸ τὴν αὐτὴν ἐπιγραφὴν νὰ προσβάλῃ τινά.

Β'. 223, 20. *Καὶ βιβλίων ἐψιλωμένος αὐτῶν.* Γνωστὸς εἶνε ἐξ ἄλλων ἐπιστολῶν καὶ ἐκ διαφόρων εἰδήσεων ἐν ταύταις

Digitized by Google

ταῖς σημειώσεσιν ὁ σκορπισμὸς τῶν βιβλίων τοῦ Ἀκομινάτου.

www.libtool.com.cn

Β'. 225,21. *Τῷ αὐτῷ συγκεκληρωμένους μεγίστῳ βήματι.* Ἐννοεῖ τὴν ἐκκλησίαν τῆς Ἁγίας Σοφίας ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἧς ὅ τε Τορνίκης καὶ οἱ περὶ αὐτὸν, ἤτοι ὁ Πιστόφιλος καὶ ὁ Βεριβόης, ἦσαν διάκονοι. Ἴδ. Σημ. σ. 608. Ἀναγκασθέντες δὲ κατὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως νὰ φύγωσιν ἐκεῖθεν δὲν ἐπλανήθησαν σποράδες ἄλλοι ἄλλοσε ἐπὶ τὴν ἀλλοδαπὴν, ἀλλ' ἐπέστρεψαν εἰς τὴν πατρίδα αὐτῶν, τὴν Χαλκίδα (**Β'. 226,**1 κ.ἑ.).

Β'. 227,8. *Ἰταλικὸν φάμουσον.* Ἡ λέξις φάμουσον, εἰλημμένη παρὰ τοῖς Βυζαντίνοις ἐκ τοῦ λατινικοῦ *famosus* libellus, σημαίνει ἔγγραφον λοιδορίαν. Ἴδ. *Du Cange*, Glossarium ἐν λ. *φάμωσσον* καὶ ἰδίως Ἄνναν Κομνηνὴν (Β'. 179,14) «δηλοῖ δὲ ἡ λέξις τὰ φάμουσα λοιδορίαν τινὰ ἔγγραφον». Πρβλ. καὶ τὰ λεγόμενα ὑπὸ Boissonade εἰς Τζέτζου Ἀλληγορ. Ἰλιάδ. Κ, 50.

Β'. 227,27. *Σὺ δ' ὁ γενναῖος ὑπὸ βαρείας εὐθύνης ἦγες, ὡς Ἴωνές ποτε τὸ ἐπιβώμιον ἐπίγραμμα, τὸ* ΗΡΑΚΛΕΙΤΩ ΕΦΕΣΙΩ. *Ἀλλ' ἐκεῖ μὲν παρὰ τὴν προσῳδίαν τὸ ἀμφίβολον εἴτε τῷ φιλοσόφῳ Ἡρακλείτῳ ἀνατεθεὶη ὁ βωμὸς εἴτε τῷ Ἡρακλεῖ.* Τὰ λεγόμενα ἐνταῦθα ἀναφέρονται εἰς τὰ γεγραμμένα ἐν τῇ δ' τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Ἡρακλείτου, τῇ πρὸς Ἑρμόδωρον, ἥτις ἔχει ἀντικείμενον ταύτην δὴ τὴν πκρανόησιν τῶν ὑπὸ τοῦ φιλοσόφου ἐπιγραφέντων ἐπὶ τοῦ βωμοῦ «Ἡρακλεῖ ἐπέγραψε τῷ Ἐφεσίῳ τὸν βωμὸν πολιτογραφῶν ὑμῖν τὸν θεὸν, οὐχ Ἡρακλείτῳ» Ἴδ. Epistolographi Graeci ἔκδ. διδοτ. σ. 281.

Β'. 232,4. *Εἰς Ἀσίαν μετάκλητος γεγονὼς, δεῖν ἔγνως ἐκεῖ μεθορμίσασθαι.* Τὴν παρὰ τοῦ Λασκάρεως πρόσκλησιν τοῦ Εὐθυμίου Τορνίκη ἐμάθομεν καὶ ἄλλοθεν (**Β'. 160,**5). Ἀλλ' ὡς φαίνεται ἐξ ἄλλων ἐπιστολῶν, προὐτίμησε νὰ συγκακουχῆται ἐν Χαλκίδι μετὰ τῶν συναδέλφων μᾶλλον ἢ ἀφεὶς αὐτοὺς νὰ μεταβῇ εἰς τὴν ἐν Νικαίᾳ αὐλήν. Ἴδ. **Β'. 274,**7. **Β'. 307,**29 κ.ἑ.

Β'. 232,16. *Ὁ πανσέβαστος Δοξαπατρής.* Ὁ μὲν ἀνὴρ δὲν

Digitized by Google

εἶνε γνωστὸς ἡμῖν· ἀλλὰ γνωρίζομεν ἐκ τούτου τοῦ γένους τὸν Δοξοπατρῆν τὸν ὡς πρέσβυν τοῦ Μανουὴλ Κομνηνοῦ παρὰ τῷ Πάπᾳ τῷ 1170 ἀναφερόμενον ὑπὸ τοῦ Γενουηνσίου χρονογράφου Pane (*Muralt*, Essai de chronographie byzantine σ. 197,13) καὶ τὸν κατὰ τοὺς χρόνους τῆς φραγκικῆς εἰς Πελοπόννησον ἐπιδρομῆς γενναῖον ὑπερασπιστὴν τῶν Σκορτῶν.

www.libtool.com.cn

Β'. 232, ριϐ'. Ἰδὼν τὴν δυσαρέσκειαν τῶν Ἁγιοσοφιτῶν ἐπὶ τοῖς συλλήβδην εἰς αὐτοὺς ἀποσταλεῖσι γράμμασι, περὶ ὧν ἐγένετο λόγος ἀνωτέρω, ἐπιστέλλει τὸ ἑξῆς ἰδίᾳ πρὸς ἕκαστον. Καὶ πρὸς μὲν τὸν Εὐθύμιον Τορνίκην ἀπεστάλησαν ἐκ τῶν ἑπομένων ἰδίᾳ αἱ ἐπιστολαὶ ρλδ', ρμζ', ρνγ' καὶ ρο'. Πρὸς δὲ τὸν Νικόλαον Πιστόφιλον πλὴν τῆς προκειμένης ἐπιστολῆς ἐγράφη ἡ ρνϐ', καὶ τέλος πρὸς τὸν Μανουὴλ Βεριϐόην ἡ ρμη' καὶ ρνα'. Ὁ δὲ Γεώργιος Πιστόφιλος, πρὸς ὃν ἀπευθύνεται ἡ ρνε' ἐπιστολή, ἦτο πάντως συγγενὴς τοῦ Νικολάου.

Β'. 232, 24. *Ὁ ἐν τῇ μεγάλῃ πόλει προκεχειρισμένος διδάσκαλος, ὁ ἐπ' ἀναβάθρᾳ μετεώρῳ ἱστάμενος καὶ τῷ περιεστηκότι λογίῳ θεάτρῳ ἐπιδεικνύμενος καθ' ἑκάστην παρήγυριν* κτλ. Ἐννοεῖται διὰ τούτων πιθανῶς ὅτι ὁ Νικόλαος Πιστόφιλος ὢν διάκονος τῆς Ἁγίας Σοφίας εἶχε προχειρισθῆ ῥήτωρ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, ἐκφωνῶν πρὸς τὰ πλήθη κατηχητικοὺς λόγους κατὰ τὰς ἑορτάς.

Β'. 234, ριε'. Ὁ ἰατρὸς Νικόλαος ὁ Καλοδούκης, πρὸς ὃν ἀπευθύνεται ἡ ἐπιστολή, ἀδυνατῶν νὰ μεταβῇ αὐτὸς εἰς Κέω, ἵνα παράσχῃ τῷ ἐκ γήρως ἀσθενοῦντι ἱεράρχῃ τὴν ἐκ τῆς ἐπιστήμης βοήθειαν, ἔστειλεν αὐτῷ γαληνείους συγγραφάς. Ὁ δὲ Μιχαὴλ εὐχαριστεῖ μὲν τῷ Καλοδούκῃ ἐπὶ τῇ προθυμίᾳ, ἀλλὰ παριστάνει καὶ τὰς δυσχερείας τῆς ἐν τῇ πτωχῇ νήσῳ ἐκτελέσεως τῶν διαιτητικῶν παραγγελιῶν τοῦ Γαληνοῦ. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη εἶνε ἰδίως σπουδαία διὰ τὰ λεγόμενα περὶ τῶν λουτρῶν οἷα ἐγίνοντο ἐν τῇ νήσῳ Κέῳ.

Β'. 234, 13. *Δέλτον γαληνειον ἐν ᾗ τὰ Περὶ ὑγιεινῶν*

Digitized by Google

διαιτημάτων ὁ θαυμάσιος ἐκεῖνος διέξεισιν. Ἡ συγγραφὴ τοῦ Γαληνοῦ περὶ ἧς ἐνταῦθα γίνεται λόγος ἐπιγράφεται συνήθως *Ὑγιεινῶν βιβλία Ϛ'*. Φαίνεται δ' ὅτι ἐν τῷ κώδικι τῷ εἰς τὸν Μιχαὴλ ἀποσταλέντι ἐν ᾧ αὕτη περιείχετο ἡ συγγραφὴ εἶχε τίτλον *Περὶ ὑγιεινῶν διαιτημάτων*, ἐπειδὴ οὕτω βεβαίως πρέπει νὰ διορθωθῇ τὸ ἐν τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι κακῶς γεγραμμένον *δεηγημάτων*.

Β'. 236, 3. *Ὥστ' ἀναμνησθεὶς ἣν ἤκουσά ποτε μειράκιον ἐρδημώδη παροιμίαν ἐμειδίασα· καὶ οὐκ ἦν ἄρα, ἔφην, πάντη ψευδὲς τὸ* **λούσαι τόνδε τινὰ καὶ μὴ βρέξῃς** *λεγόμενον.* Ἡ παροιμία αὕτη τοῦ λαοῦ, ἣν ἀστείως ἀναφέρει ὁ Ἀκομινάτος εἰς τὴν συνήθειαν τῶν Κείων τοῦ ἀφίνειν ἄβροχον τὴν κεφαλὴν ἐν τῷ λούεσθαι, ἴσως σώζεταί που τῆς Ἑλλάδος ἔτι καὶ νῦν.

Β'. 237, 17. *Διὰ τοῦ Θωμᾶ πρὸς ἅπερ ἔγραψας ἀντεγράφη σοι.* Ἐννοεῖται ὁ πιστὸς γραμματικὸς τοῦ Μιχαὴλ Θωμᾶς, δι' οὗ καὶ ἄλλοτε ἐστάλησαν γράμματα ὑπὸ τοῦ ἱεράρχου, μάλιστα δὲ τῷ 1198 τὸ εἰς Ἀλέξιον τὸν Γ' Ὑπομνηστικὸν καὶ αἱ συναποσταλεῖσαι πρὸς τοὺς ἐν Κωνσταντινουπόλει μεγιστᾶνας ἐπιστολαί. Ἴδ. Σημ. σ. 511.

Β'. 238, 10 κ.ἑ. *Ἀνεθέμην τῷ Κομμολάρδῳ τὴν ἡγουμενείαν τῆς Μάκρης* κτλ. Τὸν μὲν Κομμόλαρδον τοῦτον δὲν γνωρίζομεν ἄλλοθεν. Περὶ δὲ τῆς νήσου Μάκρης καὶ τοῦ ἐπ' αὐτῆς μονυδρίου, ὅπερ ἤθελέ ποτε καὶ νὰ ἐξερημώσῃ ὁ Μιχαὴλ ἕνεκα τῶν πειρατῶν, ἴδ. Σημ. σ. 566 καὶ 610.

Β'. 238, 12. *Πρὸς τὸν θαυμάσιον Κομμόλαρδον, ᾧ γε οὐδὲ κτηματικὴ ἀποχρήσει μονὴ καὶ σφόδρα πίων καὶ φερωνύμως αὐτῷ λαρδούχαινα.* Ὁ Κομμόλαρδος, κατὰ τὰ λεγόμενα ἐνταῦθα, φιλοχρήματος ὢν δὲν θὰ εὐχαριστηθῇ ἐπὶ τῇ ἀναθέσει εἰς αὐτὸν τοῦ πτωχοῦ μονυδρίου τῆς Μάκρης αὐτὸς εἰς ὃν δὲν θὰ ἤρκει οὐδὲ μονή τις *λαρδούχαινα*, ἤτοι παχεῖα, πλουσιωτάτη.

Β'. 238, 14. *Δέδοικα γοῦν μὴ τὴν αὐτὴν τῷ ἐν τῷ Κεραμεικῷ μεγαλομάρτυρι Γεωργίῳ πάθῃ ἐν βραχεῖ καὶ ὁ ἐν τῇ Μά-*

Digitized by Google

κρῃ ἐξερήμωσιν κτλ. Ἴσως τὸ μοναστήριον τοῦτο εἶνε τὸ ἀναφερόμενον ἐν τῷ καταλόγῳ τῷ ἀναγεγραμμένῳ ἔν τινι ἐπιστολῇ τοῦ πάπα Ἰννοκεντίου τοῦ Γ' πρὸς τὸν πρῶτον Λατῖνον ἀρχιεπίσκοπον Ἀττικῆς Βερόδον, ἥτις ἀπεστάλη τῷ 1208, ἐν ᾗ καταλέγει molendina ecclesiae, hortos et balnea. Ἐν ταύτῃ τῇ σημειώσει εὕρηται καὶ ἡ abbatia . . . Sancti Georgii (*Migne*, Λατινικῆς πατρολογίας τόμ. ΣΙΕ' σ. 1560).

www.libtool.com.cn

Β'. 239, 5. *Ἀλλὰ πάλιν ἀνεμνήσθην αἰσωπείου μύθου τινός, ὃν, ἐπεὶ σχολὴν ἄγω, διηγήσομαι ἐν βραχεῖ.* Ἐνταῦθα καταγράφονται δύο μῦθοι μὴ ἀπαντῶντες ἐν ταῖς συνήθεσι συλλογαῖς. Καὶ ἄλλοτε δὲ ὁ Μιχαὴλ ἐνασμενίζει εἰς τὴν διήγησιν μύθων. Ἴδ. Σημ. σ. 439.

Β'. 240, 17. *Ἀπαλλαγῆναί με τῆς παπαδικῆς τῶν Ἀθηναίων μοχθηρίας, ἥτις μετὰ τὰς τόσας χειροτονίας κληρικῶν, ἱερέων, διακόνων καὶ περὶ ὀρφικίων τῶν χηρευόντων παρέχει μοι πράγματα, καὶ οὐκ ἐμοὶ μόνῳ, ἀλλὰ καὶ τῷ ἐπισκόπῳ καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς ἐπὶ δυσὶν ἤδη ἐνιαυτοῖς ξεναγοῦσιν ἡμᾶς.* Ἐκ τῆς ἐπιστολῆς ταύτης, γραφείσης κατὰ τὸ δεύτερον ἔτος τῆς ἐν Κέῳ διαμονῆς, μανθάνομεν, ὡς καὶ ἐξ ἄλλων χωρίων τοῦ Μιχαὴλ, ὅτι διῴκει ἔτι ἐφ' ὅσον ἦτο αὐτῷ δυνατὸν καὶ ἐκ ταύτης τῆς νήσου τὰς ἐκκλησιαστικὰς ὑποθέσεις τῆς μητροπόλεως Ἀθηνῶν, διορίζων καὶ χειροτονῶν. Ὁ δ' ἐπίσκοπος, περὶ οὗ γίνεται λόγος ἐνταῦθα, εἶνε ὁ τῆς νήσου ἐν ᾗ διητᾶτο ὁ ἱεράρχης.

Β'. 241, ρις'. Ὁ Γεώργιος Βαρδάνης ἠξιώθη πλὴν ταύτης τῆς ἐπιστολῆς πολλῶν ἄλλων ὑπὸ τοῦ Ἀκομινάτου καὶ δὴ πρὸς αὐτὸν ἀπεστάλησαν ἡ ριη', ρμ', ρμα', ρμβ', ρμγ' καὶ ρνη'. Ἐκ δὲ τῆς μελέτης τῶν δύο πρώτων πρὸς αὐτὸν ἐπιστολῶν, τῆς ριζ' καὶ ριη', ποριζόμεθα τὸ συμπέρασμα ὅτι πιθανώτατα οὗτος εἶνε ὁ ἤδη γνωστὸς ἡμῖν υἱὸς τοῦ ἐπισκόπου Καρύστου, οὗ δὲν ἐγνώσθη πρότερον ῥητῶς τὸ οἰκογενειακὸν ἐπώνυμον. Ἐπειδὴ ἐν μὲν **Β'. 242**, 24 γίνεται πρὸς αὐτὸν μνεία τοῦ κώδικος τοῦ Νικάνδρου, περὶ οὗ ἐγένετο ἤδη λόγος ἐν τῇ πρὸς τὸν ἐπίσκοπον Καρύστου ἐπιστολῇ ὡς ἀντιγραφέντος ὑπὸ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ (**Β'. 206**, 5 κ.ἑ.),

Digitized by Google

ἐν δὲ **Β'. 243**,25 γίνεται λόγος περὶ τοῦ εἰς τὸν Ἀκομινάτον ἀνήκοντος σίτου καὶ τῆς κριθῆς καὶ ἐξαιτεῖται πρὸς ἀπόληψιν αὐτῶν ἡ συνεργασία τοῦ ἐπισκόπου Καρύστου. Ἀλλὰ περὶ τούτων ἐγράφησαν πρότερον τὰ δέοντα πρὸς τὸν υἱὸν τοῦ ἐπισκόπου. Ἰδ. **Β'.210**,8 κ.ἑ. Εἰκάζομεν ἄρα μετὰ πιθανότητος ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ ἐπισκόπου Καρύστου Γεώργιος εἶνε αὐτὸς ὁ Γεώργιος Βαρδάνης εἰς ὃν ἀπευθύνεται ἡ προκειμένη ἐπιστολὴ καὶ αἱ ἀνωτέρω σημειούμεναι ἐκ τῶν ἑπομένων. Ἐντεῦθεν ἐξηγεῖται ἡ ἐν ἐκείνῃ τε τῇ ἐπιστολῇ, τῇ πρὸς τὸν υἱὸν τοῦ ἐπισκόπου Καρύστου ἀπευθυνομένῃ, καὶ ταύταις ταῖς ἀποστελλομέναις πρὸς τὸν Βαρδάνην ἐνδιατριβὴ περὶ χειρόγραφα καὶ ὁ πατρικὸς ὡς πρὸς μαθητὴν τρόπος τοῦ Μιχαήλ. Ὁ Βαρδάνης καὶ πρότερον μὲν διέτριψε παρὰ τῷ Ἀκομινάτῳ ἐν Κέῳ καὶ ἔπειτα δ' ἐπεσκέφθη αὐτόν, ὡς φαίνεται (**Β'.282**,15. **Β'.284**,6 κ.ἑ.). Καὶ κατ' ἀρχὰς μέν, ὡς μανθάνομεν, εἶχε διατρίψει ἐν Καρύστῳ παρὰ τῷ πατρί, ἔπειτα δ' εὑρίσκομεν αὐτὸν διαμένοντα ἐν Ἀθήναις, ὅθεν καὶ κατήγετο (**Β'. 282**,16). Τὸν Βαρδάνην βλέπομεν ἀργότερον περιβεβλημένον τοὺς τίτλους ὑπομνηματογράφου (**Β'. 267**,25. **Β'. 311**,9) καὶ χαρτοφύλακος (**Β'. 318**). Ὁ δ' Ἀκομινάτος ἀφ' οὗ πρότερον συνέτεινεν, ὡς ἀλλαχοῦ εἴδομεν, εἰς τὴν παίδευσιν αὐτοῦ, καὶ ἔπειτα χωρισθέντος ἀπ' αὐτοῦ παρηκολούθει χαίρων τὰ βήματα πρὸς τὴν ῥητορικήν, διορθόνων τοῦ λόγου αὐτοῦ τὰς ἁμαρτάδας (**Β'. 289**,5 κ.ἑ.) καὶ πολλαχῶς αὐτὸν ὠφελῶν. Οὕτω δὴ ἀνέθηκεν αὐτῷ μονύδριόν τι τῆς Ἀττικῆς καὶ ὑπερήσπιζε τὴν κτῆσιν αὐτοῦ κατὰ τῶν ἐπηρεαστῶν (**Β'.311**,20). Διὰ τοῦτο εἴπερ τις καὶ ἄλλος ἐχάρη ὁ Μιχαὴλ ὅτε ὁ Βαρδάνης κατώρθωσε περὶ τὰ τέλη τοῦ βίου τοῦ ἱεράρχου, χαρτοφύλαξ ἤδη ὤν, ναναπλεύσῃ εἰς Κωνσταντινούπολιν, ζητῶν νὰ κατορθώσῃ ὡρισμένα τινά, ὧν ἤυχετο ὁ Ἀκομινάτος τὴν ἐπιτυχίαν, ἀλλ' ἅτινα ἡμεῖς δὲν γνωρίζομεν.

Ὁ Γεώργιος Βαρδάνης οὗτος ὁ οὕτω στενῶς συνδεδεμένος μετὰ τοῦ Μιχαὴλ εἶνε πάντως ὁ ἔπειτα γενόμενος μητροπολίτης Κερκύρας, ἀπὸ τοῦ 1228-1236 ἐπὶ τοῦ Βατάτζη, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ τε Ἀκομινάτου καὶ τοῦ Θεοδώρου Λασκάρεως. Περὶ τούτου πολλὰ ἔγραψεν ὁ Μουστοξύδης ἀναλύσας διὰ μακρῶν καὶ τὰς περιεσωζομένας αὐτοῦ συγγραφὰς καὶ ἐκδοὺς ἔκ τινος βατοκκικοῦ κώδικος ἀνέκδοτον αὐτοῦ ἀντίγραμμα πρὸς τὸν πατριάρχην Γερμα-

www.ibtool.com.cn

Digitized by Google

www.libtool.com.cn

νόν (Delle cose Corciresi. Corfù. 1848. σ.423 κ.ἑ. Append. XLIX κ.ἑ.). Ὁ ἀοίδιμος Κερκυραῖος ὀρθότατα διέκρινεν ἀπ' ἀλλήλων τοὺς τέως συγχεομένους τρεῖς μητροπολίτας Κερκύρας τοὺς ὀνομαζομένους Γεωργίους (ἔνθ' ἀν. σ. 413). Μόνον δὲ νομίζω ὅτι ἐκ τῶν παρὰ Βαρωνίῳ λατινιστὶ ἐκτυπωθεισῶν καὶ ὑπὸ τοῦ Μουστοξύδου ἀναδημοσιευθεισῶν ἐπιστολῶν Γεωργίου μητροπολίτου Κερκύρας ἡ ἀποστελλομένη τῷ sapientissimo domino et dilecto fratri praeposito sanctissimi monasterii Casulorum domino Nectario (*Μουστοξύδου* ἔνθ' ἀν. Append. σ. XLII) πρέπει νὰ ἀποδοθῇ τῷ Βαρδάνῃ, οὐχὶ δὲ τῷ παλαιοτέρῳ Γεωργίῳ τῷ Κουφαρᾷ. Ἂν τὴν ἐπιστολὴν ταύτην θεωρήσωμεν γραφεῖσαν παρὰ τοῦ Βαρδάνη, δυνάμεθα νομίζω νὰ ἐξηγήσωμεν ὀρθότερον καὶ ἐννοήσωμεν πληρέστερον τὰ λεγόμενα ὑπὸ τοῦ ἐπιστολογράφου ταῦτα· «Si enim segregatus ego a sancto illo Athenarum praesule, multis rerum vicissitudinibus hinc inde jactatus sum, habeo saltem te portum multiplicis consolationis et refrigerii» καὶ κατωτέρω «Degustavi siquidem aliquando, praecipue Byzantii, cum domnus Pelagius te secum trahebat, et ego legatione fungebar pro Athenarum episcopo, orbis scilicet lumine, ejus vices sustinens». Ταῦτα λεγόμενα παρὰ τοῦ Βαρδάνη ἐξηγοῦνται, νομίζω, πληρέστατα ἐκ τῶν ἀνωτέρω περὶ αὐτοῦ ἐκτεθέντων.

Β'. 241,4. *Αἱ γὰρ ἐπαναδιπλώσεις τοῦ χάρτου εἰς ἓν πτύγμα συμπεφυκυῖαι οὐχ οἷαί τε ἦσαν ἀπ' ἀλλήλων διίστασθαι.* Συνεκολλήθησαν αἱ πτυχαὶ τοῦ χάρτου ἕνεκα τῆς ὑγρασίας, βραχείσης τῆς ἐπιστολῆς. Περὶ δὲ τοῦ τρόπου τῆς συμπτύξεως τῶν ἐπιστολῶν ἴδ. Σημ. σ. 620.

Β'. 241,27. *Τρεῖς δέλτους τῶν ποτὲ ἡμετέρων ἀπέσταλκας.* Διὰ παντὸς τρόπου ζητοῦντα τὸν Μιχαὴλ ἀποκαταστήσῃ τὴν βιβλιοθήκην αὐτοῦ τὸ μὲν διὰ συναθροίσεως τῶν ἐπὶ τῆς ἁλώσεως τῶν Ἀθηνῶν διασκεδασθέντων βιβλίων αὐτοῦ, τὸ δὲ διὰ προκτήσεως νέων πολλαχῶς εὐκόλυνεν ὁ Βαρδάνης. Ἐνθαρρυνθεὶς δ' ὁ Μιχαὴλ ὑπὸ ταύτης τοῦ Βαρδάνη τῆς ἀγαθῆς μεριμνης, παρακινεῖ αὐτὸν καὶ ἄλλα βιβλία ἀποκτήσῃ ἐκ τῶν ἑαυτοῦ, παρέχων καὶ χρήματα ἐν ἀνάγκῃ (**Β'. 242,8** κ.ἑ.), ἣ δεχόμενος παρὰ

Digitized by Google

τοῦ Μιχαὴλ ἄλλα βιβλία εἰς ἀνταλλαγὴν, οἷον τὸν Θουκυδίδην (**Β'. 242**, 21)· ἰδίως δὲ ζητεῖ δύο τῶν παλαιῶν αὐτοῦ βιβλίων, τὴν Γεωμετρίαν τοῦ Εὐκλείδου καὶ τὴν τοῦ Βουλγαρίας Ἐξήγησιν εἰς τὰς ἐπιστολὰς τοῦ Ἁγίου Παύλου.

www.ibtool.com.cn

Β'. 242, 17. *Τοῦ Βουλγαρίας ἐξήγησιν εἰς τὰς ἐπιστολὰς τοῦ ἁγίου Παύλου, ἰδιόγραφον ἐμῆς χειρός.* Ἐννοεῖται ἡ συγγραφὴ τοῦ Θεοφυλάκτου, ἐπισκόπου Βουλγαρίας ἐπὶ Κωνσταντίνου τοῦ Δούκα (1059-1067). Τούτου ὑπάρχει γνωστὴ ἡ ἄλλη συγγραφὴ, *Παιδεία βασιλική*, ἐκδοθεῖσα ὑπὸ Possin ἐν Παρισίοις τῷ 1651 καὶ Banduri ἐν τῷ Imperium orientale, Τόμ. Α'. σ. 193 κ.ἑ. Ὁ δὲ Μιχαὴλ εὐχαρίστως ἐνεδιέτριβε περὶ τὰ ἔργα τοῦ Θεοφυλάκτου, ὡς φαίνεται καὶ ἐκ τοῦ λαυρεντιακοῦ Cod. XII, plut. 59, ἐν ᾧ περιεσώθησαν τὰ πλεῖστα ἑαυτοῦ ἔργα, ὅτις περιέχει καὶ ἔργα τοῦ Θεοφυλάκτου, πιθανῶς ἐπειδὴ ἐνυπῆρχον ταῦτα ἀντιγεγραμμένα καὶ ἐν τῷ αὐτογράφῳ τοῦ Μιχαὴλ συντάγματι τῶν ἰδίων ἔργων, ὅπερ ὑπῆρξε τὸ αὐτόγραφον ἐξ οὗ ἐπήγασεν ὁ λαυρεντιακὸς κῶδιξ.

Β'. 242, 19. *Εἰσὶ δὲ ἀμφότερα βαμβύκινα σύμμετρα, τὸ μὲν γερανοτόμαρον, τὸ δὲ μαυροτόμαρον.* Χρησιμεύουσι τὰ ἐνταῦθα λεγόμενα εἰς ἀκριβέστερον χαρακτηρισμὸν τῶν ζητουμένων χειρογράφων. Καὶ τὸ μὲν *βαμβύκινα* ἀναφέρεται εἰς τὴν ὕλην ἐφ' ἧς ἦσαν γεγραμμένα, ἤτοι τὸν γνωστὸν ἀνατολικὸν χάρτην, τὸν ἐν χρήσει ὄντα πρὸ τῆς διαδόσεως τοῦ ἐκ ῥακῶν κοινοῦ χάρτου, τὸν ἄλλως λεγόμενον παρὰ τῶν Βυζαντίνων *ξυλοχάρτιον* ἢ *ξυλότευκτον*. Τὸ δὲ *σύμμετρα* ἀναφέρεται εἰς τὸ σχῆμα τῶν βιβλίων καὶ ἐννοεῖται τὸ κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους μάλιστα σύνηθες μέγα ὄγδοον. Αἱ δὲ λέξεις *μαυροτόμαρον* καὶ *γερανοτόμαρον* σημαίνουσι τὸ χρῶμα τοῦ δέρματος τοῦ περιβάλλοντος τὸ ξυλότευκτον περικάλυμμα τῶν κωδίκων, ὧν τὸ μὲν ἦτο μέλαν, τὸ δὲ κυανοῦν. Ὅτι δὲ *γέρανον* σημαίνει τὸ κυανοῦν ἴδ. *Du Cange*, Glossarium ἐν λ. *ἠράνεος* (*γεράνεος*).

Β'. 243, 11. *Τὸ ἀναρρύσασθαί φημι τὴν τοῦ Εὐκλείδου στοιχείωσιν.* Ἐννοεῖ τὴν παρὰ τοῦ Γεωργίου Βαρδάνη ἀπόκτησιν τοῦ ἄλλοτε εἰς τὸν Μιχαὴλ ἀνήκοντος κώδικος τοῦ Εὐκλείδου, περὶ οὗ

Digitized by Google

ἔγραφεν αὐτῷ ὁ ἱεράρχης ἐν τῇ προτέρᾳ ἐπιστολῇ (**Β'.242,**15).

www.libtool.com.cn

Β'. 243,26. *Ὁ δ' ἡμέτερος καὶ σὸς φίλος, ὁ θεοφιλέστατος χαρτοφύλαξ, ἰδοὺ θεοῦ θέλοντος ἔρχεται αὐτόθι, παρ' ἡμῶν ἀγγαρευθείς, ἵνα τὸν αὐτόθεν σῖτον ἡμέτερον καὶ τὴν κριθὴν διάθηται οὕτως· ὅσον μὲν τὸ ναυλωθὲν πλοῖον χωρήσει διακομίσαι πρὸς ἡμᾶς, τὰ δὲ λοιπὰ διαπρᾶσαι.* Ἀναφέρονται ταῦτα εἰς τὴν ὑπόθεσιν τῶν μεδίμνων κριθῆς καὶ σίτου τῶν ἀνηκόντων εἰς τὸν Ἀκομινάτον ἐκ τῶν ἐν Εὐβοίᾳ κτήσεων αὐτοῦ, περὶ ὧν ἐγράφη ἡ πρὸς τὸν υἱὸν τοῦ ἐπισκόπου Καρύστου μακρὰ ἐπιστολή. Ἴδ. Σημ. σ. 618.

Β'. 244,1. *Ἀξιῶ τὸν ἱερώτατον συνεπίσκοπόν μου τὸν Καρύστου συνεργῆσαι ὁλοψύχως.* Κατὰ τὰ ῥηθέντα ἀνωτέρω ἐν Σημ. σ.624 ὁ Καρύστου Δημήτριος ἦτο ὁ πατὴρ τοῦ Γεωργίου Βαρδάνη.

Β'. 244, 7. *Τὸν δὲ φυγόδικον καὶ ἀδόλεσχον Πωλάριν.* Ἴσως Πωλάρις εἶνε τὸ ἐπώνυμον τοῦ καταχρηστοῦ τῶν τοῦ Ἀκομινάτου σιτηρῶν Νικήτα, περὶ οὗ γίνεται λόγος ἐν **Β'.210,**9.

Β'. 244,ρεθ'. Ὁ εἰς ὃν ἀπευθύνεται αὕτη ἡ ἐπιστολὴ καὶ ἡ ρμθ' Μανουὴλ Γαλᾶς ἢ Γαλέας (τῶν ἐπιγραφῶν μὴ οὐσῶν βεβαίων διὰ τὸ δυσδιάκριτον) δὲν εἶνε ἄλλοθεν γνωστός. Εἶνε δ' ἀμφότεραι αἱ ἐπιστολαὶ τοῦ Μιχαὴλ παραμυθητικαὶ ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ μονογενοῦς αὐτοῦ υἱοῦ, Κωνσταντίνου ὀνομαζομένου (**Β'.246,**2).

Β'. 247, ρκ'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη εἶνε εὐχαριστήριος πρὸς τὸν καθηγούμενον τῆς μονῆς τοῦ Κυνηγοῦ τῶν φιλοσόφων ἐπὶ τῇ ἀποστολῇ δύο δοιδύκων (κοπάνων) καὶ εἰληταρίου κηροῦ, ἐν οἷς εὑρίσκει ὁ Μιχαὴλ συμβολικὴν σημασίαν.

Ἡ δὲ μονὴ πρὸς ἣν τὸν καθηγούμενον ἐστάλη ἡ ἐπιστολὴ δὲν εἶνε ἄγνωστος. Παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ Ὑμηττοῦ πρὸς τὴν μεσογαίαν σώζεται καὶ νῦν ἔτι ἐν ἐρειπίοις ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Κυνηγὸς ἐπιλεγόμενος, μετόχιον, ὡς φαίνεται, τῆς παλαιᾶς μονῆς τοῦ Προδρόμου τοῦ Κυνηγοῦ ἀποκαλουμένου. Κατὰ τὸν Σουρμελῆν (Ἀττικὰ ἢ περὶ δήμων Ἀττικῆς. Ἔκδ. Α'. Ἐν Ἀθήναις. 1854.

Digitized by Google

σ. 66) «ὁ τόπος ἔνθα ὁ ναὸς τοῦ Προδρόμου εἶνε τὸ κυνηγέσιον μέρος τοῦ Ὑμηττοῦ· διὰ τοῦτο, ὡς φαίνεται, ὁ κτίτωρ τοῦ ναοῦ ἢ ἦτο κυνηγὸς ἢ ἀπὸ τοῦ κυνηγεσίου τόπου ἐπωνόμασεν αὐτὸν Κυνηγόν. Εἰς τὸν ναὸν τοῦτον διὰ τὰ μέσα τοῦ ζῆν συνῆλθον μοναχοί τινες, ὥστε ἀπετέλεσαν μονὴν ἀγοράσαντες τὰ πέριξ χωρία. Καὶ τοῦτο ἐγένετο περὶ τὸν δέκατον ἢ ἑνδέκατον αἰῶνα». Ὁ Πιττάκης ἐξέδωκεν ἐπιγραφήν, εὑρεθεῖσαν, ὡς λέγει, κατὰ τὸ βόρειον τοῦ Παρθενῶνος, ἣν ὀρθῶς θεωρεῖ ἀναφερομένην εἰς τὴν περὶ ἧς ὁ λόγος μονήν (Ἀρχαιολ. Ἐφημερ. ἀρ. 835. *Σουρμελῆ*, ἔνθ' ἀν.). Ἔχει δὲ ἡ ἐπιγραφὴ ὡς ἑξῆς κατὰ τὸν πρῶτον ἐκδόντα

. . . ημα κ. β. α
. . . υλῶνος λίθος σ
εἰς τύπον λουτροῦ
διαθήκης τῆς δε
μονῆς, ὃς φιλόσο-
φος τὴν κλῆσιν ἔχ[ων
εἰς Ἀττικὴν ἦγαγε τοῦ-
τον ἐκ πόθου, ἀφιε-
ρώσας τῇ μονῇ τοῦ
Προδρόμου καὶ τοῦ
Κυνηγοῦ τοὔνομα
κεκλημένη, εἰς λύ-
τρον, εἰς κάθαρσιν
ἁμπλακημάτων.

Ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη, ὡς γίνεται προφανὲς εὐθὺς ἐκ πρώτης ὄψεως, εἶνε ἀνεγνωσμένη ἀνακριβῶς καὶ ἐκδεδομένη κακῶς· ἀλλὰ τοῦτο δὲν εἶνε λόγος ἵνα ἀμφιβάλλωμεν περὶ τῆς γνησιότητος αὐτῆς, ὡς θὰ ἔπραττεν ἐν σπουδῇ ἀλλογενής τις λόγιος, δυσπιστῶν πρὸς τὰ δημοσιεύματα τοῦ Πιττάκη. Ἀλλὰ θελήσας ὅμως νὰ εὑρω αὐτὴν ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως ἵνα παραβάλω καὶ ἐκδώσω ἀκριβέστερον μάτην ἠγωνίσθην· αἱ δὲ ζητήσεις μου ἀπέληξαν εἰς τὴν εὕρεσιν τμήματός τινος μόνον λίθου τοξοειδοῦς, ἐντετειχισμένου ἐν τοῖς πολλοῖς κατὰ τὸ νότιον τεῖχος τῆς Ἀκροπόλεως σεσωρευμένοις τεμαχίοις τῶν βυζαντιακῶν χρόνων. Ἐπὶ τοῦ λίθου σώζονται μόνον τὰ ἑξῆς·

ΟΣ ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ ΤΠΙΚΛΗΝ

Ἐν τῷ τεμαχίῳ τούτῳ περιεσώθη, νομίζω, μέρος τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος ἐπιγραφῆς· τί δ' ἀπέγεινε τὸ λοιπὸν εἶνε ἄγνωστον μὲν εἰς ἐμέ, πολλῷ δὲ μᾶλλον βεβαίως εἰς τοὺς ἐπιτετραμμένους τὴν φύλαξιν τῶν ἀρχαιοτήτων, ἐλάχιστα φροντίζοντας τῶν τοιούτων. Ἀναγκαζόμενοι ἐντεῦθεν νὰ περιορισθῶμεν εἰς ἀτελῆ γνῶσιν τῆς ἐπιγραφῆς οἵαν ἐδημοσίευσεν αὐτὴν ὁ Ηιττάκης, παρατηροῦμεν τοῦτο μόνον ὅτι ἡ ἐπιγραφὴ εἶνε συντεταγμένη κατὰ τὸ ἐπικρατοῦν παρὰ τοῖς Βυζαντίνοις ἔθος ἐν χωλιάμβοις, ὧν οἱ τελευταῖοι ἀναγνωρίζονται εὐχερῶς, ἔχοντες ὡς ἑξῆς·

. . . . . .
ὃς φιλόσοφος τοὐπίκλην . . . . ψην
εἰς Ἀττικὴν ἤγαγε τοῦτον ἐκ πόθου.
ἀφιερώσας τῇ μονῇ τοῦ Προδρόμου
καὶ τοῦ Κυνηγοῦ τοὔνομα κεκλημένῃ,
εἰς λύτρον, εἰς κάθαρσιν ἁμπλακημάτων.

Προσθετέον περὶ τῆς μονῆς ταύτης ὅτι κατὰ τὸν Σουρμελῆν (ἔνθ' ἀν. σ. 67) ἐσώζοντο ἐν παλαιοτέροις χρόνοις ἐν αὐτῇ ἔγγραφα ἀπολεσθέντα κατὰ τὴν ἐπανάστασιν. Κατὰ ταῦτα ὁ τόπος τοῦ μετοχίου ὠνομάζετο Λευκάνορα, ἐξ οὗ ὁ Σουρμελῆς ὑπετόπασεν ὅτι ἐκεῖ που ἔκειτο ὁ ἀρχαῖος δῆμος τῶν Λευκονοέων.

Β'. 248,ρκα'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη ἀναφέρεται εἰς θανάτους συγγενῶν ἐν Ἀθήναις καὶ ἀπευθύνεται εἰς τοὺς ἀνεψιοὺς τοῦ Ἀκομινάτου Νικήταν καὶ Μιχαήλ, πιθανῶς οὐχὶ ἀδελφοὺς πρὸς ἀλλήλους, ἀλλ' ἐξαδέλφους. Καὶ ὁ μὲν Μιχαὴλ εἶνε ὁ αὐτὸς ὃν ἐγνωρίσαμεν ἤδη (ἴδ. Σημ. σ. 602), πρὸς δὲ τὸν Νικήταν ἐστάλη πλὴν ταύτης τῆς ἐπιστολῆς καὶ ἡ ρλϐ'.

Β'. 249,ρκϐ'. Ὁ Δημήτριος Μακρεμβολίτης, πρὸς ὃν ἀπευθύνεται αὕτη ἡ ἐπιστολὴ καὶ ἡ ρκγ', ρμε' καὶ ρν', δὲν εἶνε βεβαίως ὁ αὐτὸς ὁ ἀποσταλεὶς ὑπὸ Μανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ ὡς πρέσβυς πρὸς τοὺς εἰς τὴν Ἀνατολὴν κατερχομένους σταυροφόρους (Κιννάμ. 67,13). Ὁ δὲ πρὸς ὃν ἐγράφησαν αὗται αἱ ἐπιστολαὶ κατήγετο ἐξ Ἀθηνῶν (**Β'. 292,9**) ἔνθα καὶ διέτριβε συνήθως (αὐτ. καὶ **Β'. 301,11**), ἦτο δὲ γαμβρὸς τοῦ ἐκ Θηβῶν Κα-

www.libtool.com.cn

Digitized by Google

ψηνοῦ (**Β΄. 293**,23 ἐν πρβλ πρὸς **Β΄. 292**,10), περὶ οὗ ἰδ. Σημ. σ. 577.

www.ibtool.com.cn

Β΄. 250,14. *Ἄλλοτε ἄλλο τι τῶν ἐπιτηδείων διαπέμπειν.* Ἴδ. καὶ **Β΄. 302**,12 κ.ἑ., ἔνθα λέγεται ὅτι ὁ Μακρεμβολίτης ἔστειλε πρὸς τὸν Μιχαὴλ ἰχθύας τεταριχευμένους καὶ κηρόν.

Β΄. 251,1. *Πάλαι γὰρ ἔγνωσται καὶ τεθρύλληται ὅτι ἀπεληλάμεθα τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἐν μιᾷ τῶν κατ' Αἰγαῖον Κυκλάδων νήσων, τῇ καλουμένῃ Κέῳ, περιεγράμμεθα.* Ἀναφέρονται ταῦτα εἰς περιπετείας τοῦ Ἀκομινάτου γνωστὰς ἤδη εἰς τὸν ἀναγνώστην.

Β΄. 252,1. *Ἡ καλλίπαις μήτηρ αὐτῶν.* Ἐννοεῖται ἡ σύζυγος τοῦ Μακρεμβολίτου, ἡ θυγάτηρ τοῦ Ἰωάννου Κοψηνοῦ. Ἴδ. **Β΄. 293**,23.

Β΄. 252,ρκδ΄. Ἡ μονὴ τῶν ἁγίων Ὁμολογητῶν, πρὸς ἣν τὸν καθηγούμενον ἀπεστάλη αὖτη τε ἡ ἐπιστολὴ καὶ ἡ ρκε΄, ρκς΄, ρκζ΄, ρκη΄ καὶ ρλ΄, ἔκειτο ἐν Ἀττικῇ. Εἰς ταύτην δὲ τὴν μονὴν οἱ Βελισσαριῶται μέγα ἰσχύοντες ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐχαρίσαντο ἀτέλειαν χάριν τοῦ ἐν αὐτῇ ταφέντος ἀνεψιοῦ αὐτῶν Θεοφυλάκτου. Ἴδ. **Β΄. 89**,14 καὶ Σημ. σ. 580. Ὁ δὲ τότε καθηγούμενος τῆς μονῆς, πρὸς ὃν ἐπιστέλλει ὁ Ἀκομινάτος, εὑρίσκετο ἐκτεθειμένος εἰς μυρίας ἐπηρείας, τὰς ὠμότητας τῶν τυραννούντων τὴν χώραν Λατίνων (**Β΄. 253**,8-14), τὰς ἀντιπράξεις αὐτῶν τῶν ὁμογενῶν (**Β΄. 255**,2), τοὺς παρὰ τῶν πειρατῶν κινδύνους, ἐξ ὧν μόλις διεσώθη (**Β΄. 255**,2,19). Μανθάνομεν δὲ καὶ ὅτι ἀπηλάθη ποτὲ τῆς μονῆς, ἀλλ' ἐπὶ βραχύτατον χρόνον (**Β΄. 255**,21 κ.ἑ.).

Β΄. 254,10. *Περὶ δὲ οὗ ἔγραψας βιβλίου μεγάλως ἐψυχαγώγησας, ὡς εἴθε καὶ ἄλλοι τὴν σὴν εἶχον πρὸς ἡμᾶς ἀγαθὴν προαίρεσιν, καὶ τάχ' ἂν ἐκ τῆς διασκεδασθείσης τοσαύτης θημωνίας τῶν βιβλίων ὥσπερ τινὰς καλαμώμενοι στάχυας παρερριμένους συνεκόμιζον ἡμῖν, τῶν συνήθων ἀναγνωσμάτων λιμώττουσιν.* Καὶ ἄλλοτε ἐποιησάμεθα λόγον πολλαχοῦ περὶ τῆς παρὰ

Digitized by Google

διαφόρων βαθμαίας ἀποδόσεως τῶν ἐπὶ τῆς ἁλώσεως τῶν Ἀθηνῶν ὑπὸ τῶν Λατίνων τῇδε κακεῖσε διασκεδασθέντων βιβλίων τοῦ Ἀκομινάτου. Ἰδ. Σημ. σ. 616. καὶ τὴν ἐμὴν πραγματείαν *περὶ τῆς βιβλιοθήκης τοῦ μητροπολίτου Ἀθηνῶν Μιχαὴλ τοῦ Ἀκομινάτου* ἐν τῷ Ἀθηναίῳ, Τόμ. ϛ'. σ. 354.

www.libtool.com.cn

Β'. 256,1. *Ἐδεξάμεθα καὶ ἀπεδεξάμεθα ὡς ἀντιφάρμακον τῆς παχυχύμου καὶ μοχθηρᾶς τροφῆς τὴν σταλεῖσαν κάπαριν . . . . καθότι καὶ αὐτῆς, ὡς καὶ πάσης ἄλλης λαχανείας ἡ ξεναγὸς ἡμῶν νῆσος ἔρημός ἐστιν.* Ἀλλοτε ἀποστέλλει ὁ καθηγούμενος τῆς μονῆς τῶν Ἁγίων Ὁμολογητῶν εἰς τὸν Μιχαὴλ κεράμιον οἴνου (**Β'. 257,5**). Καὶ παρ' ἄλλων δὲ πολλάκις στέλλονται αὐτῷ τρόφιμα. Ἰδ. Σημ. σ. 605. 614.

Β'. 256,ρκη'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη πρὸς τὸν αὐτὸν καθηγούμενον τῆς μονῆς τῶν ἁγίων Ὁμολογητῶν ἀναφέρεται εἰς τὴν Ἀθήναζε ἀνάκλησιν ἀνεψιοῦ τινος αὐτοῦ Νικολάου, πάσχοντος ἐξ ἑλκῶν κατὰ τὴν κεφαλήν· συνιστᾷ δὲ ὁ Μιχαὴλ τὴν ἐπιστροφὴν αὐτοῦ μετὰ τὴν ἴασιν, τοῦ ἐν Κέῳ διδασκάλου Γεωργίου ὄντος ἀξιολογωτάτου.

Β'. 257,ρκθ'. Ὁ Βασίλειος ὁ Καματηρός, πρὸς ὃν ἀπευθύνεται αὕτη ἡ ἐπιστολή, ὢν ἀδελφὸς Εὐφροσύνης τῆς συζύγου τοῦ βασιλέως Ἀλεξίου τοῦ Γ', ἦτο *γυναικοθεῖος* Θεοδώρου τοῦ Λασκάρεως, ἐπειδὴ οὗτος εἶχε νυμφευθῇ τὴν δευτέραν θυγατέρα τοῦ Ἀλεξίου Ἄνναν, ἥτις πρῶτον σύζυγον ἔσχε τὸν σεβαστοκράτορα Ἰσαάκιον τὸν Κομνηνόν. Ἰδ. περὶ τῶν θυγατέρων τοῦ Ἀλεξίου σ. 596. Ἡ δ' ἐπιστολὴ αὕτη ἐγράφη κατὰ τὸ τρίτον ἔτος τῆς ἐν Κέῳ διαμονῆς τοῦ Μιχαήλ. Ἰδ. **Β'. 259,15.**

Β'. 258,6. *Τίς γὰρ σοῦ τὰ τοιαῦτα σοφώτερος, διὰ τοσῶνδε βασιλειῶν καὶ τῆς ἐκ μέσω τυραννίδος ἐλληνοθότος πολιτευτικῶς;* κτλ. Ἰδ. περὶ Βασιλείου τοῦ Καματηροῦ καὶ τῶν ἀξιωμάτων καὶ τιμῶν ὧν μετέσχε Σημ. σ. 519 κ.ἑ.

Β'. 258,20. *Τὸ ὑποθέσθαι τῷ βασιλεῖ κεφαλὴν ἐπιθεῖναι*

Digitized by Google

τῇ καθ' ἡμᾶς ἱερωσύνῃ καὶ μηκέτι περιορᾶν τὸ ἱερατικὸν χρίσμα κινδυνεῦον ἐκλείπειν γενέσθαι. Μανθάνομεν ἐντεῦθεν ὅτι εἰς συμβουλὴν τοῦ Καματηροῦ χρεωστεῖται ἡ ἀπόφασις τοῦ Λασκάρεως περὶ διορισμοῦ πατριάρχου, ἣν ἀφηγεῖται ὁ Ἀκροπολίτης." Ἰδ. Σημ. σ. 606.

Β'. 259,6. *Ὥσπερ ἄρα κἀμὲ παροικοῦντα τὰ ἔσχατα τῶν κατ' Αἰγαῖον Κυκλάδων νήσων μετεκαλέσασθε καὶ ἅπαξ καὶ δεύτερον.* Ἰδ. περὶ τῆς προσκλήσεως τοῦ Ἀκομινάτου παρὰ τοῦ Λασκάρεως εἰς Νίκαιαν Σημ. σ. 605-607. Δικαιολογεῖται δὲ καὶ ἐνταῦθα ὡς μὴ δυνάμενος νἀφήσῃ τὴν ξεναγὸν νῆσον τὸ μὲν ἕνεκα τῶν ἐκ τοῦ γήρους κακῶν, ἄτινα οὐδὲ τὴν ἐκ τοῦ δωματίου ἔξοδον ἐπιτρέπουσιν αὐτῷ (**Β'. 260,11**), τὸ δ' ἕνεκα τῆς γειτονίας τῆς ἀγαπητῆς αὐτῷ Ἀττικῆς. Συγκινητικὰ δ' εἶνε ἐν ταύτῃ τῇ ἐπιστολῇ τὰ ῥήματα, δι' ὧν καὶ ἀδυνατῶν νὰ καταλίπῃ τὴν νῆσον δέεται ὑπὲρ τῆς εὐδοκιμήσεως τῆς βασιλείας καὶ ἀνακτήσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως (**Β'. 260,20-261,3**).

Β'. 259, 16. *Αἰδούμενος* (τὴν Κέω) *ὡς ξεναγὸν ἐμὴν ἀγαθὴν καὶ ἄσυλον ἱερὸν καὶ φυγαδευτήριον ἐρυμνὸν καὶ εἰς τόδε χρόνου τοῖς ἐχθίστοις Ἰταλοῖς ὡς οὐκ εὐέφοδον ἄβατον.* Ἡ νῆσος Κέως κατελήφθη τὸ πρῶτον τῷ 1207 μετὰ καὶ τῆς Σερίφου ὑπὸ τοῦ Βενετοῦ Πέτρου Ἰουστινιάνῃ μετὰ τῶν ἀδελφῶν Ἀνδρέου καὶ Ἱερεμίου Γκίζῃ καὶ μετὰ τοῦ Δομενίκου Μικιέλη. Ἀμφότεραι δ' αἱ νῆσοι διηρέθησαν εἰς τέσσαρα μέρη καὶ ἕκαστος τῶν τεσσάρων κατακτητῶν ἔλαβε τὸ τέταρτον ἑκατέρας τῶν νήσων· ἀνεγνώρισαν δὲ πάντες ὡς ἀνωτέραν τὴν ἀρχὴν τοῦ δουκὸς Νάξου Μάρκου Σανούδου." Ἰδ. *Hopf*, Giustiniani (Venetianer in Griechenland) ἐν τῇ Ἐγκυκλοπαιδείᾳ τοῦ Ersch καὶ Gruber, Τμῆμ. α'. Τόμ. 68. σ. 303. Ἰδ. τοῦ αὐτοῦ καὶ Geschichte Griechenlands σ. 223. Ἀλλὰ φαίνεται ὅτι καίπερ κατακτήσαντες τὴν νῆσον οἱ Ἰταλοὶ δὲν ἐγκαθιδρύθησαν αὐτόθι εὐθὺς ἐν ἀρχῇ. Ἰδ. πλείω ἐν Σημ. εἰς **Β'. 387** κ.ἑ.

Β'. 261, ρλ'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη πρὸς τὸν καθηγούμενον τῆς μονῆς τῶν Ἁγίων Ὁμολογητῶν ἀναφέρεται εἰς τὸν αὐτὸν ἀνεψιὸν

Digitized by Google

τοῦ Μιχαὴλ περὶ οὗ ἐγένετο λόγος ἀνωτέρω (Σημ. σ. 632) καὶ τὴν παίδευσιν αὐτοῦ τε καὶ τῶν τῆς μονῆς μοναχῶν.

www.libtool.com.cn

Β'. 263,5. *Εἰ δέ τις καὶ τὸν Δαυὶδ ὑπαναγινώσκει ὁπωσοῦν, καὶ τῷ τῆς ἱερωσύνης τελειοῦτε χρίσματι.* Γνωστὴ εἶνε ἡ σημασία τοῦ Ψαλτηρίου ἐν τῇ παιδείᾳ τοῦ ἔθνους κατὰ τοὺς μέσους αἰῶνας καὶ ἐπὶ τῆς Τουρκοκρατίας ὡς βιβλίου κατ' ἐξοχὴν ἀναγνωστικοῦ, οὗ ἡ εὐχερὴς ἀνάγνωσις χαρακτηρίζει τὴν ἀποτελείωσιν τῆς προκαταρκτικῆς παιδεύσεως.

Β'. 266, 3. *Τὴν γὰρ λεγομένην Ἀκάθιστον Ὑμνῳδίαν μόνῃ τῇ Θεομήτορι καὶ ἅπαξ τοῦ ἑνιαυτοῦ ἀρχαία παράδοσις ἀπεκλήρωσε καὶ οὐδεὶς τῶν φιλεόρτων καὶ φιλοψάλμων ἐφ' οἱῳδήτινι μνήμῃ τινὸς τῶν ἁγίων ταύτην ἀπεμιμήσατο.* Ὁ Μιχαὴλ ζητεῖ νὰ ποτρέψῃ διὰ ταύτης τῆς ἐπιστολῆς τὸν ἰατρὸν Νικόλαον τὸν Καλοδούκην ὀκνοῦντα νὰ ἑορτάσῃ τῷ ἁγίῳ Βασιλείῳ τῷ Μεγάλῳ καὶ θέλοντα νὰ ᾄσῃ αὐτῷ νύκτωρ καὶ ἐν παραβύστῳ τὸν Ἀκάθιστον ὕμνον. Γνωστὸν δὲ ὅτι ὁ Ἀκάθιστος Ὕμνος ὡρίσθη νὰ ψάλληται ἐφάπαξ τοῦ ἔτους εἰς τὴν Παναγίαν ἐπὶ τῇ ἀπολυτρώσει τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀπὸ τῶν Ἀβάρων ἐπὶ Ἡρακλείου τῷ 626 μ. Χ. Συνεγράφη δὲ πιθανώτατα ὑπὸ τοῦ τότε πατριάρχου Σεργίου.

Β'.266,14. *Ὁ ἐξυπηρετῶν ἡμῖν ναύτης Στέφανος ὁ Μακρογόνης χρεωστεῖ νόμισμα ἕν.* Παρακινεῖ τὸν Καλοδούκην νὰ χαρίσῃ τὴν μικρὰν ταύτην ὀφειλὴν ἑνὸς νομίσματος (δραχμῶν νέων ἕνδεκα καὶ λεπτῶν εἴκοσιν) εἰς τὸν πτωχὸν ναύτην τὸν ὑπηρετοῦντα αὐτῷ, ἢ τοὐλάχιστον νὰ μὴ ἀπαιτήσῃ τόκον παρ' αὐτοῦ. Καὶ καθόλου δὲ παρακελεύεται τῷ ἰατρῷ νὰ μὴ ἀπαιτῇ μεγάλους μισθοὺς ὑπὲρ τῆς θεραπείας (**Β'. 264,**10. **Β'.266,**30 κ.ἑ.), γνωρίζων, φαίνεται, αὐτὸν, ὡς φιλοχρήματον.

Β'. 267,ρλϛ'. Γράφει τὴν ἐπιστολὴν ταύτην πρὸς τὸν ἀνεψιὸν αὐτοῦ Νικήταν παραπονούμενος ὅτι αὐτός τε καὶ ὁ ὑπομνηματογράφος Γεώργιος ὁ Βαρδάνης κατέλιπον τὴν μετ' αὐτοῦ συμβίωσιν ἐν Κέῳ, σπεύδοντες εἰς Ἀθήνας, αἴτινες, τυραννούμεναι ἤδη

Digitized by Google

ὑπὸ τῶν Ἰταλῶν, οὐδὲν παρέχουσι θέλγητρον. Ἀλλὰ παραμυθεῖται τοὐλάχιστον διὰ τῆς ἐν τῇ νήσῳ παρουσίας τοῦ φίλου Καλοκαιροῦ.

www.libtool.com.cn

Β'. 268,23. Ἐς. Ὁ Μιχαὴλ ἀδιαφόρως χρῆται τοῖς τύποις ἐς ἢ εἰς. Ἴδ. ὀλίγα παραδείγματα ἐκ πολλῶν. *Εἰς* **7,**12. **29,**1. **50,**4. **113,**7. **204,**11. **Β'. 27,**15. **Β'. 53,**3. **Β'. 107,** 25. **Β'. 160,**25 κτλ. — *Ἐς* **8,**23. **22,**20. **46,**25. **72,**11. **Β'. 53,**2. **Β'. 146,**5. **Β'. 162,**13. **Β'. 193,**22. **Β'. 227,**6.

Β'. 275, ρλε'. Διὰ τῆς ἐπιστολῆς ταύτης πρὸς τὸν Ἰωάννην Καλοκαιρὸν ζητεῖ νὰ μάθῃ τὸν λόγον δι' ὃν ὁ λόγιος οὗτος αὐτοῦ φίλος, ὅστις τέως διέμενε παρ' αὐτῷ (**Β'. 271,**7), ἀναχωρήσας εἰς Χαλκίδα (**Β'. 274,**16 κ.ἑ.) δὲν ἐπιστρέφει εἰς Κέω. Κατήγετο δ' ὁ Καλοκαιρὸς ἐξ Εὐρίπου, ὡς φαίνεται ἔκ τινος πρὸς αὐτὸν ἐπιστολῆς τοῦ Εὐσταθίου (Opuscula, σ. 339, λα'.)

Β'. 275,9. *Πλωτικοὶ πολλοῖς κογχυλευτικοῖς πορθμείοις διαπεραιοῦνται πρὸς ἡμᾶς ἔκ τε Χαλκίδος καὶ Καρυστόθεν καὶ Ἀθήνηθεν.* Σημαίνεται ἐνταῦθα ἡ ἁλιεία τῆς πορφύρας τῆς εἰς τὴν βαφικὴν χρησίμου· ἠλίευον δὲ οἱ τῶν μερῶν τούτων πορθμεῖς τὰ κογχύλια πιθανῶς ἐν ταῖς θαλάσσαις ταῖς περὶ τὴν Ἐρμιόνην, παρὰ τὴν νῆσον Γύκρον καὶ παρὰ τὰς γείτονας ἀκτάς, ὡς καὶ κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους. Ἴδ. *Curtius*, Griechische Geschichte. Ἔκδ. Δ'. Τόμ. Α'. σ. 625, σημ. 14.— *Τοῦ αὐτοῦ*, Peloponnesos. Τόμ. Β', σ. 579, σημ. 48. Περὶ δὲ τῶν *κογχυλευτῶν* καὶ τῆς *κογχυλευτικῆς τέχνης* ἴδ. καὶ τὴν ρκη' Νεαρὰν τοῦ Ἰουστινιανοῦ.

Β'. 275,18. *Ἵνα μὴ καὶ ὁ συσπουδαστής σου ἀσχάλλων ἀλύῃ.* Ἐννοεῖ ἑαυτὸν ὁ Μιχαὴλ διὰ τούτων.

Β'. 276, ρλς'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη πρὸς τὸν βασιλέα Λάσκαριν καὶ αἱ δύο ἀμέσως ἑπόμεναι πρὸς τὸν πατριάρχην Αὐτωρειανὸν καὶ τὸν ἀρχιερέα Κρήτης εἶνε συστατικαὶ Χαλκούτζη τινὸς Χαλκιδέως, ἀφέντος συγγενεῖς καὶ πᾶταν κτῆσιν ἕνεκα τῆς λατινικῆς τυραννίδος καὶ μεταβαίνοντος εἰς Νίκαιαν.

Digitized by Google

Β'. 277,2. *Ἄρχων θεματικός.* Παραβάλλοντες ταῦτα πρὸς τὰ ἐν ταῖς ἀμέσως ἑπομέναις ἐπιστολαῖς λεγόμενα περὶ τοῦ αὐτοῦ *τῶν ἐν Χαλκίδι τῆς Εὐβοίας κτηματικῶν ἀρχόντων τὰ πρῶτα ὧν* (**Β'. 278,11**) καὶ *τὰ πρῶτα ὧν τῶν ἐκεῖσε θεματικῶν καὶ κτηματικῶν ἀρχόντων* (**Β'. 280,1**), κατανοοῦμεν ὅτι ὁ Χαλκούτζης ἦτο τῶν μεγάλων γαιοκτημόνων τῆς Εὐβοίας.

www.libiool.com.cn

Β'. 279, ρλη'. Τίς ὁ ἀρχιερεὺς Κρήτης οὕτω γενικῶς ἐπιγραφόμενος, πρὸς ὃν στέλλεται αὕτη ἡ ἐπιστολή, δὲν ἐξεύρομεν. Βλέποντες δὲ ὅτι παρακαλεῖ ὁ Μιχαὴλ καὶ τοῦτον νὰ συνηγορήσῃ τῷ Λασκάρει ὑπὲρ τοῦ Χαλκούτζη, εἰκάζομεν ὅτι ἔζη ἐν Νικαίᾳ, ἀναγκασθεὶς ἴσως νὰ φύγῃ ἐκ τῆς νήσου μετὰ τὴν ἐν ἔτει 1207 ἐπιδρομὴν τῶν Γενουνησίων, περὶ ἧς ἴδ. Σημ. σ. 615.

Β'. 281, ρλθ'. Πρὸς τὸν Ναυπάκτου Ἰωάννην ἐγράφησαν πλὴν ταύτης τῆς ἐπιστολῆς καὶ ἡ ρξς', ρξζ', ρογ' καὶ ροε'. Ἡ δὲ Ναύπακτος ἦτο μητρόπολις, κατ' ἀρχὰς μὲν κατέχουσα τὸν λε' θρόνον, εἶτα δ' ὑποβιβασθεῖσα εἰς μϚ' (*Parthey*, Not. **11**,43).

Β'. 281,1. *Τὸ μὲν κατ' οὐρανὸν φαινόμενον καὶ καλούμενον παρὰ τοῖς παλαιοῖς θυτήριον λόγος ἀρχαίος ἱστορεῖ ἔσεσθαί φησι τῆς νυκτὸς χαριζομένης τοῖς πολυτελήμοσι πλωτικοῖς.* Ἴδ. περὶ τούτου Hygin. κ. 39, καὶ τὰ γεγραμμένα διὰ μακροτέρων παρ' Εὐσταθίου (Opuscula, σ. 264,1 κ.ἑ.), ἐξ ὧν καὶ ἀφωρμώθη, ὡς φαίνεται, ὁ Μιχαήλ.

Β'. 281,16. *Ὥσπερ ἄρα καὶ ἡμεῖς μετὰ μυρίων ὅσων τοῦ σωστικωτάτου πνεύματος ἀπωράμεθα, ἐγώ τε φημι καὶ οἱ ἐμοὶ ἀδελφόπαιδες, αὐτοὶ μὲν κατ' ἐνθελέχειαν καὶ οὕτως ἄγχιστα ὡς καὶ θέρμης αἰσθάνεσθαι, ἐγὼ δὲ πόρρωθεν καὶ ἄλλοτε ἄλλοις γράμμασι διὰ τοσοῦδε παρὰ σοῦ ψυχαγωγοῦμαι.* Εὐχαριστεῖ τῷ μητροπολίτῃ Ναυπάκτου ἐπὶ ταῖς φιλικαῖς διαθέσεσι πρὸς ἑαυτόν τε καὶ τοὺς συγγενεῖς. Καὶ οἱ μὲν ἀδελφόπαιδες τοῦ Μιχαὴλ, οἱ υἱοὶ τοῦ Νικήτα ἤ τινος ἄλλου τῶν ἀδελφῶν, ἔζων κατὰ ταῦτα πιθανῶς ἐν Ναυπάκτῳ ἢ διέτριψαν τοὐλάχιστον βραχὺν χρόνον παρὰ τῷ Ἰωάννῃ. Ὁ δὲ Μιχαὴλ ἐλάμβανεν ἐπιστολὰς παρ' αὐ-

Digitized by Google

τοῦ συχνὰς, ὡς καὶ πολλάκις ἔγραφεν αὐτῷ· ἀλλ' αἱ ἐπιστολαὶ αὗται τοῦ Ναυπάκτου Ἰωάννου πρὸς τὸν Ἀκομινάτον δὲν ἐσώθησαν.

www.libtool.com.cn

Β'. 281,24. . . . *Ὥστε καὶ λογικῶς ἐστιωμένους ἐν τῷ μέρει καὶ αὐτοὺς ἀνθεστιᾶν. Ὁποῖος εἴπερ τις ἄλλος ὁ λογιώτατος δεσπότης καὶ ἀδελφὸς, ὁ Τορνίκης κῦρ Εὐθύμιος* κτλ. Σημαίνεται διὰ τούτων καὶ τῶν ἀμέσως κατωτέρω λεγομένων διαμονὴ τοῦ Εὐθυμίου Τορνίκη παρὰ τῷ μητροπολίτῃ Ἰωάννῃ ἐν Ναυπάκτῳ.

Β'. 282,7. *Ὦ μακάριοι ὄντως ὑμεῖς, ἀδελφοὶ, ἰταλικῆς ὕβρεως ὁ μὲν οὐδὲ τὴν ἀρχὴν ἐν πείρᾳ γενόμενος, ὁ δ' ὑπερφρονήσας γενναίως καὶ ὑπερδεξίως ἐκδεδυκώς.* Ἀναφέρονται ταῦτα εἰς Ἰωάννην τὸν Ναυπάκτου καὶ Εὐθύμιον τὸν Τορνίκην. Καὶ ὁ δεύτερος μὲν εἶνε ὁ ὑπερφρονήσας γενναίως καὶ ὑπερδεξίως ἐκδεδυκὼς τὴν λατινικὴν τυραννίδα ὡς ἀναχωρήσας μετὰ τὴν ἅλωσιν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, ἔνθα ἦτο διάκονος τῆς Ἁγίας Σοφίας, εἰς Χαλκίδα. Ὁ δὲ Ἰωάννης οὐδὲ τὴν ἀρχὴν ἐγένετο ἐν πείρᾳ τῆς ἰταλικῆς ὕβρεως, ἐπειδὴ ἡ Ναύπακτος κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον καὶ ἐπὶ μακρὸν ἔτι ἀπετέλει μέρος τοῦ δεσποτάτου τῆς Ἠπείρου ὑπὸ τὴν ἀρχὴν τοῦ δραστηρίου Μιχαὴλ Α' Ἀγγέλου τοῦ Κομνηνοῦ. Ἡ Ναύπακτος πολλῷ βραδύτερον, τῷ 1294, ἐδόθη ὡς προῖξ εἰς Φίλιππον τὸν ἐκ Τάραντος, υἱὸν Καρόλου Β' τοῦ Ἀνδηγαυοῦ, νυμφευθέντα τὴν θυγατέρα τοῦ δεσπότου Νικηφόρου Θ' Κομνηνοῦ.

Β'. 282-289, ρμ'-ρμγ'. Αἱ τέσσαρες αὗται ἐπιστολαὶ ἀπευθύνονται πρὸς τὸν Βαρδάνην περὶ οὗ ἀνωτέρω ἐγένετο λόγος (Σημ. σ. 624). Ἐπειδὴ δὲ οὗτος διέτριβεν ἐν Ἀθήναις, πολλαὶ δίδονται αὐτῷ συμβουλαὶ περὶ θαρραλέας ἀντιδράσεως κατὰ τῆς λατινικῆς τυραννίδος. Ἐν δὲ τῇ ρμβ' ἐπιστολῇ πολὺς γίνεται λόγος περὶ ἀποτυχόντος τινὸς γάμου τοῦ Ἰωάννου Συρινοῦ μετὰ τῆς θυγατρὸς Νυκτωπᾶ τινος.

Β'. 286,15. *Ἐπὶ τὰ Μανδραβόλου, τὸ τοῦ λόγου, κεχώρηκεν.* Οὕτως εἶνε γεγραμμένον τὸ ὄνομα ἐν ταύτῃ τῇ παροιμίᾳ καὶ παρὰ Γρηγορίῳ τῷ Κυπρίῳ (ν. *Leutsch*, Paroemiographi Τόμ. Β'. σ. 114,50) καὶ παρὰ τῷ Ἀποστόλῃ (αὐτ. σ. 417,78). Ἀλλὰ

Digitized by Google

παρὰ τούτοις ἐκφέρεται ἀνάρθρως ἡ παροιμία «ἐπὶ Μανδραβούλου τὸ πρᾶγμα χωρεῖ» ἢ «χωρεῖ τὸ πρᾶγμα». Παρ' ἄλλοις δ' ἐκφέρεται μετ' ἄρθρου *ἐπὶ τὰ ἢ ἐπὶ τοῦ*· καὶ τὸ ὄνομα δὲ γράφεται ἄλλως, *Μανδραβούλου* ἢ *Μανδροβούλου*. Ἴδ. **Pape-Benseler**, Wörterbuch der griechischen Eigennamen ἐν λ. *Μανδρόβουλος*.

www.libool.com.cn

Β'. 289, 7. *Ἰδοὺ ἐμβριμῶμαί σοι ὡς ἤδη περὶ τὸ λογογραφεῖν ἀνδρόπαιδι, οἷς ἅπαξ καὶ δεύτερον παρὰ τὴν ὀρθολεκτικὴν ἀκρίβειαν ἔγραψας, ἐν μὲν τῇ προτέρᾳ ἐπιστολῇ λόγοις ἐπιμήκοις· ἡ γὰρ εὐθεῖα οὐκ ἔστιν ὁ ἐπίμηκος, ἀλλ' ἐπιμήκης καὶ ἡ πληθυντικὴ δοτικὴ ἐπιμήκεσιν· ἐπ' αὐτῷ δὲ καὶ τὸ δεδίττεσθαι ἐνεργητικῶς τέθεικας δεδίττειν* κτλ. Εἰς τοιαῦτα λάθη ἔφερεν ἀναγκαίως ἡ ἐπιτετεχνημένη παρὰ τῶν Βυζαντίνων μίμησις τῆς ἀττικῆς γλώσσης, ἧς ἐπελαμβάνοντο οὐ μόνον οἱ βαθέως ἐμμελετήσαντες τῷ Ἕλληνι λόγῳ, ἀλλὰ καὶ οἱ ἄκροις δακτύλοις γευσάμενοι παιδείας. Καὶ παρὰ μὲν τῷ Βαρδάνῃ μὴ ἔχοντι, τό γε νῦν ἔχον, ἀξιώτεις λογογράφου καὶ νεαρῷ ὄντι εἶνε ἴσως συγγνωστὰ τὰ τοιαῦτα λάθη, ἀλλὰ μετ' ἀπορίας βλέπομεν τοιαύτας κῆρας γραμματικὰς συνεχέστατα παρὰ συγγραφεῦσι πολυγραφωτάτοις. Τοιοῦτος ἐπὶ παραδείγματι ὁ ἱστορικὸς Δούκας, ὅστις συχνότατα ἐσολοίκιζεν, ὡς δύναται νὰ ἴδῃ ὁ ἀναγνώστης ἐν τῷ πίνακι τῶν τοιούτων ἁμαρτάδων αὐτοῦ ἐν τῇ ἐκδόσει τῆς Βόννης σ. 638. Τὸ δὲ βάρβαρον *δεδίσσω* ὅπερ τοσοῦτον ἐτάραξε τὸν Ἀκομινάτον εὑρίσκομεν καὶ παρὰ τῷ *Ζωναρᾷ* ἐν τῷ Λεξικῷ, σ. 486.

Β'. 290, ρμδ'. Τὸν σακελλάρτον Πλευρήν, πρὸς ὃν ἀπευθύνεται ἡ ἐπιστολὴ αὕτη, δὲν γνωρίζομεν ἄλλοθεν.

Β'. 290, 1. *Ἤδη σχεδὸν ἐνιαυτὸν ὅλον ἀποθημοῦντι οὐδέν τι γράμμα Ἀθήνηθεν προσέπτη μοι.* Ἀναφέρονται ἄρα ταῦτα εἰς τὴν πρώτην ἀναχώρησιν τοῦ Μιχαὴλ ἐξ Ἀθηνῶν εὐθὺς μετὰ τὴν ἅλωσιν ὑπὸ τῶν Λατίνων ἢ ὑποδεικνύουσι μετάβασίν τινα εἰς Ἀθήνας μετὰ τὸ τρίτον ἔτος τῆς ἐν Κέῳ διαμονῆς, ἐξ οὗ χρόνου ἔχομεν σωζομένας ἐπιστολὰς τοῦ Μιχαήλ; Μᾶλλον πρέπει νὰ δεχθῶμεν τὸ πρῶτον.

Digitized by Google

Β'. 290, 23. *Ἀλλὰ τίς ὁ μῦθος ὁ τῆς γλαυκός; Ἦν ὅτε ἐδόκει σύμβουλος ἡ γλαὺξ ἀγαθὴ τοῖς ὄρνισι καὶ ἐπείθοντό οἱ ὑποτιθεμένῃ τὰ συνοίσοντα* κτλ. Ἔχομεν ἐνταῦθα τὸν γνωστὸν μῦθον τῆς γλαυκὸς καὶ τῶν ὀρνέων τὸν ἀναγραφόμενον δὶς ἐν διαφόροις διατυπώσεσιν ὑπὸ Δίωνος τοῦ Χρυσοστόμου ἐν λ. ιϐ' καὶ οϐ' (Ἐκδ. *Emper*, σελ.220-221 καὶ 733-734. Ἴδ. αὐτοὺς καὶ παρὰ Halm ὑπ' ἀρ.105 καὶ 106.) Ἐνταῦθα δ' ὁ Μιχαὴλ, λαμβάνων μόνον τὸν νοῦν τοῦ μύθου, ἐκθέτει αὐτὸν δι' ἄλλων λέξεων, ὡς ἐποίησαν συνεχῶς οἱ Βυζαντῖνοι, καὶ μάλιστα ὁ λόγιος πατριάρχης Γρηγόριος ὁ Κύπριος ἐκ νέου πραγματευθεὶς γνωστοὺς μύθους, οὓς ἀνεκδότους μένοντας θὰ ἐκδώσω ἀλλαχοῦ. Περὶ δὲ τοῦ φιλομύθου χαρακτῆρος τοῦ Μιχαὴλ ἴδ. Σημ. σ. 429 καὶ 624.

Β'. 291, 20. *Ἐν αἰθρίῳ γὰρ ποτε φαείσῃ γλαυκὶ προϊπτανται <καὶ περιίπτανται> τὰ πτηνὰ οἰόμενα ἐκείνην εἶναι τὴν πάλαι συνετὴν καὶ σοφὴν καὶ ὡς παρ' αὐτῆς νοήσονταί τι τυχὸν οὐ μικρόν.* Ὁμοίως καὶ ἐν τοῖς ἤδη δημοσιευθεῖσι κατὰ Δίωνα τὸν Χρυσόστομον μύθοις ἀναγινώσκομεν ταῦτα «Καὶ νῦν ἔτι οὕτως ἔχουσιν, ὡς δεινῆς καὶ σοφῆς οὔσης αὐτῆς· καὶ διὰ τοῦτο ἐθέλουσι πλησιάζειν, ἡγούμενα ἀγαθόν τι ἀπολαύσειν τῆς ξυνουσίας» (Μύθων αἰσωπείων συναγωγὴ ἔκδ. *Κοραῆ* σ. 218, ἀρ. 330) καὶ «Ὕστερον δὲ, πειρώμενα, ἐθαύμαζε καὶ τῷ ὄντι σοφωτάτην ἐνόμιζε· καὶ διὰ τοῦτο, ἐπὰν φανῇ, πρόσεισιν ὡς πρὸς ἅπαντα ἐπισταμένην. Ἡ δὲ ξυμβουλεύει μὲν ἔτι αὐτοῖς οὐδέν, ὀδύρεται δὲ μόνον» (Αὐτ. σ. 218, ἀρ. 331).

Β'. 292, 10. *Ἡ γάρ τοι ποτηρὰ τυραννὶς καὶ ἡ πάλαι τεθρυλημένη τῶν Ἑλλήνων ἀποβαρβάρωσις παραβιάζεται πλείστους μεταναστεύειν ἐκ πόλεως ἐπὶ πόλιν καὶ τῆς ἐνδαπῆς τὴν ἀλλοδαπὴν ἀλλάττεσθαι.* Ταῦτα εἶνε πλησιέστερα πρὸς τὴν ἀλήθειαν, ὡς βλέπομεν ἐξ αὐτῶν τῶν πραγμάτων καὶ τῆς παρ' Ἀκομινάτῳ γινομένης συχνῆς μνείας τοιούτων μεταναστεύσεων, ἢ τὰ ἐν **Β'. 170,** 5 κ.ἑ. ἄτινα λέγονται ἵνα παρκσταθῶσιν οἱ Δατῖνοι ἡμερώτεροι τοῦ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἐπιστολῇ δεινῶς κακιζομένου Λέοντος τοῦ Σγουροῦ, καθ' οὗ ζωηρῶς κατεφέρετο τότε ὁ Ἀκομινάτος ὡς φονεύσαντος ἀπανθρώπως τὸν ἀνεψιὸν Μιχαήλ.

www.libtool.com.cn

Digitized by Google

Β'. 293,23. *Σῆς μὲν οὔσης ὁμοζύγου, θυγατρὸς δὲ τοῦ σοφοῦ καὶ θεοφιλοῦς Κοψηνοῦ.* Ἡ σύζυγος τοῦ Δημητρίου Μακρεμβολίτου, πρὸς ὃν ἀπευθύνεται ἡ ἐπιστολὴ αὕτη, ἦτο θυγάτηρ τοῦ Ἰωάννου Κοψηνοῦ, περὶ οὗ ἴδ. Σημ. σ. 578. Ἐκ τοῦ γάμου τούτου ἀπέκτησεν ὁ Μακρεμβολίτης τέκνα, περὶ ὧν γίνεται λόγος ἐν **Β'. 294,**4 κ.ἑ.

Β'. 295,20 κ.ἑ. *Πολλὰ καὶ παντοῖα, ὡς οἶδας, βιβλία ἔκ τε τῆς μεγαλοπόλεως κατήγαγον καὶ ἐν Ἀθήναις προσεκτησάμην* κτλ. Τὸ ὅλον χωρίον πολλὰ διδάσκει ἡμᾶς περὶ τῆς ἀξίας πολλοῦ λόγου βιβλιοθήκης τοῦ Ἀκομινάτου, περὶ ἧς ἴδ. ἰδίως Σημ. σ. 631.

Β'. 296,8. *Ἐπεὶ οὖν κυνθάνομαι περιελθεῖν καὶ τῇ σῇ ἱερότητι βιβλίον τοῦ μακαρίου Βουλγαρίας Ἐξηγητικὸν τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Ἀποστόλου, ὅπερ μεταγράψας ἰδίαις χερσὶν ἤλπιζον ἐν γήρᾳ παραμυθίαν ἔχειν, ἀξιῶ ἀποσταλῆναί μοι.* Ἐννοεῖται ἐνταῦθα ὁ αὐτὸς ἰδιόγραφος κῶδιξ τῆς συγγραφῆς τοῦ ἐπισκόπου Βουλγαρίας Θεοφυλάκτου, περὶ οὗ ὁ Μιχαὴλ ἔγραφεν εἰς τὸν Γεώργιον Βαρδάνην. Ἴδ. **Β'. 242,**17 καὶ Σημ. σ. 927.

Β'. 298, ρμη'. Ὁ Μανουὴλ Βεριβόης, πρὸς ὃν ἀπευθύνεται αὕτη ἡ ἐπιστολή, εἶνε ὁ ἕτερος τῶν ἐν Χαλκίδι συνδιακόνων τοῦ Εὐθυμίου Τορνίκη, περὶ ὧν ἴδ. Σημ. σ. 620. Πρὸς τοῦτον ἀπευθύνεται ἰδίᾳ πλὴν ταύτης τῆς ἐπιστολῆς καὶ ἡ ρνϐ'.

Β'. 299,13. *Ἃ γράφεις πρὸς ἡμᾶς.* Ἐπιστολαὶ τοῦ Βεριβόη πρὸς τὸν Ἀκομινάτον δὲν σώζονται.

Β'. 299,24. *Προσειρήσθωσαν καὶ οἱ κάλλιστοι αὐτάδελφοί σου.* Εἷς τούτων εἶνε πάντως ὁ Νικηφόρος Βεριβόης πρὸς ὃν ἐστάλησαν ἡ ρξϛ' καὶ ἡ ροζ' ἐπιστολή.

Β'. 300, ρμϑ'. Καὶ αὕτη ἡ ἐπιστολὴ πρὸς τὸν Μανουὴλ Γαλᾶν ἢ Γαλέαν εἶνε παραμυθητικὴ ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ ὡς ἡ ριϑ'.

Digitized by Google

www.libpol.com.gr

Β'.301,7. *Γράμμα σὸν, τῆς φίλης ἐμοὶ ψυχῆς, δεξάμενος.* Ἐπιστολαὶ τοῦ Δημητρίου Μακρεμβολίτου πρὸς τὸν Μιχαὴλ δὲν σώζονται.

Β'. 301,19. *Τὰ πατρῷά σου κτησείδια ἐξέσπασεν.* Τὰ κτήματα τοῦ Μακρεμβολίτου ἦσαν ἐν Ἀθήναις ἐπειδὴ ἐκεῖθεν κατήγετο ὁ ἀνὴρ, ὡς ἐλέχθη ἀλλαχοῦ (**Β'. 292**,9).

Β'. 302,12. *Ἰχθύας τεταριχευμένους οὓς Προποντίς τε καὶ ποταμοὶ βόσκουσιν ἀπεσταλκὼς, σὺν αὐτοῖς δὲ καὶ τροχὸν κηροῦ.* Καὶ παρ' ἄλλων ἑκάστοτε λαμβάνει ἐν Κέῳ διαμένων δῶρα ὁ Μιχαήλ. Ἴδ. Σημ. σ. 605,614,631. Τοὺς δὲ τεταριχευμένους ἰχθύας θεωρεῖ ὁ Οὐσπένσκης ὡς ἀπόδειξιν τῶν μετὰ τῆς Ῥωσίας ἐμπορικῶν σχέσεων τῶν Βυζαντίνων (Λόγοι καὶ ἐπιστολαὶ Μιχαὴλ Ἀκομινάτου ἐν τῷ ῥωσικῷ Περιοδικῷ τοῦ ὑπουργείου τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως ἔνθ' ἀν.σ.390). Ἴδ.καὶ τὴν ἐν **Β'.356**,3 γινομένην μνείαν δερμάτων λευκοῦ λαγωοῦ «ὁποίους ἡ Ῥωσία κατάγει εἰς τὴν μεγαλόπολιν» καὶ τὰ λεγόμενα παρ' Εὐσταθίῳ (Opuscula, σ. 231,3 κ.ἑ.) περὶ τῶν ἐν τῇ μονῇ τοῦ Προδρόμου παρὰ τὰς Βλαχέρνας ταριχευτῶν ἰχθύων καὶ χαβιαρίου ἐρυθροῦ τε καὶ μέλανος.

Β'. 303,12. *Οἶομαι.* Σπανίως ποιεῖται χρῆσιν τούτου τοῦ τύπου ὁ Μιχαήλ. Ἴδ. καὶ **13**,19. **Β'. 211**,11. **Β'. 317**, 14. Ὁ δὲ συνήθως παρ' αὐτῷ ἐν χρήσει τύπος εἶνε *οἶμαι*. Ἴδ. **7**, 12. **8**,26. **27**,3. **119**,21. **Β'.122**,5. **Β'. 192**,18 **Β'. 217**,27. **Β'. 221**,11 κτλ.

Β'. 304,4. *Τὸ γράμμα σου δεξάμενοι.* Δὲν σώζονται ἐπιστολαὶ τοῦ Μανουὴλ Βεριβόη πρὸς τὸν Μιχαήλ.

Β'.304,25. *Πρὸ τῆς ἐνεγκαμένης καὶ θρεψαμένης.* Ἐκείνη μὲν εἶνε ἡ Χαλκὶς, ἔνθα καὶ διέτριβε νῦν ὁ Βεριβόης (**Β'. 305**, 11 κ.ἑ.), αὕτη δὲ ἡ Κωνσταντινούπολις.

Β'. 306,16. *Εἰς τὰς ἐν Αἰγαίῳ Κυκλάδας νήσους καὶ ἐμὰς ξεναγούς.* Ἐννοεῖται ἡ Κέως ἔνθα διέτριβεν ὁ Μιχαήλ.

Digitized by Google

Β'. 306,19. *Οἱ κάκιστ' ἀπολούμενοι πειραταὶ οὕτω τὰς νήσους ταύτας ὀσημέραι περιστοιχίζονται ὡς αὗται Δῆλον* (ἐκ τυπογραφικοῦ λάθους *δῆλον*) *ἐκυκλώσαντο, ὅθεν καὶ τὴν ἐπωνυμίαν κεκλήρωνται.* Κατὰ τῶν πειρατῶν τῶν λυμαινομένων τὰς νήτους τοῦ Αἰγαίου πολλαχῶς εἶχον ναγωνισθῶσιν οἱ καταλαβόντες αὐτὰς Φράγκοι. Οὕτω δὴ ὁ Πέτρος Ἰουστινιάνης ὁ καταλαβὼν τὴν Κέω καθ' ἃ εἴπομεν ἀνωτέρω (Σημ. σ. 633) πολλαχῶς ἠγωνίσθη ἵνα ἱδρύων ἐν τῷ λαχόντι αὐτῷ μέρει τῆς νήσου τὴν τάξιν, καταπολεμήσῃ καὶ τοὺς δῃοῦντας τὰ παράλια πειρατάς. Ἴδ. *Hopf*, Giustiniani (Venetianer in Griechenland), ἔνθ' ἀν. σ. 303.

Β'. 306,26. *Τὴν σὴν ὑφορώμενος ἐπὶ τὴν Βιθυνίαν διάβασιν.* Ὁ Τορνίκης προσκληθεὶς ὑπὸ τοῦ Λασκάρεως δὲν μετέβη εἰς Νίκαιαν. Ἴδ. Σημ. σ. 621.

Β'. 308, ρνδ'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη ἐστάλη πρὸς τὸν Εὐρίπου Θεόδωρον ὡς παρακμυθητικὴ ἐπὶ τῇ ἐκ Χαλκίδος ἐξώσει αὐτοῦ παρὰ τῶν Λατίνων (**Β'. 309,**3).

Β'. 309,22. *Ὁ ἀνθοσμίας καὶ τἄλλα διεκομίσθησαν.* Ἴδ. περὶ ἄλλων δώρων Σημ. σ. 641 καὶ ἐν τῇ ἑπομένῃ ἐπιστολῇ πρὸς τὸν Γεώργιον Πιστόφιλον, πιθανῶς ἀδελφὸν τοῦ Ἁγιοσοφίτου Νικολάου, «ἓν γέ τι τῶν ἐπιτηδείων καὶ ὧν σπανίζομεν ἐνταῦθα παροικοῦντες στέλλων ἀεὶ διαπόντιον» (**Β'. 310,**8).

Β'. 311, ρνς'. Ἡ Καισαριανὴ εἶνε ἡ γνωστὴ κατὰ τὸν Ὑμηττὸν μονή. Ὁ δὲ καθηγούμενος αὐτῆς ἦτο ἀνὴρ καταχραστής, ὡς φαίνεται ἐκ ταύτης τῆς πρὸς αὐτὸν γραφείσης ἐπιστολῆς τοῦ Μιχαὴλ, δι' ἧς ἐλέγχεται ἐπὶ ταῖς διαφόροις αὐτοῦ ἀδικίαις.

Β'. 311,9. *Ὁ ὑπομνηματογράφος κῦρ Γεώργιος ὁ Βαρδάρης.* Περὶ τούτου εἴπομεν ἤδη τὰ δέοντα ἐν Σημ. σ. 624. Εἶχε δ' ἀναθέσει εἰς αὐτὸν ὁ Μιχαὴλ τὴν διεύθυνσιν ἀττικοῦ τινος μοναστηρίου, ὅπερ ᾠκειώσατο ὁ ἡγούμενος τῆς Καισαριανῆς. Ἴδ. κατωτέρω στ. 20.

Β'. 311,10. *Ὁ πιωχηγούμενος τοῦ ἐνταῦθα μοναστηρίου.*

Digitized by Google

Ἐννοεῖται τὸ μοναστήριον τοῦ Προδρόμου ἐν Κέῳ, ἔνθα διέτριβεν ὁ Μιχαήλ. Ὁ ἡγούμενος αὐτοῦ εἶχεν ἐμπιστευθῇ δέκα μελισσῶν κυψέλας εἰς τὸν ἡγούμενον τῆς Καισαριανῆς ἵνα αὐξηθῶσι κατὰ τὸν Ὑμηττὸν καὶ λαμβάνῃ ἀπ' αὐτῶν τὴν ἐτησίαν πρόσοδον, ἀλλ' ἐκεῖνος ἐπὶ τέσσαρα ἔτη οὐδὲν ἀπέδωκεν εἰς τὸν συνηγούμενον, λέγων ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ μελισσῶν διεφθάρη. Ἴδ. κατωτέρω στ. 11 κ.ἑ.

www.ibtool.com.cn

Β'. 311, 11. *Ὁ δουλευτὴς ἡμῶν μοναχὸς Πέτρος.* Καὶ εἰς τοῦτον συνέβη ὅ τι καὶ εἰς τὸν Βαρδάνην, δῆλα δὴ ὁ παρὰ τοῦ ἡγουμένου τῆς Καισαριανῆς σφετερισμὸς τῆς ἀνατεθείσης αὐτῷ ὑπὸ τοῦ Μιχαὴλ μονῆς.

Β'. 312, 12. *Ὅτε δὲ τῶν Ἀθηνῶν ἐξήειμεν ὅσα δαπάνης ἕνεκα ἐκομιζόμεθα, ταῦτα ἐπαναπλεύσαντες εἰς Θεσσαλονίκην παρὰ τὸν καρδινάριν καὶ πάλιν κατελθόντες εἰς Εὔριπον κἀκεῖθεν δεῦρο διαπλωιζόμενοι ἀνηλώσαμεν πάντα ἐντὸς ἐνιαυτοῦ.* Λέγει ταῦτα εἰς ἔνδειξιν τῆς πενίας ἑαυτοῦ καὶ ἀφιλοχρηματίας καὶ πρὸς διάψευσιν τῶν μοχθηρῶν κατ' αὐτοῦ διαδόσεων καθ' ἃς καὶ τῶν Λατίνων καὶ τῶν Ἑλλήνων τινὲς ἐπίστευον, ὅτι καθ' ὃν χρόνον διέτριβεν ἐν Ἀθήναις ἀρχιερατεύων ἀπεθησαύρισε καὶ ἐναπεταμιεύσατο πλεῖστα χρήματα, ἅτινα καὶ συμπαρέλαβε μεθ' ἑαυτοῦ. Ἴδ. ἀνωτέρω στ. 2 κ. ἑ.

Β'. 313, ρνζ'. Διὰ τῆς ἐπιστολῆς ταύτης ὁ Μιχαὴλ συνιστᾷ εἰς τὸν ἡγούμενον Ἰωαννίκιον τὸν πρωτέκδικον Ὀρφανόν, ἀπερχόμενον ἵνα μονάσῃ ἐν τῇ ὑπ' αὐτοῦ διοικουμένῃ μονῇ τοῦ Ἁγίου Μελετίου.

Β'. 317, 7. *Ἐπλάτυνας τὰ διαβήματά μου ὑποκάτω μου, ἀποστέλλας μοι φελλωτὰ καὶ εὐρύχωρα σανδάλια.* Ἴδε περὶ ἄλλων δώρων, πλὴν τούτων τῶν ἐνταῦθα σημειουμένων ὡς σταλέντων ὑπὸ τοῦ Βαρδάνη, Σημ. σ. 641 καὶ 642.

Β'. 317, 25. *Ἐπεὶ γοῦν καὶ ἡμεῖς, ἴχνεσιν ἀμυδροῖς τῶν τῆς ψυχῆς καὶ σώματος ἀντιθέσεων ἐπακολουθήσαντες, φιλοτιμότερον ἐπετάθημεν εἰς τὸ ἀρχιτεκτόνημα τοῦτο, δέον ἐκρίναμεν*

Digitized by Google

ἐμφανίσαι τοῦτο τῇ σῇ λογιότητι καὶ ποτὲ σπάρτα τῇ σῇ παραθεῖναι καὶ γνωριεῖν ὅπως ἄρα καὶ ἔχει. Ἀναφέρονται ταῦτα εἰς τὴν πρὸς τὸν Εὐθύμιον Τορνίκην ἀποστολὴν ἔργου τινὸς τοῦ Μιχαὴλ ἐκ τῶν μειζόνων τῶν γραφέντων ἐν τῇ νήσῳ Κέῳ. Τοῦτο δὲ δὲν δύναται νὰ εἶνε ἄλλο ἢ τὸ ποίημα αὐτοῦ τὸ ἐπιγεγραμμένον Θεκνώ, συνταχθὲν κατὰ τὸ ἕκτον ἔτος τῆς ἐν τῇ νήσῳ διαμονῆς (**Β'. 387**,347) ἢ τὸ Σχέδος.

Β'. 318, ρξ'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη πρὸς τὸν Βαρδάνην ἀναφέρεται εἰς τὴν ἐκείνου ἀπόφασιν τοῦ νὰ μεταβῇ εἰς Κωνσταντινούπολιν.

Β'. 319, ρξα'. Διὰ τῆς ἐπιστολῆς ταύτης πειρᾶται νὰ πείσῃ τὸν καθηγούμενον τῆς μονῆς τοῦ ἁγίου Μελετίου ὅτι δὲν παρέδραμε τὴν ὑπ' αὐτὸν μονὴν ἐκ περιφρονήσεως πρὸς τὴν πενίαν αὐτῆς.

Β'. 319,18. *Σεμνεῖον* σημαίνει μοναστήριον ὡς καὶ αἱ λέξεις *φροντιστήριον, ἀσκητήριον, ἱλαστήριον* παρὰ τοῖς Βυζαντίνοις.

Β'. 319, 20. *Ἀρ' οὖν ἀποχρώντως ἐν τῷ τῆς ὑπερορίας χρόνῳ [περὶ] τῆς περίας φιλοσοφεῖν ἐδιδάχθημεν, ὡς σφόδρα ἀν ἤμεν δυσμαθεῖς καὶ νωθεῖς, εἰ μὴ δι' ὅλων δώδεκα ἐνιαυτῶν τὴν στενὴν πρὸ τῆς πλατείας τέμνειν μετεδιδάχθημεν.* Ἐκ τούτων καταφαίνεται ὅτι ἡ ἐπιστολὴ αὕτη ἐγράφη τὸ δωδέκατον ἔτος τῆς ἐξ Ἀθηνῶν φυγῆς τοῦ Ἀκομινάτου, ἤτοι τῷ 1216.

Β'.320, ρξδ'. Ὁ Νικηφόρος Βεριβόης, πρὸς ὃν ἀπευθύνεται αὕτη ἡ ἐπιστολὴ καὶ ἡ ροζ', εἶνε πιθανῶς ἀδελφὸς τοῦ Μανουὴλ τοῦ συνδιακόνου τοῦ Εὐθυμίου Τορνίκη. Εἶνε δ' ἡ ἐπιστολὴ αὕτη παραμυθητικὴ ἐπὶ τῷ θανάτῳ ἀνεψιᾶς τινος τοῦ Βεριβόη, ἣν εἶχε σύζυγον ἀνεψιός τις τοῦ Ἀκομινάτου, ἀπὼν ἐξ Εὐρίπου κατὰ τὸν θάνατον τῆς γυναικός.

Β'. 321,3. *Καὶ μήτηρ μὲν γηραλέα προαπιοῦσαν ἰδοῦσα ὑφ' ἧς προπεμφθῆναι ἤλπιζε, θαῦμα ὅτι μὴ συναπέψυξεν.* Μή-

www.libtool.com.cn

Digitized by Google

κηρ τῆς θανούσης ἦτο ἡ Βεριβόησσα πρὸς ἣν ἐγράφη ἡ ἀμέσως ἑπομένη ἐπιστολή, χήρα Βεριβόη, ἀδελφοῦ τοῦ Νικηφόρου καὶ Μανουὴλ, οὓς ἐγνωρίσαμεν ἤδη.

Β'.321,5. *Ἀνὴρ δ' ἐκείνης ὅτι μηδὲ θρησκούσῃ παρῆν μέγιστον οὐ τέθνηκεν.* Τὴν ἀπουσίαν τοῦ ἀνεψιοῦ τοῦ Μιχαὴλ ἐξ Εὐρίπου κατὰ τὸν θάνατον τῆς συζύγου μανθάνομεν καὶ ἐξ ἄλλων χωρίων ταύτης τε καὶ τῆς ἑπομένης ἐπιστολῆς (**Β'. 320**,21. **Β'.322**,10. **Β'. 323**,4).

Β'. 324,ρξδ'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη ἐγράφη πρὸς τὸν τοῦ Ἀκομινάτου ἀνεψιὸν Μιχαὴλ διατρίβοντα τὸ ἑξῆς οὐχὶ ἐν Ἀθήναις ὡς πρότερον, ἀλλ' ἐν Βοιωτίᾳ (**Β'.324**,8 κ.ἑ.).

Β'. 325,13. *Οὔτε γὰρ γράμμα ἐκ τῆς Ἀσίας ἀφίκετο οὔτε τις ἀνὴρ, ὥστε καὶ περὶ τοῦ περιποθήτου μου αὐταδέλφου μηδὲν ἀκούων ἀτιῶμαι. Εἴη δὲ εὖ πράττων καὶ ἄμεινον, εἰ καὶ ἡμῖν ὅπως ἔχων ἐστὶν ἠγνόηται.* Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη, καταγεγραμμένη ἐν τῷ κώδικι μεταξὺ τῆς ρξα' ἤτις ἀπεστάλη τὸ δωδέκατον ἔτος τῆς ἐξ Ἀθηνῶν φυγῆς τοῦ Μιχαὴλ (**Β'.319**,23 Σημ. σ. 644) καὶ τῆς ρξε' γραφείσης τὸ αὐτὸ ἔτος (**Β'. 327**,1), εἶνε κατὰ πάντα πιθανὸν λόγον σύγχρονος αὐτῶν, ἤτοι ἐγράφη τῷ 1216. Ἐντεῦθεν μανθάνομεν ὅτι ὁ Μιχαὴλ μακρὸν ἤδη χρόνον μὴ λαβὼν ἐπιστολὰς τοῦ Νικήτα Χωνιάτου ὑπώπτευε μὴ συνέβη αὐτῷ ἀνήκεστόν τι. Κατὰ ταῦτα ἡ ἀλλαχοῦ (Σημ. σ. 538 καὶ 545) ἐξενεχθεῖσα εἰκασία, καθ' ἣν τὸ τελευταῖον ὅριον τοῦ βίου τοῦ Νικήτα εἶνε τὸ ἔτος 1215, φαίνεται ἐπικυρουμένη ὑπὸ τῶν λεγομένων ἐν ταύτῃ τῇ ἐπιστολῇ ὑπὸ τοῦ Μιχαήλ.

Β'.326,ρξε'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη ἐγράφη ἐν ἔτει 1216, ἀπευθύνεται δὲ *τῷ κρατίστῳ κῦρ Θεοδώρῳ τῷ Δούκᾳ*. Εἶνε δ' οὗτος Θεόδωρος ὁ Κομνηνὸς ὁ Δούκας (**Β'. 329**,20 «ὦ καλλώπισμα Κομνηνῶν, Δουκάδων δόξα ». Ἰδ. καὶ τὴν ἐπιγραφὴν τῶν νομισμάτων *Θεόδωρος δεσπότης Κομνηνὸς ὁ Δούκας* Sabatier, Description générale des monnaies byzantines. Τόμ. Β'. σ. 301 καὶ πίν. LXVI, ἀρ. 7), ἀδελφὸς τοῦ δεσπότου Ἠπείρου Μιχαὴλ, ὃν καὶ διεδέξατο

Digitized by Google

ἐν τῇ ἀρχῇ (Ἀκροπολ. 27,6 κ.ἑ.). Τοῦτον μετεκαλέσατο ὁ Μιχαὴλ, προβλέπων τὸ ἑαυτοῦ τέλος, ἐκ τῆς αὐλῆς τοῦ Λασκάρεως. Διὰ τοῦτο δὲ ὁ Θεόδωρος, ἐμπνεόμενος ἕνεκα τῆς ἐν Νικαίᾳ διαμονῆς ἐξ αἰσθημάτων φιλίων πρὸς τοὺς Ἀκομινάτους, ἐκάλεσε πρὸς ἑαυτὸν τὸν Μιχαὴλ ἐκ Κέω, βραχὺν χρόνον μετὰ τὴν ἀνάβασιν εἰς τὴν ἀρχήν. Ἀλλ' ὁ Μιχαὴλ ἀποποιεῖται, ὡς ἄλλοτε ἔπραξε τὸ αὐτὸ πρὸς τὸν Λάσκαριν.

Β'. 326,8. *Τὸ μεγαλεῖον τῆς σῆς ἀντιλήψεως, περιστοιχιζόμενον παρὰ τῶν κύκλῳ ἐφεδρευόντων πολεμίων καὶ μυρίαις φροντίσι τε καὶ ἐκστρατείαις ἀνθελκόμενον καὶ μήτε ὕπνον τοῖς ὀφθαλμοῖς χαριζόμενον μήτε τοῖς κροτάφοις ἀνάπαυσιν, ὅπως τὸν θεόθεν αὐτῷ πεπιστευμένον κόσμον διατηροίη Ἰταλικῆς τυραννίδος ἐλεύθερον.* Ταῦτα ἐπεξηγοῦνται διὰ τῶν λεγομένων παρὰ τῷ Ἀκροπολίτῃ (27,21-28,8) «ἄρξαι δὲ βουληθεὶς πάνυ ἐπηύξησε τὴν αὐτοῦ ἀρχήν· ἔκ τε γὰρ τῶν Ἰταλῶν οὐκ ὀλίγην χώραν ἐκτήσατο, καὶ τῶν Βουλγάρων πολλήν· τήν τε γὰρ Θεσσαλίαν ὑφ' ἑαυτὸν ἐποιήσατο, Ἀχρίδα τε καὶ Πρίλαπον Ἀλβανόν τε καὶ αὐτὸ τὸ Δυρράχιον, ἔνθα καὶ Πέτρον, μετὰ μεγίστης στρατιᾶς ἐξ Ἰταλίας ὁρμώμενον καὶ ὡς πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν πεποιημένον τὴν δίοδον, ἀνηγορευμένον πρὸς τοῦ πάπα καὶ βασιλέα, αὐτοῦ που γεγενημένον προχειρωσάμενόν τε καὶ αὐτὸ τὸ Δυρράχιον, κατετροπώσατο».

Β'.326,17. *Ὡς ἐξ οὗ θῆτα τῶν Ἀθηνῶν ἀπελήλαμαι, δέον ἀναλαβέσθαι προφητικῶς τὰς πτέρυγάς μου πρὸς ὄρθρον καὶ κατασκηνῶσαι εἰς τὰ ἔσχατα τῆς θαλάσσης* κτλ. Ἐννοεῖ ὅτι ὤφειλε μετὰ τὴν ἅλωσιν τῶν Ἀθηνῶν νὰ μεταβῇ πρὸς τὸν καλοῦντα αὐτὸν εἰς Νίκαιαν βασιλέα Θεόδωρον τὸν Λάσκαριν.

Β'.326,23. *Περὶ τὰ ἀντίπορθμα τῆς Ἀττικῆς νησίδια παροικῆσαι.* Ἐννοεῖται ἡ νῆσος Κέως, ἣν ἐξελέξατο πρὸς ἐνοίκησιν ὁ Μιχαήλ.

Β'. 327,1. *Παρώκησα ἔτος τουτὶ δωδέκατον ἐκ γειτόνων ταῖς Ἀθήναις.* Κατὰ ταῦτα ἡ ἐπιστολὴ αὕτη ἐγράφη περὶ τὸ 1126.

Digitized by Google

Β'. 327,8. *Πέρυσι γὰρ τολμήσας ἀφικόμην Ἀθήναζε καὶ εἰ μὴ θᾶττον ἐκεῖθεν ἀπέπτην, τοῖς ἰταλικοῖς ἂν ὀδοῦσιν ἐγεγόνειν κατάβρωμα καὶ αὐτός.* Μὴ δυνηθεὶς νἀντιστῇ εἰς τὰς οἰμωγὰς καὶ τοὺς κοπετοὺς τῶν δαπανωμένων τέκνων, ὡς λέγει ἀνωτέρω, μετέβη εἰς Ἀθήνας τῷ 1125, ἀλλ' ἡ αὐτόθι διατριβή του ὑπῆρξε βραχυτάτη. Εἶνε δ' αὕτη ἡ μόνη μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς πόλεως ἐπίσκεψις τοῦ Μιχαὴλ εἰς Ἀθήνας.

Β'. 327,13. *Τῷ ἱερῷ τῷδε φροντιστηρίῳ οἷον ἐντέθαμμαι καὶ συνδιάγω τῷ τε παγκοσιωτάτῳ καθηγουμένῳ καὶ τῇ ὑπ' αὐτὸν ἀδελφότητι.* Ἐννοεῖται ἡ ἐν Κέῳ μονὴ τοῦ Προδρόμου, ἥτις καθιδρυθεῖσα ὑπό τινος Κομνηνοῦ ὡς κτίτορος (**Β'. 328**,18 ἐν πρβλ. πρὸς **Β'. 329**,17) ὠνομάζετο καὶ μονὴ τοῦ Κομνηνοῦ. Πρὸς ταύτης τὸν ἡγούμενον Ἀθανάσιον ἀπευθύνεται πιθανῶς ἡ π' τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Μιχαήλ.

Β'. 328,4. *Ὅτε ἐξ Εὐβοίας ἀφικνούμην δεῦρο, συμβέβηκεν εἰς ταὐτὸ τὰς κεφαλὰς τῆς Ἑλλάδος ἀθροίζεσθαι, οἷς καὶ ἡ ἡμετέρα μετάβασις ἀκουστὴ γενομένη ὑπόνοιαν ἐνέβαλεν ὡς οὐχ ἑτέρωσε, ἀλλ' εὐθὺ τῆς σῆς ἀντιλήψεως φέρομαι* κτλ. Τὰ ἐνταῦθα δηλούμενα γεγονότα δὲν εἶνε γνωστά, οὐδ' ἐννοοῦνται εὐχερῶς ἄλλοθεν. Πρόκειται ἄρα περὶ τῆς ἐξ Εὐβοίας εἰς Κέω πρώτης μεταβάσεως τοῦ Ἀκομινάτου βραχὺν χρόνον μετὰ τὴν ἅλωσιν τῶν Ἀθηνῶν (**Β'. 312**,15) ἢ μᾶλλον περί τινος εἰς Εὔβοιαν ἐπισκέψεως τῷ 1215, ὅτε εἶχε μεταβῇ εἰς Ἀθήνας (**Β'. 327**,8); Τίς δὲ ἡ συνάθροισις τῶν κεφαλῶν τῆς Ἑλλάδος, δι' ὧν λέξεων δὲν σημαίνεται βεβαίως ἡ ἐν Ῥαυεννίκᾳ σύνοδος τῶν Φράγκων δυναστῶν, ἥτις ἐγένετο τῷ 1210;

Β'. 331,26. *Οἱ μοναχοί.* Ἐννοοῦνται οἱ μονάζοντες ἐν τῷ κατὰ τὴν Κέω μοναστηρίῳ τοῦ Προδρόμου, εἰς οὓς ἀνῆκεν ὡς μετόχιον καὶ τὸ ἐν Ναυπάκτῳ μονίδιον τοῦ ἁγίου Νικολάου, τὸ ἐπιλεγόμενον τοῦ Σώζοντος, περὶ οὗ γίνεται λόγος ἀμέσως κατωτέρω ἐν τῇ ἐπιστολῇ.

Β'. 331,29. *Δωρηθὲν παρὰ τοῦ μακαρίτου Κομνηνοῦ.* Εἶνε

www.libtool.com.cn

Digitized by Google

ὁ αὐτὸς Κομνηνὸς, ὁ κτίτωρ ὁ πολλὰ εὐεργετήσας τὴν ἐν Κέῳ μονὴν τοῦ Προδρόμου, ἐξ οὗ καὶ ἐπωνομάζετο αὕτη.

www.libtool.com.cn

Β'. 332,4. *Ἅτε καὶ τῶν ἀρχόντων τῆς χώρας ἀγαθὴν ἐχόντων διάθεσιν περὶ τὴν συγγενικὴν αὐτῶν μονὴν τοῦ Προδρόμου.* Ἐννοεῖται ὁ δεσπότης Θεόδωρος, ὅστις ὡς Κομνηνὸς ἦτο συγγενὴς τοῦ κτίτορος τῆς ἐν Κέῳ μονῆς.

Β'. 332,10. *Ὁ διδοὺς τῇ σῇ ἁγιότητι τὰς συλλαβὰς ταύτας ἡμέτερός ἐστι καὶ παρ' ἡμῶν κομίζει τῷ Κομνηνῷ καὶ τῷ Λιγυρῷ γράμματα, τὸ δὲ καὶ ἀξιοῦν τὴν σὴν ἁγιότητα ἐφοδιάσαι τε καὶ παραπέμψαι μετὰ συνοδοπόρων ἤ καὶ τικος ἡγεμόνος ὁδοῦ ἔνθα διατρίβει ὁ Κομνηνός.* 2. *Οὐ προστίθημι· αὐτόθεν γὰρ ἀρίδηλον καὶ παρὰ τοῦτο τοῖς Λάκωσιν ἐπαχθὲς ὡς ἀβόλεσχον.* Κακῶς φέρεται ἐστιγμένον τὸ χωρίον ἕνεκα παρορράματος τυπογραφικοῦ. Καὶ τὰ μὲν *οὐ προστίθημι* πρέπει νὰ γραφῶσι συνεχῶς ἄνευ στίξεως κατ' ἀκολουθίαν τῶν ἡγουμένων· ὁ δ' ἀριθμὸς τῆς παραγράφου 2 νὰ μετατεθῇ μετὰ τὴν λέξιν *ἀβόλεσχον*. Ἐκ δὲ τῶν ἐνταῦθα ἀναφερομένων ὁ μὲν Διγυρὸς εἶνε ὁ αὐτὸς ὁ ἀναφερόμενος ἀνωτέρω ὡς ἐλεηθεὶς ὑπὸ τοῦ Θεοδώρου τοῦ Δούκα (**Β'.329,3**). Κομνηνὸς δὲ εἶνε πιθανώτατα ὁ δεσπότης Θεόδωρος, διατρίβων τότε περὶ τὸ Δυρράχιον, ἀλλ' οὗ ἠγνόει ἀκριβῶς τὸν τόπον τῆς διαμονῆς ὁ Μιχαήλ.

Β'. 332,16. *Φέρεται γὰρ λόγος ἐν συγγραφῇ παλαιᾷ τοὺς Χίους λιμώττοντας ἀπεσταλκέναι πρέσβεις δεησομένους περὶ συντοπομπίας εἰς Λακεδαίμονα* κτλ. Διηγεῖται ταῦτα ὁ Ἡρόδοτος (Γ'. 46), ἀλλὰ παρ' αὐτῷ γίνεται λόγος περὶ πρέσβεων τῶν Σαμίων, οὐχὶ δὲ τῶν Χίων. Περιέπεσε δ' εἰς τοῦτο τὸ λάθος ὁ Μιχαὴλ ἀναγράφων τὴν διήγησιν ἐκ μνήμης πιθανῶς.

Β'. 333, ρξη'. Ἡ μονὴ τοῦ Προδρόμου, πρὸς ἣν τὸν καθηγούμενον ἐστάλη αὕτη ἡ ἐπιστολὴ, ἦτο ἄλλη τις παρὰ τὴν ἐν Κέῳ καὶ τὴν τοῦ Κυνηγοῦ ἐπιλεγομένην ἐν Ἀττικῇ. Ἔκειτο δ' ἐν Αἰτωλίᾳ ὡς ἐξάγεται ἐκ τῶν λέξεων *διὰ τοσοῦδε διαστήματος ὁπόσον ἐκ τοῦ Καλυδωνίου κόλπου εἰς τὰς κατ' Αἰγαῖον Κυκλάδας*

Digitized by Google

(στ. 12) καὶ ὑπέκειτο πιθανώτατα εἰς τὴν διοίκησιν τῆς μητροπόλεως Ναυπάκτου. Κατὰ ταῦτα φαίνεται ὅτι τὸ γράμμα τοῦτο ἀπεστάλη διὰ τοῦ αὐτοῦ καμιστοῦ δι' οὗ καὶ ἡ προτέρα ἐπιστολὴ πρὸς τὸν Ναυπάκτου.

www.libtool.com.cn

Β'. 333,22. *Ἂν ποιῇς.* Δὲν εἶνε ἀσυνήθης παρὰ τοῖς Βυζαντίνοις ἡ χρῆσις τοῦ *ἂν* μετὰ τῆς ὑποτακτικῆς ἀντὶ τῆς εὐκτικῆς. Ἴδ. καὶ **69,**19 «*τάχα ... ἂν λύτῃ*» καὶ Εὐσταθ. 274,35 «*μικροῦ ἂν δεήσῃ*». Ὁμοίως δὲ χρῆται ἐνίοτε ὁ Μιχαὴλ καὶ τῷ *εἰ* μεθ' ὑποτακτικῆς. Ἴδ. *εἰ ἀχθεσθῇς* **Β'. 267,**3. *εἰ ἀκτιστῇς* **Β'. 283,**28. *εἰ γένηται* **Β'. 321,**28. *εἰ . . . ἀποστείλῃς* **Β'. 356,**2-4.

Β'. 334, ρξθ'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη ἀπευθύνεται πρὸς τὸν ἐπίσκοπον Ῥαιδεστοῦ. Ἡ δ' ἐπισκοπὴ Ῥαιδεστοῦ ὑπέκειτο εἰς τὸν μητροπολιτικὸν θρόνον τῆς ἐν Θρᾴκῃ Ἡρακλείας (*Parthey*, Notit. **3,**53. **7,**125. **10,**185). Ἦτο δὲ τότε ἐπίσκοπος Ῥαιδεστοῦ ὁ Ἰωάννης, πρὸς ὃν ἐγράφη ἡ νε' ἐπιστολὴ τοῦ πάπα Ἰννοκεντίου τοῦ Γ' (*Lequien*, Oriens christianus. Τόμ. Α'. σ. 1129).

Β'. 334,14. *Ἐπεὶ δ' ὁ παντιμότατος ἡμέτερος χαρτοφύλαξ σὸν γράμμα διακεκόμικεν.* Ἐννοεῖται πιθανῶς ὁ αὐτὸς χαρτοφύλαξ οὗ γίνεται μνεία ἐν **Β'.243,**26 ὡς σταλέντος εἰς Κάρυστον, ἵνα διεξαγάγῃ τὴν ὑπόθεσιν τῶν σιτηρῶν τοῦ Ἀκομινάτου. Ἡ δ' ἐπιστολὴ τοῦ ἐπισκόπου Ῥαιδεστοῦ πρὸς τὸν Μιχαὴλ, ἧς γίνεται μνεία ἐνταῦθα, δὲν περιεσώθη.

Β'. 336,ροα'. Ὁ πατριάρχης Μανουὴλ, εἰς ὃν ἀπευθύνεται αὕτη ἡ ἐπιστολή, εἶνε ὁ ἐπωνυμούμενος Χαριτόπουλος ὁ διαδεξάμενος τῷ 1216 ἐν Νικαίᾳ τὸν ἐπί τινας μόνον μῆνας πατριαρχεύσαντα Μάξιμον. Ἴδ. Ἀκροπολ. 35,6 κ.ἑ. Ὁ Μανουὴλ ἐκόσμησε τὸν πατριαρχικὸν θρόνον ἐπὶ ἔτη πέντε, θανόντα δὲ τῷ 1221 διεδέχθη Γερμανὸς Β' ὁ Ναυπλιεύς.

Β'. 337,14. *Ὁ ἡμέτερος φοιτητὴς καὶ χαρτοφύλαξ, ἐπεὶ περ τῆς καθ' ἡμᾶς λυχνίας ἐξώσθημεν καὶ ἀπέσβημεν, πρὸς τὸ*

Digitized by Google

πάμμεγα φῶς τῆς μεγίστης ἁγιωσύνης σου κατὰ γνώμην ἡμετέραν ἀνέδραμεν, οὐχ οἷός τε ὢν δεῦρο βιαστεύειν ὑπὸ ζόφου καὶ κόπου ἰταλικοῦ. Ἐννοεῖται καὶ ἐνταῦθα ὁ αὐτὸς χαρτοφύλαξ, οὗ ἀγνοοῦμεν τὸ ὄνομα, ὃν εὑρίσκομεν καὶ ἄλλοτε πρότερον ὑπηρετοῦντα τῷ Ἀκομινάτῳ. Ἰδ. **Β'. 243**,26 καὶ **Β'. 334**,11.

www.libtool.com.cn

Β'. 338,ροδ'. Τίς ἡ Τυχομηρὰ αὕτη, ἂν ὀρθῶς ἀνέγνωσα τὸ βραχυγραφικῶς ἐν τῷ κώδικι δεδηλωμένον ὄνομα τυ ξ, δὲν εἶνε γνωστόν. Ἦτο δὲ γυνὴ ἐκ σεβασμοῦ, ὡς φαίνεται, ἐπιστείλασα πρὸς τὸν Μιχαὴλ καὶ ζητήσασα νὰ λάβῃ καὶ παρ' ἐκείνου ἀπάντησιν.

Β'. 339, ρογ'. Ἡ πρὸς τὸν Ναυπάκτου Ἰωάννην μακρὰ αὕτη ἐπιστολὴ ἐγράφη ὡς εὐχαριστήριος ἐπὶ τῇ πκρ' αὐτοῦ ἀποστολῇ εἰς τὸν Μιχαὴλ ἑκατὸν διπλῶν αὐγοταρίχων (**Β'. 339**, 26. **Β'. 340**,18,24,29). Ἀφορμώμενος δ' ἐντεῦθεν πολλὰ φιλοσοφεῖ καὶ περιττολογεῖ περὶ μονάδος καὶ δυάδος καὶ μεμονωμένων καὶ δυαζομένων πραγμάτων. Ἐν τέλει, αὐτὸς ἐπικρίνων ἑαυτὸν, ἀποκαλεῖ τὰ ῥηθέντα *ἕωλα ἄλλως καὶ χαρίτων ἄναλτα* (**Β'. 346**,15), καὶ ὁ ἀναγνώστης πειράζεται νὰ συμφωνήσῃ μετὰ τοῦ ἱεράρχου περὶ τὴν ἐκτίμησιν τοῦ κενοῦ τούτου καὶ ἀπροσδιονύσου φιλοσοφήματος.

Β'. 346, ροδ'. Ὁ Νέων Πατρῶν Μεσοποταμίτης ὁ καὶ Κοστομήρης ἐπιλεγόμενος, πρὸς ὃν ἀπευθύνεται αὕτη ἡ ἐπιστολή, εἶνε πιθανώτατα ὁ ἄμεσος διάδοχος τοῦ Εὐθυμίου Μαλάκη, περὶ οὗ ἐγένετο λόγος ἐν Σημ. σ. 558.

Β'. 346,23. *Εἰς ἄλλοτε ἄλλως ἐσχατιὰς τῆς Ἑλλάδος παραρριπτούμεθα.* Οὕτω καὶ κατωτέρω (**Β'. 347**,12) *ὧδε κἀκεῖσε ῥιπταζόμενος.* Ἐννοεῖται δὲ διὰ τούτων βεβαίως ὁ μετὰ τὴν ἅλωσιν τῶν Ἀθηνῶν πλοῦς αὐτοῦ εἰς Θεσσαλονίκην καὶ Εὔβοιαν (**Β'. 312**,13) καὶ μετὰ ταῦτα εἰς Κέω, εἶτα δὲ πάλιν ἡ μετάβασις εἰς Ἀθήνας ἐπὶ βραχὺ (**Β'. 327**,8) καὶ ἐπάνοδος εἰς τὴν νῆσον.

Digitized by Google

Β'. 347,12. *Τελευτῶν ἄρτι δεῦρο κεῖμαι.* Ἐννοεῖται ἡ ἐν Κέῳ ὁριστικὴ ἐγκατάστασις μέχρι τοῦ θανάτου, μετὰ τὴν βραχεῖαν τῷ 1215 διαμονὴν ἐν Ἀθήναις.

www.libook.com.cn

Β'. 350,23. *Τῷ ἐν Κυρίῳ ἠγαπημένῳ κυρίῳ μου αὐθέντῃ τῷ μεγαλουργῷ Δούκᾳ εἰ τέως ἐγγύς που τῆς κατὰ σὲ τύχης σκηνούμενος.* Ἐννοεῖται ὁ δεσπότης Ἠπείρου Θεόδωρος, ὅτις διέτριβεν ἴσως ἔτι περὶ τὰ Δυρράχιον, διὸ ἀπευθύνεται περὶ αὐτοῦ ὁ Μιχαὴλ εἰς τὸν Ναυπάκτου Ἰωάννην.

Β'. 352,17. *Ἀλλὰ πῶς ἂν διηγησαίμην τὴν κατασχοῦσαν τηκεδόνα καὶ τὰ ἐντεῦθεν συμπίπτοντα ἀνιαρά; Σοφὸς ἄρ' ἦν ὁ πρῶτος ἡμίξηρον τὸ πάθος ἐπονομάσας.* Ἐν ταῖς τελευταίαις ταύταις ἐπιστολαῖς τοῦ Ἀκομινάτου πολλαχῶς μεμψιμοιρεῖ ὁ ὑπέργηρως ἱεράρχης ἐπὶ ταῖς κατεχούσαις αὐτὸν νόσοις, καὶ ἰδίως τῇ ἡμιπληγίᾳ, αἵτινες κατανάλωσαν τὰς σωματικὰς αὐτοῦ δυνάμεις καὶ ἐλυμαίνοντο ὑπούλως καὶ κατ' ὀλίγον καὶ αὐτὴν τὴν ψυχικὴν ῥώμην.

Β'. 353,21. *Καὶ μακάριος σὺ ὅτι ἀνταπέδωκας τὸ ἀνταπόδομα ὃ ἀνταπέδωκεν ἡμῖν ἥ τε ἰταλικὴ σύγκλυς παντοπερμία καὶ πρὸς τούτοις ἡ περοικὴ εἶτ' οὖν ἀποικία σκυθικὴ* κτλ. Ἀναφέρονται ταῦτα εἰς τοὺς πολέμους τοῦ Λασκάρεως, πρὸς ὃν ἀπευθύνεται ἡ ἐπιστολὴ αὕτη, κατὰ τοῦ Λατίνου αὐτοκράτορος Κωνσταντινουπόλεως Ἐρρίκου καὶ τῶν ἐν Ἀσίᾳ Τουρκομάνων. Παραβάλλων δ' ἐν τοῖς κατωτέρω ὁ Μιχαὴλ τὸν Λάσκαριν πρὸς τοὺς πάλαι βασιλεῖς εὑρίσκει αὐτὸν πολλῷ ἐκείνων ἀνώτερον, ἰσοστάσιον δὲ πρὸς Ἡράκλειον καὶ Βασίλειον τὸν Βουλγαροκτόνον.

Β'. 354,9. *Ὕστερον δέ ποτε ὁ μακαρίτης κῦρ Μανουὴλ ἐτόλμησεν εὐθὺ τῆς πρὸς τὸ Ἰκόνιον φερούσης ἅψασθαι. Καὶ τί λέγειν τὰ ἐντεῦθεν συμβάντα; Ἐκεῖνο γὰρ καὶ μόνον εἰπεῖν ἀρκεῖ, ὅτι ὃν ἐπεσύρετο μυρίον ὄχλον ἐν τῇ ἐκεῖ που φάραγγι κατέστρωσε καὶ αὐτὸς ἀντεστράφη μετ' αἰσχύνης οὐ φορητῆς.* Ὑποδηλοῦται διὰ τούτων ἡ ἐν ταῖς κλεισούραις ταῖς καλουμέναις τοῦ Τζυβρίτζη δεινὴ ἧττα Μανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ, ἣν ὑπέστη παρὰ

Digitized by Google

τῶν Περσῶν τῷ 1176, ἥτις διὰ μακρῶν περιγράφεται ὑπὸ τοῦ Νικήτα (232,21-236,21).

www.libtool.com.cn

Β'. 354,15. *Πλείους τῶν τότε πεσόντων οὐ μόνον διὰ τῶν σῶν χειρῶν ἀντικατέστρωσας πολεμίους, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τοῦ δυνάστου τὴν κεφαλὴν ἀπέκοψας.* Ταῦτα ἀναφέρονται εἰς τὴν περιφανῆ ἐκείνην καὶ πολυθρύλητον μάχην, καθ' ἣν ὁ Λάσκαρις κατετρόπωσε τοὺς Πέρσας, ἐφόνευσε δὲ καὶ αὐτὸν τὸν τοῦ Ἰκονίου σουλτάνον. Ἐπὶ τῇ νίκῃ ταύτῃ ἐγράφη ὑπὸ τοῦ Νικήτα Χωνιάτου ἴδιον προσφώνημα, ἐκδοθὲν τὸ πρῶτον παρὰ Σάθα (Μεσαιωνικὴ Βιβλιοθήκη. Τόμ. Α'. σ. 129-136). Ὁ Νικήτας λέγει περὶ τῆς μάχης ταύτης ἐν τοῖς ἄλλοις τὰ ἑξῆς (130)· «τῷ μὲν δοκεῖν ἕν τι καταγωνισάμενος ἔθνος, τῷ δὲ ὄντι μυρίκις πανσπερμίαις ἐθνῶν ἀνθαμιλλησάμενος, Πέρσας ἐστρόβησας, Ἰκονιέας ἐκλόνησας, Ἄραβας ἔτρεψας, τοὺς τὴν Μέσην τῶν Ποταμῶν κατοικοῦντας κατεπολέμησας μάχῃ μιᾷ καὶ τοῖς ἔργοις σου τῶν χειρῶν».

Β'. 354,19. *Οὐδένα τῶν βασιλέων τῶν ἐπὶ τῆς Πόλεως βασιλευσάντων ἰσοστάσιόν σοι νομίζω.* Παρεμφερῆ λέγει καὶ ὁ Νικήτας (ἔνθ' ἀν. σ.135), «λαμπρὰ μὲν οὖν καὶ τὰ χθὲς καὶ πρὸ τρίτης σοῦ κατορθώματα, βασιλεῦ, ὅσα θάλαττα καὶ γῆ διενείμαντο καὶ ἀεὶ τοῦ προτέρου λαμπρότερον τὸ μετέπειτα· τὸ δὲ νῦν τοῦτο τρόπαιον, μεγαλειότερον τῶν πάντων τροπαίων σου, καὶ οὐ τῶν σῶν μόνον τροπαίων, ἀλλὰ καὶ τῶν ὁτεδὴ κατορθωμάτων (γρ. κατωρθωμένων) παλαιγενέσι βασιλεῦσι καὶ στρατηγοῖς, ἵνα μὴ λέγω ἀσύγκριτον, καὶ οἷον οὐδέπω τις τῶν μεγαλοδυνάμων βασιλέων διήνυσε».

Β'. 354,27. *Γυμνὸς ὑπεξῆλθες τῆς πόλεως φρονήσει μέγῃ καὶ γενναίῳ φρονήματι καθωπλισμένος, καὶ πολίχνης μιᾶς ἐπιβὰς ἐκεῖθεν ἀντεπεξῄεις τοῖς πολεμίοις καὶ, τὸ γραφικὸν εἰπεῖν, αὐτὸς ὡς τεῖχος πυρὸς κυκλόθεν τοὺς ἐναντίους ὑπέφλεγες, οὐκ Ἰταλοὺς μόνους, ἀλλὰ καὶ Πέρσας.* Παρέχει διὰ τούτων ὁ Μιχαὴλ βραχεῖαν μέν, ἀλλὰ γραφικὴν καὶ πιστὴν εἰκόνα τῆς δραστηρίας ἀρχῆς τοῦ Λασκάρεως, ὅστις καταλιπὼν τὴν Κωνσταντινούπολιν κακὴν κακῶς ἁλισκομένην ὑπὸ τῶν Λαντίνων κατώρθωσε νὰ ἱδρύσῃ

Digitized by Google

τὸ ἐν Νικαίᾳ κράτος, ὅθεν ἔμελλε νἀνακτηθῇ ἡ βασιλεύουσα τῶν πόλεων. Δικαίως δὲ καὶ εἰκότως ὅ τε Μιχαὴλ καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Νικήτας εὐχονται νὰ ὑπάρξῃ ὁ Λάσκαρις ὁ μέλλων νὰ ἐλευθερώσῃ τὴν Πόλιν.

www.libtool.com.cy

Β'. 388,5. *Ταῦτα τὰ θαυμαστὰ κατορθώματα καὶ διηγήματα καὶ ἔτι τὸ παρὰ πάντων ἐλπιζόμενον καὶ εὐχόμενον, τὸ ἐγκαταστῆσαι διὰ σοῦ τὸν θρόνον τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου ἐν τῷ τόπῳ ᾧ ἀρχῆθεν ἐξελέξατο Κύριος καὶ τὴν Πόλιν ὅλην ἐπανασώσασθαι.* Πρὸς τοὺς συγκινητικοὺς τούτους λόγους τοῦ Μιχαὴλ παραβληθήτωσαν καὶ τὰ λεγόμενα παρὰ τοῦ Νικήτα ἐν τέλει τῆς πρὸς τὸν Λάσκαριν προμνημονευθείσης προσλαλιᾶς (ἔνθ' ἀν. σ.136)· καὶ εἷς αὐτὸς ὁ προσδοκώμενος ἐλευθερωτὴς τῆς λοιμης πόλεως Κωνσταντίνου καὶ ὁ ἐπανάγων Ζοροβάβελ ».

Β'. 388,11. *Καὶ οἶδ' ὅτι πολλοὶ συγγραφεῖς τὰ παρὰ σοῦ γενησόμενα συγγράψονται καὶ ταῖς μετὰ ταῦτα γενεαῖς παραπέμψουσιν. Ἐγὼ δ' ἐγγὺς τοῦ θανάτου εἰμὶ καὶ οὐκ ἂν ὄψομαι δ ἔργον ποιήσῃ θεὸς ἐν ταῖς ἐσχάταις ταύταις ἡμέραις.* Ὑπῆνίσσετο ἴσως διὰ τῶν ἐνταῦθα λεγομένων τὸν ἀδελφὸν Νικήταν, ὅστις ἴσως θὰ συνέγραφέ ποτε τὰ γενόμενα ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Λασκάρεως, ἂν ἐπέζη αὐτῷ· ἀλλ' ὁ Μιχαὴλ ἠγνόει πιθανώτατα τὸν ἐπελθόντα βραχὺν χρόνον μετὰ τὰ τελευταῖα κατορθώματα τοῦ αὐτοκράτορος θάνατον τοῦ ἀδελφοῦ. Οὕτω δὲ μόνον ἱστοριογράφον τῆς ἐν Νικαίᾳ βασιλείας ἔχομεν τὸν Γεώργιον Ἀκροπολίτην. Ἡ δ' ὑποψία τοῦ ἑτοιμοθανάτου γέροντος, ὅτι δὲν θὰ ζήσῃ ἵνα ἴδῃ τὴν ἀνάκτησιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐξεπληρώθη· ἐπειδὴ ἡ μὲν εἱμαρμένη χαρμόσυνος ἡμέρα προὐχώρει βραδέως, τὸ δὲ τέλος τοῦ ἱεράρχου ἐπῆλθε ταχύ, ὀλίγον χρόνον μετὰ τὴν ἀποστολὴν ταύτης τῆς ἐπιστολῆς, ἥτις εἶνε ἡ προτελευταία τῶν ὑπ' αὐτοῦ γραφεισῶν.

Β'. 388,15. *Ὃς ταῖς περιξ τῶν Ἀθηνῶν νήσοις εἰς μάτην ἐνδιατρίψας χρόνον μακρὸν, ὡς οὐδὲν ἔγνων ἐπ' ὠφελείᾳ τῆς ἐμῆς ποίμνης γενόμενος, ἆρας ἐκεῖθεν εἰς τὴν μονὴν τοῦ Προδρόμου τοῦ οἰκοδομηθέντος παρὰ τοῦ μακαρίτου Κομνηνοῦ κῦρ*

Digitized by Google

Ἀλεξίου κατεσκήνωσα. Ἐκ τῶν ἐνταῦθα λεγομένων ἠδύνατό τις νὰ ὑποθέσῃ ὅτι πρόκειται περὶ ἀλλαγῆς τοῦ τόπου τῆς διαμονῆς τοῦ Μιχαήλ. Ἀλλὰ πιστεύω ὅτι διὰ μὲν τῶν πρώτων λέξεων ἐννοεῖ τὴν ἐν Εὐβοίᾳ καὶ Κέῳ καθόλου διαμονήν, διὰ δὲ τῶν ἑπομένων τὸν στενότερον αὐτοῦ περιορισμὸν ἐν τῇ κατὰ τὴν Κέω μονῇ τοῦ Πρόδρόμου, περὶ ἧς ἴδ. Σημ. σ. 546 καὶ *Ἀντ. Μηλιαράκη*, Ὑπομνήματα περιγραφικὰ τῶν Κυκλάδων νήσων. Ἄνδρος, Κέως. σ. 225.

Β'. 355,22. *Ἡμιθνὴς γὰρ γέγονα, ὅπερ οἱ ἰατροὶ ἡμίξηρόν φασι.* Διὰ τὴν κατακλυσθεῖσαν αὐτὸν δεινὴν ἀρρωστίαν ἀποτεινόμενος πρὸς τὸν βασιλέα ζητεῖ θηριακήν, ἧς ἦτο συχνοτάτη ἡ θεραπευτικὴ χρῆσις κατὰ τοὺς μέσους αἰῶνας καὶ μετέπειτα, καὶ δέρματα λαγωοῦ λευκοῦ πρὸς θέρμανσιν.

Β'. 356,3. *Λαγωὸν λευκὸν ὁπόσους ἡ Ῥωσία κατάγει εἰς τὴν μεγαλόπολιν.* Ἀποδεικνύεται διὰ τούτων ἡ ἐμπορικὴ σχέσις τοῦ Βυζαντίου πρὸς τὴν Ῥωσίαν, περὶ ἧς ἴδ. καὶ Σημ. σ. 641.

Β'. 356, ρπ'. Ἡ τελευταία αὕτη τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Μιχαὴλ ἀπευθύνεται πρὸς τὸν μετάζοντα τοῦ Λασκάρεως Δημήτριον τὸν Τορνίκην. Ἦτο δὲ οὗτος υἱὸς Κωνσταντίνου τοῦ Τορνίκη καὶ ἔγγονος τοῦ ἐπὶ τοῦ κανικλείου Δημητρίου τοῦ Τορνίκη. Τοῦ μεσάζοντος Δημητρίου τοῦ Τορνίκη γίνεται μνεία καὶ παρὰ τῷ Ἀκροπολίτῃ ἐπί τε τῆς βασιλείας τοῦ Λασκάρεως, ἐφ' οὗ ἐμεσίτευε καὶ διώκει τὰ κοινὰ πράγματα (71,13), καὶ ἐπὶ Ἰωάννου τοῦ Βατάτζη, ὑφ' οὗ μεγάλως ἠγαπᾶτο καὶ ἐτιμᾶτο (97,22). Ὁ Δημήτριος Τορνίκης εἶχε σύζυγον μὲν τὴν πρωτεξαδέλφην τοῦ μεγάλου δομεστίκου Ἀνδρονίκου τοῦ Παλαιολόγου (Ἀκροπ. 100,12 κ.ἑ. ἐν πρβλ. πρὸς 71,14), γαμβρὸν δ' ἐπὶ θυγατρὶ τὸν μέγαν χαρτουλάριον Θεόδωραν τὸν Πετραλίφαν (Ἀκροπ. 97,21).

Β'. 356,15. *Τὸν μέγαν λογοθέτην, τὸν θεῖον Τορνίκην.* Εἶνε οὗτος ὁ ὁμώνυμος πάππος τοῦ Δημητρίου Τορνίκη ὁ ἀπὸ τῶν χρόνων Ἀνδρονίκου τοῦ Κομνηνοῦ μέχρι τῆς βασιλείας Ἀλεξίου τοῦ Γ' πολλὰ περιβλεπτεῖς ἀξιώματα καὶ γενόμενος μέγας λογοθέ-

www.libtool.com.cn

Digitized by Google

της, λογοθέτης τοῦ δρόμου καὶ ἐπὶ τοῦ κανικλείου. Ἴδ. περὶ τούτου Σημ. σ. 568.

www.libtool.com.cn

Β'. 356,18. *Τοῦ λαμπροτάτου ἐπάρχου καὶ θαυμαστοῦ κυροῦ Κωνσταντίνου .... ἔργου γενομένου Σκυθῶν.* Περὶ τοῦ Κωνσταντίνου Τορνίκη τούτου, τοῦ υἱοῦ μὲν τοῦ μεγάλου λογοθέτου Δημητρίου, πατρὸς δὲ τοῦ ἄλλου Δημητρίου πρὸς ὃν ἀπευθύνεται ἡ ἐπιστολὴ αὕτη, ἴδ. Σημ. σ. 594. Ἐφονεύθη δὲ οὗτος, ὡς διὰ μακροτέρων ἀφηγήθην αὐτόθι, ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος τῶν Βουλγάρων Ἰωαννίση τῷ 1206.

Β'. 356,21. *Τοῦ δ' αὖ ἀρχιποίμενος τῶν Παλαιῶν Πατρῶν ... οὐκ οἶδ' ὅπως καὶ αὐτοῦ γενομένου ἐκ μέσου.* Τίς ὁ ἄλλος οὗτος Τορνίκης ὁ μητροπολίτης Παλαιῶν Πατρῶν δὲν εἶνε ἡμῖν γνωστός. Συμπεραίνοντες δ' ἐκ τῶν λεγομένων ὑπὸ Γεωργίου τοῦ Τορνίκη ἔν τινι πρὸς τὸν Μιχαὴλ ἐπιστολῇ (**Β'. 414,**7 κ.ἑ.), δυνάμεθα ἴσως νὰ εἰκάσωμεν ὅτι εἶνε ὁ γνωστὸς ἡμῖν Εὐθύμιος ὁ Τορνίκης, ὁ ἄλλοτε διάκονος τῆς Ἁγίας Σοφίας.

Β'.358-368. Τὸ Σχέδος τοῦτο, γραφὲν ἐν Κέῳ, εἶνε παίγνιον λέξεων, αἵτινες ἄλλως γραφόμεναι καὶ πρὸς ἀλλήλας συνδεόμεναι ἢ ἀπ' ἀλλήλων χωριζόμεναι δύνανται ἄλλως νἀναγινώσκωνται. Πρὸς κατόρθωσιν τῶν ἀτυχῶν τούτων λογοπαιγνίων τοῦ ἐσχατογέροντος Ἀκομινάτου δὲν ἐτηρήθησαν οὔτε τῆς γραμματικῆς οὔτε τῆς συντάξεως οἱ κανόνες ἀπανταχοῦ. Ἐπῆλθον δὲ βεβαίως καὶ λάθη τοῦ βιβλιογράφου διαταράξαντα ἐνιαχοῦ τὸν νοῦν καὶ τὰ λογοπαίγνια. Ἀλλ' ἐθεώρησα περιττὸν νὰ ἐμμείνω μακρὸν εἰς τὴν ἀποκατάστασιν τοῦ Σχέδους τούτου· ἠναγκάσθην δὲ νὰ τηρήσω ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὰς γραφὰς τοῦ κώδικος, διότι ἐν τούτῳ ἔγκειται ἡ ἰδιορρυθμία τοῦ Σχέδους· μόνον δὲ διώρθωσα προφανεῖς τινας ἀνορθογραφίας, ὧν ἡ τήρησις κατ' οὐδὲν ἐφαίνετό μοι προβιβάζουσα τὸ ἐπιζητούμενον διπλοῦν νόημα τῶν λέξεων.

Β'. 362,18. *Ἐλαυνόμεθα καὶ δραπετεύομεν ὅποι ἂν δεισμάτων βαρβαρικῶν ἀπαλλαγείημεν νόα θειόντων ἐμόν τε καὶ σὸν καὶ φερόμεθα ὄθι βόμβοι ὠτίον σύν τε καὶ ἐμὸν, ὅπου μηκέτ'*

Digitized by Google

ἀν δυςμενεῖς ἀπειληφόροι καταπλήττοιεν. Ἐκ τῶν ἐνταῦθα λεγομένων καὶ τῶν ἀμέσως ἑπομένων, περιβεβλημένων τὸν μανδύαν τῆς παικτικῆς διττολογίας, μανθάνομεν ἀκριβῆ τινα περὶ τῶν περιπλανήσεων τοῦ Ἀκομινάτου μετὰ τὴν ἅλωσιν τῶν Ἀθηνῶν πρὸ τῆς ἐν Κέῳ ἀποκαταστάσεως. Αἱ μέσαι λέξεις τοῦ ἀνωτέρω χωρίου δύνανται ναναγνωσθῶσι καὶ ὡς ἑξῆς *ἀπαλλαγείημεν, ὦ, Ἀθηνῶν τῶν ἐμῶν τε καὶ σῶν καὶ φερόμεθα, ὦ, Θηβῶν Βοιωτίων σῶν τε καὶ ἐμῶν ὅπου* κτλ. Ἐντεῦθεν γίνεται δῆλον ὅτι μετέβη καὶ εἰς Θήβας, πάντως πρὶν μεταβῇ εἰς Θεσσαλονίκην καὶ ἐκεῖθεν εἰς Εὔβοιαν· αἱ δὲ λέξεις *ἐμῶν τε καὶ σῶν*, λεγόμεναι περί τε τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῶν Θηβῶν, ἀναφέρονται εἰς τὸν Θηβῶν Μανουήλ, πρὸς ὃν ἀπεστάλη τὸ Σχέδος.

Β'. 362,24. *Ἐντεῦθεν οὐδὲν ἡμῖν ἀσφαλὲς, οὐ τεῖχος ἀδαμάντινον, οὐ περίβολος σιδηροῦς, οὐχ ὄρος Χαλκὶς, Αὐλὶς τ'* κτλ. Δηλοῦται ἐνταῦθα αἱ μετὰ τὰς Θήβας μεταβάσεις αὐτοῦ εἰς Αὐλίδα καὶ ἐκεῖθεν εἰς Εὔβοιαν, ἧς πρώτην πόλιν ἐπεσκέψατο τὴν Χαλκίδα. Ἴδ. καὶ Σημ. σ. 647. Μετὰ ταῦτα δὲ μετέβη καὶ εἰς Ἐρέτριαν καὶ Κάρυστον, ὡς φαίνεται ἐκ τῶν κατωτέρω, ἕως ἐγκαθιδρύθη ἐν Κέῳ.

Β'. 362,27. *Καὶ ἠερετριάδ'.* Ἄλλως ἀναγινωσκομένων τούτων ἡ *Ἐρέτρια δ'* μανθάνομεν τὴν καὶ εἰς τὴν εὐβοϊκὴν ταύτην πόλιν μετάβασιν τοῦ Μιχαήλ.

Β'.363,1. *Οὐδ' ὁ Ζάρηκος λιμὴν τὰς ἑαυτοῦ ἡδείας καταγωγὰς παρεῖχεν ἡμῖν ὁ χοιράσι μέρος αὐτοῦ που πάντη περικλειόμενος, ἕως ἐκεῖθεν ἀχθέντες δεῦρο κατήραμεν ἔνθ' εἰκέος* (=ἡ Κέως) *ἦδε ἡ νῆσος Ἄλης* (=Ἅλις) *πόνων ἔχοντας ἀποχρώντως ὑποδεξαμένη ἀνέπαυσεν.* Ζάρηκος λιμένα ἐννοεῖ ἐνταῦθα τὴν Κάρυστον, διότι τοῦ ἥρωος Καρύστου υἱὸς ἐλέγετο ὁ Ζάρηξ ἐξ οὗ ἐκλήθη ὄρος τι τῆς Εὐβοίας (Λυκόφρ. 373. Ἐτυμολ. Μέγα ἐν λ.). Ὠνομάσθη δ' ἐκ τούτου καὶ ἡ λακωνικὴ πόλις, περὶ ἧς δὲν πρόκειται ἐνταῦθα. Ἀναχωρήσας δ' ὁ Μιχαὴλ ἐκ Καρύστου, ἔνθα εἶχε φίλους καὶ κτήματα (Σημ. σ.618), κατέφυγε τέλος εἰς Κέω, ὡς δηλοῖ μὲν τὸ λογοπαίγνιον, εἶνε δὲ καὶ ἄλλως ἤδη γνωστὸν ἡμῖν.

www.ftbtool.com.cn

Digitized by Google

Β'. 364,24. *Δράκων δαφοινὸς δυσμόθεν προσερπύσας.* Ἐννοεῖ διὰ τούτων τοὺς τὸν ἑλληνικὸν κόσμον κατακτήσαντας Λατίνους.

Β'. 366,6. *Ὦ Βοιωτίας ποιμὴν πάνσοφε.* Ἐννοεῖται ὁ Θηβῶν Μανουὴλ πρὸς ὃν ἀπευθύνεται, ὡς βλέπομεν ἐντεῦθεν, τὸ Σχέδος. Ἴδ. περὶ τοῦ ἱεράρχου τούτου Σημ. σ. 601.

Β'. 367,18. *Ἐλατίνων* = αἱ Λατίνων, διότι περὶ τούτων καὶ τῶν ὠμοτήτων αὐτῶν λαλεῖ ἐνταῦθα ὁ Ἀκομινάτος.

Β'. 368,28. *Εἰσεκώμασε τῇ βασιλίδι τῶν πόλεων καὶ τὸ μήπω . . .* Διὰ τούτων τῶν λέξεων τελευτᾷ ἐν τῷ κώδικι τὸ Σχέδος, μένον προφανῶς ἀτελές. Εἶνε δὲ κρίμα ὅτι στερούμεθα τοῦ τέλους, ἐν ᾧ, ὡς φαίνεται ἐκ τῆς ῥύμης τοῦ λόγου, ἐγίνετο λόγος περὶ τῆς ἁλώσεως τῶν Ἀθηνῶν.

Β'. 369 373. Αἱ ἑτοῖμοι αὗται *ἀρχαί τινων διαφόρων ἐπιστολῶν*, ἐκ τῶν προτέρων παρεσκευασμέναι ἄνευ παρουσιασθείσης χρείας καὶ μέλλουσαί ποτε νὰ προσαρμοσθῶσι κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον προσηκόντως εἰς ἐπιστολὰς γραφησομένας, καταδεικνύουσιν ὁπόσον ἀναμιγνύετο ἡ σοφιστικὴ εἰς τὴν συγγραφικὴν τέχνην τῶν Βυζαντίνων καὶ μεθ' ὁπόσης ἐπιφυλάξεως πρέπει νὰ γίνηται ἡ ἱστορικὴ χρῆσις τῶν τοιούτων παρ' αὐτοῖς εἰδῶν τοῦ λόγου.

Β'. 375-398. Τὰ ἐνταῦθα δημοσιευόμενα ποιήματα ἐγράφησαν, ὡς φαίνεται ἐκ τῆς θέσεως αὐτῶν ἐν τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι μετὰ τὰς ἐπιστολάς, ἐν τῇ νήσῳ Κέφ. Ἐξαιροῦνται δὲ μόνον *οἱ Στίχοι ἐπὶ τῇ ἀρχετύπῳ ἀνιστορήσει* τῶν Ἀθηνῶν (**Β'. 397-398**), ὅπερ ποίημα, σωζόμενον μόνον ἔν τινι κώδικι παρισιακῷ, φαίνεται γραφὲν ἤδη ἐν Ἀθήναις.

Β'. 375, *Θεανώ.* Τὸ ποίημα τοῦτο ἐπεγράφη οὕτως ἐκ τῆς συζύγου τοῦ Πυθαγόρου, ἕνεκα τῶν ἐν αὐτῇ σὺν τοῖς ἄλλοις ἐκτεθειμένων φιλοσοφημάτων περὶ ἀριθμῶν. Ἴδ. **Β'. 379**,122 κ.ἑ.

Β'. 378,17. *Συκῆς.* Τῶν λέξεων *συκῆ* καὶ *σῦκον* ἡ πρώτη

Digitized by Google

συλλαβὴ ἐν τούτῳ τῷ ποιήματι εἶνε ὁτὲ μὲν μακρὰ, ὁδὲ δὲ βραχεῖα κατὰ τὴν ἑκάστοτε παρουσιαζομένην ἀνάγκην τοῦ μέτρου. Καὶ βραχὺ μὲν εἶνε τὸ υ ἐν στ. 47,48,63,66,289,290,302,303 κτλ. μακρὸν δ' ἐν στ. 40,43,57,75,78,88,307 κτλ.

Β'. 378, 100. *Ἐστίαν φιλοτοῖον ἴν' θεῖον ἄραχτα.* Πῶς πρέπει νἀναγνωσθῶσι ταῦτα δὲν διακρίνω. Τὸ δὲ χωρίον εἶνε πιθανώτατα διεφθαρμένον ἐν τῷ κώδικι.

Β'. 385,313. *Θεογίην.* Ἡ συλλαβὴ *ην* ἐκλαμβάνεται ἐνταῦθα ὡς βραχεῖα, ὡς καὶ ἀλλαχοῦ. Ἴδ. *ἐλεγχίην* **Β'. 386,** 317. *φιλοξενίην* **Β'. 386,**324. *Σιμωνίδην* **Β'. 387,**355. Ὁμοίως δὲ βραχεῖα ἐκλαμβάνεται ἐνίοτε ἐν τέλει λέξεως καὶ ἡ συλλαβὴ *ων*. Ἴδ. *ἐργμάτων* **Β'. 387,**350 καὶ αἱ *ης, οις, αις.*

Β'. 386,346-347.

> Γνῷ δὲ Κέως ὡς οὐ τὸν ξεῖνον ἐτώσια φέρβει
> ἐξέτες φιλέουσά με μειλιχίως ἀσόνορρος.

Ἐκ τούτων μανθάνομεν ὅτι τὸ ποίημα τὸ ἐπιγραφόμενον Θεανὼ ἐγράφη ἐν Κέῳ τὸ ἕκτον ἔτος τῆς αὐτόθι διαμονῆς τοῦ Μιχαήλ, ἤτοι περὶ τὰ τέλη τοῦ 1210 ἢ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1211.

Β'. 389,412 κ.ἑ.

> Καὶ Κεῖοι δὲ νῦν οἵδε, βίην Ἰταλῶν στυγέοντες,
> δασμολόγους μὲν τῶνδ' ἀπεπέμποντ' ἀγγελέοντας·
> ἄλλην δρῦν βαλανιζέμεν, ἐκ δὲ Κέω χάζεσθαι.

Διὰ μακρῶν ἐνταῦθα περιγράφει ὁ Μιχαὴλ τὴν ὑπὸ τῶν Κείων ἀποπομπὴν τῶν Ἐνετῶν δασμολόγων, τὸν ἐξ Εὐβοίας ἐπὶ πολεμικῶν νηῶν πλοῦν τῶν Φράγκων κατὰ τῆς μόνης ταύτης εἰς τὴν ὁρμὴν τοῦ ἰταλικοῦ δόρατος ἀνθισταμένης νήσου, τὴν εἰς τὴν Κέω ἀπόβασιν αὐτῶν, τὴν ἀπόκρουσιν αὐτῶν, τὸν πολὺν φόνον ὑπὸ τῶν νησιωτῶν καὶ τὴν εἰς ταύτην τὴν ἄμυναν ἐπακολουθήσασαν ὑπὸ τῶν λοιπῶν νήτων τοῦ Αἰγαίου ἐκδίωξιν τῶν Ἰταλῶν φορολόγων. Συνέβησαν δὲ ταῦτα τῷ 1204, ὡς φαίνεται ἐκ τοῦ στίχου 448· ἀλλὰ δυστυχῶς ἕνεκα τῆς ἐλλείψεως ἄλλων πηγῶν δὲν δυνάμεθα νὰ ὁρίσωμεν ἀκριβέστερον καὶ ὑπομνηματίσωμεν λεπτομε-

Digitized by Google

ρῶς τὰς πολυτίμους ταύτας εἰδήσεις τοῦ Ἀκομινάτου περὶ τῆς Κέω. Δὲν ἐξεύρω δὲ καὶ πῶς θὰ συμβιβασθῶσι τὰ ἐνταῦθα ἀνάγεγραμμένα περὶ τῆς Κέω ὡς ἀδουλώτου μεινάσης παρὰ τῶν Ἰταλῶν πρὸς τὰς περὶ αὐτῆς ἄλλας εἰδήσεις, ἃς ἴδ. ἐν Σημ. σ.633.

Β'. 391,22. *Κρημνοβάτοις τ' ἐριφοῖσι.* Δὲν φαίνεται ἀνάγκαιον νὰ διορθωθῇ ἐνταῦθα εἰς *κρημνοβάταις* τὸ *κρημνοβάτοις* τοῦτο τοῦ κώδικος.

Β'. 397,7. *Λίθῃς βυθοῖς κρύψαντος, ἠφαντωμένην.* Οὕτως ἐπηνώρθωσα, εἰσηγήσει τοῦ σεβαστοῦ μοι καθηγητοῦ Κόντου, τὸ *λίθοις βυθοῖς* τοῦ κώδικος. Πρβλ. «τῷ τῆς θαλάσσης ἐπιρριφθῆναι βυθῷ καὶ κόλπῳ λήθης ἀφαντωθῆναι» **Ἰ 84**,12.

Β'. 399, α'. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη ἐγράφη πρὸς τὸν Μιχαὴλ ὑπὸ τοῦ Ἁγιοσοφίτου Εὐθυμίου τοῦ Τορνίκη, περὶ οὗ ἴδ. Σημ. σ.608. Δὲν εἶνε δὲ ἡ μόνη γραφεῖσα ὑπ' αὐτοῦ πρὸς τὸν ἱεράρχην, ἀλλ' ἄγνωστον διὰ τίνα λόγον προτιμηθεῖσα τῶν ἄλλων ἀνεγράφη μόνη ἐν τῷ Λαυρεντιακῷ κώδικι μεταξὺ τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Μιχαήλ.

Β'. 400, β'. Ἡ μακρὰ αὕτη ἐπιστολὴ ἐγράφη πρὸς τὸν Μιχαὴλ ὑπὸ Γρηγορίου τοῦ Ἀντιόχου. Ἦτο δ' οὗτος ἐπιφανὴς ἀνὴρ τῶν συγχρόνων κατέχων ὑψηλὰ ἀξιώματα ἤδη ἐπὶ Μανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ (*Miller*, Catalogue des manuscrits de l' Escurial σ. 214, f.401,r), καὶ χρηματίσας μάλιστα ἐπὶ Ἀνδρονίκου καὶ Ἰσαακίου τοῦ Ἀγγέλου ματστωρ τῶν ῥητόρων, μέγας δρουγγάριος, θεματικὸς ἤτοι δικαστὴς ἐν ταῖς ἐπαρχίαις, ὡς δεικνύουσιν αἱ ἐπιγραφαὶ τῶν ἐν τῷ ἐσκουριαλείῳ κώδικι σωζομένων πολλῶν αὐτοῦ λόγων καὶ ἐπιστολῶν (*Miller*, Catalogue σ. 207-210. 213-216). Πρὸς τοῦτον, ὄντα κριτὴν τοῦ βήλου, ἀπεστάλη μακρὰ ἐπιστολὴ τοῦ Εὐσταθίου Θεσσαλονίκης, ὅστις ἐγκωμιάζει διὰ πολλῶν τὴν εὐγλωττίαν ταῦ ἀνδρός (Eustathii Opuscula, ἐκδ. Tafel. σ. 325-328).

Β'. 409. Τὴν ἐνταῦθα δημοσιευομένην ἐπιστολὴν τοῦ Γεωργίου Τορνίκη καὶ τὰς ἑπομένας εὗρον ἐν τῷ μικρῷ, ἀλλὰ σπουδαίῳ βιενναίῳ κώδικι Gr. Philol. CCCXXI. Ὁ δ' ἐπιστείλας εἰς

Digitized by Google

τὸν Ἀκομινάτον ἦτο πρὸ τῆς ἀναβάσεως αὐτοῦ εἰς τὸν μητροπολιτικὸν θρόνον Ἐφέσου διάκονος μὲν καὶ ὑπομνηματογράφος κατὰ τὴν ἐπιγραφὴν τῆς δευτέρας αὐτοῦ πρὸς τὸν Μιχαὴλ ἐπιστολῆς (**Β'. 412**), μαΐστωρ δὲ τῶν ῥητόρων ἐπὶ Ἰσακίου τοῦ Ἀγγέλου, ὡς φαίνεται ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς τῶν ἐν τῷ ἐσκουριαλείῳ κώδικι σωζομένων αὐτοῦ λόγων (*Miller*, Catalogue σ.203, f.75,v. σ. 209, f.243,r. σ. 213, f.343,v). Περὶ δὲ τῶν ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς αὐτοῦ, ἐξ ὧν ἄλλως ὀλίγα μανθάνομεν, χωρίων τῶν ἀναφερομένων εἰς τὴν ἐν Ἐφέσῳ παρακμάσασαν ἤδη ἐκκλησίαν τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου ἴδ. τὴν διατριβήν μου ἐν Παρνασσοῦ τόμ. Β'. σ. 874-882.

Β'. 409. *Ὅτε κατέλαβεν εἰς Ἔφεσον* ἐν τῇ ἐπιγραφῇ τῆς ἐπιστολῆς ἀναφέρεται εἰς τὸν Τορνίκην, οὐχὶ δ' εἰς τὸν Μιχαήλ.

Β'. 414,7. *Τοῦ ἐξαδέλφου μου κυροῦ Εὐθυμίου.* Τὰ ἐνταῦθα γεγραμμένα ἀναφέρονται πιθανῶς εἰς τὴν προαγωγὴν τοῦ Εὐθυμίου Τορνίκη εἰς τὸν μητροπολιτικὸν θρόνον Παλαιῶν Πατρῶν, περὶ ἧς ἴδ. Σημ. σ. 655.

Β'. 420. *Τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτὸν ἐκ τοῦ Δυρραχίου ὑποστρέψαντα.* Πότε ἀπῆλθεν ὁ Ἀκομινάτος εἰς Δυρράχιον εἶνε ἄγνωστον ἡμῖν· βεβαίως δ' οὐχὶ ἐπὶ τοῦ δεσπότου Θεοδώρου τοῦ Δούκα (Ἴδ. Σημ. σ. 646), ἀλλ' ἴσως πρὸ τῆς ἁλώσεως τῶν Ἀθηνῶν ὑπὸ τῶν Λατίνων.

Σημ. Ἐν ταῖς σημειώσεσι ταύταις ὁ μὲν πρῶτος ἀριθμὸς τῶν παραπομπῶν σημαίνει τὴν σελίδα τῶν τόμων, ὁ δὲ δεύτερος τὸν στίχον. Καὶ ὁ μὲν δεύτερος τόμος δηλοῦται διὰ τοῦ **Β**, ὁ δὲ πρῶτος οὐδαμῶς ἐσημειώθη.

Digitized by Google

www.libtool.com.cn

ΠΙΝΑΚΕΣ

ΕΙΣ ΤΑ ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΑΚΟΜΙΝΑΤΟΥ

ΚΑΙ ΤΑΣ ΠΡΟΣ ΑΥΤΟΝ ΕΠΙΣΤΟΛΑΣ

Digitized by Google

www.libtool.com.cn

Digitized by Google

ΠΙΝΑΞ

www.libtool.com.cn

ΤΩΝ ΠΑΡΑ ΤΩι ΑΚΟΜΙΝΑΤΩι ΚΑΙ ΕΝ ΤΑΙΣ ΠΡΟΣ ΑΥΤΟΝ ΕΠΙΣΤΟΛΑΙΣ ΑΠΑΝΤΩΝΤΩΝ ΚΥΡΙΩΝ ΟΝΟΜΑΤΩΝ

Τὸ μὲν Α′ σημαίνει τὸν πρῶτον τόμον, τὸ δὲ Β′ τὸν δεύτερον. Τῶν δ' ἀριθμῶν ὁ μὲν πρῶτος καὶ μείζων δηλοῖ τὴν σελίδα, ὁ δὲ δεύτερος καὶ οἱ ἑξῆς μικρότεροι τοὺς στίχους. Ἔνθα οὐδεμία ὑπάρχει δήλωσις τοῦ στίχου, τὸ κύριον ὄνομα εὕρηται ἐν τῷ τίτλῳ συγγραφῆς τινος ἢ ἐπιστολῆς τῷ ἐν τῇ σημειουμένῃ σελίδι εὑρισκομένῳ.

Ἀαρὼν Α′. 36, 26. 80, 23. 138, 29. 139, 4, 18. 140, 6, 23. 206, 19. 303, 27. — Β′. 136, 14. 282, 10. 304, 11.

Ἀββακούμ Β′. 96, 4. 155, 22.

Ἀβειρὼν Α′. 138, 28.

Ἄβελ Β′. 171, 6. 173, 15. 176, 22. 185, 22.

Ἀβεσαλὼμ Α′. 246, 23.—Β′. 245, 7.

Ἀβιμέλεχ Α′. 361, 24.—Β′. 176, 19.

Ἀβραὰμ Α′. 25, 7. 47, 22. 50, 25. 71, 7. 122, 19. 169, 10. 174, 3. 181, 12. 267, 1. 268, 16. 277, 0, 26. 305, 23. 361, 20, 22, 23. 362, 13.—Β′. 109, 14. 134, 8. 140, 3. 157, 14, 23. 185, 23. 189, 3. 245, 24. 278, 4. 287, 21. 305, 20. 323, 19. 402, 15. 403, 21.

Ἀβράαμος Β′. 385, 305, 306, 307, 314.

Ἀγαμέμνων Δ′. 293, 15.—Β′. 230, 11.

Ἄγαρ Α′. 51, 22.

Ἀγγέλων γένος Α′. 212, 23.

Ἀγελείη Β′. 421, 17.

Ἀγησίλαος Δ′. 213, 24.

Ἅγιος Γεώργιος ὁ ἐν Μάκρῃ Β′. 238, 21.

Ἁγιοσοφῖται Β′. 221. 422, 18.

Ἁγίου Μελετίου μονὴ Β′. 148. 272. 313. 319. 352.

Ἁγίων Ὁμολογητῶν μονὴ Β′. 89, 14. 252, 21. 261.

Ἀδὰμ Α′. 190, 31. 191, 20, 29. 202, 16. 206, 29. 207, 2. 263, 5.

Ἄδαμος Β′. 378, 98. 385, 314. 391, 12.

Ἄδερ Α′. 89, 9.—Β′. 425, 30.

Ἅδης Α′. 11, 20. 20, 28. 132, 7, 14, 20. 133, 2. 134, 11, 16. 138, 29. 142, 18. 161, 8, 11, 16, 23, 25. 166, 12. 187, 17, 20. 191, 21. 200, 21. 207, 23. 225, 7. 230, 8. 236, 24. 240, 10. 277, 27. 299, 11. 305, 23, 27. 312, 7. 313, 7, 13, 18. 347, 2. 364, 20. 365, 5, 20.—Β′. 19, 11. 27, 8. 30, 4. 50, 19. 74, 20. 101, 8, 12. 102, 10. 138, 18. 144, 29. 165, 4. 166, 15, 17. 169, 1. 171, 1, 18. 245, 3 248, 21, 24. 253, 10. 277, 18. 347, 28. 363, 26.—Ἅιδε καὶ Ἀΐδης

Ἀδράστεια Α′. 346, 18.

Ἀδρίας Α′. 313, 2.

Ἄδωνις Β′. 80, 14. 168, 20. 348, 17.

Ἀερμὼν Β′. 67, 2?. 136, 14 143, 5. 157, 10. 304, 11.

Ἀζαρίας Β′. 293, 10.

Ἀθανάσιος ὁ γέρων ὁ τῆς μονῆς τοῦ Κομνηνοῦ Β′. 128.

Ἀθηνᾶ Α′. 102, 18. 104, 18. — Β′. 200, 10. 377, 65.

Ἀθήναζε Α′. 94, 5. 157, 4. 175, 24. 199, 6. 267, 13. 325, 14. 332, 2.— Β′. 19, 7. 27, 27. 51, 29. 65, 14. 103, 26. 124, 18. 129, 27. 160, 12. 197, 10. 200, 20. 250, 3. 256, 9. 268, 2. 271, 5. 316, 6. 324, 10. 327, 9.

Ἀθῆναι Α′. 33, 26. 93. 94, 6. 95, 28. 97, 27. 98, 5, 9. 103, 8. 105, 11. 124, 12. 146, 23. 148, 21. 157, 2. 159, 4, 11, 19. 199, 23, 26. 200, 11, 16. 201, 2. 211, 9, 12. 229, 21. 234, 26. 259, 15. 270, 9. 307, 3. 313, 15, 29. 314, 28. 316, 7, 8. 317, 2, 9, 21. 319, 7, 8, 19, 29.

Digitized by Google

324, 1 325, 4, 8, 29. 326, 11, 12, 17. 340, 18. 341, 1, 13. 348, 4, 7.—B'. 25, 12. 30. 54, 12. 65, 8, 19. 66, 2, 5, 8, 10, 14. 70, 25. 71, 3, 21. 72, 7. 86, 26. 87, 6. 88, 25. 96, 22. 98, 23. 99, 2, 4, 6. 103, 6. 104, 1. 106, 21, 23. 107, 15, 17. 118, 17. 122, 10, 11, 15, 21. 124, 12. 125, 3. 128, 11. 131, 7. 161, 2. 178, 28. 219, 24. 248, 23, 24. 251, 5. 269, 27. 270, 1, 16. 282, 15. 284, 20. 285, 10. 286, 9. 290, 17. 295, 22. 297, 26. 301, 11. 312, 3, 12. 318, 9. 324, 10. 326, 18. 327, 1. 347, 8. 352, 9. 355, 15. 358, 1, 6. 375. 376, 17. 385, 311. 388, 406. 392, 2. 397, 1. 398, 13, 17, 26. 399, 6, 19. 400. 419, 10. 412, 7, 11. 415. 417, 11. 422, 1.—Ὅριον Ἀθηνῶν A'. 308, 21. 310, 25.

Ἀθηναῖος, ναῖοι A'. 93, 17. 94, 14, 21. 97, 25. 98, 3, 7, 25. 100, 22, 23, 28. 101, 12, 22. 102, 2. 104, 1, 12. 124, 14, 18. 229, 16, 19. 267, 21, 25. 279, 13. 281, 17. 341, 4, ὁ.—B'. 3, 14. 16, 3. 27, 1. 42, 23. 43, 13. 51, 22. 66, 6. 78, 20. 96, 14. 103, 28. 170, 13. 224, 5 240, 17. 281, 8. 333, 1. 398, 29. 418, 9.

Ἀθήνηθεν A'. 208, 4. — B'. 11, 1. 20, 2. 178, 19. 194, 8. 259, 14. 275, 11. 290, 2. 295, 10. 324, 11. 400, 17.

Ἀθήνησι, σιν A'. 4, 15. 104, 21. 150, 1. 199, 17. 268, 8. 326, 10, 17. 341, 8. 357, 21. 364, 24. — B'. 25, 20. 27, 11. 38, 10. 41, 16. 42, 23. 285, 19. 292, 8. 403, 31. 411, 27.

Ἄθως B'. 376, 32.

Αἰακός A'. 103, 9. 161, 3.

Αἴας B'. 366, 21. Αἴαντε B'. 230, 8. Αἴαντες B'. 230, 12. 231, 23.

Αἰγαίη B'. 390, 443.

Αἴγαλον B'. 153, 7. 154, 20. 203, 12. 213, 25. 222, 7. 251, 5. 259, 7. 306, 16. 333, 13, 16. 390, 452.

Αἰγαίοιο θύγατρες B'. 390, 446.

Αἴγινα B'. 14, 6. 43, 17. 75, 14. 170, 10.

Αἰγύπτιος, τοι A'. 22, 17. 44, 21. 64, 23. 100, 1. 156, 9. 166, 31. 230, 20. 231, 1. 281, 5. 285, 11. 312, 5. 358, 11.—B'. 74, 4. 94, 2. 282, 25. 415, 18.

Αἴγυπτος (ἡ) A'. 7, 3. 23, 21. 36, 19. 39, 17. 136, 2. 156, 3. 184, 2. 267, 3. 300, 10.—B'. 92, 12. 105, 13. 169, 3. 282, 17. 286, 6. 307, 7.

Αἴγυπτος (ὁ) B'. 344, 9.

Ἀΐδης B'. 393, 11. Ἀΐδαο B'. 102, 16. 386, 331. 391, 13. Ἀΐδος δε B'. 102, 13. Ἀϊδ' A'. 316, 1.

Αἰθιοπία A'. 208, 3.—B'. 53, 11.

Αἴτνη A'. 244, 17.

Ἀκαδημία B'. 269, 16.

Ἀκάθιστος ὑμνῳδία B'. 266, 4.

Ἀκροκόρινθος B'. 166, 16. 167, 19. 170, 29. 179, 5. 181, 7. 182, 20. 183, 24. 185, 3.

Ἀκρόπολις A'. 98, 1. 105, 11. 316, 19. 341, 1.—B'. 12, 13. 27, 19. 53, 5.

Ἀλαμανὸς A'. 323, 13.

Ἀλέξανδρος ὁ μέγας A'. 81, 25. 101, 16, 17, 19. 257, 11. 292, 7, 27. 317, 24. 340, 27. 341, 1.—B'. 220, 3. 223, 4. 284, 25.

Ἀλέξανδρος χαλκεὺς B'. 425, 25.

Ἀλέξιος Κομνηνὸς ὁ A'. A'. 318, 2.

Ἀλέξιος Κομνηνὸς ὁ B'. A'. 307. 317, 14, 28. 318, 3, 21.—B'. 54, 16. 355, 18.

Ἀλέξιος ὁ παῖς τῆς Καισαρίσσης A'. 336, 20.

Ἄλκηστις A'. 313, 13.

Ἀλκιβιάδης A'. 314, 1.

Ἀλκίνοος B'. 384, 261.

Ἀλκμαίων A'. 229, 18.

Ἄλυς B'. 359, 12.

Ἀλφειὸς A'. 244, 27. 270, 11.

Ἀλωεὺς B'. 382, 205.

Ἀμαλὴκ A'. 128, 16.

Ἀμμανῖται A'. 117, 6.

Ἀμορραῖος, αῖοι A'. 220, 7. 230, 20. 231, 2.

Ἀμφιτρύων A'. 313, 9.

Ἀμφίων A'. 146, 19. 175, 13. 317, 22.

Ἀναξαγόρας A'. 322, 17. 335, 16.

Ἀνάξαρχος B'. 274, 14.

Ἀνάργυροι ἅγιοι B'. 264, 30.

Ἀνατολὴ B'. 149. 276. 353. Ἰδ. καὶ Ἀντολίη.

Ἀνδρομάχη B'. 183, 14.

Ἀνδρομέδα A'. 361, 9.

Ἀνδρόνικος ὁ Κομνηνὸς A'. 144, 7. 163, 17. 164, 16. 165, 26, 28. 166, 2. 170, 3. 172, 1. 218, 21. 222, 3. 226, 10. 230, 24. 250, 27. 320, 3, 9. 349, 19.

Ἄνδρος B'. 145, 14. 146, 5. 154, 22.

Ἄννα A'. 344, 2.

www.libnet.com.cn

Digitized by Google

Ἀντιόχεια Β'. 231, 14, 19.
Ἀντιοχείτης Ἡσαΐας, ὁσιώτατος Β'. 136.
Ἀντιοχείτης Νικόλαος, γραμματικὸς Ἀχομινάτου Β'. 36, 29.
Ἀντίοχος Β'. 184, 29.
Ἀντίοχος Γρηγόριος Β'. 400.
Ἀντίπατρος Β'. 284, 26. 285, 1. 286, 8.
Ἀντίχριστος Β'. 139, 25.
Ἀντολίη Β'. 378, 83. Ἰδ. καὶ Ἀνατολή.
Ἀντωνίνα ἡ σύζυγος Βελισσαρίου Α'. 332, 8.
Ἀπαρκτίας Β'. 217, 22.
Ἄπις ὁ μόσχος Α'. 109, 15.
Ἀπόλλων Β'. 199, 26. 224, 19.
Ἄππιος φόρος Β'. 420, 18.
Ἀράβιοι Α'. 166, 30.
Ἄργος (ὁ) Β'. 172, 20.
Ἄργος (τὸ) Β'. 170, 11. Μέσον Ἄργος Α'. 146, 21. 175, 28. 254, 1. Ὁ Ἄργους Β'. 122, 23.
Ἀρέθουσα Α'. 72, 13. 244, 26. 270, 12.
Ἄρειος Πάγος Α'. 160, 2. 316, 20. — Β'. 44, 21. 403, 30. 421, 28.
Ἀρήϊος 377, 67.
Ἄρης Α'. 102, 13. 213, 23, 27. 214, 21. 293, 16. — Β'. 168, 18. 230, 9. 387, 375.
Ἀριστείδης (ὁ δίκαιος) Α'. 103, 8. 148, 1. 160, 21. 175, 22. 324, 17. 337, 28. 340, 25. 353, 11. — Β'. 72, 9. 442, 22.
Ἀριστείδης (ὁ ῥήτωρ) Β'. 2, 3.
Ἀριστογείτων Α'. 235, 2. 315, 3. — Β'. 104, 2.
Ἀριστοτέλης Β'. 85, 31. 190, 21. 265, 5. 318, 9. 339, 23. 342, 26. 421, 3. — Ἀριστοτέλειος Α'. 11, 8.
Ἀριστοφάνης Β'. 199, 23.
Ἀρκάδες Β'. 194, 12.
Ἀρκαδία Β'. 388, 392, 393.
Ἀρμαθαὶμ Α'. 74, 22.
Ἀρμένιος, νιοὶ Α'. 91, 19. 323, 6. ἀρμενιακὴ διπλόη Α'. 91, 21.
Ἀρμόδιος Α'. 235, 2. 315, 3. — Β'. 104, 1.
Ἄρπυιαι Β'. 211, 6.
Ἀρριανός Β'. 44, 7.
Ἄρτα Β'. 427, 9.
Ἄρτεμις Α'. 102, 20.
Ἀρτεμισία Α'. 332, 8.
Ἀρτεμίσιον Β'. 195, 9.
Ἀρχίδαμος Β'. 124, 21.
Ἀρχιμήδης Β'. 299, 4.
Ἀσία Α'. 81, 23. 294, 27. 316, 11. 340, 29. 347, 18. 356, 16. 357, 1. 16. — Β'. 150, 20, 30. 151, 1, 3, 7, 9. 232, 4. 259, 3. 325, 13.
Ἀσιανοὶ Β'. 353, 23.
Ἀσιάτης Β'. 409, 21.
Ἀσκληπιάδαι Α'. 115, 29. — Β'. 141, 7.
Ἀσσύριοι Α'. 229, 26. — Β'. 74, 4.
Ἀστυάγης Α'. 256, 29.
Ἀτθὶς Β'. 376, 10. 420, 21.
Ἄτλας Α'. 339, 10. — Β'. 195, 19.
Ἀτρείδης Β'. 231, 23. — Ἀτρείων 230, 5.
Ἀττικὴ Α'. 104, 22. 146, 21. 160, 8. — Β'. 14, 9. 26, 29. 27, 12. 42, 4. 53, 11. 87, 12. 122, 20. 124, 23. 148, 16. 160, 20. 195, 15. 238, 29. 259, 22. 269, 15. 306, 16. 321, 9. 326, 24. 361, 7. 407, 27.
Αὐδιοὺ Β'. 57, 2, 5.
Αὐλὶς Α'. 316, 2, 4. — Β'. 29, 12. 275, 6. 362, 26.
Αὐτωρειανὸς Μιχαὴλ (ὁ πατριάρχης ἔπειτα γενόμενος) Β'. 7. 11. 66. 72. 112. 152.
Ἀφροδίτη Α'. 102, 15. — Β'. 377, 65.
Ἀχαιά Β'. 57, 7.
Ἀχαιοὶ, οἱ Α'. 295, 15. — Β'. 117, 30. 389, 439.
Ἄχαρ Β'. 32, 30.
Ἀχαρναὶ Β'. 124, 25.
Ἀχέρων Α'. 201, 19.
Ἀχιλλεὺς Β'. 212, 5. 230, 16. — Ἀχίλλειοι κάγχρυες Β'. 388, 384.
Ἀχιτόφελ Α'. 240, 15.
Ἀὼδ Α'. 226, 25. 227, 3.

Βάαλ Β'. 57, 3. 344, 31.
Βαβυλὼν Α'. 41, 26. 160, 10. 322, 10. 340, 29. 354, 19. — Β'. 270, 4. 379, 114.
Βαβυλώνιος, νιοὶ Β'. 11, 8. 167, 15.
Βαΐων Κυριακὴ Α'. 131.
Βακχυλίδης Β'. 387, 359.
Βαλαὰμ Α'. 52, 7.
Βαλσὰμ Β'. 29, 5.
Βαπτιστὴς (Ἅγιος Ἰωάννης) Α'. 275, 17. 276, 7.
Βαρδάνης Γεώργιος, ὑπομνηματογράφος Β'. 268, 1. 282. 284. 311, 10, 21. 314. χαρτοφύλαξ. Β'. 318.
Βασίλειος ὁ Βουλγαροκτόνος Β'. 354, 21.
Βασίλειος Ἰδ. Καματηρός.
Βασίλειος Ἰδ. Κυνηγός.
Βασίλειος ὁ μέγας Α'. 304, 8. — Β'.

www.libtool.com.cn

Digitized by Google

230, 23, 25. 231, 24. 265, 9. 410, 16. 414, 3.
Βασίλειος παπᾶς Β'. 308, 22.
Βασίλειος πατριάρχης Β'. 39. 46.
Βασίλειος Ἰδ. Πικρίδης.
Βελισσάριος Α'. 342, 8.
Βελισσαριῶται Α'. 351, 20. 352, 13. —Β'. 58. 105. 123. Ἰδ. καὶ Βελισσαριώτης Θεοφύλακτος, Ἰωάννης καὶ Μιχαήλ.
Βελισσαριώτης Θεοφύλακτος Α'. 197. 205, 1. 206, 8.
Βελισσαριώτης Ἰωάννης, ὁ μέγας λογοθέτης Α'. 356, 8.—Β'. 21. 88.
Βελισσαριώτης Μιχαὴλ Α'. 356, 5.
Βελλεροφόντης Α'. 353, 11.
Βεριβόης Μανουὴλ Β'. 221. 298. 304.
Βεριβόης Νικηφόρος Β'. 320. 352.
Βεριβόησσα Β'. 322.
Βηθλεὲμ Α'. 74, 21.—Β'. 166, 27.
Βιθυνία Α'. 219, 23. 347, 1. 354, 10. — Β'. 154, 20. 274, 9. 307, 1.
Βογόμιλοι Β'. 423, 10. 425, 11.
Βοιωτία Α'. 315, 21. — Β'. 292, 9. 324, 12. 361, 6. 366, 6. Βοιώτιος λύρα Δ'. 24, 2.
Βορεάδαι Β'. 212, 12.
Βουλγαρία Β'. 296, 9.
Βούλγαροι Β'. 428, 15.
Βουλγαροκτόνος Ἰδ. Βασίλειος.
Βραχέων ὁ κάλλιστος ἐν φίλοις Β'. 15, 25.
Βρεττανοὶ Β'. 226, 21. 303, 21. 333, 17.
Βριάρεως Β'. 172, 19. 299, 9.
Βυζάντιον Α'. 28, 1. 333, 2. 347, 18. — Β'. 60, 21. 82, 17. 129, 9. 145, 13. 150, 20. 258, 10. 259, 22. 305, 12. 318, 23.

Γάδειρα Α'. 316, 3.—Β'. 93, 4.
Γάλα Γραὸς (χωρίον ἐν Φρυγίᾳ) Α'. 57, 16.
Γαλιλαία Α'. 186, 1, 4.
Γαληνὸς Β'. 190, 16. 219, 15, 16. 268, 20.
Γαρδίκιον Β'. 69.
Γερμανοὶ Α'. 183, 11. 323, 13. — Β'. 125, 24. Οἱ τοῦ κυριακοῦ τάφου προκινδυνεύοντες Α'. 168, 11.
Γεώργιος Ἅγιος ὁ ἐν Μάκρῃ Β'. 238, 21.
Γεώργιος Β'. 171, 6. Ἰδ. καὶ Βαρδάνης.
Γεώργιος διδάσκαλος Β'. 257, 3.
Γεώργιος Ἰδ. Κάλλιστος.
Γεώργιος Ἰδ. Κολυμβᾶς.
Γεώργιος μεγαλομάρτυς ὁ ἐν τῷ Κεραμεικῷ Β'. 238, 15.
Γεώργιος Ἰδ. Σιφιλῖνος.
Γεώργιος Β'. 111, 2. Ἰδ. καὶ Παδυάτης.
Γεώργιος Ἰδ. Πιστόφιλος.
Γεώργιος ὁ σεβαστὸς, ἀνεψιὸς τοῦ Ἀκομινάτου. Β'. 162.
Γεώργιος Ἰδ. Τεσσαρακοντάπηχυς.
Γεώργιος ὁ υἱὸς τοῦ ἐπισκόπου Καρύστου Β'. 206, 5. 209, 20.
Γεώργιος Ἰδ. Χαμάκων.
Γεώργιος (Χωνιάτης;) Β'. 139, 24. 140, 9.
Γλαῦκος Β'. 200, 14.
Γολιὰθ Α'. 234, 19.
Γότθοι Β'. 125, 23.
Γρηγόριος Ἰδ. Ἀντίοχος.
Γρηγόριος (ὁ Μέγας) Α'. 304, 8.—Β'. 231, 25. 265, 8. 401, 29.

Δαβὴρ Α'. 94, 9.
Δαθὰν Α'. 138, 28.
Δαλιδὰ Α'. 224, 23.
Δαναΐδες Β'. 210, 3. 278, 24.
Δαῳαὸς Β'. 344, 8.
Δανιὴλ Α'. 109, 4. 139, 10. 146, 5. 222, 6. 223, 23. 327, 24. 354, 19. 362, 5, 11. — Β'. 57, 1, 5. 65, 4. 73, 31. 167, 14. 258, 3. 353, 16.
Δαρεῖος Α'. 256, 20, 26. 316, 8. 317, 14. 323, 5. 339, 27. 340, 28. —Β'. 353, 16.
Δαυὶδ Α'. 31, 21, 22. 37, 24. 50, 23, 26. 53, 13. 62, 1. 117, 18. 118, 14, 20. 119, 12. 122, 20. 129, 24. 131, 1. 132, 1. 133, 21. 134, 13, 23. 137, 3, 9, 17, 22. 165, 16. 166, 20. 170, 13. 172, 12, 20. 174, 5. 193, 25. 213, 14. 215, 17, 18, 20, 22, 25, 26, 27. 216, 2, 3, 9, 30. 217, 1, 3, 7. 219, 5, 15. 222, 20. 223, 24. 224, 5. 234, 18. 241, 25. 246, 24. 248, 1, 8, 9. 264, 12. 270, 6. 298, 21. 300, 2. 347, 7. 362, 14. 364, 7. — Β'. 7, 17. 31, 20. 42, 19. 56, 23. 74, 21. 104, 23. 111, 24. 123, 5. 128, 7. 130, 21. 143, 5. 147, 19. 149, 21. 151, 16. 157, 22. 163, 6. 174, 10. 189, 3. 196, 1. 202, 1. 245, 7. 246, 20. 263, 5. 265, 24, 28. 295, 12. 303, 14. 304, 11. 343, 19. 394, 17.
Δαυΐδος Β'. 389, 434.
Δαυλία Β'. 119, 21, 22.
Δεῖναρχος Β'. 12, 8.

Digitized by Google

www.ftbtool.com.cn

Δεκέλεια Α'. 314,5.
Δήλια Β'. 160,10.
Δημάδης Β'. 125,1.
Δημήτηρ Α'. 72,4.
Δημήτριος ὁ Ἀριμὺς Α'. 157. Ἴδ. καὶ Ἀριμύς.
Δημήφριος ὁ Θετταλὸς Β'. 22,16.
Δημήτριος ὁ Καρύστου Β'. 205.
Δημήτριος Ἴδ. Μακρεμβολίτης.
Δημήτριος Ἴδ. Πλευρίτης.
Δημήτριος Ἴδ. Τορνίκης.
Δημόκριτος Β'. 335,16.
Δημοσθένης Α'. 5,14. 98,2. 146,11. 158,17. 161,1. 291,13. 315,2. 331,1. 339,30.—Β'. 12, 3, 5. 23,13. 199,15. 421, 23.
Διαχεχαυμένη Β'. 226,25.
Δίδυμοι ζῴδιον Β'. 343,13.
Δίκη Α'. 14,18. 81,6.
Διογένης Α'. 103,10.
Διομήδης Β'. 117,29.
Διονύσιος (ὁ Ἀρεοπαγίτης) Α'. 304,5.
Διονύσιος (ὁ τύραννος) Β'. 4,10.
Διόσκουροι Α'. 325,7. 340,25.—Β'. 67,16. 343,16.
Δίων Α'. 213,15.
Δοξαπατρὴς Β'. 232,16.
Δουκάδες Β'. 329,21.
Δούκας Θεόδωρος Β'. 326. 350,24.
Δούκας Ἰωάννης Α'. 310,26.
Δρίμυνος Α'. 157, σημ. εἰς τίτλον. Ἴδ. καὶ Δριμύς.
Δριμὺς Δημήτριος Α'. 157. — Β'. 66,16. 81.
Δυρράχιον Β'. 420.
Δωδωναῖοι Β'. 350,12.
Δωδώνη Β'. 145,31.

Ἑβραῖοι Β'. 415,17.
Ἐγκέλαδος Β'. 348,8.
Ἐδέμ Α'. 108,14. 111,29. 112,3, 7. 128,2. 207,15. 237,17.—Β'. 148,17. 259,22. 336,4.
Ἔδεσσα Β'. 349,7.
Ἐζεκίας Α'. 229,23.
Εἰδοθέα Α'. 8,1, 12.
Εἰλείθυια Α'. 200,24.
Εἰρηνικὸς Θεόδωρος, σεβαστὸς Β'. 102. ἐπὶ τοῦ κανικλείου Β'. 121.
Ἐκάβη Β'. 193,14.
Ἑκάλη Α'. 157,8. 159,9.—Β'. 386, 337.
Ἑλένη (ἡ ἁγία) Α'. 332,22.
Ἑλένη (ἡ τοῦ Μενελάου) Β'. 159,16.
Ἕλεου βωμὸς Α'. 148,3. 319,4. —Β'. 281,8, 12. 418,9.—Ἕλεους Β'. 403, 27.
Ἔλευσις Β'. 12,11. 27,4. 44,22.—Ἐλευσίνιος αὐλὼν Β'. 389, 440. Ἐλευσινάδε Β'. 214,13. Ἐλευσίνηθεν Β'. 377,4.
Ἑλικὼν Α'. 213,21. 286,21.
Ἑλισάβετ Α'. 343,17.
Ἑλισσαιεὺς Α'. 260,10.
Ἑλισσαῖος Α'. 140,17. — Β'. 193, 19. 386, 335.
Ἑλλὰς Α'. 101,11. 142,13. 146, 11. 152,14. 162, 3, 19. 175,3. 178,2. 291,12. 312,3. 315,23. 324,3. 338, 6. 339,7. 346,26. 357,1, 17. — Β'. 35,16, 25. 38, 2. 67,13. 68,8. 81,8,23. 87,3, 7. 105,12. 119,6. 127,9. 145, 16. 169,29. 257,4. 275,7. 278, 12. 280,22. 318,18. 328,6. 346, 24. 388, 402. 389, 411, 439.—Ἑλλὰς καὶ μέσον Ἄργος Α'. 175, 18. 254, 1. Ἑλλὰς καὶ ἡ τοῦ Πέλοπος Α'. 145,7. 157,4. 160, 18. 177, 29. 324, 16.—Β'. 82, 16.—Ἑλλὰς Μεγάλη Β'. 286,6. 318,8. — Ἑλλὰς φωνὴ Α', 241, 15.
Ἕλλην (ἐπιθετικῶς) Α'. 45,21. 181, 9.—Β'. 208,24. 368,4.—Ἑλληνὶς φατρία Β'. 230, 23.
Ἕλληνες Α'. 98, 6, 7. 100,16. 103, 3, 20. 150,10. 183,9, 13. 229, 21. 312,4, 327,24. 333,26. 337, 28.—Β'. 78, 31. 93, 24. 94, 1. 193, 30. 195, 11. 292, 11.
Ἑλλήσποντος Α'. 182,4. 314,2.—Β'. 144,5. 151,3. 193,31. 388, 400.—Ἑλλησποντίας Β'. 217,22. Ἑλλησπόντιος Β'. 145,29. Ἴδ. καὶ Πόντος Ἕλης.
Ἑλύμας Α'. 95,13.
Ἐμμανουὴλ Α'. 74,21.
Ἐνδυμίων Α'. 102,20.
Ἐνὼχ Α'. 266,28.
Ἐπίδαμνος Α'. 226,18.
Ἐπίκουρος Β'. 52,8. ἐπικούριος Α'. 11,8.
Ἐπίκτητος Β'. 274,15.
Ἐπιφάνιος, ἐπίσκοπος Γαρδικίου καὶ Περιστερᾶς Β'. 69.
Ἐρασίστρατος Β'. 387, 355, 357.
Ἐρέτρια Β'. 389, 420. Ἐρετριεῖς Β'. 195. 9.
Ἐρεχθεὺς Β'. 212,10. 367,28. 377,3.
Ἐρινύες Α'. 200,19. 206,4.—Β'. 164,28. 171,19. 177,7.
Ἔρις Β'. 229,19.

Digitized by Google

Ἐριχθόνιος Α'. 102,19. — Β'. 376, 41.
Ἑρμῆς Α'. 80,12. 214, 25. — Β'. 351, 15.
Ἑρμιόνη Β'. 170,11.
Ἐρυθρὰ Α'. 154,27. 156,8. Θάλασσα Α'. 107, 1.
Ἔρως Β'. 195, 18, 20.
Ἔσδρας Α'. 322,11.
Εὖα Β'. 50,11. 378,98.
Εὔβοια Β'. 181,18. 315, 29.—Β'. 91,29. 154, 22. 187,15. 189, 14. 212,25. 214,5. 278,11. 292, 8. 305,12. 306,15. 318,9. 328, 5. 362,30. 388,402. 390,451.—Εὐβοεὺς οἶνος Β'. 83,17.—Εὐβοίηθεν Β'. 389,416.
Εὐγενία Ἰδ. Τυχομηρά.
Εὐθύμιος (ὁ ἀσκητὴς) Α'. 266, 10.
Εὐθύμιος Τορνίκης Β'. 157. 188, 16, 26. 189,13,18. 194,21. 227,26. 317. 399. 414, 8, 11, 22. 427,8. 429, 7.
Εὐθύμιος Νέων Πατρῶν (ὁ Μαλάκης) Β'. 25. 35.
Εὐκλείδης Β'. 242,17. 243,12.
Εὐμενίδες Β'. 422,8.
Εὔξεινος Β'. 6, 10.
Εὐριπιῶται Β'. 27,25. 28,20. 29, 2, 11.
Εὔριπος Β'. 28, 3, 6, 26. 29, 2, 4, 9. 54,17. 91,19, 22. 277,1. 280, 1, 3. 308. 312,25. 322, 3, 6, 32. Ὁ Εὐρίπου Β'. 197. 295. Εὐρίπου ὅριον Α'. 308,10.
Εὐρώπη Α'. 294,27. 316,11. 326, 26. 339,12. 356, 16.—Β'. 151, 2. 388, 4.
Εὐστάθιος τις Β'. 424,11.
Εὐστάθιος ὁ Θεσσαλονίκης Α'. 283. 285,16. 287,8. 289, 13, 24. 290, 16, 17, 26. 292, 8, 20, 28. 293, 21, 29. 298,17, 27.—Β'. 2. 5. 6, 3, 7. 8. 22. 59.
Εὐφράτης Α'. 172,26.
Εὐχαΐται Α'. 53,8.
Ἔφεσος Β'. 409.—Ἐφέσιος, ιοι Α'. 213, 24. 288, 1.
Ἐφραὶμ Α'. 157,17.—Εὐφραὶμ Β'. 120,16.
Ἔχετος Α'. 231,1. — Β'. 183,22.
Ἑωσφόρος Β'. 336, 5.

Ζαχαῖος Α'. 123, 5. — Β'. 383, 238.
Ζάρηκας λιμὴν Β'. 363, 1.
Ζαχαρίας Α'. 134,24. 177,7. 234, 15. 267,8. 343,16.—Β'. 113,10.
Ζεὺς Α'. 233,2. 244, 7, 9. 246,26. 293,16.—Β'. 79,18. 194,10. 347, 27. 348,7. — Διὸς πόρρω καὶ κεραυνοῦ Α'. 350,2. — Β'. 79,18. 292,14. — Διὸς Κόρινθον Β'. 29, 8. 251, 4. — Ζανὸς πύργος Α'. 330, 8.—Β'. 278, 12.
Ζήτης ὁ Βορεάδης Β'. 212,12.
Ζοροβάβελ Α'. 44,24. 178,3. 242, 2. 317,15. 322,10.—Β'. 117,19.
Ζυγὸς ζώδιον Β'. 343,14.
Ζωστὴρ λειμὼν σικελικὸς Α'. 72,2.

Ἠθὰμ Β'. 49,19. 170,31.
Ἠλέκτρα Β'. 297,14.
Ἠλιαία Α'. 160,1.
Ἠλίας Β'. 189,4. 286,2. 386,330.
Ἡλιοῦ Α'. 58,25. 260,11. 271,24. 276,28. 343, 7, 8. — Β'. 160,19. 286, 3.—Ἡλιοῦ προφήτου μονὴ Β'. 36,26.
Ἡονοπολίτης Ἰωάννης, παρακοιμώμενος Β'. 125.
Ἠπειρώτης Α'. 292, 26.
Ἥρα Α'. 14,5. 291,26. — Β'. 200, 9. 377,65. 398,2.
Ἡράκλεια Β'. 423,6.
Ἡρακλεῖδαι Α'. 100,19.
Ἡράκλειος (ὁ βασιλεὺς τοῦ Βυζαντίου) Β'. 354,22.
Ἡράκλειτος Β'. 228, 1, 3. 340,6.
Ἡρακλῆς Α'. 229,7. 312, 1, 8. 324,15. 325,7. 340,25. 361, 8.—Β'. 83, 1. 153,17. 223,16. 228,4. 242,8, 10. 276,17. 345, 21. 348,16.—Ἡράκλειος ἄθλος Α'. 229,6. 312,18.
Ἡρόδοτος Α'. 36,2. 323,5. — Β'. 360, 27.
Ἡρώδης ὁ Ἀθηναῖος Β'. 78, 21, 29.
Ἡρώδης Α'. 277,6. — Β'. 140,4. 166,29.
Ἡρωδιὰς Α'. 277, 12, 16.
Ἡσαΐας Α'. 119,30. 270,29. 271, 13. 272,16. 335,24. — Β'. 160, 13. 364, 26. 396,5. 420,6. 422,9.
Ἡσαΐας Ἰδ. Ἀντιοχείτης.
Ἡσαῦ Α'. 108,31.—Β'. 31,29.
Ἡσίοδος Α'. 14,18. 81,6. — Β'. 200,2. 285,21. 305,7.
Ἡσιόνη Α'. 361, 8.
Ἥφαιστος Α'. 13,30. Β'. 427,13. —Ἡφαίστειος Β'. 421,18.
Ἠχὼ Β'. 93, 16.

www.libpool.com.cn
Digitized by Google

Θεανώ Β'. 375,6. 379,124. 385, 304.
Θέμις, μιδες Α'. 178,14.—Β'. 68,8. 208,18. 401,12. 408,10. Θέμιδος ἀρχεῖα Α'. 350,6. πλάστιγγες Α'. 145,18. πρεσβεῦται τριάκοντα Β'. 407,19. πρύτανις Α'. 161,20. τρυτάνη Α'. 177,9. ὑποφήτης Α'. 157,3.
Θεμίστιος Β'. 44,7.
Θεμιστοκλῆς Α'. 103,11. 147,30. 160,27. 315,1. 317,1. 339,28. —Β'. 72,8. 104,2. 195,12.
Θεόγνωστος Ἴδ. Φουρνιτάριος.
Θεοδόσιος Ἴδ. Ματζούκης.
Θεοδόσιος ὁ πατριάρχης Β'. 13. 19. 34. 38. 55. 101.
Θεόδωρος ὁ Δούκας (ὁ δεσπότης Ἠπείρου) Β'. 326.
Θεόδωρος Ἴδ. Εἰρηνικός.
Θεόδωρος ὁ Εὐρίπου Β'. 108. 295. 308.
Θεόδωρος Ἴδ. Παντεχνής.
Θεοφύλακτος Β'. 89,15. Ἴδ. καὶ Βελισσαριώτης.
Θεοφύλακτος, ἀνεψιὸς τοῦ Ἀκομινάτου. Β'. 155,20.
Θέρμη Α'. 226,17.—Β'. 388,402.
Θερμοπύλαι Α'. 155,2.
Θεσβίτης Α'. 47,13. 77,9. 78,14. 243,23. 260,22. 271,21, 25.—Β'. 189,6.
Θεσσαλονίκη Α'. 285,22. 294,22. 300,14.—Β'. 5. 6,17. 8. 10. 22. 59. 60,16, 20. 118,3. 312,14. 399,5.—Ἡ Θεσσαλονικέων Β'. 3, 1. Β'. 7,16.
Θετταλία Α'. 177,28.—Β'. 82, 16. 83,16. 388,402.
Θετταλός. Ἴδ. Δημήτριος.
Θῆβαι Α'. 159,26. 316,4. 317,22. —Β'. 24. 129,9. 137. 143. 146. 170,16. 292,9,10. 360,5. 389, 422. — Θηβῶν γραμματικὸς Β'. 199.—Θηβῶν ὄριον Α'. 308,10.
Θηβαῖοι Β'. 107,20. 131,9.. 170, 14.—Θηβαῖοι δάκτυλοι Β'. 83,19.
Θήβηθεν Α'. 24, 2.
Θησεὺς Α'. 157, 1, 5. 159,8. 312, 8.—Β'. 72, 9. 129,18. 386,338.
Θουκυδίδης Α'. 313, 24.—Β'. 4, 6. 53, 15. 242, 21. 360, 26.
Θούλη Α'. 321,11.—Β'. 216,28.
Θρᾴκη Α'. 350,15.—Β', 83,16. 217, 20. 388,398.—Θρᾴκηθεν Α'. 335, 12.
Θρᾴκιος Β'. 217, 22.
Θρᾷξ Α'. 158,11. 325,2.—Β'. 87,11.
Θρασύβουλος Α'. 229, 16.
Θωμᾶς (ὁ ἀπόστολος) Α'. 188,19.
Θωμᾶς (θεράπων τοῦ Ἀκομινάτου) Β'. 96,23. 106,2. 107,27. 109,19. 237,17, 19. 239,20.

Ἰάειρος Α'. 133,29.
Ἰακὼβ Α'. 82, 3, 15, 17. 96,4.169, 6. 213,1. 260,4. 263,10. 277, 18. 299,30. 300,10. 302,12. 357,8. – Β'. 31,19. 70, 31. 168, 27. 245, 1. 362, 2.
Ἰάκωβος ὁ μέγας Α'. 117,15.
Ἴβηρ, Ἴβηρες Α'. 169,19. 323,10.
Ἰδομενεὺς Β'. 230,8.
Ἰεβουδαῖοι Β'. 151, 15.
Ἰεζάβελ Β'. 160,19.
Ἰεζεκιὴλ Α'. 146,4. 287,7. 354, 18.—Β' 60, 1. 258, 3. 400, 25.
Ἱερεμίας Α'. 148,10. 260,4. 298, 7. 317,18.—Β'. 11,9. 60,1. 65, 2. 66,9. 80,10. 169,17. 181, 20. 215,29. 225,13. 232,21. 243,18. 336,10. 360,24. 383, 228.
Ἱεριχὼ Β'. 386, 327.
Ἱερουσαλὴμ Α'. 132, 3. 148, 10. 156,5. 180,14. 255,13. 319,23. 322,9. 362,24.—Β'. 11,7. 151, 15. 255, 22. 310, 23. 363, 5.
Ἰεσσαὶ Α'. 216,6.—Β'. 33,9.
Ἰησοῦς Α'. 47,14. 48,24. 53,21. 55,2. 56,4. 58,25. 74, 11. 82. 27. 119.3. 125,10. 166,25.156, 23. 188, 22. 196, .8. 243,14. 264,12. 272,1, 10. 344,13.—Β'. 67,25. 109, 1. 117, 19. 136,26. 150,8. 152,23. 233,2. 312,19. 344,24. 383, 231, 239. 384,282. 385,327. 390, 454. 396,1. 426, 23.
Ἴκαρος Α'. 210,2. — Β'. 298, 25.
Ἰκαρ.οιο πόντοιο Β'. 350,13.
Ἰκέσιος Β'. 403,28.
Ἰκονιεῖς Α'. 56,17.
Ἰκόνιον Β'. 354,10.
Ἰλιὰς Β'. 104, 25. 215,27.
Ἴλιον (ἡ) Β'. 84,1. 145,30. (τὸ) Β'. 193, 30.
Ἰλισσὸς Β'. 376, 45.
Ἰμέρων Β'. 379,113.
Ἰνδοὶ Α'. 251,22. 340,30.—Β'. 93, 4. 226, 24. 303, 8, 14. 333,16.
Ἰνὼ Β'. 9,3.
Ἰξίων Α'. 14,5. 163,25. 246,25. 291,26.—Β'. 398, 1.

Digitized by Google

Ἰόλεως Α' 142,17. 229,10.
Ἰόνιον Β'. 422,16. 226,12.
Ἰορδάνης Α'. 276, 24. 279, 26.
Ἰουδαία Α'. 267, 10. 332, 29.—Β'. 426, 14.
Ἰουδαῖοι Α'. 39,14. 53,11. 133, 27.—Β'. 191, 3.
Ἰουλίς (πόλις τῆς νήσου Κέω) Β'. 387, 354.
Ἰουστινιανός Β'. 125, 23.
Ἱπποκράτης Β'. 59, 15. 198, 18. 264, 12.
Ἱππόλυτος Α'. 161, 3. 353, 11.
Ἶρος Α'. 13, 27.
Ἰσαὰκ Α'. 224, 14. 241, 14. 361, 25,—Β'. 189, 3. 245, 26.
Ἰσαάκιος ὁ Κομνηνὸς Α'. 215, 18. 216, 8. 224, 14. 251, 4, 26. 256, 27. 257, 21, 25. 258, 2.
Ἰσθμός Β'. 122, 20. 124, 23. 129, 13, 21.
Ἰσμαηλίτης Α'. 323, 11.
Ἰσμηνίας Α'. 26, 20.
Ἰσοκράτης Α'. 158, 19. 313, 22.—Β'. 2, 1. 421, 24.
Ἰσραὴλ Α'. 37, 14. 61, 5. 135, 13. 165, 16. 172, 23. 260, 12. 267, 5. 276, 9. 290, 25. 323, 29.—Β'. 32, 31. 71, 1. 94, 17. 282, 19.
Ἰσραηλῖται Α'. 156, 7. 172, 24. 226, 24. 227, 2, 4. 241, 22.
Ἰταλία Β'. 151, 17. 236, 30. 286, 5. 318. 7. 420, 18.
Ἰταλιῶται Β'. 237, 1.
Ἰταλόθεν Β'. 151, 1.
Ἰταλός, λοι Α'. 17, 24. 183, 11. 286, 4,— Β', 149, 1. 151, 8, 12. 170, 2, 6, 18. 199, 2. 259, 18. 295, 26. 299, 15. 327, 21. 328, 27. 354, 31. 388, 393. 390, 443, 455. 392, 1.— Ἰταλὴ ὄφρὺς 390, 449.
Ἰχθύες ζῴδιον Β'. 343, 13.
Ἰωάννης (ὁ ἀπόστολος) Α'. 30, 21. 267, 10.
Ἰωάννης ὁ Ἄρτης Β'. 472, 9.
Ἰωάννης (ὁ βαπτιστὴς) Α'. 276, 25.—Β'. 286, 3.
Ἰωάννης τις ἀνεπώνυμος Β'. 286, 28. 287, 25.
Ἰωάννης Ἰδ. Βελισσαριώτης.
Ἰωάννης ὁ Δούκας Α'. 310, 26.
Ἰωάννης ὁ Θεσσαλονίκης Β'. 118.
Ἰωάννης ὁ Θηβῶν Β'. 24.
Ἰωάννης Ἰδ. Ἡνοποιλίτης.
Ἰωάννης Ἰδ. Καλοκαιρὸς.
Ἰωάννης ὁ Κομνηνὸς Α'. 318, 18.
Ἰωάννης Ἰδ Κοψηνός.
Ἰωάννης ὁ Ναυπάκτου Β'. 281. 330. 339. 350.
Ἰωάννης Ἰδ Συρινός.
Ἰωάννης Ἰδ Συρόπουλος.
Ἰωαννίκιος καθηγούμενος τοῦ ἁγίου Μελετίου Β'. 148. 155. 272. 319. 352.
Ἰὼβ Α'. 100, 8. 122, 19. 137, 9, 15, 26. 202, 13. 206, 5. 228, 24. 270, 8.—Β'. 63, 24. 72, 17. 79, 11. 86, 4. 108, 11, 14. 109, 1. 111, 24. 133, 14. 184, 13. 185, 29. 191, 4. 245, 3. 246, 18. 249, 22. 293, 25. 336, 11. 352, 13.
Ἰωνᾶς Α'. 133, 9.—Β'. 56, 26. 57, 4, 75, 3. 185, 6. 362, 11. 426, 14.
Ἴωνες Α'. 56, 16.—Β'. 227, 27.
Ἰωνία Β'. 145, 13.
Ἰωσεδὲκ Α'. 55, 2.— 117, 19.
Ἰωσὴφ Α'. 166, 10, 31. 170, 13. 260, 4. 267, 3. 300, 10. 353, 12. 357, 7.—Β'. 73, 30. 168, 27. 245, 1. 285, 3, 5. 336, 8.
Ἰωσίας Α'. 260, 5.

Καδμεία Α'. 315, 26.
Καΐφας Α'. 138, 26. 140, 9.
Κάϊν Β'. 177, 28.
Καῖσαρ Α'. 257, 11. 320, 2, 3.—Β'. 71, 25. 117, 12.
Καισαριανὴ μονὴ Ἀττικῆς Β'. 311, 2.
Κάλαϊς ὁ Βορεάδης Β'. 212, 12.
Καλλιόπη Α'. 5, 13.—Β'. 212, 14. 421, 24.
Καλλιρρόη Β'. 26, 20. 44, 21. 400, 5.
Κάλλιστος Γεώργιος, ἀρχιατρός. Β'. 201.
Κάλλιστος ὁ μοναχός. Β'. 28, 4.
Καλοδούκης Νικόλαος, ἰατρός. Β'. 147. 263. Ἰδ. καὶ Νικόλαος.
Καλοκαιρὸς Ἰωάννης Β'. 271, 7. 274, 16. 275. 317, 3.
Καλυδώνιος κόλπος Β'. 333, 13.—Καλυδώνιον πέλαγος 333, 15.—
Καλυψὼ Α'. 14, 25.
Καμαζηνὸς Β'. 100, 13.
Καματηρὸς Βασίλειος, λογοθέτης καὶ γυναικάδελφος Ἀλεξίου τοῦ Γ' Α'. 312. Β'. 62. γυναικοθεῖος τοῦ Κασκάρεως Β'. 257.
Καμβύσης Α'. 250, 27.
Καπιτώλιον Β'. 420, 17.
Κάπρος ποταμὸς ἐν Φρυγίᾳ, Α'. 56, 20. 57, 12.
Κᾶρες Α'. 56, 16.—Κάρες Β'. 401. 4. 407, 26. — Καρὸς αἶσα Α'.

Digitized by Google

www.bnpol.com.cn

10, 11. 96, 25. μοῖρα Β'. 400, 13. 401, 2.
Κάρθαια Β'. 387, 354.
Κάρμηλος Β'. 160, 18.
Καρύστιοι Β', 210, 24, 31. 212, 1. 215, 2. 219, 4.—Καρυστίων κωμόπολις Β'. 206, 18. Καρύστια πορθμεῖα Β'. 145, 17.
Κάρυστος Β'. 205. 207, 14. 210, 9. —Ὁ Καρύστου Β'. 208, 22. 209, 19. 217, 10.—Καρύστια ἄκρα Β', 195, 16.—Καρυστόθεν Β'. 275, 11.
Καρχηδών Β'. 426, 15.
Κάσπιαι πύλαι Α'. 192, 29.
Κασταμονίτης πρωτοπαντιμοϋπέρτατος, θεῖος τοῦ βασιλέως Β'. 69.
Κάτζαρις ναύκληρος Β'. 137, 5.
Κάτω ψ Β'. 44, 6.
Καύκασος Β'. 37, 17.
Καφηρὶς Β'. 144, 26. 213, 25.
Κεάδας Α'. 49, 21. 166, 11. — Β'. 296, 26.
Κεῖοι Β'. 236, 23. 388, 387. 389, 411, 436. Ἰδ. καὶ Κέως.
Κεκροπίδαι Α'. 268, 9.
Κεκροπὶς Β'. 376, 44.
Κέκροψ Α'. 175, 4.—Β'. 368, 5.
Κελτοὶ Α'. 100, 1. 183, 11. — Β'. 236, 14.
Κεραμεικῷ Β'. 238, 15, 22.
Κερκυραῖοι Β'. 183, 26.
Κέρκωπες Β'. 114, 5.
Κέως Β'. 145, 20. 251, 6. 324, 8. 386, 346. 388, 394, 405. 389, 414. 390, 454.—Κέωθεν 146, 5. Ἰδ. καὶ Κεῖοι.
Κιδὰρ Α'. 197, 6.
Κικέρων Β'. 44, 6.
Κίλικες Α'. 100, 2.
Κιμμέριοι Β'. 100, 23 — Κιμμέριος σκότος Α'. 321, 12.
Κλέαρχος Α'. 297, 11.—Β'. 183, 22.
Κλεόπας Α'. 188, 8.
Κλῆμης Α'. 96, 9. 304, 5.
Κνώσιος Α'. 49, 21.
Κόῦρος Α'. 314, 31.
Κοιλόσυροι Α'. 99, 31.
Κολασσαὶ Α'. 35, 28. 36, 9.
Κολυμβᾶς Γεώργιος, ἀναγραφεύς, Β'. 129.
Κομμόλαρδος Β'. 161, 27. 238, 10, 12. 239, 3, 31.
Κομνηνοὶ Α' 144, 6. 170, 11. 318, 18.—Β'. 329, 21.
Κομνηνὸς Β'. 88, 19. (Ἀλέξιος) Β'. 332, 1, 11, 14. 355, 18. (Ἀνδρόνικος) Α'. 143, 27. 144, 20. Ἰδ. καὶ Μανουήλ.
Κομνηνοῦ (Ἀλεξίου) μονή. Β'. 128. 328, 18. Ἰδ. καὶ Κομνηνὸς (Ἀλέξιος).
Κόνων Α' 317, 1.
Κορὶ Α'. 138, 28.
Κορησία Β'. 387, 334.
Κορίνθιοι Α'. 125, 4. — Κορίνθιοι δάκτυλοι Β'. 83, 19.
Κόρινθος Β'. 4, 10. 29, 8. 54, 17. 129, 17. 170, 12, 21. 171, 17. 183, 22. 186, 7. 251, 4. 416, 6.
Κοστομήρης Ἰδ. Μεσοποταμίτης.
Κοψηνὸς Ἰωάννης Β'. 76. 78, 6, 18. 92. 293, 23.
Κρὴς, Κρῆτες Α'. 100, 2.—Β'. 38, 3.
Κρήτη Β' 203; 11. 279. 390, 451.
Κροῖσος Α'. 177, 12. 253, 17—Β'. 202, 23. 370, 29.
Κρόνος Β'. 127, 14.
Κυάνεαι Συμπληγάδες Α'. 316, 13.
Κυκλάδες Β'. 14, 10. 222, 7. 251, 5. 259, 7. 306, 16. 324, 8. 333, 13. 388, 403. 390, 443. — Κυκλὰς νησὶς Β'. 389, 426.
Κύκλωψ Β'. 169, 13. 173, 7, 10. 189, 15. 296, 23. 305, 5. — Κυκλώπειος Β'. 269, 25. 308, 20.
Κυμαῖος ὄνος Α'. 230, 1. 317, 29.
Κυνηγὸς Βασίλειος Β'. 219, 19.
Κυνηγοῦ τῶν φιλοσόφων μονὴ Β'. 247.
Κυνοσουρὶς Β'. 195, 13.
Κύπρος Β'. 231, 15.
Κυριακὴ Α'. 188, 25.
Κῦρος Α'. 256, 29. 257, 5. 317, 14.
Κύψελος Β'. 183, 23.
Κωνσταντῖνος (ὁ μέγας) Α'. 174, 8. 255, 6. 257, 16, 20, 21, 24. 258, 2.—Β'. 355, 7. 388, 396.
Κωνσταντῖνος Ἰδ. Μεσοποταμίτης.
Κωνσταντῖνος σπαθάριος. Β'. 108.
Κωνσταντῖνος Ἰδ. Τορνίκης.
Κωνσταντῖνος (υἱὸς Γαλᾶ) Β'. 246, 2.
Κωνσταντίνου (ἡ) Α'. 96, 24. 163, 20. 164, 7. 199, 6, 23. 219, 20. 226, 3, 11. 234, 10. 355, 9.—Β'. 3, 3. 35, 16. 36, 1. 60, 23. 83, 5. 151, 20. 257, 11. 277, 11. 411, 28.
Κωνσταντινούπολις Β'. 354, 8.

Λαβύρινθος Α'. 49, 21.
Λαερτιάδης Β'. 189, 20.
Λάζαρος Α'. 71, 6. 91, 29. 113, 13. 121, 5. 132, 21, 24. 133, 13, 21. 134, 6, 15. 136, 7. 197, 10. 202, 21. 277, 22.—Β'. 166, 22.

Digitized by Google

Λακεδαίμων Β'. 332, 18.
Λακεδαιμόνιοι Α'. 155, 4. 314, 5. 317, 4. 339, 29.
Λάκων, Λακαίνα Α'. 73, 16. 100, 16.—Β'. 77, 20. 200, 9. 332, 15, 22. 365, 11. 366, 17.—Λακωνικός Α'. 49, 20. 166, 11.
Λάμαρις Β'. 137, 12.
Λάμεχ Β'. 177, 25.
Λαπαρδᾶς Β'. 219, 21.
Λάσκαρις ὁ βασιλεὺς τῆς Ἀνατολῆς Β'. 149, 159. 276. 353. 357, 4. Ἰδ. καὶ Δούκας Θεόδωρος.
Λατῖνος, Λατῖνοι Α'. 17, 27.—Β'. 200, 16. 238, 17. 287, 16. 312, 2.
Λεία Α'. 83, 20.
Λεόντιος ὁ πατριάρχης Β'. 74.
Λέσβιος οἶνος Κ'. 236, 29.
Λευΐ Α'. 25, 6. 361, 15.—Β'. 288, 8.
Λευιαθάν Α'. 84, 19. 107, 17. 244, 3.—Β'. 191, 3.
Λέων, Ἰδ. Ταρνίκης.
Λεωνίδης ὁ ἱερομάρτυς Α'. 150. 152, 10, 11, 23. 153, 17. 154, 14, 29.
Λεωνίδης ὁ Λάκων Α'. 154, 31. 155, 9.
Λίβανος Α'. 250, 2. 292, 21.
Λίβυσσα θάλασσα Β'. 217, 1.
Λιγυρός Β'. 329, 3. 332, 11.
Λογγιβαρδοὶ Α'. 315, 19.
Λόγιος θεὶς Α'. 294, 4.
Λοπρὸν ῥόδαν Α'. 198, 10.
Λουκᾶς (ὁ Εὐαγγελιστής) Β'. 231, 12, 24.
Λουκᾶς μοναχὸς Β'. 160.
Λουκᾶς προϊστὼς τῆς μονῆς τοῦ μεγαλομάρτυρος Γεωργίου τοῦ ἐν Κεραμεικῷ Β'. 238, 17, 19.
Λουκιανὸς ἀρχιμανδρίτης Β'. 61.
Λουκιανὸς καθηγούμενος τῆς μονῆς Στουδίου Β'. 91. 114, 24.
Λυγγεὺς Β'. 441, 12. — Λυγκεὺς Β'. 202, 3.
Λυδία Α'. 50, 16.—Β'. 183, 27.
Λυδός, Λυδοὶ Α'. 56, 15. 253, 17. —Β'. 359, 10.
Λύκειον Α'. 160, 1.
Λυκία Α'. 294, 17.
Λύκιοι Α'. 56, 17.
Λύκος (ποταμὸς Φρυγίας) Α'. 56, 20. 57, 12.
Λυκοῦργος Α'. 100, 17. 160, 23. 175, 5. 314, 16.
Λυκόφρων Β'. 183, 26.
Λυσίας Α'. 158, 18. 313, 23.— Β', 2, 2.
Λυσίμαχος (πατὴρ Ἀριστείδου) Α'. 340, 26.
Λὼτ Β'. 50, 23.—Β'. 305, 16.

Μάγοι Α'. 256, 20.
Μαδιανῖτις πύργη Α'. 233, 11.
Μαίανδρος Α'. 35, 29.
Μάκαρες Β', 282, 3. — Μακάρων νῆσοι Β'. 217, 15.
Μακεδονία Β'. 83, 15.
Μακεδών, όνες Α'. 159, 26. 292, 26. 339, 30. — Β'. 220, 6. 270, 21. 289, 422. 408, 3.
Μακκαβαῖοι Β'. 184, 28.
Μακρεμβολίτης Δημήτριος Β'. 249. 292. 301.
Μάκρη Β'. 237, 24. 238, 10, 16, 21. 240, 1.
Μακρογόνης Στέφανος, πτωχὸς ναύτης Β'. 266, 11.
Μαμωνᾶς Α'. 68, 6. 120, 13. 336, 4.—Β'. 117, 21. 344, 12.
Μάνης Α'. 63, 1.
Μανουὴλ Ἰ. Βερεβόης.
Μανουὴλ ὁ Θηβῶν Β'. 137. 146.
Μανουὴλ ὁ Κομνηνός Α'. 217, 18. 219, 2. 318, 3. 322, 21.—Β'. 334, 10.
Μανουὴλ ὁ πατριάρχης Β'. 336.
Μανουὴλ Ἰᾶ. Ὑαλᾶς.
Μαραθὼν Β'. 27, 4. 44, 22. 345, 8.
Μαραθωνομάχοι Α'. 103, 12. 256, 27.—Β'. 12, 12.
Μαρβόνιος Α'. 316, 9.
Μαρία Α'. 119, 2.
Μαριὰμ Α'. 86, 6.
Μάρκος (κῦρ) Β'. 427, 9.
Μαρτινιανὸς καθηγούμενος τῆς μονῆς τοῦ Προδρόμου Β'. 333.
Μαρτινιανὸς (ὁ ὅσιος) Α'. 344, 7, 8, 11.
Ματζούκης Θεοδόσιος Β'. 17, 21. 40. 47. 56. 90. 97.
Μαχάων Β'. 201, 6.
Μέγης Β' 230, 9.
Μελετίου Ἁγίου μονὴ Β'. 148. 155. 272. 313. 319. 352.
Μελχισεδὲκ Α'. 174, 4.
Μενοικεὺς Α'. 233, 22.
Μερρᾶ Α'. 127, 25.
Μέση Ποταμῶν Α'. 172, 27. — Β'. 278, 19.
Μέσης, ἄνεμος, Β'. 217, 22.
Μεσοποταμίτης Κωνσταντῖνος ὁ ἐπὶ τῆς ἱερᾶς σακέλλης Β'. 116.
Μεσοποταμίτης ὁ Νέων Πατρῶν ὁ καὶ Κοστομήρης Β'. 346.
Μέτων Β'. 41, 3.
Μήδεια Α'. 177, 26.
Μῆδοι Β'. 389, 439.
Μηριόνης Α'. 213, 28.— Β'. 230, 9.

Digitized by Google

Μίδας Α'. 81, 25. 177, 12.—Β'. 299. 18.
Μιλτιάδης Α'. 147, 30. 339, 27.—Β'. 72, 8.
Μίνως Α'. 160, 24. 161, 7. 353, 12.
Μιχαὴλ (ὁ ἀρχάγγελος) Α'. 36, 7. 37, 14, 26.
Μιχαὴλ ἀνεψιὸς τοῦ Ἀκομινάτου Β'. 173, 1. 176, 5. 181, 23. 186, 1. 237. 248. 324.
Μιχαὴλ Ἴδ. Βελισσαριώτης.
Μιχαὴλ, μοναχός, Β'. 120, 1.
Μιχαὴλ μοναχὸς ὁ ποτὲ τοῦ Καλουκαιροῦ Β'. 161, 30.
Μιχαὴλ ὁ πατριάρχης Α'. 72.—Β'. 277. Ἴδ. καὶ Αὐτωρειανός.
Μιχαὴλ ὁ Χωνιάτης Β'. 139. 141, 1. 397.
Μνημοσύνη Β'. 347, 26.
Μοῖσαι Β'. 366, 29. Ἴδ. καὶ Μυσός.
Μοναστηριώτης ὁ μεγαλεπιφανέστατος Β'. 19, 7.
Μονεμβασιωτικὸν πλοῖον Β'. 137, 6.
Μοῦσα Α'. 313, 25. 324, 4.—Β'. 398, 25.—Μοῦσαι Α'. 26, 21. 157, 2. 160, 7. 213, 25. 286, 30. 288, 22. — Β'. 16, 25. 208, 18. 224, 19. 314, 23. 347, 27. 370, 19. 389, 432. 421, 24.
Μυρρίνιον Β'. 119, 14.—Μυρρινιῶται Β'. 138, 6.
Μύσιος Ἀσιανὸς οἶνος Β'. 236, 29.
Μυσός Β'. 2, 3.
Μωαβίτης, Μωαβῖται Α'. 117, 5. 227, 2.
Μωσῆς Α'. 36, 16. 47, 12. 61, 4. 64, 22. 65, 3. 80, 20. 86, 3, 5. 97, 21. 105, 10. 109, 6. 134, 18. 156, 8. 166, 30. 175, 31. 219, 14. 224, 3. 241, 23. 267, 4. 268, 16. 306, 2.—Β'. 9, 11. 70, 6. 103, 1. 122, 6. 139, 15. 156, 20. 197, 28. 253, 26. 283, 9. 325, 28. 362, 6. 384, 280.

Ναβουζαρδὰν Α'. 242, 3.
Ναβουχοδονόσορ Α'. 241, 26. 317, 13.
Ναθαναὴλος Β'. 383, 231.
Νάξος Β'. 154, 22. 155, 15.
Ναρσῆς Β'. 125, 22. 126, 7.
Ναύπακτος Β'. 281. 330. 339. 350.
Ναύπλιον Β'. 170, 23.—Ναυπλιώτης Β'. 170, 18.
Νέαι Πάτραι Ἴδ. Πάτραι Νέαι.
Νεεμὰν Α'. 279, 27.
Νέμεσις Β'. 354, 19.
Νεόφυτος ἀρχιμανδρίτης τῶν ἐν Ἀθήναις μοναστηρίων Α'. 259.
Νεόφυτος μοναχὸς Β'. 161, 26. 162, 4.
Νέρων Β'. 167, 30.
Νέστωρ Α'. 17, 10.—Β'. 223, 15.
Νίκαια Α'. 222, 3. 223, 11. 232, 22. 354, 10. 355, 16.
Νίκανδρος Β'. 206, 6. 242, 24.
Νικάνδρεια Θηριακὰ Β'. 206, 15.
Νικήτας ἀνεψιὸς τοῦ Ἀκομινάτου, διάκονος τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας. Β'. 155, 19. 248. 267.
Νικήτας (κῦρ) Β'. 211, 25.
Νικήτας ὁ Χωνιάτης Α'. 345. 356, 11.—Β'. 1.
Νικήτας ὁ Χωνῶν Α'. 24.
Νικηφόρος Ἴδ. Βερτσόης.
Νικηφόρος ὁ Προσοῦχος Α'. 142. Ἴδ. καὶ Προσοῦχος.
Νικόλαος ἀδελφιδοῦς τοῦ καθηγουμένου τῆς μονῆς τῶν ἁγίων Ὁμολογητῶν Β'. 256, 10.
Νικόλαος Ἴδ. Ἀντιοχείτης.
Νικόλαος ἰατρὸς Β'. 219, 12, 15. 234. 317, 11. Ἴδ. καὶ Καλοδούκης.
Νικόλαος Ἴδ. Πιστόφιλος.
Νικόλαος Ἴδ. Τρίψυχος.
Νικολάου Ἁγίου μονίδιον ἐπιλεγόμενον τοῦ Σώζοντος Β'. 331, 29.
Νινευῖται Β'. 426, 15.
Νίνος (ἡ πόλις) Α'. 181, 11.
Νιρεὺς Α'. 22, 16.—Β'. 423, 29.
Νομικόπουλος Σέργιος Β'. 131.
Νυκτωπᾶς Β'. 287, 6, 11, 12, 26.
Νῶε Α'. 53, 6. 108, 27. 266, 29.

Ξενοκράτης Α'. 290, 1.—Β'. 286, 7.
Ξενοφῶν Α'. 36, 2. 158, 19. 213, 17. 297, 12. 298, 11. 343, 23. —Β'. 212, 7. 274, 9.
Ξέρξης Α'. 182, 3. 346, 9. 339. 29. —Β'. 103, 17. 144, 5.
Ξηρὸς (Γεώργιος) ὁ προκάτοχος τοῦ Ἀκομινάτου Β'. 30, 17.
Ξιφιλῖνος Γεώργιος ὁ μέγας σκευοφύλαξ Β'. 18. πατριάρχης Β'. 100.

Ὀδυσσεὺς Α'. 13, 27.—Β'. 9, 3. 153, 18. 189, 17. 270, 9. 296, 21.
Οἰδίπους Β'. 344, 10.
Ὀλυμπιὰς Β'. 284, 26.
Ὀλύμπιος (Περικλῆς) Α'. 340, 27.
Ὄλυμπος Α'. 65, 19.—Β'. 127, 11. 382, 211.—Οὔλυμπος Β'. 382, 206.
Ὅμηρος Α'. 7, 1. 13, 29. 17, 4. 26, 10. 183, 9. 197, 21. 291, 24.

Digitized by Google

297, 1. 329, 11.—Β'. 24, 12. 27, 23. 145, 7. 194, 1. 212, 15, 27. 215, 4. 219, 19. 26, 29. 220, 6. 223, 15. 230, 11, 17. 231, 23. 300, 14. 304, 15. 314, 12. 360, 25. 389, 432.

Ὁμολογητῶν Ἁγίων μονὴ Β'. 89, 14. 252, 21. 261.

Ὀρφανὸς πρωτέκδικος Β'. 313, 15.

Ὀρφεύς Α'. 175, 14. 291, 10.— Β'. 212, 14.

Ὄσιρις Α'. 217, 29.

Ὄσσα Β'. 382, 206.

Οὖτις Β'. 189, 17, 18. 296, 23.

Πάγος Ἄρειος ἴδ. Ἄρειος Πάγος.

Παδυάτης Γεώργιος Β'. 104. 110. 120. 138.

Πακτωλὸς Α'. 237, 2. 253, 20.—Β'. 103, 20.

Παλαιστηνοὶ Α'. 181, 13. 267, 1.

Παλαιστίνη Α'. 39, 19. 48, 1. 167, 28. 168, 22. 172, 23. 208, 3. 268, 17. 332, 23. — Β'. 286, 3. 421, 15.

Παλαμήδης Α'. 20, 19.

Παλλὰς Β'. 421, 17.

Παμφυλία Β'. 231, 3.

Πάμφυλοι Α'. 56, 16.

Παναχαιοὶ Β'. 389, 422.

Πανδιονὶς κόρη Α'. 158, 11.

Πανελλήνιον Α'. 163, 1.

Πανεύγενος (;) Β'. 422, 25.

Πανηγυρικὸς Ἰσοκράτους Β'. 1, 17.

Πάνθεια Α'. 298, 12.

Πανικὸν ὄρος Ἀττικῆς Β'. 160, 15.

Πανόπτης Β'. 411, 12.

Πανσίας Στειρίονης Α'. 308, 6.

Παντεχνὴς Θεόδωρος Β'. 416, 16.

Πάσχα Α'. 130, 13.

Πάτραι Νέαι Β'. 25. 26. 28, 12. 35. 119. 127. 346. 399.

Πάτραι Παλαιαὶ Β'. 356, 22.

Πάτροκλος Β'. 212, 5.

Παῦλος Α'. 25, 7. 30, 20. 31, 17. 32, 18. 36, 4. 38, 11. 44, 2. 46, 10. 47, 17. 53, 13. 55, 4. 63, 6. 66, 11, 19. 77, 12. 91, 4. 95, 6, 18. 96, 9. 104, 21. 105, 28. 112, 28, 30. 118, 8. 125, 3. 139, 25. 206, 22. 250, 10. 260, 3. 267, 17. 278, 24. 299, 17. 321, 25.— Β'. 31, 20. 108, 25. 156, 21. 167, 29. 188, 9. 189, 11. 231, 3, 12, 14, 18, 21. 242, 18. 251, 4. 282, 4. 345, 1. 372, 1. 420, 15. 421, 27. 422, 1.

Παφλαγόνες Β'. 7, 20.

Πάφος Β'. 231, 3, 13, 19.

Πειραιεὺς Α'. 98, 1. 294, 13. 316, 21.— Β'. 12, 11. 14, 8. 44, 20. 377, 69.

Πεισίστρατος Α'. 104, 2.—Β'. 270, 21.

Πελοποννῆς νῆσος Β'. 388, 399. Ἴδ. καὶ (Ἡ τοῦ) Πέλοπος, Πελοπόννησος.

Πελοπίδης Α'. 102, 3.

Πελοπόννησος Α'. 155, 8. 335, 12. —Β'. 170, 1. 389, 428.

Πέλοπος (ἡ τοῦ) Α'. 145, 7. 157, 5. 177, 30. 324, 16.—Β'. 82, 17.

Πέλοψ Β'. 176, 31.

Πενθεσίλεια Α'. 332, 9.

Πεντάπολις Α'. 243, 24. — Β'. 125, 19. 337, 4.

Πέργη Β'. 231, 3, 19.

Περίανδρος Β'. 183, 23.

Περικλῆς Α'. 101, 4, 6, 9, 20.—103, 11. 158, 15. 213, 17. 290, 1. 291, 12. 315, 1. 339, 29. 340, 26.—Β'. 36, 22. 72, 8. 207, 8.

Περίπατος Α'. 98, 1. 158, 14. 160, 1.

Περιστερὰ ἐπισκοπὴ Β'. 69.

Περσεὺς Α'. 361, 9.—Β'. 242, 10, 12.

Πέρσης, Πέρσαι Α'. 53, 1. 61, 10. 147, 19. 155, 1. 159, 28. 256, 19, 20. 257, 1. 316, 11. 317, 3. 323, 11. 341, 16.—Β'. 353, 6. 354, 31. 389, 420.

Πέτρος (ὁ ἀπόστολος) Α'. 48, 26. 96, 8. 156, 18. 187, 21. 188, 15. 266, 2. 303, 2.—Β'. 112, 4. 282, 5. 297, 27. 362, 10, 14. 405, 4, 12.

Πέτρος (ὁ ἀποστατήσας δοῦλος) Α'. 246, 27. 247, 9.

Πέτρος μοναχὸς Β'. 200, 16.

Πέτρος μοναχὸς (ἄλλος;) Β'. 314, 11, 21.

Πήγασος Α'. 334, 19.

Πηγονίτης Κωνσταντῖνος Β'. 3.

Πηνειὸς Α'. 270, 13.

Πηνελόπη Α'. 13, 25. 291, 26. 350, 28.—Β'. 207, 5.

Πικρίδης Βασίλειος, λογαριαστὴς τοῦ πραίτωρος Β'. 87.

Πιλάτος Α'. 138, 26.

Πίνδαρος Α'. 79, 16. 252, 25. 266, 15. 285, 27.— Β'. 92, 23. 125, 6. 153, 13. 186, 26. 195. 10. 239, 15. 295, 14. 314, 19.

Πισιδία Β'. 234, 5.

Πιστόφιλος Γεώργιος Β'. 309.

Πιστόφιλος Νικόλαος Β'. 221. 303.

Πιτυοκάμπτης Β'. 129, 21. 345, 9.

Digitized by Google

Πλαταιαὶ Α'. 390, 1.
Πλάτων Α'. 5,21. 73, 3. 81, 14.—Β'. 1, 11. 93, 25. 190, 18. 220, 12. 265, 6. 268, 15. 339, 20. 421, 2.
Πλειάς, Πλειάδες Β'. 211,26. 227,2.
Πλευρῆς σακελλάριος Β'. 290.
Πλευρίτης Δημήτριος Β'. 417, 10.
Πνὺξ Β'. 408, 13.
Ποιήεσσα (πόλις Κέω) Β'. 387, 354.
Ποικίλη Στοὰ Α'. 160, 5.
Πολέμων Α'. 5, 22. 291, 14. — Β'. 220, 17, 21.
Πόλις = Κωνσταντινούπολις Β'. 354, 20. 355, 8.
Πολυκράτης Β'. 286, 4. 318, 7.
Πολυόμματα Β'. 411, 13.
Πολύφημος Β'. 173, 13.
Ποντικοὶ Β'. 5, 6.
Πόντος Ἕλης Β'. 376, 30. Ἴδ. καὶ Ἑλλήσποντος.
Ποσειδάων Α'. 293, 16.— Ποσειδῶν Β'. 73, 13.
Προδρόμου μονὴ Β'. 332, 6. 333. 355, 17.
Προκρούστης Β'. 129, 22. 345,10.
Προμηθεὺς Α'. 333, 25, 30. 334,1. Β'. 37, 17. 184, 8.
Προποντὶς Α'. 164, 10, 12. 210,24. 316, 14.—Β'. 151, 4, 10. 302, 12. 318, 19.
Προσοὺχ Β'. 54, 19, 24. 66,17. Ἴδ. καὶ Προσοῦχος.
Προσοῦχος Νικηφόρος Α'. 142. Ἴδ. καὶ Προσούχ.
Προυσαεῖς Α'. 223, 16.
Πρωταγόρας Β'. 387, 359.
Πρωτασίλεως Α'. 334, 10.
Πρωτεὺς Α'. 7, 3. 8, 2, 7.
Πτελεατικὸς οἶνος Β'. 83, 17.
Πτολεμαῖος ὁ Εὐεργέτης Α'. 251, 24.
Πυθαγόρας Α'. 46, 16.—Β'. 1, 7, 10. 286,4. 318,6. 339,20. 379,122. 381,170, 182.
Πυθία Α'. 314, 11.
Πύθια Β'. 160, 9.
Πυθοῖ (ὁ) χράων, Β'. 388, 391. (τὸ) χρηστήριον Α'. 229, 19.
Πύθων Β'. 188, 8.
Πύρρος Α'. 292, 26.—Β'. 176, 18.
Πωλάρις Β'. 244, 8.
Πῶρος Α'. 340, 30.

Ῥαάβ Α'. 32, 6.— Ῥαάβη Β'. 386, 327.
Ῥαββὶ Β'. 114, 7.
Ῥαδάμανθυς Α'. 160, 24. 161, 7.
Ῥαιδεστὸς Β'. 334.
Ῥαχὴλ Α'. 83, 17.
Ῥαψάκης Α'. 229, 24.
Ῥεβέκκα Α'. 361, 25.—Β'. 287, 20.
Ῥηγίλλα (σύζυγος Ἡρώδου) Β'. 78,23, 29.
Ῥῆνος Α'. 26,25.—Β'. 236, 14.
Ῥόδος Α'. 237,4.—Ῥόδιος οἶνος Β'. 83, 18.
Ῥοιδὴς (πρώην Κύπρου) Β'. 423, 6.
Ῥωμαῖοι Α'. 57, 17. 61,11. 144, 14. 163,14,21. 164,18. 168,14, 20. 170, 1. 171, 25. 172, 1, 18, 22, 25,26. 178, 3. 220, 11. 223, 2. 225,26. 226,1. 231,15. 232, 3, 4. 236, 22. 242, 9. 244, 15. 245, 8. 246, 1. 255, 2. 256, 21. 300, 11. 317, 24. 318, 24. 320, 17.—Β'. 60,7. 63, 3. 71, 2. 126, 27. 127, 4. 170, 4. 276,17. 297, 8. 312, 2. 329, 21. 356, 7, 9.
Ῥωμανία Β'. 280, 26.
Ῥώμη Α'. 184, 23. 298, 27. 353, 24.—Β'. 125, 21.
Ῥωμύλος Α'. 257, 20.
Ῥωσία Β'. 356, 3. 425, 21.

Σαβαὼθ Β'. 125, 17.
Σάββας Α'. 266, 10.
Σαλαμὶς Β'. 14, 6.
Σαλμωνεὺς Α'. 246, 26.—Β'. 298, 29.
Σαμαρείτης Α'. 271, 19.
Σάμιος Β'. 381, 170.
Σαμουὴλ Α'. 37, 25. 46, 22. 58, 19, 26. 62, 5. 66, 4, 8. 74, 21, 29. 139, 2, 4, 18. 140, 6. 303, 27. 344, 3.—Β'. 117, 1.
Σαμφὼν Α'. 166, 14, 21. 224, 24. 320, 13.—Β'. 63, 5.
Σαοὺλ Α'. 46,22. 219,15. 224,4. 240, 14. 241, 24.—Β'. 104, 23.
Σαραφθία Α'. 343, 7, 8.—Β'. 161,2.
Σάρρα Α'. 268, 18. 361, 24.
Σατὰν Α'. 76, 14.—Β'. 89, 9. 426,1.
Σατανᾶς Α'. 192, 11.—Β'. 186, 10.
Σάτυροι Β'. 190, 30.
Σγουρὸς Α'. 308, 8. Ἴδ. καὶ Λέων.
Σειρῆνες Α'. 11, 17. — Β'. 171, 13. 212, 13, 20, 22.
Σελλοὶ Β'. 350, 13.
Σεμεὰ Β'. 425, 30.—Σεμεεὶ Α'. 240, 16.
Σεναχηρεὶμ Α'. 229, 26.
Σεραφεὶμ Α'. 296, 11.—Β'. 396,5.
Σέργιος Β'. 131, 4. Ἴδ. καὶ Νομικόπουλος.
Σηθ Α'. 78, 8.

www.libnol.com.cn
Digitized by Google

Σηών ὁ Ἀμορραῖος Α'. 230, 21, 25.
Σίδη Β'. 423, 6.
Σιδονία γυνὴ Β'. 386, 329.
Σικελία Α'. 225, 24. 244, 4. 245, 2.—Β'. 82, 30. 173, 13. 348, 7.
Σιλωάμ Α'. 246, 4.—Β'. 272, 24.
Σίμων Β'. 405, 4.
Σιμωνίδης Β'. 387, 352, 355.
Σινᾶ Α'. 295, 19.—Β'. 160, 15.
Σίναιον, τὸ, Α'. 36, 17. 109, 9. 254, 7.
Σιράχ Β'. 192, 26.
Σισάρα Β'. 176, 20.
Σιὼν Α'. 132, 16. 134, 25. 135, 14, 23. 172, 12. 188, 7. 227, 26. 230, 10. 242, 3, 255, 22. 297, 8. 317, 9. 322, 10. 354, 8.—Β'. 64, 20. 258, 2, 29. 390, 5.
Σκίρων Β'. 129, 22. 171, 4.
Σκορπίος, ζῴδιον, Β'. 343, 14.
Σκύθης, Σκύθαι Α'. 100, 1. 256, 26. 323, 3.—Β'. 111, 4. 356, 21.
Σκυθία Β'. 214, 9.
Σκύλλα Α'. 225, 6.—Β'. 179, 8.
Σολομῶν Α'. 32, 15. 34, 23. 44, 26. 86, 24. 151, 1. 168, 2. 170, 26. 173, 10, 15. 209, 1. 215, 12, 14. 222, 21. 237, 8. 259, 1. 265, 23. 270, 1. 304, 24. 331, 10, 29. 332, 29. 338, 19.—Β'. 40, 7. 44, 14. 70, 1. 89, 9. 112, 18. 132, 31. 138, 3. 144, 17. 159, 22. 167, 10. 206, 10. 211, 29. 212, 26. 283, 7. 307, 10. 317, 20.—Σολομώντειος Α'. 85, 24. 208, 2. 209, 2. 319, 24. 326, 19.—Β'. 40, 5.—Σολομωντείως Β'. 186, 16.
Σόλων Α'. 159, 13. 160, 23. 175, 5. 315, 1, 6.—Β'. 81, 26. 93, 24, 25. 192, 25.
Σπάρτη Α'. 177, 25.
Σπαρτιάτης Α'. 102, 3.
Σποράδες Β'. 14, 10.
Σταγειρίτης Α'. 11, 1. 81, 10. 286, 29.—Β'. 1, 13. 23, 17. 52, 11. 86, 8. 121, 1. 158, 4. 207, 17.
Σταγειρόθεν Β'. 192, 25.
Σταύραξ Β'. 198, 10.
Στειριόνης Β'. 106, 29. 107, 7. 159, 28.
Στέφανος γαμβρὸς τοῦ διακομιστοῦ τοῦ γράμματος Β'. 109, 24.
Στέφανος (ὁ δίκαιος) Β'. 173, 15. 185, 23.
Στέφανος ἴδ. Μακρογόνης.
Στέφανος ὁ ῥαιφερενδάριος Β'. 416, 7.
Στοὰ Α'. 98, 1. 158, 13. ἴδ. καὶ Ποικίλη Στοά.
Στουδιῶται Β'. 115, 12.
Στρυφνὸς Α'. 324. 330, 27. μέγας δοὺξ Β'. 98.
Στοὺξ Α'. 201, 19.
Στωικοὶ Β'. 197, 15.
Συβαρῖται Α'. 183, 3.
Συμεὼν Α'. 361, 14.
Συμπληγάδες Α'. 316, 13. Β'. 389, 425.
Συράκουσαι Β'. 299, 7.
Συρία Β'. 368, 17.
Συρινὸς Ἰωάννης Β'. 285, 14.
Συρόπουλος Ἰωάννης Β'. 310, 20, 25.
Σφιγξ Β'. 188, 3.
Σώζοντος μονίδιον τοῦ ἁγίου Νικολάου Β'. 331, 29.
Σωκράτης Β'. 3, 14. 318, 3. 421, 2.
Σωρεντῖνος Β'. 236, 30.
Σωσάννα Α'. 362, 5.

Τάνταλος Α'. 247, 8.
Τάρταρος Β'. 127, 13. 172, 23.
Ταυροσκυθία Α'. 321, 10.—Β'. 5, 10. 144, 22. 215, 11.
Τεθμότης Β'. 379, 113.
Τειρεσίας Β'. 343, 18.
Τελχῖν, Τελχῖνες Α'. 17, 23. 42, 1. 167, 1. 220, 20. 246, 6.—Β'. 60, 9. 63, 17. 71, 8. 108, 13. 264, 26. 401, 19.—Τελχινῶδες ἐπωφθάλμισε Α'. 232, 26.
Τέμπη Α'. 177, 24.
Τερέβινθος νῆσος Β'. 13, 19. 14, 12, 17. 48, 16, 25. 49, 11, 28.
Τέρτιος ὁ φιλοσοφώτατος Β'. 427, 11.
Τεσσαρακοντάπηχυς Γεώργιος Β'. 16. 17. 23. 43.
Τεσσαρακοντάπηχυς ὁ πράκτωρ Α'. 146 σημ. εἰς σ. 29.
Τετράπολις Β'. 345, 8.—Τετραπολῖται Α'. 157, 7.
Τεῦκρος Β'. 230, 9.
Τζοχάρας Β'. 424, 6.
Τηρεὺς Β'. 87, 10. ἴδ. καὶ Θρᾷξ.
Τιβεριὰς Β'. 405, 7.
Τίγρις Α'. 172, 26.
Τιθωνὸς Β'. 347, 22. 413, 3.
Τίμαιος Β'. 265, 6.
Τιμόθεος (ὁ ἀπόστολος) Α'. 96, 9.—Β'. 56, 14. 224, 21. 420, 14.
Τιμόθεος (ὁ αὐλητὴς) Β'. 101, 16, 17, 18. 317, 23.—Β'. 223, 4.
Τιτᾶν, Τιτᾶνες Α'. 244, 17.—Β'. 117, 19.
Τιταρήσιος Α'. 270, 12.
Τίτος Β'. 224, 21.
Τιτυὸς Β'. 184, 9.
Τμωλῖται οἶνοι Β'. 236, 30.

Digitized by Google

www.libtool.com.cn

Τορνίκης, Τορνίκιος Β'. 85,1 . 356, 25. 357, 3.—Τορνικὴ καλοκάγαθία Β'. 122, 24.
Τορνίκης Γεώργιος, μητροπολίτης Ἐφέσου Β'. 409. διάκονος καὶ ὑπομνηματογράφος Β'. 412.
Τορνίκης Δημήτριος σεβαστὸς καὶ ἐπὶ τοῦ κανικλείου Β'. 50. 79. 84. 357, 10. λογοθέτης Β'. 65. 356, 16. λογοθέτης τοῦ δρόμου Β'. 93. 109. — μεσάζων (ὁ ἔγγονος ἐκείνου) Β'. 356.
Τορνίκης Εὐθύμιος Β'. 157. 187. 203. 221. 227,6. 273. 281,26. 296, 24. 306. 335. 401.
Τορνίκης Κωνσταντῖνος λογοθέτης τοῦ δρόμου Β'. 124. ἔπαρχος Β'. 356, 19. 357, 9.
Τορνίκης Λέων, ἀδελφὸς τοῦ Ἐφέσου Γεωργίου Β'. 419,20. 426,26.
Τραῖς Ταβέρναι Β'. 420, 18.
Τριδωνιανός Α'. 178, 17.
Τριπτόλεμος Α'. 178, 23.—Β'. 377, 26.
Τρίψυχος Νικόλαος, ὁ μεγαλυπέροχος πρωτονοτάριος ὑπέρτιμος καὶ πραίτωρ Β'. 67.
Τροφώντιος Β'. 425, 4.
Τρῶες Β'. 117, 30.
Τυφὼν Α'. 217,28. 244,6,9.—Β'. 172, 19.
Τυχομηρά Β'. 338.

Ὑάκινθος Β'. 168, 20.
Ὑαλᾶς (Ὑαλέας;) Μανουὴλ, σεβασ ὸς Β'. 244. 300.
Ὕδρα Β'. 172, 19.
Ὑμηττὸς Α'. 200,19. 316,20.—Β'. 12, 11. 13, 25. 14, 9. Β'. 26, 21. 44, 21. 160, 17. 270, 17, 23. 311, 14. 377, 33. 399, 20.
Ὑπερβόρεοι Α'. 321, 20.—Β'. 5, 5.
Ὑπερβόρειος Β'. 226, 25.

Φαέθων Α'. 217, 35.—Β'. 331, 10.
Φαίακες Α'. 183, 4.
Φαῖδρος Α'. 81, 1. Ἴδε σημ.
Φάλαρις Α'. 231, 1.—Β'. 183, 21.
Φαλερῖνος οἶνος Β'. 236, 30.
Φαραὼ Α'. 156,1. 219,15. 224, 1. 230, 20, 24. 241, 22. 245, 21. 276, 3, 5. 314, 24. 361, 23. — Β'. 307, 7.
Φάριος Α'. 7, 3.
Φαρισαῖος Α'. 103, 19. 134, 26. — Β'. 189, 11. 266, 22.— Φαρισαϊκὸς Α'. 68, 13.
Φελήμων (ὁ ἀπόστολος) Β'. 224, 21.
Φίλιος (Ζεύς) Β'. 121, 6. 130,12.
Φίλιππος Α'. 84, 25. 339, 31.—Β'. 4, 9. 408, 2.
Φιλοποίμην Α'. 295, 15.
Φιλόστρατος Β'. 220, 20.
Φινεὲς Α'. 63, 23. 233,9. 304,13. 360, 20.—Β'. 66, 11. 120, 14.
Φινεὺς Β'. 211, 7.
Φοινίκη Β'. 338, 3.
Φοίνισσα ἀνδρεία Β'. 368, 18.
Φόρος Ἄππιος Β'. 420, 19.
Φουρνῆς Β'. 425, 10.
Φουρνιτάριος Θεόγνωστος Β'. 14, 24.
Φρυγία Α'. 35, 28.
Φρύξ, Φρύγες Α'. 81,23.—Β'. 299,18.
Φυλὴ Α'. 229, 17.
Φύξιος Β'. 403, 29.
Φωκᾶς σακελλάριος Ἀθηνῶν Β'. 30.
Φωκίων Α'. 330, 31.
Φωκυλίδης Α'. 184, 8.

Χαιρωνεὺς Β'. 210, 12.
Χαλδαῖοι Β'. 415, 18.
Χαλκιδεῖς Β'. 170,14. 307, 31.— Χαλκιδικὸν πλοιάριον Β'. 204, 31.
Χαλκίοικος Ἥρα Β'. 200, 9.
Χαλκὶς Β'. 187, 16. 189, 14. 222, 5. 274,8. 275,11. 278,11. 292, 8. 305, 23. 306, 14. 362, 25.— Χαλκιδόθεν Β'. 195, 8.
Χαλκούτζης Β'. 277, 2. 278, 10.
Χάλυβες Β'. 5, 7.
Χαμάκων Γεώργιος Β'. 131.
Χανανεῖος, ναῖα Β'. 287, 18, 19.
Χάρισσα ἡ μάρτυς Α'. 153, 19. 154, 20.
Χάριτες Α'. 160, 7. 201, 15.
Χάρυβδις Α'. 210,23. 226,2. 235, 14. 313, 3.— Β'. 82,30. 179,8. 287, 2.
Χείρων Β'. 208, 22.
Χελιδόνεαι νῆσοι Α'. 316, 14.
Χίος Β'. 332, 17, 20.—Χῖος οἶνος Β'. 83, 18.
Χοῦμνος Β'. 43, 7. 54, 21.
Χριστιανός, νοὶ Α'. 117,29. 224,13. 231, 23. 246, 8.—Β'. 50, 21. 82, 7. 98, 16. 109, 9. 127, 8. 136, 3. 208, 13. 255, 4. 321, 12. 368, 7.
Χριστὸς Α'. 31,16. 35,22. 36,24. 42, 13. 48,21,29. 53,22. 55, 16. 63, 7. 70, 12, 15. 84, 31. 89,3,25. 90,12. 92,19. 94,30. 97, 20,23. 102,29. 103, 13, 17, 25. 106,4,8. 107, 8. 110, 11.

Digitized by Google

111,10. 116,27. 120,14,20. 123, 4. 124, 7. 125, 10. 127, 2, 11. 128,10. 129,24. 130,3,15. 131, 14. 133,4,13, 16, 19, 26. 135, 2, 18. 136, 7, 11. 137, 1. 138, 14, 16, 21. 139, 23. 140, 8, 9. 12, 26. 151, 5. 152, 13, 15, 25. 153, 9, 10, 11, 12, 15, 16, 32. 154, 1, 6. 156, 16, 29. 160, 27. 162, 16. 168, 7. 169, 5. 170, 17. 173, 17, 21, 25, 27. 174, 1, 2. 179, 4. 182, 18. 188, 11, 23. 189, 2. 192, 27, 28. 194, 12. 196, 28. 197, 7, 9. 211, 3, 4. 216, 18, 25, 30. 217, 1, 2. 241, 29. 248, 17. 260, 3. 266, 6. 267, 15, 20. 271, 6. 274, 9. 276, 1, 16, 27. 278, 9. 294, 19. 295, 13, 18. 299, 17. 303, 29. 304, 18. 306, 4. 321, 24. 323, 29. 344, 13. 362, 18, 19, 21, 22. 363, 18. — Β'. 8, 19. 30, 2. 31, 20. 37, 20, 22. 39, 12. 41, 18. 47, 10. 49, 18. 58, 5. 61, 18. 75, 10. 89, 12. 91, 8. 93, 3. 100, 26. 108, 5, 21. 109, 6. 111, 27. 114, 6, 22. 115, 4. 116, 23. 117, 4. 21. 122, 27. 128, 14. 146, 3. 147, 23. 148, 3. 149, 16. 150, 8, 9, 23. 159, 20. 166, 21, 32 178, 28. 187, 2. 203, 14. 205, 7. 224, 15, 25. 226, 5, 10, 26. 233, 26. 246, 4, 10. 247, 7. 249, 27. 258, 5. 263, 19. 268, 6. 279, 12. 281, 11. 282, 10. 288, 17. 293, 29. 299, 16. 303, 8. 312, 19, 23. 333, 7, 18. 338, 4. 345, 1. 350, 21, 22. 355, 1. 362, 12. 368, 8, 20. 384, 267. 385, 292, 301.

Χρυσόθεμις Β'. 297, 16.

Χῶναι Α'. 3, 8. 24.

Χωνιάτης Ἰδ. Μιχαὴλ καὶ Νικήτας.

Χωρὴς Α'. 105, 4, 12. — Β'. 160, 20.

Ψαλμοὶ Β'. 310, 14.

Ψελλὸς (Μιχαὴλ) Β'. 44, 8.

Ψυτταλία Β'. 14, 6.

Ὦγ Α'. 230, 21, 24.

Ὠκεανὸς Α'. 264, 23. — Β'. 219, 29. 343, 20.

Ὠρείθυια Β'. 212, 11.

Ὡρωπὸς Β'. 89, 20. 131, 6.

Ὠσηὲ Α'. 245, 4. — Β'. 155, 5.

Digitized by Google

ΠΙΝΑΞ

www.libtool.com.cn

ΤΩΝ ΕΙΣ ΤΟΝ ΘΗΣΑΥΡΟΝ ΤΟΥ ΕΡΡΙΚΟΥ ΣΤΕΦΑΝΟΥ

ΠΡΟΣΘΕΤΕΩΝ ΛΕΞΕΩΝ

Ἀγγελάρχης Α'. 327, 23, 28.
Ἀγγελιαφορία Β'. 144, 9.
Ἀγγελωνυμία Α'. 212, 19.
Ἀγχίπυλος Β'. 83, 7.
Ἀείκρουνος Β'. 179, 4.
Ἀθηναΐσμός Β'. 188, 23.
Αἰσχρολέκτης Α'. 32, 22.
Ἀκαιρόγλωττος Α'. 31, 13.
Ἀκόλαπτος Α'. 263, 12.
Ἀκονίαστος Β'. 358, 22.
Ἀλλοθαλής Β'. 383, 230.
Ἀλλοκοτία Α'. 37, 16. 167, 22. 232, 7.
Ἀλογίτζειν Β'. 121, 20.
Ἀλωπὸς ὑπὸ τὴν ἔννοιαν ἀλώπηξ Β'. 355, 24.
Ἀμβλυήκοος Β'. 287, 14.
Ἀμεθοδεύτως Β'. 262, 28.
Ἀμφιλαλῶ Α'. 25, 23.
Ἀναγραφικός Β'. 66, 2. 131, 7.
Ἀναδόμησις Α'. 40, 9.
Ἀναθήλησις Α'. 110, 30.
Ἀνακαινιστὴς Β'. 72, 10.
Ἀναπεμπασμός Β'. 382, 201.
Ἀναπομπεύω Β'. 354, 9.
Ἀναπότιτος Β'. 310, 6.
Ἀνατράπελος Β'. 382, 199.
Ἀνεκμελέτητος Β'. 2, 6.
Ἀνεκπλύτως Α'. 263, 20.
Ἀνεκφοιτήτως Α'. 132, 5.
Ἀνέκφυκτος Β'. 393, εἰς μονόκ. 7.
Ἀνελαφρίζομαι Α'. 189, 15.
Ἀνεπίσταλτος Β'. 224, 3.
Ἄνεφος Β'. 50, 5 σημ.
Ἀνθεστίασις Β'. 346, 11.
Ἀνοικιστὴς Β'. 72, 10. 151, 19. 260, 25.
Ἀνονήτως Β'. 411, 21.
Ἄνοφι Β'. 50, 5.
Ἀνταγάπησις Β'. 22, 14.
Ἀντανωθέω Β'. 217, 2.
Ἀντίβλεπτος Α'. 201, 17.
Ἀντιγοητεύω Β'. 241, 17.
Ἀντιδεξίωσις Β'. 169, 18. 308, 16.
Ἀντικαταστρώννυμι Β'. 354, 16.
Ἀντιπανσέληνος Α'. 331, 24.
Ἀντισιγάω Β'. 404, 19.
Ἀνυστάκτως Β'. 408, 10.
Ἀπελατικὴ κορύνη Β'. 166, 30.
Ἀπενταυτιάζω Β'. 41, 2. 18, 6.
Ἀποβαρβαροῦμαι Α'. 322, 8. — Β'. 318, 5.
Ἀποβαρβάρωσις Β'. 208, 12. 292, 12.
Ἀπόβλυσμα Β'. 80, 22.
Ἀποθερμαίνω Β'. 369, 18.
Ἀποθέσπισμα Β'. 188, 3.
Ἀποφοίβασμα Β'. 200, 22.
Ἀπροθέσμως Α'. 207, 4.
Ἀρχιητρὸς Β'. 190, 13. 267, 14. 318. ἀρχιατρὸς Β'. 201. 263,
Ἀσκάνδαλος Α'. 231, 16.
Ἀσκηνοβατήτως Β'. 360, 20.
Ἀσύνοφρυς Β'. 387, 347.
Ἀτοῦνος=αὐτὸς, λέξις τοῦ ἀθηναϊκοῦ λαοῦ Β'. 44, 24.
Αὐτοβοῦς Β'. 343, 6.
Αὐτόπτησις Β'. 10, 15. 348, 12.
Αὐτοσεμνότης Α'. 299, 22.
Ἀφιλόλουτρον (τὸ) Α'. 49, 10.
Ἀχειρόκμητος Α'. 69, 3.

Βαρύχειρ Β'. 64, 4.
Βασκανώδης Β'. 425, 5.
Βεστιαρίτης Β'. 107, 2.
Βησσαλίζω Β'. 424, 13.
Βραχυήμερος Α'. 359, 9. — Β'. 255, 24.
Βητινάριον Β'. 137, 2.
Βραχίζομαι Β'. 367, 24.
Βρεφοκόμος Α'. 109, 23.
Βρεφοκτονέω Β'. 216, 9.

Γερανοτόμαρον βιβλίον Β'. 242, 19.
Γεραρότης Α'. 200, 7.
Γυναικοθεσίος Β'. 257.

Δαφνηρὸς Β'. 14, 15.
Δεδίττω Β'. 289, 13.
Δεφενδάριος Α'. 310, 19.
Διαβαθμιδόω Α'. 302, 14.

Digitized by Google

Διεκθλίβω Α'. 57, 3.
Διεκπονῶ Α'. 293, 3.
Δικαιοπολεῖον Α'. 352, 2.—Β'. 404, 2.
Δυσπουργέω Α'. 262, 4.
Δυσαναγωγία Β'. 262, 23.
Δυσμαθαίνω Β'. 347, 24.

Ἐγκεχαυμένως Α'. 263, 20.
Ἐγκελυφοῦμαι Β'. 424, 4.
Ἐγκρατεύσιμος Α'. 115, 13.
Ἐγκυπτάζω Α'. 10, 1.
Ἐκβοθρεύω Β'. 347, 11.
Ἐκκυματόω Β'. 426, 13.
Ἐκμυελισμός Β'. 308, 12.
Ἐκχαλκόω Β'. 200, 21.
Ἐλαφρομίσθως Β'. 266, 31.
Ἐμβατικός Α'. 323, 1.
Ἐμπέδορκος Α'. 222, 2.
Ἐμφατνίζω Α'. 21, 9.—Β'. 345, 15.
Ἐμφιλοθέως Β'. 323, 9.
Ἐναπορριγέω Β'. 404, 13.
Ἐνασχάλλω Β'. 406, 18.
Ἐνδημώδης Β'. 236, 3. Ἀλλ' ἴδε πίνακα παροραμάτων.
Ἐνεπερείδω Β'. 299, 21.
Ἐνθειάζομαι Β'. 419, 18. Ἴδ. τὸ ἐν τοῖς λεξικοῖς ἐνθεάζομαι.
Ἐνινδάλλομαι Β'. 382, 196.
Ἐντομόομαι Β'. 388, 381.
Ἐξαλυσκάζω Α'. 301, 21.
Ἐξαμηνία Β'. 423, 27.
Ἐξαπονίπτομαι Β'. 272, 24.
Ἐξερήμωσις Β'. 238, 23.
Ἐπαναπτερόω Β'. 347, 5.
Ἐπάπειμι Β'. 271, 6.
Ἐπαφίπταμαι Β'. 271, 18.
Ἐπαφριδωτάτη=ἐπαφροδιτωτάτη Β'. 368, 21.
Ἐπιβαρῶς Α'. 308, 1.
Ἐπίμηκος Β'. 289, 10, 11.
Ἐπισκοπιμώτατον τέλος Α'. 10, 20. Ἀλλὰ γραπτέον μᾶλλον ἐπὶ σκοπιμώτατον.
Ἐπισυντρίβω Β'. 178, 14.
Ἐπισυσφίγγω Β'. 165, 8.
Ἐπωνυμέω Α'. 292, 23.
Ἐριόλβος Β'. 391, 9.
Ἐριφυὴς Β'. 42, 25.
Εὐανόδευτος Α'. 92, 10.
Εὐάνυστος Β'. 51, 10. 95, 5.
Εὐθυμοποιὸς Β'. 158, 10. 301, 2. 302, 8.
Εὐθυφορικὸς Β'. 195, 17.
Εὐριπιωτικὸς Β'. 29, 5.
Ἐφιλαρύνω Β'. 147, 3.

Ζευγολογέω Β'. 106, 30.

Ἡγουμενεία Β'. 237, 23. 238, 10. 263, 7.
Ἡγουμενικὸς Β'. 256, 17.
Ἡμερόνυκτος Δ'. 88, 28.
Ἡμίνεκρος Β'. 76, 13.

Θαλαττομοχθέω Β'. 9, 4.
Θεοξενίη Β'. 385, 309.
Θεοπτέω Β'. 123, 14.
Θεοφίη Β'. 382, 223. 385, 313.
Θήραθρον Β'. 365, 14. Ἴδ. τὸ ἐν τοῖς λεξικοῖς θήρατρον.
Θρηνολογία Β'. 409, 3.

Ἰδιαστικὸς Α'. 349, 4.—Β'. 108, 3.
Ἱμονιοστροφέομαι Α'. 80, 17.
Ἰσοβασίλειος Α'. 340, 13.
Ἰσόφωτος Α'. 331, 20.

Καισάρισσα Α'. 336, 19, 20.
Κάκκασμα Β'. 298, 25.
Κανικλείου (ὁ ἐπὶ τοῦ) Β'. 50. 79. 84, 17. 85, 13. 121, 25.
Καρδεναρες Β'. 312, 14.
Καστρηνός Α'. 311, 8.
Κατακουτίζω Β'. 348, 21.
Καταλειπρόω Α'. 86, 6.
Καταπειτεύομαι Β'. 200, 17.
Καταρρήσις Β'. 426, 5.
Κατεγγύησις Β'. 287, 27.
Κατεργοκτίστης Β'. 107, 7.
Κενεμβασίη Β'. 383, 249.
Κενομοχθία Α'. 334, 1.
Κεντροκόμος Β'. 385, 291.
Κητοφόντης Α'. 228, 15.
Κληρικάτον Β'. 240, 23.
Κογχυλευτικὸς Β'. 275, 10.
Κοινόξεινος Β'. 386, 342.
Κομνηνικὸς Α'. 212, 24. 348, 1.
Κοπροδίαιτος Β'. 179, 31.
Κορωνόβιος Β'. 348, 5. 357, 11.
Κουράτωρ Β'. 137, 13, 16, 18.
Κουροφθόρος Β'. 294, 16.
Κράδινος Β'. 380, 149.
Κραμβοφαγέω Β'. 194, 12.
Κραναϊκὸς Β'. 49, 24.
Κρημνόβατος Β'. 394, 22. Ἴδ. τὴν εἰς τὸ χωρίον τοῦτο σημείωσιν.
Κριθοφαγέω Β'. 11, 20. 42, 22.
Κτηνοκτόνος Β'. 215, 15.
Κωμαστήριον Β'. 171, 18.

Λαμπαδηδρόμος ἀγὼν Α'. 94, 17.
Λεπτολεσχέω Α'. 80, 22.

Digitized by Google

Αιθοδομέω Β'. 48, 17.
Λογίκευσις Α'. 30, 30.
Λογιστευτικός Α'. 26, 5. — Λογιστευτική Α'. 339, 19. — Β. 36, 20.
Λογοχαρής Β'. 214, 17.
Λωρία πληγή Α'. 337, 9.

Μακροστέλεχος Β'. 410, 16.
Μάστειξις Β'. 141, 5.
Ματαιοφωνέω Α'. 195, 23.
Μαυροτόμαρον βιβλίον Β'. 242, 20.
Μεγεθουργός Β'. 382, 219.
Μεμηκυσμένως Β'. 142, 2.
Μεταπάλλω Β'. 382, 196.
Μετασπείρω Β'. 369, 9.
Μετόπωρις Β'. 384, 265.
Μισοκαλία Β'. 139, 3.
Μισολατῖνος Β'. 277, 3. 279, 6.
Μισοσοφία Β'. 207, 6.
Μισοτοιοῦτος Β'. 108, 7.
Μισοτυραννέω Α'. 234, 28.
Μισόϋλος Α'. 69, 2.
Μισοχρήματος Α'. 68, 24.
Μονόπρεμνος Β'. 379, 135.
Μοχθηροδίαιτον (τὸ) Β'. 316, 27.
Μυριόγωνος Β', 381, 193.
Μυρσινήεις Β'. 14, 15. 49, 28.

Ναυπλιωτικός Β'. 173, 10.
Νομοτρίβεια Α'. 349, 13.
Νυσταλόεις Β'. 375, 2.

Ὀλιγογραφία Β'. 194, 22.
Ὀλιγοδράνεια Β'. 138, 10. 223, 14.
Ὀμόπατρις Β'. 225, 20.
Ὀμοσαρκία Β'. 343, 31.
Ὀρειτροφέομαι Α'. 83, 13.
Ὀρφανισμός Β'. 261, 5, 6.
Ὀρχηστήριον Β'. 270, 5.
Ὀστεῦτος, λέξις τοῦ ἀθηναϊκοῦ λαοῦ Β'. 44, 24.
Ὀφφίκιον Β'. 240, 19, 24.

Παιδοδιδασκαλία Α'. 10, 13.
Παιδύλλιον, λέξις τοῦ ἀθηναϊκοῦ λαοῦ Β'. 44, 23.
Πανδοχὴς Α'. 77, 20.
Πανοικὴς Β'. 301, 12.
Πανσύνετος Β'. 98, 22.
Πανυπέρτιμος Β'. 119, 4. 124, 22. 137, 19. 146, 3. 279, 15. 280, 27, 308, 3.
Παπαδικός Β'. 240, 17.
Παρακτυπέω Β'. 421, 23.
Παρειςκύκλημα Α'. 336, 17.
Παρείςπραξις Β'. 48, 8. 96, 20. 107, 9.
Παρυπόνοια Β'. 424, 7.
Πεζευτὸς Β'. 376, 30.
Πεζομαχικὸς Α'. 245, 13.
Περικαλπάζω Β'. 180, 22.
Περικαχλάζω Α'. 165, 6.
Περικραδαίνω Β', 294, 10.
Περιχασμάομαι Β'. 406, 7.
Πευκεδνὴς Β'. 237, 3.
Πηνελόπειος Α'. 14, 8.
Πικροποιέομαι Β'. 237, 4.
Πικροποσία Α'. 270, 26.
Πλακῶος Β'. 139, 13.
Πλωΐμολόγος Β'. 106, 28, 29. 107, 24.
Ποιμαντορικὸς Β'. 25, 8.
Πολιτευτικὸς Α'. 302, 15. — Β'. 44, 5. 47, 16. 108, 4.
Πολυαυγέστερος Β'. 225, 1.
Πολυσαρκὴς Β'. 388, 382.
Πραίτωρ Β'. 67.
Πραιτωρικὸς Α'. 144, 23. 308, 16, 19. — Β'. 45, 25. 131, 10. 137, 13.
Πραϋθύμιος Β'. 384, 286.
Προαποφοιβάζω Β'. 423, 10.
Προβαθμιώτερος Β'. 33, 27.
Προβατύλλιον Β'. 44, 23.
Προδιαθρυλέω Α'. 168, 18.
Προδιοργανόω Α'. 75, 25.
Προεκμελετάω Β'. 80, 8.
Προλατυπέω Α'. 78, 15.
Προσαποκληρόω Α'. 172, 22.
Προσεπάδω Β'. 321, 23.
Προσεπικληρόω Β'. 413, 16.
Προσεπιλάμπω Α'. 291, 1.
Προσεπιξέω Β'. 424, 6.
Προσεπισείω Α'. 50, 21.
Προσεπιχραίνω Β'. 421, 9.
Προσεπιχρώννυμι Β'. 85, 21.
Προσεφίπταμαι Β'. 85, 7.
Προσκυνητίκιον Α'. 309, 18.
Προσκυνητικὸν Β'. 106, 32.
Προσπενθέω Α'. 356, 10.
Προσποτνιάομαι Β'. 174, 16.
Προφιλοτεχνέομαι Α'. 76, 29.
Πρώταθλος Α'. 86, 14.
Πρωτοδεστιάριος Α'. 309, 21.
Πρωτοκένταρχος Α'. 309, 21. — Β'. 119, 19.
Πρωτοκουροπαλάτης Β'. 416, 22.
Πρωτονοτάριος Β'. 67.
Πρωτοπαντιμοῦπέρτατος Β'. 69.
Πρωτοφωνέω Β'. 404, 23.
Πτωχοηγούμενος Β'. 311, 10.

Ῥαγίζομαι Α'. 55, 12.
Ῥάσα Β'. 137, 3, 7.
Ῥεφερενδάριος Β'. 416, 7.

Digitized by Google

Σεβαστότης Β′. 63, 10.
Σκληρόκοιτον (τὸ) Α′. 49, 10.
Σκληρόσπλαγχνος Β′. 367, 17.
Σκυτοτράγος Α′. 53, 17.
Σολομωντείως Β′. 186, 16.
Σοροπηγέω Β′. 9, 24.
Συγγάννυμαι Β′. 85, 22.
Συγκατατρυφάω Β′. 313, 18.
Συγκυδάζομαι Α′. 173, 23.
Συκομοραίη Β′. 383, 239.
Συμμολπάζω Β′. 392, 37.
Συμπαθαίνομαι Α′. 197, 10. — Β′. 133, 29. 148, 12. 327, 5.
Συναναλογίζομαι Β′. 184, 19.
Συναποψύχω Α′. 304, 27. — Β′. 76, 12. 321, 5. 323, 16.
Συναχθοφορέω Β′. 244, 6.
Συνδιαβιόω Α′. 304, 26.
Συνεισοικίζομαι Α′. 365, 26.
Συνεκκουφίζω Α′. 68, 16. 184, 14. 339, 13. — Β′. 92, 9.
Συνεκνεάζω Β′. 260, 27.
Συνεκφάντωρ Α′. 70, 14.
Συνεμφορέομαι Α′. 366, 8.
Συνεπαγάλλομαι Β′. 133, 30.
Συνεπαυλέω Α′. 46, 11.
Συνεποδύρομαι Β′. 103, 24. 249, 14. 322, 12.
Συννυμφαγωγέω Α′. 83, 21.
Συντληπαθέω Β′. 307, 9.
Συντυραννέομαι Β′. 307, 30.
Συνυπερεύχομαι Β′. 327, 17.
Συωδῶς Α′. 62, 21.
Σχεδουργέω Β′. 358, 23.
Σχεδουργὴς Β′. 365, 18.
Σχοινόστρωτος Α′. 23, 3.

Ταμειουλκέω Β′. 211, 5.
Ταπεινολόγος Β′. 299, 1.
Ταρτάρωσις Β′. 127, 16.
Ταὐτοαλήθεια Α′. 31, 16. Ἀλλὰ γραπτέον μᾶλλον αὐτοαλήθεια.
Ταὐτογνώμων Α′. 348, 30.
Ταὐτοήθης Α′. 102, 5.
Ταχυθανατέω Β′. 404, 13.
Τελχινῶδες ἐμβλέπειν, ἐποφθαλμίζειν Α′. 232, 26. — Β′. 80, 3.
Τρίβλωμος Α′. 23, 1.
Τριχομανὴς Α′. 44, 1.

Ὑδρορρόας Β′. 409, 1.
Ὑπαγροικίζομαι Α′. 296, 24. 314, 6.
Ὑπακροάσμαι Β′. 274, 16.
Ὑπανθρωπίζομαι Α′. 25, 28.
Ὕπαυχμος Α′. 3, 14. 10, 2.
Ὑπεκκρεμάω Β′. 393, 8 εἰς Θεσπέσιον.
Ὑπεμβιβάζω Α′. 178, 22.
Ὑπεξαλυσκάζω Β′. 292, 18.
Ὑπερβροντάω Α′. 304, 2.
Ὑπερκυμαίνω Β′. 117, 31.
Ὑπερσεμνύνω Β′. 152, 18.
Ὑποδοχάτωρ Α′. 309, 5. — Β′. 106, 39.
Ὑπόζοφος Α′. 89, 2.
Ὑπομνυρίζω Α′. 283, 4. — Β′. 340, 16.
Ὑποποίμην Α′. 279, 1. — Β′. 47, 14.
Ὑστεροφωνέω Β′. 203, 21.
Ὑφεδρος Β′. 119, 17.
Ὑφηγορέω Α′. 66, 14.

Φαυλουργέω Β′. 178, 16.
Φελλωτὸς Β′. 317, 8.
Φιλανδράνικος Α′. 171, 31.
Φιλεπαινέτης Β′. 317, 13.
Φιλεταῖρος Α′. 363, 23. Ἴδε, τὸ ἐν τοῖς λεξικοῖς φιλέταιρος.
Φιλοίκτιστος Α′. 49, 4.
Φιλόναος Α′. 118, 29.
Φιλόσπλαγχνος Β′. 250, 5.
Φιλοτοῖος Β′. 378, 100.
Φιλοχίτων Α′. 34, 18.
Φρενητίζω Α′. 274, 13.

Χαλκομανὴς Β′. 200, 1.
Χαριστικάτον Β′. 240, 23.
Χρυσαδότις Α′. 86, 29.
Χρυσολατρεία Β′. 299, 16.
Χρυσόρρειθρος Α′. 253, 19.
Χρυσόφθογγος Α′. 86, 29.

Ψευδαλέξιος Α′. 317, 25. 318, 5
Ψευδόσυκον Β′. 379, 111.

Ὠμόσπλαγχνος Β′. 184, 7.

Digitized by Google

ΠΙΝΑΞ

www.libtool.com.cn

ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ ΤΟΥ ΔΕΥΤΕΡΟΥ ΤΟΜΟΥ

Μιχαὴλ Ἀκομινάτου τοῦ Χωνιάτου ἐπιστολαί.

α′. Πρὸς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ κύριον Νικήταν τὸν Χωνιάτην.	Σελ.	1
β′. Τῷ Θεσσαλονίκης κυρῷ Εὐσταθίῳ.	»	2
γ′. Τῷ Πηγονίτῃ κυρῷ Κωνσταντίνῳ.	»	3
δ′. Τῷ Θεσσαλονίκης κυρῷ Εὐσταθίῳ.	»	5
ε′. Τῷ Αὐτωρειανῷ κυρῷ Μιχαήλ.	»	7
ς′. Τῷ Θεσσαλονίκης κυρῷ Εὐσταθίῳ.	»	8
ζ′. Πρὸς τὸν αὐτὸν Θεσσαλονίκης.	»	10
η′. Τῷ Αὐτωρειανῷ κῦρ Μιχαήλ.	»	11
θ′. Τῷ πατριάρχῃ κῦρ Θεοδοσίῳ.	»	13
ι′. Τῷ Φουρνιταρίῳ κῦρ Θεογνώστῳ.	»	14
ια′. Τῷ Τεσσαρακονταπήχει κῦρ Γεωργίῳ.	»	16
ιβ′. Τῷ αὐτῷ Τεσσαρακονταπήχει (;).	»	17
ιγ′. Τῷ μεγάλῳ σκευοφύλακι κῦρ Γεωργίῳ τῷ Ξιφιλίνῳ.	»	18
ιδ′. Τῷ πατριάρχῃ κῦρ Θεοδοσίῳ.	»	19
ιε′. Τῷ μεγάλῳ λογοθέτῃ τῷ Βελισσαριώτῃ κῦρ Ἰωάννῃ.	»	21
ις′. Τῷ Θεσσαλονίκης κυρῷ Εὐσταθίῳ.	»	22
ιζ′. Τῷ Τεσσαρακονταπήχει κῦρ Γεωργίῳ.	»	23
ιη′. Τῷ Θηβῶν κῦρ Ἰωάννῃ.	»	24
ιθ′. Τῷ Νέων Πατρῶν καὶ ὑπερτίμῳ κῦρ Εὐθυμίῳ.	»	25
κ′. Τῷ αὐτῷ Νέων Πατρῶν καὶ ὑπερτίμῳ.	»	26
κα′. Τῷ σακελλαρίῳ τῶν Ἀθηνῶν τῷ Φωκᾷ.	»	30
κβ′. Τῷ πατριάρχῃ κῦρ Θεοδοσίῳ.	»	34
κγ′. Τῷ Νέων Πατρῶν καὶ ὑπερτίμῳ κυρῷ Εὐθυμίῳ.	»	35
κδ′. Τῷ αὐτῷ.	»	37
κε′. Τῷ πατριάρχῃ κῦρ Θεοδοσίῳ.	»	38
κς′. Τῷ πατριάρχῃ κῦρ Βασιλείῳ.	»	39
κζ′. Τῷ Ματζούκῃ κῦρ Θεοδοσίῳ.	»	40
κη′. Τῷ Τεσσαρακονταπήχει κῦρ Γεωργίῳ.	»	43
κθ′. Τῷ πατριάρχῃ κῦρ Βασιλείῳ.	»	46
λ′. Τῷ Ματζούκῃ κῦρ Θεοδοσίῳ.	»	47
λα′. Τῷ σεβαστῷ καὶ ἐπὶ τοῦ κανικλείου κῦρ Δημητρίῳ τῷ Τορνίκῃ.	»	50
λβ′. Τῷ αὐτῷ.	»	52
λγ′. Τῷ πατριάρχῃ κῦρ Θεοδοσίῳ.	»	55

Digitized by Google

λδ'. Τῷ Ματζούκῃ κῦρ Θεοδοσίῳ. Σελ. 56
λε'. Τοῖς Βελισσαριώταις. » 58
λς'. Τῷ Θεσσαλονίκης κυρῷ Εὐσταθίῳ. » 59
λζ'. Τῷ ἀρχιμανδρίτῃ κυρῷ Λουκιανῷ. » 61
λη'. Τῷ αὐτῷ. » 62
λθ'. Τῷ λογοθέτῃ κῦρ Βασιλείῳ τῷ Καματηρῷ. » »
μ'. Τῷ λογοθέτῃ κῦρ Δημητρίῳ τῷ Τορνίκῃ. » 65
μα'. Τῷ Αὐτωρειανῷ κῦρ Μιχαήλ. » 66
μβ'. Τῷ μεγαλυπερόχῳ πρωτονοταρίῳ καὶ πραίτωρι κῦρ Νικολάῳ τῷ Τριψύχῳ. » 67
μγ'. Τῷ Γαρδικίου καὶ Περιστερᾶς ἐπισκόπῳ κῦρ Ἐπιφανίῳ. » 69
μδ'. Τῷ πρωτοπανευτιμοϋπερτάτῳ θείῳ τοῦ βασιλέως τῷ Κασταμονίτῃ. » »
με'. Τῷ Αὐτωρειανῷ κῦρ Μιχαήλ. » 72
μς'. Τῷ οἰκουμενικῷ πατριάρχῃ κῦρ Λεοντίῳ. » 74
μζ'. Τῷ Κοψηνῷ κῦρ Ἰωάννῃ. » 76
μη'. Τῷ αὐτῷ. » 77
μθ'. Τῷ ἐπὶ τοῦ κανικλείου κῦρ Δημητρίῳ τῷ Τορνίκῃ. » 79
ν'. Τῷ πρωτασηκρῆτις κῦρ Δημητρίῳ τῷ Δριμεῖ. » 81
να'. Τῷ ἐπὶ τοῦ κανικλείου κῦρ Δημητρίῳ τῷ Τορνίκῃ. » 84
νβ'. Τῷ Πικρίδῃ κῦρ Βασιλείῳ τῷ λογαριαστῇ τοῦ πραίτωρος. » 87
νγ'. Τῷ μεγάλῳ λογοθέτῃ τῷ Βελισσαριώτῃ. » 88
νδ'. Τῷ Ματζούκῃ κῦρ Θεοδοσίῳ. » 90
νε'. Τῷ καθηγουμένῳ τῆς μονῆς τοῦ Στουδίου κῦρ Λουκιανῷ. » 91
νς'. Τῷ Κοψηνῷ κῦρ Ἰωάννῃ. » 92
νζ'. Τῷ λογοθέτῃ τοῦ δρόμου κῦρ Δημητρίῳ τῷ Τορνίκῃ. » 93
νη'. Τῷ αὐτῷ. » 96
νθ'. Τῷ Ματζούκῃ κῦρ Θεοδοσίῳ. » 97
ξ'. Τῷ μεγάλῳ δουκὶ τῷ Στρυφνῷ. » 98
ξα'. Τῷ πατριάρχῃ κῦρ Γεωργίῳ τῷ Ξιφιλίνῳ. » 100
ξβ'. Τῷ πατριάρχῃ κῦρ Θεοδοσίῳ. » 101
ξγ'. Τῷ σεβαστῷ κῦρ Θεοδώρῳ τῷ Εἰρηνικῷ. » 102
ξδ'. Τῷ Παδυάτῃ κῦρ Γεωργίῳ. » 104
ξε'. Τοῖς Βελισσαριώταις. » 105
ξς'. Τῷ θεοφιλεστάτῳ σπαθαρίῳ κῦρ Κωνσταντίνῳ. » 108
ξζ'. Τῷ λογοθέτῃ τοῦ δρόμου κῦρ Δημητρίῳ τῷ Τορνίκῃ. » 109
ξη'. Τῷ Παδυάτῃ κῦρ Γεωργίῳ. » 110
ξθ'. Τῷ Αὐτωρειανῷ κῦρ Μιχαήλ. » 112
ο'. Τῷ καθηγουμένῳ τῆς μονῆς τοῦ Στουδίου κῦρ Λουκιανῷ. » 114
οα'. Τῷ ἐπὶ τῆς ἱερᾶς σακέλλης κῦρ Κωνσταντίνῳ τῷ Μεσοποταμίτῃ. » 116
οβ'. Τῷ Θεσσαλονίκης κῦρ Ἰωάννῃ. » 118

Digitized by Google

ογ'. Τῷ Νέων Πατρῶν. Σελ. 119
οδ'. Τῷ Παδυάτῃ κῦρ Γεωργίῳ. » 120
οε'. Τῷ ἐπὶ τοῦ κανικλείου κῦρ Θεοδώρῳ τῷ Εἰρηνικῷ. » 121
ος'. Τοῖς Βελισσαριώτεις. » 123
οζ'. Τῷ λογοθέτῃ τοῦ δρόμου κῦρ Κωνσταντίνῳ τῷ Τορνίκῃ. » 124
οη'. Τῷ παρακοιμωμένῳ κῦρ Ἰωάννῃ τῷ Ἠονοπολίτῃ. » 125
οθ'. Τῷ Νέων Πατρῶν. » 127
π'. Τῷ γέροντι τῆς μονῆς τοῦ Κομνηνοῦ κῦρ Ἀθανασίῳ. » 128
πα'. Τῷ ἀναγραφεῖ κῦρ Γεωργίῳ τῷ Κολυμβᾷ. » 129
πβ'. Πρὸς τὸν αὐτὸν καὶ τὸν σύντροφον αὐτοῦ κυρὸν τὸν Νομικόπουλον. » 131
πγ'. Τῷ Χαμάκωνι κῦρ Γεωργίῳ. » »
πδ'. Τῷ ὁσιωτάτῳ κῦρ Ἡσαΐᾳ τῷ Ἀντιοχείτῃ. » 136
πε'. Τῷ Θηβῶν κῦρ Μανουήλ. » 137
πς'. Τῷ αὐτῷ. » 138
πζ'. Τῷ Παδυάτῃ κῦρ Γεωργίῳ. » »
πη'. Τῷ ἀνεψιῷ αὐτοῦ κῦρ Μιχαήλ. » 139
πθ'. Τῷ αὐτῷ. » 141

Τοῦ αὐτοῦ ἐπιστολαὶ ἃς ἔγραψεν ἀπὸ τῆς νήσου τῆς Κέω.

ϟ'. Πρὸς τὸν Θηβῶν. » 143
ϟα'. Τῷ αὐτῷ Θηβῶν κῦρ Μανουήλ. » 146
ϟβ'. Τῷ ἰατρῷ κῦρ Νικολάῳ τῷ Καλοδούκῃ. » 147
ϟγ'. Τῷ καθηγουμένῳ τοῦ κῦρ Μελετίου κῦρ Ἰωαννικίῳ. » 148
ϟδ'. Τῷ βασιλεῖ τῆς Ἀνατολῆς τῷ Λάσκαρι. » 149
ϟε'. Τῷ πατριάρχῃ κῦρ Μιχαήλ. » 152
ϟς'. Τῷ καθηγουμένῳ τοῦ κῦρ Μελετίου κῦρ Ἰωαννικίῳ. » 155
ϟζ'. Τῷ Τορνίκῃ κῦρ Εὐθυμίῳ. » 157
ϟη'. Τῷ αὐτῷ. » 158
ϟθ'. Τῷ ὁσιωτάτῳ μοναχῷ κῦρ Λουκᾷ. » 160
ρ'. Τῷ ἀνεψιῷ αὐτοῦ κῦρ Γεωργίῳ τῳ σεβαστῷ. » 162
ρα'. Ἑτέρα τοῦ αὐτοῦ εἰς τὸν αὐτὸν, τὸν αὐτὸν νοῦν ἔχουσα. » 175
ρβ'. Τῷ Τορνίκῃ κῦρ Εὐθυμίῳ. » 187
ργ'. Τῷ αὐτῷ. » 194
ρδ'. Τῷ αὐτῷ. » 196
ρε'. Τῷ Εὐρίπου κῦρ Θεοδώρῳ. » 198
ρς'. Τῷ Θηβῶν γραμματικῷ. » 199
ρζ'. Τῷ ἀρχιατρῷ κῦρ Γεωργίῳ τῷ Καλλίστῳ. » 201
ρη'. Τῷ Τορνίκῃ κῦρ Εὐθυμίῳ. » 203
ρθ'. Τῷ Καρύστου κῦρ Δημητρίῳ. » 205
ρι'. Τῷ υἱῷ αὐτοῦ κῦρ Γεωργίῳ. » 206
ρια'. Τῷ αὐτῷ. » 209

Digitized by Google

ριβ'. Τῷ Τορνίκῃ κῦρ Εὐθυμίῳ καὶ τοῖς λοιποῖς Ἁγιοσοφίταις, ἤγουν τῷ Πιστοφίλῳ κῦρ Νικολάῳ καὶ τῷ Βεριβόῃ κῦρ Μανουήλ. Σελ. 221
ριγ'. Τοῖς αὐτοῖς. » 225
ριδ'. Τῷ Πιστοφίλῳ κῦρ Νικολάῳ. » 232
ριε'. Τῷ ἰατρῷ κῦρ Νικολάῳ τῷ Καλοδούκῃ. » 234
ριϛ'. Τῷ ἀνεψιῷ αὐτοῦ κῦρ Μιχαήλ. » 237
ριζ'. Τῷ Βαρδάνῃ κῦρ Γεωργίῳ. » 241
ριη'. Τῷ αὐτῷ. » 242
ριθ'. Τῷ σεβαστῷ κῦρ Μανουὴλ τῷ Ἰαλῇ. » 244
ρκ'. Τῷ καθηγουμένῳ τῆς μονῆς τοῦ Κυνηγοῦ τῶν φιλοσόφων. » 247
ρκα'. Τοῖς ἀνεψιοῖς αὐτοῦ τῷ τε κῦρ Νικήτᾳ καὶ τῷ κῦρ Μιχαήλ. » 248
ρκβ'. Τῷ Μακρεμβολίτῃ κῦρ Δημητρίῳ. » 249
ρκγ'. Τῷ αὐτῷ. » 251
ρκδ'. Τῷ καθηγουμένῳ τῶν Ἁγίων Ὁμολογητῶν. » 252
ρκε'. Τῷ αὐτῷ. » 253
ρκϛ'. Τῷ αὐτῷ. » 254
ρκζ'. Τῷ αὐτῷ. » 255
ρκη'. Τῷ αὐτῷ. » 256
ρκθ'. Τῷ γυναικοθείῳ τοῦ βασιλέως τοῦ Λάσκαρι κῦρ Βασιλείῳ τῷ Καματηρῷ. » 257
ρλ'. Τῷ καθηγουμένῳ τῶν Ἁγίων Ὁμολογητῶν. » 261
ρλα'. Τῷ ἀρχιατρῷ κῦρ Νικολάῳ τῷ Καλοδούκῃ. » 263
ρλβ'. Τῷ ἀνεψιῷ αὐτοῦ κῦρ Νικήτᾳ. » 267
ρλγ'. Τῷ καθηγουμένῳ τῆς μονῆς τοῦ ἁγίου Μελετίου κῦρ Ἰωαννικίῳ. » 272
ρλδ'. Τῷ Τορνίκῃ κῦρ Εὐθυμίῳ. » 273
ρλε'. Τῷ Καλοκαιρῷ κῦρ Ἰωάννῃ. » 275
ρλϛ'. Τῷ βασιλεῖ τῆς Ἀνατολῆς τῷ Λάσκαρι. » 276
ρλζ'. Πρὸς τὸν ἁγιώτατον πατριάρχην κῦρ Μιχαήλ. » 277
ρλη'. Τῷ Κρήτης ἀρχιερεῖ. » 279
ρλθ'. Τῷ Ναυπάκτου κῦρ Ἰωάννῃ. » 281
ρμ'. Τῷ Βαρδάνῃ. » 282
ρμα'. Τῷ αὐτῷ Βαρδάνῃ. » 284
ρμβ'. Τῷ αὐτῷ. » 285
ρμγ'. Τῷ αὐτῷ. » 288
ρμδ'. Τῷ σακελλαρίῳ τῷ Πλευρῇ. » 290
ρμε'. Τῷ Μακρεμβολίτῃ κῦρ Δημητρίῳ. » 292
ρμϛ'. Τῷ Εὐρίπου κῦρ Θεοδώρῳ. » 295
ρμζ'. Τῷ Τορνίκῃ κῦρ Εὐθυμίῳ. » 296

www.libtool.com.cn
Digitized by Google

ρμη'. Τῷ Βεριβόῃ κῦρ Μανουήλ. Σελ. 298
ρμθ'. Τῷ Γαλέᾳ κῦρ Μανουήλ. » 300
ρν'. Τῷ Μακρεμβολίτῃ κῦρ Δημητρίῳ. » 301
ρνα'. Τῷ Πιστοφίλῳ κῦρ Νικολάῳ. » 303
ρνϐ'. Τῷ Βεριβόῃ κῦρ Μανουήλ. » 304
ρνγ'. Τῷ Τορνίκῃ κῦρ Εὐθυμίῳ. » 306
ρνδ'. Τῷ Εὐρίπου κῦρ Θεοδώρῳ. » 308
ρνε'. Τῷ Πιστοφίλῳ κῦρ Γεωργίῳ. » 309
ρνς'. Τῷ καθηγουμένῳ τῆς μονῆς τῆς Καισαριανῆς. » 311
ρνζ'. Τῷ καθηγουμένῳ τῆς σεβασμίας μονῆς τοῦ Ἁγίου Μελετίου κῦρ Ἰωαννικίῳ. » 313
ρνη'. Τῷ ὑπομνηματογράφῳ κῦρ Γεωργίῳ τῷ Βαρδάνῃ. » 314
ρνθ'. Πρὸς τὸν κῦρ Εὐθύμιον. » 317
ρξ'. Τῷ χαρτοφύλακι κῦρ Γεωργίῳ τῷ Βαρδάνῃ. » 318
ρξα'. Τῷ καθηγουμένῳ τῆς μονῆς τοῦ Ἁγίου Μελετίου κῦρ Ἰωαννικίῳ. » 319
ρξϐ'. Τῷ Βεριβόῃ κῦρ Νικηφόρῳ. » 320
ρξγ'. Τῇ Βεριβοήσσῃ. » 322
ρξδ'. Τῷ ἀνεψιῷ αὐτοῦ κῦρ Μιχαήλ. » 324
ρξε'. Τῷ κρατίστῳ κῦρ Θεοδώρῳ τῷ Δούκᾳ. » 326
ρξς'. Τῷ Ναυπάκτου κῦρ Ἰωάννῃ. » 330
ρξζ'. Τῷ αὐτῷ. » 332
ρξη'. Τῳ πανοσιωτάτῳ καθηγουμένῳ τῆς μονῆς τοῦ Προδρόμου κῦρ Μαρτινιανῷ. » 333
ρξθ'. Τῷ ἐπισκόπῳ Ῥαιδεστοῦ. » 334
ρο'. Τῷ Τορνίκῃ κῦρ Εὐθυμίῳ. » 335
ροα'. Τῷ πατριάρχῃ κῦρ Μανουήλ. » 336
ροϐ'. Τῇ Τυχομυρᾷ κυρᾷ Εὐγενίᾳ. » 338
ρογ'. Τῷ Ναυπάκτου κῦρ Ἰωάννῃ. » 339
ροδ'. Πρὸς τὸν Νέων Πατρῶν τὸν Μεσοποταμίτην τὸν καὶ Κοστομήρην λεγόμενον. » 346
ροε'. Τῷ Ναυπάκτου κῦρ Ἰωάννῃ. » 350
ρος'. Τῷ Τορνίκῃ κῦρ Εὐθυμίῳ. » 351
ροζ'. Τῷ Βεριβόῃ κῦρ Νικηφόρῳ. » 352
ροη'. Τῷ καθηγουμένῳ τῆς μονῆς τοῦ ἁγίου Μελετίου κῦρ Ἰωαννικίῳ. » »
ροθ'. Τῷ βασιλεῖ τῷ Λάσκαρι τῆς Ἀνατολῆς. » 353
ρπ'. Τῷ μεσάζοντι αὐτοῦ τῷ Τορνίκῃ κῦρ Δημητρίῳ. » 356
Τοῦ αὐτοῦ σχέδος. » 358
Ἀρχαί τινων διαφόρων ἐπιστολῶν. » 369
Τοῦ Ἀθηνῶν ποιήματα.
Θεανώ. » 375

Digitized by Google

Εἰς τὴν κοίμησιν τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου. Σελ. 390
Εἰς τὴν δευτέραν παρουσίαν. » 391
Εἰς Θεοτόκον. » 392
Εἰς τὸν μονόκερων. » 393
Εἰς τὴν σταύρωσιν. » »
Εἰς τρίμορφον. » 394
Εἰς ἀγγέλους. » 395

Στίχοι τοῦ σοφωτάτου μητροπολίτου Ἀθηνῶν κυροῦ Μιχαὴλ τοῦ Χωνιάτου ἐπὶ τῇ ἀρχετύπῳ ἀνιστορήσει αὐτῶν, τουτέστι τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν. » 397

Ἐπιστολαὶ πρὸς Μιχαὴλ τὸν Ἀκομινάτον.

α'. Τοῦ ὑπερτίμου Νέων Πατρῶν κῦρ Εὐθυμίου. » 399
β'. [Γρηγορίου τοῦ Ἀντιόχου] τῷ ἁγιωτάτῳ Ἀθηνῶν καὶ ὑπερτίμῳ. » 400
Τοῦ μακαριωτάτου μητροπολίτου Ἐφέσου κυροῦ Γεωργίου τοῦ Τορνίκη τῷ μητροπολίτῃ Ἀθηνῶν, ὅτε κατέλαβεν εἰς Ἔφεσον. » 409
[Γεώργιος ὁ Τορνίκης] τῷ μητροπολίτῃ Ἀθηνῶν ἔτι διάκονος καὶ ὑπομνηματογράφος ὤν. » 412
[Γεωργίου τοῦ Τορνίκη] τῷ ἱερωτάτῳ μητροπολίτῃ Ἀθηνῶν. » 415
Τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτόν. » 417
Τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτὸν ἐκ τοῦ Δυρραχίου ὑποστρέψαντα. » 420
Τοῦ αὐτοῦ τῷ ἱερωτάτῳ μητροπολίτῃ Ἀθηνῶν. » 427

Σημειώσεις ἱστορικαὶ καὶ γραμματικαί.

Σημειώσεις ἱστορικαὶ καὶ γραμματικαὶ εἰς τὸν πρῶτον τόμον. » 433
Σημειώσεις ἱστορικαὶ καὶ γραμματικαὶ εἰς τὸν δεύτερον τόμον. » 548

Πίνακες εἰς τὰ ἔργα τοῦ Ἀκομινάτου καὶ τὰς πρὸς αὐτὸν ἐπιστολάς.

Πίναξ τῶν παρὰ τῷ Ἀκομινάτῳ καὶ ἐν ταῖς πρὸς αὐτὸν ἐπιστολαῖς ἀπαντώντων κυρίων ὀνομάτων. » γ'.
Πίναξ τῶν εἰς τὸν Θησαυρὸν τοῦ Ἐρρίκου Στεφάνου προσθετέων λέξεων. » ιθ'.

www.libook.com.cn

Digitized by Google

www.libtool.com.cn

Digitized by Google

www.dibtool.com.cn

Digitized by Google

www.libtool.com.cn

Digitized by Google

www.libtool.com.cn

Digitized by Google

www.libtool.com.cn

Digitized by Google

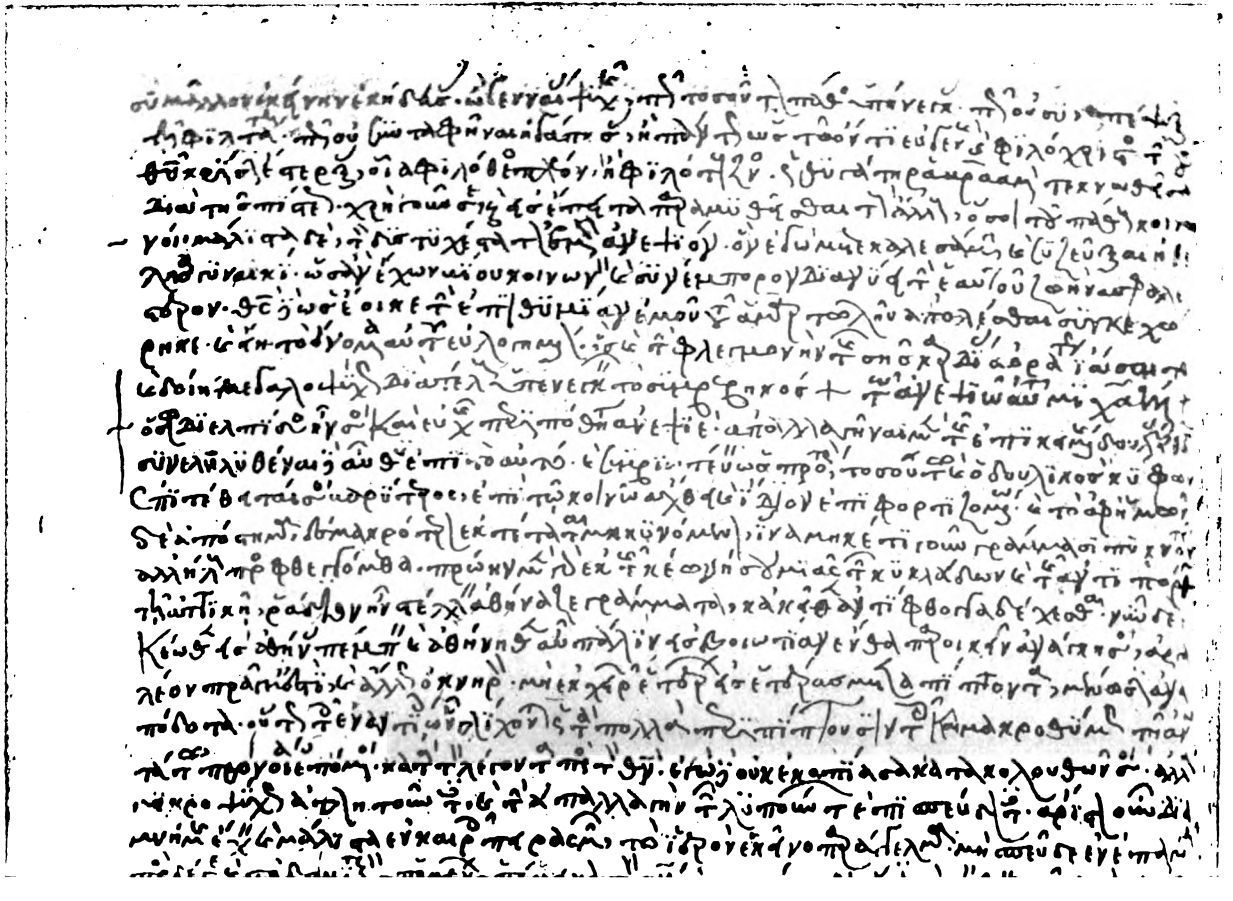

www.libtool.com.cn

Digitized by Google

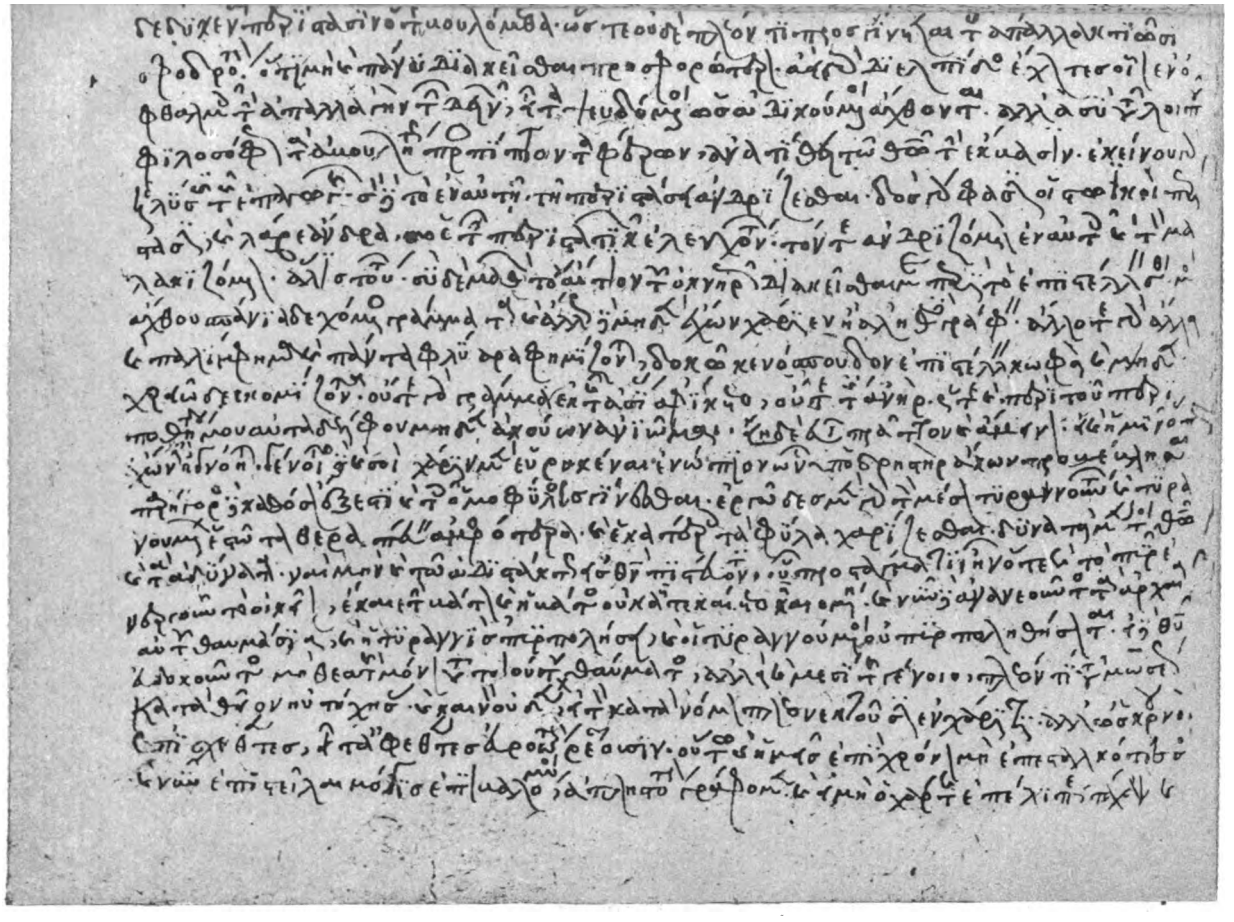

www.libtool.com.cn

Digitized by Google

www.libtool.com.cn

Digitized by Google

www.libtool.com.cn

Digitized by Google

III

www.libtool.com.cn

Digitized by Google

www.libtool.com.cn

Digitized by Google

www.libtool.com.cn

542324

Digitized by Google

www.libtool.com.cn

Digitized by Google

www.libtool.com.cn

Digitized by Google

www.libtool.com.cn

Digitized by Google

www.libtool.com.cn

Digitized by Google

www.libtool.com.cn

Digitized by Google

www.libtool.com.cn

Digitized by Google